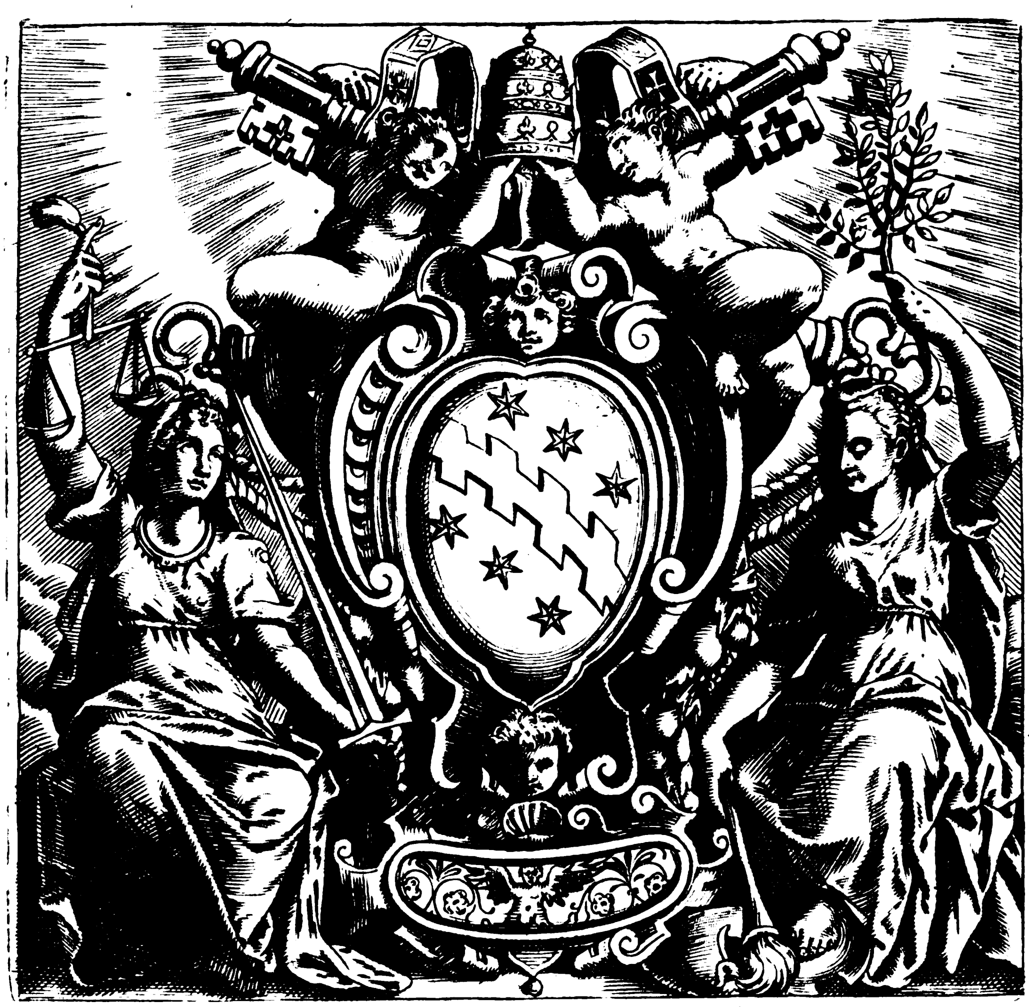
SANCTI BONAVENTVRAE
EX ORDINE MINORVM,
S. R. E. EPISCOPI CARD. ALBANEN.
EXIMII ECCLESIAE DOCTORIS
Operum
TOMVS TERTIVS.

Sermones de Tempore ac de Sanctis complectens.

AD S. D. N. CLEMENTEM VIII. PONTIF. MAX.

Sermonum seriem indicat Pag. 8.

CVM PRIVILEGIIS.

ROMÆ
Ex Typographia VATICANA.
CIↃ. IↃ. XCVI.

SANCTISSIMO PATRI
ET DOMINO NOSTRO
CLEMENTI VIII.
PONT. MAXIMO.

QVAE olim (Beatiſsime Pater) in Sacris Litteris explicandis, vſui fuerunt ſanctis Eccleſiæ Patribus, ea ferè omnia Sanctus Bonauentura, diuinis ſtudijs attentiſsimus, mirandum in modum complexus eſt. Nam, quod ad Exegeticum genus pertinet, id perſpicuè manifeſtum fit, ex ijs præſertim expoſitionibus, quas in vtrumque Teſtamentum ab eo ſapienter ac doctè elucubratas Primo atque item Secundo Tomo complexi ſumus. Alteram verò illam exponendi rationem hoc Tertio comprehenſam Tomo, Sermonibus, & Homilijs, Concionibûsve feliciter eſt aſſecutus. Laudant ſapientiſsimi viri, in hac exponendi facultate, Græcos inter Doctores, magnam Nazianzeni vim; doctam Nyſſeni ſubtilitatem; auream Chryſoſtomi eloquentiam; temperatum Baſilij Magni dicendi genus: Inter Latinos autem, ſingularem Sancti Patris Auguſtini doctrinam; miram Leonis Magni grauitatem, & copiam; fructuoſiſsimam Gregorij Magni moralitatem, ſententijs refertam; vtiliſsimamq. Bernardi, Doctoris mellitiſsimi, ſuauitatem, magna cum deuotione coniunctam. Quàm verò Bonauentura ſanctiſsimus in hoc explicandi, docendiq. munere, ad piam animarum inſtitutionem & vtilitatem diligens fuerit, quàmq. exercitatus & verſatus, ex eo in primis licet animaduertere, quòd de ſingulis anni temporibus tam multos conſcripſerit Sermones, nullumq. feſtum diem alicui Sancto, vel Apoſtolo, vel Euangeliſtæ, vel Martyri, vel Confeſſori, vel Virgini ſacrum prætermiſerit, in quo Sermones vel plures, vel ſaltem vnum non habuerit, præter illos ad dies Dominicos, & ad primarias quaſque Feſtiuitates pertinentes, Communesq. item alios, qui alicui peculiari Sancto vel Sanctæ facillimè accommodari queunt. Eſt etiam cur in eodem Sancto Bonauentura mirabilem deuotionem cum doctrina coniunctam, & Sacrarum Litterarum luminibus, quaſi

ſtellis quibuſdam, vndequaque ac perpulchrè ſplendeſcentem agnoſcamus, ac celebremus: huc enim ſpectare videtur quod à Tritthemio de hoc Seraphico Doctore non minus appoſitè, quàm ingenioſè dictum eſt hiſce verbis: *Multi doctrinam proferunt, deuotionem prædicant multi: pauci, ſcribendo libros, docuerunt vtramque. Bonauentura autem & multos ſuperauit, & paucos; dum eius doctrina deuotionem; deuotio inſtruit doctrinam*. Hi enim Sermones etſi preſſo dicendi ſtylo conſcripti ſunt, ſacrarum tamen litterarum ſententijs, necnon varia ſæcularium ſcientiarum eruditione, Chriſtianaq. deuotione ſunt refertiſsimi, tum ad vitia exagitanda, & radicitus euellenda; tum ad virtutum officia perſuadenda, & luculenter propaganda. Quare (Beatiſsime Pater) vtiliter, atque è Chriſtiana Republica id fieri viſum fuit, vt Sermones ſcilicet tam egregios, tam pios, tam doctos, tam varia eruditione reſperſos, tamq. appoſitos ad ſacrorum, ſolemniumq. temporum rationes, antea variè diſperſos, in hunc Tomum colligeremus, eoſdemq. aliorum, vtpote Bonauenturæ Patauini, Petri Aureoli, & Franciſci Mayronis Sermonibus confusè permixtos, veluti Seraphici Bonauenturæ puros, ac genuinos, quoad fieri poſſet, ſeligeremus. Quantum autem induſtriæ ac laboris non ſolum in Sermonibus ſeligendis, ſed in ijſdem item à tam numeroſa, ne dicam infinita, erratorum varietate expurgandis præſtitum ſit, facile dictu non eſt: erant enim omnia aut Librariorum, aut Typographorum incuria, atque inſcitia, aut quo caſu neſcio alio, ita confuſa & deprauata, ita mutila & lacera, ita hiantia & malè concinnata, immo in alienum ſenſum prauè detorta, vt ſæpiſsimè vix, aut ne vix quidem intelligi poſſent, vocibus interdum interpoſitis ab omni ſenſu remotis. Huc accedit (Beatiſsime Pater) quòd innumerabiles ipſius Scripturæ ſacræ, necnon cuiuſuis veterum Auctorum generis auctoritates ſeu ſententiæ, à Sancto Bonauentura adhibitæ, ſed non laudato illius Scriptoris loco, vel non citato, ex quo ipſæ erant deſumptæ; incredibili à nobis labore, magnoq. ſeu potius immoderato temporis interſtitio, ac diſpendio inuentæ ſunt, & ad marginem ſuis in locis conſcriptæ. Hæc planè omnia non ſolùm hiſce in Sermonibus, ſed in cunctis eiuſdem Doctoris Operibus, multorum annorum interuallo, & non ſine manifeſto vitæ periculo, præſtita eſſe conſtat. Quæ autem erant à principio Pontificatus Sixti V. fel. rec. eiuſdemq. Pontificis Maximi iuſſu emendari cœpta, maioriq. ex parte iam typis mandata, nunc ſub felicibus tui Pontificatus Auſpicijs, poſtrema impoſita manu, glorioſi tui Nominis inſcriptione tandem aliquando in lucem prodeunt. Reliquum eſt, (Beatiſsime Pater) vt Sanctitas Tua meas haſce lucubrationes, qualeſcumque ſint, ſuſcipere non aſpernetur; meq. ipſum, tantis ab Ea beneficijs affectum, ſub ſui præſidij, &

dij, & patrocinij fauore tueri, ac iuuare, ſicut Clementia Tua, Clemens Pater, poſtulat, non deſiſtat; atque item efficiat, vt Typographia Apoſtolica Vaticana, præclarum & vndequaque laudatum Sixti V. ſempiternæ memoriæ inſtitutum, Pontificia ope ad huius generis partus edendos præſtita, priſtinas vires reparet, priſtinamq. maieſtatem recipiat, eruditis viris, ad honeſtos labores, atque ad egregios honoris conatus procreatis (vt iam inde à Tui Pontificatus initio cœptum eſt) hinc inde conquiſitis. Deus interim Clementia ſua Te Clementem diu nobis incolumem conſeruet ad vniuerſæ Reipublicæ dignitatem tuendam, & in dies augendam, Catholicamq. Fidem, ac diſciplinam in omnes Chriſtiani mundi plagas diſſeminandam, totoq. denique terrarum orbe propagandam, ſicut rerum primordia, & quaſi voti noſtri ſigna præcurrentia, id ita fore, Deo adiuuante, nobis pollicentur. Romæ. Kal. Maij. CIↃ. IↃ. XCVI. In Sacrarij Apoſtolici Aedibus.

Sanctitatis T.

Humillimus ſeruus, Eidemq. deuinctiſſimus,

F. Angelus Rocca à Camerino, Auguſtinianus, Apoſtolici Palatij Sacriſta.

F. ANGELVS ROCCA
A CAMERINO AVGVSTINIANVS
APOSTOLICI PALATII SACRISTA
LECTORI.

QVAMVIS *in Epistola nuncupatoria de Sermonum selectione satis dictum sit; hoc tamen loco Lectorem admonitum velim, Sermonem de Beata Maria semper Virgine, in ordine secundum, qui inter Sermones de Sanctis in communi extat; vel non esse legitimum partum huius sancti Doctoris, vt in Scholio nostro in hanc rem ad marginem conscripto dictum est; vel in eo (quod ad eiusdem Beatæ Mariæ Conceptionem sine peccato originali attinet) aliquid a quopiam recentiori additum fuisse, sicut multis in Libris frequenter euenire solet. Id quod in Compendio Theologiæ olim impresso, & præsertim in cap. de Sanctificatione lib. 4. factum esse constat, vt ex multis exemplaribus manuscriptis colligitur, a quibus Compendium illud, quod sub nomine Sancti Bonauenturæ circumferebatur, maiori ex parte videtur differre: additamento quodam apposito aduersus eiusdem Doctoris opinionem in eodem Compendij capite, & in Lib. Sententiarum 3. distinct. 3. artic. 1. quæst. 1. & 2. Dictum autem Sermonem, qui in hac tantum re ad Conceptionem Beatæ Mariæ semper Virginis pertinente a doctrina Sancti Bonauenturæ est alienus, ab eo loco amouendum non censuimus, quippe qui Sermonem ipsum ceteris in rebus doctrinam, ac stylum eiusdem Sancti Doctoris redolere inuenimus.*

ELOGIVM

IOANNIS GERSONIS

In epiſt. ad Oſualdum Monachum p. 2. tit. de lib. Leg.

DE S. BONAVENTVRA.

NEſcio, ſi præcipuus inter omnes numerandus ſit Euſtachius: ita enim nomen iſtud ſuum vulgatum Bonauentura video poſſe tradere. Ille enim ſingulariter inter omnes Doctores catholicos, pace omnium ſalua, videtur idoneus & ſecuriſsimus ad illuminandum intellectum, & ad inflammandum affectum.

ELENCHVS EORVM, QVAE HOC TOMO III. CONTINENTVR.

I.	Sermones de Tempore	Pag. 1.
II.	Sermones de sanctis totius anni	Pag. 237.
III.	Sermones de Sanctis in genere, siue in communi.	Pag. 323.

S. BONAVENTVRAE
EX ORDINE MINORVM
S. R. E. CARDINALIS EP. ALBANENSIS
EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS
Sermones de Tempore.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS DOMINI.
SERMO PRIMVS.

(*Luc. 21. f*) H*IS autem fieri incipientibus respicite et leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* Quoniam in Euangelio hodierno ponuntur præsagia secūdi aduentus: ideo totum præsens Euangelium refertur ad spiritum, et caput leuandum ad signa, quæ erunt in sole et luna et stellis et ceteris elementis. Sed quia ex aspectu illorum signorum multi incircumspecti, ex defectu notitiæ seducti errore, et concussi terrore, auertent se a fidei veritate: ideo Dominus ad exhibendam cautelam circumspectionis, et ad remouendam fallaciam deceptionis, atque ad eliminandam inconstantiam timoris: in verbo proposito tria facit.

Nā primo prędicit futuram tribulationē, vt instruamur. Secundo excitat ad prouidā considerationem, ne seducamur. Tertio promittit omnimodā consolationem, ne terreamur. Et sic reddit nos dociles, ex instructione futuræ tribulationis: circūspectos, ex attētione prouidæ considerationis: beneuolos, ex promissione omnimodæ consolationis. Primo ergo prædicit futuram tribulationem, vt instruamur cum dicit: *His autem fieri incipientibus.* Secundo excitat ad prouidam considerationem, ne seducamur, cum subdit: *Respicite et leuate capita vestra.* Idest mentem: quoniam sicut caput præeminet ceteris membris corporis: sic mens, secundum quòd hic accipitur pro superiori parte rationis, omnibus viribus animæ. Tertio promittit omnimodam consolationem, ne terreamur, cū subinfert: *Quoniam appropinquat redemptio vestra.* Quasi dicat licet hæc signa nuncia sint dolorum: non tamen terreamini, quoniam vobis patienter sustinentibus et finaliter perseuerantibus appropinquat redemptio, non exterminatio.

Quantum ergo ad primum, prædicit futuram tribulationem, vt instruamur, cum dicit: *His fieri incipientibus.* Hic reddit nos dociles ex instructione futurorum signorum, quæ erunt in secundo aduentu iudicis. Multa enim signa debent præterire, antequàm veniet dies iudicij, et hæc fieri per omnia, est valde cōsonum rationi. Quoniam si in primo aduentu contigit signa multiplicia fieri: nam stella perduxerat Magos ad monstrandum natum (*Mat. 2. a*): sol obscuratus est, ad demonstrandum passum (*Luc. 23. f*): terra mota est: et velum tēpli cum lapidibus scissum est (*Mat. 27. f*), ad terrorem incutiendum (*Mat. 28. d*): multo etiam magis huiusmodi signa erunt ad demonstrationem. Vt sic creatura omnis non tantum verbis, sed etiam factis confiteatur, quia Domino Iesu Christo data est omnis potestas in cęlo et in terra, et in nomine eius omne genuflectatur cælestium, terrestrium, et infernorum (*Phil. 2. b*). Cuiusmodi autem signa erunt tunc in secundo aduentu, ex textu sacræ scripturæ potest colligi. Nam discipulis interrogantibus. Quod est signum aduentus tui et consummationis sæculi (*Mat. 24. a. c*). Respondit, post tribulationes dierum illorum, sol obscurabitur: luna non dabit lumen suum: et stellæ cadent de cęlo. Ex intellectu illorum verborum et hodierni Euangelij potest colligi, quòd tria erunt signa. Nam primo erunt signa deceptibilium miraculorum, ad subuersionem veritatis fidei. (*Signa tria tempore iudicij.*) Secundo erunt signa carnalium delectationum, ad refrigerationem charitatis incendij. Tertio erunt signa multiplicium tribulationum, ad euulsionem longanimitatis spei. Signa carnalium delectationum intelliguntur per lunaris luminis priuationem. Signa deceptibilium miraculorum intelliguntur per solaris radij obscurationem. Signa multiplicium tribulationum intelliguntur per stellarum casum et declinationem. Prima signa deceptibilium miraculorum ad subuersionem veritatis fidei intelliguntur per solaris radij obscurationem. Sicut enim radius solis oppositione nubis dicitur obscurari: sic radius fidei obnubilatur per huiusmodi signa in seducto Christiano, qui non dabit lumen veritatis: quia tunc surgent pseudo Christi, pseudoprophetæ, et dabunt vocem et prodigia: ita vt in errorem inducantur, etiam si potest fieri, electi, vt dicitur (*Mat. 24. b*). De hoc similiter dicitur: Reuelabitur ille iniquus, cuius aduentum est secundum operationem satanæ in omni virtute: et in signis et prodigijs mendacibus: et in omni seductione iniquitatis (*2. Thes. 2. b*). Dicuntur et signa antichristi mendacia: non quòd non faciet aliqua signa veracia, sed habendo respectum ad finē et intentionem: quia ad hoc faciet, vt mendacium et falsum persuadeat. Et propter hoc huiusmodi signa licet videantur fieri in imperceptibili tempore: non tamen dicuntur vera miracula, quia fiunt per transmutationem formarum in natura: sed miracula supra naturam et facultatem naturæ nulla dispositione et transmutatione præcedente fiunt, et ideo solius diuinæ potentiæ sunt attestantia. Falsa vero miracula sunt de vilibus in effectum et inutilibus rebus de facili conuertibilibus operatione naturæ: sicut patet de generatione ranarum, quas de quibusdam varijs in modico nasci contingit. Vnde et dęmones maxime faciunt

ranas et serpentes, et huiusmodi vilia et inutilia, quæ de facili producuntur operatione naturæ. Vnde Deus tunc sicut etiam modo condescendet diabolicæ potentiæ, et astutiæ, vt patiatur seducere malos iuxta eorum demerita, et etiam deprehendantur a bonis, vt fides simul cum signis habeat locum. Secundo signa carnalium delectationum ad refrigerationem charitatis incendij intelliguntur per lunaris luminis priuationem, et in sanguinem conuersionem: quod fit, quando spiritualis et honestus homo conuertitur in sanguinem carnalitatis, et priuatur lucido exeplo honestatis. Et de hoc potest exponi illud: A luna signum diei festi, luna minuitur in consummatione mensis. Per lunam autem intelligitur vir fidelis, qui per lasciuiam carnalitatis minuitur in consummatione vitæ suæ: ab isto ergo, qui sic mutatur et minuitur sicut luna, est signum diei iudicij scilicet: tunc enim implebitur illud: Nullum peccatum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo sit exsors luxuriæ nostræ: vbique relinquamus signa lętitiæ nostræ, quoniā hæc est pars nostra. Tertio erunt signa multiplicium tribulationum ad euulsionem longanimitatis spei: quæ intelliguntur per stellarum casum et declinationem. Tunc enim granum purum excussa palea inconstantiæ et timiditatis per examinationem diuersarum afflictionū summi regis intrabit in horrea: et ventosa cauda draconis trahet paleam inconstantiæ et timiditatis in locum damnationis. Et de hoc dicitur: Surget gens cōtra gentem, et regnum aduersus regnum, et terręmotus erunt magni per loca, et pestilentiæ et fames: terroresq. de cęlo et signa magna erunt. Et in hodierno Euangelio dicitur. Erit præssura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuū: arescentibus hominibus præ timore. Erit præssura gentium: quia tunc surget gens contra gentem: et pater filium, et filius patrem trahet in mortem: et odio habebuntur omnes Christum confitentes. Præ confusione sonitus maris. Tunc enim secundum Hieronymum, doctorem veracissimum, qui dicit se legisse in annalibus Hebræorum, mare exaltabitur quindecim cubitis super excelsos montes, et postea prosternetur in imum profundi: et omnia, quę mouentur in aquis, leuabuntur super aquas: volatilia vero in inuicem garrient: et non gustabunt nec bibent. Animalia similiter congregabuntur de siluis ad campos inuicem iungentia: et non gustantia nec bibentia: et sic tanta erit confusio sonitus maris: garritus auuium et mugitus animalium: vt nesciat homo quid faciet præ timore signorum et terręmotuum, arescentibus hominibus præ timore et pestilentia.

Eccli. 43. a

Sap. 2. b

Luc. 21. c

Secundo notatur excitatio prouidæ considerationis, ne seducamur: cum subdit: *Respicite et leuate capita vestra*. Leuate ergo mentem vestram per prouidam considerationem. Primo ad filij sapientiam: ne per signa deceptibilium miraculorum a fidei veritate auertamini. Secundo ad Spiritus sancti clemētiam: ne per lasciuiam carnalium delectationum a Christi charitate separaremini. Tertio ad patris potentiam: ne per sęuitiam innumerabilium tribulationum a spei firmitate euellamini. Primo leuate mentem vestrā ad filij sapientiam: ne per signa deceptibilium miraculorum a fidei veritate auertamini. Et de hoc dicitur in Psal: Ad te leuaui animam meam: Deus meus in te confido, non erubescam: neque irrideant me inimici mei. Ad te Domine leuaui animam meam: per fidem cordis, credēdo te Deū et hominem: et ad quod non poteram per rationem attingere. Deus meus in te confido, non erubescam: confitendo ore improperium. Neque irrideant me inimici mei: per sua maleficia. Etenim vniuersi, qui sustinent te, non confundentur: acquiescendo scilicet falsis consilijs inducentibus ad malitiam falsitatis et mendacij. Sed tu Domine qui es veritas et sapientia, vias tuas demonstra mihi et semitas tuas edoce me in consilijs. Secundo

Psal. 24. a

Ibid.

A leuate mentem vestram ad Spiritus sancti clementiā: ne per lasciuiam carnalium delectationum a Christi charitate separemini. Et de hoc dicitur: Sedebit solitarius et tacebit et leuabit se supra se. Tunc verus Christianus sedebit solitarius, per exclusionem carnalium delectationum, immundarum affectionum, et prauarum cogitationum. Et tacebit, quando per repressionem sonitus in carne, eam voluntarie et sine murmure coget per omnia obedire spiritui. Eleuabit se supra se: quando postposita omni creatura, mentali intuitu ascendet ad cęlum Trinitatis, et per conformitatem voluntatis inhærendo, vt iam, quæ sursum sunt, B sapiat, non quæ super terram. De hoc similiter in figura. Eleuauit faciem suam ad Ierusalem: benedixit regem cælorum et dixit: Abste victoriam, et cetera. Per faciem notitia fidei intelligitur: sed Ierusalem visio pacis interpretatur. Vnde tunc hoc faciem leuat, quando per notitiam fidei eleuatur ad videndum tranquillitatem et concordiam pacis in regno animæ, carnalibus desiderijs suppeditatis. Ista enim concordia est a Deo: nam nullus potest esse continens nisi Deus det: Deo Deo totum attribuit, ei gratiarum actiones referendo: cum subdit: Benedixit regem cęli et dixit: Abste victoria supplę carnalium delectationum. Tertio C leuate mentem ad patris potentiam: ne per sęuitiā multiplicium tribulationum a firmitate spei euellamini. Vnde in Psal: Lętifica animam serui tui, quoniā ad te Domine animam leuaui. Eripe me de inimicis meis: et ab his qui oderunt, quoniam confortabor, etcet. Lętifica animam serui tui secundum multitudinem dolorum et afflictionum infundendo dulcedinē consolationum. Quoniam ad te Domine animam meam leuaui, per spei fiduciam. Eripe me de inimicis meis fortissimis, et ab his qui oderunt me, inducēdo in laqueum mortis ęternæ: quoniam confortati sunt super me: multiplicando tribulationes et flagella, damna et opprobria.

Teren. 3. d

Colos. 3. a

3. Esd. 4. g

Sap. 8. d

Psal. 85. a

D Tertio notatur promissio omnimodæ consolationis, cum dicitur: *Quoniam appropinquat redemptio vestra*. Vere omnimoda consolatio tunc erit perseuerantibus, et mentem ad Deum per prouerbij consolationem leuantibus. Nam triplex appropinquat consolatio, secundum triplicem mentis eleuationem: ad quam omnis alia consolatio habet reduci. Primo in eleuantibus mentem ad filij sapientiam, purgabitur omnis error visione infallibilis veritatis. Secundo in eleuantibus mentem ad Spiritus sancti clemētiam, desipiet carnalis amor fruitione inęstimabilis suauitatis. E Tertio in eleuantibus mentem ad patris potentiam, euacuabitur omnis timor tentione immobilis firmitatis. Et in ista triplici dote scilicet visionis claræ, fruitionis quietæ, et tentionis securæ cōsistit imago gloriæ. Cui respondet imago gratiæ, quæ consistit in fide firma, charitate non ficta, et spe certa in statu isto. Primo in eleuantibus mentem ad filij sapientiam purgabitur omnis error visione infallibilis veritatis. Vnde dicitur: Scio quòd redemptor meus viuit, et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum Saluatorem meum. Scio quòd redemptor F meus viuit, quasi dicat. Licet in passione vita fuerit induta morte: tamen in resurrectione deglutita morte, tota vita resurrexit. Et in nouissimo die surrecturus sum, et rursum circumdabor pelle mea: quandò corpus humilitatis meæ configuratum fuerit corpori claritatis Christi. Et in carne mea videbo Deum saluatorem meum: facie ad ad faciem: in quo modo videndi nō potest esse error: sicut in modo videndi per speculū in enigmate, qui est in vita pręsenti: quia tunc sapientia diuina proponet bonis rationes illas ęternas ad contemplandū in seipso, tamquā in speculo pulcriformiter: tamquam in libro indelibiliter: tamquàm in mensa delectabiliter. Vnde Augustinus: Veritatem sine vlla difficultate videbimus eaq. clarissime et certissime

Consolatio triplex appropiquat.

Gratia in quibus consistat.

Iob. 19. d

S. Aug. de Trin. li. 15. c. 25. to. 3.

tissime perfruemur: nec aliquid quæremus mente ratiocinante, sed cernemus contemplante. Secundo in eleuantibus mentem ad Spiritus sancti clementiã, desipiet omnis carnalis amor dulcedine inæstimabilis suauitatis. Et de hoc potest exponi illud: Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis: sed pretioso sanguine agni immaculati et incontaminati Iesu Christi. Vana conuersatio paternæ traditionis est perseuerare lasciuiendo in faecibus carnalis voluptatis. Nam merito paternæ præuaricationis facti sumus carnales, vt venundati sub peccato. Sed de ista vana conuersatione beati redempti sunt sanguine pretioso Christi: eoquòd merito eius sãguinis effusione degustãtes dulcedinem sapientialis oblectabilitatis, quæ tanto ardore desiderij rapit totaliter animam in sui concupiscentiam, vt desipiat omnis caro. Vnde licet faciet satietatem, non tamen generat fastidium: immo continuat desiderium. Sed quia tunc bene et perfecte exterminato fomite concupiscentiæ erunt intenti solum dulcedini suauitatis, ideo dicuntur quasi agni immaculati et incontaminati. Similes angelicis spiritibus, qui non nubent neque nubentur. Tertio in eleuantibus mentem ad patris potentiam, euacuabitur omnis timor tentione immobilis firmitatis. Et de illo dicitur: Redemit Dominus, Iacob scilicet, a seruitute legis peccati: et liberauit eum de manu potentioris, scilicet diaboli, multipliciter eum affligendo, et venient cum exultatione et laudabunt, scilicet continue in monte *Sion*, idest enunciante Deo, cæli empirei Sion specula. Et signat cælum empireum: in quo ponuntur beati ad speculandũ et contẽplandũ immobiliter claritatẽ deitatis. Vnde Augustinus dicit: Quanta erit felicitas, vbi nullum est malum: et nullum latebit bonum. Vacabitur Dei laudibus, qui est omnia in omnibus: tunc adhærebit vinculum indissolubili summo et incõmutabili bono. Rogemus Dominum, vt sic faciat nos eleuare mentem ad filij sapientiam, per fidei splendorem: ad Spiritus sancti clementiam, per charitatis ardorẽ: ad patris potentiã, per spei certitudinẽ: vt possimus mereri dotem apertæ visionis, quietæ fruitionis et securæ tentionis, quod nobis præstare dignetur.

1. Pet. 1. d — *Mat. 22. c* — *Hier. 31. b* — *Aug. 3. de Trinit.*

DE ADVENTV
SERMO II.

Agg. 2. b

VEniet desideratus cunctis gentibus. Quoniam ad misericordem pertinet desolatos et afflictos consolari: hinc est, quòd Deus pater misericordiæ et totius consolationis, videns sanctos patres vehementer desolari, et affligi ex suæ promissionis dilatione, et animo sitibundo et affectu pijssimo preces importune multiplicare. Pro cuius acceleratione dignatus est eos multipliciter consolari: cum in verbo proposito certificet eos de promissi beneficij adimpletione dicens: *Veniet desideratus cunctis gentibus*. Sed quia ad petendum benignitas excitat, vtilitas prouocat, et petentis sanctitas aures diuinæ misericordię ad audiendum inclinat: ideo hic tria notantur in verbo proposito. Nam primo notatur benignitas ex parte filij Dei venientis: secundo sanctitas ex parte populi appetentis: tertio vtilitas ex parte finis subsequentis. Primo magna benignitas fuit in Dei filio veniente: quia non misit, nec scripsit, immo venit personaliter: et hoc est quod dicit: *Veniet*, et cet. Secundo magna sanctitas ex parte populi appetentis: quia non desiderabat aurum, vel aliquod terrenum, sed Dei filium: et propter hoc subditur: *Desideratus*. Tertio magna vtilitas fuit in fine subsequente, scilicet noui Testamenti: nã per istum aduentum cunctę gẽtes vocatæ sunt ad Dei veritatem. Ideo subinfertur: *Gentibus*. Dicit ergo: *Veniet*, Vbi notatur benignitas ex parte personæ venientis. Si quæratur ratio et causa quare Deus venit in carnem: optime respondetur, quòd huius ratio præcipua est, excellentissima benignitas Dei: a qua et secundum quam, et propter quam facta est Verbi incarnatio. Nam ille aduentus a benignitate procedit, prætendit benignitatem, et ad benignitatem producit. Igitur Dei filius propter nimiam benignitatem voluit humanari. Vt veniret primo tamquam mediator gratiosissimus, ad exhibenda remedia pacis et concordiæ: secundo tamquam doctor veracissimus, ad danda documenta pietatis, et iustitiæ: Tertio tãquam rex humillimus, ad demonstranda exempla humilitatis et paupertatis suæ indigentiæ. Vt sic ratione primi, quia mediator, sit sinceriter diligendus: ratione secundi, quia doctor, humiliter reuerendus: ratione tertij, quia ad exemplum præcessor, conformiter imitandus. Primo venit tamquam mediator gratiosissimus, ad exhibenda remedia pacis et concordię. Et de hoc dicitur: Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, et medium parietem maceriæ soluens inimicitias in carne sua, legem mandatorum in decretis euacuans. Et sequitur: Veniens euangelizauit nobis pacẽ Dei filius assumendo humanam naturam in vnitate personæ, fecit vtraque scilicet diuinitatis et humanitatis vnum, sustinendo voluntariæ tormentum crucis et mortis, ad quam non tenebatur, eo quòd immunis erat ab omni peccato: euacuauit decretum diuinæ sententiæ de clausione ianuæ paradisi, soluens mediũ parietem inimicitiæ, et discordiæ, qui erat inter nos et Deum: et ille Christus tãquam verus mediator veniens euangelizauit pacem et concordiam inter nos et Deum per seipsum et non per alium: quia non cõgruebat. Non enim angelus, quia non debebat: nec etiam per hoc diuinæ iustitiæ esset satisfactum. Non enim angelus humanatus, qui ad partem hominis tãquam ad propriam potuisset declinasse: et etiam homo non releuaretur ad pristinum statum, in quo soli Deo subiectus erat, eo quòd ratione tanti beneficij angelo multum teneretur. Non homo, quia non poterat restituere ablatum: eo quòd primus parens amiserit et eius peccati innocentiã. Non Deus sine carnis assumptione, quia nõ debet: et etiã ab homine posset haberi suspectus. Sed Christus Deus et homo, qui inquantũ Deus valet, et inquantum homo debet. Ideo ab aliquo nõ potest haberi suspectus. Et hoc est quod dicit Bernardus: Vnde constat mihi quod liberator meus nequaquam sit in parte declinãdo. Dicitis enim decreuit misereri Deus, et cogitat vt complacitior sit, adhuc exinaniet se, humiliet et osculetur me osculo oris sui. Sit in signum pacis, faciet de pace securum ex quo partibus congruis nullius sit suspectus et certum mediatorem filium Dei, quem agnosco meum minimum, iam mihi non erit suspectus, quia frater meus et caro mea est. Secundo veniet tamquam doctor verus, ad danda documenta pacis et iustitiæ. Vnde: Seminate vobis in veritate iustitiam et metite in ore misericordiæ et innouate vobis noualia, tempus autem requirendi Dominum est, cum venerit qui docebit nos iustitiam. Dominum requirimus dum eius gratiam postulamus. Sed tẽpus postulandi illam gratiam, vt a vetustate culpæ innouemur, est, cum tamẽ venerit vnus doctor Christus, qui docet seminare verbo et facto veritatem iustitiæ, in puniendo: et pietatẽ misericordiæ in remittendo: quia pietas misericordię sine veritate iustitiæ culpam non ęstimat, sed ignorat. Vnde: Misereamur impio, et non discet facere iustitiã, quia veritas iustitiæ sine pietate misericordiæ Deo nequaquam est placita: quia sine misericordia iudicium fiet ei, qui non fecerit misericordiam: tamen misericordia in remittendo decet doctrinam Christi superexaltate scilicet iudicium in puniendo, vt sic peccator

Aduentus filij Dei in carnem. — *Ephes. 2. c* — *S. Bernard.* — *Cant. 1. a* — *Osee. 10. c* — *Isa. 26. b*

nõ exacerbetur et desperet propter seueritatem iustitiæ: sed ad pœnitentiam inducatur cum benignitate misericordiæ, quæ faciliter parcit. Tertio, venit tamquam rex humillimus, ad demonstranda exempla humilitatis et inopiæ. Et de hoc dicitur: Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator, ipse pauper et ascendens super asinam. Rex noster Christus vt destrueret superbiam primi hominis, noluit venire fastuosus et superbus in curribus et equis faleratis: sed humilis et mansuetus ascendens in die palmarum super asinam contemptibilitatis, vt hominem terrenum reuocaret ab amore terrenorum, et ad amorem Dei prouocaret. Noluit venire pomposus in diuitijs et lapidibus pretiosis: sed pauper et egenus: vt sic per suam humilitatem destructa omnis superbia et per suam paupertatem mundi malitia cognoscatur: quia ipse est verus saluator. Et hoc est quod ipse Dominus dicit: Filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, et daret animam suã redemptionem pro multis. Certe erubescet membrum esse superbum, cum eius caput est humile, alioquin monstruosa res est, si pes non vult imitari et subijci capiti, sed ei præponi. Sequitur: *Desideratus*. Hic exprimitur auiditas et sinceritas populi appetentis. Auide enim et cum sinceritate cordis desiderabant Sancti Patres filium Dei incarnari, eo quòd tria erant in ipso quæ omne desiderium replent. Nam tria sunt, quæ sufficienter quamlibet rem suo modo reddunt desiderabilem: videlicet, speciositas in aspectu: vtilitas in affectu: deliciositas in gustu. Tunc enim aliquid est sufficienter desiderabile suo modo, cum primo delectat visum, in intuendo: secundo decorat subiectum, in possidendo: tertio dulcorat gustum, in vtendo siue perfruendo. Cum ergo ista tria sint in Christo Iesu excellentissime, merito non tantum a Sanctis Patribus, sed etiam ab omnibus ratione vtentibus debet esse desideratus. Nam primo Christus est speciosus ad intuendum, propter nitorem originalis innocentię. Secundo vtilis et pretiosus ad possidendum, propter decorationem illuminantis gratiæ. Tertio nobilis et deliciosus ad perfruendum, propter oblectabilitatem sapiẽtalis demulcentiæ. Primo est desideratus propter speciositatem originalis innocentiæ. Delectat visum in intuendo. Nullus enim prosuit sine peccato actuali, vel originali, nisi solus Christus, qui est speciosus forma præ filijs hominum, desiderium collium æternorum, idest angelorum et sanctorum patrum, speculum sine macula, Deus maiestatis, speciosior sole, in quem desiderant angeli prospicere, et verus ille Salomon, de quo dictũ est: Vniuersa terra desiderabat videre vultũ Salomonis. Multiplici enim figura figuratus ille Salomõ repræsentat verum Salomonẽ Christum. Vnde Augustinus de Trinitate, quæ de Salomone dicũtur a Deo, soli Christo conueniunt, et in illo fuit figura obumbrata, sed in Christo veritas repræsentata. Secundo est desideratus Christus: quia propter suam pretiositatem illuminantis gratiæ decorat proprium subiectum in possidendo. Vnde: Anima mea desiderauit te in nocte, vt videat lumen in lumine tuo. Anima mea desiderauit te in nocte, scilicet tenebrositatis et ignorantiæ, vt lumen videat in lumine tuo. Et ratione huius pretiositatis dicitur: Omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari: quia sicut non est comparatio inter vmbram et similitudinem ad veritatem: sic non est cõparatio inter creaturam et diuinam sapientiam. Nam omnis creatura est similitudo et vmbra diuinæ veritatis. Tertio est Christus desiderabilis propter oblectationem sapientialis demulcentiæ: quia delectat siue dulcorat gustum in perfruendo. Vnde: Sub vmbra illius, quem desiderabam, sedi, et fructus eius dulcis gutturi meo. Sub vmbra refrigerantis gratiæ: et illius scilicet Christi, quem desiderabam per excessum inflammatæ dilectionis: sedi per mentis quietationem, et fructus eius dulcis gutturi meo propter degustationem sapientiæ. Vnde ad hoc vt anima degustet dulcedinem diuinæ sapientiæ, requiritur vt purgetur a peccato, et resoluatur in aquam deuotionis, abstrahatur ab amore mundano, vt non sit dispersa ad exteriora: immo recolligat se totaliter ad interiora, ne interponatur aliqua caligo: vt immediate recipiat stillicidiũ diuinæ influentiæ, et degustet dulcorem æternæ suauitatis. Hunc dulcorẽ aliqualiter sentiens Dauid propheta dicebat: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus. Tertio notatur vtilitas finis subsequentis, cum dicit: *Cunctis gentibus*: Merito erat desideratus a Sanctis Patribus et cunctis gentibus, eo quòd Christus in isto aduentu meruit cunctis gentibus, primo gratificationem adoptionis, benigne tollendo originalem culpam: secundo apertionem cælestis ianuæ, propter iudicialis vindictæ relaxationem: tertio sublimitatem finalis gloriæ, amouendo miseriam totalem. Primo gentes per aduentum Christi consecutæ sunt gratificationem adoptionis benignæ propter deletionẽ originalis culpæ. Vnde dicit Petrus: Si ergo eandem gratiam dedit illis Dominus scilicet gentibus: sic et nobis, qui credimus in Iesum Christum: sic ergo et gentibus pœnitentiam dedit ad vitam. Ratione huius beneficij, Dauid propheta inuitabat omnes gentes ad gratiarum actiones, dicens: Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Quoniam cõfirmata est super nos misericordia eius: et benignæ adoptionis. Secundo cunctæ gentes consecutæ sunt per istum aduentum apertionem cælestis ianuæ, propter relaxationem iudicialis vindictæ: et propter hoc dicitur: Aperite portas, et ingredietur gens iusta custodiens veritatem. Vetus enim error abijt, quia Dominus Iesus Christus habebat clauem reserandi aditũ æternitatis. Ideo tamquam auctoritatem habens angelicis spiritibus dixit: Aperite portas principes vestras: quoniam per meum sanguinem facta est reparatio concordiæ vniuersalis: relaxatio vindictæ iudicialis. Nunc ergo amoto flammeo gladio de porta paradisi: volo vt fiat reseratio ianuæ cælestis: vt ingrediatur gens iusta et custodiens veritatem: vetus enim error primæ præuaricationis, merito cuius obligabatur ad pœnam, abijt. Tertio gentes per istum aduentum consecutæ sunt sublimitatem finalis gloriæ, propter amissionem totalis miseriæ. Vnde: Declinabo super eũ quasi flumen pacis, idest quasi gloriam inundantem. In prædicto themate dicitur de hoc: *Veniet desideratus cunctis gentibus*, et implebo domũ istam gloria quod implebitur a Deo in generali resurrectione: quando a corpore cuiuslibet beati, cuius corpus fuit domus et habitaculum Spiritus sancti; per gratiam amouebitur omnis corruptio, per dotem impassibilitatis: omnis deformitas et obscuritas, per dotem claritatis: omnis tarditas, per dotem agilitatis: omnis infirmitas et animalitas, per dotem virtutis et subtilitatis. Vnde Augustinus: Abijcietur a corporibus nostris omnis deformitas, omnis tarditas, omnis infirmitas, omnis corruptio siue passibilitas, quod nobis præstare *et cet.*

Zach. 9. b — Mat. 21. a — Mat. 20. d — Tria reddũt rem desiderabilẽ. — Psal. 44. a — 3. Reg. 10. c — Isa. 26. b — Prou. 3. b — Cant. 2. a — Vt anima degustet dulcedinẽ diuinæ sapiẽtię quid requiritur. — Psal. 41. a — Act. 11. b — Ps. 116. a — Isa. 26. a — Psal. 23. b — Isa. vlt. d — Aug. 22. de ciuit. Dei.

SERMO III.

Emitte manum tuam de alto, et cet. Ecce charissimi, sicut naufragi in medio fluctuum periculosissimorum, et sicut captiui in manu hostium sæuissimorum desiderant liberationem: sic patres antiqui feruentissime desiderarunt aduenire Saluatorem sui. Vnde Dauid exclamans ad Dominum, dicit: *Emitte manum tuam* et cet. Manum Dei dicit filium Dei. Homo enim per manus operatur, et Deus per filium. Omnia per ipsum facta sunt. Ait ergo: *Emitte manum tuam*, idest filium tuum de alto throno: eripe me, et libera me de aquis multis suffocantis miseriæ, et de manu iugulantis potentię filiorum alienorum: filiorum, inquam, superbiæ

Psal. 143. a — Ioan. 1. a

perbiæ, filiorum luciferi et dæmonum. Considerare autem possumus quattuor causas emissionis, scilicet vt diuina offensa placetur, vt natura humana liberetur, vt natura angelica restauretur, vt diabolica violentia refrenetur. De primo: Emitte agnum Domine dominatorem terræ *etcet.* [Isa.16.a] Agnum vtique cuius sanguinis suauissimo odore tu placeris pater æterne. Hic enim est agnus absque macula: cuius sanguis, sicut legitur, fundi iubetur super altare per circuitum [Leuit.1.b] et membra diuidi, et super ligna imponi, quibus subijciendus est ignis: et sic adoleri in odorem suauissimũ Domino. Sanguis Christi super altare crucis per circuitum de latere, de manibus, de pedibus fusus est. Tu autem funde quotidie hunc sanguinem super altare cordis tui. Funde inquam per circuitum cogitando deuote, pensando attente. O anima pretiosa redempta sanguine agni immaculati, attẽde quantum vales: quid pro te datum sit cogita. Membra agni veri in cruce diuisa sunt, non abscissione sed quadrifica distẽsione: Dispersa sunt omnia ossa mea. [Psal.21.b] Sunt quoque super ligna crucis imposita, et non defuit ignis amoris, ipsum cogentis mortem pati pro nobis reconciliandis patri per suauissimum odorem passionis eius: Dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suauitatis. [Eph.5.a] De secundo dicitur hic: *Emitte manum tuam* etcet. Certe si quis in mari iaceret, vel in medio inimicorum coangustatus esset, qui sibi manum daret et eriperet, merito eum diligeret: et certe Deus pater emisit manum idest filium de alto throno: vt de aquis miseriæ, et de manu potentiæ nos eriperet. Sed quare Domine Deus meus, mundus manum non cognouit, quæ ipsum creauit? et quare Iudaicus populus manum non cognouit, quæ sibi tanta bona fecit? Forte ideo non cognouit, quia chirotheca carnis tecta fuit: sicut significatum est in Isaac sene et cæco qui manum Iacob [Gen.27.c] sibi ministrantem nõ nouit, quia pellicula circumdata fuit. Isaac enim mundum vel Israeliticum populum senem tempore et cæcum mente significare potest. Cæcitas enim ex parte contigit in Israel. Pellicula autem nostra caro est. Cum ergo hæc manus cælum et terram concludat, mundus vix credere potuit, quòd tam magna manus esset in tam parua chirotheca. Tamen hæc manus non est minorata. Vnde: Numquid abbreuiata et paruula est facta manus mea vt nõ [Isa.50.a] possim redimere? Certe Domine non est abbreuiata manus tua, quam de summo throno in infernum porrexisti: non est paruula facta quæ vno raptu tot animarum millia secum traxit. Vtinam vno digito huius manus nos Deus tangeret: qui vt quinque digitos nobis exponeret, quinque foramina in chirotheca carnis habuit. De his foraminibus. Ego fidenter quod [Ber.in Cãt. ser.61. ante med.] ex me mihi deest vsurpo de visceribus Domini: misericordia affluit neque desunt foramina per quæ effluat gratia. De tertio: Emitte lucem tuam, et veritatem tuam, *et cetera.* [Psal.42.a] Lux et veritas Christus est. Hæc enim lux antequam fieret nascendo in mundum, tenebræ infidelitatis et ignorantiæ culpę erant super faciem abyssi. Sed hæ tenebræ per hanc lucem declinãtur. Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris. *etcet.* [Ioan.8.b] Bene autem dicit Dauid, quòd lux adducit in montẽ Dei & in tabernacula eius. Mons est regnum cælorum *etcet.* [Psal.23.a] Quis ascendet in montem Domini *etc.* Tabernacula sunt ordines angelorum. Nouem sunt ordines angelorum: nouem sunt tabernacula. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis *etcet.* [Luc.16.c] vsque in æterna tabernacula. O quàm beatus est qui in primo seu infimo tabernaculo habitabit: sed certe beatior qui in secundo. Sic dic vsque ad nonum. Discumbent enim in his tabernaculis animę iustorum secundum excellentias meritorum. Fient enim æquales angelis et socij angelorum. Qui propter nos minor angelis extitit, æquales nos angelis suæ minorationis virtute fecit. [Psal.109.a] De quarto: Virgam virtutis tuæ emittet Dominus *etcet.* Quo modo hæc virga dominetur in medio inimicorum, idest dæmonum, significatum est. Vbi dicitur, quòd deuorauit virga Aaron, quæ significat filium Dei, virgas magorũ versas in dracones. [Exod.7.b] Virga Aaron significat filium Dei. Virgæ magorum sunt angeli apostatici, quæ proiectæ, in dracones efficiuntur. Sed per virgam Aaron deuorantur, quando per Christum dęmonum malitia suppeditatur.

SERMO IIII.

Q*Vis poterit cogitare diem aduentus eius.* [Malac.3.a] Cogitate charissimi aduentus Domini diem: quæ quadruplex est, videlicet in carne, corde, morte, aere. Primus in die incarnationis. Secundus in die iustificationis. Tertius in die resolutionis. Quartus in die Resurrectionis. Quis autẽ poterit cogitare primi aduentus plenitudinem. Secundi promptitudinem. Tertij incertitudinem. Quarti magnitudinem, vel fortitudinem? De primo: Deus ex semine Dauid secundum promissionem eduxit Israel Saluatorem Iesum, prædicãte Ioanne ante faciem aduentus eius. [Act.13.d] Ecce ad commendationem Dominici aduentus introducit hic Paulus tres sanctissimas personas. Dauid Christi progenitorem, Ioannem præcursorem, et Iesum saluatorem. In quo ostenditur aduentus iste conuenientissimus ad veniã. Vnde ex semine Dauid nasci dignatur, qui de enormibus criminibus adulterij et homicidij veniam consecutus est. Item communissimus ad amicitiam, hoc et in Dauid significatur: qui et pastor et Rex fuit: quia de ipso natus pauperibus et diuitibus communis fuit. Vnde in natiuitate sua pastores et Reges ad se traxit. Item plenissimus ad gratiam hoc in Ioanne significatur. In tempore enim aduentus Domini gratia plenissime fluxit. Plenũ gratiæ et veritatis *etcet.* [Ioan.1.b] Item saluberrimus ad gloriã hoc in Iesu significatur, qui interpretatur salus. Consummatus factus est omnibus obtẽperãtibus sibi causa salutis æternę. [Heb.5.c] Anselmus: Quid est Iesus nisi Saluator? Ergo propter temetipsum esto mihi Iesus. Salutare tuum expectabo Domine. [Gen.49.c] O quàm plenissimus fuit aduentus. Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat: et de plenitudine eius omnes accepimus. [Ioan.1.d] De secundo: Filios tuos neque draconum, neque venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adueniens sanabat illos. [Sap.16.b] Draco est diabolus. Venenati sunt caro et mũdus: quorum fel et venenum in vino temporalis delectationis nobis propinatur. Fel draconum venenum eorum *etcet.* [Deut.32.e] Eorum dentes sunt eorum tentationes. Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem *etc.* [Psal.123.a] Misericordia Christus est. Ostende nobis Domine misericordiam tuam *etcet.* [Psal.84.b] Qui adueniens eos iustificatione sanabat, idest ægras animas. Miserere mei Deus quoniam infirmus sum *etcet.* [Psal.6.a] Aduentus autem iste non solius est filij, sed patris: Pater meus diliget eum: et ad eum veniemus. [Ioan.14.c] Item Spiritus sanctus: Factus est repente de cælo *etcet.* [Act.2.a] O quàm promptissimus est aduentus iste? Dominus enim vltro offert se ad veniendum. Vnde de puero paralytico dicit Iesus. Ego veniam, et curabo eum. [Mat.8.a] Præsto semper est gratia, quę numquam deficit, nisi prius expulsa: continue quod suum est, inspirat, si sit qui recipiat. [Aug. de vera. et fal. pœnit. c.16 post med. to. 4.] De tertio: Confirmabit nos vsque in finem sine crimine in die aduentus Domini. [1.Cor.1.a] Glossa. Cuius Aduentus intelligitur dum cuique in morte manifestatur. Felix qui semper ad istum aduentum paratus est. Si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia *etcet.* [Luc.12.e] Prima vigilia est pueritia. Secunda iuuentus. Tertia senectus. Multi in tertia vigilia credunt Dominum venturum: quibus in prima, vel secũda nũc venit. O quàm incertissimus est iste aduẽtus. Estote parati, quia qua hora nõ putatis, filius hominis venturus est. [Mat.24.d] Gregorius: Tanto quisque

feruentior fit in operatione quanto intentior est deuotione. De quarto: Sicut fulgur exit ab oriente etcet. vsque: Ita erit aduentus filij hominis. Aduentus Domini fulguri comparatur propter subitationem et celeritatem: [Isa. 5. f] Ecce festinus velociter veniet. Propter manifestationem et claritatem. [Psal. 49. a] Ex Sion species decoris eius: Dominus enim manifeste veniet. Primo quidem venit non habens speciem neque decorem claritatis gloriosæ. Item propter terrorem et seueritatem: [Isa. 30. f] Ecce nomẽ Domini venit de longinquo, ardens furor eius etcet. O quantæ magnitudinis erit iste aduentus. [Mat. 25. c] Cum venerit filius hominis in maiestate sua: et omnes angeli eius cum eo etcet. Propter hoc bene ait Gregorius: Terribilem iudicem venientem considera: et de aduentu illius tunc tua conscientia contremiscet non sine causa, cum iam coram illo posita cælum et terra trement.

SERMO V.

[Rom. 13. d] Hora est iam nos de somno surgere. Surgite ergo peccatores de somno peccati. Surgite inquam propter vigilem excitantem: propter diem appropinquantem: propter laborem instantem: propter terrorem sollicitantem. [Act. 12. b] De primo: Ecce angelus Domini astitit, et lumen etcet. vsque: Surge velociter. Ad surgendum autem hortamur per gratiam, per doctrinam, per pœnam. [Cant. 2. c] Excitat Dominus per gratiam: Dilectus meus loquitur mihi. Surge propera amica mea. Dilectus scilicet Christus loquitur nobis per inspirationem: [Psal. 84. a] Audiam quid loquatur etcet. Item prælatus, vel doctor excitat per doctrinam: [Hier. 31. a] Clamabunt custodes surgite et ascendamus in Sion ad Dominum Deum nostrum. Custodes sunt prælati et doctores, nos tamquam galli excitantes, vt surgamus. [Eccles. 12. b] Consurgent ad vocem volucris idest galli. [Mat. 26. g] [Luc. 22. g] Gallus Petrum ad lacrymas excitauit. Item per pœnam excitat angelus percutiendo latus. [Act. 12. b] Vnde: Percussoq. latere Petri excitauit eum. Lateris percussio est tẽporalis correctio. Æterna enim percussio non in latere tantum, sed in omnibus membris fit: [Prou. 19. d] Parata sunt derisoribus iudicia, et mallei percutientes stultorum corporibus, etcet. Bene dicit: percussoq. latere. Lateris autem percussiones libenter pro ipso sustinere debemus: qui pro nobis in latere vulneratus est. [Ioan. 19. f] Lancea latus eius aperuit. Bernardus: Vult benignus dux deuoti militis vultũ et oculos in sua sustolli vulnera: vt illius ex hoc animũ erigat et reddat ad tolerandum fortiorẽ. De secundo dicitur hic: Hora est iam nos de somno surgere. Causam autem subdens surgendi ait: Nox idest tempus culpæ, præcessit: dies idest tempus gratiæ appropinquauit. [Dies triplex.] Est autẽ triplex dies propter quem surgere debemus, scilicet gratiæ, iræ, et gloriæ. [2. Cor. 6. a] De die gratiæ dicitur hic: Ecce nunc dies salutis. Hic dies incipit ab ortu veri solis. Ait enim philosophus: Dies est latio solis super terram. Sol autem æternus super terrã latus est, quando Christus in mundum natus est. [Gen. 19. e] Sol egressus est super terram: et Loth ingressus est Segor. Segor interpretatur, paruula seu meridiana. Per Loth electi designantur: qui de æterna damnatione ignis et sulphuris, sicut Loth de Sodoma, liberati sunt, sole super terrã egresso, idest Christo in mundo nato. [Soph. 1. e] Item de die iræ siue iudicij dicitur: Vox diei Domini amara: tribulabitur ibi fortis. Dies illa dies iræ etcet. [Psal. 83. c] Item de die gloriæ. Melior est dies vna etcet. Vt ergo securius simus in die iræ, et perueniamus ad diem gloriæ, cito surgamus in die gratiæ. Augustinus: Surgamus, & ad illum redeamus, a quo peccando recesseramus: ibi esse nostrum non habebit mortem: ibi velle nostrum non habebit errorem: ibi amare nostrum non habebit offensionem. Surgamus inquam in die: ne sero Dominus conqueratur illud. [Hier. 6. a] Vę vobis quia declinauit dies etcet. vsque: Surgite et ascendamus in nocte, idest, pęniteamus in morte. Augustinus: Multos solet pęnitentia serotina decipere. [3. Reg. 19. a] De tertio: Surge et comede, grandis enim via tibi restat. Hæc via est pęnitentia. Quicumque per triginta, vel quadraginta annos ad infernum ambulauerit, grandem vtique viam habet ad eundum ad cęlum. Quæ licet grandis sit, libenter tamen ad ipsam perficiendam surgere debemus. Primo propter bonam societatem: [Mat. 2. a] Surge et accipe puerum et matrem eius et vade in terram illam. Puer iste est bonus socius ad eundum cum Ioseph de Ægypto, idest, cum pœnitente de mundo. Item secundo propter conductus securitatem: [Gen. 28. d] sic surgere debemus cum Iacob: Surgens ergo mane etcet. Qui securum habuit conductũ, dicente sibi Domino in eodem somno a quo surrexit: Ero custos tuus quocumque perrexeris. Item tertio, propter victus durabilitatem. Sic surrexit Elias ad viam confortatus efficaci cibo: pane scilicet gratiæ cõfortantis vel iustitiæ in cuius fortitudine ambulauit quadraginta diebus, et quadraginta noctibus. Bernardus: Panis animæ iustitia est: et soli beati qui esuriunt illum, quoniam illi saturabuntur. Nimirum ad imaginem Dei facta est anima rationalis, et ceteris omnibus occupari potest, repleri omnino non potest. Hæc tria petebat Iacob surgens ad viam, dicens: Si fuerit Dominus mecum: hic petit socium. Et custodierit me in via hac: hic petit conductum. Et dederit panem: hic petit victum. In pane autem gratiæ refectio. In veste, bona conuersatio significatur. [Iona 1. b] De quarto: Quid tu sopore deprimeris? Surge et inuoca Deum tuum etc. Quicumque enim cum timore in periculoso dormit loco, cito surgit. O quàm magna in somno peccati pericula sunt: sicut significatum est in scripturis: propter quæ surgere debemus. [Ibid.] Inuenimus enim Ionam dormientem in mari periclitatum: [Tob. 2. c] Tobiam excęcatum, [Iud. 4. d] Cisaram, et [2. Reg. 4. d] Hisboseth iugulatos. In quibus significatur quòd dormientes in peccatis tempestate tribulationis: periclitantur temporaliter, excęcantur spiritualiter: iugulantur æternaliter. Surge ergo peccator ne incidas in hæc pericula. Surge inquam et inuoca Deum tuum. [Luc. 22. e] Surgite et orate ne intretis in tentationem.

SERMO VI.

[Mat. 21. a] Ecce Rex tuus venit tibi etcet. Hodie legitur hoc verbum in Euangelio. [Zach. 9. b] Ecce dicit propheta demonstratiue. Ecce dicit admirabile. Ecce venit. Sed ad quid venit? Ecce venit propinquare per naturam: sanare per gratiam: reconciliare per pœnitentiam: remunerare per gloriam. [Cant. 2. b] De primo: Ecce, iste venit saliens in montibus etcet. Montes sunt angelorum ordines. [Ezec. 34. d] In montibus excelsis Israel erunt pascua eius. Nouem ordines, nouem sunt montes. O quàm felix erit, qui in infimo monte pascetur. Ibi enim est amœnitas inæstimabilis. Quid ergo si ad secundum montem veneris? O quanto beatior tunc eris! Quòd si tertiũ montem bene viuendo promerueris, adhuc beatior eris. Sic procede de singulis montibus vsque ad nonum. In his montibus fundata est ciuitas cælestis. [Psal. 86. a] Fundamenta eius in montibus sanctis. In his filius Dei salit iucundando: quia transijt per incarnationem, angelicã naturam postponens, et humanam assumens: [Heb. 2. d] Nusquam angelos apprehendit. [Isa. 35. b] De secundo: Ecce Deus noster vltionẽ adducet retributionis Deus, ipse veniet et saluabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorũ patebunt: tunc saliet sicut ceruus claudus: et aperta erit lingua mutorum. Nonne cæci sunt qui in clara luce fidei in foueam inferni cadunt? [Mat. 15. b] Si cęcus cæcum ducat, ambo in foueam cadunt. Item nonne surdi sunt quibus toties in prædicatione clamatur: et ad ostium a Christo pulsatur: et auribus cordis non audiunt? [Psal. 57. a] Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ: et obturantis aures

res suas, *etcet.* Serpens ne incantatorem audiat, vnam aurem terra, aliam cauda obturat. Sic peccator venenosus terra, idest terrenorum amore: et cauda, idest spe longioris vitæ, aures cordis obturat. Itē nonne muti sunt qui a peccatorum confessione, et a Dei laude per multos annos tacuerunt? Obmutui et humiliatus sum, et silui a bonis. Item nonne claudi sunt, qui gressus operum rectos non habent? Vtroque autem pede claudi sunt, qui soli diabolo seruiunt. In altero autem claudi sunt, qui partim Deo, partim diabolo seruiunt. Sanati autem per gratiam saliunt sicut ceruus. Pulcher saltus est de vitijs ad virtutes: de mundo ad cęlum. Ecce a talibus malis curat Deus animas, quæ volunt sustinere medicinas. Augustinus: Quantum in medico est, sanare venit ægrotum: sed ipse se perimit qui præcepta medici seruare non vult. De tertio: Holocaustomata et pro peccato non tibi placuerunt: tunc dixi: ecce venio. Deus pater sic offensus fuit homini: vt nullum vmquam quantumcūque sanctum admitteret ad regnum cælorum. Vnde patres antiqui offerebant boues et oues, et sacrificia multa, vt Deum placarent: sed parum eis profuit. Vnde filius Dei compatiens misero homini ait patri. Ex quo holocausta Iudæorum tibi o pater non placēt, Ecce venio. Glossa. Ad me offerendum: Se enim obtulit agnus innocens pro peccatis nostris. Ecce agnus Dei. Agnus detestatur lupum: sic Christus peruersos. Sicut communicabit lupus agno: aliquando sic peccator iusto. Dicit ergo. Et ecce venio: quasi dicat. Verbo vel iussu hominem non redimo: sed in carne venio. Quare hoc? Ne violentiam facere videretur et non iustitiam. Angelum quoque redemptorem non mitto: sed ecce venio. Quare hoc? quia nullus angelus sufficeret ad pretium redēptionis. Pretium enim redemptionis debuit esse æquiualens vel pretiosius omnibus redimendis. Nulla autem creatura tam pretiosa fuit. Solus enim Deus redimere debuit: quia solus omnibus pretiosior fuit: Empti enim estis pretio magno. Vere magno. Bernardus: Suffecisset ad redemptionem humani generis minima gutta sanguinis Iesu Christi: sed data est copia vt ex inundatione beneficij virtus innotesceret diligentis. De quarto: Ecce Saluator tuus venit: ecce merces eius cum ipso. Merces qua remunerabuntur, diuina est natura. Ego protector tuus sum: et merces tua magna nimis. Hæc merces cum Christo erat. Non ergo necesse erat eam a Iudæis mutuare: sed sacculum tantum in quo mercedem abscondit. Humanam ergo tantum naturam in qua diuina latuit, a Iudæis accepit: sed hunc sacculum ruperunt dum corpus eius perforauerunt. Qui mercedes congregauit misit eas in saccum pertusum. Sic ergo venit Christus: vt per naturam quam assumpsit: per gratiam quam exhibuit: per pœnam quam sustinuit: per gloriam quam promisit, nos beatificaret. Hæc quattuor significata sunt: Ecce rex tuus veniet tibi iustus, et Saluator, ipse pauper. Pauper in assumpta natura. Saluator in gratia. Iustus in pœna. Rex in gloria.

Ibid. — Heb. 10. b — Ioan. 1. d — Eccli. 13. e — 1. Cor. 6. d — Isa. 62. d — Gen. 15. b — Agg. 1. b — Zach. 9. b

SERMO VII.

BEnedictus qui venit in nomine Domini. Hoc verbum legitur hodie in Euangelio. Si quæris qua auctoritate, quo nomine venit Iesus ad saluandum, audi quod dicitur: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Vere benedictus. Benedictus fructus ventris tui. Vere benedictus: et ab omnibus nobis merito benedicendus, si attendamus quo modo et quare venit. Attendite ergo inueniendo patris auctoritatem, filij humilitatem, Spiritus sancti charitatem, generis humani vtilitatem. De primo dicitur hic: *Benedictus qui venit.* Magna auctoritate venit: qui in nomine Dei patris venit. Sed heu Dominus adhuc conqueri potest de auaris, de inuidis, de luxuriosis, de alijs peruersis Christianis, quòd olim dixit Iudæis: Ego veni in nomine patris mei: et non accepistis me. Peruersi enim filium Dei non accipiunt: quia ipsi filij diaboli sunt. Si enim filij Dei essent, filium Dei diligerent: Si Deus pater vester esset, diligeretis vtique me. Ego enim ex Deo processi et veni. Neque enim a memetipso veni. Non solum autem verbis, sed et signis ostendit se Christus auctoritate patris venisse: Scimus quia a Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere *etcet.* Sicut autem temporalia signa ipsum venisse in mundum: ita spiritalia signa in animas nostras venisse ostendunt Dei filium. Videlicet quando leprosas animas mundat: mortuas suscitat: famelicas satiat septem panibus, idest septem donis Spiritus sancti. De secundo: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Venit ergo humiliter non sicut Dominus noster: sed sicut seruus noster. Exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, filius erat et factus tamquam seruus. Noe solum formā serui accepit, vt subesset: sed etiam mali serui, vt vapularet, et serui peccati, vt pœnam solueret cum culpam non haberet. Et certe non seruus seruorum Dei sicut Papa: sed seruus seruorum diaboli factus est seruiens in fimó peccatorum expurgando: Seruire me fecisti in peccatis tuis. Seruiuit autem nobis non vno anno, sed vsque ad mortē. Vnde nefas est fraudare eum mercede sua, idest anima tua, pro qua seruiuit. Qui effundit sanguinem, et qui facit fraudem mercenario, fratres sunt. Ecce tu miser auare: quia mercenario tuo Christo propter iniusta bona animam tuam aufers: frater es crucifigentis et fundentis sanguinem Christi: et tu luxuriose: et tu inuide: et sic de alijs. De tertio: Timebunt qui ab occidente nomen Domini: et qui ab ortu solis gloriā eius cum venerit quasi fluuius violentus quem Spiritus Domini cogit. In occidente sunt, qui in timore seruili sunt. In oriente, qui in timore filiali sunt. Venit Christus quasi fluuius, doctrina, et gratia, et sanguine lauans, reficiens, et irrigans mundum. Ego quasi fluuius Dorix: et sicut aquæductus exiui de paradiso scilicet virginali vtero. dixi: Rigabo hortum plantationum mearum, idest Ecclesiam. O quàm medicinalis est iste fluuius generationi humanæ, generationi insanę. Vnde bene vocatur Dorix, quod interpretatur medicamentum generationis. Fusus est sanguis medici: et factus est medicamentum phrenetici. Quid mirum si violentus est iste fluuius? Fluuius enim quanto magis coarctatur, tanto violentior et impetuosior efficitur: ita Dei filius in arcto corpore paruuli Iesu. Paruulus natus est nobis. Bene autem dicit: Quem Spiritus Domini cogit. Interlinearis: Amor, bonitas charitas, Spiritus. Sicut enim auster nubem pluuiarum dulcium, ita charitas Spiritus sancti Christum cum pluuia gratiarum venire cogit: Deus ab austro veniet. De quarto: Venit filius hominis quærere *etcet.* Non solum autem venit saluare hominem per sanctā passionem, sed etiam illuminare per veram cognitionem. Ego lux in mundum veni, vt omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. Item inflammare per puram dilectionem. Ignem veni mittere *etcet.* Item venit viuificare abundanter per beatificationem. Vnde de ouibus suis ait Ioannes: Ego veni vt vitam habeant per gratiam, et abundantius habeant per gloriam. Sed ecce, qui venit in mūdum oues suas viuificare, ipse veniet ad iudicium porcos diaboli mactare. Mactabit autem illa securi, quæ ad radicem arboris posita est. De qua securi ait: Væ mihi si non peccata mea defleuero. Væ mihi si non in media nocte surrexero ad confitēdum nomini tuo. Væ mihi si dolum proximo fecero. Væ mihi si non locutus fuero veritatem. Securis ad radicem posita est: faciat fructum, qui non vult æterno igne perire.

Mat. 21. a — Luc. 1. d — Ioan. 5. g — Ioan. 8. e — Ioan. 3. — Mat. 20. d — Ber. ser. de pass. Dom. fer. 4. hebd. pœnosa longe post med. — Isa. 43. d — Eccli. 34. d — Isa. 59. d — Eccli. 24. — Aug. orat. de quinque hær. c. 7. post med. to. 6. — Isa. 9. b — Abac. 3. a — Luc. 19. b — Ioan. 12. g — Luc. 12. f — Ioan. 10 — S. Ambros. Luc. 3. edit. Rom. to. 3.

DOMI-

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS DOMINI.

SERMO I.

Rom. 15. a D*Eus autem patientiæ, et solatij det vobis idipsum sapere in alterutrum.* In verbis istis Apostolus incitat, excitat, et informat. Incitat rationem, excitat affectũ, informat actionem. Incitat implicãs, excitat supplicans, et informat explicans. Incitat ergo ad intelligendũ magnificentiã: excitat ad degustandũ vnctionẽ animi: informat ad perficiendum et prosequendum restitutionem zeli. Incitat incipientes ad postulandum vtilia. Excitat proficientes ad aggrediendum ardua. Informat perfectos ad sustinendum aggressa. Primum ibi: *Deus autem patientiæ.* Secundum ibi: *et solatij.* Tertium ibi: *det idipsum sapere* etcet. Dicit ergo: *Deus autem patientiæ.* Circa primum nota, quòd dicitur Deus patientiæ: quia patientiam in se demonstrans, quia patientes probans, et quia patientes remunerans. Primum se habet in ratione initij: secundum in ratione medij: et tertium in ratione complementi. Per primum fortificatur anima in tentationum prælio. Per secundum purgatur a vitiorum contagio. Per tertium fecundatur a meritorum operum exercitio. De primo dicitur: Deus iudex iustus, fortis, et patiens numquid irascitur per singulos. *Psal. 7. c* Et illud: Quoniam patiens Dominus, humiliemus ei animas nostras. *Iudit. 8. b* De secundo dicitur: Qui custodit veritatem in sęculum facit iudicium iniuriam patientibus, dat escã esurientibus. *Psal. 145. b* De tertio: In patientia vestra possidebitis animas vestras. *Luc. 21. d* Sequitur *Et solatij* vbi nos excitat ad degustandum vnctionem animi. Est autẽ Deus solatij quia consolatur afflictos solatio intimo, iucundo, et perfecto. Intimo, vt lux: iucundo, vt risus: perfecto, vt sal. Per primum cognoscitur creantis potentia: per secundum gubernantis sapientia: per tertium largientis clementia. Consolatur afflictos solatio intimo per remissionis gratiam: iucundo, per virtutis influẽtiam: perfecto, per deuotionis experientiam. De primo habetur: Fortissimum solatium habemus, quòd confugiamus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam et incedentem vsque ad interiora velaminis, vbi præcursor pro nobis introiuit Iesus secundum ordinem Melchisedech pontifex factus. *Heb. 6. d* De secundo: Rogo autem vos fratres vt sufferatis verbum solatij: etenim perpaucis scripsi vobis, cognoscite fratrem vestrũ Timotheum diuisum, cum quo si similius venerit, vos videbo. *Heb. vlt. d* De tertio: Si qua consolatio in Christo: siquidem solatium charitatis: si qua societas spiritus: si qua viscera miserationis implere gaudium meum vt idem sapiatis: eandem charitatem habentes vnanimes idipsum sentientes, nihil per contentionem, nec per inanẽ gloriam sed humilitate superiores: sibi inuicem arbitrantes: non quæ sua sunt singulis considerantes, sed quæ aliorum. *Phil. 2. a* Sequitur: *Idipsum sapere* etcet. vbi informat ad prosequendum restitutionem zeli: *det vobis,* sinceriter, quod facit religio: medulliter, quod facit deuotio: rationabiliter, quod facit humilis exhortatio. Sincera religio mundat animam a fœditate cogitationis immundæ: medullata deuotio a curiositate inquisitionis vanæ: rationabilis exhortatio a credulitate opinionis falsæ. Per primum reducimur ad locum speciositatis et pulchritudinis: per secundum ad locum vbertatis, siue pinguedinis: per tertium ad locum securitatis, et fortitudinis. De primo dicitur: Quis sapiens et custodit hæc, et intelliget misericordias Domini. *Psal. 106. d* De secundo: Beatus vir qui in sapien- *Eccli. 14. d* A tia morabitur, et qui in iustitia meditabitur, et in sensu suo cogitauit circumspectionem Dei. De tertio: Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, omnibus, qui sunt inter vos: Non plus sapere, quàm oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem, et vnicuique sicut Dominus dimisit mensuram fidei. *Rom. 12. a* Rogemus igitur.

Sermo alius de Euangelio.

B C*Vm audisset Ioannes in vinculis opera Christi,* etcet. *Mat. 11. a* Verba sunt Ioannis ad discipulos suos et pro eis prolata. Non est enim credendum Christi præcursorem de aduẽtu Christi in carnem dubitasse, eo quòd in baptismo Spiritum sanctum sicut de cælo descendentem vidit, et sic per eum manentem didicerat, et vocem patris audierat: Hic est filius meus dilectus: *Mat. 3. d* necnon et testimonium ei perhibuerat. Ecce agnus Dei. *Ioan. 1. d* Si enim ipsum venisse ignorasset, quo modo eum pręsentem digito demonstrasset, et ei testimonium perhibuisset? Relinquitur ergo quòd nec ipse ignorans quæsiuit: nec dubitans discipulos misit, maxime si C verba euangelij, quæ secum portant expositionem, diligentius intelligentur. Nam in verbo proposito tria notantur, per quæ veritas omnibus potest esse manifesta. Primo enim notatur multiplicis hominis status signatio, per Ioannis vincula cũ dicitur. *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* Secundo proposita de aduentu Christi quæstio, cũ subdit: Mittens duos ex discipulis suis ait illis. Tu es qui venturus es, an aliũ expectamus? Tertio aperta Christi responsio cũ subinfertur: respondens Iesus ait illis. Euntes renunciate Ioanni quæ vidistis, et audistis: cęci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui D resurgunt, pauperes euangelizantur. Dicit ergo. *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi,* vbi notatur signatio multiplicis status hominis per vincula Ioannis. Sicut enim princeps apostolorum Petrus post confirmationem positus in carcerem repręsentat hominis peccatoris statum: sic Ioannes Baptista in vinculis cõstitutus, signat animas existentes in multiplici statu miseriæ et calamitatis. Nam primo signat animas circumplexas vinculis originalis culpæ: secundo signat animas circumpeditas vinculis reatus pœnę: tertio significat animas circumuolutas vinculis corporalis miseriæ. Primo de vinculis originalis culpæ dici- E tur: Hanc filiam Abrahæ, quam satanas alligauit, nonne oportuit absolui a vinculo in die sabbati? *Luc. 13. d* quasi diceret, sic: Mulier inclinata ad terram, quæ non poterat sursum respicere, significat animam merito corruptionis originalis culpæ allecta ad terrena propter pronitatem ad malum: nec potest appetere cælestia propter difficultatem ad bonum. His ergo vinculis originalis culpæ, scilicet pronitatis ad malum, et difficultatis ad bonum, alligauit eum satanas, a quibus non potest absolui perfecte, nisi in sabbato quiescentium. Quia licet cõcupiscentia transeat in baptizato, quantum ad reatum pœnæ: remanet tamen quantum ad F exercitium, vt quemlibet nostrum experientia docet. Secundo de vinculis reatus pœnæ. De quo potest exponi illud: Oculos Sedechię eruit et vinxit eum in compedibus vt duceretur in Babylonem. *Hier. 52. b* Sedechias in compedibus a rege Babylonis, qui interpretatur iustitia Domini, signat animas a rigore diuinæ iustitiæ merito primæ pręuaricationis positas a diabolo in cõpedibus reatus pœnæ siue carentiæ visionis diuinæ. Vnde oculos eius eruisse dicitur, quia a visione veræ lucis exclauserat. Ducitur etiam in Babylonem, idest in limbum. Babylon enim confusio interpretatur, et signat limbum ratione obscuritatis, quam habebant ibi sancti patres. Tertio dę vinculis corporalis miseriæ, et potest dici in persona generis humani illud: Incur-

In oratione Manass. Reg. part. vlt.

Incuruatus sum multo vinculo ferri et non est respiratio mihi. Vere homo in statu præsentis miseriæ incuruatus est multo vinculo ferri: nunc vinculo famis, nunc vinculo sitis, aliquando vinculo nuditatis, quandoque vero infirmitatis: nec est sibi respiratio, eo quòd æstas impugnat per nimiam caliditatem, hiems per nimiam frigiditatem, autumnus per nimiam siccitatem, ver per excedentem humiditatem: sensualitas autem repugnat rationi. Ipsa quoque voluntas in semetipsa est contraria et diuersa, et sic non est in aliqua parte misero homini respiratio.

Dicto de significatione multiplicis status hominis, et Ioannis in vinculis: restat videre de quęstione dubitantium, de aduentu Christi, quod notatur secundo cum dicitur: *Tu es, qui venturus es; an alium expectamus?* In ista quæstione, quam ponunt, ostendunt se dubitare: sed in expectatione, quam supponũt, ostendunt se desiderare. Quærimus enim quod dubitamus et desideramus: quod prope est, expectamus. Proponunt ergo quæstionem, eo quòd Christum venturum desiderant. Primo quærunt. *Tu es, qui venturus es* in mundum, ad soluendum vincula originalis culpę. Secundo quærunt. *Tu es, qui venturus es* in limbum, ad dissoluendum vincula reatus pœnæ. Tertio quærunt. *Tu es, qui venturus es* ad iudicium, ad exterminandum vincula corporalis miseriæ. Primo quærunt. Tu es, qui venturus es in mundum, ad soluendum vincula originalis culpæ. Non enim Ioannes propter se istam quæstionem fecit, sed propter discipulos suos, qui non credebant in Christum, vt patet. Quando inuidia moti eo quòd Christus præferebatur eorum magistro, dicebant: Ecce hic, qui baptizabat, et omnes veniunt ad eum. Vnde ad certificandum eos dicit idem: Nonne dixi vobis quòd ego non sum Christus, sed sum missus ante illum: quasi diceret sic. Similiter. Quasi pręferendo seipsos discipulis Christi, dicebant ad Iesum: Quia nos et pharisæi ieiunamus frequẽter, discipuli autem tui non ieiunant. Volens ergo beatus Ioannes eorum saluti prouidere et consulere, positus in carcerem cum esset ab eis in breui discessurus per martyrium: ne in errore eos relinquat, mittit suos discipulos ad Christum, vt auditis eius verbis, et visis eius operibus, credant quia prius eius testimonio credere nolebant. Vt ergo eorum dubitationi satisfaciat, responsione Christi quæstionem secundum dubitationem eorum formauit, dicens: *Tu es, qui venturus es* in mundum, ad soluendum vincula originalis culpæ. Secundo quærunt: *Tu es, qui venturus es* in limbum, ad dissoluendum vincula reatus pœnæ. De isto autem aduentu Ioannes non erat certus: et ideo de isto pro se interrogauit, non de primo. Vnde Gregorius in hoc loco: Non enim Ioannes, quòd esset filius Dei dubitauit: sed hic quærebat, vt qui eum iam venisse prædicando clamauerat, ipsum etiam ad inferos præcurrendo nunciaret. Quasi diceret: Sicut pro hominibus dignatus es nasci, an pro hominibus mori digneris, insinua: et sicut natiuitatis tuæ præcursor extiti, ita etiam præcursor mortis fiam. Tertio quærunt: *Tu es, qui venturus es* ad iudicium, ad exterminandum vincula corporalis miseriæ, quasi dicat: nos ipsi didicimus per legem et prophetas, quòd resurrectio erit in qua amouebitur a corporibus bonorum omnis defectus miseriæ. Si ergo tu es, qui venturus es ad iudicium iustis defectus corporales amoueas, et nos dubitantes certifica. Viso de significatione multiplicis status hominum per Ioannis vincula, etiam de quæstione dubitantium de aduentu Christi: restat tertio videre de aperta responsione per mystica opera Christi, cum subinfert: *Respondens Iesus ait illis: Euntes renunciate Ioanni quæ audistis et vidistis: Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, pauperes euangelizantur, mortui resurgunt.* Non enim videtur illa responsio ad interrogationem

Ioan. 3. c — *Ioan. 1. c* — *Mat. 9. b* — *Greg. in Euãg. hom. 6. & 1 Ezec. li. 1. hom. 1*

A pertinere: sed certe si vitam repręsentatiuam facti diligenter perpendimus (cum quælibet Christi actio sit nostra instructio) videbimus istam responsionem multum per omnia satisfacere quæstioni. Nam ipse Dominus, qui videbat corda, satisfecit intentioni quærentium interius potius quàm ad quæstionem exterius. Dubitantibus enim illis, an ipse esset Christus, fecit quę nullus alius nisi Christus facere potuisset. Et ideo tollit ambiguitatem: quia melius creditur factis quàm verbis. Et propter hoc per mystica facta respondit Ioanni figuranti animas existentes in multiplici vinculo calamitatis et miseriæ, dicens primo: *Euntes*

B *renunciate Ioanni*, idest animabus circumplexis vinculo originalis culpæ, aduentum mediatoris: quia ego sum, qui veni in mundum, ad dissoluendum vincula originalis culpæ, per humanæ carnis assumptionem. Et in signum huius: *Leprosi mundantur, surdi audiunt.* Secundo renunciate Ioanni, idest animabus circumpeditis vinculis reatus pœnæ aduentum Saluatoris, quia ego sum qui vẽturus sum in limbum ad præcidendum vincula reatus pœnæ per voluntarię mortis assumptionem. Et hoc erit vobis signum, quia cæci vident, claudi ambulant. Tertio euntes renunciate Ioanni, idest animabus circumuolutis vinculis

C corporalis miseriæ aduentum Saluatoris: quia ego sum, qui venturus sum ad iudicium, ad exterminandum vincula corporalis miseriæ, per vtriusque hominis glorificationem. Signum autem huius est: *Mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.* Primum renunciate Ioanni, idest animabus existentibus in originali culpa, quia ego sum, qui venturus sum in mundum per humanæ carnis assumptionem, ad dissoluendum vincula originalis culpæ. Signum autem huius est, quia: *Leprosi mundantur, surdi audiunt.* Vnde morbus lepræ signat peccatum primi hominis: eo quòd sicut morbus lepræ est communis habitationis

D separatiuus: totius hominis infectiuus, et generati generanti assimilatiuus: sic primus parens demerito primę præuaricationis fuit eiectus de paradiso: corruptus in corpore et in anima, et etiam filios infectos originalis præuaricationis generauit. Comparatur nihilominus eius peccatum surditati: eo quòd ad similitudinem aspidis surdæ et obturantis aures suas, ne audiat vocem venefici incantantis sapienter, quæ secundum Isidorum vnam aurem in terrã ponit, aliam obturat cauda: sic Adam aurem affectum claudit terrena satisfactione, et aliam satisfaciendi vxori, ne contristaret delicias suas: et aurem intellectus clausit

E cauda consequendo veniam de peccato, ne audiret vocem Dei præcipientis. Hora quacunque, *etcet.* Vnde Augustinus super hunc locum. Adam vtrumque fieri posse credidit et vt mulieri morem gereret, et quòd post per pœnitentiam pœniteret. De isto aduentu dicitur: Qui sedes super Cherubin manifestare coram Beniamin et Manasse. Excita potentiam tuã, et veni, vt saluos facias nos, et salui erimus. Qui sedes super Cherubin manifestare coram Beniamin: quasi dicat: Tu, qui præsides cunctis cælestibus spiritibus, per eminentiam excellentis magnificentiæ manifestare coram cunctis gentibus per euidentiam humanita-

F tis assumptæ. Excita potentiam tuam: scilicet tu qui infinita tua potentia cuncta de nihilo entia produxisti in esse naturæ, tu excita potentiam tandem, vt cuncta perficias in esse gratiæ. Et veni, coniungendo primum diuinitatis vltimo humanitatis in vnitate personæ: vt per hoc saluos facias nos a vinculis originalis culpæ. Domine Deus virtutum conuerte nos in pristinam innocentiam, faciendo de impio pium: quod est maioris virtutis et potentiæ quàm creare cælum et terram. Et ostende faciem tuam assumptæ humanitatis, et salui erimus a contagione paternæ præuaricationis. Propter hoc dicitur: Ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum. Sequitur: Veniens euangelizauit vobis pacem, qui fuistis longe et pacem his qui prope Chri-

Morbus lepræ. — *Gen. 3. c* — Peccatum Adæ surditati comparatur. — *Psal. 57. a* — *Gen. 2. c* — *Psal. 79. a* — *Ephes. 2. c*

Christus noster reconciliator ad Deum fecit, vt esset vna scilicet diuinitatis et humanitatis persona. Veniẽs tamquam verus mediator concordans cum vtroque extremo. Euangelizauit videlicet pacem factam per suum aduentum his, qui prope, scilicet Iudæis, ratione datæ legis et sanctæ promissionis. Et vobis qui fuistis longe, scilicet gentibus, qui legem non habebant, nec Deum cognoscebant. Secundo renunciate animabus existentibus in pœnali angustia: quia ego sum, qui venturus sum ad limbum per acerbę mortis assumptionem, et ad præcidendum vincula reatus pœnæ. In cuius signum, cęci vident, claudi ambulant. Cæci dicebantur sancti patres existentes in limbo: quia visione diuinæ lucis erant priuati: sed claudi ex vna parte, quia habebant pœnam damni siue carentiam diuinæ visionis: et hic pes affectuosus fuit eis restitutus per aduentum Christi in limbum. Cum lucem diuinitatis aperte viderunt. De primo autem aduentu dicitur in figura: Et venit mihi gaudium a sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro. Emisi vos cum luctu et ploratu: reducet autem vos mihi Deus cum gaudio et iucunditate. Et licet sit verbum prophetæ loquentis super Ierusalem, et gaudentis de liberatione filiorum Ierusalem, qui erant in Babylone in captiuitate sub potestate inimicorum: tamen quia omnia contingebant illis in figura, potest esse verbum matris Ecclesiæ gaudentis de liberatione filiorum suorum, qui erant in limbo in captiuitate aliquo modo sub potestate inimicorum. Mater vero Ecclesia emiserat filios suos cum ploratu et luctu in Babylonem, idest limbum obscuritatis ab Abel vsque ad mortem Christi: sed cum reduxit eos Deus, descendendo in limbum cum gaudio, et iucunditate, conferendo eis perpetuitatem gloriæ: tunc venit recte sibi gaudium a Sancto sanctorum super misericordia, eo quòd liberati fuerunt per effusionem proprij sanguinis Christi. Tertio renunciate animabus existentibus in corporali miseria, quia ego sum, qui venturus sum ad iudicium, ad exterminandum vincula corporalis miseriæ per vtriusque hominis glorificationẽ. Et hoc erit vobis signum, quia mortui resurgunt, pauperes euangelizantur. In paupertate et morte notatur duplex miseria qua opprimitur genus humanum vsque ad diem generalis resurrectionis, ad quam omnis alia pœnalis miseria potest reduci. Nam in paupertate intelligitur indigentia actiuorum, sed in morte tolerantia afflictionum doloris. Et de isto aduentu dicitur: Adhuc vnum modicum, et ego mouebo cælum, et terram, et mare, et aridam, et mouebo omnes gentes. Et veniet desideratus cunctis gentibus et implebo domum istam cum gloria: quod adimplebitur quãdo corpus humilitatis nostræ, quod est domus Dei, reformabitur ab omni miseria per configurationem claritatis gloriæ corporis Christi, *et cet.* Quod nos, *et cet.*

Baruc. 4. d — *1. Cor. 10. c* — *Agai 2. b*

SERMO II.

Psal. 79.

Excita potentiam tuam, et veni. Desiderium antiquorum de aduentu Christi hic exprimitur. Quasi enim obdormisset diuina potentia dissimulando tamdiu diabolicam violentiam & humanam miseriam, exclamans Dauid, ait: *Excita potentiam tuam et veni.* Quasi dicat: Diabolica potentia magna est contra hominem, & humana potentia contra diabolum minima est. *Excita ergo potentiam tuam*, etcet. Non dicit: Excita sapientiam tuam, vel misericordiam, vel iustitiam tuam: sed tamen liberalissimus Deus plus dare solitus quàm petatur: venit cum omnibus istis. Venit enim cum potentia, et sapientia, et misericordia, et iustitia. Venit cum potentia vincendi: cum sapientia docendi: cum misericordia ignoscendi: cum iustitia satisfaciendi. De primo dicitur hic: *Excita potentiam tuam.* Potentiam vtique vincendi dæmones, quã & ipsi timebant. Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos. Legio enim fuit (sicut alij Euangelistæ dicunt) quæ istud conquerendo dicit. Bene autem dicit: Venisti huc. Venit enim torquere eos in mundo corporaliter, & eijciendo spiritualiter: in inferno captiuos auferendo: in iudicio plenius damnando. Si tot millia conuenerant ad vexationem corporis, quot millia credis venire ad vexationem animæ vsurarij, luxuriosi, & inuidi in morte? Item si tot millia canum infernalium, idest dæmonum Christus fugauit verbo: quid faciet baculo ac saxo? Nũquid canis ego sum, quia tu venis ad me cum baculo? Goliã enim, idest diabolũ baculo crucis et quinque lapidibus, idest quinque plagis strauit. Victus es ergo o satã baculo crucis. Vnde Cassiod. Crux humiliũ inuicta tuitio, superborũ abiectio: victoria Christi, perditio diaboli. De secundo: Scio quòd Messias venit, qui dicitur Christus. Cumq; ergo venerit ille annunciabit vobis omnia. Quid autem annunciauit pauperibus, quid mitibus, quid lugentibus, quid iustitiam esurientibus, quid misericordibus, quid mundis corde, quid pacificis, quid persecutionem patientibus, require. Quid annunciauit diuitibus: Mortuus est diues, et sepultus est in inferno. Quid immitibus: Omnis qui irascitur, *et cet.* Item quid ridentibus et lasciuientibus: Væ vobis qui nunc ridetis, et sic de alijs. Christus ergo annunciauit omnia quę ad diuinam reconciliationem, nostri meliorationem, & æternam saluationem pertinent. Quare pulchri super montes pedes annunciantis et prædicantis pacem: annunciantis bonum, prædicantis salutem. Pacem contra Dei offensam: bonum contra animæ maculam: salutem contra æternam pœnam. De tertio: Prope est vt veniat tempus eius, incarnationis, vt dicit Glos. Miserabitur enim Dominus Iacob, idest cordis qđ supplantat vitia per pœnitentiam. Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare, *etcet.* Glossa. Misericordiæ exemplum dat dicens: Non veni, *etcet.* Ecce peccatores filiũ Dei venire in mundũ coegerũt: Vnde et propter peccatores venit. Hieronymus: Notãdum in genealogia Saluatoris nullam sanctarum assumi mulierũ: sed eas, quas scriptura reprehendit, vt qui propter peccatores venerat, de peccatoribus nascens omnium peccata deleret. Ibi enim per Raab, et Ruth, et Bersabee, generatus ostenditur Dominus. In his tribus quælibet anima, quæ per mundum vel diabolum, vel carnem peccatis constringitur, figuratur. Prima per Raab meretricem Hierico quod interpretatur luna: & significat mundum. Secunda per Ruth Moabitidem, quæ interpretatur de patre genita: Vos ex patre diabolo estis. Tertia, per Bersabee adulteram. De quarto. Iuxta est salus mea vt veniat, iustitia mea vt reueletur. Iustitia Dei in filio reuelata est: quia per ipsum pro homine iustissime satisfactum est: et homo iustissime redemptus. Cum enim redemptio sit condigno pretio rei recuperatio: ecce nihil fuit in cælo, vel in terra quod ita pretiosum esset sicut totum genus humanum, quod perditum fuit, nisi solus Deus recuperasset. Oportet ergo Deum esse eum quo redimi debuimus. Item qui peccauit, satisfacere debuit. Homo autẽ peccauit: ergo Deus et homo debet esse redemptor. Bernardus: Homo qui debuit: Deus qui soluit, potuit. Pater meus amisit me: Frater meus redemit me. Item homo mortis debitor fuit. Mori ergo debuit qui pro homine satisfacere voluit: Vt per mortem destrueret, *etcet.* Item mors per lignum venit: ergo per lignum mors destrui debuit. Benedictum est lignum per quod fit iustitia: Per quæ quis peccat, *et cet.*

Aduentus Christi. — *Mat. 8. d* — *1. Reg. 17. f* — *Cassiod. in Ps. 4. vers. signatũ est super nos.* — *Ioan. 4. d* — *Mat. 5. a* — *Luc. 16. f* — *Mat. 5. d* — *Luc. 6. d* — *Isa. 52. b* — *Isa. 14. a* — *Mat. 9. b* — *Hieron. in Matth. c. 1. tom. 6.* — *Ioan. 8. f* — *Isa. 56. a* — Redẽptio quid. — *Heb. 2. d* — *Sap. 14. a* — *Sap. 11. a*

SER-

SERMO III.

Rom. 15. a

Qvacunque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Multum charissimi amandæ sunt scripturæ, tamquam lucernæ in tenebris huius vitæ. Sed attende quòd quadruplex est scriptura, videlicet præscientiæ increatæ, conscientiæ innatæ, scientiæ inspiratæ, sapientiæ incarnatæ.

Scriptura quotuplex.

De prima: Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælis. (Luc. 10. d) Felices qui sic viuunt quòd nomina sua in libro vitæ scripta esse sperare possunt. Non enim ibi viles sed reges scripti sunt. Aug. Omnes regnaturos cum filio suo, sic hos scripsit Deus, hos continet liber vitæ. Væ autem luxuriosis, inuidis, vsurarijs, et alijs peruersis, quorum nomina non sunt ibi scripta: Qui non est inuentus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. (Apoc. 20. d) Licet autem tales non sint in scriptura prædestinationis: sunt tamen in scriptura reprobationis: Ecce scriptum est coram me, non tacebo, sed reddam et retribuam in sinu eorum iniquitates vestras. (Isa. 65. a) De secundo: Cum gentes quæ legem non habent naturaliter quæ legis sunt faciunt: eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis testimonium illis reddente conscientia ipsorum. (Rom. 2. b) Vnde cõscientia significatur per tabulas lapideas. Tabulæ enim durabiles in se continent scripturam. Nullus ergo excusari potest quòd scripturas nesciat, cum scripturam in corde habeat secundum quam viuat. Sicut enim decem mandata in tabulis: tabulæ in arca: arca in tabernaculo: sic lex naturalis in conscientia: conscientia in anima: anima autem in corpore est. Sed heu per peccatum obscurata est scriptura conscientiæ: sed illuminatur per susceptionem gratiæ: Dabo leges meas in cordibus eorum, et in visceribus eorum superscribam eas. (Heb. 8. d) In libro autem conscientię, non solum lex naturalis, sed etiam quidquid contra hanc legem homo fecerit scriptum est. Vnde si librum conscientiæ non habes inscriptum bonis meritis tamquam calamo aureo, habes tamen scriptum malis meritis tamquam stylo ferreo: Peccatum Iuda scriptum est stylo ferreo, *et cet.* (Hier. 17. a) In vngue adamantino, idest in corde obstinato. Sed heu ista scriptura ab omnibus legetur in nouissimo die. Vnde Origenes ait: Nudabitur cordis conscientia, et aperto corde videbuntur litteræ peccatorum, quæ stylo ferreo, et in vngue adamantino scripta sunt, atque vniuersa spectantium multitudo leget in pectore nostro signatas singulas imagines peccatorum. De tertio: Omnis scriptura diuinitus inspirata est. (2. Tim. 3. d) Has scripturas serua bene viuendo in hac vita, si vis bene viuere in æterna: Quid faciendo vitam æternam possidebo? At Iesus dicit ad eum: In lege quid scriptum est? *et cet.* (Luc. 10. e) Vsque, et proximum tuum sicut teipsum. Væ autem miseris scripturæ transgressoribus: Maledictus homo qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea. (Galat. 3. b.) Nota quòd ait, diuinitus inspirata. Ex hoc patet quòd scriptura sacra cælitus nobis est emissa. Propter hæc sicut exules et peregrini de litteris charorum suorum de patria sua missis: ita consolantur amici Dei de scripturis diuinis. Vnde hic bene dicitur: *Quacunque scripta sunt*, , vsque, spem habeamus. Igitur de patria recitantur litteræ, dum scripturæ nobis prædicantur. Augustinus, Peregrinamur, suspiramus, gemimus. Veniunt ad nos litteræ de patria nostra: ipsas recitamus nobis. Signum ergo est quòd ad cælestem patriam non pertinet qui has litteras seruare vel audire nolunt. De quarto: Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis, *et cet.* (Psal. 44. a) Spiritus sanctus in linguis igneis apparuit super Apostolos. (Act. 2. a) Linguam ergo et calamum intellige Spiritum sanctum. Hac enim lingua verbum patris per incarnationem in mundum prolatum est. Hoc calamo verbum patris pelli humanitatis vnitum est. Hæc pellis in ligno crucis est extensa. Extendens cælum sicut pellem. (Psal. 103. a) Velociter iste calamus scripsit, quia in instanti conceptionis liber iste consummatus fuit. Gregorius: (Greg. lib. 18 Moral. c. 27. longe post med.) Nunciate angelo, et adueniente Spiritu sancto, mox verbum in vtero: mox intra vterum verbum caro. Hic est liber quem vidit. (Ezech. 2. d) Scriptum intus et foris. Quanta in hoc libro intus sapientia, et quanta foris exempla scripta sint, quis posset scire? Legere tamen semper debemus in hoc libro. Et quid ibi legitur? Lamenta in mundo: carmen in cælo: væ in iudicio. Ecce qualia scripta, qualia priuilegia possidendæ hereditatis nobis danda sunt: quibus rubrica et bulla apposita est. Ioan. Chrysostomus: Ne aliquid doctrinæ Christi deesset, secuta est forma: quæ ideo ad vltima dilata est: vt quasi piæ hereditatis testamentum filij superstites eo deuotius amplecterentur, quo Christi sanguine scripta priuilegia manifestius viderunt: et imposita bulla impressam obedientiæ eius imaginem.

SERMO IV.

Tvnc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. (Luc. 21. e) Venientis ad iudicium tempus præueniendum, personæ intendendum, loco occurrendum, auctoritate tremendum est. De primo: Media nocte clamor factus est, exite obuiam sponso, *et cet.* (Mat. 25. a) Ecce sponsus venit. Hebræi tradunt Christum nocte media venturum, sicut venit omnipotens sermo tuus Domine percutiens Aegyptum. (Sap. 18. e) Quidam etiam sanctorum hic opinantur, quòd sicut nocte Christus natus est, et nocte venit ab inferis: ita nocte veniet ad iudicium. Alij exponunt. Media nocte, idest nullo sciente. Illa autem hora hic per tunc exprimitur cum dicitur. *Tunc videbunt*. O istud tunc quàm timendum malis: quàm desiderandum bonis. Tunc enim erit resurrectio mortuorum. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ. (Mat. 25. a) Tunc iudicis manifestatio erit, vnde hic: *Tunc videbunt filium hominis*. Tunc sententiæ prolatio: Tunc dicet rex, *et cet.* (Mat. 22. b) Præuenire ergo debemus hoc tempus cum prudentibus virginibus accipiendo oleum in cordium nostrorum vasis. De secundo: Hic Iesus qui assumptus est a vobis in cælum sic veniet. (Act. 1. b) Interlinearis. In eadē forma, idest carnis substantia. Beda: (Beda in Mat. c. 25. tom. 5.) In eadem natura veniet iudicaturus, in qua venit iudicandus. Vnde bene dicitur hic. Videbunt filium hominis. Diuinitas enim Christi a malis non videbitur (sicut dicit Augustinus) sub illa forma qua Deus est: sed qua filius hominis omnibus apparebit: Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt, et plangent se super eum omnes tribus terræ. (Apoc. 1. b) Videbitur enim vniuersaliter, corporaliter, terribiliter. Videbitur vniuersaliter. Vnde dicit: Videbit eum omnis oculus. Interlinearis, tam bonus quàm malus. Non enim tantum humiles et continentes, et misericordes, et alij mundi oculi: immo etiam superbi, auari, luxuriosi, et alij immundi oculi et impij videbunt. Augustinus: Formam serui quam hic habuisse eum viderunt, et ipsam videbunt inuidi, pij, et impij. Sed væ talibus oculis: Oculi tabescent in foraminibus suis. (Zach. 14. c) Item corporaliter. Vnde addit: Et qui eum pupugerunt. Ioannes Ghrisostomus: Ostendens in iudicio non solum vulnera et cicatrices sed ipsam mortem exprobratissimam ostendens. Pungitur autem Christus non solum a crucifixoribus: sed quotidie a tortoribus fidelium: Si affliget homo Deum: quia vos crucifigitis me. (Mal. 3. b) Item terribiliter. Vnde plangent se, *et cet.* Si non vis tunc plangere propter sententiam, nunc plange per pœnitentiam. Plangam paululum dolorem meum. (Iob. 10. d) Plange paululum in mundo, ne plangas plurimum in inferno. De tertio: Ecce cum (Dan. 7. d)

cum nubibus cæli filius hominis veniebat. Nubes in aere est, et Christus in aere sedebit ad iudicium: vbi boni ipsi occurrent: Simul rapiemur, *etc et*. Vnde bene dicitur hic: *Venientem in nubibus*. Christus ergo, et boni erunt in aere super vallem Iosaphat, quæ est in latere montis Oliueti: sed mali in valle et in terra manebunt qui in imo fuerunt vitiorum: quia adhæsit in terra venter eorum: Congregabo omnes gentes: et deducam eas in vallem Iosaphat. Sicut ergo mali in terra, boni in aere erunt: ita credi rationabiliter potest quòd super bonos erit Christus cum eis qui sedebunt super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Ascendamus ergo de valle vitiorum, ne ibi remaneamus in valle cum damnandis. Nunc in terra Christum sequamur corde: vt tunc in anima Christum sequamur et corpore. Gregorius: Et si adhuc tenemur infirmitate corporis, sequamur tamen passibus amoris. De quarto: Cum venerit filius hominis in maiestate sua, et omnes angeli eius cum eo. Maiestas autem venientis apparebit: quia veniet cum turba copiosa. Et ecce veniet Dominus cum omnibus sanctis suis faciens iudicium, *etcet*. Iudas in can. Et hic dicitur omnes angeli eius cum eo. Item veniet in forma gloriosa: Sicut fulgur coruscans, *etcet*. Glossa. Subitus et coruscans sic vt nullus in sua mente manere permittatur: quin iudicis fulgure penetretur Augustinus: Licet in forma serui glorificata iudicantem videbunt boni et mali, tolletur tamen impius, vt non videat claritatatem Dei, qua Deus est: quam soli mundo corde videbunt: quod erit eis vita æterna. Item veniet in potestate virtuosa. Vnde sequitur: *Venientem cum magna potestate*. Tunc apparebit virtus diuinæ potestatis qua mortuos suscitabit; et totum mundum pro meritis iudicabit.

1.Thes.4.d — Ioel. 3.a — Mat.25.c — Epist. can. Iud.Epist.c — Zach.8.b — Luc.17.e

SERMO V.

Scitote quia prope est regnum Dei. Quattuor sunt valde prope. Gratiæ largitas in mundo: iræ seueritas in iudicio: pœnæ acerbitas in inferno: et gloriæ serenitas in cælo. De primo. Prope feci iustitiam meam: et non elongabitur, et salus mea non morabitur. Iustitiam dicit gratiam iustificantem: Iustitiam et iudicium correctio sedis eius. Iustitia gratiæ iustificantis: et iudicium pœnitentiæ satisfacientis corrigens animam quæ est sedes Dei. In hac iustitia est salus animę. Vnde addit: Salus mea non morabitur. Ex quo ergo prope est salus gratiæ hominibus: quare miser peccator gratiam non sentis et non accipis? audi quare, vnde est quòd clara luce dormiens non sentit diem? quia sensus somno ligatus sit, sic vtique prope est nobis dies gratiæ: sed somnus voluptatis carnalis sensus animæ ligat: vt huic propinquantem lucis diem non sentiat. O summa et inaccessibilis lux quàm longe es a me, qui tibi sum prope. Adhuc lates Domine animam meam in luce tua: et ideo versatur in tenebris et in miseria. Ideo monet Apostolus, dicens: Hora est iam nos de somno surgere, *etcet*. vsque dies autem appropinquauit. De secundo: Ah, Ah, Ah, diei, quia prope est dies Domini. Ter gemendo ah, ostendit gemendum esse timore iudicij eis qui offendunt Trinitatem, patrem et filium et spiritum sanctum. Vel tripliciter offendunt corde, et ore, et opere. Hoc triplici gemitu pro peccatoribus lamentantur Hieremias, Ezechiel, et Ioel. Lamentatur Hieremias peccantium damnabilem securitatem: Ah, ah, ah, Domine Deus, prophetæ dicunt eis, non videbitis gladium. Prophetæ isti mali consiliarij et animarum deceptores. Gladius est sententia iræ Dei: De ore eius gladius exibat ex vtraque parte acutus. Item gemit peccatorum abominabilem voracitatem? Nunquid stercus humanum comedet quis? Propheta dicit: Ah, ah, ah Domine Deus, Ecce anima mea non est polluta *et cet*. Abominabile stercus est peccatum: quod comedunt qui de vsura, furto, rapina, pascuntur. Item Ioel gemit iudicij terribilis propinquitatem, dicens: Ah, ah, ah, diei: quia prope est dies Domini *etcet*. qui terribilis est peccantibus corde et ore et opere simul. De tertio: Prope est interitus Moab vt veniat: et malum eius accurret velociter nimis. Moab peccatorem significat. Interpretare enim ex patre: Vos ex patre diabolo estis, interitus æternam damnationem significat: Ego in interitu vestro ridebo. Grauiter enim inerit damnandis iste risus: sed tamen iuste. Nam in hoc sęculo vbi Dominus fleuisse legitur, peccator ridet per vana gaudia *etc*. Væ vobis qui nunc ridetis: quia lugebitis et flebitis vos: Quasi per risum stultus operatur scelus. Et ideo in futuro sęculo peccator flebit: Erit fletus et stridor dentium. Item Dominus eum irridebit: immo etiam dæmonum ridiculum erit peccator: Tyranni ridiculi eius erunt. Gregorius: Nisi contra malignos spiritus vigilemus solicite, ipsos irrisores patiemur quos ad malum persuasores habemus. Timendum valde est: quia interitus iste non solum dicitur esse prope, immo accurrit velociter nimis. Peccator enim currit in interitum: et interitus currit ad eum in morte: et multo propior est quàm credant. Nam qui inter nos hic nunc sedet, forte infra mensem, forte infra octo dies, forte adhuc hodie erit in inferno. Eius vtique interitus satis est prope: Cum enim dixerint pax et securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus *etc*. De quarto dicitur hic: *Prope est regnum Dei*. Notandum autem quòd Dominus hic regnum Dei æstati comparat: dicens: Videte ficulneam *etcet*. vsque: Scitis quia prope est æstas. Sicut enim inchoante æstate flores et vermes egrediuntur de terra: Sic in resurrectione boni egredientur sicut flores. Psal. Refloruit caro mea. Mali autem sicut vermes de sepulcris. Sed quid mirum si tunc quasi vermes appareant abominabiles qui nunc serpentes dicuntur? Genimina viperarum *etcet*. Item sicut æstas delectabilis est de cantibus auium, ita regnum Dei de laudibus iubilantium angelorum et hominum: Vocem quam audiui sicut citharœdorum *etcet*. Augustinus: Quanta erit illa serenitas, vbi nullum erit malum: nullum latebit bonum: vacabitur Dei laudibus: qui erit omnia in omnibus.

Luc.21.f — Isa.46.c — Psal.96.a — Rom.13.d — Ioel.1.d — Hier.14.b — Apoc.1.d — Ezech.4.d — Ioel.1.d — Hier.48.c — Ioan.8.f — Prou.1.c — Luc.6.d — Prou.10.d — Mat.22.b — Abac.1.c — 1.Thes.5.a — Psal.27.c — Ma.3.13.d — Apoc.14.a

DOMINICA TERTIA ADVENTVS DOMINI.

SERMO I.

Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Licet tantæ sanctitatis esset Ioannes Baptista, vt a pluribus Christus reputaretur, interrogatus a Iudæis vtrum esset Christus, respondit veritatem, quia non esset Christus, sed tamen vt ad propositam quæstionem Iudæorum de Christo responsio pateat: nuncius fidelitatis et præco veritatis adiunxit propositum verbum, dicens: *Medius autem vestrum stetit* et cet. In quo quidem verbo primo asserit reconciliatiui officij congruentiam. Secundo recolit verbi incarnati præsentiam. Tertio arguit populi Iudaici negligentiam. Primo asserit reconciliatiui officij congruentiam, cum dicit: *Medius autem vestrum*. Secundo recolit verbi incarnati præsentiam, cum subdit: *Stetit*, idest præsentialiter inter vos fuit. Tertio arguit Iudaici populi negligentiam, cum subinfertur: *Quem vos nescitis*.

Ioan.1.d

Dicit ergo: *Medius autem vestrum*. Vbi notatur congruentia reconciliatiui officij. Etiam congruum fuit, vt qui medium tenebat in throno, medium teneret

neret in officio. Et qui medium in via fuerat creationis, medium existeret in via recreationis: vt per verbum mundus reficeretur, per quod fuerat factus. Est autem Christus congruum medium. Primo mirabilis colligantiæ, in incarnatione. Secundo regularis disciplinæ in conuersatione. Tertio vitalis influentiæ, in passione. Primo Christus est medium congruum mirabilis colligantiæ in incarnatione: quia in ipso misabiliter duo coniunguntur extrema, videlicet primum diuinitatis et vltimũ humanitatis. Ipse enim est pax nostra, qui vtraque fecit vnum, et propter hoc multo melius quàm Moyses potest dicere Christus per quem gratia reconciliationis et veritas incarnationis facta est, illud: Ego medius fui & sequester inter vos et Deum. Ipse enim est quasi stella matutina in medio nebulæ, idest assumptæ humanitatis. Secundum quod dicitur: Sicut enim stella matutina est media inter tempora diurna et nocturna, et influit ad purgationem tenebrarum: sic Christus fuit medius inter diem diuinitatis et noctem humanitatis, peccatorum tenebras amouendo. Secundo Christus fuit congruum medium regularis disciplinæ in conuersatione, nunquam recedens a medio virtutis in locutione: a medio honestatis in operatione: quia semper medium tenuit in omni genere virtutum perfectionis. Ideo dicitur in Psalmo de ipso: Sanctificauit tabernaculum suum altissimus Deus in medio eius non cõmouebitur. Et ratio est: quia ita virtute humilitatis se firmauit quòd licet perflarent venti altissimæ superbiæ; defossam tamen eius humilitatem numquam potuerunt attingere. Nam cum esset rex ditissimus, pauperibus, et piscatoribus se sociauit; immo ministrauit. Doctor sapientissimus ad modum pueri simplicissimi, doctores audiuit. Princeps fortissimus ad crucis patibulum se duci permisit. Vnde ipse dicit de seipso: Ego autem in medio vestrum sicut qui ministrat. In medio stat damnans angulos ambitionis, in beneficiorum exhibitione: latibula personarum acceptionis, in præbendarum dispensatione: delusoria verba priuatæ consolationis, et conuenticula sordidę delectationis, sicut qui ministrat, non sicut qui dominatur. Tertio Christus fuit medium vitalis influentiæ in passione: vbi operatus est salutem in medio terræ. Sicut enim cor quod est medium viuifici caloris mediãtibus spiritibus influit vitam in cetera membra animalis: sic Christus crucifixus in medio latronum, qui est lignum vitę plantatum in medio paradisi: idest Ecclesiæ mediantibus sacramẽtis influit vitam in alia membra corporis mystici. Et hoc est quod dicitur: Ostendit mihi fluuium aquę viuę splendidæ tamquam cristallum procedentem de sede Dei et agni in medio plateæ eius. Fluuius dicitur dispensatio sacramentorum: Sed splendidus tamquam cristallus, propter claritatem et nitorem, quem relinquit in animabus quæ in hoc flumine baptizantur. Dicitur autem fluuius aquę viuę, propter efficaciam gratiæ, quæ viuificat animam. Et dicitur procedere a sede Dei et agni: quia sacramentalis gratia est quę procedit a Deo tamquã ab actore et efficiente, sed a Christo tamquam a mediatore et promerente: propter quod dicuntur omnia sacramenta habere efficiam a passione Christi. Vnde secundum Augustinum: de latere Christi dormientis fluxerunt sacramenta, dum inde fluxit sanguis et aqua in medio plateę eius, idest Ecclesiæ: quæ est corpus mysticum, vt per eum viuificatur.

Christus mediũ congruum. *Ephe.2.c* *Deut.5.a* *Eccl.50.a* *Psal.45.a* *Luc.2.f* *Luc.22.c* *Psal.73.c* *Luc.22.f* *Gen.2.b* *Apoc.22.a* *August. in senten. post med. to.3.*

Secundo notatur verbi incarnati præsentia: cum subdit: *Stetit*. Idest præsentialiter inter vos fuit. Stetit autem Christus inter homines. Primo vt Pontifex clementissimus, ad purgandum delinquentes a malo culpæ: Secundo vt doctor sapientissimus, ad illuminandum verbo doctrinæ: Tertio vt rex potentissimus, ad liberandum impotentes a malo pœnæ, et inducendum ad bonum gloriæ. Sic Christus tamquam mediator sufficiens et verus Angelus noui testamenti habuit tres actus hierarchicos in ecclesiastica hierarchia, scilicet. Purgare per expiationem culpæ: illuminare per eruditionem doctrinæ: et reficere per remotionem pœnæ et collationem gloriæ. Primo stetit vt pontifex clementissimus ad purgandum delinquentes a malo culpæ. Vnde: Ego sto ad ostium et pulso, si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi, intrabo ad illum, et cœnabo cum eo. Ego scilicet Christus sto ad ostium cordis clausi per peccati delectationem, et pulso per internam vocationis inspirationem: quam loquor ad vniuscuiusque peccatoris cor: si quis audierit vocem meam, scilicet per auditus inclinationem, et operis executionem, et aperuerit mihi per peccati confessionem et desertionem, intrabo ad illum per iustificantis gratiæ inhabitationem: & cœnabo secum per spiritualium ciborum suauium refectionem. Vnde Augustinus: super Genesim ad litteram. Principium rationalis creaturæ ab æterno est æterna sapientia, quæ nullo modo cessat occulta inspirationis locutione loqui creaturæ, quæ ab ipsa formata est: vt ad ipsum conuertatur, quia aliter perfecta esse non potest. Secundo stetit vt doctor sapientissimus ad illuminandum ignorantes verbo doctrinę. Vnde Ioannes: In nouissimo autem die magnę festiuitatis stabat Iesus vt verus doctor: et clamabat quasi tuba exaltans vocem suam, dicens: Si quis sitit haustum scientiæ salutaris, veniat ad me humiliter petendo sine pertinacia conteptionis, et bibat dulce vitæ poculum, quod ei de pelago scientiæ propinabo. Tertio stetit vt rex potentissimus ad liberandum impotentes de malo pœnę. Vnde dicitur: Video cælos apertos et Iesum stantem a dextris virtutis Dei. Dum Iesus Christus existens a dextris, idest ad æqualitatem patris inquantum Deus, et in bonis potioribus eius inquantum homo Deus: non solum dignatus est Prothomartyri sustinenti ictus lapidum pro eius nomine, facere abundantem prouentum gratiæ, per quam superabat immanitatem Iudæorum per benignitatem orationis, sed dignatus est aperire cælos, et seipsum ei ostendere quasi in signum, quòd eum introducturus erat in bonum similis gloriæ. Sequitur tertium.

Apoc.3.d *Ioan.6.e* *Act.7.g*

Quem vos nescitis. Vbi arguit Iudæorum ignorantiam, quæ consurgebat triplici de causa. Primo propter defectum illuminationis supernæ: Secundo propter impedimentum argumentationis sophisticæ: Tertio propter odium æmulationis fraternæ. Primo nescitur Christus propter defectum illuminationis supernæ. Vnde in Psalmo: Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant: quia non intelligunt verbum veritatis quod erat eis præsens per essentiam. Propter cęcitatem malitiæ absens fuit per notitiam: sicut sol est præsens cęco et nequaquam apprehenditur ab ipso, ideo nescierunt fugere malum culpę nec facere iustitiæ bonum. Nam nullus potest dirigi sine luce fidei: immo in tenebris ambulant sectando falsitatem infidelitatis. Et propter hoc dicitur: Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corrunt. Secundo nescitur Christus propter impedimentum argumentationis sophisticæ. Vnde: Filij Agar, qui exquisierunt prudentiam, quę de terra est, negotiatores terrę, et Theman confabulatores, et exquisitores prudentię et scientię, viã autem sapientię nescierunt. Licet omnis scientia sit bona quia a Deo est, tamen quia scientia humana peruerse vtentibus occasionem cupiditatis pręebet, ideo dicuntur filij Agar exquirere prudentiam, quę de terra est. Agar enim peruersio interpretatur, et designat peruerse vtentes mundana scientia: qui statuerunt oculos declinare in terram. Dicuntur etiam negotiatores Theman, scilicet voluptatis. Theman autem ficus interpretatur, et signat voluptatem ratione suę dulcedinis, ad hoc dicuntur confabulatores scientiæ ratione vanitatis et inflationis, et sic dicitur scientia mundana: quia occasionem multiplicis erroris pręebet debilibus et infirmis, idest per-

Baruc.3.e *Psal.16.e*

peruerse vtentibus quæ nomine filiorum Agar designatur. Dicitur terrena, ratione cupiditatis deprimentis, animalis ratione voluptatis subuertentis. Dicitur etiam diabolica, ratione inflationis superbientis: et quia tales nolunt credere nec acquiescere primę veritati tamquam matri bonæ, merito credent malæ nouercę, idest philosophicę rationi: propter hoc sequitur. Viam autem sapientiæ nescierunt non attendentes suum defectum esse sed diuinæ sapientię. Tertio nescitur Christus propter odiũ fraternæ æmulationis: Qui autem odit fratrem suum, in tenebris ambulat et nescit quo vadit, quia tenebræ obcęcauerunt oculos eius. Quia populus Iudaicus dum loqueretur ei Christus veritatem vitæ gratis impugnabat et bonum supernæ gratiæ: ideo dicuntur odire fratrem suum Christum et in tenebris esse: immo quod peius est. dicebant bonum malum et ponebant lucem tenebras dicendo miraculosa opera Christi facta in digito Dei, fieri in beelzebub principe dęmoniorum: immo in tenebris ambulant et nesciunt quo vadunt et hoc quia tenebrę inuidiæ et falsitatis obcęcauerunt oculos eorum vt non videant videntes et intelligentes non intelligant.

1. Ioan. 2. c — *Luc. 11. c*

SERMO II.

DEus ab austro veniet: auster est Spiritus sanctus: Veni auster, perfla hortum meum. Ab austro ergo Christus venit: quia per Spiritum sanctum conceptus fuit: qui hortum virginis perflauit. Consideremus ergo quando, et vnde, et quo, et quare venit. De primo: Cum quietum silentium *et cet.* Alia littera. Cum medium silentium continerent omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus Domine, exiliens de cælo, a regalibus sedibus, durus debellator, in mediam exterminij terram prosiliuit. Primum quietum silentium factum est Noe post diluuium a tumultu peccatorum, peccatoribus submersis. Secundum ab Augusto Cæsare a tumultu bellorum nationibus subactis. Tertium erit interfecto Antichristo, a tumultu persecutionum conuersis Iudęis. Quando ergo medium silentium, idest pacem tenerent omnia sub Augusto (siluit enim totus mundus in conspectu eius) tunc venit princeps pacis, et pax ab Angelis nunciatur. Sequitur. Et nox in suo cursu *et cet.* Ad litteram nocte diei dominicæ anno regni Augusti Cæsaris quadragesimo secundo: Herodis vero tertio: ab Adam autem quinque millia centum nonaginta fluxere anni, ea die qua dixit Deus: Fiat lux: lux orta est nobis. Quis vnquam vidit solem media nocte oriri? Et ecce medio noctis cursu, idest in profundo ignorantiæ et peccatorum mundo obtenebrato, lux venit in mundum: et dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Ideo etiam media nocte ad iudicium veniet: Media nocte clamor factus est, *et cet.* De secundo: Scio vnde veni et quo vado, *et cet.* O Domine Deus mirabile est cogitare vnde caro verbi venit: A regalibus sedibus venit, idest per virginem de regali stirpe descendentem, vt patet in libro generationis: Item mirabilius vnde Christi anima venerit: quia non solum de nihilo creata, sicut aliæ animæ, sed ab ipsa creatione repleta Spiritu sancto sine mensura: *Deus ab austro veniet.* Idest spiritus, qua conceptus replebitur. Quis vero miretur de anima Christi: cum mirabilior sit quàm creatio cuiuslibet alterius animæ? Vnde Richardus: Numquam tantum in omni opere Dei quàm in animæ Christi creatione apparet Dei potentia sublimior, aut sapientia mirabilior, aut misericordia iucundior. Item mirabilissimum vnde veniat ipsum verbum: Qui de cælo venit super omnes est *et cet.* De cælo Trinitatis: de cęlo eternæ altitudinis, de quo: In cęlum ascendam *et cet.* De primo ergo cęlo contra luciferum descendit, ad quod lucifer ascendere voluit. Quia super omnes angelos et homines et dæmones merito ipsi omne genu curuatur: In nomine Iesu *et cet.* De tertio: Exiui a patre et veni in mundum. Benignus in malignum venit. In maligno positus est totus mundus: Omne quod in mundo est: concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum: et concupiscentia vitę: propter hæc vere abominabilis est mundus. Ambrosius: Mundum quasi fœtidum vito, et quasi iniquum caueo, et nociuum relinquo. Venit ergo Saluator propter nos, quasi in clibanum ignitum, scilicet in mundum, non tamen ipse igne vritur: sed per eum extinguitur. Ipse est angelus qui venit in igne tres pueros liberare. Primus ergo ille qui per ventum roris flantem, idest per Spiritum sanctum de igne concupiscentiæ. Et secundus ille qui de igne auaritiæ. Et tertius ille qui de igne superbę vitæ liberatur. De quarto: Si autem fortior illo superueniens vicerit eum *et cet.* Et bene dicit superueniens. Super omnes enim est, et super diabolum venit, et ipsum morte vicit: et in mundi conuersione arma eius, idest peccata, quibus nos impugnat, agnus qui tollit peccata mundi abstulit, et spolia, idest animas in limbo detentas per multas in domo cęlesti mansiones distribuit. Vnde et merito dæmones aduentum Christi timuerunt, sicut significatum est: Vbi cum arca venisset in castra Israel, dixerunt Phylistijm: Venit Deus in castra, et ingemuerunt dicentes: Væ nobis. In castra militiæ vitæ præsentis venit Deus nascendo. Arca est corpus Christi: vrna aurea in arca est anima Christi: Manna diuinitas: Phylistijm dæmones, interpretantur enim potione cadentes. Et ipsi ceciderunt potione, qua Christus bibit in cruce. Vide ergo cum quanta gratia Deus venit et subuenit. Bernardus: Quis cogitare sufficiat qualiter Dominus pręuenit nos, venerit ad nos, subuenerit nobis. De his quattuor prædictis, scilicet quando, vnde, et quo, et quare venit Christus: Cum quietum silentium tenerent omnia et nox *et cet.* Ecce quando venit. Omnipotens sermo tuus de cælo a regalibus sedibus. Ecce quare venit.

Abac. 3. a — *Cant. 4. d* — *Sap. 18. c* — *Luc. 2. b* — *Gen. 1. a* — *Ioan. 3. c* — *Mat. 25. a* — *Ioan. 8. b* — *Sap. 18. c* — *Mat. 1. a* — *Ioan. 3. d* — *Isa. 14. c* — *Philip. 2. b* — *Ioan. 16. d* — *1. Ioan. 5. d* — *1. Ioan. 2. d* — *Dan. 3. e* — *Luc. 11. c* — *Ioan. 1. c* — *1. Reg. 4. b* — *Sap. 18. e*

SERMO III.

IOannes cum audisset in vinculis opera Christi et cet. Exponamus hoc verbum de bonis vinculis, quia de malis sæpe expositum est. Ioannes interpretatur in quo est gratia, et significat quemlibet iustum: qui ad conseruationem gratiæ quadruplici vinculo debet esse ligatus: videlicet pœnitentię, amicitiæ, obedientię, sapientię. Primum est satisfactionis. Secundum est dilectionis. Tertium subiectionis. Quartum, eruditionis. De primo: Ecce circumdedi te vinculis, et non te conuertes a latere in latus aliud, antequam cõpleantur dies obsidionis. Latus dextrum, in quo est quiescendum, est affectus spiritualis. A dextris est mihi ne commouear. Latus sinistrum est affectus carnalis, super quod non debemus conuerti: quia ibi diaboli sedes est: Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis. His vinculis ligari debemus, antequam compleantur dies obsidionis: quia quamdiu exercitibus, scilicet mundi, diaboli carnis, obsessi sumus; vinculum pœnitentię deserere non debemus: hoc est vsque ad mortem. Augustinus: Pœnitens enim fructus suæ pœnitentię paratos habeat: numquam sufficiat: semper doleat, semper coram Domino ante quem peccauit erubescat, et dolorem cum vita finiat. De secundo vinculo quod est amoris: Induite vos sicut electi Dei viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam. Et sequitur: Super omnia hæc charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis. Nota quòd Apostolus hic enumerat multas virtutes sub assimilatione vestiũ cum dicit: Induite vos armaturam Dei. Postea dicit de charitate quasi

Mat. 11. a — *Ezech. 4. b* — *Psal. 15. d* — *Isa. 14. c* — *Aug. lib. de ver. & fal. pœn. ca. 13. to. 4.* — *Colos. 3. c*

quasi addens cingulum nobile quo vestes colliguntur et continentur: cum subiungit: Super omnia hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, *et cet.* Sed istud cingulum nullus pauper soluere potest. Augustinus: Fratres sectamini charitatem, dulce et salubre vinculum mentium: sine qua diues pauper est: et cum qua pauper diues est. Hoc enim vinculo homines quo ad pacem vinciuntur. De tertio: Simeon tenetur in vinculis. Simeon auditio interpretatur siue audiens mærorem. Infirmi enim præcepta obedientiæ in aduersis: Perfecti autem quandoque in prosperis audiunt cum mærore: sed attendant quod ait beatus Gregorius: Si obedientiæ culmen apprehendere nitimur, prosperis huius sæculi ex sola iussione, aduersis autem ex sola deuotione dominemur. Auditio quoque obedientiæ mærorem sensui: sed gaudium spiritui adducit. Psal: Auditui meo dabis gaudium et lętitiam *et cet.* De quarto: Decor vitæ est in illa: et vincula illius alligatura salutaris. Et ibidem præmittitur: Mitte pedem tuum in compedes illius. Vincula hominem impediunt: et maxime pedem, ne homo eat quo vult vel faciat quod vult. Ita vincula doctrinæ quæ sunt vincula sapientiæ, prohibendo et comminando et alijs modis ligāt spiritum, ne libere secundū desideria carnis vel mundi moueatur. Ne enim eat ad luxuriam vel auaritiam, constrictus est quasi quodam vinculo ex sententia illa Apostoli: Omnis fornicator aut immundus, aut auarus quod est idolorum seruitus *et cet.* Similiter introduc alias sententias scripturæ, quibus constringitur homo ne inuidiam vel gulam vel alia vitia incurrat. Ferrea et dura sunt ista vincula potentibus et nobilibus. Psal: Ad alligandos reges eorum *et cet.* Vsque ferreis Augusti. Ferrea sunt vincula quamdiu timentur: amentur, et aurea erunt. Sed heu peruersi totiens rumpunt ista vincula: Confregerunt iugum, ruperunt vincula: idcirco percussit eos leo de silua, idest diabolus. Secundum hoc quadruplex vinculum, quattuor in nouo testamento in vinculis inuenimus: Ioannē, Christum, Petrum, et Paulum. Vincula ergo pœnitentiæ significantur per vincula Ioannis: de quo legitur quòd pœnitentiam et verbo prædicabat: et exemplis vitæ ostendebat: Facite ait fructus pœnitentiæ: In vinculis decollatus fuit, per quod datur intelligi, quòd vsque ad mortem pœnitentiam deserere non debemus. Vincula charitatis sunt vincula Christi, de quibus: Vincientes Iesum adduxerunt et tradiderunt Pilato. Hoc fuit vinculum maxime charitatis. His vinculis per amorem trahit Dominus electos suos: In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Vincula obedientiæ per vincula Simonis Petri signantur, de quibus: Vinctus catenis duabus. Simon obediens interpretatur. Et etiam dicitur: Alius te cinget et ducet quo tu non vis, voluntate sensuali. Vinculum sapientiæ per vinculum Pauli significatur, de quo: In quo laboro vsque ad vinculum quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum. Istis vinculis ruptis diabolus agitat hominem per deuia peccatorum: Ruptis vinculis agebatur a dæmonibus in deserta.

Aug. tract. de laude char. to. 9. cir. med. — *Gen. 42. g* — *Greg. li. 35. Mor. c. 10. ante med.* — *Psal. 50. a* — *Eccli. 6. c* — *Ephes. 5. b* — *Psal. 149. a* — *Hier. 5. a* — *Mat. 3. b* — *Mat. 27. a* — *Mar. 15. a* — *Osee. 11. a* — *Act. 12. a* — *Ioan. 21. c* — *2. Tim. 2. a* — *Luc. 8. d*

SERMO IIII.

Mat. 11. a

Aduentus Christus quadruplex

Tu *es qui venturus es* et cet. Aduentus Christi ad hominem quadruplex est: Exterior, interior, inferior, superior. Primus in mundum. Secundus in animam. Tertius ad infernum. Quartus ad iudicium. Venit in mundū sicut minister humilis. In animā sicut dilect⁹ amabilis. In infernū sicut bellator inuincibilis. Ad iudiciū veniet sicut iudex inflexibilis. De primo: Quia filius hominis non venit ministrari, sed ministrare *et cet.* O quam fideliter et laboriose nobis seruiuit, qui etiam in ministerio nostro animam suam dedit. Tamen seruitij sui immemores paruipendimus pretium pro quo seruiuit triginta tribus annis: immo denarium animæ nostræ ipsi negamus. Vnde conqueritur in Psal: Pretium meum cogitauerunt repellere, cucurri in siti. O quàm iuste conqueritur. O quàm iniuste ipsi iste denarius denegatur, quem non solum tāquam pretium seruitij soluere tenemur redemptori: sed etiam tamquam censum Domino creatori, sicut in imaginis impressione probatur: Cuius est imago hæc? & cętera vsque: Reddite igitur quæ sunt Cæsaris Cæsari. Vnde bene ait Augustinus: O vere plus tibi debeo quàm meipsum totum: sed nec plus habeo, nec hoc ipsum pro me totum possum reddere: trahe Domine in amorem tuum vel hoc ipsum quod ipse sum. De secundo: Veniat dilectus meus in hortum suum. Hortus dilecti, idest Iesu Christi, est cor fidele, cor deuotum, in quo herbæ, flores, et fructus diuersarum virtutum et meritorum. Venit ergo sponsus in hortum cordis deuoti: non in sentinam cordis sordidi: Computruerunt iumenta in stercore suo: De hac sentina eripi cupiebat qui dixit. Eripe me de luto vt non infigar. Sed multi de hoc stercore extrahi differunt, quibus continget sicut Iudæo: de quo dicitur quòd in cloacam cadens die sabbati, extrahi noluit: die autem sequenti, hoc est die dominico rex ipsum extrahi non permisit, sic dicens: Heri seruauit suum sabbatum: hodie seruet meum. Ita faciet peccatori rex cælestis: si in die vitæ præsentis sentinam vitiorum exire peccator noluerit, in die futuræ vitæ de lacu miseriæ exire non poterit. Extrahatur ergo peccator in die præsentis vitæ, vt non cogatur subijci æternæ miseriæ. Vnde: Cuius vestrum bos aut asinus in puteum cadet, et non continuo extrahet illum, etiam in die sabbati? De tertio, sicut exponit Gregorius in homilia, dicitur hic: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus* et cet. Ad infernum ergo venit et superuenit. Venit iustis liberator: superuenit dæmonibus triumphator: Si autem fortior illo superueniens vicerit illum, vniuersa arma eius aufert et spolia eius distribuet. Arma diaboli, sunt vires impugnandi: quibus armatus est contra hominem. Vnde de peccatore ad gehennam in morte rapiendo dicitur: Ipsum rapiet armatus, idest diabolus. Gregorius. Quos viuentes blanditijs decipit, hos morientes sæuiens rapit. Spolia autem sunt animæ non solum in mundo, sed etiam in limbo in eius captiuitate detentæ, quæ distribuuntur per choros angelorum secundum differentias meritorum. Christus ergo diabolo fortior superuenit, quando potenter ad infernum descendit. Fortem vicit, quando diabolus potestati eius tremebundus succubuit. Dominus arma abstulit: quando vires tentandi minuit: spolia distribuit quando animas per angelorum ordines diuisit. De quarto: Ecce nomen Domini venit de longinquo: ardens furor eius et grauis ad portandum: labia eius repleta sunt indignatione, et lingua eius ignis deuorans. Vere deuorans per igneam sententiam. De qua: Discedite a me maledicti *et cet.* Horribile est quod dicitur. Furor eius ardens. Furens enim Christus dicitur in iudicio per similitudinem: quia sicut homo furens magnos et paruos indifferenter percutit, neque personas, neque preces, neque munera accipit ad parcendum: ita Christus in iudicio, neque Papæ, neque Imperatoris, neque cuiuscunque alterius personam accipiet. Item preces non admittet, quia nullis precibus poterit tunc peccator a mortis sententia liberari. Item munera non suscipiet, quia nulla tunc poterit fieri oblatio pro peccato. Vnde de his tribus conditionibus furoris seueri iudicis Christi dicitur: Zelus et furor viri non parcet in die vindictę. Ecce primum. Nec acquiescet cuiusquam precibus. Ecce secundum. Non accipiet pro redemptione dona plurima. Ecce tertium. Propter hoc ait Bernardus: Veniet dies iudicij vbi plus valebunt pura corda, quàm astuta verba: conscientia bona, quàm marsupia

Mat. 20. d — *Psal. 61. b* — *Mat. 22. c* — *Can. 4. d* — *Ioel. 1. d* — *Psal. 68. a* — *Luc. 14. a* — *Gregorius homil. 6. in Euang. & hom. 1. in Ezec. prope princ.* — *Luc. 11. c* — *Iob 5. a* — *Isa. 30. f* — *Mat. 25. d* — *Prouer. 6. d* — *Bern. epist. 1. ad Robertū cir. med.*

pia plena, quando iudex non fallet, neque falletur verbis, neque flectetur donis.

DOMINICA QVARTA ADVENTVS DOMINI.

SERMO I.

Luc.3.a

PArate viam Domini. Ioannes Baptista tamquam bonus discipulus et verus præco missus ad præparandam viam veri magistri, magni regis, æqui iudicis, Iesu Christi, volens officium a Deo sibi iniunctum obsequi diligenter: in verbo proposito tria facit. Primo præmittit ammonitionem excitatiuam, vt a somno peccati resurgamus: secundo vero addit informationem directiuam, vt regulas bene viuendi sumamus: tertio subiungit explicationem motiuam, vt Deo obsequio humili occurramus. Primo præmittit admonitionem excitatiuam, vt a somno peccati resurgamus: cum dicit: *Parate*. Secundo addit informationem directiuam, vt regulam bene viuendi sumamus: cum subdit: *viam*. Sicut enim via materialis est quædam regula rectificans hominem, ne erret per deuia, sed ducens ad habitaculum ciuitatis: sic spiritualis via pœnitentiæ est quædam regula rectificans hominem a deuijs errorum: quousque perducat eum ad habitaculum patriæ cælestis. Tertio subiungit explicationem motiuam, vt Christo obsequio humili occurramus, ibi: *Domino*, idest Christo. Sed quia tertium tangit ipsum ratione finis.

Ideo primo videamus hic Domini proprietates. Secundo multiformem eius proprietatum excellentiam, vt iuxta modulum nostræ possibilitatis præparemus viã ei habitaculi mentalis. Habet propterea Dominus noster in se triplicẽ proprietatẽ, ratione cuius est sufficiens motor præparationis. Prima autẽ proprietas est profunditas sapiẽtiæ, ratione cuius est magister sapientissimus. Secũda proprietas est sublimitas potẽtiæ: ratione cuius est rex potẽtissimus. Tertia proprietas est æquitas iustitiæ: ratione cuius est iudex æquissimus et rectissimus. Et sic ratione bonorum habet certitudinem cognitionis, respectu malorum regalem gubernationem, et respectu mortuorum et viuorum sententialem iurisdictionem. Primo Christus est magister sapientissimus ratione profunditatis sapientiæ. Vnde in Psal: Magn⁹ Dominus noster, et magna virtus eius, et sapientiæ eius non est numerus. Vere magnus Dominus noster, quia intimus cuiuslibet rei scrutator in essendo: et ideo non putemus eum abesse cum locum eius fœdamus. Et magna virtus eius, quia potentissimus in agendo. Ideo cum mala committimus non putemus pœnam euadere cuius imperium deturpauimus. Et sapientiæ eius non est numerus, quia pręsentissimus in cognoscendo: et ideo cum committimus turpia non putemus eum ignorare: quia oculis eius infallibilis sapientiæ omnia nuda et aperta sunt. Vnde Gregorius, oculos clausos in sole tenens nec teipsi, sed ipsum tibi abscondis. Ratione huius profunditatis sapientiæ dicitur in Psal: Recedant vetera de ore vestro quia Deus scientiarum Dominus est et ipsi præpararentur cogitationes: quasi dicat cogitationes humanæ philosophiæ subijciendæ sunt secundum dictamen rationis, quemadmodum veterum nullius valoris est, quia Dominus Iesus Christus est Dominus scientiarum, in quo sunt omnes thesauri scientiæ et sapientiæ Dei absconditi. Tertio est rex potentissimus ratione sublimitatis potentiæ. Vnde: Quis similis tui in fortitudine Domine, quis similis tui magnificus in sanctitate laudabilis atque terribilis et faciens mirabilia. Quia omnia ista contigerunt illis in figura nostrę liberationis de manu diabolicæ potestatis. Ideo secũdum exhibitam veritatem dicamus: Quis similis tui in fortitudine Domine (potestates diabolicas in profundum abyssi demergendo) quis similis tui magnificus in sanctitate (fidelem populum a percussione mortis æternę per effusionem proprij sanguinis liberando) laudabilis, in passione, propter amorem beneuolentiæ et charitatis. Atque terribilis (in resurrectione: propter splendorem gloriæ et claritatis) et faciẽs mirabilia (in ascensione, propter eleuationem corporis terrestris ad dexterã patris. Tertio est iudex rectissimus ratione æquitatis et iustitię. Vnde: Quærite Deum omnes mãsueti terrenæ, qui iudicium eius facitis: quęrite iustũ quærite mansuetũ. Mansueti terræ dicuntur humiles corde, qui quærunt Dominum cum subiectione filialis riuerentiæ. Qui iudicium eius faciunt præterita peccata emendando et postmodum non committendo. Quærite iustum, in puniendo superbientes. Quærite mansuetum in recipiendo pęnitentes. Vnde Bernardus: Qualem te sibi tribuis talem aduentum experieris, quia cum sancto sanctus eris, et cum peruerso peruerteris. Sequitur.

Domini nostri triplex proprietas.

Psal.146.a

Heb.4.d

Col.2.a

Exo.15.b

Soph.2.a

Psal.27.e

Parate. Vbi notatur monitio excitatiua. Admonemur autem iuxta triplicem eius excellentiæ proprietatem nos præparare. Nam primo, quia magister sapientissimus, præparemus nos vt discipuli anhelantes ad credendum magistro docenti per captiuitatem intellectus. Secundo, quia rex potentissimus, præparemus nos vt serui obsequentes ad obediendum præcipienti per executionem effectus. Tertio, quia iudex rectissimus, præparemus nos vt veri pœnitentes ad respondendum iudici per emendationem defectus. Primo dico præparemus nos vt discipuli anhelantes ad credendum magistro docenti per captiuitatem intellectus. Et de hoc potest exponi illud: Esdras parauit cor suum vt inuestigaret legem Domini. Quilibet bonus Christianus exemplo Esdræ deberet parare cor suum, per soliditatem fidei in cognitiua: per sinceritatem spei, in affectiua: per sedulitatem studij in operatiua, ad inuestigandum legem euangelicam, non secundum dictamen rationis philosophicæ: sed secundum dictamen veritatis æternæ. Quæ quidem lex illustrat rationalem, ad cognoscendum verum: inflammat concupiscibilem, ad desiderandum bonum: eleuat irascibilem, ad sperandum arduum. Secundo præparemus nos vt serui subsequentes ad obediendum præcipienti per executionem effectus. Et de hoc dicitur in Psal: Paratus sum et non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. Paratus sum inquit, vbi notatur promptitudo obediendi. Et non sum turbatus, quia voluntarie et cum amore tibi sacrificabo. Vt custodiam mandata tua, opere diligenter adimplendo. Et de hoc similiter: Parate corda vestra Domino, et seruite illi soli nulla admittentes communia: nulla æquiparantes paria: sed eum extollentes sublimiter super omnia, eum amando, corde obsequendo, ore prædicando, et si necesse fuerit, corpore patiendo siue moriendo. Tertio præparemus nos vt veri pœnitentes ad respondendum iudici per emendationem defectus. Et de hoc dicitur: Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas, quasi dicat: Qui timent Dominum, scilicet timore filialis reuerentiæ, præparabunt corda sua per amotionem mortalis culpæ. Vnde Gregorius tergat sordes praui operis qui Deo præparat domum mentis. Et in conspectu illius scilicet Dei sanctificabunt animas suas, idest affectus amoris et beneuolentiæ.

1.Esd.7.a

Psal.118.b

1.Reg.7.a

Eccli.2.d

Tertio notatur in verbo proposito informatio directiua, vt regulam bene viuendi sumamus: cum dicit: *Viam*. Summo enim studio viam mentalis habitaculi ad exemplar viæ materialis præparemus. Nisi enim via mentalis habitaculi sibi bene præparata fuerit nunquam Christus veniet ad nos: nec nos poterimus occurrere Christo. Sicut enim via materialis bene

bene præparatur, primo per sordium amotionem, secundo per vestium prostrationem, tertio per florum super positionem; sic via spiritualis bene præparatur, primo per immunditiæ et fœditatis expulsionem, in completa confessione: secundo per lasciuiæ carnalis prostrationem, in discreta et debita castigatione: tertio per floridæ castitatis supererogationem, in pura mentis et corporis conseruatione. Primo autem via mentalis habitaculi bene præparatur per immunditię et fœditatis expulsionem, in completa confessione. Vnde: Statue tibi specula, pone tibi amaritudines cōpunctionis ad commissa deplorandum. Dirige cor tuum in viam rectā, ad bene comparandam. Secundo via mentalis habitaculi bene pręparatur per vestium prostrationem, in lasciuiæ carnalis discreta et debita castigatione. Vnde dicitur: Non declinabitis, nec ad dexteram, nec ad sinistram sed per viam quam præcepit nobis Deus noster ambulatis, vt viuatis in ea. Tunc enim in via austeritatis et pœnitentiæ non declinatur nec ad dexteram, nec ad sinistram, quando caro obedit spiritui imperanti, ne proruat ad peccandum, et spiritus condescendat necessitatibus carnis, ne succumbat ad moriendum. Per talem enim viam discretę castigationis carnis præcipit nobis Deus ambulare vt viuamus in ea. Nam via vitæ increpatio est disciplinę quando per dictamen discretę disciplinæ lasciua caro reprimitur et spiritui seruire cogitur.

Hier. 31. d — *Deut. 5. d*

Qui enim concupiscentiam castigat, culpam deuitat, ex qua mala omnia oriuntur. Vnde Gregorius: Mens nostra si carnalibus desiderijs fuerit depressa, nequaquam sui naturam sufficit considerare: quia per tot cogitationes ducitur, quot obstaculis obcæcatur. Vnde quia diabolus multum præsumit de sua potestate, carnis fragilitate, et mundi vanitate: ideo diaboli machinamenta debemus confringere, carnem propriam vincere, et mundi vanitates despicere: et tunc in via, quam pręcepit nobis Deus, ambulantes, non declinabimus ad dexteram, nec ad sinistram. Tertio via mentalis habitaculi bene præparatur per floridæ castitatis supererogationem, in pura mentis et corporis conseruatione. Vnde in Psal: Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabit. Ille ambulat in via immaculata castitatis, qui Christo flores virginitatis ministrat, qui non solum habet munditiam carnis exterius, sed etiam perfectam cordis ordinationem interius per affectiones bonas. Nam sicut in humano corpore cum in eo abundant multi mali humores, generant quandam scabiem et impruriginem et frequenter lepram, et tollunt munditiam corporis: sic malæ et immundæ cogitationes quando abundant, generant quosdam motus corruptos et desideria in carne, quæ generant scabiem incontinentiæ, et lepram luxuriæ, et tollunt munditiam castitatis et sanctimoniæ. Vnde peruersæ cogitationes seperant hominem a Deo. Rogemus ergo *et cet.*

Greg. lib. in Ezec. hom. 22. — *Psal. 100. b*

SERMO II.

Abac. 2. a

Veniens veniet et non tardabit: Quia antiqui vehementer desiderabant Saluatoris aduentum, vt per ipsum a culpa & miseria soluerentur, ideo Propheta consolatur desiderantes, dicens: *Veniens veniet,* etcet. Geminat verbum veniendi. Quadruplex enim aduentus Christi geminatur. Primus est in mundo: et hic est geminus. Vnde dicitur. *Veniens veniet*. In mundo venit visibiliter per incarnationem: Sacramentaliter per transsubstantiationē. Primus in ventre virginali: secundus in manu sacerdotali. De primo. Exiui a patre et veni in mundum: quare et tu exeas de mundo et venias ad patrem per Christum credendo et bene viuendo: Ego sum via, veritas, et vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Exi ergo de mundo, mundi vitia, rapinas, luxurias, vsuras, inuidias *etcet.* relinquendo: Recedite, recedite: exite exite inde: pollutum nolite tangere. Item de secundo accipi potest quod de arca Dei veniente in exercitum dixerunt Phylistijm: Venit Deus in castra *et cet.* Arca Dei velo inuolui iubetur: In velo ergo arca: in arca vrna: in vrna manna fuit. Per velum species sacramentalis: per arcam corpus Christi: per vrnam anima: per manna deitas significatur. Hanc arcam timent Phylistijm, idest dæmones, immo etiam guttam sanguinis Christi timent. Ioannes Chrysostomus: Vbicunque viderint sanguinem, fugiunt quidem dæmones, occurrunt autem Angeli. Secundus est in cor humanum, et hic est geminus. Vnde dicitur: *Veniens veniet*. Dupliciter venit Christus ad cor, scilicet per regenerationem baptismalem, et per conuersionem pœnitentialem. De primo: Hic est qui venit per aquam et sanguinem Iesus Christus. Vnde bene dicit. In mari viæ tuę. De secundo: Ego veniam et curabo eum. Sed quia ad cor pœnitentis non venit nisi per ardorem amoris: ideo dicit: Si quis diligit me *etcet.* vsque: Ad eum veniemus, *etcet.* Vnde bene Elias per duas mirabiles vias venit in paradisum: per aquam et ignem: per Iordanem, scilicet et currum igneum. Paradisus est cor bonum, conscientia bona: alicuius etiam in ipso homine lętitia quidem bonæ conscientię paradisus est. Elias autem Christus. Iordanis baptismum: currus igneus pœnitentiam significat: quæ debet esse ignea per amorem: cuius sunt quattuor rotæ: contritio, confessio, satisfactio restitutio. Augustinus: Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum, scilicet cū restitui potest. Tertius est ad iudicium. Vnde hic: *Veniens veniet*. Et hic geminus est. Venit enim ad iudicium particulare, in morte: et vniuersale in fine. De primo: Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Vere vigilandum, et vigilanter agendum vsquequo veniet Dominus, scilicet in morte, repetens animas nostras. Vigilandum vtique propter incertitudinem horæ et formidinem. De vtraque dicitur: Veniet Dominus serui illius in die qua non sperat, et hora aqua ignorat. Ecce horæ incertitudo. Augustinus: Nihil enim morte certius, nihil hora mortis incertius. Et sequitur. Diuidet eum, partemq. eius ponet cum hypocritis. Ecce pœnæ magnitudo. Diuiditur enim in morte anima a corpore: Ipse inter fratres diuidet. Vnde gemelli sunt, corpus et spiritus. Simul enim in vtero matris fuerunt. Istorum ergo fratrum diuisio amarissima est. Hypocritę autem sunt dæmones se in Angelos lucis trasfigurantes. Vel hypocritæ sunt falsi vel deceptores homines. Diuisione ergo facta inter animam et corpus, pars vna, scilicet anima cum peruersis et damnatis ponetur in inferno: pars altera cum vermibus in sepulcro. De secundo. in Psal: Deus noster manifeste veniet. Vere manifeste: quia ab omnibus audietur: Omnes qui in monumentis sunt *et cet.* Item ab omnibus videbitur: Videbit eum omnis oculus *et cet.* Certe oculus luxuriosus inuidus, superbus, et omnis alius. Augustinus: Forma sententiæ in iudicio conspicua erit et iustis et iniustis, et pijs et impijs, et fidelibus et infidelibus. Tunc omnibus manifestabit se. Tunc omnibus manifestabit se: Manifestabit consilia cordium. Quartus aduentus est in regnum. Et de hoc dicitur: *Veniens veniet*. In duobus enim est regnum Christi, scilicet in animabus et in angelis. Venit autem regnare in animabus quando eas in inferno liberauit. Venit ergo ad infernum: et de hoc interrogauit eum Ioannes, sicut exponit Gregorius illud. Tu es, qui venturus es *etcet.* Item venit in cælum in ascensione tamquam regnaturus super Angelos: Quis est iste qui venit de Edom *etcet.* Sic ergo octo modis venit Dominus.

Ioan. 16. d — *Ioan. 14. a* — *Isa. 52. c* — *1. Reg. 4. b* — *Num. 4. a* — *1. Ioan. 5. b* — *Mat. 8. a* — *Ioan. 14. c* — *Aug. Epist. 55. ad Maced. vers. fin. to. 2.* — *Mat. 24. d* — *Ibidem.* — *August. de verb. Dom. ser. 21. cir. med. to. 10.* — *Osee. 13. d* — *2. Cor. 11. d* — *Psal. 49. a* — *Ioan. 5. e* — *Apoc. 1. b* — *1. Cor. 4. a* — *Mat. 11. a* — *Greg. hom. 6. in Euāg. & libro 1. hom. 1. in Ezech.* — *Isa. 63. a*

SERMO III.

Ioan. 1. b

Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est, et cet. Ostenditur Christi venientis humilitas, cum dicitur: *Qui post me venturus est:* Intellige nascendo, prædicando. Ostenditur dignitas cum additur: *Qui ante me factus est.* Intellige, idest mihi præpositus dignitate. Magna humilitas, quia veniendo per carnem prior, posterior: diues, egenus: dominus, seruus: heres, alienus factus est. De primo dicitur hic: *Ipse est qui post me venturus est.* Vere etenim Christus non solum ante Ioannem, immo ante Abraham fuit. Antequam Abraham fieret ego sum *et cet.* Immo ante Luciferum genitus est: et tamen Ioannem, immo omnes ab initio mundi ante natos se præcedere voluit in mundum, & multos in processione palmarum. Turbæ autem quę pręcedebant, *et cet.* Hoc est contra superbiam multorum: qui alios se præuenire nolunt: nec in eundo nec in sedendo. Contra quos dicitur: Recumbe in nouissimo loco. Item neque in dignitatibus vel beneficijs: Contra quos: Hereditas, ad quam festinatur in principio, idest ante annos, in nouissimo, idest in die iudicij, benedictione carebit. De qua: Venite benedicti patris mei, *et cet.* Item neque in meritis neque in virtutibus sibi aliquem præferri volunt. Contra quos dicitur: Publicani et meretrices præcedent vos *et cet.* Erunt primi nouissimi. Et quia ante alios venire contendunt ambitione: ideo ante alios venient in perditione: sicut lucifer ante alios cadentes. De secondo: Ecce rex tuus venit tibi iustus, et Saluator ipse pauper. De cuius paupertate dicitur: Vulpes foueas habent *et cet.* Vulpes autem diuites sunt: qui foueas, idest repositoria sua habent: volucres sunt elati qui nidos dignitatis et honorum habent. Christus autem non habuit vbi caput suum reclinaret in mundi ingressu, nisi in præsepio: Reclinauit eum in pręsepio. Item in progressu sicut hic: Filius autem hominis *et cet.* Item in egressu: Inclinato capite tradidit spiritum. Attendant mali diuites Christi paupertatem. Quare Domine ita pauper esse voluisti? Respondetur: Propter nos egenus factus est, cum esset diues: vt illius inopia diuites essemus, diuites in gratia et in gloria. Nam antequam Christus per carnem veniret, nimia fuit generis humani paupertas. Vnde bene per Labam significatur, cui Iacob, qui Christum significat, dixit: Modicum habuisti antequam venirem ad te: et nunc diues effectus es. Benedixit tibi Deus ad introitum meum. Bene ergo potes dicere: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illo. Propter ista bona ait Bernardus: Quàm dulciter bone Iesu cum hominibus cõuersatus es? quam abundãter et multa magna largiri bona dignatus es? quàm fortiter enim quàm aspera pro hominibus passus es? De tertio: Filius hominis non venit ministrari sed ministrare. Ergo seruus noster factus est Dei filius. Quot ergo dominos habuit, si dici liceat, est stupor: certe vt dicitur: Nemo potest duobus Dominis seruire *et cet.* vsque alterum contemnet, et ecce Christus innumerabilibus seruiuit: et nullum contempsit: sed heu nunc ipse contemptus est: contemptibilia seruitia faciens nobis. Dicit Dominus ad contemptibilem animam, ad seruum dominorum, idest ad Christum seruum hominum: Contemptibilia sunt ministeria pastorum, portitorum, cloacariorum. Christus autem fuit pastor noster *et cet.* Item Christus fuit portitor noster: Dolores nostros ipse portauit. Item Christus fuit purgator stabulorum et cloacarum diaboli, idest cordium iniquorum: Purgationem iniquorum faciens *et cet.* Glossa. Crucem sustinuit, vt nos a peccatis purgaret. Propter seruitia Christi bene ait Bernardus: Singularis illa maiestas voluit mori, vt viueremus: seruire, vt regnaremus: exulare, vt repatriaremus: et vsque ad seruilissima opera inclinata est, vt nos constitueret super omnia opera sua. De quarto: In propria venit, et sui eum non receperunt. Sicut autem mundus eum non recepit: ita tu auare, tu luxuriose, tu inuide eum non recepisti in propriam domum suam, idest cor tuum: ad quod iam pulsat: Ego sto ad ostium, et pulso *et cet.* Sed ecce qui non recipiunt credendo, vel pœnitendo, Christum: recipient peccando, diabolum: et in fine Antichristum: Ego veni in nomine patris mei, alius veniet in nomine suo, et illum recipietis.

Marginalia (left column): Ioan. 8. g; Psal. 109. a; Mat. 21. a; Luc. 14. b; Prou. 20. c; Mat. 25. d; Mat. 21. c; Idem. 20. b; Zach. 9. b; Mat. 8. c; Vulpes, & volucres cæli qui.; Luc. 2. a; Mat. 8. c; Ioan. 19. f; 2. Cor. 8. b; Gen. 30. d; Sap. 7. b; Ber. ser. 2. in die Pēt. prope fin.; Mat. 20. d; Mat. 6. c; Isa. 49. b; Idem 53. b; Hebr. 2. a. (Right column, A): Ioan. 1. b; Apoc. 3. d; Ioan. 5. g

SERMO IIII.

Dirigite viam Domini et cet. Via Domini quadruplex est, videlicet veræ conuersationis, bonæ actionis, meritoriæ passionis, deuotæ contemplationis. Prima est via Domini illuminantis in iustificatione: secunda Domini confortantis in opere: tertia Domini consolantis in tribulatione: quarta Domini inflammantis in dilectione. De prima: Ibimus viam trium dierum in solitudine. Via enim pœnitentię habet tres dietas. Ecce enim tres sunt dietæ ad regnum. Prima, amaræ contritionis. Secunda, integræ ostensionis. Tertia, dignæ satisfactionis. Per hanc viam venit Dominus ad illuminandos cęcos: qui neque supplicia, quæ meruerũt, neque gaudia, quæ perdiderunt, neque Deum cognouerunt: Et ecce duo cæci sedentes secus viam. Et: Cæcus sedebat secus viam *et cet.* Cęcus sedens secus, sed extra viam, in viam ad Iesum veniens, illuminatur. Sicut autem iste a turbis increpatus, vt taceret, magis clamabat: sic nos in oratione, turbis phantasmatum et cogitationum nos impedientibus, magis clamare debemus. Quanto enim ignis magis suffocatur, tanto magis sufflandus est. Gregorius: Quod flatus carboni, hoc facit oratio deuotioni. De secundo. Psal: Viam mandatorum tuorum cucurri. Enumera hic decem mandata. In hac via obseruatione mandatorum curritur implendo et operãdo. Quot enim bona opera feceris, tot passionibus ad regna cęlestia curris: Sic currite vt comprehendatis. Per hanc viam venit Dominus te conformare per gratiam Spiritus sancti, ne deficias: Si dimisero eos ieiunos deficient in via: vbi septem panibus scilicet septem donorum Spiritus sancti reficit animam. Quis vidit vnquam comedere dormientem? Pane igitur gratiæ non reficieris, nisi prius de somno torporis et negligentię surrexeris: Surge, comede: grandis enim restat tibi via. Vere grandis. Quis enim omnes passus, quibus venitur ad vitam æternam, enumerare potest? De tertio: Delicati mei ambulauerũt vias asperas *et cet.* Etiam asperę sunt viæ persecutionum et tribulationum, quas homines sancti in corpore et in anima et in rebus patiuntur, in quibus per patientiam ambulandum est. Sed dicis: quo modo possum patienter ambulare, cum ita aspera verba mihi dederit sine causa? Certe illa verba ponit diabolus pro laqueis. Sustineas verbum asperum proximi tui: vt euadas verbum asperum Christi, de quo in Psal: Ipse liberabit me de laqueo venantium, et a verbo aspero. Quod est: Ite maledicti in ignem æternum. Psal: Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Quare miser homo impatiens es contra eos, qui tibi seruiunt? Bernardus: Quid nisi seruire dicam, qui mihi radit caput: vel calceamentum tergit: vel terram rorat? Caput radit, qui temporalia tollit: calceamenta tergit, qui corpus verberat: terram rorat, qui vsque ad lacrymas tribulat. Per hanc viam venit Dominus de fonte misericordiæ suæ hominem consolando refrigerare cõtra ęstum tribulationis exemplo suo: Iesus fatigatus ex itinere sedebat super fontem. De quarto: Ambula per viam ad splendorem eius contra lumen eius, scilicet legis. In hac via quanto plus est homo

Marginalia (right column): Ioan. 1. e; Via Domini quadruplex.; Exod. 3. f; Via pœnitentiæ.; Mat. 20. d; Luc. 18. f; Psal. 118. d; 1. Cor. 9. d; Mar. 8. a; 3. Reg. 19. a; Baruc. 4. a; Psal. 90. a; Mat. 25. d; Psal. 16. b; Ioan. 4. a; Baruc. 4. a

homo in lumine cognitionis: tanto plus accenditur igne dilectionis: Per quam viam spargitur lux, diuiditur æstus super terram. Per hanc igitur viam venit Dominus ad amorem cor inflammare: Nonne cor nostrum ardes erat in nobis *et cet.* Hæc potest esse illa quadruplex via, de qua: Tria sunt mihi difficilia *et cet.* Via viri in adolescentia, est via conuersionis: Adolescens tibi dico, surge: Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua *et cet.* Via nauis in mari, est via actionis. Actiui enim cum virtutibus bonorum operum nauigant per mare mundi periculis multis. Vnde ardenter inuocare debent Deum: Domine salua nos, perimus. Via colubri super petram, est via passionis: propter duritiam petræ, et propter prudentiam colubri. Coluber enim corpus pro capite exponit: sic nos vt caput nostrum Christum teneamus, corporis passiones sustinere debemus: Estote prudentes sicut serpentes *et cet.* Via aquilæ in cælo est propter acutum visum aquilæ, et altum volatum: Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, et in arduis ponet nidum suum? *et cet.*

IN VIGILIA NATIVIT. DOMINI.

SERMO I.

VAde ad populum, et sanctifica illos. Hodie et cras lauent vestimenta sua: et sint parati in diem tertium. In die enim tertio descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai. Circa descensum Domini ad nos per eius natiuitatem, quam in tertio die, Deo dante, celebrabimus, dicentur hæc tria. Temporis assignatio, ibi: *In die tertio.* Suscipientium præparatio, ibi: *Sanctifica illos* et cet. Veniendi certificatio, ibi: *Descendet Dominus* et cet. Circa primum, nota quòd per tres dies triplex bonorum status intelligitur: incipientium, proficientium, et perfectorum. De primo die: Dies etiam primitiuorum, quando offeretis nouas fruges Domino expletis hebdomadibus, venerabilis et sancta erit. Dies primitiuorum status pœnitentium est: qui primitias bonæ vitæ offerunt. Nouæ enim fruges nouæ virtutes sunt: Augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ. Bonum est congregare has fruges exemplo Ioseph, vt habeantur in posterum tempore caritatis seu caristiæ. De die proficientium: Portauimus pondus diei et æstus. Proficientes enim portant pondus laboris operationum, iuxta illud Apostoli: Alter alterius onera portate. Item æstus reparationum. Diabolus enim proficientes multum impugnat: quia profectui nostro inuidet. Vnde de hoc æstu semina virtutum arescunt: Sole autem orto, æstuauerunt: et quia non habebant radices, aruerunt. De die perfectorum: Iustorum semita quasi lux splendens procedit et crescit vsque ad perfectum diem. Hæc est dies, qua ingreditur anima ad Assuerum, scilicet Christum: Die autem tertio induta est Esther regalibus indumentis *et cet.* idest virtutibus. Psal: Astitit regina a dextris tuis. Ambr: Multo melius est animam ornare virtutibus, quàm corpus pretiosis induere vestibus. Circa præparationem suscipientium, nota quòd incipientes debet præparari per puram contritionem: proficiẽtes per bonam conuersationem: perfecti per puram satisfactionem. Et hoc significari potest triplici præparatione, quæ hic tangitur: videlicet in ablutione corporum, de qua dicitur hic: *Sanctifica illos.* Hæc ad incipientium contritionem pertinet, qua abluuntur. Psal: Lauabis me a peccatis, et super niuem dealbabor. Et: Descendebat filia Pharaonis in flumine *et cet.* vbi inuenit in fiscella paruulum vagientem. Filia Pharaonis anima peccatrix, quæ est filia diaboli: descendit per humilitatem de domo patris sui diaboli. Psal: Obliuiscere populum tuum *et cet.* Lauantur autem in flumine lacrymarum per cõtritionem. Ambrosius: Ablue te lacrymis: laua fletibus. Si tu te ipse fleueris: nõ flebit te alius. Si se Saul fleuisset, Samuel eum non fleuisset. Et tunc inuenit paruulum, de quo: Paruulus natus est nobis. Inuenitur autem in fiscella, videlicet vase iunceo, idest in corde virtutibus contexto. Item in lucida conuersione proximorum: Omni tempore sint vestimenta tua candida. O quàm pauci sunt, qui hæc vestimenta sine macula obseruant: Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinauerunt vestimenta sua, ambulauerunt mecum in albis. Contra quod dicitur de Miphiboseth: Quod non lauerat vestes suas, quando occurrit regi Dauid. Item amotione vxorum sicut ibidẽ dicitur: Estote parati in diem tertium: ne appropinquetis vxoribus vestris. Hæc præparatio ad puram perfectorũ affectionem pertinet, qua a carnalitate vel sensualitate, tamquam ab vxore separantur. De qua vxore dicitur: Quia audisti vocem vxoris tuæ *et cet.* Nota ordinem deceptionis. Serpens est diabolus suggerens: Eua sensualitas delectans: Adam vero consentiens. Huic vxori non appropinquare debent spiritus, ne seducatur: ne affectum purum in non purum, spiritualem in carnalem conuertat. Circa tertium, scilicet veniendi promissionem, nota qualiter Dominus hic descendit: descendit enim in fumo, in igne, in nube. Sic spiritualiter ad incipientes descendit in fumo cõtritionis: ad proficientes in nube deuotionis: ad perfectos in igne dilectionis. De primo dicitur. Totus mons Sinai fumigabat. Fumus iste contritionem significat: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum. De secundo dicitur: Quòd nubes densissima cœpit operire montem. Nubes deuotionem significat: quæ hominem dulci lacrymarum nube perfundit: Cribans aquas de nubibus cælorum. De tertio dicitur ibidem, eo quòd descendisset Dominus super eum in igne, scilicet in igne amoris ad perfectos descendit: Ignis in altari meo semper ardebit. Augustinus: O amor, qui semper ardes, et nunquam extingueris charitas: Deus meus accende me.

SERMO II.

CRas egrediemini: et Dominus erit vobiscum. Verbum istud hodie cantat Ecclesia: et congruit instanti sollemnitati natiuitatis Christi: in qua Dominus cum hominibus fuit corporaliter: et erit nobiscum spiritualiter, si digne parati fuerimus. Innuuntur ergo in his verbis duo, scilicet humana præparatio, et diuina associatio. Primum ibi: *Cras egrediemini:* Secundum ibi: *Et Dominus erit vobiscum.* Circa primum considerandum est quòd electi egrediuntur ad miseriam in procreatione: ad iustitiam in conuersatione: ad pugnam in tentatione: ad gloriam in euolatione. De primo: Quasi flos egreditur et conteritur *et cet.* Flos est homo in mundo: stercus in sepulcro. Psal: Facti sunt vt stercus terræ, *et cet.* Licet quandoque flos in cacumine arboris: tamen in stercore tandem cadit, sic est de excellentibus in mundo: Si ascenderit vsque in cælum superbia eius et caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur. Hoc est quod dicitur: Omnis caro fenum *et cet.* vsque. Et cecidit flos. Cadit ergo flos gloriæ carnis in morte, et fit stercus in putrefactionem: sed de stercore iterum flos in resurrectione. Psal: Refloruit caro mea. Sed hoc fit per florem ortum de Virgine, de quo: Egredietur virga de radice Iesse: et flos de radice eius ascendet *et cet.* Primus ergo flos est gloriæ carnalis: Secundus immortalis: tertius est gloriæ virginalis. De secun-

Exod.13.a secundo: Mementote diei huius, in qua egressi estis de Ægypto de domo seruitutis. Domus seruitutis Pharaonis, idest diaboli, est mundus: in quo peccatores triplici seruitute opprimuntur: scilicet luti luxuriæ, lateris auaritiæ, paleæ superbiæ. Egrediendum ergo est de hac domo per pœnitentiam ei, qui in luxuria est carnis, auaritia mundi, superbia diaboli. Ideo bene dicitur: Egredere de terra, & de cognatione tua. *Gen.12.a* Caro est cognatio et vitia carnalia, domus mundus, pater diabolus. Psal: Obliuiscere populum tuum, et domum patris tui. *Psal.44.c* Contra hanc triplicem seruitutem Dominus noster Christus de virgine nascitur, contra luxuriam: pannis inuoluitur, contra auaritiam: in stabulo ponitur, contra superbiam. Vt homo egrediatur seruitutem diaboli, venit Christus in seruitutem hominis. Bernardus: Singularis illa maiestas seruire voluit: vt nos regnaremus. De tertio dicitur hic: *Cras egrediemini:* Contra eos, scilicet filios Moab et Amon: et montem Seir. Moab interpretatur ex patre, et significat diabolum, qui est ex patre lucifero. Lucifer enim pater et dæmonum. Dæmones autem sunt patres eorum, quos decipiunt: patres dico non generatione, sed imitatione: Vos ex patre diabolo estis. *Ioan.8.f* Lucifer ergo est auus hominum peruersorum. Amon filius generis nostri interpretatur, et significat carnem: quę de nostro genere de nostris parentibus est: Sum quidem et ego mortalis homo similis omnibus, et ex genere terreno illius, qui prior factus est. *Sap.7.d* Anima siue spiritus, quia de parentibus non traducitur, filius nostri generis non est, sed potius Dei: quia immediate a Deo creatur: Genus ergo cum simus Dei *et cet.* *Act.17.f* Factus est ergo Deus ex genere nostro: vt redimeret quod fuit de genere suo. Augustinus: Quare hoc nostri generis corpus tantum propter nos Deus assumere atque agere dignatus est: quanto videtur vilius tanto est clementia plenius. Mons Seir mundus est, qui temporaliũ superfluitatibus versutijs et fraudibus pilosus est. Hos pilos Seir significat: interpretatur enim pilosus. Mundum ergo a nobis ad festum illud radamus. Hos enim pilos Ezechiel profeta præcipit radere et amouere: Sume tibi gladium acutum radentem pilos *et cet.* *Ezech.5.a* Si enim ob reuerentiam festi pilos corporis superfluos radimus, quanto magis pilos superfluos vitiorum *et cet.* De quarto: Egredimini filiæ Sion, idest animæ purę, quæ estis Dei speculum. *Can.3.d* Sion speculum interpretatur. Et videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua. Bernardus: Hic distinguit quadruplicem coronam dicens: Coronauit eum mater sua corona paupertatis nostræ: nunc coronatus est a nouerca sua corona spinea, corona miseriæ coronandus est a familia sua, corona iustitiæ quando exibunt angeli, et colligent de regno eius omnia scandala. Coronauit eum pater eius corona gloriæ, sicut ait Psal: Gloria et honore coronasti eum Domine. *Psal.8.b* Nunc ergo egredimini ad pugnam: vt in morte egrediamini ad coronam. In pugna enim huius vitæ fortes esse debemus vsque ad egressum animæ nostræ: vt coronemur in æterna iucunditate. Media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu auroræ donec egrediantur astra. *Neem.4.d* Lancea est zelus contra vitia: aurora est initium bonę vitę. Astra sunt bonæ animæ: quæ egrediuntur in morte.

SERMO III.

1.Reg.11.c CRas erit vobis salus, cum incaluerit sol: Quia Iesus interpretatur salus, potest dici: Cras erit nobis salus. Nunc enim ad hoc ingressus est nascendo, vt esset nobis salus: Egressus est in salutem *et cet.* *Abac.3.c* Sol Christus est: Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ. *Mal.4.a* Solis calor est Christi amor, quo coactus est incarnari. In quattuor autem beneficijs præcipue calor charitatis ostẽditur: vid[elicet] in incarnatione, in corporis sui traditione, in [pa]ssione, et Spiritus sancti effusione. De primo dicitur hic: *Cras erit vobis salus.* Nota historiam quando Naas noluit habere pacem cum viris Iabes Galaad: nisi erueret omnium oculos dexteros: propter hoc missum est eis verbum consolatorium illud. *Cras erit vobis salus.* Naas interpretatur serpens, et significat diabolum: de quo Eua dicit: Serpens decepit me. *Gen.3.c* Diabolus serpens est lubricus: cuius si capiti, idest primæ suggestioni non resistitur, totus cordi illabitur. Oculus est fides. Sinister autem est fides de humanitate Christi. Dexter vero fides de diuinitate. Isti sunt oculi cæci nati: qui per lutum humanitatis et sputum sapientiæ diuinitatis aperiuntur. Sed dexter oculus Iudæis eruitur, qui Iesum hominem et non Deum putant. Item est oculus intentio. Dexter autem oculus ad gloriam: sinister ad gehennam respicit. Dextrum amor: sinistrum timor aperit. Qui ergo non amore beatitudinis, sed timore damnationis malum fugit et bonum agit, dextrum oculum eruit. Hinc: Oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur. *Zach.11.d* Contra hanc diaboli oppressionem venit nobis salus, quando venit nobis Iesus. Venit autem in calore: quia datus est in amore: Sic Deus dilexit mundum *et cet.* *Ioan.3.d* De secundo: Cumq. incaluisset sol liquefiebat. *Exod.16.c* Hoc dicitur de manna: significat autem eucharistiam, quæ animæ mirabiliter sapida est. Paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore omne delectamentũ in se habentem *et cet.* *Sap.16.c* Iste panis de cęlo venit, et de terra colligitur sine agricultura. Sic Christus Iesus de terra virginali sine cultura maritali exhibitus est: Terra illa inculta facta est vt hortus voluptatis. *Ezec.36.g* Calor solis est amor Christi, quo nobis hoc sacramentum liquefit per suauitatem, et resoluitur in gratiam. Licet autem manna a sole liquefieret, ab igne tamen indurabatur. Ita hoc sacramentum per calorẽ amoris diuini liquefit homini ad salutẽ. Per calorem autẽ amoris mundani et carnalis induratur homini ad damnationem: Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat *et cet.* *1.Cor.11.f* Ioannes Chrysostomus. Spiritualis cibus si aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdit non sua natura, sed accipientis vitio. De tertio. Non aperientur portæ Hierusalem vsque ad calorem solis. *Neem.7.a* Hierusalem est illa cælestis ciuitas, in qua omnes liberi erimus: Illa, quæ sursum est, Hierusalem libera est. *Galat.4.d* Huius portas nullus sine pretiosa veste intrare potest. Psal: Aperite mihi portas iustitiæ: ingressus in eas confitebor Domino *et cet.* *Psal.117.c* Portæ plenæ satisfactionis et reconciliationis: Non erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. *Esther.4.a* Sacco, idest vili conuersatione. Portæ istæ clausæ erant per peccatum primi hominis, et non aperiebantur vsque ad calorem solis, idest vsque ad feruorem amoris Christi nobis in passione exhibiti. Ante enim nullus intrare poterat. Per clauem enim crucis ianua aperienda erat: Dabo clauem domus Dauid super humerum eius *et cet.* *Isa.22.e* Valde durus est, cuius cor ad tantum calorem solis non liquefit. Bernardus. O duri et obdurati filij Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amator, qui pro vilibus sarcinulis pretiosas merces expendit. De quarto: Tripliciter sol exurens montes, radios igneos exufflans: *Eccli.43.a* Radij ignei sunt illuminationes et operationes Spiritus sancti a sole æterno Iesu Christo procedentes. Vtinam isti radij tangerent sensus nostros. Augustinus: Mitte Domine radium sapientiæ tuæ vt expellat tenebras nostras, et fulgeat imago tua in nobis. Nota quòd dicit exsufflans: Insufflauit et dixit. Accipite Spiritum sanctum. *Ioan.20.e* Solis ergo calor montes exurit, dum Christi amor Apostolos accendit: immo quotidie vrit electos per Spiritus sancti radios, qui bene dicuntur montes propter meritorum altitudines.

Tri-

Tripliciter autem exurit: quia ter Apostolis Spiritum sanctum dedit. Vel montes sunt veri pœnitentes: qui tripliciter in contritione, confessione, satisfactione, exuruntur. [Psal.18.b] Psal: Non est qui se abscondat a calore eius, *et cet.*

SERMO IV.

ERas egrediemini: et Dominus erit vobiscum: [2.Par.20.d] Viso qualiter egrediendum sit, modo videamus qualiter Dominus nobiscum sit. Est autem nobiscum visibiliter, sacramentaliter, æternaliter. Nobiscum est in natura, in Eucharistia, in gratia, in gloria. De primo: [Isa.7.c] Ecce virgo concipiet et pariet, *et cet.* vsque Emanuel, quod interpretatur nobiscum Deus. Nobiscum tamquam socius noster, scilicet sensibiliter: [Baruc.3.d] Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conuersatus est. Vere bonus socius, qui et onera socij sui in via portat, et diuitias suas socio suo communicat. Ita Christus nobiscum fuit, vt onera peccatorum nostrorum portaret: [1.Pet.2.d] Peccata nostra ipse tulit *et cet.* [S. Aug. de verb. Apost. ser.23.to.3] Augustinus: Nihil sic probat amicum quemadmodum oneris amici portatio. Item diuitias gratiarum nobis communicauit: Mecum communicauit de bonis: [Sap.8.b] Propter nos egenus factus est *et cet.* [2.Cor.8.b] Econtrario dicitur de malo socio: Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea *et cet.* [Eccli.13.a] Vbi ostenditur quàm periculosa sit mala societas. [Psal.17.c] Psal: Cum peruerso peruerteris. De secundo: [Mat.vlt.d] Vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. [3.Reg.17.c] Hoc figuratum est: Hydria farinæ non deficiet, neque lecythus olei minuetur vsque in diem, qua daturus est Dominus pluuiam super faciem terræ. In farina sacramentum hoc significatur. Farina enim granum est contritum. Granum est Christus: [Ioan.12.d] Nisi granum frumenti *et cet.* Hoc granum nobis produxit vterus virginalis. [Psal.84.d] Psal: Veritas de terra orta est, *et cet.* Attritus autem est in mola crucis: [Isa.53.b] Attritus est propter scelera nostra. In oleo, gratia huius sacramenti significatur. Vnde bene manna habuit saporem quasi panis oleati. Hæc autem farina non deficiet: quia hoc sacramentum nobiscum est vsque in diem pluuiæ, et vsque ad consummationem sæculi. Pluuia terram germinare facit. Pluuia ergo est influentia cœlestis virtutis faciens semina corporum mortuorum pullulare per resurrectionem de terra. Vel stillæ pluuiæ sunt animæ innumerabiles ad modum pluuiæ de cælo ad corpora sua per originem descendentes: [Isa.30.e] Dabitur pluuia semini tuo. De quo semine dicitur: [1.Cor.15.f] Seminatur corpus animale *et cet.* Igitur si Dominus tecum sit sacramentaliter: tamen valde miserabilis es, si non fuerit tecum et tu cum eo spiritualiter. Augustinus: Magna hominis miseria est cum illo non esse, sine quo non potest esse. De tertio: [2.Par.15.a] Dominus vobiscum: quia fuistis cum eo: si quæsieritis eum, inuenietis. Si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Si quæsieritis bene viuendo, inuenietis spiritualiter, sicut pastores corporaliter: [Luc.2.b] Inuenietis infantem *et cet.* Est ergo Dominus cum bene viuentibus in conuersatione: sicut hic. Et: [Gen.28.d] Si fuerit mecum Dominus *et cet.* Vbi in pane gratia: in vestimento bona gratia significatur. Item cum patientibus in tribulatione. [Psal.90.d] Psal: Cum ipso sum in tribulatione. Bernardus: Bonum mihi Domine in tribulatione magis amplecti te: habere te mecum in camino: quàm esse sine te in cælo. Quid enim mihi est in cælo? et a te quid volui super terram? Item cum mærentibus in debellatione: [Hier.20.c] Dominus mecum est quasi bellator fortis. Idcirco qui persequitur me cadet *et cet.* [Iosu.1.d] Item cum regentibus in prælatione: Dominus Deus tuus tecum sit, sicut fuit cum Moyse: qui contradixerit ori tuo *et cet.* vsque moriatur. Merito moritur. [Greg. in Reg. lib.2. cap.23.] Ait enim Gregorius: Qui se contra suos præpositos erigunt, profecto ostendunt quia serui Dei

A esse contemnunt. De quarto: [Apoc.21.a] Ipse Deus cum ipsis erit eorum Deus, et absterget *et cet.* Ibi enim erit Deus cum iustis sicut lux cum vidente: dulcedo cum gustante: vita cum viuente. Ibi erit Deus cum eis in ratione: cum eis in voluntate: cum eis in memoria. Bernardus: Ipse rationi futurus plenitudo lucis: ipse voluntati plenitudo pacis: ipse memoriæ continuatio æternitatis. De prædictis significatum est: [Iud.6.b] Vbi Angelus dicit ad Gedeon. Dominus tecum virorum fortissime *et cet.* Vbi quattuor signis ostenditur Dominus cum eo scilicet in rore, in pane, in igne, in lampade. [Iud.6.g] Nobiscum ergo Dominus est in assumpta natura: B hoc significatur in rore diuinitatis descendente in vellus humanitatis. Nobiscum in Eucharistia: hoc significatur in pane hordeaceo subuertente castra Madiam, idest vires diaboli. Hordeaceus dicitur propter aculeos passionum Christi. [Ibid.d] Nobiscum in gratia: hoc significatur in igne ascendente de petra, idest gratia Spiritus sancti de Christo effusa. Nobiscum in gloria: hoc significatur in lampade, lagena fracta, hostem fugante. [Iud.7.e] Lagena enim frangitur dum corpus moritur. Tunc splendore lampadis, idest claritate sanctæ animæ euolantis diabolus confunditur.

C

IN NATIVITATE DOMINI.

SERMO I.

A Summo cælo egressio eius: [Psal.18.b] Filius Dei in incarnatione sua non tantum a cælo sidereo vel empyreo: immo a summo Trinitatis cęlo egressus, quo etiam Lucifer D ascendere voluit: [Isa.14.e] In cęlum ascendam *et cet.* venit in mundum. Egressus est autem ad clarificandum diuinam maiestatem: ad irrigandam humanam ariditatem: ad expugnandam diabolicam potestatem: ad reparandam angelicam societatem. De primo: [Isa.62.a] Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur, vt splendor iustus eius *et cet.* Splendor patris Christus est. Sicut enim splẽdor solis vel ignis ostendit claritatem: sic filius paternam in mundo maiestatem. Vnde Beatus Augustinus patrem igni, filium splendori, Spiritum sanctum calori comparat: E [Heb.1.a] Qui cum sit splendor gloriæ *et cet.* sicut autem splendor per vitrum integrum transit, ita Christus per Mariam integram et incorruptam est egressus. De hoc vitro: [Apoc.21.f] Ipsa vero ciuitas, idest Maria aurum mundum, per charitatem, simile vitro mundo, per castitatem. Splendor autem non solum per integrum vitrum transit: sed etiam colorem inter pertranseundum induit: sic Dei filius purissimam carnem et pulcherrimum colorem de Virgine traxit superantem omnes mundi colores: [Iob.28.c] Non conferetur tinctis Indiæ coloribus. De secundo: [Osee.6.b] Quasi diluculum præparatus est F egressus eius, et veniet quasi imber temporaneus nobis et serotinus terræ. Per imbrem multiplex Christi gratia significatur: qua veniens mundum irrigauit. Per temporaneum, gratia præueniens. Per serotinum, gratia subsequens. Vel quasi temporaneus imber est Christus illis, qui cito: quasi serotinus, illis, qui tarde conuertuntur, sicut latro in cruce. [Luc.23.f] Ante ingressum filij Dei per carnem mundus aridus fuit ab humore gratiæ, neque germen, neque fructum boni operis faciens, et erant homines ligna arida igni tantum apta. [Ansel. in li. Medit.] Anselmus in Solilo: O lignum aridum et inutile, æternis ignibus dignum. Quid respondebis in illa die, dum exigetur a te vsque ad ictum oculi omne tempus viuendi tibi impensum, qualiter fuit expensum? [Mat.7.c] Omnis arbor *et cet.* Stillicidijs gratiarum per

per egressum Christi perfusus est mundus aridus. [Psal. 71. b] Psal: Descendet sicut stillicidia *et cet.* Expone historiam de vellere Gedeonis. [Iud. 6. g] De tertio: Tu Bethleem terra Iuda *et cet.* [Mich. 5. a] Ex te enim egredietur, qui sit dominator Israel: et egressus eius, et sequitur. Reliquię fratrum eius conuertentur ad filios Israel. Reliquiæ quandoque dicuntur, quæ superfluunt comedentibus. Quicunque ergo a diabolo non deuorati, relinquuntur, reliquiæ sunt: [4. Reg. 25. c] De pauperibus terrę reliquit Nabuzardan princeps militiæ (idest diabolus) vinitores et agricolas. [Deut. 32. b] Filij Israel angeli sunt: Constituit terminos populorum iuxta numerũ filiorum Israel. Alia littera habet, angelorum Dei. Israel enim visio Dei interpretatur: quod conuenit angelis: [Mat. 18. b] Angeli eorum semper vident faciem patris *et cet.* Gregorius ex verbo prædicto Deute. infert quòd tot homines ad angelorum ordines assumentur quot corruerunt. Deus tamen nouit numerum saluandorum. Reliquię ergo fratrum ad filios Israel conuertuntur: dum bonorum animæ in cęlis coniunguntur: et per eos angelicæ ruinæ reparantur. Benedicta sit terra, quæ angelis et hominibus talem vtique reparatorem peperit. Anselmus: O femina mirabiliter singularis, et singulariter mirabilis, per quam elementa renouantur: inferna remediantur, homines saluantur, angeli reintegrantur. De quarto: [Abac. 3. c] Egressus est *et cet.* vsque: Percussisti caput de domo impij. [Greg. lib. 4. Mor. c. 14.] Gregorius: Ecce caput iniquorum omnium diabolus est. O quàm deformis esset homo, qui caput lupi haberet. Et certe deformior est anima: cuius caput est diabolus. Contra hoc caput egressus est filius Dei in prælium: [Isa. 42. b] Dominus sicut vir fortis egredietur: sicut vir præliator suscitabit zelum. Hoc caput Christus ligno percussit: vt ipsum Christum pro capite habeamus: [1. Cor. 11. a] Omnis viri caput Christus est. Sed multi monstruosi volunt habere ambo capita: qui partim Deo, partim diabolo seruiunt: sed non possunt vtrumque simul habere: [2. Cor. 6. d] Quæ conuentio Christi ad Belial.

SERMO II.

[Dan. 2. e] *Abscissus est lapis de monte sine manibus, et percussit statuam:* In his verbis natiuitas Christi pulcherrime figuratur: qui de monte virginalis sublimitatis abscissus sine manibus amplexus virilis percussit statuam humanæ vanitatis. Ostenditur qui, a quo, quo modo, ad quid abscissus sit. Qui? est lapis: de quo? monte: et quo modo? sine manibus: ad quid? quia percussit statuam. In primo, nascentis perpetuitas. In secundo, parientis dignitas. In tertio, natiuitatis singularitas. In quarto, in Christo credentis vtilitas significatur. De primo, considera quòd lapis est Christus: qui nobis datus est: vt ipso Ecclesia firmetur, et fundetur tamquam supra primarium lapidem: [Zach. 4. b] Educet lapidem primarium, scilicet in ædificio positum. Quanto maior persona fuerit, tanto maiora dona super ipsum offert ad sumptus fabricę: sic Deus pater magna dona gratiarum cũ filio nobis misit: [Sap. 7. b] Venerunt mihi omnia bona pariter cum illo, de quibus bonis Augustinus: Teneamus nos ad humanã natiuitatem: per quam nobis Deus donauit gratiam suam: per ipsam leuat mentem: per ipsam curat ęgrotantem: per ipsam coronat laborantem. Hic autem lapis est sine manibus abscissus in incarnatione, bis virga percussus in passione: [Num. 20. b] Caput anguli factus in ascensione. [Psal. 117. c] Psal: Lapidem, quem reprobauerunt *et cet.* Angulus est vbi duo parietes conueniunt. In capite ergo duorum parietum, idest angelorum et hominum factus est Christus. De secundo nota quòd triplex est mons, de quo lapis iste Christus potest dici abscissus. [2. Reg. 1. d] Mons enim est synagoga: Montes Gelboe *et cet.* Pluraliter dicit montes propter plures Iudæorum; sed isti montes propter superbiam humiliantur: sicut viles, idest humiles exaltantur: [Luc. 3. b] Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis *et cet.* Ros est gratia, pluuia doctrina, fontes Israel sunt prophetæ et Apostoli ab eis interfecti: immo et ipse Christus. O quot hodie in monte superbiæ priuantur rore gratiæ? Lapis ergo de monte abscissus, quia Christus de populo Iudaico natus est. Item mons est scriptura. [Psal. 103. b] Psal: Inter medium montium, idest duorum testamentorũ, pertransibunt aquę, doctrinarũ et consiliorũ Hieronymus: Si quid dixero quod non aliquo duorum testamentorum probauero, non mihi credatur. De hoc monte lapis abscinditur quando Christus de scripturis ostenditur. Item mons est Maria propter excellentiam meritorum: [Deut. 33. a] Apparuit de monte Pharã, quod interpretatur frugifer. Vere enim frugifera fuit Maria, quæ granum frumenti tam pretiosum tulit. Vere frugifera, de qua vniuersi quasi frugem colligunt. [Ber. ser. 2. de B. Virg. ex ver. Apoc. 12.] Bernardus: De plenitudine Mariæ accipiunt vniuersi: peccator veniam, iustus gratiam, angelus lætitiam, tota trinitas gloriam, filij persona carnis humanæ substantiam. De tertio. Nota quòd est triplex manus, qua non abscinditur Christus. Est enim manus amplexus maritalis. Vę ei, qui hanc extendit male sentiendo ad Mariam. Nam Oza percussus fuit, quia extendit manum ad arcam. [2. Reg. 6. a] Item est manus reatus originalis: [Osee 13. d] De manu mortis liberabo eos. Item manus operationis naturalis, qua habitaculum animæ corpus humanum in vtero materno successiue formatur. Sicut videmus quòd materiale habitaculum quandoque per plures dies ædificatur. Sancta vero Christus membra, in quibus Deus per innocentiam habitat, in ipsa conceptionis hora, animam scilicet et corpus perfecta habuit: quod certe manus naturæ subito facere non potuit. [Greg. lib. 12 Mor. c. 27. Verb. in ...] Gregorius: Angelo nunc ante, et Spiritu sancto adueniente, mox verbum in vtero, mox intrat vterum verbum caro. De quarto. Nota quòd est vtilitas natiuitatis Christi in credentibus quòd statuam, idest amorem mundi et vanitatem destruxit. Hæc statua ex materia pretiosissima, scilicet auro et argento: item ex fortissima, scilicet ęre et ferro: item ex materia vilissima, scilicet luto consistat. In primo, auaritia. In secundo, pompa vel superbia. In tertio, luxuria figuratur. In his consistit vanitas mundi: [1. Ioan. 2. a] Omne quod est in mundo *et cet.* Hanc ergo statuam lapis abscissus, puer natus, percussit et destruxit. Non solum percussit per gratiã et meritum, et per pœnam: sed etiam per exemplũ et doctrinam. Nam paruulus natus percutit et damnat superbiam: egenus natus percutit auaritiam: de virgine natus percutit luxuriam.

SERMO III.

[Psal. 18. b] *A Summo cælo egressio eius:* Sicut supra dictum est, filius Dei per incarnationem egressus est ad clarificandum, ad irrigandum, ad reparandum, ad expugnandum. Secundum ista quattuor egressus est sicut sol de oriente: sicut fluuius de fonte: sicut lapis de monte: sicut leo de antro. Quo ad primam causam egressus est vt sol: [Gen. 19. a] Sol egressus est super terrã: et Loth ingressus est Segor. Legitur ibi quòd Dominus subuertit igne et sulphure quattuor ciuitates. In quinta vero, quæ est Segor, egresso sole, saluatus est Loth. Quattuor ciuitates quattuor sunt damnatorum diuersitates, videlicet Paganorum, Iudeorum, Hęreticorum, malorum Christianorũ. Hi igne et sulphure ęternaliter puniuntur. [Psal. 10. b] Psal: Ignis et sulphur, *et cet.* Quinta ciuitas Segor Ecclesia iustorum. Segor enim interpretatur paruulus vel calens. Qui enim in Ecclesia saluari vult, debet esse paruulus per humilitatem, et calens per charitatem, quia Christus amabilis. Bernardus: Non hoc loco prędicatur Dominus magnus et laudabilis nimis: sed paruulus Dominus et amabilis.

[Mal. 4. a] Sol autem est Christus: Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ. Sole ergo egresso, idest Christo nato in mundum, illuminante per clarificationem diuinitatis, quicunque Segor, idest Ecclesiam per fidem et amorem ingreditur cum ipsa a damnatione saluatur. Quo ad secundam causam egressus est vt [Gen. 2. b] fluuius: Egrediebatur fluuius de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, idest Ecclesiam. Augustinus: Ecclesia in sanctis temporaliter et iuste et pie viuentibus: et paradisus recte dicitur pollens affluentia gratiarum castisq. delicijs. Fluuius est Christus: [Isa. 59. d] Timebunt qui ab occidente nomen Domini: et qui ab ortu solis gloriam eius quasi fluuius violetus *et cet.* O quàm necessarius fuit iste fluuius mundo ariditate B deficienti. Quattuor flumina, in quæ diuiditur, sunt quattuor humores, qui ad mundi irrigationem vt fructificare posset in salutem, de Christi corpore profluxerunt. Primum ergo est flumen lacrymarum: [Luc. 19. f] quas Dominus sæpius flens, fudit pro hominibus: Videns ciuitatem fleuit *et cet.* Istud flumen etiam in infantia fluere cœpit. Ambrosius: Me illius infantię fletus abluerunt illę lacrymæ mea delicta lauerunt. Se[Luc. 22. e]cundum est sudoris: Factus est sudor eius *et cet.* Ter[Zach. 9. c]tium est sanguinis per vulnera effusio: Tu vero in [Psal. 129. a] sanguine testamenti *et cet.* Psal: Apud Dominum C misericordia et copiosa apud eum redemptio. Prorsus copiosa: quia non gutta sed vnda sanguinis largiter per quinque partes corporis emanauit. Quartum [Ioan. 19. f] est flumen aquæ quod de latere fluxit: Continuo exiuit sanguis et aqua. Quo ad tertium egressus est vt [Gen. 49. c] lapis de mõte: Inde egressus est pastor lapis Israel. Hic est lapis qui de monte, idest Maria abscissus est sine [Can. 2. e] manibus, idest sine virili contactu, sicut dicitur: Hic [Psal. 117. c] etiam est lapis, de quo Psal: Lapidem, quem, reprobauerunt ędificantes *et cet.* In angulo iunguntur duo parietes. Duo autem parietes in structura cęlesti sunt homines et angeli. Hos lapis angularis, idest Christus iungit: caput anguli factus, idest super D homines et angelos exaltatus. Vnde Bernardus: Pastor Christus. Hic est enim pastor, qui habet centum oues: ouem perditam, idest hominem ad nonagintanouem, idest ad nouem ordines angelorum reduxit, ęqualem angelis faciens. Augustinus: Resurrectionis et promissionis filij æquales erunt angelis Dei si non corpore, neque ętate, certe felicitate. Quo ad quartum. Egressus est vt leo de antro vteri [Hier. 4. b] virginalis contra diabolum. Ascendet leo de cubili suo: prædo gentium se leuabit. Egressus de loco suo, [Apoc. 5. b] vt ponat terram in solitudine. Leo Christus est. Ecce nunc leo *et cet.* qui quasi leo diabolum inuasit, et gentes per vocationem ad fidem de manibus diaboli quasi prædam rapuit. Terram in solitudine posuit, quando limbum inferni, eductis animabus sanctorum, euacuauit. Hic est ille leo, in cuius ore [Iud. 14. b] mel fuit, sicut legitur: Mel est dulcedo doctrinæ. [Psal. 118. a] Psal: Quàm dulcia faucibus meis *et cet.* Mel est dul[Eccl. 24. c]cedo gratiæ: Spiritus meus super mel dulcis. Mel [Ibidem.] est dulcedo gloriæ: Hereditas mea super mel et fauum. Christus in ore habuit, primum mel, prædi[Luc. 23. f]cando Euangelium: secundum sufflando spiritum: tertium latroni dando paradisum. Mortuus autem leo fuit, qui mel ministrauit: quia mortuus fuit Christus, vt per ipsum hanc triplicem dulcedinem haberemus.

SERMO IIII.

[Luc. 2. b] [Luc. 1. e] EVangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo et cet. Hoc gaudium sensit Elisabeth in vtero: Exultauit in gaudio infans in vtero meo. Hoc nunc euangelizat angelus, dicens: *Euangelizo vobis gaudium.* Vere magnum gaudium est, quòd nobis A saluator natus est. Sicut gaudium est redemptio captiuo, lumen cęco, thesaurus mendico, vita mortuo; sic gaudium est omni populo *et cet.* Genus humanum erat populus captiuus culpa, cęcus ignorantia, pauper gratia, moriturus, idest separandus a vita æterna. Erat genus humanum captiuum per diabolum: Propterea ductus est populus meus ca[Isa. 5. c]ptiuus: quia non habuit scientiam, et nobiles eius interierunt fame, et multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit infernus animam suam. Ecce carcer, in quo captiui tenebantur. Tanta enim erat ante Christi natiuitatem dilatatio inferni: vt et bonos et malos caperet. Captiuus autem dicitur homo ideo quòd non habuit scientiam. Sicut ideo capiuntur pisces quia nesciunt hamum sub esca: Facies hominis [Abac. 1. c] quasi pisces maris: et quasi reptile non habens principem: totum in hamum subleuauit, scilicet diabolus. Miser enim homo sub esca terrenæ delectationis latere nescit hamum æternæ mortis. Sed ne simus reptile sine principe, Deus principem nobis misit: de quo: Paruulus natus est nobis *et cet.* Vsque Prin[Isa. 9. b]ceps pacis. Et contra hamum diaboli fecit Deus hamum suum. Hamo diaboli captus est homo: hamo Dei diabolus: An extrahere poteris Leuiathan ha[Iob. 40. c]mo? Hamus est Christus, in quo virtus diuinitatis latuit in esca humanitatis. Erat etiam genus humanum populus cæcus ignorantia: Dedi te in fœdus po[Isa. 42. a]puli: in lucem gentium: vt aperires oculos cæcorum. Magna cæcitas, quando populus neque Deum cognouit, neque aliam vitam quàm præsentem, neque præmium bonorum, neque pœnam malorum sciuit: neque viam, qua ad præmium veniretur, vel pœna vitaretur: sed tamquàm cæci omnes in foueam inferni cicederunt. O miser peccator: miser cæce: vtinam adhuc velles animæ oculos aperire. Bernardus: O vtinam saperes et intelligeres, et nouissima prouideres. Saperes quæ Dei sunt: Intelligeres quæ mundi: Prouideres quæ inferni. Profecto inferna horrescere, superna appeteres, quæ ad manum sunt, contemneres. Sicut autem cæcus in domo vndique ardente exire nescit, ostium ignorans: sic humanum genus fuit in mundo vndique per malitiam inflammato: Adhuc ignis in domo impij: [Mich. 6. c] thesauri iniquitatis: et mensura minor *et cet.* Venit autem Christus in lucem gentium ostium ostendens: cæcum educens: sicut pater eius præcepit ei: Educ foras populum cæcum et oculos habentem. [Isa. 43. a] Erat quoque populus humani generis vnicus et pauper in gratia: Populum pauperem saluum facies. [2. Reg. 22. e] E Vere pauper est qui non habet diuitias spirituales, gratiam scilicet virtutum et bonorum operum: Di[Apoc. 4. d]cis quòd diues sum *et cet.* O quanta mala sustinent pauperes a malis dominis. Sic pauperes virtutibus et bonis operibus, a diabolo: Leo rugiens, et vrsus [Prou. 28. c] esuriens princeps impius super pauperem. Sed ecce diues Deus factus est pauper: vt homo fieret diues: Propter nos egenus factus est, cum esset diues *et cet.* [2. Cor. 9. b] Augustinus: Quales nos facturus est de diuitijs suis, quos diuites fecit de paupertate sua? Homo erat mortuus vel moriturus propter præuaricationem æternæ vitæ: Inebriatus est in cælo gladius meus, [Isa. 34. a] F Ecce super Idumeam descendet: et super populum interfectionis meæ. Gladius iræ vel sententiæ diuinæ, qua homo priuatus fuit vita æterna, fuit in cęlo de calice iræ Dei: quando luciferum cum Angelis suis percussit. Super Idumeam descendit: et super populum interfectionis: dum humanum genus terrenæ et sanguineæ conditionis corporali, spirituali, et æternali morte percussit. Idumea enim terrena vel sanguinea interpretatur. Sanguinei autem a gladio sanguinis per sanguinem Christi liberantur. Vt ergo ostendat se Deus tantæ seueritatis gladio nolle vti, factus est paruulus. Sicut enim paruuli gladio non vtuntur, sed faciliter placantur: sic pro par-

no reconciliari possumus paruo illi: et si nolumus, resumet hunc gladium ad iudicium: De ore eius gladius vtraque parte acutus exibat.

Apoc. 1. d

SERMO V.

Ecce euangelizo vobis gaudium magnum. Vere magnum gaudium est captiuo de redemptione: cæco de illuminatione: mendico de locupletatione: mortuo de viuificatione. Ipse enim, qui natus est redemptio est captiuo: illuminatio cæco: thesaurus mendico: vita mortuo. De primo gaudio: Et ambulabunt qui liberati fuerint et redempti a Domino, conuertentur, et venient in Sion cum laude: et lætitia sempiterna super caput eorum. Gaudium et lætitiam obtinebunt et fugiet dolor, et gemitus. De redemptione hominum habetur in Psal: Misit Dominus redemptionem populo suo. O quàm stultus esset, qui mille marchis auri vix redemptus esset de mortali inimico, si se iterum captiuum traderet pro pomo. Sed omni auro quod est in mundo, gutta sanguinis Christi pretiosior est, quo redempti sumus: Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine agni incontaminati et immaculati Iesu Christi. Hic est agnus, de quo: Emitte agnum Domine dominatorem terræ *et cet.* Et tu auare, luxuriose, peruerse, iterum tradis te diabolo pro modico. De secundo: Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit, et præ gaudio illius vadit et vendit vniuersa, quæ habet, et emit agrum illum, *et cet.* Ager est humana natura: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni: De plenitudine eius omnes accepimus. Quicunque semina meditationum desideriorum et orationum et operum in hunc agrum mittimus, melius centies millies recipiemus. Thesaurus est diuina natura: Infinitus thesaurus est hominibus. O auare hunc thesaurum quære, qui finiri non potest: qui erogatus non minuitur. Vnde Augustinus: Christus quod attulit, erogauit: neque sibijpsi minuitur: sed mirabiliter suorum fidelium pauperiem ditauit: et indeficientibus thesauris ipse plenus remansit. Vendamus ergo transitoria pro hoc gaudio: relinquamus caduca pro hoc agro. De tertio: Vbi Raphael Tobiæ dicit: Gaudium tibi sit semper, et Tobias ait: Quale gaudium mihi erit: quia in tenebris sedeo, et lumen cæli non video? Cui iuuenis, scilicet Angelus ait: In proximo est, vt a Deo cureris. Ecce hoc est gaudium quod sibi Raphael prædixit. Lumen cæli Christus est: Viderunt oculi *et cet.* vsque Lumen ad reuelationem gentium. O quantum gaudium est videre hoc lumen: Dulce lumen et delectabile est oculis videre solem. O suauissima lux purgatæ mentis sapientia. Non enim cessas innuere nobis quæ et quanta sit virtus tua super omne creaturarum decus: Quod si animæ sanctæ vix sustinent nunc per fidem videndo: quid ergo, cum per speciem videbunt? Si gaudium inæstimabile est de lumine stellæ: quid ergo erit de sole? Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudio magno valde. Stella est fides ducens ad Christum. Si de stella gaudebant, quid erat quando Dominum stellæ videbant? Sed ad hoc gaudium non pertingunt manentes in tenebris vitiorum: Qui odit fratrem suum, in tenebris est. De quarto gaudio: Annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrem, et apparuit nobis, vt gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum. Per hanc vitam spiritualiter: per hanc æternaliter viuemus, cuius euidentissimum hodie signum datum est. De quo: Retro redijt sol, et addidit regi vitam. Attende quòd sententia mortis data fuit contra Ezechiam et sicut ipse oratione et lacrymis impetrauit vitam corporalem, sic et tu spiritualem. Psalmus: Vitam petijt a te et tribuisti. Augustinus: Pœnitens paratus sit facere pro obtinenda vita animæ, quæcunque faceret pro vitanda corporis morte. Retrocessit autem sol in decimam lineam. Sol est Dei filius: Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ. Nouem lineæ, nouem sunt ordines angelorum. Quasi nouem lineas pertransiens, in decimam venit: quando humanam naturam assumpsit: Nusquam angelos apprehendit: sed semen Abraæ. Huius gaudij causæ quattuor prædictæ significatæ sunt: Vbi dicitur quòd per septē dies epulantes cum gaudio magno gauisi sunt. Gaudium istud erat de beneficijs exhibitis per Raphaelem a Deo missum. Raphael autem significat Christum medicum animarum nostrarum. Interpretatur enim medicina Dei. Beneficia autem principaliter sunt quattuor. Nam Sarra per eum a dæmone liberatur, Tobias cæcus illuminatur, bonis temporalibus filius ditatur: Filio vita obtinetur vel custoditur, ne a pisce deuoretur. Redde singula singulis causis gaudij in prædictis.

Luc. 2. b — Isa. 35. d — Psal. 110. b — 1. Pet. 1. d — Isa. 16. a — Mat. 13. f — Gen. 27. d — Ioan. 1. b — Sap. 7. b — Tob. 5. b — Luc. 2. e — Eccls. 11. b — Mat. 2. b — 1. Ioan. 2. b — 1. Ioan. 1. b — Eccli. 48. d — Psal. 20. a — August. de ver. et fal. pœnit. c. 15 to. 4. — Mal. 4. a — Hebr. 2. d — Tob. 11. d

SERMO VI.

Inuenietis infantem: Considerandum autem quòd Christus quattuor modis inuenitur, scilicet corporaliter, sacramentaliter, spiritualiter, intellectualiter. Primo modo inuenitur in terra: secundo modo in altari: tertio, in anima: quarto, in scriptura. Primo, per incarnationem: secundo, per communicationem: tertio, per deuotionem: quarto, per lectionem. Vnde in pueritia quater legitur nobiliter inuentus. In vtero, in templo, in præsepio, in domo. Inuentus in vtero: Inuenta in vtero habens *et cet.* In quo bene designatur inuentio corporalis. De vtero enim virginis sumpsit naturam, qua corporaliter inuenitur in terris. Habitu inuentus est vt homo. Est autem a tribus inuentus in vtero, a Ioseph, sicut dicit Glossa super prædictum locum Matth. ab Elisabeth, a Ioanne Baptista adhuc existente in vtero: Vnde hoc mihi *et cet.* In hoc quòd Elisabeth recognouit Mariam esse matrem Domini, patet quòd Elisabeth eum inuenit. In hoc quòd exultauit infans, patet quòd Ioannes eundem inuenit. Cum ergo omnes homines vel sint viri, vel mulieres, vel pueri: et ab his tribus inuentus est: patet quòd omnibus communis est. Annuncio vobis gaudium magnum quod erit omni populo, *et cet.* scilicet viris et mulieribus et paruulis. Leo Papa: Sicut nullum a peccato liberum reperit, ita liberandis omnibus venit. Si tamen viri, Ioseph: mulieres, Elisabeth: pueri vero, Ioannis sanctitatem imitentur, inuenius erit. Inuentus est a pastoribus in præsepio. De hoc est thema: *Inuenietis infantem* et cet. Vbi tria consideranda sunt circa pastores. Primo quòd supra gregem vigilauerunt: Secundo quòd in via festinauerunt: Tertio, quòd in reditu Deum glorificauerunt. Hæc inuentio significat illam in altari. Sicut enim in præsepio inuenitur pabulum iumentorum: sic Christus in altari pabulum nostrum. Item hæc inuentio fuit in Bethleem, quod interpretatur domus panis. Ecclesia enim est domus, in qua inuenitur panis angelorum in præsepio altaris. Augustinus: Dominus angelorum hodie factus est homo. Tria autem exiguntur ab illis, qui sic ipsum inueniunt. Digna præparatio in accedendo: feruens deuotio in percipiendo: gratiarum actio in recedendo. Primum significatur in vigilia super gregem,

Luc. 2. b — Mat. 1. c — Phil. 2. a — Luc. 1. d — Luc. 2. b — Leo ser. de nat. Dom.

gregem. Per gregem enim sensus, et desideria, et motus, et cogitationes nostræ significari possunt. Hic est grex, qui dum ad interiora minatur, dominus in rubo ardenti, in corde feruenti cognoscitur. Bernardus. Ab exterioribus ad interiora redeam: ab inferioribus ad superiora ascendam vt possim cognoscere vnde venio, aut quo vado, quid sim, vel vnde sim: vt per cognitionem mei possim peruenire ad cognitionem Dei. Secundum significatur in festinantia. Vnde dicitur: Venerunt festinantes. Bernardus. Qui amat ardentius, currit velocius. Tertium autem in laude pastorum. Vnde dicitur: Reuersi sunt pastores laudantes et glorificantes deum. Vbi ostenditur quòd nullus sine gratiarum actione debet recedere de præsepio altaris. Inuentus est tertio a Magis in domo: Intrantes domum inuenerunt puerum *et cetera*. Per hoc significatur inuentio spiritualis in domo conscientiæ: Intrans in domum meam, conquiescam cum illa. Hic non inuenitur nisi duce stella idest fide vel gratia. Hic tria notanda sunt: nam illi ipsum in domo inuenerunt, qui aurum, thus, et myrrham obtulerunt. In auro, dilectio: in thure, deuotio: in myrrha, contritio significatur. Nam sine his tribus Iesus spiritualiter non inuenitur in domo mētis. Inuenitur autem si ei dilectio, deuotio, contritio intus offeratur. Inuentus est quarto in medio doctorum in templo: quod accidit cum Christus in scriptura vel doctrina sacerdotum in Ecclesia inuenitur. Sed et hæc tria consideranda sunt, quia post triduum est inuentus. Primus dies est doctrina Mosaica: secundus Prophetica: tertius Euangelica. Vel primus dies in scripturæ lectione: secundus in auditione: tertius in meditatione consistit. Primus dies in audiendo: secundus in intelligendo: tertius in faciendo. Psalmus. Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Tunc enim proculdubio Christus inuenitur, quando ex operatione mens magis illuminatur. Vnde patet. Duo discipuli scripturarum expositionem in via audierunt. Sed sicut dicit Greg. Non audiendo, sed faciendo illuminati sunt, quando dominum secum ad hospitium ire coegerunt. Nota hic qualiter eum in vtero magis iudicarat de Spiritu sancto, quàm de viro: quo modo Ioseph poterat moueri ad credulitatem quòd eum Maria habebat de Spiritu sancto. Ioan. Chrysost. Ioseph cōceptionem manifeste videbat, et fornicationem suspicari non poterat. Possibilius enim credebat mulierem posse sine viro concipere, quàm Mariam posse peccare. Antequàm conuenirent. Non dicit priusquàm acciperet eam, sed priusquàm conuenirent: quoniam iam erat accepta in domum. Vnde glossa. Desponsata viro. Rabanus. Antiquitus mos erat, quòd sponsus et sponsa non conueniebant absque nuptiarum celebratione. Quæro cum concipi de Spiritu sancto sit supra naturam et rationem, quo modo potest esse quod Maria inuenta est a Ioseph habens in vtero de Spiritu sancto? Respondeo secundum Ioan. Chrysost. Omnibus documentis, quibus fornicatio mulieris intelligi vel argui solet, deficientibus, sola apud eum mansit suspitio gratię dei, per quam existimauit eam habere in vtero, antequam conuenirent. Inuenta est ergo a Ioseph, qui zelo et amore semper se admonente, vitam circunspiciebat Marię. Dicit etiam inuentam Mariam a Ioseph grauidam manifeste, postquàm rediijt a peregrinatione. Putatur enim absens esse, cum Maria post collocutionem cum angelo, ad Elizabeth cum festinatione perrexit.

Exod. 3. a; Mat. 2. b; Sap. 8. c; Luc. 2. g; Psal. 110. b; Luc. 25. e; Grego. homil. 23. in Euang.

SERMO VII.

Inuenietis infantem pannis inuolutum. Considerandum, quòd secundum quadruplicem Christi inuentionem, quadruplicitec est inuolutus. Inuolutus est enim natura corporea, specie sacramentali, ænigmate spirituali, et sensu litterali. De primo Ezechias scidit vestimenta sua, et obuolutus est sacco. Ezechias Christum significat. Interpretatur enim auxilium domini. Vestimentum eius fuit synagoga, quæ scissa est. Saccus est humana natura: Sol factus est niger sicut saccus cilicinus. Sol est Christus secundum diuinitatem: Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ *et cetera*. Bernardus: Saccum misit deus pater in terram. Saccum vtique licet paruum, tamen plenum. Saccum inquam in passione concidendum, vt effundatur quod latet in eo pretium redemptionis et gratiæ. Quare autem Ezechias obuolutus fuit sacco, triplex fuit causa. Mouit enim ipsum blasphemia: hostium suorum angustia: nunciorum molestia, qui, scissis vestibus, ad eum venerunt. Potest autem significari triplex ratio, quare dei filius sacco humanitatis sit inuolutus: videlicet diaboli violentia, hominis miseria, patrum desideria. Patres enim quasi nuncij fuerunt, qui pro aduentu Christi desiderijs, et suspirijs corda sciderunt. De secundo. Cumque immolauerit Aaron et filij eius sanctuarium, tunc intrabunt filij *Caath*, vt portent inuoluta. Per Aaron summum sacerdotem Christus significatur. Psalm. Tu es sacerdos in æternum. Per filios eius sacerdotes noui testamenti significantur. Per sanctuarium, corpus Christi. Hic primo a Christo inuoluitur, dum in cœna hoc sacramentum instituitur. Nunc autem ab alijs sacerdotibus quotidie inuoluitur, dū virtute prolatorum ab eis verborum, panis in corpus Christi conuertitur, et sub accidentibus sensibilibus velatur. Notandum, quòd sanctuarium ab Aaron *et cetera* primo inuoluitur: postea alijs datur. Sic Corpus Christi primo a sacerdotibus consecratur, postea alijs datur. Tria autem per Corpus Christi consequimur: propitiationem, refectionem, illuminationem: et significantur in tribus, quæ inter alia in sanctuarijs fuerunt inuoluta, sicut dicitur scilicet altare: mensa propositionis, et candelabrum. In altari propitiatio: in mensa, refectio: in candelabro, illuminatio significatur. De tertio: Ecce ventus turbinis et nubes magna et ignis inuoluens: et de medio eius quasi species electri. Per electrum, quod est ex auro et argento, Christus in duabus naturis significatur: auro diuinitatis, et argento humanitatis. Ignis hic electrum inuoluens, est fides nos illuminās per cognitionem. Est tamen inuoluens propter ænigmatis obscuritatem. Videmus enim nunc per speculum in ænigmate: et sub obscuris similitudinibus: sicut exponit glossa. Possunt autem hic tria attendi, propter quæ dominus nunc quasi inuolutus est oculis mentis nostræ. Turbatio extra nos: naturalium obscuratio intra nos: immensitas luminis supra nos. Primum in vento turbinis: secundum in nube: tertium in igne. Vnde bene ibi dicitur: Et splendor in circuitu eius. Tantus enim est splendor diuinæ naturæ, quòd ad ipsam in hac mortali vita oculus mentis accedere non valet: Lucem habitat inaccessibilem. Augustinus: O summa et inaccessibilis lux, quàm longe es a me, quàm tibi sum prope: adhuc lates domine animam meam in luce. et ideo illa adhuc versatur in tenebris et miseria. De quarto: Ecce manus missa est ad me, in qua erat liber inuolutus, et scripta erant in eo lamentationes, et carmen, et vę. Libri enim scriptura, sub cuius litterali sensu et allegoria Christus inuoluitur; tripliciter ostendit Christum nobis, videlicet tamquàm redemptorem: tanquàm

Luc. 2. b; Isa. 37. a; Apoc. 6. d; Mal. 4. a; Num. 4. b; Caath.; Psal. 109. a; Num. 4. b; Ezech. 1. b; S. Gregor. lib. 1. ho. 2. in Ezech.; 1. Co. 13. d; 1. Tim. 6. d; Ezech. 2. b

quam iudicem, et vltorem: tamquam remuneratorem. Lamentatio ergo ad redemptionem passionis: Væ ad vltionem damnationis: Carmen ad remunerationem beatificationis pertinet. Primum in mundo: secundum in inferno: tertium in cælo. Vt sic in nomine Iesu omne genu flectatur: cælestiũ, tamquam glorificatori: terrestriũ, tamquam redemptori: infernorum, tamquam vltori. Lamentemur ergo pro peccatis nostris coram redemptore pro peccatis nostris passo. Gregor. Mala, quæ nos egisse meminerimus, fletibus puniamus: vt per lamenta pœnitentiæ perueniamus ad carmen vitæ: ne si affligi modo pœnitendo noluerimus, væ postmodum sine fine sentiamus.

Phil. 2. b · *Greg. in Ezech. hom. 9. prope fi.*

SERMO VIII.

Ioan. 1. b

Verbum caro factum est, et habitauit in nobis. Caro enim carni amicabilis est, passibilis, esibilis, sensibilis. Filius ergo Dei, qui est verbum, caro factus est, vt esset amicabilis pro desiderio: passibilis pro triumpho: esibilis pro sacramento: sensibilis pro exemplo: vt sic in carne Christi esset dilectionis fomentum: redemptionis tormentum: refectionis sacramentum: imitationis documentum. De primo: Omni vita tua dilige Deum, et inuoca illum in salute. Omne animal diligit simile sibi: sic et omnis homo proximum sibi: Omnis caro ad similem sui coniungetur. In hoc verbo ostenditur Deus esse diligendus, non solum quia Deus, sed quia caro nobis similis. Diligitur autem quandoque caro multum aliena, magis autem diligitur propinqua, maxime autem proxima. Diligitur caro aliena propter speciem: & quisnam speciosus sicut Christus? Psalm. Speciosus forma *et cetera*. Item propter nobilitatem. Caro autem Christi, ex sanguine fuit regali: Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, et nobilissimo sanguine virginali. August. Nobilitas fuit nascentis in virginitate parientis: et nobilitas parientis fuit in diuinitate nascentis. Item magis diligẽda est caro Christi tamquam propinqua nobis in primo gradu: frater enim noster est. Ipse enim est verus Ioseph. de quo: Frater noster et caro nostra est. Bernar. An trepidas ad Christum accedere, frater tuus est et caro tua, per omnia tentatus absque peccato, vt misericors fieret. Item magis diligenda est caro Christi quasi propria. Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit. Quis enim carnem capitis sui non diligeret, cum carnem membrorum suorum diligat homo plusquam aurum? Christus autem caput nostrum est, nosq. eius membra. Membra sumus corporis eius, de ossibus eius, et de carne eius. De secundo: Quia pueri communicauerunt carni et sanguini, et ipse similiter participauit eisdem, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, *et cetera*. Glos. Eisdem, idest carni et sanguini. vel eisdem, idest pueris factus est puer: constans ex anima et carne. Bene autem dicit similiter, iuxta idem: Deus filium suum misit in similitudine carnis peccati *et cetera*. Magnæ enim dignationis esset, si in similitudinem carnis gloriæ: item maioris, si in similitudinem carnis innocentiæ misisset, quo modo fuit caro ante lapsum: maximæ autem dignationis, quòd in similitudine carnis culpæ, idest in carne passibili et mortali misit filium, vt per mortem talis carnis destrueret mortis imperatorem. Si ergo volumus ab isto impetatore liberari, simus cum puero pueri, idest puri a peccatis, quam puritatem per passionem purissimæ carnis consequimur: Nunc reconciliauit in corpore carnis eius per mortem exhibere nos sanctos, et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso. De tertio: Qui manducat carnem meam. Qualiter autem hæc caro manducanda sit, significatum est. Edent carnes nocte illa assas igni. Quidam comedent carnes Christi crudas per præparationis negligentiam: crudo corpore sine debita consideratione et deuotione accedentes ad altare. Quidam coctas aqua, dum per mundanam sapientiam carnali spiritu, et ratione discutere volunt hoc sacramentum. Item quidam assas igni per Spiritus sancti præsentiam, dum diuina virtute accenduntur, et ignito amore. De his omnibus: Non comedetis ex eo crudum quid, neque coctum aqua, sed assum tantum igni. O amor Dei, o quantum obsessos amaret, qui seipsum in hostili obsidio aliquibus manducandum daret, ne fame deficerent. Hoc facit verus amicus Christus in hac vita: qua a dæmonibus obsidemur. Vnusquisque carnes amici sui comedet in obsidione. De quarto: Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. Si filius Dei neque sentiri per carnem, neque sentire potuisset: quo modo eius conuersatio vel operatio exemplum imitandi fuisset? Vnde Leo Papa: Non esset Deus verus, nisi afferret remedium, et non esset verus homo, nisi præberet exemplum per carnem. Ergo Christi sensibilem habemus formam in conuersatione: *Verbum caro factum est*, vsque plenum gratiæ et veritatis. Iterum exemplum in passione. Christo igitur in carne passo, et vos eadem cogitatione armamini. Item spem in resurrectione: Initiauit nobis viam nouam et viuentem per velamen, id est, per carnem suam. Greg. Ad hoc dominus apparuit in carne, vt humanam vitam admonendo, exempla præbendo accenderet, moriendo redimeret, et resurgendo repararet.

Eccl. 13. c · *Psal. 44. a* · *Rom. 1. a* · *Gen. 37. f* · *Ber. ser. de natiuitate B. Mariæ.* · *Ephes. 5. g* · *Ibid. f* · *Hebr. 2. d* · Glo. in hũc locum. · *Rom. 8. a* · *Col. 1. c* · *Ioan. 6. g* · *Exo. 12. b* · *Exo. 12. b* · *Hier. 19. e* · *Luc. 24. f* · *1. Pet. 4. a* · *Hebr. 10. d* · *Greg. c. 21. Mor. cap. 5.*

SERMO IX.

Ioan. 1. b

Verbum caro factum est. Filius Dei factus est caro, vt esset sicut dictum est, amicabilis, ad dilectionem: passibilis, ad redemptionem: esibilis, ad refectionem: sensibilis, ad imitationem. Caro vtique factus est, vt per carnem caro alliceretur: per carnem caro redimeretur: per carnem caro reficeretur: per carnem caro reformaretur. Reficeretur itaque non carnaliter, sed spiritualiter. Vt enim ait August. Non est cibus ventris, sed mentis. Vnde benedicta caro Christi, in his quattuor effectibus propositis præfigurata est in vete ri testamento. Hæc caro est, qua Eua producitur: Golias vincitur: Elias pascitur: Naaman restituitur. Amicabilis igitur est caro Christi ad dilectionem fidelibus omnibus, quia hac carne per passionis eius effectum, et regenerationis sacramentum sunt producti, sicut Eua de latere Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea. Adam Christum, Eua Ecclesiam significat. De latere Adæ dormientis formatur Eua: de latere Christi patientis Ecclesia producitur, cum de latere Christi sanguis in pretium redemptionis, et aqua in sacramentum ablutionis profluxerunt. Sicut autem Eua multum diligere debuit Adam, quia non solum eius sponsa, sed etiam eius caro fuit: sic vtique Ecclesia, et quælibet fidelis anima Christum. Filius enim Dei de tua carne, et de eius carne es producta. Quare non solum eius sponsa, sed etiam de carne eius es producta. Si vero vis diligere eum, de cuius carne es, vel eum, qui de tua carne est, dilige Christum. Filius enim Dei, de tua carne factus est filius hominis corporaliter, vt tu de carne eius fieres spiritualiter. Ioan. Chrysost. Homo appellatus est, vt te Deum vocaret: filius hominis dictus, vt te in filium adoptaret. Passibilis etiam est caro Christi ad redemptionem, vt carnis passione de diabolo triumpharet, cum diabolus infirmitatem carnis eius contemneret. Sicut significatum est. Vbi ait Golias ad Dauid: Veni ad me, et dabo carnes tuas volatilibus cæli et bestijs terræ, et ecce caro,

Gen. 2. d · *1. Reg. 18. d* · *Gen. 2. d* · *Chrysost. homil. de cruce dominica in med. tom. 3.* · *1. Reg. 17. f*

caro, quam contempsit, vicit ipsum. Golias diabolum: Dauid Christum. Volatilia Iudæos persequentes. Bestiæ Gentiles crucifigentes significare possunt. Ad litteram autem libenter vidisset diabolus quòd caro Christi ab auibus in cruce vel a bestijs deposita in terra deuorata fuisset: sed caro a diabolo contempta diabolum strauit, inuadens eum baculo crucis. Item quinque lapidibus in peram collectis, idest duris quinque vulneribus in corpore suo susceptis. Esibilis est caro ad refectionem, et præfigurata est in carne, quæ pastus est Elias in torrente Carith de quo: *3.Re.17.a* Corui deferebant ei carnes et panem mane *et cetera*. Sacramentum corporis Christi dicitur panis propter B speciem: caro propter rem. Mane et vespere ministratur hæc caro, quoniam a principio Ecclesiæ vsque ad finem non deerit hoc sacramentum: *Mat.vlt.d* Vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Per torrentem Carith contritio significatur: *Thren.2.f* Deduc quasi torrentem lacrymas. Carith enim diuisio interpretatur. In contritione enim homo separatur a peccatis et a diabolo. Vnde: *Iob 28. a* Lapidem caliginis et vmbram mortis, idest peccatum diuidit torrens, idest contritio a populo peregrinante, idest a iustis. Carnem ergo Christi in torrente comedit, qui hoc sacramentum in contritione comedit. Sensibi- C lis quoque fuit ad imitationem, vt exemplo eius in via per sanctificationem: in patria per glorificationem reformemur. Vnde bene figurata est. *4.Reg.5.c* vbi de Naamam septies loto in Iordane dicitur: Restituta est caro eius sicut caro paruuli pueri. Puer paruulus est Christus: *Isa.9.b* Paruulus natus est nobis. Huius pueri caro mundissima fuit. Fœtidior est anima peccatrix corpore leproso. Bene Naamam leprosus peccatorem significat. Leprosus ergo ad modum paruuli restituitur, quando peccator in munditia et sanctitate, carnem Christi mundissimam imitatur, et sic exemplo puritatis paruuli sanatur: non D solum autem exemplo puritatis, sed etiam humilitatis: *Mat.10.b* Arctum est enim ostium ad vitam et non potest intrare nisi paruulus. Quisquis non recipit regnum Dei velut paruulus, non intrabit in illud. Ecce quanta beneficia nobis exhibuit Deus in carne sua. Bernardus. Videns Deus homines omnino carnales effectos, tantam eis dulcedinem in carne exhibuit, vt durissimi cordis sit, quisquis eum ex toto affectu non diligit.

DOMINICA E
INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI.

SERMO I.

Luc.2.e P*Ositus est hic in ruinam et resurrectionem multorum in Hierusalem et in signum cui contradicetur.* Quoniam in aspectu solis materialis secundum varias dispositiones intuentium oportet alios contristari, alios vero delectari: hinc F est quod sanctus Simeon dono prophetiæ illustratus, vidēs exterius sermonibus honestis, exemplis et operibus lucidis procedentibus a sole iustitiæ Christo, propter cęcitatem malitiæ multos perturbandos: ac per hoc in præcipipitium culpæ ruere: alios vero rectificandos, et ad lumen gratię resurgere: propositum verbum de Christo protulit dicens. *Positus est hic in ruinam*. In quo quidem verbo primo notatur peruersitas acceptæ occasionis ex boni operis exhibitione, cum dicit: *Positus est hic in ruinam* Secundo benignitas piæ subuentionis in prostrati hominis sublevatione, cum addit: *Et in resurrectionem multorum*. Tertio notatur exemplaritas imitandæ directionis in A bonæ actionis regulatione, cum dicit: *In signum*. Quarto notatur malignitas prauæ impugnationis in benigni conditoris contradictione, cum subinfert: *Cui contradicetur*.

Dicit ergo: *Positus est hic in ruinam*, vbi notatur peruersitas acceptæ occasionis ex boni operis exhibitione. Vere magna peruersitas, de bono alieno facere malum, nihil malignius, nihil stolidius sub cælo. Sed ratio quare isti peruersi ex bonis operibus accipiebant occasionem ruinæ et mortis, est ista. Naturaliter enim quidquid proijcitur in modulum, induit formam et figuram moduli: eo quòd est ibi per modum recipientis et non recepti: quia ergo corda illorum erant peruersa et iniqua: ideo quidquid boni de Christo in cordibus eorum capiebatur solita peruersitate iudicij peruersum fiebat. Et ob hanc rationē suæ peruersæ malignitatis ipsi fuerunt sibi causa ruinæ et mortis: licet enim occasionem acceperint ex bonis operibus Christi. Nam Christus primo inquantum virtus, propter benignam humilitatem assumptæ infirmitatis, positus est hic in ruinam superborum. Secundo inquantum veritas, propter iustam argutionem humanæ iniquitatis, positus est hic in ruinam malignorum. Tertio inquantum salus, propter voluntariam susceptionem illatæ mortis, positus est hic in ruinam impiorum. Primo Christus inquantum virtus, propter assumptę infirmitatis humiliationem, fuit medicinalis potio ad expellendum vitium superbiæ. Hac autem superbiæ medicina abutentes solo vitio quod erat causa salutis commutant in ruinam mortis. Vnde superbus Herodes nolens cum humilibus Magis subdi omnipotenti, sub *Mat.2.a* infirmitate nostræ carnis iacenti humiliter: immo accepta occasione a benigna humilitate assumptæ infirmitatis, sola malignitate voluntatis fuit sibi causa maximæ ruinæ, quærens interficere Christum: et quod fuit superbo Herodi (ratione humilitatis abutēti) occasio ruinæ et mortis, hoc fuit humilibus Magis bene vtentibus causa salutis. De hoc dicitur: *Isa.8.c* Erit vobis Dominus in sanctificationem: in lapidem autem offensionis et petram scandali duabus domibus Israel, in laqueum et ruinam habitantibus Hierusalem. Fuit dominus in sanctificationem humilibus Magis: eo quòd abstulit ab eis errorem insipientiæ, tumorem superbiæ, et fœtorem immunditiæ: tribuendo splendorem veritatis in corde, ut cognoscerent mysterium incarnationis: firmitatem sermonis in ore vt confiterentur coram Herode Rege superiorem: et timorem filialis reuerentiæ, vt adorarent Dominum creatorem. Et sic quamuis in humanitate viderent humilem, adorabant tamen, et crediderunt Dei virtutem, et Dei sapientiam cognouerunt. Et erit Deus in lapidem offensionis et petram scandali duabus domibus Israel. Israel interpretatur directio domini, siue vir videns Deum, et significat hominem qui aptus natus est dirigi in diuinam visionem siue in creatura, siue in propria essentia. Duæ domus Israel scilicet cor et os. Nam cor est habitaculum Dei in credendo, os vero est expressiuum sermonis in confitendo, eo quòd corde creditur ad iusti- *Rom.10.b* tiam, ore s fit confessio ad salutem. Sed domui cordis est Deus in lapidem offensionis, propter cæcitatem infidelitatis: et domui oris est petra scandali, propter negationem diuinitatis. Tertio est dominus in laqueum et in ruinam habitantibus Hierusalem, idest Herodi et complicibus suis propter mortis eius malignam conspirationem: qui quidem Herodes et sui collaterales tunc ad litteram habitabant siue morabantur in Hierusalem. Et de hoc dicitur in Prouer- *Prou.17.e* bijs: Qui exaltat cor suum, quærit ruinam. Secundo Christus inquantum veritas propter argutionem iustam humanæ iniquitatis, positus est hic in ruinam malignorum. Et hoc est quod dicitur: *Isa.26.d* Ros lucis ros tuus et terram gigantium detrahes in ruinam. Effi-

Doctrina Christi. caciſſima doctrina Christi nomine lucis et roris appellatur, eo quòd erat manifeſtatiua et denudatiua turpium, ad modum lucis, et moderatiua ſceleris, ad modum roris. Nam ſecundum Iſidorum. Ros arcet venena de nocte, ne noceant. Sed iniqui dilexerunt videri magis tenebras, vt liberius poſſent vacare ſceleribus, vt iam non ſuſtinerent increpationes et puncturas iuſtæ argutionis, machinati ſunt in maleficium arguentis, vt dicit Dominus: Quid me quæritis interficere hominem, qui vera locutus ſum vobis. Vere miſerabilis inſania, iraſcimur ſananti: et non iraſcimur vulneranti. Et certe incurabilis eſt iſte morbus non ex defectu medici, ſed ex vitio ægroti: et certam gigantium alios in malitiam extendentes per rigorem diuinæ iuſtitiæ detrahens in ruinam damnationis æternæ. Tertio Chriſtus inquantum ſalus propter voluntariam ſuſceptionem illatæ mortis eſt poſitus in ruinam impiorum. Christus enim in cruce tanquàm botrus in torculari compreſſus per vulnera ſui floridi corporis odoriferū liquorem expreſſit omnium morborum ſanatiuum et ſaluti ſufficientiſſimum. Hoc autem medicinali liquore impij Iudæi offenſi ſunt, adeo vt ruinam mortis incurrerint, et ruinam multiplicarent ſpernendo medicamentum ſaluberrimum et antidotum, quo genus humanum ſaluabatur: ſimiles buffonibus, qui adeo, offenduntur de bono odore fragrante de arbore vinearum, quòd in fugam conuertantur. Et de hoc dicitur: In multiplicatione impiorum multiplicabuntur ſcelera, et ruinas eorum iuſti videbunt. Vere in multiplicatione impiorum phariſeorū multiplicata ſunt ſcelera, cum collegere pōtifices et phariſæi conſilium, vt Ieſum dolo tenerent et occiderent. Sed iuſti, id eſt apoſtoli viderunt eorum ruinas quando filij regni, ſcilicet Herodes et Iudæi fuerunt eiecti foras per diuinam reprobationem, et gentes in ſinu Abraæ recubuerunt per benignam adoptionem. Sequitur.

Ioan. 8. e — *Prou. 29. c* — *Matt. 8. b*

In reſurrectionem multorum. Vbi notatur benignitas piç ſubuentionis in proſtrati hominis ſubleuatione. Iſta benignitas piæ ſubuentionis apparet in ſubleuatione trium generum hominum veritati obtemperantium: quibus Christus eſt cauſa vitæ et ſalutis ſecundum triplicem proprietatem, per quam fuit occaſio paſſiua et accepta ruinæ et mortis obſtinatis et veritati contradicentibus. Nam primo propter benignitatem piæ ſubuentionis inquantum virtus, impotentes reſurgunt a crudelitate poteſtatis diabolicæ iraſcibilem deprimentis. Secundo propter benignitatem piæ ſubuentionis inquantum veritas, inſipientes reſurgunt a tenebroſitate ignorantiæ rationalem obcæcantis. Tertio propter benignitatem piæ ſubuentionis Christi inquantum ſalus, laſciuientes reſurgunt a fœditate carnis laſciuiæ concupiſcibilem deformantis. Primo propter benignitatem piæ ſubuentionis inquantum virtus, reſurgunt impotentes a crudelitate diabolicę poteſtatis. Vnde dicitur: Surge velociter, quia ceciderunt catenæ de manibus tuis. Petrus poſitus in vinculis ferreis diabolica ſuggeſtione et ſub cuſtodia militum vt interficiatur, ſignat peccatorem ligatum vinculis diabolicæ fraudis et poſitum ſub cuſtodia dæmonum ad perdendum morte damnationis æternæ. Hic autem excitatur ad ſurgendum angelica admonitione: quia per auxilium Christi confringentis æreas portas diabolicæ cuſtodiæ; ceciderunt catenæ diabolicę fraudis de manibus malorum operum eius. De hoc ſimiliter dicitur de Dauid: Surrexit Dauid in die illa, et fugit a facie Saul. Saul interpretatur abutens, et ſignificat diabolum, qui abutitur creaturis Dei, de cuius poteſtate bonus Dauid ſurgit per auxilium virtutis Christi, fugiens ab eius notitia. Secundo propter benignitatem piæ ſubuentionis Christi inquantum veritas, inſipientes reſurgent a tenebroſitate ignorantiæ rationalem obcæcantis. Et de hoc dicitur: Surge illuminare Hieruſalē, quia venit lumen tuum et gloria Domini ſuper te orta eſt. Surge illuminare Hieruſalem. Ecce tenebroſitas cæcitatis: non enim illuminatur niſi carens luce. Quia venit lumen tuum. Ecce benignitas veniētis eo quòd lumen angelorum factum eſt lumen hominum: lumen ſupernorum factum eſt terrenorum. Et gloria Domini ſuper te orta eſt. Ecce iocunditas cordis. Si enim magna eſt gloria carenti viſu in videndo iterum lucem: multo magis debet eſſe generi humano obcęcato per peccatum, quod per aduentum veri luminis de tenebris ad lucem reuocatur. Tertio propter benignitatem piæ ſubuentionis Christi inquantum ſalus, laſciuientes reſurgunt a fœditate carnis laſciuiæ, concupiſcibilem deformantis. Et de hoc dicitur Ioſue: Surge et tranſi Iordanem tu et omnis populus tecum in terram, quam ego dabo filijs Iſrael, qui interpretatur videns Deum. Sic boni Christiani reprehenſione carnis Deum vident in propria conſcientia: iſtis pro obtinenda cęleſtis patriæ inhabitatione, præcipitur tranſire per fluxum carnalis concupiſcentię quæ nomine fluuij defluentis deſignatur. Sequitur.

Act. 12. b — *1. Reg. 21. c* — *Iſa. 60. a* — *Ioſ. 1. a*

Tertio exemplaritas imitandæ directionis in bonæ actionis regulatione, cum dicit: *In ſignum*: licet fuerit Dominus Ieſus Christus exemplare ſignum in omni ſua actione: tamen quantum ad præſens tripliciter fuit ſignum. Primo virtuoſiſſimæ reconciliationis in incarnatione: ſecundo fuit ſignum veraciſſimæ reuocationis in prędicatione: tertio fuit ſignum ſaluberrimæ curationis in paſſione. Primo poſitus eſt in ſignum virtuoſiſſimæ reconciliationis in incarnatione. Vnde dicitur: Arcum meum ponam in nubibus et erit ſignum fœderis. Arcus iſte, qui generatur ex radio ſolis in nube concaua et rorida eſt Christus: qui conſtat ex radio ſolari diuinitatis, et nube humanitatis ratione humilitatis. Et dicitur concaua et rorida ratione plenitudinis gratiæ. Dicitur poni in nubibus, id eſt defectibus carnalibus tenebroſæ humanitatis impedientibus ab hominibus ſalutem. Non vt obſcuraret, ſed vt contemperet: cuius extrema contingunt cælum diuinitatis et terram humanitatis: et iſte arcus eſt ſignum fœderis inter Deum et creaturam. Secundo fuit ſignum veraciſſimæ reuocationis in prædicatione. Vnde: Leuabit ſignum Dominus in nationibus et congregabit profugos Iſrael, et diſperſos Iuda colleget a quatuor plagis terræ. Leuabit Dominus ſignum reuocationis in prædicatione ad vocationem. Congregabit profugos Iſrael, id eſt aptos dirigi in via bona. Nam Iſrael directio domini interpretatur. Et colliget diſperſos Iuda ad confitendum nomini Domini: Iuda enim cōfeſſio interpretatur. Iſtos etiam congregabit et colliget a quattuor plagis terræ, id eſt a quattuor inordinatis affectionibus, ſcilicet a tumore vanitatis et ſuperbiæ, ad timorem humilitatis et reuerentiæ: et a fœtore carnalitatis et immunditiæ, ad nitorem caſtitatis et ſanctimonię: ab ardore terrenitatis et auaritiæ ad amorem paupertatis et inopię: a furore impietatis et inuidiæ ad dulcorem charitatis benignæ. Tertio fuit ſignum ſalutiferæ curationis in paſſione. Vnde dicitur: Fecit Moyſes ſerpentem æneum pro ſigno, quem percuſſi intuentes, ſanabantur. Serpens ille qui habet ſimilitudinem et effigiem ſerpentis tamen carens veneno, ſignat Dominū noſtrum Ieſum Christum, qui habet naturam et effigiem hominis, tamen carens veneno peccati: vt quemcunque momorderit aſtutia ſatanæ, intueatur Christum in ligno pendentem, per paſſionem et imitationem, et plenā inueniet curationem. Nam ſi tentetur de honoribus, inuenit mortem viliſſimam: ſi de delicijs, mortem inuenit doloroſiſſimam: ſi de diuitijs nuditatem pauperrimam. Et ſic virtute paſſionis Christi a morſibus antiqui ſerpentis medebitur.

Christus tripliciter ſignum. — *Gen. 9. b* — *Iſa. 11. c* — *Quattuor affectiones inordinatæ* — *Num. 21. b*

Quarto

Quarto et vltimo notatur malignitas vel peruersitas prauæ impugnationis in benigni conditoris contradictione ibi: *Cui contradicetur*. Vere magna malignitas contradicere tanto ac tali doctori. Nam primo eius insuperabili virtuti contradixerunt superbi, per temerariam attributionem infirmitatis et impotentiæ. Secundo infallibili veritati contradixerunt falsiloqui, per falsam impositionem falsitatis et blasphemiæ. Tertio indeclinabili bonitati contradixerunt maligni, per calumniationem malignã seductionis et malitię. Primo ergo fuit contradictum eius infallibili veritati per temerariam attributionẽ infirmitatis et impotentiæ. Superbi enim Iudæi, qui videbant Christum secundum humanitatem pati et infirmari, habentes obscuratum intellectum propter tumorem superbiæ, non crediderunt ipsum esse Dei virtutem secundum diuinitatem: per temerariam attributionem infirmitatis et impotentiæ contradixerunt eius virtuti diuinitatis, quam antea monstrauerat in factis miraculosis cum exprobrando dicebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. O superbi Iudæi cæciores ipsa cæcitate, ruinam non attendentes: quoniam maioris virtutis est patienter in tormentis vsque in finem perseuerare, et de infirmitate corporis multipliciter triumphare, quàm de cruce descendere et ab infirmitate carnis miserabiliter superari. Si enim nullus saluabitur, nisi qui perseuerauerit vsque in finem: quo modo Christus Iesus nomine et re salus diceretur, si in cruce patienter vsque in finem non perseuerasset. Vnde in psalmo: Eripies me de contradictionibus populi constitues me in caput gentium. inquit filius Dei ad patrem. Eripies me de contradictionibus populi Iudaici exprobrantis et temerarie attribuentis virtuti diuinitatis infirmitatem et improperium: constitues me in caput gentium, id est credentium me non tantum esse hominem, sed etiam Deum omnipotentem. Tertio infallibili eius veritati fuit contradictum a falsiloquis per impositionẽ falsitatis et blasphemiæ. Falsiloqui pharisæi eius infallibili veritati imponebant falsitatem et blasphemiam cum dicebant: Tu de teipso testimonium perhibes, et testimonium tuum non est verum. et alibi: Hic blasphemat. Et hoc est, quod dicitur: Suscitatur aduersus faciem meam falsiloquus contradicens mihi. Contra quem similiter dicitur: Hæc est consolatio mea vt affligens me dolore non parcas, nec contradicam sermonibus sancti. Iob interpretatur dolor siue vlulans, et signat pęnitentem dolentem et plorantem de peccatis suis. Hic notatur non solum non contradicere sermonibus sancti sanctorum Christi, sed et magna consolatio est sibi, vt Christi bonus medicus non parcat, patefaciendo vulnera scelerum cum gladio prædicationis: vt affligatur multiplici dolore contritionis propter recuperationem sanitatis. Tertio eius indeclinabili bonitati fuit contradictum per calumniationem malignam seductionis et malitiæ. Maligni Iudæi qui calumniabantur ipsam bonitatem Christi, dicentes Christum esse malitiosum, siue seductorem in sermone: et deuoratorem atque peccatorem in opere. Immo quòd peius est, ponebant bonum malum et lucem tenebras, dicentes miraculosa opera Christi filij Dei fieri in beelzebub principe dæmoniorum. Et quia malos malæ perdet: ideo dicitur de eis: Confundantur et erubescant omnes qui pugnant aduersus te erunt quasi non sint: et peribunt qui contradicunt tibi, *et cet.*

Mat. 27. c — *Mat. 10. c* — *Psal. 17. d* — *Ioan. 8. b* — *Mat. 9. a* — *Iob 16. b* — *Iob 6. b* — *Mat. 27. g* — *Ioan. 7. b* — *Isa. 5. g* — *Mat. 12. b* — *Luc. 11. b* — *Isa. 41. c*

SERMO II.

Ecce positus est hic in ruinam & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur. In ruinam non credentium, et in resurrectionem credentium. Vel in ruinam per offensam, et in resurrectionem per gratiam. Vel in ruinam per pœnam, et in resurrectionem per gloriam. Vel in ruinam per ignorantiam, in resurrectionem per victoriam. Item in signum cui contradicetur. Considerandum autem quod dominus positus est in signum castitatis in cõceptione: humilitatis in conuersatione: charitatis in passione: immortalitatis in resurrectione. Contradicitur autem in his signis per signa diaboli, scilicet luxuriæ, superbiæ, inuidiæ, vanæ lætitiæ. De primo: Dabit dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet, *et c.* Sicut Iesus corporaliter non concipitur, neque clauditur nisi virginali vtero: ita neque spiritualiter nisi in casta mente. Et sicut virginitas Mariæ non fuisset signum, sine fructu prolis, sic neque castitas, sine fructu boni operis. Vnde et signum virgæ Aaron fuit in flore et fructu, in castitate et opere. Vere flos decorus flos angelicus est castitas. Quid castitate decorius, quæ mundum de immundo conceptum semine, domesticum de hoste, angelum de homine facit? Vnde dominus præcepit non solum præcingere lumbos, sed etiam lucernas habere. Sed heu signo continentiæ contradicitur signo luxuriæ: Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ, et abominabilem fecisti decorem tuum. Signum prostitutionis, luxuria vocatur principaliter. Infelix enim luxuria, principium est malarum viarum, sicut patet in pueris colludentibus. Bene autem dicit ędificasti: sicut enim ædificantes lapidem lapidi apponunt, ita luxuriosi nunc verbis, nunc tactu, nunc factis, nunc habitu, nunc nutu, signa prostitutionis multiplicant. De secundo, quia signum humilitatis ab ipsa natiuitate sua ostendit, dicitur: Hoc vobis signum. Inuenietis infantem. *et c.* Hoc autem signum nõ solum in natiuitate, sed etiam in omni conuersatione eius inuenitur: Discite a me, *et cetera.* Beatus qui hoc signo filij Dei signatus est. Sed heu, huic signo contradicitur per signum superbiæ, quod tamen boni detestantur: Tu scis infirmitatem et necessitatem meam, quia abominer signum superbiæ et gloriæ meæ, quod est super caput meũ. *et cetera.* Habent hic mulieres exemplum, qualiter se habeant ad ornatum. Signum superbiæ est sicut hic in ornatu. Item in actu. Psal. Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. Item in verbo: Os eorum locutum est superbiam. Item in loco. Psal. Superbia eorum, qui te oderunt, *et cet.* Superbi enim semper ad digniorem locum tendunt, sicut lucifer. Contra illud: Recumbe in nouissimo loco. Attende ergo contra signa superbiæ signa humilitatis Christi, cum dicitur: Hoc vobis signum. Inuenietis infantem, *et cet.* Infans fuit contra superbiam in verbo: pannosus contra superbiam in ornatu: inuolutus contra superbiam in actu manuum vel incessu pedum: positus in præsepio contra superbiã in loco. De tertio: Posuit me quasi signum ad sagittam. Maximum enim charitatis signum fuit quòd Christus sagittas opprobriorum, irrisionum, sputorum, colaphorum, clauorum et lanciæ sustinere voluit. Sic et nos per charitatem esse debemus, tanquàm in nobile signum cõtra sagittas castigationum diuinarum: de quibus: Sagittæ domini in me sunt. Item contra sagittas irritationum humanarum: de quibus Psal. Filij hominum dentes, *et cetera.* Item contra sagittas tentationum diabolicarum: In omnibus sumentes scutum fidei contra tela nequissimi. Item contra tam multiplices sagittas aduersitatum stat

Luc. 2. e — *Isa. 7. c* — *Num. 17. b* — Castitas. — *Iob 14. a* — *Luc. 12. e* — *Ezec. 16. e* — Luxuria. — *Luc. 2. b* — *Mat. 11. d* — *Esth. 14. d* — *Ps. 100. b* — *Psal. 16. e* — *Psal. 73. d* — *Luc. 14. b* — Signa humilitatis Christi. — *Thr. 3. b* — *Mat. 26. g* — *27. d* — *Iob 6. a* — *Psal. 56. a* — *Eph. 6. c*

Aug. tract. de Laude char. to. 9. stat charitas quasi lignum immobile. August. Charitas inter opprobria, secura est: inter odia, benefica: inter rixas, placida, inter insidias, innocens, iniquitatem gemens, in veritate respirans. Sed heu, huic signo contradicitur per signum odij et fraudulentiæ: sicut Iudas qui tradidit eis signum, *et cet.* *Mat. 26. e* De quarto. Psalm. Fac mecum signum in bono *et cetera.* *Psal. 85. d* Glos. Resurrectionis signum, scilicet signum Ionæ prophetæ. *Glossa interl.* Sicut enim Ionas tertia die in aridam euomitur: ita Christus tertia die in soliditatem immortalitatis suscitatur, relicto mari mortalis vitæ et fluctuantis sæculi de ventre inferi exiens. *Iona. 2. d* *Mat. 12. d* Vt ergo in resurrectione generali in aridam euomaris, dic domino: Fac mecum signum in bono. O signum, ò gaudium quando naufragus venit ad aridam salutis. Huic autem signo contradicitur per signum transitoriæ lætitiæ, propter quam lætitiam immortalis vita sæpe destruitur. Venite ergo et fruamur bonis, *et cetera.* *Sap. 2. b* vsque. Vbique relinquamus signa lætitiæ nostræ: vbi stultorum lætitia specificatur in iuuentute, in vino, in vnguentis, in coronis rosarum, in luxuria, in societate mala. *Letitia stultorum.*

SERMO III.

Tuam ipsius animam pertransibit gladius. *Luc. 2. e* Glossa. dolor dominicæ passionis: quia non poterat videre crucifixum sine affectu materni doloris, tametsi speraret resurrecturum et mortem deuicturum. Gladius autem pertransiens animam quadruplex est, scilicet diabolicæ tentationis: Euangelicæ prædicationis: tyrannicæ persecutionis: extremæ animaduersionis. *Gladius pertransiés animã quadruplex.* Primus transit animam in consentiendo: secundus in compungendo: tertius in compatiendo: quartus in condemnando. De primo Iob: Qui fecit eum, applicabit in eum gladium. *Iob 40. b* Contra gladium tentationis armari debemus virtutibus: Induite vos armatura Dei *et cetera.* *Eph 6. c* Sicut autem latro transfigitur, vt cor gladio vulneretur: ita diabolus facit. Vnde Holofernes ad Achior ait: Gladius militiæ meæ transeat per latera tua et confixus cades inter vulneratos Israel: et non respirabis vltra, donec exterminaberis cum illis. *Iudith. 6. a* Holofernes diabolum significat: interpretatur enim infirmans vitulum saginatum, idest Christum: de quo in Luc. Adducite vitulum saginatum et occidite. *Luc. 15. e* Vel significat quemlibet iustum. Psal. Imponet super altare tuum vitulos *et cetera.* *Psal. 50. d* Latera sunt vxor, quæ de latere viri facta est: vel consiliarij, aut familiares. Bernardus ad Eugenium Papam: Non te sanum putaueris, dolentem, neque te bonum credideris malos inuocantem. Istos diabolus per malitiam vulnerat, vt per eos latus tuum vulneretur: sicut fraudulentus amicitiam simulat, vt interim feriat. Ita diabolus per temporalem felicitatem et voluptatem homini arridet et occidit. Hoc significatum est. Vbi Ioab tenuit mentum Amasæ quasi deosculans eum, et percussit eum in latere, et mortuus est. *2. Reg. 20. c* Greg. Quos viuentes blandiens decipit, hos morientes sæuiens rapit. Contra hoc Christus per latus crucifixus est. De secundo: Viuus est sermo Christi et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens vsque ad diuisionem animæ et corporis. *Hebr. 4. c* Gladio isto homo accingitur, dum per verbum Dei, animus luxuriæ coarctatur. Psal. Accingere gladio tuo super femur. *Psal. 44. a* Item manu tenetur, dum per verbum Dei opere bono impletur. Psal. Gladij ancipites in manibus eorum. *Psal. 149. b* Item cor penetratur, dum per verbum Dei compungitur, et carnalis vita trucidatur. *Hebr. 4. c* Vnde hic penetrabilior omni gladio ancipiti. Et: Accipe gladium sanctum munus a Deo, in quo eijcies hostes populi mei Israel, idest mala opera et voluntates. *2. Mac. 15. c* Sed heu contra istum gladium astutus obstinatione, deceptione, falsa societate armatur homo designatus per armatum illum de quo: Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. *Luc. 11. e* vnde neque ictum gladij sentit. O si vni homini caput suum, idest diabolum hoc gladio amputare possem: Percussisti caput de domo impij, denudasti fundamentum vsque ad collum. *Abac. 3. e* O si vnam aurem inobedientiæ cum Petro amputarem. *Mat. 26. e* De tertio: Exiuit alius equus rufus, et qui sedebat super illum, datum est illi vt sumeret pacem de terra, et vt inuicem se interficerent: et datus est ei gladius magnus. *Apoc. 6. a* Iste gladius datus est Neroni, Diocletiano, Decio, et alijs persecutoribus fidelium, sicut datus est Regi Tartarorum, et datus est sæpe multis tyrannis affligentibus Christianos. Quando ex corde afflictis compateris quasi vulnus doloris in anima recipis et gladio isto transuerberaris. Vnde bene de Maria dicitur. *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Sed contra gladium tribulationis, scutum duplex opponere debemus. Primo exemplum passionis et laborum Christi, vt ex hoc pretium habeamus. Dabis ei scutum cordis laborem tuum. *Thren. 3. g* Gregorius. Quis laborem superuacuum vel onerosum reputabit, qui filium Dei pro se Christum crucifixum recolit? Item scutum orationis quo ictum gladij repellamus. Non diu permansit ira tua: properans enim homo sine querela deprecari pro populis proferens seruitutis suæ scutum, orationem. *Sap. 18. d* De quarto: Si acuero vt fulgur gladium meum, et arripuerit iudicium manus mea, reddam vltionem hostibus meis. *Deut. 32. f* Iste gladius est sententia iudicis qua dicet: Discedite a me maledicti, *et cetera:* *Mat. 25. d* Ex ore eius gladius acutus ex vtraque parte exibat. *Apoc. 1. d* Iste gladius non solum sicut gladius acutus erit, sed omni fulgure acutior. Nonne mallent gladio, siue fulmine feriri, quibus dicetur in fine: Ite maledicti in ignem æternum? *Mat. 25. d* De hoc gladio require in sermone primo doctorum.

SERMO IIII.

Puer autem crescebat, et cet. *Luc. 2. f* Bene puer dicitur Christus. *Christus puer.* Sicut enim pueri cum matre, puer cum pueris, puer cum floribus, puer cum brachijs libenter esse solent. Sic vtique puer Iesus Christus delectatur in matris Ecclesiæ felicitate, in puerorum per innocentiam societate, in florum virtutum venustate: in brachiorum operum charitate. Primum patet, quoniam angelus semper cum puero tolli iubet matrem quasi sine matre puer esse nollet. *Mat. 2. c, d* Item: Innuerunt puerum cum Maria matre eius. *Mat. 2. b* Si ergo hunc puerum vis inuenire, ad Mariam accede. Tamen spiritualiter mater pueri est Ecclesia, sine qua Christus non inuenitur viuus. Vnde bene de duabus matribus meretricibus pro puero vno coram Salomone litigantibus, quem Salomon gladio diuidi iussit, dicitur: Quòd falsa mater ipsum diuidi voluit, sed vera mater doluit. *3. Reg. 3. d* Duæ meretrices istæ synagogam significant et Ecclesiam, quæ meretrices esse dicuntur. Ecclesia quidem propter statum pristinum gentilitatis: Synagoga propter statum præsentis infidelitatis: Puer vero est Christus: Hunc synagoga vult diuidi, dum corporis eius partem Ioseph et partem Mariæ attribuit, dum ex Mariæ et Ioseph semine Christum natum dicit. Sed mater Ecclesia puerum integrum vult manere, quia totam eius naturam corporalem integraliter ex sola Virgine credit esse. Hoc autem factum est, gladio inscrutabilis iudicij Dei. De secundo: Futurum est, vt Herodes quærat puerum, *et cetera.* *Mat. 2. e* et infra. Mittens occidit omnes pueros, *et cet.* Ecce Herodes quæsiuit puerum inter pueros: puer enim cum pueris libenter est. Pueri autem sunt qui puri sunt a peccatis, pueri enim neque rapinas, neque vsuras, neque adulteria, neque homicidia, neque alia scelera committunt. Qui ergo a talibus puri sunt, vere pueri

1. Pet. 2. a ri Christi sunt: Deponentes igitur omnem malitiam et omnem dolum, et simulationes, et inuidias, et omnes detractiones sicut modo geniti infantes, *et cetera.* Nihil Deo dignius, nihil charius esse potest, quàm vt innocentia tota obseruatione teneatur. Cum talibus pueris libenter est Christus, non solum in mundo, sed etiam in cælo: Sinite paruulos, *et cetera.* (Mar. 10. b) Vnde legitur, quòd socialis sit Christus pueris et innocentibus in monte Sion, idest in cælo: Hi sequuntur agnũ, quocunque ierit. (Apoc. 14. a) De tertio: Qui consurgens accepit puerum, *et cetera.* et infra. (Matt. 2. c) Veniens habitauit in ciuitate sua Nazareth, quæ interpretatur flos. Qualibet autem virtus, flos est animæ: flos est humilitas, flos est patientia, flos lilij castitas: sic numera alias virtutes. Sicut autem in cunis vel in lecto pueris nutrix facit, dum eas floribus spargit: sic nos cunas, vel lectum cordis floribus virtutum respergamus, vt puer Christus requiescere velit ibi. Vnde anima sancta puerum alludere cupiens ait: Lectulus noster floridus. (Cant. 1. d) Sed certe in hieme flores non inueniuntur: Ita neque virtutes in hieme, idest, corporis torpore, cum Christus a corde recesserit. Vnde postquam imber transijt, dicitur: Flores apparuerunt in terra nostra. (Cant. 2. e) Hanc hiemem in corpore generat ventus aquilonis diabolicæ tentationis: Frigidus ventus aquilonis, *et cet.* (Eccli. 43. c) Signum transitus hiemis est, quando guttæ glacierum distillant, idest, lachrymæ compunctionis per oculos exeunt: Flabit spiritus eius et fluent aquæ. (Psal. 147. a) Flat spiritus, et soluit cordis glaciem. Aug. Gratiæ tuæ deputo et misericordiæ tuæ Domine, quòd peccata mea tanquam glaciem soluisti: gratiæ tuæ deputo etiam quæcumque non feci mala. (Aug. lib. 2. confess. c. 7. to. 1.) De quarto: Cum inducerent puerum Iesum, *et cet.* et ipse accepit eum in vlnas suas. (Luc. 2. d) Hunc puerum in vlnas accipit, qui operibus charitatis Christum amplectitur. Quasi enim duo brachia sunt amor Dei et proximi. Sed nota, quòd primo in templum cordis inducitur: vt postea brachijs operum amplectatur: Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum: quia fortis est vt mors dilectio. (Cant. 8. b) Signaculum dicit se Christus: sculptus enim fuit in passione manus et pedes clauis, latus lancea, caput spinis. Hoc ergo sigillum cordi imprimere debes per amorem. Sed attende, quòd non bene imprimitur sigillum nisi cera affectus liquefiat per ignem Spiritus sancti: Factum est cor meum sicut cæra liquescens. (Psal. 21. b) Quia vero non tantum in affectu, sed etiam in effectu imprimi debet nobis Christus: ideo adiungit: Vt signaculum super brachium tuum. Sigillum imprimitur vt imago eius præsentetur. Ita in conuersatione nostra imago Christi præsentari debet. Sicut portauimus imaginem terreni, sic portemus et imaginem cælestis. (1. Cor. 15. f)

IN CIRCVNCISIONE DOMINI.

SERMO PRIMVS.

Tit. 2. c — Apparitio quadruplex.

APparuit gratia Dei Saluatoris nostri. Considera quadruplicem apparitionem. Apparet in mundo gratia Saluatoris: in anima misericordia iustificatoris: in iudicio iustitia vltoris: in cælo gloria remuneratoris. De primo dicitur hic: *Apparuit gratia Dei Saluatoris.* Et ad eundem: Apparuit benignitas et humanitas Saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ nostræ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit. (Tit. 3. b) Hæc apparitio significata est. Vbi legitur, quòd Dominus apparuit Mosi in deserto in flamma ignis in medio rubi: et videbat quòd rubus ardebat et non comburebatur: cui cum appropinquare vellet, dicit Dominus: Solue calceamentum de pedibus tuis: locus enim in quo stas, terra sancta est. (Exod. 3. a) Per desertum significatur mundus. Rubus autem ardens est beata Virgo, in qua Dominus per carnem apparuit. (Rubus ardens.) Sicut enim rubus arsit sine combustione, ita Virgo peperit sine corruptione. Vel rubus est Christi humanitas, in qua apparuit diuinitas. Sicut enim rubus ardebat sine combustione: ita Christus passus est sine incineratione et corruptione: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. (Psal. 15. c) Quod enim comburitur incineratur, Christus ergo non comburebatur, quia non incinerabatur. Si ergo ad hunc appropinquare volueris per fidem et amorem, solue calceamentum mundani et carnalis amoris, solue amorem visibilium de pedibus animæ, idest affectionibus tuis. Gregorius. Mens subtracta a visibilibus visibilia perfecte contemnit. Nunquam enim Dominus pedes tuos lauabit nisi prius calceamenta ista deposueris. Apparet autem eis, qui fidem habent in illum, fidem vtique illam de qua: (Sap. 1. a) Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc, et transibit. (Mat. 17. c) Mons est congeries peccatorum, qui tot lapidibus constat, quot homo peccata habet. Vnus autem lapis quandoque mergit hominem, cui alligatur in profundum. Quanto magis totus mons deprimit hominem in profundum inferni? Granum sinapis paruum est, sed virtute et herba et fructu immensum. Sic fides Christiana humilis videtur et contemptibilis Paganis et Iudæis: miræ tamen est virtutis et fructum affert plurimum. Quot autem sunt articuli fidei, tot possunt dici grana sinapis. Hæc grana cum in ore conteruntur oculos faciunt lacrymari. Sic articuli fidei si diligenti consideratione et deuota affectione teruntur, lacrymas producunt contritionis. Exemplifica de quibusdam articulis. Per talem fidem montem peccatorum a te transferre potes. Hæc est fides, per quam Dominus tanquam per ostium apparet etiam in trinitate personarum. Vnde Abrahæ sedenti in ostio apparuerunt tres viri stantes prope eum, vt dicitur. (Gen. 18. a) De tertio: Apparuit de monte Pharan, et cum eo sanctorum millia. (Deut. 33. a) Pharan enim ferus interpretatur. In magna enim feritate apparebit contra reprobos et contra eosdem sanctorum millia Prophetarum, et Apostolorum, martyrum, *et cetera.* Item angelorum millia millium. Millia millium ministrabant ei et decies centena millia assistebant ei. (Dan. 7. c) Greg. Ecce mora nõ erit et ardente cælo, ardente terra, coruscantibus electis cũ angelis, archangelis, cum thronis et dominationibus, cum principibus et potestatibus, tremebundus iudex apparebit. (Greg. Reg. lib. 2. ind. 11. c. 100. cir. fin.) Item dæmonum millia erunt a sinistris. O quam angustæ erunt tunc viæ reproborum. (Greg. lib. 7. Mor. c. 14.) Superius erit iudex iratus: inferius horrendum chaos inferni. A dextris peccata accusantia: a sinistris erunt infinita dæmonia ad supplicia trahentia. Si enim ad obsessionem vnius hominis conuenit legio, idest sex millia sex centum sexaginta sex: quanta millia putas ventura, vbi non vnum hominem tantum, sed innumerabilem exercitum impiorum in perpetuum accipient possessionẽ? Quanta autem sit celeritas apparitionis dicitur: Sicut enim fulgur exit ab oriente vsque in occidentẽ, ita erit aduentus filij hominis. (Mat. 24. b) De quarto: Cũ Christus apparuerit vita nostra, tunc et vos apparebitis cũ ipso in gloria. (Colos. 3. a) Item: Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniã videbimus eũ sicuti est: (Ioan. 3. a) Satiabor, cum apparuerit gloria tua. (Psal. 16. d) In his tribus auctoritatibus promittitur nobis in illa æterna apparitione, similitudo, vita, et satietas. Promittit nobis Ioãnes similitudinẽ, Paulus vitam, Dauid satietatem. Ibi enim erit similitudo in cognitione, vita in dilectione, satietas in fruitione. Aug. O quando videbo gaudium meum magnum, quod desidero! O si satiabor, cum apparuerit gloria eius, quam esurio! O si inebriabor ab vbertate domus tuæ ad quam suspiro! (Psal. 35. b)

SERMO

SERMO II.

Luc. 2. e

Postquàm consumati sunt dies octo, vt circuncideretur puer, etc. Cum omnis Christi actio nostra sit instructio, eius corporalis circuncisio nostram spiritualem significat. Considerandum autem a quo, et quo, quando, pro quo fit circuncisio spiritualis. Fit autem a præputio nequitiæ: instrumento pœnitentiæ: tempore pueritiæ: pacto amicitiæ. De primo: Circuncidite præputium cordis vestri et aurem vestram ne induretis amplius. Nota quòd circuncidi debemus ab iniqua cogitatione et voluntate, hoc enim est præputium cordis: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Oculi enim Dei vident omnes cogitationes nostras malas et bonas. Item ab incauta locutione, contra quod Moses conqueritur: En incircuncisus labijs sum. Hanc circuncisionem docet Apostolus: Omnis sermo malus de ore vestro non procedat. Item a surda obduratione quãdo quidam nolunt audire neque obedire. de quibus: Dura ceruice et incircuncisis cordibus et auribus: vos semper Spiritui sancto restitistis. Auris ergo talis si non circunciditur, tunc iuste gladio Petri percutitur. Item a sordida pollutione, Masculus cuius præputij caro non fuerit circuncisa, *et cet.* Aug. Circuncisio Christi quid est nisi castitas nostra, qua Deus delectatur in nouissimis temporibus? Prima ergo circuncisio in corde, secunda in ore, tertia in aure, quarta in opere fit. De secundo: Occurrit ei Dominus et voluit occidere eum, scilicet Moysen vel filium eius vt dicit Glossa interl. tulit ergo Sephora acutissimã petram et circuncidit præputium filij sui. Sephora fidem significat. Interpretatur enim placens adhæsit. Per fidem autem adhærentes Deo placent: Sine fide impossibile est Deo placere. Filius incircuncisus est malus Christianus. Petra grauem et duram pœnitentiam significat, hæc acuta est per contritionem. Vere acutum debet esse ferrum compũctionis: quo non octo tantum dierum, sed multorum annorum abscindi debet animæ præputium. Bernardus: Abijcite ferro dominicæ compunctionis vulnus inueteratæ consuetudinis. Acutior autem est si addas confessionem: Circuncidimini Domino, et auferte præputium cordium vestrorum viri Iuda, quod nomen confitens interpretatur. Acutissima est si adiungas satisfactionem. Si pœnitentia acuta non circunciderís, sententia acuta circunciderís: De ore eius gladius acutus, *et cetera*, quod hic in angelo occidere volenti significatum est. De tertio: Infans octo dierum circuncidetur in vobis. Ecce miser senex talis infans qui adhuc peccare non potest, tam grauissimam pœnam sustinet pro peccato per alium contracto, et tu pœnam sustinere non vis pro innumerabilibus peccatis proprijs. Bernardus: Immo inspice ipsum Christum tam tenera ętate pro te vulneratum: vere pro te. Bernardus: Quid mirum si pro nobis dignatus est circuncidi qui pro nobis dignatus est mori. Totus siquidem datus est mihi et totus in meos vsus expensus. Ostenditur ergo tibi illo facto illud: Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua, *et cetera*. Circuncisio tamen vel ab originali vel ab actuali fieri potest et in puerili et in iuuenili ætate, et in virili. Hoc significatum est in circuncisione domus Abraę, Isaac octauo die circũcisus fuit in ætate infantili Ismael tredecim annorũ in iuuenili. Serui adulti, in virili. Abraam nonaginta nouem annorum. De quarto: Circuncidetis carnem pręputij vestri vt sit signum fęderis inter me et vos. glo. In testamentum quòd ego vester Deus et vos populus meus. Pro fędere ergo tantę amicitiæ libenter debemus circuncidi. Sicut autem ex circuncisione amicitiam Dei, ita inimicitiam diaboli habemus, sicut significatum est. Duæ enim mulieres delatæ sunt pueros suos circuncidisse, quas ad vbera infantibus suspensis cum publice per ciuitatem circumduxissent, per muros præcipitauerunt. Duæ mulieres sunt anima pęnitens et innocens, quarum nati circuncisi sunt affectus castitatis. Duo vbera sunt spes veniæ et gloriæ. Ad vbera infantes suspenduntur quando affectus de spe diuinæ misericordiæ liberius peccatis illaqueantur: et vnde deberent lactari, inde incipiunt iugulari. Isidor. Qui male agere non desistunt, vana spe indulgentiam de Dei pietate sibi promittunt: quam recte acquirerent si ab actione mala cessarent. Item publice circunducuntur dum publice pro peccatis arguuntur. Item per murum in quibus congeries est lapidum pręcipitantur, dum de congerie et multitudine peccatorum damnantur.

Deut. 10. d; Esa. 1. d; Exod. 6. d; Eph. 4. f; Act. 7. f; Gen. 17. b; Exod. 4. f; Hebr. 11. b; Hier. 4. a; Apoc. 1. d; Gen. 17. b; Thren. 3. b; Gen. 17. b; 1. Mac. 6. d

SERMO III.

Luc. 2. b

Postquàm consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus. Augustinus. Sicut mortem pro nobis suscepit ita circuncisionem non respuit, vt nos spiritu circunciderernus. Debemus autẽ circuncidi pro quatuor causis, pro mortis æternæ euasione, pro Christi & animæ coniunctione, pro digna eucharistiæ perceptione, pro vitæ æternæ adeptione. De primo: Masculus cuius pręputij caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, id est de cętu fidelium: quia in morte & in iudicio Deus diligenter visitabit tales. Visitabo super omnem, qui incircuncisum habet pręputium super Aegyptum, quod interpretatur tenebræ, id est super traditores et impudicos: & super alios in enormibus vitijs et tenebris latentes, et super Iudam quod interpretatur glorificans, id est superbos et glorificantes seipsos: et super filios Edom, quod interpretatur sanguineus et significat occisores sanguinem indebite effundentes: et super filios Amon quod interpretatur, populus murmurationis et significat seminatores discordiæ et detractores, et super Moab, quod interpretatur ex patre, et significat qui patrizant et malas patrum vias neque paterna bona iniustæ acquisita relinquũt, id est super omnes qui attonsi sunt in coma, id est super omnes clericos et claustrales habitantes in deserto religionis, *et cet.* In visitatione incircuncisorũ istorũ iniunget pœnitentiam non panis neque aquæ, sed ignis æterni: Circuncidimini Domino et auferte præputia cordium vestrorum viri Iuda & habitatores Hierusalem, ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea, & succendatur quòd non sit, qui extinguat propter malitiam cogitationũ vestrarum. De secundo dicitur, quòd si mulierem pulchram post bellum victis inimicis captam voluerit, qui eam cęperit habere vxorem, introducet in domum suam: quæ radet cæsariem et circuncidet vngues, et deponet vestem, in qua capta est, et flebit patrem et matrem vno mense. Mulier ista anima est, pulchra quidem per imaginem pulcherrimæ Trinitatis, quam, victis dæmonibus in bello passionis, cępit Christus. Si ergo sponsa Christi vult esse, debet in domum Ecclesiæ per fidem introduci. Pauperes, ac debiles, cæcos, et claudos introduc huc. Item radet crines superfluarum cogitationum de capite mentis, ne ibi increscant vermes, scilicet remorsiones conscientiæ. Sume tibi gladium acutum radentem pilos. Item circuncidat vngues, id est operum sordes. Illud enim in vnguibus circunciditur, vbi sordes colliguntur. Vel vngues præscinduntur de manibus, cum cupiditates colligentes sordes iniustorum operum vel temporalium iniustorum bonorum amputantur: quæ vere sordidæ sunt. Omnia arbitror vt stercora, *et cet.* Sicut enim vngues non semel

Gen. 17. b; Hier. 9. g; Hier. 4. a; Deut. 21. b; Luc. 14. e; Ezech. 5. a; Phil. 3. b

semel sed sępius circuncidimus, sic et spiritualis circuncisio sępius fiat. Bernardus: Medium vitiorum virtus tenet, ac proinde sedula eget non putatione modo, sed etiam circuncisione. *(Bernard. ser. 58. in Cant. ver. fin.)* Item vestem deponit, dum vetustam consuetudinem relinquit: Deponite vos secundum pristinam conuersationem veterem hominem, *et cet.* *(Eph. 4. e)* Item matrem et patrem flebit, id est diabolum et concupiscentiam quibus decepta est. Pater tuus Amorræus, *et cet.* *(Ezec. 16. a)* De tertio: Hæc est religio phase: Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis autem seruus circuncidetur, et sic comedet: aduena et mercenarius non comedet ex eo. *(Exod. 12. g)* De corpore Christi non comedet alienigena gl. gentilis, Iudæus, id est excommunicatus non debet communicare sacramẽtum dominici corporis. Item neque aduena. glo. qui nuper venit ad fidem neque adhuc firmus est: quod est contra illos qui de enormibus peccatis tarde venientes ad confessionem et pęnitentiam, statim volunt communicare. Item neque mercenarius qui pro lucris temporalibus Domino seruit, seruus autem emptitius, glossa: qui redemptus est sanguine Christi: Empti estis *et cet.* *(1. Cor. 6. d)* hic circuncisus ab omni vitio comedet non tamen impius: Illicitum est Ægyptijs comedere carnes immaculati agni. *(Gen. 43. g)* Qui enim manducat et bibit, *et cetera.* *(1. Cor. 11. f)* Augustinus: Non malum est quod datur, sed bonum malis in iudicium datur. De quarto: Circuncidet Dominus Deus cor tuum et cor seminis tui, vt diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et tota anima tua, vt possis viuere, vtique spiritualiter et æternaliter. *(Deut. 30. b)* Viuere enim in terra viuentium consequeris per circuncisionis beneficium. Quibus ante Dominus iurauerat vt ostenderet eis terram lacte et melle manantem: horum filij in locum successerunt patrum et circuncisi sunt a Iosue. *(Ios. 5. b)* Terra manans lacte humanitatis et melle diuinitatis patria est. Suscepit de manu Domini duplicia. Et in terra sua duplicia possidebunt. *(Isa. 40. a; 61. e)*

SERMO IIII.

(Luc. 2. e) **V**ocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo, priusquàm in vtero conciperetur. In hoc verbo ostenditur huius nominis vtilitas et auctoritas. Primum nota ibi: *Vocatum est nomen eius Iesus.* Secundum ibi: *Vocatum est ab angelo.* Vere vtilissimum est hoc nomen ad salutem nostram. Iesus enim Saluator interpretatur vel salutare. In hoc nomine consequimur veniam, gratiam, victoriam, et gloriam. Veniam in conuersione: gratiam in conuersatione: victoriam in tentatione: gloriam in remuneratione. De primo: Huic omnes prophetæ testimoniũ perhibent remissionem accipere per nomẽ eius. *(Act. 10. g)* Omnibus ergo prophetis crede, neque de omnibus peccatis despera, licet tam multa sint, vt numerũ capillorũ capitis vel etiã arenã maris excedant. Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei. *(Psal. 39. c)* In oratione Manassæ: Peccaui super numerum arenæ maris et multiplicatæ sunt iniquitates meæ. *(2. Par. vlt.)* Si ergo multum peccasti, dic cum propheta: Domine fac propter nomen tuum, quoniã multæ sunt auersiones nostræ. *(Hier. 14. a)* Et illud: Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum est enim. *(Psal. 24. c)* Augustinus: Quid est Iesus nisi saluator? Ergo propter temetipsum sis mihi Iesus. Noli Domine sic attendere malum nostrum: vt obliuiscaris bonum tuum. *(August. lib. Med. c. 39. to. 9.)* Sed attende quòd hoc nomen Iesus in circumcisione imponitur: in quo tibi ostenditur quòd per hoc nomen saluaberis, si tamen per pœnitentiam circumcidaris, et alias non. Masculus, cuius præputij caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo. *(Gen. 17. b)* De secundo: Paraclitus spiritus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. *(Ioan. 14. b)* O quàm deuote mendici in nomine sancti Nicolai, et sancti Petri petunt, dum frusta panis per hoc consequi sperant. Quare nos miseri in nomine dulcissimi Iesu non petimus, non frustum panis, sed vt Spiritum sanctum obtineamus, quo bene viuamus. De gratia huius nominis. Oleum effusum nomen tuum. *(Cant. 1. a)* Et certe mel effusum nomen tuum. Bernardus: Iesus mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. *(Bernar. in Cant. ser. 15. post medium.)* De tertio: Domine in nomine tuo dęmonia subijciuntur nobis. *(Luc. 10. c)* In nomine tuo: sed quia dęmones non subijciuntur nisi vincantur: non vincuntur nisi in nomine Iesu: Ideo Dauid ad Goliam ait: Tu venis ad me cum gladio et hasta et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum Israel. *(1. Reg. 17. f)* Golias diabolum significat. Huius gladius est tentatio carnalis. Hasta tentatio spiritualis. Clypeus vero, sub quo se abscondit, est simulatio boni, sub cuius specie decipit. Dauid autem quemlibet fidelem significat, qui in vocatione nominis Domini in oratione et in baculo crucis et quinque lapidibus, id est quinque vulnerum Christi et continua recordatione et deuota Christi imitatione diabolum vincit. Psalmista: In nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. *(Psal. 43. a)* De quarto: Vincenti dabo manna absconditum et dabo illi calculum candidum et in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. *(Apoc. 2. e)* In manna diuina: in calculo humana Christi natura significatur, candida per innouationem. Vtraque enim natura merces est vincentium diabolum, carnem et mundum. Quia vero per nomen Iesu hanc mercedem cõsequimur ideo in calculo qui erit merces nostra scriptum dicitur. Psalmista: In nomine Domini nostri magnificabimur: ibi nomen Domini in calculo, ibi nomen tuum Iesu habetur. *(Psal. 19. a)* Sed attende quod ait: Qui vicerit sic vestietur vestimentis albis: et non delebo nomen eius de libro vitæ. *(Apoc. 3. a)* Si autem tu negligis nomen eius, et ipse delebit nomen tuum. Secundum has quattuor virtutes huius nominis, inuenimus hoc nomen Iesus, quod vocatum est ab angelo, per quattuor ab angelis in Euangelio pronunciatum: scilicet Mariæ, Ioseph, mulieribus, et Apostolis. Consequimur autem in hoc nomine veniam peccatorum et secundum hoc nominatum est hoc nomen ipsi Ioseph. Vocabis nomen eius Iesum: Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. *(Mat. 1. d)* Psal. Pauperem et humilem saluum faciet. Consequimur in hoc nomine gratiam donorum. Secundum hoc vocatum est ab angelo Mariæ: Inuenisti gratiã apud Deum. *(Luc. 1. c)* Ecce concipies et paries filium, et vocabis nomen eius Iesum. *et cet.* Qui hunc in vtero non portat Iesum, vermem conscientię in vtero portabit in æternum. Vermis eorum non extinguetur scilicet in æternum. *(Isa. vlt. a)* Item consequimur in hoc nomine victoriam inimicorum. Secundum hoc nunciatum est ab angelo mulieribus in resurrectione: Iesum quęritis Nazarenum crucifixum, non est hic. *(Mat. vlt. a)* Victor ergo mortis existit, quia surrexit. Victor diaboli, quia crucifixus est. Victor autem mundi, quia Nazarenus, quod interpretatur separans a mundo. Qui ergo carnem mortalem, diabolum, mundum vincere vult, inuocet hoc nomen Iesus. Item consequimur gloriam pręmiorum in hoc nomine. Secundum hoc nunciatum est ab angelo Apostolis in Ascensione: Hic Iesus qui assumptus est a vobis in cęlum sic veniet quemadmodũ vidistis eum euntem in cęlum *et c.* *(Act. 1. b)* Qui enim in cęlum ascendere desiderat, hoc nomẽ Iesus inuocet. Domine Iesu suscipe spiritum meum. *(Act. 7. g)*

IN

IN EPIPHANIA DOMINI.

SERMO I.

Mat. 2. a

Saluator noster diuersis nominibus describitur.

CVm natus esset Iesus, et cetera. In hoc Euangelio Saluator noster diuersis nominibus describitur. Dicitur enim Iesus, Puer, Dux, Christus, Rex. Exhibet enim se nobis puerum in remissione peccatorum: et se nobis fortem præstat. Ducem in tentatione inimicorum: Christum in vnctione dominorum: Regem in coronatione præmiorum: Iesum in salute omnium horum. De primo dicitur ibi: Et intrantes inuenerunt puerum. Si offendisti puerum, cito, et modico, et pomo, vel ouo ei reconciliaris, sic et pœnitens Christo. Bernardus: Paruulus est et leuiter placari potest. Quis enim nesciat quia puer facile donat: Si dixero impio, morte morieris et egerit pœnitentiam a peccato suo, feceritq. iustitiã et iudicium et pignus restituerit, rapinamq. reddiderit, et in mandatis vitæ ambulauerit, neque quidquam fecerit iniustum, vita viuet et non morietur. Omnia peccata eius non imputabuntur ei. Exemplum de latrone, *et cetera.* Hodie mecum eris in paradiso. De secundo ibi: Ex te enim exiet dux qui regat populum meum. Iesus enim est dux animarum nostrarũ in pugna contra hostes animæ. Ergo in exercitu nostro dux Deus est, et sacerdotes eius qui clangunt tubis. Dux vniuersalis et misericors est Christus: Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti. Qualiter autem dux iste ducat populum suum per desertum huius mundi, dicitur: In columna nubis dux enim fuisti per diem, in columna ignis per noctem: vt nubes ab ęstu protegeret, et ignis in tenebris luceret. Sic dux noster Christus quos ducit protegit ab æstu vitiorum, illuminat contra tenebras errorum. Expandit nubem in protectionem eorum. Vnde etiam sicut lumen columnæ Iudæos, sic lumen veritatis duxit Magos. Noli deserere ducem iustum. Aug. Vę qui derelinquunt ducem te et oberrant in vestigijs tuis, qui nutus tuos pro te amant et obliuiscuntur, *et cetera.* Duces autem particulares sunt sacerdotes et Ecclesiæ rectores. Sed iam dici potest de eis illud: Cæci sunt et duces cæcorum. Hi tubis clangunt dũ aperte prædicãt. De tertio, ibi: Sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. Christus interpretatur vnctus: Spiritus Domini super me, eo quòd vnxerit me Dominus. Sicut enim Christus habuit spiritum non ad mensuram, sed sine mensura, vnctus fuit vnctione Spiritus sancti: ita sine mensura effusus est Christus: vt eius vnctio infusa sit per totam Ecclesiam: Sicut vnguentum in capite quod descendit, *et cetera.* Caput Christus est: Omnis viri caput est Christus. Barba ori vicina Apostolos significat qui ex ore Christi susceperunt quod alijs ministrauerunt. Vestimentum est Ecclesia: His omnibus velut ornamento vestieris. In hoc vestimento tot sunt fila quot fideles in Ecclesia. Vę eis, qui hanc vestem per discordiam scindunt. per hoc enim peiores gentilibus sunt qui dixerunt: Non scindamus eam, *et cet.* Graues aduersarij Christi sunt qui vestem Christi scindunt. Aug. Non poterit habere concordiam cum Christo, qui discors voluerit esse Christiano. De capite ergo in barbam et vestimentum, idest de Christo in Apostolos et totam Ecclesiam vnctio Spiritus sancti descendit: De plenitudine eius accepimus omnes, *et cetera.* De quarto ibi: Vbi est qui natus est Rex Iudæorum. Rex autem Iesus in gloria coronatus: Regem in decore suo videbunt. O vere beata anima cui datum est vel dabitur videre Christum in decore regali æternæ claritatis. Ipsa vtique potest dicere quod Esther, cum videret regem Asuerum ornatu regio fulgentem, dixit: Valde enim mirabilis ex domine, et facies tua plena gratiarum. Augustinus. Facies Dei tam dulcis est fratres mihi et tam pulchra vt illa visa nihil aliud valeat delectari. Satietas erit insatiabilis, nullum fastidium: semper esuriemus, semper saturati erimus. Ille rex omnes seruos suos reges facit et coronat: Accipient regnum decoris, *et cet.* Aurum autem est dilectio de quo diadema tuum in cælo fiet: quod nunc cum tribus regibus offerre debes in mundo. et quanto plus auri obtuleris tanto gloriosius diadema habebis. O anima Christiana sequaris dulcem Christum per stellam cognitionis: Puero offeras myrrham contritionis: Christo thus orationis: Regi aurum dilectionis, et per hæc quattuor Iesu salutem consequeris.

[Marginal references, left column: Mat. 2. b; Ezec. 33. b; Luc. 23. f; Mat. 2. a; 2. Paralip. 13. c; Exod. 15. b; Exo. 13. d; Psal. 104. d; Mat. 2. a. b; Mat. 15. b; Mat. 2. a; Isa. 61. a; Psal. 132. a; 1. Cor. 11. a; Isa. 49. e; Ioan. 19. d; August. de verb. Dom. ser. 56. pro pesi. to. 10.; Ioan. 1. b; Mat. 2. a; Isa. 33. c; Esth. 15. d; Sap. 5. e]

SERMO II.

VBi est qui natus est rex Iudæorum. In hoc verbo tria proponuntur animæ fideli maxime viri religiosi: scilicet exemplum quærendi ibi: *Vbi est?* Materia gaudendi ibi: *Qui natus est.* Causa reuerendi ibi: *Rex Iudæorum.* Et ideo hoc verbum respicit tres animæ vires, quia docetur rationalis quærere dominum exemplo regum dicentium, *Vbi est?* Psalmista: Dominus de cælo prospexit super filios hominum, *et cet.* Item docetur concupiscibilis gaudere cui proponitur natiuitas Christi dicendo: *Qui natus est:* Euangelizo vobis gaudium magnum: quia natus est, *et cetera.* Item docetur irascibilis reuereri regem, cum dicitur: *Rex Iudæorum:* Deum timete, regem honorificate, *et cetera.* Dicamus ergo exemplo regum: *Vbi est qui natus Rex Iudæorum?* Ecce reges homines sæculares regni negotia intermittunt et Deum quærunt: quem tamen multi litterati et aliquando religiosi negligunt. Sacerdotes non dixerunt vbi est Dominus, et tenentes legem nescierunt me. Vnde Gregorius: Plerumque actione sæcularium confunditur vita continentium, dum illi extra habitum assumunt opera: et isti iuxta ordinem proprium non excitant corda. Verecundum igitur est quòd sæcularis possit claustralem reprehendere: Erubesce Sidon, ait mare. Sidon claustralis: mare sæcularis. Cogit tamen homines multipliciter necessitas vt quærant Deum. Est enim homo impotens in agendo digna, insipiens in noscendo mirabilia, miser in patiendo diuersa pericula, indigens in habendo cibaria necessaria, vel nutrimenta. Aduerte huc o homo, require Deum, et dic hoc: Vbi est inquit potens adiutor, contra primum. Hoc dicitur exemplo Elisæi, qui cum non posset aquas diuidere percutiens pallio, dicit: Vbi est Deus Eliæ? et iterum percussit et diuisæ sunt aquæ: Sine me nihil potestis facere. Item vbi est sapiens doctor? contra secundum. Sic quæsiuit Andreas Iesum: Dixit Andreas ad Iesum: Rabi, quod dicitur magister, vbi habitas? Sapientia vbi inuenitur, et quis est locus intelligentiæ? Item vbi est misericors liberator? contra tertium, hic quæsiuit Dauid: Vbi sunt misericordiæ tuę antiquæ domine sicut iurasti Dauid in vtero tuo. Illud pluraliter quærit: Vbi misericordiæ tuæ, quoniã multas sustinet homo miserias. Item ubi est liberalis pastor? Contra quartum: Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, ubi cubes in meridie, *et cet.* De his omnibus. Disce ubi sit prudentia, ubi sit uirtus, ubi sit intellectus, ut scias simul ubi longiturnitas uitæ et uictus, ubi sit lumen oculorum ut pax. Adapta. Disce ubi sit prudentia contra insipientiam, ut possis opera digna uirtutis ostendere. Vbi sit intellectus, ut possis imitabilia in sapientia intelligere. Vbi sit longiturnitas uitæ et uictus, ut possis pati pericula et miseriam euadere. Vbi lumen oculorum et pax, vt possis cælestia contemplari et acquirere. Nunc igitur

[Marginal references, right column: Mat. 2. a; Psal. 13. a; Luc. 2. b; 1. Pet. 2. c; Hier. 2. b; Gregor. in mor. præfa. in Iob. c. 2.; Isa. 23. a; 4. Reg. 2. c; Ioan. 15. a; Ioan. 1. f; Iob 28. b; Psal. 88. g; Cant. 1. b; Bar. 3. b]

Iob. 23. b tur o homo quære diligenter vbi sit quoniam non vbique inuenitur: Si ad orientem iero non apparet: si ad occidentem non intelligam eum: si ad sinistram quid agam? non apprehendam eum. Si me vertam ad dextram: non videbo illum, *et cetera*. *Ioan. 7. c* Quæretis me et non inuenietis et vbi sum ego, vos non poteritis venire. Orat ergo Augustinus in libro de videndo Deo. Domine Deus ecce cor quo modo est, vt te requirat vbi et quando te inueniat. Nota ergo quo modo Dominus secundum diuersos status diuersa habet vbi. Vnde nota quattuor vbi: vbi natus, vbi passus, vbi resurgens, vbi ascendens. *Quattuor vbi notanda.* Vbi natus fuit? in stabulo: Stella quam viderant magi, *et cetera*. *Mat. 2. b* vsque dum staret supra, vbi puer erat. Vbi passus? in patibulo: de quo Psalm. *Psal. 131. b* Inuenimus eum in campis siluæ: *Hebr. 13. b* quia vt dicitur ad Hebræos: Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem proprium extra portam passus est. Inuenimus eum in campis, et sequitur. Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius, scilicet in cruce. *Psal. 98. a* Psal. Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. Vbi ipse passus fuit? in patibulo. Sed vbi positus fuit? in sepulchro: de quo: *Mat. vlt. b* Videte locum, vbi positus erat Dominus. Item vbi resurgens? In domo: *Ioan. 20. e* Cum sero factum esset die illa vna sabbatorum, et fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati, *et cetera*. Vbi ascendens? in cælo: *Ioan. 6. g* Si videritis filium hominis ascendentem vbi prius erat. Nunc ergo vide et quære diligenter vbi natus est, vt ames paupertatem, ibi enim, in diuersorio Dominus pauper fuit: omnino pauper in omnibus, vt patet in Euangelio. Vnde Hieron. O homo quid solicitus es de regali ædificio? ecce Saluator tuus non habet locum in diuersorio: quid solicitaris de clientum collegio? ecce Rex tuus dormit cum boue et asino. Item vbi passus, vt studeas ad quietem: in sepulchro, vbi Dominus requieuit et quietem mentis docuit. Istud vbi non inuenitur de facili. Vnde legitur: *Gen. 8. b* De columba quæ non inueniebat, vbi requiesceret pes eius, et sequitur: Et redijt ad arcam. Sic debet anima non inueniens requiem mentis foris, redire ad conscientiam interius. August. Quærite quod quæritis: sed quæritis requiem, vbi non est requies, scilicet in temporalibus. Item vide vt refugias ad eum et custodias vnitatem: hanc enim Rex Christus habuit. Vnde et Thomas cum ab alijs diuisus esset, Dominum tunc nō vidit. *Ioan. 20. f* Vnde Dominus in Euangelio: *Mat. 18. c* Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. De hoc Augustinus: Antiquus hostis continentiam in nobis non timet, quia neque premitur carne, neque etiam lasciuia dissoluitur: abstinentiam non timet, quia neque cibo vtitur: concordiæ autem nostræ nimis insidiatur, quia quod ipse amisit in cælo, facit, vt non seruemus in deserto. August. de trinitate. Sic familiaris est Domino charitas, quód ipse mansionem habere noluit, vbi charitas non fuerit. Isido. ex Sallustio: *Sallust. de bello Iugu.* Concordia paruæ res crescunt: discordia maximæ res dilabuntur. Item vide ascendentis beatitudinem vt assequaris: *Ioan. 12. d* Si quis mihi ministrat, me sequatur: et vbi ego sum, illic et minister meus erit. Nota, quando orauit pro se, orauit sub conditione: *Mat. 26. d* Pater si possibile est, transeat a me calix iste: veruntamen non sicut ego volo, *et cetera*. Sed orans pro nobis, dicit absolute: *Ioan. 17. d* Volo vt vbi sum ego, et illi sint mecum, *et cetera*: hoc argumentum est magni amoris. Sequitur magna materia gaudendi. *Natiuitas Christi magnum gaudium.* *Qui natus est*. Nota quód natiuitas Christi multiplex fuit: et est gaudium magnum. Est enim materia desiderandi expectantibus, materia gaudendi cernentibus, materia loquendi prædicantibus, materia admirandi, cogitantibus. Fuit inquam materia desiderandi patribus expectantibus, vt patet in orationibus eorum. *Psal. 118. x* Alius enim dicit: Salutare tuum expectabo. *Psal. 143. b* Alius orabat: Domine inclina cælos tuos

A et descende. *Isa. 64. a* Alius: Vtinam disrumperes cælos et descenderes. Bernard. Confundor et compungor in memetipso, et vix contineo lacrymas, quia tædet me miserabilium temporum. Cui enim nostrum tantum generat gaudium huius gratiæ exhibitio, quantum antiquis patribus generabat desiderium, sola repromissio? Item materia gaudendi cernentibus, quia vt dicit Ioan. Chrysost. Expectatio boni concupiscentiam parit: præsentia vero lætitiam: *Luc. 2. b* Euangelizo vobis gaudium magnum. Et hic. Videntes stellam Magi, *et cetera*. vsque puerum. Item materia admirandi cogitantibus. Multa enim miranda occurrunt.

B Vnde de hoc Bernar. in Homil. Missus est. Quia longitudo breuis, latitudo angusta, altitudo plana, verbum infans factus, sitiens, panis esuriens, *et cetera*. *Luc. 2. c* Omnes, qui audierunt, mirati sunt de ijs, quæ dicta sunt a pastoribus: *Isa. 9. b* Paruulus natus est nobis, *et cetera*. Et vocabitur nomen eius admirabilis. Vnde erant Ioseph et Maria admirantes super ijs, quæ dicebantur de illo, *et cetera*. *Luc. 2. e* Item materia loquendi prædicantibus. *Psal. 86. a* Psal. Dicet homo et homo natus est in ea. Aug. Multa diximus de eius natiuitate: sed de ea quæ de matre eius. Prima enim natiuitas Christi, scilicet patre, non fuit materia loquendi: sed potius tacendi.

C Generationem eius quis enarrabit? *Isa. 53. c* Christus in hac, idest terrena natiuitate Verbum caro factum est: *Ioan. 1. b* de ipsa carnea lingua loqui potest et prædicare. Vnde audita hac natiuitate, statim pastores loquebantur ad inuicem: *Luc. 2. b* Transeamus, *et cetera*. Sequitur causa reuerendi: *Rex Iudæorum*. Si aduertamus quantus sit iste Rex, reuerebimur eum. *Psal. 46. a* Psalm. Quoniam excelsus Dominus, *et cetera*. Nota quód quattuor hodie sunt ostensa, magnitudinem huius regis declarantia: excellentia dignitatis: mirificentia potestatis: præeminentia nobilitatis: affluentia liberalitatis. Excellentia dignitatis hodie patuit, cum a regibus quæsitus, adoratus fuit.

D Quia enim reges adorant et muneribus reuererentur, ipsum in dignitate excellentem protestantur. *Psal. 88. d* Psalm. Ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ. *Psal. 71. e* Psal. Adorabunt eum omnes reges terræ, *et cetera*. Habebat in vestimento et in femore suo scriptum: *Apoc. 19. c* Rex regum et Dominus dominantium. Quid mirum si reges præcellit qui non solum corporibus corruptibilibus hominum, sed etiam perpetuis corporibus dominatur stellarum: qui non solum rationalibus, sed etiam irrationalibus imperare potest: *Bar. 3. d* Stellæ vocatæ sunt, et dixerunt: Adsumus. Vnde stella, quam viderant Magi in oriente, antecedebat eos, *et cetera*. *Mat. 2. b*

E Item mirificentia maiestatis hodie claruit: quia hodie Dominus aquam in vinum conuertit, *Ioan. 2. b* ostendens se habere eandem potestatem, quam cum aquam in sanguinem conuerterat in Aegypto: *Exod. 7. d* Et aquam amaram in dulcedinem in deserto, *Exod. 15. d* vt dicitur: Domine in ditione tua cuncta sunt posita, *et cetera*. *Esth. 13. e* Item præeminentia nobilitatis patuit, cum hodie in Iordane baptizato Domino, vox patris intonuit: *Mat. 3. d* Hic est filius meus dilectus. Quasi diceret, non ut putatur filius fabri, sed filius meus dilectus. Beata terra (idest Ecclesia) cuius rex est nobilis. *Eccl. 10. c* Item affluentia liberalitatis, quia

F hodie secundum Bedam, Dominus de quinque panibus, quinque millia hominum satiauit: vt ipsi congrue dici possit: *Psal. 144. c* Aperis tu manum tuam, *et cetera*. *Psal. 22. a* Psal. Dominus regit me, et nihil mihi deerit.

SERMO III.

Mat. 2. b A*Pertis thesauris suis*. et cetera: Reges isti Domino offerentes, perfectos significant: qui seipsos regere nouerunt. *Perfectus.* Perfectus est autem homo tripliciter: uidelicet, professione, conuersatione, contemplatione. Tales igitur perfecti per tres reges hic significantur: de quibus etiam accipi potest, quod dicitur: *Eccli. 49. b* Præter

Dauid

Dauid et Ezechiam et Iosiam omnes reges commiserunt peccatum. Dauid perfectam contemplationē significat: interpretatur enim vultu desiderabilis. Ezechias, perfectam conuersationem per diuinum auxilium significat: interpretatur auxilium Domini. Iosias perfectam professionem seipsam sacrificantem in religione significat: interpretatur enim in quo est sacrificium. Primus ergo perfectus de thesauro religionis debet offerre tria. Aurum continentiæ, immo continentiam quæ pretiosior est auro: [*Eccli.26.c*] Omnis ponderatio non est digna continentis animæ. De hoc auro: [*Dan.10.a*] Ecce vir vestitus lineis et renes eius accincti auro obrizo: Vestis linea conuersatio est munda. Renes auro accinguntur: dum carnis luxuria per continentiam coarctatur. [*Luc.12.e*] Sint lumbi vestri præcincti, *etc.* Sed quia non sufficit continentia in corpore, nisi sit et in corde siue in pectore. [*Apoc.1.c*] Ideo bene Apostolus Ioannes vidit præcinctum ad mamillas zona aurea. Sed heu aurum pretiosissimum sæpe mutatur in stercus vilissimum. [*Iob 41.d*] Sternet sibi aurum quasi lutum: [*Eccli.9.b*] Omnis mulier, quę est fornicaria, quasi stercus abominabilis in via ab omnibus prætereuntibus conculcabitur. Item thus obedientiæ. [*Num.7.e*] Vnde dicitur: Obtulit Abidan mortariolum plenum incenso. Abidan interpretatur patris mei iudicium. Non ergo habeas scrupulosam pœnitentiam de præcepto, nec dicas esse contra animam tuam. Patris enim pręlati est iudicare, non tuum. Hieronymus: [*Hier. epist. ad Rusticū monac. post med.*] Prępositum monasterij timeas vt Dominum: diligas vt parentem, credas tibi salutare quidquid ille præceperit: neque de maiorum sententia iudices, cuius officium est obedire. Mortariolum est cor obediens, in quo propria voluntas contunditur. In mortariolo ergo thus offertur, dum ex corde obeditur, et propria voluntas frangitur. Mortariolum autem aureum offertur, dum obedientia ex charitate impletur. Greg. [*Greg. li.35. mor. c.10. ante med.*] Obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est: non timore pęnæ, sed amore iustitiæ. Item myrrham paupertatis: [*Cant.4.b*] Vadam ad montem myrrhæ? Mons altus est, sic et paupertas: [*2.Cor.8.a*] Altissima eorum paupertas, *et cetera*. Hanc myrrham Nichodemus portat ad sepulturam Domini. [*Ioan.19.g*] Secundus rex et perfectus de thesauro conuersationis suæ debet offerre aurum dilectionis: de quo require supra in proximo sermone. Item thus, de quo require supra. Item myrrham bonæ opinionis: [*Eccli.24.b*] Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris. Bonus odor, bona fama est. [*2.Cor.2.d*] Christi bonus odor sumus, *et cetera*. Econtrario quidem fœtent per infamiam malæ consuetudinis, *etc.* [*Ioan.11.e*] Domine iam fœtet, *et cetera*. Greg. [*Greg. li.14. Mor. c.26.*] Sicut odor bonus ex virtute est, sic fœtor ex vitio. Tertius rex siue perfectus de thesauro contemplationis offert tria secundum illa tria, circa quæ versatur contemplatio. [*Contemplatio circa tria versatur.*] Versatur enim circa diuinæ potentiæ magnitudinē, in cuius reuerentiam offertur aurum. Vnde dicitur, quòd vigintiquatuor seniores mittentes coronas aureas ante thronum Dei, adorabant viuentem in sęcula sæculorum. [*Apoc.4.d*] Coronas aureas Domino mittunt, qui omnem dignitatem et honorem quem habent in cælo et in terra, Deo subijciunt et attribuūt. Item circa diuinæ clementiæ multitudinem quam cum multis beneficijs nobis ostendit, in quorum gratitudinem offertur thus: [*Eccli.50.a*] Quasi thus redolens in diebus æstatis. Sicut per hiemem rigor et tempestas diuinæ iustitiæ: [*Cant.2.c*] Iam enim hyems transiit, *et cet.* Ita per æstatem serenitas misericordiæ significatur. dies ergo æstatis sunt beneficia diuinæ pietatis. Item circa miseriæ amaritudinem, quam sustinuit Christus in passione, offertur myrrha. [*Cant.1.e*] Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi. Bernardus: [*Bernar. in Cāt. ser.43 ante med.*] Fasciculum hunc colligare, et inter vbera nostra collocare, est sertum collectum ex omnibus anxietatibus et amaritudinibus Domini nostri. Aurum ergo in adoratione: thus, in gratiarum actionē: myrrham, in passione offert perfectus. [*Perfectus quæ offert.*]

SERMO IIII.

Apertū thesaurū, *et c.* Triplex est thesaurus: [*Mat.2.b*] videlicet, cordis, oris, et operis. [*Thesaurus triplex.*] De primo: [*Luc.6.b*] Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. De isto proferre debemus tria: Aurum dilectionis, hoc est aurum de quo: [*Exod.37.a*] Vestiuitq. eam, scilicet arcam auro purissimo intus et foris. Arca est cor vel anima, quæ intus in affectu, foris in effectu auro charitatis vestitur. Psal. [*Psal.44.e*] Astitit regina a dextris, *et cetera*. Purum est aurum si in operatione, purius si in locutione, purissimum si in intentione non sit falsificata dilectio: [*1.Ioan.3.e*] Filioli non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate. Item deuotionis. Vnde in laude iusti dicitur: [*Eccli.50.a*] Quasi ignis effulgens et quasi thus ardens in igne. Thus in igne est deuotio in feruore. Ignis effulgens est exemplum lucens. [*Mat.6.b*] Luceat lux vestra. Item myrrham contritionis. Myrrha enim amara est, sic et cor pœnitens contra peccatum. Vnde sancta anima non solum sicut fumus thuris per deuotionem, sed etiam sicut fumus myrrhæ per contritionem ascendit per desertum mundi vel religionis: [*Cant.3.e*] Quæ est ista quæ ascendit, *et c.* vsque myrrhæ et thuris: myrrhæ per contritionem, thuris per deuotionem. Sed heu quidam simul Domino myrrham offerunt, et crucifigunt, qui timore gehennæ etiam quandoque vsque ad lacrymam compunguntur, sed tamen Deū offendere non desistunt: [*Mar.15.b*] Dederunt ei myrrhatum vinum bibere. Vinum myrrhatum sunt lacrymæ attritorum. Gregor. [*Greg. Past. cur. par.3. c.2. admonit.31.*] Qui fletibus suis vitæ munditiam subtrahit, ante Dei oculos sordidas etiam lacrymas ipsas facit. De secundo etiam dicitur secundum aliam translationem. [*Prou.21.b*] Thesaurus desiderabilis requiescet in ore sapientis. De isto offerre debemus tria. Aurum laudationis: [*Iob 37.d*] Ab aquilone aurum veniet et a Deo formidolosa laudatio. In aquilone tentatio diaboli significatur qui quādoque flatu Spiritus sancti fugatur: [*Cant.4.d*] Surge aquilo et veni auster, *etc.* Ab aquilone ergo aurum laudis diuinæ, quia Deum laudare multum debemus, quòd in tentationibus, et periculis non perimus. Item thus orationis. Psal. [*Psal.140.a*] Dirigatur oratio mea. Sed quia thus orationis per angelos offertur Christo: ideo dicitur de angelo, q̄ [*Apoc.8.a*] stetit ante altare habens thuribulum aureum in manu sua, et data illi sunt incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureū, id est super Christum Ioan. Chrys. [*Io. Chrys. ope. imper. ho.13. post med. to.2.*] Sicut thymiamata bene confecta delectant hominem odorantem, sic oratio iusti suauis est ante Deum. Vis autem scire dignitatem eius: mox vt de ore eius processerit, suscipiunt eam angeli in manibus suis, et offerunt ante Deum. Caue ne angelus tuus inter angelos alios vacuo thuribulo appareat. Item myrrham confessionis. Vnde de ipsa Iudith dicitur: [*Iudi.10.a*] Vnxit se myrrho optimo. Iudith confitens interpretatur. Hæc Holofernem, id est diabolum confundit. Acriores enim dolores diabolo nō infligimus quàm cum plagas peccatorum nostrorum confitendo et pœnitendo sanamus. De tertio: [*Matt.6.e*] Tesaurizate vobis, *et cet.* De isto offerre debemus tria, aurum misericordiæ: [*Eccli.29.b*] Pone thesaurum tuum in præceptis altissimi et proderit tibi magis quàm aurum, et additur: Conclude ergo eleemosynam in sinu pauperis. Præceptum altissimi, in quo thesaurum temporalem ponere debemus, est illud, de quo: [*Luc.11.f*] Date eleemosynam, *et c.* Hoc figuratum est. [*3.Reg.10.b*] Vbi dicitur, quòd fecit Salomon ducenta scuta de auro purissimo. Sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti vnius et trecētas peltas ex auro probato. Per scuta aurea, misericordiæ opera figurantur: [*Eccli.29.b*] Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso et gratiam

dam hominis quasi puellam conseruabit *et cet.* vsque A super scutum potentis et super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. Ducenta erant scuta, pœnitentiæ perfectio debet esse in corde, ore, et in opere. Per sexcentos siclos, sex misericordiæ opera significantur, de quibus: Esuriui *et cet.* Item thus bonæ famæ: Odor vestimentorum tuorum odor thuris: vestimentum est bona conuersatio, per cuius odorem, idest, bonam famam, benedictionem a Deo consequimur: Statim vt sensit vestimentorum suorum fragrantiam. Item myrrham abstinentiæ et mortificationis carnis: Manus meæ stillauerunt myrrham. Martyres simul myrrham totam effuderunt. Nos vero myrrham stillamus paulatim carnem mortificando. B Per digitos, discretio quinque sensuum accipitur, quos similiter castigare debemus, vt sic myrrham in eis habeamus.

Perfectio pœnitētiæ.

Mat.25.d
Can.4.c
Gen.2.d
Can.5.b

DOMINICA INF. OCT. EPIPHANIÆ.

SERMO I.

Fili quid fecisti nobis sic? ego et pater tuus dolentes quærebamus te. Quoniam nō C sine magno dolore amittitur quod cum magno amore possidetur. Hinc est, quòd beata Virgo de amissione corporalis præsentię dilecti ac vnici filij sui, quē tenerrimè ac super omnia diligebat, multiplicis doloris in animo colafizabatur. Vix autem dabat somnum oculis, et requiem pedibus, donec inueniret eum in medio doctorum in Ierusalem. Vt autem vidit eius faciem gratiosissimam, gaudens gaudio magno, et lætitia ineffabili: licet breuiter locuta fuerit sicut et virgo: Verecundum tamen verbum protulit magnæ prouidentiæ et magnæ sapientiæ, dicens: *Fili quid fecisti nobis* et cet. In quo quidem ver- D bo tamquam virgo prudentissima primo præmittit dulcedinem benignæ allocutionis in ore, cum dicit: *Fili quid fecisti nobis.* Secundo exprimit amaritudinem magnæ tribulationis in corde cum subdit: *Ego et pater tuus dolentes.* Tertio adiungit solicitudinem discretæ inquisitionis in opere, cum subinfertur: *Quærebamus te.* Sic in ipso verbo beata Virgo tanquam prudentissima insinuatur dedisse Deo cogitationem cordis, locutionem oris, et operationem totius corporis. Primo ergo in verbo proposito notatur dulcedo benignę locutionis in ore, cum dicit: *Fili mi.* Merito Iesus bonus filius erat dulciter alloquendus. Nam sicut quilibet bonus filius est gaudium et lætitia matris E suæ: sic Iesus fuit gaudium et lætitia matris suæ virginis: quia in ipso erant tria, quæ omnem animam in eius concupiscentiam alliciunt et ad amorem alliciūt. Primo pulchritudo venustatis et pudicitię in mente et corpore: Secundo dulcedo pietatis et sapientiæ in ore: Tertio mansuetudo tractabilitatis et patientiæ in opere. Cum enim hæc tria sint in Christo, sequitur quòd talis puer est gaudiū et lætitia matris suæ. Primo in filio virginis gloriosæ erat pulchritudo venustatis et pudicitiæ in mente et corpore. Vnde Psalmus: Speciosus forma præ filijs hominum: nec immerito: quia nullus fuit sine peccato actuali vel originali nisi F solus puer Iesus, qui est candor lucis æternæ, et speculum sine macula, Deus maiestatis. Hic est ille puer gloriosus Salomon, de quo: Ego filius fui patris mei tenellus et vnigenitus coram matre mea. Vere puer Iesus erat tenellus Dei patris eo quòd delicate nutritus in veris delicijs diuinitatis, et vnigenitus coram virgine matre sua per assumptionem humanitatis, vt sic oculis depuratis ab omni lipiditate peccati sit iucundum et delectabile intueri ipsum, secundum du-

Luc.2.g

Tria ĩ Christo, quæ ad ipsius amorē alliciūt.

Psal.44.a
Sap.7.d
Prou.4.a

plicem visum hominis, scilicet interiorem, quantum ad diuinitatem, et exteriorem, quantum ad humanitatem. Secundo in filio virginis gloriosæ erat dulcedo pietatis et sapientiæ in ore. Vnde: Filius sapiens lętificat patrem: filius autē stultus, męstitia est matris suæ. Licet sapiēs puer Iesus sit lętitia patris et gloria secundum ęternam generationem eo quòd est splendor gloriæ, et figura substantię eius, tamen est non tantum lętitia patris, sed etiā matris, in natura assumpa per gloriosam in mundo conuersationem: eo quòd sapienter docuit, sapientius vixit, et sapientissime mala pœnæ tolerauit. Et sic veritate doctrinę rationalem illuminat: sanctitate vitæ, concupiscibilem informauit: exēplaritate patientiæ irascibilē quietauit et perfectibilitate concordantiæ. Quidquid enim verbo docebat, facto concordabat: non enim habebat multiloquas concordantias, sed reales. Nam quidquid verbo dicebat concordantijs realibus, actualibus, et manualibus, concordabat. Nam primo cępit facere et postea docere. Tertio in filio virginis gloriosæ erat mansuetudo tractabilitatis et patientiæ in opere. Vnde: Paruulus natus est nobis, et filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum eius: Paruulus (inquit propheta) natus est nobis. Ecce humilitas Dei in resiliendo. Nam cum esset magnus Dominus rex excelsus resiliuit in figuram pueri paruuli, formam serui accipiens. Et ob hoc quòd in descendendo fuit ceteris humilior, ideo secundum regulam infallibilem diuinæ iustitiæ quæ est: Qui se humiliat, exaltabitur, fuit in ascendendo omnibus alijs sublimior. Et filius datus est nobis: ecce tractabilitas obedientiæ: etiā nōn resistendo. Cum enim Deus pater sic diligeret mundum vt filium suum vnigenitum daret, non fuit in resistendo pertinax sed tractabilis in acquiescendo voluntati patris. Et factus est principatus super humerū eius. Ecce mansuetudo patientiæ in sustinendo, non est sibi gratis datus cęlestis principatus: immo multo labore et dolore eum acquisiuit supponendo humerum suum omnibus laboribus et doloribus mortis, et quanto eius apparuit caro deformis et pallida in moriendo, tanto summa pulchritudine et decentia fuit circundata in resurgendo. Vnde qui videbatur proijci velut semen in terram cum verecundia: resurrexit et creuit in summam gloriam. Nullus ergo metuat atteri doloribus in corde, ieiunijs affligi in corpore, quia tanto eius caro resurget gloriosior, quanto pro Christo fuit humilior, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Sequitur secundo: *Ego et pater tuus dolentes.* Vbi notatur amaritudo profundæ tribulationis in corde. Certe nō miror (virgo gloriosa) si tribularis in corde, si habes amaritudinem, si habes dolorem: mirarer autem si non doleres: eo quòd amisisti dilecti tui filij præsentiam corporalem, quæ multis consolationibus replebat animam tuam. Et licet virgo gloriosa multos dolores, multas tribulationes et amaritudines habuit in hoc mundo de filio: possumus tamen dicere ad præsens quòd triplicem habuit dolorem. Doluit enim primo in amissione filialis præsentiæ: secundo in visione passionis Dominicæ: tertio in compassione obcęcationis Iudaicę. Primo habuit dolorem in amissione filialis pręsentię. Vnde in Psal: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lętificauerunt animam meam. Potest esse verbum matris virginis alloquentis dilectum filium suum, postquam eum inuenit, quasi dicat. Secundum multitudinem dolorum meorū quos habui de amissione tuæ corporalis pręsentię: consolationes tuæ lętificauerunt animā in visione tuæ faciei diuinis splendoribus irradiatę. Quid iucundius quàm videre hominem hominis conditorē: delectabilis ad videndum, suauis ad habendum, dulcis ad perfruendum, ipse per se placet, per se sufficit ad pręmium. Secundo doluit in visione passionis Dominicę. Vnde dicitur: Attēdite et

Prou.10.a
Isa.9.b
Philip.2.a
Ioan.3.b
Philip.3.d
Psal.93.d
Tren.1.d

et videte si est dolor sicut dolor meus. Audiamus virginis matris Mariæ lamentabilem vocem, et attendamus eius vehementem dolorem, et videbimus quia non est dolor sicut dolor suus, excepto dolore filij, ad cuius exemplar dolor suus assimilatur. Mira enim et incredibili compassione tenebatur, atque inexplicabili sermone. Dolores namque plagas et opprobria filij in se retorquens, in suam propriam personam recipiebat; sentiens hoc, quod et in Christo Iesu. In animo enim illi martyri cōmartyr astabat, vulnerato cōuulnerata, crucifixo concrucifixa, gladiato congladiata. Nam suam ipsius animā pertransiuit gladius passionis Christi. (Luc. 2. e) Pallebat enim decor munditiæ et naturali pulchritudine tabescebat, et ipsa tabescebat, quia talis in ipsa relucebat effigies, qualis ab obiecto corpore, scilicet filij resultabat. Sordebat sputis facies gloriosa, sordebat et ipsa luctu mœstitiæ. Non enim alium habitum prætendebat amans, nisi qualis virtus amoris expresserat ab amato. O gens ingrata, nigrescimus a gloria solari: nunquam pallescimus cū Christo, nunquam deponimus ornatus, memores Christi nudi. Quis mihi dabit nigrescere cum Christo, et pallescere cum Maria matre eius, et erubescere et deficere a memetipso? vt partē habeam in passione Domini mei? Non erubescat sponsa aggredi quæ nouit præcessisse et in Christo sponso: quia profecto nihil gloriosius sibi putet, quàm Christi portare opprobriū. Vnde vox illa exultationis et salutis: (Gal. 6. d) Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Tertio doluit in compassione obcęcationis Iudaicę. Vnde in Psal. (Psal. 68. f) Super dolorem vulnerum meorum addiderūt. Tanta enim compassione regina misericordiæ dolebat de obcęcationis malitia Iudeorum: eo quòd apponebant iniquitatem super iniquitatem, spernendo illud magnum sacramentum, et vilipendendo illud saluberrimum medicamentum, passionis Christi antidotū, quo saluabatur infirmus populus humanus, vt videretur ei addere dolorem super dolorē vulnerū mentalium, quem gladius passionis Christi filij sui in sua anima expresserat. Non enim iræ stimulo furens, nec odij fastibus exardens, sed mansuetum animum per compassionem exasperantibus præbebat, non vicem rependere cogitans, sed tantas iniurias vltro indulget. Singulari enim compositione Maria omnem malignitatem eorum superans, iniuriam obliuiscens, potius eorum compatiebatur insanię: totaliter cohærens supernę dulcedini, quæ se totam illo tempore diffundebat super peccatores. Tertio introducit solicitudinem discretæ inquisitionis in opere cum dicit: *quærebamus te*. Valde enim fuit solicita beata virgo in inquirendo, licet non fuerit negligens in amittendo. Nam consuetudo apud Iudæos (Iudæorum cōsuetudo.) secūdum expositores hæc erat: quòd in processionibus et itineribus dum ascendebāt in templū, et etiam dum morarentur in templo: quòd et viri et mulieres non simul, sed pergebant seorsum. Pueri autem non tenebantur hac lege. sed quandoque cū patribus pergebant, quandoque cum mulieribus. Vnde virgo Maria et mater putauit ipsum esse cum Ioseph in comitatu virorū, et Ioseph putauit puerum Iesum esse cum Maria in comitatu feminarum. Et hęc consuetudo introducta erat causa honestatis ad custodiā castitatis. Et sic patet quòd nō fuit negligens in amittendo, sed valde fuit solicita et diligens in inquirendo, eo quòd quæsiuit eum. Primo cum rectitudine conscientię, in credendo. Secundo cum latitudine beneuolentię, in diligendo. Tertio cum certitudine confidentię, in expectando. Vt sic tanquam forma et speculum Christianorum daret exemplū recte acquirendi Christum. Primo quęsiuit eum rectitudine conscientię in credendo. Vnde dicitur: (Gen. 20. b) In simplicitate cordis quęrite illum: quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis qui fidē habent in illum. Quęrite illum per continuationem deuotę orationis. In simplicitate cordis per puritatem (Sap. 1. a) intentionis et innocentiam operis: vt nulla sit duplicitas interius nulla falsitas exterius, sed totaliter conuertatur in Deum, nec reflectatur in suum cōmodum, nec eleuetur per fauorem humanum: quoniam inuenitur ab his qui non tentant illum per pręsumptionem temerarię inquisitionis. Vnde Augustinus: (Aug. lib. 13 cont. Faust.) Præsumptio arrogantię oculum cordis claudit, vt omnino non videat: vel distorquet, vt peruerse videat, et aliud pro alio probet: apparet autem eis qui fidem habent in illum per mentalis intuitus eleuationem. Secundo quęsiuit eum cum latitudine beneuolentię, in diligendo. Vnde dicitur: (Mar. 16. b) Iesum quęritis Nazarenum. Iste sanctæ mulieres, quas alloquitur angelus, cum tanto desiderio amoris quęrebant Christum, vt etiam in nocte non quiescerent. Nonne cum magno feruore amoris quęrebat Christum Maria Magdalena, quę sola in sepulcro moras contrahere non timebat, cum sexus muliebris sit timidus ex natura. Non enim erat contenta visione angelorum, nec consortio apostolorum. Immo erat tędium sibi videre omnem creaturam, nec destitit quærere, donec inueniret Iesum Nazarenum crucifixum, quia eo habito, habetur omne bonum. Nam Christus inquantum Crucifixus, confert beneficiū veniæ in absolutione culpę. Inquantum Nazarenus, id est floridus, confert stillicidium gratiæ, in promotione iustitiæ. Sed inquantum Iesus (qui interpretatur salus) confert complementum glorię, in glorificatione corporis et animę. Et de hoc dicitur. (Hier. 29. c) Cum quęsieritis me in toto corde vestro, inueniar a vobis, dicit Dominus. Vnde beata virgo quæsiuit in toto corde non dimidiando eum ad terrena. Tertio quęsiuit eū cum certitudine confidentiæ, in expectando. Vnde: (Col. 3. a) Quę sursum sunt quęrite, non quę super terram, vbi Christus est in dextera Dei sedens. Virgo Maria per appetitum cęlestium quęrebat quę sursum sunt, expectando cum certitudine spei potiora bona Dei patris: vbi Christus inquantum homo perpetue fruitur. Non quę super terram: per depressionem affectus ad terrena, quia istę terrenę consolationes, quas carnales experiuntur, comparatę delectationibus quæ sursum sunt in dextera Dei patris, potius dicendę sunt desolationes. Vbi enim homo credit inuenire delectamētum, inuenit cruciamentum: quia omnis delectatio in pręsenti aspersa est amaritudine: Sed delectationes, quę sunt in dextera Dei, delectant, eo quòd delectatio (Delectatio) est coniunctio conuenientis cum conuenienti: sed anima nulli melius conuenit quàm illi, ad cuius imaginē vel similitudinē formata est. Rogemus.

SERMO II.

Post triduum inuenerunt eū in templo. (Luc. 2. g) Quoniā diuersi sunt status et generationes quęrentium Dominū, quęrētiū faciē Dei Iacob. (Psal. 23. g) Quęrunt enim incipientes, proficientes, perfecti. Hic istud triduum distinguendum est. Est igitur triduum incipientium, proficientium, perfectorum. De primo: (Mat. 14. f) Soluite templum hoc manu factum, et post triduum aliud non manu factum ędificabo. (Ioan. 2. c) Templum Dei est anima virtutibus quàm maxime ornata. Hoc templum per peccatū destruitur, et manu fit templum diaboli: per manus enim opera designant. Sed hoc templum a nobis manu factum per triduum pęnitentię reędificatur, et fit templum diuinę gratię quod bene dicitur non manu factum. quia dicit Apost. (Tit. 3. b) Non ex operibus iustitiæ, quę fecimus nos. *et c.* Tridui autem incipientiū: primus dies est contritionis, secundus confessionis, tertius satisfactionis. Primus ergo dies contritionis: (Leu. 23. e) Dies expiationis erit celeberrimus, et vocabitur sanctus. Dies contritionis bene vocatur sanctus et benedictus: sanctificat enim hominem: Contritio enim est flumē tabernaculum

Psal. 45. a

naculũ animæ sanctificans et mũdans. Psal. Fluminis impetus, lętificat, *etc.* Ibidẽ in Leui. ex textu colligitur: quòd dies iste dicitur expiationis, propitiationis, dies afflictionis, ꝙ cõuenit cõtritioni. Cõtritio enim expellit peccatũ de anima. In peccato autem tria sunt mala: macula, offensa, reatus. Per peccatum enim anima sordidatur: Deus irritatur, debitum æternæ mortis meretur. In contritione autem contra maculã est expiatio: contra offensam, propitiatio: contra reatũ, afflictio. Isid. Ille pœnitentiam digne agit, qui reatũ suũ satisfactione legitima plangit. Hæc est ergo dies, de qua dicitur: Impietas impij nõ nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab impietate sua. Exemplum de Magdalena pedes Domini lacrymis rigãte: De Petro, amare flẽte: et de latrone in cruce pœnitẽte. Secundus dies est confessionis. Psal. Tota die verecundia mea contra me est. Confessio enim dies verecundiæ est medicinalissima: debet in confessione esse verecundia summa, non occultãdo peccata, sed detestando et plangendo. Vnde Aug. Qui per vos peccatis, per vos erubescatis. Erubescentia enim (vt ait quidam) magnam partem habet remissionis. Debet autẽ confessio esse integra, nuda, propria. Integra, et hoc notatur ibi, tota: non enim tota die confessionis, sed in parte diei verecundiã habet, qui non totaliter, sed particulariter confitetur. Itẽ nuda, et hoc notatur ibi, verecundia. Palliata enim cõfessio minus verecunda est. Item propria: et hoc notatur, contra me: et nõ dicitur contra alium, quod dicitur contra multos, qui aliorũ verecundias in confessione recitant, et peccata sua alijs imponunt: sicut Adam Euæ, et Eua serpenti. Hæc est ergo dies saluans confitentem: In diebus illis saluabitur Iuda, qui confitens interpretatur. Vere saluabitur. Vnde Ambro. Confessio a morte liberat, cõfessio aperit paradisum, cõfessio spem salutis tribuit: quoniam non meretur iustificari, qui in vita sua non vult confiteri. Tertius est dies satisfactionis: Portauimus põdus diei et ęstus. Et dicitur, quòd in die tertio suspẽsus est magister pistorum in cruce. Per crucem, mortificatio carnis accipitur: Qui autẽ sunt Christi, carnem suam crucifixerunt, *et c.* Notantur autem tria in ista historia: Magister pistorum in cruce suspenditur: magister pincernarum in gradum pristinum restituitur: videlicet, de carcere extrahitur. In quibus tria circa satisfactionem significantur: Qui enim vult satisfacere, debet vitam malã relinquere, et veterem hominem cum actibus suis exuere, et sic de carcere extrahi. Debet corpus suum mortificare, et sicut magister pistorum in cruce suspendi. August. Qui autẽ crucifixi passionem celebramus, reprimendarum carnalium voluptatum crucem nobis faciamus. Tunc quoque spiritus per Christi reuertitur gratiam: et sic magister pincernarum, qui spiritum significat, in gratiam Domini pristinam restituitur.

Tria mala in peccato.

Isi. de sum. bo. lib. 2. c. 13. sent. 6. — Ezec. 33. c — Luc. 7. f — Mat. 26. g — Luc. 23. f — Psal. 43. c

Confessio qualis debet esse.

Gen. 3. c — Hebr. 33. c — Amb. serm. fer. 3. post 1. Domini. Quadr. to. 5. edit. Ro. — Mat. 20. b — Gen. 40. d — Galat. 5. d

SERMO III.

Luc. 2. g — Mat. 15. d

Post triduum inuenerunt, et c. Hic dicendũ est de triduo proficientium siue religiosorũ, post quod Iesus etiã inuenitur. De hoc ergo triduo dicitur: Misereor turbæ quia triduo iã pseuerãt mecũ: hoc est triduũ regularis obseruãtię, per quod in deserto religionis septẽ panibus septiformis gratiæ Spiritus sancti reficiũtur. Primus ergo dies huius tridui est paupertas voluntaria: Dies peregrinationis vitę meæ centũ triginta annorũ parui et mali. Dies peregrinationis est votum volũtariæ paupertatis. Paupertas enim facit homines esse peregrinos. Significantur autem hic tres conditiones paupertatis viri religiosi. Debet enim esse pauper libenter, perseueranter, humiliter. Libenter et voluntarie, et ideo dicit peregrinationis, nõ dicit, proscriptionis vel exilij, quæ homo inuite patitur. Tales enim non sponte dimittunt propria libera volũtate, sed qui dimittit propria mera voluntate, vt pauper peregrinus Christus est. Vnde potest dicere illud. Quoniã aduena, *etc.* Itẽ perseuerãter, et hoc significatur in numerositate annorũ centũ triginta cõtra quosdã, qui in peregrinatione paupertatis nõ veri sunt peregrini, quia peregrinorum defectus habere nolunt. Ber. Sunt qui pauperes esse volunt, eo tamẽ pacto, vt nihil eis desit: et sunt diligentes paupertatem, vt nullam tamẽ inopiam patiantur. Itẽ humiliter, ne extollantur. Pauperem enim superbũ odit sapiens: Et ideo hic dicit paruuli et mali. Ecce mira humilitas: postquam cẽtenarius tricenarius fuit, et dies suos paruos reputauit: iuxta illud: Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis: dicite, serui inutiles sumus, *et c.* Nullus ergo Christi pauper, relictis his diuitijs vel diuitibus parẽtibus superbiat. August. Vtilius terrena opulentia humiliter tenetur, quàm superbe relinquatur. Secũdus dies continentiæ. Psal. Obumbrasti super caput meum in die belli. Continentibus enim maximum imminet bellum. Est autẽ triplex continentia: corporalis, mentalis, sensualis. In corporali obumbratur homo, sed non super caput: dum ab æstu concupiscentiæ continet corporaliter, sed non mẽtaliter. In mentali obumbratur homo et super caput, qui non solum corpore, sed mente et voluntate continet. Caput enim animæ mens est. In sensu vero obumbratur homo non solũ super caput, sed etiam in die belli, qui non solum in actu neque in affectu: sed etiam in visu, et auditu, et alijs sensibus castus est. Maxime enim contra sensum imminet bellũ. Vnde pauci sunt qui sensus suos caste custodiant et vincant. Hoc potest esse bellum, de quo: Non concupiscatis spolia, quia bellum cõtra nos est. Mirabile est ꝙ Iudas qui toties victor extitit, adhuc bellum contra se esse dicit: quia reuera quantumcunque cõtinentes sumus, securi esse nõ possumus, quãdiu sensus nostros non vicerimus: Oculus meus deprædatus est animam meam. Certe non solum visus, immo etiam auditus animam deprædatur. Isidorus: Vanus sermo cito polluit mentem: et facile agitur, quod libenter auditur. Tertius dies est obedientiæ: Siluit terra Iuda in diebus Simonis, et quæsiuit bona gentis suæ, et placuit illis potestas eius. Hic ostenditur lux obedientiæ. Simon enim obediens interpretatur. Tres autem sunt conditiones obedientiæ. Debet esse grata, pura, solicita. Grata sine murmure in auditione, et hoc notatur ibi: Siluit terra. Item pura proprij vel carnalis commodi intentione: et hoc notatur ibi: Quæsiuit bona gentis suæ, non sibi, sed alijs quæsiuit bonum. Sunt autem quidam, qui bene obediunt sine murmuratione, sed vbi commodũ suum considerant, non aliorum. Item solicita vel deuota adimpletur, et hoc notatur ibi: Placuit illis potestas eius. Quidam enim ita negligenter et inordinate, et confuse, et indeuote implent obediẽtiam, quòd nulli placet. Potestas eorum, id est, obedientia per quam verus obediens super seipsum potestatem habet: Vir obediens loquetur victoriam. Vincit enim verus obediens omnia propria membra exterius, vt voluntatem interius. Bernardus: Verus obediens mandatum non procrastinat, sed præparat aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri: et se totum intra se colligit, vt mandatum peragat imperantis. Verus ergo obediens debet esse silens a murmuratione, purus intentione, placens executione: silens ore, purus corde, placens opere.

Gen. 47. b

Paupertas viri religiosi.

Psal. 38. d — Eccl. 25. a — Luc. 17. f — Psal. 139. b

Cõtinẽtia triplex.

1. Mac. 4. b — Thren. 3. f — 1. Macha. 14. a

Obediẽtiæ cõditiones

Prou. 21. d — Bernard. epist. 7. ad Adam monach. post med.

Verus obediens.

SERMO IIII.

Luc. 2. g — Iudit. 12. b

Post triduum inuenerunt, et cet. Nunc dicendũ est de tertio triduo quod est perfectorum. De hoc dicitur, ꝙ ipsa exiuit ad deprecandũ, ad adorandum Dominũ suum per triduum. Exibat noctibus in vallem Bethuliæ et ba-

et baptizabat se in fonte. Iudith animam contemplatiuam Deum glorificantem significat. Interpretatur enim glorificans, quod perfectionis est: in nocte huius sæculi ad orationem exiens, baptizatur in fonte lacrymarum. Greg. Quia post baptismum inquinamus vitam, baptizemus lacrymis conscientiam. Primus ergo dies huius tridui est dies quietationis, quo anima quietatur et placatur ab incursu eorũ, quę turbare possunt salutem mentis. Quietatur autem per diligentem custodiam: Custodite animas vestras et nolite pondera portare in die sabbati, nec inferatis per portas Hierusalem. Dies enim sabbati est dies quietis internæ, qui tantum est bonarum conscientiarum. August. Omnis malus sabbatum habere non potest. Nunquam enim illi quiescit conscientia. Cui autem bona est, tranquillus est: et trãquillitas sabbatum est cordis. Tres autem conditiones sunt huius quietis. Debet enim anima contemplatiua quietari a praua cogitatione. Et hoc notatur ibi: Custodite animas vestras. Item a curarum oppressione. Vnde ait: Nolite portare pondera. Isidorus. Semper in interna quiete eris, si te a strepitu terrenarum actionum subtraxeris. Item a phantastica imaginatione hoc notatur ibi: Ne inferatis per portas. Portæ enim sunt sensus nostri per quos imagines corporales se ingerunt. Prauis cogitationibus non inquinari, mundę innocentiæ est: rerum cupiditatibus non teneri, humanæ virtutis est: corporum imaginibus non inuolui, angelicæ puritatis est: sed non nisi diuini muneris est etiam vtrumque transcendere. Debet ergo sancta anima quiescere a cogitatione carnali, a solicitudine temporali, ab imagine corporali. Secundus est dies cõtemplationis, quæ lucida est. Dicitur ideo: Iustorum semita quasi lux splendens procedit, et crescit vsque ad perfectum diem. Triplex lumen hic tangitur. Lux, splendor, perfectus dies. Per tres partes contemplationis, videlicet: cogitationem, meditationem, contemplationem. Quando enim anima versatur circa plura et vagatur, neque est fixa in vno, tunc est cogitatio. Item quando fixa est in vno, et vni tantum intendit, tunc est meditatio. Item quando vni tantum intendit et hoc supra se, tunc est contemplatio. August. Vbi te inueni veritas Deus, nisi in te supra me. Deus ergo lux est in cogitatione, splendor in meditatione, perfectus dies in contemplatione. Tertius dies est perfectæ dilectionis, de quo: Egredimini filiæ sion, et videte regem Salomonẽ in diademate, quo coronauit illum mater sua in die desponsationis illius, et in diæ lætitiæ cordis illius. Filiæ sion, id est animæ contemplatiuę, egredimini per quietationem: et videte per contemplationem regem Salomonem, cui debetis dilectionem. Tria autem sunt quæ ad dilectionem accendunt, si bene recogitantur: scilicet, spõsi humiliatio, quod significatur cum dicitur: In diademate, quo coronauit illum mater sua. Bern. Diademate carneo coronauit eum mater sua Maria: diademate spineo mater synagoga, quæ potius dicitur nouerca. Humilitas ergo incarnationis et passionis animam accendunt. Item beneficiorum multiplicatio, maxime spiritualium sicut est fides, dilectio, iustitia, quibus despõsatur Christus: et hoc significatur in die desponsationis illius. Item gloriæ æternę præparatio: et hoc significatur in die lætitiæ cordis eius. Corde enim lætatur Christus de præparata prędestinationis gloria. August. Gaudium iam ipse perfectũ de nobis habebat, quando nos præsciendo et prędestinando, gaudebat. Lætetur ergo cor quærentium Dominũ, ex quo cor Domini lætatur de gloria quęrentium. Accenditur ergo mirabiliter sancta anima quando recolligit illata sponso suo supplicia: quando recogitat sibi collata beneficia: quãdo rememoratur de præparata sibi æterna lætitia. Dies ergo desponsationis est virtus dilectionis. Veraciter enim desponsata est anima, quæ veraciter diligit.

Hier. 17. c — Prou. 4. c — Partes contemplationis. — Cant. 4. d

SERMO V.

Pater tuus et ego dolentes quærebamus te. Quærendus est Christus per fidem, per amorem, per iustitiam, per bonam operationem: Vide autem in præsenti Euangelio quãdo, vbi, et quibus, ad quid quęritur Christus. Quærendo enim quattuor consideranda sunt: videlicet temporis opportunitas, loci congruitas, quærentis humilitas, quæsiti vtilitas. De primo: Quærite Dominũ, dum inueniri potest: et quasi ostendens quo modo quærendus sit adiungit: Derelinquat impius viam suam, *et cet.* Bene autem dicit: Dum inueniri potest. Si tu quæreres in hieme calorem, vel in nocte solem, non inuenires: sic quærę ergo tempore congruo et inuenies. Tempus autem quærendi hic determinatur per triduum. Inuenitur autem post triduum cõtritionis, confessionis, et satisfactionis. De hoc triduo: Misereor turbæ quę iam triduo, *et cetera.* vbi septem panibus, id est septem donorum Spiritus sancti homo reficitur. De secundo: Quęretis me, et inuenietis me, cum quæsieritis me in toto corde vestro. Ecce locus vbi quęrendus est Dominus quia in corde, et non in vno angulo cordis: sicut illi, qui in vna parte cordis diabolum, in alia Dominum quærunt, sed in toto corde quęrendus est Dominus. Psal. In toto corde meo exquisiui te. Locus ergo quærendi hic determinatur per templum quod significat cor fidele. Sed nota quòd in Hierusalem, id est, in templo et inter doctores quęsitus inuenitur, id est in contemplatione, in oratione, in prędicatione. Hierusalem visio pacis interpretatur quòd conuenit animę contemplatiuę: quę nescit habere pacem nisi Deum videat: Nunc dimittis seruum, *et cet.* vsque: Quia viderunt oculi. Templum locus orationis. Templum ergo Dei est cor nostrum in quo orando quęrere debemus Dominum. Quis enim crucem in hara porcorum, quis sacerdotem in spelunca latronum quęreret, et non potius in templo? Qui autem sunt latrones, qui de cordis spelunca exeunt, nisi de quibus dicitur: De corde enim exeunt cogitationes malę, homicidia, *et cet.* De his latronibus dicitur: Scriptum est quia domus, *et cet.* vsque: latronum. Inter doctores quoque Christus quęrendus est, quia in doctrinis et scripturis inuenitur non inter cognatos. Bernar. Quo modo te bone Iesu inter cognatos meos inueniam qui inter tuos minime es inuentus? quo modo inuenero in gaudio, cum mater tua dolens vix te inuenerit? De tertio: Psal. Quis ascendet, *et cetera.* vsque: hęc est generatio quęrentium Dominum. De tali generatione fuit Maria Magdalena, cui Dominus ait: Mulier quid ploras? quem quęris? De tali quoque generatione fuit Ioseph et Maria de quibus hic dicitur. *Pater tuus et ego dolentes*, et c. In Magdalena, pœnitentes: in Maria, innocentes: in Ioseph, regentes seu prælati significantur. Fuit enim nutricius et procurator Domini et matris eius. Vel in Magdalena incipientes, in Ioseph proficientes, interpretatur enim augmentum, in Maria perfecti, vel in Magdalena conuersi, in Ioseph actiui, in Maria contemplatiui. Ioseph nutricius Domini bene significat actiuos: qui sicut Dominum in membris suis nutriunt: ita in membris eum quęrunt, in membris eum inueniunt. Vnde: Esuriui, *et cetera.* Ecce qualis debeat esse generatio quęrentium Dominum non carnalis sed spiritualis. Ber. Non curant carnales quęrere quem tamen desiderant inuenire: cupientes cõsequi, sed non insequi. De quarto: Dominus vobiscum, quia fuistis cũ eo: si quęsieritis eũ, inuenietis. Si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Ecce vtilitas quærendi Dominum. ad hoc enim quęrere debemus vt inuentus nobiscum sit per gratiam, et non derelinquamus, sed ne

Luc. 2. g — Christus quo modo quęrẽdus. — Isa. 55. b — Mat. 15. d — Hier. 29. e — Psal. 118. e — Luc. 2. d — Mat. 15. b — Mat. 21. b — Psal. 23. b — Ioan. 20. d — Mat. 25. d — 2. Par. 15. a

ne nos derelinquat fortiter teneamus. Gregor. Prius non inuentus quæritur, vt post inuentus strictius teneatur. hoc etiam in præsenti Euangelio significatur vbi dicitur: Descendit cum illis et venit Nazareth, et erat subditus illis. Spiritualiter descendit Christus in iustificatione peccatorum: Cum descendisset Iesus de monte, *et c.* in quo descensu leprosum, id est peccatorem sanat. Item venit Nazareth in multiplicatione virtutum. interpretatur enim flos: Flores autem sunt virtutes: Flores apparuerunt in terra nostra. Item est subditus in promptitudine faciendi voluntatem suorum. Psal. Voluntatem timentium se faciet, quibus ita promptus et obediens est, quasi subditus eorum. Vnde ad præceptum Iosue sol stetit: Obediente Domino voci hominis.

Mat. 8. a — *Cant. 2. c* — *Psal. 144. d* — *Ios. 10. c*

SERMO VI.

Luc. 2. g — *Ioan. 20. d*

PAter tuus, et ego dolentes quærebamus te. Si esset nobis dolor de Christi absentia, tunc quæreremus eum cum diligentia sicut et Magdalena. Mulier quid ploras? quem quæris? Dolendo ergo et flendo quærere debemus Christum sicut quæreret fontem vel aquam, cuius domus arderet: panem, quem fames vrgeret: dilectum, qui amore langueret: vitam, qui suspendi deberet. Sic nos Christum dolentes quæramus tanquã fontem extinguentem ardorem vitiorum: tanquàm panem confortantem in via mandatorum: tanquàm dilectum amplexantem in oblectatione meritorum: tanquàm vitam conseruantem a morte damnatorũ. De primo: Quærite dominum, dum tempus habetis, ne forte comburatur vt ignis domus Ioseph, id est cor vel conscientia cuiuslibet fidelis. In hac domo cum auro dilectionis, thure orationis, myrrha contritionis quærendus est Dominus. Sed heu hæc domus ab incendiario diabolo quandoque igne vitiorum incenditur. Adhuc ignis in domo impij, *et cet.* Horribilis incendiarius est diabolus per flatum tentationis: Halitus eius prunas ardere facit: et flamma de ore eius egreditur. Qui hunc ignem extinguere vult, quærat fontem misericordiæ Christũ: de quo. Sitiuit anima, *et c.* Aug. Desideremus Christum vitę fontẽ, vbi sobria ebrietate mundemur et irrigemur. Qui modo ad extinguendum ignem culpæ non vult istum fontem quærere, in inferno vnam guttam non poterit exhaurire. Exemplum de diuite damnato. De secundo: Omnis populus gemens et quærens panem. Panis est Christus: Ego sum panis vitę, *et cet.* Iste in via mandatorum multum confortat, in cuius fortitudine ambulauit Helias quadraginta diebus et quadraginta noctibus sicut dicitur. Sicut autem mendici et famelici in ciuitate per plateas ac vicos, de domo ad domum quærunt panem: Ita et nos ciuitatem cælestem, nunc per plateam Apostolorum, nunc per plateas martyrum, nunc virginum, nunc confessorũ, nunc per domos singulorum, nunc Mariæ, nunc Petri, nunc Francisci. Item per vicos ordinum angelorum, nunc ad domum Michaelis, nunc Gabrielis circuire, meditando quærere, et meditando mendicare et orare debemus: Circuibo ciuitatem, *et c.* ad palatium regis quæritis panem ab ipso Domino: Domine semper da nobis panem hunc. Aug. Famelici Dei esse debemus, quando ante ianuam conspectus illius in orationibus mendicamus. Sicut etiam mendici pro honore sanctæ Mariæ, vel alterius sancti quærunt, panem, ita et nos. De tertio: In lectulo meo, *et c.* Lectus est conscientia, in qua libẽter quiescit Dominus, si lectus mundus est. Psal. Lauabo per singulas noctes, *et c.* Dilectus iste Iesus ab anima diligenter quæritur propter osculum reconciliationis: Osculetur me, *et c.* Sed quo modo te osculabitur, si os porcinum vel serpẽtinum habes? quod lingua tua

Amos 5. a — *Mich. 6. c* — *Iob 41. b* — *Psal. 41. a* — *Luc. 16. e* — *Thren. 1. d* — *Ion. 6. d. e* — *3. Reg. 19. a* — *Cant. 3. a* — *Ioan. 6. d* — *Cant. 3. a* — *Psal. 6. b* — *Cant. 1. a*

bene ostendit. Psal. Acuerunt linguas suas, *et c.* Item quæritur propter amplexũ confirmationis, qui brachijs virtutis suæ constringens animam non sinit a se separari: Dextera illius amplexabitur me, *et c.* Sed quo modo amplexabitur, si porcus es per luxuriam, lupus per auaritiam, leo per superbiam? Item quæritur propter aspectum contemplationis. Psal. Quæsiui vultum tuum, *et c.* De his tribus dicitur. Psal. Lętetur cor quærentium Dominum: propter osculum lætificationis quo lætificantur pęnitentes. Quærite dominum et confirmamini: propter amplexum confirmationis quo constringuntur proficientes. Quærite faciem eius semper: propter amplexum contemplationis, quo satiantur peruenientes. Facies autem ista non sine causa osculatur. Bernar. Occultat se Dominus vt ardentius quęratur: quæsitus cum gaudio inueniatur: inuentus cum solicitudine teneatur: tentus non dimittatur, donec in amoris cubiculũ mansurus introducatur. De quarto: Si quis non quæsierit Dominum Deum Israel, moriatur a minimo vsque ad maximum, a viro vsque ad mulierem. Maximus et minimus secundum potestatem vel sanctitatẽ vel sapientiam accipi possunt. Etenim potentes vel impotẽtes, boni vel mali, litterati vel illitterati, nisi quęrant Dominum, æternaliter morientur. Sicut ergo incarceratus occidendus eras, vitam quæras, quæras Iesum Christum. Psal. Quærite dominum, *et c.* Quæras certe vt vincula peccatorum rumpere: vt per fenestram peccatorum pœnitentiæ arctissimam exire possis, sicut exploratores: Et Dauid per fenestrã euasit: Certe arcta fenestra est vsurario et raptori et cuilibet iniusto iniustorum bonorum restitutionẽ odienti: qui tamen per illam debet euadere. Quid nobis.

Psal. 139. a — *Cant. 2. b* — *Psal. 104. a* — *ibidem.* — *2. Par. 15. c* — *Psal. 68. b* — *Ios. 2. c* — *1. Reg. 19. c*

DOMINICA PRIMA POST OCT. EPIPHANIÆ.

SERMO PRIMVS.

Ioan. 2. — Nuptiæ multiplices

NVptiæ factæ sunt, et c. Sunt nuptiæ officiosæ, pniciosæ, gratiosæ, gloriosæ. Primæ sunt viri et mulieris contrahentis: secundæ diaboli et animæ peccantis: tertiæ Christi et Ecclesiæ militantis: quartæ Christi et Ecclesiæ triumphantis. De primis: Cum timore domini nuptias exercebant. Expone eandem historiam, quo modo septem viros Sarræ dęmonium occidit: et quomodo tribus noctibus orationi vacabãt. Has nuptias honorauit Dominus quadrupliciter, videlicet institutione. Institutæ enim sunt non a vili persona, immo non ab homine, non ab angelo, sed a Deo. Institutę enim sunt non in vili loco, non in stabulo, non in angulis, sicut modo fiunt clandestina matrimonia, sed in paradiso institutæ sunt: in statu non culpæ, sed innocentiæ: non post lapsum hominis, sed ante lapsum. Sed heu modo post lapsus multos et fornicationes multas multi contrahunt. Item associatione, quia Iesus, et mater, et discipuli in nuptijs erant non histriones, non chorizantes, sicut modo. Item operatione, quia in nuptijs aquam in vinum conuertit. Sed heu modo magicę artes diabolicæ in nuptijs exercentur. Item significatione: Sacramentũ hoc magnũ est, *et c.* Quia ergo matrimonium de septem sacramentis est: sacra vita tenenda est. Auguft. Bonæ sunt nuptiæ, in quibusdam vero meliores sunt: coniugati quanto castiores ac fideliores Deum timent, maxime si filios, quos carnaliter desiderant, spiritualiter nutriant. De secundis: Conuersæ sunt nuptiæ in luctum, et vox miserorum in lacrymas. Nota historiam quo modo Iambri filij cum tympanis et musicis instrumentis adduxerunt sponsam filiam vnius de magnis principibus Chanaam, super quos irruit Ionathas,

Tob. 9. d — *Tob. 6. c* — Nuptiæ a quo, vbi, et quãdo institutæ sũt. — *Ephes. 5. g* — *1. Mac. 9. d*

thas, et interfecit eos. Iamber luciferum significat. Interpretatur enim dies amaricans. Lucifer autem ante lapsum dies fuit, post lapsum amaricans totum mundum: [Sap. 2. d] Inuidia diaboli, *et c.* huius filij sunt alij dæmones, non natura, sed imitatione. [Psal. 142. c] Psal. Erue me de manu, *et c.* Chanaam mundum significat: interpretatur enim commutatus. [Mundi mutatio.] Mutatio autem mundi est primo per aquam diluuij: in fine per ignem iudicij. Medio autem tempore per aquam baptismi et ignem Spiritus sancti, [Psal. 76. b] hæc mutatio dextræ excelsi. [Ephes. 6. b] Principes Chanaam dæmones sunt. Non est nobis colluctatio, *et cetera.* Anima ergo peccatrix et filia, et sponsa diaboli est, quæ nunc a diabolo cum mundanis gaudijs adducitur. Sed Ionatha, id est Christo in morte vel in iudicio superueniente, mala societas damnatione percutitur: [Iob 21. b] Tenent tympanum, *et cet.* vsque ad infernum descendent. In his nuptijs non aqua in vinum, sed vinũ temporalis lasciuiæ in aquã æterni fletus conuertitur. Vnde bene dicitur supra [1. Machabeor. 9. d] quòd conuersę sunt nuptiæ in luctum. [Bernard. episto. 2. ad Fulconem propo fin.] Bernar. Eia lætare, lætare iuuenis in adolescentia tua, vt deserente te pariter cum ætate temporali lætitia, succedant quæ te absorbeant æterna supplicia. De tertijs: [Mat. 22. a] Simile factum est regnum cęlorum homini regi qui, *et cetera,* id est Iesu Christo: cuius est sponsa Ecclesia vita æterna, et fidelis anima: [Ioan. 3. d] Qui habet sponsam sponsus est. Sicut autem conuiuium in nuptijs instruitur, vestes et dona largiuntur: sic et Christus fecit sicut significatum est, [Esther 2. d] vbi dicitur quòd iussit Asuerus conuiuium præparari permagnificum pro coniunctione et nuptijs Esther: ac dona largitus est. Asuerus Christum, Esther Ecclesiam significat, quã pro Vasti, id est synagoga sumpsit. Conuiuium permagnificum est, in quo corpus suum ad comedendum, et sanguinem ad bibendum dat. Largitus etiam est dona in cruce vbi sponsam duxit. Dedit enim [Ioan. 19. e] corpus tortori, spiritum patri, matrem Ioanni, [Luc. 23. f] paradisum latroni, sed postmodum dedit dona Spiritus sancti. [Psal. 67. d] Psal. Dedit dona hominibus. Vestes etiam dedit et nudus in cruce permansit. In his nuptijs aqua in vinum conuertitur, cũ lacrymas doloris consolatio Spiritus sancti sequitur. [Psal. 103. b] Psal. Vinum lætificat cor hominis. Ioan. Chrysost. Dominus ipse est, qui consolatur flentes, dolentes curat, pœnitentes informat. [Mat. 25. a] De quartis nuptijs: Quæ paratæ erãt intrauerũt cum eo. *et cet.* Omnem iucunditatem et delectationem, quam visus, et auditus, et gustus, et omnes sensus omnium hominum habuerunt, vel habent, vel habebunt in omnibus nuptijs mundi, quæ fuerunt, et sunt, et erunt, incomparabiliter excedit gaudium nuptiale in cęlo. [Apoc. 19. b] Gaudeamus et exultemus, et demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ agni. Item in his nuptijs aqua in vinum vertitur, dum miseria iucunditate in æternas lætitias commutatur. [Hieron. ad Pamn. epist. 50. in fin. to. 2.] Hiero. Miserię quidem delicijs, et deliciæ miserijs commutantur. In nostro arbitrio est vel diuitem sequi vel Lazarum.

SERMO II.

[Ioan. 2. a] Deficiente vino. etc. Secundum quadruplices nuptias prædictas, [Vinũ quadruplex.] quadruplex est vinum quod ibi bibitur. Est enim vinum naturale, mortale, spirituale, et æternale. Primum deficiens, secundum inficiens, tertium sitiens, quartum reficiens. De primo: [Ioel 1. a] Expergiscimini ebrij, et flete, et vlulate omnes, qui bibitis vinũ in dulcedine, *et cet.* De pœnis autem vinolentorum dicitur: [Prou. 23. d] Cui vę? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ? cui sine causa vulnera? cui suffossio oculorũ? Nonne ijs, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? Hæc omnia de temporalibus et spiritualibus et æternalibus malis ebriosorum exponi possunt sic. Cuius patri? terrenali ipsum allicienti: vel secundũ glossã patri mortali, cuius exemplo ebriosus factus est, [Glossa in hunc locũ. to. 3.] vel patri gehennali, cuius suggestione hoc facit. Item cui rixæ? cum hominibus corporales, cum angelis et sanctis spirituales, cum damnatis et dæmonibus æternales. Item cui foueæ? quia cadunt quandoque in puteum: foueæ vtique corporales secundum glossam, [Glossa ibid.] foueæ vitiorum spirituales, vel foueæ, id est fossuræ gehennales. Item cui sine causa vulnera? corporalia, vel peccatorum spiritualia, vel pœnarum æternalia. Item cui suffossio oculorum, id est caligo vel cæcitas corporalis vel spiritualis, vel æternalis Glos. [Glossa in hunc locũ.] Vini immoderatus haustus et exterioris et interioris visus ingerit cæcitatem. De secundo: [Deut. 32. e] Fel draconum vinum eorum: hoc vinum est voluptas et gaudium, quod est contra Deum: Venenosum enim est vinum non quidẽ sensualiter, sed spiritualiter: vel vinum temporaliter, sed fel ęternaliter. Greg. Momentaneum est quod delectat, æternale erit quod cruciat. Idem vinum fellitum accepit Iesus felle mixtum, sicut dicitur: [Mat. 27. f] Vinũ autem gaudij mũdani quasi in somno bibitur: [Isa. 29. b] Sicut somniat sitiens et bibit: postquam fuerit expergefactus lassus adhuc sitit. Vnde contingit amatoribus mundi sicut cuidam dormienti in turri, cui in somnijs apparuit mulier ornata exhibẽs scyphum aureũ cum vino, at ille surgens in somno sitiens sequebatur potum donec de turri cecidit et est confractus. [Apoc. 17. a] Mulierem istam dico vanitatem huius mundi, quæ cum poculo voluptatis transitoriæ illud nobis propinat: Mulier erat circumdata purpura, *et c.* habens poculum aureum in manu sua, *et c.* In purpura significatur excellentia, in auro opulentia, in poculo concupiscentia. Hoc poculum est carni mellitum, sed spiritui venenatum. Greg. Qui veneni poculum porrigit, ora poculi mellis dulcedine tangit: hæc sequitur stultus donec de turre falsæ securitatis cadat in præcipitium damnationis: [1. Thes. 5. a] Cum dixerint pax et securitas, tunc repentinus superueniet interitus. [Prou. 9. b] De tertio: Bibite vinum quod miscui vobis. Hoc est vinũ consolationis et gratiæ Spiritus sancti: [Act. 2. b] Musto pleni sunt isti. Mixtum enim est pœnitentibus aqua contritionis. [Psal. 59. a] Psal. Potasti nos vino compunctionis. Sed prius hæc aqua mittitur in hydriam quàm vinum. Item proficientibus mixtum lacte deuotionis: [Can. 5. a] Bibi vinũ cum lacte meo. Itẽ perfectis mixtũ est puluere et speciebus virtutum: [Can. 8. a] Dabo tibi poculum ex vino condito. Quis vnquam clauso ore vidit aliquem bibentem illud? si ergo vinum Spiritus sancti vis bibere, debes os aperire in oratione. Bernard. Orando bibitur vinum Spiritus sancti lætificans cor hominis: vinum quod inebriat spiritum, et carnalium voluptatum infundit obliuionem. Hoc vinum nuptiale est, ideo non datur non habentibus vestẽ nuptialem nouæ conuersationis: qui adhuc veteri malæ vitæ sacco induuntur. [Mat. 9. b] Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres. [Esther 1. b] De quarto: Vinum vt magnificentia regia dignum erat, abundans et præcipuum ponebatur: et dicitur ibi quòd poculis aureis bibebant. Vasa sunt sancti aurea claritate, de quibus iucunditatis æternæ vina bibemus cum gratiarũ actione. [Eccli. 32. a] Gemmula carbunculi in ornamento auri et comparatio musicorum in conuiuio vini. Carbunculus in auro est deitas in humanitate, vel anima cuiuslibet sancti in corpore glorificato. Musica in vino laus est et gratiarum actio in gaudio æterno. Tunc poterimus dicere: [Ioan. 2. b] Seruasti vinum bonum vsque adhuc. Aqua enim lacrymarum pœnitentię vel baptismalis innocentiæ in sex hydrijs, sex ætatum humanæ vitæ fiet nobis vinum glorię. Quid mirum si aqua lacrymarum contritionum fiet nobis vinum in prȩmio, cum iam sit angelis vinum in cęlo? Bernar. Lacryma pœnitentum vinũ est angelorũ. Quot autẽ ętatibus vixeris sine gratia baptismali, tot hydrias vacuas habes et sine aqua, vnde neque vinũ ibi recipies.

SER-

SERMO III.

Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factum, et cetera. Mirabilis est ista conuersio aquæ in vinum. Considerandæ autem sunt hæ quattuor conuersiones mirabiles ad se inuicem ordinatæ. Conuersa enim sunt, homo in lapidē, lapis in aquam, aqua in vinū, vinū in sanguinē. De primo: De vxore Loth. De secundo: Psal. Qui conuertit petram in stagna. De tertio, hic. De quarto: Hic est sanguis meus. Ista spiritualiter quotidie fiunt. Homo in lapidem vertitur dum in peccatis induratur, vel enormi peccato grauatur. Lapis enim durus est et grauis: Vtinam Deus duros lapides hodie mollificet: Auferam cor lapideum de carne vestra. Sicut autem lapis missus in mare: ita peccator profundum inferni petit in morte: Descenderunt in profundum quasi lapis. O quanto impetu mergitur in infernum anima peccatrix: Sustulit vnus angelus lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare dicens: Hoc impetu mittetur Babylon, idest congregatio impiorum vel anima peccatrix confusa coram Deo et angelis: Babylon enim confusio interpretatur. Periculum autem submersionis cauetur, si lapis in aquam vertitur. Lapis autem in aquam vertitur, dum cor induratum in aquam lacrymarum per contritionem resoluitur: Exitus aquarum, *et cetera*. Sed nota historiam qualiter aqua de petra eijciebatur bina percussione virgæ: Dominus enim cor lapideum bis percutit, primo corporaliter, secundo spiritualiter: primo exterius infirmitate vel damno rerum, vel morte charorum: secundo interius timore gehennæ. Cuius enim cor non percuteretur, si cogitaret pœnas inferni non solum intolerabiles acerbitate, sed interminabiles æternitate? Discedite a me maledicti, *et cetera*. O quàm sanatiuæ sunt istæ percussiones: Percutiam et ego sanabo. Ecce bis percussa est ab homine petra durissima, et egressa est aqua largissima. Heu Domine Deus quàm durum est cor, non ab homine, sed a Deo, non tantum bis, sed centies percussum est, et non emisit vnam guttam, vnam scilicet compunctionis lacrymam. August. Satis durus est, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare. Sed sciat se culpabiliter durum qui flet damna temporis, vel amici mortem, et dolorem peccati non ostendit lacrymis. Aqua in vinum vertitur, dum contritio in dilectionem, lacrymæ timoris in lacrymas amoris mutantur. Seruiuisti quandoque Deo timore, seruis nunc amore: seruiuisti in mœrore, seruis nunc in iucunditate. Ecce aqua in vinum mutum versum est: Psal. Vinum lætificat cor hominis: Bene autem charitas significatur per vinum, quia vini modo mentes inebriat amantium. Bern. Quicumque gustu charitatis semel perfecte inebriatus fuerit, ad omnem laborem hilarescit: dolet, et non sentit: laborat, et non lassescit: deridetur, et non aduertit. Hoc est vinum, quod in tribus propaginibus crescens, in calicem exprimitur: Videbam coram me vitem, in qua erant propagines, *et cetera*. Vitis Christus: Ego vitis vera. Tres propagines, tres sunt substantiæ in Christo, corpus, anima, deitas. Collige ergo beneficia, quæ in suo corpore Christus nobis exhibuit, scilicet in incarnatione, in passione, et in communione: et miræ dilectionis vinum exprimere potes. Item collige beneficia, quæ in anima exhibuit qui pro nobis hospitium sanctissimum corpus reliquit in mundo, animas eduxit de inferno, pro nobis interpellat in cælo. Qui est ad dexteram Dei, qui interpellat pro nobis. Et hoc vinum feruentis amoris exprimere potest. Item collige beneficia diuinitatis videlicet corporalia, spiritualia, æternalia: et vinum dulcissimæ dilectionis quasi de tertia propagine exprimere potes in calicem corporis. Bern. Vide quo modo, immo quàm summe a nobis Deus amari meruit: qui prior ipse dilexit nos, tantus et talis gratis tantillos et tales. Vinum autem in sanguinem Christi vertitur, dum dilectio Dei veram animæ vitam in Christo operatur. Vita enim corporalis in sanguine Christi est: sic vita spiritualis et æternalis in sanguine Iesu Christi: Qui bibit meum sanguinem in me manet. Quid mirum si vita nostra in sanguine est Christi, cum simus membra Christi? Membra sumus eius de carne eius, *et cetera*. Sed ecce quando vnum membrorum abscinditur, sanguis effunditur. Sanguinem ergo Christi miserabiliter effundit, qui de corpore Christi mystico se vel alium per mortale peccatum abscindit. Bernardus: Non tibi videtur Dominus grauiorem ab eo sustinere persecutionem, qui auertit ab eo animas, quas proprio sanguine redemit, quàm ab illo, qui sanguinem suum fudit?

Marginalia: Ioan. 2. b — Quattuor conuersiones mirabiles. — Gen. 19. e — Ps. 113. a — Mat. 26. c — Ezec. 36. f — Exo. 15. a — Apoc. 18. f — Ps. 118. r — Nu. 20. b — Mat. 25. d — Deut. 32. f — August. de ver. et fal. pœnit. c. 9. to. 4. — Psal. 103. b — Gen. 40. b — Ioan. 15. a Christus vitis. — Rom. 8. g — Bern. de dilig. Deo ante med. — Ioan. 6. f — Ephes. 5. g

DOMINICA SECVNDA POST EPIPHANIAM.

SERMO I.

Hoc fecit initium signorum Iesus in Chana Galileæ, et manifestauit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius. Quoniam per cognitionem effectus deuenitur in cognitionem causæ: ideo Ioannes Euangelista in verbo proposito (quod est quasi conclusio et epilogatio totius Euangelij hodierni) insinuat quòd Iesus Christus manifestauit eminentem potentiam suam per effectum miraculosum et super facultatem naturæ: in subita transmutatione aquæ in vinum, nulla dispositione præcedente cum dicit: *Hoc fecit initium signorum*, et cetera. Vnde in verbo proposito primo notatur miraculorum Christi apparens inceptio, cum dicit: *Hoc initium signorum fecit Iesus*. Secundo suæ potentiæ per signum euidens manifestatio, cum subdit: *Et manifestauit gloriam suam*. Tertio discipulorum eius manuducens illuminatio, cum subiungit: *Et crediderunt in eum discipuli eius*: scilicet propter infusionem supernæ gratiæ interius, et manuductionem miraculi exterius. Primo ergo notatur miraculorum Christi apparens inceptio, cum dicit: *Hoc initium signorum fecit Iesus*. Non enim illud signum subitæ transmutationis aquæ in uinum fuit initium signorum Christi, quantum ad existentiam, sed solum quantum ad apparentiam: et præterea si uolumus bene et artificiose procedere, possumus dicere secundum ueritatem, quòd eadem die, licet diuersis temporibus triplex fecit signum, per quod excellentiam suæ triplicis proprietatis manifestauit; fecit, inquā, eadem die Epiphaniæ. Primo, signum spectabile in insolita apparitione stellæ fulgentis. Secundo, signum mirabile in subita transmutatione naturę obedientis. Tertio, signum admirabile in gratuita sanctificatione aquæ regenerantis. et hoc est quod cantat sancta mater Ecclesia. Tribus miraculis sanctum diem colimus ornatum, *et cet.* propter quod erat institutum (uidelicet ad manifestationem ueri luminis) festum Epiphaniæ non incongrue dicitur illo die factum, et eius memoria celebrata est, cum unumquodque a suo fine digne et laudabiliter commendetur. Primo ergo notatur signum spectabile in insolita apparitione stellæ fulgentis. Vnde dicitur: Leuabit Dominus signum in nationes et cōgregabit profugos Israel, et dispersos Iuda colliget a quattuor plagis terræ. Dominus leuabit signum stellæ fulgentis in nationes, idest gentes, ut per hoc manifestaret eis, quòd ipse est uera lux omnium mentium illuminatrix. Vnde stella nouæ claritatis, quæ magis apparuit,

Marginalia: Ioan. 2. a — Isa. 11. c — Mat. 2. a

ruit, declarauit verum lumen natum in mundum. Et congregabit profugos Israel, idest dispersos diriget in viam bonam. Nam Israel directio Domini interpretatur. Et dispersos Iuda colliget ad confitendum nomini Domini. Iuda enim confessio interpretatur. A quattuor plagis terræ, idest à quattuor inordinatis et terrenis affectionibus secundum quas gentes ambulabant in vanitate sensuum. videlicet a timore vanitatis et superbiæ ad timorem humilitatis reuerentiæ. A fætore carnalitatis et immundiciæ, ad nitorem sanctitatis et pudicitiæ. Ab ardore terrenitatis et auaritiæ, ad amorem paupertatis et inopiæ. A furore impietatis et inuidiæ: ad dulcorem charitatis et beneuolentiæ. Fecit secundo signum admirabile in subita transmutatione naturæ obedientis. Et de hoc potest dici illud: Innoua signa, immuta mirabilia tua: glorifica manum tuam et brachium dexterum. Innoua signa, scilicet tu qui Iordanem fluentem retrorsum conuertisti mirabiliter. Immuta mirabilia tua, scilicet aquæ litteralis intelligentiæ mandata Dei parum vel nihil exequentis in vsum spiritualis intelligentiæ, vt Creatori obediatur secundum intentionem præcipientis. Glorifica manum et brachium dextrum per ostensionem præeminentis potentiæ in subita transmutatione naturæ obedientis, vt timeant qui habitant terminos terræ a signis tuis: vt cognoscant quoniam tu solus altissimus super omnem terram, cuius voluntati nihil potest resistere. Fecit tertio signum amabile in gratuita sanctificatione aquæ regenerantis. Vnde in Psal. dicitur: Fac mecum signum in bonum, vt videant qui te oderunt, et confundantur: quoniam tu domine adiuuisti me et consolatus es me. Fac mecum signum, idest baptismi sacramentum in bonum salutis meæ, vt videant qui te oderunt, scilicet dæmones, propter rectitudinem et seueritatem iustitiæ. Et confundantur per eiectionem de mundo tabernaculo paradisi. Quoniam tu Domine adiuuisti me: scilicet liberando a percussione mortis æternæ sanguinea consignificatione crucis in baptismo. Et consolatus es me: scilicet per infusionem dulcorantis gratiæ. et hoc est quod expresse et secundum litteram dicitur: Signa thau super frontes virorum gementium et dolentium: de morte Christi per compassionem. et sequitur quod transierunt percussores per medium ciuitatis, et percusserunt omnes qui non habebant signum thau, idest crucis in frontibus suis. Quod thau amabile signum in baptismo imprimit Deus animæ spiritualiter in bonum salutis. Sequitur. *Manifestauit gloriam suam:* vbi notatur suæ potentiæ per signum euidens manifestatio. Per illud enim signum, aut per alia quæ fecit Iesus, manifestauit suæ proprietatis triplicem excellentiam. Nam primo per signum aquæ originem immutantis, manifestauit sublimitatem potentiæ creantis. Secundo per signum stellæ fulgentis, manifestauit claritatem sapientiæ gubernantis. Tertio per signum vndæ regenerantis manifestauit benignitatem clementiæ redimentis. Vt sic ratione primi sit humiliter timendus siue admirandus. Ratione secundi reuerenter honorandus. Sed ratione tertij ardenter diligendus. Primo per signum aquæ originem immutantis, manifestauit sublimitatem potentiæ creantis. Et de hoc dicitur in prædicto themate: *Hoc initium fecit Iesus signorum, et manifestauit gloriam suam.* Deus enim miraculosa opera sua manifestauit simplicibus et idiotis: vt qui non possunt considerare per lumen creaturæ claritatem diuinæ lucis, considerarent per aspectum miraculorum immensitatem suæ potentiæ. Et hoc est quod dicit Dominus de cæco: Neque hic neque parentes eius peccauit, sed vt manifestentur opera Dei in illo. Opera Dei dicuntur, quæ seruat sibi Deus, et talia sunt opera miraculosa, quæ sunt supra naturam. hæc autem opera manifestantur in cæco, idest idiotis et simplicibus vt qui non possunt eleuari per contemplationem, eleuentur per admirationem. Secundo per signum stellæ fulgentis manifestauit claritatem sapientiæ gubernantis. Et de hoc dicitur: Inuestiga sapientiam et manifestabitur tibi, et continens factus, non derelinques eam. Ista sapientia Christus est quam magi primitiæ fidei gentilis populi inuestigauerunt per signum stellæ fulgentis, quousque manifestaretur eis. Etiam sic per infusionem supernæ gratiæ et manuductionem creaturæ manifestatur Christus qui est lux sapientiæ. Et hoc est quod dicitur: Quod notum est Deo manifestum est in illis: Deus autem manifestauit illis: inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Tertio per signum vndæ regenerantis manifestauit benignitatem clementiæ redimentis. Et de hoc dicitur: Hoc autem iam tertio manifestauit se Iesus discipulis suis. Et bene verbum illud contigit in proposito. Nam primo Christus manifestauit claritatem sapientiæ in apparitione stellæ. Secundo virtuositatem potentiæ in transmutatione aquæ. Et tertio iam manifestauit se Christus manifestatione suæ dignitatis triplicis in benigna sanctificatione aquæ regenerantis. et hoc propter perfectionem testimonij. Nam primo manifestauit se per testimonium baptisantis: secundo per testimonium Spiritus sancti descendentis in specie columbæ: tertio per testimonium patris in voce, et sic tertio se manifestauit, idest perfecte: quia in numero perfecto, tum propter manifestationem suæ triplicis proprietatis, tum propter perfectionem testimonij, tum propter commendationem mysterij Trinitatis. De hoc potest dici illud: In mortem traduntur per Iesum, vt et vita manifestetur Iesu in carne mortali. In baptismo Christi consecrato merito passionis Christi ita tradimur in morte originalis peccati et actualis iniquitatis, vt nouitatis vitæ Iesu per gratiam baptismalem et aliquando pœnitentialem manifestetur in carne nostra mortali. Tertio subinfert: *et crediderunt in eum discipuli eius:* vbi notatur discipulorum Christi manuducentis illuminatio. Apostoli namque et alij Christiani, pro quibus patribus nati sunt filij per infusionem supernæ gratiæ et manuductionem illius signi et aliorum signorum Christi: et maxime per manuductionem trium signorum superius dictorum ita perfecte fuerunt illuminati, vt crederent. Primo per eius potentiam durissimum Pharaonis imperium exterminari. Secundo per eius sapientiam obcæcatum rationis oculum illustrari. Tertio per eius clementiam antiquum Dei et hominis bellum reconciliari. Primo ergo crediderunt discipuli per eius potentiam durissimi Pharaonis imperiū exterminari. Et de hoc dicit: Iesus populum suum saluauit de terra Ægypti, eos, qui non crediderunt, perdidit. Ægyptus enim interpretatur coangustatio et tenebræ siue tribulatio. Vnde hic Iesus saluauit populum suum credentem sibi de terra Aegypti: quando eos saluauit a coangustatione propriæ iniquitatis: ab obcæcatione ignorantiæ damnantis: ab oppressione siue tribulatione aduersæ potestatis, per impetrationem generalis veniæ, per infusionem illuminantis gratiæ, et per euasionem opprimentis potentiæ. Et eos, qui non crediderunt, perdidit per damnationem mortis æternæ. Secundo crediderunt discipuli per eius sapientiam obcæcatum oculum rationis illustrari. Vnde Ioannes: Ego lux in mundum veni vt omnis, qui credit in me, in tenebris nō maneat. Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quoniam Iesus Christus candor lucis æternæ lumen angelorum, venit in mundum nube humanitatis contemperatum non obscuratum: vt fieret lumen terrenorum vt omnis, qui credit in eum humiliter et cum reuerentia, non maneat in tenebris damnosæ ignorantiæ: sed habeat lumen vitæ. Et hoc fuit figuratum

Marginal references: Isa. 11. c; Eccl. 36. a; Psal. 85. d; Ezech. 9. b; Ioan. 9. a; Eccli. 6. c; Mat. 2. a; Rom. 1. c; Ioan. vlt. c; 2. Cor. 4. c; Psal. 44. c; Epist. Iudæ. a; Ioan. 12. g; 1. Tim. 1. c

tantum in illuminatione cæci in Iesum Christum humiliter credentis cum reuerentia humiliter adorantis: Tu credis in filiū Dei? Sequitur, Credo Domine: et procidens adorauit eum. Tertio crediderunt discipuli: per eius clementiam antiquum Dei et hominis bellum reconciliari: Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius. O donum ineffabile, o virtus amabilis, qua ceteræ virtutes euanescunt. Nam etsi omnium virtutum gratuitarum incrementum procedat ex dilectione: tamen a fide habet primum fundamentum, quoniam sine fide impossibile est Deo placere. Hæc est illa virtus scilicet fides de crucifixo, quæ discordes fœderat, antiqua bella Dei et hominis pacificando reconciliat, et de inimico non tantum facit amicum, sed verum atque dilectum filium adoptiuum. Hæc est quæ nostra placat, rigorem iustitię mitigādo et etiā euacuando. Hæc est quæ vincit inuicibilem, omnia prospera pro voto impetrando. Vnde Ioannes: Quidquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Et ego rogabo patrem meum pro vobis: ipse enim pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis quia a Deo exiui. *et cetera.*

Ioan. 9. g — *Ioan. 1. b* — *Hebr. 11. b* — *Ioan. 16. c*

SERMO II.

Domine si vis, potes me mundare: Leprosus iste peccatorem significat qui coram Deo et angelis et omnibus sanctis fœtidior et abominabilior est omni leproso, et ideo tamquam leprosus de consortio sanctorum eijcietur in die nouissimo: Præcipe filijs Israel vt eijciant de de castris omnem leprosum, *et cet.* Filij Israel angeli sunt, qui sicut dicitur: Separabunt malos de medio iustorum. Quicumque hanc eiectionem euadere vult, nunc petat mundari a lepra peccatorum. Mundatur autem homo quadrupliciter: videlicet regeneratione baptismi, contritione pœnitentiali, oratione virtuali, tribulatione temporali. De primo: Effundam super vos aquam mundam. O gratia Saluatoris! puella quædam leprosa pauper erat, quæ curari non poterat, nisi balnearetur in sanguine regali: quā rex quidam tantum dilexit, quòd sanguinem suum vsque ad mortem effudit, vt illa mundaretur. Rex iste Christus est, qui Ecclesiam, immo animam tuam leprosam dilexit, et balneum baptismi tibi de sanguine suo fecit. Per sanguinem Christi baptismus habet virtutem animas mundandi: Christus dilexit Ecclesiam et semetipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans lauacro aquæ et verbo vitæ. De secundo: Psal. Amplius laua me, *et cetera.* Attendenda autem hic est confessio vt munderis: Si confiteamur peccata nostra, fidelis et iustus est, vt remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. Iniquitas autem est lepra animæ, a qua pœnitentia mundat. Augustinus: Pœnitentia languores sanat, leprosos curat, mortuos suscitat, sanitatem auget, eamq. conseruat. O gratia pœnitentiæ quæ serpentem mundat sicut anguillam, lupum sicut ouē! Vnde de immundis animalibus in linteo ostēsis dictum est Petro: Quæ Deus mundauit, tu ne communia dixeris. In linteo, quod de lino multo labore paratur, pœnitentia significatur digna, quæ multis afflictionibus et laboribus agitur: et sicut animalia mundata in linteo recipiuntur in cælum, ita animæ per pœnitentiam mundatæ assumuntur ad regnum. De tertia: Orabit pro eo sacerdos, et sic mundabitur: hoc dicitur de muliere purificanda, quæ etiam offerre debeat agnum, aut columbam, siue turturem. In agno significatur innocentia, in columba pœnitentia: columba enim habet gemitum pro cantu. Augustinus sic dicit: Geme vt columba, et tunde pectus, et tundendo esto correctus. In turture significatur continentia. Auis enim est solitaria, et dum comparem amittit, alium non quærit. Ecce cum talibus obliuionibus oratio virtuosa sit ad mundandum. De quarto: Sedebit conflans et emundans argentum, et purgabit filios Leui, *et cet.* non solum in purgatorio, sed etiam in mundo mundantur animæ per pœnas et tribulationes: In tempore tribulationis peccata dimittis, *et cet.* Gregorius: Flagella bonorum aut uitia perpetrata, aut quæ poterant perpetrari futura tentant. Secundum istas quattuor emundationes legimus quattuor modis lepram mūdatam. videlicet per fluuium, per sinum, per interuentum, per tactum. Mundatur enim anima per fluuium regenerationis sicut significatum est in Naaman leproso, qui septies lotus in Iordane, mundatur. Genus humanum septies lauatur, quia spiritu septiformis gratiæ, vel quia a septem vitijs in baptismo mundatur. Item per sinum pœnitentiæ et reconciliationis. Vnde de manu Mosi leprosa. Retrahe ait manum tuam in sinum tuum, retraxit et protulit iterum et erat similis carni reliquæ, idest munda. Sinus est pœnitentia: Quoniam visurus, *et cetera.* vsque reposita hæc spes mea in sinu meo, *et cetera.* Væ eis, qui in sinu pœnitentiæ non fiunt, vel de sinu ceciderunt: quoniam in sinum Abraæ non venient. de quo: Factum est autem vt moreretur, *et cetera.* Item per interuentum orationis. Vnde Maria soror Aaron murmurans contra Mosen, lepra percutitur: sed orante Mose pro ipsa, mundatur per tactum correctionis suæ siue castigationis. Vnde in præsenti Euangelio dicitur: Extendens manum tetigit eum, *et cetera.* Homo enim a Deo tangitur, dum ab eo corripitur. Vnde diabolus dicit de Iob: Mitte manum tuam et tange os eius et carnem: et tunc videbis quòd in faciem benedicat tibi.

Mat. 8. a — *Num. 5. a* — *Mat. 13. g* — Mundatio quadruplex. — *Ezec. 36. d* — *Ephes. 5. f* — *Psal. 50. a* — *1. Ioan. 1. d* — *August. de ver. et fal. pœnit. c. 1. to. 4.* — *Act. 11. b* — *Leuit. 12. d* — Turtur. — *Malac. 3. a* — *Tob. 3. c* — Lepra quattuor modis mundata. — *4. Reg. 5. e* — *Exod. 4. a* — *Iob 19. d* — *Luc. 16. e* — *Num. 12. c* — *Iob 2. b*

SERMO III.

Tantum dic verbo, et sanabitur puer: Puer tuus est spiritus tuus, quem a languoribus peccatorum sanari petis, dicens: *Tantum dic verbo*, et cetera: Sana me Domine et sanabor. Sanat autem Dominus totaliter, velociter, facilitet, multipliciter. De primo: Totum hominem sanum fecit in sabbato. Totalis huius saluatio in septenario significatur. Sabbatum enim septima dies: Lauare septies in Iordane, et recipiet sanitatem caro tua. Septies, idest ab omnibus quæ septem diebus commisisti. Omne enim peccatum tuum commisisti in aliquo septem dierum. Septem enim diebus omne tempus voluitur. Iordanis autem significat baptismum, quia in eo baptizatus est Dominus per pœnitentiam, quod interpretatur riuus iudicij. Si enim homo iudicium diuinum futurum attenderet, riuus contritionis et lacrymarum in eo proflueret: Leuabit manum suam super fluuium in fortitudine spiritus sui et percutiet eum. In septem riuis flumen contritionis, in septem riuos lacrymarum diuiditur, dum pro septem vitijs lacrymæ funduntur: et sic septem riuis et septem lotionibus et septimo die, idest in sabbato totus homo sanatur. Non est autem totus homo sanatus si adhuc habet oculos leprosos, per cōcupiscentiam oculorū, vel linguam per mendacia et detractiones: et manus per mala opera. Simul enim sanat Dominus omnia. Psal. Qui sanat omnes infirmitates tuas. Aug. Numquid Dominus aliquid sanauit, quod omnino non liberauit? Totum enim hominem sanauit in sabbato: quia corpus ab infirmitate, et animā ab omni contagione: indicans pœnitentem oportere simul dolere ab omni crimine. De secundo: Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosq. induc in domum tuam. Cùm videris nudum, operi eum: et carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, et sanitas tua citius orietur. Ecce per

Mat. 8. a — *Hier. 17. b* — *Ioan. 7. d* — *4. Reg. 5. e* — *Isa. 11. d* — *Psal. 102. a* — *August. de ver. et fal. pœnit. c. 9. to. 4.* — *Isa. 58. e*

per opera misericordiæ citius obtinetur sanitas animæ. Vere citius. Ambrosius: Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia. [Ambr. li. 2. commen. in Luc. c. 1. to. 3. edit. Ro.] Mystice autem esuriens, et egenus, et vagus et nudus est Christus. Esuriens vtique est, qui ait: Esuriui, et dedisti mihi manducare. [Mat. 25. d] Item egeni fuerunt Apostoli et sanctus Franciscus et alij sancti: Egentes angustiati *et cet.* [Heb. 11. g] quos in domum mentis nostræ inducimus, dum eorum vitam intra nos consideramus et imitamur. Super omnes autem iudicamus egenum et vagum illum, qui conqueritur: Vulpes foueas habent, et volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. [Mat. 8. e] Item nudus fuit Christus in cruce, qui veste charitatis operiendus est. Sed quo modo cum veste operies, si vestem non habes? Non habens vestem nuptialem. [Mat. 22. b] Si hoc feceris erumpet tibi lumen gratiæ, et celeriter orietur sanitas animæ. Hoc vtique dicitur: Orietur vobis timentibus nomen meum, sol iustitiæ, et sanitas in pennis eius. [Mal. 4. a] In sole lumen veritatis: in pennis celeritas sanitatis inuenitur. Quid mirum si sanat celeriter, qui sanat tam libenter? Augustinus: Tardius videtur ei veniam dare, quàm peccatori accipere. [August. de spir. et ani. c. 6. to. 3.] Sic enim festinat a tormēto conscientiæ reum absoluere, quasi ipsum plus cruciet cōpassio miseri, quàm ipsum miserum compassio sui. De tertio dicitur hic. Tantum dic verbo et sanabitur. [Ioan. 4. g] Non oportet te Domine ad Mōtem Pessulanum mittere pro medicina: Neque herba, neque malagma sanauit eos, sed tuus Domine sermo, qui sanat omnia. [Sap. 16. b] Et ideo dic verbo *et cet.* Psal: Misit verbum suum *et cet.* [Psal. 106. b] Verbum ergo Dei medicina est animæ, quam stulti infirmi abhorrent, hominum sustinentes linguam, qui potius cum Lazaro deberent sustinere linguam canum, idest, doctorum. [Luc. 16. e] Psal: Lingua canum tuorum *et cet.* [Psal. 67. a] Ideo sanari non potest: Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, et eum sanitas non sequetur. [Prou. 29. a] Sicut Deus faciliter sanat per linguam canum, idest doctorum: ita diabolus vulnerat per linguam serpentinam siue peruersorum. Psal: Acuerunt linguas *et cet.* [Psal. 139. a] Vt sagitta lingua eorum. [Hier. 9. c] De quarto. Nota quòd multis medicinis vtitur Dominus ad sanandum. Sanat enim per contritionem. Psal: Qui sanat contritos *et cet.* [Psal. 146. a] Item per confessionem. Psal: Domine clamaui ad te *et cet.* [Psal. 29. a] De confessione quoque et oratione intelligi potest quod dicitur: Creaui fructum labiorum pacem, pacem ei qui longe est et qui prope dixit Dominus, et sanaui eum. [Isa. 57. d] Item per operationem: Extende manum tuam, scilicet ad opus bonum et extendit, et restituta est sanitati. [Mat. 12. b] Item per castigationem: Ipse vulnerat et medetur, *et cet.* [Iob 5. d] Ecce quàm multiplicia sunt ad sanandum Dei remedia, quia multiplicia sunt animarum vulnera. Augustinus: Magni sunt Domine languores nostri, multi et magni, sed amplior est medicina tua.

SERMO IIII.

Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores: [Mat. 8. b] Eijcientur miseri in iudicio extra consortium saluādorum, propter septem vitia capitalia: quod significatum est in septem eiectionibus hominum de quibus legimus. Eijcientur ergo damnandi propter superbiam. Quod significatum est in Nabuchodonosor: Hæc est interpretatio sententiæ altissimi. [Dan. 4. e] Eijcient te ab hominibus, et cum bestijs ferisq. erit habitatio tua. Cum bestijs, idest, dæmonibus. Psal: Ne tradas bestijs animam meam. [Psal. 73. a] Hæc eiectio facta est propter superbiam Nabuchodonosor, sicut et Luciferi: Eieci te de monte Dei et perdidi te o Cherub. [Ezec. 28. d] De monte, idest de cælo empyreo, de quo: Quis ascendet in montem Domini *et cet.* [Psal. 23. a] Item propter inuidiā: Ecce eijcies me hodie a facie tua, et a facie tua abscondar. [Gen. 4. b] Bene dicit abscondar: quia tolletur impius ne videat gloriam Dei. Caim autem adhuc hodie est, quicumque fratris sui persecutor est: Omnis qui odit fratrem suum, homicida est *et cet.* [1. Ioan. 3. c] Immo et incendiarius diaboli est. Ioannes Chrysostomus: O inuidia omni malitia cumulata, inuidia ignis inextinguibilis: Item propter iracundiam: Eijce ancillam et filium eius, scilicet Ismaelem, qui bene iracundiam significat. [Gen. 21. b] De ipso enim dicitur: Hic erit ferus homo, manus eius contra omnes, & manus omnium *et cet.* [Gen. 16. c] Item persequebatur fratrem suum: Quo modo tunc qui secundum carnem natus est qui persequebatur *et cet.* [Galat. 4. d] et ideo eiectus est de possessione hereditatis suæ. Sic iracundi propter feritatem et fraternam persecutionem exercentes, eijciuntur de hereditate æterna. Contra quod de mansuetis dicitur: Mansueti autem hereditabunt terram: [Psal. 36. b] Beati mites *et cet.* [Mat. 5. a] Mites ergo cum gaudio persecutores suos tolerare debent, sicut Isaac, quem Ismael persequebatur, qui hereditatem obtinere voluit. Vnde Isaac interpretatur risus vel gaudium: Omne gaudium existimate fratres *et cet.* [Iac. 1. a] Item propter auaritiam: Eijciebat omnes vēdentes et ementes de templo, et mensas nummulariorum *et cet.* [Mat. 21. a] Difficile est inter ementis et vendentis consortium non interuenire peccatum. Fugite ergo venditiones et emptiones iniquas, sed non illam de qua dicitur: Si vis esse perfectus, vade et vende omnia *et cet.* [Mat. 19. c] et habebis thesaurum in cælo *et cet.* [Ibid. d] Vnde Petrus: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Cui ergo in iudicio sedere, et centuplum accipere, et vitam æternam possidere promittitur? Centuplum enim est Spiritus sancti consolatio vel gratia. [Cētuplum.] Quicumque ergo hoc centuplum non recipit, argumentum est, quòd adhuc hæc omnia non reliquit. Item per accidiam: Cum eiecta esset turba *et cet.* [Mat. 9. e] Turba hæc plangens mortuum accidiosos significat, qui lugubres et tristes incedunt, qui demisso capite et manibus vadunt, quasi semper plangant mortuum, quibus omne bonum in tædium vertitur. Isti sunt, de quibus: Ecce ibi mulieres plangentes Adonidem. [Ezech. 8. f] Item propter gulam: Eiecitq. Adam et collocauit ante paradisum Cherubin et flammeum gladium. [Gen. 3. d] Sed istum gladium cum in passione sua Dominus tollere vellet, præmonuit discipulos, dicens: Attendite vobis ne forte grauentur corpora vestra in crapula et ebrietate *et cet.* [Luc. 21. g] Isidorus: Cui abstinentia non est epularum, ardentis diuitis attendat supplicium: cuius tanta in inferno inter ignes erat inopia, quanta hic epularum fuerat copia. [Isidor. de sum. bono lib. 2. c. 42. sent. 8.] Item propter luxuriam: Præcipe filijs Israel, vt eijciant de castris omnem leprosum, et qui de semine sunt, vt luxuriosi et incontinentes qui eijcientur de castris, idest, de consortio angelorum: [Num. 5. a] de quibus castris dicitur: Castra Dei sunt. [Gen. 32. a] Quæ bene dicuntur castra a castitate. Vnde: Neque nubent neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in cęlo. [Mat. 22. c] Vnde casti viri sunt quasi angeli Dei non solum in cælo, sed etiam in mundo. Ioan. Chrysostomus: Castitas res est angelica. [Chrys. in Mat.] Per hanc enim solum singulariter homines angelis similantur, et vincitur natura virtutibus. Sic ergo eijcientur mali de societate bonorum: Tu ergo si eijci non vis, veni ad Christum: Eum, qui venit ad me, non eijciam foras. [Ioan. 6. d] Superbus veniat per humilitatem: iracundus per mititatem: inuidus per charitatem: per pietatem auarus: luxuriosus per castitatem.

DO.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM.

SERMO I.

Mat. 8. a

ECce leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Quia qualibet Christi actio nostra est instructio: ideo hodierna die curatio exterioris lepræ corporalem pulchritudinem deformantis, est instructio, et significatio lepræ interioris spiritualem pulchritudinem deturpantis. Vnde ad nostram instructionem in verbo proposito sub leprosi metaphora a Deo curati describitur cōditio peccatoris, quantum ad statum propriæ transgressionis, animam deformantis: quantum ad actum subiectionis, animam disponentis: et quantum ad effectum orationis, animam eleuantis. Primo ergo in verbo proposito notatur proprie transgressionis deformatio: cum subdit: *ecce leprosus veniens*. Secundo debitæ subiectionis exhibitio cum subdit: *adorabat eum, dicens*: Tertio discretæ supplicationis petitio. cum subinfert. *Domine, si vis, potes me mundare*. Valde enim fuit discretus in petendo: non enim dixit descende vel veni, quasi sua præsentia abesset ab aliquo loco: nec verbo: quasi in prolatione verbi esset alligata sua potentia: sed dixit, *Si vis*: sciens illud Psal. Omnia quæcumque Dominus voluit fecit. Primo ergo in verbo proposito notatur conditio peccatoris quantum ad statum propriæ transgressionis animam deformantis, cum dicit: *ecce leprosus*. et nomine leprosi bene peccator intelligitur. Nam sicut morbus lepræ est generanti assimilatiuus, corporalis pulchritudinis deformatiuus, et communis habitationis separatiuus: sic peccatum maxime multiplicatum habet tria mala in anima facere. Nam primo peccatum superbiæ et ambitionis animam assimilat paternæ malignitati. Secundo peccatum luxuriç et fornicationis animam deformat in pulchritudine naturali. Tertio peccatū auaritiæ et cumulationis animam separat a communi habitatione paradisi. Vnde peccatum superbiæ ratione malignitatis quia assimilat, est odiendum. Peccatum luxuriæ ratione fęditatis quoniam inquinat, est abhorrendum. Peccatum auaritiæ ratione separationis a Deo, quam facit, est fugiendum. Primo peccatum superbiæ et ambitionis ad modum lepræ animam assimilat paternæ malignitati. Vnde dicitur: Cum eleuatum est cor eius in interitu suo, et neglexit Dominum Deum suum: et sequitur statim: quasi orta est lepra in fronte coram sacerdotibus in domo Domini. Osias ille superbus et elatus in corde, datus est in interitu mortis æternæ, quia neglexit Deum omnipotentem: et imitatur per opera diabolicam prauitatem: et ideo sicut in spirituali fronte diaboli apparuerunt signa superbiæ coram angelis bonis sibi resistentibus in cœlo empireo: sic in fronte Osię paternam malignitatem imitantis, orta est lepra in signum superbiæ: quia eleuatus et factus leprosus in facie, idest, in anima coram residentibus in domo Domini. Secundo peccatum luxuriæ et fornicationis ad modum lepræ animam deformat in pulchritudine naturali. Vnde dicitur: Contaminatum ac sordidum se clamabit omni tempore, quo leprosus est. Et bene infectus vitio luxuriæ debet se proclamare contaminatum ac sordidum: eo quòd ex immundis affectionibus et inordinatis motibus et illicitis operibus adeo sordet et contaminatur: vt multo abominabilior fit angelicis spiritibus eum intueri, quàm sanis hominibus leprosum aspicere. Nec vnquam Spiritus sanctus habitabit in corpore subdito peccato luxuriæ. Certe super omnia debemus niti ad acquirendam istam munditiæ et castitatis pulchritudinem: qua per istam prouocaremus Spiritum sanctum in amorem et concupiscentiam nostri. Vnde deberemus toto conatu amouere a nobis inordinata desideria, immundas cogitationes: quia sicut quando abundant multi humores corrupti in corpore, generant quandam scabiem et impediginem, et aliquando lepram, tollentes munditiam corporis. Sic inordinatæ affectiones, immundæ cogitationes, et corrupti motus carnales generant scabiem incontinentiæ, lepram luxuriç, et tollunt munditiam castitatis et pudicitiæ: ac per hoc corpus fit fœtidum habitaculum diaboli non Spiritus sancti. Tertio peccatum auaritiç et cumulationis ad modū lepræ animam separat a communi habitatione paradisi. Vnde: Lepra Naaman adhęrebit tibi et semini tuo in sempiternum: et egressus est ab eo. Quia istum Giezei et quemlibet auarum auaritiç commouet et incitatur accipere bona temporalia: ideo dicitur lepra Naaman, qui incontinens vel commotio interpretatur: et adherebit tibi: et etiam cuilibet imitanti eum: et quemadmodum leprosus expellitur a communi habitatione sanorum hominum: ita auarus eligens terrenam habitationem cum talpa, et statuens oculos declinare in terram, priuat se communi habitatione sanctorum. Vnde leprosus ab Eliseo egressus dicitur, idest, a consortio cuiuslibet viri sancti, cuius habitatio et conuersatio in cęlis cum angelis per appetitum semper est. Sequitur. *Orabat eum, dicens*. Vbi notatur debitæ subiectionis exhibitio, eo quòd sic adorando exhibet sibi diuinæ latriæ cultum. Exhibebat enim Christo diuinæ latriæ cultum, cum adorabat eum. Primo cum humiliatione timoris et reuerentiæ in corde, ratione creantis potentiæ. Secundo cum expressione honoris et magnificentiæ in ore ratione gubernantis sapientiæ. Tertio cum ostensione amoris et beneuolentię in opere, ratione redimentis et glorificantis clementię. Et sic ratione istarum trium proprietatum, soli Deo et non alij debetur cultus latrię. Primo ergo adorabat eum cum humiliatione timoris et reuerentię in corde, ratione creantis potentię. Vnde in Psal. Adorabo ad templum sanctum tuum, confitebor nomini tuo. Nullus inquam perfecte, potest Deum adorare, nisi habeat maximam reuerentiam ad maiestatem diuinam. Quis enim potest mentali intuitu intueri summum bonum in maiestate cum seueritate iudicij, quando resiliat in propriam paruitatem. Discamus ergo Christi admirari et formidare virtuositatem potentiæ. Nam principium sapientię timor Domini, quòd disponit et purificat os cordis et oris ad cultum diuinę sapientię. Secundo, adorabat eum expressione honoris et magnificentię in ore, ratione gubernantis sapientię. Vnde in Psal. In conspectu angelorum psallam tibi: adorabo ad templum sanctum tuum. Tunc homo psallit Deo in conspectu angelorum et in conspectu hominum terrenorum, qui non psallit ad vanam gloriam, nec propter temporalia lucra: sed solum ad laudem et gloriam Creatoris cum puritate et rectitudine intentionis. Adorabo ad templum sanctum tuum. Templum Dei sanctum est corpus mundum et immaculatum, in quo anima Deum adorat et eius nomine confitetur. Portę enim sunt quinque sensus, qui sunt omni diligentia conseruandi, ne mors fęditatis peccati intret per eos: quia sicut non placet regi vinum quod hauritur de vase immūdo mediāte foramine superficialiter pulchrificato, sic non placet Christo laudatio, quę egreditur de corde immundo ore superficialiter deuoto. Tertio adorabat eum cum ostensione amoris et beneuolentię opere ratione redimentis et glorificantis clementię. Vnde dicitur, de magis: Videntes stellam gauisi sunt gaudio magno valde, et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, et procidentes

Marginalia: *Psal. 114. c* — Côparatio lepræ cum peccato. — *2. Par. 26. c* — *Ibidem. d* — *Leuit. 13. f* — *4. Reg. 5. d* — Cultus latriæ. — *Psal. 5. b* — *Psal. 114. d* — *Psal. 137. a* — *Mat. 2. b*

tes adorauerunt eum: et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus: et myrrham. Ecce quòd magi in exhibitione cultus latrię habebant feruorem amoris et beneuolentię: quia non vendiderunt ex cupiditate, sed obtulerunt spontanea voluntate puero paruulo in signum amoris et beneuolentię, non timoris et pœnæ. Hoc est enim scilicet charitatis siue amoris donum sine quo nullum bonum acceptatur. Ipsa enim charitas reddit voluntatem hilarem respectu sui, vnde dicitur: Gauisi sunt gaudio magno. Concordat denique respectu Christi. vnde sequitur. Intrantes domum liberalem, respectu dati. Vnde subditur: apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera: aurū, thus, et myrrham: in signum expressionis fidei interioris. Tertio subditur discretę supplicationis petitio: cum dicit: *Domine si vis, potes me mundare*. Ita enim fuit discretus ille leprosus in petendo medicinam sui corporis, vt quemlibet alium infectum lepra spirituali informet ad petendum suo exemplo sanctificationem animę suę. Vnde quicumque est infectus vitio alicuius leprę, debet discrete secundum morbum petere discretum medicamentum. Nam primo superbus debet petere mundari a tumore superbię, per amorem filialis reuerentiæ. Secundo luxuriosus a fœtore luxurię per decorem, siue odorem castitatis et munditię. Tertio auarus ab ardore auaritiæ, per dulcorem spiritualis lætitię: vt sic anima deordinata et auersa a patre per tumorem superbię, a filio per fœtorem luxurię, a Spiritu sancto per ardorem auaritiæ, ordinetur ad patrem per timorem filialis reuerentię, ad filium per candorem siue odorem castitatis et innocentiæ, ad Spiritum sanctum per dulcorem spiritualis lętitiæ. Primo ergo emundamur a tumore superbiæ per timorem filialis reuerentiæ. Vnde: Mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus perficientes sanctificationem in timore Domini. Sicut fœtor luxuriæ est inquinamentum corporis, sic tumor superbię est inquinamentum spiritus. Vnde primum dicitur peccatum corporale, secundum peccatum spirituale, et quia non placet Deo qui emundet corpus ab inquinamento luxurię per amorem castitatis et munditię: nisi mundet spiritum ab inquinamento superbię per timorem filialis reuerentię. Ideo dicit Apostolus: Emundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus. Sed quia nisi timor Domini pręcedat commitetur et subsequetur nostram emendationē: nequaquam possumus sanctificationem perficere: quoniam qui sine timore est, non iustificabitur. Ideo sequitur perficientes sanctificationem in timore Domini. Secundo a fœtore luxuriæ emundamur per decorem castitatis et pudicitiæ. Si quis ergo emundauerit se ab his, erit vas in honore sanctificatum et vtile Domino et ad omne opus bonum paratum: iuuenilia desideria fuge. Si quis ergo emundauerit se ab his inquinamentis luxurię per amaritudinem contritionis et pœnitentiæ: erit vas in honore, sanctificatum per pulchritudinem cælestis gratię, siue castitatis et munditię, et vtile Domino ad omne opus per complacentiam diuinę voluntatis. Non enim placet nobilissimo Regi Christo, neque acceptatur in opere ministerij sui vas sordidum et immundum. Iuuenilia desideria fuge. Non enim dixit resiste sed fuge: quia melius superatur vitium luxurię per fugam quàm per resistentiam. Tertio ab ardore auaritię mundamur per dulcorem spiritualis lętitię. Vnde: Effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab vniuersis idolis vestris mundabo vos. Quia vero mens auari ęstuat varijs delicijs, ardet terrenis affectionibus: non enim cessat per diem inutilibus distractionibus, nec per noctem varijs cogitationibus: ideo dicit Dominus: Effundam super vos depressos ad terrena aquam mundam, idest, gratiam Spiritus sancti ad refugationem ardoris auaritię, cuius gustatio tanto dulcore refrigeret ardentem animam terrenis affectionibus vt dissipet omnes appetitus ardoris et terrenitatis: et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris et ab vniuersis idolis vestris. Dicitur peccatum auaritię omne inquinamentum. Eo quòd cupiditas est radix omnium malorum: appellatur nihilominus nomine idolorum. Quia secundum Apostolum. Auaritia est idolorum seruitus: et propter hoc valde bonum consilium dabat Dominus: Veruntamen quod superest date elemosinam et ecce omnia munda sunt vobis, *et cetera*.

[Margin: 2. Cor. 7. a; 2. Tim. 2. d; Ezec. 36. e; Ezec. 36. e; Colos. 3. a; Luc. 11. f]

SERMO II.

Ascendente Iesu in nauiculam, et cetera. Nauicula est Ecclesia, quæ tempestatibus et fluctibus tribulationum frequenter quassatur. Considerandum, quòd quattuor genera hominum nauibus vtuntur: videlicet, piscatores, bellatores, negotiatores, viatores. Sic est Ecclesia nauis piscatorum in prædicatione, nauis bellatorum in tentatione, negotiatorum in operatione, viatorum in peregrinatione. Ideo Christus merito ascendit in nauiculam. De primo: Sedens in nauicula docebat turbas, et vt cessauit loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, et laxate retia vestra in captionem. In hac nauicula tot sunt piscatores, quot sunt in Ecclesia doctores. Pisces sunt homines: Faciam vos fieri piscatores hominum. Mare autem in quo capiuntur pisces, est mundus. Psal. Hoc mare magnum, *et cetera*. Flumina, in quibus capiuntur; sunt concupiscentiæ mundi. Psal. Super flumina Babylonis, *et cetera*. Tria autem sunt flumina: Omne quod est in mundo, *et cetera*. De his fluminibus extrahi debent per pœnitentiam qui vasa mansionum cælestium eligi vellent. Elegerunt bonos in vasis suis. O quantæ gratię est, quod ait Dominus: Duc in altum, idest, in profundum: vt etiam de profundo peccatorum homines eruantur. Psal. Conuertam in profundum maris. O si ego rudis piscator vnicum piscem Domino meo Jesu Christo capere possem. De secundo: Feci naues bellicas: volo autem procedere per regionem, vt vlciscar in eos, qui corruperunt regionem nostram, *et cetera*. Verba ista potest Christus dicere. Quot autem sunt status bonorum in Ecclesia militantium, tot sunt naues bellicę Christi. Status ergo coniugalis, vidualis, virginalis, naues sunt. Item ordo Francisci, Benedicti, Dominici, et alij: in quibus contra diabolum, mundum, et carnem, et vitia bellandum est. In citharis, et in tympanis, et bellis pręcipuis, expugnabit eos. In sono citharæ, suauis oratio: in percussione tympani, carnis maceratio: in bellis præcipuis, spiritualis colluctatio significatur. Regio igitur mens est nostra, vel Ecclesia, vel fides: corrumpitur autem iniquitatibus. Psalm. Corrupti sunt, *et cetera*. Corruptor est diabolus: Timeo ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua. ita corrumpantur sensus vestri. Item mundus: Fugientes eius quę in mundo est cōcupiscentię corruptionem. Item caro: Omnis quippe caro. In istos corruptores Christus vlciscetur, dum per fideles Christi eijciuntur. Licet autem bona sit manus tua, bona vita, tamen non es securus de victoria: ideo contra corruptores istos perseuerandum est in pugna. August. Ecce baptizati sunt omnes, iustificati sunt omnes a peccatis, restat tamen luctari cum carne et diabolo. De tertio: Facta est quasi nauis institoris de longe portans panem suum. Panis est corpus Christi quod de longe venit, quia de cælo: Ego sum panis verus, *et cetera*. Institor est Christus. Institor est quilibet iustus, cuius merces sunt virtutes et bona opera: Iuda et terra Israel ipsi institores tui in frumento primo balsamum, mel, et oleum, et resinam, proposuerunt in nundinis tuis,

[Margin: Mat. 8. c; Luc. 5. a; Mat. 4. c; Psal. 103. c; Psal. 136. a; 1. Ioan. 2. b; Mat. 13. f; Psal. 67. e; 1. Mac. 15. a; Isa. 3. g; Psal. 13. a; 52. a; 2. Cor. 11. a; 2. Pet. 1. a; Gen. 6. c; Cor. 6. c; Prou. 31. b; Ioan. 6. d, e; Ezec. 27. d]

tuis. Per Tyrum, cui præponuntur hæc, mundus significatur: cui de naui Ecclesiæ proponitur frumentum doctrinæ. [*Prou. 11. d*] Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis, *et cet.* [*Eccli. 24. b*] Item balsamum bonæ famæ: Quasi balsamum non mixtum odor meus. Non mixtum dicit contra hypocrisim. Hypocrita enim miscet malum et bonum. [*Ibidem. c*] Item mel gratiæ: Spiritus meus super mel dulcis. Item oleum misericordiæ: Computrescet iugum a facie olei. [*Isa. 10. g*] Per opera enim misericordiæ, iugum diaboli destruitur, et tanquam putridum abijcitur. [*Hier. 51. a*] Item resinam pœnitentiæ: Tollite resinam ad curandum dolorem eius, si forte sanetur.

[*Mat. 9. a*] De quarto: Ascendens Iesus in nauiculam transfretauit et venit in ciuitatem suam. Ciuitas ista est cælestis, in quam transfretare debemus, vt de peregrinatione exeamus: [*Hebr. 13. c*] Non habemus hic manentem ciuitatem, *et cet.* Augustinus: Erit illius ciuitas et vna in omnibus et separabilis in singulis, voluntas libera, ab omni malo liberata: cum bono fruens indeficiente æternorum iucunditate gaudiorum. Quia ergo viatores sumus, ideo congrua virtutum hospitia quęramus, in quibus lassi quiescamus. Viatores enim valde soliciti sunt de bonis hospitijs. Bona hospitia ad quiescendum sunt, charitas, misericordia, patientia, castitas, et ceteræ virtutes. Hæc hospitia tibi Deus nõ negat, si quæris, si petis, si pulsas. [*Iob 31. d*] Foris non mansit peregrinus, et hospitium meum viatori patuit.

SERMO III.

[*Mat. 8. c* — *Idem ser. 1.*] Ecce motus factus est magnus in mari ita vt nauicula operiretur fluctibus: Nauicula est Ecclesia: [*Prou. 31. b*] Facta est quasi nauicula, *et cet.* Mare est sæculum. [*Psal. 103. c*] Psal. Hoc mare magnum, *et cet.* [*Idem ser. 1.*] Motus et fluctus sunt tribulationes et persecutiones: [*Iona 2. b*] Fluctus tui super me transierunt. Inuenimus autem in scriptura septem vicibus periclitari naues: iuxta quod accipere possumus septem causas propter quas nauicula Ecclesiæ tribulationibus quassatur. videlicet, propter temporalium auaritiam et opulentiam: propter malæ societatis adhęrentiam: propter subditorum inobedientiam: propter prelatorum negligentiam: propter spiritualem Christi absentiam: propter curæ pastoralis, seu subditorum excrescentiam, propter iniquam innocentum oppressionem et violentiam. [*3. Reg. 22. g*] De primo dicitur: Quòd Iosaphat fecit naues quę nauigauerunt in Ophir propter aurum, quæ confractæ sunt in Asyongaber. Iosaphat iudicem significat. [*Sap. 1. a*] Interpretatur enim ipse iudicans: Diligite iustitiam, *et cet.* Ophir mundum infirmum significat. Interpretatur enim infirmans. Per aurum amor temporalium significatur, scilicet auaritia. [*Isid. etym. lib. 10. ver. Auidus.*] Isidorus: Auarus dictus ab eo, quòd sit auidus auri. Nauis Iosaphat in Ophir propter aurum vadit, quando iudex temporalia in Ecclesia quærit. Periculosum est hoc autem. Legimus enim, quòd propter aurum idololatria committitur. [*3. Reg. 12. f*] Vnde dicitur: Quòd Hieroboam fecit vitulos aureos, vt adoraret eos populus. Vitulus aureus adoratur, quando amor auri amori Dei præponitur. [*Ephes. 5. b*] Vnde auaritia seruitus idolorum dicitur, *et cet.* Hoc autem scitote intelligentes, *et cet.* Item propter aurum nauis frangitur, quando per amorem temporalium Ecclesia vel congregatio per discordiam scinditur. Ioan. Chrysostomus: Non amabit proximum, qui aurum amat. Item propter aurum Achan lapidatur. Furatus enim fuit regulam auream, sicut dicitur: [*Iosue 7. d*] Per duritiam lapidum duritia pœnarum ęternarum significatur. Achan ergo propter aurum lapidatur, quando auarus pœnarum cumulo æternarum obruitur. [*Bernardus in declam. sup. ecce nos, ante med.*] Bernardus: Vtinam saperes miser, et intelligeres, quòd cum thesauro pecuniæ thesaurum irę pariter cumulas. Sic ergo auaritia auaro nociua est: ad Dominum, propter idololatriam: ad proximum, propter discordiam: ad seipsum, propter pœnam æternalem. [*2. Mach. 12. c*] De secundo dicitur: Quòd Ioppitæ rogauerunt Iudęos ascendere secum scaphas siue naues, et sic submerserunt eos. Ioppe mundum significat propter deceptiuam eius pulchritudinem. Interpretatur enim pulchritudo. In Ioppe ergo sunt mundi amatores. Iudæi confitentes interpretantur, et significant iustos, et religiosos, Dominum laudando, et seipsos accusando confitentes. Qui ergo magis mundi amatoribus quàm Dei adhærent, cito in nauibus submerguntur et pereunt: [*Isa. 2. b*] Proiecisti populum tuum domum Iacob, quia repleti sunt vt olim, et augures habuerunt vt Philistiim, et pueris alienis adhæserunt. Vnde bene ait Isidorus: [*Isid. in syn. cap. 9. post med.*] Melius est habere malorum odiũ, quàm consortium. Vere periculosa est malorum societas vbique. Periculosa est in cælo. Vnde socij luciferi cum eo corruerunt: [*Apoc. 12. a*] Cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cæli. Item in mundo, sicut hic dicitur, quia spiritualiter submerguntur. [*Psal. 17. c*] Psal. Cum peruerso peruersus. *et cetera.* Item in inferno. [*Isa. 13. b*] Vnusquisque ad proximum suum stupebit: facies combustæ vultus eorum. Mala ergo societas in cælo perdit gloriam: in mundo addit culpam: in inferno cumulat pœnam. Vt ergo hęc periculosa euadas, bonos socios semper habeas. Bernardus. Bonos in consilio, bonos in obsequio, et bonos habeas contubernales, qui vitę et honestatis tuę custodes sint et testes. De tertio dicitur: [*Iona 1. a*] Quòd pręcepit Dominus Ionę prædicare in Niniue. Ionas a facie Domini fugit in nauim quæ tantum periclitata est, quòd Ionas eiectus est. Vere periculosa est inobedientia. [*Gen. 3. d*] Legimus enim inobedientia eiectum Adam de paradiso. Paradisus est autem Spiritus sancti gratia, vel sancta vita: [*Eccli. 40. c*] Gratia quasi paradisus in benedictionibus. Item Ionam de naui sicut hic dicitur. [*1. Reg. 15. f*] Item Saul de regno sicut legitur: Per regnum autem gloria ęterna significatur: [*Sap. 5. c*] Ideo accipient regnum decoris, *et cetera.* Propter inobedientiam ergo eijcitur homo de paradiso gratię, de naui Ecclesiæ, de regno gloriæ Dei. Ad idem regnum non sinit hominem peruenire. Prima eiectio est a fidelium merito: secunda a fideliũ numero: tertia a fidelium præmio. Augustinus: O quam detestabile est vitium obedientię contrarium, per quam angelus de cælo, homo de paradiso cecidit: Saul regnum amisit: populus Israel populum et gentem amisit.

SERMO IIII.

[*Mat. 8. c*] Ecce motus factus est in mari, ita vt nauis, et cetera. Post prędictas tres causas, quattuor adhuc causę restant: per quas nauicula Ecclesię tribulationum fluctibus premitur. Quarum prima est, prælatorum negligentia. Vnde hic dicitur, quòd Iesu dormiente in nauicula, motus magnus factus est. Iesus in naui dormit, vbi iudex et rector torpent et negligenter agunt. Vere periculosus est somnus negligentię rectorum et principum. [*Gen. 9. c*] Legimus enim quòd Noe dormiens denudatur: hoc autem spiritualiter fit, quòd negligens et tepidus est quis, quando bona vita vel fama priuatur. [*Tob. 2. b*] Item quòd Tobias dormiens excæcatur, per calida stercora hirundinum: per quę feruens cupiditas temporalium significatur: [*Philip. 3. b*] Omnia arbitror vt stercora. Sed heu hodie plus diligitur illud stercus, quàm Christus. [*2. Reg. 4. c*] Item Isboseth iugulatur dormiens a duobus principibus latronum: Latrones sunt peccata: [*Mat. 21. b*] Vos autem fecistis illam speluncam latronum, *et cetera.* Duo principes sunt pręsumptio, et desperatio. Dormiens ergo per negligentiam denudatur a bona conuersatione, excęcatur a bona cognitione, iugulatur ęterna damnatione. Et vere multa iugulatione dignus est malus rector: [*Gregor. lib. past. cur. par. 3. c. 1. admon. 5.*] Prelati tot mortibus mori digni sunt, quot in subditos suos perditionis exempla transmittunt. Secunda est spiritualis Christi absentia. Vnde dicitur: [*Mat. 14. c*] Quòd Iesus erat solus in monte, et nauicula

in mari iactabatur fluctibus. Ibi autem Christus A absens est, vbi Christi amor non est. Sicut econtrario Christus est, vbi castitas est. August. Tanto Deum habebimus præsentiorem, quanto amorem quo in Deum tendimus poterimus habere puriorē. Vere periculosa est Christi absentia. Legimus enim quòd, Christo absente, Lazarus moritur: Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Mors Lazari spiritualem mortem significat. Item Christo absente, nauis agitatur: sicut hic dicitur, perturbatur periclitatione. Psal. Auertente turbabuntur, *et c.* Item Christo absente Thomas dubitat: Nisi videro, *et cetera.* propter hoc bene dicit Dominus: Ego sum B via, veritas, et vita. Christus est vita et ideo ipso absente, anima moritur. Ipse est via, ideo ipso absente, viator periclitatur. Ipse est veritas, et ideo ipso absente, dubitatur in fide. Tertia est curæ pastoralis excrescentia. Vnde: Impleuerunt ambas nauiculas, ita vt pene mergerentur. Per multitudinem piscium significatur multitudo subditorum. Quando enim tantum excrescit cura pastoralis per talem multitudinem, quòd periculosum est. Notandum autem, quòd triplex est multitudo, per quā homines incipiunt mergi. Prima est temporalium: Qui volunt diuites fieri, *et cetera.* incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, et nociua, quæ mergunt homines in interitum, et perditionem. Secunda tribulationum: Videns ventum validum, id est persecutiones, timuit, et cum cœpisset mergi, *et cetera.* Semper enim in tribulatione clamandum est ad Dominum. Tertia subditorum, de qua hic dicitur, quòd concluserunt multitudinem piscium, et innuerunt socijs, *et cetera.* Si pene merguntur qui alios in adiutorium vocant, quid fiet de illis, qui adiuuantes repellunt? De alia naui, scilicet religionis nullum admittunt: sed certe in iudicio videbunt quot per eos animæ perierunt. Bernard. Venient ante tribunal Christi, audietur peccatorum querela grauis, accusatio dura, quorum maxime stipendijs neque diluere peccata, quibus facti sunt duces cæci, mediatores fraudulenti. Quarta cum propter oppressionis innocentum violentiā. Vnde legitur, quòd nauis, in qua captiuus ducebatur Paulus, valde periclitata est: sed iam non solum Paulus, immo iam periclitati sunt multi alij innocentes, violentias, et iniurias sustinentes: non solum a sæcularibus iudicibus, sed etiam ab ecclesiasticis. Bernard. O Prælati, iugum vestrum aggrauatis super vos, quorum onera potius portare debetis. Vere periculosa est huiusmodi oppressio. Omnis enim creatura insanit contra violentum, specialiter autem terra in passione innocentis Christi: terræ motus factus est vt dicitur. Item aqua, vnde oppressores filiorum Israel sicut dicitur: Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Et hic dicitur quòd Paulo violentiam patiente, mare concitatur. Item ignis. Vnde dicitur, quòd viros illos, qui innocentes miserunt in ignem, incendit flamma ignis. Potest autem in his triplex violentorum pœna significari, scilicet temporalis in aqua. Vnde: Inundauerunt aquæ, *et cetera.* Iudicialis in terræ motu. Terra enim mouetur, dum in corde iudicium timetur. Psal. Terra mota est, *et c.* Æternalis in igne: Ignis eius non extinguetur, *etc.*

Aug. epist. 52. ad Macedon. post med. to. 2. | Ioan. 11. c | Ps. 103. d | Ioan. 20. f | Ioan. 14. a | Luc. 5. b | Multitudo triplex. | 1. Tim. 6. b | Mat. 14. d | Bernar. in declamat. sup. ecce nos rel. ante med. | Act. 27. c | Mat. 27. f | Exo. 15. b | Dan. 3. c | Psal. 67. b | Isa. 66. g

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

SERMO I.

D*omine salua nos perimus*: Quia securum est discipulis audire veros magistros: commendabile filijs imitari bonos patres: atque gloriosum subditis sequi strenuos dominos. Ideo in verbo proposito exemplo Apostolorum, verorum magistrorum, bonorum patrum, atque strenuorum dominorū principium fidei Christianę: propter imminens periculum corporale diuinum auxilium reuerenter postulantium, et etiam efficaciter optātium, admonemur nos eius discipuli, filij subditi: in omni necessitate recurrere ad auxiliū diuinę misericordiæ omnibus subuenientis. Vnde ad hoc melius faciendum eorum exemplo informamur nos in verbo proposito ordinate procedere: eo quòd in verbo præmisso, primo præmittitur affectuosa inuocatio excellentis magnificentiæ: Secun- C do additur discreta insinuatio imminentis indigentiæ: Tertio subiungitur deuota petitio auxiliantis misericordiæ. Primo ergo confitentur potentiam, cum dicitur: *Domine.* Secundo demonstrant indigentiam, cum dicitur: *perimus.* Tertio implorant clementiam, cum subiungitur: *salua nos.*

Primo ergo in verbo proposito commendant virtutis excellentiam, cum dicitur: *Domine.* Ista autem excellens virtus, et magnificentia quæ in hoc vocabulo: *Domine*, intelligitur: potest tamen tripliciter accipi. Primo ratione inseparabilis potentiæ: in præualendo. Secundo ratione infallibilis sapientiæ: D in cognoscendo. Tertio ratione inenarrabilis misericordiæ: in parcendo. Sic propter potentiæ magnificentiam redditur terribilis inimicis: propter sapientiæ luculentiam, honorabilis in domesticis: sed propter misericordiæ affluentiam amabilis, et desiderabilis miseris, et egenis. Primo habet Dominus virtuositatem potentiæ in præualendo. Vnde in Psal. Quoniam excelsus Dominus, terribilis, rex magnus super omnem terram: subiecit populos nobis, et gentes sub pedibus nostris. Iesus Christus est excelsus Dominus propter maiestatem dominij: terribilis, propter seueritatem iudicij: et rex magnus super omnem terram, propter dignitatem imperialis E præsidentiæ. Subiecit populos nobis, et gentes sub pedibus nostris: propter virtuositatem inexpugnabilis præualentiæ: propter hoc dicitur: Domine rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuæ resistere voluntati. Secundo habet Dominus infallibilem sapientiæ notitiam in cognoscendo. Vnde dicitur: Recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est, et ipsi prępparantur cogitationes. Vetera sophisticę rationis, et philosophicæ argumentationis, quasi nullius valoris recedant de ore vestro, non quòd non debeatis de philosophia loqui: sed quòd non debeatis ei in- F niti, quia Dominus Iesus Christus in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, et scientiæ, est Deus scientiarum cognoscens omnia nouissima, et antiqua. Et ipsi prępparentur cogitationes vt dirigantur in via veritatis, et iustitiæ secundum dictamen rectæ rationis non sophisticę. Tertio habet Dominus pietatem misericordiæ in parcendo. Vnde: Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et reuertatur ad Dominum, et miserebitur eius, quoniā multus est ad ignoscendum. Derelinquat impius viam suam, id est, peccatum operis, et vir iniquus cogitationes suas, id est, peccatum cordis, et reuertatur ad Deum cum amore, et miserebitur eius: per condonationem

Mat. 8. c | Psal. 46. a | Hest. 13. c | 1. Reg. 2. a | Colos. 2. a | Isa. 55. b

nationem omnium delictorum. Quia multus est ad ignoscendum: quia tanta est offensa quantus est ille, qui offenditur. Certe exemplo grosso experimento approbato possumus videre quod multus est ad cognoscendum. Nam vulgo dicitur quod mulier adultera et repudiata et a consortio viri eiecta nequaquam a viro suscipitur vt ei reconcilietur, propter horrorem fœditatum præteritarum. Anima tamen si per auersionem a Deo fuerit fornicata in peccatis multis, si conuerti voluerit clementer suscipitur a Christo: non propter horrorem præteritarum fœditatum deuitat eius consortium. Et propter hoc dicit Hieronymus doctor fidelissimus super illud Hierem. Dixit: Reuertere reuertere, et non est reuersa. O clementia de nostra duritia, dum post tanta scelera nos prouocat ad salutem, nec siquidem volumus ad meliora conuerti. Sequitur: *Perimus*, vbi ostendunt necessitatis indigentiam. Exemplo enim istorum Apostolorum quilibet alius debet ostendere Christo suam indigentiam et necessitatem, cum videt se perire. Primo propter debilitatem impotentiæ subcumbentis. Secundo propter cęcitatem ignorantiæ deuiantis. Tertio propter pœnalitatem miseriæ opprimentis. Primo perit aliquis propter debilitatem impotentiæ succumbentis. Vnde dicitur: Nonne videtis, quod perierit Aegyptus. Aegyptus contradicens diuinę voluntati, cognoscens experimentaliter se perisse ratione debilitatis impotentiæ in resistendo pęnis illatis sibi, signat quemlibet imbecillem positum in tribulatione et angustia, qui diffidens de diuino auxilio et rebellis effectus: intuitu fragilitatis suæ perit periculo interioris indignationis. Secundo perit aliquis propter cęcitatem ignorātiæ deuiantis. Vnde Baruch: Quoniam non sapientiam habuerunt perierunt propter suam insipientiam. Nullus potest deuenire ad statum salutis nisi habeat Iesum Dei sapiētiam. Quoniam ipsa est ad creatorem omnium deductiua, virtutis potentię ostensiua, et diuini cultus exhibitiua. Vnde Philosofi immo aliqui superbi volentes potius inniti stoliditati siue vanitati fantasticæ rationis, quàm soliditati potentiæ veritatis, perierunt propter suam insipientiam. Et nota quod dicit suam: eo quod defectus fuerit ex parte ipsorum, non ex parte diuinæ sapientiæ. O superbia intellectus quę dum inflaris ventositate vanę elationis: euacuaris soliditate sapientię salutaris: et inflammaris stoliditate auersionis. Tertio perit aliquis propter pœnalitatem miseriæ opprimentis. Vnde in Psal. Quomodo facti sunt in desolationem: subito defecerunt et perierunt propter iniquitates suas. Peccatores homines cum implentur, multis miserijs, opprimuntur magnis pęnalitatibus, et affliguntur diuersis doloribus. nolunt patienter conuerti ad lacrymas et ploratus, et clamare ad Deum cum humilitate donec confringantur spinę tribulationis et pęnalitatis: scilicet tanto furore impatientię permittunt se superari immo absorberi, vt subito deficiant in sustinendo: et hoc est quod dicit: Quomodo facti sunt in desolationem: subito defecerunt, *et cetera*. Et quia quod erat eis materia exercendæ virtutis et occasio salutis et gratiæ, scilicet pęnalitates conuertunt in augmentum culpæ. ideo sequitur: Perierunt propter iniquitatem suam. Certe summa sapientia est de necessitate facere virtutem: et summa stultitia est de virtute facere peccatum et vitium. Tertio subditur: *Salua nos*. Vbi notatur deuota imploratio auxiliantis misericordię. Debemus autem exemplo Apostolorum implorare diuinam misericordiam: vt primo Deus insuperabilis potentiæ in præualendo saluet nos a debilitate impotentiæ succumbentis: per influentiam virtutis: fortificantis operatiuam. Secundo Dominus infallibilis sapientię in cognoscendo saluet nos a cæcitate ignorantiæ deuiantis: per supersplendentiam lucis illuminantis intellectiuam. Tertio Dominus inenarrabilis clementię in parcendo: saluet nos a pęnalitate miseriæ opprimentis per concomitantiam salutis dulcorantis affectiuam. Primo Dominus insuperabilis potentię in pręualendo saluat nos a debilitate impotentię succumbentis: per influentiam virtutis fortificantis operatiuam. Vnde in Psal. Nonne in arcu meo sperabo, et gladius meus non saluabit. Saluasti enim nos de affligentibus nos et odientes nos confudisti. In Deo laudabimur tota die. et in nomine eius confitebimur in sęcula. Illi sperant saluari in gladio et arcu suo qui præsumentes de sua fortitudine elatis cogitationibus se extollunt. quibus diuinum auxilium merito denegatur, scilicet recognoscentes suam impotentiam, recurrentes ad diuinum auxilium saluat Dominus: influendo interius virtutem, ne turbentur, et amouendo exterius omne nociuum impedimentum, ne ledantur, propter hoc exemplo Dauid: de omni beneficio debemus non in nobis: sed in Deo laudari, et solum nomini eius confiteri. omne bonum sibi attribuendo. Secundo Dominus infallibilis sapientiæ in cognoscendo saluat nos a cęcitate ignorantiæ deuiantis: per supersplendentiam lucis illuminantis intellectiuam. Vnde: Dedi te in lucem Gentium vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Filius Dei lux vera et purissima carens omni tenebra ignorantiæ omniq. macula culpæ datus est gratis a Deo patre populo Gētium, qui ambulabat in tenebris ad demonstrandum deuia erroris, ne in via erremus præcipitio falsitatis aut deceptionis. Vt sis salus mea diuina scilicet non humana omnium fidelium ab extremis terræ. videlicet ab oriente fideliter incipientium: et ab occidente finaliter morientium: a meridie feruenter amantium: ab aquilone mala pœnę viriliter sustinentium: vt sic nulli existenti in aliqua extremitate terræ illa vera salus ratione suæ sufficientiæ deficiat. Tertio Dominus innenarrabilis clementię in parcendo saluat nos a pęnalitate miseriæ opprimentis per concomitantiam salutis dulcorantis affectiuam. Vnde ad Phil. Saluatorem expectamus Dominū Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrę cōfiguratum corpori claritatis suæ. Si configurari volumus corpus nostrum in aduentu iudicij corpori claritatis Christi, debemus ad exemplar corporis eius, quod fuit attritum ieiunijs et abstinentijs in tormentis et proiectum in terra cum verecundia ad modum frumenti: sic corpus nostrum debet deprimi ieiunijs et humiliari afflictionibus: quia tanto corpus cuiuslibet erit corpori claritatis Christi configuratius, quanto pro eius nomine fuerit humilius. Rogamus, *et cetera*.

Hier. 3. a — Exo. 10. a — Bar. 3. c — Psal. 72. c — Psal. 43. b — Psal. 113. b & alibi. — Isa. 49. a — Isa. 9. a — Phil. 3. d

SERMO II.

Simile factum est regnum cælorum homini, qui seminat bonum semen. In præsenti Euangelio declaratur nobis diuinum beneficium: diabolicum maleficium: humanum exercitium: angelicum officium. Primum ostenditur non solum in seminando semen bonum, scilicet filios regni: sed in tollendo semen malum, idest filios nequam, inter bonos. Vnde noluit Deus euelli zizaniam propter maximam bonitatem suam. Malos enim Dominus in hoc mundo tolerat propter quattuor causas, videlicet propter eorum correctionem. Domine dimitte illam, et hoc anno, *et cetera*. Et hic zizania non tolluntur, quia, vt ait Glosa, forsitan triticum futurum sunt. O quot mali iam hic sunt, qui si modo tollerentur, damnarentur, qui forsitan cito boni erunt et saluabuntur. Item propter bonorum exercitationem: Non delego gentes quas dimisit Iosue, vt in ipsis experiar Israel. Gregorius: Abel esse renuit, quem Cain malitia non exercet. Augustinus: Omnis malus aut ideo viuit, vt corrigatur: aut vt per eum bonus exerceatur. Item propter bonorum associationem. Vnde Sodomitis

Mat. 13. a — Malos cur Dominus toleret in hoc mūdo. — Luc. 13. b — Indic. 2. d — August. in Psal. 54.

domitis pepercisset Dominus propter paucos bonos eis associatos. Non delebo propter decem. Item propter malorum punitionem, vt mali per malos affligantur: Si volueritis harum gentium erroribus adhærere, iam tunc scitote quòd Dominus Deus vester non eas deleat ante faciem vestram, sed vobis erunt in foueam ac laqueum, et offendiculum. Secundum ostenditur ibi: Cum dormirent homines, venit inimicus eius, et superseminauit zizaniam in medio tritici. Inimicus Dei, est diabolus. Sed attende quid, quando, vbi seminat. Quid certe nisi zizaniam? quod Dominus exponens ait: Zizania hi sunt filij nequam, hi sunt adulteri, raptores, vsurarij, et alij peruersi semen diaboli: Væ genti peccatrici populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis, *et cet.* Item quando? certe cum dormirent homines, id est, prælati vel alij homines qui dormiunt per torporem, et negligentiam, et otium. Vnde ei cuius agrum vrticæ, et spinæ repleuerant dicitur: Vsquequo piger dormis? *et cet.* Et quid tibi posset facere diabolus, si non dormires? Item vbi? certe in medio tritici. Diabolus enim semper quærit malos intermiscere bonis vt scandalo sint eis, vt suffocetur triticum, id est, boni, sicut hic ostenditur. Vnde: Mixtum erat semen sanctum alienigenis gentibus terræ. Vel vt triticum destruatur, creuerunt. Vnde dicitur, quòd per vulpes cremantur Philistinorum segetes. Vulpes significant fraudulentos, et peruersos homines. Vere segetes beati homines, qui licet in igne malitię peruersorum tanguntur, tamen non læduntur. Bernard. Bonum esse inter malos, tantæ virtutis est, quantæ et difficultatis: quale enim est illud tangere picem, et non inquinari: in igne sine læsione versari. Tertium ostenditur ibi: Sinite vtraque crescere, *et cetera.* Hoc enim exercitium humanum, vt mali in malo, boni in bono crescant: Qui in sordibus est, sordescat adhuc: et qui iustus est, iustificetur adhuc. Vtraque ergo crescunt luxuriosi, superbi, casti, humiles, et sic de alijs iustis et iniustis: vtraque in vna domo, in mensa, in via, in Ecclesia simul sunt vsque ad messem consummationis: sicut bonis ad gloriam, sic malis ad pœnam proficit. Greg. Sicut grauioris est culpæ inter bonos bonum non esse: ita immensi est præconij, et inter malos bonum extitisse. Vtraque ergo sinuntur simul esse tripliciter, videlicet, sicut semina bona, et mala in agro: sicut vasa munda, et immunda in domo: In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, et argentea: sed et lignea, et fictilia, et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam, *et cet.* Boni enim sunt pro vino gratiæ Dei: mali autem vasa pro sterquilinio diaboli. Item sicut pisces boni, et mali in sagena: Simile est regnum cælorum sagenę missę in mare, et ex omni genere piscium congreganti, quā cum impleta esset educentes, et secus littus sedentes elegerunt bonos, *et cetera.* Boni pisces reficiunt, mali vero inficiunt. Quartum ostenditur ibi, Colligite primum zizaniam, *et c.* Angelicum officium ostenditur in tribus, in colligendo, in alligando, in congregando. Colliguntur enim peruersi per separationem a bonis, alligantur per coniunctionem in pœnis, congregantur autem boni per vnionem in gaudijs. O quàm lætanter totam messem congregabunt, qui tam lætanter vnum granum vnam animam colligunt! Vnde de Lazaro Ioannes Chrys. Suffecerat ad portādum pauperem vnus angelus, sed propterea plures venerunt, vt chorum lætitiæ faciant.

[Margin: Gen. 18. d; Iosu. 23. c; Mat. 13. d; Isa. 1. b; Prou. 6. a; 24. d; 3. Esd. 8. f; Iud. 15. a; Apoc. 22. c; Greg. lib. 1. Mor. c. 1.; 2. Tim. 2. d; Mat. 13. f; Ibidem d]

SERMO III.

Triticum autem congregate in horreum meum. Considerare debemus quadruplicem congregationem: videlicet credentium in mundo, gementium in inferno, fruentium in cælo, resurgentium in iudicio. De primo: Leuabit Dominus signum, et congregabit profugos Israel, et dispersos Iuda colliget a quattuor plagis terræ. Signum illud vexillum est, sub quo dux noster Iesus Christus milites suos congregat contra hostes malignos, qui nos armis vitiorum impugnant, præcipue sagittis igneis malarum cogitationum: In omnibus sumentibus scutum fidei, *et c.* Profugi sunt peccatores, dum auertuntur a Deo, dum fugiunt bonum, dispersi, dum conuertuntur a malis. Per tot autem loca sunt dispersi, per quot vitia sunt distracti: Dispersus est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas, id est, vanitates. Augustinus: Dulcedo felix et secura colligere me a dispersione, in qua frustatim discerptus sum: ab vno enim diuisus, in multa euanui. Quattuor plagę, sunt quattuor ætates terrenorum. De plaga orientali veniunt, qui in pueritia conuertuntur: de australi seu meridionali quæ feruida est, qui in feruore iuuentutis Domino seruire incipiunt, et ad Dominum se conuertunt: de occidentali vero, qui in senectute, per quam ad occasum tendunt. De aquilonari vero, qui semper frigidi in extrema tamen hora conuertūtur, sicut latro in cruce. Propter hoc bene dicitur: Congregabo vos de vniuersis terris. De secundo: Congregabuntur in congregatione vnius fascis in lacum, et claudentur ibi in carcere. Væ eis, qui in carcerem inferni veniunt. Vnius autem fascis erit malorum congregatio, quia vnius damnationis vinculo, a quo impossibile est fugere, omnes ligabuntur. In inferno enim per speciales fasciculos ligabuntur pariter in pœnis qui pares fuerunt in culpis. Vnde in Euangelio dicitur: Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum. Greg. Sicut in domo patris mei mansiones multæ sunt pro diuersitate meriti: sic damnatos pro diuerso supplicio gehennæ ignibus subijcit disparilitas criminis. De tertio: Vbicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ. Sancti sunt in cælo, quia sicut aquila irreuerberatis oculis solem videt in rota: ita sancti faciem Dei in cælo, quæ eis abscondita est in hoc exilio: Scient quia ego Dominus Deus eorum, quia congregaui eos ad terram suam, et non abscondam vltra faciem meam ab eis. Alæ autem istarum aquilarum sine quibus ad cælum volare non possunt, sunt amor Dei, et proximi: has alas qui habuerit, neque Deum, neque proximum indebite offendit. In vno diabolum euadit: Datæ sunt mulieri duæ alę, *et c.* In secundo in Deum volabit pennis pulchritudinis, et integritudinis quibus ad Dei amplexus amor castus innitatur. De quarto: Congregabo omnes gentes, et deducam eas in vallem Iosaphat, *et cetera.* Cuncti describuntur hic iudicādi, cum dicitur: Omnes gentes. Si omnes, ergo vsurarius, et raptor, et fornicator, *et cetera.* Item locus, dum dicitur: In valle Iosaphat. Ibi enim in valle erunt qui vallem vitiorum amauerunt. Item iudex, cum Dominus dicit: disceptabo, non populus, non angelus, sed ego disceptabo. Item causa, cum dicitur, quòd hereditatem Domini dispersferunt, id est, animas: horrendum est, quòd in tanta congregatione turpitudo peccatorum tuorum omnibus denudabitur: Congregabo eos super te vndique, et nudabo turpitudinem tuam in iudicijs. Adulteri primi congregabuntur sicut pisces a piscatore: Ex omni genere piscium congreganti, *et c.* Secundi sicut metallum a conflatore. Ecce ego congregabo vos congregatione argenti,

[Margin: Mat. 13. d; Congregatio quadruplex.; Isa. 11. c; Ephes. 6. c; Exod. 5. c; Ezec. 36. e; Isa. 24. d; Mat. 13. d; Greg. lib. 9. Mor. c. 39. ante med.; Mat. 24. c; Ezec. 39. g; Apoc. 12. d; Ioel 3. a; Ezec. 16. d; Mat. 13. f; Ezec. 23. d]

genti, et æris, et ferri, et stanni, et plumbi in fornace, *et cetera*. Tertij sicut triticum ab agricultore. Vnde hoc dicitur: *Triticum autem congregate in horreum meum*. Quando enim Dominus flagellat tunc triticum suum triturat. Quarti sicut pecora a pastore: Mat. 25. c Congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab inuicem sicut pastor, *et cetera*. Cum mane pastor inflat cornu, pecora de domibus congregantur. Sic et in tuba nouissima mortui de quolibet cœmeterio, vel de quolibet hominum statu congregabuntur.

SERMO IIII.

Mat. 13. d *Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo?* Bonum semen boni homines sunt, hi sunt filij regis. Seminat autem Dominus hic semen quadrupliciter: videlicet in natura, in gratia, in gloria, in miseria. Seminat inquam in generatione, in iustificatione, in resurrectione duplici: altera ad gloriam, altera ad miseriā. Gen. 9. c De primo: Tres isti sunt filij Noe et ab his disseminatum est omne genus hominum super vniuersam terram, hoc semen est mane florens in iuuentute: Isa. 17. c Mane semen tuum florebit: sed vespere perit in morte. Psal. 89. b Psal. Mane floreat et transeat: vespere decidat induret, et arescat, *et cetera*. Sicut autem a tribus disseminata sunt corpora: sic etiam a tribus scilicet a Patre et Filio et Spiritu sancto disseminatæ sunt singulæ animæ in singulis corporibus. Sicut autem seminator non vno iactu totum semen effundit, sed sępe de mane vsque ad vesperam spargit: sic Creator non omnes animas simul creauit, sed a principio mundi vsque ad finem creando, seminat in corporibus. Sed heu frequenter hoc semen vitijs suffocatur. 4. Re. 11. a Vnde dicitur, quòd Athalia interfecit omne semen regium, idest animas a summo rege creatas, et regali imagine nobilitatas. Athalia propter fastum dominandi significat superbiam: propter interfectionem prolis regalis, superbiam: propter lasciuiam suam, Isa. 61. c gulam. De secundo: Isti sunt semen, cui benedixit Deus. de hoc semine expone præsens Euangelium, sicut exponit Dominus. Qui seminat bonum semen filius Dei est. Ager mundus est, bonum semen filij regni, zizania filij nequam, qui seminant zizaniam diabolus, messis consummatio sæculi, messores angeli. multum premit diabolus bonum semen semine suo pessimo. Gen. 3. c Vnde illud: Inimicitias ponam inter te et mulierem: et inter semen tuum et semen il- Ibidem. d lius. Moraliter ista mulier est Ecclesia de latere Adę dormientis, idest Christi morientis formata. Huius semen sunt omnes iusti: semen autem diaboli sunt peruersi, qui iustis inimicantur, dum eis ad culpam siue ad pœnam insidiantur: sed ex his inimicitijs iustorum pręmia augmentantur, dum culpam odiunt, et pœnam inferentem diligunt, Ioannes Chrysostomus: Hic est pugna periculosa, et hic est victoria gloriosa: qui poterit odire quod amat, et amare quod Hier. 31. e odit. De tertio: Seminabo domum Israel et domum Iuda semine hominum et semine iumentorum. Domus Israel est domus cælestis in quo Deus videtur. Mat. 5. a Israel enim interpretatur videns Deum: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ista domus Psal. 24. c seminatur semine animarum euolantium: Anima eius in bonis demorabitur, et semen eius hereditabit terram, scilicet viuentium. Domus Iuda est Ecclesia militans propter confessionem. Iudas enim con- 1. Ioan. 1. d fessio interpretatur: Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus, vt remittat nobis peccata nostra: et emundet nos ab omni iniquitate. Homines autem sunt contemplatiui, viri perfecti, vel prælati, vel illuminati seu litterati. Iumenta vero sunt actiui vel imperfecti, vel subditi, vel laici. Talium enim semine vtraque domus seminatur, quia vtrumque ad Ecclesiam pertinet. Psal. 35. a Psalm. Homines et iumenta saluabis Domine. Vel forte semen hominum ad domum Israel: semen iumentorum ad domum Iuda pertinet: quia in cælo omnes homines, in terra autem et mundo sumus quasi iumenta, Psal. 72. e Vt iumentum factus sum apud te. Seminamur hic in valle miseriæ: seminabimur ibi in monte gloriæ: Isa. 65. b Educam de Iacob semen et de Iuda possidentem montes meos. Montes sunt ordines angelorum. 1. Cor. 15. f De quarto: Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria, *et cetera*. Illustratum enim quattuor dotibus surget triticum in gloria: Zizania in ignominia manebit æterna: Gen. 22. d Multiplicabo semē tuum sicut stellas cæli, quoad beatos: et sicut arenam maris, quoad damnatos, vel malos qui in mari inferni mergentur. Tunc ergo florebunt semina corporum æternaliter eorum, qui nunc florere nolunt temporaliter: qui autem nunc quærunt florere in mundo, non florebunt æternaliter in cælo. Beda: Ne indignemini, si mali in mundo florent, si vos patimini: quia non est Christianæ dignitatis in temporalibus exaltari, sed potius deprimi. Mali nihil habent in cælo: vos nihil in mundo: sed spe illius boni, ad quod tenditis, quidquid in via contingat, gaudere debetis.

DOMINICA QVINTA POST EPIPHANIAM.

SERMO I.

Mat. 13. c *Simile est regnum cælorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo*. Quoniam secundum beatum Dionysium: Impossibile est nobis aliter lucere diuinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum circumuelatum. Hinc est quòd Dominus noster Iesus Christus sciens quòd magis esset expediens cæcutienti generi humano mirificum opus creationis: explicat illud in verbo proposito sub conuenientissima metaphora hominis seminantis bonum semen in agro suo dicens: *Simile est regnum cælorum*, et cetera: Tunc Gen. 1. d enim Dominus bonum semen seminauit in agro suo quando in agro machinæ mundialis fecit hominem ad imaginem et similitudinem suam. Sub hac metaphora nobilissima exprimitur creatio hominis quantum ad principium effectiuum, in metaphora hominis: quantum ad subiectum receptiuum, in agri nominis significatione: et quantum ad actum intermedium in boni seminis iactatione. Primo ergo exprimitur creatio hominis quantum ad principium effectiuum: cum dicit: *Simile est regnum cælorum*: homo ille metaphorice loquēdo, Deus est. Secundo exprimitur creatio hominis quantum ad subiectum receptiuum, cum subdit: *in agro suo*. Ager enim est machina mundialis. Tertio exprimitur creatio hominis quantum ad actum intermedium: cum subinfertur: *Seminauit bonum semen*. quoniam hominem creauit ad imaginem et similitudinem suam. Dicit ergo: *Simile est regnum cælorum*. Vbi exprimitur creatio hominis quantum ad principiū effectiuum in metaphora hominis et similitudine: sed quia tunc bene et perfecte cognoscitur, quando cognoscitur quantum ad eius principium, medium et vltimum: Ideo si volumus perfectam cognitionem habere de creatione hominis iuxta possibilitatem intelligentię nostræ: necesse est vt eam agnoscamus quantum ad eius principium medium et vltimum, in quibus perfecta cognitio rei consistit: 1. Phys. tex. tu 1. Principium namque creationis non solum hominis, sed totius vniuersi est productio potentiæ supernaturaliter operantis. Medium autem

autem est gubernatio sapientiæ suauiter disponentis. Sed vltimum est consummatio misericordiæ, et iustitiæ iuxta merita omnibus retribuentis. Primo ergo in creatione hominis, productio potentiæ tenentis rationem principij effectiui, assimilatur homini bonum semen in agro suo seminanti. Secundo gubernatio sapientiæ inducentis rationem medij directiui, assimilatur patrifamilias operarios in vineam conducenti. Tertio consummatio misericordiæ, et iustitiæ habentis rationem vltimi complementi, assimilatur homini regi cum seruis suis rationem ponenti. Primo creatio hominis producentis potentiæ, tenentis rationem principij effectiui, assimilatur homini seminanti bonum semen in agro suo. Vnde dicitur: *Simile est regnum cælorum homini, qui seminauit bonum semen in agro suo*, cum autem dormirent homines venit inimicus homo, et superseminauit zizaniam. Dominus seminauit semen bonum, scilicet machinæ mundialis, quando hominem fecit ad imaginem, et similitudinem suam: sed inimicus homo, id est, diabolus cum dormirent homines, scilicet Adam, et Eua negligenter agerent in custodia mandatorum Dei: superseminauit zizaniam, id est, vitia, et peccata ex quibus nascuntur filij iræ, et ista expositio est ex verbis domini. Vnde ibidem sequitur ad eum accesserunt discipuli eius dicentes: edisse nobis parabolam zizaniorum agri, qui respondens ait: Qui seminauit bonum semen filius hominis est. Ager ille est mundus, bonum vero semen sunt filij regni. Zizania sunt filij nequam: inimicus, et qui seminat, est diabolus. Secundo gubernatio regentis sapientiæ inducentis rationem medij directiui: assimilatur patrifamilias operarios in vineam conducenti. Vnde dicitur: Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam. Hęc parabola comprehendit regnum Dei a principio vsque ad finem. Vnde dicitur quinque vicibus operarios in vineam suam conduxisse, scilicet mane: hora tertia, sexta, nona, et vndecima. Primo ergo misit operarios, quando dedit legem naturæ. Hora tertia, quando dedit legem scriptam. Hora sexta, quando misit prophetas ad docendum populum. Hora nona, quando dedit legem nouam mittens Apostolos prædicare omni creaturæ. Hora vndecima quando post Apostolos misit prædicatores, et doctores, et non cessabit mittere vsque in finem. Tertio consummatio misericordiæ, et iustitiæ habentis rationem vltimi complementi: assimilatur homini regi cum seruis suis rationem ponenti. Vnde dicitur: Assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis. In illa enim parabola commendatur diuinæ misericordiæ in dimissione debiti, et opus diuinę iustitię in damnatione serui nequam. Vnde licet vniuersæ viæ Domini misericordia, et veritas: potissime tamen in consummatione relucebit misericordia in retributione bonorum, et iustitia in punitione malorum. Et propter hoc propheta Dauid dicit. Duo hæc audiui, scilicet misericordiam, et iustitiam, quia tu reddes vnicuique iuxta opera sua. Nam bonis habentibus meritum gratiæ diuina misericordia reddit præmiū gloriæ, et malis habentibus demeritum culpę, diuina iustitia reddet, supplicium gehennæ. Sequitur: *in agro suo*. Hic exprimitur creatio hominis quantum ad subiectum receptiuum in agri designatione. Vnde secundum verbum Domini per agrum in hoc loco intelligitur mundus, in quo fuit formatus quantum ad corpus de limo, et creatus quantum ad animam de nihilo. Inuenimus in sacra Scriptura quòd tria agri nomine censentur: videlicet machina mundialis, conscientia mentalis, et patria cælestis. Vnde est. Primo ager mundialis machinæ. Secundo mentalis conscientię. Et tertio cælestis patriæ. Ager mundialis machinæ est contemnendus propter occasionem erroris, et deuij. Ager mentalis conscientiæ est excolēdus propter susceptionem seminis Dei. Sed ager cælestis patriæ est desiderādus propter odorem siue pulchritudinem floris diuini. Primo ager mundialis machinæ est contemnendus propter occasionem erroris, et deuij. Vnde dicitur: huic (scilicet vehemoth) montes herbas ferunt: omnes bestiæ ludent ei. Quia peccatores propter nimium amorem ad illum agrum mundialem, contemnunt Deum: ideo ex cordibus eorum gignuntur spinosæ herbæ vitiorum, quibus pascitur, et delectatur vehemoth scilicet diabolus. Omnes bestiæ agri, id est, demones latitantes in hoc mundo, ludunt ei, et applaudūt mentes humanas ad Dei imaginem factas deuio erroris ad terrenas affectiones pertrahendo: vanis cogitationibus errore principij ab amore pœnitentiæ retrahendo, et ad dulcedinem mundani gaudij allicien do. Vnde de Ioseph dicitur: Inuenit eum vir errantem in agro. Ioseph errans in agro, qui interpretatur appositio, potest signare in hoc loco hominem apponentem cor suum ad defluendas delicias mundialis agri, quarum amore alienatur, vt erret a via inquirendi regnum Dei, cum sit gratuitum, liberum et communissimum. Cor auari adeo errat quòd id, quod est gratuitum velit facere seruile, et quod est liberum, venale: et quod est communissimum sibi appropriare, et ratione istius erroris, et deuij iste ager mundialis machinæ est contemnendus: licet propter sustentationem nostrę necessitatis sit eo vtendum. Secundo ager mentalis conscientię est excolendus propter susceptionem seminis diuini. Vnde dicitur: Diligenter exerce agrum tuum, ne scilicet sterilescet spinis vitiorum. Vnde sapiens dicit ibidem. Per agrum pigri hominis transiui, et per vineam stulti hominis, et ecce totum repleuerant vrticæ: superficiem eius cooperuerant spinę, maceria lapidum destructa erat, quod cum vidissem exemplo didici disciplinam. Per agrum corpus, per vineam anima designatur: quæ nisi excolatur per sanctam disciplinam, et bonū exercitium, impletur spinis vitiorum, et vrticis prurientium desideriorum. Sed maceria lapidum destruitur quando munimenta virtutum deseruntur, quod cum videat sapiens, exemplo didicit, vt expurget ab agro mentalis conscientiæ, et totius corporis vitiorum spinas per exercitium virtuosæ operationis, et vrticas prurientium desideriorum per disciplinam continuæ commonitionis. Et impleatur illud: Dabit Deus singulis annis herbas in agro. Tertio ager cælestis patriæ est desiderandus propter odorem siue pulchritudinem floris diuini. Vnde in Psal. Cognoui omnia volatilia cęli, et pulchritudo agri mecū est. Ista enim pulchritudo cælestis patriæ, quę est in Deo patre, nihil aliud est quàm sensibilium et insensibilium: rationalium, et irrationalium, humanitatis Christi Dei vnius triniq. pulchritudo, quoniam exponit glorificantibus spiritibus contemplanda quæ nomine volatilium cæli designantur: eo quòd pennis contemplationis eleuantur vsque ad continuam trinitatis existentiam: ex illa agri pulchritudine tantus odor fragrat penetrans vsque ad interiora medullarum, vt totam cælestem curiam inebriet. Hunc odorē sentiens sanctus Iacob spiritu prophetico dixit: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. Vere Christus fuit ager plenus floribus virtutum, scilicet rosis donorum: et lilijs charismatum Spiritus sancti suauium consolationum. Cuius odorem sentiens aliqualiter anima contemplatiua. Dicit: Veni dilecte mi egrediamur in agrum. Tertio exprimitur creatio hominis quantum ad actum intermedium in boni seminis iactatione: cum dicit: *Seminauit bonum semen*. Appropriatiue loquendo. Primo potentia creans in agro mundialis machinæ seminauit spirituales actus, corporales substantias dando

Gen. 1. d | Mat. 13. d | Mat. 20. a | Mat. vlt. d | Mat. 18. c | Agri significatio. | Iob 40. b | Gen. 37. e | Prou. 24. d | Zach. 9. a | Psal. 49. b | Gen. 27. d | Can. 7. d

dando substratum esse naturæ. Secundo sapientia gubernans in agro mentalis conscientiæ, seminauit cælestes influentias: dando perfectum esse gratiæ. Tertio bonitas consummans in agro cælestis patriæ seminauit sempiternas refulgẽtias: dando completum esse gloriæ. Primo ergo potentia creans in agro mundialis machinæ seminauit spirituales actus corporales substantias: dando esse substratum naturæ. Vnde dicitur: Ego te plantaui vinea mea electa et omne verum semen, *et cetera*. Vinea ista plantata a Deo omnipotenti est mundus: et semen eius verum, est homo, qui ratione imaginis et similitudinis dispositus est ad modum seminis mediante stillicidio cælestis influentiæ in vigorem gratiæ pullulare et crescere in messem gloriæ, scilicet inimicus homo, idest diabolus aliquando subplantat falsum semen, idest vitia et peccata ad suffocandum verum semen, ne prorumpat in germen gratiæ. Et hoc est quod dicitur infra in Euangelio. Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo: vnde ergo habet zizaniã, et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Secundo sapientia gubernans in agro mentalis conscientiæ seminauit cælestes influentias, dando perfectum esse gratiæ. Vnde dicitur: Seminabo eam in terram et miserebor eius: qui fuit sine misericordia. Tunc Deus miseretur animę peccanti, quando exstirpat ex ea omnes spinas vitiorum: vt seminet in ea velut in terra electa: semen verbum Dei pullulantis in germen gratiæ: atque crescentis in messem gloriæ. Et propter hoc dicit Dominus: Quòd scilicet semen seminatum in terram bonam, hic qui audit verbum Dei, et intelligit, et fructum aufert. Verbum Dei seminatur in terram bonam, quod auditur cum reuerentia, et intelligitur cum executione effectus: quia tunc deuota anima ad modum terræ bonæ seminatæ affert fructum gratię, quando quod intelligit, opere implet. Tertio bonitas consummans in agro cælestis patrię seminauit sempiternas refulgentias dando completum esse gloriæ. Vnde dicitur: Isti sunt semen, cui benedixit Dominus gaudens gaudebo in Domino et exultauit anima mea in Deo meo: quia induit me Dominus vestimento salutis. Isti sunt semen sempiternalis refulgentiæ exultantes a facie claritatis Dei, cui benedixit Dominus benedictione gloriæ. Ex illa enim immediata visione faciei Dei, tanto desiderio amoris rapitur anima glorificata: vt dum gaudens gaudeat gaudio magno, exterius quantum ad aspectum humanitatis Christi: exultet in Deo interius quantum ad aspectum diuinitatis, et ex qua quidem visione induitur vestimento salutis. Quod nobis, *et cetera*.

Hier. 2. b — Osee. 2. d — Mat. 13. b — Isa. 56. d

DOMINICA IN SEPTVAGESIMA.

SERMO I.

Mat. 20. a

VOca operarios: et redde illis mercedem suam. Quia de beneplacito diuinæ voluntatis Dominus Iesus immunis ab omni peccato: voluit tamquam reus a peccatoribus iudicari, ideo constitutus est a Deo iudex viuorum et mortuorum. Ad cuius officium exequendum dicitur sibi a Deo patre bene propositum verbum, scilicet. *Voca operarios*: et quoniam nullus coronabitur nisi qui legitime certauerit, et nullus potest meritorie certare: nisi diuina misericordia vocetur ad bellum spirituale. Ideo in verbo proposito valde eleganter et ordinate proceditur. Nam in verbo proposito. Primo notatur diuina dignatio: solicitæ vocationis. Secundo humana fatigatio: meritoriæ operationis. Tertio perfecta remuneratio: diuinæ visionis. Primo notatur diuina dignatio solicitæ vocationis: cum dicit: *Voca*. Secundo humana fatigatio meritorię operationis: cum subdit: *Operarios*. Tertio perfecta remuneratio diuinæ visionis: cum subinfert: *Redde illis mercedem suam*. Ista merces nihil aliud est quàm visio diuina, quæ operarijs redditur non donatur: quia secundum Apostolum: Eius, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum, licet ista remuneratio sit citra condignum: scilicet in sero et non in mane redditur ista merces: quia in fine operis non in principio operarios consequitur remuneratio. Primo ergo in verbo proposito notatur diuina dignatio in solicita vocatione, cum dicit: *Voca*. Vocat enim Dominus tria genera hominum ad quæ omnia alia habent reduci. Nam primo vocat auersos ad amaritudinem pœnitentiæ: in necessaria detestatione vitiorum. Secundo vocat conuersos ad rectitudinem iustitiæ: in obligatoria impletione mandatorum. Tertio vocat perfectos ad perfectionem vitæ: in voluntaria supererogatione consiliorum. Primo enim vocat auersos ad amaritudinem pœnitentiæ in necessaria detestatione vitiorum. Vnde Isaias: Vocabit Dominus in die illa ad fletum et planctum ad caluicium et ad cingulum sacci. Vocat enim Dominus peccatores ad fletum et planctum lacrymosæ contritionis: et caluicium mundantis confessionis, et cingulum luxuriæ arctationis. Vt sic ruinam peccatorum deploremus per contritionem, sorditatem vitiorum lauemus per confessionem: et carnalem luxuriam per cingulum cõtinentiæ coarctemus. Sed quia de interioribus ad exteriora egressi sumus: de superioribus ad inferiora descendimus: et pro creatore creaturam dileximus, ideo noluit nos tantum vocare per sanctos prophetas: immo venit personaliter ad nos vocandum de interioribus ad exteriora vt nos ad interiora reuocaret: descendit de superioribus ad inferiora vt nos ad superiora traheret, siue eleuaret. Vlterius ipse creator assumpsit creaturam vt nos ab amore creaturæ retraheret: et ad amorem Dei prouocaret. Vnde ipse Dominus dicit: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Vnde, charissimi, nos sumus incuriales et ingrati si non volumus eius iustitiã formidare, saltem eius charitati vicem rependamus, et eum vsque ad palatium cælestis patriæ, a quo pro nobis descendit, associemus. Secundo vocat conuersos ad rectitudinem iustitiæ in obligatoria impletione præceptorum. Vnde dicitur: Ego Dominus vocaui te in iustitia et apprehendi manum tuam et seruaui te. Deus enim vocat homines in iustitia: quando imponit præcepta obseruanda: sed quia tanta est humana miseria, quòd non omnia opera humanę iustitiæ diuina misericordia aspirando præueniat et adiuuando prosequatur: tunc velut pannus mulieris menstruatæ. Ideo sequitur: apprehendi manum tuam et seruaui te, quasi dicat: Ego Dominus vocaui te imponendo præcepta ad seruandum: et apprehendi manum tuam, idest tua incepta opera iustitiæ quæ nomine manus intelliguntur, præueni aspirando: et seruaui te adimplendo mea præcepta: et propter hoc bene dicebat beatus Iob: Vocabis me et ego respondebo tibi. Operi manuum tuarum porriges dexteram. Quasi dicat: Vocabis me, præceptum obedientiæ mihi imponendo. Et ego respondebo tibi: ea opere adimplendo. Operi manuum tuarum porriges dexteram: me adiuuando in perseuerando. Vnde Augustinus: Da quod præcipis: iube quod vis. Tertio vocat perfectos ad perfectionem vitæ in voluntaria supererogatione conciliorum. Vnde dicitur: Vidit duos fratres Iacobum Zebedæi et Ioannem fratrem in naui cum Zebedęo patre eorum reficientes retia sua, et vocauit eos: at illi cõtinuo, relictis retibus et patre, secuti sunt eum. Dominus noster Iesus Christus vocauit eos vt terrena

Rom. 4. a — Isa. 22. d — Luc. 5. e — Isa. 42. a — Iob 14. e — Mat. 4. c

na cõtemnerent, et etiam affectũ carnalem postponerent, quia volenti sequi Christum, idest apicem perfectionis euangelicæ necesse est deponere exitialem concupiscentiam terrenorum, et deponere carnalem demulcentiam consanguineorum: et hoc est quod dicitur in prædicto verbo, relictis retibus et patre, secuti sunt eum: quo modo autem totaliter debemus ire post Christum dicit Chrysost. super illud Matth. Tria sunt quæ generaliter relinquere debet qui vult ire ad Christum, scilicet actus corporales, qui per retia: substantiam mundialem, quæ per nauem: parentes et consanguineos, qui per patrem intelliguntur. Sequitur: *Operarios*. Vbi notatur humana fatigatio in meritoria operatione. Illa operatio humana est meritoria, quæ est. Primo in acquisitione cælestis gratiæ decorantis proprium subiectum: Secundo in multiplicatione diuinitatis iustitiæ, et acquirentis summum bonum. Tertio in promulgatione legis diuinæ docentis ignarum proximum. Primo illa est meritoria operatio quæ est in acquisitione cælestis gratiæ, decorantis proprium subiectum. Qui operatur terram suam, satiabitur panibus, qui autem sectatur otium, stultissimus est. Qui operatur terram suam, idest propriæ conscientiæ, euellendo ex ea spinas peccatorum per exterminium confessionis, satiabitur panibus septiformis gratiæ Dei habentis omne delectamentum et omnis saporis suauitatem. Qui autem sectatur otium, dimittendo terram conscientiæ sterilescere malis radicibus vitiorum, stultissimus est. Multum enim deberet quisque excolere et operari terram propriæ conscientiæ, vt saltem gustaret quàm dulces fructus sunt isti panes septiformis gratiæ Dei. Secundo illa est meritoria operatio, quę est in multiplicatione diuinitatis iustitiæ acquirentis summum bonum. Vnde dicitur: Potens autem est Deus omnem gratiam abundare facere in nobis: vt in omnibus super omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum. Quia incrementa iustitiæ, et eius inchoatio spectat ad diuinam misericordiam: sed eius cooperatio iustitiæ humanæ ex parte diuinæ gratiæ habet inchoari et augeri: sed ex parte liberi arbitrij industriæ habet coadiuuari: eo quòd coadiuuatores Dei sumus. Ideo Apostolus hortans omnem Christianum ad perficiendum in via iustitiæ dicit: potens est autem Deus gratiam abundare facere in nobis, vt notificet quòd incrementum gratiæ et iustitiæ est ex parte Dei. In omnibus enim sufficientiam, quæ ad salutem pertinet, habentes, abundetis in opus bonum cooperante diuina gratia. Et propter hoc dicitur: Omne opus electum iustificabitur, et qui operatur illud honorabitur in illo: eligitur opus quantum ad liberi arbitrij industriam, sed iustificabitur per acceptionem diuinæ familiaritatis. Tertio est illa operatio meritoria quæ est in promulgatione legis diuinæ, docentis ignarum proximum. Vnde dicitur: Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ: quia melius persuadet vita quàm lingua, exemplo quàm dicto. Ideo cuilibet volenti alium docere, opus refellere diaboli, astutiam suppeditare, carnis concupiscentiam et mundi auaritiam, sed quòd dicit Apostolus. Tu vero vigila contra fraudulentiam diaboli. In omnibus labora contra carnis lasciuiam, opus fac Euangelistæ contra mundi auaritiam, vt quod ore prædicas, opere compleas. Euangelium enim prædicat omnia relinquenda esse: insistamus ergo isti labori promulgandæ legis exemplo beati Pauli: Annunciabam, vt pœnitentiam agerent et conuerterentur ad Deum, digna opera facientes: non solum debemus insistere labori promulgandæ legis veritatis, sed etiam cognoscendæ: eo quòd pluris meriti est exercitatio spiritualis quàm corporalis: maxime si ad hoc studet vt alios illuminet. Vnde Ambrosius: Otiosus non est qui verbo Dei studet: nec pluris meriti est qui laborem extra, quàm qui laborem diuinæ veritatis cognoscendæ exercet intra. Tertio notatur in verbo proposito perfecta remuneratio in diuina visione, cum dicit: *Redde illis*. Et hoc nihil aliud est quàm visio diuina, quæ reddetur vnicuique iuxta bona opera sua. Nam primo vocatis ad amaritudinem pœnitentiæ, cum operatio fuerit in acquisitione cælestis gratiæ, reddetur merces delitiosa, ad fruendum propter affluentiam dulcedinis. Secundo vocatis ad rectitudinem iustitiæ, cum operatio fuerit in multiplicatione feruentis iustitiæ, reddetur merces copiosa, ad ditandum et honorandum propter excellentiam magnitudinis. Tertio vocatis ad perfectionem vitæ cum operatio fuerit in promulgatione legis diuinæ, reddetur merces speciosa, ad intuendum propter refulgentiam pulchritudinis. Et sic ista merces est perfecta et nulla alia: eo quòd perfecte dulcorat gustum, perfecte ditat et honorat proprium subiectum, et perfecte delectat visum. Primo illa merces erit deliciosa ad perfruendum propter affluentiam dulcedinis. Vnde dicitur in Psal. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini filij merces fructus ventris. Christus est fructus vteri virginalis datus in perpetuam hereditatem et mercedem delitiosam dilectis filijs Dei post istam vitam. Ista merces satiat appetitum animæ, quia intime, et per existentiam ei illabitur: delectat etiam ratione conuenientiæ: quia delectatio est conuenientis cum conuenienti coniunctio: et anima nulli melius conuenit quàm illi ad cuius imaginem et similitudinem formata est. Secundo ista merces erit copiosa ad ditandum propter excellentiam magnitudinis. Vnde dicitur: Gaudete et exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis. Gaudete inquit interius in anima et exultate exterius in verbo et facto: nullus sit locus ingratitudinis, vel timoris: quia merces vestra copiosa est in cælis. Dicitur ista merces copiosa, quia replet totam animam ratione suę sufficientię: et quia excedit suam capacitatem ratione infinitatis et abundantię: et adeptio ipsius mercedis euacuat omnem timorem. Ideo dicitur Abraę: Noli timere Abraam, quia ego merces tua magna nimis. Tertio ista merces speciosa est ad intuendum, propter refulgentiam pulchritudinis. Vnde dicitur: Iusti autem in perpetuum viuent, et apud Dominum est merces eorum, et cogitatio eorum apud altissimum, ideo accipient regnum decoris et diadema de manu Domini. Sapientia enim ęterna iustitia in perpetuum regnantibus proponet illas rationes ęternas omnium: ad contemplandum in regno suo tamquam in speculo pulchriformiter. In hac contemplatione siue visione est tota merces quę tanto desiderio sui rapit animas bonas: vt cogitatio eorum semper sit apud altissimum: quia etiam incontinuæ laudes sunt, et glorificatione resoluendo, in primum principium quęcunque bona habent. Vnde omne illud quod continue accipiunt, in eum resoluunt, qui solus potest glorificare, quia tanto anima iusti mercedi est propinquior, quanto illa quę accepit, suo principio tribuit, *et cætera*.

Prou. 12. b — *2. Cor. 9. b* — *Eccl. 14. c* — *2. Tim. 4. a* — *2. Tim. 4. a* — *Psal. 126. a* — *Gen. 1. d* — *Mat. 5. b* — *Gen. 15. a* — *Sap. 5. e*

SERMO II.

Mat.20.a Ite et vos in vineam meam. Charissimi laboremus in vinea, et mereamur denarium gloriç. Quadruplex autem est vinea in qua laborandum est, videlicet Ecclesiæ, conscientiæ, sapientiæ, pœnitentiæ. De primo: Vinea *Isa.5.b* enim Domini exercituũ domus Israel est. Et dicitur, *Gen.9.d* quòd Noe plantauit vineam, id est, Christus Ecclesiam. De cuius vinea, id est, feruenti amore inebriatus, nudatus est in cruce. Ad hanc vineam si non venisti hora prima, venias saltem tertia. Si non B venisti tertia, venias sexta, si non sexta, venias nona, venias miser senex vndecima. Greg. Ad bonam vitam alius in pueritia, alius in adolescentia, alius in iuuentute, alius in senectute, alius in decrepita ætate perducitur, quia diuersis horis operarij ad vineam vocantur. De hac vinea fructum fidei, et amoris, et iustitię reddere debet homo, alioqui per damnationem eijcietur, et alius assumetur. Malos male *Mat.21.d* perdet, et vineam suam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. Sed alius habebit fructum, alius habebit denarium, immo coronam: Tene quod habes, *et cetera*. De secundo: Vinea mea *Apoc.3.c* C coram me est, id est, conscientia quæ intra me est. *Cant.8.d* In hac multi pro vino compunctionis, et amoris Dei et proximi habent vrticam ardentium, et carnalium desideriorum, et spinas pungentium amaritudinum et odiorum. Per agrum pigri hominis transiui, et *Prou.24.d* per vineam stulti viri, et ecce totum repleuerant vrticæ, et spinæ. Ager est cor nostrum, dum profert fructum bonæ operationis exterioris: vinea vero, dum profert vinum deuotionis, et compunctionis. Psal. Potasti nos vino compunctionis. Quicumque *Psal.59.a* ergo vult habere denarium vitæ æternæ videat diligenter, an sit operarius Dominicæ vineæ. Gregor. D Penset vnusquisque quid agat, et consideret an in Dei vinea laboret. De tertio vinea pęnitentię, vel religionis. Psal. Vineam de Ægypto transtulisti, id *Psal.79.b* est, religionem de sęculo. Eiecisti gentes, id est, spiritualiter incircumcisos. Nam qui a vitijs circumcidi non vult, in vinea religionis esse non debet: Si quis *Exod.12.g* peregrinorum in vestram transire voluerit coloniam id est, religionem, et facere phase Domini, circumcidetur prius. Sed heu Achab, id est, diabolus dicit tibi: Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi ortum *3.Reg.21.a* olerum. Olera pro vitibus, carnales pro spiritualibus quærit diabolus. Sed breuis est eorum voluptas E et vita. Psal. Quemadmodum olera herbarum cito *Psal.36.a* decident. Gregorius: Vnde ad tempus caro suauiter viuit inde spiritus in æternum dolebit. De quarta: Vinea scilicet sapientiæ quæ est sacra scriptura: Erunt vbera tua sicut botrus vineæ. Christus com- *Can.7.c* mendat suam sponsam Ecclesiam, cuius sunt duo vbera: duo botri duo sunt testamenta: in vberibus lac simplicis doctrinæ quoad imperfectos continetur: Tãquam paruulis in Christo lac potum dedi vobis, *1.Cor.3.a* *et cetera*. In botris vinum sublimioris doctrinæ quoad perfectos: Sapientiam autem loquimur inter per- *1.Cor.2.b* fectos, *et c*. Vel vbera dicuntur duo Testamenta propter lac doctrinę de Christi humanitate: botrus vero, F quia continet vinum doctrinæ de Christi diuinitate. Dum floret vinea fugiunt serpentes, et venenosa. Floret autem vinea, dum veraciter exponitur scriptura: Vineæ florentes odorem dederunt, *et cet.* et tunc *Cant.2.c* fugiunt, et audire nolunt peruersi, qui vtique sunt *Mat.23.d* serpentes genimina viperarum. In his vineis quattuor genera animalium timenda sunt. In vinea Ecclesiæ, timendus est leo persecutionis, vel ambitionis: Cumq. venisset ad vineas oppidi, apparuit ca- *Iudic.14.a* tulus leonis sæuus, *et c*. Expone historiam. In vinea conscientiæ vermis remorsionis, qui rodit conscientiam: Vineam plantabis, et vinum non bibes, quo- *Deut.28.d* A niam vastabitur vermibus: Vermis eorum non morietur. In vinea pœnitentiæ, et religionis, aper *Isa.vlt.g* discolæ conuersationis. Psal. Exterminauit eam aper de silua et singularis ferus, *et cetera*. In apro manife- *Psal.79.c* sta peruersitas: in singulari fera superstitiosa singularitas significatur, quę duo vineam religionis maxime destruunt. In vinea scripturæ, timenda est vulpes hæreticæ deceptionis corrumpentis scripturas: Capite nobis vulpes, quę demoliuntur vineas. Vul- *Cant.2.d* pes in ore fętidum anhelitum habent: ita hęretici fętidam doctrinam. *Hæretici vulpes.*

SERMO. III.

Voca operarios, et redde illis mercedem suam, *Mat.20.b* et cet. Non otiosis, sed operantibus redditur merces æterna: Reddet Deus mer- *Sap.10.e* cedem laborum suorum iustis: sed merces ista recipitur celeriter, soluitur liberaliter, deseruitur, hoc est ipsam meretur quis faciliter, possidetur perenniter. De primo: Ecce venio *Apoc.22.c* cito, et merces mea mecum est. Cito venit in morte: Qua hora non putatis filius hominis veniet. *Luc.12.e* Quare cito venis Domine Iesu? Certe vt cito remuneret bonos. Sed quando potest hoc cito fieri? quando hodie mendicus, cras rex fieri posset, quando hodie non habens denarium, cras haberet mille marchas. Certe attende latronem qui non crastina sed *Luc.23.f* eadem die in patibulo, et in paradiso fuit. Vnde neque de ista subitatione tantæ mercedis diffidas, audi quod dicitur: Facile est in oculis Dei subito honesta- *Eccli.11.c* re pauperem. Benedictio Dei in mercedem iusti festinat. Illa inquam benedictio, de qua: Venite *Mat.25.d* benedicti patris mei, *et cet*. Sicut autem festinatur merces iustorum in cęlo, ita et peruersorum in inferno: Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad infer- *Iob.21.b* num descendunt. De secundo: Merces vestra, *et c*. *Mat.5.b* Liberaliter enim soluitur, quod copiose datur: Ego *Gen.15.a* protector tuus sum, et merces, *et cet*. Protector est in præsenti: protegit enim nos Deus sicut gallina pulliculos suos sub alis. Psal. Protegar in uelamen- *Psal.60.a* to alarum suarum. Vna ala est innocentia, altera pœnitentia. Quicumque extra has alas uenerit per culpam, a miluo sæuissimo, scilicet diabolo, rapietur ad pœnam. August. Sic sunt diabolus, et angeli eius: quasi milui sub gallinæ alis simus, et non poterit nos contingere. Merces autem nostra Christus est in futuro, magna, per humanitatem, et magna nimis per diuinitatem. Vere magna nimis. Aug. Quod Deus parauit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non comprehenditur, desideria, et vota transgreditur, acquiri potest, æstimari non potest. De tertio: Quicumque potum de- *Mat.10.d* derit, *et c*. non perdet mercedem suam. Non ait calicem uini, non aquæ calidæ, sed frigidæ, quam omnes possunt habere præter eos qui sunt in inferno. Nam diues ille guttam aquæ frigidæ habere non po- *Luc.16.f* terat, qui calicem aquæ frigidę Lazaro denegauerat. Si quis crederet aliquam esse terram uel regnum, vbi calix aquæ frigidæ ualeret sibi mille marchas, libenter portaret illuc: sed certe in regno cęlorum quantitas mercedis multo plus excedit paruitatem meriti nostri. Noli ergo flere pro aduersis: nihil est quod pateris, nihil est quod operaris, si mercedem operis attendis. Quiescat uox tua a ploratu, et oculi tui a la- *Hier.31.c* crymis, quia est merces operi tuo. Bernar. Si labor terret, merces inuitet: vnusquisque secundum suum laborem mercedem accipiet. Ne autem de tanta mercede propter paruitatem nimium diffidas, ecce fideiussores habemus Apostolos, et prophetas: Da mercedem Domine sustinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniantur, quasi diceret: Vt fideiusso- *Eccli.36.c* res tui non perdant fidem. De quarto: Non verearis vsque ad mortem iustificari, quia merces Domi- *Eccli.18.c* ni

ni manet in æternum. Iustificari debent non solum mali pœnitendo, sed etiam iusti in iustitia proficiendo: Qui iustus est, iustificetur adhuc. Bene dicit quòd merces Domini manet in æternum. Non enim deficit quantumcunque ipsa diuidatur. O quantum diligeretis pyxidem plenam thesauro, quę nunquam euacuari posset, quantumcunque inde acciperetur. Talis pyxis est Christus tenens mercedem nostram ineuacuabilem: Qui timetis Dominum, credite illi, et non euacuabitur merces vestra. Vides ergo quòd merces illa non est transitoria, sed æterna. August. O regnum, o gloriam semper veracem, et veraciter sempiternam: cuius lux, veritas: cuius lux, charitas, cuius modus, æternitas. Hæ quattuor æternæ mercedis conditiones significatę sunt in præsenti Euãgelio. Considera, quando, a quo, cui, quid detur. Quando? quia sero: a quo? quia a procuratore: cui? quia nouissimo: quid? quia denarius. Recipitur merces æterna celeriter, vnde statim sero, id est morte datur, finito diurno huius vitæ labore. Secundum enim legem eodem die merces laboris reddenda est: sicut dicitur: Persoluitur etiam largiter. Vnde non ab angelo, non ab aliquo sancto: sed a procuratore, id est, a Christo, qui liberalissimus est dator, deseruitur faciliter. Vnde nouissimis tantum vna hora laborantibus datur, sicut latroni in cruce. Possidetur perenniter. Vnde denarius datur, qui sua rotunditate æternitatem significat.

Apoc. 22. c — *Eccli. 2. b* — *Deut. 24. c* — *Luc. 23. f*

SERMO III.

Mat. 20. b

Sic erunt nouissimi primi, et primi nouissimi: Verbum istud plenum est consolatione, et trepidatione. Videre autem possumus in Deo, in angelis, in hominibus, et dæmonibus, quòd primi nouissimi facti sũt. Consideremus primatum diuinum, angelicũ, humanum, diabolicum. Primus enim Deus est æternitate: Primus dicet ad Sion: Ecce adsum. Sion Ecclesiã, vel animam sanctam, quæ speculũ Dei est, significat. Interpretatur enim speculum. Speculum autem hominum, et Dei homo sanctus. Speculum Dei est interius per munditiam conscientiæ: speculum autem hominum exterius per disciplinam vitę. Bern. Quos præ oculis habes, infra ordinati sunt. Ita informati sunt, quòd totius honestatis, et ordinis, ipsi sunt speculum, ipsi sunt forma. Sed primus factus est nouissimus in passione, quia ad eum humanam naturam, quæ nouissimo creata est, assumendo: Ego Dominus primus et nouissimus. Sed notandum quòd etiam secundum humanitatem Christus in aliquo tamen est primus, et non nouissimus: in aliquo nouissimus, et non primus, in aliquo primus, et nouissimus: in aliquo neque primus neque nouissimus. Primus, et non nouissimus est in resurrectione ad vitam immortalem; nullus enim ante eum resurrexit immortaliter: Primogenitus mortuorum, *etc.* Item nouissimus, et non primus in iudicio extremo. Ipse enim non est primus, qui fecit iudicium, sed erit vltimus. Item primus, et nouissimus in nascendo ex virgine, quia neque ante eum factum est, neque post eum fiet. Item neque primus, neque nouissimus in passione, quia ante eum, et post eum multi passi. Primus quoque est angelus dignitate. Angelus enim angelo dignior est. Vnde angelus Danieli dixit: Michael vnus de principibus primus venit in adiutorium mihi. De his primus fuit Lucifer, et quidam alij de corruentibus, superbiendo factus est nouissimus, et profundissimus in inferno: Ibi Assur, et omnis multitudo eius, quorum data sunt sepulchra in nouissimis lacis inferni. Sepulchra sunt profunditates pœnarum, in quibus sunt speciales amici Luciferi: Mortuus est diues, et sepultus est in inferno. Vnde inuidet homini nouissimo ascendenti ad primatum suum in cælo. Grego. Immundi spiritus tanto magis ascendere corda hominum inuident, quanto a cælestibus se per elationis suæ immunditiam proiectos vident. Primus etiam est homo vocatione, vel conuersationis opere, de quo hic dicitur: Sic erunt nouissimi, *et c.* Sæpe enim primus conuersione erit nouissimus in retributione. Vnde Gregor. A nouissimis incœpit, dum prius latronem quàm Petrum in paradisum introduxit. Item primus est homo quandoque alia æstimatione, quia ipsum meliorem, vel digniorem reputat, et tamen nouissimus est diuino iudicio quàm appareat in primo. Glos. Qui maiores videntur, multo sunt minores in iudicio. Item primus est homo propria præsumptione, meliorem, et digniorem se alijs reputans, et hic erit nouissimus in meritorum manifestatione: Non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo, et veniens qui te, et illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum, et tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. In initio ceteris excellentior exhibetur: Vnde clarior ceteris ad tempus ostenditur. Item primus est homo transgressione: Manus principum, et magistratuum fuit in transgressione hac prima, et talis erit nouissimus in pœna: non nouissimus intrando, sed nouissimus in reddendo: Non exiet inde, donec reddiderit nouissimum quadrantem. Primus est diabolus iniquitate. Vnde dicitur, quòd omnes habitantes in terra, id est, terreni peccatores adorabunt bestiam primam. Primus autem est diabolus, et nouissimus iniquitate, quia ante eum, et post eum nullus peccabit. Primus est hominum comestor, et nouissimus exossator: Primus comedit eum rex Assur, iste nouissimus exossauit eum Nabuchodonosor rex Babylonis. Assur et Nabuchodonosor diabolum significant, qui comedet hominem in culpa æterna, quando omnes vires animę eneruabuntur, quia facit diabolus hominum angustias æternas non timere in culpa, in quibus ipse cum suis membris iam sedet in gehenna. Ideo in comedendo dicitur Assur, quod interpretatur tollens angustias. in exossando Nabuchodonosor, quod interpretatur sedens in angustia ignita.

Isa. 41. g — Homo sanctus speculum Dei, et hominum. — *Isa. 41. b* — Notandũ. — *Apoc. 1. b* — *Dan. 10. c* — *Ezec. 32. e* — *Luc. 16. e* — *Luc. 14. a* — *1. Esdr. 9. a* — *Mat. 5. d* — *Apoc. 13. c* — *Hier. 50. e*

DOMINICA IN SEXAGESIMA.

SERMO I.

Luc. 8. c

Quod autem in terram bonam: hi sunt, qui in corde bono, et optimo verbum retinent, et fructum afferunt in patientia: Quoniam secundum beatum Gregorium: Lumen intelligentiæ humilitas aperuit, superbiam vero abscondit. Hinc est quòd Dominus noster Iesus Christus sciens sic esse placitum ante Deum patrem: superbis, et elatis hominibus (ad reprimendum superbiam intellectus in audiendo, et intelligendo) regnum Dei nunciat in parabolis, sed humilibus eius discipulis, quibus datum est nosse ministerium regni Dei: sensum Dei in parabola hodierni euangelij aperuit, cum dicit in verbo proposito, quod est finis expositionis prædictæ parabolæ. *Quod autem in terram bonam. Hi sunt qui corde, etc.* In quo quidem verbo valde ordinate proceditur: nam sicut videmus, quòd terra ad hoc, quòd fructificet: Primo debet præparari, deinde seminari, postea fructus ex ea tolli, sic in verbo proposito. Primo notatur nostri cordis debita præparatio. Secundo diuini seminis firma susceptio. Tertio recepti seminis temporanea fructificatio. Primo ergo

ergo notatur nostri cordis debita præparatio cum dicit: *Quod autem in terram bonam*. Ista bonitas terræ, nihil aliud est quàm bona præparatio nostri cordis. Secundo notatur diuini seminis firma susceptio: cum dicit: *Hi sunt, qui corde bono et optimo*. Sed tertio notatur recepta seminis temporanea fructificatio: cum subinfert. *Et fructum afferunt in patientia*. Eo quòd persecutiones patienter sustinēt propter verbum Dei et omnia mala pœnæ siue illata siue innata. Primo ergo in verbo proposito notatur nostri cordis debita præparatio, cum dicit: *Quod autem in terram bonam*. Debemus autem nostrum cor, quod sub metaphora bonæ terræ Christus describit, ad modum terræ materialis præparare. Est autem terra materialis bene præparata et ad fructum disposita, quando est primo a malis radicibus extirpata. Secundo aquis pluuialibus irrigata. Tertio caloribus solis opposita. Vt sic calore solis viuifico incalescat: vt possit iactata semina vegetare. Per hunc modum si volumus quòd cor nostrum sit bene præparatum, et ad fructum bonæ operationis dispositum: primo debet extirpari a spinis peccatorum omnium: secundo irrigari aquis pluuialibus lacrymabilium conpunctionum: sed tertio debet inflammari incendijs diuinorū desideriorum. Quorum calore viuifico possit vegetare receptum verbum Dei et retentum, vt possit pullulare in germen bonæ operationis. Primo debet terra nostri cordis extirpari malis radicibus peccatorum. Vnde dicitur: Qui operatur terram suam, satiabitur panibus, qui autem sectatur otium, stultissimus est. Qui operatur terram propriæ conscientiæ euellendo ex ea vepres vitiorum: gladio acutæ compunctionis extirpando spinas peccatorum, exercitio confessionis: et amouendo vrticas malorum desideriorum, exercitio disciplinæ et mortificationis: satiabitur panibus bonorum operum. Qui autem sectatur otium et dimittit eā sterilescere spinis vitiorū, vepribus peccatorum, et vrticis malorum desideriorum, stultissimus est. Ergo bonum est operari terram tuam, vt educas panem de terra: et vinum lętificet cor hominis secundum quod dicitur in Psalm. Vt educas panem bonæ operationis ad reficiendū: de terra proprię conscientiæ, et vinum in terra deuotionis ad lætificandum. Secundo debet terra nostri cordis irrigari aquis pluuialibus lacrymabilium compunctionum. Vnde Iudicum: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi, da et irriguam aquis. Fidelis anima cognoscens experimentaliter lacrymarum abundantem effusionem: et cordis affluentem compunctionem: non esse a seipsa, sed a Deo: ideo ab ipso petit benedictionē suæ curationis. Da mihi benedictionē, quia terram arentem dedisti mihi, scilicet terrā conscientiæ: da et irriguā lacrymabilium compunctionū. Huic conuenit quod dicitur in Psal. Anima mea sicut terra sine aqua tibi: Velociter exaudi me domine, defecit spiritus meus. Cognoscens Dauid fidelis animā suam ad modum terræ aridæ non posse producere germē bonæ operationis sine aqua lacrymabilis compunctionis, et irrigua mentalis deuotionis, petit hoc a Domino cum instantia deuotæ orationis dicens: Velociter exaudi me: dando irriguum interioris deuotionis, et exterioris lacrymationis: quia defecit spiritus meus præ ariditate internæ deuotionis et ardore terrenæ affectionis. Tertio debet terra nostri cordis inflammari incendijs diuinorum desideriorum. Vnde dicitur: Sol in aspectu annuncians in exitu vas admirabile, opus excelsi in meridiano exurit terram. Sol iustitiæ Christus Deus noster habens speciositatem in aspectu interiori quantum ad diuinitatem: et in aspectu exteriori quantum ad humanitatem est vas admirabile: quia contentiuum incomprehensibilis diuinitatis: in ipso enim habitat totaliter plenitudo diuinitatis: dicitur opus excelsi. Nam etsi excelsus formet omnes adiuuando naturam, tamen specialiter Christum formauit operando super naturam: hic in meridiano exurit terram, scilicet terrenum cor quando est in ardentissimo desiderio sui. Sequitur. *Hi sunt, qui corde bono et optimo verbum retinent*. Vbi notatur secundo diuini seminis firma susceptio. Ad hoc vt verbum Dei in audiente afferat fructum: debet secundum instructionem hodierni Euangelij. Primo recipi siue audiri reuerenter cum mentis quietatione. Secundo debet retineri firmiter siue credi: cum vnionis adhæsione. Sed tertio debet intelligi diligenter cum operis executione. Primo verbum Dei debet reuerenter recipi siue audiri cum mentis quietatione: eo quòd in hodierno Euangelio dicit Dominus: Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui verbum audiunt et a solicitudinibus et diuitijs et voluptatibus vitæ euntes suffocantur et non referunt fructū. Vnde Gregorius: Perturbatę mentes sæcularium eo ipso clamāt quòd in quiete sunt: quia a vera sapiētia diuersę sunt, scilicet fide et moribus. Dei secreta non cognoscimus nisi virtutum desiderijs iungamur, quia viuacius verba Dei mens penetrat cum admittere curarum sæcularium tumultū recusat. Siquidem verba sapientis audiuntur cū silentio. Hoc attendens Maria Magdalena secundum quòd dicitur: Sedens secus pedes Domini audiens verbum illius: sedens per mentis tranquillitatem: non discurrens per cordis distractionem. Quia sicut dicit Gregorius: Oportet desiderantem sapientiam dissolui a curis et distractionibus: siquidem qui minoratur actu percipiet sapientiam: secus pedes Domini: per cordis humiliationem: quia obstaculum veritatis est tumor superbiæ: qui dum flat, obnubilat, audiebat verbum illius per auditus inclinationem et obliuiscens populum Iudaicū, et domum patris sui diaboli per imitationem. Secundo debet retineri siue credi firmiter: cum vnionis adhęsione. Vnde de illis, qui non bene retinent, dicit Dominus: Nam quod supra petram: hi sunt, qui cum audierint et cum gaudio suscipiunt verbum: et hi radicem non habent, quia ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt. Sed de his, qui firmiter credunt, siue retinuerūt, adiungit dicens: Quod autem in terram bonam, hi sunt qui corde bono et optimo audiunt verbum et fructum afferunt in patientia, eo quòd persecutiones et quælibet mala pœnæ patienter sustinent propter verbum Dei. Tertio debet intelligi patienter cum operis executione, quia de illis, qui audierunt et operi mancipare neglexerunt. dicit Mat. Omnes qui audiūt verbum regni et non intelligunt venit diabolus et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salui fiant. Sed de his qui intellexerunt cum operis executione addit dicens: Quod autem in terram bonam seminatum est, hic est, qui audit verbum et intelligit, et fructum affert, et facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimū, aliud vero tricesimum. In terram bonam verbum seminatur, quod intelligitur et opere completur: et tunc verbum facit fructum tricesimum in coniugatis, sexagesimum in continentibus, sed centesimum in virginibus. Meritum ergo coniugatorum per tricesimum, qui consurgit ex ternario et denario intelligitur: quia coniugati habent fidem Trinitatis et adhærent decem præceptis legis. per numerum autem sexagesimum qui consurgit ex senario et denario, intelligitur meritum continentium: quia continentes debent adhęrere decem præceptis legis, et insuper sex operibus misericordiæ, quæ in hoc versu continentur.

Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Debet enim continens visitare infirmos: cibare et potare ieiunos, redimere captiuos, tegere nudos, colligere peregrinos, et condere siue sepelire mortuos. Meritum namque virginum ratione suę perfectionis per centesimum numerum designatur. Vnde a centesimo et deinceps ratione suæ perfectionis et nobilitatis in dexterā computatur. Tamen ad dilucidandum melius

Marginalia: Prou. 12. b & 28. c; Psal. 103. b; Iudic. 1. c; Psal. 142. b; Eccli. 43. a; Greg. lib. 9. Moral.; Luc. 10. c; Gregor. lib. 33. Moral.; Luc. 8. b; Mat. 13. b

melius verbum propositum quare in isto numero et non in alio voluit Deus exprimere merita illorum trium statuum: non est prætermittendum quòd dicũt in arte computationis periti: eo quòd per hoc velut artificialis et propria videbitur appropriatio meritorum ad merita. Numerus enim digitorum habet fieri per quinque digitos manus, quos periti in arte sic appellant videlicet pollicem, indicem, medium, medicum, auricularem. Rationem vero quare sic per ordinem nominantur, ratione breuitatis omitto. Auricularis siue digitus paruus, in palma positus siue reflexus signat vnitatem. Sed medicus qui iuxta digitum paruum, in palma positus signat dualitatem cum auriculari. Medius vero qui est in medio digitorum, eodem modo positus cum prædictis duobus, signat trinitatem. Deinde secundum istum modum non est vltra procedere: sed auricularis erectus, medio et medico iacente signat quaternitatem. Iacente vero medio in palma, et auricularis et medius erectus signat quinque. Medico autem iacente cum auriculari et medius erectus signat sex. Item auricularis signat extensus octo, sed medius similiter extensus signat nouem, index vero positus in medio pollice decem, sed per coniunctionem rectam indicis ad pollicem, numerus centesimus signatur. Per amplexum vero mollem et coniunctionem pollicis et indicis tricenarius numerus signatur: per quẽ numerũ sane congrue Dominus meritum coniugatorum expressit, propter illorum mollem amplexum et vnionem carnalem. Index siquidem firmiter constrictus super pollicem in modum crucis, numerum sexagesimum signat. Per quem numerum conuenienter intelligitur meritum continentium, quorum vita est restricta a voluptuosa delectatione carnis per superpositionem rationis ad sensualitatem, propter voluntariam assumptionem crucis. Sed per centesimum cuius computatio ratione suæ perfectionis fit per rectã indicis coniunctionem ad pollicem, valde eleganter exprimitur meritum virginitatis ratione suæ perfectionis, quia virgines vitam angelicam et cælestem inquantum possunt, ducunt. Tertio in verbo proposito notatur recepti seminis temporanea fructificatio cum dicit: *Fructum afferunt in patientia*. Nam illi, qui primo purgauerunt cor a spinis omnium peccatorum, et receperunt verbum reuerenter cum mentis quietatione, afferunt spectabilem fructum puritatis munditiæ pulcrificantis. Secundo qui cor compleuerunt aquis lacrymabilium compunctionum et retinuerunt siue crediderunt verbum firmiter, afferunt fructum vtilem claritatis intelligentiæ gratiæ illuminantis. Tertio illi, qui inflamauerunt cor incendijs diuinorum desideriorum et intellexerũt verbum diligenter cum operis executione, afferunt fructum oblectabilem familiaritatis diuinæ dulcorantis. Et sic talis fructus est optimus: eo quòd habet speciositatem in aspectu, vtilitatem in affectu et deliciositatem in gustu. Primo ergo qui expurgauerunt cor a spinis omnium peccatorum et vitiorum, et receperunt verbum reuerenter cum mentis quietatione, afferunt spectabilem fructum puritatis munditiæ pulcrificantis. Vnde dicitur: Melior est acquisitio eius acquisitione auri et argenti primi et purissimi fructus eius. In auida enim acquisitione auri et argenti cupidi et auari homines fiunt deteriores, Deo et angelis abhominabiles, et etiam dæmonibus in fœditate culpæ similes, sed in acquisitione pulcritudinis munditiæ, quæ consistit in vnitate gratiæ et trinitate virtutum theologicarum, scilicet fidei, spei, et charitatis anima redditur Deo amabilis, angelis desiderabilis, et etiam dæmonibus terribilis, propter hoc melior est acquisitio puritatis et munditię acquisitione auri et argenti. Sed quoniam per cordis munditiam anima incipit producere mundos fructus et Deo acceptabiles. Ideo dicitur primi et purissimi fructus eius. Intantum enim diuina sapientia diligit animas habentes istam puritatem munditiæ, vt omnia opera eius sibi appropriet, et diuinos fructus eos vocet, secundum quòd dicitur: Obaudite me diuini fructus, et quasi rosa plantata secus decursus aquarum fructificate. vnde qui habent istam puritatem munditiæ in cogitatione affectione et locutione adeo in Dei formam et pulchritudinem gratiæ transformantur totaliter: vt deificentur, sperando, cogitando, sapiendo, et loquendo, et ita diuini fructus appellantur. Et quemadmodum rosarum decorem natura producit inter spinas: ita anima decorem pulchritudinis munditiæ non producit neque seruat odoriferum fructũ castitatis interioris in corde, et exterioris in corpore nisi inter spinas acutarum disciplinarum pœnitentiæ: ideo dicuntur rosæ plantatę secus decursus aquarum, idest, diuinarum influentiarum, fructificare fructus lucis et honestatis in omni iustitia et veritate. Secundo qui cor compleuerunt aquis lacrymabilium compunctionum, et retinuerũt siue crediderunt firmiter, afferent fructum claritatis et intelligentiæ illuminantis. Vnde dicitur in Psal. In lege Domini fuit voluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte, et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Primo enim prædicator debet applicare voluntatem ad legem diuinã, vt quod intelligit, opere compleat, et deinde meditari in lege eius die ac nocte, qualiter debeat alios instruere: quia tunc erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, idest, diuinarum influentiarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Sed multi dant fructum non suum; eo quòd volunt humeris aliorum onera grauia et importabilia imponere, ipsi autem nolunt digito ea mouere. Alij autem proferunt fructum non in tempore suo, sed ante tempus suum; eo quòd sua auctoritate volunt prius docere quàm discere, et ideo verbum eorum sæpe ratione scandali et ignorantiæ, et malæ vitæ defluit in uanum per contemptum audientium. Quia cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. Tertio qui inflammauerunt cor incendijs diuinorum desideriorum et intelligunt verbum diligenter cum operis executione, afferunt oblectabilem fructum familiaritatis dulcorantis. Vnde dicitur: Sub vmbra illius, quem desiderabam sedi, et fructus eius dulcis gutturi meo. Sub vmbra refrigerantis gratiæ, ab actu carnalis concupiscentiæ, et ab ardore exitialis auaritiæ: illius, scilicet Christi cum vehementi affectione sedi per mentis quietationem, non discurri per mentis distractionem: quia qui minoratur actu percipiet sapientiam, et tunc fructus eius dulcis gutturi meo propter sapientialem oblectationem. Rogemus ergo, *et cetera*.

[Margin: Nota. | Prou. 3. b | Eccl. 39. b | Psal. 1. a | Mat. 23. a | Cant. 2. a]

SERMO II.

Exijt *qui seminat*, et cetera. Seminat doctor verba Dei, seminat iustus bona opera. Considerandum autem quid, quantum, ubi, quando sit seminandum. Sicut enim in materiali, ita etiam in spirituali seminatione requiritur seminis bonitas, seminantis liberalitas, telluris fecunditas, temporis congruitas. De primo: Seminate vobis in iustitia et metite in ore misericordiæ, innouate vobis nouale, *et cet.* Seminate inquam docendo vel operando. Si enim bonum seminas, bonum et metes. Quid ergo est quod peruersi sæpe dicunt, ad regnum cælorum vtique veniemus: Si vrticam vel zizaniam seminares stulte, triticum expectares? Quæ enim seminauerit homo, hæc et metet. Si bonum, bonum: si malum, malum. Fili non semines mala in sulcis iniustitiæ, et non metes eam in septuplum, videlicet in gehenna: vbi septem pœnæ sunt, ignis, vermis, fœtor, fumus, tenebra,

[Margin: Luc. 8. a | Osea 10. d | Gal. 6. b | Eccli. 7. a | Pœnæ gehennæ septem.]

tenebra, vincula, frigus. Auctoritas patet. De secundo: Qui parce seminat, parce & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet: vnusquisque prout destinauit in corde suo non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Si ergo vis multum fructum colligere in futuro, multa debes bonorum operum semina spargere in præsenti. Bernardus: Modica seminis detractio non modicum est messis detrimentum. Licet multa opera sint grauia & sensualitati lacrymosa, tamen tempore messis tristitia seminantis vertetur in gaudium meten tis. Psalmus: Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent: Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe. Gregorius: Nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic prius præuia tribulatione seminatur. Certe libenter multos denarios dares ei, qui tibi sine peccato pro vnoquoque, post annum, cētum redderet. Et certe Deus centuplum redderet tibi pro singulis bonis: Ortum fecit fructum centuplum. De tertio: Seminauit Isaac in terra illa, & inuenit in ipso anno cētuplum. Terra ista bona, est cor bonum, vel bona voluntas: Quod autem in terram bonam cecidit, ortum fecit fructum centuplum. Secundum autem Matthæum: Aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. Secundum Glossam: Centesimū in virginibus, sexagesimum in viduis, trigesimum in coniugatis. Semina ergo huius fructus facienda non solum sunt Dei verba, sed bona opera. Semina enim sunt orationes, eleemosynæ, ieiunia, peregrinationes, & his similia. Sed hæc seminantur iuxta viam, quando fiunt pro apparentia: vt videantur a transeuntibus, facientes contra illud: Absconde eleemosynam in sinum pauperis: & ideo pereunt. Gregorius: O miseri, qui affectantes laudes hominum, in semetipsis dissipāt fructus laborum: dum, quia se alienis oculis ostendere appetunt, damnatur, quod agunt. Seminatur supra petram, quando fiunt corde duro, quòd nolunt indulgere in se peccantibus: & ideo ista semina pereunt. Ioannes Chrysostomus: Frustra offert munus ad altare, qui conscius est sibi, quòd frater suus habet aliquid aduersum se. Seminatur in spinis, quando non vis restitutiones facere de iniustis possessionibus: & ideo pereunt. Augustinus. Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Quia ergo in terram bonam semina bonorum operum non veniunt, nullum æternæ vitæ fructum afferunt. De talibus potest dici illud: Seminastis multum & intulistis parum. De quarto: Mane semina semen tuum, & vespere non cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur hoc aut illud, idest quid acceptius sit Deo. Mane & vespere, idest in pueritia & senectute, secundū Glossam: Bonū est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Vtroque autem tempore instanter est seminandum, quia vtroque tempore quamdiu seminare possimus, est incertum. Bernardus: Mors non parcit ætati, vbique senibus est in ianuis, iuuenibus autem in insidijs. Certe si aliquis rex haberet bonam terrā & cōcederet tibi quidquid velles, & quantum velles, & vbi velles & quando velles, seminares infra septē annos, puto quòd non libenter pro tritico zizaniam, pro coro, idest magna quantitate solum granum, pro bona terra in petrosis, pro septem annis septem diebus vel septem horis seminares. Quare ergo stultus & miser homo mala opera pro bonis, parcissima bona pro multis, in malo corde pro bono, breui tempore pro longo seminat: cum tamen modo seminare deberet, vnde in perpetuum quiescendo viueret: Sex annis seminabis terram tuam, & congregabis fruges eius: Anno autem septimo dimittes eam, *et cetera*. Per sex annos significatur vita præsens, quæ sex ætatibus constat. Vnus autem annus quo quiescendum erat, vitam æternæ quietis significat. Si ergo aliquos annos seminando neglexisti, semina plus in alijs.

2.Cor.9. b — Psal.125.a — Isa.9.a — Luc.8.a — Gen.26.c — Luc.8.b — Mat.13.a — Eccli.29.c — Aggæi.1.b — Eccls.11.b — Glo. in hūc locum. — Thren.3.d — Exo.23.b

SERMO III.

Exijt qui seminat, & cetera. Est semen scientiæ, pœnitentiæ, misericordiæ, iustitiæ. De primo: Semen est verbū Dei. Hoc semen Dei doctos requirit seminatores: Labia sapientum disseminabunt scientiam. Sed heu hoc semen, sicut seminator Christus ostendit, quandoque ab auibus rapitur, quandoque æstu exuritur, quandoque spinis opprimitur. Aues autem sunt dæmones. Æstus persecutores. Spinæ temporalium solicitudines. Econtrario peruersi seminant semen erroris & falsitatis: Venit inimicus eius & superseminauit zizaniam, idest erroneas & falsas doctrinas. Sicut quidam modo seminant simplicem fornicationem non esse mortale peccatum, & huiusmodi. Cum tamen dicat Apostolus: Fornicatores & adulteri regnum Dei non possidebunt. De secundo: Qui seminant in lacrymis in exultatione metent. Quot modo tribulationes habueris, quot lacrymas pro peccatis effunderis, quot peccatorum confessiones feceris, quot cibis abstinueris, quot mortificationes assumpseris, tot pœnitentiæ semina iacis. Semina ergo lacrymando in contritione: & metes exultando in retributione: immo certe Angeli metunt exultando, quod nos seminamus suspirando. Bernardus: Quoniam spectaculum facti sumus, & angelis, & hominibus, si seminemus exēplum bonum per bona opera, seminamus angelis gaudia per occulta suspiria. Econtrario carnales seminant semen carnalitatis omni loco & tempore, quo possunt. Sed væ eis: Qui seminant in carne, de carne & metent corruptionem. De tertio: Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vnusquisque prout destinauit in corde suo non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus, *et cet.* Augustinus: Opera misericordiæ semina nostra sunt. Si ergo seminas in agro pauperum Domini pecuniam, panem, vestem, hospitium, non solum centuplum, immo fructum millesimum recipies: Pietas ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Ioannes Chrysostomus: O quanta beatitudo pro paruis magna recipere, æterna pro breuibus, pro morituris semper viuentia, & habere Dominum debitorem! Econtrario: Auari seminant semen cupiditatis: In aranearum telis erit vitulus Samariæ: quia ventum seminabūt & turbinem metent. Vitulus aureus amorem pecuniæ significat, quod est idolum auarorum: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hereditatem in regno Dei. Tela araneæ instabilitatem temporalium significat. Multo enim labore texitur, facile destruitur, sicut temporalia. Vnde auari sunt araneæ diaboli. Ad modum enim aranearum, quando telam temporalium componunt exterius, se euiscerant interius. Sic auari quando telas temporalium componunt, ventum quidem cupiditatis per vsuras, per rapinas, per illicita lucra seminant: sed turbinem damnationis metent. De quarto: Seminanti iustitiam merces fidelis, docendo, operando, iudicando. Seminanda est iustitia, vt iusta sit doctrina, iusta vita, bona temporalia iusta sunt pro iustitia. Quo modo autem seminares nisi prius arares? Arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob, seminate vobis in veritate iustitiam, & metite in ore misericordiæ, innouate vobis nouale. Tempus autem requirendi Dominum, qui cum venerit docebit vos iustitiam. Arastis impietatem, iniquitatem messuistis: comedistis frugem mendacij. Iudas confitens interpretatur. Confitens ergo arat, dum vomere confessionis aperit terram cordis. Vnde Augustinus quibusdam ait: Semen seritis deuotis cordibus tamquam sulcata inuenientes pectora nostra arator

Luc.8.a — Luc.8.b — Prou.15.b — Mat.13.e — 1.Cor.6.b — Psal.125.a — Gal.6.b — 2.Cor.9.b — 1.Tim.4.e — Osee.8.b — Ephes.5.b — Prou.11.c — Osee 10.c

tor confessionis. Confringere autem contritionis est, frangit enim contritio duritiam cordis. Deinde seminanda est iustitia. Legitur enim in præsenti Euangelio semen aruisse, quod humorem non habuit: ideo humore gratiæ & lacrymarum riganda sunt semina bonorum operum: [Isa. 44. a] Effundam aquam super sitientē, & fluenta super aridam. Effundam spiritum meum super semen tuum. Econtrario iniusti seminant semen iniquitatis & iniuriæ. [Prou. 6. b] Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius: oculos sublimes, linguam mēdacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, testem fallacem, & eum, qui seminat inter fratres discordias, hoc est pessimū semen detractorum. Ecce in prædictis verbis Salomon describit vitia oculorum, manuum, pedum, cordis, linguæ, cuiuslibet vnum vitium, solius vero linguæ infelicissimæ tria vitia describens, videlicet, mendaciū, falsum testimonium, discordiæ seminatorem.

SERMO IV.

[Luc. 8. a] *Liud cecidit in terram bonam.* Quadruplex est terra bona. (Terra bona quadruplex) Materialis, virginalis, spiritualis, æternalis. De materiali: [Gen. 3. d] In sudore vultus tui, *et cetera*. Hoc est contra otiositatem. Gregorius: Numquam est amor Dei otiosus, *et cet.* Libenter sudorem laborum pro illo sustineamus, qui pro nobis sudauit sanguinem: [Luc. 22. e] Factus est sudor eius, *et cet.* Sequitur donec reuertaris ad terram, de qua sumptus es. Hic reprehendit superbiam: [Eccli. 10. b] Quid superbis terra & cinis? Merito enim debet esse subiectus, qui de terra, quæ omnium pedibus conculcatur, est sumptus. De virginali quæ est beata Virgo Maria dicitur: [Gen. 2. a] Fons ascendebat de terra. Fons Christus est. [Psal. 41. a] Psalmus: Sitiuit anima ad Deum fontem viuum. Gregorius: Bone Iesu fons indeficiens & humana corda reficiens: ad te curro, te solum sitiens, tu solus mihi es sufficiens. Fons ascendebat de terra, quando Christus nascebatur de Maria. De qua terra: [Ezec. 36. g] Terra illa inculta facta est velut ortus voluptatis. Terra inculta est Maria Virgo intacta: & tamen fœcunda. In hoc horto herbas virtutum floresq. exemplorum colligamus: [Eccli. 24. b] Flores mei fructus honoris. De spirituali, quæ est cor humanum vel anima, dicitur in hoc Euangelio: Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono, *et cetera*. Hæc terra arida est, quando humore gratiæ caret. [Psal. 142. b] Psalmus: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Ioannes Chrysostomus: Neque gratia sine voluntate aliquid operatur, neque voluntas sine gratia: nam terra non germinat nisi pluuiam susceperit, neque pluuia fructificat sine terra. Et ideo a patre nostro, scilicet Deo debemus petere irriguum significatum: [Iudic. 1. c] Vbi Axa sedens & suspirans dixit patri suo: Terram arentem dedisti mihi, *et cetera*, expone historiam diligenter. De æternali: [Mat. 5. a] Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram: hanc terrā vtique de qua psalmus: [Psal. 141. b] Portio mea Domine in terra viuentium: [Num. 14. b] Terra, quam circuimus, est valde bona & si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eā, & tradet humum lacte & melle manantem. Lacte humanitatis & melle diuinitatis. Secundum hanc quadruplicem terram quadruplex est semen, videlicet generationis, redemptionis, eruditionis, boni operis. Primum est corpus nostrum, quod seminatur in terra materiali: [1. Cor. 15. e] Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate, surget in gloria, seminatur in infirmitate, surget in virtute, seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. In hoc loco tangit Apostolus quattuor dotes corporis glorificati: in incorruptione, impassibilitatis: In gloria, claritatis: in virtute, agilitatis: in spirituali, subtilitatis notatur. Secundum semen est Christus seminatus in terra virginali: [Gen. 22. d] Benedicentur in semine tuo omnes gentes: [Gal. 3. c] In semine tuo, qui est Christus. Tanta in terris charitas, seu caristia erat, quòd nisi Dominus hoc semen seminasset, totus mundus perisset: [Isa. 1. c] Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, *et cet.* Væ in Sodoma hoc est in sæculo remanentibus, sed non Væ sæculum tamquam Sodomam relinquentibus. Tertium semen est verbum Dei, & seminatur in terra spirituali: hoc autem facit fructum tricesimum in incipiētibus. Triginta enim sunt ter decem: incipientes ergo quasi denarium multiplicant, dum decem mandata misericordiæ seruata per ternarium contritionis, confessionis, satisfactionis recuperant. Sexaginta autem facit in proficientibus per sex opera misericordiæ, qui denarium per senarium ducunt, dum decem mandata cum sex operibus misericordiæ offerunt. Centesimū autem facit in perfectis omnia relinquentibus: [Mat. 19. d] Centuplum accipient. Nunc in tempore isto addidit Marcus: [Mar. 10. d] quod etiam significatum est, vbi dicitur: [Gen. 26. c] Seminauit Isaac in terra illa, & inuenit in ipso anno, idest in hac vita, centuplum. Quartum semen est opus meritorium, quod seminatur in terra æternali: [Galat. 6. b] Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus. In cælo vtique seminamus, ex quo in cælo metemus. O si aliquis potens quandoque nobis vellet dare de bona terra, quam vna die seminare possemus: vnam horam vnius diei nollemus negligere: & ecce de regno cælorum tantum nunc habemus, tantum metemus quantum nunc seminamus: [2. Cor. 9. b] Qui seminat in benedictione de benedictionibus & metet. Quare ergo stulti tempus perdimus & seminare bona opera negligimus?

DOMINICA IN QVINQVAGESIMA.

SERMO I.

Radetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: & postquā flagellauerint, occident eum. [Luc. 18. f] Quoniam solent oues gregis percusso pastore dispergi: hinc est quòd Dominus noster Iesus Christus præsciens suos discipulos in corporalis suæ mortis percussione in modum ouium dispergi per deuia erroris, ad fortificandum eos in via fidei & in eis ceteros alios, ne possent credere hoc sibi accidere ab euentu, siue ignorantia, dignatus est prædicere in verbo proposito illud infinitum beneficium suæ passionis: & cæleste mysterium nostræ redemptionis, & quòd ipse Deus æternus se inclinans humiliter mortis crucem pro salute generis humani cum desiderio suscepisset. Exprimitur autem in his verbis Christi passio quantum ad eius principium, medium, & vltimum, in quibus Dei perfecta cognitio consistit. Principium namque passionis fuit malignitas proprij discipuli, proueniens ex diaboli suggestione. Medium vero fuit contemptibilitas vltimi opprobrij in flagellatione, & faciei conspuitione. Sed vltimum fuit acerbitas dolorosi supplicij, in corporis & animæ separatione. Primo ergo malignitas proprij discipuli notatur cum dicitur: *Tradetur enim gentibus*, idest Filius Dei a Iuda, diabolo suggerente. [Ioan. 13. a] Vnde dicitur: Cum iam diabolus in cor misisset Iudæ, vt traderet eum, *et cet.* Secundo contemptibilitas vltimi opprobrij, cum subdit: *Et illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.* Illusiones & sputa atque flagellationes sunt signa extremæ vilificationis. Tertio notatur acerbitas dolorosi supplicij, cum subinfert: *Postquam flagellauerint, occident eum.* Valde enim

enim fuit acerbum illud tormentum Christi, quod tam celeriter eum occidit: ante enim obijt, quàm alij, qui cum eo erant crucifixi.

Dicit ergo: *traditur*. Vbi notatur malignitas Iudæ proditoris proprij discipuli. Ista enim malignitas plenius apparebit, si diligenter consideremus triplicem conditionem istam, malignitatem proditoris aggrauantem, videlicet. Primo confidentiā, securitatis, & amicitiæ. Secundo excellentiam dignitatis Apostolicæ. Tertio concupiscentiam cupiditatis auaritiæ. Ex his tribus conditionibus potest apparere, quia nulla sub cælo maior fuit malignitas, quàm illa Iudæ: qui tamquàm falsus amicus in datione osculi tradidit verum amicum: & tamquam ingratus discipulus, immo Apostolus, tradidit benignum Magistrum: tamquam cupidus & auarus, vili pretio vendidit iustū & pium, immo summum bonum. Primo magna fuit malignitas Iudæ in tradendo Dominū propter confidentiam securitatis & amicitiæ. Iudas enim non fuit tractatus tamquam extraneus amicus, vel suspectus amicus: immo tamquam amicus securus, dum non solum factus est a Christo de familia sua comedendo, & bibendo panem in mensa Christi cum ceteris Apostolis: sed etiam factus est dispensator temporalium totius familiæ: & ob hoc conqueritur in psalmis Dominus de ipso, dicens: Homo pacis meæ, in quo sperabam, qui edebat panes meos, supplantauit me supplantatione pacis meæ. Ecce falsa datio simulatæ pacis. Vnde dicit ei Iesus: Iudas osculo filium hominis tradis? Chrysostomus cum dicitur: Pax cæli in osculo temere traditur. alligatur omni nexu: a falso veritas accusatur. In quo sperabam: ecce confidentia animæ & securitatis: magnificauit super me: ecce immensitas malignitatis Iudæ. Vnde Dominus dicit de Iuda: Amen dico vobis quoniam vnus ex vobis me traditurus est, qui manducat mecum. Secundo magna malignitas fuit Iudæ in tradendo Dominum propter excellentiam dignitatis Apostolicæ. Iudas enim non solum ad gratiam, & ad doctrinam fidei est vocatus: sed etiam ad dignitates apostolatus est assumptus, dum eum Christus inter duodecim dignatus est adnumerare. Vnde de ipso dicit Dominus: Vnus ex vobis, scilicet duodecim me tradet. Similiter: Vnus ex duodecim, qui dicitur Iudas, *et cet.* Tertio magna fuit malignitas Iudæ propter concupiscentiam cupiditatis, & auaritiæ. Vnde dicit Iudas principibus sacerdotum: Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Magna siquidem fuit istius iniquitas proditoris si consideremus pro quanto vendidit Dominum: quia non magno sed vili pretio, scilicet triginta argenteis. Maior vero, si consideremus quibus tradidit & vendidit, quia non amicis, sed inimicis & extraneis quærentibus animam eius. Maxima si consideremus ad quid eum tradidit, & vendidit: quia non ad seruiendum, sed illudendum, flagellandum, conspuendum, & crucifigendum. Sed certe si consideremus quis venditur & traditur, infinita est enim eius iniquitas: quia Rex regū, & Dominus dominantium. Et propter hoc Dominus dicit Pilato: Maius peccatum habet qui me tibi tradidit: & quia malignitas proditoris ratione suæ iniquitatis est in Domini verbis explicata: ideo nolo amplius in hoc morari, sed finem dare sermoni. Secundo notatur contemptibilitas vltimi opprobrij in flagellatione: & faciei conspuitione, cum dicit: *illudetur & flagellabitur, & conspuetur*. Non enim sine magna causa immo diuina dispensatione factum est, vt Filius Dei illuderetur, flagellaretur, & conspueretur. Non enim sine causa: quoniam per ista tria miro modo ipse Dei Filius reparator humani generis destruit corpus peccati. Nam in peccato est frontis inuerecundia, excludēs pudorem: delectationis complacentia, excludens dolorem: & elationis superbia, excludens timorem: & quoniam contraria contrarijs curantur. Primo destruxit frontis inuerecundiam, in sustinendo pudorem in illusione: Secundo elationis complacentiam, sustinendo dolorem in flagellatione: Tertio elationis superbiam, sustinendo vilificationem in conspuitione. Primo destruxit frontis inuerecundiam sustinendo pudorem in illusione, & de ista illusione dicitur: Clamidem coccineā circumdederunt ei, & plectentes coronā de spinis, posuerunt super caput eius, & genuflexo ante eū, illudebant eum. Fletum deducant oculi mei, & liquescat in me anima mea dolore compassionis super contritionem viri huius. Quia Filius Dei clamide coccinea induitur, non vt honoretur, sed vt vituperetur: corona de spinis super caput eius ponitur, vt pudore confusionis repleatur: arundo in dextera eius ponitur, & ante eum genuflectitur, vt regius honor parum ante ei exhibitus plenius derideretur. Vnde frontis meretricis inuerecundiam in peccato, cum Christo ad eam destruendam in illusione sui, peccati pudorem non assumere est magnæ iniquitatis. Secundo destruxit delectationis complacentiam, sustinendo dolorem in flagellatione. Vnde: Tradidit Pilatus eis Iesum flagellis cæsum: Christus ad hoc voluit amaritudinē doloris sustinere in flagellatione, vt destrueret dulcedinem carnalis delectationis. Non ergo carissimi euacuemus in nobis effectus diuinæ flagellationis, quam sustinuit pro nobis metipsis: non Filium Dei rursus flagellemus per delectationem peccati: quia mitigandus est eius dolor, non amplius innouandus. Vnde Bernardus: Heu me miserum, Deus meus adaptatur ad verbera: ecce iam ceditur, rumpitur sancta caro violentia flagellorum, & crudelia vulnera scapularum totam carnem confundunt. Tertio destruxit elationis superbiam, sustinendo deiectionem, siue vilificationem in conspuitione: Expuentes in eum, acceperūt arundinem, & percutiebant caput eius. Miro enim modo excelsus Filius Dei confundit nostram superbiam in sustinendo sputorū abominationes, quæ sunt signa extremæ deiectionis: vt nullus quantumcumque nobilis, & excelsus videatur verecundari propter honorem Dei, humiliari, & deijci in conspectu hominū. Non ergo erubescat membrum deiectionem humilitatis, quam nouit præcessisse in capite. Nihil enim gloriosius putet quàm opprobrium sui capitis portare. Vltimo subinfert dolorosi supplicij acerbitatem, cum dicit: *Et postquam flagellauerint, occident eum*. Huius dolorosi supplicij acerbitatem ostendit. Primo nobilitas teneri siue delicati subiecti veraciter patientis. Secundo malignitas Iudaici populi crudeliter sæuientis. Tertio atrocitas amari supplicij celeriter perimentis. Primo vehementem amaritudinem huius dolorosi supplicij ostendit nobilitas teneri subiecti veraciter patientis. Ex parte enim carnis erat teneritudo naturæ optime complexionatæ: & quanto natura tenerior, tanto eius pœna dolorosior. Ratione autem huius teneritudinis tantam pœnam inflixit sola imaginatio mortis, quòd factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram: ergo si tantum fecit sola imaginatio, quantum superaddit degustatio acerbissimæ passionis. Ex parte enim mentis erat in eo omnimoda peccati immunitas: quæ autem pœna venit indigne, dolenda venit secundum quòd dicit Augustinus. Ex parte etiam amicabilis vnionis animæ & carnis fuit in eo vehementia dolorosæ afflictionis: quia caro eius nulla erat corruptioni obnoxia: ideo anima fortiori amicitia ei coniungebatur. Vbi autem maior amor in coniunctione, ibi maior dolor in separatione: & ratione huius non fuit sub cælo dolor similis, sicut dolor Christi. Ad cuius expressionem clamans, & lacrymās mortuus est: qui horribilis clamor etiam ipsis insensibilibus videbatur incutere horrorē: quoniam non tantùm velum templi, sed etiam petræ scissæ sunt, & sol obscuratus est. Sed hanc lacryma-bilem

Iudæ malignitas.
Psal. 40 c
Luc. 22. e
Mat. 26. b
Ioan. 14. c
Mat. 26. b
Mat. 26. b
Ioan. 19. b
Tria in peccato.
Mat. 27. d
Mat. 27. e
Mat. 27. d
Luc. 22. e
Luc. 23. f
Mat. 27. f

bilem vocem non audiunt homines, qui duriores sunt ipsis lapidibus. De ista vero occisione ad litteram dicitur in Isaia: Sicut ouis ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondente se obmutescet. Ouis est Christus ratione tractabilitatis, & patientiæ: sed agnus ratione puritatis & innocentiæ, cuius ratione peccata mundi tulit. Vnde sequitur pro eo, quòd tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis deputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus orauit. Secundo vehementē acerbitatem huius dolorosi supplicij ostendit malignitas populi Iudaici crudeliter sæuientis. Multum enim sæuierunt crudeles Iudæi: nam eius aures clamoribus opprobrium impleuerunt: eius faciem abominationibus sputorum sordidauerunt: eius caput compunctionibus spinarum fregerunt, proprijs humeris suam ignominiam crucis portare fecerunt: eius maxillas sacrilegis manibus percusserunt: in siti sua felle & aceto eum potauerunt: & quod plus est, solo zelo inuidiæ eum occiderunt, secundum quòd figuratum erat in occisione Abel de quo dicitur: Cain, qui ex maligno erat, occidit fratrem suum: propter quid autem occidit eum, quoniam opera eius maligna erant, fratris eius iusta. Peruersus Cain, qui occidit iustum fratrem suum solo zelo inuidiæ ratione suæ malignitatis, signat populum Iudaicum, qui occidit Christū natum de populo, & gente Iudaica inuidens bonis operibus eius. Et hoc est quod dicebat eis Dominus: Multa bona opera operatus sum vobis, propter quod vultis me occidere? Hic enim est Christus, qui quæcumque mystica veteris testamenti adimpleuit. Nam a latere Adæ sequestratus est, vt inde fieret Ecclesia. In Abel occisus est, in Noe nudatus, in Abraam multiplicatus, in Isaac immolatus. Hoc enim singulare sacrificium ad figurandum omnia veteris testamenti sacrificia hactenus insudauerant. In Iacob peregrinatus, in Ioseph venditus, in Moyse occultatus, in Dauid persecutus, in Prophetis exhonoratus. Si ergo quilibet istorum, excepto Adam, habuit satis portare de sua tribulatione: quantum ergo habuit Christus portare, super quem, & in quo omnes istorum fluctus fuerunt inducti & adimpleti. Vnde ratione illius crudelitatis, & sæuitiæ, quam exercuerunt in eum Iudæi, potest dici de eis: Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. Tertio vehementē acerbitatem huius dolorosi supplicij ostendit atrocitas amari supplicij celeriter perimentis. Valde enim crudele & amarū fuit supplicium, eo quòd in eo habuit membrorum denudationes, & extensiones, dolens in omni parte sui sine vlla miseratione. Clauorum perforationes in pedibus, & manibus, patiens in omni hora sine requietione: tamquam enim carnifex sui ipsius si parcebat pedibus, cruciabat manus: & si parcebat manibus, cruciabat pedes. Vnde quia maxima erat ibi collectio neruorum, ideo maxima erat afflictio pœnarum: & quia maxima in collectione neruorum vigebat viuacitas, maxima sentiebatur pœnalitas: cuius immensitate acerbitatis, & pœnalitatis celeriter anima fuit diuisa a carne. Ante enim obijt, quàm alij, qui cum eo erant. Et cum percussus esset in latere ratione accelerationis, exiuit sanguis & aqua. Ex quo apparet quòd adhuc sanguine existente in corde, vbi est fons vitæ, facta est separatio animæ a corpore. Si enim naturaliter anima appetat habitare in corpore, quàmdiu sanguis abundat in domicilio vitæ: ergo absque maximo dolore de tam aperto domicilio vitæ auelli non potuit. Ad cuius pœnalitatis expressionem cum clamoribus validis emisit spiritū. Et de hoc dicitur: Nos testes sumus omnium, quæ fecit Iesus in regione Iudæorum, & quem occiderūt Iudæi in Ierusalem suspendentes in ligno Crucis. In quo non habuit, ratione arctitudinis, vbi caput suum inclinaret: nec vbi membra corporis appodiaret: ideo aliquando appodiabat se ad clauos pedum: aliquando ad clauos manuum: & ideo omni hora sine interpolatione vehementissime patiebatur. Rogemus ergo, *et cetera.*

(*Isa. 53. c; Luc. 23. e; Mat. 27. d; 1. Ioan. 3. c; Ioan. 10. f; Iob 20. b; Luc. 23. f; Act. 10. f*)

SERMO II.

Traditur gentibus & illudetur, & flagellabitur, & cōspuetur: Talia passus est Dominus antequam occideretur corporaliter: quia talia patitur anima, vt post occidatur spiritualiter. Traditur enim a diabolo suggestionibus, illuditur prosperitatibus, flagellatur aduersitatibus, conspuitur delectationibus. De primo. Psalmus: Traditus sum, & non egrediebar. Sicut enim qui traditionem timet, non audet egredi castrum & domū: sic anima timorata non libenter egreditur de prima custodia: periculosus enim est iste egressus: Egressa est autem Dina, *et cet.* Traditur enim anima suggestionibus malis quandoque per amorem, quandoque per rationem, quandoque per fauorem. Quandoque diabolus suggerit homini temporalium concupiscentiam, proximorum displicentiam, propriam complacentiam. Ideo Christus vt hoc amoueret, vt pro his satisfaceret, ipse traditur a Iuda, a Sacerdotibus, a Pilato. A Iuda propter auaritiam: Quid vultis mihi dare, & ego eū vobis tradā? Traditus est pro denarijs inimico, ne tu tradaris pro denarijs diabolo. Item a sacerdotibus propter inuidiam: Sciebat enim Pilatus quòd per inuidiam tradidissent eum. Item a Pilato propter complacentiam: Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit eis Iesum. O quot hodie tradunt ipsum, & ipsi a diabolo tradūtur, propter iam dictas causas. De secundo ait Psalmista: Facti sumus opprobriū vicinis nostris, & subsannatio ijs, qui in circuitu nostro sunt, idest dæmonibus circuentibus: Circuit quærens quem deuoret. Illudit autem diabolus homini per prosperitatem, sicut illuditur muri, vel aui, vel pisci per escam, in qua hamus latet. Illudit autem in tribus. In cognoscendis, in agendis, in appetendis. Ideo Christus tribus vicibus illusus est. Illudit diabolus errantibus in cognoscendis, ligans oculos intellectus per velamen ignorantiæ. Contra quod Dominus Christus in prima illusione oculis velabatur. Illuditq. diabolus in agendis per hypocrisim, sicut illusio esset si sordidum pulchrum, & si nigrum album appareret. Matthæus: Similes estis sepulchris dealbatis. Contra quod Christus in secunda illusione coram Herode veste alba induitur & conspuitur. Item illudit diabolus in appetendis, dum appetunt homines temporalia pro æternis. Temporales vtique excellentias, delicias, diuitias. Contra quæ Christus in tertia illusione corona spinea, veste purpurea, arundine illuditur. Corona est excellentium, purpura delicatorum est. Arundo diuitias significat. Et sic illusori diabolo Christus suis illusionibus illusit: Illusores ipse deludet. De tertio: En famuli tui flagellis cædimur. Pharao diabolum significat, quia flagellis tribulationis multos sibi seruire cogit, dum propter inopiam alij furantur, vel peius faciunt: alij propter angustias blasphemant: alij propter iniurias odiunt & occidunt. Vnde quibusdam peruersis tamquam flagellis vtitur diabolus, & lingua mala vtique flagellum diaboli est: A flagello linguæ absconderis. Contra hæc flagella Christus flagellatus est, vt te a flagellis dæmonum erueret. Nota quòd diabolus flagellis suis inducit pronitatem, multiplicitatem, diuturnitatem in peccatis. Ideo Christus satisfaciendum contra pronitatem promptus fuit ad flagella. Psalmus: Ego in flagella paratus sum. Item contra multiplicitatem peccatorum. Multiplicata sunt super eum verba flagellorum. Multiplicata sunt super me flagella. Item contra diuturnitatem, diu flagellatus est verberibus & verbis: Fui flagellatus tota die. Flagellis enim linguæ

(*Luc. 18. f; Psal. 87. b; Gen. 34. a; Mat. 26. b; Mat. 27. b; Mar. 15. b; Psal. 78. a; 1. Pet. 5. e; Christus cur ter illusus; Mar. 14. g; Mat. 23. e; Mat. 27. d; Prou. 3. d; Exod. 5. e; Iob 5. d; Psal. 37. d; Psal. 34. c; Psal. 72. b*)

quæ flagellatus est ab hora captiuitatis suæ, vsque ad horam mortis. Sed heu a malis Christianis flagellis peioribus cæditur, quàm a Iudæis flagellatus est Christus flagellis Iudæorum: flagellatur nunc flagellis falsorum Christianorum. De quarto: Si pater eius spuisset in faciem eius, nonne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? Pater leprosæ animæ diabolus est: qui sputum malæ delectationis proijcit in animam, per visum, per verbum, per tactum. Per visum, quando homo faciem non auertit, ne videat vanitatem: pro quo Christus satisfecit sicut dicitur: Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. Item per contritionem innocentium, contra quod Christus in secunda illusione conspuitur coram Caipha, qui interpretatur vomitus oris. Item per tactum in violentia, contra quod Christus in tertia illusione, dum conspuitur arundine, dure tangitur. Post hæc autem omnia, anima per consensum occiditur: & ideo post prædicta Christus occiditur.

Num. 12 d · *Isa. 50. c* · *Mat. 14. g*

SERMO III.

Cæcus quidam sedebat. Quattuor ex causis contingit cæcitas culpæ in anima, videlicet carnis voluptate, superbiæ vanitate, rerum cupiditate, mentis infidelitate. De primo: Eos, qui erant foris, percusserunt cæcitate. Nota historiam. Illa Sodomitarum cæcitas exterior interiorem significat. Excæcantur enim in animabus suis omnes luxuriosi. Gregorius: Carnis delectatio mentem, quam inficit, obscurat, ne videre inde luminis claritatem valeat: sed vnde inferius delectatur, inde caliginem ad superna patiatur. Bene autem dicitur, qui erant foris, & non intus cum Loth & Angelis: quia luxuriosi extra consortium Angelorum, & sanctorum perpetuo erunt. Vbi propter ardorem & fœtorem luxuriæ igne, & sulphure punientur æternaliter, sicut isti temporaliter. Psalmista: Ignis, sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum. Foris, inquam, erunt, *et cet.* Foris canes *et cet.* Quid enim canes facerent inter angelos? De secundo: Dicis quia diues sum & locuples, & nullius egeo. Ecce magna superbia quòd homo ita magnũ de se sentit, quòd nullius egeat, propter hoc sequitur: Et nescis quia tu es miser & miserabilis, & pauper & cæcus. Cæcitas autem superbiæ euenit de inflatione. Augustinus: Tumore meo separabar abs te, & nimis inflata facies claudebat oculos meos. Cæcitas inflationis maxime in potentibus & rectoribus, sed væ ouibus habentibus cæcum pastorem: quia coram bestijs, idest dæmonibus sine defensione sunt: Omnes bestiæ agri venite ad deuorandum, vniuersæ bestiæ saltus, speculatores eius cæci omnes: bestiæ dæmones sunt. Psalmista: Ne tradas bestijs, *et cetera.* Bestiæ agri sunt, qui impugnant actiones: bestiæ saltus, qui contemplationes, & solitarios. Vel bestiæ agri sunt, qui sæculares: bestiæ saltus, qui religiosos impugnant saltus, qui saltum de mundo fecerunt, *et cet.* De tertio: Non accipias munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subuertunt verba iustorum. Caueant sibi maxime iudices de ista cæcitate: Exenia & dona excæcant oculos iudicum, & ideo fiunt cæci: culpas pauperum districte examinant, diuitum autem dissimulant, parcentes camelo, & non culici: Duces cæci excolantes culicem, camelum autem glutientes. Vel aliter: Camelum glutiunt, dissimulando maiora: culicem colant, ponderando minora. Pensa quàm damnabilis sit auaritia in iudicio iniusto, cum detestabilis sit in iudicio iusto. Isidorus: Qui recte iudicat & pretium remunerationis expectat: fraudẽ ideo procurat, quia iustitiam, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ vendit. In primis duabus auctoritatibus, Exodi, & Ecclesiastici ostẽditur, quòd iudices etiam prudentes, & iusti etiam auaritia excæcantur. Timenda ergo auaritia, per quam corrumpitur potestas, quæ in iudicibus: veritas, quæ in prudentibus: bonitas, quæ in iustis intelligitur. De quarto: Cæcitas ex parte contingit in Israel. Ecce quantum regratiari debemus Deo, quòd amicis, idest Israeli, erui permisit oculos, vt inimici, idest gentes illuminarentur. Bene dico quòd permisit: Non enim oculos infidelium eruit Deus, sed diabolus: Deus huius sæculi excæcauit mentes infidelium, oculum autem dextrum libentissime excæcat diabolus, idest fidem diuinitatis Christi. Nam fides humanitatis est sinister oculus. Vnde dicit Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos dexteros. Naas diabolum significat: Interpretatur enim serpens: Serpens decepit. Et hanc quadruplicem cæcitatem quattuor personæ, quas excæcatas legimus, figurant, videlicet Samson, Sedechias, Tobias, Elimas magus. Cæcitas ergo concupiscentiæ significatur in Samsone, qui per meretricem traditus excæcatur, sicut dicitur: Cæcitas superbiæ in Sedechia rege excæcato sicut dicitur. Excæcatus est, quia regia dignitate elatus, alij subesse noluit. Cæcitas auaritiæ in Tobia stercore hirundinum excæcato. Stercus enim sunt temporalia bona & mundana: Omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora. Cæcitas infidelitatis est in Elima: qui resistebat Paulo prædicanti Fidem, de quo: Ecce manus Domini super me & eris cæcus, *et cetera*, hæc quattuor exponendo, morare vt vis.

Luc. 18. g · *Gen. 19. c* · *Psal. 10 b* · *Apoc. 22. c* · *Apoc. 3. d* · *Isa. 56. c* · *Psal. 73. d* · *Exod. 33. b* · *Eccli. 20. d* · *Mat. 23. c* · *Rom. 11. c* · *2. Cor. 4. a* · *1. Reg. 11. a* · *Gen. 3. c* · *Iud. 16. f* · *4. Reg. 25. b* · *Tob. 2. b* · *Phil. 3. b* · *Act. 13. b*

SERMO IV.

Confestim vidit, & cetera: Quattuor sunt, quæ animam peccantis excæcatam videre faciunt, videlicet tribulationis purgatio, Christi incarnatio, veritatis prædicatio, gratiæ inspiratio. De primo: Collirio inunge oculos tuos, vt videas. Vt autem videas & scias quòd cum liquido collirio purgatio diuinæ correctionis est necessaria: ideo subiungitur immediate: Ego quos amo, arguo & castigo. Acutissima collitia sustinentur pro oculis corporis, quanto magis pro oculis intellectus animæ purgandis? Vexatio intellectum dabit auditui. Vnde & Stephano virtute collirij passionis in tantum purgati sunt oculi, vt videret gloriam Dei, & Iesum stantem, *et cet.* sicut dicitur: De secundo: In iudicium ego in mundum veni, vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Quid mirum cum etiam in sole materiali visus infirmus lædatur, visus fortis delectetur? Sic vtique in sole æternali Christo visus infidelium retunditur, & excæcatur. Vnde de sole dicitur: Radijs suis excæcat oculos. Sed visus fidelium in hoc sole delectatur: Dulce lumen & delectabile oculis videre solem, idest Christum. Augustinus: Sensi, expertus sum, non esse mirum quòd palato non sano pœna est panis, qui sano est suauis, & oculis ægris odiosa est lux, quæ puris est amabilis. De tertio: Audient surdi verba libri & de tenebris, & caligine oculi cæcorum videbunt. Hic est liber Scripturæ sacræ, in quo, vt dicitur: Scripta erant lamentationes, & carmen, & væ. Lamentationes pœnitentium in mundo, carmen psallentium in cælo. Væ gementium in inferno: Gregorius: Mala, quæ nos egisse meminimus, fletibus puniamus, vt per lamenta pœnitentiæ perueniamus ad carmen vitæ: ne si affligi modo pœnitendo nolimus, postmodum sine fine sentiamus. Verba huius libri non solum faciunt audire surdos ad obediendum ad bonum, sed etiam cæcos videre cognoscendo. Psalmus: Declaratio sermonum tuorum illuminat, *et cet.* De quarto: Saule frater, Dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, vt videas, & implearis Spiritu sancto. Vt videas, intellige vtroque modo. Item Glossa: Monstratur in facie quòd lumen recepit

Luc. 18. g · *Apoc. 3. d* · *Isa. 28. e* · *Act. 7. g* · *Ioan. 9. g* · *Eccli. 43. a* · *Eccle. 11. b* · *Isa. 29. f* · *Ezec. 2. d* · *Ps. 118. r* · *Act. 9. c*

recepit in mente. Spiritus autem sanctus veritatem suam nos videre non facit, nisi ad hospitium cordis venerit: Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Et nota quòd Paulus visum recepit postquam per triduum, neque comedens neque bibens, sed orans fuit: ita cæcus peccator per triduum pœnitentiæ recipit visum animæ. Augustinus: Pœnitentia cæcis visum restituit, vitia fugat, virtutes exornat, mentem munit & roborat. Sic ergo visus in anima reparatur per pœnam, per assumptam naturam, per doctrinam, per gratiam. Secundum hæc quattuor inuenimus in Scriptura quattuor cæcos illuminantia, videlicet, fel, lutum, verbum, tactum. Visus enim animæ reparatur felle tribulationis, luto incarnationis, verbo prædicationis, tactu inspirationis. De felle dicitur: Assumens Tobias de felle piscis liniuit oculos patris sui, *et cet.* statimq. visum recepit. Fel tribulationis patienter sustineamus pro illo, qui pro nobis in passione de felle gustauit: Dederunt ei bibere vinum cum felle mixtum. Bernardus: Quidquid afflictionis terrena propinat aduersitas, leue erit si inspiciamus quid biberat ad crucis patibulum, qui nos inuitat ad cælum. De luto dicitur: Lutum posuit mihi super oculos, & laui, & video. Vnde versus:

Est caro nostra lutum, patris sapientia sputum.

In hoc luto habitant spiritus humani: Qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a tinea, *et cet.* In domo lutea nobiscum habitare voluit Filius Dei, vt ideo habitaremus in domo cælesti: de quo Ioannes: In domo patris mei, *et cet.* De verbo dicitur in hoc Euangelio: Respice, *et cet.* Et confestim vidit. O quoties prædicator dicit peccatori: Respice præmium, respice infernum, respice Dei mandatum: Nihil dulcius quàm respicere in mandatis Dei. De tactu dicitur: Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum & confestim viderunt. Hic est tactus gratiæ, quo Deus tangit: de quo tactu Deus tangit cor per contritionem. Psalmista: Tange montes & fumigabunt, fumo contritionis: qui maxime ex consideratione iræ Dei futuræ resoluitur in corde pœnitentis. Psalmista: Ascendit fumus in ira eius, *et cet.* Montes autem superbi sunt peccatores: hi autem fumigabunt in mundo, aut ardebunt in inferno: Montium fundamenta comburet, idest peccatorum.

Ioan. 16. b; Tob. 11. c; Mat. 27. d; Ioan. 9. c; Iob. 4. d; Ioan. 14. a; Luc. 18. g; Eccli. 23. d; Mat. 20. d; Psal. 143. b; Psal. 17. a; Deut. 32. d

IN DIE CINERVM.

SERMO I.

AGO *pœnitentiam in fauilla, & cinere:* Agere debemus pœnitentiam, non tantum pati. Patiuntur autem qui coacti subiacent pœnitentiæ. Agere pœnitentiam fructuosum est respectu hominis agentis, respectu diaboli inuidentis, respectu angeli gaudentis, respectu Dei retribuentis. Fructuosa vtique, & vtilis est actio pœnitentiæ ad hominis expiationem, diaboli spoliationem, angeli congratulationem, Dei remunerationem. De primo: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis, quæ operatus est, *et cet.* Non dicit a quibusdam tantum. Bernardus: Pœnitentia est perpetrata mala plangere, & plangenda non committere. Nam qui sic alia deplorat, vt tamen quædam committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Sequitur: Et custodierit omnia præcepta, non vnum tantum. Maxime autem illud: Hoc est præceptum meum, *et cet.* Sequitur: Iudicium & iustitiam fecerit. Iudicium quo ad seipsum, & iustitiam quo ad proximum. Psalmista: Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ. O quàm periculose faceret, qui regi, dum optime sederet, sedem detraheret. Sequitur: Vita viuet & non morietur, omnium iniquitatũ eius nõ recordabor quas operatus est. Econtrario: Nunc recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum, *et cet.* De secundo dicitur: Si superatus fuerit populus tuus ab inimicis: peccabunt enim tibi, & conuersi egerint pœnitentiam, & obseruauerint nomen tuum, & fuerint deprecati te in loco isto: tu exaudies de cælo & propitiare peccato populi tui Israel, & reduc eos in terram, quam dedisti eis. Inimici isti sunt dæmones. Psalmista: Eripe me de inimicis meis, *et cet.* qui animam nostram impugnant vt nos ruere faciant in gehennam. Sed ruina ista per pœnitentiam vitatur: Conuertimini, & agite pœnitentiam, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Contra istos inimicos multum valet pœnitentia. Augustinus: Acriores contra inimicos dolores non inferimus, quàm cum plagas peccatorum nostrorum confitendo & pœnitendo sanamus. Per pœnitentiam ergo ab his inimicis liberamur, & ad terram, scilicet Ecclesiæ reducimur. De tertio: Gaudium est angelis Dei super, *et cet.* Non angelis diaboli: Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet. Gaudent ergo de conuerso impio, sicut sitiens de bono vino. Bernardus: Gaudent Angeli in conuersione & pœnitentia peccatorum: Salutẽ hominum sitientes lacrymæ, prævium vinum eorum. Gaudent Angeli dum per pœnitentiam liberamur de manu iustitiæ Dei, quam in socijs suis deiectis de cælo grauissimam viderunt, in quam etiam non agentes pœnitentiam incidunt: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum, *et cet.* De quarto: Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum. Pœnitentia regnum facit appropinquare, quando datorem regni incipit pœnitenti conglutinare. Ioannes Chrysostomus: Nihil ita Deo conglutinat & vnit, vt lacrymæ pœnitentis. Sed heu cum tanta bona per pœnitentiam consequamur, pauci tamen pœnitentiam agunt. Ideo conqueritur Dominus: Nemo quod bonum est loquitur. Nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Dicit ergo Iob: *Ago pœnitentiam in fauilla & cinere.* Gregorius: In fauilla & cinere pœnitentiam agere, est contemplata diuina essentia, nihil aliud, quàm fauillam, cineremq. se cognoscere: Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem reuertetur. Prædictas quattuor vtilitates pœnitentiæ in humilitate, in cinere facta inuenimus. De culpæ expiatione significatum est, vbi de rege Niniues legitur, quòd abiecit vestimentum & indutus est sacco, & sedit in cinere. Nihil enim prodest, quòd homo per memoriam mortis in cinere humiliatur, nisi vestimentum veteris conuersationis abijciatur, & saccus pœnitentiæ assumatur. De diaboli spoliatione significatum est: Planctus ingens erat apud Iudæos: ieiunium, vlulatus, & fletus, sacco & cinere multis pro strato vtentibus, & de ipsa dicitur in Hester: Pro vnguentis varijs cinere & stercore impleuit caput, & corpus suum humiliauit, & sic liberati sunt de Aman, & alijs inimicis. Sic & nos spiritualiter de diabolo & angelis eius liberamur. De angelica congratulatione: Posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare, & deprecari in ieiunijs, sacco & cinere, *et cet.* Et sic completa oratione, angelus Gabriel consolabatur eum tangens, & docens eum. De Dei remuneratione: Darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Ecce humiliatis in cinere, idest contritis in mundo dabitur corona, oleum, pallium in cælo: dabitur corona dignitatis supernæ, oleum iucunditatis internæ, pallium immortalitatis æternæ.

Iob. 42. a; Ezec. 18. e; Ioan. 15. b; Psal. 88. b; Osee. 8. d; 2. Paral. 6. d; Psal. 58. a & 142. b; Ezec. 18. g; Luc. 15. b; 2. Cor. 12. b; Eccli. 2. d; Mat. 3. a; Luc. 3. a; Ier. 8. b; Greg. li. 35. Moral. c. 5. to. 2.; Iob 34. b; Iona. 3. b; Esther 4. a; Esther 14. a; Dan. 9. a; Isa. 61. a

SER-

SERMO II.

[*Ier. 6. g*] C*Onspergere cinere: luctum unigeniti fac tibi planctum amarum.* Cinere in capite mentis conspergimur, dum incinerationis nostræ futuræ, & mortis recordamur: & ex consideratione nostræ incinerationis humiliamur: [*Iob 42. a*] Ago pœnitentiam in fauilla & cinere. [*Greg. li. 35. Moral. c. 5. to. 2.*] Gregorius: In fauilla & cinere pœnitentiam agere, est contemplata diuina essentia, nihil aliud quàm fauillam & cinerem se cognoscere. Sicut autem per cineres furum vestigium proditur, lixiuium conficitur, ignis intus conseruatur, panis assatur vel coquitur: ita per cineres nostræ humiliationis proditur vestigium culpæ, conficitur lixiuium pœnitentiæ, fouetur ignis gratiæ, coquitur torta Eucharistiæ vel assatur. [*Dan. 14. c*] De primo dicitur quòd produntur per cineres eorum vestigia, qui per occulta ostiola intrantes, furabantur & comedebant cibos Bel. Bel diabolum significat, cuius cibi sunt peccata. Cibis ergo diaboli pascitur, qui in peccatis delectatur. O quàm mortiferi sunt animæ isti cibi: [*Iob 6. a*] Aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem? Occulta ostiola sunt occultæ ad peccandum viæ & astutiæ. Contra quas: [*Isa. 29. e*] Væ qui profundi estis corde, *& cet.* Vestigia sunt exempla vel cogitationes peccatorum: [*Thren. 4. d*] Lubricauerũt vestigia nostra, *et cet.* Cineres ergo in templo cordis spargere, est futuram incinerationem frequentius cogitare. [*Psal. 147. a*] Psalmus: Nebulam sicut cinerem sparget. Nebula est vita nostra propter instabilitatem & fragilitatem: [*Sap. 2. a*] Vita nostra sicut nebula dissoluetur. Nebula ergo sicut cinis spargitur, quando vita nostra cineranda cogitatur. Per cineres ergo fures produntur, dum timore mortis & futuræ nostræ incinerationis peccatores confitentur. Confessio enim est proditio. Ambrosius: Exi foras, delictum proprium prode, vt iustificeris. [*Num. 19. c*] De secundo: Tollent de cineribus combustionis, & mittent aquas viuas super eos in vias. Hac commixtione, vel lixiuio immundi expiantur. Aqua viua est aqua contritionis, seu lacrymarum. [*Psal. 118. r*] Psalmus: Exitus aquarum, *et cet.* In vase ergo cordis commisce aquam contritionis cum memoria tuæ incinerationis, iuxta illud: [*Ier. 6. g*] *Accingere cilicio, & conspergere cinere, luctum unigeniti fac tibi planctum amarum*, & cetera. Et sic pœnitentiæ lixiuio mundaberis. Hæc confectio cineris, & lacrymarum numquam debet tibi deficere. Vnde Isidorus: Cinis es, & in cinere viuere debes: semper lugens, semper mœrens, semper suspiria cordium emittere. Lixiuio autem maxime solent lauari capita & vestes. Sic tu [*Ioan. 13. a*] caput laua lixiuio mentis interius: Non tantum pedes, *et cet.* [*Exo. 19. b*] Item vestem conuersationis exterius: Lauent & vestimenta sua, & sint parati in diem tertium. [*2. Mac. 13 e*] De tertio dicitur de Menelao. Hic quia multa erga aram Dei delicta commisit, cuius ignis & cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est. Ara Dei est conscientia vel cor fidele. Augustinus: Oratio pure directa corde fideli tamquam de ara sancta surgit in incensum. Ignis aræ Dei, est feruor gratiæ Spiritus sancti: [*Leuit. 6. b*] Ignis in altari semper ardebit, *et cet.* Ara cum igne Dei cinerem habet, quia mens quoque iusti cum feruore gratiæ humilitatem tenet: sicut Abraam, [*Gen. 18. d*] quando dicit: Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis. Sicut enim ignis conseruatur cinere, sic gratia humilitate: & sicut multus ignis multum facit cinerem: sic multa gratia multam habet humilitatem. Homo enim quanto plus ad Deum accedit, tanto plus infirmitatem propriam cognoscit. Gregorius: Numquam legitur quòd Abraam cinerem vel puluerem se esse confessus sit, nisi cum habere meruit Domini colloquium. Nota ergo quòd contra aram delinquit, qui cõtra conscientiam agit. Contra aram ergo delinquens interius, a iusto iudice damnatur, A quando contra conscientiam agens, corpore incineratur, in anima damnatur. [*3. Reg. 19. a*] De quarto dicitur de Helia: Ecce ad caput tuum subcinericius panis, & vas aquæ. Panem Eucharistiæ non debemus sumere crudum, incurate & indeuote accedendo: [*Exo. 12. b*] Non comedetis ex eo quidquam crudum: subcinericius autem assatur, dum timore mortis, & futuræ incinerationis homo ad communionem per contritionem, & deuotionem digne præparatur. Aqua ad caput est illa, de qua: [*Ier. 9. a*] Quis dabit capiti meo aquam? *et cet.* Panem cum aqua sumit, qui corpus Christi cum lacrymarum potu recipit. Vel cinis memoriam mortis Christi significat. B Hoc sacramentum offertur in memoriam Dominicæ passionis: [*Luc. 22. b*] Hoc facite in meam commemorationem. Panis ergo sub cinere coctus, Christus est sub sacramento in memoriam passionis oblatus. Ad caput quoque hic panis habetur, dum sacramentum cum excellenti reuerentia, & deuotione tractatur. Ad pedes autem locatur, dum ab indigne communicantibus quasi pedibus conculcatur.

SERMO III.

[*Ioel. 2. c*] C*Onuertimini ad me in toto corde vestro*, & cetera: [*Quattuor impedimenta cõuersionis peccatoris.*] Quattuor sunt, quæ conuersionem peccatoris impediunt: videlicet, pudor, timor, spes, & desperatio. Pudor confessionis, timor satisfactionis, spes futuræ conuersionis, desperatio remissionis. Contra primum dicitur in Psalmo: [*Psal. 104. e*] Conuertit aquas eorum in sanguinem, *et cet.* Aquæ Ægyptiorum sunt fluctus vitiorum, in quibus peccatores submergũtur: [*Exo. 15. b*] Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Per sanguinem significari potest rubor erubescentiæ de peccatis, tum propter colorem, tum propter hoc, quòd vti vita animæ in sanguine est, ita vita gratię est in rubore, quem D homo habet pro peccato, qui cum erubescit pœnitendo mala, quæ fecit, ad vitæ libertatem peruenit. Sanguinis huiusmodi vox clamare debet in confessione, postquam frater, idest corpus animã occidit in transgressione: [*Gen. 4. b*] Vox sanguinis fratris tui clamat, *et cetera.* Cum ergo virga comminationis diuini iudicij extenditur in prædicatione, aquæ vitiorum in sanguinem per erubescentiam conuertuntur in confessione: & sic pisces carnalium desideriorum occiduntur, & Pharao, idest diabolus, percutitur in iustificatione. Contra secundum dicitur de Niniuitis: [*Iona 3. d*] Vidit Dominus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala, & E misertus est, *et cet.* Opera pœnitẽtiæ eorum fuerunt, quia rex indutus est sacco, & sedit in cinere, & præcepit, dicens: Homines & pecora non gustent quidquam, & aquam non bibant, & operiantur homines saccis, & iumenta, *et cet.* Ecce timor tam grauis pœnitentiæ non retraxit Niniuitas a cõuersione: sed heu timor multos sic retrahit, quòd quando timent peccata vitare, non possunt iniusta bona restituere, & pœnitentias portare. Nos autem charissimi, cum Niniuitis non timeamus pœnitentias trãsitoriæ satisfactionis, vt euadamus iram æternæ submersionis. Psalmista: [*Psal. 84. a*] Conuerte nos Deus salutaris noster, *et cetera.* F Certe tu potius conuerti debes, qui neque vnius diei inducias habes: Gregorius: Qui pœniteti veniam spopondit, peccãti diem crastinum non promisit. Nescis certe si hodie moriaris: [*Luc. 12. c*] Stulte hac nocte repetent animam tuam a te, *et cet.* Ecce o peccator etiam diem hodiernam habes incertum, & certum est, quòd morieris, sed incertum quando, aut quo modo, aut vbi: quoniam te vbique mors expectat: tu quoque si sapiens fueris, vbique eam expectabis. Sed diabolus auertit ab eis sua astutia talium considerationem. De tertio, [*Psal. 72. b*] Psalmus: Auertatur populus meus & dies pleni inuenientur in eis, *et cetera.* Dies inquam, pœnitentiæ ad redimenda peccata: [*2. Cor. 6. a*] Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Sed multi de Dei miseri-

misericordia, de longa vita, futura conuersione, de finali contritione tantum præsumunt, quòd plenos ad soluendam pœnitentiam dies non assumunt. Vnde nec pleni, nec quandoque dimidij, neque quandoque vnius diei plenitudo inuenitur in eis: & ideo sæpe Dei iudicio relinquuntur impœnitentes in die extremo. Augustinus: Percutitur hac animaduersione peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret, oblitus est Dei: Super tribus sceleribus Moab, & super quattuor non conuertam eum, eo quòd incenderit ossa regum Idumeæ vsque in cinerem: & mittam ignem in Moab. Primum scelus est malus consensus, secundum actus, tertium consuetudo, quartum impœnitentia: super quam peccator non conuertitur. Rex est spiritus, qui regere debet corpus. Ossa sunt virtutes, quibus anima sustentatur, sicut corpus ossibus. Ossa ergo regis incenduntur, dum virtutes animæ flamma vitiorum destruuntur. Psalmista: Incenderunt igni sanctuarium tuum. O stultissime homo, domum tuam ardentem in vna hora extinguere non differres: animam vero ardentem extinguere differs per multos annos. Bernardus: Domus ardet, ignis a tergo instat, & fugienti prohibetur egredi, euadendo: suadetur regredi, & hoc ab ijs, qui in incendio positi sunt. Væ ergo talibus incendiarijs & incensis. Dum ergo qui sunt de quarto scelere, quod est impœnitentia, non conuertuntur, æterno igne incenduntur. Vnde bene ait: Mittam ignem in Moab. Contra quartum dicitur: Magna misericordia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad se. Vere magna misericordia & liberalissima, & festina. Augustinus: Nullus de Dei misericordia desperet. Maior est enim eius misericordia, quàm nostra miseria. Tardius siquidem ei videtur veniam dare, quàm peccatori accipere. Sic enim festinat a tormento conscientiæ reum absoluere, quasi eum plus cruciet compassio miseri, quàm ipsum miserum passio sui.

Amos 2. a — *Psal. 73. b* — *Eccli. 17. d* — *Aug. de spir. & ani. ca. 6. to. 3.*

SERMO IV.

Conuertimini ad me, & cetera: Adiuua nos Deus ad hanc cōuersionem: Conuerte nos ad te, & cōuertemur. Sicut in præcedenti sermone dictum est, quattuor sunt quæ impediunt conuersionem peccatoris, videlicet pudor de malitia, timor de pœnitentia, spes de misericordia, desperatio de venia. Contra hæc considerare debemus remedia ad conuersionem vtilia. Primo ne pudor conuersionem impediat, videlicet vt consideres quàm vtilis, quàm tolerabilis, quàm rationabilis sit pudor confessionis. Primo nota quàm vtilis. Psalmus: Dixit Dominus, ex Basan conuertam, *et cetera*. In profundo maris sunt, qui in imo vitiorum sunt: Conuertimini sicut in profundum recesseratis filij Israel. Et vere periculosius mergitur in vitijs anima, quàm corpus in aquis. Basan interpretatur confusio: per confusionem enim, & verecundiam confessionis anima conuersa eruitur de profundo submersionis. Vere ergo est vtilis, quoniam verecundia magna est pœna pro peccato, quia talis fit dignus misericordia. De secundo nota, quòd tolerabilis est conuersis pudor confessionis, quia velociter transit. Psalmus: Conuertantur, & erubescant valde velociter. Breuis est hora & verecundia confessionis, qua tollitur longa verecundia diutinæ transgressionis, qua iam viginti, vel triginta, vel sexaginta annis coram Deo, & angelis eius confusus fuisti in peccatis. Vnde cogita quare erubescis vna hora, & vni homini dicere quod per xx. vel xxx. vel lx. annos, & cum multis hominibus non erubuisti facere? Augustinus: Peccare non erubuisti, & confiteri erubescis: dicito in hac vita, vt requiem habeas in alia. Tolerabilis est ergo, & leuis est erubescentia confessionis, non solum propter breuitatem, sed etiam ex comparatione intolerabilis erubescentiæ in iudicio. Si enim hic coram vno erubescere nolis, in iudicio coram multis millibus erubesces: Reuelabo pudenda tua, *et cet.* Item irrationabilis est pudor, qui te cogit non reuerti: sicut irrationabile, & stultum esset, si corruisset aliquis in cloacam quòd potius vellet ibi perire, quàm clamare. Et certe quoniam peccasti, in cloacam diaboli corruisti: Conuertere Israel ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua: tollite vobiscum verba, & conuertimini, *et cet.* Verba vtique confessionis. Item valde est irrationabile, quòd propter verecundiam potius velles esse leprosus, quàm ostendere te medico. Ostensio autem fit in confessione: Ite, ostendite vos sacerdotibus, *et cet.* Item peccatum tuū proditum cito curatur: crimen autem tacendo ampliatur. Circa secundum vero, ne timor conuersionem impediat, nota quòd valet ad conuersionem, vt attendas auxilium gratiæ, præmium gloriæ, iudicium gehennæ. Vnde contra malum timorem conuersionem impedientem valet, vt attendatur auxilium gratiæ. Deus enim tibi vult infundere spiritum gratiæ, qua omnia erunt tibi leuia ad portandum, si vere conuerteris te ad Dominum. Conuertimini ad correctionem meam, en proferam vobis spiritum meum. Correctio Dei est pœnitentia, qua corrigitur anima, quæ est sedes Dei. Psalmus: Iustitia & iudicium præparatio sedis eius. Talibus ergo conuersis profert Dominus spiritum amoris, quo omnia leuia sunt eis. Ideo quòd nihil amantibus durum, nullus difficilis labor. Amemus & nos Christum, & facile videbitur omne difficile. Item præmium gloriæ: Conuertentur, & venient in Sion cum laude, & lætitia sempiterna super capita eorum, *et cet.* Vere enim conuersis leuissimum est quidquid hic tolerant, si imaginem sempiternæ lætitiæ pensant: Quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis. Gregorius: Quidquid intolerabile pusillaminitas asserit, hoc leue remunerationis spes ostendit. Item iudicium gehennæ. Psalmista: Nisi conuersi fueritis, *et cetera*. Per gladium & arcum damnatio corporis, & animæ significatur. Et vere leuis reputanda est omnis pœna, qua euaditur æterna. Leuis est enim parum spina pungi, quàm gladio occidi. Psalmista: Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Econtra Bernardus ait: Misera sane, & extremæ plena dementiæ commutatio, humanum declinare laborem, & præparatum diabolo stridorem eligere sempiternum.

Ioel 2. c — *Thren. vlt. d* — *Psal. 67. c* — *Isa. 31. c* — *Psal. 6. b* — *Naum. 3. a* — *Osee 14. a* — *Luc. 17. c* — *Prou. 1. e* — *Psal. 88. c* — *Isa. 35. d* — *2. Cor. 4. d* — *Psal. 7. d* — *Psal. 31. b*

SERMO V.

Conuertimini, et cetera. Nunc complendum est quod hodie dimissum est. Circa tertium ergo, ne conuersionem tuam vana spes impediat, valet ad conuersionem, & contra spem vanam, vt attendas dierum tuorum incertitudinem, periculorum multitudinem, præmiorum dissimilitudinem. De primo: Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, *et cet.* De die in diem differt, qui neque vnum diem certum habet: Veniet Dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora, quam nescit, & diuidet, *et cet.* Augustinus: Ipsa res, quæ multos decipit, cum dicunt: Cras, cras: & subito clauditur ostium, remansit cum voce coruina: quia non habuit gemitum columbinum. Cras cras vox corui est. De secundo: Patet quàm periculosum sit languenti differre medicinam, sanatiua enim valde medicina est conuersio siue pœnitentia: Conuertimini filij reuertentes, & sanabo auersiones vestras. Vere sanat animas pœnitentia. Augustinus: Pœnitentia languores sanat, leprosos curat, mortuos suscitat, sanitatem auget, quam conseruat. Sed caue periculum: Si enim medicina pœnitentiæ differtur, morbus animæ augetur. Insuper inueteratus difficulter sanatur:

Ioel 2. c — *Eccli. 5. b* — *Luc. 12. f* — *Ier. 3. d* — *Eccli. 10. b*

tur: Longuor prolixior grauat medicum. Insuper in extrema ægritudine morbus corporis sæpe impedit conualescentiam animæ, quando anima morbo cordis opprimitur, & quando loquela priuatur. Augustinus: Quoniam multa sunt, quæ impediunt, & languentem abstrahunt, periculosum est, interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitētiæ remedium.

Psal. 125. a De tertio. Psalmus: Conuerte Domine captiuitatem nostram: per culpam est homo captiuus diaboli. Bene dicit: sicut torrens in austro. Flante enim calido austro, idest Spiritu sancto dissoluitur glacies peccatorum, currunt torrentes lacrymarum, & ipsis lacrymis, quasi quibusdam australibus pluuijs semina bonorum operum conualescunt ad messem æternæ vitæ. Vnde sequitur: Qui seminant in lacrymis, *et cet.* *Psal. eodem* Glossa fructum æternæ beatitudinis, qui autem parce seminat parce metet. *Gloss. in hūc locum.* *2. Cor. 9. b* Qui tarde conuertuntur parum seminant, qui cito conuertuntur multum seminant, & multum metere possunt. Difficile ergo erit eorum præmium, & non solum præmium, sed etiam purgatorium. Quanto enim minus satisfaciunt in mundo, tanto plus tarde conuersi ardebunt in purgatorio. Augustinus: Purgandus autem est igne purgationis, qui in aliud sæculum distulit fructum conuersionis. Quarto valet contra desperationem, & ad conuersionem, vt attendas potestatem, veritatem, bonitatem Dei. *Psal. 79. a* De primo: Excita potentiam, *et cet.* Deus conuerte. Ecce Dauid populū inuocat, vt se conuertat ei, potestatem enim habet Deus dimittendi peccata, & potentior est ad dimittendum, quàm peccator ad committendum. Augustinus: Qui de Deo nō præsumit veniam, non aduertit plus peccato suo posse Dei clementiam: et tantam esse Dei potentiam ad dimittendum innumerabilia sicut pauca, potens quoque est cor lapideum conuertere in fontem gratiæ, & lacrymarum. *Psal. 113. b* Psalmus: Qui conuertit petram in stagna aquarum. *Ezec. 33. c* De secundo: Impietas impij non nocebit ei, in quocumque die conuersus fuerit. Ecce magna promissio veritatis. Si ergo Deus conuerso impio veniam negaret, veritatem suam (quod absurdissimum est cogitare) negaret. Gregorius: Nullum pœnitentem reuersum despicit, qui peccatores redimere venit. *Ioel. 2. c* De tertio: Conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus, *et cet.* & præstabilis super malitia. Attende peccator benignitatem, & misericordiam Dei in filio pro te in morte tradito. Bernardus: Si supra modum peccaui, non despero, quia supra modum doluit, in quo respiro. Si exacerbatur pater immanitate sceleris mei, mitigabitur in dolore filij sui. Item multiplici conuersorum exemplo: *Mat. 26. g* Apparet enim misericordia Dei in conuersione Petri *Luc. 7. f* & Pauli, & Magdalenæ, & latronis in cruce: Nini*Act. 9. a*uitarum, & totius mundi ad Christum conuersi: Mi*Isa. 60. a*rabitur, & dilatabitur cor tuum: quando conuersa fuerit ad te multitudo maris: fortitudo gentium venerit tibi, *et cet.* Gregorius: Quoniam multos a suis iniquitatibus sanatos aspicimus, quid aliud quàm supernæ misericordiæ pignus tenemus?

SERMO VI.

Mat. 6. b *Ieiunium.*

CVm ieiunatis, & cetera. Ieiunium perficitur plena conuersione, pura intentione, deuota continuatione, & humiliatione vera. *Ioel. 2. c* De primo: In toto corde vestro conuertimini ad me, dicit Dominus, in ieiunio, & fletu, *et cetera.* Qui ergo vult meritorie ieiunare, primo conuertatur. Parum enim est abstinere a cibis, *Isa. 58. a* quando non abstinetur a vitijs: Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites, & contentiones ieunatis. Isidorus: Qui cibis abstinent, & praua agunt, dæmones imitantur: quibus esca non est, & nequitia semper est. Ideo vt digne ieiunetur, contritio vera, A confessio, satisfactio, ieiunio associentur, contritio vera. Vnde dicitur: Conuertimini in ieiunio, & fletu, *et cetera.* Item confessio: Iosaphat timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, & prædicauit ieiunium in vniuerso Iuda. *2. Par. 20. a* Iuda confessio interpretatur. Qui ergo digne vult ieiunare, debet peccata confiteri. Item satisfactio: Licet enim pars sit satisfactionis, tamen aliæ partes omittendæ non sunt: Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna, magis quàm thesauros recondere. *Tob. 12. b* De secundo: Audientes plorabant, & ieiunabant, & orabant, in conspectu Domini, non in conspectu hominum: *Baruc. 1. a* in B quo ostenditur, quàm pura debeat esse intentio ieiunantis. Nota ergo quòd ieiunandū est non intentione placendi, non retinendi, non nocēdi. Ieiunandum vtique non ad placendū, scilicet in cōspectu mortalium hominū, sed in conspectu Dei. Vnde superius dicitur: Cum ieiunatis, *et cet.* vsque receperunt mercedem suam. Item non ad retinendum. Multi enim sunt, qui parum comedunt propter parcitatem, vt retineant & res, & pauperes in damnum habent. De eorum ieiunio Gregorius: Non Deo sed sibi quisque ieiunat, si ea, quæ ad tempus ventri subtrahit, non pauperibus tribuit, sed ventri post modicum offerenda custodit. C Item non ad nocendum, sicut illi, de quibus: Prædicauerunt ieiunium & sedere fecerunt Nabot. *3. Reg. 21. c* Ieiunauerunt, vt innocentem occiderent, vt per ieiunium malitia eorum palliaretur. Ita homines hæretici, & peruersi Christiani bonum simulant, vt magis noceant. Sic Iudas osculo Dominum tradidit. *Luc. 22. e* De tertio: Quoniam exaudiuit Dominus preces vestras *Iudith. 4. c* si manētes permāseritis, in ieiunijs & obsecrationibus in conspectu Domini. Bene quidam incipiunt ieiunia, sed cito desistunt. Quidam vno die ieiuni sunt, ebrij altero. Continuatio ieiunij, præcipue autem abstinere a superfluis, valet contra pericula trium hostium nostrorum, videlicet diaboli. *Ieiunij continuatio.* D Vnde Christus satan vicit, cum continuasset ieiunium quadraginta dierum, & quadraginta noctium. Ambrosius: Ieiuni hominis sputum si serpens gustauerit, moritur. Vides quanta vis ieiunij sit: & vt sputo suo homo serpentem terrenū interficit, sic & merito spiritualem. Item mundi: Vnde in periculo maris Paulus, & socij sui ieiunium continuantes euaserunt: Quarta die expectantes, ieiuni permanentes, nihil accipientes, *et ce.* *Act. 27. d* Mare autem mundum significat. Psalmista: Hoc mare magnum, *et cet.* *Psal. 103. c* Item carnis, quæ pericula incontinentiæ nobis suscitat. Hanc ieiunando vicit continēs E Anna: Quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens die, ac nocte. *Luc. 2. e* De quarto. Psalmista: Humiliabam in ieiunio animam meam. *Psal. 34. c* Hic autem attende qualis debeat esse humiliatio quo ad proximū. Vera est ieiunantis humiliatio si non sit quo ad se infructuosa: Qui ieiunat pro peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? *Eccli. 34. d* Item si non sit quo ad Deum præsumptuosa, sicut illorum qui dicunt: Ieiunauimus, & non aspexisti, humiliauimus animas nostras & nescisti. *Isa. 58. a* Item F si non sit quo ad proximum iniuriosa, sicut pharisei illius: Ieiuno his in sabbato, *et cet.* *Luc. 18. c* Vnde iniuriose contempsit publicanum. Contra quæ: Qui non manducat, manducantem non iudicet. *Rom. 14. a*

DOMI-

DOMINICA PRIMA IN QVADRAGESIMA.

SERMO I.

2. Cor. 6. a — Quattuor tẽpora memoria retinenda.

Ecce nunc tempus acceptabile. Quattuor sunt tempora, quæ homines frequenter debent habere in memoria: videlicet tẽpus acceptabile nostræ reconciliationis, tempus miserabile humanæ resolutionis, tempus formidabile extremæ examinationis, tempus intolerabile æternæ damnationis. De primo dicitur hic: *Ecce nunc tempus acceptabile*. Acceptabile vtique est tempus gratiæ, in quo pacem cum Deo, & cum Angelis, & medelam animabus nostris possumus, si volumus, inuenire. Tale tempus antiqui desiderabant: *Iер. 8. e* Expectauimus pacem, & non erat: bonum tempus medelæ, & ecce formido. O quanta cæcitas, quanta insania, tempus medelæ corporis negligis vno die, tempus medelæ animæ negligis multis annis. Ioannes Chrysostomus: Si forte in corpore parui aliquid morbi pulsauerit, statim medicos adhibemus, & pecuniam profundimus: anima vero quotidie cum vulneretur, cum per singula lanietur, vratur, præcipitetur, & modis omnibus patiatur, ne parua quidem pro ea nos cura solicitat. Merito ergo tantam temporis negligentiam Deus a te requiret. Gregorius: Omne tempus tibi impensum requiret Deus, qualiter sit expensum. O quàm infestus est diabolus homini in hoc tempore, & tanto certe infestior, quanto tempus infestandi suspicitur breuius: *Apoc. 12. c* Descendit diabolus ad nos, habens iram magnam, sciens quòd modicum tempus habet. *Gal. 6. c* Ergo sicut dicitur: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. De secundo: *2. Tim. 4. b* Tempus meæ resolutionis instat. Mirabilis conditio, quòd omnes mori debere nos scimus: sed sicut pisces vel aues quando capiantur, ita & nos tempus mortis ignoramus: *Eccls. 9. c* Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues comprehenduntur laqueo, sic homines capiuntur tempore malo, cum eis extemplo superuenerit. More enim piscis homo sequitur escam voluptatum carnalium, vel rerum temporalium, & decipitur sicut auis dulci sono adulationis, & ludo pennarum vanitatis, & dissolutionis, donec hamo vel laqueo mortis capiatur, & hoc extemplo. Gregorius: Quanti ad vesperam sani acturos se in crastinum aliquid putabant, & tamen in voce repentina morte defuncti sunt. De tertio: *Eccls. 3. c* Iustum & impium iudicabit Dominus, & tempus omnis rei tunc erit. Certe ipse non tantum iustum, immo ipsas iustitias iustas iudicabit. Augustinus: Væ etiam laudabili vitæ hominum, si remota misericordia, discutias eam. Modo reliquit nobis tempus ad satisfaciendum: sed tunc accipiet tempus ad puniendum. Bene autem dicit Salomon quòd illo tempore iustum, & impium iudicabit. De hoc tẽpore dicitur: *Mat. 13. d* In tempore messis dicã messoribus: Colligite primũ Zizaniam, & alligate eam in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum. Vbi per Zizaniam impij, per triticum iusti significantur. Sed Zizania in fasciculos alligatur, dum socij vel pares in culpis in pœnis paribus sociantur. Qui vero electi sunt, scire debent quòd dum flagellis tribulationum triturantur, ad horreum cœli præparantur, hic enim per flagella purgantur. Augustinus: Quod lima ferro, quod fornax auro, hoc facit tribulatio iusto. De Quarto ait Psalmista: *Psal. 80. d* Inimici Domini mẽtiti sunt ei, *et cet.* Inimici Domini sunt impij, qui toties Domino mentiuntur, quoties promissiones in baptismo factas, & vota sua, & iuramenta transgrediuntur. Item orando, Domino mentiuntur, dum dicunt se debitoribus dimittere, & non dimittunt: ergo tempus erit in sæcula, *Mat. 6. b* quia ignis eorum erit in sæculum: *Isa. 66. g* Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Ignis enim iste non erit vnius anni tantum, neque mille millium tantum annorum, sed æternus: *Mat. 25. d* Discedite a me maledicti in ignem æternum, *et cet.* Augustinus: Aut continui dolores cruciabunt pœnitentem vitam, aut æterni cruciatus vexabunt puniendam animam. Vnde bene ait Dauid: *Psal. 80. c* Erit tempus eorum in sæcula, scilicet iniustorum. Vide ergo tempora qualia tunc eos sequentur, qui nunc tempus acceptabile negligunt.

SERMO II.

Dvctus est Iesus a spiritu in desertum, vt tentaretur a diabolo. *Mat. 4. a* Quoniam efficacius persuadet vita, quàm lingua, & exemplũ, quàm verbum: hinc est quòd Dominus noster Iesus Christus, cuius qualibet actio est nostra instructio, vt dicit Gregorius, *Greg. ho 16 in Euang.* vt exemplo vitæ suæ ad resistendum diabolo ceteros efficaciter informaret, voluit a spiritu dirigi, deinde in desertum morari, postea a diabolo tentari. Vnde ad nostram instructionem qualiter debeamus diabolo resistere tria de Christo proponuntur in verbo proposito. Primo Spiritus sancti interior inspiratio, ad dirigendum. Secundo loci securior inhabitatio, ad resistendum. Tertio diaboli interior impugnatio, ad subuertendum. Primo notatur Spiritus, scilicet inspiratio ad dirigendum, cum dicit: *Ductus est Iesus a spiritu*. Secundo loci securior inhabitatio ad resistendum, cum subdit: *In desertum*. Tertio exterior diaboli impugnatio, ad subuertendum, cum subinfertur: *Vt tentaretur a diabolo*. Et habent se ista tria valde ordinate. Nam qui vult de diabolo perfecte triumphare exemplo Christi, oportet vt primo a Spiritu sancto dirigatur, deinde in loco munito moretur, & postea vt impugnatio diaboli constanter sustineatur. Primo ergo in verbo proposito notatur Spiritus sancti inductio, siue inspiratio ad dirigendum, cum dicitur: *Ductus est Iesus a spiritu*. Inuenimus autem in sacra Scriptura Iesum ductum, siue inspiratum multiplici spiritu. Quia quamuis Spiritus sanctus sit vnus in substantia est tamen multiplex in effectu. Primo ergo ductus est Iesus a spiritu veritatis, ad docendum ignarum. Secundo a spiritu æquitatis, ad arguendum iniquum. Sed tertio a spiritu fortitudinis, ad superandum diabolum. Vt primum sit contra spiritum erroris. Secundum contra spiritum dissimilationis adulantis. Sed tertium contra pusillanimitatis succumbentis. Primo ergo ductus est Iesus a spiritu veritatis ad docendum ignarum, vnde dicitur: *Isa. 61. a* Spiritus Domini super me, eo quòd vnxerit me: ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem. Exemplo enim Christi quilibet ad officium prædicationis, secundum quòd continetur in hoc verbo, debet primò eligi propter sanctitatem animi, propter quod dicitur: Spiritus Domini super me. Deinde debet institui, propter æquitatẽ iudicij & obsequij: eo quòd vnxit me præ participibus meis: *Psal. 44. b* quia dilexi iustitiam, & odiui iniquitatem. Postea tamquam verus legatus missus a Deo, debet exequi actionem officij, quod notatur cum dicit: Ad annunciandum mansuetis misit me, cuius officij executio debet esse ad medendum, siue ad consolandũ tristem a tribulatione, & dolore pœnali, ad sanandum ægrotum a vulnere peccati, ad liberandum captiuum a carcere diaboli. Secundo ductus est Iesus a spiritu æquitatis, ad arguendum iniquum. Vnde dicitur: *Isa. 11. a* Arguet in æquitate pro mansuetis terræ, & percutiet terram virga oris sui: & spiritu labiorum suorum interficiet.

terficiet impium. Non enim Dominus Iesus propter metum potestatis terrenæ timore amittendæ, nec propter quæstum mundanæ cupiditatis, amore acquirendæ, siue propter ambiguam similitudinem falsitatis, veritate cõplacendæ, veritatem silebat, immo veritatis iaculis, tam magnos, quàm paruos æque feriebat. Hic spiritu ductus est in templum, quando nõ parat aures, vt audiat, sed flagella, quo feriat ementes, & vendentes spiritualia pro temporalibus: nec decet quòd domum orationis fecissent domum negotiationis, immo negotiatores de templo eiecit. *Mat.21.a*

Tertio ductus est a spiritu fortitudinis, ad superandum diabolum. Vnde dicitur in psalmis: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Ad desertũ, ad quod deduxit Spiritus sanctus, Iesum, dicitur terra recta, eo quòd est locus idoneus ad faciendam abstinentiam, propter quam sensualitas recto ordine per omnia subiacet rationi, ne perturbetur ratio ad bene operandum. Licet inter carnem, & spiritum Christi nulla esset rebellio, eo quòd semper illa beatissima caro sequebatur illum sanctissimum spiritum, propter nomen tuum viuificabis me in æquitate tua, quasi dicat: Domine pater indigeo auxilio tuæ sustentationis: quia tanto ieiunio afflixi meum corpus, quòd præ nimia attenuatione, totaliter sentit se mortificatum. Et educes de tribulatione animam meam, scilicet de tribulatione famis, & attenuationis. Et in misericordia tua disperdes inimicos meos, scilicet specialiter diabolum, qui inique, & superuacue innititur me impugnare ad subuertendum. Vnde antequã fuerit ductus Iesus spiritu fortitudinis in hoc deserto, eo quòd non abhorreret adhærere solitudini, vbi asperitatem famis, & malignitatem hostis sustinuit, immo aggressus est locum incultum, & eum deiecit feliciter. *Psal.141.c*

Secundo notatur in proposito verbo securior habitatio ad resistendum cum dicitur: *In desertum*. Desertum enim, propter triplicem proprietatem erat valde aptus locus, & secura habitatio ad resistendum diabolicæ tentationi, quam de propinquo expectabat. Nam desertum, locus est asperitatis, sterilitatis, & despectabilitatis. Cum ergo expectaret ipse de propinquo tentari a diabolo, a gula, ab auaritia, & a vana gloria, ad informandum nos exemplo suæ vitæ, voluit duci in desertum a spiritu. Primo quia est locus asperitatis, ad exercendam abstinentiam corporalis sanctificationis. Secundo, quia est locus despicabilis, ad confundendam iactantiam sæcularis ambitionis. Tertio, quia est locus sterilitatis, ad suppeditandam auaritiam exitialis aggregationis. Primo voluit duci in desertum, quia est locus asperitatis, ad exercendam abstinentiam corporalis sanctificationis. Vnde potest exponi illud: Adduxit te Dominus Deus tuus, quadraginta annis per desertum, vt affligeret te atque tentaret, vt nota fierent, quæ in animo tuo versabantur: afflixit te penuria, & dedit tibi cibaria magna. Adduxit te Dominus Deus tuus, quadraginta annis, idest quadraginta dies, vt annus pro die annumeretur, secũdum quòd frequenter consuetum est fieri in sacra Scriptura, per desertum asperitatis, vt affligerem te fame, atque penuria, atque tentare, idest permitterem tentari, vt nota fierent, quæ in animo tuo versabantur, idest continebantur, omni populo, vt instruantur exemplo tuæ patientiæ: afflixi te penuria, & dedi tibi cibaria magna. Mira dispensatio diuina: quia non datur consolatio cælestis cibi, nisi præcedat afflictio cibi terrestris. Vnde filijs Israel pluit manna de cælo in deserto asperitatis & penuriæ, non in Ægypto sterilitatis, & abundantiæ. *Deut.8.a* *Exo.16.d*

Secundo voluit duci in desertum, quia locus despectabilitatis, ad confundendam iactantiam sæcularis ambitionis. Vnde Iudas Machabæus, qui decimus fuerat, recessit in desertum locum, ibiq. interfectus vitam cum feris in montibus gerebat. Iudas, qui interpretatur glorificans ratione suæ humilitatis, & virtuositatis signat Iesum Christum, qui ratione humilitatis, & virtuosæ conuersationis fuit gloria Dei Patris in assumpta humanitate. Dicitur autem decimus ratione suæ humilitatis, & virtuosæ conuersationis, & eminentis perfectionis. Hoc notatur ad confundendam totaliter iactantiam ambitionis intantum se humiliauit, vt formam serui accipiens inter homines conuersaretur, & etiam intantum se vilificauit, vt vellet fieri opprobrium hominum, & abiectio plebis: vitam suam in deserto, cum bestijs gerendo. Erubescat ergo membrum, quod se eleuat in altum per ambitionem, cum eius caput voluit deprimi in imum, per humiliationem. Alioquin monstruosa res est, si pes, qui debet subesse, vel aliquod aliud membrum supponatur capiti, quod debet præesse. *1.Mac.5.d* *Philip.2.a* *Psal.21.a*

Tertio voluit duci in desertum: quia locus sterilitatis, ad suppeditandam auaritiam exitialis aggregationis. Vnde dicitur: Exclamauit voce magna Mathatias in ciuitate dicens: Omnis qui zelum habet legis statuens testamentum, exeat post me, & fugit ipse, & filij eius in montes: & reliquerunt quæcumque habebant in ciuitate, & tunc descenderunt multi cum eo in desertum requirentes iudicium, vt sederent ibi. Mathathias, qui interpretatur donatus ratione suæ eminentis sanctitatis signat Christum, qui est humano generi donatus a Deo Patre: hic clamat prædicando, vt omnis, qui habet zelum legis Euangelicæ, per quam statuitur testamentum pacis, & amicitiæ cum Deo, exeat post eum, de mundanâ conuersatione, omnia, saltem affectu, relinquendo. Nam ipse & filij eius, idest Apostoli omnia, quæ in mundo erant, contempserunt, vt citius post eum currerent, cum cordis dilatatione ad montana, idest eminentiam perfectionis Euangelicæ. Et tunc descenderunt multi, scilicet perfecti religiosi relictis omnibus, tam in communi, quàm in proprio post eum in desertum veræ mendicitatis, & inopiæ, requirentes iudicium per punitionem delictorum, & iustitiam per adimpletionem præceptorum, vt sedeant ibi per mentis quietudinem, & corporis requiem, nullam curam mundanæ solicitudinis admittendo: sed tantummodo deuotæ orationis, & sacræ lectionis studio insistendo. Sed hodie sunt nonnulli, qui descendunt in desertum religionis, non vt sedeant, sed vt discurrant, per mentis distractionem, & corporis inquietudinem: semper temporalia aggregando, & vix aut numquam deuotæ orationi vacantes, non attendentes, licet experimentaliter cognoscant, quod dicit Gregorius, nono Moralium: Perturbatæ mentes sæcularium eo ipso clamant quòd inquietæ sunt, quia a recta sapientia diuisæ sunt. Vnde non est reputandus otiosus, qui insistit labori cognoscendæ veritatis, eo quòd pluris meriti est, quàm excitatio corporalis. Vnde Ambrosius: Otiosus non est, qui Verbo Dei studet, nec pluris meriti est, qui laborat extra quàm qui laborem diuinitatis cognoscendæ exercet. *Ambr. lib. 7. commen. in 10. cap. Luc. to. 3. edit. Rom.*

Vltimo notatur diaboli exterior impugnatio, ad subuertendum, cum dicit: *Vt tentaretur a diabolo*. Tentauit autem diabolus Christum de tribus, de quibus tentauit primum parentem, quem decepit. Primo enim tentauit Christum de gula in deserto: secundo de vanagloria, in templo: sed tertio de auaritia in monte. Sed certe diabolus non habebat facere cum Adam stulto, & insipiente quod cum Christo astuto, & sapiente. Nam tentationem gulæ vicit abstinentia, & tentationem vanægloriæ vicit humilitate, & tentationem auaritiæ vicit paupertate. Vnde licet diaboli aggressus fuerit præsumptuosus, processus malitiosus, tamen eius processus fuit opprobriosus, cùm nihil certitudinis de sua dubitatione poterit inuestigare, nihilq. gloriationis de sua dolosa tentatione potuit reportare, & nihil excusationis de sua confusione potuit allegare, quoniam superatur a famelico, & debili & despecto, & contemptibili, a mendico & inopi. O stupenda

duelli

duelli dimicatio? o imitanda patientiæ perfectio, & admiranda sapientiæ dignatio, cum dux vitæ a principe mortis tentatur, & ab eius membris crucifigitur, et nihilominus ipse princeps mortis ab ipso duce vitæ per mortis inductionem superatur. Primo ergo tentauit Christum de gula, vt inficiat animæ, & corporis puritatem. Secundo de vana gloria, vt inducat mundanæ ostentationis vanitatem. Tertio de auaritia, vt decipiat per mundanæ pulchritudinis delectabilitatem. Primam tentationem, scilicet gulam, vicit per spiritualis cibi iugem degustationem. Secundam tentationem vanægloriæ, per voluntariæ abiectionis humiliationem. Tertiam tentationem auaritiæ, vicit per omnis terrenitatis despectionem. Tentauit primo de gula, vt inficeret animæ, & corporis puritatem, cum dixit: Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant, quasi eum volens capere per gulam, tamquam facilius vitium ad omnia facinora paratum. Vnde nisi prius gula refrenetur, frustra contra alia vitia laboratur, secundum quòd dicit Glossa. Hanc tentationem gulæ docuit Dominus vincere per spiritualis cibi iugem degustationem, cum respondit diabolo: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei, quasi dicat: Cum homo sit compositus ex duplici substantia, scilicet corporali, & spirituali: sicut corpus indiget recreari, & sustentari cibo materiali, sic spiritus cibo spirituali, qui quidem cibus est verbum, quod reficit spiritum, si audiatur reuerenter, siue intelligatur diligenter, siue ad memoriam reducatur delectabiliter. Et propter hoc dicebat Dominus Apostolis: Vigilate, & orate, inquit, per fomitis repressionem. Nam vigilia honestatis tabescere facit carnes, sicut dicitur: Et nunc amota carnis petulantia ad degustandam dulcedinem diuini verbi. Orate per mentis eleuationem. Nam hoc genus dæmoniorum, idest hoc vitium gulæ non eijcitur nisi in ieiunio, & oratione. Secundo tentauit de vanagloria, vt induceret ad mundanæ ostentationis vanitatem, cum dixit: Si Filius Dei es, mitte te deorsum, quasi volens eum allicere ad ostentationem sæcularis iactantiæ. Vnde Chrysostomus: Volare per aerem non est proprie opus Dei: quia nec vtile alicui, nec ad animam, nec ad corpus. Hanc tentationem vanægloriæ docuit Christus vincere per profundæ abiectionis cordialem humiliationem, cum dixit: Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum, quasi dicat: Experientiam non sumes de me per ostentationis signum: qui hoc facit, Deum tentat præsumptione elationis. Ecce charissimi exemplo Christi habemus quòd qui ex contemptu vanægloriæ se humiliat, vitia superat: sed qui se exaltat vincitur, & superatur. Et propter hoc bene dicitur: Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. Si voluerimus quòd oratio nostra sit coram Deo accepta & gratuita, debemus præparare animam nostram per profundam humiliationem cordis, & nihil reputemus nos, & velimus esse, quasi homo qui tentat Deum, propter aspectum superbiæ reputando se aliquid magnum, cum nihil sit. Sicut ille Pharisæus, qui aspernabatur ceteros, & suæ temeritate præsumptionis arbitrabatur se esse iustum, & propter hoc publicanus ratione suæ humilitatis descendit iustificatus in domum suam ab illo superbo. Tertio tentauit de auaritia, vt deciperet per mundanæ pulchritudinis delectabilitatem, cum dixit: Omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me. Ostendendo enim ei omnium rerum pulchritudinem, quasi volens eum capere per illicitam delectationem, vt per auaritiam ducat eum ad peccatum idolatriæ. Hanc tentationem auaritiæ docuit Christus vincere per mundanæ prosperitatis totalem despectionem. Respondit Iesus: Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies, quasi dicat: Qui propter aurum, vel aliquod aliud, alium quàm Deum adorat idolatra est, sed qui omnia contemnit propter Deum, seruit soli Deo, eo quòd nulla admittit contraria, nulla æquiparat disparata, & nihil aliud per affectum alligatur præter ad illum, cui in dilectione totum cor debetur. Et propter hoc Apostolus dicit: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in desideria multa & inutilia & vana, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem: Radix enim omnium malorum est cupiditas. Apostoli namque contenti erant alimentis: sed diabolus apponit cupidis, & auaris mundanæ pulchritudinis delectamenta, qui tanto amore cæco cupiditatis ad ea feruntur, vt permittant se in laqueum a diabolo adduci in interitum perditionis æternæ. Vnde Bernardus: Auaritia est radix omnium malorum, funesta pestis, virus Ecclesiæ, mater hipocrisis, liuoris parens, criminis fomes, virtutum erugo, tinea largitatis.

Luc. 22. d — *Eccli. 31. a* — *Mat. 17. c* — *Eccli. 18. c* — *Luc. 18. b* — *1. Tim. vlti. b* — *Ibidem.*

SERMO III.

Dvctus est Iesus in desertum a spiritu vt tentaretur a diabolo: Sicut propter nos natus, propter nos occisus, ita propter nos tentatus est Christus, vt exemplum vincendi nobis daret. Christus ergo gerit typum cuiuslibet fidelis, qui in deserto huius mundi, vel Ecclesiæ, vel religionis, ad quam venit ductu Spiritus sancti non potest esse sine tentationibus maligni spiritus. In tentationibus ergo nostris habemus a Domino exemplum, quo instruamur, apparatum quo congrediamur, auxilium quo muniamur, promissum quo alliciamur. De primo dicitur hic: *Vt tentaretur a diabolo*. Tentauit autem diabolus Christum in deserto de carnalitate: in templo de superbiæ vanitate: in monte de cupiditate. His enim tribus tentationibus primum hominem deiecerat, cum dicit: In quacumque die comedetis, *et cetera.* His tribus tentationibus adhuc impugnat fideles quotidie, *et cet.* Significatæ autem sunt in leone, in vrso, & gigante, quos occidit Dauid, sicut legitur: Per leonem enim, qui animal superbum est, superbia: per vrsum, qui mel sequitur, concupiscentia: per gigantem, qui quasi insuperabilis videbatur, auaritia significatur: quia auaritia quasi insuperabilis est. Inuenitur enim qui leonem, & vrsum carnis vincat, sed si quis vsuras, rapinas & quælibet iniusta bona habeat restituere, tunc quasi gigantem inuadit, tunc vincere non potest Sed quis vincere potest, nisi ductorem habeat Spiritum sanctum? Ductor tuus fui in solitudine, in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio ac dipsas. Serpens flatu adurens significat inflantem superbiam. Scorpio, qui in facie blãditur, cauda interficit, signat concupiscentiam. Dipsas, quæ mordendo facit homines sitire vsque ad mortem, significat auaritiam, qua vsque ad mortem sititur pecunia. Qui ergo exemplo Christi vincit ita potest dicere illud Psalmistæ: Benedictus Dominus, qui docet manus meas ad prœlium, *& cet.* De secundo apparatu armorum, quæ sunt virtutes animam armantes dicitur: Fili accede ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Iustitia enim lorica est animæ. Vnde arma, quibus indigemus, procurator exercitus Domini Paulus ostendit: Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, *et cet.* Glossa, idest in hac vita, in qua vbique est tentatio. Specificans autem arma subiungit: Induti lorica iustitiæ, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, idest spem salutis æternæ vitæ, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. Nota, certe bene armatus debet esse homo contra fortem armatum diabolum, de quo: Cum fortis armatus, *et cet.* De ter-

Mat. 4. a — *Gen. 3. a* — *1. Reg. 17. d. f* — *Deut. 8. c* — *Psal. 143. a* — *Eccli. 2. a* — *Ephes. 6. c* — *Luc. 11. c*

Apoc. 3. b — De tertio: Ego dilexi te, quoniam seruasti verbum patientiæ meæ. Ego te seruabo ab hora tentationis, *et cet.* Quando curret tibi opportunitas fornicandi, lucrandi iniuste, occidendi inimicum, succumbendi in tribulationibus, hora tentationis est: sed si tu seruas verbum Dei, seruabit te Deus in hora hac, sicut seruauit Deus pueros in hora de qua dicitur: Si non adoraueritis, in eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. (Dan. 3. e) Quicumque adhuc hodie statuam auream mundanæ vanitatis, vel cupiditatis non colunt, in ignem tentationis mittuntur a diabolo. Sed per ventum roris Spiritus sancti in tentationibus refrigerantur: Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis. (1. Cor. 10. e) Sed attende quòd de his tribus pœnitentijs ait Isidorus: Corpus, quod abstinentia frangit, tentatio non exurit. Vnde & tres pueros abstinentes etsi flamma Babylonici incendij tetigit, non combussit. (Dan. 3. e) De quarto: Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam. (Iac. 1. b) Bonum autem promissum allicit ad pugnandum. O quanta mala libenter sufferres, vt coronam Imperij, vel coronam Franciæ acciperes. Et ecce corona vitæ æternæ tibi promittitur, sed cum probatus fueris: Qui certat in agone, non coronabitur nisi qui legitime certauerit. (2. Tim. 2. a) Gregorius: Delectet igitur mentem magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum. (Greg. hom. 37. in Euangel. to. 3.)

SERMO IV.

Mat. 4. a — *Cvm ieiunasset quadraginta diebus*, & cetera. Qui ieiunium suum desiderat Deo esse acceptum, debet in principio quadragesimæ pure confiteri, & conuerti ad Dominum. Vnde bene in principio quadragesimæ legitur: Conuertimini ad me, *et cet. in* ieiunio, *et cetera.* (Ioel. 2. c) Et bene Christus immediate post baptismum incœpit quadraginta diebus ieiunare, ostendens cum quanta sanctificatione debemus quadragesimam suscipere. Sancta enim est quadragesima, quæ homini fructuosa, & a Deo ordinata est, vtilis ad consequendam veniam, ad augendam gratiam, ad obtinendam victoriam, ad promerendam gloriam. (Quadragesima sancta & vtilis.) Primum significatum est: Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. (Iona 3. b) Et crediderunt viri Niniuitæ Domino, & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis a maximo vsque ad minimum. Glossa: Quadragenarius conuenit peccantibus ad pœnitentiam, & ieiunium, & orationem. (Gloss. in hūc locum.) Multi dicunt non est vis de vestibus, sed de corde, quod si verum est, quare isti sacco induti sunt ad placandum Deum? Dicitur autem ibidem, quòd vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est, *et cetera.* Hoc ergo ieiunium acceptum est Deo, & veniam peccatoribus meretur, quando homo non solum a cibis, sed a vitijs malis abstinet: Nonne hoc est maius ieiunium quod elegi, dissoluere colligationes impietatis, *et cet.* (Isa. 58. b) Isidorus: Qui a cibis abstinent, & peruerse viuere non cauent, dæmones imitantur. Secundum in quadragesima Moysi significatum est: Perseueraui in monte quadraginta diebus, & noctibus non comedens panem, & aquam non bibens. (Deut. 9. b) Dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas vtroque digito Dei. Duę tabulæ sunt amor Dei, & proximi, quæ lapideæ sunt vt durare possint perseuerādo. Sed heu quorumdam tabulæ non lapideæ, sed vitreæ videntur. In his duabus tabulis mandata omnia ad salutem necessaria scripta sunt. Qualiter enim ad Dominum, vel ad proximum te debeas habere, ibi scriptum est: In his duobus mandatis lex vniuersa pendet, & prophetæ. (Mat. 22. d) Et propter hoc digitus Dei Spiritus sanctus dicitur: Si in digito Dei, *et cet.* (Luc. 11. c) Re vera diabolus, qui possidet luxuriosum, auarum, vsurarium, raptorem, & inuidum, & alium impium, non eijcitur nisi per hunc

A digitum, scilicet per Spiritum sanctum. Qui ergo Scripturam Spiritus sancti in corde, per gratiam habere voluerit, deuote ieiunet. Bernardus: Ieiunium ergo non solum obtinet veniam, sed & meretur gratiam. Tertium significatum est in quadragesima Christi, de qua hic dicitur: *Cum ieiunasset quadraginta diebus, & noctibus.* Vicit omnes tentationes diaboli in deserto, in monte, in templo. Ieiunium enim maxime efficax est contra tentationes: Hoc genus non eijcitur, nisi per orationem & ieiunium. (Mat. 17. d) Vnde cum filij Israel tentati essent per Holofernem, dixit Heliachim sacerdos: Scitote quoniam exaudiet (Iudi. 4. b) B Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiunijs, & orationibus. Orationes ergo & ieiunia sunt quasi arma contra hostes vtilia. Ioannes Chrysostomus: Sicut neque miles sine armis est aliquis, neque arma sine milite: sic neque oratio sine ieiunio, neque ieiunium sine oratione. Quartum significatū est in quadragesima Heliæ, de qua: Ambulauit in fortitudine illius cibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vsque ad montem Dei Oreb, qui interpretatur mensa. (3. Reg. 19. a) Ieiunando enim ad mensam gloriæ peruenimus, de qua: Ego dispono vobis, *et cet.* (Luc. 22. c) Sed C hæc mensa perdita est per gulam in paradiso, recuperanda ergo est per abstinentiam in mundo. (Gen. 3. b) Gregorius: Quia a paradisi gaudijs per cibum cecidimus, ad hæc quantum possumus per abstinentiam resurgamus. Istam quadruplicem quadragesimæ vtilitatem in alijs quadraginta diebus significatam inuenimus. Purgat culpam. Vnde post quadraginta dies coruus de arca emittitur, dum aperta oris fenestra in confessione peccati nigredo ore proditur, & dimittitur. (Gen. 8. a) Item confert gratiam. Vnde post quadraginta dies Iesus ad templum cordis venit cum columba pœnitentiæ, & turture continentiæ. (Luc. 2. e) Item parat victoriam. Vnde post quadraginta dies Golias a Dauid D vincitur, sicut dicitur. (1. Reg. 17. f) Item præparat, vel ducit ad gloriam. Vnde post quadraginta dies, Christus ascendit in cælum. (Act. 1. a)

SERMO V.

Mat. 4. a — *Tvnc assumpsit eum diabolus*, & cetera. Assumptio hominis Christi vel humanæ naturæ Christi quadruplex est. Prima in incarnatione: secunda in tentatione: tertia E in iustificatione: quarta in ascensione. Prima diuina, secunda diabolica, tertia humana, quarta angelica. De prima Psalmus: Beatus quem elegisti, & assumpsisti. (Psal. 64. a) Vere beata assumpta a Dei filio natura. Inter omnem creaturam elegit rationalem, inter omnem rationalem elegit humanam: Nusquam enim angelos apprehendit, *et cetera.* (Heb. 2. d) Inter omnem humanam elegit Israeliticam, cum tamen non solum Israel, sed totum genus humanum saluare vellet. Inter omnem Israeliticam Dauiticam, cui iurauit, dicens: De fructu ventris tui, *et cetera.* (Psal. 131. b) Inter omnem Dauiticam elegit Mariam. Vnde in Apocriphis Esdræ: Elegisti tibi vnam columbam ex omnibus volucribus cæli, F idest ex omnibus sanctis. Inter omnes particulas corporis mei elegit carnem pretiosissimam. Bernardus: O diues in omnes, & super omnes Maria, de cuius substantia modica pars assumpta, totius mundi sufficit reddere debita. De secundo dicitur hic: *Tunc assumpsit eum diabolus.* In tribus locis tentauit Christū. In deserto, in monte, super templum. Desertum est mundus, in quo arbores steriles sunt mali homines, latrones autē dæmones animas occidētes: Homo quidam descendit, & abierunt, semiuiuo relicto, *et cet.* (Luc. 10.) Hic impugnat omnes fideles. Mons est altitudo dignitatis, & potestatis, siue Ecclesiasticæ, siue sæcularis. Hic impugnat rectores, & potentes. Per templum vita monastica significatur, hic impugnat regu-

G lares.

lates. Primos impugnat per carnalitatem. Vnde dicit: Dic vt lapides isti panes fiant: secundos per auaritiam. Vnde dicit: Hæc omnia tibi dabo, *et cet.* tertios per apostasiam. Vnde ait: Mitte te deorsum. Adiuua nos Domine Deus, quia vbique impugnat nos diabolus. Neque in deserto, neque in monte, neque in téplo finit nos quiescere: Super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis. Bernardus: Heu me Domine Deus, quia vndique mihi mala, vndique tela volant, vndique pericula, vndique impedimenta: quocumque vertam me, nulla vsquam est securitas: sed Christus in his omnibus vincens, vincere docet, in deserto actiuos, in templo contemplatiuos, in monte prælatos. De tertio: Circuibam quærens, vt mihi illam assumam, de sapientia loquitur. Christus autem est Dei virtus, & Dei sapientia, quæ in iustificatione in corde assumitur spiritualiter, in communione vero assumitur sacramentaliter: Sumite, hoc est corpus meum. Sed heu dicitur: Viderunt enim assumptiones falsas, & eiectiones. Caue ne Dominum falsè assumas. Caue ne assumptum turpiter eijcias. Miraris quòd se Christus permisit assumi ab vno diabolo, & non miraris quòd quotidie, quasi a centum & millibus hominibus, immo quasi a tot dæmonibus, quot peruersis hominibus sub sacramento altaris recipitur, immo in hoc peccatores peiores sunt diabolo, qui Christum in sanctam ciuitatem, super templum, & in montem assumpsit. Peruersi autem homines ipsum in Babylonem, in lutum, & in sentinam assumunt. De quarto: Dominus quidem Iesus, postquam locutus est eis, assumptus est in cælum. Assumptus autem est non ab Angelis eum adiuuantibus, vel sustinentibus, sed a suscipientibus, & mira laude obsequentibus cum debita veneratione. Augustinus: Sublatus est Christus in manibus angelorum, quando assumptus est in cælum, non quia si non portarent eum angeli ruiturus erat, sed quia obsequebantur regi. Assumptus est quoque non solum ab angelis, immo super angelos a Deo Patre ad dexteram eius. Vnde bene ait Marcus: Assumptus est in cælum, & sedet ad dexteram Dei. Vnde poterit bene dicere Deus Pater de Christo illud: Assumam te Zorobabel serue meus, & ponam te quasi signaculum. Signa enim vulnerum patri pro nobis filio in cælo repræsentat. Bernardus: Mater ostendit filio pectus & vbera, filius patri latus, & vulnera, ibi nulla poterit esse repulsa, vbi tot occurrunt amoris insignia.

Mat. 4. a; Thren. 4. d; Sap. 8. d; Mat. 14. c; Thren. 2. e; Mar. vlt. d; Aggei. 2. d

DOMINICA SECVNDA IN QVADRAGESIMA.

SERMO I.

Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. Olim Dauid orauit dicens: Doce me facere voluntatem tuam. Et nunc misericors Deus per Apostolum Paulum, & Apostolum Petrum, & semetipsum nos suam docuit voluntatem. Considerauere autem quòd voluntas Dei est, vt a peccatis sanctificemur, vt in bono exercitemur, vt in vtroque cófirmemur, vt tádem in cælo glorificemur. De primo dicitur hic: *Hæc est voluntas Dei*, &c. Ille enim sanctificatur, qui a peccatis múdatur. Munda enim debet esse dilecta spósa Christi: Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret, mundans lauacro aquæ. Mundat autem Deus animam non solum lauacro baptismi primi, sed etiam secundi, scilicet lacrymarum. Isidorus: Lacrymæ pœnitentis apud Deum pro baptismate reputantur. Sed quid prodest homini si balneetur, & statim sordidis vestimentis induatur? Sic quid prodest animæ, si mundetur, & statim in vitiosam consuetudinem relabatur? Propter hoc præcipitur: Vade ad populum & sanctifica eos, hodie & cras lauét vestimenta sua, idest mores suos: Omni tempore sint vestimenta tua candida. Gregorius: Qui fletibus suis vitæ munditiam subtrahit, ante Dei oculos sordidas etiam ipsas lacrymas facit. De secundo: Sic est voluntas Dei, vt bene facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Si ergo benefacitis, voluntatem Dei impleris, immo & ex Deo nati estis: Qui facit bene, ex Deo est. Qui male facit, non videt Deum, immo neque videbit in æternum. Deus enim benefacit benefacientibus, *et cetera*. Psalmista: Benefac Domine bonis, & rectis corde: declinantes autem in obligationem adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Sed attende quòd ait Petrus: Obmutescere faciatis, *et cet.* Magna virtus bonorum factorum, quæ nosipsos apud Deum crescere, & aduersarios obmutescere, & amicos non erubescere faciunt. Augustinus: Qui nos amant, quærunt quod laudent in nobis: qui autem oderunt, detrahũt nobis. Nos autem in vtroque medio cõstituti, vitam nostram & famam sic custodire debemus, vt non erubescant corá detractoribus laudatores. Sed certe quia detractionibus, & contentionibus, & conspirationibus, & alijs peruersis locutionibus obmutescere nolunt in mundo, obmutescent in iudicio: At ille obmutuit. De tertio: Hæc est voluntas eius, qui misit me, *et cetera*. Sola perseuerantia facit, vt non pereamus. Qui enim perseuerauerit vsque in finem, saluus erit. Vnde absque perseuerantia, neque qui pugnat, victoriam, neque palmam victor consequitur. Illi autem perduntur, qui non perseuerando a Deo separantur. Psalmus: Perdidisti omnes, qui fornicantur abs te. Fornicantur, qui relicto vero sponso Iesu Christo, cum mundo luxuriantur. Si vero non vis perdi, adhæreas Deo, voluntatem eius semper & perseueranter impledo: Semper quod bonum est, sectamini in inuicem, & in omnes. Semper gaudete, sine intermissione orate. In omnibus gratias agite, hæc est enim voluntas Dei. Vnde Isidorus: Tunc placet Deo conuersatio nostra, quando bonum quod inchoamus fine perseueranti complemus. Et nota quòd de triplici voluntate dicitur: Reformamini in voluntate sensus vestri, vt probetis, quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta. Voluntas Dei bona est, vt a malis sanctificemur: bene placens, vt bonum operemur: perfecta, vt in vtroque confirmemur. De quarto: Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me, vt omnis qui credit in eum, *et cet.* Bene dicitur, qui credit in eum. Si autem scire desideras an credas in eum, attende quid dicitur: Signa eos, qui in me credunt, *et cet.* vsque bene habebunt. Require expositionem in vigilia Pentecostes in sermone: Nolite contristare Spiritum sanctum. Voluntas ergo Dei est, vt qui credit in filium habeat vitam æternam: Oues propriæ, *et cet.*

1. Thess. 4. a; Ps. 142. c; Ephes. 5. f; Exod. 19. b; Eccls. 9. b; 1. Pet. 2. e; 1. Ioan. 3. a; Psal. 124. a; Mat. 22. b; Ioan. 6. d; Mat. 10. c; Psal. 72. d; 1. Thess. 5. d; Rom. 12. a; Ioan. 6. a; Mar. 16. d; Ioan. 10. e

SERMO II.

Dimitte eam, quia clamat post nos. Clamor orationis optimus núcius est ad aures Dei. Psalmus: Clamor meus in conspectu eius, *et cet.* Gregorius: Voces valentiores apud sacratissimas aures Dei faciunt non multa verba, sed desideria. Sunt autem quattuor, quæ faciunt homines clamare, Aqua, ignis, gladius, bestia. Sic & nos clamare debemus propter aquam, & tempestatem spiritualem, propter ignem æternalem, propter gladium iudicialem, propter bestiam infernalem, scilicet diabolum. De primo: Mare ibat, & intumescebat super eos, & clamauerunt ad Dominum, *et cet.* Quid est fluxus præsentis miseriæ, nisi mare, vel aqua, vbi

Mat. 15. c; Psal. 101. a; Iona. 1. d

vbi tempestatibus tentationum anima periclitatur? immò peccando submergitur. Ideo in orationibus sic clamandum est, quasi homo iam submergi timeret, sicut dicitur de Petro: Domine salua nos, perimus. Vsitatum verbum est. Qui nescit orare, ascendat mare. Sed certe periculosius mare est, in quo anima, quàm in quo corpus submergitur, & ideo magis clamandum est. Psalmus: Veni in altitudinem maris, *et cet.* laboraui clamans, *et cet.* Augustinus: Vt liberemur, clamemus, ne forte in pressuris consentiamus iniquitati, & vere irrecuperabiliter absorbeamur. De secundo: Ad te Domine clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, idest huius mundi: sicut nobilitas, potentia, gloria, iuuentus, pulchritudo huius mundi. O quot potêtes, nobiles, gloriosos iuuenes, & pulchras mulieres, & viros iam comedit ignis inferni? per duo, vel per tres, vel per quattuor, vel per quinque, vel per sex millia annorũ, vel forte per plura: & non solum tales, immo omnia ligna regionis, idest quoslibet alios peccatores: Ignis susceptus est, *et cet.* Ideo clamandum est in oratione. Versus:

Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Iam enim proximus paries tuus ardet, scilicet maritus, vel vxor, vel frater, vel pater, vel alius proximus tuus forte per annum, vel decem, vel viginti annos arsit in inferno. Nonne times? nonne clamas? & forte pro eisdem bonis ardet pater tuus, quæ tu adhuc habes, & tu cum eo pro eisdem bonis ardebis. Nonne clamas? Flamma vero succendens ligna, est illa, de qua: Crucior in hac flamma. Peccator clama, & aquam lacrymarum fundas, vt ignem non gehennæ, sed culpæ tibi extinguas. Isidorus: Dei seruus quoties quolibet tangitur vitio, toties ad orationem se subdat. Frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit. De tertio: Iste exacutus est gladius, & iste limatus est, vt sit in manu interficiẽtis, idest Christi. Clama, & vlula fili hominis, *et cetera.* Iste gladius est sententia, qui non solum acutus, sed exacutus est, vt per ipsum non solum corpus, sed etiam anima feriatur: limatus, & splendens est, vt in promptu habeatur: Si acuero vt fulgur gladium meum, *et cet.* Promptus est non solum in iudicio, sed etiam in morte peccatoris. Vnde omni hora timendus est. Ideo in oratione clamandum est, ac si iam gladio transfodi deberes. Vlulate & clamate, aspergite vos cinere: quia completi sunt dies, vt interficiamini. Clamate in cinere, idest futuros vos cineres considerantes. Hoc etiam dicitur quòd rex sedit in cinere, & homines, & mulieres, & iumenta nihil gustantes, saccis operiebantur, vt clamarent ad Dominum in fortitudine sua. De quarto: Clamabo ad Deum Altissimum, *et cetera,* vsque de medio catulorum leonũ. O si te iam leo, vel lupus, vel serpens inuaderet, o quo modo clamares? O quanto magis clamandum est contra diabolum, leonem fortissimum: Tamquam leo rugiens, *et cet.* Necessarius autem est clamor orationis contra diabolum. Ioannes Chrysostomus: Oratio iugis, infirmitas est hostis. Ipse contra se tela ministrat, qui hostem precum instantia non fatigat. Vnde etiam Tobias clamauit, cum inuaderet eum piscis, idest, diabolus: Expauescens Tobias clamauit voce magna, dicens: Domine, inuadit me piscis. Si clamat quem piscis iste diabolus inuadit tentando, multo magis clamet, qui in ventre huius piscis est male viuẽdo: Clamaui ad Dominum de tribulatione mea, & exaudiuit me de ventre inferi.

Mat. 8. d
Psal. 68. a
Ioel 1. d
Deut. 32. d
Luc. 16. f
Ezec. 21. c
Deut. 32. f
Ier. 25. g
Iona 3. c
Psal. 56. a
1. Pet. 5. c
Tob. 6. a
Iona 2. b

SERMO III.

Mat. 15. e

Dimitte eam, & cetera. Ecce mulier multum clamando, multos mouit ad intercedendũ. Nos quoque orando clamabimus, si multitudinem impedimentorũ, inimicorum, necessariorum, intercessorum consideramus. Clamare ergo debemus, vt impedimenta transeamus, vt inimicos confundamus, vt intercessores moueamus, vt necessaria obtineamus. De primo: Qui præibant, increpabant eum, vt taceret. Turbæ increpantes sunt cogitationes, & phantasiæ orationes impedientes; magis autem impedit clamorem orationis elongatio clamantis. Tanto autem est homo a Deo longius, quanto in vitijs profundius. Et ideo in persona profundi peccatoris ait Psalmista: Infixus sum in limo profundi, & non est substantia. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Augustinus: Debet vnusquisque nostrum videre in quo profundius sit, de quo clamet ad Dominum. Clamauit enim de profundo Ionas de ventre ceti. Vnde melius est nunc pœnitendo de profundo peccati clamare salubriter. Psalmista: De profundis clamaui, *et cet.* quàm de profundo inferni inutiliter: sicut diues in inferno sepultus: Ipse clamans, dixit: Pater Abraam, *et cet.* De secundo: Ne timueris multitudinem eorum, & impetum eorum ne formides, *et cet.* vsque nunc clamemus in cælum. O quàm clamandum esset propter tentationis impetum, & formidinem, & propter multitudinem tentantium. Non enim habes in capite tot capillos, quot anima tua habet inimicos. Psalmus: Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: multiplicati sunt super capillos, *et cet.* Si enim legio dæmonum vexauit vnum hominem corporaliter, sicut dicitur: quid ergo erit de anima, quam plus persequuntur? Clamore ergo orationis fugandi sunt. Legitur enim quòd per tubas sonantes, & per confractas lagenas hostes fugabantur. In confractione lagenarum, mortificatio corporum: in tubis orationes significantur. Tuba enim in fine vno flatum recipit, in alio reddit sonum. Sic & orationis flatus in mundo fit, sed sonus auditur in cælo. Gregorius: Magna virtus orationis, quæ effusa in terris, in cælis operatur. Sic ergo oratione, & mortificatione confunditur diabolus: Hoc genus non eijcitur, nisi per orationem & ieiunium. De tertio dicitur hic, quòd Chananæa tamdiu clamauit, vsquequo Apostolos intercessores habuit. Hoc etiam significatum est, vbi dicitur, quòd scidit Mardochæus vestimenta sua, & indutus est sacco, & spargens cinerem capiti, & in platea mediæ ciuitatis voce magna clamauit, & hoc eiulatu ad fores palatij venit. Vestis veteris consuetudinis debet scindi, saccus pœnitentiæ indui, cinis memoriæ mortis menti imprimi, in platea mediæ ciuitatis Ecclesiæ in oratione clamare: In medio Ecclesiæ. Vsque ad fores palatij cælestis regni tantum clamare debet anima tua, vt Angeli, virgines, martyres, Apostoli audiant, & iterum dicant Domino: Dimitte eam, *et cet.* Forte enim Esther, idest Maria mouebitur ad intercedendum, si audit clamorem tuum. Bernardus: Mariam cogita, Mariam inuoca, non recedat ab ore tuo, non discedat a corde tuo, vt impetres orationis suffragium, non deseras conuersationis exemplum. De quarto. Nota quòd clamare debemus, sicut mendicus pro subuentione. Psalmus: Iste pauper, *et cet.* Item Psalmus: Non est oblitus clamorem pauperis, *et cetera.* Item sicut infirmus pro sanatione. Psalmus: Domine Deus clamaui, *et cet.* Item, sicut cæcus pro illuminatione: Cæcus autem multo magis clamabat, *et cetera.* Item sicut dæmoniacus pro liberatione, sicut hæc Chananæa clamauit. Item sicut tribulatus pro consolatione. Psalmus: Clamauerunt iusti, *et cetera.* Item sicut moriturus pro euasione: Clamauit autem voce magna Susanna, & dixit: Domine Deus æterne, *et cetera.* Clama ergo miser peccator, pro tantis necessitatibus ad Deum. Sed certe lingua serpentis sibilare potest, clamare non potest. Ita oratio linguæ venenatæ, non est clamor orantis, sed sibilus serpentis apud Deum. Hieronymus: Nescio qua conscientia ea lingua, quis

Luc. 18. g
Psal. 68. a
Ion. 2. b
Psal. 129. a
Luc. 16. f
1. Mac. 4. a
Psal. 68. a
Luc. 8. e
Iudic. 7. e
Mat. 17. e
Esther 4. a
Eccli. 15. a
Psal. 9. e
Luc. 18. g
Psal. 33. d
Dan. 13. e

Deum rogat, qui mentitur, aut maledicit, aut detrahit: labia sancta exaudit Deus.

SERMO IV.

Mat. 17. a

Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum, & transfiguratus est ante eos. Quia mysterium Dominicæ resurrectionis, quæ est exemplum nostræ glorificationis inter omnia opera restaurationis plus habet ammirationis, & difficultatis ad credendum: ideo Dominus noster Iesus Christus ad manuducendum Apostolos, & in eis ceteros Christianos, vt leuius crederent miraculosum opus suæ resurrectionis, cum iam completum esset: voluit coram tribus idoneis, & præordinatis a Deo testibus, quibus totus mundus crederet diuina dispensatione transfigurari, vt eis gloriam, quam habiturus erat in resurrectione, præostenderet. Et quoniam impossibile est aliquem figere aciem sui oculi ad gloriam diuinæ maiestatis, nisi sit purus, & a diuina gratia prælectus, & præuentus: deinde sua diligentia sit paratus, atque summo desiderio, vel studio amoris eleuatus: ideo in verbo proposito valde ordinate, & recto ordine proceditur. Nam primo notatur diuina dignatio mysticæ assumptionis. Secundo notatur deuota præparatio affectuosæ eleuationis. Tertio notatur dispésatiua ostensio futuræ glorificationis. Primo ergo notatur diuina dignatio mysticæ assumptionis, cum dicit: *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem.* Secundo notatur deuota præparatio affectuosæ eleuationis, cum subdit: *Et duxit illos in montem excelsum.* Glossa transfiguratus in montem ascendit, vt innuat, vt qui resurrectionem expectant, in excelsum debent eleuari, & continuis precibus insistere. Tertio notatur dispensatiua ostensio futuræ glorificationis, cum subinfert: *Transfiguratus est ante eos.* Dicit ergo: *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem.* Vbi notatur diuina dignatio mysticæ assumptionis. Dicitur autem mystica illa assumptio eo quòd assumptione istorum trium mysticatur, & figuratur assumptio triplicis status militatis Ecclesiæ, scilicet prælationis, actionis, & contemplationis. Nam status prælationis per Petrum designatur: quia primus futurus erat in regimine Ecclesiæ per officium prælationis. Status actionis per Iacobum signatur, qui primus futurus erat in amaritudine pœnitentiæ, per tormentum passionis: quia primus inter Apostolos passus fuit. Status contemplationis per Ioannem designatur, qui primus futurus erat in plenitudine gratiæ, per augmentum dilectionis. Primo ergo assumpsit Petrum, & in Petro ceteros de statu prælationis, ad præsidentiam virtualis protectionis in regimine Ecclesiæ. Secundo assumpsit Iacobum, & in Iacobo ceteros de statu actionis ad abstinentiam carnalis delectationis, in amaritudine pœnitentiæ. Tertio assumpsit Ioannem, & in Ioanne omnes de statu contemplationis, ad affluentiam spiritualis consolationis, in plenitudine gratiæ. Primo assumpsit Petrum, & in Petro ceteros, de statu prælationis ad præsidentiam virtualis protectionis in regimine Ecclesiæ. Vnde dicitur: Ego assumam te Zorobabel filij Salathiel serue meus dicit Dominus, & ponam te, quasi signaculum, quia te elegi. Zorobabel princeps in Iudæa, qui interpretatur princeps translationis, significat quemlibet prælatum, qui est dux, & princeps militantis Ecclesiæ, quam eripuit Dominus de iugo potestatis diabolicæ ratione originalis peccati, siue actualis, & transtulit in regnum filij dilectionis suę. Huic autem dicit Dominus: Assumam te per gratiam benignæ adoptionis, serue meus per seuerentiam Dominicæ subiectionis, & ponam te, quasi signaculum certificatiuum doctrinæ, ad faciendum fidem, promotiuum in pugna ad præliandum,

Aggai. 2. d

A contra hostem, & directiuum in via, ad dirigendum in gloriam cælestem. Et propter hoc elegi te ad cathedram Apostolicæ prælationis. Secundo assumpsit Iacobum, & in Iacobo ceteros de statu actionis ad abstinentiam carnalis delectationis, in amaritudine pœnitentiæ. Vnde dicitur in Psalmo: Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me. Legem pone mihi Domine in via tua, & dirige me in semitam rectā, propter inimicos meos. Quoniam pater meus diabolus, mater mea concupiscentia, dereliquerunt me, propter amaritudinem dolorosæ pœnitentiæ. Ideo Dominus assumpsit me, propter collationem gratuitæ iustificationis. B Et ratione huius vere pœnitens petit cum desiderio dicens: Legem pone mihi Domine in via præceptorum, & dirige me in semita recta consiliorum, ne aliquando incidam in manus inimicorum. Et de hoc dicitur: Spiritus Domini leuauit me, & assumpsit me, & abij amarus in indignatione spiritus mei. Spiritus Domini leuauit me in cruce per affectum lacrymosæ compassionis. Et assumpsit me per excessum inflammatæ dilectionis. Et tunc abij amarus in indignatione spiritus, idest Dominicæ passionis, cum cogito quòd iterum in seipso crucifigo Filium Dei, reiterando peccatum. C Tertio assumpsit Ioannem, & in Ioanne ceteros de statu contemplationis, ad affluentiam spiritualis consolationis, in plenitudine gratiæ. Vnde dicitur in Psalmo: Beatus quem elegisti, & assumpsisti, habitabit in atrijs tuis. Beatus quem elegisti ad statum actionis per exercitium bonæ operationis, & assumpsisti ad statum contemplationis per augmentum dilectionis. Habitabit in atrijs tuis, per continuationem deuotæ orationis. Et procedit valde ordinate propheta, eo quòd otium vitæ contemplatiuæ, quæ est finis vitæ actiuæ, præsupponit exercitium actiuæ. Vnde Gregorius in Moralibus: Qui contem- D plationis arcem desiderant, prius per exercitium in campo operationis se probent. Sequitur secundo, scilicet deuota præparatio affectuosæ eleuationis, cum dicit: *Et duxit eos in montē excelsum.* vt per hoc innuat: quòd qui gloriam maiestatis vult videre, mentem in excelsum deuotionis debet eleuare. Per montē enim ratione suarum trium proprietatum conuenieñter datur intelligi debita præparatio prælatorum actiuorum, & contemplatiuorum. Nam mons est situalis eminentiæ, immobilis persistentiæ, & liberalis communicantiæ, siue communicabilis influentiæ. Vi- E demus enim in monte altitudinem situationis, fortitudinem incommotionis, & diffusionem communicationis. Ducit ergo primo prælatos in montem situalis eminentiæ, propter receptionem primariam diuinæ irradiationis receptionem. Secundo ducit actiuos in montem immobilis persistentiæ, per virtuosam tolerantiam omnimodæ tribulationis. Tertio ducit contemplatiuos in montem liberalis communicantiæ, propter charitatiuam diffusionem gratuitæ prædicationis. Primo duxit prælatos in montem situalis eminentiæ, propter primariam receptionem diuinæ irradiationis. Sol enim primo irradiat montes, deinde illuminat valles, sic prælati tamquam F sublimes montes, diuinæ lucis irradiationes debent primo in se recipere, & deinde per bonæ vitæ exempla in subditos tamquam in valles transmittere. Vnde de bono prælato dicitur: Inspice & fac secundum exemplar quod tibi monstratum est in monte hoc. Et hoc est, quia vita prælati imprimitur cordi subditorum, vt sit sicut forma sigilli ceræ, eo quòd plus mouent corda subditorum operum exempla, quàm verba. Vnde Gregorius in pastorali: Actione rector præcipuus, vt vitæ viuendo subditis viam denunciet, & grex qui pastoris vocē moremq. sequitur per exempla melius, quàm per verba gradietur. De quo dicitur: Erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum

Psal. 26. d

Ezec. 3. e

Psal. 64. a

Greg. lib. 6. Mor. c. 17. supra fin. to. 2.

Exo. 25. d

Greg. past. cur. 2. Par. c. 3

Isa. 2. a

eum omnes gentes. Mons iste præparatus in vertice montium, & sublimis inter omnes colles, est prælatus perfectus, qui propter excellentem eminentiam Euangelicę perfectionis, ratione cuius excellit etiam omnes subditos in vita, quantumcumque perfectos, sicut dicit Bernardus: Monstruosa res est gradus summus & animus infimus, sedes prima & vita ima. [*Ber. de cōs. lib. 2. circa med.*] Et tunc fluent ad eum omnes populi, propter liberalem affluentiam, siue beneuolentiam piæ subuentionis. Sed væ hodie quorumdam prælatorū auaritiæ, qui sic appropriant sibi thesauros crucifixi, quasi a carnalibus parentibus accepissent, & pinguant inde nepotes, ditant consanguineos, & ipsi vacant cibis, & potibus delicatis. Sed certe tales sunt fures, & latrones, & etiā loculos habēt, eo quòd omnia quæ mittuntur pauperibus, portant consanguineis, & nepotibus, & carnalitati gulæ. Et propter hoc multi prælati, licet ratione status inducant Iesum vsque in supercilium montis, tamen inde præcipitant eum in cordibus subditorum, propter mala exempla quibus longe melius fuisset toto tempore vitę suæ stetisse in plano, quia quanto status altior, tanto casus grauior. Secundo duxit actiuos in montem immobilis persistentiæ, propter virtuosam tolerantiam omnimodę tribulationis. Montes enim ventis, & pulsionibus aeris & grandinum sunt immobiliter expositi. Sic actiui debent esse expositi ad tolerandum constanter omnes tribulationes exemplo Christi, qui exposuit corpus suum impulsionibus lanceę, & clauorum, & tamdiu clipeum patientiæ portauit, donec vitam mortalem terminaret. Vnde de bonis actiuis dicitur in Psalmo: [*Psal. 124. a*] Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commouebitur in æternum, qui habitat in Ierusalem. Quia pusillanimitas est causa ruinæ, & confidentia causa constantiæ, ideo dicuntur confidentes in Domino firmi sicut mons Sion, propter soliditatem fortitudinis, & patientiæ. Qui habitat in Ierusalem per tranquillitatem pacis, & concordiæ, non turbando seipsum interius in animo, & non scandalizando proximum exterius in verbo: Non commouebitur propter impetuositatem furoris, & iracundiæ. Tertio duxit contemplatiuos in montem liberalis communicantiæ, siue communicabilis influentiæ, propter charitatiuam diffusionem gratuitæ prædicationis. Tantæ enim communicationis, & diffusionis sunt montes, vt omnia quæcumque recipiunt statim diffundunt, & quasi se exonerantes ad plana transmittunt. Nam pluuia, mox vt infunditur statim refunditur, & flumina quæque percurrunt conuallibus communicant, & etiam lapides, & metalla, & alia quæ producunt ad plana transmittunt. Per istum modum contemplatiui debent esse irradiatores cogitationum pluuiæ, siue irrigationis pluuiarū, & etiam rore charismatum donorum ad modum mōtis Sion, per verbum prædicationis, per exemplar conuersationis, ad alios transmittere, quia tunc implebitur illud: [*Ioel 2. d*] In illa die stillabunt mōtes dulcedinem, & colles fluent lacte, & super omnes riuos Iuda ibut aquæ. Contemplatiui dicūtur stillare dulcedinem piæ compassionis, ad tractandum afflictos, & colles fluere lac piæ prædicationis, ad nutriendum debiles, & tunc super omnes riuos, scilicet lacrymarum. Iuda, idest pœnitentium: Iuda enim confitens interpretatur, ibunt aquæ, scilicet gratiarum ad multiplicandum opera iustitiæ, & pietatis. Et illud contemplatiuis maxime, qui tenentur professione alicuius regulæ, competit. Concordat quod dicitur: [*Ezec. 36. a*] Montes Israel ramos expandite, & frondete, & florete, & fructus facite: Israel enim videns Deum interpretatur, & signat contemplatiuum, qui debet videre Deum in propria conscientia. Dum dicitur: montes Israel, idest contemplatiui ramos vestros expandite, scilicet ad vagantis populi congregationem frondete, per diuini verbi prædicationem. Florete per odoriferi exempli ostentationem, & fructus facite, per vestræ salutis acquisitionem, & proximorum promotionem, quia tunc eritis mons Dei, mons pinguis, mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo. [*Psal. 67. e*] Tertio & vltimo ostenditur dispensatiua ostensio futuræ glorificationis, cum dicitur. *Et transfiguratus est ante eos.* Voluit Dominus noster Iesus Christus transfigurari coram istis tribus, per quos prælati, actiui, & contemplatiui intelliguntur, & ostendere eis suam futuram gloriam, vt per hoc (appropriate loquendo) primo illuminaret in Petro prælatos splendore virtutis, & intelligentiæ: secundo confirmaret in Iacobo actiuos in spe expectationis futuræ gloriæ: tertio inflammaret in Ioanne contemplatiuos amore charitatis, & beneuolentiæ. Primo transfiguratus est ante Petrum, vt in Petro illuminaret prælatos splendore virtutis, & intelligentiæ, vt per ipsos ceteri in fide illuminarentur. Vnde dicit Glossa: Et Christus voluit transfigurari coram tribus testibus, quibus totus mundus crederet. Nec tamen Christus in sua transfiguratione tantum habuit testimonium hominum de mundo, immo etiam habuit super hoc testimonium Dei Patris de summo cælo. Testimonium Moysi de profundo lymbo, & testimonium Eliæ, quasi de medio, scilicet paradisi terrestris. Vnde in sua transfiguratione voluit testimonium habere, diuinum, propheticum, & humanum, siue Apostolicum. Vt primo per testimonium Dei Patris dicentis: Hic est filius meus dilectus, per quem facta sunt omnia, cognoscat quòd omnium est stabilitor magnificus, scilicet creando. Vt secundo per testimonium Moysi, qui fuit dator legis, & Eliæ qui fuit eximius prophetarum cognoscatur, quòd ipse est cunctorum reconciliator pijssimus, secundum quòd fuerat promissum, & prophetatum in lege. Vt tertio per testimonium humanum, siue Apostolicum, scilicet Apostolorum, qui erunt iudices in die iudicij, cognoscatur, quòd ipse est omnium retributor iustissimus in remunerando. De illa transfiguratione potest exponi illud: [*Sap. 16. d*] Omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ deseruiebant ad voluntatem eorum, quæ a te sunt desiderata. Dicūtur autem omnia transfigurari in transfiguratione Christi, eò quòd aliquid de omni creatura fuit in Christo trāsfiguratum. Nam Christus inquantum homo communicat cum omnibus creaturis. Habet enim esse cum lapidibus, viuere cum plantis, sentire cum iumentis, & intelligere cum Angelis. [*Greg. hom. 29. in Euāgel. to. 2.*] Cum ergo Christus in quo, inquantum homo, de omni creatura est aliquid, fit transfiguratus: ideo dicuntur omnia in ipso esse transfigurata. Nutrici gratię deseruiebant: quia illa transfiguratio non fuit vt acciperet dotem claritatis gloriæ, sed diuina gratia dispensante, vt acciperet actum dotis claritatis gloriæ, ad nutriendum debiles Apostolos in fide, & maxime in hora mortis Christi. Nam omnia deseruiebant nutrici gratiæ ad voluntatem eorum, idest Apostolorum, propter complacentiam dilectionis, quam habuit in mundo propter gloriam Christi. Vnde Petrus dixit: [*Mat. 17. a*] Domine bonum est nos hic esse, quæ a te desiderata sunt, propter mutuam cohabitationē mutuæ dilectionis. Nam deliciæ Filij Dei sunt esse cum Apostolis, & prælatis. Secundo voluit transfigurari ante Iacobum, vt in Iacobo confitmaret actiuos, vt in spe expectationis futuræ gloriæ. Vnde Beda dicit in Glossa: [*Beda com. in c. 9. Luc. cap. 38.*] Super prædictū verbum sic: In montē transfiguratus ascendit, vt innuat eos, qui resurrectionem expectant, montem in excelsum debere eleuari, & continuis precibus insistere. De hoc potest exponi quod dicit Apostolus: [*1. Cor. 4. a*] Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique a Deo. Hæc autem fratres transfiguraui in me, & Apollo propter vos, vt discatis in vobis ne supra, quàm scriptum est, vnus aduersus alium infletur pro alio, *et cetera.* Per paulum, &

Apollo, quorum vnus interpretatur mirabilis, & alter admirandus, potest figurari Dominus noster Iesus Christus, cuius nomen vocatur admirabilis. Hic autem voluit transfigurari in Iacobo, vt per hoc discant actiui expectare futuram gloriam resurrectionis cum modestia sermonis in ore. Vnde dicitur: Nolite ante tempus iudicare quousque veniat Dominus. (1. Cor. 4. a) Cum innocentia cordis & operis, eo quòd Dominus in die iudicij illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Et cum patientia supportationis in opere, ne supra quod scriptum est: Vnus aduersus alium infletur. Et tunc laus erit vnicuique a Deo cum propriam mercedem accipiet. Tertio transfiguratus est ante Ioannem, vt in Ioanne inflammaret contemplatiuos amore charitatis, & beneuolentiæ. Et de hoc dicitur in prædicto themate: *Duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos, & resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.* Dominus noster Iesus Christus ad instruendum, quòd nullus potest clare videre Deum in propria conscientia, nisi primo sit eleuatus in Deum per mentalem deuotionem, deinde sequestratus a tumultu temporalium solicitudinum, per cordis quietationem, voluit ducere Apostolos, idest contemplatiuos in montem excelsum, quasi eleuando eos per excessum mentalis deuotionis, seorsum, sequestrando eos a tumultu sæcularis inquietationis, & tunc transfiguratus est ante eos, ad ostendendam eis excellentiam suæ futuræ gloriæ. Sed quia ex ista visione diuina contemplata, inflammatur anima ardore charitatis, & concupiscentiæ, & dulcoratur candore castitatis, & pudicitiæ, per nimium amorem solis iustitiæ, & candorem lucis æternæ; ideo dicitur quòd *resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.* Rogemus, *et cet.*

SERMO V.

(Mat. 15. e) *Catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa*, & cetera. Catelli sunt humiles peccatores. Micæ sunt verba Dei, vel gratiarum prægustationes. Mensa est quadruplex, materialis, doctrinalis, sacramentalis, æternalis. (Mensa quadruplex.) De prima: Cupiens saturari de micis, *et cet.* (Luc. 16. e) In hac mensa vitanda sunt quattuor. Primum est gula, secundum immisericordia. (Ibidem.) Vnde iste qui splendide epulabatur quotidie, & micas Lazaro non dedit, sepultus est in inferno. Quidam enim plus dant canibus, quàm pauperibus, cum tamen Dominus dicat eis hic: Non est bonum, *et cet.* (Mat. 15. e) Tertium est societas mala. Homo non debet turpes commensales habere. De malo enim seruo manducante cum ebriosis dicitur, quòd Deus diuidet eum, *et cet.* (Mat. 24. d) Augustinus quoque in mensa hos versus habuit:

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,
Hanc mensam indignam nouerit esse sibi.

(Aug. ad fratres in eremo ser. 25. circa med.) Abominabilius est ad mensam per detractionem euomere aliorum vitia, quàm propria cibaria: Omnes mensæ repletæ sunt vomitu, & sordibus. (Isa. 28. b) Quartum est cibaria illicita: Non licet nobis, aut edere de furto aliquid, aut contingere. (Io. 10. / Tob. 2. d) De secunda mensa, quæ est Scripturæ: Pone super mensam panes propositionis, *et cet.* (Exod. 25. c) Mensa hæc panem, & coronam habuit, sicut ibidem dicitur: quia sacra Scriptura in præsenti nos reficit, & in futuro coronam promittit: Darem eis coronam pro cinere, *et cet.* (Isa. 61. a) Corona vero quattuor digitis alta fuit: quia secundũ Glossam: Per doctrinam quattuor Euangelistarum ad ipsam peruenitur. (Glo. interl. in c. 25.) Aureola autem, quæ super corona fundatur, doctori Scripturæ datur. Duodecim panes propositionis duodecim articulos fidei significant, qui in symbolo continentur. Signum mortis hominis est, quando huius mensæ cibos male viuendo retinere non potest. Psalmus: Omnem escam abominata est anima eorum, & (Psal. 106. b) appropinquauerunt vsque ad portas mortis. In hac mensa tot sunt fercula quot præcepta, consilia, virtutes, & exempla commendantur in Scriptura. De tertia. Psalmus: Parasti in conspectu meo mensam, *et cet.* (Psal. 22. b) Tribulationes nostræ sunt dæmones, mensa, altare: in qua panis corpus est Christi: Probet autem seipsum homo, *et cet.* (1. Cor. 11. f) Oleum in capite est, gratia Sacramenti in mente. Certe non est bonum sumere panem filiorum, idest angelorum, & dare canibus, idest sordidis peccatoribus. O quantum peccatum reputares si corpus Christi cani dares. Et certe tu luxuriose, tu inuide, tu auare sordidior es quolibet cane, & fœtidior. Augustinus: Quanto tolerabilius canis putridus fœtet hominibus, quàm anima peccatrix Deo. Magna patientia quòd Dominus permittit se a canibus comedi. Nonne sicut canis per vomitum, ita per confessionem faciunt, & post Pascha ad ea, quæ vomuerunt, redierunt. Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum. (Prou. 26. b) De Quarto: Ego dispono vobis, *et cet.* (Luc. 22. c) hæc est mensa admiratione digna sicuti significatum est: Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis & domum, quam ædificauerat, & cibos mensæ eius, & habitacula seruorum, ordinemq. ministrantium, vestesq. eorum, & pincernas, & holocausta, non habebat vltra spiritum. (3. Reg. 10 a) Regina est anima euolatura coronanda in cælis, quæ mirabitur in sapientissima dispositione domus cælestis. Cibi, mensæ cælestes sunt delectationes in dextera Dei. Habitacula sunt mansiones multæ pro diuersitate meritorum. Ordines ministrantium sunt ordines angelorũ, pincernæ sunt animæ sanctorum, vinum æterni amoris, & Deo & sanctis inuicẽ propinantes. Vestes sunt claritates. Eorum holocausta sunt laudes, quæ sine fine offeruntur. Ecce his omnibus visis, anima beata non habebit vltra spiritum: quia a se deficiens, tota transibit in Dominum. In his omnibus Salomonis sapientiam mirabitur, & in ordinatissima prædictorum multitudine delectabitur. Augustinus: Tanta est pulchritudo iustitiæ, tãta est iucunditas lucis æternæ, hoc est incommutabilis veritatis, atque sapientiæ, vt etiam si non licet amplius videre, quàm vnius diei hora, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delicijs, & circumfluentia temporalium bonorum merito contemnerentur.

DOMINICA TERTIA IN QVADRAGESIMA.

SERMO I.

Erat Iesus eijciens dæmonium. (Luc. 11. b) Oportet vt diabolus eijciatur per contritionẽ, vt mutus loquatur per confessionem. Eiectio autẽ diaboli quadruplex est, videlicet de cæco, de impio, de obsesso, de mundo. Prima, diabolo superbiente, secunda impio pœnitente, tertia, Christo præcipiente, quarta, mundo credente facta est. De prima: Peccasti & eieci te de monte Dei, & perdidi te o Cherubim. (Ezec. 28. d) Timendum est ergo superbis. Si enim in monte cæli stare nõ potuit angelus superbus, quo modo ascendere potest homo superbus? Item si propter vnam superbiam cecidit angelus, quid fiet de hominibus, qui omnibus vitijs pleni sunt? Odibilis est ergo superbia non solum angeli, sed hominis miseri: Tres species odiuit anima mea. (Eccli. 25. a) Pauperem superbum, diuitem mendacem, senem fatuum. Pauper superbus est, homo, pauper enim mundum ingred itur, pauper egreditur: Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc, (Iob 1. d) scilicet ad magnam matrem, quæ est terra. Diues mendax, est diabolus diues in promissione: Hæc omnia tibi (Mat. 4. b) dabo,

dabo, *et cet.* Mendax autem est in solutione. Augustinus: Veniet dies iudicij, & inuenies verum, quod comminatus est Deus, & falsum, quod pollicitus est diabolus. Senex fatuus est mũdus, qui fatua sequitur, & fatuos facit. Superbia Luciferum de cælo, Adam de paradiso, Nabuchodonosor de regno eiecit. De secundo: Apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia. Septem autem dæmonibus spiritualiter obsessus est, qui septem capitalium vitiorum principibus subiectus est: videlicet superbiæ, inuidiæ, iræ, accidiæ, auaritiæ, gulæ, luxuriæ. Vnde in hoc Euangelio: *Tunc assumit alios septem spiritus, et cetera.* Eijciuntur autem per illos septem spiritus, de quibus: Vidi agnum stantem tamquam occisum habentem cornua septem, & oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei. His cornibus agni eijciuntur in contritione septem maligni spiritus. Bernardus: Cordis compunctio est, qua eijciuntur dæmonia, cum affectu cordis eradicantur peccata. Quod autem dicitur de septem spiritibus nequioribus, quòd ingressi habitant ibi, non est intelligendum quòd substantialiter illabantur menti, quia solius Trinitatis est, sed suggestione: Post buccellam intrauit in eũ Satanas. Mirum est quòd non timent homines quòd post buccellam, quam de rapina, vel de vsura, vel de iniusto acquirunt, intret in eos diabolus. De tertia: Si eijcis nos, mitte nos in gregem porcorum, *et cet.* Porci sunt luxuriosi. Ioannes Chrysostomus: Porci sunt qui vitam suam cœnosæ libidini, & voluptatibus sæculi manciparunt. In his diabolus potestatem accipit: Qui coniugia ita suscipiunt, vt Deum a se & a sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus quibus non est intellectus, habet super eos potestatem dæmonium. Horribile videtur quòd tot millia dæmonum, scilicet legio vnum obsederunt hominem. Sed certe horribilius est habere tot peccata mortalia, immo vnum mortale. Sed nota quòd quandoque vnus, sicut dicitur hic: *Erat Iesus eijciens dæmonium,* & cetera, quandoque septem, quandoque legio vexat hominem. Vnus, quando in vno peccato mortali laborat homo. Septem, quando in septem peccatis mortalibus. Legio, quando eadem vitia multimode multiplicantur. De quarto: Princeps mundi huius eijcietur foras, hoc factum est per Christi passionem, & per mundi conuersionem: hic est princeps, de quo dicitur quòd Finees Israelitam fornicantem cum filia nobilissimi principis Madianitarum simul cum ipso interfecit. Princeps diabolus septem habet filias septem vitia capitalia, quas tradidit hominibus: aliquis habet vnam, alius habet plures, alius habet omnes. Quanto plus autem habes filias diaboli, tanto plus habebis de hereditate eius, idest de igne æterno, quando cum filiabus eius veneris ad infernum. Istæ filiæ habent suas filias, idest vitia de ipsis nascentia. Væ tibi si matrem cum filia habueris. Nobilis principis filia est iniquitas operis, nobilioris autem nequitia consuetudinis, nobilissimi vero obduratio impœnitentis. Qui hanc habuerit, gladio Finees, idest sententia Christi damnabitur: Si acuero, vt fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea: reddam vltionem hostibus meis, *et cet.* Augustinus: Nolentes corrigi, si peccauerint nihil aliud elegerunt nisi cum mundo damnari.

Mat. 16. b; Apoc. 5. b; Ioan. 13. c; Mat. 8. d; Tob. 6. d; Psal. 31. c; Ioan. 12. e; Num. 25. d; Deut. 32. f

SERMO II.

Luc. 11. c

POrro si in digito Dei eijcio dæmonia, profecto venit in vos regnum Dei. Quia virtutis est naturaliter in bonum dirigere: ideo Dominus noster Iesus Christus videns oculo suæ sapientiæ temerarias cogitationes Iudæorum dicentium ipsum in beelzebub eijcere dæmonia, respectis eorum cogitationibus, & refutatis efficaciter indissolubilibus rationibus ad dirigendum eos conclu-

A dit pro veritate propositum verbum dicens: *Porro si in digito Dei.* & cetera. In quo quidem verbo tria notantur, videlicet: Malignitas diabolicæ nequitiæ. Immensitas diuinæ potentiæ. Vtilitas consecutæ misericordiæ. Primo notatur malignitas diabolicæ nequitiæ, cum dicit: *Porro si.* Secundo immensitas diuinæ potentiæ, cum subdit: *In digito Dei eijcio dæmonia.* Tertio vtilitas consecutæ misericordiæ, cum subinfert: *Venit in vos regnum Dei.* Dicit ergo: *Porro si.* Vbi notatur malignitas diabolicæ nequitiæ. Magna enim malignitas est ex parte diaboli, eo quòd tam pulcherrimam creaturam, scilicet animam factam ad imaginem, & similitudinem Dei interficit, & secundum B omnes suas potentias a Deo auertit, & peruertit. Nam primo rationalem excæcat errore falsitatis, & malitiæ. Secundo concupiscibilem deformat fœtore carnalitatis, & luxuriæ. Tertio irascibilem deordinat tumore vanitatis, & superbiæ. Primo ergo malignitas diaboli rationalem excæcat errore falsitatis, & malitiæ. Vnde dicitur: Oblatus est ei dæmonium habens cæcus, & mutus, & curauit eum ita, vt loqueretur, & videret. Dæmonium quem inhabitat per dominium facit eum cæcum per errorem cæcitatis, & mutum per pudorem confessionis crucifixi: sed cum C offertur Christo credendo in eum per captiuationem intellectus curatur a dæmonio duræ malignitatis per illapsum summæ diuinitatis. Non enim compatiuntur seinuicem diabolus, & Deus in vno habitaculo. Nam diabolus est grossus, & inflatus per elationem superbiæ, & Deus est magnus, & excelsus per immensitatem essentiæ. Restituitur visus per agnitionem primæ veritatis in corde, & redditur verbum per expressionem creditæ veritatis in ore. Nam creditur corde ad iustitiam, confessio autem ore fit ad salutem. Secundo malignitas diaboli concupiscibilem deformat fœtore carnalitatis, & luxuriæ. Vnde dicitur: Qui D coniugia ita suscipiunt amore, scilicet libidinis Deum excludunt a se, propter fœtorem fornicationis, & a sua mente propter immoderationem delectationis. Homo enim luxuriosus, ita absorbetur delectatione carnis, vt totaliter fit deditus libidini, sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus, propter subuersionem rationis. Et super talem habet dæmonium potestatem præcipitando de peccato in peccatum, quousque faciat eum ruere in profundum inferni, sicut vas quod tantum de loco voluitur in locum, donec labatur in puteum. Tertio malignitas diaboli deordinat irascibilem tumore vanitatis, & superbiæ. Vnde di- E citur: Occurrerunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes sæui nimis, ita vt nemo posset transire per viam illam. Homines dæmonia habentes elationis, & superbiæ licet sint eleuati, quantum ad apparentiam, per elationem superbiæ in corde, & ostentationem iactantiæ in opere super omnes alios, qui sunt super terram, tamen secundum veritatem in tantum sunt depressi, & humiliati secundum rationem infallibilem diuinæ iustitiæ, quæ est: Qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur, vt iam viuentes sint sepulti, & habitent cum dæmonibus in monumentis inferni. Et propter hoc dicitur: Oc- F currunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes sæui nimis, propter furorem iracundiæ: ita vt nullus posset transire per viam illam propter liuorem inuidiæ. Sequitur: *In digito Dei eijcio dæmonia.* Vbi notatur immẽsitas diuinæ potentiæ. Ista immẽsitas diuinæ potentiæ in hoc apparet. Primo quia dæmonium erroris, & malitiæ eijcit illuminando rationalem, in aspectu primæ veritatis. Secundo quia dæmonium fœtoris, & luxuriæ eijcit decorando concupiscibilem, in amplexu munditiæ, & castitatis. Tertio quia dæmonium elationis, & superbiæ eijcit ordinando irascibilem in despectu subiacentiæ, & humilitatis. Primo ergo immensitas diuinæ potentiæ in hoc apparet, quia dæmonium erroris, & malitiæ eijcit,

Mat. 12. b; Rom. 10. b; Tob. 6. d; Psal. 31. e; Mat. 8. d; Luc. 14. b

eijcit, illuminando rationalem in aspectu primæ veritatis. Vnde dicitur: Obtulerunt hominem vnum dæmonium habentem, & eiecto dæmonio locutus est mutus. Homo habens dæmonium cæcitatis, & malitiæ efficitur mutus propter ruborem confessionis crucifixi, sed cum offertur Christo in eum credendo per captiuationem intellectus, eijcitur dæmonium cæcitatis, & malitiæ per illapsum illuminantis sapientiæ, & restituitur verbum per expressionem veritatis creditæ. De hoc similiter dicitur: Cum eiecisset dæmonium locutus est mutus. Secundo immensitas diuinæ potentiæ dæmonium fœtoris, & luxuriæ eijcit, decorando concupiscibilem in amplexu munditiæ, & castitatis. Vnde dicitur: Exiuit ab eo dæmonium, & curatus est, & sequitur: Hoc genus nō eijcitur nisi per ieiunium, & orationem. Exiuit ab eo dæmoniū carnalitatis, & luxuriæ, & curatus est per amplexum castitatis, & munditiæ. Sed modum curandi, & eijciendi illud dæmonium docet Dominus cum subdit: Hoc autem genus non eijcitur, nisi per ieiunium macerationis refrenādo voluptatem lasciuiæ carnis exterius, & orationem deuotionis in refrenādo ardorē immoderatæ dilectionis interius. Vnde Hieronymus: Ieiunio sanantur pestes carnis, & oratione pestes mentis, & quanto oratio purior, & feruentior, tanto ad expellendum vitium luxuriæ efficacior. Vnde Chrysostomus: Quis non oratione deuicit? Quanto oratio fuerit purior, & feruentior celebrata, tanto celerior erit de inimico victoria. Tertio immensitas diuinæ potētiæ dæmonium tumoris, & superbiæ eijcit, ordinando irascibilem in despectu subiacentiæ, & humilitatis. Vnde dicitur: Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcitur foras, & si ego exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Nunc enim est iudicium mundi, vt vnus moriatur homo pro populo, propter mitigabilem rigorem diuinæ iustitiæ, & non tota gens pereat propter immutabile decretum promissæ misericordiæ. Ergo Christus ad destruendam superbiam primi hominis, qui voluit æquari Domino dignatus est tantum, & plus humiliari, quantum Adam superbiuit, factus homo: quia non emendatur damnum, nisi tantum, vel plus restituatur. Sed vt omnia, idest de omni gente, & natione aliquos, vt intelligatur pars pro toto, ad seipsum traheret per vnicum vinculum amoris, voluit exaltari a terra per opprobriosam mortem crucis: quia & diabolus iniecerat manus in alienum seruum, scilicet Christum, in quo non habebat quidquam, suggerendo suis membris, vt crucifigeretur, ideo iustū fuit vt amitteret proprium seruum, scilicet captiuum hominem. Vnde in lege dicitur: Qui alienam possessionem iniuste possidet, vel occupat, debet propriam amittere. Et sic princeps superbiæ amissa potestate, quam habebat super seruum suum hominem, eo quòd iniuste manum in Christum miserat, cum vituperio eiectus est foras. Tertio notatur vtilitas consecutæ misericordiæ ex parte humani generis, cum dicit: *Peruenit ad vos regnum Dei.* Primo per gratiam baptismalem, respectu mali amouendi. Secundo per gratiam pœnitentialem, respectu ardui inchoandi. Tertio per gratiam finalem, respectu boni consummandi. Primo ergo appropinquat regnum Dei per gratiam baptismalem respectu mali amouendi. Vnde dicitur: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei, quod natum est ex carne caro est, & quod natum est ex spiritu spiritus est. Quia omnes nascimur filij iræ, & carnales ratione fœditatis originalis culpæ: ideo iuste sumus priuati illa hereditate regni cælestis, nec possumus ad illam peruenire, nisi per gratiā baptismalem prius efficiamur mundi, & spirituales, & sic tamquam veri heredes Dei, & coheredes Christi fuerimus in regnum filij dilectionis suæ assumpti: quia caro, & sanguis regnum Dei non possidebit, nec corruptio incorruptionem. Secundo appropinquat regnum Dei per gratiam pœnitentialem, respectu ardui inchoandi. Et de hoc dicitur: Agito pœnitentiam, appropinquat enim regnum cælorum. Qui faciunt dignos fructus pœnitentiæ in exercitijs virtuosæ operationis, castigando corpus proprium in bonis exemplis, ædificando proximum in cōtinuis laudibus honorando Deum. Vnde qui vult vt appropinquet sibi regnum Dei, debet facere dignos fructus pœnitentiæ eradicando a seipso omnia vitiorum genera: quia non est dignus intrare superbus, & altus: quia ab humili, & basso ostio, quod est Christus, caput conquassabitur. Non inuidus: quia eius participatio in idipsum. Non iracundus, & iaculosus: quia ibi est summa pax, quæ exuperat omnem sensum. Non auarus, quia foramen acus camelum cum sarcinis non admittit. Non gulosus: quia regnū Dei non est esca, & potus. Non luxuriosus: quia ibi neque nubent, neque nubentur. Similiter caro, & sanguis regnum Dei non possidebunt sicut dicitur. Tertio modo appropinquat regnū Dei per gratiā finalem respectu boni consummādi. Vnde dicitur: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Et ratio est, quia Deus nullum recipit in regnum suum nisi amicum. Nullus est amicus nisi sit finaliter per patientiam in tribulatione probatus. Vnde ad intrandum illud regnum, quod est magnum longitudine æternitatis, interminabile latitudine capacitatis, incoarctabile in celsitudine sublimitatis, debet semper habere in proposito æternitatem bonæ voluntatis, impermutabilitatem gratuitæ veritatis, & sustinere confidenter pœnalitatem humanæ miseriæ, & cet.

Mat. 9. d — Luc. 11. b — Mat. 17. c — Hier. com. in cap. 9. Marc. to. 6. — Ioan. 12. e — Ioan. 18. c — Ioan. 3. a — Rom. 8. c — 1. Cor. 15. f — Mat. 3. a — Ibidem. — Psal. 121. a — Phil. 4. b — Mat. 19. d — Rom. 14. d — Mat. 22. c — 1. Cor. 15. f — Act. 14. d

SERMO III.

Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se. Ecce quod hic dicitur sæpe videmus, nam qui post conuersionem peruertuntur, sæpe pluribus vitijs quàm ante subijciuntur. Septem autem spiritus, secundum septem vitia capitalia possumus hic accipere. Primus ergo est spiritus superbiæ. Contritionem procedit superbia, & ante ruinam exaltabitur spiritus, non solum spiritus superbi hominis, immo superbus diabolus, sicut exaltabatur ante ruinam in cælo, ita exaltatur quotidie ante ruinam nostram. Secundus inuidiæ: Non rectis oculis, *et cetera*, vsque inuasit spiritus malus Saul. Adhuc hodie quos spiritus inuidiæ vexat, non recte aliquos aspiciunt. Tertius iræ: Ira non habet misericordiam: neque erumpens furor: & impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Incendiarij diaboli sunt iracundi, & ideo eos nulla domus ferre potest timore incendij: Secundum ligna siluæ sic ignis exardescet, & secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit, & secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Quartus auaritiæ: Egrediar, & ero spiritus mendax omnium prophetarum. Spiritus iste, qui persuasit regi Achab tollere Ramach Galaad, est spiritus auaritiæ, qui semper persuadet temporalia, quæ multis congregantur. Psalmus: Mendaces filij hominum in stateris, *et cet.* Quintus accidiæ: Spiritus tristis exsiccat ossa. Et: Ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo, *et cetera*. Accidia enim infirmum reddit ad opera decem mandatorum, & octo beatitudinum, neque sursum aspicere sinit hominem ad Deum. Sextus est gulæ: Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecit Ægyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius, & vomens. Caue tibi de vertigine ebrietatis. Septimus est luxuriæ: Spiritus fornicationis in medio eorum, & Dominum non cognouerunt. Caue sagittas cuiuslibet horum septem spirituum nequiorum: In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Nequam sunt

Luc. 11. d — Prou. 16. a — 1. Reg. 18. a — Prou. 27. a — Eccli. 28. b — 3. Reg. 22. d — Psal. 61. d — Prou. 17. d — Luc. 13. c — Isa. 19. b — Osee 4. b — Ephes. 6. a

sunt isti spiritus in peccantibus ante conuersionem. Nequiores autem sunt in recidiuantibus post conuersionem. Isidorus: Grauius illos concupiscentia sæculi ferit, quos post renunciationem ad mundi amorem reducit. Nequissimi vero sunt in perseuerantibus vsque ad damnationem. Isti septem spiritus nequam sunt eijciendi sex modis. Videlicet verbo sanctæ prædicationis: Verbo eijciebat spiritus. Primum bonum Verbi Dei est, quòd per timorem humiliat cor, superbiam reprimens: Cum audisset Achab, *et cet.* vsque non vidisti Achab humiliatum coram me, *et cetera*. Item beneficio Dominicæ passionis. Vnde dicitur quòd per citharam Dauid spiritus malus recedebat a Saule. Cithara vero est Christus in cruce. Sicut enim in cithara tenduntur chordæ super lignũ, ita membra Christi super lignum crucis tendebantur. Per memoriam autem passionis Christi charitas accenditur, inuidia confunditur. Item exemplo bonæ conuersationis. Vnde dicitur quòd per sudaria, & semicinctia Pauli fugabantur spiritus nequam. Sudarium, quo laborantium sudor extinguitur, est exemplum patientiæ in laborãtibus. Semicinctium autem, quod est vestis ex vno latere depẽdens, significat exemplum patientiæ, vel mansuetudinis in tribulationibus. Patientia enim indigemus in latere sinistro aduersitatis, non in latere dextro prosperitatis. Item digito occultæ inspirationis. Vnde in hoc Euangelio: Si in digito Dei, *et cetera*. auaros nec prædicatio, neque Christi passio, neque exemplum mouere potest ad restitutionem, nisi digitus Dei specialiter tangat eos. Sunt enim sicut malefici Pharaonis, idest diaboli, qui non reprimuntur Dei digito sicut dicitur. Item studio continuę orationis, quæ specialiter maxime valet contra accidiam. Item inedia deuotę ieiunationis, quæ specialiter valet contra gulam. De his duobus dicitur: Hoc genus non eijcitur nisi per orationem, & ieiunium. Item fumo amaræ contritionis: Cordis eius particulam si super carbones, scilicet infernales per recordationem posueris, fumus eius, idest contritio, extirpat omne genus dæmoniorum. Contritio valet contra omnia vitia, specialiter tamen fumus iste fugauit dæmonium, quod super luxuriosos habuit potestatem.

(*Mat. 8. b* — *3. Reg. 21. g* — *1. Reg. 16. c* — *Act. 19. b* — *Exo. 8. e* — *Mat. 17. d* — *Tob. 6. b*)

SERMO IV.

Luc. 11. d — Quattuor portanda.

B*Eatus venter qui te portauit*, & cetera. Sicut Maria in ventre, sic nos in mente Christum portemus. Quattuor autem sunt, quæ portanda nobis sunt. Portare enim debemus Christum in corde per dilectionem, crucem Christi in corpore per castigationem, nomen Christi in ore per prædicationem, coronam Christi in capite per glorificationem. De primo hic: *Beatus venter*, & cetera. Sicut per matrem, cuius est diligere, portatur in castissimo ventre, ita non nisi per amantem portatur mundo corpore. Certe melius est portare panem in ventre, quàm lapidem vel serpentem. Peccatum autem est lapide grauius, & serpente multo horribilius. Panis eius in vtero eius vertetur in fel aspidum. O quàm horreret homo serpentem habere in ventre! Et certe periculosius est vnum peccatum in corde, quàm mille serpentes in corpore. Dilectio autem non solum debet esse in corde, sed in opere. Ideo non solum Mater in vtero, sed etiam Symeon in brachio Christum portauit. Libenter charissimi in vtero cordis portemus, qui nos in vtero suæ sanctæ misericordiæ semper portat quousque in lucem vitæ æternæ nos pariat: Qui portamini a meo vtero, *et cet.* idest misericordia. Debet ergo diligi. De secundo: Ego stigmata Iesu in corpore meo porto. Crux Iesu non solum per vulnera, & stigmata passionum portatur; sed etiam per pœnitentiam, & carnis mortificationem, & sensuum refrenationem; Glorificate & portate Deum in corpore vestro. Portare autem debemus tempestiue, ne negligamus temporis breuitatẽ. Bonum est viro cum portauerit, *et cetera*. Item voluntarie, ne cogamur necessitate sicut Simon: Imposuerunt illi portare crucem post Iesum. Item strenue, ne vincamur tentatoris importunitate: probus enim miles strenuissime clypeum portat quàmdiu inter hostes est: Filij Iuda portantes clypeum, & hastam, *et cet.* Clypeus pœnitentiam significat, protegit enim nos ab hostibus, & ne vulneremur. Hasta est zelus iustitiæ. Sed heu multi de pœnitentia faciunt, sicut de quodam dicitur, qui clypeum vsque ad ostium portauit, & tunc in lutum proiecit. Gregorius: Incassum bonum agitur, si ante terminum vitæ deseratur. Libenter portemus crucem pro Christo, qui libenter portauit pro nobis: Baiulans sibi crucem exiuit, *et cet.* De tertio: Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum, *et cet.* Nomen Iesu in ore portare debemus non solũ in prædicatione, sicut Paulus, sed etiam in oratione, & in laudatione, in collocutione, in frequenti ruminatione. Bernardus: Iesus mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. Charissimi semper portemus aliquid boni in ore, sicut columba de qua: Portans ramum oliuæ virentibus folijs in ore suo. Oliua Christum, vel virum iustum significat. Psalmus: Ego autem sicut oliua, *et cet.* Ramus autem est bonum opus, vel exemplum. Folia autem virentia sunt verba ædificatoria, verba veracia, pudica, pacifica, vtilia. Hæc columba, idest anima innocens debet in ore habere, si ad Noe, idest ad Christum vult venire. Sed heu quidam non columbæ Dei, sed ciconiæ sunt diaboli, qui sæpius ranam, quàm ramum in ore habent, vt detractores, mendaces, turpiloqui, proditores & huiusmodi: Vidi de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore pseudoprophetæ exire tres immundos spiritus in modum ranarum. Libẽter nomen eius nos portare debemus, qui nos verbo oris sui portat: Portansq. omnia verbo virtutis suæ. Porta eum in ore tuo, ne te euomat de ore suo: Incipiam te euomere ex ore meo. De quarto: Insuspicabilis portauit diadema, sicut Paulus persecutor, & magnalia, & multa quondam peiores nunc portant coronam: Publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei. Et quia multis doloribus, & laboribus animæ, & cordis ad portandam hanc coronam perueniuntur, ideo bene dicitur: Occupatio magna creata est omnibus hominibus, *et cet.* Nota quòd ibidem per præsidentem super sedem gloriosam, & vtentem hyacintho, idest stola cælesti, & per portãtem coronam significari potest spiritus cuiuslibet iusti in cælo beatificati. Per humiliatum autem in terram, & cinerem, & per opertum lino crudo, significari potest corpus, quod panno lineo inuolutum est in sepulchro. In his enim occupatio, & graue iugum dum adhuc in mundo viuebat. Vt hanc coronam portemus in cælo, Christus pro nobis coronam portauit in mundo: Exiuit ergo Iesus, portans coronam spineam. Bernardus: Deus pro te coronatus est spinis, vt tu coronẽris in cælis.

(*Iob 20. b* — *Luc. 2. d* — *Isa. 46. a* — *Gal. 6. e* — *1. Cor. 6. d* — *Thren. 3. d* — *Luc. 23. d* — *1. Par. 12. d* — *Ioan. 19. c* — *Act. 9. e* — *Bernar. in Cant. ser. 15. post me.* — *Gen. 8. b* — *Psal. 51. a* — *Apoc. 16. e* — *Heb. 1. b* — *Apoc. 3. c* — *Eccli. 11. a* — *Mat. 21. e* — *Eccli. 40. a* — *Ioan. 19. a*)

DOMINICA QVARTA IN QVADRAGESIMA.

SERMO I.

Ioan. 6. a

S*Equebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur*. Quoniam maioris læsionis est infirmitas mentis, quàm corporis: ideo in hodierno Euangelio exemplo multitudinis Christum sequentis per desertum, propter signa sanitatis, quæ videbant super infirmos fieri corporaliter, informantur

tur omnes spiritualiter infirmi sequi Christum per desertum asperitatis, & pœnitentiæ, vt ab eorum infirmitatibus liberentur. Sed quia prius est ad medicum recurrere, deinde morbum ostendere, & postea curationem recipere: ideo ad hoc, vt ordinate procedamus, possumus dicere quòd in verbis istis primo notatur iustitiæ, & sanctitatis inchoatio. Secundo humanæ calamitatis designatio. Tertio diuinæ bonitatis ostensio. Primo ergo notatur iustitiæ, & sanctitatis inchoatio, cum dicit: *Sequebatur eum multitudo magna*. Secundo humanæ calamitatis designatio, cum dicit: *Super his, qui infirmabantur*. Tertio diuinæ bonitatis ostensio, cum subinfert: *Quia videbant signa, quæ faciebat*. Dicit ergo: *Sequebatur eum multitudo magna*, vbi notatur iustitiæ, & sanctitatis inchoatio. Ille enim est verus inchoator iustitiæ, & sanctitatis, qui Christum sequitur. Primo in voluntaria despectione terrenæ cupiditatis. Secundo in vera deiectione profundæ humilitatis. Tertio in continua maceratione propriæ carnis. Primo ille est verus inchoator iustitiæ, & sanctitatis, qui Christum sequitur in voluntaria despectione terrenæ cupiditatis. Vnde dicitur: Dixit quidam: Sequar te quocumque ieris, & ait illi Iesus: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autẽ hominis non habet vbi caput suum reclinet. Quia iste volebat sequi Christum ad hoc, vt ditaretur, & honoraretur, eum vocauit Dominus vulpem habentem terrenam foueam cupiditatis, & volucrem habentem aereum nidum vanægloriæ, & ambitionis, propter hoc non poterat sequi Christum, qui erat pauperrimus, & humillimus. Vnde de beato Matthæo: Vidit hominem sedentem in teloneo Matthæum nomine, & ait illi: Sequere me, & surgens secutus est eum. Beatus Matthæus pro statu suo signare potest hominem auarum, qui sedet in teloneo terrenæ cupiditatis, cui dicitur a Christo, sequere me, per despectionem terrenæ cupiditatis, & surgens a puluere cupiditatis secutus est eum, per amplexum sanctissimæ paupertatis in affectu, siue in effectu, secundum illud Psalmi: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Secundo ille est verus inchoator iustitiæ, & sanctitatis, qui sequitur Christum in vera deiectione profundæ humilitatis. Et de hoc potest intelligi verbum Iacob: Præcedat Dominus meus ante seruum suum, & ego sequar vestigia eius. Verbum illud Iacob, qui interpretatur supplantator, potest esse verbum cuiuslibet humilis supplantantis diabolum per humilitatem, dicentis ad Christum: Præcedat Dominus meus per voluntariam abiectionẽ profundæ humilitatis, & ego seruus tuus sequar cum timore filialis reuerentiæ vestigia tua. Vestigia, inquam, non sublimitatis potentiæ, quia præsumptuosum est, eo quòd sunt adoranda non imitanda. Non profunditatis sapiẽtiæ, quia curiosum, quoniam non sunt scrutanda, & imitanda, sed admiranda. Sed vestigia profundæ humilitatis: quia gloriosum est, eo quòd in talibus est gloria magistri sequi Deum. Tertio ille est verus inchoator iustitiæ, & sanctitatis, qui Christum sequitur in continua maceratione propriæ carnis. Vnde dicitur: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Qui inuenit animam suam perdet eam, & qui perdiderit animam suam prppter me, inueniet eam. Ecce quòd Christus rex regum statuit decretum, quòd nullus possit eum videre nisi sit secum crucifixus. Et hoc decretum est tantæ generalitatis, vt nullus excipiatur: tantæ autem necessitatis, vt cum nullo dispensetur. Sed quilibet tenetur accipere crucem mortificationis in suo corpore, vt & vita Domini Iesu in corpore suo per imitationem manifestetur, alioquin non est dignus sequi eum ad coronam, sine vexillo victoriæ. Vnde post exhortationem subiungit retributionem, cum dicit: Qui inuenit animam suam perdet eam: item qui patibulum mortificationis crucis negligit assumere, expectet suæ exterminationis iudicium. Sed qui perdit animam suam propter me, inueniet eam, idest qui carnem suam crucifigit cum vitijs, & concupiscentijs, assumendo vexillum victoriæ, expectet suæ coronationis præmium. Sequitur: *Super his, qui infirmabantur*. Vbi secundo notatur humanæ calamitatis designatio, & quia tunc temporis infirmitas exterior erat signum infirmitatis interioris. Nam nullum curauit Dominus corporaliter quem primo non curaret spiritualiter. Ideo nomine infirmitatis corporalis potest designari calamitas, siue infirmitas spiritualis propter aliquam conuenientiam, quam habent ad inuicem. Nam sicut inæqualitas humorum est causa infirmitatis corporalis, sic infirmitas spiritualis causatur ex inæqualitate, siue inordinatione quattuor affectionum, quæ sunt hæ, spes, timor, gaudium, & amor. Primo propter pusillanimitatem timoris, & diffidentiæ causatur infirmitas inconstantiæ, & desperationis. Secundo propter gaudium, & exultationem afflictionis alienæ causatur infirmitas inuidiæ, & rancoris. Tertio propter inordinatum amorem prosperitatis mundanæ causatur infirmitas auaritiæ, & cumulationis. Primo propter pusillanimitatem timoris, & diffidentiæ, causatur infirmitas inconstantiæ, & desperationis. Vnde dicitur: Videbit quòd infirmata sit manus, clausi quoque defecerunt, residuiq. consumpti sunt. Infirmata est manus virtuosæ operationis. Defecerunt clausi in carcere diffidentiæ, & desperationis. Residuiq. consumpti sunt per ardentissimam diffusionem super quæque genera peccatorum. Sed de illis, qui liberantur ab illa infirmitate potest exponi illud: Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore. Arcus fortium, idest dæmonum: multum enim nituntur dæmones cũ isto arcu diffidentię, & desperationis sagittare timidos, & imbecilles homines: sed quando superatus est, arcus ille per considerationem diuinæ benignitatis, quæ parcit faciliter, infirmi resumunt vires, & accinguntur robore confidentię. Et de hoc dicitur in Psalmo: Ipsi infirmati sunt, per timorem diffidentiæ, & desperationis, & ceciderũt in profundum, æternæ damnationis. Sed si consistant aduersus me confidentem in Domino, castra diabolicæ nequitiæ, incutiendo timorem desperationis, non timebit cor meum, per pusillanimitatem timoris. Secundo propter gaudium & exultationem afflictionis alienę causatur infirmitas inuidiæ, & rancoris. Vnde dicitur: Ægrotauit Aza dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua requisiuit Dominum. Aza ratione suæ infirmitatis, scilicet podagræ potest signare hominem inuidum. Nam sicut podagricus perdit gressum corporalem, sic inuidus profectum spiritualem, nec in infirmitate sua inuidus requisiuit Dominum propter difformitatem suæ voluntatis ad diuinam. De hoc similiter dicitur: Tu autem ægrotabis languore pessimo vteri, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies, & sequitur: Mortuus est in infirmitate pessima. Inuidus tanto languore liuoris tabescit, & torquetur, quando bonus proficit, vt videantur sibi viscera de suo ventre exire, & sic moritur in infirmitate pessima propter putridam putrefactionem totius hominis. Nam putredo ossium est inuidia. Tertio propter inordinatum amorem prosperitatis mundanæ causatur infirmitas auaritiæ, & cumulationis. Vnde dicitur: Peregrini qui de longe venerint videntes plagas terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus, sulphure, & salis ardore comburens, ita vt vltra non seratur, nec virens quippiam germinet. Et quia auaritia reddit hominẽ callidum, & astutum in corde, fœdum in conuersatione, aridũ in opere, quia sine compassione: ideo dicitur auarus affligi sulphure fœtoris, ardore solis ad modum terræ aridæ, & combustæ, ita vt non seratur: quia nec prius saturatur cor auari auro, quàm saturetur vento, & ideo non sistit appetitus, quia numquam inuenit soliditatem,

Luc. 9. g — Mat. 9. a — Psal. 61. a — Gen. 33. c — Mat. 10. d — Psal. 5. d — Deut. 3. d — 1. Reg. 2. a — Psal. 26. a — 2. Par. 16. d — 2. Para. 21. d — Deut. 29. e

soliditatem, sed potius vanitatem in prosperitate mundana. (Heb. 13. e) Videntes autem peregrini, qui non habent hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirunt propter plagas quibus afflictus est auarus, exemplo didicerunt omnia despicere, propter amorem Dei. Vltimo notatur diuinæ bonitatis ostensio, cum dicit: *Quia videbant signa, quæ faciebat*. Licet ostendatur diuina bonitas per multa signa, tamen quantum ad præsens, potest dici quòd ostenditur diuina bonitas per tria signa, quæ fecit super triplicem prædictam proprietatem. Nam primo fecit signum pietatis, & clementiæ in gratuita condonatione omnimodæ iniquitatis, contra infirmitatem diffidentiæ. Secundo fecit signum charitatis, & beneuolentiæ, in charitatiua exhibitione propriæ carnis contra infirmitatem rancoris & inuidiæ. Tertio fecit signum paupertatis, & inopiæ in voluntaria despectione mundanæ prosperitatis contra infirmitatem auaritiæ. Primo fecit signum pietatis, & clementiæ in gratuita condonatione omnimodæ iniquitatis. (Psal. 85. d) Vnde dicitur in psalmo: Fac mecum signum in bonum, vt videant qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me. Fac mecum signum pietatis, & misericordiæ in bonum salutis æternæ, vt videant dæmones, qui oderunt me propter rigorem seueritatis iustitiæ, & confundantur propter constantiam seueritatis humanæ. Quoniam tu Domine adiuuisti me, propter collationem corroborantis gratiæ, & consolatus es me, per condonationem iniquitatis. (Ier. 50. a) De hoc similiter potest dici, & exponi illud: Annunciate in gentibus, & auditum facite, leuate signum, prædicate, & nolite celare. Prædicatores, & maxime prælati sacerdotes debent prædicare verbo, & leuare facto illud signum diuinæ misericordiæ in condonatione delictorum, nec debent illud celare vendendo misericordiam Dei liberalem pretio temporali, vt sic peccatores experti dulcedinem diuinæ misericordiæ annunciēt, & auditum faciant timentibus rigorem seueritatis iustitiæ, quoniam pronior est Deus ad miserandum, quàm ad condemnandum. Vnde Augustinus in libro de anima: (Aug. de spir. & ani. ca. 6. to. 3.) Tardius siquidem videtur Deo dare peccatori gratiam, quàm ipsi peccatori qui accipit, sic festinat absoluere a tormento, quòd quasi plus ipsum cruciet cōpassio miseri, quàm ipsum miserum compassio sui. Secundo fecit signum charitatis, & beneuolentiæ in charitatiua exhibitione propriæ carnis contra infirmitatem rancoris, & inuidiæ. (Cant. 8. b) Vnde dicitur: Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, quia fortis est, vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Licet magnum signum charitatis, & beneuolentiæ fecerit Filius Dei in incarnatione, dando se in fratrem humani generis, naturam assumendo, in passione dando se in pretium nostræ redemptionis, pœnam sustinendo. Maius tamen signum dilectionis fuit cum proprium corpus tradidit homini in cibum refectionis. Nam in alijs duobus modis, est quædam separatio, & diuisio inter dantem, & datum: sed isto modo est mirabilis, & interminabilis vnio inter cibatum, & cibum, & conuersio vnius, & alterius. Et ratione istius vnionis dicit Christus animæ gustanti dulcedinem sacramenti Eucharistiæ, & amoris: Pone me, vt signacutum charitatis, & beneuolentiæ, super cor tuum, quod est in medio homine, propter vnionem internam cibi, & cibantis, & conuersionem cibati ad cibum. Vt signaculum super brachiū tuum, propter ostensionem virtuosæ operationis. Nam probatio dilectionis exhibitio est operis: quia fortis est, vt mors dilectio, quæ me duxit ad angustias tribulationis temporalis toto tempore vitæ meæ, & ad vltimum traxit me ad crudele supplicium crucis. Dura sicut infernus æmulatio mei patris æterni, qui postquam filium habuit incarnatū, ad mortem duci permisit, & resuscitatum pro vobis ostendit, cum gloria, & honore coronatum, & sublimatum super cælos, eum constituit vobis adiutorem viatorum, & beatificatorum comprehensorum. Tertio fecit signum paupertatis & inopiæ, in voluntaria despectione mundanæ prosperitatis contra infirmitatem auaritiæ. Vnde dicitur: Et hoc vobis signum erit: Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio. (Luc. 2. b) Hoc erit vobis signum paupertatis, & penuriæ, quia inuenietis filium Dei, inquantum hominem pannis inuolutum necessitatis, & indigentiæ, non purpura superfluitatis, & iactantiæ, & positum in humili, & aspero præsepio voluntariæ abiectionis, non in lecto serico pomposæ ostentationis. Vnde Bernardus: Tempus elegit quod molestius est paruulo, & pauperis matris filio, quæ vix habebat pannos ad inuoluendū: sed in præsepio reclinauit. Et cum tanta esset necessitas nullam audio pellium fieri mentionem, non tale est iudicium mundi, aut mundus fallitur, aut ille errat: sed diuinam falli sapientiam est impossibile: ergo mundus errat. Rogemus, *et cætera*.

SERMO II.

Est puer vnus hic, quinque panes ordeaceos habens. (Ioan. 6. a) Puer est Christus a quo quinque panes habemus videlicet naturæ, doctrinæ, pœnitentiæ, Eucharistiæ, gratiæ. Primus est corporalis, secundus doctrinalis, tertius pœnitentialis, quartus sacramentalis, quintus spiritualis. De primo: In sudore vultus tui, *et cæt.* (Gen. 3. d) Pro pane isto parum sudant vsurarij, & alij, qui in adulationibus, & detractionibus, & in periurijs, immo & in emptionibus, & venditionibus, & multis mendacijs victum acquirunt: Suauis est homini panis mendacij, & postea implebitur os eius calculo, idest lapide ignito. (Prou. 20. c) Dicit Glossa: De isto pane colliguntur fragmēta eleemosynarum: Frange esurienti panem, *et cæt.* (Isa. 58. b) Frange esurienti in mundo: Panem tuum cum esurientibus, & egenis comede, & de vestimentis tuis nudos tege, *et cæt.* (Tob. 4. c) Item in purgatorio: Mittite partes eis, qui non præparauerunt sibi. (Neem. 8. c) Item in cælo, esuriunt enim sancti eleemosynam, & alia bona opera nostra, & maxime Christus: Esuriui, *et cæt.* (Mat. 25. d) Gregorius: Ad retribuendum pigri cur estis? quando hoc, quod iacenti in terra porrigitis, sedenti in cælo datis. Sic ergo habes quasi trium sportarum fragmenta. De secundo: Cibauit illum pane vitæ, & intellectus, *et cæt.* (Eccli. 15. a) Sicut paterfamilias eijcit de familia eum, qui otiose comedit panem suum, sic Christus. Otiose autem comedit, qui doctrinam intelligit, & non facit. Econtrario: Panem otiosa non comedit. (Prou. 31. d) Vide quo modo ordeaceus est, quoniam non otiose, sed cum labore comedendus est. Istius panis, quasi trium cophinorum fragmenta, sunt credendorum, fugiendorum, agendorum documenta, olim dictum: Paruuli eius petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. (Tren. 4. a) Modo frangitur, & paruis, & magnis plusquam velint. De tertio. Psalmista: Cibabit nos pane, *et cæt.* (Psal. 79. b) Sed quia pœnitentia, & austera vita sæpe corrumpitur per fermentum variæ laudis, vel admixtæ carnalitatis, vel seruilis timoris, quando solum timore gehennæ fit pœnitentia. Ideo dicitur: Septem diebus comedes absque fermento panem. (Deut. 16. a) Septem diebus, idest semper, omne tempus septem diebus soluitur. De isto pane fiunt fragmenta contritionis, confessionis, satisfactionis, quasi trium sportarum: plurima autem fragmenta sunt, quæ pœnitentibus, & lugentibus pauci frangere sciunt, vel nolunt: Non frangent inter eos lugenti panem. (Ier. 16. b) De quarto: Quicumque manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini. (1. Cor. 11. f) Timendum valde est hoc verbum. Vide ergo quo modo ordeaceus est, qui non solum in dolore de memoria passionis Christi, sed etiam in dolore de peccatis, quasi agnus cum

cum lactucis agrestibus comedendus est. Qui hunc non indigne vult comedere, debet sicut ouicula mansuete, & innocenter viuere. Vnde de ouicula pauperis, quam diues illi abstulit, dicitur quòd erat de pane illius comedens, & de calice bibens. Pauper est Christus, qui paucas oues habet. Diues est diabolus, qui habet oues, & boues, & insuper pecora mundi. Istius panis fragmenta sunt tres partes hostiæ fractæ: Panis, quem frangimus, *et cet.* Hunc Deus etiam benedixit, & fregit. Quid autem significent istæ tres partes, dicitur in Sententijs. Possumus etiam dicere quòd tres partes fiunt, quia hoc sacrificium offertur ad honorem sanctorum in cælo, ad salutem viuorum in mundo. Vnde sacerdos dicit: Vt illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem, *et cet.* Item ad solutionem purgandorum in purgatorio. Vnde in Canone commemoratio fit nominatim, & sanctorum viuorum, & mortuorum. De quinto Psalmista: Panis cor hominis confirmet. Istum panem timoris solicitudo facit ordeaceum. Vnde Bernardus: Time cum accesserit gratia, time cum abierit, time cum denuo redierit. Sed quis vidit vmquam dormientem comedere? Sic tu nisi de somno peccatorum surrexeris, pane gratiæ non pasceris. Vnde bene dicitur quòd Angelus Heliam bis excitauit, vt panem comederet, in cuius fortitudine quadraginta dies ambulauit. Excitatur homo bis, primo per timorem gehennæ, secundo per amorem gloriæ. Istius panis fragmenta sunt varia gratiarum dona: Cognouerunt eum in fractione panis: quæ fragmenta in duodecim cophinos diuiduntur, vt pleni sint. Opera enim nostra sine gratia non sunt plena: Non inuenio opera tua plena. Habet puer iste etiam duos pisces, primus est lætitia de propria conscientia, quia de dolore gaudet, hic piscis natat in aqua amara, quia in ipso dolore. Augustinus: Doleat pœnitens, & de dolore gaudeat: Viderunt prunas positas, & piscem superpositum. Secundus piscis est diuina misericordia: Venit Iesus & accepit panem, & dabat eis, & piscem similiter. Hic piscis aquæ dulcis est, quia misericordiæ suauissimæ. Psalmista: Quia magna multitudo dulcedinis tuæ Domine.

1. Reg. 12. a — *1. Cor. 10. d* — *In 4. lib. Sent. d. 12. art. 3. q. 2.* — *Psal. 103. b* — *3. Reg. 19. a* — *Luc. 24. e* — *Apoc. 3. a* — *Ioan. 21. b* — *Ioan. 21. b* — *Psal. 30. c*

SERMO III.

Ioan. 6. a

E*St puer vnus hic habens quinque panes ordeaceos.* Ordeacei panes significare possunt austeras refectiones, quas habet anima fidelis de doctrina legali, vel de pœnitentia medicinali, vel de disciplina, siue continentia sensuali, vel de pœna dominicali. Ista licet ordeaceam habent, reficiunt tamen animam, & confortant. De primo: Non in solo pane, *et cet.* Legitur quòd Abacuch quos panes intriuerat in alueolo, portauit Danieli ductu angelico in lacum septem leonum. Intritio est scripturarum impressio in cordis alueolo. Malum est signum, cum infirmus abominatur panem: Abominabilis fit panis ei in vita sua. Lacus est mundus. Leones sunt dæmones: Tamquam leo rugiens, *et cetera.* Septem leones sunt septem dæmones vitiorum capitalium principes. Quicumque ergo in mundo est, ipse in lacu leonum est, & panis doctrinæ ipsi necessarius est. Sed nota quòd quinque panes, sunt quinque libri legales. Vel panes doctrinæ sunt quinque verba, quibus tota Scriptura comprehenditur, quæ sunt hæc: Crede, fuge, age, time, appete. Crede in Deum. Fuge vitium. Age bonum. Time suppliciũ. Appete præmium: Volo quinque verba sensu meo loqui. De secundo Psalmista: Fuerunt mihi lacrymæ meæ, *et cet.* Augustinus: Da mihi Domine in hoc exilio panem doloris, & lacrymarum, quem esurio super omnia in copiam deliciarum. Hic est panis, qui per coruum ministratur Eliæ in torrente Carith. Torrens contritionem significat: Deduc quasi torrentem lacrymas per diem, & noctem, *et cet.* Per coruum autem nigrum, & clamosum significatur confessio peccatorum. Hic coruus significatus est: Aperta oris fenestra, mittitur de arca conscientiæ. Hic ministrat tibi panem refectionis pœnitentiæ sedenti in torrente ploratus. Plora ergo peccator. Augustinus: Qui se cognoscunt, sicut semper peccant, ita semper plorant in tota vita sua, quæ est tentatio super terram plorans totam vitam suam. Sed nota quòd hi quinque panes, sunt quinque pœnitentiæ partes, videlicet contritio, confessio, oratio, ieiunium, eleemosyna. De tertio significatum est, vbi legitur quòd panis subcinericius ex ordeo apparuit, qui castra Madian subuertere videbatur. Castra Madian sunt sensus nostri, qui vtique Madianitæ sunt, quod interpretatur contradicentes. Contradicit enim frequenter spiritui. Psalmista: Vidi iniquitatem & cōtradictionem in ciuitate. Vnde in castris inimicorum habitant animæ nostræ in sensibus constitutæ. Panis autem ex ordeo est rigor disciplinæ, & continentiæ sensus contradicentes, cohibentes: Panis & disciplina, & opus seruo, idest sensui & corpori. Ab illicitis optime prohibemus si notemus efficaciter, quòd hi quinque panes, sunt quinque sensuum disciplinæ, siue continentiæ. Augustinus: Continendus est animi appetitus a voluptate oculorum, a voluptate olfaciendi, tangendi, gustandi. Tali continentia anima pascitur, & tamquam panibus confortatur. De quarto dicitur mulieri colligenti duo ligna: Fac de ipsa farinula subcinericium panem paruulum. Duo ligna crucem significant: Mittamus lignum in panem eius. Farina est granum contritum. Granum est Christus: Nisi granum frumenti, *et cet.* qui contritus est per passionem: Attritus est propter scelera nostra. Mulier ergo, idest Ecclesia, vel anima colligens per fidem, & deuotionem duo ligna crucis, de farinula panem facit, quando de passionibus Christi se reficit. Panis iste paruulus est, quia Christus per passionem minutus est, & humiliatus est: Humiliauit semetipsum, *et cet.* Subcinericius quoque est, quia sub cinere amaræ passionis Christi memoriæ coctus est. Psalmus: Cinerem tamquam panem manducabam, *et cet.* Sed nota quòd hi quinque panes, quinque vulnera Christi sunt, qui multum reficiunt animam deuotam, qui nō solum sunt ordeacei per compassionem, sed etiam oleati, immo melliti per deuotionem. Bernardus: Foderint manus eius, & pedes, latusq. lancea perforauerunt: & per has rimas licet mihi surgere mel de petra, oleumq. de saxo durissimo: de omnibus his quinarijs panum intelligi potest quod Dauid Achimelech dixit: Si quid habes ad manum, vel quinque panes da mihi. Item colligite, quæ superauerunt fragmenta.

Deut. 8. a — *Dan. 14. f* — *Iob 33. c* — *1. Pet. 5. c* — Quinque verba, quibus tota scriptura comprehēditur. — *1. Cor. 14. d* — *Psal. 41. a* — *3. Reg. 17. a* — *Tren. 2. f* — *Gen. 8. a* — Pœnitentiæ partes. — *Iudic. 7. d* — *Psal. 54. b* — *Eccli. 33. e* — *3. Reg. 17. b* — *Ier. 11. d* — *Ioan. 12. d* — *Isa. 53. b* — *Philip. 2. a* — *Psal. 101. b* — *Ber. in Cāt. ser. 61. ante med.* — *1. Reg. 21. a*

SERMO IV.

Ioan. 6. b

H*Ic est vere propheta.* Isti quinque panum miraculo illuminati veritatem cognoscūt, & vere dicunt: Hic est vere, *et cet.* Attende quòd dicunt: vere. Et iuxta hoc attende quòd sacra Scriptura sub attestatione veritatis nobis insinuat humanam fragilitatem, angelicam charitatem, diuinam auctoritatem, diabolicam importunitatem. De primo: Vere fenum est populus: exsiccatum est fenum, & cecidit flos, idest pulchritudo carnis vel gloria mundana. O quàm miserabile fenum est: hodie homo per transitoriam vitam virescit, cras per mortem, vel adhuc hodie, sicut fenum arescet: Si fenum agri, quod hodie est, *et cetera.* Vbi ergo est flos impiorum, *et cetera,* quando fenum aridum mittetur in clibanum ignis. Augustinus: Florent in sæculo, arescent in iudicio, & post ariditatem in ignem mittentur. O Domine Deus si fenum est homo, ergo cibus vermium, & iumentorum est? Certe sic. Sicut ergo

Isa. 40. b — *Mat. 6. b*

ergo cibus est vermium corporaliter, ita cibus est dæmonum spiritualiter: Ecce Beemoth, quem feci tecum, fenum quasi bos comedet. Beemoth est diabolus. Interpretatur deinde animal, vel bestia. Psalmista: Ne tradas bestijs, *& cet.* De secundo: Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, *et cet.* Herodes est diabolus, de cuius manu nos eripuit angelus. Psalmista: Imittit Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Vere eripuit nos in morte, dum per angelum de carcere huius mundi educimur: Factum est, vt moreretur mendicus, *et cet.* Tunc per angelum primam, & secundam custodiam dæmonum euadimus. Primam, quam habent contra viuentes, secundam, quam habent contra decedentes. Psalmista: Educ de custodia animam meā. His transitis, porta ferrea, idest aditus cæli, vltro aperitur. Ferrea dicitur propter firmitatem. Psalmus: Quoniam confortauit seras portarum tuarum, *et cet.* Augustinus: Ierusalem secura esto, secura lauda, sine fine lauda. Fortiter clausæ sunt portæ tuæ, non exit amicus, nec intrat inimicus. De tertio dicitur hic: *Hic est uere propheta.* Mirabantur de potestate, quam ostendit in quinque panibus, & non mirantur homines de potestate, quam ostendit in omnibus panibus mundi, quos de paucis granis multiplicat. Possunt autem quinque panes ordeacei, quinque partes pœnitentiæ significare, quæ sunt contritio, confessio, ieiunium, eleemosyna, oratio: quibus nostræ animæ optime confortantur. Vnde dicitur, quòd Angelus ostendit Eliæ subcinericium panem, & vas aquæ, de quo comedens, & bibens ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vsque ad montem Dei Oreb. Panis subcinericius pœnitentiam significat. Pœnitentes enim in cinere humiliari solebant: Olim in cilicio, & cinere, *et cet.* Et quia pœnitentia cum lacrymis fieri debet: ideo vas aquæ ad caput ostenditur: Quis dabit capiti meo aquam, *et cet.* Quadraginta sunt quater decem. Quadraginta ergo dies significant totum tempus, quo secundum legem quattuor Euangeliorum, & decem mandatorum bene viuendo ambulare debemus vsque ad montem cælestis patriæ, vt ad mensam gloriæ veniamus. Oreb mensa interpretatur: Ego dispono vobis, *et cet.* De quarto: Vere enim Domine fecerunt desertas Assyriorum reges terras, & deos eorum dederunt igni. Reges Assyriorum, idest iniquorum dæmones sunt: Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Terræ significant Ecclesias Christi, eo quòd plures sunt particulares, licet vna vniuersalis sit. Sed qui sunt dij. Deus bonus, potens est, & sapiens. Boni ergo potentes, & sapientes per deos significantur. Psalmus: Ego dixi dij estis, *et cet.* Ecce constitui te Deum Pharaonis. Diabolus quoque ait: Eritis sicut dij, *et cet.* Bernardus: O maleuole, o maligne, ad quem erit similitudo huius scientiæ. Sunt certe sicut dij, iusti, recti & veraces. Tales deos sæpe dæmones igne iniquitatis incendunt. Legitur quòd Chaldæi pro Deo ignem colentes, per hoc Deum potentissimum probauerunt, quòd alios omnes deos consumeret. Vnde alia gens idolum suum aqua impleuit, & foramina parua in ipso faciens cera obstruxit, ipsumq. missum in ignem, liquefacta cera, aqua erumpens ignem extinxit. Sic nos aqua gratiæ, & contritionis impleti, extinguere debemus ignem vitiorum per foramina lacrymantium oculorum. Gregorius: Extinguamus fletibus, & dignis pœnitentiæ fructibus culpas, operum, indulta ne pereant.

[Marginalia: Iob. 40. b; Psal. 73. d; Act. 12. b; Psal. 33. b; Luc. 16. e; Psal. 141. b; Psal. 147. a; Idē in fer. præcedenti.; 3. Reg. 19. a; Mat. 11. c; Ier. 9. a; Luc. 22. c; Isa. 37. d; Iob 41. d; Psal. 81. d; Exod. 7. a; Gen. 3. d]

DOMINICA IN PASSIONE

SERMO I.

Si sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi? & cetera. Commendatur in hac epistola pretiosus sanguis Christi, per quem ipse Pontifex noster Christus cælum, tamquam sancta sanctorum intrauit, & mundum inquinatum sanctificauit. Considerandum est ergo, quòd Pontifex noster per sanguinem suum operatus est mundi purgationem, inferni spoliationem, cæli reserationem, iudicij euasionem. De primo dicitur hic: *Si enim sanguis hircorum, & taurorum*: & omnia pene in sanguine mundantur, secundū legem miser mundus leprosus fuit: vnde per sanguinem mundari debuit. Sacerdos autem ipsum mundans, est Christus, de quo: Asperget domum septies, purificabitq. eam tam in sanguine passeris, quàm in aquis viuentibus. Domus leprosa mundum, passer carnem Christi, aquæ viuentes baptismum, septem aspersiones, septem sanguinis Christi effusiones significare possunt. Prima effusio fuit in circumcisione. Secunda in oratione: Factus est sudor eius, *et cet.* Tertia in flagellatione. Quarta in coronatione. Quinta in manuum perforatione. Sexta in pedum confixione. Septima in lateris apertione. Ecce quando Christus in terra, & in aere commissa immunda mundaret. Vnde Ioannes Chrysostomus: Non sub tecto, sed sub cælo Christus immolabatur, vt vniuersus aer in excelso immolatæ ouis odore a terro mundetur. Sed terra simile beneficium sentiebat, decursi de latere sanguinis stillatione mundata. De secundo: Tu quoque in sanguine testamenti emisisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua. Glossa: Nulla refrigerans misericordia, quam diues petijt, cum dicit: Mitte Lazarum, *et cet.* Quære ergo misericordiam Dei non in inferno, sed dum viuis in mundo. Ibi enim aquam negat, hic sanguinem dat, ibi misericordiæ guttam aquæ negauit, hic plurimas guttas, immo fluuios sanguinis ministrat. Bernardus: Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum, *et cet.* Quia non guttam, sed vndam sanguinis largitur, quæ per quinque partes corporis emanauit. Hoc ergo sanguine liberauit infernum, sicut legitur, quòd struthio, cuius pullum Salomon vitro incluserat, tulit vermiculum, cuius sanguine vitrum liniuit, & fractum est, & pullus liberatus est: sic Christus electos suos liberauit fracto inferno per sanguinem vermiculi carnis suæ. Psalmus: Ego vermis, & non homo, *et cet.* Infernus enim Christo frangenti fuit quasi vitreus, sed damnato est quasi ferreus. De tertio: Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem, foris autem, *et cet.* Lignum vitæ est Christus, per quem spiritualiter, & æternaliter animæ nostræ viuunt, quæ mortuæ erant in peccatis. Vnde Christus bene ait in Psalmo: Similis factus sum pelicano. Pelicanus enim, sicut Glossa dicit, est pullos suos triduo lugens, & tunc rostro sanguinem suum fundens, & reuiuiscunt: ita Christus sanguine suo nos reuiuificauit. Sed ecce ad ligna vitæ per portas ciuitatis supernæ nullus potest intrare, nisi lotus Christi sanguine, solus enim sanguis agni aperire portas potuit. Bernardus: Sanguis Christi est clauis paradisi. Vnde clauiger noster primus per proprium sanguinem introiuit semel in sancta. De quarto: Commendat suam charitatem Deus in nobis, *et cet.* vsque iustificati

[Marginalia: Heb. 9. d; Leuit. 14. g; Septem effusiones sanguinis Christi.; Luc. 2. c; Luc. 22. e; Ioan. 19. f; Zach. 9. c; Luc. 16. f; Ber. in Cāt. ser. 22. circa med.; Psal. 129. a; Psal. 21. a; Apoc. 22. d; Psal. 101. b; Rom. 5. b]

cati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum. Sicut electi per sanguinem Christi iram iudicij euadunt, ita reprobi per sanguinem habebunt grauius iudicium, quia sanguis Christi clamat contra eos: Terra ne operias sanguinem meum, ne inueniat in te locus latendi clamor meus. Tunc quidem contra, sed nunc pro peccatoribus sanguis Christi clamat: Accessistis ad sanguinem aspersionis melius loquentem quàm Abel. Gregorius: Sanguis Abel mortem fratricidæ petijt: sanguis Domini vitam persecutoribus impetrauit. Quia ergo sanguis Christi in iudicio saluat electos, & cõfundit reprobos: ideo dicitur quòd Ioannes vidit vestitum veste aspersa sanguine, habentem diademata multa in capite, & gladium in vtraque parte acutum in ore. Diademata ad coronãdum electos, gladium ad refellẽdum reprobos. Caput Christi diuinitas est. In capite ergo diademata habuit, quia in contemplatione, & fruitione deitatis, honor, coronaq. beatorum erit.

Iob 16. d
Heb. 12. f
Apoc. 19. c

SERMO II.

SI veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Adhuc Dominus iam multis hæc verba dicere potest, quorum opera ostendunt eos debiliter credere: Fides sine operibus mortua est. Cum ergo homines soleant credere iuramento, sigillo, promisso, testimonio: quare vos non creditis iuramento paternæ veritatis? sigillo maternæ virginitatis? promisso meæ felicitatis? testimonio propheticæ auctoritatis? De primo: Omnis controuersiæ finis ad confirmationem est iuramentum. Glossa: Si homini, qui mendax est, creditur per iuramentum, multo magis credendum est Deo, qui mentiri non potest. Iurauit autem tria credenda. Credendum est enim Deum esse bonorum remuneratorem: Reuocabo eos ad terram, quam iuraui patribus eorum. Item impiorum vltorem. Psalmus: Ipsi vero non cognouerunt vias meas, quibus iuraui in ira mea, *et cetera.* Iurauit Dominus in anima sua, detestor ego superbiam Iacob, *et cet.* Item pœnitentium reconciliatorem. Psalmus: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, *et cet.* Sacerdotis enim est reconciliare pœnitentes Deo. Magnus sacerdos est Christus, & magnas consueuit dare indulgentias, maxime illis, qui crucem pœnitentię portare accipiunt ad terram sanctam, ad Ierusalem cælestem, alioqui dicitur: Qui non accipit crucem, *et cet.* Bene ait, secundũ ordinem Melchisedech, qui protulit panem, & vinum, vt dicitur: Ita & Christus in sacramento. De secundo: Hunc præsignauit Deus, *et cet.* vsque hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille. Ecce filius a patre signatus est: signatus est autem septẽ sigillis. Si vno sigillo creditur, quanto plus septem? Sed de primo tantũ ad præsens dicẽdum est. Primum ergo sigillum virginitatem Mariæ potest significare. Origenes: Mater filij facta est, & castitatis sigillum non amisit. De hoc sigillo: Exiuit vincens, vt vinceret in equo albo, idest Filius Dei in carne munda. Sub hoc sigillo per Christum, & per Euangelium suum, tamquam per litteras regales sententia mortis æternæ reuocata est. Vnde bene de litteris, quas misit Assuerus rex ad reuocandam sententiam mortis, datam contra Iudæos dicitur: Consuetudo in epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur, & illius annulo signatæ erant, nemo audebat contradicere. Digitus Dei, Spiritus sanctus dicitur. Annulus ergo huius digiti donum est Spiritus sancti, quo impressa est virginitas Mariæ. Sicut enim regale sigillum sine rege, ita virginitas haberi non potest sine Dei dono: Sciui quòd aliter non possem esse continens, nisi Deus det. De tertio: Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, *et cet.* Incredulo expanditur manus, vt manuali promissione credulus fiat, sicut Christus in cruce manus. Sed quid

Ionn. 8. f
Iac. 2. d
Heb. 6. d
Baruc. 2. g
Psal. 94. b
Psal. 109. a
Mar. 10. d
Gen. 14. d
Ioan. 6. c
Apoc. 5. a
Apoc. 6. a
Esther. 8. b
Sap. 8. d
Isa. 65. a

A promisit, nisi veniam, gratiam, & gloriam? Glossa: Expandi manus meas in cruce orans: Pater ignosce illis, vel vt eos reciperem, & collocarem in sinu meo, vel beneficia hominum largiendo. De promissione gloriæ dicitur: Beatus vir qui suffert tẽtationem. Sed heu timendum est, quòd non solum pijs, & gratis coronã, sed etiam impijs a sua passione ingratis promiserit gehennam. Vnde bene vtrasque manus expandit in cruce, quasi dextera gloriam, sinistra vero pœnam promittens. Vnde etiam ad dexteram pendens saluatur, ad sinistram pendens damnatur. Olim Deus ista per chirographum Scripturæ promisit; sed B mundus non credidit: & ideo per fidelissimum fideiussorem filium suum promissiones suas firmauit, immo persoluit. Augustinus: Quia incredibile videbatur hominibus quod promittebat Dominus non solum Scripturam fecit, vt crederent, sed etiam fidei suæ posuit mediatorem; non quemlibet principem, aut quemlibet Angelum, aut Archangelum, sed vnicum Filium. De quarto: Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi, de me enim ille scripsit: Hic venit in testimonium, *et cet.* vsque crederent per illum. Vere magna magnorum, & multa multorum testimonia habuit Christus. Crede ergo ipsis. Ambro- C sius: Vides pastores Angelo credidisse, & tu Patri, & Spiritui sancto crede: Angelis, prophetis, Apostolis & tu crede. Habet certe Dominus testimonium non solum magnarum personarum, sed etiam magnorum operum: Si mihi non vultis credere, operibus credite. O Domine Iesu ecce testimonia credibilia facta sunt nimis. Sed heu peccator miser adhuc vix ei credis. Bernardus: Putas ne Filium Dei reputat Iesum quisquis ille homo, qui neque ipsius terretur comminationibus, neque attrahitur promissionibus, neque præceptis obtemperat, neque consilijs acquiescit? nonne est de eis qui fatentur se nosse Deum, factis D autem negant?

Luc. 23. e
Iac. 1. b
Ioan. 5. f
Ioan. 1. a
Ioan. 10. g
Psal. 92. b

SERMO III.

SI quis sermonem meum seruauerit mortem non gustabit in æternum. Quoniam mos boni hortolani est arborem non producentem fructum radicitus euellere, & extra hortum proijcere, ne inanum occupet terram: hinc est quòd Dominus noster Iesus Christus tamquam bonus hortolanus desiderans quamlibet arborem sui horti, scilicet militantis Ecclesiæ fructificare, ne se- E curi damnationis æternæ succidatur, propositum verbum proponit, dicens: *Si quis sermonem meum,* & cetera. Sed quia prius arbor recipit solaris radij influentiam, deinde producit fructuum abundantiam, & postea hortulanus habet super eum ne pereat diligentem custodiam, ideo conuenienti modo proceditur in verbo proposito. Nam primo notatur emanatio diuinæ irradiationis, cum dicit: *Sermonem meum.* Secundo fructificatio bonæ operationis, cum dicit: *Si quis seruauerit.* Tertio euasio æternæ damnationis, cum subinfertur: *Mortem non gustabit in æternum.* Primo notatur diuini radij emanatio cum dicit: *Sermo-* F *nem meum.* Sicut arbor materialis per influentiam radij solaris disponitur ad producendum bonos fructus, sic arbor spiritualis, idest anima per emanationem boni sermonis diuini disponitur secundum omnes suas potentias ad multiplicandum opera sanctitatis, & iustitiæ. Nam sermo diuinus primo illuminat rationalem, per intelligentiam virtutis fidei. Secundo inflammat concupiscibilem, per beneuolentiam charitatis Christi. Tertio roborat irascibilẽ per perseuerantiam longanimitatis spei. Habet enim hæc tria scilicet Fidem, Charitatem, & Spem, quæ sunt necessaria ad salutem. Tunc est enim anima valde bene disposita, secundum omnes sui potentias ad operandum bene. Primo quando sermo diuinus illustrat rationa-

Ioan. 8. f

rationalem, per intelligentiam virtutis fidei. Vnde dicitur in Psalmo: Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. Os meum aperui & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabã. Qui enim vult a radio diuini sermonis illustrari, debet seipsum præparare, & disponere, exemplo Dauid dicentis: Os meum aperui, per diuini nominis inuocationem, cum desiderio obseruandi diuina præcepta. Nam nulla est melior præparatio ad cognitionem veritatis, quàm inuocatio diuini nominis in oratione cum obseruatione præceptorum. Et attraxi spiritum, per recollectionem, tam sensuũ quàm actuum exteriorum ad interiora. Quia qui minoratur actu percipiet sapientiam. Et tunc declaratio sermonum tuorum, per verba ad expositionem diuini eloquij scientia, illuminat quemlibet audientem exterius: sed intellectum exequendi diligenter quod auditur reuerenter, dat paruulis non superbis: quia obstaculum veritatis est tumor mentis, qui dum inflat obnubilat, sicut dicit Gregorius in Moralibus. De hoc dicitur: Si manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, & vos cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos, scilicet a tenebris ignorantiæ, & cæcitatis. Vnde dicitur: Sanctifica eos in veritate, quia sermo tuus veritas est. Secundo sermo diuinus inflammat concupiscibilem per beneuolentiam charitatis Christi. Vnde: Sermo Dei ignitus, clypeus est omnibus sperantibus in se, supple in diuina misericordia. Est ergo clypeus ignitus: quia inflammat affectum ad modum ignis, ne tepescat interius per pusillanimitatem timoris, & protegit totum corpus ad modum clypei, & loricæ ne lædatur exterius, siue impugnetur diabolica tentatione. De hoc similiter dicitur: Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ, & spiritus. Tertio diuinus sermo corroborat irascibilem per perseuerantiam longanimitatis spei. Vnde: Omnis qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos, ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum supra petram. Inundatione autem facta illisum est flumen domui illi, & non potuit eam mouere, fundata enim erat supra petram. Omnis qui venit ad me per fidem, & audit sermones meos cum deuotione, & facit eos per operis executionem, similis est homini, idest Christo mediatori, ædificanti domum in expositione intellectuali, qui fodit in altum, & ponit fundamentum supra petram, idest non immutabilitate terrenorum, sed in perpetuitate æternorum. Vnde Glossa: Fodit in altum qui præceptis humilitatis terrena omnia de corde suo funditus eruit, ne propter aliquod fluxibile Deo seruiat, vt inconcussam in eis habeat mansionem. Inundatione autem facta, idest persecutione insurgente, illisum est flumen, idest carnis lasciuia, mundi oblectamenta, & dæmonum impulsio: domui, idest illi ædificationi virtutum, non potuit eam mouere, idest dirimere, & ratio est: quia fundata erat super petram, idest Christum, quæ autem cadit, non super Christum ædificatur. De his similiter: Singulos autem eorum armauit non clypei, & hastæ munitione, sed sermonibus optimis. Sequitur: Si quis seruauerit. Vbi secundo notatur fructificatio bonæ operationis. Quia enim anima ex influentia diuini sermonis est illustrata veritate fidei, inflãmata charitate Christi, corroborata longanimitate spei, ideo est valde bene disposita ad obseruandum diuinum sermonem, ex cuius obseruatione producit fructum bonarum operationũ, in magna abundantia. Vnde secundum prædictam triplicem dispositionem ex influentia diuini sermonis debet tripliciter fructificare, siue obseruare diuinum sermonem, quod idem est quod fructificare per bonas operationes. Nam primo, quia illustrata per veritatem fidei, debet seruare diuinum sermonem cum puritate conscientiæ, in contemnendo mundum. Secundo, quia inflammata per beneuolentiam charitatis Christi, debet seruare diuinum sermonem cum latitudine beneuolentiæ, in diligendo Deum. Tertio, quia corroborata per perseuerantiam longanimitatis spei, debet seruare diuinum sermonem cum firmitate patientiæ, in tolerando malum. Primo, quia illustrata veritate fidei debet seruare diuinum sermonem cum puritate conscientiæ in contemnendo mundum. Vnde dicitur: Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo, tui erant, & eos mihi dedisti, & sermonem meum seruauerunt. Verbum est Christi dicentis ad patrem: Manifestaui nomen tuum hominibus humilibus, & simplicibus, quod abscondisti a prudentibus & sapientibus, quos dedisti mihi de mundo propter obseruationem puritatis, & munditiæ, quæ in hoc mundo conseruari non potest. Nam omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, faciens lubricos, & voluptuosos: aut concupiscentia oculorum, faciens cupidos, & auaros: aut superbia vitæ, faciens magnificos, & ambitiosos: tui erant per gratiam benignæ adoptionis, & eos mihi dedisti in discipulos, vt notam facerem eis viam salutis æternæ. Vnde primo Deus Pater adoptat quemlibet in Filium, & postea tradit Christo eum in discipulum, vel eius vicario, vt instruatur contemnere terrena, & appetere cælestia. Vnde Apostoli, quia mundi, & immaculati fuerunt per contemptum terrenorum, & appetitum diuinorum: ideo sermonem diuinum seruauerunt cum puritate conscientiæ, sine qua diuinus sermo seruari non potest. Secundo, quia inflammata charitate Christi, debet seruare diuinũ sermonem cum latitudine beneuolentiæ, in diligendo Deum. Vnde dicitur: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Quia probatio diuini amoris exhibitio est operis, ideo dicit: Qui diligit me sermonem meum seruabit, quasi dicat: Mea dilectio opere probatur, eo quòd amor Dei operatur magna, si est: si autem operari renuit, amor Dei non est, & Pater meus diliget eum, propter obseruationem mei sermonis. Nam dignatio diuini amoris, siue dilectionis, fructus est humanæ obedientiæ, siue bonæ operationis. Et ad eum veniemus per septiformem gratiæ Dei collationem, & mansionem apud eum faciemus per boni operis multiplicationẽ, & consummationem. Et propter hoc dicitur: Concupiscite ergo sermones meos, & diligite eos, & habebitis disciplinam paternæ correptionis non sententiam æternæ damnationis. Tertio, quia corroborata longanimitate spei debet seruare diuinum sermonem cum virtute patientiæ, in tolerando malum. Vnde dicitur: Quia seruasti verbum patientiæ meæ, & seruabo te ab hora tentationis. Ille obseruat verbum patientiæ Christi, qui exemplo patientiæ, nullis suppliciis, nullis damnis, nullis contumelijs illatis, ab obseruatione diuini sermonis cessat, & tali dicit Christus: Seruabo te ab hora tentationis, & maxime in morte, in qua hora maxime nititur diabolus hominem tentare, vt eum finaliter possit subuertere. Gregorius in Moralibus: Nisi Dominus misericors humanis viribus tentamenta modificet, nullus est qui malorum insidias euitare possit. Tertio sequitur: Mortem non gustabit in æternum. Vbi notatur liberatio, siue euasio mortis æternæ. Sed quia nullus potest liberari a morte æternæ calamitatis, nisi primo præseruetur, siue liberetur a propriæ inquitatis morte. Et aliquem liberari a morte propriæ iniquitatis est impossibile, nisi liberetur a morte culpæ originalis: ideo quilibet adultus obseruans diuinum sermonem. Primo liberatur a morte originalis culpæ per gratiam baptismalem. Secundo liberatur, siue obseruatur a morte iniquitatis propriæ, per gratiam pœnitentialem. Tertio liberatur a morte pœnalitatis æternæ,

Marginalia: Psal. 118. r; Ioan. 8. d; Ioan. 17. c; Prou. 30. a; Heb. 4. c; Luc. 6. g; 2. Mac. vlt. b; Ioan. 17. b; 1. Ioan. 2. c; Ioan. 14. c; Sap. 6. b; Apoc. 3. b

æternæ, per gratiam deiformem. Primo liberatur homo a morte originali culpæ per gratiam baptismalem, vnde dicitur: Si enim vnius delicto mors per vnum regnauit, multo magis abundantiam gratiæ & donationis iustitiæ accipientes in vita, regnabunt per vnum Iesum Christum. Si enim vnius, scilicet primi parentis delicto mors regnauit in omnes alios, qui descendunt ab illo stipite per viam libidinis, & concupiscentiæ, multo magis accipientes abundantiam gratiæ in benigna adoptione, & donationis, in charismatum Spiritus sancti repletione, & iustitiæ in bonorum operum promotione, in vita gratiæ, per sacramentum baptismi, regnabunt tamquam heredes regis regni cælorum, per vnum Iesum Christum. Et arguit hic Apostolus a minori, eo quòd efficacior est gratia Christi in bonum, quàm culpa primi hominis in malum. Ideo dicitur: Sicut in Adam omnes moriuntur, merito suæ primæ præuaricationis, ita & in Christo omnes viuificabuntur, merito suæ passionis, per sacramentum baptismi. Secundo liberatur homo a morte propriæ iniquitatis, per gratiam pœnitétialem. Vnde dicitur: Surge qui dormis, exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Surge per mali detestationem. Exurge per desertionem peccati, a mortuis, idest ab operibus mortis in peccato mortali factis, & extra charitatem, sine qua nihil dignum est æterna remuneratione, & illuminabit te Christus, per illuminantis gratiæ infusionem, per quam cognoscitur distantia boni, & mali, cuius adhæsione, & delectatione, bono incommutabili spreto, cognoscit se errasse. Et de hoc dicitur in Psalmis: Quis est homo qui viuit, & non videbit mortē, & eruet animam suam de manu inferi? Ille viuet vita gratiæ, & non videbit mortem culpæ, qui eruet animam suam de manu inferi, exercendo se operibus pœnitentiæ. Tertio liberatur homo a morte pœnalitatis æternæ per gloriam deiformem. Vnde dicitur: Oportet autem hoc corruptibile induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Oportet autem hoc corruptibile, & mortale induere incorruptionem immortalitatis, per configurationem ad claritatem corporis Christi, qui est caput nostrum, alioquin inconueniens esset, si caput esset pulchrum, & immortale, membra vero corruptibilia, & deformia, cum autem hoc erit, tunc mors absorbetur victoria resurrectionis Christi, *et cet.* Rogemus ergo.

Rom. 5. c · *1. Cor. 15. c* · *Ephes. 5. c* · *Psal. 88. g* · *1. Cor. 15. g*

SERMO IV.

Ioan. 8. g

T*Vlerunt lapides Iudæi*, & cetera. Adhuc lapides in Iesum iaciunt, qui in membra eius scandala mittunt. Solent autem homines iacere sagittas, semina, onera, lapides. Spiritualiter autem sagittæ sunt Dei verba, semina, nostra merita, onera temporalia, lapides, scandala. Iaciuntur ergo sagittæ prædicando, semina operando, onera renunciando, lapides scandalizando. De primo. Nota quòd Eliseus ad Ioas dixit: Iace sagittam, & iecit, & iterum dicit: Percute iaculo terram, qui percussit terram. Eliseus iratus ait: Si percussisses quinquies vel septies, percussisses Syriam vsque ad consumationem. Sagitta est verbum Dei, quod de arcu Scripturæ iacitur contra hostes Domini, contra peccatores. Psalmus: Emitte sagittam tuā, *et cet.* Augustinus: Vulnerauit charitas Christi cor meum, & gestabam verba eius in visceribus meis, quasi sagittas acutas. Sed heu clypeum obdurationis multi a diabolo receperunt, ita quòd sagitta verbi vulnerare per contritionem non potest. Clypeus fortium ignitus est. Bene videbitur in iudicio, quis clypeum diaboli, quis Christi portet. Per terram significantur terreni peccatores, qui iaculo prædicationis percutiuntur ter, dum fides Trinitatis, quinquies, dum quinque sensuum refrenatio: sexies dum sex opera misericordiæ: septies, dum septiformis gratia, & septem vitiorum victoria eis per doctrinam inculcatur. Sed tantum tres ictus recipiunt, qui fidem sine operibus habent. De secundo: Sementem multam iacies in terram, & modicum congregabis. Tot semina iacis, quot bona opera facis. Bernardus: Nunc pereunt opera nostra, vt videtur, sed æternitatis quidem semina iaciuntur. Sed quia multa opera bona facis, vel in statu peccati mortalis, vel causa timoris seruilis, vel intentione commodi temporalis, de quibus, heu, nullum fructum æternæ vitæ recipies: ideo de multo semine sæpe parum congregas. Iactis autem seminibus, necessaria est gratiæ irrigatio. Vnde dicitur quòd in terra Ægypti iacto semine in hortorum morem, aquæ irriguæ ducuntur: terra vero Israel de cælo expectat pluuias. Multi, heu, aquam compunctionis, vel lacrymarum habent ex solo timore gehennæ: vnde in ipsis quasi ab inferiori aquæ ducuntur. Quidam autem amore cælestis patriæ, & in his terra cordis, quasi de cælo irrigatur. Hoc quoque bene significatum est, vbi dicitur quòd cum Axa, idest fide lis anima, sedens in asino, idest corpore, suspirasset, dedit pater eius, scilicet pater cælestis, irriguum inferius, & irriguum superius. De tertio: Valida autem tempestate nobis iactatis, sequenti die iactum fecimus, *et cetera.* Quicumque ergo submergi non vult, iaciat nauis onera, scilicet temporalia. Iaciat certe iniusta bona restituendo, alioqui submergetur. Iaciat etiam eleemosynas erogando. De vtroque dicitur: Ecce dimidium bonorum, *et cetera.* Iaciat quoque omnia relinquendo: Ecce nos reliquimus omnia, *et cet.* Miserunt vasa, quæ erant in naui in mare, *et cet.* Augustinus: Abijce a te diuitiarum vincula voluntaria, abijce anxietates, & tædia, quæ te pluribus annis inquietant. De quarto dicitur hic: *Tulerunt lapides, et cet.* Lapides sunt scandala, scilicet verba vel facta, quibus dum alij, vel ad iram, vel ad luxuriam, vel ad auaritiam, vel ad iudicium prouocantur, quasi iactibus lapidum læduntur. Et quia fideles sunt membra Christi, lapides in Christum iaciuntur, qui membra eius scandalis percutiunt. Sed nota, quòd quattuor modis peruersi tentauerunt occidere Christum. Primum gladio: Futurum est, vt Herodes, *et cet.* Item præcipitatione: Duxerunt illum vsque ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum. Ipse autem transiens, per medium illorum ibat. Item lapidatione, vt hic. Item crucifixione. Sed, heu, adhuc hodie Christum in membris perimere tentant iudices gladio, qui gladio mundano, vel Ecclesiastico male vtuntur contra alios. Item hypocritæ, vel traditores præcipitio, qui aliquod bonum simulando, quasi in montem ducunt. Sed quia male intendunt, præcipitare quærunt. Item scandalizatores, vel blasphemi lapidatione. Quot enim scandala, quot blasphemias faciunt, tot lapides in Deum mittunt. Item impœnitentes in crucifixione, quia fructum crucis in se euacuant: Rursum crucifigentes, *et cet.* Glossa: In se Filium Dei crucifigunt, qui gratiam eius vilipendentes in peccatis iacent. Bernardus: Nonne satis pro te sum vulneratus? nonne satis afflictus? noli me plus affligere: me enim plus affligit compassio vulneris tui, quàm lateris mei.

4. Reg. 13. c · *Psal. 143. b* · *Naum. 2. a* · *Deut. 28. d* · *Deut. 11. b* · *Iudic. 1. c* · *Act. 27. d* · *Luc. 19. a* · *Mat. 19 d* · *Ioan. 1. b* · *Mat. 2. c* · *Luc. 4. e* · *Heb. 6. b*

DOMI-

DOMINICA IN RAMIS PALMARVM.

SERMO I.

Cant. 3. d

Aug. li. 16. de Ciuit. Dei.

EGredimini, & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eũ mater sua. Quoniam secundum beatum Augustinum: Quæ de Salomone dicuntur a Deo, cõueniunt soli Christo, vt in illo sit figura obumbrata, in Christo veritas repræsentata. Ideo vere, & proprie propter completionem vmbræ figuralis, & exhibitionem veritatis verbum propositum potest assumi ad commendationem hodiernæ festiuitatis. Hodierna namque die Iudaica synagoga mater Christi, secundum carnem, egrediens obuiam Christo verbis, & factis, gloria imperiali, & regio honore coronauit, hunc honorem Christo exhibendo: ideo mater Ecclesia exiens extra ciuitatem processionaliter hoc repræsentat, vt discant eius filij. Primo a peccati deformitate exire. Deinde in propria conscientia Dei claritatem cognoscere, & videre. Et postea debitum honorem eius maiestati exhibere. Vnde ad nostram instructionem hæc tria per ordinem in verbo proposito notantur. Primo desertio deformitatis propriæ. Secundo contemplatio speciositatis diuinæ. Tertio exhibitio honoris, & magnificentiæ, & hoc quia vnũ est dispositio alterius. Nam puritas conscientiæ disponit ad cognitionem, siue visionem speciositatis diuinæ sapientiæ, & contemplatio lucis æternæ disponit ad honorificẽtiam maiestatis diuinæ. Primo namque Spiritus sanctus in verbo proposito quamlibet Christianam animam excitat ad desertionem deformitatis propriæ, vt disponatur, cum dicit: *Egredimini filiæ Sion*. Sion enim specula interpretatur, & significat animam puram, & dispositam per modum speculi ad receptionem resultantis diuinitatis. Secundo inuitat ad contemplationem speciositatis regiæ, vt delectetur, cum subdit: *Et videte regem Salomonem*, idest Christum multiplici figura per Salomonem signatum. Tertio explicat exhibitionem honoris, & magnificentiæ, vt instruatur, cum subinfertur: *In diademate quo coronauit eum mater sua*. Primo ergo hortatur ad desertionem peccati quamlibet animam fidelem, vt disponatur ad Dei visionem, cum dicit: *Egredimini filiæ Sion*. Illa anima deserit deformitatem peccati, & disponit se secundum omnes sui potentias ad visionem Dei, quæ egreditur. Primo a tenebris erroris, & ignorantiæ, rationalem obcæcantis. Secundo ab illecebris carnalis lasciuiæ, concupiscibilem deformantis. Tertio a præsidentijs crudelitatis diabolicæ, irascibilem deprimentis. Primum habet fieri per veritatis inspectionem in summo intelligibili. Secundum per voluntatis adhæsionem, in summo diligibili. Tertium per libertatis adeptionem in summo honorabili. Primo debemus egredi a tenebris erroris, & ignorantiæ, rationabilem obcæcantis. Et hoc per veritatis inspectionem in summo intelligibili. Et de hoc dicitur: Ecce mulier chananæa a finibus illis egressa clamauit, dicens: Miserere mei fili Dauid. Qui enim vult percipere bonum fidei, & egredi a tenebris ignorantiæ, debet imitari exemplum huius mulieris, quæ primo præparauit se per captiuationem intellectus ad credendum primæ veritati propter se, & super omnia, & hoc est quod dicitur. Ecce mulier chananæa. Interpretatur enim chananæa præparata. Secundo elongauit se a mala societate, eo quòd corrumpunt bonos mores colloquia praua. Vnde sequitur: A finibus illis, scilicet infidelium, egressa, postea clamauit cum animi sanctitate in affectiua. Item cum sedulitate propositi in operatiua: quia tunc Iesus Christus, qui est lux vera animæ, in dispositione infundit veritatem fidei in cognitiua. Vnde tanta luminositate fidei fuit illa mulier illustrata, vt diceretur ei ab ipsa veritate: O mulier magna est fides tua. Secundo debemus egredi ab illecebris carnalis lasciuiæ, cõcupiscibilem deformantis, & hoc per erectionem voluntatis in summo diligibili. De isto egressu dicit Loth generis suis: Surgite, & egredimini de isto loco, quia delebit Dominus ciuitatem hanc. Et visus est eis, quasi ludens loqui. Ciuitas ista, quasi sodoma, quæ inter ceteras ciuitates erat sceleratissima, signat statum carnalium, qui immunditijs suis perdunt lumen rationis, & totaliter absorti delectationibus fiunt steriles, nullum fructum vtilitatis habentes, propter consumptionem naturalium, & spoliationem gratuitorum, siue spiritualium. Igitur existentibus in isto statu dicitur a Spiritu sancto per prædicatores, qui sunt diuini nuncij: Surgite per peccati detestationẽ, & de loco isto egredimini carnalis lasciuiæ, per peccati desertionẽ. Quia delebit Dominus ciuitatem hanc, per æternæ damnationis exterminationem. Sed quia lubrici, & carnales, ita sunt absorti a delectationibus carnis, vt præ nimia mentis alienatione videatur eis prædicator ludens loqui. Sed postea quando in peccatis suis moriuntur, experiuntur factis, quod noluerunt animaduertere verbis prædicatorum. Vnde & isti, qui noluerunt credere verbis Loth viam salutis annunciantis, perierunt insimul cum scelere ciuitatis. Tertio debemus egredi a præsidentijs diabolicæ crudelitatis, irascibilem deprimentis, & hoc per libertatis adeptionem in summo honorabili. Et de hoc egressu dicitur in figura: Mementote huius diei, in qua egressi estis de terra Ægypti, & de domo seruitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto. Eduxit vos per liberationem de domo seruitutis, scilicet diabolicæ. Nam sicut Pharao affligebat filios Israel sibi seruientes in paleis colligendis, in luto congregando, in lateribus conficiendis, & in ciuitatibus construendis, sic diabolus suos opprimit, & affligit. In colligendis paleis vanarum cogitationum, in congregando luto immundarum delectationum, siue affectionum. In conficiendis lateribus prauarum operationum. Et in construendis ciuitatibus irreuocabilium auersionum. Beneficium ergo istius liberationis, de tam crudeli seruitute, ideo Dominus reducit ad memoriam, vt simus ei grati cum dicit: Memẽtote huius diei qua egressi estis de domo diabolicæ seruitutis, sed tantum beneficium nõ est adscribendum humanæ infirmitati, sed diuinæ virtuositati: ideo addit, quoniam eduxerim vos in manu forti diuinitatis non in manu debili humanitatis. Secundo inuitat ad contemplationem speciositatis regiæ, cum subdit: *Et videte regem Salomonem*, idest Christum. Ille contemplatur, & videt salubriter in propria conscientia verum Salomonem, idest Christum. Primo qui eius veritati infallibilis sapientiæ credit firmiter, cum captiuatione intellectus. Secundo qui eius benignitatem indicibilis clementiæ diligit sinceriter, cum deuotione affectus. Tertio qui eius humilitatem abiectionis profundæ imitatur conformiter cũ executione effectus. Hodierna namque die rex regum Christus ostendit profunditatem humilitatis ad imitandum, quando Ierusalem intrauit, sedens super asinam, non super equum faleratum. Magnam benignitatem exhibuit quando ipse, qui erat Imperator, & Dominus omnium spirituum cælestium, siue agminum supernorum, dignatus est fieri rex, & caput agminum peregrinantium inferiorum. Et completam veritatem legalis vmbræ monstrauit, quando quod de eo fuerat prophetatum, & figuratum, factis ostendit esse impletum. Primo videte regem Salomonem, cuius veritas infallibilis sapientiæ credenda est firmiter cum captiuatione intellectus. Et de hoc dicitur in figura: Magni-

Mat. 15. e

Chananæa quid.

Mat. 15. c

Gen. 19. c

Exo. 13. a

Exo. 13. a

3.Reg.10.c Magnificatus est rex Salomon, super omnes reges terræ, diuitijs, & sapientia, & vniuersa terra desiderabat videre vultum Salomonis, vt audiret sapientiam quam dederat Deus in corde eius. Multiplici figura Salomon verum illum Salomonem Christum exprimit. Nam Christus est ille verus Salomon sapientissimus, immo sapientia Patris, a quo omnis sapientia, & intellectus in angelicis spiritibus, & humanis, & Ephes.2.c verus ille rex pacificus: Quia pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & antiquam discordiam fœdere proprij sanguinis concordauit. Atque verus rex ille magnificus, qui inquantum homo magnificatus est super omnes reges cæli, & terræ, propter assumptionem humanitatis in vnitate personæ, in donis charismatum diuinorum, & sapientia limpidæ cognitionis. Et vniuersa terra, idest homines terreni, ponitur hic continens pro contento, desiderabant vultum videre Salomonis, propter nitorem originalis innocentiæ, vt audirent cum inclinatione auditus sapientiam, quam dederat Deus in corde eius per infusionem (quia non didicerat per humanam inuestigationem) & crederet auditam sapientiam sine hæsitatione, cum captiuatione intellectus. Secundo videte regem Salomonem, cuius benignitas indicibilis clementiæ est, diligenda sinceriter cum deuotione affectus. Et hoc dicitur: Prou.20.d Misericordia & veritas custodiunt regem, & roborabitur clementia thronus eius. Quia pietas misericordiæ sine veritate iustitiæ est potius vitium, quàm virtus. Nam manus mulierum misericordium coxerunt filios suos, & seueritas iustitiæ sine pietate misericordiæ Deo non est placita, nec ab eo approbata: Quia Iac.2.c iudicium sine misericordia fiet ei, qui non facit misericordiam. Ideo dicitur misericordia, & veritas Prou.8.b custodiunt regem Christum, per quem reges regnāt, & principes iusta discernunt. Ipse enim est verum exemplar omnis misericordiæ, & iustitiæ, eo quòd vniuersæ viæ Domini Christi regis regum, misericor-Psal.24.d dia, & veritas. Sed quia eius pietas misericordiæ in parcendo superexaltat iudicium seueritatis, in condemnando, ideo addit: roborabitur clementia thronus eius, vt per hoc quilibet peccator quantumcumque magnus non desperet per timorem, considerans seueritatem iustitiæ proferentis sententiam, immo resumat vires, & confidat propter benignitatem misericordiæ, quæ parcet faciliter, & obliuiscetur totaliter, & suscipit clementer. Tertio videte regem Salomonem, cuius humilitas abiectionis est imitanda conformiter cum executione effectus. Et de hoc di-Zach.9.b citur: Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus, & saluator, ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ. Et dispergam quadrigam ex Effraim, & equum de Ierusalem, & dissipabitur arcus belli. Et loquetur pacem gentibus, & potestas eius a mari vsque ad mare. Quælibet fidelis anima filia Sion, & Ierusalem, idest matris Ecclesiæ, debet hodierna die exemplo Iudæorum egredi obuiam Christo, non solum passibus corporis, sed etiam affectionibus mentis, cum exultatione cordis, cum iubilo oris, cum prostratione propriæ vestis, per mortificationem lasciuiæ carnis, cum ramis oliuarum, in signum vnctionis internæ deuotionis, cum ramis palmarum, in signum victoriæ, & honoris. Eo quòd rex noster Christus per suam humilitatem deuicto superbo diabolo, & eius exercitu in pelago maris inferni submerso, populum suum liberauit sanguine proprio. Vnde superius parum post prædictam auctoritatem sequitur: Tu vero in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu, scilicet homines de potestate diaboli liberatos, suppeditata cupiditate, per suam paupertatem heredes, & reges regni cælorum constituit. Et propter hoc ipse rex noster Christus non venit hodie fastuosus in curribus, & equis faleratis: sed mansuetus, & ascendens super asinam contemptibilitatis, non pomposus in diuitijs, & gemmis pretiosis, & Saluator ipse pauper, vt sic per humilitatem suam disperderet quadrigam fastuositatis, & equum superbæ pompositatis, & disperderet arcum diabolicæ fraudis, vt per suam paupertatem loqueretur pacem gentibus, eos ab amore mundi reuocando, ad amorem, & laudem Dei attrahendo. Vltimo notatur exhibitio honoris, et magnificentiæ, cum dicit: *In diademate, quo coronauit eum mater sua.* Honorauit Christum, siue coronauit. Primo mater Virgo Maria carneo diademate originalis innocentiæ, in conceptione. Secundo mater synagoga spineo diademate doloris, & ignominiæ, in passione. Tertio mater diuinæ iustitiæ splendido diademate honoris, & gloriæ in resurrectione. Primo coronauit eum mater Virgo Maria carneo diademate originalis innocentiæ, in conceptione, secundum quòd dicitur: *Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis, & lætitiæ cordis sui.* Filiæ Sion egredimini a deformitate peccati, & videte regem regum nostrum Saluatorem Christum incarnatum, in diademate originalis innocentiæ, quo coronauit eum mater sua Virgo Maria, virtute Spiritus sancti eum concipiendo in die desponsationis humanæ naturæ, quæ in vnitate personæ copulata est Deo, & coniuncta Verbo, vt sponsa sponso, vinculo indissolubili in vtero virginali, & amore pudico, & beneuolo cum lætitia inenarrabili, & gaudio magno. Secundo coronauit eum mater Iudaica synagoga, spineo diademate doloris, & ignominiæ, in passione. Et de hoc potest exponi illud: In capite eius diademata multa, habens nomen scriptū quod nemo nouit nisi ipse, & vestitus erat veste aspersa sanguine. (Apoc.19.) Non enim impia synagoga coronauit Christum solo diademate spineo ignominiosæ dolositatis, immo super illud addidit multa alia deformia diademata opprobriosæ contemptibilitatis. Sicut hodie magnificauit eum gloria imperiali, & honore regio, vt gloriose intraret sanctam Ierusalem, sic in parasceue fecit eum exire de sancta Ierusalem, cum vituperio, & opprobrio. Et quidquid honoris hodie impia synagoga cōtulit, in die veneris in dedecus conuertit. Nam pro floribus imponit eius capiti coronam de spinis, pro ramis oliuarum adaptauit crucem proprijs humeris, pro vestimentis in terra prostratis, propria vestimenta sibi exuta in quattuor partes diuisit, pro laudibus, blasphemijs exprobrauit. Et quia post gloriam hodiernæ venerationis, quasi in eodem tempore, in eadem ciuitate, & ab eadem plebe subsecuta est ignominia opprobriosæ passionis: ideo mater Ecclesia post processionem, legi instituit passionem. Ipse autem rex Christus, in cuius capite erāt omnia ista prædicta diademata, habebat nomen scriptum super caput suum: Iesus Nazarenus Rex Iudæorum, quod nemo persequentium eum nouit esse verum nisi Christus, & cui sibi placuit reuelare. Et vestitus erat veste corporali aspersa proprio sanguine. Tertio coronauit eum mater sua, scilicet diuina iustitia splendido diademate honoris, & gloriæ, in resurrectione. Et de hoc potest exponi illud: Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimento, & diademate iudicio meo. (Iob 29.) Quia Dominus Iesus Christus tantum se humiliauit, vt vellet tradi, & traditus, a peccatoribus iudicari, & iudicatus tamquam reus condemnari, & condemnatus morte turpissima occidi. Ideo secundum infallibilem regulam diuinæ iustitiæ, quæ est: Qui se humiliat exaltabitur, exaltatus est propter suam profundam humilitatem in solium regale, & coronatus est diademate honoris, & gloria. (Mat.23. Luc.14.b) Vnde quanto caro eius fuit vilius in terram proiecta, tanto maiori gloria, & honore est circumdata. Rogemus, *et cet.*

SER-

SERMO II.

Mat. 21. a

CVm appropinquasset Dominus Ierosolimam & venisset Betphage, & cetera. In hoc Euangelio ostenditur Dominus quadrupliciter honoratus. Honorauerunt enim eum asinum ducentes, vestimenta prosternentes, ramos mittentes, Osanna clamantes. In his verbis significatur, quòd in quattuor causis maxime honoratur Deus, videlicet, in peccatoris conuersione, corporis expositione, operis exhibitione, oris glorificatione. Prima significatur in asini adductione ad Iesum. Quid enim est peccator, nisi asinus, qui sicut asinus stolidus est sensibus, & piger in actibus. Bernardus: Puto si iumenta possent loqui, dicerent: Ecce iste homo factus est, quasi vnus ex nobis. Hic est asinus, qui timore diuinæ seueritatis correptus, loquitur, sicut significatum est, in asina Balaam, quæ videns euaginatum gladium Angeli, locuta est. Gladius est diuinæ iustitiæ seueritas, quæ nunc latet in vagina misericordiæ, sed in iudicio euaginabitur. Hunc videt asina, quando seueritatem iudicij considerat peccatrix anima, & tunc loquitur in confessione, & oratione. Asinum ergo ad Iesum adducit, quicumque peccatorem ad Deum conuertit. O si vnum asinum hodie ad Iesum adducere possem. Iesus tamen non sedet in asino ligato. Vis ergo esse asinus Christi? vis Iesum portare? soluaris prius a vinculis peccatorum: Solue vincula colli tui, *et cetera*. Secundum figuratur in vestimentis prostratis. Quid enim nostra corpora sunt, nisi quædam animarum vestimenta? Quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum, quod comeditur, *et cetera*. Hoc vestimentum in via prosternit, qui corpus suum pro Christo exponit. O si pensaremus, quo modo Christus vestimentum corporis sui pro nobis exposuit, & sanguinem profudit, tunc facilius nobis esset pro Christo vestimentum nostri corporis passionibus exponere, afflictionibus scindere. Hoc figuratum est in Iacob, qui videns tunicam Ioseph sanguinolentam, scidit vestimenta sua. Parum est si pro illo scindas vilissimam tuam tunicam, qui pro te scidit pretiosissimam. Quid est corpus tuum ad corpus illius? Bernardus: Nonne si conferrentur omnes vitæ filiorum Adam, immo & omnes dies sæculi, & labores omnium hominum, qui fuerunt, qui sunt, & qui erunt, nihil essent ad comparationem corporis illius quod spectabile, & stupendum est etiam virtutibus supernis. Scindas ergo saccum tuum pro purpura Christi. Scindas ergo saccum tristitiæ, vt recipias stolam lætitiæ. Psalmus: Conscidisti saccum meum, *et cetera*. Tertium significatur in ramis. Ramus enim bonum opus significat. Quot enim bona opera propter Christum facis, tot eum ramis honoras. Si enim his ramis anima euolãs ad Deum venit, bene suscipietur, sicut significatum est in columba cum ramo virente ad Noe veniente. Sed nota quòd de arca emissus est coruus, & columba. Arca fluctuans est Ecclesia militãs. Sicut enim extra arcam nullus saluatur, ita neque extra Ecclesiam. Coruus autem, & columba animas significãt Christianorum in arca Ecclesiæ per fidem existentium. Sed coruus animam cuiuslibet peccatoris significat. Augustinus: Anima peccatoris nigrior est coruo. Columba autem animam iusti significat. Emittuntur autem de arca, quando in morte de Ecclesia migrant. Væ tunc coruo, sed bene columbæ. Coruus vacuus rediens, animam cuiuslibet paruuli absque meritis operum euolantem significat. Columba vero cum ramis veniens, animam cum bonis operibus euolantem significat. Virens autem fuit ramus, quia in charitate debet fieri bonũ opus. Vnde Deum adorant cum ramis aridis, qui bona opera faciunt viuendo in peccatis. Gregorius: Neque habet aliquid

Num. 22. e — Isa. 52. a — Iob 13. d — Gen. 37. g — Psal. 29. d — Gen. 8. b — Greg. hom. 27. in Euãgel. to. 3.

A viriditatis ramus operis boni, si non manet in radice charitatis. Quartum significatur in clamore dicentium: Benedictus qui venit, *et cet.* Elisabeth exultante Ioanne in vtero eius, ait: Benedictus fructus ventris tui. Si ergo Ioannem in vtero, idest gratiam in corde: si ramum in manu, meritum in opere habueris, tunc Deum ore optime benedicis. Vnde bene de Simeone dicitur quòd Spiritus Sanctus erat in eo, & quòd accepit Iesum in vlnas suas, & benedixit. Si enim fuerit Spiritus sanctus in corde, Iesus in manu, idest in opere, tunc benedictio laudis, & orationis est in ore. Benedic Deum in mundo, vt benedi- B caris a Deo in iudicio, quando dicet: Venite benedicti. Vnde de Christo accipi potest illud: Qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.

Luc. 1. d — Luc. 2. d — Mat. 25. d — Gen. 27. d

SERMO III.

Mat. 21. a — Isa. 62. d — Zach. 9. b

ECce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & cetera. Vtinam quilibet nostrum mereretur esse asinus Domini. Oportet autem, vt qui voluerit esse asinus Domini, vestimenta ei præceptorum Apostolicorum, & exemplorum imponantur, vt sic C Christus in ipso sedeat, donec in Ierusalem cælestem veniat. Considerandum autem quòd Dominus super tria mystica animalia libenter sedet, libenter equitat: videlicet, super asinum, super camelũ, super equum. Asinum autem Domini, quemlibet pœnitentem, & incipientem, camelum quemlibet proficientem, equum quemlibet perfectum, & peruenientem. In his sedet Dominus per gratiam. De primo dicitur: Ecce rex tuus, *et cet.* Asinus Christi est, qui onus pœnitentiæ portat: Cibaria & virga, & onus asino, *et cet.* Malus asinus est, qui & saccum pœnitentiæ, & Dominum insidentem proijcit. Grauius enim onus D peccator assumit. Psalmus: Sicut onus graue, *et cet.* Grauiorem sessorem, scilicet diabolum accipit, sicut significatum est in asina, in qua sedebat Balaam, quam angelus euaginato gladio obstans, nec ad dexteram, nec ad sinistram ire permisit, donec asina loquebatur murmurans contra sessorem, cur tertio percuteretur. Balaam interpretatur deuorans populum, & significat diabolum, de quo: Circuit quærens, quem deuoret, *et cet.* Gregorius: Ore pestiferæ persuasionis eos quotidie deuorat, quibus a confessione fidei reproba vita discordat. Huius asina est peccatrix anima. Angelus prædicator est, vel confessor: La- E bia sacerdotis, *et cetera*, vsque quia Angelus Domini exercituum est. Gladius extremi iudicij terrens peccatorem, ipsum in via iniquitatis secundum voluntatem Balaam, idest diaboli procedere non permittit. Dominus ergo sentiens asinam, idest animam trepidare, & nolle in via iniquitatis procedere, plus eam stimulat, & tertio eam percutit, quando triplici aduersitate, primo in rebus, secundo in amicis, tertio in corpore eam affligit, per malos homines, vel per seipsum, sicut Iob tripliciter percutitur, deinde anima contra sessorem diabolum murmurat in confessione, & oratione. De secundo: Vidit currum duo- F rum equitum assessorem asini, & cameli, idest, incipientis & proficientis, qui maxime trahunt currum Ecclesiæ. Pauci enim sunt perfecti. Camelus animal patiens laborum, animal mercatorum est, & merces portare solet, ita proficientes multum laborant, & merces meritorum, vsque in cælestem Ierusalem portant. Vnde dicitur quòd regina Sabba, idest Ecclesia, ingressa Ierusalem cum multo comitatu, scilicet saluandorum, & diuitijs meritorum, & camelis, idest proficientibus portantibus aromata bonorum operum aurũ charitatis infinitũ, & gemmas pretiosas virtutum ad regem Salomonem, idest, ad Christum venit. Certe bene veneris, si aliquid attuleris. Augustinus: Apud Dominum plus habet loci, qui plus attulerit,

Eccli. 33. e — Psal. 37. a — Num. 22. e — 1. Pet. 5. e — Malac. 2. a — Isa. 21. b — 3. Reg. 10. a

attulerit, non argenti, sed fidei. Caueant sibi à latronibus, qui tales merces ducunt. Gregorius: Deprædari desiderat, qui thesaurum publice in viam portat. Idem: Auari cameli sunt diaboli onerati iniustis temporalium diuitijs, quas nisi deponant, cælestem Ierusalem intrare non possunt: Facilius est camelum per foramen acus intrare, *et cet.* Dicitur Ierusalem esse porta arcta, quæ acus dicitur, per quam cameli intrare non possunt, nisi depositis oneribus. Abijce ergo omnia, vt in cælestem Ierusalem intres. De tertio: Ecce equus albus, & qui sedebat super eum vocabatur fidelis, & verax, *et cet.* Perfectus quilibet equus albus, & qui sedet super eum Christus. Fidelis est propter audaciam in bellis contra diabolū, mundum, & carnem: Posuit eos, quasi equum gloriæ suæ in bello. Item propter fortitudinem in sustinendis. Numquid præbebis equo fortitudinem? Item propter velocem cursum quo desiderijs, & actibus festinant ad patriam. Vnde de equis varijs dicitur: Quærebant ire, & discurrere per omnem terram: Sic currite, vt comprehendatis, *et cet.* Bene curreremus, si bene de patria cogitaremus, ad quam est currendum. Augustinus: Cur non properamus, & currimus, vt patriam videre, vt parentes salutare possimus? Magnus nos illic charorum numerus expectat. Econtrario equi diaboli sunt, qui præcipites ad punctum currunt ad infernum: Pedes eorum ad malum currunt, *et cetera.* Et certe tales equi cum sessore suo diabolo nunc de vitio in vitium cursitantes, in profundum pœnarum mergentur: Equum & ascensorem proiecit in mare, *et cetera.*

Mat. 19. d — *Apoc. 19. c* — *Zach. 10. b* — *Iob. 39. c* — *Zach. 6. b* — *1. Cor. 9. d* — *Prou. 1. b* — *Exo. 15. a*

SERMO IV.

T*Vrba multa, quæ conuenerat ad diem festum, cum audisset, quia Iesus venit Ierosolymam, acceperunt ramos palmarum, & processerunt ei*, & cetera. Per palmam significatur victoria. Palma enim victores coronabantur. Per palmam ergo significatur perseuerantia. Palma enim diutissime perseuerat, vt tamdem fructum habeat: Sicut palma multiplicabo dies. Rami autem opera, vel exempla sunt. Cum palmarum ergo ramis, idest cum victoriosis, vel perseuerantibus operibus, & exemplis honorandus est Iesus. Per has enim palmas fides nostra consummatur in mundo, mens nostra securatur in extremo, vita nostra approbatur in iudicio, gloria nostra augmentatur in cælo. De primo: Venerunt autem in Helim filij Israel, vbi erant duodecim fontes, & septuaginta palmæ. Helim interpretatur robusti, vel deficientes, & significant Ecclesiam, in qua sunt firmi & infirmi, perfecti & imperfecti. Duodecim fontes, & septuaginta palmæ, duodecim Apostoli, & septuaginta discipuli. Licet enim duo discipuli superabundent, tamen Scriptura, sicut dicit ibi Glossa, non facit vim de inimicis. Vel duodecim fontes, sunt duodecim articuli fidei, qui in Symbolo continentur: Haurietis aquas in gaudio, *et cet.* Quia vero fides sine operibus mortua est, ideo septuaginta palmæ iuxta fontes esse debent. Septuaginta sunt septies decem. Septuaginta ergo palmæ, sunt omnes victores, & perseuerantes in bonis operibus, vel omnia victoriosa perseuerantia opera, quæ fiunt per septem dona, contra septem vitia, in decem mandatorum perseuerantia. Vel septuaginta hæ palmæ sunt flores virtutum in mundo pullulantiū. Psalmus: Iustus vt palma florebit. Fructus vero præmiorum habent in cælo: Ascendam in palmam, *et cet.* Fructus palmæ etiam Christus dici potest. Augustinus: Expalmatur, qui est vera palma victoriæ: spinis coronatur, qui spinas peccatorum venit confringere. De secundo: Filij Cinei ascenderunt de ciuitate palmarum cum Filijs Iuda in desertum sortis eorum. Cineus luctus interpretatur, & significat pœnitentem: Beati qui lugent. Iudas interpretatur glorificans, & significat illum qui ait: Quicumque honorificabit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Vere ignobilis cuius pater diabolus est. Filij ergo Iuda Angeli sunt. Desertum sortis eorum est regnum cælorum, hoc est desertum, in quo nonaginta oues, idest nouem ordines angelorum dimittuntur, sicut dicitur: Filij ergo Cinei, idest lugentes pro peccatis ascendunt in montem cum filijs Iuda, cum angelis ipsos ducentibus in sortem eorum, idest in ordines angelorum. Hieronymus: Legimus per quàm sæpe angelos animas electorum vsque ad cælos cum hymnis atque laudibus detulisse. Fiduciam ergo angelis ascendendi in montem habebis, si de palma victoriæ, & perseuerantiæ veneris. Vnde bene legitur quòd Salomon in ostijs templi sculpsit cherubim, idest similitudines angelorum, & palmas, in quo significatur quòd ostium templi cælestis per angelos, & per palmam intrandum est. Gregorius: O felix victoria, per quam talis in morte habetur fiducia. Idem: Initiū tribulationis est in habitu securitas mentis. De tertio: Iudices quem iustū esse prospexerint, illi iustitiæ palmā dabunt, quem impium condemnabunt impietatis. Iudices sunt, de quibus: Sedebitis vos super sedes duodecim, *et cet.* Isti enim iudicij dabunt approbationem. Sed summus iudex auctoritate dabit quidem iustis palmam iustitiæ, idest pro iustitia honorem, vel coronam iustitiæ: Reposita est mihi corona iustitiæ, *et cetera.* Sed quia non coronabitur nisi qui legitime certauerit, ideo si vis habere palmam in iudicio, vince vitia in mundo. Gregorius: Sine laboris certamine non est palma victoriæ. De quarto: Vidi turbam magnam, *et cet.* vsque in conspectum agni amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Stolæ albæ sunt veræ, & mundissimæ bonorum claritates. Palmæ in manibus, sunt retributiones, quas habent ex perseuerantia in bonis, & victoriosis operibus. Propter hoc bene legitur quòd Salomon omnes parietes templi texit auro, & fecit in eis cherubim, & palmas, & varias picturas. Homo est templum cæleste, in quo animæ auro immortalitatis, & charitatis teguntur. Cherubim sunt angeli, palmæ victores sancti, vel perseuerantes iusti. Variæ picturæ, sunt varia præmiorum ornamenta. Perseueret ergo nunc in bono, qui inter angelos palmam vult habere in cælo. Bernardus: Prorsus absque perseuerantia, neque qui pugnat, victoriam, neque palmam victor consequitur.

Ioan. 12. b — *Iob 29. c* — *Exo. 15. d* — *Isa. 12. a* — *Psal. 91. d* — *Cant. 7. c* — *Aug. tract. de quattuor virtutibus charitatis post med.* — *Iudi. 1. d* — *Mat. 5. a* — *1. Reg. 2. f* — *Luc. 15. a* — *3. Reg. 6. d* — *Deut. 25. a* — *Mat. 19. d* — *2. Tim. 4. b* — *2. Tim. 2. a* — *Apoc. 7. e* — *3. Reg. 6. d*

IN COENA DOMINI.

SERMO I.

C*Vm dilexisset suos, qui erant in mundo*, & cetera. O quanta est dilectio quam charis suis Christus exhibet in cælo, ex quo tantam eis exhibet in mundo. Electis enim suis dilectionem exhibet in mundo quadrupliciter. Videlicet mundando per veniam, reconciliando per hostiam, illuminando per sapientiam, consolando per gratiam. Prima dilectionis exhibitio fit per lacrymas, & fletum, secunda per sacrificium, tertia per verbum, quarta per spiritum. De primo: Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, vt eam sanctificaret, mundans aqua, *et cet.* Non solum lauacro baptismi, sed & lacrymarum mundat eam Deus, scilicet animam. Sed certe timendum est quod ait Dominus Petro: Si non lauero te non habebis partem mecum. Magna dilectio, quòd Christus sordidam animam semel mundat lauacro fluminis. Maior autem quòd totiens mundat lauacro flaminis. Maxima vero quòd mundauit lauacro sanguinis: Dilexit nos,

Ioan. 13. a — Christi erga suos dilectio. — *Ephes. 5. e* — *Ioan 13. a* — *Apoc. 1. b*

nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Certe nisi mater diligeret filium, tædium haberet totiens eum mundare, & pannos eius abluere, quotiens immundantur. Attende quàm maternæ Christus nos dilexit, qui tot millia animarũ sordidarum, totiens mille vicibus a totiens mille sordidissimis peccatis lauat. Vere ipse dicere potest cuilibet nostrum, quod Dauid de Ionatha dicit: Sicut mater vnicum amat filium, ita ego te diligebam. De secundo: Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo, *et cetera*, pro nobis suo patri reconciliandis. Bene dicit, semetipsum, non ouem, vel bouem sicut in lege, non aurum, vel argentum: Non corruptibilibus auro, vel argento, non Ioannem Baptistam, vel alium amicum, vel Michaelem, vel Angelum aliquem, non matrem suam (quod maximum fuisset) immo seipsum, stupendum quod dicit pro nobis, immensissimus pro vilissimis. Gregorius: Quàm stupēda dulcedo, quàm inuicta mansuetudo, regem gloriæ pro despectissimo vermiculo crucifigi? Tradidit autē semetipsum sicut Ionas in naui ad eijciendum: Sicut Isaac patri ad offerendum: Nota historiam. Isaac diuinam, aries humanam Christi naturam, vepres coronam spineam, strues lignorum crucem sanctam significat. De tertio: Audisti verba illius de medio ignis, quia dilexit patres, loquitur de lege veteri: quia sicut dicitur, data fuit in igne, quia vere verba Dei ignea sunt. Psalmus: Ignitum eloquium tuum, *et cet.* Vere enim sicut ignis illuminat animam, ne in tenebris huius vitæ cadat in lutum peccati, in foueam inferni. Psalmus: Lucerna pedibus, *et cet.* Hæc lucerna clarior est sole. Hanc qui nō sequitur, nequaquam a Deo diligitur: Neminem diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. Est enim hæc speciosior sole. Certissimum autem dilectionis Dei est signum per lumen: verbum Dei est in faciendo non in audiendo: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos, manete in dilectione mea. Si præcepta patris mei seruaueritis, manebitis in dilectione mea. Est ne aliquis hic, qui velit diligi a Christo? Audiat quod ait: Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea. De quarto: Qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, & spem bonam in gratia. Hæc consolatio fuit per Spiritum sanctum. Vnde de Ecclesia dicitur: Spiritus sancti consolatione replebatur. Pensa o anima quantum te diligit, qui tibi arrham pretiosissimā dedit. Arrha eius est Spiritus sanctus. Augustinus: Ille pretiosus est, dans arrham sponsæ suæ sanguinem suum, & spiritum, quo locupletauit nos in ista peregrinatione. O quàm melliflua est animæ amanti ista consolatio, scilicet Spiritus sancti: Spiritus meus super mel dulcis, *et cetera*. Sed vbi illud mel inueniemus, Bernardus ostendit dicens: Foderunt manus eius, & pedes, latusq. eius lancea perforauerunt. Per has rimas licet mihi sugere mel de petra, oleumq. de saxo durissimo. Huius petræ rimas non vultures diaboli, sed columbæ Dei inhabitant: Columba mea in foramine petræ. *Cum ergo dilexit*, & cetera. Bene dicit. *In finem dilexit eos.* In hac enim finali cœna omnia prædicta dilectionis signa inuenimus. Pedes enim lauit, corpus suum dedit, sermonem fecit, Spiritum sanctum promisit. Adapta singula singulis.

2. Reg. 1. d
Ephes. 5. a
1. Pet. 1. d
Ion. 1. d
Gen. 22. c
Deut. 4. f
Exod. 19. c
Psal. 118. s
Psal. 118. o
Sap. 7. d
Ioan 15. b
2. Thes. 2. d
Act. 9. e
Eccli. 24. c
Ber. in Cāt. ser. 61. ante med.
Cant. 2. c

SERMO II.

SI non lauero te, non habebis, & cetera. Lauat nos Dominus quadrupliciter. Videlicet aqua baptismi, lacryma pœnitentiali, vino sacramentali, sanguine triumphali. De primo: Laui te aqua, & emundaui sanguinem tuum, idest peccata. Psalmus: Libera me de sanguinibus Deus. Laui te, inquam, aqua. O si esset aliqua terra, in qua esset fons, cuius aqua omnes infirmitates lauando sanaret, quantum diligeretur & quæreretur? certe hoc facit aqua baptismi, significatum est, vbi Naaman leproso Eliseus dicit: Lauare septies in Iordane, *et cet.* Sed heu multum abhorrēt homines lepram corporis, qui leprosas non abhorrent animas, quod tamen multo horribilius est: & ideo nunc in passione sua voluit tamquam leprosus contemni, vt nostram lepram mundaret: Nos reputauimus eum tamquam leprosum, *et cet.* De secundo, Psalmus: Lauabis me, *et cet.* Quo autem liquore vellet lauari dicit alibi: Lauabo per singulas noctes, *et cet.* Mira virtus huius lotionis, qua anima fit niue albior, quæ prius in peccatis fuit carbone nigrior: Denigrata est super carbones facies eius, idest conscientia. Psalmus: Arguam te, & statuam contra faciem tuam. Carbo quando igneus est, niger non est, immo candens & lucidus. Sed quando extinguitur, niger efficitur. Sic anima amore Dei ignita, & pulchra, & lucida est: Similitudo animalium, & aspectus eorum, quasi ignis carbonum ardentium. Sed quando, abundante iniquitate, charitas refrigescit, tunc anima quasi carbo nigrescit, sed per lacrymas iterum super niuem albescit. Lauate ergo charissimi lacrymis vestris animas vestras, Christus enim ad lauandum addidit nobis lacrymas suas. Ambrosius: Me illi in facie Christi abluunt fletus lacrymæ, illæ delicta mea lauerunt peccatis. De tertio: Lauabit in vino stolam suam. Vinum enim est, quod quotidie pro peccatis in altari offertur. Augustinus: Quia quotidie labimur, quotidie Christus mystice pro nobis immolatur: sed quia vinum est specie, sanguis in re, ideo sequitur: Et in sanguine vuæ pallium suum. Hæc vua in torculari crucis multum pressa fuit, & expressa. Augustinus: Primus in torculari Christus cum ille botrus in passione expressus emanauit. Vnde Psalmus: Calix meus inebrians, quàm præclarus est! Quid autem est hæc stola, & hoc pallium, vtique Ecclesia, quæ multum lauatur, quia multum dicitur esse candida: Vestimenta autem eius candida facta sunt sicut nix. De quarto: Qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris. Nota quòd dicit a peccatis. Certe qui aliquem lauaret, qui in sterquilinio cloacæ per diem latuisset, satis eum diligeret. Et certe peccatum est millies sordidius quolibet sterquilinio, in quo iacent peccatores: In sterquilinio super faciem terræ iacebunt. Nota etiam quòd dicit nos, non me. Non enim vnum solum in sterquilinio iacentem neque vno die tantum iacentem lauat Dominus, immo innumerabiles animas innumerabilibus diebus in peccatis iacentes. Ioannes Chrysostomus: Hic sanguis effusus est, qui omnem orbem terrarum lauit. Nota ergo illud: *in sanguine suo*. Certe nos satis amicus ille diligeret, qui in balsamo nos lauaret, quanto magis qui in sanguine nos lauit tam pretioso? Vere pretioso: Non corruptibilibus auro, vel argento, *et cetera*. Vere pretioso. Bernardus: Mittitur Virginis filius, Altissimi Dei, & iubetur occidi, vt vulneribus meis pretioso sanguinis illius balsamo medeatur. Hæc quattuor lauacra hos quattuor liquores Christus de suo corpore exhibuit, aquam latus, lacrymam oculus, vinum manus, sanguinem totum Christi corpus ministrauit, de aqua dicitur: Continuo exiuit sanguis, & aqua. Qui hac aqua mundari & refici vult, non ad sinistrum cum impijs, sed ad dextrum latus Christi sit: Ecce aquæ redundantes ex latere dextro, *et cetera*. De lacryma: Lacrymatus est Iesus, sicut tunc mortuum Lazari corpus, ita mortuas animas quotidie suscitat. De vino patet, quia illud mundissimis manibus discipulis dedit: Accipiens calicem, *et cet.* Væ ergo immundis manibus sacerdotis, de quo dici potest illud: Ecce manus tradentis, *et cetera*. De sanguine quoque patet, quòd illum de manibus, & pedibus, de latere, immo de toto corde, etiam de minimo

Ioan 13. a
Ezec. 16. a
Psal. 50. c
4. Reg. 5. c
Isa. 53. b
Psal. 50. b
Psal. 6. b
Tren. 4. b
Psal. 49. d
Ezec. 1. d
Gen. 49. b
Psal. 22. b
Mat. 17. a
Apoc. 1. b
Ier. 25. g
1. Pet. 1. d
Ioan. 19. f
Ezec. 47. a
Ioan. 11. e
Mat. 26. c
Luc. 22. c

minimo digito emisit. Augustinus: Orauit Patrem, & cum oraret, globi sanguinis de toto corde eius stillabant.

SERMO III.

Ioan. 13. b Qvi lotus est, non indiget nisi, vt pedes lauet. Pedes animæ sunt affectus, qui etiam in bonis a puluere venialium sunt mundandi. Pedes ergo lauantur, quando affectus animæ mundantur. Istorum pedum lotio, idest affectuum purgatio, vtilis est nobis ad deuotionem, ad communionem, ad defensionem, ad beatificationem. Vtilis vtique est nobis ad augendam gratiam, ad accipiendam Eucharistiam, ad habendam victoriam, ad consequendam gloriam. De primo: *Iob. 29. a* Lauabam butyro pedes, & petra fundebat mihi riuos olei. Butyrum ouium est, in quo lauandi sunt pedes. Ouis *Isa. 53. c* autem Christus est: Sicut ouis ad occisionem ductus est. Butyrum est pinguis Christi doctrina. Butyro ergo lauantur, qui ad Christi doctrinam compunguntur. Mundatis autem affectibus, gratia deuotionis accedit. Ideo sequitur: Petra fundebat mihi riuos olei. Petra autem erat Christus, in qua columba requiescit per meditationem, per desiderium, per amorem: *Cant. 2. c* Columba mea in foraminibus petræ, idest vulneribus Christi. Laues ergo pedes animæ, si oleum deuotionis, & gratiæ de foraminibus petræ vis habere. *Bernar. in Cāt. ser. 61 ante med.* Bernardus: Per has rimas, licet mihi sugere mel de petra, oleumq. de saxo durissimo. De secundo dicitur patriarchis fratribus Ioseph, quòd lauerunt pe- *Gen. 43. f* des suos, deditq. pabula asinis eorum, illi vero & præparauerunt munera, donec ingrederetur Ioseph meridie. Audierunt ergo quòd ibi comesturi essent panem. Ioseph Christum significat propter venditionem, & propter tunicæ exutæ sanguinolentiam. Christi enim tunica est caro eius sanguine perfusa, quæ etiam anima in morte fuit exuta. Panis, quem cum Ioseph manducamus, corpus Christi quod sumimus, quem hic suis discipulis dedit. Hic est panis quē *3. Reg. 17. b* Elias petijt a muliere colligente duo ligna, quæ crucem Christi figurant. Quia ergo Christus celebrari vult ab Ecclesia hoc sacramentum in memoria suæ immolationis in cruce, ideo a muliere colligente duo ligna quæsiuit. Si panem digne cum Ioseph vis manducare, pedes affectuum lacrymosa compunctione laua, munera orationum, eleemosynarum, & bonorum operum para, sicut de Cassio Episcopo Variensi scribitur in homilijs: Cuncta quæ habebat in eleemosynis tribuens. Cum ad horam offerendi sacrificij venisset, velut totus in lacrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. *Tob. 6. a* De tertio: Exiuit, vt lauaret pedes suos, & ecce piscis immanis exiuit ad deuorandum eum, scilicet Tobiam. Hunc piscem per Raphaelem confortantem superauit. Piscis iste diabolus est, hic quia humanum genus deuorauerat, Deus Pater hamum contra ip- *Iob 40. d* sum misit filium suum: An extrahere poteris Leuiathan hamo? Inuadens ergo diabolus in passione escā humanitatis, captus est hamo deitatis. Piscis Tobiam inuasit, quando pedes lauit, quia diabolus pœnitentem, & conscientiam lauare volentem maxime infe- *Eccli. 2. a* stat: Fili accedens ad seruitutem, *et cet.* Raphael medicina Dei interpretatur, & significat Christum qui nobis, & medicina, & medicus fuit, a quo confortati, diabolum vincimus. Si ergo vis vincere piscem diabolum, pedes laua. Tunc quasi in mari lacrymarū Pharaonem, idest diabolum, suffocas. O lacryma victoriosa, quid mirum si vincis diabolum, cum etiam vincas Deum. De te enim Bernardus ait: A certantibus inimicis silentium imponis, & quandoque sententiam ab ore iudicis rapis. Et quid plura: vincis inuincibilem, & ligas omnipotentem. De quarto di- *Ioan 13. d* citur in præsenti Euangelio: *Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Psalmus: Pars mea Deus in *Psal. 72. d* æternum. Hanc amittere possumus in hoc mundo, sed non in cælo. Primum in Petro significatum dicitur: *Si non lauero te, et cet.* Secundum in Maria significatur: Maria optimam partem elegit, quæ non *Luc. 10. g* auferetur ab ea, *et cet.* Quòd ista quattuor bona pedū lotione, idest affectuum purgatione consequamur, significatum est, vbi tribus angelis dicit Abraam: La- *Gen. 18. a* uentur pedes vestri, & requiescite sub arbore, *et cet.* Postea, quis est ita perfectus, vt ablutione non egeat, cum & pedes angelorum lauentur? Laua igitur pedes animæ, vt requiescas sub arbore crucis in deuotione: Vnde dicit: Requiescite sub arbore. Laua pedes animæ, vt reficiaris in coronatione. Vnde additur: Ponam buccellam panis. Laua pedes animæ, vt conforteris in tentatione. Vnde subiungitur: Confortetur cor vestrum. Laua pedes animæ, vt transeas in euolatione ad gloriam. Vnde sequitur: Postea transibitis: Vt transeat de hoc mundo ad patrem. *Ioan. 13. a*

SERMO IV.

Luc. 22. b Hoc facite in meam commemorationem, & cet. Corporis sui, & sanguinis mysteria Christus in cœna instituit, & in Ecclesia celebrari vult, vt per hoc memores sui simus. Vnde ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* Certe in commemorationem meæ passionis, meæ propitiationis, meæ dilectionis, meæ vnionis. De primo: *1. Cor. 11. f* *Hoc facite quotiescumque biberitis in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annunciabitis.* Semper quidem in memoria Christiani Christi passio esse debet. Recordare paupertatis, & transgressionis meæ, absynthij, & fellis *Thren. 3. c* memoria memor ero. Recordare paupertatis contra auaritiam, transgressionis contra superbiam, absynthij & fellis contra concupiscentiam. Præcipue tamen quotiescumque hunc panem manducamus, memoriam Dominicæ passionis habere debemus. Bene autem memoria eius passionis in sacrificio panis habetur, si ad memoriam reducitur quo modo panis fiat de grano triturato, mola contrito, in clibano cocto. Granum ergo Christus est: Nisi granum frumenti, *Ioan. 12. d* *et cetera.* Trituratus autem est in flagellatione: Tunc *Ioan 19. a* apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. Contritus etiam est in mola crucis. Vnde dicitur quòd Phili- *Iudic. 16. f* sthiim Samsonem molere fecerūt, sicut iudaicus populus, nisi per dæmones excæcatus fuisset, Christum in mola crucis nō attriuisset: Attritus est propter scelera nostra. Missus fuit quoque in clibanū sepulchri, *Isa. 53. b* quo ad corpus, inferni autem, quo ad animam, de quo dicitur, quòd sacrificium de clibano debuit esse *Leuit. 2. b* sine fermento, scilicet culpæ, & ignorantiæ, & conspersum oleo, scilicet gratiæ. De secundo dicitur *Leuit. 2. a* quòd sacerdos tollet in holocaustum suauissimum Domino pugillum similæ, & olei ac totum tus, & ponet memoriale super altare, *et cet.* Hoc est memoriale propitiationis. Per oblationem enim super altare propitiatio fit, ergo maxime per sacramentum altaris. Gregorius: Singulariter ad absolutionem nostram oblata cum lacrymis hostia suffragatur. Sed nota quòd in Christo tres sunt substantiæ, scilicet corpus, anima, deitas. Per similam enim caro Christi significatur, quemadmodum simila caruit vitio, furfure scilicet. In simila corporis Christi munditia, in oleo autem animæ eius gratia, in ture vero diuinitatis latria, siue honor significatur. Per similam ergo capimus propitiationem contra culpam, vt dictum est. Item sustentationem per gratiam sicut filij Israel manna sustentabantur in deserto, cuius naturalis sa- *Exo. 16. g* por, vt dicitur, & fuit quasi similæ cum melle, & quasi *Num. 11. b* panis oleati: sapor enim huius sacramenti, quasi similæ ex parte corporis, quasi olei ex parte animæ, quasi

quasi mellis ex parte diuinitatis. Item promotione ad gloriam. Vnde animæ Christianæ dicitur: Similam & mel, & oleum comedisti, & facta es decora vehementer nimis, & profecisti in regnum. Bernardus: Eucharistiæ plane sacramentum potens est peccata consumere, debellare aereas potestates, inferre cælis reuertentes de terra. De tertio: Diligam eos spontanee, quia auersus est furor meus ab eis. Vbi enumerans beneficia suæ dilectionis, inter alia subiungit: Viuent tritico, memoriale eius sicut vinum libani. Pro memoriali ergo dilectionis diuinæ habes triticum corporis, & vinum sanguinis Christi. Dilectio autem Dei, qui nobis in hoc sacramento ostenditur, euidenter significatur, vbi de ouicula pauperis dicitur, quòd pauper iste Christus est: Propter nos egenus factus est. Ouicula est fidelis anima: Inueni ouem quam perdideram, *et cet.* Magna Dei dilectio, hæc ouis pretio sanguinis emitur: Empti enim estis pretio. Item sacramento corporis nutritur: Angelorum esca nutriuisti populum tuum. Item sinu misericordiæ fouetur, vt in sinum Abrææ recipiatur. De quarto. Psalmus: Memoriam fecit, *et cetera*, vsque escam dedit timẽtibus se. Sicut enim magna est vnio escarum ad sumentem, quia carni, & sanguini sumentis vnitur, sic nos mirabiliter vnimur esca corporis Christi. Augustinus: Cibus sum grandium, idest grandis gratiæ. Non enim ego mutabor in te, sed tu mutaberis in me. Bernardus autem vnionem animæ cum Deo alijs similitudinibus exprimit, dicens eam vniri cum Deo sicut vnitur ignis ferro ignito, aer cum solis radio, aquæ stilla cum vino.

Eccl. 16. b — Osee 14. b — 2. Reg. 12. a — 2. Cor. 8. b — Luc. 15. b — 1. Cor. 6. d — Sap. 16. c — Psal. 110. a — Aug. lib. 7. confess. cap. 10. & 11.

SERMO V.

Paratum panem de cælo præstitisti eis sine labore, omne delectamentum in se habentem. Mirabilis Deus, quia ita mirabiliter panem suis parat. Psalmista: Memoriam fecit mirabilium, *et cet.* Ostenditur autem in his verbis propositis in pane corporis Christi mirabilis substantia cum dicitur: *Panem de cælo*, mirabilis potentia, cum additur, *omne delectamentum, et cetera*. Inuenimus autem in veteri testamento octo mirabilia circa panem exhibita, videlicet mirabile productionis, multiplicationis, ministrationis, consumptionis, subuersionis, confortationis, delectationis, transmissionis. Horum mirabilium memoriam fecit Dominus in pane corporis sui. Ad cuius substantiam pertinent prima quattuor mirabilia. Ad potentiam alia quattuor sequentia. Considera ergo circa substantiam mirabile productionis, in verbis transubstantialibus, mirabile multiplicationis, in locis continentibus, mirabile ministrationis, in ministris dispensantibus, mirabile consumptionis, in formis transeuntibus. De primo: Ecce ego pluam vobis panem de cælo. Mirabilis vtique modus producendi panem, qui pluendo de cælo descendit. Sic per verba transubstantialia ostenditur in verbis istis formæ sensibilitas, gratiæ multiplicitas, naturæ sublimitas, primum ibi: Ecce, fit enim demonstratio formæ ad oculum. Ecce dicit, sicut Ioannes Baptista: Ecce Agnus Dei. Secundum ibi: Pluam. Pluuia habet multas stillas, & hoc sacramentũ multas gratias. Psalmus: Pluit illis manna, *et cet.* Tertium ibi: De cælo: Qui de cælo venit, super omnes est. Et quia de cælo venit, credenda est cælestis familia adesse cælesti cibo. Gregorius: Quis vestrum dubium habere possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem cælos aperiri, & in illo Iesu Christi mysterio angelorum choros adesse? De secundo: Vir quidam venit deferens viro Dei panes primitiarum, & panes ordeaceos, & frumentum nouum in pera, qui panes miraculose multiplicati sunt ad satietatem centum virorum, & similiter in Euangelio quinque, & septem panes. Hic multiplicatio fit etiam corporis Christi, qui in multis locis est simul, & semel, & multis sumentibus, sicut illi panes in multis erant edentibus. Vir ferens panes, est Christus. Consideratur autem corpus Christi secundum statum incarnationis, & sic per frumentum nouum significatur: Creauit Dominus nouum, *et cet.* Item secundum statum passionis, & sic per panem ordeaceum. Ordeaceum enim aculeatum, & asperum est. Vnde etiam quinque panes ordeaceos de quinque vulneribus quidam exponunt. Item secundum statum resurrectionis, & sic per panes primitiarum: Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium. De tertio dicitur de Elia: Corui quoque deferebant ei panem, & carnes mane, similiter panem & carnes vespere. Mirabile est quòd panem per coruum ministrabat Dominus, non per hominem, sicut mirabile est quòd corpus suum per sacerdotem ministret, quod angeli vix digni sunt ministrare, & mirabilius quòd per peccatores, qui per coruos propter vitiorum nigredinem forte significantur, hic est coruus, qui ad arcam Ecclesiæ non reuertitur. Ostenditur ergo mali ministri indignitas in coruo. Augustinus: Anima peccatoris coruo nigrior est. Item sacramenti veritas in panibus, in carnibus. In pane, propter speciem, in carnibus, propter rem, quæ est vera Christi caro. Vnde: Verbum caro factum est. Non putes ergo malum sacerdotem non conficere, cum videas coruum non solum panem ministrare, sed etiam carnes. Item sacramenti durabilitas in mane, & in vespere, per quæ exordium & finis Ecclesiæ significatur. Mane vero & vespere, & a principio Ecclesiæ vsque ad finem, hoc sacramentum ministratur: Vobiscum sum vsque ad consummationem, *et cet.* De quarto: Ascendit ignis de petra, & carnes, azymosq. panes consumpsit. Ita in hoc sacramento mirabilis consumptio accidentium, quando a dentibus sumentium sumptum fuerit. Sed nota quòd in igne significatur Spiritus sancti potestas: Si quid residuum superfuerit, igni comburetur, idest secundum Gregoriũ, quidquid de hoc sacramento intelligere non possumus Spiritui sancto committendum est. Item in petra fidei firmitas. In hac enim petra fortiter stare debemus. Psalmista: Statuit supra petram pedes meos. Item in azymis panibus corporis Christi puritas, & a fermento peccati immunitas significatur: Edent carnes nocte illa assas igni, *et cet.* idest cum amaritudine pœnitentiæ: nam purissimum corpus nisi purgati per pœnitentiam sumere non debemus. Augustinus: Talis conuenit cura sinceritatis sacramentalis, qualia sunt sacra ipsa, quibus exhibentur officia seruitutis. Ignis ergo de petra sacrificium consumit, quando fides firma virtuti Spiritus sancti totum committit.

Sap. 16. c — Ps. 110. a — Octo mirabilia circa panem exhibita. — Psal. eodem — Exo. 16. a — Ioan. 1. d — Psal. 77. c — Ioan. 3. d — 4. Reg. 4. g — Mat. 14. b & 15. d — Ier. 31. d — 1. Cor. 15. c — 3. Reg. 17. a — Gen. 8. a — Ioan 1. b — Mat. 28. d — Iudic. 6. d — Exo. 12. b — Psal. 39. a — Exo. 12. b

SERMO VI.

Paratum panem de cælo præstitisti eis sine labore, & cetera. Mirabilis huius panis potentia, vel effectus ostenditur cum dicitur: *Omne delectamentum*, & cetera. Ad hunc autem pertinet effectum, mirabile subuersionis, confortationis, delectationis, transmissionis. Considera in pane corporis Christi mirabile subuersionis in peruersis, mirabile confortationis in attritis, mirabile contemplationis in contemplatiuis, mirabile transmissionis in defunctis. De primo nota quòd de pane subcineritio dicitur: Vidi somnium & videbatur mihi, quasi subcineritius panis ex ordeo volui, & in castra Madian descendere. Cumq. peruenissem ad tabernaculum, percussit illud, atque subuertit, & terræ funditus coæquauit. Considera huius miraculi memoriam in hoc sacramento, quo peruersi & indigne communicantes percutiuntur, subuertuntur, terræ coequantur, & hoc per triplicem mortem, secundum quòd innuit Apostolus. Percutiuntur ergo per mortem spiritualem. Vnde ait

Sap. 16. c — Iudic. 7. d — 1. Cor. 11. g

Ibidem. f ait Apostolus: Quicumque manducat & bibit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Subuertuntur per mortem æternalem. Vnde dicitur ibidem: Qui manducat & bibit, *et cet.* Quàm multos Iudas implet, saucians indigne accipiētes buccellas ad iudicium suum! Terræ vero coæquantur per mortem temporalem, quando terra in terram reuertitur. Vnde dicitur ibidem: Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi, *et cetera.* De 3.Reg.19.a secundo: Ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vsque ad montem Dei Oreb. Hoc dicitur de pane, quem, excitante Angelo, comedit Elias. Panis iste est corpus Christi, quo mirabiliter confortamur in laboriosis huius vitæ actionibus, & tentationibus. Tria autem in his verbis ostenduntur. Primo actiuorum confortatio, cum Psal.103.b dicitur: Ambulauit in fortitudine, *et cetera.* Panis cor hominis confirmat. Secundo, confortationis continuatio, cum dicitur: Quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Ponit autem in die prosperita-Gen. 31. f tis, in nocte aduersitatis signum: Die noctuq., æstu & gelu vrebar. In æstu male accendens amor in die prosperitatis: in gelu vero timor male constringens in nocte aduersitatis significatur, contra quæ confortari multum indigemus. Tertio innuitur continuationis remuneratio, quæ erit in cælesti refectione. Vnde additur: Vsque ad montem Dei Oreb. Oreb enim Luc. 22. c interpretatur mensa: Vt edatis & bibatis super mensam meam, *et cetera.* De tertio dicitur hic: Omne delectamentum in se habentem, quod ibidem plenius exprimitur, cum subiungit: Et deseruiens vniuscuiusque voluntati, conuertebatur, ita & panis corporis Christi mirabiliter delectat contemplatiuos, & deuotos. Manna enim propterea hanc mirabilem triplicem naturam habuit. Saporem, sicut Scriptura manifestat, scilicet similæ cum melle, & panis oleati. Sic & hoc sacramentum secundū triplicem substantiam in Christo triplicem spiritualem saporem habet, vt in gustu animæ deuotæ. Habet enim saporem mellis quo Eccli.24.c ad diuinam naturam: Spiritus meus super mel dulcis, *et cet.* Quasi saporem olei, quo ad animam speciosis-Psal. 44. b simam gratia vnctam. Psalmus: Vnxit te Deus oleo, *et cet.* Quasi similæ, quo ad corpus purum a furfure Ezec.16.b fomitis, & corruptionis originalis: Similam & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer nimis. Vbi tria verba prædicta animæ ingratæ obij-Dan. 14. f ciuntur. De quarto, legitur quòd panes, quos Abacuc intriuerat in alueolo, ductu angelico transmittuntur Danieli in lacum leonum. Hic est panis corporis Christi, qui dum pro defunctis offertur, tunc in lacum purgatorij transmittitur per effectum. Hæc autem tria passionis Christi memoratiua, cuius passione purgantur animæ a culpa, & pœna, significantur per hoc quod dicitur, intriuerat panes. In pœnalitate enim passionum attritus, & intritus est Christus etiam Isa. 53. b in alueo crucis: Attritus est propter scelera nostra. Innuitur etiam angelicæ curæ diligentia, quia ductu angelico panis iste perlatus est. Vnde in Canone. *Iube hoc perferri per manus sancti Angeli tui.* Innuitur tertio purgatoriæ pœnæ sæuitia, in leonibus qui erant in lacu. In ferocitate enim leonum, ferocitas pœnarum significatur. Septenarius autem ad pœnarum vniuersitatem pertinet. Vnde bene cantat Ecclesia: Libera eas de ore leonis. Ex prædictis collige, quàm periculosum sit mente indigna, quàm fructuosum sit mente digna communicare. Propter hoc bene ait Augustinus: Quotidie Eucharistiæ accipere communionem, nec laudo, nec vitupero, omnibus tamen Dominicis diebus cōmunicandum hortor, si tamen mēs in affectu peccandi non sit. Nota istū sermonem: Cum videris nudum, & duos sequentes: Vere languores, *et cet.* Prædica claustralibus & eis, qui spiritualiter non carnaliter nouerunt se parare.

A

IN PARASCEVE

SERMO I.

Vere languores nostros ipse tulit. Quoniā valde incredibile videbatur, quòd tanta maiestas ad tantam veniret humilitatem, ideo quasi iurando ait: *Vere.* Languidum erat genus humanum: Omne caput languidum, *et cet.* (Isa. 53. a; Isa. 1. b)

B Vnde propheta: Sana me Domine, & sanabor. Fuerunt autem septem languores humani generis spirituales, & significati sunt per septem languores corporales, quos Dominus curasse legitur. Septem languores, septem capitalium vitiorum, quos Deus tulit, idest abstulit spiritualiter, vel tulit, idest portauit per quasdam similitudines corporaliter. *Vere ergo languores, et cetera.* Leprosum fuit genus humanum per superbiam: Ecce leprosus veniens, *et cet.* Lepra enim tumescere facit carnem, & superbia spiritum. Istum languorem Dominus pro nobis portauit per similitudinem. Leprosi enim cum horrore videntur; (Ier. 17. b; Languores humani generis septē; Mat. 8. a)

C sic & Christus: Grauis est nobis ad videndum. Et: Nos putauimus eum quasi leprosum, *et cetera.* Item leprosi ab hominibus eijciuntur, sic & Christus: Extra portam passus est: exeamus igitur ad eum, *et cet.* Item ab amicis relinquuntur, sic & Christus: Discipuli, relicto eo, omnes fugerunt: Fratres hominis pauperis oderunt eum in superbia, & amici eius procul recesserunt ab eo. Iudæi & Iudas oderunt Christum. Amici autem sunt Apostoli, & discipuli: Vos amici mei estis. O anima inflata quo modo post tantam medicinam adhuc remanet in te superbiæ lepra? Augustinus: Quid tumescis o homo, o pellis morti- (Sap. 2. c; Isa. 53. a; Heb. 13. b; Mat. 26. f; Prou. 19. a; Ioan 15. b)

D cina? quid tenderis, o sanies fœtida? quid inflaris? princeps tuus fœtidus est, & tu superbus. Paralyticum item fuit genus humanum per inuidiam: Ecce offerebant ei paralyticum, *et cetera.* Paralysis autem aufert motum, & sensum: sic & inuidia motum charitatis ab effectu, & sensum veritatis ab intellectu. Istū languorem Dominus pro nobis portauit per similitudinem, sicut patet. Paralysis enim specialiter manifestatur in cruribus, ita quòd vix potest homo stare in eis quin labatur: Sic & Christus per impulsum alaparum, & colaphorum collabi potuit inter manus persequentium, sicut significatum est: Collabebatur in- (Mat. 9. a; Paralysis.; Mat. 26. g; 1.Reg.21.d)

E ter manus eorum. Item in manibus, quia reddit eas ad operandum inutiles: sic & Christi manus volebant Iudæi inutiles reddere ligando: Comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum, immo & clauis ferreis ligabantur ei manus in cruce: Ligauerunt Achior ad arborem manibus, & pedibus. Augustinus: Ligatur qui soluit compeditos, ligno suspenditur, qui erigit elisos, aceto potatur fons vitæ. Item in capite, quia reddit ipsum tremulum, sicut & in Christo: Inclinato capite tradidit spiritum. *Vere ergo languores nostros, et cet.* Febricitans fuit genus humanum per iram: Hora septima reliquit eum febris. Iraq. (Idem ser. proxi. supe riore.; Ioan 18. e; Iudith.6.b; Ioan 19. f; Ioan. 4. g)

F ad modum febris accendit homines. Ira est accensio sanguinis circa cor. Istum quoque dolorem Christus pro nobis portauit per similitudinem, sicut patet. Febricitantes enim solent maxime caput dolere: sic & Christus vere caput dolere potuit, quia præ ceteris membris maxime passum fuit. Licet enim dorsum fuerit flagellatum, manus & pedes perforati, ipsum tamen caput sanctissimum, & miserandum alapis cæditur, sputis maculatur, arundine percutitur, spinis coronatur. Vnde bene potuit dicere illud: Caput meum doleo, caput meum doleo. Huius capitis membra non sunt, qui carnaliter viuendo, tantis eius doloribus non compatiuntur. Bernardus: Sub spinato capite non decet corpus viuere delicate. Item (Mat.27.d; 4.Reg.4. e)

solent

solent per sudorem creticare, sic Christus pro nobis agonizauit, & sudauit: Factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius. Ecce quam grauis fuit infirmitas generis humani, quam non per sudorem simplicem, sed sanguinis oportebat curari. Item per calorem solent vestimenta abijcere, sic & Christus dum nudus in cruce pependit. Vnde Michol ad Dauid ait: Quàm gloriosus, *et cet.* vsque, quasi videretur vnus de scurris. Dauid Christum, Michol synagogam significat. Sicut enim Michol primo fuit Dauid copulata, secundo alteri data, Dauid reddita, sic synagoga primo adhæsit Christo, modo autem Christum reliquit, in fine vero mundi ad fidem conuertetur. Synagoga ergo deridet nuditatem Christi in cruce pendentis.

Luc. 22. e — *2. Reg. 6. d*

SERMO II.

Vere languores nostros ipse tulit. Restat dicere de quattuor languoribus humani generis, quos tulit Dominus. Languidum quoque fuit genus humanum, & imbecille per accidiam: Erat autem quidam homo ibi triginta, & octo annos habens in infirmitate sua. Accidiosi enim imbecilles sunt ad fortia, & languidi ad opera. Istum languorem pro nobis Dominus tulit per similitudinem sicut patet. Languidi enim propter diuturnitatem morbi seruientes sibi tædio afficiunt: sic Christus. Vnde quidam dicunt quòd custodes dederunt ei acetum bibere, vt citius moreretur, & a custodia liberarentur. Item de lecto per se non ascendunt, nisi per alium deponantur: Sic Christus de lecto crucis, quamuis satis eum prouocarent, dicentes: Si Filius Dei es, *et cet.* tamen non descendebat, donec a Ioseph deponeretur: Depositum inuoluit in syndone munda. Hic est lectus, de quo: Impij fecerunt virum innoxium in domo sua. Domus est synagoga. Item tandem arescunt: sic & Christus. Psalmus: Omnia ossa mea, sicut cremium aruerunt. Quid mirum si corpus aruerat, de quo non solum in cruce, sed etiam in oratione tantus sanguis fluxerat? Augustinus: Cum oraret, globi sanguinis de toto corpore eius distillabant: *Vere* ergo *languores*, & cetera. Hydropicum etiam fuit genus humanum, per auaritiam: Ecce homo quidam hydropicus, *et cet.* Sicut enim hydropici quanto plus bibunt, tanto plus sitiunt: ita auari quanto plus temporalia crescunt, tanto plus in auaritiam ardescunt. Istum languorem Dominus portauit pro nobis per similitudinem sicut patet. Hydropici enim multum sitiunt: sic & Christus: Sitio. Bernardus: Domine, quid sitis? Ergo ne te plus cruciat sitis, quàm crux? de cruce siles, & de siti clamas: Sitio. Quid? Vestram fidem, vestram salutem, vestrum gaudium: plus animarum vestrarum quàm corporis mei cruciatus me tenet. Item sicut tympanum distenditur, sic Christus in cruce. Legitur, quòd transito mari rubro, sumpsit Maria tympanum & præcinebat. Maria animam deuotam, mare rubrum, passionem vel sanguinem significat, in quo Israel, idest fideles saluantur, Ægyptij, idest dæmones, vel impij pereunt. Tympanum autem est Christus in cruce. Sicut enim in tympano pellis super lignum, ita Christus in cruce distensus est. Tympanum ergo fit, & præcinit, qui Christum in cruce considerans, imitatur, & gratias agit. Item quandoque inciduntur, vt aqua emittatur: sic & Christus. Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis, & aqua. *Vere* ergo *languores*, & cet. Lunaticum, & epilepticum fuit genus humanum per gulam, & ebrietatem: Domine miserere filio meo, quia lunaticus est. Sicut enim lunatici corruunt & insaniunt, ita & ebrij. Istum languorem pro nobis Dominus tulit per similitudinem sicut patet. Solent enim tales se præcipitare in ignem, & in aquam: sic

Isa. 53. a — *Ioan. 5. a* — *Mat. 27. e* — *Luc. 23. g* — *2. Reg. 4. d* — *Psal. 101. a* — *Luc. 14. a* — *Ioan. 19. e* — *Exod. 15. c* — *Ioan 19. f* — *Mat. 17. b*

A & Christus se quasi præcipitauit in ignem passionis. Vnde ipse Dominus: Ego sum, si me quæritis, *et cet.* Hic est ignis, quo rubus humanitatis ardebat, in quo Dominus apparuit. Præcipitauit etiam se in mare in amaritudine passionum: Mitte me in mare, *et cet.* Item solent spumare: sic & Christus bene significatur in Dauid, de quo: Defluebantq. saliuæ eius in barbam. Saliuæ scilicet cõspuentium: Faciem meam non auerti. Item solent horrendas voces emittere: sic & Christus: Iesus autem clamans voce magna, emisit spiritum. Hæc vox dæmonibus fuit horrenda, sed hominibus multum attendenda. Bernardus: Valide
B clamauit, vt audiretur ab hominibus: clamoribus lacrymas addidit, vt homo compateretur. Sanguifluum etiam fuit genus humanum per luxuriam: Ecce mulier, quæ sanguinis fluxum, *et cetera.* Sicut enim verecunda est ista infirmitas, sic & peccatum luxuriæ. Istum languorem Dominus pro nobis tulit per similitudinem, sicut patet. Manifeste enim sanguine fluxit. Terra ne operias sanguinem meum. Item tales decolorantur, sicut & Christus: Non est species ei, neque decor. Item interius torsiones, & dolores habent, & in Christo super omnes dolores corporis exterius, fuit dolor de humana ingratitudine interius.
C Psalmus: Super dolorem vulnerum meorum addiderunt, *et cet.* Bernardus: Homo vide quid pro te patior, si est dolor sicut quo crucior: ad te clamo, qui pro te morior, vide pœnas quibus afficior, vide clauos quibus confodior. Cum sit tantus dolor exterior, interior tamen planctus est grauior, dum te ingratum experior.

Ioan. 18. b — *Exod. 3. a* — *Iona 1. d* — *1. Reg. 21. d* — *Isa. 50. c* — *Mat. 27. f* — *Mat. 9.* — *Iob 16. d* — *Isa. 53. b* — *Psal. 68. e*

SERMO III.

Cum videris nudum, operi eum. Vide ergo oculis mentis Saluatorem pro te nudum in
D cruce pendentem, & operi eum Fide, Charitate, deuotione, & operibus misericordiæ. Solent autem quattuor genera hominum esse nuda, videlicet, ebrij, spoliati, mendici, mimi siue scurræ, ita Christus fuit nudatus. De primo: Bibens inebriatus est, & nudatus iacuit in tabernaculo. Noe, de quo istud dicitur, Christum significat, qui fortissimo charitatis vino inebriatus fuit, quando pro hominis salute mori voluit. Cui bene ebriorũ proprietates conueniunt. Ebrius enim nudatur quandoque, sic Christus nudatus fuit quandoque, & derisus, sicut Noe a Cham. Vnde versus:
E
Cham ridet, dum membra videt detecta parentis:
Iudæi risere Dei pœnam patientis.

Item ebrius fatue incedit, sic & Christus. Vnde ipse est Dauid, de quo: Collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostia portæ, defluebantq. saliuæ eius in barbam. Collabebatur inquam, quando scilicet alapis hinc inde replebatur. Defluebantq. saliuæ in barbam, quando sputis in facie maculatus fuit. Impingebat quoque ad ostia inferni. Item ebrius inermis audacter inuadit armatum, sic Christus diabolũ, sicut significatum est in Dauid, qui armatum Goliam
F inuasit baculo crucis, & quinque lapidibus, quinque vulneribus. De secundo: Nudauerunt eum tunica talari, & polymita, miseruntq. eum in cisternam veterem. Ioseph nudatus Christum significat, quem expoliantes nudauerunt in passione. Spoliatum autem fuit Christi corpus vestibus. Psalmus: Diuiserunt sibi vestimenta mea, *et cet.* spoliata fuit anima corpore. Vnde per tunicam talarẽ Ioseph, caro Christi accipitur, quia spoliatus descendit ad cisternam inferni. Item spoliata fuit diuinitas: Spoliauit me gloria mea. Hoc factum est, quando Deum non, vt Deum glorificauerunt, sed sicut maleficum tractauerunt: Tamquam ad latronem existis, *et cet.* De tertio: Nudus fui, & non cooperuistis me. Nudus est Christus in membris, scilicet in pauperibus fidelibus

Isa. 58. b — *Gen. 9. d* — *1. Reg. 21. d* — *Mat. 26. d* — *1. Reg. 17. e* — *Gen. 37. e* — *Psal. 21. e* — *Iob 19. b* — *Rom. 1. c* — *Mat. 26. e* — *Mat. 25. d*

libus quotidie, sed nudus fuit olim in membris corporalibus in cruce. Bernardus: Vide pauperem Christum natum sine hospitio, iacentem inter bouem, & asinum in præsepio, inuolutum vili panniculo, fugientem in Ægyptum, sedentem in asino, nudum in patibulo. Adiuuantur pauperes nudi, quãdo motus exercitio currunt vel laborant, vt calefiant. Sed pauper nudus Christus quo modo pedibus currere, vel manibus laborare potuit, qui in vtrisque confixus fuit? Item adiuuantur qualicumque hospitio, vbi vel apud larem, seu focum, vel saltem sub tecto esse possunt: sed pauper & nudus Christus non solum de domo, sed etiam de ciuitate eijcitur: [*Heb. 13. b*] Iesus, vt sanctificaret populum per suum sanguinem, extra portam passus est. Exeamus ergo ad eum extra castra, *et cet.* Item adiuuantur pauperes nudi solis beneficio: sedent enim sæpe in sole, sed pauperi & nudo Christo sol quoque subtrahitur: [*Mat. 27. e*] A sexta enim hora tenebræ factæ sunt. De quarto: Nota quòd Michol subsannans Dauid, ait: [*2. Reg. 6. d*] Quàm gloriosus fuit rex Israel hodie discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, nudatus est, quasi nudetur vnus de seruis. Michol synagogam, Dauid autem Christum significat. Ancillæ seruorum animas fidelium significant, coram quibus immo pro quibus nudatus est Christus. Bernardus: Pro te nudatus est, vt te a nuditate æternæ damnationis liberaret. Sunt autem tria genera scurrarum. Sunt enim illusores, qui illudunt sensus hominum. Bonus illusor esset, qui hoc faceret, vt cum putaretur occidi homo, occideretur ouis, vel aries. Sic fecit Christus, sicut significatum est, vbi pro Isaac, occisus est aries. [*Gen. 22. c*] Aries humanam, Isaac diuinam Christi naturam significat. Item sunt ioculatores, vtpote citharistæ, viellatores, & huiusmodi. Talis quoque videbatur Christus. Vnde ipse significatur per Dauid, qui per citharam spiritum malũ fugauit. [*1. Reg. 16. d*] Per citharam Christus significatur, de hoc require infra sermone: *Exurge gloria mea, et cetera.* Item sunt histriones, *et cet.* hi sunt viliores, & colaphis cæduntur. Sic vtique Christus colaphis, & alapis cæsus fuit. Istis etiam illudi solet in cibo, & in potu, sicut & Christo. Psalmus: [*Psal. 68. e*] Dederunt in escam meam fel, *et cetera.* Hoc heu adhuc multi faciunt spiritualiter, sed væ eis: [*Abac. 2. c*] Væ qui potum dat amico suo mittens fel. *et cet.* Pensa homo ex prædictis, quantum propter te vilificatus est Christus. Sed certe, vt Bernardus ait, quanto pro te minorem se fecit Dei filius in humanitate, tanto maiorem exhibuit in bonitate, quanto pro me vilior, tanto mihi charior.

SERMO IV.

[*Thren. 4. d*] Spiritus oris mei Christus Dominus captus est, in peccatis nostris. Christus Dominus, cuius doctrina, cuius gratia, cuius sanguis est nobis spiritus, & vita, in nostris non in suis peccatis captus est. Considerandum autem quòd capiuntur quidam in vijs, sicut mercatores & diuites, quidam in bellis, sicut hostes, & milites, quidam in peccatis, sicut fures & latrones. Capiuntur, inquam, alij pro pecunijs, alij pro inimicitijs, alij pro maleficijs: Sic Christus captus est sicut diues pro diuitijs extorquendus, sicut miles pro inimicitijs cõponendis, sicut latro pro maleficijs puniendis. De primis: [*1. Reg. 4. d*] Arca Dei capta est. Arca diues, arca thesauros sapientiæ, & gratiarum continens est Christus. Bene autem legitur ibi, quòd Heli audiens arcam esse captam, fractis ceruicibus, mortuus. Heli enim peccatorem quemlibet significat, qui merito ceruices superbiæ, & obstinatæ mentis, & aliorum peccatorum mortalium frangere per contritionem deberet, dum Christum sic captum audiret. Sanguine hircino adamas frangi dicitur. Sed heu sanguine Christi cor tuum non frangitur. Bernardus: O duri, & obdurati Adam filij, quos non mollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amator, qui pro vilibus sarcinulis tam pretiosas merces expendit. Sicut autem diues captus quanto durius tenetur, tanto plus dare cogitur: Sic & Christus dure tenebatur in cibis. Psalmus: [*Psal. 68. e*] Dederunt in escam meam fel. Item in tormentis, quia manus, & pedes ferro ligati sunt, maxime ergo tortus, maxima dedit. Dedit enim paradisum malefico: [*Luc. 23. f*] Hodie mecum eris in paradiso. Largissime dedit regnum mundo: [*Ioan. 3. b*] Sicut Moyses exaltauit serpentem, *et cetera*, vsque habeant vitam æternam. Dedit spiritum inferno, sed non finaliter. Psalmus: [*Psal. 15. c*] Non relinques animam meam in inferno, *et cetera.* De secundo: [*Naum. 2. b*] Portæ fluuiorum apertæ sunt, templum vsque ad solum dirutum, & miles captiuus adductus est, & ancillæ eius minabantur gementes. In his verbis quattuor consideranda sunt, videlicet vulnerum Christi gratia, cum dicitur: Portæ fluuiorum apertæ sunt. Vulnera enim Christi, portæ cæli sunt, de quibus non solum fluuius sanguinis & aquæ, sed in sanguine gratiarum profluxit plenitudo. In his animæ deuotæ mentem habere debent, sicut columbæ, quæ sicut dicitur, resident iuxta fluenta plenissima. [*Cant. 5. c*] Item pœnarum sæuitia, cum dicitur: Templum vsque ad solum dirutum est. Templum enim est Christus: [*Ioan. 2. e*] Soluite templum hoc, *et cet.* Templum ergo vsque ad solum dirutum est, quando corpus Christi a capite vsque ad pedes laceratum, & attritum est. Bernardus: Respice a planta pedis, vsque ad verticem capitis, vbique mœror, vbique dolor. Item capientium violentia, quando additur: Et miles captiuus adductus est. O quàm strenuus miles fuit Christus, qui gigantem gladio inuasit, idest crucis baculo. Valde verecumdum est militi, si colaphizatur. Et heu de milite meo Christo dicitur: [*Mat. 26. g*] Colaphis eum ceciderunt, *et cetera.* Istum militem præ omnibus militibus, quos habuit in cælo, & in mundo, dilexit Deus Pater. Vnde per eius captiuitatem pacificata sunt omnia: [*Rom. 5. b*] Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. O maximum beneficium. Augustinus: Quid tam magnum beneficiũ quàm mori pro impijs? quàm sanguine iusto delere chirographum peccatoris? Item compatientium angustia, cum dicitur: Ancillæ eius minabantur gementes. Augustinus: Gementes sunt animæ Christo compatientes. Bona ancilla illa de qua: [*Luc. 1. e*] Respexit humilitatem, *et cet.* De tertio dicitur hic: *Christus Dominus captus est*, & in peccatis nostris non in suis. Vnde ad patrem dicit Christus in Psalmo: [*Psal. 58. a*] Ecce ceperunt animam meam irruerunt in me fortes, & quasi pater dicat: Quid o fili peccasti? Subiungitur, neque iniquitas mea, neque peccatũ meum, sine iniquitate cucurri, & direxi, tamen in peccatis nostris capitur sicut latro: [*Mat. 26. e*] Tamquam ad latronem, *et cetera.* Nota primo, quòd tamquam latro capitur. Secundo pessimum genus latrocinij ipsi imponitur, scilicet fractio Ecclesiæ: [*Ibidem. f*] Audiuimus eum dicentem: Ego dissoluam templum hoc, *et cet.* Tertio latro pro Christo dimittitur: [*Luc. 23. c*] Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam. Quarto cum latronibus crucifigitur: [*Mat. 27. e*] Crucifixi sunt cum eo duo latrones, *et cet.* Vere multum est diligendus, qui tam multa pro nobis passus est. Bernardus: Super omnia reddit te amabilem mihi, bone Iesu, calix, quem bibisti, opus redemptionis nostræ, hoc omnino amorem nostrum facile vendicat totum sibi, hoc inquam est, quod nostram deuotionem blandius allicit, & iustius exigit, & arctius stringit, & afficit vehementius.

SER-

SERMO V.

Ioan. 6. b

COlligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant. Panes hordeacei asperi ad comedendũ, possunt significare quinque aspera vulnera Christi, quibus animæ nostræ reficiuntur. Fragměta enim duodecim cophinorum, sunt circumstantiæ, & conditiones duodecim causarum passionem Christi aggrauantium. Considerandum est enim quæ persona, quam pœnam, qua parte, qua culpa, quibus ministris, quibus socijs, quibus solatijs, quibus instrumentis, quo loco, quo tempore, quo fructu, quo modo sustinuit, & harum causarum fragmenta diligenti consideratione, & feruenti deuotione colligenda sunt. Et licet plurima sint, colligite tamen ad præsens tria grossiora singularũ sportarum fragmenta. Vide igitur quæ persona patitur, & hic collige tria fragmenta. Christus enim est quo ad diuinam naturam excellentissimus, & ideo passio grauior. Grauius enim est principi alapa cædi, vel humiliari, quàm pauperi: Qui cum in forma Dei esset, *et cet.* vsque, mortem crucis. Item quo ad animam deliciosissimus: Delicijs affluens innixa super dilectum, idest super Verbum incarnatum. Grauius enim est deliciosc affligi, quàm alteri. Afflicta fuit anima Christi: Tristis est anima mea vsque ad mortem. Item quo ad corpus fuit tenerrimus. Vnde bene dicitur, quòd Abraam tulit vitulum tenerrimum, & optimũ, idest, carnem Christi ad coquendum in passione. Partus enim virginalis tenerrimus est. Quanto autem caro tenerior, & natura melior, tanto dolor maior. Augustinus: Dolor est testimonium bonæ naturæ. Secundo vide quam pœnam patitur, & hic collige tria fragmenta, de quibus Bernardus: O bone Iesu, quàm dura & quàm aspera pro hominibus passus es, dura verba, duriora verbera, durissima & horrenda crucis supplicia. De his tribus exempla per se patent. Tertio vide in qua parte corporis patitur, & hic collige tria fragmenta, secundum triplicem corporis dimensionem, scilicet longitudinem, latitudinem, profunditatem. In longitudine collige omnia, quæ passus est a capite vsque ad pedes. Bernardus: Respice a planta pedis vsque ad verticem capitis, vbique mœror, vbique dolor. Latitudinem attende a dextra in sinistram, & hic collige omnia, quæ passus in manibus, in brachijs, & in humeris, confixiones, distensiones, denudationes, flagellationes. In profunditate attende quàm in profundo corporis fuerunt claui, & lancea, quàm de profundo exiuerunt sanguis, & aqua. Bernardus: O quàm vehementi amplexu amplexatus es me bone Iesu in cruce, vbi sanguis de corde, aqua de latere, anima de corpore exiuit! Quarto, qua culpa patitur, & hic collige tria fragmenta, quæ sunt instrumentorum partes. Graue enim est pati sine offensione, grauius pro falsi criminis impositione, grauissimum pro beneficij exhibitione. Omnibus his modis passus est Christus. De primo: Qui peccatum non fecit, *et cet.* Et latro in cruce ait: Hic vero nil mali gessit. Et quod plus est, Pilatus ait: Nullam causam inuenio, *et cetera.* De secundo patet quòd imposuerunt ei de prohibitione tributi, de vsurpatione regni, de destructione templi. De tertio: Numquid redditur pro bono malum? *et cet.* Quinto vide a quibus ministris, vel auctoribus patitur. Et hic colliguntur tria fragmenta. Patitur enim ab illis, qui neque per læsionem, neque per indiscretionem, neque per coactionem excusari possunt. Leuius enim ferunt homines quando patiuntur ab ijs, quos læserunt. Sed ecce Dominus Iudæos non solum non læserat, sed eis benefecerat: Multa bona, *et cet.* Item quando patiuntur ab ijs, quorum stultitiæ, vel pueritiæ imputare possunt. Sed certe a Scribis legis doctoribus, non ab imperitis. Item a senioribus, & non a pueris patitur: Conuenerunt seniores plebis, & principes sacerdotum, & Scribæ, *et cet.* Item leuius ferunt homines, quando patiuntur a coactis, sed Iudæos nullus coegit, sed ipsi potius iudicem coegerunt: Si dimittis hunc, *et cet.* Sexto vide cum quibus socijs patitur. Et hic colliguntur tria fragmenta. Graue enim est pati cum vilibus, regem suspendi cum latronibus: Cum sceleratis reputatus est. Grauius est cum conuiciantibus: Qui cum eo crucifixi erant, conuiciabantur ei. Grauissimum autem est pati cum charis, & amantibus, vtpote cum matre, vel cum fratre suspendi. Et ecce mater Christi cum ipso crucifigebatur: Tuam ipsius animam pertransibit gladius, *et cet.*

Marginalia: *Circumstantiæ duodecim Christi passionem aggrauãtes.* — *Phil. 2. a* — *Cant. 8. b* — *Mat. 26. d* — *Gen. 18. a* — *Ber. ser. in die Pentec. prope fin.* — *1. Pet. 2. d* — *Luc. 23. f* — *Ibid. b* — *Ier. 18. d* — *Ioan 10. f* — *Luc. 22. g* — *Ioan. 19. b* — *Isa. 53. d* — *Mat. 27. e* — *Luc. 2. e*

SERMO VI.

Ioan. 6. b

COlligite quæ superauerunt fragmenta. Vide quibus solatijs, vel consolantibus Christus patitur, certe nullis, & hic tria colliguntur fragmenta. Graue enim est homini, si in tormentis eum nullus consolatur. Psalmus: Sustinui qui simul contristaretur, *et cetera.* Grauius autem si a multis exprobratur: Alios saluos fecit, *et cet.* Bernardus: In dictis sustinuit contradictores, in tormentis illusores, in factis obseruatores, in morte exprobratores. Item grauissimum est si ab hominibus deseratur: Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt. Et ad ipsum patrem ait Christus: Deus meus, vt quid dereliquisti me? Octauo. Vide quibus instrumentis patitur, & hic tria collige fragmenta, videlicet illusoria, vilificatoria, tortoria instrumenta, vt fuerunt purpura, sputum, crux, & similia. Sunt certe tot fragmenta quot instrumenta, vtpote vincula, purpura, sputa, corona, flagella, velum faciei, manus colaphizantes, arundo, claui, crux, acetum, lancea: immò tot sunt hic fragmenta quot sunt instrumentorum partes, vtpote singulæ spinæ in corona, singuli digiti, vel articuli in manibus colaphizantibus. Nono vide quo loco patitur Christus, & hic collige tria fragmenta. Aggrauatur enim passio ex loco propter multitudinem. Quanto enim quis pluribus locis confunditur, tanto grauius est. Et ecce Christus in horto ligatur: in domo Annæ a ministro alapa cæditur, in atrio Cayphæ conspuitur, in hospitio Herodis illuditur, in prætorio Pilati flagellatur, condemnatur, *et cet.* In via, crux ab eo baiulatur, in Golgota crucifigitur. Item propter loci turpitudinem: Exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ locus, qui sic dictus est propter caluarias decaluatorum. Turpis ergo est locus iste, & propter tormenta, & propter cadauera damnatorum. Item propter altitudinem. In alto enim suspenditur, vt manifestius confundatur. Sed quod illi ad confusionem, Christus ad salutem fecit. Bernardus: In altum Christus ascendit, vt ab hominibus videretur. Valide clamauit, vt ab omnibus audiretur. Clamori lacrymas addidit, vt homo compateretur. Decimo vide quo tempore patitur, & hic tria collige fragmenta. Tempus enim aggrauat Christi passionem: Vocauit aduersum me tempus. Aggrauat autem propter festi magnitudinem, propter quod multi conuenerũt in Ierusalem, vt coram pluribus inhonoraretur, in quo tempore grauius est affligi: Tempus flendi, & tempus ridendi. Item propter supplicij longitudinem passus est per totam noctem, & per diem vsque ad horam nonam, qua expirauit. Psalmus: Die ac nocte, *et cet.* Item propter beneficij ingratitudinem. Illo enim tempore a Iudæis patitur, quo eos de Ægypto liberauit. Insuper illo die anima expirauit, quo homini animam inspirauit. Illo die homo latus eius transfigitur, quo de latere matrem omnium transmisit. Vndecimo vide quo fructu patitur, & hic tria collige, fragmenta. Passus est, vt passio sua esset pretium redemptionis, signum dilectionis, exemplum imitationis. De primo: Non corruptibilibus, *et cetera.* Vnde graue est, quia tantum pretium in multis est

Marginalia: *Psal. 68. c* — *Mat. 27. e* — *Mat. 26. f* — *Psal. 21. a* — *Ioan. 19. c* — *Thren. 1. e* — *Eccls. 3. a* — *Psal. 31. a* — *1. Pet. 1. d*

est perditum. Bernardus: Fleuit Christus in cruce, quia cum passio sua sufficeret redemptioni omnium, profuit in redemptionem paucorum. De secundo: Maiorem hac dilectionem, *et cet.* Bernardus: Suffecisset ad redemptionem humani generis minutissima gutta sanguinis Christi, sed data est copia, vt ex inundatione beneficij, virtus innotesceret diligentis. Vnde graue est, quòd tantum diligens, tantum oditur. Psalmus: Posuerunt aduersum me mala, *et cet.* De tertio: Christus passus est pro nobis, *et cet.* Augustinus: Extremum moriendi genus elegit Christus, vt nullam mortem martyres formidarent. Vnde graue fuit quòd fructus imitationis statim in discipulos euacuatus fuit, quando relicto eo, omnes fugerunt, & Petrus eum negauit. Duodecimo: Vide modum passionis. Modus enim fuit contra nostram superbiam turpissimus: Morte turpissima, *et cet.* Item contra auaritiam humanam pauperrimus: Recordare paupertatis. Item contra humanam lasciuiam acerrimus: Recordare paupertatis absynthij & fellis, sicut multipliciter patet, specialiter tamen in durissima distentione membrorum in cruce. Psalmista: Dinumerauerunt omnia ossa mea. Glossa: Non poterat melius describi corporis extensio in ligno. Sed omnia hæc ad salutem nostram protulit.

Ioan. 15. b — *Psal. 108. a* — *1. Pet. 2. d* — *Mat. 26. f* — *Sap. 2. d* — *Thren. 3. c* — *Ibidem.* — *Psal. 21. c* — *Glo. interl. in hunc locum.*

IN SABBATO SANCTO

SERMO I.

Requieuit Deus die septimo, & cetera. Sicut in creatione mundi Deus hominem sexta die creauit, ita in sexta, sicut heri, hominem recreauit. Creauit hominem inspirando: Inspirauit in faciem eius, *et cetera.* Recreauit autem extirpando: Emissa voce magna, expirauit. Heri ergo sexta die opus redemptionis cōpleuit: sed hodie septima, ab opere in sepulchro quieuit. Considerandum autem quòd est quadruplex requies, videlicet diabolica, humana, diuina, angelica. De prima qua per peccatum diabolus in peccatore, & peccator in diabolo requiescit, dicitur: Requiescent omnes in torrentibus vallium, & in cauernis petrarum, & in omnibus frutetis, & vniuersis foraminibus. Requiescent dæmones in peruersis per delectationes, quæ per torrentes vallium significantur. Torrens cito crescit, cito transit: sic voluptas peccati. Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat. Item per obstinationes, & hoc in cauernis petrarum significatur. Cauernæ petrarum sunt corda obstinatorum. Item per simulationes, & hoc in frutetis, idest in herbis simulatarum virtutum. Item per occultationes peccatorum, & hoc in foraminibus significatur. Sed nota quòd requies diaboli fit per septenariū vitiorum, sicut requies Dei per septenarium virtutū: Cum immundus spiritus, *et cetera*, vsque tunc: vadit, & assumit septem spiritus nequiores se, videlicet superbiæ, inuidiæ, iræ, auaritiæ, accidiæ, gulæ, luxuriæ. De secunda requie, qua anima requiescit in Deo, dicitur: Reuertetur Iacob, & requiescet, & cunctis affluet bonis, & non erit, quem formidet. Ecce tres conditiones requiei. Prima est pœnitentia in conuersione. Vnde ait: Reuertetur Iacob, & hoc quadruplici culpa, scilicet cordis, oris, operis, consuetudinis: Reuertere, *et cet.* Secunda affluentia in consolatione. Vnde dicit: Cunctis affluet bonis, delicijs affluens. Tertia constantia in tentatione. Vnde ait: Non erit, quem formidet. Ideo bene dicitur in Psalmo: Conuertere anima mea in requiem tuam: quia, *et cetera.* In quo? quia eripuisti animam meam de morte, scilicet in conuersione, oculos meos a lacrymis in consolatione, pedes meos a lapsu in tentatione. Hæc requies tantum est bonorum. Augustinus: Omnis homo malus sabbatū habere non potest. Numquam enim conquiescit illi conscientia, quæ bona conscientia tranquillitas est, & illa tranquillitas sabbatum est cordis. Sed attende quòd hæc requies per septennarium fit. Psalmus: Quis requiescet in monte sancto tuo. Qui ingreditur, *et cetera.* Mons sanctus est Christus, in quo qui quiescere vult, debet esse immaculatus in cogitatione, iustus in operatione, sincerus in locutione, innocuus in conuersatione, victoriosus in tentatione, fidelis in promissione, vacuus ab iniusta temporalium collectione. De primo dicitur: Qui ingreditur sine macula, *et cet.* Sic omnia inuenies per ordinem in eodem. De tertia dicitur hic: *Requieuit Deus die septimo.* Psalmus: In pace in idipsum dormiam, & requiescam. In sepulchro autem requieuit in linteo. Item in aromatibus: Ligauerunt eum in linteo cum aromatibus. Item in lapide. Sepulchrum enim lapideum fuit, sic quoque spiritualiter in anima deuota requiescit Dominus in linteo munditiæ, in aromatibus virtutum, & gratiæ, in lapide perseuerantiæ. Psalmus: Elegit Dominus hæc, *et cet.* Sion est anima sancta. Sion speculum interpretatur. Ergo specialiter elegit Dominus Sion propter munditiam. Elegit eam nihilominus propter virtutis gratiam, hæc requies nostra in sæculum sæculi, quo ad perseuerantiam. Sed attende quòd hæc requies, & per septenarium habetur: Requiescet super eum Spiritus Domini, *et cet.* vbi septem dona Spiritus sancti enumerantur, per quæ ad requiem Dei anima præparatur. Ordinatur enim affectiua per spiritum timoris ad Deum, per spiritum pietatis ad proximum, per spiritum fortitudinis contra diabolum, & mundum. Ordinatur autem apprehensiua per spiritum sapientiæ ad superiora, per spiritum scientiæ ad inferiora, per spiritum intellectus ad interiora, per spiritum consilij ad exteriora. De quarta quæ est gloriæ, in qua angeli cum hominibus, & homines cum angelis requiescet, dicitur: Ibi requiescent in herbis virentibus, idest varijs Christi, & sanctorum meritis, in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel, idest super ordines angelorum: Festinemus ingredi in illam requiem. Sed attende quòd hæc requies etiam per septenarium attingitur: Mense septimo requieuit arca, idest Ecclesia super montes Armeniæ, idest super excelsa cælorum in ordinibus angelorum, licet nunc vacillet in aquis miseriæ. Per septem menses, septem ætates significantur, septima autem quiescendum, in hoc corpore in sepulchro, animæ in cælo requiescunt.

Gen. 2. a — *Gen. 2. b* — *Mar. 15. d* — Requies quadruplex — *Isa. 7. c* — *Luc. 11. e* — *Ier. 46. g* — *Cant. 6. d* — *Cant. 8. b* — *Psal. 114. a* — *Psal. 14. a* — *Psal. 4. b* — *Ioan 19. g* — *Ps. 131.* — *Isa. 11. a* — *Ezec. 34. d* — *Heb. 4. c* — *Gen. 8. a*

SERMO II.

Septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum, & requies Domini. Hodie charissimi est requies Domini in sepulchro. Sicut autem dictum est in præcedenti collatione, est requies diabolica, humana, diuina, angelica. De prima: Cum immundus spiritus, *et cet.* vsque quærens requiem, *et cet.* Ibi diabolus plane requiescit, vbi ei non resistitur. Vel quia peccatum occultatur, vel quia defensatur, vel quia bonum simulatur. Requiescit diabolus in peccatorum occultatione: Et requieuit Moab in fæcibus suis. Fæces latent in profundo liquoris. In fæcibus ergo latentia significantur peccata, in quibus diabolus requiescit. Item in peruersorum defensione: Requieuit Syria super Effraim. Quando enim peccator in defensione malæ societatis confidit, tunc Syria super Effraim requiescit. Gregorius: Quos similis reatus sociat concordi pertinacia, etiam defensione peruersa constipat, vt de facinoribus suis alterna se inuicem defensione tueantur. Item in virtutum simulatione, quando propter spem boni liberius peccatur. De hac dicitur hic: *Quærens requiem, et cet.* Domus autem scopis mundata dicitur, dum vita hypocritæ

Exo. 35. a — *Mat. 12. d* — *Luc. 11. e* — *Ier. 48. b* — *Isa. 7. a*

pocritæ apparet sancta & austera, *et cet.* De secunda: Ne insidieris, & quæras impietatem in domo iusti, neque vastes requiem eius. Hæc requies triplex est, scilicet corporalis: Dormite iam & requiescite, vbi legitur quòd tribus vicibus inuenit eos Dominus dormientes. Prima vice redarguit, secunda dissimulat, tertia concessit: quia requies corporalis quandoque fit ex carnalitate & lasciuia, & tunc reprehenditur; quandoque ex grauitate corporis & pigritia, & tunc dissimulatur. Non de illa pigritia dico, quæ peccatum est, quandoque ex necessitate, & indigentia, & hæc conceditur. Item legalis: In die septimo sabbatum est requies sancta Domino, omnis, qui fecerit opus in die hac, morietur. Hæc requies seruanda est diebus sollemnibus, quod est contra illos, qui a cupiditatibus, & a vanitatibus non requiescunt. De talibus ait Augustinus: Cum Deus præceperit obseruari sabbatum, illi, in ijs, quæ Deus prohibet, se exercēt. Sabbatum vacatio nostra a malis operibus, Vacatio illorum a bonis operibus est. Melius enim est arare, quàm saltare. Item mentalis: Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Et: Tollite iugum meum, *et cetera*, vsque inuenietis requiem animabus vestris. Non dicit cordibus quod est contra quosdam. Tria hic commendat Dominus, iugum in præceptis, mititatem in aduersis, humilitatem in prosperis. De tertia requie, quæ est requies Dei in nobis: Hæc requies mea, reficere lassum, scilicet proximum vel Christum in passione lassatum. Requies autem Dei triplex, videlicet in ventre virginali: Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. Tabernaculum est corpus, vel vterus Mariæ. Psalmus: Sanctificauit tabernaculū suum Altissimus. Item in morte triumphali. Psalmus: In pace in idipsum dormiam & requiescam: Requiescens accubuisti vt leo, *et cet.* Glossa, tradunt philosophi quòd catulus leonis cum fuerit natus, tribus diebus, & tribus noctibus dormit. Deinde patris fremitu excitatur, sic & Christus paterna virtute a dormitione mortis. Item in virtute spirituali. Vnde secundum aliam litteram dicitur: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem in prosperis, & quietum in aduersis, trementem sermones in præceptis. In talibus enim floribus sicut apes libenter requiescit Spiritus sanctus: Flos de radice eius ascendet, *et cet.* Spiritus sancti requies in nobis est nostra requies in ipso Augustino: Quantum nos amat Deus fratres, vt quia nos requiescimus in eo, & in nobis se dicat requiescere. Non enim ipse aliquando turbatur. De quarta requie: Sedebit populus hic in pulchritudine pacis in tabernaculis fiduciæ & requie opulenta. In hac requiescit Christus, Angelus, homo, requiescit Deus ab omnibus operibus creationis, redemptionis, resurrectionis. Psalmus: Surge Domine in requiem tuam. Item angelus. Vnde de grano sinapis quod Christum significat dicitur: Quod fit arbor, vt volucres & Angeli quiescant in ramis eius. Rami sunt extensiones illuminationum. Item homo ibi requiescit: Requiē dabit tibi Dominus Deus tuus, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit. Requies in affectione, splendor in cognitione, liberatio in resurrectione.

Marginalia: Prou. 24. b; Mat. 26. d; Exo. 35. a; Leuit. 23. a; Thren. 3. d; Mat. 11. d; Isa. 28. c; Eccli. 24. a; Psal. 45. a; Exo. 4. b; Gen. 49. b; Glos. in hūc locum; Isa. 66. a; Isa. 11. b; Isa. 32. d; Mat. 13. d; Isa. 58. e

IN RESVRRECTIONE DOMINI,

SERMO I.

EXurge Domine saluum me fac, quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa. Hodie illuxit nobis festiuus dies exultationis & lætitiæ, aduenit pascale gaudium iucunditatis immensæ, eo quòd inuitatur ad nuptias agni resurgentis, & eius sponsæ matris suæ Ecclesiæ. Ideo Charissimi gaudeamus, & animo exultemus in signo: Deo gloriam debemus in verbo, vt Christo Redemptori nostro, & eius sponsæ sit iucunda decoraque laudatio. Gaudeamus, inquam propter introitum nostræ lætitiæ, exultemus propter fructum nostræ fiduciæ, Deo gloriam debemus propter incrementum nostræ victoriæ. Et dicamus Christo triumphāti cum lætitia nostri cordis: Tu spes nostri certaminis, tu gloria nostri generis, quia omnes aduersarios nostros superasti. In nascendo contulit consortium naturæ. In patiendo beneficium gratiæ. Sed in resurgendo complementum gloriæ. Hoc autem Pascale gaudium, & infinitum gloriæ beneficium desiderans propheta Dauid fieri in diebus suis, exclamabat flagrantissimis desiderijs dicens: *Exurge Domine, saluum me fac*, & cetera. In quo quidem verbo rectissimo ordine tria notantur, scilicet. Primo Dominicæ resurrectionis affectuosa exclamatio. Secundo captiui hominis perfecta liberatio. Tertio diabolicæ potestatis iusta exterminatio. Hodierna namque die Dominus noster Iesus virtute propria resurrexit, captiuum hominem de diabolica potestate liberauit, & diabolum cum eius exercitu in profundum maris inferni submersit. Primo ergo notatur Dominicæ resurrectionis affectuosa exclamatio, cum dicit: *Exurge Domine*, scilicet a mortuis. Secundo captiui hominis perfecta liberatio, cum subdit: *Saluum me fac*. Tertio potestatis diabolicæ iusta exterminatio, cum subinfert: *Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi, sine causa*. Sine autem causa dicitur, eo quòd licet homo iuste detineretur, tamē diabolus iniuste detinebat. Ideo iusta fuit eius potestatis exterminatio. Dicit ergo: *Exurge Domine*, vbi notatur affectuosa exclamatio Dominicæ resurrectionis. Vere ista resurrectio affectuose ex totis medullis cordis erat desideranda, & mellifluis vocibus laxis vibris gutturis exclamanda, propter tria specialia priuilegia, quæ habuit Christus in sua resurrectione nobis super omnia expedientia. Primum ergo priuilegium fuit, primitas insolitæ nouitatis. Secundū priuilegium fuit, virtuositas propriæ potestatis. Tertium priuilegium fuit, exemplaritas nostræ necessitatis, siue resurrectionis. Primo Christus habuit primitatem insolitæ nouitatis in sua resurrectione. Nullus enim deposita morte lamentabilis vetustatis, nouæ vitæ inæstimabilē lætitiam inchoando resurrexit a mortuis, quia homo Dominus Iesus Christus fuit primogenitus mortuorum, quia deuicto mortis imperio coronatus est, diademate nouæ incorruptibilitatis. Quis enim debuit prior vincere mœstitiam inueteratæ mortis, & inchoare lætitiam nostræ perpetuitatis, nisi qui habet clauem reserandi aditum æternitatis? Ipse enim tamquam auctoritatē habens poterat Angelis præcipere: Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales: Nam per meum sanguinem facta est reperatio concordiæ humilis & vtilis, & relaxatio vindictæ iudicialis. Nūc ergo amoto gladio flammeo de porta paradisi, volo vt fiat reseratio ianuæ cælestis, quia ego sum Dominus virtutum, qui per proprium sanguinem deuicto diabolo

Marginalia: Psal. 3. b; Psal. 23. b; Gen. 3. a

diabolo acquisiui regnũ cæleste. Et ideo non inquantum Deus, sed inquantum homo ipse est rex gloriæ. De ista autem nouitate dicitur: Christus resurgens a mortuis primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Ita Apostolus tamquam prudens, & discretus exprimit primitias nouitatum, quas post habuit in resurgendo. Primo ne consolatio dissoluatur in lætitiam proponit miseriam mortis, quæ est materia desolationis, cum dicit: per hominem mors. Secũdo ne desolatio absorbeatur in tristitiam, medicinam resurrectionis subiungit, quæ est materia consolationis, cum subiungit: & per hominem Christum resurrectio mortuorum. Vt ergo vnum ex altero mitigetur, & quælibet mors trahat occasionem a fraudulentia hostis (tamen causam, siue originem habet ab arrogantia mentis, & consummationem a concupiscentia carnis) ideo dicitur: Sicut in Adam omnes moriuntur, merito suæ præuaricationis, sed medicina mortis est per diuinam misericordiam, merito dictæ passionis. Vnde prima & immediata causa mortis non est Deus, cum sit summe ens, & indeficiẽs, & mors sit maximum inter omnes defectus pœnalitatis, sed voluntas cadens a rectitudine, & perpetuitate iustitiæ, sicut dicitur: Deus mortem nõ fecit, nec lætatur in perditione viuorum. Iustitia enim perpetua est, & immobilis. Iniustitia enim acquisitio est mortis. Secundo Christus in sua resurrectione habuit virtuositatem propriæ potestatis. Non enim indiguit suffragio orationis deuotæ, nec adminiculo administrationis angelicæ, quamuis vsus sit obsequio cælestis iustitiæ, & de hoc dicitur in Psalmo: Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Pauperes & inopes erant sancti patres in lymbo positi, quia in carcere teterrimo, non habentes, vnde se redimerent: & ideo valde miseri, & gementes affectuosis desiderijs anhelabant accelerari illud beneficium resurrectionis, quorum vota exaudiens dicit Dominus: Nunc exurgam, loquitur in prima persona, quasi potestatem habens ponendi animam suam in passione, & iterum sumendi eam in resurrectione. Sed dicet forsitan naturalis philosophus: quo modo poterit hoc fieri, vt corpus animale, & ex contrarijs compositum sit indissolubile, & perpetuo durabile? Et theologus: Si vis vt argumẽtum tuum in omni materia teneat, ad multa inconuenientia te adducam. Nam primo vis quòd Deus non possit plus, quàm natura, & opifex plusquam opus, quod inconueniens esse nullus dubitat. Arguit etiam sic: Est impossibile secundum naturam: ergo est impossibile simpliciter. Consequens non sequitur. Secundum inconueniens est, quòd tu vis quòd natura habeat virtutes occultas, vt in adamante attrahere ferrum, & in salamandra, quæ conseruatur in igne, & in multis alijs. Deus autem vis quòd non habeat virtutem, nisi quam tuis oculis possis conspicere, quod maximum inconueniens esse constat, cum parua sint, quæ videmus opera Dei, & infra absconditа sunt maiora his, sicut dicitur. Tertium inconueniens est, quòd vis quòd Deus promiserit obedientiam naturæ, quod si verum esset, non illuminasset cæcum, non mundasset leprosum, non suscitasset mortuum. Quarto supponis falsa, procedis per incõcessa, dicendo corpus animale esse, & ex contrarijs compositum, quia non animale, sed spirituale, & ab omni contrarietate eleuatum per habitum gloriæ, & dispositum ab anima in perpetuum in vita conseruari. Sententia horum verborum potest elici ex verbis Augustini, in epistola ad Colossenses, vbi dicit sic: Ex consuetudine operum expertorum, opera Domini inexperta infirmitas humana garrit acrius, dicens: Si caro est, & sanguis, si sanguis, & ceteri humores, & si ceteri humores: ergo corruptio.

1.Cor.15.c | Ibidem. | Causa mortis. | Sap. 1. c | Psal. 11. b | Eccli. 43. d

A Eodem modo dicit: Si flamma est, ardet, si ardet, vrit: ergo tres pueros in camino ignis incendit. Si ergo credis id miraculum, quare de rebus mirabilibus ambigis, quòd si non credis, Iudæorum eris cæcior cæcitate. Valet ergo diuina potentia de corporali natura manente, auferre quas voluerit qualitates, ac per hoc valet mortalia membra mortalitate semota stabilire vigore, vt vera sit effigies, nulla sit labes, vera sit motio, nulla sit fatigatio, vera comedendi potestas, nulla esuriendi necessitas. Tertio erat desideranda resurrectio ista, propter exemplaritatem nostræ resurrectionis, siue necessitatis. Christus B caput, & exemplar nostræ resurrectionis ad hoc resurrexit, vt nos eius membra de nostra resurrectione certificaret, alioquin monstruosa res esset si caput resurgeret sine membris. Et propter hoc arguebat Apostolus valde bene, & efficaciter contra illos, qui negabant resurrectionem, dicens: Si mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit. Si ergo necesse est Christum resurrexisse, quia ante fuit, hoc impossibile est non fuisse: necesse est ergo mortuos resurgere. Vnde statim sequitur: Oportet autẽ hoc corruptibile induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Vnde ad inserendam cordibus fideliũ C fidem resurrectionis, & ad amouendam ambiguitatem diffidentiæ, & desperationis, dicit: Si enim credimus quòd Iesus mortuus est, & resurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cũ eo. Hanc ergo firmam fiduciam cũ beato Iob habentes, non debemus propter alicuius boni Christiani mortem contristari, sicut & ceteri, qui spem non habent.

Secundo sequitur captiui hominis perfecta liberatio, cum subdit: *Saluum me fac*, perfecte namque Christus miserum hominem liberauit, siue saluauit eo quòd, Primo saluauit eum ab offensione totalis culpæ, per infusionem iustificantis gratiæ. Se- D cundo saluauit eum ab obligatione reatus pœnæ, per tolerationem mortis satisfactoriæ. Tertio liberauit eum complete, in generali resurrectione a calamitate corporalis miseriæ, per collationem reformantis gloriæ. Primo saluauit eum ab offensione totalis culpæ, per infusionem iustificantis gratiæ. Et de hoc dicitur: Deus autem qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem qua dilexit nos, cum essemus mortui peccato, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia estis saluati. Vere diues, & superabundans fuit Deus pater in misericordia, quando ad omnimodam charitatem, & dilectionem quam erga nos habuit, voluit mortuos in peccatis viuificare, & saluare a E morte quorumlibet peccatorum, infundendo nobis vitam gratiæ merito passionis filij sui vnigeniti. Certe si torrens tantæ dulcedinis attingit Christianas animas, non est locus ingratitudinis, immo præ nimia deuotione dilectionis continuæ redderet gratiarum actiones multifariam. Similiter de hoc dicit Angelus Virgini: Ipse est qui saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Secundo saluauit ab obligatione reatus pœnæ, per tolerationem mortis satisfactoriæ, sicut dicitur: Quis est iste, qui venit de Edom tin- F ctis vestibus de Bosra: ipse formosus in stola sua, gradiens in multitudine virtutis suæ. Ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum, quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. Angelici namque spiritus videntes ipsum formosum in sua stola gradientem in multitudine virtutis suæ præ nimia admiratione prorumpunt in hæc verba. Edom enim interpretatur sanguinolẽtus, tinctis vestibus ex abundanti aspersione proprij sanguinis, qui fluxit de manibus, & pedibus in crucifixione, de capite in coronatione, de toto corpore in flagellatione. Et de corde in lateris apertione. Quis est iste qui venit de Bosra, de loco tribulationis, & angustiæ? Bosra angustia

1.Cor.15.b | 1.Thes.4.c | Iob. 19. d | Ephes. 2. a | Mat. 1. d | Isa. 63. a | Ioan 19. f

stia interpretatur. Respondit eis Iesus: Ego qui loquor iustitiam, verbo proferendo, & facto adimplendo. Nam mortem suscepi propter inflexibilem rigorem præuenientis iustitiæ, ratione primæ præuaricationis, & propugnator sum ad saluandum patres vestros de lymbo inferni, propter immutabile decretum, siue iusiurandum politicum, quod iurauit Deus Pater ad Abraam, daturum me ei in pretium liberationis. Vt sine timore populus meus de manu dæmonum liberatus, libere seruiat Deo: & ideo rubrum, & sanguinolentum est indumentum mei corporis. Et vestimenta, idest membra mea compressa sunt, sicut calcantium racemos in torculari, eo quòd torcular est vas aptum ad premendum racemos mortis, & angustiæ. Calcaui solus, vt de meo sanguine compresso ex toto corpore solueretur debiti reatus pœna pauperrimi hominis. Vnde Psalmus: Liberauit pauperem a potente, & pauperem cui non erat adiutor: parcet pauperi, & inopi, & animas pauperum saluas faciet rex noster Iesus Christus ante sæcula operans salutem in medio terræ. Tertio saluabit hominem in generali resurrectione a calamitate corporalis miseriæ, per collationem reformantis gratiæ, vel gloriæ. Et de hoc dicitur: Saluatorem expectamus Dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Qui enim vult, vt configuretur corpus suum claritati corporis Christi in patria, debet primo in via ad exemplum Christi suum corpus conterere ieiunijs, & humiliare afflictionibus, & etiam submittere vilibus seruitutibus: quia tanto in gloria surget claritati corporis Christi conformior, quanto pro eius amore fuit vita ista humilior. Tertio in verbo proposito notatur diabolicæ potestatis miseria, vel iusta exterminatio, cum subinfert: *Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi, sine causa*. Dicitur autem diaboli exterminatio iusta triplici de causa. Primo propter dolositatem deceptionis, & fraudulentiæ, in vsurpando dominationem hominis primi. Secundo propter malignitatem præsumptionis, & iniustitiæ, in suggerendo occisionem innocentis Christi. Tertio propter rectitudinem æquitatis iustitiæ, in non patiendo perturbationem ordinis vniuersi. Vnde iustum fuit, vt exterminaretur diaboli potestas, tum quia dolose, & fraudulenter vsurpauit dominium primi hominis, tum quia iniuste, & nequiter persuasit mortem Christi innocentis, tum quia æquitatis diuinæ iustitiæ non debebat pati deordinationem totius vniuersi. Primo iusta fuit diabolicæ potestatis exterminatio, propter dolositatem deceptionis, & fraudulentiæ in vsurpando dominium primi hominis. Et de hoc potest exponi illud: Orietur stella ex Iacob, & consurget virga ex Israel, & percutiet duces Moab, vastabitq. omnes filios Seth: Et erit idumæa possessio eius. Stella ista est virgo Maria propter refulgentiam virtutum gratiarum: sed virga habens virilitatem ad expugnandum, vt fiat miseris in adiutorium, est Dominus noster, qui virtute proprij sanguinis percussit infernales duces superbi Moab, & arte suæ multiformis sapientiæ fallens fraudem proditoris diaboli, per mortis inductionem, abstulit sibi captiuum hominem, quem possidebat, & medelam salutis inde tulit, scilicet de ligno, hostem vnde læserat decipiendo. De hoc similiter dicitur in prædicto themate: *Exurge Domine saluum me fac*. Secundo fuit iusta diabolicæ potestatis exterminatio propter malignitatem præsumptionis iustitiæ, in persuadendo mortem innocentis Christi. Vnde dicit Abacuc: Percussisti caput de domo impij, denudasti fundamentum, vsque ad collum. Maledixisti sceptris eius capiti bellatorum eius, venientibus, vt turbo ad dispergendum me. Quia diabolus persuadendo eius infernalibus membris venientibus, vt turbo ad dispergendum innocentem, vt crucifigerent eum: ideo iustum fuit, vt ipse diabolus caput infernalis domus percuteretur potestate, & dominio proprij serui denudaretur, & priuaretur. Tertio iusta fuit diabolicæ potestatis exterminatio propter æquitatem rectitudinis iustitiæ, in non patiendo perturbationem ordinis vniuersi. Vnde: Dextera tua Domine percussit inimicum, & in multitudine gloriæ tuæ deposuisti aduersarios meos: misisti iram tuam, & deuorauit eos quasi stipulam. Æquitas enim diuinæ iustitiæ ordinem vniuersi conseruari iubet, & perturbari vetat. Vnde ne diabolus de sua malitia, & peccato per quod turbauerat totum vniuersum, reportaret commodum, dignum fuit percuti, priuari, & puniri. Et propter hoc dicitur: Pauebit Assur virga percussus. Assur diabolum signat, qui pauescit cum percutitur virga diuinæ æquitatis. Rogemus, *et cetera*.

(Luc. 1. g; Psal. 71. a; Psal. 73. c; Philip. 3. d; Num. 24. c; Abac. 3. c; Exo. 15. a; Isa. 30. g)

SERMO II.

Exurge gloria mea, exurge psalterium. &c. Ecce quàm amabiliter, & dulciter pater alloquitur filiũ de sua resurrectione. Nã secundũ Glossam verba ista pij sunt patris ad filium, vel diuinæ naturæ ad humanam, *et cet*. *Exurge*, ad diuinam gloriam magnificandam, ad angelicam ruinam reparandam, ad humanam miseriam subleuandam, ad diabolicam malitiam dissipandam. De primo dicitur hic: *Exurge gloria mea, exurge psalterium*, & cetera. Christus enim est gloria patris in resurrectione. Fuit tunc psalterium, & cithara in passione. Sicut enim in huiusmodi instrumentis chordæ super lignum tenduntur, sic membra, & nerui Christi super lignum crucis. Vnde Ecclesia compatiendo cantat: Tensa laxa viscera. O quàm dulces sonos, quos de chorda cordis reddidit hæc cithara, dum Christus in cruce loquebatur octo verba. Duas chordas pro malis, duas pro bonis, duas pro toto mundo, duas pro semetipso. Tangens pro bonis ergo primus sonus est: Mulier ecce filius tuus. Secundus: Ecce mater tua. Ostenditur autem in his, quàm specialem curam bonorum habeat Christus. Item pro malis, primus: Pater dimitte illis, *et cet*. Secundus: Hodie mecum eris in paradiso. Hoc enim sono omnibus impijs spem dedit. Item pro toto mundo, primus: Sitio, idest desidero fidem & salutem. Secundus: Consummatum est, quidquid scilicet pro redemptione mundi debui pati. Item pro se primus: Deus meus vt quid me dereliquisti. Secundus: Pater in manus tuas. De secundo. Psalmus: Tu exurgens misereberis Sion, quia tempus miserendi eius, quia venit tempus: quoniam placuerunt seruis tuis, lapides eius, *et cet*. In hoc misereberis cælestis Sion, vt exurgas, & reædificetur per fidem resurrectionis tuæ. De lapidibus eius, qui seruis tuis, idest Angelis placent, pretiose enim empti sunt, dicitur quòd de pecunia templi emebantur lapides excisi de lapidicinis ad instaurandum Domini templum. Templum est corpus Christi: Soluite templum, *et cetera*. Pecunia huius templi, qua empti sunt huius lapides viui, est sanguis Christi: Non corruptibilibus, *et cet*. Augustinus: Sanguine suo nos emit, sanguine agni immaculati emit, sanguine vnigeniti Filij Dei emit. Tres dicit esse lapidicinas. Mundum, infernum, sepulchrum. De prima lapides exciduntur, in conuersione impiorum. De secunda, in liberatione in lymbo captiuorum. De tertia, in resurrectione mortuorum. In primam descendit Christus in corpore, & in anima. In secundam in anima. In tertiam in corpore, de qua hodie corpus suum excidit, & multa corpora sanctorum, quæ surrexerunt cum eo. Quicumque ergo lapides sic per bonam vitam aptati fuerunt, vt seruis tuis placeant, in ædificium cælestis Sion ponentur. Noli ergo negligere tempus ædificandi. Augustinus: Nunc est tempus, vt ædificetur Sion, nunc intrant lapides in stru-

(Psal. 56. b; Ioan. 19. e; Luc. 23. e; Ibidem. f; Ioan. 19. e; Mat. 27. f; Psal. 101. b; 4. Reg. 12. b; Ioan. 2. c; 1. Pet. 1. d)

in structuram. Perfecto ædificio, & dedicata domo, quid curris sero quæsiturus, inaniter petiturus, frustra pulsaturus, foris remansurus. Væ lapidibus, qui non placent seruis istis. Descenderunt in profundum quasi lapis. De tertio, Psalmista: Propter miseriam, *et cet.* De gemitu dic, & de miseria beatæ Virginis, & Magdalenæ, & discipulorum pro morte Christi, quo modo Iacobus se iurauerat non comesturum panem, donec Christus resurgeret, immo certe pro subleuanda totius mundi miseria Christus resurrexit. Nisi enim a morte resurrexisset, mundus in eum non credidisset, & sic in triplici miseria permansisset. Prima est grauis in hoc mundo: Si impius fuero, væ mihi est: si iustus, non leuabo caput, saturatus afflictione, & miseria. Secunda est grauior in iudicio: Dies calamitatis & miseriæ. Totus mundus non posset enarrare miserias malorum in die iudicij. Tertia grauissima in inferno: Dimitte me, vt plangam, *et cet.* vsque, terram miseriæ, & tenebrarum. De quarto, Psalmista: Exurgat Deus, & dissipentur, *et cet.* Fugiant dæmones, fugiant æquitatem, qui fugerunt peditem animam Christi. De equo corporis descendés in morte dæmones fugauit. Cum ergo in resurrectione ad equum redierit, magis timeant & fugiant. Fugiant autem non solum dæmones, sed etiam eorum armigeri homines impij & infideles. Fugiant certe gehennam, & pœnitentiam: A voce equitis, & mittétis sagittam fugit omnis ciuitas. Eques est Christus. Ciuitas, mundus. Sagitta damnationis sententia de arcu iudicij super impios mittenda. Psalmista: Vt fugiant a facie, *et cet.*

Exo. 15. a *Psal. 11. b* *Iob 10. c* *Soph. 1. d* *Iob 10. d* *Psal. 67. a* *Ier. 4. f* *Psal. 59. b*

SERMO III.

Psal. 85. d

FAc mecum signum in bonum. Verbum istud est filij ad patrem pro sua resurrectione monentis. O mi sancte Pater fac mecum signum Ionæ prophetæ, quod iam factum est in capite, & adhuc fiet in membris. Bonum signũ est resurrectio Christi. Est enim signum gloriæ eius in cælo, signum misericordiæ in mundo, signum victoriæ in inferno, signum iustitiæ in iudicio. Resurrectio itaque Christi signum est glorificationis eius, & nostræ per ipsum: Refert virgam Aaron in tabernaculum testimonij, vt seruetur in signum. Nota quo modo magorum virgis in ariditate permanentibus, virga Aaron cito floruit. Vnde & ipse, & filij eius exaltati fuerunt. Quod exponit Gregorius in Glossa de Christi resurrectione. Virga enim arida fuit caro Christi in morte. Arida vtique propter sanguinis extractionem, & spiritus emissionem. In flore autem gloria corporis resurgentis significatur. Psalmus: Refloruit caro mea. Bene potest autem Christus dicere: Ego flos campi. Flos horti clausus est. Flos campi communis est. Ita Christus communis est omnibus. Quidam tamen dicunt quòd flos campi dicitur quidam paruus flos valde rubicundus habens quinque folia, sicut Christus quinque vulnera rubicunda. Aaron autem Christum significat summum sacerdotem. Virga igitur arida floruit, quando caro Christi mortua resurrexit. Et hoc est signum exaltationis Aaron, & filiorum eius, idest Christi & Christianorum in æterna gloria. Virgæ autem reliquæ corda nostra significare possunt, quæ vsque ad diem nouissimum permanent in ariditate incinerationis: Ossa arida, *et cet.* sed in die nouissimo pulcherrime florebũt per gloriam resurrectionis. Psalmus: Iustus vt palma florebit. Augustinus: Videte fratres si plantati estis in domo Domini, si vultis florere sicut palma, & multiplicari sicut cedrus libani, & non arescere sicut fœnum, sole cadente, sicut ij, qui videntur florere, sole absente. Heu tunc de istorum virgis, idest de malorum corporibus non flores, sed quasi serpentes, & dracones fient, quando mali plus quàm serpentes, & dracones abominabiles, & horribiles resurgent. De secundo: Sicut fuit Ionas signum Niniuitis, ita erit filius hominis generationi isti. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus noctibus, vsque, in corde terræ, idest in inferno. Vnde super illud: Proiecisti me in profundum in corde maris, *et cet.* Glossa interlinearis, idest in inferno, pro quo in Euangelio habetur in corde terræ, idest in inferno, & ita infernus in medio terræ esse perhibetur. Vnde terræ amatores, qui per auaritiam in corde glutiunt, ipsi tandem a corde terræ, idest in inferno glutientur, per ventrem ergo ceti abyssus inferni significatur. Et bene: sicut enim multa millia alosarum sunt in ventre ceti, ita multa millia animarum in inferno: Dilatauit infernus animam suam, *et cet.* Custodiat nos Deus ne in istum ventrem horrendum veniamus. De hoc ventre post triduum Ionas euomitur in aridam, & tertio die Christus ab inferis ad immortalitatem resurrexit. Et certe non solum de ventre inferi hodie egredietur, sed omnium iustorum animæ, quæ per multa annorum millia deuoratæ in hunc ventrem descenderant, hodie cum Christo euomuntur, & magna pars vacua relinquitur. Vnde de diabolo dici potest illud: Diuitias, quas deuorauit, etiam euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus, idest de inferno. Gregorius: Descendit ad inferos, solos illos per gratiam suam liberauit, qui eum & venturum esse crediderunt, & præcepta eius viuendo tenuerunt. Sicut autem post signum in Iona factum, Niniue per Ionam conuersa est, ita post resurrectionem Christi mundus, qui per Niniue significatur, per Christum, & eius Apostolos conuersus fuit. Ex hoc enim mundus in eum credere, & sperare vere potuit, quia ipsum tam potenter resurrexisse audierunt. Vnde super dictum versum: *Fac mecum signum in bonum*, dicit Glossa: Resurrectio Christi signum est, quo virtus Dei declaratur, spes credentium confirmatur.

Num. 17. c *Psal. 27. c* *Cant. 2. a* *Ezec. 37. a* *Psal. 91. d* *Mat. 12. d* *Iona 2. b* *Isa. 5. d* *Iob. 20. c* *Gregor. in Reg. lib. 6. cap. 179. ind. 15.*

SERMO IV.

Psal. 85. d

FAc mecum signum in bonum. Sicut hodie dictum fuit, resurrectio Christi non solum sic est signum gloriæ eius in cælo, vel misericordiæ in mundo, sed etiam victoriæ in inferno. Quo modo enim tam potenter de inferno ad resurgendum exiuisset, nisi tyrannos inferni primus vicisset! De hoc tertio signo: Ipse est liberator atque saluator faciens signum in cælo, & in terra, qui liberauit Danielem de lacu leonum. Daniel Christum significat, interpretatur enim iudicans, Christus enim pro peccatis hominum fecit Deo Patri iudicium satisfactionis in cruce, & faciet iudicium condemnationis in fine: Omne iudicium dedit Pater Filio. Per lacum infernus significatur: Tu in sanguine testamenti emisisti vinctos de lacu, in quo non est aqua Glossa: In quo non est vlla refrigerans misericordia, quam diues quærebat: Intingat extremum digiti sui in aquam, *et cet.* Septem leones vero sunt dæmones: Tamquam leo rugiens, *et cet.* Septem leones dicuntur, qui per septem vitia capitalia hominibus dominantur. Descendente ergo Daniele, idest Christo in lacum inferni sicut agnus coram leone, ita isti leones coram agno tremuerunt, neque Danielem Christum inuadere præsumpserunt. Ecce ergo magnum signum Daniel, de lacu leonum victor exiuit, & Christus ab inferis victor dæmonum resurrexit. Non solum certe de lacu exiuit, sed etiam vinctos secum duxit. Gregorius: Illos ex inferni claustris rapuit quos suos in fide & actibus recognouit. Sed nota quòd damnum, quod per Danielem leones habuerunt, in persecutoribus Danielis in lacum missis ferocissime vindicauerunt. Caue ergo persecutor Danielis nostri, Caue peccator inimice Iesu Christi. Caue, pœnitẽdo in hoc mundo, ne Leones infernales damnum eis per Christum

Dan. 6. g *Ioan. 5. d* *Zach. 9. c* *Luc. 16. f* *1. Pet. 5. c*

Christum illatum atrocissime in te vindicent in inferno. De quarto nota quòd resurrectio Christi signu est iustitiæ in iudicio. Vnde cùm sub figura futuri iudicij flagello de funiculis facto Christus eiecisset vendentes, & ementes de templo, dixerunt Iudæi: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? Respondit Iesus, & dixit eis: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Ecce reædificationem templi in triduo, signum dicit esse iudicij sui, quod fiet in flagello. Templum ergo corpus Christi, de quo: Portæ fluuiorum apertæ sunt, templum ad solum dirutum est. Portæ autem fluuiorum sunt vulnera Christi, e quibus fluxit sanguis Christi, & salus mundi. De illa autem media porta duo fluuij venerabiles exierunt, videlicet de porta vulneris in latere: Continuo exiuit sanguis, & aqua. Templum ergo ad solum dirutum fuit, quando corpus Christi flagellis, & spinis, clauis, & lancea laceratum extitit, & sic solutum fuit miserabili solutione templum corporis Christi in eius passione. Sed reædificatum est tertio die resurrectionis. Illud ergo idem templum, & non aliud, illud idem corpus, quod solutum fuit tam miserabiliter, idem reædificatum fuit tertio die mirabiliter. Augustinus: Ille qui flagellatus est, qui consputus est, ille qui spinis coronatus est, ille qui colaphis cæsus, ille qui in ligno suspensus est, ille qui in cruce mortuus est, ille qui in lancea percussus, ille qui sepultus, ille est qui resurrexit. Et hæc festina, & mirabilis, & potentissima reædificatio signum est potestatis eius in iudicio. Qui quia cum tanta potentia resurrexit de sepulchro, signum est quòd cum magna potestate veniet de cælo, tunc flagello suæ districtionis eijciet reprobos, præcipue simoniacos. Funiculi autem, ex quibus hoc flagellum paratur, peccata hominum sunt. Psalmus: Funes peccatorum circumplexi sunt me, quasi funiculos ad seipsos flagellandos Domino ministrant, qui peccatorum restes faciunt, quos non faciunt nisi insani. Nunc ergo charissimi quæramus bene viuendo Dominum tam mitem in sua resurrectione, ne inueniamus ipsum tam seuerum in nostra resurrectione. Bernardus: Vitam vestram fratres componite: qui mitis resurrexit ex morte, quàm districtus iudex veniat, præuidete.

Ioan. 2. c — Naum 2. b — Ioan. 19. f — Psal. 118. b

SERMO V.

Iesum quæritis Nazarenum crucifixum; surrexit, non est hic. Commemoratio hic fit passionis Christi, & resurrectionis. Sed de resurrectione videamus, de qua dicit Angelus: *Surrexit, non est hic.* Surrexit autem gloriosissime, verissime, potentissime, vtilissime. De primo: Dormiuit autem Samson vsque ad medium noctis, & inde consurgens apprehendit ambas portæ fores, & portauit ad verticem montis. Samson interpretatur sol eorum, & significat Christum, qui etiam corpore sole clarior fuit in resurrectione. Quid mirum? omnes enim iusti claritatem solis habebunt: Tunc iusti fulgebunt sicut sol, *et cetera.* Anselmus: In illa vita pulchritudo iustorum solis plenitudini, quæ septempliciter quàm modo sit splendidior erit, adæquabitur. Nota ergo quòd in splendore solis significatur dos claritatis, in perpetuitate solis, dos impassibilitatis, in virtute solis actiua (sol enim penetrat integrum vitrum) dos subtilitatis, in celeritate solis, dos agilitatis, immo sole celeriores erunt sancti. Anselmus: Velocitas agilitatis tanta nos concomitabitur, vt ipsis Angelis Dei æque celeres simus, qui a cælo ad terras, & econtrario dicto citius dilabuntur. Samson igitur noster Christus dormiuit somno mortis, a quo in resurrectione surrexit, qui non totam ciuitatem infernalem, sed tantum fores, idest eos, qui in lymbo, quasi in foribus erant, secum in montem cæli tulit. Ambas quoque fores tulit, quia iustos vtriusque sexus secum duxit. De secundo: Inuenerunt congregatos vndecim, & qui cum ipsis erat dicentes, quòd surrexit Dominus vere, *et cetera.* Dicunt, vere. Sed vnde hanc veritatem sciebant? Certe Christum audiendo: Ego sum, nolite timere. Item videndo. Tunc aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum. Item tangendo: Infer digitum tuum huc. Gregorius: Ille dubitando cicatrices vulnerum tetigit, & a nostro pectore dubietatis vulnus amputauit. Item corde sentiendo: Nonne cor nostrum ardens erat, *et cet.* Vnde: Quod audiuimus, & vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ, & vita manifestata est, scilicet cordis. Tu vero fac, vt cum Apostolis Christum resurgentem audias, verbo eius obediendo, videas per fidem cognoscendo: tangas, operibus attingendo: sentias, corde diligendo. De tertio scribitur, vbi dicitur, quòd surrexit Iudas Machabæus, & ostenditur quàm potenter surrexerit Iudas, & inter cetera dicitur: Similis factus leoni in operibus suis, & sicut catulus leonis, *et cet.* Iudas Machabæus Christum significat. Iudas enim glorificans: Machabæus percutiens interpretatur. Christus autem glorificat bonos, percutit malos: Quicumque honorificauerit me, ego glorificabo eum, *et cetera.* Christus autem leo fuit, inferos inuadendo, & catulus leonis in resurgendo. Vnde: Requiescens accubuisti vt leo, & vt catulus leonis, secundum aliam litteram Glossæ. Dicunt Physici, quòd catulus leonis cum fuerit natus, tribus diebus, & tribus noctibus dormit, deinde patris fremitu tremescens cubilis locus excitat dormientem. Sic Christus in cubili sepulchri paterna virtute excitatur: Ecce vicit leo de tribu Iuda. Vnde etiam de illis sanctis quattuor animalibus, quæ vidit Ioannes, Christus significatur, scilicet in homine, vitulo, leone, aquila. Deus est homo, nascendo: est leo, resurgendo: est vitulus, patiendo: est auis, alta petendo. De quarto, Psalmus: Surge Domine in requiem tuam, *et cet.* Augustinus: Arca eius Ecclesia est, surrexit prior, surgat Ecclesia, non auderet sibi in resurrectione corpus promittere, nisi prius exurgeret caput. Ecce ex verbis Augustini patet vtilitas resurrectionis Iesu Christi. Et bene per arcam significatur. Sicut enim arca auro tegebatur, & vestiebatur, ita Ecclesia auro immortalitatis, & æternæ claritatis in resurrectione vestietur. Sicut enim arca, quando castra mouenda erant in quattuor angulis per circulos aureos eleuebatur, quasi ad surgendum: ita Ecclesia secundū fidem quattuor Euangelistarum surget a quattuor plagis mundi: Mittet filius hominis angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabit electos eius a quattuor ventis cæli.

Mat. 16. b — Iudic. 16. a — Mat. 13. e — Luc. 24. e — Ibidem. f — Ibidem. e — Ioan. 20. f — Luc. 24. e — 1. Ioan. 1. a — 1. Mac. 3. a — Gen. 49. b — Glo. in hūc locum. — Idem sup. ser. 2. de sabbato sancto. — Apoc. 5. b — Psal. 131. b — Mat. 24. e

SERMO VI.

Ego sum resurrectio & vita. Hoc verbum conuenit festiuitati hodiernæ resurrectionis Dominicæ. Christus enim Iesus virtute diuinitatis, & merito humanitatis, est resurrectio sua, & aliorum effectiue. Est autem resurrectio sua corporalis, fidelium spiritualis, omnium generalis. De prima: Recordamini qualiter locutus est, *et cet.* vsque & tertia die resurget. Verba ista sunt duorum Angelorum. Vnde nota, quòd Angeli resurrectionem Christi denunciant, & significant quadrupliciter, videlicet per habitum, per verbum, per factum, per situm. Per habitum. Vnde ibi duo Angeli apparuerunt in veste fulgenti, ad significandam gloriam humanitatis, qua in resurrectione vestitus est filius Dei. Quod etiam significatur in transfiguratione, de qua dicitur: Vestitus eius albus refulgens. Gregorius: Candor enim vestis splendorem nostræ denunciat sollemnitatis. Item per verbum. Vnde dicunt:

Ioan. 11. e — Luc. 24. a — Luc. 9. d

Recor-

Recordamini, *& cet.* Surrexit, non est hic. Item per factum. Vnde Angelus reuoluit lapidem, vt videndo non solum audiendo certificentur de resurrectione. Mystice autem significatur, quòd quando lapis infidelitatis de corde tollitur, resurrectio verius creditur. Item per situm: Viderunt iuuenem sedentem a dextris, dicitur de duobus Angelis, quòd vnus ad caput, & vnus ad pedes sedit, in quo significatur, quòd ille, cuius resurrectionem nunciabant, iam non in sinistra transitoriæ vitæ, sed in dextera vitæ perpetuæ est, & simul ibi est cũ capite diuinitatis, & pedibus humanitatis. De secunda: Ecce hic positus est in ruinã, & in resurrectionem multorum in Israel. Resurrectio ista fit a morte culpæ. Debet autem fieri ad imitationem resurrectionis Christi, cuius resurrectio fuit matutinalis, integralis, socialis, immortalis. Fuit itaque matutinalis: Surgens Iesus mane, *et cet.* Sic tu non sero, sed mane resurge a peccatis: Qui mane vigilabunt ad me, *et cet.* Ne tardes conuerti ad Dominum, *et cet.* Item integralis. Vnde neque manum, neque pedem reliquit Christus in sepulchro, immo post resurrectionem ostendit manus, & pedes: sic tu a peccatis totus resurgas: Totum hominem sanum feci in Sabbato. Qui ergo adhuc manus operum, vel pedes affectuum mortuos habet, vel qui conuersus iniusta bona, vel odium, vel aliud vitium non reliquit, nondum resurrexit. Deus enim nullum resuscitat, nisi integraliter. Augustinus: Numquam Dominus aliquẽ sanauit, quem omnino non liberauit, totum enim hominem vere sanauit in sabbato. Item socialis: Multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Sic & merita tua per peccatum extincta tecum resurgent in conuersione. Augustinus: Pœnitentia non solum dimittit peccata, sed etiam restituit ablata. Sicut autem cum Christo non omnia corpora, sed multa surrexerunt, ita tecum non omnia, sed in charitate facta bona opera viuificantur. Versus:

Illa reuiuiscunt, quæ a viuis facta fuerunt.

Vel aliter potest dici quòd localis dicitur resurrectio animæ, quia socios culpæ immo quoslibet familiares secũ trahere debet ad vitam, sicut Noe, Loth, Moab suas familias saluauit. Augustinus: Rape ad Deum quot potes, & dic eis: Tunc amemus. Item immortalis: Resurgens ex mortuis iam non moritur: sic & tu perseueranter resurgas in conuersione, vt de cetero non moriaris transgressione. Psalmus: Non moriar, sed viuam: Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum. De tertia: Per hominem mors, per hominem resurrectio mortuorum. Qualiter autem futura sit resurrectio, dicitur ibidem: Omnes resurgemus, *et cet.* Vbi ostenditur quòd mortui resurgent vniuersaliter, dissimiliter, celeriter, integraliter. Resurgent vtique vniuersaliter. Vnde ait: Omnes quidem resurgemus: Vidi mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu throni. Item dissimiliter. Vnde sequitur: Sed non omnes immutabimur, scilicet per gloriam resurrectionis: Procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, *et cetera.* Item celeriter. Vnde sequitur: In momento, in ictu oculi, *et cetera.* Item integraliter. Vnde sequitur quòd mortui resurgent incorrupti, idest sine diminutione membrorum integri: Qui multiplicat gentes, & perdit eas, & subuersas in integrum restituit. Perdit per mortem, restituit per resurrectionem.

Mar. 16. b; Mat. 28. a; Mar. 16. a; Ioan. 20. c; Luc. 2. e; Mar. 16. b; Prou. 8. b; Eccli. 5. b; Ioan. 7. a; Mat. 27. f; Rom. 6. b; Psal. 117. c; Ioan. 8. g; 1. Cor. 15. c; Apoc. 20. d; Ioan. 5. e; Iob 12. d

FERIA SECVNDA POST PASCHA.

SERMO I.

Mane nobiscum Domine, quoniam aduesperascit. Libenter manent homines, vbi habent amicos, item vbi rogantur, item vbi epulentur, & est hospitium, item vbi pax est, & securitas. Ita Christus ad manendum nobiscum allicitur per charitatis amicitiam, per orationis instantiam, per mentis opulentiam, per pacis confidentiam. De primo: Si quis diligit me, sermonem *et cet.* & pater, *et cet.* vsque, & mansionem apud eum faciemus. Magna promissio. Si papa vel Imperator apud te mansionem per diem facturus esset, quanta solicitudine te, & domũ tuam ad hoc præparares? Ecce si diligis Deum, Deus tecum manet. Si etiam diligis proximum, omne odium relinquendo, neque factis, neque verbis proximo nocendo, Deus tecum manet: Si diligamus inuicem, Deus manet in nobis. Hic est Christus, qui cum Maria, & Martha libenter mansit, quæ eum tantum dilexerunt. In Maria est charitas, qua Deo inhæretur: in Martha vero charitas, qua proximo ministratur. Vnde bene dicitur: Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, *et cet.* Igitur sicut nullus ibi manere posset, vbi sedenti nullus locus daretur, sic nec Christus sine charitate in nobis manet. Charitas enim & sedem, & locum sedendi in anima præparat Deo. Augustinus: Charitas Christi cor pacificat, mentem in tentationibus roborat, & vt sedes sapientiæ sit in anima iusti, quietem tribuit, & locum præparat. De secundo dicitur hic: *Coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum Domine, quoniam aduesperascit,* & cetera. Quando finis vitæ nostræ appropinquat, tunc aduesperascit. Sicut mane principium, meridies medium, ita vespera finis vitæ. Mane iuuentus, meridies virilitas, vespera est senectus. Omnibus his temporibus si Dominum inuitaremus, ipse libenter exaudiret. Psalmus: Vespere & mane, & meridie narrabo, & annunciabit, & exaudiet vocem meam. Si ergo neglexisti eum inuitare mane, inuita vespere, *et cet.* Certe multi credunt mane, vel meridiem esse, quibus iam vespera est. Vnde non decipiat quemquam flos iuuentutis, qui tam cito arescit vespere. Psalmus: Mane floreat, & transeat vespere, *et cet.* Augustinus: Decidat in morte, & durescat in cadauere, arescat in puluere. Dicamus ergo orantes mane, & rogemus nos: Mane nobiscum, Christum, vt Christus roget nobiscum manere spiritum suum: Ego rogabo patrem, *et cet.* Sed certe non solũ est oratione inuitandus, sed etiam lacrymis cogendus. Dicitur hic enim: *Et coegerunt illum.* Vnde super hoc dicit quædam Glossa: Oratio Dominum linit, lacryma cogit, hæc vngit, illa pungit. De tertio: Hodie in domo tua oportet me manere. Zacchæus, cui hoc dicitur, erat princeps publicanorum, & illud bene sciuit Dominus quòd apud diuites bonum hospitium est. Diues hospitium est mens virtutibus opulenta. Vere enim diuitiæ sunt timor Domini, iustitia, misericordia, humilitas, castitas, patiẽtia, *et cet.* Talibus diuitijs beata Virgo super quamlibet animam puri hominis abundauit: Multæ filiæ congregauerunt diuitias, *et cet.* Et ideo in eius hospitio Dominus libenter mansit. Si has diuitias habes, multos per ipsas habebis amicos, scilicet Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, & Angelos: Diuitiæ addunt amicos plurimos, a paupere autem, & hi, quos habuit, separantur. Signum est diuitis hospitij, vbi multa ad portam pauperibus dantur, & ibi libenter manet

Luc. 24. e; Ioan. 14. e; 1. Ioan. 4. c; Luc. 10. g; 1. Ioan. 4. e; Psal. 54. e; Psal. 89. b; Aug. enar. in Psal. 89. to. 8.; Ioan. 14. b; Luc. 19. a; Prou. 31. d; Prou. 19. a

manet Dominus, alioqui non. Vnde: Qui habet substantiam huius mundi, *et cet.* vsque, quo modo charitas Dei manet in eo? De quarto: Quærebant Iesum Iudæi apprehendere, & exiuit de manibus eorum, & abijt iterum trans Iordanem in eum locum, vbi erat Ioannes baptizans primum, & mansit illic. Ecce fugit persecutores, & inimicos suos, & manet vbi securus videtur in loco baptismi in Bethania, quæ interpretatur domus obedientiæ. In illis enim baptizatis, qui obediunt prælatis, & Dei mandatis, manet Dominus, vnde inimici sui diabolus, & mundus eum non eijciant, vel vbi domum mentis per ignem luxuriæ, vel auaritiæ, super caput suum non crement, vel odio seu iracundia pacem pectoris non turbent: Remansit puer Iesus in Ierusalem, quod interpretatur pacifica. In pace libenter manet Iesus. Psalmus: In pace factus est locus eius. Sed pacificam, & securam non habet mansionem in pectore illo, vbi bona sua in continuo sunt periculo. Bernardus: Periclitatur castitas in delicijs, humilitas in diuitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequam sæculo.

1. Ioan. 3. c — Ioan. 10. g — Luc. 2. f — Psal. 75. a

SERMO II.

NOnne cor nostrum ardens erat in nobis? Quid mirum si cor ardebat, quod Christum in via socium habebat? Cor enim amantis caminus est Dei inflammantis. Sicut enim cor est speculum Dei, arca Dei, ager Dei, ita & caminus Dei. Vnde & cor iustum tamquam speculum, debet esse mundum, vt arca, opulentum, tamquam caminus accensum, tamquam ager fructiferum. Cor debet esse mundum innocentia, diues virtutum opulentia, ardens amoris vehementia, fructiferum bonorum operum vehementia. De primo: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Videbunt certe, & tanto melius, quanto speculum cordis fuerit mundius. Psalmista: Videbitur Deus deorum in Sion, quod interpretatur speculum. O stultitia mirabilis, mundat homo faciem, manus, pedes, immo etiam calceos mundat, & miserum cor non mundat, cum tamen nisi mundum sit, stare in conspectu Dei perpetuo non possit. Psalmus: Quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde. Item quod plus est, purgant se corpora naturaliter, sicut mare mortuos expellendo, vinum fæces eijciendo, corpus humanum per hos, per nares, per alias vias immunda expellendo, sed miserum cor se non mundat, sed plus sordes congregat, cum tamen per munditiam consequeretur diuinam amicitiam: Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. O quàm cor mundum abominatur sordes peccatorum? Anselmus: Mallem purus a peccatis, & innocens gehennam intrare, quàm sorde pollutus cælorum regna tenere: cum constet solos malos torqueri, & bonos in cælesti beatitudine foueri. De secundo: Bonus homo de bono thesauro cordis, *et cet.* Thesauri cordis sunt virtutes, quas hic enumera. Isti sunt regales thesauri regi Christo offerendi: Apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum dilectionis, tus orationis, myrrham contritionis. Psalmus: Cor contritum & humiliatum, *et cet.* Quicumque thesauros habet, a latronibus caueat, idest dæmonibus. Gregorius: Tentari desiderat, qui thesauros publice in via portat. Caueant ergo sibi de peregrinatione, & eleemosynis, & alijs bonis operibus, de quibus solent gloriari. Thesauri enim virtutum in arca cordis claudendi sunt sera humilitatis. Ambrosius: Custos virtutum est humilitas. Hanc seram imitando acquire a filio fabri Iesu Christo: Discite a me, quia mitis sum & humilis, *et cet.* Clauos etiam ad confirmandam seram ab ipso accipe, quibus humiliter cruci affixus fuit. De tertio dicitur hic: *Nonne cor nostrum ardens*, & cetera. Ardor dilectionis fornacem, siue caminum cordis impleat totaliter: Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, *et cetera*. Item perseuerãter: Ignis in altari, idest in corde, semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subijciens ligna mane per singulos dies. Ligna sunt Dei beneficia. O quanta naturalia beneficia corporis, & animæ contulit tibi Deus. Nota quòd quidam a principe exoculari iussus, petiuit vnum sibi oculum relinqui, asserens quòd tunc dicere posset, numquam principem aliquem tam magnum donum dedisse. Quid ergo nos dicemus, cum non solum oculos, sed omnia membra, & ipsam animam nobis Deus dederit. Ligna vero sunt Christi naturalia in morte pro nobis tradita, & per ipsa alia scilicet sacramentalia, spiritualia, & redemptionalia, & æterna, quæ sacerdos Christus per singulos dies subijcit, dum quotidie beneficia nobis expendit, vel impensa, vel impendenda ad mentem nobis reducit. Hæc ergo sunt ligna, hi sunt carbones viui, quibus cor tuum ardere debet per dilectionem, immo & fumare debet per contritionem: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorũ. De quarto: Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono, & optimo, *et cet.* Fructus boni cordis sunt bona opera: In omni opere bono fructificantes. Sed væ terræ cordis humani, quæ non fructus meritorum, sed spinas profert peccatorum: Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam opportunam illis, a quibus colligitur, accipit benedictionem a Deo, proferens autem spinas, & tribulos, reproba, & maledicto proxima. Hæc est benedictio, quæ misericordibus dabitur in iudicio, sicut: Esuriui enim & dedistis mihi, *et cetera*. Quid ergo de proferentibus spinas nequitiæ, cum maledicatur, qui non habet ficus misericordiæ? Quæ maledictio significata est, vbi ficus maledicitur.

Luc. 24. e — Mat. 5. a — Psal. 83. c — Psal. 23. a — Prou. 22. b — Luc. 6. g — Mat. 2. b — Psal. 50. d — Mat. 11. d — Mat. 22. d — Leuit. 6. b — Tob. 6. b — Luc. 8. b — Coloss. 1. b — Heb. 6. b — Mat. 25. d — Mat. 21. b

SERMO III.

SVrrexit Dominus vere. Notabile est quòd discipuli dicunt vere. Et iuxta hoc notandum, quòd in Scriptura sub attestatione veritatis nobis insinuantur quattuor de Deo. Videlicet potentia, sapientia, clementia, prouidentia diuina. De primo nota quòd Heliodorus, cum thesaurum ærarij templi Ierosolymitani auferre vellet, per militis cuiusdam aurea arma habentis priores equi calces illisus fuit. Vnde interrogatus a rege, qui eum miserat: Quisnam esset aptus adhuc semel Ierosolymam mitti? ait: Siquidem habes hostem, aut regni tui insidiatorem mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamen euaserit, subiungens eo quòd in loco illo vere sit Dei quædam virtus, *et cetera*. Timeant inuasores locorum sacrorum. Mystice autem rex iste diabolus est. Ipse est rex, *et cetera*. Homo vero Dei templum: Templum Dei estis vos, & Spiritus sanctus habitat in vobis. Ærarium est cor iusti, in quo sunt thesauri virtutũ, & meritorum: Bonus homo de bono thesauro cordis sui, *et cet.* Nuncij eius diaboli sunt homines peruersi, qui thesaurum istum auferre conantur, dum bonos ad peccatum factis, vel verbis pertrahunt. Alliciendo enim te ad luxuriam, auferunt thesaurum continentiæ, si lædunt te verbis, & factis auferunt thesaurum charitatis, dum eos odis. Gregorius: Non curat antiquus hostis, vt temporalia tollat, sed vt charitatem in nobis finiat. Per equitem autem significatur Christus, cuius equus est caro de qua descendit in mortem, dum anima separata fuit a carne. Vere autem ad equum suum redijt in resurrectione. *Surrexit* enim *Dominus vere*. Nam ipse certissime est Dei virtus. Aurea vero arma sunt immortalitatis donum, & alia dona corporis indumenta.

Luc. 24. e — 2. Mac. 3. d — Iob. 41. d — 1. Cor. 3. c — Luc. 6. g

menta. Hic equus illidit malefacientes in præsenti corripiendo, vel in futuro damnando. De secundo: Nota quòd cum Daniel somnium de statua, & de lapide abscisso de monte sine manibus, & statuam conterente, exposuisset Nabuchodonosori, ipse Nabuchodonosor ait: Vere Deus vester Deus Deorum est, & Dominus regum reuelans mysteria. Vere magna Dei sapientia apparet in huius mysterij reuelatione, & maxime in significatione, videlicet in incarnatione Christi, & mundi conuersione, quæ in eodem mysterio significantur. Statua enim regnum mundi significat, qui ad modum statuæ ædificatur. Fuit autem ex auro & argento, in quibus opulentia. Item ex ære & ferro, in quibus potentia: & ex luto, & re fictili, in quibus concupiscentia significatur. Ex his tribus constat statua mundanæ vanitatis: Omne quod est in mundo, *et cetera*. Hæc statua per lapidem, idest Christum, sine manibus amplexus virilis de monte excellentissimæ Virginis abscisum, est contrita in mundi conuersione, & horribiliter conteretur in malorum damnatione: Qui ceciderit super lapidem, *et cet.* vsque conteret. De tertio: Vere languores nostros ipse tulit. Inter omnia diuinæ clementiæ indicia maximū est passio Christi, quæ animarum nostrarum languores tulit. Vnde cantat Ecclesia: Quæ te vicit clementia, *et cet.* super omnia reddit te amabilem, *et cet.* Bernardus: Require in sermone: Spiritus oris mei. Sed nota quòd languor vitiorum humanum genus totum infecerat: Omne caput languidum. Glossa interlinearis, idest princeps, & omne cor mœrens, idest sapiens, quia in corde est sapientia, a planta pedis, *et cet.* idest a minimis vsque ad summos. Hieronymus: Christus dolores nostros portauit in capite spinis coronatus, in corde lancea vulneratus, in pedibus clauis confossus, & breuiter a planta pedis, vsque ad verticem capitis, non fuit in eo sanitas: O vos omnes, *et cetera*. O vos superiores, qui estis caput aliorum, attendite caput pro vobis spinatum. O vos inferiores, qui estis pedes in corpore Ecclesiæ, attendite pedes pro vobis confossos clauis. O vos sapientes, qui estis cor, attendite cor, & latus pro vobis transfixum. Bernardus: O quàm vehementi amplexu, *et cet.* Require in sermone: Colligite fragmenta ne pereant, in tertio membro. Caput tamen per arundinem, per colaphos, per spinas, plura passum est, quia superiores in plurimis offenduntur. De quarto: Cum Iacob angelos in scala vidisset, & Dominum, dicit: Vere Dominus est in loco isto. Certe in omni loco est Dominus: Cælum & terram ego impleo, specialiter tamen præsens est per gratiam, mediante scala fidei. Cuius duo ligna extensa, ac principalia sunt fides diuinitatis, & humanitatis Christi, ligna vero gradalia sunt singuli fidei articuli. Per hanc scalam in cælum ascendunt, qui angeli per sanctitatem sunt. Sed bone Deus, scala est iam plena dæmonibus. Qui enim non peccant, angeli sunt, qui peccant & pœnitent homines sunt, qui peccant & non pœnitent, diaboli sunt siue dæmones. Sed dicis: Quo modo diabolus sum, cum fidem habeam? Respondeo: Et dæmones credunt, & contremiscunt.

Dan. 2. g · *1. Ioan. 2. c* · *Mat. 21. d* · *Isa. 53. a* · *Isa. 1. b* · *Thren. 1. d* · *Gen. 28. d* · *Ier. 23. e* · *Iac. 2. d*

FERIA TERTIA
POST PASCHA.
SERMO I.

Luc. 24. f

STetit Iesus in medio, & cetera. Dominus est in medio Ecclesiæ, & fidelis animæ ad quattuor, videlicet ad confortandum per gratiam, ad illuminandum per sapientiam, ad vindicandum per iustitiam, ad beatificandum per gloriam. De primo, Psalmus: Fluminis impetus, *et cet.* vsque, Deus in medio eius non commouebitur, *et cet.* Ciuitas hæc est Ecclesia, vel fidelis anima, fluminis impetus est virtus gratiæ Spiritus sancti: Qui credit in me flumina, *et cet.* Per istud flumen est Dominus in medio ciuitatis, idest Ecclesiæ, vel animæ, & ideo ipsa non commouebitur ad malum, quæ per gratiam conseruatur. Sicut enim lignum vitæ in medio paradisi vitam naturæ, sic Christus vitam gratiæ conseruat: Lignum vitæ in medio paradisi. Hoc lignum vitæ non gustant quicumque in paradiso cæli non sunt per mundam vitam, sed potius in stabulo diaboli sunt per putridam vitam: Computruerunt iumenta in stercore suo, *et cet.* De secundo: Vidi septem candelabra aurea, & in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis. Septem candelabra aurea septem status in Ecclesia significare possunt. Primus est paruulorum baptizatorum: secundus coniugatorum: tertius viduarum: quartus virginum electorum: quintus clericorum minorum: sextus prælatorum: septimus religiosorum. In his statibus boni in Ecclesia illuminantur, & illuminant proximos, vnde & candelabra dicuntur: illuminantur a Deo, vnde facies eius, qui in medio candelabrorum videbatur, sicut sol fuit. Reuera sol illuminans bonos, Christus est. Sed heu sol iste per tres horas occubuit in passione Christi. Per tres horas tres ætates hominum significari possunt. Iuuenilis, virilis, senilis. Quicumque ergo per tres horas, idest per tres ætates in tenebris vitiorum sunt, signum est, quòd in eis Christus crucifigatur. Boni ergo sunt, in quorum medio sol iste non occubuit: Stetit vtique sol in medio cæli, non festinauit occumbere, *et cet.* Sol in medio cæli stans omnibus est communis, sic & Christus. Bernardus: Non dissimulemus, non excusemus, in medio est, omnibus se Christus offerens. De tertio. Psalmus: In medio autem Deos dijudicat. Glossa: Discernit vasa alia in honorem, alia in contumeliam, vbi dij dijudicantur. Timendū est angelis, magis autem timendum est hominibus, maxime autem dæmonibus. Angeli sunt qui boni sunt per gratiam, homines qui peccant per ignorantiam, dæmones qui peccant per malitiam, dij autem non solum perfecti intelligi possunt. Psalmus: Ego dixi dij estis. Sed etiam perfecti apparentes, & potentes & sapientes & diuites, quos in mundo isto homines, vt deos venerantur, quos dæmones igne iniquitatis sæpe succendunt: Dederunt deos eorum igni. Deus ergo & hic, & in futuro in medio deos diuidat, dum bonos a malis discernit. Vnde: Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis. Per firmamentum Christus. Psalmus: Firmamentum est Dominus timentibus se. Per aquas superiores boni, per inferiores mali significantur. Iudica homo temetipsum ne iudiceris. Gregorius: Iusti viri cum districtionem futuri iudicis contemplantur, peccata sua ad memoriam reducunt, deflent quæ commiserunt, districte se iudicant ne iudicentur. De quarto: In gloria ero in medio eius, loquitur Dominus Ierusalem, & significat illam, quæ sursum est. Vnde Christus in medio sanctorum, & angelorum est diuinitate & humanitate. Vnde: Introduxerunt arcam Dei, & posuerunt eam in locum suum in medio tabernaculi. Arca corpus Christi, vrna aurea anima Christi, manna diuinitatem significat. Propter prædicta bene inuenitur Christus in medio animalium sicut pabulum ad confortandum per gratiam. In medio doctorum, ad illuminandum per sapientiam. Item in medio latronum, ad iudicandum per iustitiam, quod iudicium in eisdem latronibus apparuit. Item in medio discipulorum, ad beatificandum in gloria. In medio enim illorum stetit post euasionem omnis miseriæ. Possunt etiam significari hæc quattuor in filio hominis, quem in medio candelabrorum vidit Ioannes:

Psal. 45. a · *Ioan. 7. f* · *Gen. 2. b* · *Ioel. 1. d* · *Apoc. 1. c* · Septem status in Ecclesia. · *Iosue 10. c* · *Psal. 81. a* · *Psal. 81. b* · *Isa. 37. d* · *Gen. 1. a* · *Psal. 24. c* · *Zach. 2. b* · *2. Reg. 6. c* · *Isa. 1. a* · *Luc. 2. a* · *Luc. 2. g* · *Mat. 27. e* · *Luc. 24. f*

nes: Posuit enim manum super Ioannem ad confortandum. Item facies eius erat sicut sol ad illuminandum. Item gladius in ore eius ad dimicandum. Item septem stellæ in dextera eius ad beatificandum. Stellæ enim in dextera sunt beatorum animæ in gloria: Iustorum animæ in manu Dei sunt. *Apoc. 1. e* *Sap. 3. a*

SERMO II.

PAx vobis. Per peccatum habuit homo inimicitias cum Deo, cum Angelis, cum irrationabilibus: Et cum inimici essemus, Deo reconciliati sumus per mortem filij eius: ideo nunc per Christum offertur fidelibus pax trium personarum diuinarum, pax potestatum angelicarum, pax creaturarum humanarum, pax irrationabilium creaturarum. De primo: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, *et cet.* Non solum a filio, sed a tota Trinitate datur hæc pax, scilicet a Patre, & a Filio, & Spiritu sancto: Gratia vobis, & pax a Deo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & a septem spiritibus, qui in conspectu throni sunt, & a Iesu Christo. Anima secundum Augustinum, est ad imaginem Patris per memoriam, Filij per rationem, Spiritus sancti per voluntatem. Si ergo in memoria nihil mali retineas, in ratione nihil mali sentias, in voluntate nihil mali cupias, per quæ pax violetur, cum pace gaudebis Patris, & Filij, & Spiritus sancti: Legitur ter Christum dixisse discipulis suis: Pax vobis. Væ eis, qui pacem Patris, & Filij, & Spiritus sancti non seruant. Augustinus: Qui in pace non fuerit inuentus, abdicatur a Patre, exhereditatur a Filio, nihilominus a Spiritu sancto efficitur alienus, neque poterit ad hereditatem Domini peruenire, qui testamentū eius noluit obseruare. Sed nota quòd pacem a septem spiritibus non possunt habere, qui pacem cum septem spiritibus diaboli habere volunt, de quibus: Tunc vadit & assumit septem spiritus nequiores se. Augustinus: Qui pacem suscipit Saluatoris, & inimicitias contrahit mundi, nihil discordauerit a diabolo, pacem non habebit cum Christo. De secundo: Pacificans per sanguinem eius, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt, scilicet angelos, & homines. Angeli enim inimici fuerunt homini propter offensam Creatoris, specialiter autem per luxuriam, sicut patet in duobus angelis, quos misit Dominus subuertere Sodomā & Gomorrham. Item propter superbiam sicut patet in Angelo percutiente septuaginta millia hominum propter superbiam Dauid populum numerantis. Item propter auaritiam, & blasphemiam, vt patet in angelo qui percussit de exercitu Senacherib centum octoginta quinque millia: qui huius vitia non sequuntur, sed ab ipsis conuertuntur, pacem habent cum angelis. Vnde pacem angeli talibus nunciat: Pax hominibus, sed certe bonæ voluntatis. De tertio: Cum placuerint Domino viæ hominis inimicos quoque eius conuertet ad pacem, igitur cum inimicis immo cum omnibus hominibus est pax habenda: Si fieri potest, quod ex vobis est, cum hominibus pacem habentes. Pacem vtique cum bonis: Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos. Isidorus: Pacem cum bonis, & bellum cum vitijs semper habeamus, mala si quidem hominum impiorum odio habenda sunt. Item cum malis. Psalmus: Cum ijs, qui oderunt pacem, erā pacificus. Item a mortuis, de quibus: Illi autem sunt in pace. Pacem autem mortuis non dat, qui adhuc mortuos detrahendo, & odiendo impugnat, & maxime sanctos, quorum Ecclesias spoliant, similes militi, qui sua lancea Dominum mortuum perforauit. De quarto: Bestiæ terræ erunt pacificæ tibi, vt scias quia tabernaculum tuum pacem habeat. Hæc enim pax cum bestijs irrationalibus perdita est per peccatum. Sicut enim dicit Isidorus: Si homo non peccasset, nullus eum ignis vreret, nulla aqua submergeret, nulla bestia noceret. Ex dono autem speciali adhuc creaturæ pacem seruant cum sanctis, sicut ignis cum tribus pueris: Sicut aqua cum filijs Israel in mari rubro: Sicut leones cum Daniele: Sed qualem creaturæ cum hominibus pacem habebunt in nouissimo tempore, ostendetur: quia sicut dicitur: Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos, nobiscum modo bene ageretur, si bestia auaritiæ, si aqua luxuriæ, & ignis superbiæ animas nostras non læderent. Natura ignis est ascendere, sic & superbis. Psalmus: Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Per bestiam quoque auaritia significatur. Sicut enim bestiæ deuorantes sunt, sic & auaritia: Facti sunt greges mei in rapinam, & in deuorationem omniū bestiarum agri. Et sicut in aquis porci submerguntur, sic & in aquis luxuriæ homines porcorum more viuentes.

Luc. 24. f *Rom. 5. b* *Ioan. 14. d* *Apoc. 1. a* *Ioan. 20. e* *Mat. 12. d* *Coloss. 1. c* *Gen. 19. c* *2. Reg. 24. a. b* *4. Reg. 19. g* *Luc. 2. b* *Prou. 16. b* *Rom. 12. d* *Marc. 9. g* *Psal. 119. b* *Sap. 3. a* *Iob 5. d* *Dan. 3. e* *Exo. 14. e* *Dan. 6. f* *Sap. 5. d* *Psal. 73. d* *Ezec. 34. b* *Mat. 8. d*

SERMO III.

PAx vobis, & cetera. Bonis hominibus est pax in mundo, pax in extremo, pax in iudicio, pax in cælo. De primo: Si in via Dei ambulasses, habitasses vtique in pace super terram. Ecce duæ sunt viæ: diaboli vna, altera Dei. In prima numquam aliquis pacem habuit, quin spoliaretur vel occideretur. Per hanc descendit homo ab Ierusalem in Ierico, vt dicitur: Ierusalem pacifica interpretatur. Ierico luna. Luna enim instabilitatem præsentis vitæ, vel mundi significat. Qui ergo veram cum Deo pacem postponit, & ad mundum se conuertit, ab Ierusalem in Ierico venit, & in latrones, scilicet dæmones incidit, a quibus spoliatur gratia, & vulneratur in natura. Psalmista: Contritio & infelicitas, *et cet.* In secunda via semper pax est interior, licet non semper exterior: Omnes semitæ illius pacificæ, *et cet.* Psalmista: Pax multa diligentibus legem, *et cet.* Insania ergo est ire per viam, in qua numquam homo euasit, & relinquere viam, in qua numquam homo perijt, licet forte ista planior, & illa asperior videatur. Beda: Felicius est duci per asperam viam ad regnum quàm per planam, & amœnam ad supplicium. De secundo: Nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum misericordiam, & præcipe in pace recipi spiritum meum. Vere bona pace indiget homo in exitu de corpore, quia tunc inimici maxime insidiantur. Vnde: In tempore illo non erit pax egredienti, sed terrores vndique in cunctis habitationibus terrarum, sicut viri spirituales dicuntur habitatores cæli: Nostra conuersatio est in cælis. Carnales & mali terrenis vitijs, voluntate, opere & consuetudine dicuntur terræ habitatores: Væ, væ, væ habitantibus in terra. Væ pro voluntate. Væ pro opere. Væ pro cōsuetudine. Talibus in tempore mortis non est pax egrediendi, & ingrediendi. Sine pace ingredimur infernum. Vnde: Inimici, scilicet dæmones circumdabunt te, scilicet exitum tuum obseruando, coangustabunt te, animam de corpore rapiendo, prosternent te ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, vbi animam proijcient. De tertio: Quis rex iturus, *et cet.* vsque, rogat ea quæ pacis sunt, *et cet.* Rex est homo regens suos, si bene rexerit, coronā in cælo portabit, accipiet coronam vitæ. Rex autem contra hunc veniens ad iudicium est Christus. Glossa: Cum decem millibus occurrit Domino, qui offert opera decem mandatorum, quæ exterius gessit, sed Dominus, quasi duplicato numero contra eum venit, cum præparatum in solo opere, discurrit ac discutit simul de opere, & voluntate: & ideo adhuc longe cum dilatione iudicij nos nostram insufficientiam attendentes ad impetrandam seueri iudicis pacem, debemus præmittere legationem lacrymarum, bonorum operum, & purorum affectuum. Vere bona pace indigemus in die iudicij, quando sic dicitur: Accipiet

Luc. 24. f *Baruc. 3. b* *Luc. 10. f* *Psal. 13. b* *Prou. 3. c* *Psal. 118. a* *Tob. 3. a* *2. Para. 15. a* *Philip. 3. d* *Apoc. 8. d* *Luc. 19. g* *Luc. 14. g* *Iac. 1. b* *Sap. 5. d*

piet armaturam zelus Domini, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum, *et cet.* Anſelmus: O anguſtia, hinc erunt accuſantia peccata, inde terrens iuſtitia, ſubtus patens horridum chaos inferni, deſuper iratus iudex, intus vrens conſcientia, foris ardens mundus. Si iuſtus vix ſaluabitur, peccator ſic deprehenſus in quam partem ſe premet conſtrictus, vbi latebit? vbi apparebo? latere erit impoſſibile, apparere intolerabile. Licet autem mali anguſtias, boni tamen pacem habebunt: Ignis hoſtes tuos deuorat Domine, dabis pacem nobis. De quarto: Sedebit Dominus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiduciæ, *et cet.* De hac pace æterna ait Auguſtinus: Cæleſtis ciuitatis eſt ordinatiſſima ſocietas fruendi Deo, & inuicem in Deo. In hac pace ſedet populus meus in cælo. In mundo in pace debemus ambulare: Ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. In cælo autem ſedere debemus in tabernaculis, ideſt in ordinibus angelorum, qui dicuntur fiduciæ. Magna enim fiducia pacis eſt in tabernaculo, quando hoſtis intrare non poteſt propter munitionem, hæc vtique in prima eſt. Pſalmiſta: Confortauit ſeras portarum, *et cetera.* vſque, fines tuos pacem. Auguſtinus: Quiſne deſideret illam pacem, vbi amicus non deerit, quo inimicus non intrat, vbi nullus depredator adeſt, nullus ſeditioſus, nullus deridens Eccleſiam.

Iſa. 26. e
Idem. 32. d
Luc. 1. g
Pſal. 147. d

FERIA QVARTA

SERMO I.

Ioan. 21. a

ERant ſimul Simon Petrus, & Thomas, & cetera. Bonum eſt bonos ſimul eſſe in bono, quia mali ſæpe ſimul ſunt in malo. Conſiderandum eſt ergo quòd diuerſo modo habent homines eſſe ſimul. Sunt enim homines ſimul in mundo, ſimul in inferno, ſimul in iudicio, ſimul in cælo, ſeu in cæli palatio. Simul in mundo ſunt boni & mali, ſed Chriſtus tamquam dux belli ſuis militibus ait: Stemus ſimul. Quis eſt aduerſarius, *et cet.* quaſi dicat: Multi ſunt qui impugnant, pauci qui adiuuant. Stemus ergo ſimul in hoc mundo. Simul ergo nos dæmones inuadunt, ſimul reprobi fugiunt, ſimul ſancti reſiſtunt. Simul nos dæmones inuadunt. Vnde: Simul venerunt latrones eius, & fecerunt ſibi viam per me. Latrones ſæuiſſimi ſunt dæmones, expoliant, vulnerant, & iugulant. Expoliant nos gratuitis, vulnerant in naturalibus, iugulant in pœnis gehennalibus. Iſti ſunt latrones, in quos incidit homo deſcendens de Ieruſalem in Ierico, *et cet.* Simul ergo veniunt impugnando. Viam per hominem faciũt impugnantes comminando. Simul etiam reprobi fugiunt: Mercenarij quoque eius, qui verſabantur in medio eius, quaſi vituli ſaginati verſi ſunt, vt fugerẽt ſimul. Mercenarij ſunt qui pro bonis operibus gloriam humanam, vel temporalia quærunt, de quibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Vel mercenarij ſunt, qui in cura animarum mercedem temporalem non æternalem quærunt. Iſti quaſi vituli ſaginati laſciui ſunt, & ſimul fugiunt: Mercenarius autem, *et cet.* Simul reprobi fugiunt, *et cet.* Fugiunt autem ſimul ad iniquitates. Pſalmus: Simul inutiles facti ſunt, *et cet.* Simul quoque ſunt electi ſicut hic dicitur: *Erant ſimul Simon Petrus*, & cetera: Stemus ſimul. Standum eſt in acie, non cadendum: Accipite armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare. Arma noſtra virtutes ſunt, non ſolum autem ſimul ſtandum, ſed etiam currendum: Currebant duo ſimul. Stant qui malo reſiſtunt fortiter. At vero illi bene currunt, qui in bono proficiunt feruenter. Bernardus: Currite fratres, quia non ſolum angeli, ſed ipſe Creator angelorum nos expectat. De ſecundo: Simul etiam mali ſunt in inferno, vt æternaliter pereant. Pſalmus: Simul inſipiens, & ſtultus peribunt, & relinquent alienis diuitias ſuas, ſcilicet quoniã per eas nihil boni pro animabus ſuis de ipſis faciunt. Simul autem ſunt damnati tripliciter, ſcilicet cum immundis vermibus, ſimul cum damnatis peccatoribus, ſimul cum crudelibus dæmonibus. Simul cum immundis vermibus in ſepulchro: Iſte moritur diues ſanus, & robuſtus, *et cet.* vſque ſimul in puluere dormient, & vermes operient eos. Corpus nunc opertum pulchris veſtibus in ſepulchro operietur vermibus. Caro nunc tam florida tam laſciua putredine, & vermibus conſumetur. Putredini dixi, *et cetera.* Bernardus: Poſt hominem: vermis, poſt vermen fœtor & horror, ſic in non hominem vertitur omnis homo. Simul quoque ſunt damnati cum damnatis hominibus, quorum ſimul ſocietatem abhorrens propheta clamat ad Dominum: Ne ſimul tradas me cum peccatoribus, *et cet.* Quia enim hic ſimul erant in culpa, ſimul colligati ſunt in pœna: Colligite zizaniã, & alligate eam in faſciculos ad comburendum. Hic ſocij culparum, ibi ſocij pœnarum. Vis ergo non ſimul eſſe cum damnatis in inferno in pœnis, non ſis hic ſimul cum eis in culpis. Simul inſuper ſunt damnati, cũ crudeliſſimis dæmonibus: Abſcindentur, excutientur, & relinquentur ſimul auibus montium, & beſtijs terræ. Abſcindentur in monte damnati ab amicis, & omnibus temporalibus, excutientur eorum animæ de cordibus, relinquentur ſimul auibus, ideſt dæmonibus, propter hoc ait Bernardus: Mors peccatorum peſſima. Mala quidem quando ab his, quæ hic dilexerunt, ſeparantur, peior quando eorum animæ a malignis ſpiritibus torquentur, peſſima quando corpus, & anima ſimul æternis ignibus adijciuntur. Aues propter velocitatem. Beſtiæ propter crudelitatem. Quia in ſeparatione peccatricis animæ a corde eorum velocitatem dæmonum effugere impoſſibile eſt, crudelitatem ſuſtinere intolerabile: Deuorabunt eos aues morſu amariſſimo. Dentes beſtiarum innuit Pſalmus: Ne tradas beſtijs, *et cet.*

Iſa. 50. c
Iob 19. b
Luc. 10. f
Ier. 46. e
Mat. 6. a
Ioan. 10. b
Pſal. 52. a
Iſa. 50. c
Epheſ. 6. c
Ioan. 20. a
Pſal. 48. b
Iob 21. d
Iob. 17. d
Pſal. 27. a
Mat. 13. A
Iſa. 18. e
Deut. 32 d
Pſal. 73. d

SERMO II.

Ioan. 21. a

ERant ſimul Simon Petrus, & cetera. Hodie dictum fuit quòd ſimul ſunt homines in mundo, ſimul in inferno, ſimul in iudicio, ſimul in cælo. Prima duo hodie expoſita ſunt, de alijs duobus videamus. Tertio igitur ſimul erunt in iudicio, & boni & mali: Simul ad iudicium propinquemus. Vt autem de bonis taceamus, mali miſerabiliter erunt ibi ſimul tripliciter, ſimul erunt confuſi, ſimul ſtupidi, ſimul abſorpti. Simul confuſi mali vniuerſaliter in omnium præſentia, ſimul ſtupidi in communi audientia, ſimul abſorpti a ferociſſima ſententia. In iudicio damnandi ſimul erunt confuſi in omnium præſentia: Conuenient omnes, & ſtabunt, & pauebunt, & confundentur ſimul. Conuenient, inquam vniuerſaliter, ſtabunt præſentialiter, pauebunt mentaliter, confundentur ſimul æternaliter. Sed vnde erit ille pauor niſi de omnibus peccatis? Gregorius: Nunc cuncta peccata ſimul ante oculos redeunt, ibi omnia, quæ cum delectatione facta ſunt, ad memoriam cum pauore reuocantur. Simul etiam erunt reprobi ſtupidi, & quaſi muti in publica audientia: Accedant & tunc loquantur, ſimul ad iudicium propinquemus. Ecce quòd audientia non negatur eis, patet cum dicitur: Tunc loquantur, quaſi dicat Dominus per prophetam: Modo reprobi ſatis ſe excuſant, modo dicunt non poſſumus hæc, vel illa peccata dimittere, non valemus hæc vel illa bona facere. Modo ſatis loquuntur, ſed certe tunc parum loqui poterunt, tamquam ſtupentes & obmuteſcentes: At ille obmutuit. Simul quoque erunt reprobi abſorpti

Iſa. 41. a
Iſa. 44. b
Iſa. 41. a
Mat. 22. b

absorpti a voracissima sententia. Tacui, semper silui, patiens fui, sicut perturiens loquar: dissipabo & absorbebo, simul desertos faciam montes, idest superbos peccatores. Dominus nunc tacet ad tuas fœdas cogitationes, scilicet ad tuas malas locutiones; patiens est ad tuas iniquas operationes, sed sicut parturiens loquitur: Ite maledicti in ignem æternum, & tunc dissipabuntur malorum consilia, absorbebuntur omnes a voracissima sententia. Simul deserti erunt ab omni auxilio & gratia. Propter has reproborum angustias in iudicio ait Anselmus: O angustia, & cet. Require in sermone: Pax vobis, vt supra. Quarto modo erunt homines boni simul in cæli palatio. Simul laudabunt, quia oculo ad oculum videbunt, cum conuerterit Dominus Sion. Non solum Sion militantem, sed etiam triumphantem Ecclesiam significat. Nam sicut illa in tenebris suis conuertitur de culpa ad gratiam: ita ista de miseria ad gloriam. Ibi oculo ad oculum, facie ad faciem videbimus Deum. Simul autem boni erunt in tribus. In animarum felicitate, in angelorum societate, in corporali immortalitate. Simul erũt boni in animarum felicitate: quæ maxime consistit in Dei visione, propter hoc dicitur simul laudabunt, quia oculo ad oculũ videbunt: Beati mundo corde quoniã ipsi Deũ videbunt. Sed quomodo videtur Deus? Augustinus: Ita est Deus notus atque conspicuus, vt videatur a nobis singulis, in nobis videatur, ab altero in altero videatur, vel seipso videatur in cælo nouo, & in terra noua. Sed heu istum oculum, quo videre debent Deum deorum in Sion multi turbant, multi excæcant puluere auaritiæ: Neque accipies munera, quæ excæcant etiam prudentes, & subuertunt verba iustorum. Vnde & Tobias excæcatus stercore hirundinum fuit. Simul erunt beati Angelorum societate, quia ordinum ipsorum ruinam instaurabunt. Vnde subiungitur: Gaudete & laudate simul deserta Ierusalem. Deserta cælestis Ierusalem dici possunt ordines vel mansiones, quas desertores Angeli deseruerunt, propter hoc cælum dicitur desertum. Quis ex vobis homo habet centum oues in deserto? Qui ergo cælorum deserta habitabunt cum angelis simul laudabunt. Augustinus: Cum transierit gemitus, mox vna in voce, vno in populo, in vna patria erimus millia hominum coniuncta in psallentibus angelorum choris cælestium perpetuo in vna ciuitate viuentium. Simul insuper erunt beati in corporũ immortalitate. Simul rapiemur cum illis & cet. & sic semper cum Domino erimus, sed rapti corpore semper cum ipso erimus: ergo immortales erimus.

Isa. 42. e — Mat. 25. d — Isa. 52. e — Mat. 5. a — Exo. 23. a — Tob. 2. c — Isa. 52. e — Luc. 15. a — 1. Thess. 4. d

DOM. IN OCTAVA PASCHÆ

SERMO I.

Pax vobis. Commendabilis & seruanda est hæc pax, propter principis auctoritatem, propter fœderis firmitatem, propter iudicis seueritatem, propter pacis vtilitatem. De primo, quia principis est dare pacem, ideo de Christo dicit: Pater futuri sæculi, princeps pacis, multiplicabitur eius imperium, & cet. O quàm magna auctoritate nobis indicitur pax: auctoritate vtique Patris, & Filij, & Spiritus sancti: Gratia vobis & pax a Deo, qui est, & qui erat, & cet. & a septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt, ab Iesu Christo, & cet. Vnde etiam in Euangelio dicitur ter: *Pax vobis*, & cet. Sed nota quòd Patri potentia, Filio sapientia, Spiritui sancto bonitas attribuitur. Pacem Patris violat, peccans ex ignorantia, sicut Petrus negans timore mortis. Pacem Filij, peccans ex ignorantia, sicut Paulus persequens fideles. De primo: Ignorans feci: Pacem Spiritus sancti, peccans ex malignitate, sicut Iudas. De secundo: Percutiam illis fœdus pacis, pactum sempiternum erit eis. Sicut enim manu in manum percutitur ad pactum pacis, sic Christus in cruce manus extendit: quia pacem promittens, firmauit eam tripliciter. Videlicet manu, facto, pacto, promisso, vt dictum est. Item oris osculo. Vnde: Inclinato capite tradidit spiritum. Tunc faciem suam quasi ad osculum pacis dandum inclinauit: Conuertat Dominus vultum suum ad te & det tibi pacem. Bernardus: Vide caput inclinatum ad osculandum, brachia extenta ad amplexandum, manus perforatas ad largiendum, latus apertum ad diligendum, totius corporis dispositionem ad se totum impendendum. Hinc est quòd etiam osculum Iudæ dedit, vt nullus peccator de pace Dei desperet, ex quo traditori osculum non negauit. Item sanguinis sacramento: Pacificans per sanguinem crucis eius, & cet. Nota quòd gentiles sanguinem animalis mundi, & aquam in confirmatione pacis ostendere solebant, significantes quòd sic eius sanguis & vita effundi deberent, qui pacem violaret. Sed Christus, vt pacem inter Deum & hominem firmaret, vtrumque effudit: Continuo exiuit sanguis & aqua. Væ ergo illis, qui per luxuriam, inuidiam, auaritiam, & alia crimina pacem violant tantis fœderibus firmatam. De tertio: Susurro & bilinguis maledictus, multos turbauit pacem habentes. Maledictus vtique illa maledictione, de qua: Discedite a me maledicti in ignem æternum. Si ergo seueritas iudicij humani cogit homines pacem seruare, quanto potius iudicij Dei? Et certe qui hanc seueritatem non timet in mundo, inueniet in iudicio & in inferno: Quis dabit me spinam & veprem in prœlio: Dominus enim contra animam peccatricem quasi prœliatur, dum spina tribulationis eam pungit, vt conuertatur. Sed infelix anima in hoc prœlio non vincitur, dum castigatione non corrigitur. Item in iudicio. Vnde de anima peccatrice subiungit, dicens: Gradiar super eam scilicet cum gladio euaginato sententiæ condemnationis finalis. Item in inferno. Vnde subdit: Succendam eam scilicet igne gehennali. Ibi dabitur violatoribus pacis quod meruerunt. Loquuntur pacem cum proximo, & cet. Vsque: da illis secundum opera eorum. De quarto: Acquiesce ergo ei, & habeto pacem cum eo, & per hoc habebis fructus optimos. Vere optimos. Per pacem enim habemus interius securitatem. Bona enim est securitas, vbi bona est custodia: Pax Dei quæ superat omnem sensum. Item exterius vnitatem cum proximo. Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Item superius hereditatem: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Si autem filij & heredes. Qui ergo sunt pacifici in hoc mundo tanquàm filij hereditabunt pacem Dei in cælo. Erit pax purgata in filijs Dei se animantibus, & se videntibus plenos Deo, cum erit omnia in omnibus: commune speculum habemus, communem possessionem habemus Deum.

Ioan. 20. e — Isa. 9. b — Apoc. 1. a — Mat. 26. g — 1. Tim. 1. c — Ezec. 37. g — Ioan. 19. f — Num. 6. d — Mat. 26. e — Colos. 1. e — Ioan. 19. f — Ezec. 28. b — Mat. 25. d — Isa. 27. a — Psal. 27. b — Iob 22. e — Philip 4. b — Ephes. 4. a — Mat. 5. a

SERMO II.

Gauisi sunt discipuli, viso Domino. Quoniam de cuius amissione magna est desolatio, in eius recuperatione magna est consolatio. Hinc est quòd Apostoli dolentes de amissione præsentiæ filij Dei, quem super se, & super omnia diligebant: cum iam eum cernunt visu corporeo a mortuis resurrexisse, gauisi sunt gaudio magno. Sed quia homo nisi primo habeat timorem filialis reuerentiæ, deinde splendorem celestis intelligentiæ, non potest experiri gaudium, & dulcedinem spiritualis lætitiæ: ideo ad hoc vt recto ordine littera construatur, primo in verbo proposito notatur subie-

Ioan. 20. e

ctio reuerentiæ & humilitatis. Secundo contemplatio diuinæ maiestatis. Tertio oblectatio internæ iucunditatis. Subiectio reuerentiæ & humilitatis notatur cum dicitur: *Discipuli*. non magistri, non domini, non socij. Contemplatio diuinæ maiestatis notatur cum subdit: *Viso Domino*. Oblectatio internæ iucunditatis notatur, cum subinfertur: *Gauisi sunt*.

Primo ergo notatur in proposito verbo, subiectio reuerentiæ & humilitatis, cum dicitur: *Discipuli*. Illi autem sunt reuerentes & discipuli subiecti Christo, qui per Christum & eius exemplar & secundum eius doctrinam viuunt, & vitam salutarem regulant. Vita & doctrina boni magistri Iesu Christi docet quemlibet suum discipulum habere. Primo humilitatem fidelis obedientiæ, respectu mundi contemnendi. Secundo confœderationem charitatis & beneuolentiæ, respectu proximi diligendi. Tertio perpetuationem finalis perseuerantiæ, respectu inchoati boni continuandi. Et hæc tria necessaria sunt cuilibet adulto ad salutem. Primo esse in discipulo oportet humiliationem fidelis obedientiæ, respectu mundi contemnendi. Omnis ex vobis qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. (Luc. 14. e) Magister sapiens Christus dat necessariam salutis cuilibet Christiano doctrinam cum dicit: Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Et licet non teneamur omnia quæ possidemus relinquere, siue pauperibus erogare, & ad exemplum Christi ostiatim mendicare, siue in monasterio Deo seruire nisi perfecti, qui constricti sunt voto paupertatis: tamen omnes tenemur renunciare omnibus quæ possidemus affectu, secundum illud Psalmi: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere, (Psal. 61. d; 1. Tim. 6. b) vt sic extirpata de corde cupiditate quæ est radix omnium malorum, plantetur paupertas, quæ est primarium fundamentum omnium virtutum. Secundo in discipulo Christi debet esse confœderatio charitatis & beneuolentiæ, respectu proximi diligendi. Et de hoc dicit Dominus: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. (Ioan. 13. d) In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Mandatum de dilectione licet sit vetus quantum ad lationis antiquitatem, dicitur tamen nouum quantum ad obligationis firmitatem. Vnde ne crederetur dispensabile propter antiquitatem lationis, addidit Dominus nouitatem obligationis, cum dicit: Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Quia maius signum dilectionis non potuit nobis dare quàm vt pro nobis animam suam poneret. Sed quia signum veri discipuli imitantis Christum est confœderatio nimiæ dilectionis, ideo addidit: In hoc cognoscent omnes quia mei discipuli eritis, si dilectionem ad inuicem habueritis. Illud quidem mandatum siue præceptum adeo Dominus de nouo firmauit vt ratione suæ firmæ obligationis cum nullo dispensetur. Vnde Bernardus in tertio de cōsideratione, (Bern. lib. 3. de consid.) dicit quòd ratio dispensationis in præceptis est euidens necessitas vel communis vtilitas. Vbi autem necessitas vrget, dispensatio est excusabilis. Sed vbi communis vtilitas non prouocat, dispensatio est inexcusabilis. Cum ergo habere odium nulli sit vtile, sed nociuum & mortale peccatum: nec vnquam in veritate de diligendis inimicis, propter aliquam necessitatem potest aliquis se excusare, secundum beatum Augustinum: quia non generat capiti vertiginem, non dolorem, non stomacho torsionem vel constipationem siue aliquam passionem, non corporis debilitatem, sicut forte faceret vigilia vel ieiunium, non inducit egestatem sicut posset facere abrenunciatio mundanæ prosperitatis: ideo non fuit conueniens vt cum aliquo dispensaretur, sed omnes tenemur inuicem diligere. Tertio in discipulo Christi esse debet perpetuatio finalis perseuerantiæ, respectu inchoati boni continuandi. Et de hoc dicitur: Si manseritis in meo sermone, vere discipuli mei estis: (Ioan. 8. d) & vos cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Ille verus est discipulus Christi qui semper manet in eius doctrina & sermone, nec vnquam per aliquam tentationem separatur ab eius dilectione: nec vnquam quibuslibet damnis, opprobrijs, & supplicijs illatis, cessat ab eius nominis confessione, quia tunc meretur illuminari a prima veritate. Et hoc est quod dicit: Cognoscetis veritatem adiuuari a diuina virtute siue potestate, & hoc est quod subdit: Veritas liberabit vos ab omni aduersitate, & nihilominus meretur præmiari ab ista dilectione.

Secundo sequitur contemplatio diuinæ veritatis, cum subditur: *Viso Domino*. Viderunt siue contemplati sunt Apostoli diuinam maiestatem triplici modo. Nam primo viderunt in mundana creatura Dominum eminentem proprietatibus. Secundo viderūt Dominum in propria assumpta natura resurgentem cum cicatricibus. Tertio viderunt Dominum in propria conscientia regnantem in cælestibus. Per primam visionem (appropriate loquendo) illuminati fuerunt ænigmatica cognitione, ad intelligendam diuinam potentiam esse omnium creatricem. Per secundam visionem illuminati & informati fuerunt interna reuelatione, ad credendum diuinam sapientiam esse omnium reparatricem. Per tertiam visionem eleuati fuerunt ecclesiastica dilectione, ad diligendum diuinam clementiam esse omnium remuneratricem. Primo viderunt Dominū Christum Creatorem in mundana creatura, eminentem proprietatibus. Et de hoc dicitur: A magnitudine enim speciei creaturæ cognoscibiliter poterat Creator horum videri. (Sap. 13. b) Videmus enim inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt: (Rom. 1. e) cum eleuamur a cognitione creaturæ ad cognitionem Dei, quasi per scalam mediam, secundum Bernardum: (Bern. lib. 5. de consid. ad Eugen.) Magnitudo enim & pulchritudo creaturæ clamat magnitudinem & speciem Creatoris. Nam sapientia artificis manifestatur in opere & relucet in effectu. Vnde Dauid: Cæli enarrant gloriam Dei, (Psal. 18. a) non voce quæ auribus audiatur sensibilibus: sed ex propria magnitudine conditoris virtutes ostenduntur, quorum pulchritudinem excogitantes, factorem sicut optimū artificem admiramur & glorificamus. Et propter hoc non est sistendum in pulchritudine creaturæ: sed per eam est tendendum in suum Creatorem, alioquin faceret de via terminum: quod est summa peruersio & abusio. Vnde Hugo de libero arbitrio: Væ illis qui dereliquerunt te ducem, & oberrant in vestigijs tuis: qui nutus tuos propter se amant, & obliuiscuntur quod innuant. Secundo viderūt Dominum Iesum Christum Redemptorem omnium in natura assumpta, resurgentem cum cicatricibus. Et de hoc dicitur: Videte manus meas, quia ego ipse sum. (Luc. vlt. f) Dominus noster Iesus ad hoc voluit diuina dispēsatione cicatrices, quas in passione recepit, retinere post glorificationem in suo corpore, & discipulis demonstrare, vt probaret identitatem sui corporis patientis & resurgentis. Nam si idem seruatur accidēs siue cicatrices, necesse est idem esse corpus siue subiectum. Impossibile est enim accidens mutare substantiam. Et propter hoc Dominus primo proponebat ad videndum manus, in quibus seruatæ erant cicatrices cum dicebat: Videte manus meas. Deinde concludebat vt probaret identitatem corporis patientis & resurgentis, cum addebat: Quia ego ipse sum qui passus fui & non alius. De ista visione similiter dicitur: Infer digitum tuum huc, vide manus meas & affer manum tuam, & mitte in latus meum & noli esse incredulus, sed fidelis. (Ioan. 20. g) Vnde dicit Gregorius: (Greg. hom. 26. in Euāgel. to. 2.) Minus mihi profuit Maria Magdalene, quæ citius credidit quàm Thomas, qui diu dubitauit. Ille enim dubitando cicatrices tetigit, & de nostro pectore dubietatis vulnus amputauit: quia beati qui non viderunt & crediderunt. Tertio viderunt Dominum

Iesum

Iesum Christum omnium remuneratorem, in propria conscientia, regnantem in cælestibus. Et de hoc dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ecce quòd ad videndum Deum in propria conscientia requiritur puritas conscientiæ. Vnde Augustinus de Trinitate: In agnitione Dei iustitia est necessaria, quia qui veritatem sanctitatis de die in diem renouat, transfert amorem a temporalibus ad æterna, a carnalibus ad spiritualia, a visibilibus ad inuisibilia. Et non solum ad diuinam visionem requiritur purgatio a peccato, sed etiam abstractio ab amore mundano, secundum illud psalmi: Vacate & videte, quoniam suauis est Dominus. Vacate ab operibus, & desiderijs sæcularibus, per quietationem mentis. Et videte Dominum in propria conscientia per excelsum contemplationis, quoniam suauis est Dominus, propter dulcedinem sapientialis oblectationis, quam quidem dulcedinem experitur anima, quando eius affectus est purgatus a peccatorũ fœditatibus, eius intellectus abstractus a sensibilibus speciebus, a fantasticis imaginibus, & philosophicis rationibus. Vnde Augustinus de Trinitate: Hæc visio rapit sui desiderio omnem animam, tanto ardentiorem quanto ad spiritualia assurgentem, & carnalibus morientem. Tertio notatur internæ iucunditatis oblectatio, cum subinfertur: *Gauisi sunt*. Quia illud gaudium sapientiæ oblectationis, nullus potest experiri nisi primo, appropriate loquendo, a sapientia filij illuminetur, deinde a potentia Patris in Filium adoptetur, & postea delicijs Spiritus sancti repleatur: ideo Apostoli, & eius imitatores, ad hoc vt haberent perfectum gaudium internæ oblectationis gauisi sunt. Primo de cognatione primæ veritatis. Secundo de acquisitione perpetuæ hereditatis. Tertio de gustatione diuinæ suauitatis. Ratione primi, eorum gaudium fuit verum per amotionem falsi. Ratione secundi, eorum gaudium fuit perpetuum, per exclusionem termini. Ratione tertij, eorum gaudium fuit plenum, propter completionem desiderij. Primo gauisi sunt veraciter sine amixtione falsi in cognitione primæ veritatis. Et de hoc dicitur: Factum est verbum tuum in gaudium, & lætitiam cordis mei. Verbum diuinum postquàm perfecta fide creditur, ita miro modo delectat, cum intelligitur, vt fiat in gaudium, & lætitiam cordis intelligentis. Vnde Bernardus: Nihil libentius intelligimus, quàm quod credimus fide, cum tamen homo non assentiat primæ veritati propter rationem, sed solum propter eius timorem: quia tunc ratio humana nõ euacuat meritum, sed euacuat cordis solatium. Secundo gauisi sunt perpetualiter, sine præfixione termini, de acquisitione perpetuæ hereditatis. Et de hoc dicitur: Gaudete & exultate, quoniam nomina vestra sunt scripta in cælo. Glossa: Siue cælestia, siue terrestria opera quis gesserit, per hæc quasi litteris annotatus Apostolus, Dei memoria est affixus. Cum ergo discipuli Christi gerant opera cælestia. Nam eorum cõuersatio in cælis est, merito attribuuntur regno perpetuo ad Dei memoriam: tota anima gaudet in præsenti secundum rectitudinem fidei, & expectationem spei, odor enim illius supernæ hereditatis omnem animam ad gaudendum trahit, eo quòd in ea concupiscentias excitat æternales. Tertio gauisi sunt superessentialiter in completione desiderij, in degustatione diuinæ suauitatis. Et de hoc dicitur: Gaudete cum Ierusalem gaudio, qui lugebatis super eam vt sugeatis, & repleamini ab vberibus consolationis eius, vt mulgeatis, & delicijs affluatis. Qui enim volunt deuenire ad excelsum contemplationis, primo debent se per lamenta pœnitentiæ exercere in statu actionis, quia tunc anima repleta tanta dulcedine gratiæ, suget ab vberibus consolationis Spiritus sancti, vt tota repleta, & perfusa super lumina in cælestibus eleuetur, vt supra seipsam in sublimitatibus suspendatur, & a seipsa alienetur, & tanto interno tripudio delectetur & iucundetur, vt magis ebria, quàm sobria videatur. Vnde & sacra Scriptura quandoque illam dulcedinem gustum appellat, quandoque ebrietatem vocat. Ideo Deus si modica scintilla de illo torrente tantæ dulcedinis, dilapsa & distillata menti humanæ, ita perfecte inebriat, quod erit quando anima totaliter absorbetur, & inebriabitur in illo pelago infinitæ felicitatis? Cum ergo in vna gutta perfecte anima liquescit, dulcorat iucunditati, vt non possit exprimi neque narrari, multo minus tota abyssus poterit cognosci. Vnde Chrysostomus: Gaudeamus nos meriti magnitudine donorum, quæ hic accipimus, & quæ illuc expectamus. Rogemus ergo, *et cet.*

(Marginalia: Mat. 5. a; Aug. li. 17. de Trinit.; Psal. 45. c; Iere. 15. c; Luc. 10. d; Phil. 3. d; Isa. 66. d; section letters A–F)

SERMO III.

Accipite Spiritum sanctum. O quàm magna licentia quòd dicit, Accipite, O quàm magna gratia, quòd dedit non aurum, non argentum, sed Spiritum sanctum. Considerãdum autem, quòd Iesus Christus quattuor accipienda valde notabilia proposuit nobis in Euangelio, videlicet crucem in castigatione corporali, corpus suum in communione sacramentali, Spiritum sanctum in vnctione mentali, denarium in remuneratione æternali. De primo: Qui non accipit crucem, & sequitur me. Crux est carnis mortificatio: Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum concupiscentijs. Crucem accipit qui pœnitentiam, vel religionem accipit, qui per mare sæculi in terram sanctam, scilicet viuentium transire intendit: accipit autem remissionem omnium peccatorum. Ad hanc crucem accipiendam quattuor sunt cogentia. Primum est exemplum irrefutabile Domini nostri Iesu Christi: Si quis vult post me venire, abneget, *et cet.* Gloriosum enim est seruis Domino configurari. Secundum est adiutorium inuincibile. Dominus enim adiutor est cruce signatorum. Psalmista: Tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me. Adiuuisti me contra malum culpæ, & consolatus es me, contra malum pœnæ. Vnde in templo vbi signum crucis apparet, vnctio olei subest, quia in nobis debet esse triumphus exterior, & vnctio interior. Bernardus: Multi vident nostram crucem, sed non vident vnctionem. Tertium est priuilegium inuiolabile: cruce signati solent ex priuilegio esse in tuitione Papæ. Sed hæc multotiens violatur, & non sic in hac cruce: Super quem videritis Thau ne occidatis: De cetero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Quartum est præmium inamissibile. Multi de sãncta terra redeunt, & negligendo & male viuendo præmium amittunt. Secus est in his signatis: Signati ex omni tribu erant stantes ante thronum. In hac cruce pendere o anima Christiana continue debes, sicut Christus, qui viuens numquam descendere voluit, sic nec tu de pœnitentia, vel de ordine. Bernardus: Neminem audiamus fratres, non sanguinem, non spiritum quemlibet descensum a cruce suadentem, persistamus in cruce, moriamur in cruce, deponamur aliorum manibus, non nostris, exemplo illius, qui in cruce dicit: Consummatum est: sic & tu finaliter stes in cruce, & sic in fine vitę tuæ quãdo exspirare debes, potes dicere: Consummatum est, regulam quam voui obseruaui, obedientiam, pœnitentiam, præcepta Dei, totum consummaui iuxta illud: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, *et cet.* De secundo: Accipite & comedite, hoc est corpus meum, quo modo accipiendum sit corpus Iesu dicitur: Accepto corpore, Ioseph inuoluit illud in sindone munda. Illo ergo feruore, & deuotione corpus Iesu accipere debes de altari, quo illud corpus accepit Ioseph de cruce. Altare quattuor cornibus crucem significat Sic autem acceptum sindone inuoluas. Glossa: In sindone munda Iesum inuoluit, qui mente purã eum suscipit. Bene autem munditia per sindo-

(Marginalia: Ioan. 20. e; Quattuor accipienda nobis a Christo proponuntur.; Mat. 10. d; Gal. 5. d; Mat. 16. d; Psal. 85. d; Ezec. 9. c; Gal. 6. d; Apoc. 7. a; Ioan. 19. f; 2. Tim. 4. b; Mat. 26. c; Mat. 27. g; Altare crucem significat.)

sindonem, quod est genus lini candidissimum, significatur, quoniam candidi in animabus esse debemus. Dicitur: Candidiores Nazaræi eius myrrha, nitidiores lacte. Munditia cordis est lac, quo Deus & Angeli delectantur. In lacte cito apparet musca, vel puluis, ita in conscientia munda latere non potest qualiscumque macula, & sicut de lacte cito eijcitur musca a comedente, ita de pura conscientia abijcitur musca volatilis cogitationis prauæ. Multum displicet diabolo, & placet Deo & Angelis, quando muscam diaboli cito eijcis de lacte cordis. Bernardus: Dæmonum est cogitationes malas ingerere, nostrum est illis nõ consentire. Nam quotiens resistimus, diabolum superamus, angelos glorificamus, Deum honoramus. Non est dictu possibile, quantum gaudium capiant angeli de nostra ad Deum mentis conuersione: sic contra, exprimi non potest quantam tristitiam de eadem dæmones accipiant, qui semper insidiantur saluti nostræ. De tertio dicitur hic: *Accipite Spiritum sanctum*. Datus est Spiritus sanctus, hic discipulis clausis foribus, sic oleum clausis ostijs multiplicatum est in vasis petitis a vicinis: Nota historiam. Oleum est gratia Spiritus sancti. Psalmus: Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, *et cet.* Vasa manu leuata sunt virtutes, & exempla, quæ a sanctis nunc conuersantibus in mundo attendimus, & in domum mentis nostræ colligimus, quasi a vicinis vasa accipimus, sed vasa in nobis vacua sunt, si exempla illa sanctorum per gratiam Spiritus sancti non imitamur. Contra quod prudentes virgines acceperunt oleum in vasis, *et cet.* sicut dicitur: Ostia sunt sensus nostri: Visus, gustus, auditus, tactus, olfactus, & os tuum est ostium. Hæ fores nisi ab illicitis cogitationibus clausæ fuerint, oleum gratiæ in domum mentis tuæ in vasis non multiplicatur. Anselmus: Intra in cubiculum mentis tuæ, & claude super te ostium contra omnia præter Dominum, & quæ iuuant ad quærendum illum. De quarta: Acceperunt & ipsi singulos denarios. Denarius est vita æterna, qui non datur nisi operantibus in vinea, idest pœnitentia vel religione, in qua vinea non solum laborandum est, sed etiam triumphandum de leone diabolo, quod significatum est in Samsone, vbi dicitur: Cumq. venisset ad vineas, oppidi apparuit ei catulus leonis, quem vicit, ac postea in ore eius mel inuenit; mel est dulcedo cõsolationis Spiritus sancti: Spiritus meus super mel dulcis. Vides ergo quòd mel gratiæ non datur nisi pugnantibus, neque denarius gloriæ nisi laborantibus in vinea.

Thren. 4. b — *4. Reg. 4. a* — *Psal. 44. b* — *Mat. 25. a* — *Mat. 20. b* — *Iudi. 14. a* — *Eccli. 24. c*

SERMO IV.

Affer manum tuam, & mitte in latus meum. O Thoma felicem habes licentiam a Saluatore tuo, vt manum mittas in latus, in quo salus nostra consistit: huius enim lateris beneficio ab ira saluamur, in gratia regeneramur, a culpa sanamur, in gloria sublimamur. De primo: Ostium arcæ pones in latere deorsum, idest vulnus in latere Christi, dicit interlinearis. Arca enim est Christus. Sicut enim tunc mundo pereunte per diluuium, nullus euadere potuit nisi in arca, ita nunc mortem æternalem nullus euadere potest nisi in Christo per fidem maneat & amorem: sicut in arcam non solum immunda animalia collecta sunt, ita Christus non solum iustos, sed etiam peccatores colligit: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. In arcam autem venire non possemus nisi ostium haberet. Ostium ergo nobis Dominus in arca fecit, quando latus suum perforari voluit: Vnus militum lancea latus eius perforauit, *et cet.* Augustinus in Glossa: Ecce ostium in latera arcæ, quo intrant animalia non peritura in diluuio. Gratias ergo agamus Christo pro lateris sui ostio: licet enim angustum sit, tamen multi intrare possunt. Augustinus: Quid angustius illo foramine, quod vnus militum in latere Domini aperuit? & tamen per illas angustas portas fere totus mundus intrauit. De secundo: Filiæ tuæ de latere surgent. Filiæ istæ sunt animæ credentium, quę de latere Christi generatæ surgunt, dum per vulnus lateris eius ad vitam veniunt. Mirabilis est virtus huius lateris: vnde non solum filiæ, sed etiam sponsa formatur, scilicet Ecclesia. Sicut significatum est, vbi de dormientis Adæ costa formatur Eua. Augustinus: Dormit Adam, vt fiat Eua: moritur Christus, vt dormiente Christo in cruce, fiat Ecclesia. Facta est Ecclesia de latere, percussum est enim latus pendentis a lancea, & fluxerunt sacramenta. Dilige ergo anima Christiana talem sponsum, ex cuius latere inter membra Ecclesiæ processisti. Noli propter vilem carbonarium talis sponsi fidem violare, diaboli voluntatem faciendo, qui carbones inferni ministrat: Ego creaui fabrum sufflantem in igne prunas, *et cetera*. Gratias agamus Christo pro lateris sui beneficio. De tertio: Ecce aquæ redundantes ex latere dextro. Loquitur de templo, quod significat corpus Christi: Soluite tẽplum hoc, *et cetera*. Corpus enim Christi solutum fuit in morte, excitatum in resurrectione, de cuius latere dextro aqua saluberrima profluxit: Continuo exiuit, *et cet.* Aqua enim valde sanatiua erat, quæ de latere templi exiuit, sicut legitur ibidem: Erunt pisces multi satis, postquam venerunt illuc aquæ istæ & sanabuntur, & viuent omnia, ad quæ venerit torrens. Pisces ergo, idest fideles, qui in hoc torrente baptismi capiuntur, valde sani sunt. Vnde de torrente baptismi in torrentem gaudij transponentur, de quo Psalmus: Torrente voluptatis tuæ potabis eos, quia apud te est fons vitæ. Pisces autem diaboli homines peruersi, qui in paludibus vitiorum nutriuntur, sani non sunt. Vnde dicitur ibidem: In littoribus eius, & palustribus non sanabuntur. In littoribus sunt impij per cupiditates terrenorum, in paludibus autem per corruptionem carnalium voluptatum. Vnde tamquam pisces diaboli assabuntur perpetuo super prunas inferni. Gratias ergo agant omnes beati Christo, pro lateris sui beneficio. De quarto dicitur hic: *Affer manum tuam, & mitte, & cetera*. Hic ostenditur eius latus, & manus. Glorificatus ergo Christus ostendit latus, quasi diceret: Ad hanc resurrectionis gloriam huius lateris beneficio peruenitur. Hoc significatum est; vbi dicitur, quòd tulit Samuel lenticulã olei, & inunxit Saul in regem. Lenticula, vt dicit Glossa, Est fictile vas quadrangulum habens foramen in latere. Vas fictile Christi corpus est, quod est quadrangulum per quadrifariam distentionem in cruce. Bernardus: Astat Iesus in medio quadrifida sui parte distensus, vt omnibus ex omni parte ad se venientibus amplissimum suæ misericordiæ sinum ostendat. Foramen in latere vulnus est lateris. Ex hoc foramine oleum gratiæ emanauit, per quod populus Dei ad regnum gloriæ cælestis inungitur. Vnde etiam qui ad hoc latus pendebat audiuit: Hodie mecum eris in paradiso. Gratias ergo agamus Christo pro tam multiplici lateris beneficio.

Ioan. 20. g — *Gen. 6. e* — *Luc. 5. f* — *Ioan. 19. f* — *Isa. 60. a* — *Gen. 2. d* — *Isa. 54. f* — *Ezec. 47. d* — *Ioan. 2. d* — *Ioan. 19. f* — *Ezec. 47. b* — *Psal. 35. a* — *Ezec. 47. a* — *1. Reg. 10. a* — *Luc. 23. f*

DOMNICA PRIMA POST OCT. PASCHÆ.

SERMO I.

Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Dominus noster Iesus Christus pastor triumphantis, & militantis Ecclesiæ, ad modum cuiuslibet boni pastoris amissa oue humana collocans angelicum gregẽ in deserto diuinæ oblectabilitatis, induit vestimentum humanæ carnis, & tamdiu perditam quæ-

Ioan. 10. b

ouem visibiliter quæsiuit, quousque inter hiatum dæmonum inuenit. Vt eam a morsibus eorum liberaret, proprium corpus morti exponit, vt sic inuentam & liberatam ad ouile cælestis patriæ reduceret, & vna cum grege angelico in quiete gloriæ collocaret. Sed quia ad bonum pastorem pertinet erga suum gregem primo habere solicitudinem vigilantiæ in custodiendo. Deinde effectum beneuolentiæ, in fouendo vel nutriendo. Postea discretionem prudentiæ in ouibus, proprijs sumptibus expendendo: ideo in verbo proposito ostenditur nobis bonus pastor Christus imitabilis & commendabilis a tribus prædictis conditionibus. Primo namque commendatur a solicitudine vigilantiæ, in executione pastoralis officij. Secundo a latitudine beneuolentiæ in expositione corporis proprij. Tertio a discretione prudentiæ, in liberatione sui gregis, non alieni. Primo commendatur bonus pastor Christus a solicitudine vigilantiæ in executione pastoralis officij, cun dicitur: *Pastor bonus*. Bonitas enim pastoris ostenditur, cum solicite vigilat, & custodit gregem suum. Secundo commendatur a latitudine beneuolētiæ in expositione corporis proprij, cum subdit: *Animam suam ponit*. Maius enim signum dilectionis & beneuolentiæ non potest pastor erga suum gregem ostendere, quàm vt pro eius defensione & liberatione, propriū corpus morti exponatur. Tertio commendatur a discretione prudentiæ in defensione & liberatione sui gregis, non alieni, cum subinfert: *Pro ouibus suis*, per conformitatem imitantis, non alieni, per infidelitatē erroris.

Dicit ergo: *Bonus pastor*, vbi commendatur a diligenti executione pastoralis officij. Ille enim pastor diligenter suum officium exercet, secundum quòd euidentia facti manifestat, qui sua animalia primo erudit & domesticat exteriori verbo. Secundo pascit & sustentat corporali subsidio. Tertio custodit & defensat, virili præsidio. Per hunc modum bonus pastor Ecclesiæ Christus humanum gregem primo erudit documento salutaris eruditionis vel prædicationis. Secundo pascit subsidio sacramentalis refectionis. Tertio defendit præsidio virilis protectionis. Per primum autem illuminatur quātum ad intellectiuam. Per secundum dulcoratur quantum ad affectiuam. Per tertium roboratur quantum ad effectiuam. Primo pastor Christus erudit vtili documento salutaris prædicationis, illuminando intellectiuam. Et de hoc dicitur: Qui misericordiam habet, docet & erudit quasi pastor gregem suum. Quia Domini nostri Iesu Christi doctrina debet esse tota ad benignitatem misericordiæ & charitatem beneuolentiæ, ideo est facilis ad intelligendum, breuis & vtilis ad faciendum. Vnde Dominus noster Iesus Christus propter nimiā dulcedinem summæ misericordiæ, & charitatem beneuolentiæ quam habet erga suum gregem, docet eum verbo doctrinæ, & erudit exemplo vitæ. Et hoc quia docere solo verbo est vanum, erudire solo exemplo est parum: sed vtroque modo est perfectum. Doctrina enim huius pastoris debet imprimi cordibus prælatorum, sicut forma sigilli imprimitur ceræ, vt postea verbo & exemplo fit in cordibus subditorum. Vnde de bonis prælatis dicitur: Dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascent vos scientia & doctrina. Tunc prælati præsunt secundum diuinæ voluntatis beneplacitum, quando pascunt gregem suum scientia quantum ad verbum, doctrina quantum ad exemplum: quia plus mouent operum exempla quàm verborum. Vnde Gregorius: Actione rector præcipuus vt vitæ subditis denunciet, & grex qui pastoris vocem moresq. sequitur, per exempla melius quàm per verba gradietur. Secundo pastor Christus pascit nos, oblectabili subsidio sapientialis refectionis, dulcorando affectiuam. Vnde licet Christus inquantum Verbum increatum supportans vniuersa, pascat sacramentaliter sublimando ad sapientiam: tamen inquantum

Eccli. 18. c — *Ier. 3. d* — *Greg. past. cura. 2. par. c. 3.*

A Verbum inspiratum sustentans intellectualia, pascit spiritualiter, reformando ad iustitiam: & inquantum Verbum incarnatum restaurans humana pascit sacramentaliter, reficiendo per gratiam. Et iste triplex pastus est necessarius homini ad hoc vt perfecte pascatur. Nam in homine est spiritus, motus, & sensus. Ad hoc enim vt homo perfecte reficiatur spiritualiter, necesse est eum habere spiritum vitæ in reformatione gratiæ, motum in exercitatione iustitiæ, & sensum in contemplatione sapientiæ. Et de hoc pastu sacramentali dicitur Eliæ in figura: Præcepi coruis vt pascant te, sequitur: Corui deferebant ei panem B & carnes mane, similiter panem & carnes vesperi. Corui dicuntur sacerdotes qui ad modum corui debent ignoscere per pœnitentiam, spernere per lotionem momentaneam, & attractare cras cras, annunciando futuram gloriam. Istis vero præcepit Deus vt pascant Eliam, idest quemlibet bonum Christianum, deferendo ei panem & carnes, idest carnem Christi sub specie panis nō excoctum igne materiali: sed sola cruce passionis, & coctum in igne dilectionis. Dicuntur autem mane deferre panem & carnes corui Eliæ, eo quòd mane sacerdotes debēt carnem Christi ieiuno populo sub specie panis ministrare, & vesperi, C reducendo ad memoriam quòd sub specie panis carnem suam post cœnā Christus Apostolis dedit. Tertio Christus defendit nos insuperabili præsidio virilis protectionis, roborando effectiuam. Vnde dicitur: Sicut pastor visitat gregem suum in die quando fuerit in medio ouium dissipatarum, sic visitabo oues meas, & liberabo eas de omnibus locis in quibus dispersæ fuerant. Dominus Iesus Christus in modum pastoris boni voluit visibiliter visitare suas dispersas oues per deuia quæque vitiorum, a morsibus dæmonum sanguine testamenti æterni liberatiuo, & eorum vulnera oleo pietatis & misericordiæ alligata & sanata D ad ouile vnitatis fidei congregatiuæ, & etiam vt eorum debilitatem multiplici virtute corroboratiuo consolidaret.

Secundo commendatur Christus a latitudine beneuolentiæ in expositione corporis proprij, cum subdit: *Animam suam ponit*. Propter charitatem nimiam beneuolētiæ, quam habuit Christus erga suum gregem, posuit animam suam, idest vitam corporalem. Primo in pretio humanæ redemptionis, ad liberandum captiuos. Secundo argumentum præcipuæ dilectionis, ad inflammandum tepidos. Tertio in exemplum virtuosæ imitationis, ad animandum E timidos. Primo posuit animam suam in pretio humanæ redemptionis ad liberandum captiuos. Et de hoc dicitur: Si posuerit animam suam pro peccato, videbit semen longæuum, & voluntas Dei in manus eius dirigetur, sequitur: Pro eo quòd tradidit animam suā in mortem & cum sceleratis deputatus est, & ideo ipse peccata multorum tulit. Diuina sapientia Christus habens duplicem thesaurum, idest supercælestem & subcælestem, quasi facto scrutinio in vtroque subsit quòd erat vtrobique nobilius & pretiosius, quòd supercælesti excellentia deitatis, de subcælesti in notitiam humanitatis. Hos ergo duos thesauros in vnitate F personæ compactos, & in statera crucis appensos pro redemptione humani generis expendit, cum non ex obligatione sed ex dignatione mortem pro salute humani generis cum desiderio suscepit, & sic debito soluto primæ præuaricationis, quando cum sceleratis deputatus est, peccata multorum tulit, & satisfacto rigore diuinæ iustitiæ, voluntas Dei in manu, idest opere eius, completa est. Et propter hoc Dominus dicebat: Filius hominis non venit vt ministraretur ei: sed vt ministraret, & daret animam suam in redemptionem pro multis. Pro multis dicitur quantum ad efficaciam, licet pro omnibus fuerit datus quantum ad sufficientiam. Vnde licet passio Christi sit sufficiens omnibus ad salutem, tamen salutem non efficit

3. Reg. 17. A — *Ezec. 34. c* — *Isa. 53. d* — *Mat. 20. d*

efficit nisi in illis, quorum fides operatur per dilectionem. Secundo posuit animam in argumentum præcipuæ dilectionis, ad inflammandum tepidos, & per hoc cognouimus charitatem Dei: quoniam ille animam suam pro nobis posuit. Et de hoc dicitur: Maiorem dilectionem nemo habet hac, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Filius Dei in signum vehementissimi amoris, & ad similitudinem quorundam aquatilium. De quibus dicit Ambrosius: Quòd quædam belluæ marinæ sunt quæ quando insidias contra catulos suos præsenserint, viscera sua mox aperiunt, natosq. suos integros recipiunt & tandiu eos portant, donec ad securitatem deserant, aut ab ictu proprij corporis defendant. Hoc modo Christus in argumentum vehementissimi amoris voluit aperire pedes, manus fenestrari & latus, vt nos reciperet intra viscera charitatis suæ, & ab hoste maligno tueretur & defenderet. Et propter hoc Charissime cum insurget diaboli fraudulentia, ingredere in petram, idest Christum, imponendo meditationes, cogitationes, & affectiones: quia numquam potest diabolus melius vinci quàm in memoria passionis Christi. Vnde Bernardus: Nullus vmquam dæmonum stare poterit videns gladium, in quo deuictus fuit. Sic cum insurgit molestia tentationis, maxime carnis, absconde te in fossa humo, idest in corpore Christi multiplici vulnere confosso, non per corporis præsentiam, sed per meditationem assiduam, & quod deest tibi, vsurpa de visceribus Christi, quia de vulneribus eius corporis ad modum botri in torculari compressit: non desunt fluenta gratiarum, quibus inflammatus, & confortatus, faciliter de diaboli fraudulentia, de mundi molestia, & de carnis illecebris triumphabis. Tertio posuit animam suam in exemplum virtuosæ imitationis ad animandum timidos. Vnde: Ille animam suam posuit pro nobis, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Vnde Dominus dicit: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus, qui inuenit animam suam perdet eam, & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Ille accipit crucem suam, & sequitur Christum, qui crucis mortificationem iugiter in suo corpore gerit, vt & vita Iesus in ipso per imitationem manifestetur: talis cum perdiderit animam suam, cum vitijs & concupiscētijs in præsenti, inueniet eam per deiformis gloriæ acquisitionem in futuro, quia qui socij sunt tribulationum, erunt & consolationum. Tertio commendatur Christus a discretione prudentiæ in liberatione gregis proprij, non alieni, cum subinfertur: *Pro ouibus suis*, imitantibus eum in vita, & moribus. Vnde Dominus tamquam prudēs pastor non posuit animā suam pro ouibus alienis, per dissimilitudinem vitæ, vt eas liberaret, sed pro ouibus suis, quæ Christum sequuntur secundū triplicem proprietatem ouis. Nam ouis habet simplicitatem innocentiæ in nō lædendo, tractabilitatem patientiæ in sustinendo, & fœcunditatem multiplicem in fructificando: per istum modum istæ sunt oues suæ, per quarum liberationem prudens pastor Christus posuit animam suam, qui habet triplicem proprietatē prædictam. Primo simplicitatem innocentiæ, per rectitudinem intentionis. Secundo tractabilitatem patientiæ, per tolerationem omnimodæ tribulationis. Tertio fœcunditatem multiplicem, per multiplicationem bonæ operationis. Primo ergo Christus liberat oues suas, quæ habent simplicitatem innocentiæ, per rectitudinem puræ intentionis. Illa enim anima est, quasi ouis, quæ ad modum ouis innocentis nulla habet arma ad impugnandum, non cornua superbiæ, non calces violentiæ, non dentes crudelitatis, non vngues rapacitatis, non venenum malignitatis. Propter hoc ratione istius proprietatis innocentiæ dicebat Dauid de populo suo: Isti qui oues sunt quid fecerunt? quasi dicat nihil mali commiserunt. Et hoc est quando homo habet puritatem in affectione, veritatem in operatione, vt nulla duplicitas sit interius, nulla falsitas exterius. Secundo Christus liberauit oues suas, quæ habent tractabilitatem patientiæ per tolerantiam omnimodæ tribulationis. Vnde: Sicut ouis ad occisionē ductus est, sicut enim ouis ducitur ad macellum non recalcitrat pede, non mordet dente, non impetit cornu, sic verus patiens ad exemplum Christi positus in tribulatione, non debet murmurare in corde, non obloqui in ore, nec repugnare in opere, vt impleatur in eo illud in Psalmo: Quoniam propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis. Tertio liberat Christus oues suas, quæ habent fœcūditatem multiplicem bonæ operationis. Vnde bonus Christianus debet esse fœcundus bonis operibus ad modum ouis, dare pastori suo Christo lac mundæ affectionis, caseum bonæ operationis, & lanam honestæ conuersationis, vt possit dici de eis: Oues fetosæ abundantes in gressibus suis secundum quòd dicitur, in Psalmo. Rogemus ergo, *et cet.*

Ioan. 15. b — Ioan. 15. — 1. Ioan. 3. c — Mat. 10. d — Ouis proprietas. — 1. Reg. 24. c — Isa. 53. b — Psal. 43. d — Ps. 143. c

SERMO II.

Ego sum pastor bonus. Bonitas pastoris nostri Iesu Christi in hoc Euāgelio quadrupliciter commendatur. Videlicet, in pascendo, in defendendo, in cognoscendo, in vniendo. Primo commendatur bonitas in pascendo. Vnde ait: *Ego sum pastor bonus*. Pastores enim a pascendo dicuntur. Pascit autem oues suas Christus, per doctrinam, per gratiam, per Eucharistiam. Pascit vtique suos per doctrinam: In pascuis vberrimis pascham eos, in montibus excelsis. Scripturarum altitudines, quasi montes pascuæ sunt. Pascit autem Christus suos non solū per se, sed etiam per alios docendo: Dabo pastores vobis secundum cor meum, & pascent vos in sciētia, & doctrina. Item per gratiam, quod significatum est, vbi dicitur quòd Moyses pascebat oues, & minauit ad interiora deserti, vbi Dominus in rubo apparuit. Moyses est Christus, vel prælatus, per quos oues ad interiora deserti in pastum veniunt, quando exteriorem consolationem relinquunt, interiorem vero quærunt, vbi Dominus in rubo ardenti, idest in corde feruenti est: Nonne cor nostrum ardens, *et cet.* Item per Eucharistiam. Hoc significatum est in ouicula pauperis, idest Christi, de qua dicitur quòd erat de pane illius comedens, & de calice bibens. Bernardus: Bonus pastor, qui dat carnem in cibum, sanguinem in potum, animam in pretium. Secundo commendatur bonitas pastoris nostri Iesu Christi in defendendo, cum dicitur: *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis* defendendo, scilicet contra lupum, sicut hic dicitur, & contra leonem, & vrsum. Vnde Dauid qui Christum significat, ait: Leonem & vrsum interfeci ego, inuaserant enim oues eius. In leone significatur diabolus: Tamquam leo rugiens, *et cet.* In vrso autem caro significatur. Sequitur enim mel, sicut caro voluptatem. Debilis etiam est in capite, fortis in brachijs, sic & carnis impetus debilis est, scilicet cogitatione. Vnde ibi est resistendum. Fortis autem in brachijs delectationis consensus: Bestia alia similis vrso tres ordines in ore eius, scilicet cogitatio, delectatio, consensus. In lupo autem mundus significatur, propter auaritiam & crudelitatem, immo tot sunt lupi, quot homines peruersi: Mitto vos sicut oues inter lupos, *et cet.* Gregorius: Sicut agni inter lupos mittimur, vt scutum seruantes innocentiæ, morsum malitiæ non habeamus. Talis agnus fuit Apostolus, qui ait: Maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus. Tertio commendatur bonitas pastoris nostri Iesu in cognoscendo, cum ait: *Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ.* Ecce quales Dominus approbando cognoscit,

Ioan. 10. b — Christus pastor bonus. — Eze. 34. d — Ier. 3. d — Exod. 3. a — Luc. 24. a — 2. Reg. 12. a — Ioan. 10. b — 1. Reg. 17. e — 1. Pet. 5. c — Dan. 7. a — Mat. 10. c — 1. Cor. 4. c

cognoscit, idest se cognoscentes oculo animæ, fide vera. Sed Dominus conqueritur: Cognouit bos possessorem suum, *et cet.* Sed væ non cognoscenti pium Dominum in mundo, quia cognoscet seuerum, Dominus iustitiam faciens, qui nunc ignoratur, misericordiam quærens. Item cognoscit sibi obedientes: Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas: vocem vtique præceptorum, & doctrinæ meæ vel clamoris in cruce. Psalmus: Nos oues pascuæ eius, vel oues manus eius, hodie si vocem eius audieritis, *et cet.* Sed heu Dominus cõqueritur in Psalmo: Non audit populus meus vocem, *et cet.* Item cognoscit Dominus se sequentes: Cognosco meas, & sequuntur me, scilicet per bonam vitam. Dominus enim cognoscit colore, sicut significatum est, vbi legitur quòd Iacob oues suas colore discreuit, variæ enim erãt oues eius, nigræ autem & albæ Laban. Iacob Christum significat. Nigræ oues sunt opera peccatorum. Albæ sunt simulatores: Similes estis sepulchris dealbatis. Variæ autem pœnitentes, qui & albi sunt per iustificationem, & nigri per suam reputationem, dum se peccatores reputant, apud Deum sunt albi, apud se nigri: Nigra sum sed formosa, *et cet.* Quarto commendatur bonitas pastoris in vniendo, siue in congregando, cum dicit: *Alias oues habeo, et cetera,* vsque: *Fiet vnum ouile, & vnus pastor.* Congregat autem & vnit oues sibi in mundo, & hoc per fidem, & charitatem, de quibus hic dicitur: Fiet vnum ouile, & vnus pastor. Certe qui in ouile Ecclesiæ non intrat per ostium fidei, sed ascendit aliunde per hæresim, ille fur est & latro. Item congregabit oues in iudicio: Statuet oues quidem a dextris. Item in cælo. Vnde legitur quando reduxit ouem vnam perditam in desertum, idest ad nouem ordines angelorum.

Isa. 1. a — *Ioan. 10. e* — *Psal. 94. b* — *Psal. 80. c* — *Ioan. 10. d* — *Gen. 30. f* — *Mat. 23. c* — *Cant. 1. b* — *Ioan. 10. c* — *Mat. 25. c* — *Luc. 15. b*

SERMO III.

Animam meam pono pro ouibus meis. Bonus pastor Christus pro nobis posuit, & dedit animam suam in pretium redemptionis, in signum dilectionis, in monimẽtum recordationis, in exemplum imitationis. De primo: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, *et cet.* vsque, pro multis. O quanta dignatio? Ministrat & seruit nobis, cui ministrant angeli. Si igitur fraudando seruum tuum mercede vnius anni peccas, quanto magis subtrahendo Dei filio animam tuam, pro qua triginta tribus annis seruiuit? pro qua animam suam in tuo seruitio dedit? Ne lædas seruum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam, dantẽ inquam animam in redemptionem pro multis: Non corruptibilibus auro, vel argento, *et cet.* Qui ergo mercedem sanguinis, hoc est animam propriam tali mercenario subtrahit per luxuriam, vel per auaritiam, vel per odium, vel per alia vitia, similis est eis, qui in cruce eius sanguinem effuderunt: Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario fratres sunt. Quid ergo de miseris, qui non tantum animam propriam, sed tot Christo animas auferunt, quas per peccatum auferunt. Bernardus: Si Dominus proprium sanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur ab eo grauiorem sustinere persecutionem, qui suggestione mala, exemplo pernicionis, scandali occasione auertit ab eo animas, quas redemit, quàm ab illo qui sanguinem Iesu fudit? De secundo: Maiorem charitatem hac, *et cetera.* Si enim te incipiente submergi iam in mari, amicus tuus scienter se submergeret, vt suo euaderes adiutorio, o quanta esset illa dilectio? Sic pro nobis fecit Christus, quod optime significatum est in Iona, qui se pro salute aliorum in mare præcipitari fecit. Nota historiam, & expone, vt per mare significetur mundus, per cetum mors, per Ionam Christus. Ecce quo modo Christus animam suam posuit pro amicis suis, immo quod mirabilius est, pro inimicis: Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. Nonne Dei inimici sunt, qui domum Domini cum familia, idest cor cum virtutibus igne vitiorum scienter incendunt? Psalmus: Incenderunt igni sanctuarium tuum. Item qui filium suum, idest spiritum, vel animam occidũt? Qui offert sacrificium de substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui, quàm maximum dilectionis Dei beneficium est, quòd pro huiusmodi pro inimicis moritur Christus. Augustinus: Quod tam beneficium, quàm sanguinem iusti delere chirographum peccatoris? De tertio quòd in monimentum recordationis dedit animam suam, vt numquam sui obliuiscamur. Dicitur: Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam. Fideiussor noster Christus est. Totus mundus per sententiam Dei Patris damnatus fuit, compatiens autem Dei Filius fideiussit pro nobis. Potest autem homo pro tam magna re fideiubere, quòd oporteat eum propter hoc quandoque relinquere domum, quandoque totam hereditatem suam, quandoque etiam vitam suam, sic & fideiussor noster fecit Christus: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manus inimicorum eius. Domus est cælum, hereditas sinagoga. Psalmus: Restitues hereditatem meam mihi. Hereditas sua Christo restituetur, quando Iudæi conuertentur: Cæcitas ex parte contingit in Israel, donec plenitudo gentium subintraret, & sic omnis Israel saluus fieret. Non solum autem fuit Christus fideiussor hominis ad patrem, sed etiam patris & hominis tamquam fidelissimus mediator. Augustinus: Quàm incredibile videbitur hominibus? Require in sermone supra: Si veritatem dico. De quarto: Ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quo modo charitas Dei manet in eo? Ecce si pro fratribus debes ponere animam, quanto magis temporalem substantiam? Exemplo autem Christi non solum pro fratribus, immo pro Christo animam ponere debemus, sicut ipse pro nobis eam posuit: sicut Petrus voluit quando dixit: Animam meam pono pro te, qui licet postea negauerit, tamen gallo cantante fleuit amare. O quot cum Petro quotidie negant Christum, si non ore, tamen opere. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Et non tantum ter Christum sicut Petrus, immo millies aliqui facinoribus suis negauerunt, & tamen cum Petro non flent. Gallus enim prædicator est: Quis dedit gallo intelligentiam?

Mat. 20. d — *Eccli. 7. b* — *1. Pet. 1. d* — *Eccli. 34. d* — *Ioan. 15. b* — *Iona 1. d* — *Rom. 5. b* — *Psal. 73. b* — *Eccli. 34. b* — *Eccli. 29. c* — *Ier. 12. c* — *Psal. 15. c* — *Rom. 11. c* — *1. Ioan. 3. c* — *Ioan. 13. d* — *Tit. 1. d* — *Iob. 38. d*

SERMO IV.

Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere. Istæ oues fuerunt gentes crediture in Christum, quæ non fuerunt de ouili Ecclesiæ, quas adduxit per fidem, & vnum ouile per vnam Ecclesiam de Iudæis & gentibus fecit. O felices qui merentur esse oues Christi, non porci diaboli. O felices qui per Christum adducuntur, & non per diabolum seducuntur. Considerandum ergo quòd Christus oues suas adducit, deducit, perducit, educit, inducit. Adducit enim pœnitentes, deducit proficientes, perducit consummantes, educit decedentes, inducit peruenientes, scilicet ad patrem. De primo hic dicitur: Illas oportet me adducere, scilicet per conuersionem: Ignoras quòd benignitas Dei te ad pœnitentiam adducit? *et cetera.* De modo autem adducendi dicitur: Eleuauit me spiritus inter cælum & terram, & adduxit me in Ierusalem. Qui ergo in cælestem Ierusalem voluerit venire, adduci debet per Spiritum sanctum,

Ioan. 10. a — *Rom. 2. a* — *Ezec. 8. a*

sanctum, & sic quòd neque cælum per præsumptionem, neque terram per desperationem tangat: vel sic, neque cælum tangat per superbiam: Si ascenderit in cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur: neque terram per auaritiam, vel concupiscentiam: Væ væ væ habitantibus in terra. De secundo, Psalmus: Deduxisti sicut oues populum tuum in manu Moysi, & Aaron. Hæc deductio fit per quotidianum in proficiendo bonorũ operum augmentum. Psalmus: Deducis velut ouem Ioseph, quod interpretatur augmentum. Per manum Moysi, & Aaron potestas Ecclesiarum, & sæcularium iudicum significatur. Legitur autem de manibus Moysi, quòd licet graues essent, dum tamen eleuabantur vincebat Israel: dum remittebantur, Israel vincebatur, quia quando auctoritas iudicialis leuatur in correctione, subditi contra hostes infernales proficiunt. Si autem per negligentiam remittitur, deficiũt & vincuntur. Sed heu hæc manus sæpe percutit innocentes: Misit Herodes rex manus, *et cet.* De tertio, Psalmista: Perduxit eos tamquam gregem in deserto. Glossa de Ægypto. Ægyptus autem mundum significat, desertum vero religionem, vel iustam vitam, qualem Christus & Ioannes habuerunt in deserto. Psalmus: Interrupit mare, & perduxit, *et cetera.* Perduxit, idest ad perfectum duxit. Perducuntur autem electi per angelum, de quo legitur: Mensus est mille cubitos, & traduxit, & perduxit me per aquam vsque ad talos. Rursumq. mensus est mille, & traduxit me per aquam vsque ad genua, & mensus est mille: & traduxit, idest perduxit me per aquam, vsque ad renes, & mensus est mille per torrentem, quem non potui pertransire, quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potest transuadari, & dixit ad me: Certe vidisti fili hominis. Et eduxit me & conuertit ad ripam torrentis, *et cet.* Aqua hæc est gratia Spiritus sancti, in qua incipientes minus profunde, proficientes profundius, perfecti profundissime sunt. Vel de coniugatis, & viduis, & virginibus intelligi potest. Torrens autem, qui transuadari non potest, est profunditas gratiæ in beatis, quam mortalis homo attingere non potest. Angelus autem mensurans, & traducens est Christus, qui mensurat gratiam in meritis, & gloriam in præmijs gratiæ. De quarto: Proprias oues vocat nominatim, & educit eas. Inter vineas de Ægypto in doctrinam, siue ad regnum, *et cetera.* Ecce quotidie Dominus nominatim, & singulariter vocat electos suos in morte ad seipsum, sicut in ordinibus vocantur ordinandi ad Episcopum. Habet enim Dominus nomina eorum in scripto: Nomina vestra scripta sunt in cælis. Vocat illos Dominus nominatim de cælis, qui non vocauerunt nomina sua in terris. Beatus est cuius nomen dignatur noscere Deus. Augustinus: Vt nouerit Deus nomina nostra, hoc optare debemus, hoc agere, hoc satagere quantum possumus. Vocat ergo electos, vt educat de carcere ad regnum, de miseria ad gloriam. Psalmus: Eduxit me de lacu miseriæ, idest de mundo, & de luto fæcis, idest de carcere. De quinto Dominus loquens de ouibus suis, ait: Inducam eas in terram suam, & pascam eas in montibus Israel in riuis, & in cunctis sedibus terræ. Montes sunt ordines angelorum. Psalmus: Fundamenta eius in montibus sanctis. Riui sunt delectationes de fonte summi boni effluentes, a quibus quilibet peruersus longe erit: Non videat riuos fluminis torrentis mellis, & butyri. In melle dulcedo diuinitatis, in butyro humanitatis Christi significatur. Sedes autem mansiones, de quibus: In domo patris mei mansiones, *et cet.* Sic ergo Dominus humiles oues suas multipliciter ducit, & in vno ouili per charitatem proximi, & vni pastori Christo per charitatem Dei vnit, vt sic fiat vnum ouile, & vnus pastor. Vnde in libro de spiritu, & anima dicitur: Animam, quam Dei pietas respicit, humilitas subijcit, pœnitentia reducit, iustitia deducit, obedientia conducit, perseuerantia perducit, deuotio introducit, puritas iungit, charitas vnit.

Iob 20. a — *Apoc. 8. d* — *Psal. 76. d* — *Psal. 79. a* — *Exo. 17. c* — *Act. 12. a* — *Psal. 77. f* — *Psal. 77. b* — *Ezec. 47. a* — *Ioan. 10. a* — *Luc. 10. d* — *Psal. 39. a* — *Ezec. 34. c* — *Psal. 86. a* — *Iob 20. c* — *Ioan. 14. a*

DOMINICA SECVNDA POST OCT. PASCHÆ

SERMO I.

Iterum modicum, & videbitis me. Modicum, & non viderunt Deum discipuli, quãdo fuit in sepulchro, & iterum modicum, & viderunt eum post resurrectionem, vsque ad Ascensionem aliquoties. Sed nunc considerandum, quo modo Deus videatur in mundo a credentibus, in extremo a decedentibus, in cælo a fruentibus, in iudicio a resurgentibus. De primo mystice intelligi potest quod dicitur hic: *Modicum & videbitis.* Modicum enim non tam duratione, quàm cognitione; imperfecta est enim visio fidei respectu visionis æternæ. Modice enim, & imperfecte videtur, quidquid modo tantum in imagine, & a tergo, & a longe videtur. Videmus enim Deum non in se, sed per imaginem repræsentatam in creaturis: Videmus nunc per speculum. Glossa: per imaginem obscuram. Videmus enim aliquas creaturas, in quibus aliqua similitudo Dei relucet. Vel videmus non facie, sed a tergo incarnationis. Videbis posteriora mea, faciem autem meam non videbis. Posteriora sunt humiliora, quæ in carne gessit. Item videmus Deum non in lumine, sed quasi in voce obscuræ cognitionis, & intelligentiæ humanæ: Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli, quasi filius hominis veniebat, *et cet.* Tam obscura enim sunt naturalia quòd quidquid de Deo cognoscimus, quasi in nocte videmus. De hac nocte dicitur: Per noctem quæsiui quæ diligit anima mea. Gregorius: Per noctem quærimus, quia etsi iam in illo mens vigilat, tamen oculus adhuc caligat. Item videmus nunc Deũ non prope, sed quasi a longe per distantiam dissimilitudinis, vel auersionis. Videbo eum, sed non modo, intuebor illum, sed non prope. De secundo: Ecce video cælos apertos, & Iesum stantem quasi paratum ad suscipiendam animam meam: sicut de multis sanctis legitur, qui viderunt Deum in extremis. Quo modo autem mereatur videre Deum significatum est, vbi legitur quòd Iacob supponens lapidem capiti, dormiuit, & vidit scalam tangentem cælos, & Dominum innixum scalæ. Attende quid de lapide, & de scala, & de Angelis, & de Domino dicitur hic. Lapis duram & grauem pœnitentiam significat. Hunc lapidem diabolus in panem consolationis carnalis vult verti: Dic vt lapides isti panes fiant. Dormitio mortem significat. Psalmus: In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Super lapidem ergo dormit, qui in pœnitentia dura decedit. Per scalam virtutum gradus significatur. In scala duo ligna principalia sunt, amor Dei, & proximi. Gradus vero omnes aliæ virtutes. Si hanc scalam fabricaueris dum viuis, tunc in somno mortis eam habebis, & angelos pro tua salute ascendentes, & Dominum tuam animam suscipientem videbis. Sicut autem pij quandoque vident in morte sua Dominum: sic & impij quandoque in morte sua vident dominum, scilicet diabolum. Vnde de quodam beatus Gregorius ait: Ecce iuuenis paruus draconem vidit, cui seruiuit in vita. De tertio: Beati mundo corde, *et cet.* Augustinus: Tota merces est visio. Notate charissimi, si tam ardentissime diligitur Deus in præsenti ab electis suis, quòd ferrum, & ignem, & omne genus tormentorum parati sunt sustinere pro ipso, quod tamen nunc tam

Ioan. 16. b — *1. Cor. 13. d* — *Exod. 33. d* — *Dan. 7. b* — *Cant. 3. a* — *Num. 24. c* — *Act. 7. g* — *Gen. 28. c* — *Mat. 4. a* — *Psal. 4. b* — *Mat. 5. a* — *Aug. in ps. 90. conc. 2. cir. fi. to. 8.*

tam modicum videtur, quid erit in cælo, vbi non per speculum, sed per seipsum videtur? Videbimus eum sicuti est. Item vbi non a tergo, sed facie videbimus: Tunc autem facie ad faciem: Vidi te domine, quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ. Valde enim mirabilis es domine, & facies tua plena est gratiarũ. Item vbi non in tenebris, sed in luce clarissima videbitur. Psalmista: In lumine tuo videbimus lumen, *et cet.* Item vbi non de longinquo, sed de propinquo videbitur: quia electi non in remoto, sed in eodem loco cum ipso erunt: Pater, quos dedisti mihi, volo, vt vbi sum ego, illic sint mecum, vt videant claritatem meam. Pensate ex prædictis quàm incomprehensibilis dulcedinis sit ista visio gloriæ. Vnde Fulgentius ait: Dei faciem si omnes damnati in inferno viderent, nullum dolorem, nullam pœnam, nullam tristitiam sentirent. De quarto: Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Certe oculus adulteri, & superbi, & immundi, inuidi & aliorum peruersorum. Hæc autem visio plenius nobis ostenditur in illa visione, de qua: Aspiciebam in visione, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit. Fluuius igneus rapidusq. egrediebatur a facie eius. Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei. Iudicium sedit & libri aperti sunt, *et cet.* Significatur enim ibi per positionem thronorum, iudicum assessorum auctoritas. Per fluuium igneum, sententiæ extremæ feueritas. Per millia millium ministrantium, executorum copiositas. Per apertionem librorum, conscientiarum nuditas.

1. Ioan. 3. a; 1. Cor. 13. d; Esther. 15. d; Psal. 35. c; Ioan. 17. d; Apoc. 1. b; Dan. 7. c

SERMO II.

ITerum autem videbitis me, & cetera. Valde consolatorium est hoc verbum. Considerandum autem quòd Dominus videt omnes simplici notitia generali, bonos in gratia spiritali, malos in ira iudiciali, beatos in gloria æternali. Videt omnes communiter, bonos amicabiliter, malos terribiliter, beatos ineffabiliter. De primo, Psalmista: De cælo respexit Dominus, vidit omnes filios hominum terræ, scilicet bonos & malos, in tenebris, & in luce, in angulo, & in publico, bene vel male agentes: Omnia nuda & aperta sunt oculis eius, *et cet.* O si sol esset oculus, quanta videret in hoc mundo? Et certe oculi Domini sole clariores sunt in infinitum: Oculi Domini multo lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profunditatem abyssi, & hominum corda, intuentes in absconditas partes. Væ ergo illis, qui occultas nequitias suas credunt celari posse Domino, contra quos Psalmus: Non videbit Dominus, *et cet.* vsque, qui finxit oculos non considerat? *et cet.* Impij autem non attendunt Dominum videre mala omnia, quia statim non vindicat. Videt vtique omnia Deus sapientissimus, sed non statim vindicat omnia patientissimus. Gregorius: Conditor noster mira dispensatione consilij, & culpas respicit, & viuendi tempora impendit, vt longiora vitæ temporalis spatia, aut conuerso fiant ad adiutorium numeris, aut non conuerso ad augmentum damnationis. De secundo: Vidit Iesus sedentem in thelonio, *et cetera.* Vidit duos fratres, *et cet.* & hoc per respectum gratiæ. Vnde secuti sunt eum. Ergo est virtus Domini, qua statim sequuntur discipuli. O si vos videret Dominus hoc misericordiæ suæ oculo, vtique Deus vestris oculis lacrymas educeret pro peccatis. Vnde cum gallo cantante, Petrum respexit Dominus: Petrus fleuit amare. Nihil enim cantus galli, nihil clamor prædicatoris prodest, nisi respectus oculi misericordiæ diuinæ cor tangat, nisi paternis oculis benigne filium suum reuertentem pater respiciat: Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ip-

Ioan. 16. b; Psal. 32. c; Heb. 4. d; Eccli. 23. c; Psal. 93. b; Mat. 9. a; Mat. 4. c; Luc. 22. g; Luc. 15. e

A sius, & misericordia motus est, *et cet.* Ecce gratia huius visus, quo pater misericordia motus tria facit. Accurrit, per gratiam præuenientem. Super collum cadit, per gratiam subsequentem. Osculatur, per fiduciam de peccatorum remissione consolantem. De tertio: Vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, *et cetera.* Vestis nuptialis est bona vita: Omni tempore vestimenta tua sint candida. Bona enim vita melius vestit hominem omni purpura, & panno pretioso. Sed quidam habent pretiosas, quidam omnino sordidas, quidam intercisas, qui partim Deo, partim diabolo seruiunt. Hi dominorum suorum vestes acB cipiunt, cum tamen nisi alteri eorum deseruire non possunt: Nemo potest duobus dominis seruire, aut enim vnum, *et cet.* Terribili ergo visu carentes pretiosa veste videbit Dominus in iudicio. O quàm ardentibus oculis: Oculi eius tamquam flamma ignis. Hunc visum faciunt crudelem scelera hominum: Videns autem Deus quòd multa malitia esset in terra, *et cetera.* Infra: Delebo, inquit, hominem. Sicut autem in diluuio aquam nullus euasit nisi per arcam, ita in iudicio ignem nullus euadet, nisi per arcam, idest Ecclesiam: qui scilicet in ipsa fuerit nõ tantum in nuC mero, sed etiam merito. De quarto: Vos quidẽ nunc tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, *et cet.* Visionis huius gaudium non potest tolli. Visio hæc est tantum in patria. Bernardus: Illud solum est verum gaudium, quod non de creatura, sed de Creatore concipitur, quod cum possederis, nemo tollet a te, cui comparata omnis aliunde iucunditas, mœror est: omnis suauitas dolor, omne dulce amarum, omne decorum fœdum, omne postremo quod delectare posset, molestum. Videbo inquit, vos, *et cetera.* O quàm dilectores suos iucunde videbit, vbi nil in eis videbit, quod oculis displicebit: OcuD li Dei viderunt diligentes se. Quod non solum gratiæ, sed etiam gloriæ potest intelligi. Quanto ergo plus diligimus Deum, tanto plus dilectissimi oculi Dei in nos, & certe oculi nostri erunt in ipsum. Augustinus: Amore Dei nihil suauius, nihil dulcius, nihil dignius, quòd quanto quis fuerit feruentior, tanto eius visio erit suauior, quãto nunc desideramus ardentius, tanto ipsum intuebimur clarius.

Mat. 22. a; Eccls. 9. b; Mat. 6. c; Apoc. 1. c; Gen. 6. a; Ioan. 16. c; Eccli. 34. b

SERMO III.

MVndus autem gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Quia opposita iuxta se posita, E magis elucescunt. Ideo Dominus in verbo proposito aperit statum religiositatis apostolicæ per oppositum mundanæ lubricitatis, cum dicit: *Mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini.* In quo quidem verbo, primo notatur illicita delectatio humanæ lubricitatis. Secundo temporanea tribulatio apostolicæ religiositatis. Tertio futura consolatio æternæ iucunditatis. Primo notatur illicita delectatio mundanæ lubricitatis, cum dicit: *Mundus gaudebit.* Secundo temporanea tribulatio apostolicæ religiositatis, cum subdit: *Vos autem contristabimini.* Tertio futura consolatio æternæ iucunditatis, F cum subinfert: *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Mira dispensatio diuinæ bonitatis, quòd non datur dulcedo sapientiæ, nisi præuia amaritudine pœnitentiæ, quoniam per luctum tribulationis, & angustiæ (exemplo Christi) oportet intrare in regnum felicitatis æternæ.

Dicit ergo: *Mundus gaudebit,* vbi notatur illicita delectatio mundanæ lubricitatis. Tota vero delectatio, siue gaudium mundanæ lubricitatis potest comprehendi sub triplici differentia hominum, secundum quòd innuitur: Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, faciens lubricos & luxuriosos: aut concupiscentia oculorum, faciens auaros & pecuniosos.

Ioan. 16. c; 1. Ioan. 2. c

niosos: aut superbia vitæ, faciens magnificos, & ambitiosos. Vnde secundum istam triplicem differentiam hominum ex qua pullulat omnia genera peccatorum, in qua consistit totum gaudium mundanum, potest dici, quòd primo gaudent luxuriosi, in experientia carnalis lasciuiæ. Secundo gaudent auari in copia insatiabilis pecuniæ. Tertio gaudent ambitiosi, siue superbi, in excellentia honoris, & iactantiæ. Ratione primi illud gaudium deprauat naturam propriã. Ratione secundi obligat ad pœnam æternam. Ratione tertij prouocat diuinam offensam. Primo gaudẽt luxuriosi in experientia carnalis lasciuiæ, deprauantis naturam propriam. Et de hoc dicitur: Et ecce gaudium, & lætitiam occidere vitulos, & iugulare arietes, & comedere carnes, & bibere vinum. Quia lubrici homines non intendunt vacare nisi lasciuiæ, gulæ, & luxuriæ. Nam vitium gulæ attrahit luxuriã, ideo dicitur: Ecce gaudium occidere vitulos, mane comedere carnes quantum ad lasciuiam gulæ, & lætitiam bibere vinum, quantum ad luxuriam. Nam luxuriosa res est vinum. Illa enim duplex lasciuia in anima, quæ a Deo auertitur, vt amisso honore castitatis, & munditiæ, & brutis animalibus quibus non est intellectus comparetur, eo quòd in eis peruertitur ordo naturalis, quando cogunt spiritum ancillari, & carnem dominari, & ad similitudinẽ porci non intendunt nisi curationi cutis. Secundo gaudent auari in copia insatiabilis pecuniæ, & obligantis ad pœnam æternam. Vnde: Tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis eorum, & desiderium oculorum suorum, quibus requiescunt animæ eorum. Quia auari, in quibus est terrenũ desiderium, & concupiscentia oculorum, ponunt finem lætitiæ, & spem dilectionis in diuitijs suis, in quarum multitudine gloriantur, & requiescunt, quasi vltimo fine: ideo Dominus minatur eis tollere diuitias in præsenti, & nihilominus punire eos in futuro pœna infernali, eo quòd maximam iniuriam sibi intulerunt, cum proposuerunt Creatori æterno, & bono incommutabili creaturam temporalem, & caducam. Vnde auaritia ab Apostolo appellatur idolorum seruitus. Bernardus super illud: Tu vero cruciaris. Quid ergo dicemus ad hæc, si talis est exitus, si tale iudicium, vt extrema gaudij luctus occupet. Tertio gaudent ambitiosi in excellentia honoris, & iactantiæ, prouocantis diuinam offensam. Vnde: Gaudium hipocritæ ad instar puncti, si ascendit vsque ad cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur. Quia gaudium ambitiosi est vanum, eo quòd ad modum hipocrisis non habet existẽtiam, sed tantum apparentiam. Ideo dicitur gaudium hipocritæ, sed additur ad instar puncti, quia tale gaudium est, quasi momentaneum, & eius finis interitus. Sed quia ambitiosus, & superbus per suam reputationem, quasi eleuatur vsque in cælum, præferendo se omnibus, ideo secundum rectam diuinæ iustitiæ regulam deprimetur vsque ad profundum abyssi, secundum veritatem, quoniam in fine mortis suæ, quasi vile sterquilinium perdetur.

Isa. 22. c — *Prou. 20. a* — *Psal. 31. c* — *Ezec. 24. g* — *Ephes. 5. b* — *Coloss. 3. a* — *Iob 20. a*

Secundo notatur temporanea tribulatio religiositatis, cum subdit: *Vos autem contristabimini*. Apostoli namque tamquam viri religiosi, secundum Deum triplicem habuerunt tribulationem, siue tristitiam. Primo habuerunt tristitiam lacrymosæ contritionis, in propriæ transgressionis recordatione. Secundo dolorosæ compassionis in Dominicæ passionis meditatione. Tertio afflictionem desolationis, in Christi præsentiæ corporalis priuatione. Primo habuerunt tristitiam lacrymosæ contritionis, ex propriæ transgressionis recordatione. Vnde: Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Ille namque exemplo Apostolorum contristatur, secundum Deum, qui cum cogitat propter suum peccatum Deum offendisse, ita dolet intime, & colaphizatur dure interius, vt prorumpat in lacrymas exterius, exemplo principis Apostolorum Petri, qui cum negaret Christum, præ nimia tristitia fleuit amare, & talis tristitia, operatur pœnitentiam in salute æterna, eo quòd meretur veniam omnium peccatorum quibus obligabatur ad pœnam æternam. Vnde in Psalmis: Tota die ingrediebar contristatus, amouet ipsum continue terminãdum, ne aliquod peccatum in mea conscientia lateret. Vnde Bernardus super illud: Tempus putationis aduenit: Parum est semel putasse, sæpe putandum est, immo si fieri potest, semper: quia semper quod putari oporteat (si nõ dissimulas) inuenis: Quantumlibet, in hoc corpore manens profeceris, erras, si vitia putas emortua, & non magis suppressa. Velis nolis habitat inter fines tuos habitat Iebusæus. Vnde Gregorius super illud: Parata ad tempus statutum: Tempore igitur misericordiæ deflenda est humiliter culpa, ne in tempore iustitiæ miserabiliter deploretur acerbitas pœnę. Secundo habuerunt tristitiam dolorosæ compassioni in Dominicæ passionis meditatione. Vnde in Psalmis: Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte dum dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus? quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Et respondet parum inferius: Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum. Quilibet verus Christianus cum dicitur sibi a prædicatore, quòd Deus tuus fuit in cruce crudeliter vulneratus, turpiter exprobratus, & viliter abiectus, debet in tantum gemere, vel geminare voces doloris, & latius inundare lacrymarum torrentes, vt possit dicere cum fideli Dauid: Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus? Sed & præ nimia admiratione de exhibitione tantæ benignitatis, debet seipsum examinare, & interrogare, dicens? Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me: Et postea rationem reddere sibijpsi subiungendo: Abyssus compassionis Christi, inuocat abyssum compassionis Christiani, quia nõ alium habitum debet prætendere Christianus, nisi qualem veritas professionis exprimit a Christo. In voce cataractarũ tuarum, idest plagarum, omnia excelsa tua, & fluctus tui, idest opprobria, dolores & tormenta indicibili compassione, in propriam personam retorquens sentiendo quod & in ipso Iesu, super me transierunt. Istam tristitiam continue habebat Paulus, cum dicebat: Ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto, sic & omnes Apostoli. Nam præ nimia tristitia dolorosæ compassionis de Domini passione transformati erant in crucifixi effigie, per conformitatem. Tertio habuerunt tristitiam afflictæ desolationis in pœnitentiæ Christi corporalis amissione, vnde: Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis, sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Dominus noster Iesus Christus tamquam benignus magister, propter nimiam dilectionem, qua dilexit nos discipulos suos, & maxime in finem, non solum solicitauit eos ad inquirendum beneficium suæ passionis. Nemo ex vobis interrogat me: quo vadis; immo sine inquisitione prædicit eis suam mortem, quam voluntarie in proximo erat recepturus, pro redemptione humani generis, cum addit: Vado ad eum qui misit me, sed quia de morte eius discipuli vehementer desolabantur, ideo sequitur: sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Si ergo sola imaginatio de priuatione Christi societatis tantum dolorem inflixit, vt tristitia impleret cor eorum, propter hoc pro certo multum additur experientia facti. Vnde de eis cantatur:

Tristes erant Apostoli
De nece sui Domini.

2. Cor. 7. c — *Mat. 26. g* — *Psal. 37. b* — *Bernar. in Cãt. ser. 58* — *Cant. 2. c* — *Iob 12. a* — *Greg. li. 10. Mor. c. vlt.* — *Psal. 41. a* — *Galat. 6. d* — *Ioan. 16. a* — *Ephes. 2. a* — *Ioan. 13. a*

Tertio notatur futura consolatio æternæ iucunditatis, cum subinfertur: *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium*. Triplicem consolationem, siue gaudium habue-

habuerunt Apostoli secundum prædictam triplicem tristitiam. Nam primo, tristitia lacrymosæ contritionis de propriæ transgressionis recordatione, vertitur in gaudiũ internæ dilectionis propter euasionem mortis æternę. Secundo, tristitia dolorosæ cõpassionis de Dominicæ passionis meditatione, vertetur in gaudiũ mutuæ cõgratulationis, propter coheredationem cælestis patriæ. Tertio, tristitia afflictæ desolationis de corporalis Christi pęnitetię amissione, vertetur in gaudium lætitiæ, & consolationis, propter visionem resurgentis sapientiæ. Primo lacrymosæ contritionis tristitia de peccati recordatione versa est in gaudium lætitiæ, & exultationis, propter euasionem mortis æternæ. Vnde: Gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus, quia ego ipse consolabor vos. Gaudium & lætitiam dulcorantis gratiæ obtinebunt, qui habuerunt tristitiam contritionis de suæ iniquitatis commissione, insuper fugiet dolor, & gemitus mortis æternæ, quia ipse ego Dominus consolabor vos, remittendo omnia peccata. Et de hoc similiter dicitur in psalmis: Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & circumdedisti, *et cet.* Secundo habuerunt tristitiam dolorosæ compassionis de morte Christi, quæ versa est in gaudium mutuæ congratulationis, propter cælestis gloriæ participationem. Conueniens enim est, vt qui condolent Christo per compassionem, congaudeant cum eo per gloriæ participationem, vt qui sunt socij passionum, sint similiter & consolationum. Vnde: Communicantes Christi passionibus gaudete, vt in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. Tertio, tristitia afflictæ desolationis de amissione Christi, versa est in gaudium lætitiæ, & consolationis propter visionem resurgentis sapientiæ, vnde in Psalmis: Lætificabis me in gaudio cum vultu tuo: quod fuit adimpletum quando Christum resurrexisse Apostoli visu cernũt corporeo. De primo gaudio similiter dicitur: Videbitis & gaudebit cor vestrum, *Et sequitur*: Videbunt gloriam meam, & ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui saluati fuerunt ad gentes in mare, in Africã & Libyam, tenens sagittam in Italiam, & Græciam, & insulas longe ad eos, qui non audierunt de me: & non viderunt gloriam, & annunciabunt gloriam meam. Apostoli namque postquam viderunt gloriam Christi resurgentis, & postquam fuerunt signati signaculo Trinitatis, tenentes sagittam prædicationis, missi fuerunt tamquam veri testes per vniuersum mundum, vt annunciarent gloriam Dei, quam suis oculis conspexerunt. Rogemus.

Isa. 51. b — Psal. 29. d — 1. Pet. 4. c — Psal. 20. b — Isa. 66. d

SERMO IV.

Ioan. 16. e — Quadruplex versio.

TRistitia vestra vertetur in gaudium. Magna consolatio est ista. Considerare autem hic possumus quadruplicem versionem. Vertitur enim quandoque tristitia in lætitiam, lætitia in tristitiam, tristitia in tristitiam, lætitia in lætitiam. De primo dicitur hic: *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Hoc significatum est in aquis amaris, de quibus: Ostendit ei lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinẽ versæ sunt. Aquæ amaræ tristitiæ sunt, vel lacrymæ tribulationis, vel pœnitentiæ: Egressus foras fleuit amare. Amaritudo ergo præsentis aduersitatis per lignum crucis vertetur nobis in dulcedinem æternæ iucunditatis. Hæc est dulcedo, de qua: Ecce examen in ore leonis erat, ac fauus mellis. Leo est quilibet persecutor, vel turbator proximorum. Apes aculeatæ sunt verba pungentia, & turbantia proximos. Quanto autem plures fuerint apes, tanto plus de melle habebis dulcedinis æternæ. Vult ergo nos sustinere Deus apes in mundo, vt dulcedinem habere possimus in cælo. Augustinus: Ideo Deus terrenis felicitatibus amaritudinem admiscet, ne alia aliqua felicitas quæratur, cuius dulcedo nos fallat. Ecce pulchra versio: Noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, sed vertit maledictionem suam in benedictionem tuam. De secundo: Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum. Si panis vertitur gulosis in tantam tristitiam, quid erit de voluptuosissimis cibarijs? & certe nõ solum in tristitiam gehennæ, vel pœnitentiæ vertitur voluptatis gustus, sed etiam auditus: Versa est in luctum cithara mea, *et cetera.* & organum meum in vocem flentiũ. Quidam vero detractiones, turpia verba, mala consilia audiunt, ita delectabiliter, sicut citharam, sed in luctum vertetur hæc cithara. Item voluptas visus: Respiciensq. vxor Loth post se, versa est in statuam salis. Quid erit de ijs, qui totiens nequissimo visu peccant, ex quo semel respiciens est ita punita? Per panem igitur, qui in fel aspidum conuertitur, potest qualibet malorum consolatio, vel voluptas significari. In hunc enim panem lapides, idest duritias pœnitentiæ verti vult diabolus: Dominus autem non lapides duræ pœnitentiæ in panes voluptatis, sed voluptatis panes vertit in fel aspidum æternæ amaritudinis. Bernardus: Via iniquitatis ingredientibus mel sophisticum, progredientibus fel & acetum, egredientibus execrabile venenum aspidum. Qui hos panes comederit, omnes micæ, idest cogitationes, & desideria in fel tristitiæ illi vertentur: Omnis puluis terræ versus est in ciniphes. Et quia pungunt, remorsiones conscientiarum æternas significare possunt. Vides ergo quo modo sicut dicitur: Risus dolore miscetur. De tertio significatum est, vbi virga Moysi versa est in colubrum. Hæc est virga diuinæ correptionis. Psalmus: Visitabo in virga, *et cetera.* Virga sæpe de corde lapideo aquam contritionis, & lacrymarum educit, sicut in virga, quæ petra bis percutitur, sicut significatum est: Per colubrũ autem horror damnationis significatur. Vnde de vino carnalis delectationis dicitur: In nouissimo mordebit vt coluber. Virga ergo in colubrum vertitur, quando in obstinatis præsentem tribulationem horror damnationis sequitur, quando hic & in futuro affligimur, sicut de Antiocho legitur, & de Herode. Nota historias. Gregorius: Pœna præsens si afflicti animum conuertit, finis est culpæ præcedentis. Si tamen ad timorem minime conuertit, initiũ est pœnæ sequentis. Sed econtrario legitur de virga Aaron arida, quæ flores, & fructus habuit, quia castigatio electorum flores virtutum in præsenti, & fructus præmiorum producit in futuro. De quarto: Paruus fons creuit in fluuium, & in lucem solemq. conuersus est, & in aquas plurimas redundauit. Fons est charitas, vel consolatio Spiritus sancti: Fiet in eo fons, *et cet.* Omne autem gaudium spirituale quod habetur, hic in amore Dei, & proximi, & in consolationibus Spiritus sancti, exiguum est respectu consolationis æternæ: ideo dicitur fons paruus. Per fluuium autem abundantia voluptatum æternarum significatur. Psalmus: Torrente voluptatis potauit eos. Per lucem vero splendor animarum: Implebit splendoribus animam tuam. Per solem claritas corporum: Tunc iusti fulgebunt sicut sol. Per aquas plurimas, omnium gaudiorum accidentalium copia significatur.

Exo. 15. d — Luc. 22. g — Iudi. 14. b — Deut. 23. a — Iob 20. b — Iob 30. b — Gen. 19. c — Mat. 4. a — Exod. 8. d — Prou. 14. b — Exod. 4. a — Psal. 88. e — Num. 20. b — Prou. 23. d — 2. Mac. 9. b — Act. 12. d — Num. 17. e — Esther. 10. b — Ioan. 4. b — Psal. 35. a — Isa. 58. c — Mat. 13. f

DOMINICA TERTIA POST OCT. PASCHÆ.

SERMO I.

Ioan. 16. b — Ioan. 8. f

CVm autem venerit ille, arguet mundum de peccato. Qui non vult argui de peccato, sequitur illum, qui ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? Considerandum autem quòd arguitur peccatum corde, ore, opere. Arguitur in corde quadrupliciter. Videlicet interius, exterius, inferius,

inferius, superius. Interius per conscientiam. Psalmista: Arguam te, & statuam contra te faciem tuam. *Psal. 49. d* Glossa: Primo ostendam te tibi, & displicebis tibi, sicut serpens, & quælibet horribilis bestia displicet homini, & fugit, dum eam videt: sic peccator animam propriam abhorreret, si eam videret. Est enim serpente horribilior: Serpentes genimina viperarum, *et cet.* *Mat. 23. d* Quare ergo seipsum non fugit pœnitendo, nisi quia se non videt, & se ante faciem non habet, sed a tergo. Augustinus: Omnis, qui non videt peccata sua, post dorsum se ponit. Item exterius per scripturam: Scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, & arguendum, *et cet.* *2. Tim. 3. d* O quo modo superbos, auaros, fornicatores, & alios peruersos terribiliter arguit Scriptura. Item inferius per infamiam: Arguet te malitia, *et cet.* *Ier. 2. d* Verecundia infamiæ ex malitia prouenîens sæpe arguit impios, & hanc sæpe argutionem timent, & fugiunt homines plusquàm Deum: Qui male agit, *et cet. vsque* non arguantur opera eius. *Ioan. 3. c* Item superius per gratiam, siue per inspirationem diuinam per Spiritum sanctum. Vnde hic dicitur: Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, quod commiserunt: de iustitia, quam neglexerunt, & de iudicio, quod non timuerunt. *Luc. 7. f* *Idem 22. g* Iste spiritus arguit Magdalenam, & Petrum & multos alios pœnitentes ita dure quòd fleuerunt. Arguitur etiam peccatum ore quadrupliciter, videlicet ore iumentino, humano, angelico, & diuino. Iumentino vt de Balaam dicitur: Correptionem habuit vesaniæ suæ subiugale mutum animal hominis voce loquens, & prohibuit prophetæ insipientiam, *et cetera.* *2. Pet. 2. c* Vere magna verecundia quòd asina arguit peccatorem. Item ore humano: Argue, increpa, obsecra, *et cet.* *2. Tim. 4. a* Sicut arguebat Herodem Ioannes pro incestu. *Mat. 14. a* Augustinus: Qui errantem non corripuerit, de negligentia iudicabitur. Qui pro eo non orauerit, de perditione iudicabitur. Hæc argutio ad prælatos pertinet ex auctoritate. Vnde Heli, qui non arguit filios, fractis ceruicibus expirauit. *1. Reg. 4. d* Ad omnes autem pertinet ex charitate: Si peccauerit in te frater tuus, *et cet.* *Mat. 18. b* Item ore angelico. Vnde Iacob ad Laban ait: Afflictionem meam & laborem meum respexit Dominus, & arguit te heri. *Gen. 31. f* Nota quòd dicit heri. Certe tu peccator non solum heri, immo quotidie ab angelo tuo posses argui. Neque mirum de angelo, cum etiam diabolus arguat impios, quod ad dolendum est. Arguit vtique accusando: Proiectus est autem accusator, *et cet.* *Apoc. 12. c* Gregorius: Malignitas spiritus cogitationi, locutioni, atque operi nostro insistit frequenter: si fortasse quid inueniat apud examen æterni iudicis, accusator existit. Item in ore diuino, scilicet Christi iudicio. In canonica: Ecce veniet Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de operibus iniquitatis eorum, *et cet.* *Iude 3. c* Ecce patet quòd in iudicio arguentur impij de impia oratione. Item de impia locutione. Vnde sequitur: Et de omnibus, quæ locuti sunt. Item de impia cogitatione. Quid nequius eo, quod excogitat caro, & sanguis, & ex hoc arguetur? *Eccli. 17. d* Arguitur etiam peccatum opere quadruplici, videlicet opere correctionis in mundo: Fili mi noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, dum ab eo argueris. *Heb. 12. b* *Prou. 3. b* Certe non debes fatigari, quia signum est diuinæ dilectionis: Ego quos amo arguo, & castigo. *Apoc. 3. d* Augustinus: Si exceptus es a passione flagellorum, exceptus es a numero filiorum. Item opere passionis Christi in patibulo: non est vtique qui vtrumque valeat arguere, & ponere manus in ambobus, sicut olim conquerebatur Iob: *Iob 9. d* sed certe postea Christus in passione sua satisfaciendo arguit vtrumque, scilicet pœnam, & culpam, & manum ambobus scilicet in Patrem suum, & in hominem misit, ambos reconciliando. Vel vtrumque arguit, scilicet diabolum & hominem, diabolum tamquam deceptorem, hominem tamquam transgressorem, & manum in ambobus misit, diabolum feriendo, hominem eripiendo. Item opere damnationis, vt in inferno. Item correctionis in purgatorio. De vtroque dicitur in Psalmo: Domine ne in furore tuo arguas me, *Psal. 6. a* scilicet in inferno, neque in ira tua corripias me, in purgatorio.

SERMO II.

Princeps mundi huius iam iudicatus est. *Ioan. 16. b* Princeps amator mundi diabolus est, sub cuius principatu sunt omnes iniqui. Qui quidem iam iudicatus est, & tamen quotidie operatur, vnde grauius iudicetur. Cùm autem princeps debeat esse fidelis, pacificus, clemens, iustus, princeps tenebrarum totum contrarium habet. *Princeps qualis debeat esse.* Fraudulentissimus est in promissione, inquietissimus in tentatione, crudelissimus in perditione, iniustissimus in retributione. De primo: Omnes isti principes declinant, ambulantes fraudulenter, *et cet.* *Ier. 6. g* Principes isti sunt dæmones, qui vere fraudulenti sunt: promittendo enim dignitates, voluptates, diuitias, longam vitam, finalem pœnitentiam, multos decipiunt. Gregorius: Diabolus modo aliorum facta grauiora, modo nil esse, quod perpetratum est, modo misericordem Deum loquitur, modo subsequens tempus ad pœnitentiam pollicetur, vt per hoc decepta mens abducatur ab intentione pœnitentiæ, & suspendatur: Consilia impiorum fraudulenta, *et cet.* *Prou. 12. a* O quanta fraudulentia, cum maxime arrident homini in prosperitatibus, vt fallant lasciuijs, & vanitatibus, tunc maxime timendi sunt. Cyprianus: Diabolus blanditur, vt fallat, arridet vt noceat, allicit vt occidat. Hoc significatur in Ioab principe qui Amasam osculando interfecit. *2. Reg. 20. a* Osculum diaboli falsa securitas peccatoris. Libentius deberes a Christo castigari, quàm a diabolo osculari: Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta odientis oscula. *Prou. 27. a* Econtrario Christus princeps fidelissimus est, qui cogitationes fraudis nescit: Princeps verò ea, quæ digna sunt principi, cogitabit. *Isa. 32. b* De secundo: Induite vos armatura Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli, *Ephes. 6. b* quia non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, *et cetera.* Bene indigemus, vt armemur virtutibus, quia principes isti semper nos armati impugnant, sicut significatum est. Dicitur: Omnes principes principum & nominati ascensores equorum instructi veniunt super te, & instructi curru, & tota multitudo populorum lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te vndique. *Ezec. 23. d* Principes principum sunt princeps dæmonum. Equi autem dæmonum sunt peruersi, quos de vitio ad vitium nunc equitant, donec simul in infernum cadant: Equum & ascensorem proiecit in mare. *Exo. 15. a* Currus autem diaboli est mala societas, quæ voluntate & operatione, & consuetudine & obstinatione corrupta, quasi quattuor rotis simul currit. Multitudo populorum est multitudo impiorum, per quos diabolus animas impugnat, qui armati sunt lorica malæ consuetudinis, clypeo obdurationis, galea præsumptionis, qui præsumunt nimis de Dei misericordia, vel finali pœnitentia. Econtrario Christus est princeps pacificus: Factus est principatus, *et cetera. vsque* princeps pacis, *et cet.* *Christus princeps pacificus.* *Isa. 9. b* De tertio: Leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populum pauperem. Peccatores vero sunt pauperes virtutibus, & bonis operibus, ideo paucos habent amicos animæ: Fratres hominis pauperis oderunt eum, & insuper amici procul recesserunt ab eo. *Prou. 28. c* Etiam proximo suo pauper odiosus est. *Prou. 19. a* *Ibid. 14. e* Nota ergo quid fratres, & amici, & proximus spernentes semper pauperem virtutibus. Fratres sunt sancti, amici sunt angeli, proximus Christus, talibus pauperibus est diabolus sicut leo rugiens, & vrsus esuriens in morte.

morte. Gregorius: Magnis quotidie fletibus cogitandum est, quàm feuerus, quàm terribilis in die nostri exitus princeps huius mundi veniat, qui etiam ad Dominum in carne morientem venit. Econtrario Christus princeps clementissimus est: Princeps regum terræ, qui dilexit, *et cet.* De quarto: Est malum quod vidi sub sole per errorem egrediens a facie principis, positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum. Stulti enim sunt peccatores, qui per principem malum simonijs, vsuris, rapinis, & alijs iniustis modis in honoribus, & rebus exaltantur, & diuites virtutibus humiliantur, sicut Iob sedens in sterquilinio. Item princeps iste maxime seruientes sibi ad maxima tormenta rapit in futuro: quod licet iustum sit ex parte hominis patientis, iniustum tamen est ex parte diaboli agentis. Agit enim hoc non iustitia, sed inuidiæ zelo. Vnde grauissimum est ipsi seruire. Augustinus: Graue est offenso seruire, qui nullo placatur obsequio. Econtra Christus princeps iustissimus, qui sibi seruientes iuste remunerat in futuro: Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. Nota de apparitione, quòd in ea Dauid satietatem, Ioannes similitudinem, Paulus vitam, Petrus coronam immarcessibilem promittunt. Ipse erit nobis corona in æternitate, vita in charitate, similitudo in cognitione, satietas in fruitione.

Apoc. 1. b — *Eccls. 10. b* — *Iob. 2. c* — *1. Pet. 5. b* — *Psal. 16. d* — *1. Ioan. 3. a* — *Colos. 3. a*

SERMO III.

Ioan. 16. b

Cum venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Videns Dominus noster Iesus Christus discipulos suos desolari de sua absentia corporali, in remedium desolationis in verbo proposito promitit eis regale xenium, imperiale donum, scilicet Spiritum sanctum, quo habito, non est locus desolationis & mœstitiæ, immo consolationis, & lætitiæ. Vt autem eorum animos in eius concupiscentiam prouocet, describit eum quantum ad triplicem proprietatem, quæ omnē animam desiderio sui in eius amorem trahit. Primo describit eum quantum ad benignitatem, propter communicatiuam præsentiam maiestatis altissimæ. Secundo quantum ad nobilitatem propter excellentiam dignitatis personæ. Tertio quantum ad liberalitatem, propter redundantiam copiositatis doctrinæ. Primo describit eum, vt benignissimum propter communicatiuam præsentiam altissimę maiestatis, cum dicit: *Cum venerit.* Vere magna benignitas, quia talis & tantus doctor non dedignatur venire ad suos discipulos, contra consuetudinem aliorum magistrorum. Secundo describit eum, vt nobilissimum, propter excellentiam dignitatis personæ, cum subdit: *Ille spiritus veritatis.* Nihil enim excellentius, nihil pretiosius, nihil nobilius Spiritu sancto. Tertio describit eum, vt liberalissimum, propter redundantiam copiositatis doctrinæ, cum subinfert: *Docebit vos omnem veritatem.* De isto tam fortissimo doctore omnes riui sapientiæ, & scientiæ deriuantur.

Dicit ergo: *Cum venerit.* Vbi describit eum quantum ad benignitatem propter communicatiuam præsentiam altissimæ maiestatis. Si quæratur ratio quare ille benignissimus spiritus dignatur ad suos discipulos venire: Optime respondetur quòd sua benignitas est ratio præcipua. Nam ratione benignitatis suæ venit iste spiritus. Primo vt medicus totius experientiæ, propter collationem spiritualis, & corporalis vitæ. Secundo vt magister totius sapientiæ, propter instructionem vtilis doctrinæ. Tertio vt rex totius opulentiæ, propter amotionem totalis indigentiæ. Primum est respectu infirmorum. Secundum respectu ignorantium. Tertium respectu pauperum. Primo venit vt medicus totius experientiæ, propter collationem spiritualis, & corporalis vitæ. O quàm peritus est ille medicus, qui mortuos spiritualiter, & corporaliter viuificat, & omnem languorem curat, sine ferro, & sine igne, sed solo suæ voluntatis beneplacito. Vnde: Veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reuiuiscant, scilicet a morte culpæ per collationem gratiæ. Vnde sicut corpus est mortuum sine anima, sic & anima sine Spiritu sancto. Secundo venit, vt magister totius sapientiæ, propter instructionem vtilis doctrinæ. Ipse enim est fontale principium omnis scientiæ, & specialiter Christianæ doctrinæ, siue propheticæ, siue Apostolicæ: docet enim rectam legem. Et propter hoc dicitur: Optaui & datus est mihi sensus, & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ, & præposui illam regnis, & sedibus, & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. Quia Spiritus sanctus, licet sit liberalis, & largus in dando, quia etiam est prudens, & discretus in dispensando, ideo ad hoc, vt aliquis ab ipso magnum beneficium impetret, requiritur conuenientia debitæ dispositionis ex parte sui. Et propter hoc dicitur: optaui vehementi desiderio amoris, & inuocaui cum deuotione in oratione. Et tunc datus est mihi sensus discretionis, & prudentiæ, & venit in me spiritus illuminantis sapientiæ. Et præposui illam omnibus rebus temporalibus, eo quòd nihil sunt in comparatione illius. Nam si Scriptura sileret, experientia doceret, quia cunctæ res non satiant appetitum animæ rationalis, eo quòd homines his omnibus adeptis ardentiores sunt in acquirēdo: & ideo nihil manifestius quàm horum acquisitio, vel possessio plus habet fatuitatis, & indigentiæ, quàm soliditatis & sufficientiæ. Vnde in eis numquam sistit appetitus, quia non inuenit soliditatem. Sed spiritus sapientiæ est totius animæ cōpletiuus, & moderatiuus; ita enim inebriat animam, vt in omnibus operibus ducatur sobrie. Tertio venit vt rex totius opulentiæ, propter amotionem totius indigentiæ. Vnde: Factus est de cælo sonus tamquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes. Vnde sequitur: Repleti sunt omnes Spiritu sancto. Ita enim Spiritus sanctus Apostolos virtutibus, & donis & muneribus adimpleuit, & opulentauit, vt in nullo egerent, cum eos constituit heredes, & reges regni cælorum, & principes fidei Christianæ. Est enim qui suscitat de terra auaritiæ auarum, & inopem, & erigit de stercore immunditiæ peccatorem & pauperem, vt opulentatus veris diuitijs gratiæ, sedeat cum apostolicis principibus, & solium gloriæ teneat in cælesti patria. Sequitur:

Ezec. 37. c — *Sap. 7. a* — *Act. 2. a* — *1. Reg. 2. b* — *Ps. 112. a*

Ille spiritus veritatis. Vbi describit eum secundo principaliter, quantum ad nobilitatem, propter excellentiam dignitatis personæ. Ille enim spiritus ratione suæ dignitatis, & excellentiæ est primo admirabilis in incipientibus, propter purgationem spiritualem omnium peccatorum. Secundo venerabilis in proficientibus propter fidelem dispensationē charismatum donorum. Tertio desiderabilis in perueuenientibus, propter mentalem refectionem suauium ciborum. Ratione primi, virtutis summæ. Ratione secundi, æquitatis perfectæ. Ratione tertij, bonitatis supremæ. Primo ille admirabilis spiritus est in incipientibus, propter spiritualem purgationem omnium peccatorum. Vnde sanctus vocabitur omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem: Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem tulerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Dicitur Spiritus sanctus, spiritus iudicij, in quantum imprimit in animam timorem diuinæ seueritatis, sed spiritus ardoris, inquantum eleuat ad amorem bonitatis, his ductus, scilicet timore & amore, abluit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem, idest maculas peccatorum spiritualium, & carnalium. Ad illud balneum debent accedere omnes peccatores sordi-

Isa. 4. a

sordibus inquinati. Secundo est venerabilis in proficientibus propter dispensationem fidelem charismatum donorum. Vnde: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus, & post enumerationem donorum & gratiarum sequitur: Hæc omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Spiritus sanctus distribuit omnia bona secundum nostrum meritum, & suam complacentiam. Vnde licet diuersi, distincti, & multiplices riuuli a fonte egrediantur, tamen vnus est fons, qui sine defectu se multiplicat. Sic ab vno fonte æterno, ab vno paradiso, ab vno Spiritu sancto, sine sui defectibilitate egrediuntur diuersi riuuli gratiarum, donorum, & beatitudinum. Tertio est desiderabilis in peruenientibus, propter mentalem refectionem suauium ciborum. Vnde possunt dicere sancti in patria: O quàm bonus, & suauis est spiritus tuus in nobis Domine! Vnde bene coniungitur bonum suaui. Nam est bonum quod non est suaue, sicut timor pœnæ, & est suaue quod non est bonum, sicut voluptas lasciuiæ, sed totum bonum dixit, qui bonum suaui coniunxit, dicendo: O quàm bonus est, & suauis. Sed quia vix inuenitur aliqua delectatio terrena, quæ non sit respersa amaritudine, vel præ frequenti assuetudine generet fastidium, ideo diuina sapientia Christi dicit: Spiritus meus super mel dulcis. Spiritus meus qui a me procedit super mel dulcis, idest super omnem delectationem creaturæ. Nam mel in genere creaturæ habet dulcedinem. Vnde dulcedo Spiritus sancti sic dulciter reficit, vt perfecte animam satiet, nec generat fastidium, immo continuat desiderium.

1. Cor. 12. a — *Sap. 12. a* — *Eccli. 24. c*

Vltimo describit eum, quantum ad liberalem redundantiam copiositatis doctrinæ, cùm subinfertur: *Docebit vos omnem veritatem.* Ratione enim suæ redundantiæ, & copiositatis doctrinæ, docet iste spiritus triplicem veritatem, ad quam omnis veritas potest reduci. Primo enim docet fugere deformitatem culpæ, propter timorem diuinæ seueritatis. Secundo, omnia facere sine acceptione personæ, propter amorem iustitiæ, & æquitatis. Tertio appetere inhabitationem cælestis patriæ, propter visionem diuinæ maiestatis. Primum est respectu sui. Secundum respectu proximi. Tertium respectu Dei. Et sic cum doceat iste spiritus fugienda mala, propter diuinæ reuerentiæ timorem, operando bona, propter amorem iustitiæ, & appetenda cælestia, propter fruitionem sapientiæ, & per hæc tria ordinetur homo ad seipsum, ad proximum, & ad Deum: rectè potest dici quòd docet omnem veritatem. Primo docet fugere mala, propter timorem diuinæ reuerentiæ. Vnde in Psalmis: Venite filij audite me, timorem Domini docebo vos. Et sequitur: Declina a malo, & fac bonum, inquire pacem, & persequere eam. Quia timor Domini est initium, & primarium fundamentum omnis boni, ideo Spiritus sanctus tamquam verus Magister, primo docet quemlibet suum discipulum timorem Domini, per quem declinat homo a malo, & facit bonum iustitiæ, & inquirit, & sequitur bonum pacis in conuersatione. Secundo docet facere bonum propter amorem iustitiæ. Vnde: Sobrietatem enim, & iustitiam docet veritatem, & prudentiam. Quia duplex est iustitia; idest quantum ad seipsum, & quantum ad proximum: ideo Spiritus sanctus primo docet prudentiam, & sobrietatem modestiæ in vtendo, quantum ad seipsum. Secundo docet veritatem iustitiæ in reddendo, quantum ad proximum. His duobus nihil vtilius est hominibus ad consummationem vitæ spiritualis. Tertio docet appetere cælestia, propter degustationem diuinæ sapientiæ. Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse, & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos. Spiritualiter autem ista auctoritas intellecta, potest ad præsens sic exponi, vt dirigatur verbum ad Spiritum sanctum: Docuisti populum tuum, idest Christianum fidem per talia opera miraculosa, quo modo iustum est, & humanum, vt per effectum deueniamus in cognitionem causæ, & per visibilia ad inuisibilia, tamquam animales, & sensibiles reducamur, eo quòd vera cognitio in via incipit a posteriori, & bonæ spei fecisti filios tuos in expectando cum desiderio futuram gloriam. Spes enim cælestis patriæ excitat in filijs Dei concupiscentias æternas. Et de hoc similiter dicitur: Sicut docuit vos, manete in eo, vt cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius. Rogemus ergo, *et cet.*

Psal. 33. c — *Sap. 8. a* — *1. Ioan. 2. d*

SERMO IV.

Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Attende quis, quos, quid doceat. Quis, non homo, non angelus, sed Spiritus sanctus. Quos, non bestias, non quoslibet indignos, sed vos Apostolos, vos humiles. Quid, non falsum, non vnam tantum, sed omnem veritatem. Circa primum, nota quòd Pater nos docet: Erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audiuit a patre & didicit, venit ad me. Si non vis discere a patre æterno, discas saltem a vili vermiculo. Vade ad formicam o piger, & considera vias eius, & disce sapientiã, *et cet. vsque:* congregat in messe cibum sibi. Sic & nos bona opera, & bona merita congregare deberemus, vnde æternaliter cibaremur. Item Filius nos docet: Quotidie apud vos eram in templo docens: non docet in stabulo, nec in cloaca diaboli, idest in corde sordido, sed in templo cordis deuoti, in quo adorationes, ac oblationes votorum, & desideriorum bonorum fiunt. Hieronymus: Bonum Christi templum est anima credentis, illam exorna, illam vesti, in illa offer donaria, in illam Christum suscipe. Spiritus sanctus docet nos sicut hic dicitur: Vnctio eius vos docet in omnibus. Sed heu, vnctionem istam vanæ cogitationes, praua desideria, sæculares præoccupationes sæpe impediunt: Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti. Magna stultitia, pro musca dare columbam Spiritus sancti. Circa secũdum nota quòd dicitur: *Docebit vos.* Vos, inquam, tam habiles, vos vtique humiles cõtra prosperitatem, vos mites contra aduersitatẽ, vos spirituales contra sensualitatẽ. De primo: Vbi est doctor paruulorum, idest humilium: Reuelasti ea paruulis. Psalmista: Intellectũ dat paruulis. De secũdo, Psalmista: Docebit mites vias suas. Spiritus sanctus in columba apparuit, quæ est auis mitissima. Discipulos ergo eius etiam columbinos, & mites esse oportet, non contentiosos, non iracundos. Sed certe non sufficit quòd sis mitis ad tolerandum nisi etiam sis feruens ad operandum, mitis sis contra iniuriam, feruens ad iustitiam. Gregorius: Spiritus sanctus in igne demonstrari debuit, & in columba, quia cor quod eius gratia tingitur, & mansuetudinis lenitate tranquillum, & zelus iustitiæ accensum facit. De tertio: Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? ablactatos a lacte, auulsos ab vberibus. Lac est carnalis delectatio, duo vbera, duplex concupiscentia, scilicet exterior in sensu, & interior in affectu. De his lactantur peccatores: Lamiæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos suos. Lamia est sensualitas. Et dicitur lamia quasi lania, dicitur enim laniare proprios catulos, sic sensualitas carnalis. Vel catuli qui lactantur ab vbere exteriori sunt quinque sensus, qui autem de interiori, sunt desideria praua. Circa tertium nota quòd docet triplicem veritatem, videlicet doctrinæ. Psalmista: Qui corripit gentes, *et cet.* Docet te vt a te doceatur proximus: Qui autem docti fuerint, *et cet.* Sicut autem qui ad iustitiam erudiunt alios, erunt quasi stellæ lucentes in cælo, sic qui ad iniustitiam erudiunt alios quasi faculæ ardentes in inferno: Cecidit de cælo stella

Ioan. 16. b — *Ioan. 6. e* — *Prou. 6. a* — *Mat. 26. f* — *1. Ioan. 2. d* — *Eccle. 10. a* — *Isa. 33. e* — *Mat. 11. d* — *Psal. 118. r* — *Psal. 24. b* — *Isa. 28. e* — *Thren. 4. a* — *Psal. 93. b* — *Dan. 12. a* — *Apoc. 8. e*

stella magna ardens tamquam facula, hic est maius hæreticus, vel malus consiliarius. Item docet veritatem vitæ: Sobrietatem enim, idest prudẽtiam docet, & iustitiam & veritatem, quibus nihil vtilius est in vita hominibus. Sobrietatem pro temperantia, virtutem pro fortitudine ponit. Hæ sunt virtutes Cardinales de quibus Isidorus: Prudentia est bona virtus, qua bona a malis discernuntur. Fortitudo est, qua aduersa æquanimiter tolerantur. Temperantia est, qua libido, cõcupiscentiaq. refrenãtur. Iustitia est quã recto iudicio sua cuique distribuuntur. Item docet veritatem iustitiæ: Lætamini in Domino, quia dedit nobis doctorem iustitiæ. Spiritus malignus docet calumnias & iniquitates, quæ in iudicijs fiunt non solum factis, sed etiam verbis: Docuit iniquitas os tuũ, &c. sed Spiritus sanctus docet iustitias: Dabis seruo tuo cor docile, vt possit iudicare, & discernere inter bonum, & malum. Item de doctrina huius triplicis veritatis in Psalmis: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me. Scientiam doctrinæ, bonitatem vitæ, disciplinam iustitiæ.

Sap. 8. a
Auctor Cit. 3. p. sect. 41 to. 4.
Ioel. 2. f
Iob 15. a
3. Reg. 3. b
Psal. 118. i

DOMINICA QVARTA POST OCT. PASCHÆ

SERMO I.

Ioan. 16. d

Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum plenum sit. Licet tantæ sit liberalitatis, & diffusionis diuina bonitas, vt etiam alios ad accipiendum quæque sua pretiosa inuitet, tamen quia propter prudentiam discretionis, quæ insimul habet cum affluentia diffusionis, nulli dat sua pretiosa dona gratiæ nisi diligenter se præparet: ideo Dominus noster Iesus Christus ad hoc, vt discipuli sui idonei essent ad recipiendum influentiam diffusiuæ bonitatis, in verbo proposito eos, & in eis quemlibet nostrũ inuitat. Primo inducit ad conuenientem congruentiã debitæ præparationis, ex parte nostri. Secundo asserit liberalem affluentiam supernæ diffusionis, ex parte Dei. Tertio aperit vtilem efficaciam, ex parte doni. Primo conuenientia debitæ præparationis ex parte nostri notatur, cũ dicitur: *Petite*. Nulla enim melior præparatio ad impetrandum diuinam gratiam, quàm petitio deuotæ orationis. Secundo notatur affluentia supernæ diffusionis, ex parte Dei, cum subditur: *Et accipietis*. Quasi diceret, tantæ liberalitatis, & diffusionis est diuina bonitas, vt in nobis sit accipere. Tertio notatur efficacia completæ perfectionis ex parte doni, cum subinfertur: *Vt gaudium vestrum plenum sit*.

Dicit ergo: *Petite*. Vbi nos inducit ad conuenientem congruentiam debitæ dispositionis ex parte nostri. Ille enim debite se disponit ad diuinam gratiam quantum est de se, qui petit. Primo sinceriter, cum rectitudine conscientiæ, in declinando mala. Secundo prudenter, cum discretione prudentiæ, in eligendo bona. Tertio fiducialiter, cum certitudine confidentiæ, in expectando futura. Primo: *Petite*, sinceriter, cum rectitudine conscientiæ, in declinãdo mala. Vnde: Charissimi si cor nostrum non reprehendit nos, fiduciam habeamus ad Deum, vt quæcumque petierimus, accipiemus ab ipso. Sicut enim sol cum est aer depuratus, per resolutionem nubium, emittit suos radios, & claritatem sui luminis per aera diffundit circumquaque, sic Deus sol iustitiæ in cor mundum & rectum, in quo non est remorsus conscientiæ, infundit dona suæ gratiæ abundanter. Non est enim conueniens, vt cæleste aroma gratiæ ponatur in fœtido vase cordis. Secundo: *Petite*, prudenter, cum discretione prudentiæ, in eligendo bona.

Quo modo Deo sit petendum.

1. Ioan. 3. d

A Vnde de Salomone dicitur: Quia postulasti verbum hoc, & non petisti tibi dies multos, nec diuitias, aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti sapientiam tibi, ad discernendum iudicium, ecce feci secundum sermones tuos, quasi dicat Deus: Quia non petisti diuturnitatem vitæ, vt eleuareris in superbiam: nec cupiditatem pecuniæ, vt deprimereris per auaritiam, nec impietatem vindictæ, vt peruerteteris per inuidiam, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum, & eligendum bonum gratiæ a malo culpæ, ideo petitionem tuam effectui mancipaui. De hoc similiter potest exponi illud: Quæ est petitio tua Esther, & B quid vis tibi fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris dabo tibi. Et ait: Si inueni gratiam coram te, da mihi animam meam, & populum pro quo rogo. Si ergo ista sapiens mulier proposuit salutem corporis sui, & proximorum regnis & sedibus, multo fortius nos debemus proponere salutem animæ omnibus bonis terrenis, eo quòd plus est anima quàm corpus, nec prodest quidquã homini si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum mortis patiatur, quia nulla commutatio potest dari pro anima. Tertio: *Petite*, fiducialiter cum certitudine confidentiæ, in expectando futura. Vnde: Hæc est fiducia C quam habemus ad Deum, quòd quæcumque petierimus secundum voluntatem eius, audiet nos, & scimus, quia audiet nos, quæcumque petierimus. Quando est aliquis naturaliter diffidens de sua impotentia, confidenter recurrit ad diuinam clementiam: statim misericors Deus aures suæ pietatis ad exaudiendum eius preces clementer inclinat, dum tamen non petatur quod sit contrarium saluti suæ, vel proximi: quia talis petitio displiceret oculis diuinæ maiestatis, nec inclinaret dulcedinem pietatis, immo irritaret rectitudinem æquitatis. Et propter hoc dicitur: Petitis & non accipitis, eo quòd male petatis. Quod D fit quando petitur aliquid quod sit contrarium saluti suæ, vel proximi, quia adeo displicet Deo, sicut qui alicui regi peteret, vt faceret sibi vituperium, vel opprobrium. Sed quia vitia sub specie virtutum aliquando offeruntur, & sub quadam similitudine, quæ mater est falsitatis, animus concitatur, ideo multi in sui petitione decipiuntur.

3. Reg. 3. b
Esther. 7. b
Mat. 16. d
1. Ioan. 5. c
Iac. 4. e

Sequitur: *Et accipietis*. Vbi secundo asserit liberalem affluentiam supernæ diffusionis. Iuxta triplicem enim dispositionem prædictam, accipient triplex donum ab affluentia diuinæ liberalitatis. Nam primo petentes sinceriter cum rectitudine conscientiæ, in declinando malum, accipient claritatem sapientiæ di- E rigentis animam, quantum ad rationalem. Secundo petentes prudenter, cum discretione prouidentiæ negligendo bonum, accipient pretiositatem gratiæ diuinitatis stabilientis animam, quantum ad concupiscibilem. Tertio petentes cum certitudine confidentiæ, in expectando futura, accipient soliditatem constantiæ roborantis animam, quantum ad irascibilem. Vt sic per ista tria dona configuretur anima secundum omnes sui potentias illi beatæ Trinitati. Primo accipientes claritatem sapientiæ dirigentis animam, quantum ad rationalem. Vnde: Accipite di- F sciplinam meam, & non pecuniam, doctrinam magis quàm thesaurum eligite. Melior est sapientia cunctis opibus, & omne desiderabile ei non potest comparari. Et quia verbum doctrinæ, sine exemplo vitæ est vanum, & exemplum vitæ sine documento doctrinæ est parum, sed vtrumque perfectum, ideo dicit: Accipite primo disciplinam vitæ, & postea magisterium doctrinæ, & tunc doctrina intelligentiæ, & vita disciplinæ præponenda est cunctis operibus, quoniam istæ opes terrenæ non illuminant, immo adeo oculos auaræ mentis denigrant, & obcæcant, vt reputet esse in tenebris lucem. Vnde Seneca: Inflant diuitiæ animi superbiam, pariunt inuidiam, & contrahunt, & vsque eo mentem alienant, vt nos etiam nocitura delectent.

Prou. 8. b

delectent. Doctrina autem sapientiæ adeo animam perfecte illuminat & dirigit, vt cognoscat quanta sit distantia inter tenebras culpæ, & lucem gratiæ, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Secundo accipientes pretiositatem gratiæ diuinitatis stabilientis animam, quantum ad concupiscibilem. Vnde: Abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes in vita regnabunt. Accipientes abundantiam gratiæ in benigna adoptione, & donationes in charismatum Spiritus sancti repletione, & iustitiæ in bonorum operũ promotione locupletati, gratiæ abundantia virtutibus, & bonis operibus, regnabunt tamquam heredes, & reges regni cælorum in vita gloriæ. Tertio accipientes soliditatem constantiæ roborantis animam, quantum ad irascibilem. Vnde: Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die mala. Non enim potest humana fragilitas, obtenta cognitione fidei in sanctificatione Dei perseueranter resistere, nisi per virtutem constantiæ roboretur. Vnde humana infirmitas intuitu fragilitatis mollesceret per pusillanimitatem timoris, in expectando futura, & in aggrediendo ardua, fracta anchora spei, naufragium intraret, ideo Apostolus inuitat ad accipiendam armaturam constantiæ, & fortitudinis, scilicet diuinum adiutorium, quo præmuniti, & protecti, possunt faciliter resistere in die mala, & perseuerare in omni bono. Insurgant ergo procellæ inuidiæ: quia virtute huius armaturæ effugantur astutiæ dæmonum: quia tegmine huius adiutorij, confunduntur violentiæ Ægyptiorum: quia fortitudine huius patroni submerguntur pestilentiæ inimicorum spiritualium.

Isa. 7. c — *Rom. 5. c* — *Ephes. 6. c*

Vltimo notatur efficacia completæ perfectionis ex parte Dei, cum subinfertur: *Vt gaudium vestrum plenum sit*. Tunc experiemur illam efficaciam completæ perfectionis, quando iuxta prædictum acceptum donum gratiæ, accipiemus triplex gaudium gloriæ, eo quòd omne aliud gaudium nostrum potest ad hoc reduci, tamquam ad plenum & perfectum. Primo enim accipientes claritatem sapientiæ illuminantis, gaudebunt veraciter de aperta visione primæ veritatis. Secundo accipientes pretiositatem gratiæ diuinitatis, gaudebunt dulciter de quieta fruitione supernæ deliciositatis. Tertio accipientes soliditatem constantiæ, gaudebunt perpetualiter de firma tentione diuinæ immobilitatis. Et in istis tribus dotibus, in quibus imago gloriæ consistit, plenum & perfectum gaudium reperitur. Primo gaudebunt sancti veraciter de aperta visione primæ veritatis. Vnde in Psalmis: Adimplebis me lætitia in gaudio cum vultu tuo. Magna lætitia, & gaudio adimplebitur anima, quando videbit Deum facie ad faciem. In quo modo videndi non potest error interuenire, sicut in modo videndi, qui est per speculum in ænigmate in via. Vnde Augustinus de Trinitate: Veritatem sine vlla difficultate videbimus, eaq. clarissima, & certissima perfruemur, nec aliquid quæremus mente concionante, sed tenemus contemplante. De hoc similiter: Videbitis, & gaudebit cor vestrum. Secundo gaudebunt sancti dulciter in quieta fruitione fraternæ suauitatis. Vnde: Gaudete cum Ierusalem gaudio, qui lugebatis super eam, vt sugatis, & repleamini ab vberibus consolationis eius, vt mulceatis ac delicijs affluatis. Quanto homo magis luget præ nimio desiderio, ex dilatione supernæ Ierusalem, tanto maiorem dulcedinem gloriæ suget ab vberibus diuinæ mulcebritatis, ex qua quidẽ dulcedine gloriæ anima repleta, & perfusa non tantum sauciatur, immo inebriatur, & totaliter absorbetur. Vnde Anselmus: In gaudiũ Dei introibit, quòd si tantum saperet, & non mergeretur, & absorberetur, adhuc posset insurgere appetitus ad amplius capiendum. Tertio gaudebunt sancti perpetualiter in firma tentione diuinæ immobilitatis. Vnde: Lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium & exultationem obtinebunt. Vnde erit sempiterna illa lætitia, & perpetuum illud gaudium, quia tunc sancti adhærebunt vinculo indissolubiliter per amorem summo & incommutabili bono. Et propter hoc dicebat Christus: Gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Rogemus ergo, *et cet.*

Psal. 15. c — *Aug. li. 15. de Trinit. to. 3.* — *Isa. 66. d* — *Ibidem.* — *Isa. 51. d* — *Ioan. 16. e*

SERMO II.

Petite & accipietis, vt gaudium vestrum plenum sit. Si plenitudinem gaudij cælestis sentiremus, studiosissime eam peteremus. Nam si per petitionem plenum gaudium in cælo quis non obtinebit, sine petitione plenum supplicium in inferno sustinebit. Considera ergo quadruplicem plenitudinem. Plena enim misericordia in mundo, plena iustitia in iudicio, plena lætitia in cælo, plena miseria in inferno. De primo, Psalmista: Misericordia Domini plena est terra. Misericordia maxima nobis miseris in mundo remissio est peccatorum, de qua Psalmista: Miserere mei Deus, *et cet.* Hac misericordia tam plena est terra, vt etiam nulli quantumcumque pleno peccatis denegetur, sicut patet in illo debitorem decem millium talentorum: Misertus Dominus serui illius dimisit eum, & debitum dimisit ei. Augustinus: Nullus de misericordia Dei desperet. Maior est eius misericordia, quàm nostra miseria. Tardius siquidem videtur ei veniam dare, quàm peccatori accipere. Hic dic quo modo in beneficijs naturalibus, & temporalibus, & sacramentalibus, & spiritualibus, & quo modo non solum iustificando conuersos, sed etiam in tolerando peruersos misericordia Domini plena est terra: plurimos enim tolerauit, & adhuc tolerat in mundo, qui potius iam deberent ardere in inferno, si non misericordia Domini plena esset terra, nonne & maligni spiritus passim homines iugularent? sicut olim septem viros Saræ: si non misericordia Domini plena esset terra: Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti. De secundo, Psalmista: Iustitia plena est dextera tua. Iustitia vtique non solum impios damnare habet, sed etiã pios coronare: Reposita est mihi corona iustitiæ, *et cetera, vsque*, iustus iudex. Quis coronabit iustos? numquid Abraam, vel Petrus, aut Ioannes? Non certe. Numquid ergo Gabriel, aut Michael? Nõ certe. Numquid regina cæli? Non vtique, immo iustus iudex manu sua: Accipient regnũ decoris, & diadema speciei de manu Domini, *et cet.* Vnde bene dicitur de illo, qui vocabatur fidelis, & verax & cum iustitia iudicat, & pugnat, quòd habebat diademata multa in capite, & gladiũ ex vtraque parte acutũ in ore, *et cet.* Require feria tertia post Pentecoste in expositione infra in sermone: Oues illum. De tertio dicitur hic: *Vt gaudium vestrum sit plenum*. Hanc plenitudinẽ neque oculus vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascendit. Quam plenitudinem propheta cognoscens, ait: Replebimur in bonis domus tuæ. O quàm gaudium esset mendico si daretur ei domus plena omnibus bonis, quæ optare vellet? Et vere sic in cælo. Vnde intrantibus terram promissionis dicitur: Possederunt domos plenas omnibus bonis. Domos intellige illas, de quibus: In domo patris mei mãsiones multæ sunt. Nota quòd dicitur cunctis bonis, idest bonis totius Trinitatis, maxime bonis angelorum, bonis prophetarum & Apostolorum, bonis martyrum, Confessorum, bonis Virginum, pleni erimus: Super omnia bona cõstituet eum, tunc ergo erit plenum gaudium. Anselmus: Pleno corde, plena mente, plena anima, pleno toto homine illo gaudio? adhuc superest gaudium. De quarto: Tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignomina plenam, *et cetera.* & infra: Dolore repleberis calice mœroris, & tristitiæ, calice sororis tuæ Samariæ. Vnde dicitur: Tollent omnes labores tuos, idest bona tuo labore congregata. Res enim tollent heredes, corpus vermes, animam

Ioan. 16. d — Plenitudo quadruplex — *Psal. 32. a* — *Psal. 50. a* — *Mat. 18. c* — *Aug. de spir. & ani. ca. 6. to. 3.* — *Tob. 3. b* — *Thren. 3. c* — *Psal. 47. a* — *2. Tim. 4. b* — *Sap. 5. c* — *Apoc. 19. c* — *1. Cor. 2. b* — *Psal. 64. a* — *2. Esdra. 9. e* — *Ioan 14. a* — *Mat. 24. d* — *Ezec. 23. e*

mam dæmones. Sola enim peccata animæ remanebunt. Nudus quoque dimittetur homo, peccatorum tegumento tegetur, quod est ignominia & confusio, bene ergo erit ignominia, & confusione plena. Væ væ animæ damnandæ de calice ignominiæ de quolibet in inferno. Psalmista: Ignis, sulphur, *et cet.* Duæ autem sorores sunt anima & caro, quæ simul in vtero vnius matris fuerunt, vnde vna soror, scilicet anima damnata, bibet calice mœroris, vsque in diem iudicij, alia soror, scilicet caro post resurrectionẽ incipiet bibere de horribili calice cum sorore. Tunc infelices sorores, anima, & caro bibet generaliter in pœna quod simul perpetrarunt, seu commiserant in culpa.

Psal. 10. b

SERMO III.

Ipse enim pater amat vos, & cetera. Si hoc dixisset nobis propheta, vel angelus, vel mater Christi, magna consolatio esset: sed ecce filius exiẽs de corde patris. Psalmista: Eructauit cor meum verbum bonum, filius inquam totum cor Patris sciens, ait: *Ipse pater amat vos*. Hunc patrem sicut ipse filius testatus est, habemus propitiatorem in mundo, susceptorem in extremo, glorificatorem in cælo, amatorem ab æterno. De primo: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis, *et cet.* Vt autem pater iste dimittat nobis, filius patrem pro nobis interpellat: Aduocatum in cælo habemus apud patrem. Gregorius: Non in fletibus, non in actibus nostris confidamus, sed in aduocati nostri allegatione. Quid mirum si patrem exoret pro nobis in cælo, qui pro crucifixoribus orauit in patibulo? Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. De hoc verbo ait Augustinus: Quem petit? pro quibus? quis? vbi? Petit patrem filius, pro impijs crucifixus, inter ipsas iniurias mortis illatæ, pendens in cruce. In his tibi datur exemplum quàm integre, quàm magna voluntate, quàm cito debeas indulgere peccantibus in te. Integre, quia amicos tuos volentes te vindicare, oportet te rogare, vt dimittant, sicut Christus rogauit patrem. Magna voluntate, quia in mortis illatione. Cito, quia in eodem loco, vbi mortem patris, vel aliam iniuriam accipis. De secundo: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Hoc non solum in morte, sed omni die orare debes. Securissimæ sunt animæ, quæ hac manu suscipiuntur in morte: Nemo potest rapere de manu patris mei. Sed attende quòd debent esse lucidi per gratiam, qui manu Dei suscipiendi sunt ad gloriam. Vnde bene septem stellas in manu habuit, quem beatus Ioannes in medio candelabrorum aureorum vidit. Quicumque enim sunt, tamquam candelabra lucentia, per iustitiam in mundo, eorum animæ erunt, tamquam stellæ clarissimæ in manu Dei in cælo: Iustorum animæ in manu Dei sunt. Quare autem septem stellæ dicuntur, require supra in sermone: Stetit Iesus. Econtrario septem alia per septem vitia capitalia peruersorum: Tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium. De tertio: Sedere autem ad dexteram, vel ad sinistram non est meum, *et cet.* Sedent ad dexteram in contemplatione diuinitatis, ad sinistram vero in contemplatione humanitatis Christi. Et quia vna fine alia non est, ideo bene dicitur: Nescitis quid petatis, cum per potum calicis, idest tolerantiam passionum, & aduersitatum ad hanc sessionem veniatur: et ideo dicit: Potestis bibere calicem, *et cet.* Illud enim quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis, *et cet.* Leue ergo erit fratres quidquid in aduersis, & pœnitentijs sustinemus, si gloriam istius sessionis attendimus. Bernardus: Non sunt condignæ passiones huius temporis ad præteritam culpam, quæ remittitur, ad præsentem gratiam, quæ immittitur, ad futuram gloriã, quæ promittitur. De quarto: Dicitur hic: *Ipse enim*

Ioan. 16. d — *Psal. 44. a* — *Mat. 6. b* — *1. Ioan. 2. a* — *Luc. 23. e* — *Luc. 23. f* — *Ioan. 10. f* — *Apoc. 2. a* — *Sap. 3. a* — *Isa. 19. a* — *Mat. 20. c* — *2. Cor. 4. d*

A *pater amat vos*. Quare? quia vos me amastis. Vnde: Ego diligentes me diligo. Hæc dilectio Dei patris optima perpẽdi potest per hanc parabolam: Quidam pater habuit duos filios, vnum innocentem, alium insolentem. Iste insolens pro furto ducebatur ad patibulum. Pater illius tradidit bonum filium suspendio pro malo, qui stans sub patibulo, in quo frater suus pro ipso suspendebatur, iterum furabatur. Nota ad patibulum. Nota, iste Pater, Deus Pater, duo filij sunt Christus, & homo. Sed homo pro scelere suo ducebatur ad patibulum inferni. Vnde Deus Pater amans ineffabiliter hominem misertus, Christum B pro homine tradidit in patibulo crucis: Sic Deus dilexit mundum, vt vnigenitum daret, *et cetera*. Augustinus: Suspendendus erat, debitum est solutum pro eo, liberatus dicitur de suspendio. Et quia alte pendebat in cruce, alte leuatur corpus eius in missa, vbi quasi patibulum repræsentant brachia sacerdotis ipsum leuantia. Et tu peccator ibi stans cum odio, & vsura & alijs vitijs, quæ non relinquis, iterum furaris animam tuam, & fidem & amorem quibus teneris Deo: & ideo in patibulo gehennæ suspenderis, talis frater merito diligendus est nobis, vt nos pater diligat: Qui autem diligit me, diligetur a patre meo. C

Prou. 8. b — *Ioan. 3. b* — *Ioan. 14. c*

SERMO IV.

Nunc scimus, quia scis omnia. Discipuli Domino loquuntur hic de duplici scientia. Videlicet, humana, dum dicunt: *Nunc scimus*. Et diuina, cum addunt: *Quia scis omnia*. Considera ergo quinque, quæ homo de Deo, & quinque, quæ Deus de homine scit. Scit homo, vel scire debet Dei potestatem, Dei veritatem, Dei bonitatem, Dei voluntatem, Dei seueritatem. De primo: Certamen forte dedit illi, vt vinD ceret, & sciret quoniam potentior est sapientia, scilicet Christus omnium vtique cælestium, terrestrium, & infernorum. Vere potentior. Omnes enim potentes non possent creare vnum vermiculum, vel oculum. Scitote ergo, quòd maxima est illa potestas, qua omnia bona condidit. Psalmista: Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, & quia infinita mala destruuntur: Vt autem sciatis quòd filius hominis habet potestatem, *et cetera*. De secundo: Magister scimus quia verax, *et cet.* immo veritas est, *et cet.* Ego sum via, veritas, & vita. Hæc veritas omnia nouit. Vnde hic dicitur: *Nunc scimus, quia scis omnia*. Nulla E ergo bona, nulla mala, veritatem vel scientiam Dei latere vel fallere possunt: Omnia videt oculus illius, *et cet.* De tertio: Scio quia tu Deus clemens, & misericors, patiens & multæ misericordiæ, & ignoscens super malitiam. Scire autem possumus bonitatem non solum ex propitiatione peccatorum, sed etiam ex redemptione cunctorum vitiorum: Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter nos egenus factus est, *et cet.* Item ex remuneratione electorum: Scio cui credidi, *et cet.* De quarto: Mitte illam de cælis sanctis tuis, & a sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit, & mecũ laboret, vt sciam quid acceptum F sit coram te. Sciam credenda, sciam decem mandata, sciam tuam in alijs voluntatem: Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Sed væ scienti, & non facienti. Ait enim Ioannes Chrysostomus: Non potest esse ijs excusatio damnationis ignorantia virtutis, quibus fuit inueniendi, facultas si fuisset quærendi voluntas. Væ etiam scienti, & non facienti: Seruus sciens voluntatem Domini, *et cetera*. De quinto: Sciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irreuocabilem. Gladius est sententia damnationis, qui de vagina misericordiæ educitur, cum vlterius peccatori non parcitur: Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti. Vides ergo nunc homo, quæ scienda sunt tibi. Sed Bernardus

Ioan. 16. d — *Sap. 10. b* — *Psal. 99. a* — *Mat. 9. a* — *Ioan. 14. a* — *Idem. 22. f* — *Eccli. 23. c* — *Iona 4. a* — *1. Cor. 8. b* — *2. Tim. 1. c* — *Sap. 9. c* — *Ioan. 13. b* — *Luc. 12. f* — *Ezec. 21. a* — *Iob 9. d*

dus ait: Multa scienda non sciuntur, aut sciendi incuria, aut discendi desidia, aut verecundia inquirendi. Et quidem huiusmodi ignorantia non habet excusationem. Circa secundum attende, quòd Deus scit aduersa quæ sustinemus, necessaria quibus indigemus, merita quæ habemus, tempora quæ timemus, stipendia quæ recipiemus. De primo: Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam: sed diues, *& cet.* In omnibus quæ pateris manifeste, & occulte scit Dominus quanta, quare, quo modo patiaris. Scit enim an dura, an suauia, an iuste, an iniuste, an impatienter, an patienter pateris. Vnde Eleazarus ait: Domine, qui sanctam habes scientiam, *& cet.* De secundo: Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Scit vtique non solum quæ corpori, sed etiã quæ animæ sunt necessaria. Scit quis fide, quis pœnitentia, quis patientia, quis charitate, & huiusmodi indigeat: Scit enim omnia illa, & intelligit. De tertio: Tu scis quia amo te. Non solum si amas, verum omnia merita cordis, & operis scit Deus. Scit quoque mala merita. Psalmus: Tu scis insipientiam. Scio opera tua, quia neque frigidus, neque calidus, *& cet.* Scit certe non solum operationes, sed etiam cogitationes malas. Psalmus: Dominus scit cogitationes hominum. Vnde bene ait Bernardus: Noli falli, nouit te Dominus tuus, & sic te nouit, vt capillos tuos habeat numeratos. De quarto: De die autem illa, & hora nemo scit, neque angeli cælorum, sed solus Pater. Cum non solum diem, & horam iudicij, sed etiam mortis nesciatis, ac si in illa die morituros vos sciatis: Hoc autem scitote, quoniam si sciret, *& cet.* De quinto: Signa & monstra scit antequam fiant: Scit Deus omnia signa gloriæ, quæ iusti in cælo, & omnia monstruosa tormenta, quæ impij habebunt in inferno.

Apoc. 2. b — *2. Mac. 6. g* — *Mat. 6. b* — *Sap. 9. c* — *Ioan. 21. a* — *Psal. 68. a* — *Apoc. 3. c* — *Psal. 93. b* — *Mat. 24. c* — *Luc. 12. e* — *Sap. 8. b*

IN DIEBVS ROGATIONIBVS

SERMO I.

Esther. 14. a

Esther Regina *confugit ad Dominum, pauens periculum.* Secundum scripturas fuerunt aliqui philosophi ita excellentis ingenij, habentes intellectum ita clarum, quòd deuenerunt in cognitionem Dei, ponentes vnum primum principium causam omnium rerum: verumtamen propter defectum luminis fidei errauerunt in hoc, quòd omnium prouidentiam Deo negauerunt, dicentes eum nullam de rebus habere prouidentiam, licet enim omnia concederent esse a Deo, tamen negabant eum omnia prouidere, regere, & gubernare, sed dicebant omnia a casu, & fortuna euenire. Sed isti errauerunt, quia si sic esset non oporteret negotiari, vel de aliquo consiliari, nec Deum orando rogare, quia omnia æque bene necessario euenirent. Sed mentita est iniquitas sibi, quia sicut in principio creauit Deus cælum & terram, sic omnia regit, & ad proprios fines perducit: et ideo quidquid nobis accidit, siue pestilentiæ, siue fames, siue tempestates, siue quodcumque aliud malum, totum est ex prouidentia diuina, vt suam iustitiam ostendat, malos corrigendo & puniendo, & bonos per easdem tribulationes probando, & purgando, vt tamdem æternaliter coronet. Et ideo cum iam simus in periculo, confugiamus ad ipsum, iuxta illud Apostoli: Omnem solicitudinem vestram proijcientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis, sicut fecit illa sancta mulier, quæ videns periculum populi sui, confugit ad Dominum per orationem. Per quem etiam modum nos videntes periculum temporis imminere, debemus ad Deum confugere deuotissime, orando sicut & iam de facto incœpimus, ducti exemplo huius mulieris de qua dicitur,

Psal. 26. d — *Gen. 1. a* — *1. Pet. 5. b*

A verbum assumptum: *Esther Regina confugit ad Dominum, pauens periculum.* Vbi tanguntur tria ad impetrandum aliquid a Domino requisita. Primo enim requiritur conscientia bene ordinata, quia Esther regina. Secundo requiritur quòd illa conscientia sit per fidem eleuata, quia confugit ad Dominum. Tertio causa, & ratio manifesta, quia pauens periculum. Non enim Deus debet pro inutilibus, & vanis inuocari, sed pro vtilibus & necessarijs. Et sic possum dicere, quòd tria tanguntur in verbis assumptis, causa nostræ congregationis apparens, & manifesta, quia pauens periculum.

Requisita ad impetrãdũ aliquid a Domino.

B Quantum ad primum. Nota quòd Esther interpretatur abscondita, vel abscondens, per quod intelligimus conscientiam bene ordinatam, & in domo clausam, non deordinatam, non discurrentem, non fronte eleuatam per vicos, & plateas transuadentẽ, quia talis non potest aliquid impetrare a Deo, quia talis conscientia, seu talis homo est sicut imagines in foribus Ecclesiarum, quæ non possunt in sua pulchritudine permanere eo quòd exponuntur ventis, & pluuis: sic talis homo discurrens exponit se per suos discursus ventis tentationum, & pluuijs voluptatum, se per peccatũ deturpat, & hoc ex eo quòd se, & alios C ad peccatũ trahit, sed imagines intra Ecclesiam bene absconsæ in sua pulchritudine bene custodiuntur, & diu in ea permanent, sic persona, seu conscientia bene ordinata conclusa, non discurrens, pulchritudinem suæ innocentiæ potest custodire, & sic a Deo quidquid voluerit impetrare. Istum autem discursum non solum intelligo per pedes corporis, sed potius per pedes mentis & affectionis: licet enim aliqui corpore non discurrant, mente tamen nõ modicum vagantur. Sed quo modo veniet anima ad Dominum pro petitione facienda. Certe veniat præparata. Vnde Esther interpretatur præparata. Ipsa enim sicut legitur pri- D mo disposuit vestimenta planctui, & luctui apta. Et per hunc modum, qui sumus hic congregati ad petitionem nostram impetrandam debemus deponere vestes regias, idest superfluitatem omnem, & curiositatem: Depone omnem magnitudinem. Sicut enim limax quando exaltatur extendit cornua, sed quando percutitur restringit ea: sic pauo videns turpitudinem pedum gloriam caudæ deponit. Sic multi quando eis adulatur dicendo eis: Vos estis talis & talis, extendunt cornua sua se dilatando in pretiositate vestium, & in multis alijs superfluitatibus, vt sic dicatur: Quàm magnus potens est talis! Quando ergo E sic erectis cornulis procedimus, tunc citius a Domino percutimur, aut tempestate, aut infirmitate, tunc certe exemplo limacis citissime humiliemus animas nostras. Exemplo etiam pauonis debemus respicere pedes, idest finem nostrum, quãdo, velimus nolimus, oportet omnia hæc deponere & dimittere. Vnde bene tunc in morte assimilabimur simiæ quæ duos fœtos habẽs fugiẽdo venatores, minus charum ponit versus dorsum, chariorem brachijs circumfouet, sed appropinquante venatore cum canibus, chariorem primo cogitur proijcere, alium vero dorsum hærentem, & ipsam fortissime ne effugere valeat strin- F gentem libenter proijceret, sed non potest, & sic miserabiliter cum eo capitur. Sic de nobis, nam in peccato duo sunt, scilicet delectatio præsens, & pœna sequens, peccatores vero modo amplectuntur delectationem, quam diligunt, volentes dimittere pœnam quam odiunt, sed non sic impij non sic, immo econtra, quia in morte oportebit dimittere delectationem, pœnam vero æternam, velint nolint, secum portare super humeros oportebit. Psalmus: Domine Domine exitus mortis. Nota bis dicit Domine, quia Dominus malos puniens, & bonos præmians. Dicit ergo figura nostra quòd Esther accepit vestimenta luctui apta, & humiliauit se coram Domino: sic & nos faciamus, quia sicut videmus quòd montes impediunt

Iob 36. e — *Psal. 67. c*

diunt cursum aquarum pluuialium, & descendunt semper in vallibus: sic spiritualiter loquendo elati, qui per montes intelliguntur, impediunt aquam gratiæ. Vnde & per Dauid maledicti sunt montes gelboe, nec ros nec pluuia, scilicet sicut currunt ad vallem, *et cet.* Vnde & Axa patri, qui sedebat super asinam, per quam intelligimus animam habentem dominium corporis, dicebat flens patri, vt daret irriguũ inferius & superius, idest pluuiam gratiæ, & gloriæ, vel irriguum mentis, & corporis, vel irriguum temporale in hoc tẽpore siccitatis, & spirituale. Sic Elias humilians se coram Domino: & ecce nubecula parua, quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Sequitur: Et facta est pluuia grandis.

2.Reg.1.d

Secundo requiritur quòd sit eleuata ad Dominum, quia *confugit ad Dominum*. In omni congregatione bene ordinata est vnus princeps, qui habet dominium super alios, & principatum, sicut videmus in congregatione apum quòd vna est, quæ alias regit non habens aculeum. Ecclesia est congregatio fideliũ, Christus est caput, qui omnes gubernat non habens aculeum peccati, ideo non restat nisi confugere ad ipsum, sicut fecit Esther. Vnde Apostolus: Fortissimum solatium habemus, quo confugimus ad tenendam nobis propositam spem, quam sicut anchoram habemus tutam & firmam. Nota, aliud est de solatio diuino, & humano, quia solatium humanũ est momentaneum vnde comparatur musto quod incestat hominem, sed quando depuratum est, tunc est paruum: sic solatium mundi in feruore suo incestat hominem, idest absorbet rationẽ hominis, & vsum eius, sed tale solatium defœdatum reputabitur. Illo solatio potatus est primus homo, Loth, Noe, & diuites huius mundi. Sed solatium diuinum fortissimum est, quia semper durat, & est maximum. Vnde sic est de solatio quod accipit homo a Deo, sicut est solatium quod accipit homo nobilis in aue prædiali, & auis in præda. Nam aliter solatiatur homo in præda, aliter auis, quia quando auis accipit prædam, vbicumque eam insequitur, sed quando accipit tenendo eam, solatium suum cessat: sed homo habet solatium in prosecutione eius, sic est de Deo, quando Deus ostendit se alicui conscientiæ, tunc insequitur eam toto affectu cum desiderio, sed quãdo tenet eum, tunc habet suum solatiũ: sed Deus delectatur in prosecutione, scilicet quãdo homo insequitur eũ toto desiderio & affectu. Fortissimũ ergo solatium habemus, quando confugimus ad Dominum, ponendo quasi anchoram, & tunc existimus tuti, & firmi quando nauis est in mari, firmata anchora, quia tunc est timendum tempestates ventos, & turbines. Ille mundus est, quasi quoddam mare magnum in quo pisces magni, idest potentes & nobiles comedunt minores, vt de hoc conqueratur: Quare non respicis super inique agentes, & taces deuorante impio iustiorem se? & facies homines quasi pisces maris. O quantum iam iniqui sua potentia, & malitia deuorant iustos, vnde & tot tentationes, & venti, & persecutiones iam insurrexerunt, quòd valde necesse est spem nostram in Deo anchorare, & sic non conturbabit iustum quidquid acciderit ei.

Heb. 6. d

Abac. 1. d

Tertio tangitur nostræ congregationis causa manifesta, *pauens periculum*, cum simus in periculo siccitatis, tempestatis, *et cetera*, propter cuius periculi euasionem sumus congregati, vt Deus liberet nos, pericula autem magna sunt in mari, iuxta illud: Facientes operationes in mari, enarrant pericula eius. Et licet sint ibi multa pericula, tamen quando ventus est propitius, & nullæ insurgunt tempestates, transeunt mare multũ suauiter, & modico tempore multum spatium, sed quando est eis ventus contrarius transeunt cum timore. Sic in isto mundo, qui dicitur mare, aliqui transeunt quiete, & suauiter sicut diuites quibus ventus fortunæ est propitius, nec aliquas sentiunt tribulationes, & in modico tempore transeunt multum, nescientes Deo reddere rationem in die iudicij. Alijs vero scilicet pauperibus ventus fortunæ semper contrarius est, & isti transeunt mundum in magna amaritudine. Vnde bene conqueritur Paulus in persona eorum: Periculis fluminum periculis, in mari, *et cet.* Sed in his omnibus hoc nobis remanet solatium, vt cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum residuum habemus, vt oculos nostros dirigamus ad te Domine, qui in cælis es, *et cet.*

Eccli. 43. c

2.Cor.11.f

SERMO II.

Confitemini alterutrum peccata vestra. Confessio debet esse propria, vera, pura, integra, munda, pia. Propria, vt tua, non alterius peccata confitearis. Psalmus: Dixi confitebor aduersum me, non aduersus alium iniustitiam meam, non alterius. Non ergo viro vel feminæ imponas peccata tua, sed tibi ipsi. Noli confiteri sicut Adam, & Eua in paradiso. Adam enim peccatum Euæ, Eua vero serpentis culpam confessa. Ita adhuc sæpe fit quòd homo in hominem, vel diabolum serpentem antiquum refundit culpam suam, quando dicit confessori: Diabolus induxit me ad hoc malum. Augustinus: Dimitte satanam accusare, vt accusatione tua Dei misericordiam merearis. Parcas illum accusare, qui non habet veniam, te accusa, & accipis indulgentiam. Item vera: in confessione non mentiaris nec de peccatis, nec de peccatorum circumstantijs requisitus a confessore, deneges veritatẽ. Valde enim ineruditus est qui in confessione mentitur: De mendacio ineruditionis tuæ confundere. Non confundaris confiteri peccata tua. Eruditus vtique homo magis de mendacio, quàm de veritate deberet confundi. Siue ergo propter verecundiam peccatum negando vel attenuando, siue propter humilitatem culpam fingendo, vel falsè aggrauando mentiaris, inerudita & inutilis est tua confessio. Noli ergo confiteri sicut Cayn, qui dum fratricidium humiliter debuit confiteri requirenti Domino: Vbi est Abel frater tuus? respondit: Nescio, numquid custos fratris mei sum ego? Item pura: vt in confessione tua intendas dimittere & emendare peccata tua, & facere de cetero quod Deo placet. Vnde: Vos transgressi estis, *et cetera*. Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, & facite placitum eius. Si ergo ante Pascha confiteris quod tamen post intendis facere sicut ante, vel si infirmitate flagellatus a Domino, non intendis, si euaseris, Dei placitum facere, sed tuum, tunc tua confessio impura est. Noli ergo confiteri sicut Pharao, qui flagellatus dicit: Peccaui, & nunc Dominus iustus: ego autem & populus meus impij. Hæc tamen pietas obedire non intendebat. Item integra: vt effundas in confessione quidquid culparum habes in corde. Psalmus: Confitebor tibi Domine in toto corde meo. quod non solum de confessione laudis, sed etiam peccatorum accipi potest. Si ergo nullam quantumcumque verecundam culpam in corde retinueris, tunc in toto corde confiteris: Effunde sicut aquam cor tuum. Non dicit effunde sicut oleum, vel sicut sanguinem, vel sicut lac, vel sicut vinum. In his enim aliquid remanet de substantia, vel de colore, vel de sapore, vel de odore dum effunduntur. Effunde integraliter sicut aquã. Integritas etiam confessionis in hoc attenditur, quòd non diuidatur. Vnde Augustinus: Quidam vni celant, quod alij manifestandum conseruant, quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere. Noli ergo confiteri sicut Achor. Vere ego peccaui Domino Deo Israel, *et cet.* Confessus quidem fuit furtum, sed quòd propter hoc occisi erant triginta sex homines tacuit. Item nuda: Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Non debet ergo abscondere peccata, neque excusare,

Iac. 5. d Confessio qualis debeat esse.

Psal. 31. b

Gen. 3. e

Eccli. 4. d

Gen. 4. b

1.Esd.10.b

Exod. 9. f

Psal. 110.a

Thren. 2. f

Iosu. 7. e

Prou. 28. b

excusare, sed nude confiteri & factum, & circumstantias aggrauantes, tamen absque turpibus verbis, & indecentibus. Vnde Augustinus: Os tuum ostium aperiatur, & claudatur. Aperiatur ad peccati accusationem nudam, claudatur ad peccati excusationem. Noli ergo facere pallium peccatis tuis. Noli confiteri sicut Saul: Incusatus enim a Samuele de trāsgressione mandati Domini, quod præceptum fuit non parcere Amalechitis & peccatoribus, quando debuit auaritiā, vel inobedientiam suam confiteri, culpam palliauit dicens: Pepercit populus melioribus ouibus, & armentis, vt immolarent Domino Deo tuo. Item pia, vt cum spe veniæ confitearis. Confessio enim multis remissionem obtinuit peccatorum. Vnde: Si confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est, vt remittat nobis peccata nostra. Noli miser confiteri sicut Iudas, qui sicut dicitur: Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, dicens: Peccaui tradens sanguinem iustum. Vera fuit hæc confessio, sed impia propter desperationem, propter quam & laqueo se suspendit.

1.Reg.15.d *1.Ioan.1.d* *Mat.27.a*

SERMO III.

Luc.11.b

Petite & dabitur vobis. O quàm magna promissio, magna hic fiducia orandi. Sed circa petitiones orationū nostrarum attendere debemus nostram necessitatem, petitionis dignitatem, diuinam largitatem. Circa primum notandum est quòd homines orare nesciunt, quia proprias necessitates ignorant. Consideranda est triplex necessitas. Prima est hostis seuerissima impugnatio. Hæc figurata est in Holoferne obsidente filios Israel, sicut dicitur: Per totam noctem intrans Ecclesiam orauit, petens auxilium a Domino Israel. Sicut obsessi ergo a Tartaris, vel a ferocissimis inimicis, sic instantissime oremus, quia obsessi sumus a dæmonibus in vili castello corporis. Secunda est hominis vilissima defectio, & paupertas, quia neque hospitiū habet homo nisi petat. Psalmus: Vnam petij a Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini. Item neque panem vitæ, & gratiæ habet homo, nisi petat. Psalmus: Vitam petijt a te. Quis ex vobis patrem petijt panem, *et cet.* neque alias necessitates animæ habet, nisi petat non solum a Deo, sed etiam hominibus ingredientibus templum gloriæ cælestis, idest a sanctis: sicut significatum est in claudo illo, de quo: Quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur speciosa, vt peteret eleemosynam ab introeuntibus templum, *et cet.* Sicut ergo qui mendicant ante fores Ecclesiarum omnem dolorem, & deformitatē, quam habent in corpore, ostendunt, sic & tu Domino, & Angelis eius infirmitatem animæ tuæ ostendas in oratione, ostendas in confessione. Tertia est iudicis grauissima offensio. Vnde sicut aliquis suspendendus stans coram iudice instantissime peteret vitam corporis, ita tu cum maxima instantia vitam animæ petere debes. Psalmus: Vitam petijt a te. Vitam vtique spiritualem, & æternalem. Sed attende quod Gregorius: Æternam vitam si ore petimus, nec corde desideramus, clamantes taceamus. Circa secundum nota quòd petitionis cōgruitas est in tribus, videlicet, vt congruus congrua cōgrue: dignus digna digne petat. Primo ergo dignus debet esse petens: Charissimi si cor nostrum non reprehendit nos, fiduciam habemus ad Deum, vt quæcumque petimus, accipiamus a Deo. Vnde quem reprehendit cor de omissis bonis, vel commissis vitijs, quæ non vult relinquere, non est dignus exaudiri. Psalmus: Iniquitatem si aspexi, *et cet.* Gregorius: Cum is, qui displicet ad intercedendum, mittitur petere, animus irati ad duriora prouocatur, & maxime qui est in odio: Ipse cum caro sit, seruat iram, & a Deo petit propitiationem. Secundo digna, & congrua debet petere: Quæcumque petierimus secundum voluntatem eius, audiet nos. Salutem animæ tuæ, & ea, quæ ad salutem fiunt, petere debes, talia enim secundum volūtatem Dei sunt. Qui autem petit alij malum, & huiusmodi, incongrua petit. Augustinus: Qui de diuitijs, aut honoribus sæculi, aut certe de inimici morte solicitus obsecrat, ipse in infimis iacens viles ad cælum preces mittit. Vnde Dominus ait Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, & non petisti tibi dies multos, aut diuitias, aut animas inimicorum tuorum, *et cetera*. Tertio congrue, & digne petendum est, idest, attente. Psalmus: Dabit tibi petitiones cordis tui. Bene dicit petitiones cordis tui, non tantum oris. Isidorus: Verba deprecantis Deus non intendit, sed orantis cor despicit. De tertio: Omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. Magna largitas. Omnia dicit. Spiritualia, temporalia, æternalia. Reuera temporalia. Psalmus: Petierunt & venit cothurnix, & pane cæli saturauit eos. Panis cæli victus, qui iuste: panis inferni, qui iniuste acquiritur: Panis illius in vtero illius vertetur in fel aspidis intrinsecus. Item spiritualia: Si ergo vos cum sitis mali, *et cet. vsque* dabit spiritum bonum petentibus se. Miserabile est, si siccitas vnius anni fieret in terris, ardentissime pluuiam peteres, modo siccitas gratiæ fuit tibi viginti, vel triginta annis, & pluuiam gratiarum Spiritus sancti, vel lacrymarum non petis: Petite pluuiam a Domino. Item æternalia, sicut significatum est, vbi Assuerus postquam incaluerat vino, dixit ad Esther: Si dimidiam partem mei regni petieris, impetrabis. Sic anima deuota postquam Christum vino compunctionis, dilectionis, deuotionis, & lacrymarum inebriauit, regnum gloriæ de facili impetrabit. Alioqui dicetur regnum petentibus: Nescitis quid petatis.

Iudith.7.a *Psal.26.b* *Psal.20.a* *Luc.11.b* *Act.3.a* *Psal.20.d* *Greg.li.22. Mor.c.13. ante med.* *1.Ioan.3.d* *Psal.65.a* *Eccli.28.a* *1.Ioan.5.c* *3.Reg.3.b* *Psal.36.a* *Mat.21.b* *Psal.104.d* *Iob 20.b* *Luc.11.b* *Zach.10.a* *Esther.5.a 7.a*

SERMO IV.

Petite, & dabitur vobis. Quid dabitur? Respondet Propheta: Gratiam & gloriam dabit Dominus. Dabit inquam, certissime, copiosissime, prudentissime, frequentissime. Dabit indubitanter, abundanter, prudenter, incessanter. De primo dicitur: Si quid petieritis patrē in nomine meo, dabit vobis, & hic dicitur: *Petite & dabitur vobis*. Ecce quis potest dubitare, quin detur quòd veritas dandum promisit. Quis ergo non petere? Ioannes Chrysostomus: Petentis negligentia reprehenditur, si de dantis misericordia non dubitatur: maxime cum non solum promisit dare, sed etiam iurauit: Iurauit ad Abraam patrem nostrum daturum se nobis. Si tamen hoc non datur quod petis, non tepescas. Bernardus ait: Nemo paruipendat orationem suam. Dico enim vobis, antequam exeat de ore vestro, ille conscribi facit in libro suo, & vnum ex duobus indubitanter sperare debemus, quia aut dabit quod petimus, aut quod nobis scit esse vtilius. De secundo: Si quis indiget sapiētia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter & non improperat, & dabitur ei. Econtrario vero diabolus modica dat, & multa imperat. Exigua dabit, & multa imperabit. Exigua dabit in delectatione, & multa imperabit in exactione pœnæ. Gregorius: Momentaneū est quod delectat, æternum quod cruciat. Bene autem dicit affluenter, plus enim sæpe dat, quàm petere præsumamus: Potens est omnia facere superabundanter, quàm petimus, aut intelligimus. Hoc patet in petitione filij prodigi: Maiora enim, & plura accepit quàm petiuit. Et certe quòd superabundans, & affluens dator sit Deus, patet his versibus:

Plus dare quàm tollat, cogitetur, polliceatur:
Salomone, Deus virga florente probatur.

De Iob patet: Dominus conuersus est ad pœnitētiam Iob, cum oraret ille pro amicis suis, & addidit Dominus omnia quæcumque fuerant Iob, duplicia. Require

Luc.11.b *Psal.83.d* *Ioan.16.e* *Luc.1.g* *Iac.1.a* *Eccli.20.b* *Ephes.3.d* *Luc.15.e* *Iob 42.e*

quire in præcedēti sermone, de Salomone, De Aaron virga: Legitur quòd tantum promisit Dominus germinare, sed postea & germinasse, & floruisse, & fructificasse inuenta est. Ecce quàm liberalissimus dator est Dominus: Vide ergo apertius, si Dominus daret tibi omnia creata, quæ in cælo & in terra sunt, tunc videretur vtique liberalissimus tibi, & certe plus dedit, cum seipsum dedit. Augustinus: Nolumus omnia, quæ dedit, si non dat seipsum, qui omnia dedit. De tertio: Vni dedit quinque talenta, alij duo, alij vnum. Vnicuique secundum propriam virtutem. Quàm sapienter dat Dominus, apparet ex hoc, quia ad lucra meritorum augendā, dat bona sua. Vnde & ille seruus, qui talentum Domini sibi a Deo collatum sine lucro tenuit, damnatus fuit. Vel ex hoc, quia dat vnicuique secundum propriam virtutem. Scit enim cui dandum, cui non dandum, cui plus, cui minus dandum. Si enim illi daret quinque, cui dat vnū, & sic negligeret quinque sicut vnum, maior esset eius damnatio. Nota ergo hic quinque data Dei, quibus homo, quasi quinque talentis lucra spiritualia cumulare debet. Primum est datū naturæ: Hæc dicit Dominus Deus creans cælos, & extendens eos, firmans terram, & quæ germinat ex ea, dans flatum populo, qui est super eam, & spiritum calcantibus eam. Dat vtique Dominus flatum, & omnia bona naturalia corporis & animæ. Secundum est datum fortunæ, scilicet temporalia: Dominus dedit, Dominus abstulit. Tertium est datum potentiæ mundanæ, & Ecclesiasticæ: Data est potestas a Domino nobis, *et cetera.* Quartum est datum scientiæ. Psalmus: Intellectum tibi dabo, *et cet.* Quintum est datum gratiæ: Humilibus autem dat gratiam. De quarto: Numerum dierum, & tempus dedit illi. Quis tibi dat diem, quo hodie viuis, vel omnes dies, quibus adhuc viues, vel vixisti, nisi solus Deus? Quot ergo dies, aut horas vixeris, tot data Dei recipis. Quid ergo dicam de bonis, quæ per omnes dies, & horas vitæ tuæ tibi dantur? De bonis, inquam, naturalibus, quæ & in animæ & in corpore, & in omnibus membris tibi dantur, & de temporalibus, & spiritualibus, & de sacramentalibus. Quotidie enim corpus suum dat pro te offerendo: Domine semper da nobis panem hunc. O dator æterne Deus? quanta putatis dabit in cælo, qui tanta dat in mundo? Augustinus: Qui peccatori mortem donauit filij sui, quid seruat saluato per mortem filij sui? Dominus ergo non cessat dare, si tu non cesses petere, sicut dicitur hic: *Petite & dabitur vobis.* Item si non cessas habere, scilicet bona merita: Omni habenti dabitur, *et cet.*

3. Reg. 3. b; Ber. prated. post mediū.; Num. 17. c; Matt. 25. b; Quinque data Dei.; Isa. 42. a; Iob 1. d; Sap. 6. a; Psal. 31. c; Luc. 4. b; Eccli. 17. a; Ioan. 6. d; Mat. 25. c

SERMO V.

Confitemini alterutrum peccata vestra. Charissime, vt eo libentius confitearis tuas iniquitates, pensare debes confessionis vtilitates. Attende ergo, quòd per confessionem a malo liberamur, in bonum adiuuamur, in cælo glorificamur. Per confessionem liberamur a malo spirituali, a malo temporali, a malo æternali. Liberamur inquam a malo culpæ, miseriæ, gehennæ. De primo: Si confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. O quàm stultus esset leprosus, qui se proprijs verbis curare posset, & non faceret? Et certe peccator leprosus est coram Deo, & Angelis, qui propria confessione curatur, & quandoque desiderio confitendi: Ite, ostendite vos sacerdotibus, & factum est, dum irent, mundati sunt. De secundo: Propter peccata patrum suorum, & sua affligentur, donec confiteantur iniquitates suas, *et cet.* Vnde afflictis per infirmitates, & alias quascumque aduersitates semper consulendum est in principio, vt confiteantur sincere peccata sua. Sæpe enim propter peccata affliguntur. Confessio autem non solum contra infirmitates corporis, sed etiam animæ valet. Videlicet, contra tentationes, desperationes, varias animæ tristitias. Psalmus: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? *et cet. vsque* confitebor illi. De tertio. Psalmus: Ne tradas bestijs animas confitentes tibi. Debent ergo confiteri salubriter, qui nolunt tradi bestijs infernalibus, scilicet dæmonibus æternaliter. Confiteantur sincere, qui pœnam æternam, & quandoque temporalem volunt euadere. Augustinus: Peccata tua, siue magna, siue parua sint, impunita esse non possunt, quia vel homine pœnitente, vel Deo vindicante plectuntur. Cessat autem diuina vindicta, si confessio præcurrat humana. Circa secundum nota. Per confessionem adiuuamur in bono, adiuuamur vtique in tentatione ad triumphandum, in oratione ad impetrandum, in operatione ad fructificandum. De primo. Psalmus: Ex voluntate mea confitebor illi, & in medio sequitur: Dominus fortitudo plebis suæ. Ac si aperte dicat: Ex voluntaria confessione recipitur. Vnde bene legitur quòd Iudas Machabæus, & Iudith victoriosi. Iudas confitens interpretatur. Confessione enim vincimus diabolum. Augustinus: Neque facilius ab inimico deuincimur, quàm cum superbiendo ipsum imitamur. Neque vehementius eum prosternimus, quàm cum humilitate Deum consequimur. Neque ei dolores acriores infligimus, quàm cum plagas peccatorum nostrorum confitendo, & pœnitendo sanamus. De secundo: Cumq. adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea: ecce vir Gabriel, *et cet.* Vbi ostenditur quòd per angelum in oratione consolatur, qui peccata confitetur. Gregorius: Qui promereri vult bonum, quod expetit, debet malum confiteri, quod fecit. De tertio: Arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob. Seminate vobis in iustitia, & metite in ore misericordiæ. Iudas interpretatur confitens. Arare ergo est confessionis, confringere contritionis, seminare satisfactionis, & metere operationis. Si ergo fructū vitæ æternæ multiplicare vis semine boni operis, oportet quòd terra cordis in principio aperiatur vomere confessionis. Augustinus: Initium operum bonorum, est confessio malorum operum. Circa tertium considera quo modo per confessionem glorificamur. Per confessionem enim inuenimus faciem Christi placatam, portam cæli reseratam, coronam regni magnificatam. De primo, Psalmus: Præoccupemus faciem eius in confessione, idest in conspectu futuri iudicis. Bene dicit, præoccupemus faciem eius. Glossa: Ne inimicus accusando præueniat nos, & ne id tunc sit discutiendū. Ioannes Chrysostomus: Habes accusatorem acerbissimum, propera sponte confitendo delicta. De secundo, Psalmus: Introite portas eius in confessione. Portam cæli apertam inuenies ad introeundum in euolatione, si porta cordis tui os tuum nunc plene apertum fuerit in confessione. Augustinus: Ostium aperiatur, & claudatur. Aperiatur ad confessionem peccati, claudatur ad excusationem peccati. Per confessionem ergo peccati introibimus ad portam cæli. De tertio, Psalmus: Confessio & pulchritudo, *et cet.* Glossa: In confitendo fit homo pulcher. Bernardus: Vbi confessio, ibi & pulchritudo, ibi decor. Peccata in confessione lauantur, bona opera in confessione mundantur. Notentur tria, quæ hic in confessione innuuntur, videlicet, pulchritudo, sanctimonia, & magnificentia. Per confessionem enim consequimur pulchritudinem animæ, sanctimoniam vitæ, magnificentiam gloriæ.

Iac. 5. d; Confessionis vtilitas.; 1. Ioan. 1. d; Luc. 17. c; Leuit. 26. f; Psal. 46. b; Psal. 73. d; Psal. 27. c; Dan. 9. e; Osee 10. a; Psal. 94. a; Psal. 99. a; Psal. 95. a

SERMO VI.

Luc. 11. b *Psal. 104. a* *Mat. 6. d*

Quærite & inuenietis. Quid quæremus? Respondet Propheta: Quærite Dominũ, & cõfirmamini: Et Primum quærite regnũ Dei: Deũ ergo & regnũ suum quærere bene viuendo debemus. Alliciunt autẽ nos ad quærendũ temporis opportunitas, loci amœnitas, quærendæ rei pretiositas, inueniendi securitas. De primo: Quærite Dominũ dum inueniri potest. *Isa. 55. b* Quis enim in hieme florẽ, in nocte solẽ, in tenebris faciem in speculo quæreret? Hiems autẽ & nox tenebræ erũt peccatoribus in morte, post hanc vitam etiã hiems, & nox sunt in corde gelido, & tenebroso peccatoris. In die ergo & æstate huius vitæ, vel bonæ vitæ quæramus solem iustitiæ, flores virtutum: *Cant. 2. c* Iam hiems, idest refrigeratio, transijt, idest congelatio infidelitatis. Imber abijt & recessit, idest persecutio: Flores apparuerunt in terra nostra; flores, inquam, virtutum & bonorum operum. Surge igitur amica mea, & veni, quòd pro te fluctus sedaui, scilicet in cruce pro te moriendo. Item ad quærendam faciem in speculo, temporis opportunitas: *Ier. 50. a* Flentes properabunt, & Dominum suum quærent in Sion: quod interpretatur speculum, & significat cor mundum, in quo facies Dei quærenda est. Psalmus: *Psal. 104. a* Quærite faciem eius semper. Opportunitas temporis ex ordine cõsideranda est: *Mat. 6. d* Primum quærite regnum Dei. Noli ergo tempus opportunum quærendi negligere, ne forte contingat te frustra quærere. Bernardus: Quærentes frustrari solent, aut cum non in tempore debito quærunt, aut vbi non oportet. De secundo: *Cant. 5. d* Quo abijt dilectus meus, *et cet. vsque* dilectus meus ascendit in hortum, scilicet pulchra multum est Ecclesia plena fide, pulchrior spe, pulcherrima charitate. Vel aliter: Pulchra in coniugatis, pulchrior in viduis, pulcherrima in virginibus. Vel aliter: Pulchra in incipientibus, pulchrior in proficientibus, pulcherrima in perfectis. Hortus autem est cor virtutibus floridum, & operibus lucriferum. Delectabilius est quærere in horto, quàm in cloaca, in corde sordido. In horto ergo virtuosi cordis quærendus est Christus. Vbi enim quærendus est hortolanus nisi in horto? *Ioan. 20. c* Mulier quid ploras? quem quæris? Illa existimans quòd hortolanus esset, *et cet.* Gregorius: An non ei spiritualiter hortolanus erat, qui in eius pectore per amoris sui semina virtutum virentia plantauit? Item vbi quærendus est sponsus nisi in thalamo? *Cant. 3. a* In lectulo meo per noctem, *et cet.* Item vbi quærendus est sacerdos, nisi in templo? *Luc. 2. g* Dolentes quærebamus te: In templo autem inuenerunt. Cor autem nostrum hortus est bonorum operum in fructificatione, thalamus in dilectione, templum in oratione. In templo enim orandum est. De tertio: *Mat. 13. f* Simile est regnum cælorum homini quærenti, *et cet.* Pretiosa margarita est Christus, qui tanto pretiosior esse cognoscitur, quanto vexatius quæratur. Gregorius: Sancti viri omnis præsentis vitæ copiam reputant inopiam, quia nihil extra Deum menti sufficit, qui veraciter Deum quærit. Libenter & diligenter quæreret homo gemmam valentem mille marchas, quanto magis quærere decet hanc margaritam, quæ melior est toto mundo? Bene dicit hic: sua dedit omnia, & comparauit eam. Pro dilectione enim Dei totus mundus contemnitur: *Cant. 8. e* Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Sicut autem in mobilibus nihil pretiosius vita, ita nihil pretiosius quærere possumus gemmis virtutum, de quibus hic dicitur: Quærenti bonas margaritas. Item regnum gloriæ: *Mat. 6. d* Primum quærite regnum Dei. Item vitam animæ, quæ est Christus. Psalmus: *Psal. 68. d* Quærite Dominũ & viuet anima vestra, idest quærite, panem, vt viuat anima vestra. De quarto dicitur hic: *Quærite & inuenietis*. Aurum quæritur libenter, vbi citius inuenitur. Et ecce gratia Dei, immò Deus omni auro pretiosior, certissime inuenitur, si pure, si integre, si congrue quæritur. Pure sine fictione: *Sap. 1. a* In simplicitate cordis quærite illum, quoniam inuenietur. Item integre sine dimidiatione, vt non partim Deo, partim mundo, vel carni, vel diabolo seruiatur, sed totaliter Deo: *Ier. 29. c* Quæretis me & inuenietis, cum quæsieritis me in toto corde vestro. Item continue sine derelictione: *Sap. 6. b* Inuenitur ab his, qui quærunt illum. Et: *2. Par. 15. a* Si quæsieritis eum, inuenietis, sin autem dereliqueritis eum, derelinquet vos.

SERMO VII.

Luc. 11. b

Quærite & inuenietis. Si quæritis meditando, seu desiderando, orando, bene agendo, inuenietis in mundo gratiam, in iudicio iustitiam, in cælo gloriam. Vnde: *Prou. 21. e* Qui sequitur iustitiam & misericordiam, inueniet vitam, iustitiam, & gloriam. De primo: *Heb. 4. d* Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Triplex autem est inuentio gratiæ. Inueniunt enim boni quærentes peccatorum indulgentiam: *Eccli. 18. e* Ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei inuenies propitiationem. Interrogat seipsum homo in conscientiæ discussione, arguens seipsum quare istas, vel alias iniquitates fecerit. Facit enim sic iudicium in corde suo. Gregorius: Conscientia accusat, ratio iudicat, timor ligat, dolor cruciat. Interrogat quoque vicarius Dei in confessione. Interrogat & Deus in extrema examinatione: *Sap. 6. a* Interrogabit opera nostra, *et cet.* Inueniunt virtutum opulentiam: *Mat. 13. f* Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, *et cet.* Thesaurus in agro, est opulentia virtutum in corde. Iste thesaurus etiam in sepulchro religionis inuenitur, & pœnitentiæ: *Iob 3. d* Quasi effodientes thesaurum, gaudent vehementer cum inueniunt sepulchrum. Item inueniunt cognoscendorum sapientiam, quod etiam de sapientia increata, quæ est Christus, intelligi potest, qui per stellam veræ cognitionis inueniri potest: *Mat. 2. b* Inuenerunt puerum cum Maria matre eius. Sicut autem nec sol in nocte, nec rosa in stabulo, sic nec Christus in carnali anima inuenitur: *Iob 28. b* Non inuenitur in terra suauiter viuentium. Bernardus: Circuire possem cælum, terram, mare, & aridam, & nusquam te inueniam nisi in cruce, ibi dormis, ibi pascis, ibi cubas in meridie. De secundo: *Eccli. 32. a* Qui timet Deum, inuenient iustum iudicium. Hic viduæ & pauperes, & Deum timentes raro inueniunt iustitiam, ibi autem inuenitur. Augustinus: Ferto iniurias, securus esto, faciet enim Dominus misericordias, & iudiciũ omnibus iniuriam patientibus. Sed attende in die nouissimo triplicem inuentionem timentibus Deum. Inuenient enim membra sua in resurrectione, siue lupi, siue canes, siue vermes comederẽt ea: *Heb. 11. g* Alij distenti sunt non suscipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent resurrectionem. Inuenient opera bona in manifestatione: *Eccle. 11. a* Mitte panem tuum super transeuntes aquas, & post multa tempora inuenies illum: inuenies certe panem eleemosynarum tuarum, quando dicetur tibi illud: *Mat. 25. d* Esuriui & dedistis mihi ad manducandum, *& cet.* Sic & alia bona ibi inuenies. Econtrario de quibusdam dicitur. Psalmus: *Psal. 75. a* Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. In resurrectione enim de somno mortis surgent, & nihil inuenient in manibus suis. Augustinus: Vis aliud inuenire in manibus tuis postea, noli contemnere modo manum pauperis, & respicere manus inanes, si vis habere manus plenas. Item inuenitur iustitia in retributione: *Eccli. 12. a* Bene fac iusto, & inuenies retributionem magnam, & si non ab ipso, certe a Domino. Econtrario impij inuenient malam retributionem. *Psal. 20. b* Psalmista: Inueniatur manus tua.

Prou. 11. b tua omnibus inimicis tuis. De tertio: Mulier gratiosa, idest anima sancta, inueniet gloriam. In hac gloria inuenient iusti super se opulentiam, & diuinitatem: Prou. 8. b Qui mane vigilauerint ad me, inuenient me. Mecum sunt diuitiæ, & gloria, & opes supernæ, & iustitiæ. Bernardus: Additur iustitia, quia in mundo diuitiæ, & gloria, & opes sæpe cum iniustitia habentur. Vnde iniusti diuites iustos æternos attingere non possunt: Mat. 19. d Facilius est camelum, *et cetera*. Item inuenient intra Isa. 51. b in se gratissimam iucunditatem: Gaudium & lætitia inuenientur in ea, gratiarum actio & vox laudis. Vnde dicit vtrumque, scilicet gaudium, & lætitiam, propter vtramque stolam, siue gloriam corporis, & animæ; qui econtrario hic gaudent contra Deum, ibi Prou. 14. b gaudere in Deo non possunt: Extrema gaudij luctus occupat. Item inuenient extra se iucunditatem, scilicet angelorum, & hominum: Ingredietur & pascua Ioan. 10. d inueniet. Sicut in pascuis multæ sunt herbæ, quibus oues reficiuntur, sic intra nos tot erunt herbæ, quot merita nostra, extra nos tot herbæ, quot sancti, vel potius, quot sanctorum merita & præmia, quibus Ezec. 34. d æternaliter reficiemur: In montibus excelsis Israel erunt pascua eorum, ibi requiescent in herbis virentibus. Montes excelsi, sunt ordines angelorum.

SERMO III.

Iac. 5. d Confitemini alterutrum peccata vestra. Beatus Isidorus: Confessio sanat, confessio iustificat, confessio peccati veniam dat, omnis spes in confessione consistit in misericordia. Quia ergo tam necessaria est confessio, considerandum est, cui, quid, quando, quo modo, tu debeas confiteri. Attende ergo confessoris auctoritatem, sceleris fœditatem, temporis congruitatem, confessionis qualitatem. De primo: Luc. 17. c Ite, ostendite vos sacerdotibus. Augustinus: Præueniat homo iudicium Dei per confessionem: præcepit enim Dominus mundatis, vt ostenderent se sacerdotibus. Sacerdos ergo debet esse cui confitendum est, & talis sacerdos, qui tibi sciat dare consilium. Quidam autem si in eadem parochia sciant sedentes decem sacerdotes, libentius accedunt ad simpliciorem, contra quos ait Augustinus: Qui confiteri vult peccata, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem scientem soluere & ligare, ne vt si negligens circa se extiterit, negligatur ab eo, qui misericorditer monet & petit, ne ambo in foueam cadant. Confitendum ergo est habenti auctoritatem, & scientiam. *In necessitate tamen laico confitendum, si sacerdos haberi non possit.* Augustinus: Fit dignus venia ex sacerdotis desiderio, qui crimen confitetur socio. Si autem nec laicum habere possis, confitearis Domino confessori Psal. 31. b summo. Psalmista: Dixi confitebor Domino. De Prou. 28. b secundo: Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Ecce scelera debet confiteri homo, & sua non alterius scelera. Psalmi- Psal. 31. b sta: Confitebor aduersum me, *et cetera*. Non solum autem scelera mortalia, sed etiam venialia peccata sunt confitenda. Augustinus: Ista assidua peccata, & quodam modo necessaria assidue lauentur in confessione, assidua restaurentur iubilatione. Item super illum locum: Confitemini alterutrum peccata vestra, ait Beda: Coæqualibus quotidiana & leuia, & grauiora sacerdotibus pandimus. Melius tamen est, & leuia, & grauiora sacerdotibus confiteri: potest autem homo confiteri scelera sua, secundum transgressiones decem mandatorum, vel secundum ordinem septem Circumstantiæ peccatorum. mortalium vitiorum, & filiarum eorum. Confiteri quoque debet circumstantias peccatorum de quibus versus:

Aggrauat ordo, locus, perfecta scientia, tempus:
Ætas, conditio, numerus, mora, copia, causa.
Et modus in culpa, status altus, lucta pusilla.

S.Bon. To.3.

A De tertio: Viuus & sanus confiteberis. Ecce tempus Eccli. 17. d confessionis, dicitur viuus in mundo, quia non potest confiteri in inferno. Psalmus: In inferno autem Psal. 6. a quis confitebitur tibi? Maxime autem tempus confessionis est, dum sanus es, dum pœnitentiam facere potes. Confitendum est ergo huius vitæ tempore, non tempore vno, sed multis temporibus: Confitebantur Neem. 9. a peccata sua, *et cet.* vsque quater in die, & quater in nocte confitebantur. O si modo quater in anno confiteri velles. Semel quilibet tenetur, postquam ad annos discretionis venerit, & recipere corpus Domini, alioquin sicut dicit canon, ab ingressu Ecclesiæ De pœn. & remiss. c. omnis. B arceatur, & moriens ecclesiastica careat sepultura. Quanto ergo sæpius, & etiam pluribus homo confitetur, tanto melius est. Augustinus: Quanto pluribus confitetur in spe veniæ turpitudinem criminis, tanto facilius consequitur gratiam remissionis. De quarto: Supra ser. 1. in Rogationibus. Require primum in primo sermone: *Confitemini alterutrum peccata vestra*, per totum, vbi satis inuenies qualiter homo debeat confiteri. De quo etiam nota versus:

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis. Idem Centil. sec. 51. to. 6.
Vera sit accusans, fortis, parere parata.

O peccator si confitearis, ad confessionem quoque C te alliciat quod ait Augustinus: Credendum quod omnes eleemosynæ, opera iustitiæ, & operationes misericordiæ succurrant recognoscenti mortem suam ad conuersionem.

SERMO IV.

Luc. 11. b Pulsate & aperietur vobis. Magna gratia ille Apoc. 3. b hoc dicit, qui, sicut dicitur in Apocalypsi, habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit, *et cet.* Considerandum autem quod est pulsatio diuina, humana, dia- D bolica. Pulsat Deus, pulsat homo, pulsat diabolus. De primo: Ego sto ad ostium, & pulso, *et cet. vsque* Apoc. 3. d cœnabo cum illo. Ostium cordis est liberum arbitrium, ad quod pulsat Deus baculo crucis, tintinabulo prædicationis, malleo timoris damnationis. O infelix obstinatio peccatoris, statim aperis ostium amico, & non vis aperire Deo tuo stanti ad ostium. Intromittis adulterum turpissimum, scilicet diabolum & non pulsantem sponsum speciosissimum. Audiuit autem hunc sponsum illa sancta anima, quæ ait: Vox dilecti Cant. 5. a mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, & immaculata mea. Quæcumque ani- E ma sic pulsantem Dominum non audit, mortua est. Bernardus: Pulsat Dominus voluntatem, & inuenit eam mortuam, vt pote veneno sæcularis delectationis suffocatam. Pulsat sensualitatem & inuenit insanam. Sed quia non auditur pulsans suauiter, pulsat tandem & grauiter per infirmitates, & aduersitates: Vos similes hominibus, *et cet. vsque* cum venerit, & Luc. 12. e pulsauerit: Glossa: Per ægritudines mortem propinquam demonstrando. De secundo dicitur hic, *pulsate*, & aperietur vobis. Pulsandum est desiderijs, & suspirijs, lacrymis, orationibus, castigationibus ad ostium diuinæ misericordiæ. Diu autem & alte pulsan- F dum est propter distantiam ostiarij, scilicet Christi de quo: Huic ostiarius aperit. A quo homo tanto plus di- Ioan. 10. a stat, quanto plus peccat. Psalmus: Longe a peccatoribus Psal. 118. x salus. Augustinus: Non regionibus longe est quisque a Deo, sed affectibus. Amas Deum, prope est, odisti Deum, longe est: Sicut exaltantur cæli a terra, sic exal- Isa. 55. c tatæ sunt viæ meæ a vijs vestris, & cogitationes meæ a cogitationibus vestris. Item propter periculum pulsantis, quoniam hostes ad occidendum sequuntur: Om- Esther. 13. d nis Israel pari mente, & obsecratione clamauit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet. Esther quoque regina confugit ad Dominum pauens ad periculum, quod imminebat. Nota historiam. Esther est anima: Aman est diabolus, quo persequente fu-

M giendum

glendum est, pulsandum est in oratione ad Dominũ: Clamabunt a facie tribulantis. Pulsate nunc charissimi quàm diu dies est misericordiæ, ostium non est clausum, alioquin pulsabitis post mortem, vel in iudicio inutiliter; Cum autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostium, incipietis foris stare, & pulsare ad ostium, *et cet.* Glossa: Claudet ostium, cum reprobis locum pœnitentiæ tollet, qui foris stantes pulsabunt, idest a iustis segregati misericordiam, quam contempserunt, frustra implorant. De tertio: Nullus audebat cubiculum, idest tabernaculum virtutis Assyriorum pulsando, vel intrando aperire. Ex hoc patet quòd alia tabernacula bene pulsabant Assyrij. Ex quo accipitur quòd Assyrij sunt dæmones, qui in negotiationibus frequenter nos circumueniunt. In tempore enim negotiationis pro vili pretio emunt animas. Quidam enim vendunt eis animas suas pro temporalibus, quidam pro luxurijs, quidam pro alijs vitijs: Puellam, idest animam, vendiderunt pro vino, vt biberent, pro vino carnalis scilicet voluptatis. O quàm infelix mercator, o quàm gloriosum est quod amittitur! quàm graue quod mercatur! quàm vile quod appetitur! quàm infelix commercium, fœda voluptate ardorem mercari sempiternum! Tabernacula dæmonum sunt peccatores: Abundant tabernacula prædonum, idest dæmonum, qui prædantur animam ab omni bono, vt crucietur in æterno supplicio. Tabernaculum virtutis eorum est, magnus exercitus peccatorum & obstinatus, & multos ad decipiendum trahens peccatores. Pulsatio Assyriorum est impugnatio dæmonum, qui non solum delectationibus pulsant, sed quandoque aduersitatibus, sed quia capitalem quemlibet peccatorem inquietare per aduersitatem dæmones quandoque non audent, ne forte ad flagellum conuertatur: ideo ad tabernaculum virtutis non pulsatur, vel quia non adeo securi sunt propter illud; Ducunt in bonis dies suos, *et cet.* Vnde de nullis quantumcumque magni peccatores fuerint, nisi desperent, prosperantur, de ijs autem, qui ob successus securi sunt, dici potest illud Gregorij: Continuus successus rerũ temporalium certissimum æternę damnationis est indicium.

Isa. 19. d · *Luc. 13. e* · *Iudit. 14. c* · *Ioel. 3. a* · *Iob. 12. d* · *Iob 21. c*

SERMO X.

Luc. 11. b

PVlsate, & aperietur vobis. O quanta consolatio esset, si carcer captiuo, thesaurus mendico, palatium expulso, sepulchrum mortuo, aperiretur, o quàm libenter tales pulsarent pro apertione. Et ecce hic dicitur: *Et aperietur vobis*. Aperietur vtique carcer culpæ ad euadendum, thesaurus gratiæ ad accipiendum, palatium gloriæ ad ingrediendum, sepulchrum miseriæ ad resurgendum. De primo: Spiritus Domini super me, *et cet.* vsque eo quòd vnxerit me, ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem. Mederi ad contritionem, apertio ad confessionem, indulgentia ad satisfactionem referri potest. Nota quòd dicit vt mederer. Medetur enim Deus animabus per contritionem, & pœnitentiam. O insania ægroti, anima tua languet in peccatis vsque ad mortem æternam, & non quæris medelam. Primo die quæris corporis medelam, & nõ animæ e triginta vel quadraginta annis languentis. Ioannis Chrysostomus: Si forte in corpore paruum aliquid morbi pulsauerit, statim medicos adhibemus, & pecuniam profundimus: anima vera quotidie cum vulneretur, cum per singula lanietur, vratur, præcipitetur, & modis omnibus patiatur, ne parua quidem pro ea nos cura solicitat. Item nota quòd ait: prædicarem captiuis indulgentiam, solet maxime indulgentia dedicationi templi, vel altaris vel accipientibus crucem prædicari. Sic certe, si templum animæ tuæ, & altare cordis Deo

Isa. 61. a

A dedicatur, & si crucem pœnitentiæ acceperis, indulgentiam magnam habebis: Indulgentiam eius cum lacrymis postulemus. Item nota quòd ait: Clausis apertionem. Diabolus tenet peccatorem clausum, sed ecce Christus clauem ad aperiendum de cælo portauit & amico tuo reliquit: Tibi claues, *et cet.* Sed heu diabolus cauet, ne aperiatur: Vinctis eius non aperuit carcerem. De secundo: Domine Deus audi clamorem populi huius; & aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ viuæ. Certe thesaurum dicit, non aurum, non argentum, sed fontem aquæ viuæ. Aquæ sunt irrigationes gratiarum Spiritus sancti: Fiet in B eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Aperit ergo Christus thesaurum suum, vt tu aperias ei thesaurum tuum: Apertis thesauris suis, *et cet.* Solent reges aperire thesaurum tempore belli, sic & Christus militibus suis thesaurum gratiarum ad danda stipendia aperit, quos fideles in bellis contra hostes animæ noscit. Psalmus; Aperis tu manum tuam, *et cetera*. Augustinus: Mirabiliter suorum fidelium pauperiem ditauit & indeficiẽtibus bonis thesaurus plenus ipse permansit. Sed heu econtrario diabolus suis militibus, scilicet superbis, auaris, luxuriosis, aperit thesauros illos de quibus: Nil proderunt thesauri impietatis. Vnde C de Antiocho, qui diabolum significat: Aperuit ærarium suum, & dedit stipendia exercitui, *et cetera*. De tertio, Psalmista: Aperite mihi portas iustitiæ, *et cet.* *vsque*, iusti intrabunt in eam. Hæc autem apertio facta est per clauem crucis Christi, de qua: Domus Dauid dabo clauem super humerum eius, & aperiet, & non erit, qui claudat, scilicet ante diem iudicij. O gratia magna, anima de proprio domicilio corporis expellitur, vt palatium cæli ei aperiatur, sicut patet de Stephano: Video cælos apertos, *et cet.* Sequitur: Et claudet & non erit, qui aperiat, scilicet post diem iudicij. Nulli enim postea aperietur. Vnde: Domine D Domine aperi nobis, *et cet. vsque* nescio vos. Gregorius: Tunc regni ianua lugentibus claudetur, quæ modo quotidie aperitur, sed heu sicut cælum apertum est prudentibus, & infernus fatuis & charitatem non habentibus est apertum: Dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque vllo termino. De quarto: Ecce ego aperiam tumulos vestros, & educam vos in terram Israel, idest in patriam cælestem. Quidam sunt, quorum sunt corpora in sepulchro, sed animæ in inferno. Clauem autem ad aperiendum quod mors clauserat in sepulchro, & diabolus in inferno, sibi retinuit Christus: Habeo claues mortis, & E inferni. Tunc certe aperietur terra ad iudicium resurgentibus, quæ aperta est quandoque ad infernum descendentibus. Psalmus; Aperta est terra, & deglutiuit Datan.

Iudith. 8. b · *Mat. 16. c* · *Isa. 14. d* · *Num. 20. b* · *Ioan. 4. b* · *Mat. 2. b* · *Psal. 144. c* · *Prou. 10. a* · *1. Mac. 3. d* · *Psal. 117. c* · *Isa. 22. f* · *Act. 7. g* · *Mat. 25. a* · *Gregor. lib. 12. in Euãgel. to. 3.* · *Isa. 5. d* · *Ezec. 37. g* · *Apoc. 1. d* · *Psal. 105. c*

IN ASCENSIONE DOMINI.

SERMO I.

F **N**Vmquid ad preceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? Aquila Christum significat, qui hodie eleuatus ad cælos ascendendo, in arduis nidum suum posuit ad dexteram patris sedendo. Bene autem Christus aquilæ comparatur propter sanctissimam communionem, propter gloriosissimam resurrectionem, propter subtilissimam ascensionem, propter limpidissimam cognitionem. De primo: Pulli aquilæ lambũt sanguinem, lambunt fideles sanguinem de calice: Bibite ex hoc omnes: hic est, *et cet.* Lambunt etiam in deuota passionis Christi recordatione. Certe numquam fuit aquila

Iob. 39. d · Christus aquilæ comparatur. · *Iob 39. d* · *Mat. 26. c*

Aquila liberalis, sed liberalior Christus. aquila ita liberalis, sicut aquila nostra Christus? Aquila enim licet sit tantæ liberalitatis, quòd escam suam communicet alijs auibus, non tamen propriam carnem, vel sanguinem corporis sui communicat, quod vtique Christus facit: hic enim sanguis non solum pullos pascit, sed etiam pullos liberat, sicut struthio liberauit pullum suum. Require supra in sermone: *Sanguis hircorum*, hic sanguis hircorum non solum pullos pascit, non solum pullos liberat, sed etiam pullos viuificat, sicut de sanguine pellicani dicitur quòd pullos suos mortuos tertia die viuificat. Pellicanus noster est Christus. Psalmus: Similis factus sum pellicano, *et cetera*. De secundo, Psalmus: Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Aquila nostra, scilicet Christus renouatus est: Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, tunc plumas antiquas miseriarum præsentium proijciemus, tunc per dotem agilitatis celeriores omni aquila erimus: Assument pennas, vt aquilæ current, & non laborabunt, *et cet.* Reuera enim corpus glorificatum citius transiret mille milliaria, quàm aquila vnum passum. Anselmus: Velocitas agilitasq. tanta nos concomitabitur, vt ipsi angelis Dei æque celeres simus, qui de cælo ad terras, & econuerso dicto citius delabuntur. Nota quòd aquila, quia senectute præ nimia curuato rostro cibum sumere non valet, languescit. Vnde cogente inedia tandem vncum rostri ad petram decutit, & tunc sumens cibum renouatur. Sed certe si renouari vis per gloriosam resurrectionem, oportet te ad duram, & grauem pœnitentiæ petram curuitatem rostri, idest detractiones, periuria, mendacia, & alia peccata labiorum deponere, immo omnium peccatorum curuitatem. Deponentes omnem malitiam: sic enim cibum doctrinæ, & Eucharistiæ spiritualiter sumere poteris. De tertio dicitur hic: *Numquid ad præceptum tuum, et cet.* Eleuatus vtique fuit Christus super nouem choros angelorum: ascendit super Cherubin, *et cet.* Nidum siue sedem habet ad dexteram maiestatis in excelsis. Pulli huius debent addiscere alte volare pennis virtutũ: ad hoc enim aquila nostra Christus nos inuitans super nos volauit: Sicut aquila prouocans, *et cet.* Alæ autem, quibus volandũ est, sunt charitas Dei, & proximi. Augustinus: Quisquis dilexerit Deum & proximum, animam suam habet pennatam liberis alis, sancto scilicet amore volante ad Dominum, quicumque alarum istarum carueris ad cælum non volabis, his autem alis nõ solum volamus ad Dominum, sed etiam effugimus diabolum: Datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, *et cet.* His alis draconem septem capita habentem, idest diabolum, cum septem capitalibus vitijs euadis. De quarto nota quòd aquila acute videt: De longe oculi eius prospiciunt: ita Christus acutissime videt: Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Vnde neque in tenebris, neque in angulis occultissimis aliquid fit, quod non videat, immo & cogitationes cordis nostri. Item sicut ille, qui malum non videt, & detestatur, quandoque dicit facienti: Væ tibi, quid facis, sic Christus acutissime videns mala hominum in terra, clamat peccatoribus væ, væ, væ. Audiui vocem aquilæ volantis per medium cæli dicentis magna voce: Væ. Aquila est Christus, habitantes in terra, terreni peccatores sunt, quibus dicit: Væ pro peccato cordis, væ pro peccato oris, væ pro peccato operis. Vel væ in mortis extremo, væ in iudicio, væ in inferno.

Pag. 85. — Ps. 101. b — Psal. 102. a — Phil. 3. d — Isa. 40. g — 1. Pet. 2. a — Deut. 32. b — Apoc. 12. d — Iob 39. d — Heb. 4. d — Apoc. 8. d

SERMO II.

Hic Iesus qui assumptus est a vobis in cælum, & cetera. Considerandum est quando ierit in cælum Iesus, & sic videbimus quomodo in die nouissimo veniet quemadmodum iuit in cælum. Iuit ergo in cælum hodie Iesus in voce tubæ, & suscipiente nube, & comitatu turbæ, & data benedictione. Sic vtique veniet cum tuba iudicandos excitante, cum nube indicium approbante, cum benedictione electos lætificante. De primo: Ascendit Iesus in iubilo: vocem tubæ vocem angelorum credimus Deum laudatium, sic vtique veniet in tuba. Ipse Dominus in iussu, & in voce, *et cet.* Glossa: Tuba magna Dei erit vox angelorum. Item secundum Glossam: Ideo ait: in tuba, quia sicut tuba vtimur in bellis & in festis, ita in iudicio inimicis Domini, scilicet peccatoribus graue bellum instabit: Acuet iram diram in lancea, & pugnabit cum eo orbis terrarum cõtra insensatos, *et cet.* Vere insensati sunt peccatores. Item in iudicio amicis Domini, scilicet bonis instat æterna sollemnitas in cælesti Sion: Respice Sion sollemnitatis nostræ ciuitatem, *et cet.* O felices qui ad hanc perueniunt sollemnitatem. Bernardus: Æterna omnium bonorum erit sollemnitas facie ad faciem intueri, eius dulcedine sine fastidio satiari, eius visione sine defectu perfrui. De secundo: Nubes suscepit eum ab oculis eorum, ita ad iudicium reuertetur in nube: Videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute magna & maiestate. Nubes protegit ab æstu solis. In nube ergo Dominus veniet, quoniam bonos ab ardore iudicij obumbrabit. Vnde & boni vmbram nubium intrabunt: Simul rapiemur cum illis in nubibus, *et cet.* Væ tunc impijs, qui non in obumbratione, sed in ardore erunt, sicut significatum est, vbi legitur quòd Dominus præcedet Israel in die in columna nubis, in nocte in columna ignis, *et cet.* Dies est vita iusti, nox vero vita peccatoris: Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. In die ergo in nube, in nocte vero in igne apparuit Dominus, quia ipse in iudicio proteget bonos, & vret malos. Vnde & legitur quòd vidit ipse Daniel thronum igneum, & nubem, in qua venit Dominus, idest filius hominis. De tertio, Psalmista: Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium, Dominus in eis in Synai in sancto, ascendisti in altum, cœpisti captiuitatem. Currus Dei ascendentis dici potest exercitus angelorum, currus vtique non necessitatis, sed dignitatis. Augustinus: Sublatus est Christus, *et cet.* Require supra in sermone: *Tunc assumpsit*. Quod autem dicit: decem millibus, hoc ad angelos: Quod dicit: millia lætantium, hoc ad animas cum Christo ascendentes referri potest. An autem ad litteram decem millia cum Christo ascenderint angelorũ, an numerus certus pro incerto ponatur, Deo committamus, cum multis, cum millibus lætantium angelorum, & animarum Christus ascendit. Ita vtique ad iudicium cũ multis millibus veniet. Vnde in Canonica Iudæ: Ecce veniet Dominus in sanctis millibus suis facere iudiciũ contra omnes, & redarguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, *et cet.* Multa erunt millia, quæ adducet Dominus, vt ipsis præsentibus, & approbantibus faciat iudicium. Multa certe millia, quæ adducet Dominus non solum sanctorum, sed & angelorum custodum animarum nostrarum, qui transgressionum testes esse possunt, & vitiorum: Millia millium, *et cet.* Notabile est quòd in ascensione decem millia describuntur. Gregorius: Ardente cælo, ardente terra, coruscantibus electis cum Angelis, & Archangelis, cum thronis & dominationibus, cum principibus & potestatibus, tremendus iudex apparebit. De quarto: Eleuatis manibus benedixit

Act. 1. b — Psal. 46. a — 1. Thes. 4. d — Sap. 5. d — Isa. 33. e — Act. 1. b — Mat. 24. c — 1. Thes. 4. d — Exod. 13. d — 14. d — Ephes. 5. b — Dan. 7. d — Psal. 67. d — Pag. 73. — Epist. Iudæ — Dan. 7. — Luc. 24. g

benedixit eis: Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum. Ita vtique veniet ad iudicium cum benedictione: Venite benedicti patris mei, *et cetera*. Benedixit illis, super quos leuauit manum dexteram ad benedicendum. Væ illis, super quos eleuabit sinistram manum ad percutiendum, quam iam leuauit ad percutiendum paratus: Ego leuabo manum meam, vt gentes, quæ in circuitu vestro sunt, & ipsæ cõfusionem suam portent. Scitis autem quanto altius manus leuatur, tanto fortius percutit. Quàm horribiliter ergo putas in iudicio Dominum percussurum, qui tam altissime leuabit manum: Leuabo ad cælum manus meas.

Mat. 25. d

Ezec. 36. b

Deut. 32. f

SERMO III.

Luc. 19. c

HOmo quidam nobilis abijt in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reuerti. Pulcherrime in verbis Christi ad cælum ascensio, & Christi ad iudicium reuersio ostenditur. Primum in verbo abeundi, secundum in verbo redeundi. De primo, nota quòd abijt Christus ad regnum accipiendum, abijt ad hospitium disponendum, abijt ad Spiritum sanctum emittendum, abijt ad desiderium accendendum. De primo dicitur hic: *Homo quidam nobilis, et cetera*. Nobilis est Christus, *et cet.* Augustinus: Nobilitas fuit nascentis in virginitate parientis. Nobilitas autem parientis in diuinitate nascentis. Nobilis est Christus secundum carnem, nobilior secundum animam, nobilissimus secundum diuinitatem. Iste nobilis abijt in ascensione, in regionem longinquam patriæ cælestis, accipere super Angelos & Archangelos, & omnes sanctos & sanctas regnum gloriæ, & ita accepit regnum. Quod omnes de manu eius accipiant: Accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini. Merito super omnes est exaltatus, qui fuit super omnes vilificatus: Humiliauit semetipsum factus obediens, vsque ad mortem, *et cet.* O vere felices huius regni heredes, cuius pulchritudo tam incomprehensibilis. Augustinus: In pulchritudine huius sæculi prope iam ineffabili viuunt tecum mures, serpentes, & vermiculi, quale ergo decus est illius regni, vbi tecum non viuent nisi Angeli? Nobilis autem iste accepto tam nobili, & glorioso regno, reuertetur cum senatoribus suis Apostolis in die nouissimo: Nobilis in portis vir eius, quãdo sederit cum senatoribus terræ. O vere bona sponsa Ecclesia, bona anima, quæ tam nobilem habet virum. Ciues, qui oderunt istum nobilem, non solum Iudæi, sed etiam Christiani sunt, qui bene ciues eius sunt, quia in ciuitate eius, idest in Ecclesia morantur. Hi perfidam legationem peccatorum mittunt, quibus Dominum suum Christum abijciunt, & super se regnare nolunt. Quot enim mala faciunt opera, tot nuncijs Christo contradicunt. Sed Christus ad iudicium reuertens ipsos interfici faciet. De secundo: Si abiero & præparauero vobis locum: iterũ veniam & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego & vos sitis. Quamuis enim locus gloriæ ab æterno sit electis præparatus: Venite benedicti, *et cet.* tamen Christus specialiter locum præparauit, quantum ad effectum, quia obstaculum remouit, quia placauit patris offensam, mundauit nostram conscientiam, & aperuit cæli ianuam. In hoc loco non omnes cum ipso erunt, quia non nisi electi. Vnde de reprobis dicitur: Vbi sunt, qui in auibus cæli ludunt? *et cet.* Quære in sermone: *Volo pater*. Si omnis amœnitas, & oblectatio quam in locis omnibus habent pisces in mari, & in aquis, volucres in aere, & ramis, animalia in siluis & pascuis, homines in hortis, & in cellarijs, & in choreis, & in omni loco, quibus homo in mundo vnquam fuit, libentius simul & semel esset in vno loco: O quàm delectatio ingens esset. O quanto ingentior erit cuilibet oblectatio ex colle cæli deliciosissimo, in

Sap. 5. c

Philip. 2. a

Prou. 31. c

Ioan. 14. a

Mat. 25. d

Baruc. 3. b

quo iucundius est manere vno die, quàm omnibus diebus sæculi in loco prædicto. Psalmista: Melior est dies in atrijs tuis super millia. Augustinus: Tanta est pulchritudo iustitiæ, *et cet.* Require supra in sermone: *Catelli edunt de micis*. Nec certe arctus erit habitatoribus locus iste: O Israel quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius. Magnus est, & non habens finem, excelsus & immensus. Nec solum paratus locus, immo parata omnia: Væ vobis miseris. Quære in sermone: *Venite ad me*. Ibi paratus est locus spatiosus, cibus deliciosus, cœtus copiosus. Væ autem illis, quibus paratus est locus in inferno, de quo: Rogo igitur te Pater, vt mittas Lazarum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniãt in locum hunc tormẽtorum. Diues ille in inferno nuncium habere non potuit ad quinque fratres suos. Quilibet ergo in hac vita amicum suum præmoneat, quem in periculo videt, qui in inferno non potest succurrentem aliquem inuenire. De tertio: Si enim non abiero, paraclitus non veniet ad vos. Ac si diceret: Nisi dederitis quod amatis, non habebitis quod desideratis: Date, & dabitur vobis. Bernardus: Gratum quoddam commercium inter cælum, & terram existit celebratum, vt illis daretur caro Christi, istis consolatio paracliti, essetq. in terra spiritus, caro in cælis, ac deinceps omnia essent communia in æternum. Nota quòd dixit: Nisi ego abiero. Non enim ante Ascensionem suam misit eis paraclitum, non propter suam impotentiam, sed quia ipsi corporali præsentia Christi contenti erãt. Bernardus: Delicata est diuina consolatio, non datur omnino admittendus alienam. Item non decuit ipsum miserum dotare seruos suos secundum Glossam in Ioannem: Spiritus nondũ, *et cet.* Si autem abiero, non enim ante mittam eum ad vos. Ac si aliquis diceret: Si non abiero in cellarium, non habebitis vinum. Gratia enim Spiritus sancti vinum est: Musto pleni sunt isti. Item ac si diceretur: Si nubes non ascenderit, pluuia non descendet, scilicet gratia Spiritus sancti: Ecce nubecula parua, quasi vestigium hominis ascendebat de mari, idest humilis caro Christi de mundo. Item ac si diceretur: Si sol non abierit in altum, non senties calorem. Calor autem est virtus Spiritus sancti. Psalmus: Occursus eius vsque ad summum, *et cet.* Dicit non est qui se abscondat, quod est signum præsentiæ eius. Bernardus: Nullum signum certius præsentiæ Spiritus sancti, quàm desiderium amplioris boni. Item ex motu cordis eius intellexi præsentiam eius. Cœpi enim euellere, & destruere, plantare & ædificare, rigare arida, tenebrosa illuminare, clausa reserare, & frigida inflammare. Hoc mihi signum videlicet ascendentis: tristis, inquam, fit anima mea, donec reuertatur in terram suam, & solito incalescat cor meum. De quarto: Quo abijt dilectus tuus o pulcherrima mulierum, quo declinauit dilectus tuus, & quæremus eum tecum? Pulchra fuit Ecclesia illa ante legem, pulchrior illa sub lege, pulcherrima ista sub Euangelio, post legem & tempore gratiæ. Huius sponsus dilectus, dulcis, nobilis, pretiosus abijt in Ascensione: Non est vir in domo, idest Christus per præsentiam visibilem, abijt via longissima in Ascensione, longa super primam Hierarchiam, longior super secundam, longissima super tertiam. Saccum pœnitentiæ, scilicet corpus in quo est, diuinitas secum tulit, in die plenæ Lunæ reuersurus, hoc est, in die iudicij, quando Luna, idest Ecclesia erit plena completo numero saluandorum. De tali dilecto dicitur: Et quæremus eum tecum. Talis dilectus, ex quo abijt, est, maiori desiderio quærendus. Bernardus: Occultat se Deus, vt ardentius quæratur. Require supra in sermone: *Pater tuus*, & ego, *et cet.*

Psal. 83. a

Pag. 78.

Baruc. 3. c

Mat. 22. a

Luc. 16. f

Ioan. 16. a

Luc. 6. e

Act. 2. b

3. Reg. 18. g

Psal. 18. a

Cant. 5. d

Prou. 7. c

Pag. 42.

SERMO IV.

Psal. 46. a

ASscendit Deus in iubilatione, & cetera. Inuenimus in scripturis, quòd ascendit Deus, Angelus, homo, diabolus. Ascendit Deus gloriose, Angelus officiose, homo delitiose, diabolus præsumptuose. Ascendit Deus in iubilatione, Angelus in ministratione, homo in euolatione, diabolus in ambitione. De primo, Psalmus: Psallite Deo nostro, psallite, et cet. Charissimi ascendente Deo psallite, psallendo cum ipso corde ascendite. Psalmus: Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum. Sed nota, quòd ascendit Deus in passione: Ascendam in palmam, et cet. Item in resurrectione. Psalmus: Iter facite ei, qui ascendit super occasum, idest super mortem. Item in ascensione. Psalmus: Ascendit super cherubim, et cet. Primo modo ascendit Deus Iudæis insultantibus, secundò dæmonibus trepidantibus, tertio Angelis iubilantibus, Apostolis admirantibus, liberatis in communicantibus. Psalmus: Ascendit in altum captiuam duxit. De secundo figuratum est, vbi legitur, quòd Iacob vidit Angelos Dei ascendentes per scalam. Nota historiā. Angeli ascendunt ea, quæ nostra sunt, ad Deum offerentes, descendunt autem ad ea, quæ Dei sunt, ad nos deferentes. Patet hoc in Raphaele, qui cum ascendit dixit: Quando orabas cum lacrymis, et cet. Nota quæ ibi dicuntur. Propter hoc bene dicitur: Videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes super filiū hominis, scilicet qui est caput Ecclesiæ, cuius membra sunt omnes fideles. Ascendunt ergo Angeli quotidie de membris ad caput, & descendunt de capite super membra, præcipue in morte cuiuslibet iusti, apud quem scalam virtutum inueniunt. Huius scalæ duo ligna sunt principalia. Amor Dei, & proximi. Gradus vero sunt timor, castitas, patientia, veritas, & ceteræ virtutes, per quas hic de misericordia in hac scala Dominum innixum videbis, quando cum Iacob super lapidem duræ pœnitentiæ obdormieris, sicut etiam Stephanus, quando inter lapides obdormiuit in Domino, vidit cælum apertum, & Iesum stantem, ad sustinendum. Si sic ergo moriendo obdormieris, si talem scalam præparaueris, Angelos pro anima tua descēdētes habebis. Bernardus: Non ambigo, quin Angeli gratanter in palatio colligant, quem dignanter in sterquilinio visitant. De tertio: Ingredientur per portas ciuitatis huius reges, & principes ascendentes in curribus, & in equis. Reges coronam portantes & principes, sunt omnes iusti in ciuitate cælesti regnantes, per cuius portas delitiosæ ascendunt animæ volantes, sicut de illa sancta anima dicitur: Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs, et cet. Currus sunt boni fructus, & status bonorum hominum. Ascendunt ergo quidam in curru coniugali, quidam in viduali, quidam in virginali. Sed quattuor rotæ sunt necessariæ in curru ad ascendendum, de quibus Psalmista: Quis ascendet in montem Domini? Certe innocens manibus, ecce vna rota. Et mundo corde, ecce alia rota. Qui non accepit in vano animam suā, ecce tertia. Nec iurauit in dolo proximo suo, ecce quarta. Oportet ergo currum bonæ vitæ igneum esse per dilectionem, vt legitur, quòd Elias in curru igneo ascendit. Ascendunt ergo in curribus euolantes, in equis autem resumptis corporibus surgentes. Omnes enim de equis, idest corporibus eijcimur in morte. Sed ad equos omnes redierimus in resurrectione, boni quidem ad albos: Sequebamur eum in equis albis. De quarto: In cælum conscendam, super astra cæli exaltabo, et cetera. Adhuc autem diabolus, & membra eius omnes superbi, ascendere quærunt per ambitionem. Psalmus: Superbia enim qui te oderunt ascendit semper. Contra quod dicitur: Si ascenderit in cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in finem perdetur. Quantum enim ascenderunt mali per ambitionem in mundo, tantum descendent per damnationem in inferno. Psalmus: Ascendunt vsque ad cælos, & descendunt vsque ad abissos, et cet. Et quantum nunc per triginta vel quadraginta annos ascendunt, tantum in momento descendent. Bernardus: Paulatim ascendes, sed non paulatim descendes: Videbam enim satanam sicut fulgur cadentem de cælo.

Psal. 46. a — Psal. 83. b — Cant. 7. c — Psal. 67. a — Psal. 17. a — Psal. 67. c — Gen. 28. c — Tob. 12. c — Luc. 1. g — Act. 7. g — Ier. 17. d — Cant. 8. b — Psal. 23. a — 4. Reg. 2. b — Apoc. 19. c — Isa. 14. c — Psal. 73. d — Iob 20. a — Psal. 106. e — Luc. 10. e

DOMINICA INFRA OCT. ASCENSIONIS.

SERMO I.

VOs testimonium perhibebitis, et cet. Perhibet homo testimoniū de Christo, de seipso, de proximo. Primū est testimonium sapientiæ, secundum conscientiæ, tertium iustitiæ. De primo dicitur modo in Euangelio: Cum autem venerit paraclitus, et cet. vsque: Et vos testimonium perhibebitis. Quærit Dominus testimonium non propter se, sed proptee mundum. Legimus autem Domino perhiberi testimonium suæ credibilis veritatis, honorabilis potestatis, amabilis pietatis, terribilis seueritatis. De primo: Hic venit in testimonium vt testimoniū, et cet. Luminis diuinæ veritatis non solum doctores, sed etiam omnes fideles debent testes esse per fidem. Vnde fides catholica est illud altare mirificæ magnitudinis, quod vocabatur testimonium nostrum, quòd Dominus ipse sit Deus, sicut dicitur: Hoc altare tot habet lapides quot credentes. Et vere mirificæ magnitudinis est hoc altare, tam in longitudine, quàm in latitudine, & profunditate, quia fides attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit nouissima, ipsam denique æternitatem suo illo latissimo sinu quoquo modo circumducit. Si ergo charissimi testimonium perhibetis de lumine non in tenebris, sed in lumine ambulate. Sed multi non luminis, sed tenebrarum, non veritatis, sed falsitatis testimonium Deo dant, qui inconuenientia de Deo affirmant, sicut hæretici, sortilegi, blasphemi, periuri, quæstuarij, & huiusmodi, qui non vera, sed falsa contra Deum testantur. Vnde adhuc hodie dici potest Domino illud: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Talibus testimonijs se lædunt, non Deum, si pugno columnam ferias, te, non columnam lædas. Sic quando blasphemia Deum percutis, teipsum disrumpis. Sed certe licet nunc Deus taceat sicut in passione, ipse tamen verum testimonium feret contra impios in iudicio, qui falsum contra ipsum dicunt testimonium in mundo: Accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis, & adulteris periuris, et cetera. De secundo: Testimonium perhibebat ei turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum a morte: propterea & obuiam venit ei turba, scilicet cum ramis. Magna certe potentia animam de inferis, corpus de mortuis educere. Multa certe maiestatis diuinæ habuit Christus testimonia, non solum adultus, sed adhuc infans, vt pote a Ioanne in vtero, a Magis in stabulo, a Simeone in templo. Augustinus: Hæc sunt testimonia tua Domine Iesu Christe, antequam tibi substerneretur fluctus maris, campi cederent imperanti, antequam ventus, te iubente, siluisset, vel mortui, te vocante, resurrexissent, sol te moriente palluisset, te resurgente terra tremuisset, cælum te ascendente patuisset. Nota, si ramis honoratur, qui a morte corporis suscitauit Lazarum, quanto magis ramis

Ioan. 15. d — Ioan. 1. a — Ios. 22. e. f — Mat. 27. b — Malac. 3. b — Ioan. 12. c — Luc. 1. d — Mat. 2. b — Luc. 2. d

ramis bonorum operum honorare debes eum, qui a morte animæ suscitat teipsum? Item si sic pro vno suscitato cum ramis obuiam itur Christo, quantis ergo ramis bonorum operum necesse est ei obuiam eatur, qui totum mundum in die nouissimo suscitabit? Sed certe ramus boni operis acceptus Christo non est, nisi per Spiritum sanctum, sicut figuratur, vbi ramus per columbam, idest per Spiritum sanctum, offertur Noe, idest Christo. De tertio: Vnus militum lancea latus eius aperuit, & cõtinuo exiuit sanguis & aqua, & qui vidit, testimonium perhibuit, *et cetera*. Ecce testimonium diuinæ pietatis. Quæ enim maior est pietas, quàm mori pro impijs, & pia morte impios facere pios? Huius autem pietatis, quæ est in iustificatione impiorum testimonium magnum est: Huic omnes prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum recipere per nomen eius, qui credunt in illum. Qui credunt certe fide viua, non mortua: Fides sine operibus mortua est. Nota magna pietas esset, si vni ignosceres, qui domum tuam cremasset, filium tuum occidisset, sponsam tuam violasset. Hoc totum peccator spiritualiter fecit contra Deum. Ipse enim est filius Dei, cor eius domus Dei, anima eius sponsa Dei, & tamen non vnus de huiusmodi accipit remissionem, sed omnes, qui credunt in illum. De quarto: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quòd vlciscatur de inimicis suis, *et cetera*. Hanc vltionem, & temporaliter, & æternaliter exercet Deus, non solum in testimonium suæ iustitiæ, sed etiam in testimonium humanæ malitiæ. Sicut in Sodomitis apparet: Quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, *et cet.*

Gen. 8. b — *Ioan. 19. f* — *Act. 10. g* — *Iac. 2. d* — *Iudit. 13. d* — *Sap. 10. b*

SERMO II.

Vos testimonium perhibetis, & cetera. Dicto hodie quo modo homo testimoniũ perhibeat Deo, nunc dicendum, quo modo sibi & proximo. Perhibet ergo homo sibi testimonium per propriam conscĩetiam, & hoc tripliciter. Apud Deum in cogitatione, apud sacerdotem in confessione, apud omnes in extrema examinatione. De primo: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Sicut facies pulchra, & ornata est gloria sponsæ apud sponsum, sic facies rugata est ignominia: Rugæ meæ testimonium contra me. Rugæ animæ Christianæ sunt duplices. Ruga prima est bonum ostendere, & malum intendere, bonum exterius ostendere, & malum & hypocrisim interius habere. Omnis, qui sic rugatur, turpis est, quia mendax est. Ambrosius: Mendacium est Christianum se dicere, & opera Christi non facere. Secunda ruga est se confiteri quod non est, & maxime in illis, qui dati sunt in exemplum. Vnde Ambrosius: Mendacium est se sacerdotem, vel clericum confiteri, & contraria huic ordini operari. Sed huiusmodi rugas si in facie conscientiæ habueris, Christi sponsa non eris. De secundo: Ostende te sacerdoti, & offer munus tuum quod præcepit Moyses in testimonium illis. Hoc munus est confessio, quæ est testimonium mundationis tuæ a lepra peccatorum. Hoc autem præceptum diuinum, vt ostendat se sacerdoti, nihil aliud significat, nisi quòd in confessione sua omnia, quæ commisit, plenariè pandat, habendo interius contritionem, pandendo exterius per oris apertionẽ, satisfaciendo posterius per debitam operationem, & tunc poterit dicere cum Psalmo: Mirabilia testimonia tua Domine, quæ hodie fecisti in me, ideo scrutata est ea anima mea. De tertio: Ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium in die, cum iudicabit Deus occulta hominum. O quàm grauissimum testimonium, quando Scriptura propriæ conscientiæ conuincet hominem coram omnibus: Iudicium sedit & libri aperti sunt, idest cõscientiæ manifestæ erunt. Quid ergo de illis, qui non solum Scripturam conscientiæ, sed etiam sapientiæ in corde contra seipsos tenent, sicut litterati, & alij, qui multa bona sciunt, & mala faciunt? Tales quanto meliorem habent sapientiam, tanto magis habent suæ damnationis testimonium. Vnde: Tollite librũ istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei nostri, vt sit tibi contra te testimonium. Liber in arca, est sapientia in corde. Perhibet homo quoque testimonium proximo triplex, videlicet, causale, morale, finale. Primum perhibetur in causis quotidianis, secundum bonæ opinionis, tertium iudicij finalis. Primum in causis quotidianis: sed heu sæpe falsum: Iaculum & gladius, & sagitta acuta homo, qui loquitur contra hominem falsum testimonium. Iaculum contra proximum, gladius contra seipsum, sagitta contra Deum. In hoc testimonio exigitur non solum testimonij veritas, sed etiam testimonij pluralitas: Non stabit testis vnus contra aliquem. Sed valde timendum est, quod Isidorus ait: Ille apud Deum condemnatur, qui aduersus innocentem falsum testimonium vel dicit, vel dicentibus credit. Nam non solum reus est, qui falsum de aliquo profert, sed is, qui cito aurem dat. Secundum est testimonium bonæ opinionis: Considerate ergo ex vobis viros boni testimonij, *et cetera*. Ecce quale testimonium habere debent, qui ad officia sumendi sunt. Si ergo prælatum, vel iudicem, si consulem si vxorem, si maritum, si Dominum tuum, si ancillam, si socium assumis, si boni testimonij sint attendas. Quidam enim valde turpe habent testimonium, sicut sunt mendaces, latrones, raptores, *et cet.* de quibus: Cretenses mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri, testimonium hoc verum est. Attendenda autem est non solum testimonij veritas, sed etiam testium honestas. Honestus testis fuit, qui dixit: Testimonium perhibeo vobis, quòd si fieri posset oculos eruissetis & dedissetis mihi, nam histrionũ, & infamium & persecutorum iustitiæ, & veritatis parum curandum est testimonium. Sæpe enim laudant vituperandos, & vituperant laudandos: Qui relinquunt legem, laudant impium, *et cet.* Tertium testimonium perhibebitur in iudicio finali ab Angelis, & sanctis: Instauras testes tuos contra me, *et cet.* Vnde: Et omnes Angeli eius. Glossa: Testes humanorum actuum, sub quorũ custodia bene, vel male egerunt. Non solum autem Angelorum, sed & totius orbis terrarum testimonio confundentur reprobi: Pugnabit enim cum eo orbis terrarum contra insensatos: In illo die nihil est, quod respondeamus, vbi cælum & terra, aqua, & sol, & luna, & dies & noctes, & totus mundus stabit aduersum nos in testimonium peccatorum nostrorum, & si omnia taceant, tamen ipsæ cogitationes, & opera ipsa stabunt specialiter ante oculos nostros accusantes nos ante Deum. Non solum autem totius orbis, sed orbem iudicantis testimonio conuincentur: Ego testis velox maleficis, & adulteris, & periuris.

Ioan. 15. d — *2. Cor. 1. c* — *Iob. 16. b* — *Mat. 8. a* — *Psal. 118. r* — *Rom. 2. c* — *Dan. 7. e* — *Deut. 31. f* — *Prou. 25. e* — *Deut. 19. d* — *Act. 6. a* — *Tit. 1. d* — *Galat. 4. b* — *Prou. 28. a* — *Iob 10. e* — *Mat. 25. e* — *Sap. 5. d* — *Malac. 3. b*

SERMO III.

Ab initio mecum estis, & cetera. Christus olim dixit Apostolis, qui secum erant corporaliter. Sed certe bene quibus adhuc quotidie dicere potest: *Mecum estis*. Mecum vtique cohabitando spiritualiter, perseuerando finaliter, congregando æternaliter. Circa primum dic, quòd beati sunt conuersantes cum Domino, quibus potest dicere: *Mecum estis*. Mecum estis, inquam, conuiuando interius per deuotionem, fructificando exterius per operationem, expectando superius per retributionem. De primo: Ecce sto ad ostium, & pulso, *et cet. vsque* cœnabo cum ipso, & ipse mecum. Hæc est spi-

Ioan. 15. d — *Apoc. 3. d*

est spiritualis cœna refectionis, in qua sicut dicitur: Maria vnxit Iesum vnguento deuotionis. Cœnatur cum Deo non solum spiritualiter, sed etiam sacramentaliter. Sed etiam mali quandoque sunt in cœna, & tales similes sunt Iudæ: Ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Augustinus: Quàm multos Iudas implet satanas indigne sumentes buccellam ad iudiciũ suum. De secundo, Psalmus: Pulchritudo agri mecum, *et cetera*. Pulcher ager est iustus quilibet, qui fructum bonorum operum affert. O Domine Deus, quãto labore colitur ager pro fructu temporali vnius anni? quanto plus ager cordis pro fructu in æternum manente: Fructus vester manebit, *et cet.* Econtrario ager diaboli, qui spinas & tribulos vitiorum profert, pulcher non est: Per agrum hominis pigri transiui, *et cetera*. Talis ergo non est tecum Domine, sed tecum diabole. De tertio: Nonne ex denario conuenisti mecum? Qui denariũ æternæ mercedis affectat, in vinea Ecclesiæ, vel conscientiæ laborare, & botros meritorum colligere non negligat: Qui non colligit mecum, dispergit, *et cet.* Circa secundum quòd Dominus fateatur electos perseuerare secum in conuersione pœnitentiali, in tribulatione temporali, in dilectione finali. De primo: Misereor turbæ, quia iam triduo perseuerant mecum. Triduo, scilicet contritionis, confessionis, satisfactionis. Hoc triduo perseuerare debet cum Domino, qui recedere vult a diabolo. Vnde cum filij Israel recedere vellent a Pharaone, qui diabolum significat, dixerunt: Ibimus viam trium dierum in solitudine. Per hoc triduum Christus in corde pœnitentis, tamquam in sepulchro quiescit. De secundo: Vos estis, qui permansistis mecum in tẽtationibus, *et cet.* Nota quòd dicit: Meis. Omnes enim tribulationes, quas fideles Christi sustinent, Christi sunt, Christo inferuntur. Vnde qui viduas, vel pupillos, vel pauperes hic opprimunt, Christum persequuntur. Vnde & Paulo nõ dicitur: Quid fideles meos, sed quid me persequeris? Certe si in tribulatione, *et cet.* Require supra in sermone: Cras egrediemini, &c. Sed certe si vis cum Christo perseuerare in tentatione, debes valde vigilans esse in circumspectione, ne improperet tibi: Non potestis vna hora vigilare mecum? De tertio: Fili tu semper mecum es, *et cet.* Glossa: In æterna beatitudine, & omnium singula, & singulorum omnia nostra sunt: superiora ad videndum, nostra: æqualia ad conuiuendum, nostra: inferiora ad dominandum, nostra, *et cet.* Omnia vestra, *et cetera*. Si ergo omnia, ergo & Angeli, & mater Christi: ergo ciuitas beata, certe sic: Qui etiam proprio filio non pepercit, *et cet. vsque* omnia nobis donauit. Ecce enim Deus donauit homini omnia, & homo pro Deo non dat de omnibus modica, sicut patet in diuite illo. Qui ergo omnia bona paterna habere voluerit, semper per amorem cum patre sit. Circa tertium nota quòd fatetur Dominus electos fore secum in gloria celeriter, familiariter, honorabiliter. Dicat ergo Dominus: Mecum erunt electi celeriter: Hodie mecum eris in paradiso. Ecce latro iste tarde ad conuersionem, celeriter venit ad requiem. Augustinus: De facinore ad iudicium, de iudicio in ligno, de ligno in paradisum venit. Item familiariter: Pater quos dedisti mihi, volo vt vbi ego sum, & illi ne sint mecũ, vt videant claritatem meam. Item honorabiliter: Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, *et cet.* sed certe tunc cum Domino in omnibus prædictis non erit, qui modo a sordibus vitiorum lotus non fuerit: Si non lauero te, non habebis partem mecum.

(Ioan. 12. a; Luc. 22. c; Psal. 49. b; Ioan 15. e; Prou. 24. d; Mat. 20. b; Luc. 11. c; Mat. 15. d; Exod. 3. f; Luc. 22. c; Act. 9. a; Psal. 90. d; Pagina 19.; Mat. 26. d; Luc. 15. g; 1. Cor. 3. d; Rom. 8. f; Luc. 16. e; Luc. 23. f; Ioan. 17. d; Apoc. 3. d; Ioan. 13. a)

IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

SERMO I.

Nolite contristare Spiritum sanctum in quo signati estis. Vere nobilibus signis nobilis ille Spiritus sanctus nobiliter nos signauit. Et ideo nostrum signatorem nolimus contristare, idest a nobis per mala opera fugare: sicut dicit Glossa: Signat autem Spiritus sanctus electos signo veritatis credendorum, signo honestatis morum, signo paupertatis terrenorum, signo charitatis Dei, & proximorum. De primo signo, quod est fidei, dicitur: Credentes signati estis Spiritu promissionis sancto. Hoc signo discernuntur fideles ab infidelibus post baptismum, sicut significatum est: vbi transgressis filijs Israel Iordanem, præcepit duodecim viris quos elegerat de filijs Israel, singulos de singulis tribubus portare de Iordane sicco duodecim lapides in humeris suis, vt sint, inquit, signum inter vos. Duodecim lapides, duodecim articulos fidei significant, qui in Symbolo continentur, qui duodecim dicuntur secundum traditionem duodecim Apostolorum. Vnde duodecim viri, duodecim Apostolos significant, qui articulos fidei per mundum prædicando portabant. Iordanis autem in quo ipse Saluator baptizatus est, baptismum significat. In cuius transitu huiusmodi signum, & discretionem fideles accipiunt. Super hos duodecim Ecclesia fundatur, qui bene in humeris portari iubentur. In humeris enim onera grauia quæque portamus. Quicumque ergo onera laborum, vel grauamina aduersorum per fidem, seu per fidei articulos tolerant, ipsi quasi in humeris lapides Dei portant. Et sicut in humeris leuius feruntur grauia, sic vtique omnia grauamina feremus leuiter, si fidem viuam habemus. Bernardus: Quid est quod non operamur etiam per medios enses, si oporteat declinare tantam miseriam, & ad tantã accelerare gloriam? Aaron summus sacerdos duodecim lapides, scilicet gemmas in pectore portabat, sicut legitur: Apparet ergo quòd duodecim lapides, hoc est duodecim fidei articulos in pectore, & in humeris, idest in corde, & opere portare debemus. In pectore quidem, vt corde recte sentiamus. In humeris autem, vt in laboribus, & grauaminibus fidem ostendamus. Vnde: Subijce humerum tuum, & porta illam, scilicet sapientiam, quæ est per fidem veram. Sed heu humeros proprios multi substrahũt, & humeris alienis multa imponunt: Alligant onera grauia, *et cet.* Signantur etiam electi signo religiositatis, vel honestatis morum. Hoc signo mali a bonis designantur per opera: In manu omnium hominum signat, vt nouerint singuli opera sua. In manu vtique, idest in opere bono apparet hoc signum, vt singuli operantes, & opera videntes cognoscant opera sua, vtrum scilicet a Deo, an a diabolo, vtrum carnalia, an spiritualia sint. Glossa: Fidei nostræ veritatem in vitæ nostræ consideratione oportet cognoscere. Et quia fides sine operibus mortua est, ideo hoc signum semper debet esse annexum signo fidei: Signa eos qui credunt hæc sequentur: In nomine meo, *et cet.* Dæmonia sunt peccata, quæ de corde eijcere debemus. Vnde de Magdalena deiecta sunt septem dæmonia, idest secundum Gregorium, vniuersa vitia, atque peccata. Linguis nouis loquentur. Linguæ nouæ sunt verba ædificatoria & sancta. Linguæ enim antiquæ fuerunt verba nociua & praua, sed recedant vetera de ore vestro, *et cet.* Serpentes sunt motus, siue concupiscentiæ sensualitatis. Væ ei, qui serpenti consentit, quia paradisum

(Ephes. 4. g; Ephes. 1. e; Ios. 4. a; Exod. 39. b c; Eccli. 6. e; Mat. 23. a; Iob. 37. e; Iac. 2. d; Mar. vlt. d)

Gen. 3. d paradisum perdit, sicut Eua & Adam. Serpentes ergo ferimus, quando concupiscentias restringimus. Et si mortiferum quid biberint, *et cet.* Mortiferum est quodlibet scandalum, quælibet iniuria, quæ non solum in facto, sed etiam dicto nobis infertur. Vnde de lingua dicitur: Est enim inquietum malum, plena mortifero veneno. *Iac. 3. b* Si ergo accepta iniuria, non inflammamur per superbiam, non suffocamur per inuidiam, non disrumpimur per iracundiam, tunc mortiferum bibimus, & non nocet nobis. Bibe pro proximo quod pro te bibit Christus. *Mat. 20. c* Potestis bibere, *et cet.* Gregorius: Quidquid afflictionis terrena propinat aduersitas, leue erit si inspicimus quid bibit in crucis patibulo, qui nos inuitat ad cælum. Manus impositiones sunt adiutoria charitatis, & remedia impietatis, ex quibus sæpe conualescunt, qui vel spiritualiter, vel corporaliter ægri sunt. Vides ergo quòd dæmonia sunt vitia voluntatis, linguæ nouæ sunt verba vtilitatis, serpentes sunt concupiscentiæ sensualitatis, mortifera sunt iniuria aduersitatis, manuum impositiones sunt adiuuatio charitatis.

SERMO II.

Ephes. 4. g *Isa. 20. a*

Nolite contristare Spiritum sanctum, & cet. Nunc de tertio & quarto Spiritus sancti signo videamus. De tertio: Ambulauit seruus meus Isaias nudus & discalceatus, trium annorum signum, & portentum erit. Considerandum autem, quòd quidam nudi sunt & discalceati. Quidam neque nudi, neque discalceati. Quidam nudi & non discalceati. Quidam vero discalceati, sed non nudi. Nudus & discalceatus est, qui caret temporalium tegumento & affectione. Nudus quidem est, qui caret rerum possessione. Discalceatus autem qui caret cupiditatis affectione. Pedes enim sunt animæ affectus. Neque nudi, neque discalceati, sunt diuites mundi, qui neque possessione rerum, neque cupiditatis affectu exuti sunt, & rebus abundant, & adhuc cupiditatibus inhiant. Nudi autem & non discalceati sunt pauperes mundi, qui etiam si res non habent, cupiditate tamen habendi non caret. Discalceati vero sunt, & non nudi diuites boni, qui secundum Psalmũ cum eis diuitiæ affluunt, ipsi tamen per auaritiam cor non apponunt. *Psal. 61. d* Amicti quidam sunt temporalibus, sed discalceati sunt cupiditatibus. Nudi, inquam, & discalceati sunt, qui & rebus, & cupiditatibus exuti sunt, qui nec proprietatem in aliquare, nec cupiditatem in corde habent. Ecce signum trium annorum. Prima perfectio renunciationis temporalium est relinquere superflua, sed non necessaria secundum Euangelium, habentes duas tunicas, scilicet necessariam & superfluam, det superfluam non habenti, qui ad hanc perfectionem perueniunt, quasi vnius anni signum habent. *Perfectio paupertatis triplex.* *Mat. 10. a* Secunda vero perfectio paupertatis est relinquere non solum superflua, sed etiam necessaria. *Paupertatis perfectio 2.* Relinquere, inquam, in speciali, sed non in communi, sicut multi religiosi, qui licet mansiones, & prædia, & multa bona habeant communiter, tamen non habent singulariter, & isti duorum annorum signum habent. Tertia perfectio, vel consummatio paupertatis est relinquere omnia superflua, & necessaria, relinquere etiam in communi, & in speciali. *Paupertatis perfectio 3.* Ista perfectio fratres charissimi ad nos pertinet secundum regulam. Vnde nobis est datum signum trium annorum. Et certe vsque ad tempora beati Francisci fere omnes in tertio signo defecerunt. Sed ecce seruus Domini Frãciscus ambulauit nudus, & discalceatus, vt nobis trium annorum, hoc est extremæ perfectionis paupertatis signum esset. Hoc vtique paupertatis signum ipse Saluator in sua nobis natiuitate ostendit: *Luc. 2. a* Hoc vobis signum: inuenietis infantem, *et cet.* De quarto signo accipi potest illud Psalmi: *Psal. 85. a* Fac mecum signum in bono, vt videant qui me

A oderunt, & confundantur. Qui nos oderunt, dæmones sunt, peruersi homines. Quod autem est signum quo maxime odientes alios confundantur? Vtique charitas est. Nam si tu benedicis ei, qui tibi male dicit, vtique confunditur: si pro signis sui rancoris accipit signa tui amoris, vtique confunditur. Hoc est signum salutis Raab, quod in funiculo coccineo in fenestra ligato accepit, sicut dicitur. *Iosi. 2.* Quid in funiculo coccineo, qui ignei coloris est, nisi charitas significatur? Nam charitas ignea, & ardens debet esse, & sicut funiculo naues ad portum trahuntur, ita charitatis vinculo trahuntur ad portum salutis æternæ: *Osee 11. a* In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. B Per trahemur vtique ad portum, si funiculus amoris fortis fuerit: Funiculus triplex difficile rumpitur. *Eccle. 4.* Triplex debet esse amoris funiculus, quia & Deum, & amicum, & inimicum debemus diligere. Gregorius: Ima & summa est præparatio charitatis, si & ipse diligitur, qui aduersatur: hinc est quòd Veritas, & crucis patibulum sustinet, & tamen ipsis suis persecutoribus affectionem dilectionis impendit, dicens: Pater ignosce illis, *et cet.* *Luc. 23. e* Si non diligis inimicum, non habes hunc triplicem funiculum. Si ergo Iericho, idest mundo damnatione æterna pereunte, in fenestra cordis funiculum charitatis non habueris, tu similiter C cum mũdo peribis. Ecce charissimi quibus virtutum signis nos signauit Spiritus sanctus: Si autem signa virtutum signa Spiritus sancti habetis, tunc nequaquam signo humilitatis caretis. Gregorius: Mens, quæ diuino spiritu impletur, habet euidentissime signa sua, virtutes scilicet, humilitatem, & charitatem, quæ si vtraque vna mente perfecte conuenerint, liquet quòd de præsentia Spiritus sancti testimoniũ ferunt.

SERMO III.

Ephes. 4. g

Nolite contristare Spiritum sanctum, & cet. D Contra prædicta quattuor signa Spiritus sancti significantur peruersi quattuor signis spiritus maligni. Signis vtique infidelitatis, carnalitatis, cupiditatis, dolositatis. *Nolite ergo contristare Spiritum Dei, in quo signati estis,* vt pro signo Spiritus sancti accipiatis signum spiritus maligni, pro signo fidelitatis signum infidelitatis, de quo: Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ. *Ezec. 16. e* Anima prostituitur, quando dolis vel erroribus corrumpitur: hoc autẽ signum ad omne caput viæ ponitur quando error talis publicatur. Item noli contristare Spiritum sanctum Dei, accipien E do pro signo religiositatis signum carnalitatis, vel leuitatis, de quo: Nemo vestrum exors sit luxuriæ nostræ, vbique relinquamus signa lætitiæ nostræ, *Sap. 2. b* heu quàm miserabile verbum carnalitatis, vbique dicunt relinquamus signa, quasi signa relinquunt quocumque venerint tantum, hoc vtinam ab amicis, & non etiam inimicis perciperetur, vbique in mũdo, sed numquam in cælo. Hieronymus: Difficile est, immo impossibile, vt præsentibus quis & futuris fruatur bonis, vt hic ventrem, ibi mẽtem impleat, vt de delicijs transeat ad delicias, vt in vtroque sæculo primus sit, vt & in cælo, & in terra appareat gloriosus. F Item noli contristare Spiritũ sanctum Dei accipiendo pro signo paupertatis signum cupiditatis, de quo: Posuit signũ Dominus in Cayn, *Gen. 4. c* hoc est signum auaritiæ quod in cupida possessione, vel acquisitione temporalium consistit. Cayn enim possessio, vel acquisitio interpretatur. Væ habentibus hoc signum: Væ eis, qui in viam Cayn abierunt. *Epist. Iudæ c* *Item nolite contrauenire Spiritui sancto Dei,* accipiendo pro signo charitatis signum dolositatis, de quo: Qui tradidit eum dedit eis signum dicens, *et cet.* *Mat. 26. e* Heu heu quot adhuc sunt Iudæ imitatores, qui in facie vngunt, a tergo pungunt, ore simulant amorem, corde tenent rancorem. Contra quos dicitur: Dilectio sine simulatione. *Rom. 12. b* Hoc signo contristatur maxime Spiritus sanctus. Contra hæc signa quattuor

quattuor spiritus maligni signari debemus supradictis quattuor signis Spiritus sancti, quae bene sunt significata, vbi dicitur: Signum apparuit in caelo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, & in vtero habens, & clamauit, vt pariat. Bene magnum dicitur hoc signũ, quod quattuor signa comprehendit. Mulier ergo ista sic signata Ecclesiam, vel perfectam animam significat. Signum autem credulitatis in corona stellarum duodecim significatur. Corona enim stellarum est catholicae Ecclesiae fides, quam synagoga perdidit: Cecidit corona capitis nostri. Duodecim stellae, duodecim articuli fidei sunt, qui supra per duodecim lapides signati sunt, qui tamquam stellae lucidae Ecclesiam illuminant. Signum autem claritatis morum in amictu solari significatur. Quid enim est sancta conuersatio, nisi luminosus amictus? Vidi vnum Angelum stantem in sole. Angelus in sole est spiritualis homo in lucida conuersatione: Sic luceat lux vestra, *et cet.* Signum vero paupertatis in luna sub pedibus significatur. Luna enim quae crescit, & decrescit eodem sistere nescit, temporalium instabilitatem significat: & sicut a luna intemperies, & turbatio aeris, tonitrui & grandinis generatio ducitur, ita & turbationis totius mundi causa sunt temporalia. Multi enim iustitiam, & pacem bene seruant donec temporalibus eorum parcatur, vel temporalia non auferantur. Psalmus: Orietur in diebus Domini, *et cet.* Haec luna est sub pedibus per contemptum omnium temporalium, quando conculcando tamquam vilia reputantur. Psalmus: Omnia subiecisti sub pedibus eius, *et cet.* Signũ quoque charitatis cordis per hoc, quòd dicitur habẽs in vtero significatur. Quid enim est quòd in vtero cordis habendum est, quod ad pariendum cruciat, nisi amor? Nihil enim ad partum boni operis sic hominem vrget, sicut amor Dei in cordis vtero conceptus. Quia foetus ergo amoris non potest esse nisi in vtero cordis, tamquam in vtero virginali, ideo bene de hoc signo dicitur: Dabit Dominus ipse vobis signum, *et cetera.* Sic ergo charissimi per Spiritum sanctum significantur electi. Leo papa: Consignauit animas nostras proprio spiritu, & membra corporis nostri suo sanguine pretioso: *Nolite contristare Spiritum sanctum*, & cetera.

Apoc. 1. a — *Thren. 5. c* — *Apoc. 19. d* — *Mat. 5. b* — *Psal. 71. b* — *Psal. 8. a* — *Isa. 7. e*

SERMO IV.

Ascendit ignis de petra. Petra autem erat Christus. Ignis ergo de petra ascẽdit quando Spiritus sanctus in igne a Christo missus fuit discipulis: & bene dicitur ascendere, quia nos facit ascendere. Considerandum autem quòd de petra aquam, oleum, ignem, mel legimus ministrata, quibus Spiritus sanctus figuratur, qui per effectum gratiae suae, aqua est incipientibus, oleum proficientibus, ignis consummantibus, mel regnantibus. Aqua vtique est gratia Spiritus sancti in iustificatione, oleum in deuotione, ignis in dilectione, mel in fruitione. De primo Psalmus: Percussit petrã, & fluxerunt aquae. Aquae vtique gratiae Spiritus sancti: Qui credit in me (sicut dicit Scriptura) flumina de ventre eius fluẽt aquae viuae, hoc autẽ dixit de Spiritu sancto, *& cet.* Aqua ista abluit incipientes a peccatis. Vnde de Magdalena Gregorius ait: Quia turpitudinis suae maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiae cucurrit. Huius enim fontis aqua per intrinsecus baptismum mundatur homo in anima: Effundam super vos aquam mundam, *et cet.* Noli ergo in stercus carnis proijcere animam tuam pretiosa aqua mundatam, *et cet.* Sicut autem in deserto petra bis virga percussa aquam dedit, sic petra nostra dilecta, scilicet virga crucis, quae bis percutitur dum ligno crucis affligitur, vt sufficienter nobis aquae Spiritus sanctus afflueret: in cuius figura, aqua de Christi latere exiuit. De secundo: Petra fundebat mihi riuos olei: hoc est oleum Spiritus sancti oleum gratiae, quo in deuotione vnguntur proficientium animae. Psalmus: Vnxit te Deus, *et cet.* Riui huius olei sunt illi, de quibus: Diuisiones gratiarum sunt, *et cet.* Nota quòd ex quo mollia semina ad dandum oleum tam fortiter comprimuntur, quanto magis petra ergo nostra fortissime compressa est in cruce, vt ex eo liquaretur oleũ in nostram mentem? hoc oleum non solum crucis tormento exprimitur, sed etiam crucis beneficio conseruatur. Vnde mulieri colligenti duo ligna dicit Elias: Hydria farinae non deficiet, & lecitus olei non minuetur, *et cetera.* Mulier Ecclesiam, duo ligna crucem Christi, farina Eucharistiam, oleum gratiam significat. Ecclesiae ergo colligenti fidem, & deuotionem ligna crucis Christi, nec corpus Domini, neque oleum gratiae Spiritus sancti vmquam deficiet. De tertio dicitur hic: *Ascendit ignis de petra*, hic est ignis Spiritus sancti, qui hoc die super Apostolos venit in linguis igneis, sicut legitur: hic ignis de petra Christo datur hominibus, quando non solum incipientes per aquam spiritus lauantur a contagione peccatorum, non solum proficientes vnguntur oleo Spiritus sancti in deuotione operum piorum, sed & perfecti inflammantur in amore aeternorum, longe est ab isto igne, qui adhuc durus est in corde. Augustinus: Nihil enim tam durum est atque ferreum, quod non amoris igne vincatur. Quid mirum si haec petra Christus dat ignem, cum saepe videmus ferro, vel calibe ignem de petra excuti: sic nimirum petra nostra Christus ferro lanceae in latere, ferro clauorum in pedibus, ac manibus percussus est, vt nobis ignem ministret. Sicut autem ignis appositione lignorum augetur & cõseruatur, ne deficiat, sic nos ardorem ignis Spiritus sancti lignis crucis Christi per deuotam, & iugem recordationem conseruare debemus, & nutrire: Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subijciens ligna mane per singulos dies. Altare cor, sacerdos spiritum, ligna crucem significant. De quarto, Psalmus: De petra melle saturauit eos, hoc est mel dulcedinis Spiritus sancti, quem hereditabunt electi in caelo: Spiritus meus super mel dulcis, & hereditas. Bene dicit: super mel. Si enim totius mellis quod in toto mundo fuit, est, & erit, dulcedo in ore, siue in gutture in gustu tuo esset, o quanta esset! Et tamen super hanc dulcedinem inaestimabiliter est dulcedo aeterna. Sed ad ipsam non poterimus venire, nisi per virgam crucis, per quam etiam nunc viri perfecti paululum huius mellis dulcedinem praegustant, sicut significatum est, vbi legitur quòd Ionathas, intincta virga, gustauit de melle, & illuminati sunt oculi eius.

Iudic. 7. d — *1. Cor. 10. a* — *Act. 2. a* — *Psal. 77. c* — *Ioan. 7. f* — *Gregor. ho. 33. in Euãgel. to. 3.* — *Ezec. 36. e* — *Num. 20. b* — *Iob 29. a* — *Psal. 44. b* — *1. Cor. 12. a* — *3. Reg. 17. e* — *Act. 2. a* — *Leuit. 6. b* — *Psal. 80. d* — *Eccli. 24. e* — *1. Reg. 14. d*

SERMO V.

Factus est repente de caelo sonus, et cetera, vsque *seditq; supra singulos eorum*, & cetera. In his verbis Spiritus sanctus ostenditur repentinus, sonorus, validus, repletiuus, linguosus, igneus, quietus. Est autem repentinus in festina conuersione, sonorus in laude, & oratione, validus in temporalium renunciatione, repletiuus in bona opinione, linguosus in facunda praedicatione, igneus in ardenti dilectione, quietus in sancta contemplatione: Repentinus vtique in conuersione. Vnde dicitur: *Factus est repente*, & cetera. Ambrosius: Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia: Ne tardes conuerti ad Dominum. Suscipiamus ergo nunc repentinum spiritum ad conuersionem, ne accipiamus repentinum interitum ad damnationem: Cum enim dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus. Secundo sonorus in laude & oratione. Vnde dicitur: *De caelo sonus.* Sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Facies animae conscientia est. Psalmus: Arguam

Act. 2. a — *S. Ambr. in 1. cap. edit. Luca.* — *Rom. 3.* — *Eccli. 5. b* — *1. Thes. 5. a* — *Cant. 2. d*

Arguam te, *et cet.* Tua ergo vox in orando,& laudando dulcis est in auribus Dei, si facies decora est. Bene autem vox tua non vox vicarij. Bene etiam ait: in auribus meis, non in auribus hominum ad vanam gloriam. Debet quoque non solum in auribus Dei, sed etiam angelorum vox tua sonare: Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam. Amici sunt Angeli. Tertio validus est Spiritus sanctus, & vehemens in temporalium renunciatione. Vnde sequitur: *Tamquam aduenientis spiritus vehementis.* Psalmus: In spiritu vehementi conteres naues Tharsis, idest vehicula temporalium, quibus sæculares in maribus mundi tamquam nauibus innituntur: Transierunt omnia tamquam vmbra, & tamquam nuncius præcurrens, & tamquam nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam. Nota quòd dicit transierunt. Augustinus: Nonne omnia fumus,& ventus,nonne omnia transeunt,& currunt? Væ his qui adhæserunt transeuntibus, quoniam simul transeunt. Tharsis exploratio gaudij interpretatur. Stulti enim gaudium in temporalibus quærunt: Venite fruamur bonis, quæ sunt, *et cet.* Naues ergo Tharsis in spiritu vehementi conteruntur, quando temporalia instinctu Spiritus sancti contemnuntur. Quarto repletiuus est Spiritus sanctus in bona opinione. Vnde additur: *Repleuit totam domum.* Cum enim postea dicatur: Repleti sunt omnes Spiritu sancto, illa repletio ad virtutes, & dona: istius vero domus repletio ad bonam famam pertinet: Domus repleta est ex odore vnguenti. In odore bona opinio significatur: Christi bonus odor sumus Domini. Domus ergo impletur, quando claustrum, vel Ecclesia bona opinione respergitur. Econtrario alij replent domum fœtore infamiæ: Ecce iam fœtet, *et cet.* Quinto linguosus est Spiritus sanctus in prædicatione. Vnde sequitur: *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ*: Si linguis hominum loquar, & angelorũ, *et cet.* Ibi ostenditur quòd neque prædicatio, neque aliquod bonum opus sine charitate sufficit. Bene autem dicitur: dispertitæ linguæ: quia non vno modo ad omnes habendus est sermo. Nunc enim de pœna, nunc de gloria, nunc autem de vitijs, & virtutibus: & aliter infirmis, aliter perfectis loquendum est: Rogamus vos fratres: corripite inquietos. Sexto igneus est Spiritus sanctus in dilectione. Vnde sequitur: *Tamquam ignis.* De quo igne dicitur: Ignis in altari meo semper ardebit, idest in corde: Nonne cor nostrũ ardens, *et c.* Iste ardor est amor. Augustinus: Bonum est hominibus, vt ardeant sancto igne, Deus, vt fœno consumpto, splendeat pretium quod redemit Christus. Bene autem dicitur: Semper: Omni tempore diligit, qui amicus est: ligna sunt exempla sanctorum, vel ligna crucis: En colligo duo ligna. Talibus lignis inuitatur amoris ignis. Septimo quietus est Spiritus sanctus in contemplatione. Vnde: *Seditq. supra singulos eorum.* Sedet enim, idest sedentes nos facit per quietem contemplationis: Sedebit solitarius. & tacebit, *et cet.* potest tamen & melius in sessione Spiritus sanctus significari quòd ipse sit mansionarius in perseuerantibus. Psalmus: Deus sedet super sedem sanctam suam.

SERMO VI.

Factus est repente de cælo sonus. & cetera. Supradictæ septem Spiritus sancti operationes significari possunt in septenario sanctorum in Euangelio, in quibus euidenter, & notabiliter Spiritum sanctum inueniemus, videlicet in Elisabeth, in Zacharia, in Ioanne, in Simeone, in Discipulis, in Maria, in Christo. Repentinus est Spiritus sanctus in conuersione, hoc in Elisabeth signatum est: Factum est vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius. Elisabeth repleta est Spiritu sancto salutante Maria. Spiritu sancto repletur quicumque præueniente gratia conuertitur. Tria autem hic consideranda sunt. Salutat Maria, exultat Ioannes, repletur Elisabeth. Maria præuenientem gratiam, qua primo illuminamur, significat. Interpretatur enim illuminatrix. Ioannes autem voluntatem significat. Interpretatur enim in quo est gratia. Cum ergo Maria, idest gratia præueniens salutat, & tunc in vtero, anima, Ioannes, idest voluntas consentiendo exultat. Elisabeth vero repletur, quando gratia subsequens ad efficaciter operandum habetur. Augustinus: Nostrum est velle. Sed voluntas ipsa admonetur vt surgat, & sanatur vt valeat, & dilatatur vt capiat, & impletur vt habeat. Sonorus est Spiritus sanctus in laude, & oratione, & confessione. Hoc in Zacharia signatur: Zacharias pater eius impletus est Spiritu sancto, & prophetauit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, *et cet.* Attende in his verbis, videlicet quis esse, quid habere, quid agere debeat, qui per Spiritum sanctum sonorus esse desiderat. Debet enim esse Zacharias opere, debet habere Spiritum sanctum in corde, debet gratias agere, & benedicere ore. Vt ergo per gratiam sonorus fias, sis per iustitiam in opere Zacharias: Erant autem ambo iusti, *et cet.* Item validus est Spiritus sanctus in temporalium renunciatione, hoc in Ioanne significatur: Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ: Bonum est viro, cum portauerit, *et cet.* Ioannes, forma est sæculum & temporalia relinquentium, in tribus: In ciborum & potus parcitate: Vinum & siceram non bibet, comedebat etiam locustas, & mel siluestre. In vestimentorum vilitate & asperitate: Erat Ioannes vestitus pilis camelorum, *et cet.* In solitudinis raritate: Erat in deserto vsque ad diem ostensionis suæ ad Israel. Item repletus est Spiritu sancto in bona opinione, hoc in Simeone signatur: Homo iste iustus & timoratus expectans consolationẽ Israel, *et cet.* & erat in eo. Ecce quàm sanctæ opinionis fuit iste senex. Sed heu hodie de senibus dici potest illud: Iniquitas egressa est de Babylone a senioribus, *et cetera.* Talium ergo opinio fœtida. Simeonis autem, & similium odorifera est. Gregorius: Virtutes proficientium in notitia ceterorum, quasi suauitates fragrant odorum. In tribus autem debet esse bonæ famæ, in eo quòd sit iustus, timoratus, pius. Pietas enim ostenditur in hoc, quòd expectabat redemptionem aliorum. Iustus sit, hoc ad seipsum, timoratus ad Dominum, pius ad proximum. Item linguosus est Spiritus sanctus in prædicatione, hoc innuitur cum dicitur, quòd apparuerunt illis dispertitæ linguæ, hoc significatur in discipulis, quibus euidenter in Euangelio inuenimus Spiritum sanctũ promissum, immo datũ. Datus est enim ante passionem: Conuocatis vero duodecim discipulis suis dedit potestatem immundorũ spirituũ. Item post resurrectionẽ: Insufflauit & dixit: Accipite Spiritum sanctum. Item post Ascensionem: Repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui. Primo ergo datus est eis ad miraculorum operationem. Secundo ad peccatorum remissionem. Tertio ad veritatis instructionem. Item igneus est Spiritus sanctus in dilectione, hoc significatur in Maria: Spiritus sanctus superueniet in te, *et cet.* vsque *Filius Dei.* Quis vmquam ardentius dilexit quàm Maria? Quæ etiam virtus Iesum, idest salutem parit vbi charitas. In prædictis nota de Spiritus sancti superuentione, de Mariæ obumbratione, de Filij Dei generatione. In his enim significatur quòd anima, cui Spiritus sancti charitas superueniens datur, ipsa contra æstum vitiorũ obumbratur, a partu salutis æternæ fœcundatur. Item mansionarius est Spiritus sanctus in perseuerantiæ duratione, hoc significatur in Christo, de quo: Vidi spiritum descendentem, quasi columbam de cælo, & manentem super eum. In quibus verbis tria ostenduntur, quæ maxime ad perseuerantiam in bonis operibus necessaria sunt, humilitas, mititas, stabilitas, hu-

militas.

militas in prosperitate. Vnde dicit: Spiritum descendentem non ascendentem. Mititas in aduersitate, vnde dicit: Quasi columbam, in qua mansuetudo significatur. Stabilitas in voluntate. Vnde ait: Et manentem super eum.

SERMO VII.

Ioan. 14. d *Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittit pater in nomine meo*, & cetera. O quàm maxima missio! Magnus est qui mittitur, magnus a quo mittitur, magnus cuius nomine mittitur. Ecce amicum tuum reputas, qui tibi B scutellam, seu vas escarium, vel vinum suum in quadam magna cura mittit. Quantus ergo amicus ille, qui olim filium suum, & nunc Spiritum sanctum mittit. Mittitur ergo Spiritus sanctus ad ostendendam veritatem, ad arguendam iniquitatem, ad attendendam voluntatem, ad faciendam securitatem. De primo, nota quòd de agno tamquam occiso dicitur, *Apoc. 5. b* quòd habebat oculos septem, qui sunt septem Spiritus Dei missi in omnem terram. O quàm magnum esset, qui nobis in signum dilectionis vnum oculum mitteret. Et ecce noster agnus nobis septem oculos, idest septem dona Spiritus sancti mittit, quibus videre possumus veritatem, & omnia ad salutem necessaria. Vnde dicitur hic: *Paraclitus autem Spiritus sanctus*, & cetera. Dona Spiritus sancti oculi nobis sunt ad cognoscendum, cornua vero ad defendendum animam. O Domine mitte nobis septē oculos istos agni *Eccli. 20. b* contra septem oculos diaboli, de quibus dicitur: Datus insipientis non erit vtilis tibi, oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit, & multa improperabit, diabolus insipiens est ad bonum, & sagacissimus ad malum. Iste insipiens quidquid tibi dat, per rapinam, per vsuram & quamcumque iniustam acquisi- *Mat. 4. b* tionem, ideo tibi dat, vt ipsum adores: Hæc omnia D tibi dabo, si cadens adoraueris me, huius datus non erit tibi vtilis. Exigua enim dat in mundo, & multa improperat in inferno. Exigua in delectatione, multa in punitione. Gregorius: Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat. Oculi diaboli sunt subtilitates & astutiæ, quibus animabus insidiatur per septem vitia capitalia, & ideo septemplices dicuntur. *Ioan. 16. a* De secundo: Si non abiero, paraclitus non veniet ad vos, *et cet.* Cum autem venerit ille, arguet mundū de peccato, *et cet.* Misit Dominus Spiritum sanctum contra mundum ad arguendum, sicut sagitta mittitur contra hostem ad feriendum. Vnde: A voce equitis, E *Ier. 4. f* & mittentis sagittam fugit omnis ciuitas. Mundus est *Mat. 22. a* quædam ciuitas, de qua: Missis exercitibus suis, idest angelis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit, hoc fiet in die iudicij, quando cremabitur mundus: hæc autem ciuitas fugere debet ad cauernam pœnitentiæ, vel ad vrbes refugij, scilicet ad religionem, vel ad aliquem statum salutis. Vnde Bernardus: Conuolate ad vrbes refugij, vbi possitis & de præteritis agere pœnitentiam, & de præsentibus obtinere gratiam, & futuram gloriam feliciter præstolari: fugere autem debet homo propter duo, propter vocem & sagittam. Eques Christus est, cuius equus est Ec- F clesia, vel quilibet fidelis, qui tribulatione & carnis castigatione, quasi calcaribus stimulantur, vt equus *1. Cor. 9. d* ad currendum, & prouocandum in pugnam: Ego autem sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, *et cet.* O quot equos diabolus aufert Deo sæpe? Vox est prædicatio quam Christus per se, vel per prædica- *Psal. 103. a* tores emittit. Psalmus: A voce tonitrui tui formidabunt. Sagitta autem est instinctus Spiritus sancti. Frustra enim vox doctrinæ extra terreret nisi Spiritus sanctus intus cor in contritione ad modum sagittæ vulneraret. Vtinam hæc sagitta numquam exeat de cordibus nostris. Tres sunt autem spirituales sagittæ A quas mittere solet Christus, videlicet timoris, doloris, amoris: timor pœnam, dolor culpam, amor gloriam respicit. De his potest accipi quod ait Ionathas, *1. Reg. 20. d* qui Christum significat: Tres ergo sagittas igneas mittam. Sed heu contra igneas sagittas Spiritus sancti sunt igneæ sagittæ spiritus maligni: In omnibus *Ephes. 6. c* sumentes scutum fidei. Sagitta enim diaboli mala lingua est: Sagitta vulnerans lingua eorum. *Ier. 9. e*

SERMO VIII.

Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo. Quod hodie de tertio, & quarto membro dimisimus, compleamus. De tertio: Ignem veni mittere *Ioan. 14. d* *Luc. 12. f* in terram, *et cet.* Ignis iste Spiritus sanctus est, qui nos ad bonum accendit. Vidi quandoque ignem de *Exemplum* sole capi in vitro lucido aqua impleto. Ita fit in baptismo. Vnde bene dicitur: Vidi tamquam mare vi- *Apoc. 15. a* treum mixtum igne, *et cet.* Intelligi potest mare vitreum, vitreū vas continens aquas sicut mare æneum: dicebatur vas æneum. Mare ergo vitreum significat baptismum. Sicut enim per vitrum radius solis, ita per baptismum lumen gratiæ diffunditur in domum C Ecclesiæ, vel credentis animæ. Item sicut vitrum citò frangitur, sed non cito reparatur, ita medicina baptismalis. Ignis autem commixtus mari vitreo significat virtutem Spiritus sancti qua purgatur in baptismo anima. Sol autem a quo ignis iste concipitur, Christus est, de quo: Tempus affuit quo sol refulsit, *2. Mac. 1. e* qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus, hoc autem factum est quando sacrificium secundum iussum Nehemię aspergebatur, aquæ crassa: hoc modò fit sacrificium Deo in baptismo, vbi aqua baptismi crassa per gratiam Spiritus sancti purgans animam in Christo accenditur. Cuiuscumque vitrum fractum est, illi ignis Spiritus sancti extinctus est: oportet ergo istum ignem ferro duræ pœnitentiæ, quasi excutere de lapideo corde: De lapidibus ignitis igne con- *2. Mat. 10 a* cepto obtulerunt sacrificia. Sed dicis: Heu non possum istum ignem excutere, verum est molli caseo, ex collisione autem duri ad durum, scilicet duræ pœnitentiæ ad durum cor ignis concipi potest. Ergo cor durum est, quo nulla castigatio, nulla comminationum, & terrorum collisio vnam scintillam Spiritus sanctus potest generare. De quarto: Cum venerit *Ioan. 15. d* paraclitus, quem ego mittam, *et cet. vsque* ille testimonium perhibebit de me. Testimonio suo nobis Spiritus sanctus facit fidem, & securitatem, quòd Christus verus Deus est, quòd fides nostra de Christo vera est, & labores nostri pro Christo assumpti non fraudabuntur, promissa hereditate cælesti, sicut testimonium sigilli, vel pignoris fidem, & securitatem solet facere, sic Spiritus sanctus. Spiritus enim sanctus, quasi sigillum & pignus est nobis: Signati estis Spiritu pro- *Ephes. 1. e* missionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ, si Spiritu sancto significamur. Spiritus sanctus ergo sigillum est. De hereditate ergo æterna non timeamus, qui pignus & sigillum Spiritus sancti pro ipsa tenemus. Litteræ ergo huiusmodi sigillo munitæ sunt bonæ conscientiæ, in quibus omnia bona opera, & verba & desideria nostra scripta sunt. Sed sicut littera sine sigillo, sic sunt omnia bona opera sine charitate, qua corda nostra sigillat Spiritus sanctus. De hoc significatum est, vbi legitur quando per litteras signa- *Esther. 8. b* tas annulo regis vita data est Iudæis, qui per litteras veteres Aman interfici debebant. Litteræ Aman, idest litteræ diaboli, sunt malæ conscientiæ, in quibus omnia opera, & verba & desideria mala scripta sunt. Sigillum autem diaboli obstinatio est, litteræ autem Assueri litteræ sunt Christi conscientiæ bonæ. Cum *Luc. 11. e* autē Spiritus sanctus digitus Dei dicatur, annulus huius digiti, donum est Spiritus sancti quo mens nostra sigillatur. Hæ litteræ & Dei, & diaboli in morte cuiuslibet

cuiuslibet aperientur, & maximè in iudicio: Iudicium sedit libri, & aperti sun. O quomodo sigillū tunc iudex examinabit cuius sit? Cuius est imago hæc, & superscriptio. Item testimonium pignoris est nobis Spiritus sanctus. Quidquid enim facimus super hoc pignus, Domino mutuamus: Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. Mutuemus ei, pro minimo enim merito recipiemus plus in cælo, quàm si pro vno denario mille marchas reciperemus in mundo. Stulti autem Iudæi hoc pignus recipere noluerunt. Tu autem Christiane, quamdiu hoc pignus habes in arca cordis, ne timeas de bonis tuis Domino accommodatis, pro hereditate æterna. Ait Augustinus: Non dimittit pignus suum: si enim nos non amaret, talia pignora non daret.

Dan. 7. c
Mat. 22. b
Prou. 19. c

SERMO IX.

Job 26. c

Spiritus Domini ornauit calos. Summus artifex Spiritus sanctus volens in apostolicis vasis cæleste manna, & diuinum aroma nominis Christi recondere. Prius eos in die Pentecostes cælestibus refulgentijs pulchriformiter adornauit, hoc autem beneficium sibi prædictum Ecclesia recolit hodierna die refulgentijs inter cetera in verbo proposito cum dicit: *Spiritus Domini ornauit calos*. In quo quidem verbo describitur hodiernum beneficium, quantum ad triplicem ordinatam comparationem. Primo quantum ad principium effectiuum in personali nominatione. Secundo quantum ad subiectum receptiuum in conuenienti repræsentatione. Tertio quantum ad actum intermedium, in singulari comparatione. Primo ergo describitur hodiernum beneficium, quantum ad principium effectiuum, in personali nominatione, cum dicit: *Spiritus Domini*. Secundo quantum ad subiectum receptiuum, in conuenienti repræsentatione, cum subdit: *Calos*. Per cælos namque conuenienter designantur, siue repræsentantur Apostoli, ratione aliquarum proprietatum nobilium. Tertio quantum ad actum intermedium, in singulari comparatione, cum subinfert: *Ornauit*. Singulariter enim, & excellenter fuerunt Apostoli virtutibus, & donis cælestibus adornati.

Dicit ergo: *Spiritus Domini*, vbi describitur hodiernum beneficium, quātum ad principium effectiuum. Habet autem Spiritus sanctus in se tres proprietates, secundum quas est principium, & causa triplicis doni. In quo totum hodiernum beneficium radicaliter consistit. Nam primo est in Spiritu sancto infallibilis veritas. Secundo liberalis charitas. Tertio inseparabilis potestas. Primo quia in ipso est summa veritas, ideo ab ipso procedit splendor fidelis intelligentiæ illuminantis cognitiuam. Secundo quia Spiritus sanctus est charitas summa, ideo ab ipso procedit amor vtilis beneuolentiæ, rectificantis affectiuam. Tertio quia in Spiritu sancto est summa potestas, ideo ab ipso procedit vigor virilis costantiæ, roborantis effectiuam, & hæc tria sunt necessaria ad salutem omni conditioni, sexui, & ætati. Nam nullus adultus est in statu salutis, nisi habeat fidelem intelligentiam in intellectu, charitatiuam beneuolentiam in affectu, & finalem constantiam in effectu. Et hæc tria per quæ assimilatur homo beatæ Trinitati ab ipso fontalissimo principio in apostolica vase hodierna die primitus defluxerunt, quæ quidem opponuntur tribus malis, quæ incurrimus ratione primi peccati, videlicet: Tenebrositatem ignorantiæ. Malignitatem inuidiæ. Et debilitatem impotentiæ. Primo quia in Spiritu sancto est infallibilis veritas, ideo operatur claritatem veritatis intelligentiæ in intellectu contra tenebrositatem ignorantiæ. Vnde: Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Hodierna namque die summus, & fontalissimus doctor Spiritus sanctus veniens in Apostolos iuxta promissionem Christi, ita perfecte, & excellenter primitiuo radio veritatis illustrauit, vt eorum intellectus omni imagine, & similitudine deiformitatis, & luce intelligibili superna gratia adiutus, purissimo aspectu sicut possibile est ad notitiam, & speculationem diuinitatis eleuaretur. Nonne altissima erat hodierna die intelligentia prædicantium Christum, & verbis planis esse filium Dei, & a mortuis resurrexisse, quod prophetæ prædixerunt, aut verbis obscuris, & metaphoricis parabolis, atque ænigmatibus figuris. Quis enim quæso vestrum docuit eos talia dicere ita plane, & euidenter. Numquid ars piscatoria, aut caro, aut sanguis? Non certe. Sed Spiritus Patris cælestis, qui loquebatur in eis. Isti ergo certitudini veritatis Spiritus sancti est indubitanter credendum, non fabulis vetularum, non sophismatibus philosophorum, nec illusionibus magorum, eo quòd ille doctor est adeo peritus, & omni facultate antiquissima experientia approbatiuus, vt nullus possit contradicere sibi in aliqua doctrina, nec repulsam pati ab aliquo, siue reduci ad metam redargutionis, quia non potest fallere, nec falli. Secundo quia in Spiritu sancto, est liberalis, siue inuincibilis charitas: ideo operatur latitudinem vtilis beneuolentiæ in affectu, contra malignitatem inuidiæ. Vnde dicitur: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Diffunditur autem charitas in cor nostrū, quando amor non solum ex superiori superficie, sed ex intimis medullis cordis procedens dilatat affectum mundum: diffusa fuit charitas Apostolorum, qui pro salute omnium electorum animas suas morti cum desiderio tradiderunt. Sed quoniam abundauit iniquitas, refrigiuit siue tepuit charitas multorum: ideo Apostolus hortatur nos ad feruorem mutuæ dilectionis cum dicit: Charitate infirmitatis inuicem diligentes, honore inuicē præuenientes, solicitudine non pigri, spiritu feruentes, Domino seruiētes. Tertio quia in Spiritu sancto est insuperabilis potestas, ideo operatur facultatem vigoris, & constantiæ in effectu, contra debilitatem impotentiæ. Vnde: Accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, vt eritis mihi testes. Dominus noster Iesus Christus mittēs Apostolos pugnaturos contra violentiam tyrannorum, & astutiam dæmonum, voluit eos primo donis, siue armis spiritualibus munire, & virtute Spiritus sancti corroborare. Et propter hoc dicitur in Psalmo: Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Vnde Gregorius: Cælorum virtus de spiritu sumpta est, quia mundi huius potestatibus contraire non præsumerent nisi eos Spiritus sancti fortitudo solidasset.

Tres Spiritus sancti proprietates.
Ioan. 16. b
Rom. 5. a
Rom. 12. b
Psal. 32. b
Greg. hom. 30. in Euā.

Secundo describitur illud beneficium, quantum ad subiectum receptiuum, cum subdit: *Calos*. Per cælos namque (metaphorice loquendo) ratione conuenientiæ, & similitudinis in effectu Apostoli designantur. Nam primo cæli habent spectabilem refulgentiam luminum. Secundo habent efficacem influentiarum redundantiam. Tertio terribilem signorum, & prodigiorum resonantiam. Apostoli namque primo habent efficacem redundantiam bonorum documentorum in prædicatione, & hoc in signum perspicacitatis intelligentiæ. Vnde in Psalmo: Terra mota est, etenim cæli distillauerunt a facie Dei Sinai. Hodierna namque die terra, idest terreni & peccatores, mota est ad pœnitentiam, quia cæli, idest Apostoli distillauerunt rorem diuinorum eloquiorum, & hoc a facie Dei, quia non a seipsis, sed a Deo habuerunt a quo omne bonum, & ista expositio elicitur ex Glossa. Similiter alibi dicitur in Psalmo: Cæli enarrant gloriam Dei, æternam sine inceptione, & terminatione, in incarnatione. Magnam sine diminutione in passione. Et suauissimam sine fastiditione in Spiritus sancti missione. Secundo habuerunt spectabilem refulgentiam morum, & exemplorum in conuersatione, & hoc in signum charitatis, & beneuolentiæ. Vnde:

Psal. 67. b
Psal. 18. a

Ego

Eccli. 24. a Ego feci in cælis, vt oriretur lumen indeficiens. Honesta conuersatio Apostolorum nomine cælestis boni refulgentis appellatur, eo quòd sicut lumen cæleste est ab omni fæculentia impermixtum, & terrestreitate separatum, vt per hoc clarius illuminet vniuersum: sic cælestis conuersatio Apostolorum erat ab ardore libidinis, & fætore carnalitatis sequestrata. Et propter hoc faciliter peccatores, & tenebrosos ad amorem Dei, & lumen fidei attrahebant, eo quòd plus mouet exemplum quàm verbum. Nam ex assuetudine visionis viri sancti vsu locutionis, & exemplo operis, accipit homo, vt accendatur ad amorem bonitatis, & illuminetur lumine veritatis. Et propter hoc potest dici de eis illud: *Gen. 15. a* Conspice cælum, idest apostolicum cœtum, & numera stellas eius, idest gratias septiformes, dona & beatitudines, quibus lucebant tamquam luminaria in mundo, exemplum vitæ continentes, & videbis rationabiliter quòd insufficiens sit quilibet mortalis homo ad enarrandum. Tertio habuerunt terribilem resonantiam miraculorũ, & prodigiorum in operatione, & hoc in signum virtuositatis, & constantiæ. Vnde in Psalmis. *Psal. 143. b* Inclina cælos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt. Fulgura, & coruscationes, & dissipabis eos. Inclina cælos tuos, idest contemplatiuos, & cælestes viros ad homines terrenos, per prædicationem: Et descende, per illuminantis gratiæ cohabitationem. Tange montes, idest superbos, incutiendo eis timorem filialis reuerentiæ. Et fumigabunt per lacrymosam contritionem, vt excecationes, & omnes vapores vitiosi auferantur, & tunc fulgura, & coruscationes signorum, & prodigiorum ad prædicationis Euangelicæ confirmationem, vt quos efficacia verbi non mouet, miracula confirment, & quos prædicatio ad fidem non mouet, saltem ipsa prodigia excitent, quia per hoc dissipabis eos spirituali, & felici dissipatione, quantum ad vitia, & peccata, non vt pereant, sed vt vitam gratiæ recuperetur.

Tertio describitur præsens beneficium, quantum ad actum intermedium, in singulari operatione, cum subinfert: *Ornauit*. Excellenter enim, & signanter ornauit Apostolos triplici ornamento. *Apostoli triplici ornamento ornati.* Primo ornamento copiositatis gratiæ, quantum ad indeficientiam suffragiorum. Secundo ornamento dignitatis prælaturæ, quantum ad prouidentiam subditorum. Tertio ornamento deformitatis gloriæ, quantum ad excellentiam præmiorum. Primo ornauit eos ornamento copiositatis gratiæ, quantum ad indeficientiam suffragiorum. Vnde: *Eccli. 16. d* Ornauit in æternum opera illorum, nec esurierunt, nec laborauerunt, & non destiterunt a suis laboribus. Dicitur pro tanto quòd Deus ornauit in æternum opera illorum virtuosa apostolorum, eo quòd indeficientiam, & continuam influentiam, quam habent in Ecclesia militanti, propter suffragia meritorum magnus honor, & reuerentia eis a populo Christiano exhibetur: nec esurient, eo quòd tanta copiositate gratiæ fuerunt impleti, vt non solum eos sacrarent, sed etiam in alios redundarent. Et propter hoc mater Ecclesia, quod deest filijs suis, supplebit de paterno thesauro meritorum, quia non destiterunt patres eorum Apostoli a virtuosis operibus suis, quantum ad efficaciam suffragiorum. Secundo ornauit eos ornamento dignitatis prælaturæ, quantum ad præsidentiam subditorum. Vnde impletum est in quolibet istorum illud: *Eccli. 32. a* Rectorem te posuerũt, noli extolli, & sequitur: Ornamentum gratiæ accipies, coronam & dignitatem congregationis consequeris. Quia Apostoli non extollebantur in superbiam, licet essent positi rectores totius orbis a Spiritu sancto, immo quilibet eorum erat, quasi vnus ex subditis: ideo acceperunt ornamẽtum gratiæ gratum facientis, & ad eorum promotionem, & salutem consecuti sunt coronam principatus, & dignitatem congregationis. Quorum dignitas, & principatus prætenderunt ab altitudine cæli, vsque ad profunditatem inferni: habet enim potestatem claudendi cælum, & ligandi atque soluendi animas hominum, calcandi *Ioan. 20. b* super serpentes, & scorpiones, & reprimendi spiritus immundos: quia eorum linguæ (quasi claues cælestes) ianuas cæli claudunt & reserant, & eorum præcepto subditur salus, & languor omnium: et etiam ipsi spiritus immundi quod est indicium maxime potestatis, & dignitatis. Tertio ornauit eos ornamento fortitudinis gloriæ, quantum ad excellẽtiam præmiorum, & propter hoc conuenit cuilibet eorum illud: *Eccli. 45. c* Corona aurea super caput eius, expressa signo sanctitatis, gloriæ & honoris, & desiderio oculorũ ornata. Per coronam auream positam super caput cuiuslibet Apostoli, inquãtum est expressa signo sanctitatis, gloria, & honore præmij, intelligitur ornamentum, siue prima stola animæ. Sed inquantum desiderio oculorum ornata, intelligitur secunda stola corporis. Stola prima, siue ornamentum animæ consistit in triplici dote. *Triplex animæ dos.* Scilicet visionis claræ, tentionis securæ, & firmitatis quietæ. Secunda vero stola, siue ornamentum corporis consistit in quadruplici dote. *Quatruplex corporis dos.* Scilicet agilitatis, claritatis, subtilitatis, & impassibilitatis. Vnde Augustinus de Ciuitate Dei: *Aug. li. 22. de Ciuit. Dei. ca. 20. in fin. to. 5.* A corporibus electorum amouebitur omnis deformitas, omnis tarditas, omnis infirmitas, omnis corruptio. Quod adimplebitur quando corona humilitatis nostræ erit gloria circumdata, & desiderio oculorum ornata, eo quòd oculos intuentium delectabunt. Et omnes dotes excellenter, & singulariter habebunt Apostoli. Rogemus ergo, *et cet.*

SERMO X.

Sap. 12. a O *Quàm bonus, et suauis est Domine spiritus tuus in omnibus!* Vt videamus bonitatẽ, & suauitatem huius spiritus in nobis, scire debemus quòd per hunc spiritum habemus veniam peccatorũ, victoriam de inimico, gratiam donorum, gloriam præmiorum. De primo: *Ezec. 36. f* Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis idolis: & dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri, idest venia peccatorum in hac mundatione consistit. Hæc autem mundatio per aquam, & spiritum non solum fit in baptismo, sed etiam in contritione, per aquam lacrymarum, & spiritum cor compungentem. Psalmus: *Psal. 50. b* Cor mundum crea, *et cetera*. Specialiter autem duo tangit a quibus mundari debemus. Videlicet ab inquinamentis luxuriæ: *2. Cor. 7. a* Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Domini. Item ab idolis auaritiæ: *1. Cor. 5. d* *Ephes. 5. b* Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, *et cet.* O auare, quare non es auarus hereditatis æternæ potius quàm terrenæ? Augustinus: Ecce accenditur auaritia nostra, argentum incertum cum fine vitam æternam desiderans sine fine. De secundo: *Iudic. 14. b* Irruit in Samson Spiritus Domini & dilacerat leonem. Nota historiam quo modo Samsoni, cum ad vineam venisset, leo occurrit. Hæc vinea vel pœnitentiam, vel religionem signat, vel quamlibet bonam vitam, cuius flores virtutum odorem bonæ oppositionis reddunt: *Cant. 2. c* Vineæ florẽtes odorem suum dederunt. In hac vinea carnales, & deliciosi, & anhelitus detractionis, fœtidæ sunt vulpes: *Ibidem. d* Capite nobis vulpes. Leo sæuus, & rugiens diabolus est: *1. Pet. 5. c* Aduersarius vester diabolus tamquam leo rugiens, *et cet.* Hic occurrit ad vineam accedenti bonæ vitæ. Iuxta illud: *Eccli. 2. a* Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Sed Spiritu sancto irruente in nos, hortamur & confirmamur. Psalmista: *Psal. 50. b* Spiritu principali confirma me. Et sic leonem vincimus. Hic est Spiritus sanctus quo duce Dominus in desertum ducitur, nec ab accedente tentatore vincitur, sicut dicitur. *Mat. 4. a*

Nota ergo quòd hæc vinea, ad quam venit Samson, desertum significat, in quo fuit Dominus, sed leo inuentus iuxta vineam tentatorem, idest diabolum, qui Christum tentauit, sed in vanum, quia non potuit præualere. De tertio: Egredietur virga, *et cet.* *vsque* & requiescet super eum spiritus Domini, *et cet.* vbi huius spiritus dona enumerantur. In virga rectitudo fidei, in flore bona voluntas significatur. Ioannes Chrysostomus: Voluntates bonæ sic suaues sunt apud Deum, quemadmodum odoriferi flores. Vnde virga Aaron florem, & fructum simul habuit, quia in rectitudine fidei flos bonæ voluntatis non est sine fructu boni operis. Sicut autem sine solis operatione flos fructum non potest producere, sic nec voluntas sine Spiritu sancto fructum vllum, de quo: Fructus autem Spiritus sancti est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, spes, modestia, continentia, castitas. Vnde bene de flore isto dicitur: Requiescet super eum spiritus Domini. De quarto effectu Spiritus sancti in nobis: Non est regnum Dei esca, & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Ecce qualis est Spiritus sanctus in animabus bonorum. Quid enim in corpore operetur ad glorificationem nostram idem spiritus, dicitur: A quattuor ventis veni spiritus & insuffla super interfectos, & reuiuiscat. A quattuor ventis veniet corpora suscitare, idest quattuor dotibus veniet corpora glorificare. In isto effectu spiritus gloria præmiorum maxime bonus est in nobis Spiritus sanctus. Psalmus: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, scilicet viuentiũ. Secundum hos quattuor effectus in quibus bonitas, & suauitas Spiritus sancti manifestatur, inuenimus Spiritum sanctum in Euangelio significari per aquam, per digitum, per ignem, per vnguentum. Per aquam: Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de spiritu, *et cetera*. Item per digitum: Si in digito Dei, *et cetera*. Item per ignem: Ignem veni mittere, *et cet.* Item per vnguentum: Spiritus Domini super me, eo quòd vnxerit me. Adapta singula singulis. Spiritus enim sanctus est aqua mundans, per veniam peccatorum: digitus eijciens, per victoriam inimicorum: ignis accendens, per gratiam donorum: vnguentum consecrans, ad regna cælorum, siue ad gloriam præmiorum. Vnguntur enim reges ad regnandum. Vnctio ergo Spiritus sancti signum est futuri regni.

Isa. 11. a — *Num. 17. c* — *Galat. 5. d* — *Rom. 14. c* — *Ezec. 37. c* — *Psal. 142. c* — *Ioan. 7. f* — *Luc. 11. c* — *Idem. 12. f* — *Isa. 61. a* — *Luc. 4. c*

SERMO XI.

Sap. 12. a

O *Quàm bonus & suauis est Domine spiritus tuus in nobis!* Vere bonus est Spiritus sanctus in nobis. Bonus vtique in peccatorum remissione, in virtutum collatione, in sensuum illuminatione, in animarum eleuatione. Primo modo bonus est incipientibus, secundo proficientibus, tertio consummantibus, quarto in peruenientibus. De primo dicitur hic: *O quàm bonus*, & cetera. Quòd autem istud de bonitate remissionis accipiatur, patet ex textu, sic enim dicitur ibidem: Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt domine qui amas animas, & immediate additur. *O quàm bonus & suauis*, & cetera. Suauitas Dei triplex est, scilicet naturalis, spiritualis, æternalis. Naturalis patet in inanimatis, patet in vegetabilibus, patet magis in sensibilibus, patet maxime in rationabilibus, si quis diligenter in singulis contempletur. Sed multi ista suauitate non vtuntur, sed abutuntur, & ideo vera sapientia carent, de qua: Non inuenietur in terra suauiter viuentium. Item spiritualiter non solum est in remissione peccatorum, sed etiam in vnctione donorum: Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti, idest gratiæ Spiritus sancti; de qua Augustinus: Suauis es Domine, confessio suauis est tibi gratia tua. Muscæ volantes, pungentes, mel sequentes, sunt superfluæ & curiosæ cogitationes, rancosæ affectiones, carnales delectationes. O miseri, ecce muscas corpori importunas abigimus diligenter, & muscas animæ sustinemus nociuas negligenter. Item æternaliter est in beatis abundanter. Psalmus: Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ, *et cet.* Bene dicit abundantiæ. Tanta enim æternæ suauitatis abundans est copia, quòd etiam ad capiendam eam nõ sufficiunt cordium nostrorum vasa. Anselmus: Sic gaudebunt toto corde, tota mente, tota anima, vt sufficiat plenitudine gaudiorum. Huius abundantiæ vix scintillam capiunt etiam sancti in hoc mundo, & tamen de eius memoria eructãt nobis mirabilia. De secundo: Si vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater de cælo dabit spiritum bonum petentibus se? Præmissa enim similitudine de patre dante piscem, ouum, panem, in quibus secundum Bedam fides, spes, charitas figurantur, concludit, dicens: Si ergo vos, cum sitis mali, *et cet.* quanto magis pater vester dabit spiritum bonum petentibus se? Manifesta hac similitudine innuit per spiritum bonum dari hoc datum in corde, in ore, in opere. Perpenditur in corde per dilectionem, in ore per confessionem, in opere per conuersationem. Perpenditur in corde per dilectionem: Charitas Dei diffusa est in cordibus vestris per Spiritum sanctum, qui datus est in nobis. In quorumdam cordibus non est charitas diffusa, sed confusa est ibi carnalitas. Perpenditur etiam hoc datum in ore per confessionem fidei, & laudis non tantum peccatorum: Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, *et cet.* Quoties ergo vtilia, & & ædificatoria loquimur, spiritus patris cælestis est in nobis. In eis autem qui detractoria, & increpatoria, contentiosa & scurrilia, carnalia verba loquuntur, patris infernalis spiritus loquitur. Ioannes Chrysostomus: Omnis sermo vanus, qui dicitur, immundo spiritu dictante profertur. Ille ergo in eis loquitur, qui olim in serpente loquebatur. Spiritus sanctus enim per linguam serpentis, vel viperæ quo modo loqueretur? Lingua enim praua, vtique lingua viperina est. Bernardus: Numquid non vipera est lingua detractoris, quæ tres interficit modico afflatu oris? Perpenditur hoc quoque datum in opere, & sancta conuersatione: Qui seruat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo: & in hoc scimus quoniam manet in nobis de spiritu, quem dedit nobis. Dat ergo Deus nobis spiritum, vt mandata eius seruando in ipso maneamus, & ipse in nobis, vt sic per bonum spiritum boni simus. Augustinus: Tanto magis quisque filius bonus, quanto magis ei datur a patre spiritus bonus: sed quibus dat hunc spiritum? vtique petentibus se. Ecce fratres, orationis nostræ vtilitas. Vnde etiam Apostolis, qui erant perseuerantes in oratione cum Maria matre Iesu, datur Spiritus sanctus in igne.

Sap. 11. d — *Iob 28. b* — *Eccle. 10. a* — *Psal. 144. b* — *Luc. 11. b* — *Rom. 5. a* — *Mat. 10. c* — *Ber. de triplici custodia ser. 1. to. 1.* — *1. Ioan. 3. d* — *Act. 2. a*

SERMO XII.

Sap. 12. a

O *Quàm bonus & suauis*, & cetera. Nunc de tertio effectu bonitatis Spiritus sancti videamus. De tertio: Spiritum tuum dedisti eis, qui doceret eos. Suum docere, est sensus illuminare. Tria autem nos docet Spiritus sanctus, intelligere, vincere, facere. Docet intelligere omnem veritatem: Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem saluti necessariam, nõ illam de qua: Non est vestrum nosse tempora, *et cetera*, quod est contra quosdam de Antichristo, & temporibus eius superstitiose garrientes. Item docet vincere mundi vanitatem. Psalmus: Qui docet manus meas ad prœlium, *et cetera*. In manibus operationes. In quinque digitis sensuum discretiones significantur. Dum ergo bene operando, & sensus refre-

Neem. 9. d — *Ioan. 16. e* — *Act. 1. b* — *Psal. 143. a*

refrenando contra vanitates reluctamur, tunc manibus & digitis prœliamur. Prœliemur ergo viriliter, vt ab ipso coronemur perenniter. Gregorius: Certamen cordis nostri aspicit, & qui post vincentes remunerat, nunc decertantes iuuat. Item docet facere Dei voluntatem. Psalmus: Doce me facere voluntatem tuam, *et cet.* Benedicit tuam. Quidam enim tantum quærunt facere suam, quia Dei voluntatem non attendunt: Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra, *et cet.* Hæc tria desiderabat doceri qui dicit: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me. Bonitatem faciendi tuam voluntatem, disciplinam fugiendi vanitatem, sciētiam intelligendi veritatem. De quarto, Psalmus: Spiritus tuus bonus deducet me in terram, *et cet.* Terram vtique de qua Psalmus: Portio mea Domine in terra viuentium. Non ergo solum angelico, sed etiam diuino spiritu euolantium animæ deducuntur. Gregorius: In æternum spiritus manet cum sanctis, quos in hac vita semper inuisibiliter intus illustrat, & in futuro ad contemplandam perpetuo speciem suæ maiestatis introducit. Bene autem dicit deducet, ducuntur enim euolantium animæ, deducuntur, & diriguntur. Ducuntur ne timeant, deducuntur ne cadāt, diriguntur ne circumeant. Psalmus: Tenuisti manum dexteram, *et cet.* Tunc per manum nos fortiter tenet in morte, si nunc eum per amorem fortiter tenemus in mente: Inueni quem diligit anima mea, tenui illum, neque dimittam. Bene autem dicitur Dominus animam tenere per manum dexteram. In dextera enim vita bona, in sinistra peruersa vita significatur. Per manum ergo dexteram anima euolās deducitur, quando per bonæ vitæ opera subuehitur. Per manum autem sinistram anima illa a diabolo tenetur, quæ per prauæ vitæ opera ad infernum deducitur. Deducuntur etiam animæ euolantes, vt dirigantur, ne circumeant per purgationem. Boni enim per duplicem viam vadunt ad regnum per latam, & semitam. Per viam latam transeunt, qui per purgationem transeunt. Per semitam deducuntur, qui ad regnum sine purgatorio transeunt. Psalmus: Deduxit me per semitas iustitiæ. Si ergo volumus fratres ad cælum cito venire, per semitam itineremus perfecte viuendo, & patrum nostrorum antiquas perfectiones sequēdo: Interrogate de semitis antiquis, & quæ sit via bona, & ambulate in ea: & inuenietis refrigerium animabus vestris. Refrigerium illæ animæ inueniunt, quæ per æstum purgatorij non transeunt. Quid autem mirum si perfecti per purgatorium non transeant, qui purganda omnia vitant, & fugiunt. Isidorus: Sicut falsitatis crimen a proficientibus pertimescitur, ita otiosa verba a perfectis viris vitantur. Deducuntur quoque euolantium animæ, vt conducantur, ne timeant diabolum, qui licet non possit perfectorum animas in exitu detinere, nihilominus tamen libenter eas deterreret, si non in pace Spiritus sancti deducerentur: In lætitia ingrediemini, & in pace deducemini. Hæc pax, quam sanctæ animæ habent in egressu de corpore, & de mundo, longe est a reprobis in ipsorum egressu: In tempore illo non erit pax egredienti, & ingredienti, sed terrores vndique, *et cetera.* Egredienti mundum, ingredienti infernum non erit pax.

Psal. 142. b — *1. Thes. 4. a* — *Psal. 118. i* — *Psal. 142. c* — *Psal. 14. b* — *Psal. 72. d* — *Cant. 3. b* — *Psal. 22. a* — *Ier. 6. d* — *Isa. 55. d* — *2. Par. 15. a*

FERIA SECVNDA PENTECOSTES.

SERMO I.

Ioan. 3. b

SIc *Deus dilexit mūdum, vt filium suum vnigenitum daret.* Consideremus charissimi dilectionis diuinæ immensitatem, stabilitatem, communitatem, generalitatem. Dilectio enim Dei est immensissima, stabilissima, communissima. De primo dicitur hic: *Sic Deus dilexit,* & cetera. Super omnia enim maxima fuit hæc dilectio. Potest enim immēsitas dilectionis Dei perpendi ex beneficijs corporalibus, spiritualibus, æternalibus. Immensa enim est dilectio, quam Dominus exhibet corporaliter: Si postquam audieris hæc iudicia, custodieris ea, & feceris: custodiet Dominus Deus tuus pactum tibi, & misericordiam, quam iurauit patribus tuis, & diliget te, & multiplicabit. Benedicet fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, *et cetera.* Quis omnia temporalia, & naturalia diuinæ dilectionis beneficia enumerare valet, quæ nobis de cælo, de aere, de aquis, de terra exhibentur? Item immensior est dilectio, quam nobis exhibet spiritualiter: Si quis diligit, *et cet. vsque* mansionem apud eum faciemus. Quis omnia beneficia dilectionis diuinæ enumerare possit, quæ in sacramentorum perceptione, in peccatorum remissione, in virtutum & donorum collatione, in Patris, & Filij, & Spiritus sancti missione exhibentur seruantibus sermonem Domini? Vere ergo beati sunt: Beati qui audiunt verbum Dei, *et cetera,* quasi dicat: Si beatus venter, in quo mansit filius corporaliter, vere certe beata est valde nunc mens custodientis sermonem meum, in qua manet Pater, & Filius, & Spiritus sanctus spiritualiter. Nec mirum etiam cum de beata Virgine dicat Augustinus: Beatior fuit Maria fidem Christi percipiendo, quàm concipiendo carnem Christi. Item immensissima est dilectio, quam exhibet æternaliter. Psalmus: Diligit Dominus portas Sion, *et cet.* Sion Ecclesiam cælestem plus diligit in effectu, quàm tabernacula Ecclesiæ militantis. Augustinus: Minus diligit miserum, quàm beatum. Portæ Sion Apostoli dici possunt: Habentem portas duodecim, *et cet.* Si tantum diligit portas, quantum putas ergo diligit totam ciuitatem? Circa stabilitatem dilectionis Dei attende principium, finem, medium. Attende, quòd ante omne tempus, per omne tempus, ad omne tempus vitæ præsentis diligit Dominus electos. De primo: In charitate perpetua dilexi te, *et cet.* Bene dicit, perpetua. Dilexit enim te, antequam tu vel aliquis, vel homo, vel angelus, vel cælum, vel terra esset. Et certe antequam esses, tibi regnum præparauerat, filium mori fecerat: Ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Augustinus: Nimis durus est animus, qui dilectionē si nolebat impendere, noluit rependere. Bene dicit, prior. Qui Prior sub isto Priore vult esse, debet ordinem charitatis initiare, de quo ordine: Ordinauit in me charitatem. De secundo: Omni tempore diligit, qui amicus est. Considera a natiuitatis tempore vsque ad tempus mortis, si vmquam aliqua hora sine diuinæ dilectionis beneficijs vixeris. Ipsum viuere enim Dei beneficium est, & certe si tempus dilectionis negligis in mundo, tempus odij senties in inferno: Tempus dilectionis, & tempus odij. De tertio. Nota quòd regina Saba Salomoni dixit: Quia diligit Deus Israel, & vult seruare eum in æternum, idcirco posuit te regem super eum. Salomon Christum, Israel autem electos Christi significat. Hos Deus Pater ex dilectione vult seruare in æternum, in vita æterna. Vnde ex dilectione eis constituit regem pacificum Iesum Christum. De quo: Egredimini filiæ Sion, *et cet.* Regina Saba est anima sancta, quæ veniēs in cælestem Ierusalem, ad cælestem Salomonem, laudat hanc æternam dilectionem. Circa qualitatem dilectionis Dei attende, quòd dilectio Dei communis est, communior, communissima. Communis vtique omnibus amicis suis: Ego diligentes me diligo. Dilige ergo, vt diligaris, ne anathemate æterno feriaris: Si quis non amat Dominum Iesum Christum, sit anathema. Item communior est Dei dilectio amicis, & inimicis. Vnde: Diligite inimicos vestros, *et cet. vsque,* & pluit super iustos, & iniustos, quasi

Dan. 7. b — *Ioan. 14. c* — *Luc. 11. d* — *Aug. de San. Virgin. cap. 3. to. 6.* — *Psal. 86. a* — *Apoc. 21. d* — *Ier. 31. a* — *1. Ioan. 4. d* — *Cant. 2. a* — *Prou. 17. c* — *Eccls. 3. b* — *2. Par. 9. b* — *Cant. 3. d* — Dilectio Dei. — *Prou. 8. b* — *1. Cor. 16. d* — *Mat. 5. g*

Dominus dicat: Diligite inimicos vestros, quia & ego diligo inimicos, solem,& lunam, & alia bona eis communicando, immo etiam solem æternum filium suum inimico communicauit. Vnde dicitur: *Sic Deus dilexit mundum*, & cetera. Cum inimici essemus, *et cetera*. Bernardus: Quid gloriosius nobis, quàm quòd tanti æstimauit nos Deus? quæ illa maior gloria quàm tanta dignatio, eo vtique dulcissima, nam pro impijs mortuus est. Item communissima est dilectio cum omnibus creaturis. Vnde dicitur hic: Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti. Non odit Dominus quæ fecit, sed odit quæ non fecit: Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius: oculos sublimes, linguam detrahentem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, testem fallacem, & eum, qui seminat inter fratres discordias.

Rom. 5. b — *Sap. 11. d* — *Prou. 6. b* — Sex Deo odiosa.

SERMO II.

Ioan. 3. b

SIc Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. O dilectio, o liberalitas Dei Patris sic nos diligentis, vt vnigenitum daret pro nobis. Daret, inquam, corporaliter in incarnatione, daret sacramentaliter in communione, spiritualiter in iustificatione, æternaliter in fruitione. De primo: Filius datus est nobis. Filius vtique non angelus, nô homo purus: Qui etiam proprio filio suo non pepercit, *et cet.* Præterea non dicit manus, vel pes filij, sed filius. Et vere magnum fuisset, si digitum filij nobis dedisset, sed ecce filius datus est, totus datus est. Bernardus: Totus mihi datus est, in vsus meos expensus est, filius datus est nobis. Nobis vtique non amicis, sed inimicis: Cum inimici essemus, *et cet.* Ecce Deus dedit tibi filium suum, & tu merito debes dare Deo filium tuum: Ipsum semper ad bonum inducendo, sicut Tobias filium suum, vel ad Dei seruitium ipsum offerendo Christo, exemplo Abrahæ. Vnde & Anna de Samuele filio suo dixit: Dabo eum cunctis diebus vitæ eius. Sed heu quàm miserabile est, Deus dedit tibi filios, & tu dedisti diabolo filios tuos, quando eis iniustam hereditatem reliquisti, vel in vitijs eos educasti. Psalmista: Immolauerunt filios & filias suas dæmonijs, *et cetera*. De secundo: Pater meus dat panem verum vobis de cælo, *et cet.* Verum dicit, non illum figuralem, scilicet manna, quæ figura fuit huius panis. Sicut enim manna mirabilem habuit saporem, secundum desiderium vniuscuiusque, sic corpus Christi. Item sicut manna ad solem liquifiebat, ab igne vero indurabatur: sic corpus Christi ad solem gratiæ liquescit tibi ad salutem, ad ignem vero concupiscentiæ induratur tibi ad damnationem. Sic ergo mirabilia, quæ erant in manna, nunc in esca corporis Christi habemus. Psalmista: Memoriam fecit mirabilium suorum, *et cet. vsque* timentibus se. Sic datur diabolus esca in peccato permanentibus. Psalmista: Tu confregisti capita draconû, dedisti eum escam populis Æthiopum. Absit a nobis fratres venenum draconis vorare. De tertio: Da mihi Domine sedium tuarum assistricem sapientiam, *et cet.* Sapientia est Filius Dei, qui ad illuminandum ignorantias, & omnes animarum nostrarum tenebras datus est nobis: Dedi te in lucem gentium. Sedes autem sunt animæ iustorum. Anima enim iusti sedes est sapientiæ. Heu multi hanc sedem cælo subtrahunt,& diabolo per diuersa vitia supponunt: Scio vbi habitas, vbi sedes est satanæ. Sequitur: & noli me reprobare a pueris tuis. A pueris reprobantur, quibus hereditas negatur, de quibus: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hereditatem in regno Christi & Dei. De quarto: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Hoc lignum est Christus. Qui de hoc ligno in cælesti paradiso gustauerit, semper immortalis erit. Huius ligni fructus quanto in fruitione plus editur, tanto plus desideratur: Qui edunt me, adhuc esurient. Augustinus: Satietas erit insatiabilis, nullum fastidium grauans: semper esuriemus, semper saturati erimus. Rami huius ligni extensiones illuminationum, & gratiarum a Christo procedentium, in quibus volucres, idest angeli, vel animæ bonæ quiescunt: Volucres cæli requieuerunt in ramis eius. Pensa homo ex prædictis, quàm totaliter, & multipliciter, quàm vtiliter, quàm æternaliter datur iste vnigenitus Dei Filius. Pensa diligenter, & videbis quàm nihil sis, quidquam impendere potes. Cum enim meminero, ac cogitauero, quidquid ei rependere possim, nonne sum sicut stella ad cælum? lapis ad montem? gutta ad fontem? riuus ad flumen? granum ad aceruum? Sic ergo Christus quattuor modis datur nobis, & ex dilectione datur: *Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium*, & cetera. Vnde sicut dilectio solet ostendi in dando, in cibando, in visitando, in manifestando scilicet secreta, sic dilectio diuina nobis in quattuor prædictis est exhibita, videlicet in dando nobis filium corporaliter. Vnde hic dicitur: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum*, & cetera. In cibando nos per filium sacramentaliter: Diligam eos spontanee, *et cet.* vbi quibusdam interpositis sequitur: Viuent tritico, idest corpore Christi. Item visitando nos per filium spiritualiter: Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, *et cetera*. Item manifestando filium æternaliter: Qui diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

Isa. 9. b — *Rom. 8. f* — *Rom. 5. b* — *Gen. 22. b* — *1. Reg. 1. b* — *Psal. 105. e* — *Ioan. 6. d* — *Psal. 110. a* — *Psal. 7. c* — *Sap. 9. a* — *Isa. 49. b* — *Apoc. 2. d* — *Ephes. 5. a* — *Apoc. 2. b* — *Eccli. 24. f* — *Luc. 13. d* — Dilectio quo modo ostendatur. — *Osee 14. b* — *Ioan. 14. c* — *Ibidem.*

SERMO III.

Act. 2. a

REpleti sunt omnes Spiritu sancto, & cetera. Sicut replentur nubes humido, camini foco, arcæ thesauro, vasa vino, ita Apostoli repleti sunt Spiritu sancto, tamquam aqua irrigante in prædicatione, tamquam igne inflammante in dilectione, tamquam thesauro locupletante in virtutum aggeratione, tamquam vino lætificante in consolatione. De primo: Si repletæ fuerint nubes, imbres super terram effundent. Nubes sunt doctores: Qui sunt isti, qui vt nubes volant, quia postquâ aquis salutaris sapientiæ repleti sunt, quasi tot stillas super terram cordis humani pluunt, quot Dei verba cordibus infundunt: Si Dominus magnus voluerit, spiritu sapiêtiæ replebit eum, & ipse tamquam nubes mittet eloquia sapientiæ suæ. Væ illi terræ, væ homini, qui post tot doctrinarum nubes non profert fructus bonorum operû: Terra sæpe venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam opportunam illis a quibus colitur accipit benedictionem, *et cetera*. De secundo: Laborauerunt populi in multo igne, & gentes in vacuum, & deficiunt, quia replebitur terra, vt cognoscat gloriam Domini. Ignis iste sicut exponit Glossa, ille est, de quo: Ignem veni mittere in terram, *et cet.* Hic est ignis Spiritus sancti, qui terram cordis, vel Ecclesiæ ita replet, vt per eius splendorem gloria Domini cognoscatur in mundo. Nolebat enim mûdus cognoscere Dominum, scilicet Deum verum. Vnde tantæ inter Dominum, & mundum sunt inimicitiæ, vt nullus amicus mundi possit Dei esse amicus: Quicumque voluerit esse amicus huius sæculi, inimicus Dei constituitur: ideo Dominus Apostolos igne sancti Spiritus, tamquam incendiarius contra mundum misit, vt hoc igne mundi, vitia tamquam diaboli ædificia cremarentur, per fidem & pœnitentiam: Ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, *& cet.* Augustinus: Igne Spiritus sancti inflammati Apostoli, cœperunt ire per mundum, inflammare & incendere in circuitu inimicos. O si ego hodie diabolum in vna

Eccls. 11. a — *Isa. 60. b* — *Eccli. 39. a* — *Heb. 6. b* — *Abac. 2. c* — *Luc. 12. f* — *Iac. 4. a* — *Zach. 12. b*

in vna ara porcorum, idest, vnam luxuriam cremare possem? Cum ergo mundus, ita incenderetur per incendiarios principes, & populi ignem extinguere laborauerunt, sed etiam in vacuum. De tertio: [*Prou. 8. c*] In vijs iustitiæ ambulo, vt ditem diligentes me, thesauros eorum repleam. Thesauri isti sunt bona voluntas, virtutes, & merita, quibus per Spiritum sanctum repletur arca cordis. Gregorius: [*Gregor. ho. 5. in Euāgel. to. 3.*] Ante Dei oculos numquam est vacua manus a munere, si arca cordis repleta est bona volūtate. O cæcitas, tristatur homo, si perdit thesaurum mundi, & non curat si perdit fidem, charitatem, iustitiam, & patientiam pretiosum thesaurum Spiritus sancti? O si cogitaremus, cum quanta districtione thesaurus iste ponderetur in die redditionis, idest, mortis vel iudicij, antequam in domum thesaurorum cæli recipiatur, quàm diligenter eum custodiremus: [*Esdra 8. f*] Vigilate & custodite, donec appendatis coram principibus sacerdotum, & ducibus familiarum Israel in thesaurum domus Domini. Statera, in qua appendetur thesaurus iste, est Dei iustitia, vel iudicium: [*Prou. 16. b*] Pondus & statera, & iudicia Domini sunt. In hac ex vna parte exponentur omnia merita tua, ex altera parte corona, propter hoc semper time. Dicitur enim: [*Dan. 5. g*] Appensus es in statera, *et cet.* Principes autem & duces, coram quibus merita in iudicio ponderabuntur, sunt Apostoli, qui cum Domino in iudicio præsidebunt. De quarto: [*Prou. 24. a*] In doctrina replebuntur cellaria. Duo sunt cellaria, vnum Ecclesiæ militantis, alterum Ecclesiæ triumphantis. Vtrumque replet in doctrina illius doctoris Spiritus sancti de quo: [*Ioan. 14. d*] Ille vos docebit, *et cet.* Vasa primi cellarij sunt fideles Ecclesiæ. Hæc Dominus in doctrina veritatis replet gratia bonitatis. Augustinus: Vasa, quæ creatrix sapientia format, vt sicut adiutrix gratia replet, ne vacua sint, si strenuum operarium inuenerint. Magna autem huius cellarij vasa sunt doctores, & præcipue Apostoli vino Spiritus sancti repleti: [*Act. 2. b*] Musto pleni sunt. De his vasis propinatum est toti mundo. In cellario autem primæ quot sunt spiritus, tot sunt vasa vino Spiritus sancti plena. Si autem de vno vase, idest, de vnius sancti gloria inebriaris gaudio Spiritus sancti, quid ergo erit, quando de mille, immo de mille millibus, immo de omnibus vasis plenis, idest de omnibus sanctis simul in te vinum influet? Item quid ergo quando de illo pleno hauseris vase, de quo: [*Luc. 1. c*] Aue Maria gratia plena? *et cet.* Item quid ergo quando de illo immensissimo vase beatæ Trinitatis erit continua inebriatio? Psalmista: [*Psal. 35. b*] Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, *et cet.*

FERIA TERTIA PENTECOSTES.

SERMO I.

[*Ioan. 10. a*] OVes illum sequuntur, & cetera. Oues Christi sunt fideles, qui quadrupliciter sequuntur Dominum. Videlicet, in sancta conuersatione, in secura euolatione, in beata resurrectione, in æterna commansione. Primo modo in mundo, secundo in extremo, tertio in iudicio, quarto in cælo. De primo: [*Dan. 3. d*] Nunc sequimur te in toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam. Toto corde sequi debemus Dominum, non dimidio, sicut quidam, qui Dominum & diabolum sequuntur. Quidam enim bona opera facientes, se de illis laudari volunt, ita diabolum sequuntur: [*Mat. 6. c*] Nemo potest duobus dominis seruire. De istis: [*3. Reg. 18. d*] Vsquequo claudicatis in duas partes? si Dominus Deus est, sequimini eum: si autem Baal, *et cet.* Baal interpretatur deuorator, & significat diabolum, qui multas quotidie deuorat animas: [*1. Pet. 5. e*] Circuit quærens quem deuoret. Populus ille claudicans in duas partes cœpit sequi Dominum in toto corde, quando ignis de cælo dabatur, sicut ibidem legitur. Ignis iste Spiritum sanctum significat: [*Luc. 12.*] Ignem veni mittere in terram, *et cet.* O si ignis iste ad nos descenderet, toto corde nos sequi Dominum faceret. De secundo intelligi potest quòd transiturus per crucem de hoc sæculo Dominus Petro dicit: [*Ioan. 13. d*] Quo ego vado, non potes me modo sequi: sequeris autem postea. Securus autem erat Petrus, quando per crucem transiuit ad eam vitam ad quam Christus ad crucem præcessit. Primus autem qui Christum sequebatur fuit latro, cui dixit: [*Luc. 23. f*] Hodie mecum eris in paradiso. Quicumque ergo euolando de morte ad vitam Christum vult sequi, debet de cruce eum sequi. Crux autem pœnitentia est: [*Gal. 5. d*] Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt. Item de cruce sequūtur, qui cruce signati contra paganos in certamine moriuntur. Sed valde metuendum est, quia non omnis, qui in cruce moritur, Christum ad requiem sequitur, sicut patet in malo latrone cum Domino crucifixo. Qui enim vel iniustas possessiones, vel quamcumque voluntatem malam relinquere nolens moritur sub cruce, ibit cum malo latrone. Non enim sequitur Christum de cruce, qui non sequitur Christum in crucem. Bernardus: Væ semel, & væ iterum portantibus crucem Christi, & non sequentibus Christum. De tertio, de illo, qui habebat in capite diademata multa, & in ore gladium ex vtraque parte acutum, dicitur sic: [*Apoc. 19. b*] Vocabatur nomen eius verbum Dei: Exercitus, qui sunt in cælo sequebantur eum in equis albis. Verbum Dei Christus est, qui in iudicio habebit diademata gloriæ ad coronandum beatos, gladium autem sententiæ, ad feriendos malos. Tunc homo, vel ad coronam, vel ad gladium ibit. Augustinus: Numquid iudicium Dei tantummodo formidandum malis propter pœnam? & non amandū bonis propter coronam? Exercitus autem sanctorum, tunc de cælo, vel etiam de sepulchris sequentur ad locum iudicij, & iterum de loco iudicij ad cælum. Equi albi sunt corpora, quæ sancti resument in resurrectione. In his equis significatur militia vitæ præsentis: [*Iob 7. a*] Militia est vita hominis super terram, *et cet.* Quicumque in hoc equo bonus miles Christi fuerit, diadema prædictum accipiet. Multi autem fortiter agunt in debilibus equis, idest cordibus, & multi viles sunt in fortibus equis. Psalmista: [*Psal. 146. b*] Non in fortitudine equi, *et cet.* Non præsumat ergo qui habet hunc fortem equum, corpus scilicet robustum: multi enim credunt se fortiter in cella sedere, qui forte intra paucos dies per mortem eijcientur. Omnes enim nos de his equis eijciemur in morte, cum lanceam, scilicet mors, in cor nostrum fixerit. Lancea enim tam audacter transfigit equum Imperatoris, sicut pastoris. Bernardus: Quid in rebus humanis certius morte? quid hora mortis incertius? non miseratur inopiam, non diuitias reueretur. Non gratiæ cuiuslibet, non moribus, non ipsi denique parcit ætati, sed in resurrectione omnes ad equos redibimus, boni ad albos, mali ad nigros: [*Naum. 2. c*] Facies omnium sicut nigredo ollæ. De quarto: [*Apoc. 14. a*] Hi sunt, qui sequuntur agnum quocumque ierit. Et post pauca dicitur: In ore ipsorum non est inuentum mendacium, sine macula enim sunt ante thronum Dei. Ecce quales esse debent, qui Christum volunt sequi in cælum. Si ergo agnum sine macula sequi volueris, oportet te cælum intrare sine macula. Psalmista: [*Psal. 15. a*] Qui ingreditur sine macula.

SERMO II.

Ioan.10.b

Fur non venit, nisi vt furetur, & mactet & perdat? Sicut peruersus pastor dicitur diabolus, ita etiam fur dicitur, qui furatur nostra merita, mactat in culpa, perdit in gehenna. Perduntur autem peccatores a Deo, ab Angelo, a proximo, a diabolo. Perduntur a Deo iudicante, ab Angelo exequente, a proximo scandalizante, a diabolo tentante. De primo: Vnus est legis lator, & iudex, qui potest perdere & liberare, hic autem est Christus: Dominus iudex noster, Deus legifer noster, Dominus Rex noster. Legifer noster in mundo, iudex in iudicio, rex in cælo. Bene autem dicit: Perdere & liberare. Perdet enim non reddentes per bona opera fructum legis suæ. Liberat autem reddentes: Malos male perdet, & vineam suam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. Sicut enim in diluuio aliqui iusti per arcam liberati, iniusti extra arcam perditi sunt: Venit diluuium, & perdidit omnes: ita in iudicio ignis, pij a dextris liberabuntur, impij vero a sinistris perdentur, cum occisoribus Christi & alijs homicidis, cótra quos orat Psalmista: Ne perdas cum impijs, *et cet. vsque* vitam meam. De secundo dicitur: Rex vero cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit, hic dicitur de illis, qui ad nuptias Christi, & Ecclesiæ per fidem, & amorem non venerunt. Homicidæ autem sunt non solum qui facto, vel verbo, sed etiam animo proximum occidunt: Qui odit fratrem suum, homicida est. Item vel gladio malitiæ seipsos: Homo autem occidit per malitiam animam suam. Sed heu non sufficit peruersis occidere se, vel proximum, quin etiam quantum in se est, occidere tentant agnum illum, de quo: Qui occisus est ab origine mundi. Et: Rursum crucifigentes, *et cet.* Tales ergo perduntur in iudicio missis exercitibus angelorum: Mittet filius hominis angelos, *et cet.* Perduntur, *et cet.* Perduntur per angelos peruersi non solum in iudicio, sed etiam in mundo: vnde de Sodomitis dixerunt angeli: Delebimus locum istum, eo quòd increuerit clamor illorum Domino, qui misit nos, vt perdamus illos. De tertio: Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. Quocumque modo alius alium, exemplo, verbo, blanditijs, terroribus, negligentijs ad peccandum inducit, animam suam perdit. Quàm periculosum sit per scandalum perdere proximum, ostendit Eleazarus: Legitur enim quòd perdidit se corporaliter, ne proximos perderet spiritualiter. Augustinus: Eleazarus maluit vitam suam tormétis obijcere, quàm cuiquam magister perditionis existere. Sed heu de prælatis conqueritur Dominus: Grex perditus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos. Perdis ergo proximum scandalizando, sed quod est miserabilius, perdis teipsum mortaliter peccando: Quid proficit homini si vniuersum múdum lucretur, se autem ipsum perdat? Insanus autem esset, qui seipsum laqueo perderet corporaliter, magis autem insanus, qui se vitio perdit æternaliter. Gregorius: Nulla maior intelligitur insania, quàm pro delectatione momentanea obligare se ad æterna supplicia. Audi ergo consilium Sapientis: Ne des fornicarijs animam tuam in vllo, ne perdas te, & animam tuam, & hereditatem tuam: te æternaliter, hereditatem temporaliter, *et cet.* De quarto, Psalmus: Me expectauerunt peccatores, vt perderét me. Peccatores sunt dæmones, quorum omne studium est peccatum. Bene autem dicit: Expectauerunt. Sicut enim aucupes, sicut venatores, sicut latrones, sic illi ad perdendum hominem expectabant in insidijs. Psalmista; Sedet in insidijs cum diuitibus, *et cetera.* Sicut enim diuites denarijs, sic dæmones animabus insidiantur. Sed quare crudeles isti venatores, & fures non expectant? certe vt macerentur in culpa, & perdant comedendo in pœna. Ambrosius: Amat gluto procellum, vt comedat, sed numquã crudos comedit. Illos certe comedit, & perdit in inferno, quos igne auaritię assauit, vel aqua feruéte luxuriæ coxit in mundo: Frequenter eum in igné, & in aquã misit vt perderet. Qui ergo cum tribus pueris de isto igne, & cum Petro de aqua non fuerit liberatus, manebit æternaliter in ignis ardore, & aquæ frigore: Ad calorem nimium transiet ab aquis niuium.

Peccatores a quibus perdantur.

Iac. 4. c. — Mat.21.d — Gen. 8. c — Luc. 17. f — Mat. 25.d — Psal. 25. c — Mat.22. a — 1.Ioan.3.c — Sap. 16. b — Apoc.13. b — Heb. 6. b — Mat.13. e — Gen. 19.c — Rom.14. c — 2.Mac. 6.e — Ier. 50. a — Luc. 9. c — Eccli. 9. a — Ps.118. m — Psal. 10. b — Mat. 9. d — Dan.3.d.g — Mat. 14.d — Iob 24. d

SERMO III.

Repleti sunt omnes Spiritu sancto. Repletio Spiritus sancti est purgatiua, illuminatiua, perfectiua, & consummatiua. Purgat defectum, illuminat intellectum, perficit affectum, confirmat perfectum. De primo: Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. In hac repletione purgatus fuit Ioannes a culpa originali in vtero. Mystice autem mater ista est Ecclesia, vel religio, quæ nos in visceribus charitatis quasi in vtero portat. De hoc vtero: Mulier amicta sole, *et cetera, vsque* in vtero habens, *et cet.* Amicta sole in lucida conuersatione: Sic luceat lux vestra, *et cet.* Tunc perfecte contemnimus, quando in prosperitate non extollimur, in aduersitate non deijcimur, sicut stulti mundi amatores mutantur, secundum mutabilitatem temporalium: Stultus vt luna mutatur. Vnde talis non super lunam, sed sub luna est. Item corona duodecim stellarum in capite eius in æternorum contemplatione, quæ in duodecim articulis fidei fundatur. Sed heu multi coronam sub pedibus, lunã in capite habent, quando æternis temporalia præponunt. Filius de vtero huius mulieris nascitur quando in luce vitæ æternæ spiritus boni hominis transfunditur. Vnde bene dicitur ibidem Raptus est filius eius ad Deum, & ad thronum eius. Draco diabolus est, qui perfidia in exitu de mundo maxime insidiatur. Gregorius scribens de peruerso, in Homilia, ait: Ecce iuuenis prauus draconem vidit in morte cui seruierat in vita. Non autem solum malis, sed & bonis insidiatur in morte. Patet hoc, quia etiam illi insidiatur, qui ad thronum rapiebatur. De secundo: Spiritus Domini repleuit orbem, *et cet.* Qui continet omnia est homo secundum Gregorium in Homilia Ascensionis, qui ait: Cómune habet cum omni creatura. Sed quidam habent scientiam sine voce, qui multa sciunt, & parum docent: quidam vocem sine scientia, qui multum clamant & parum sciunt: quidam scientiam & vocem, & hos repleuit Spiritus sanctus, dans aquam sapientiæ cum imbre eloquentiæ, quot verba tot stellas pluunt. De tertio: Deus autem spei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo, vt abundetis in spe, & virtute Spiritus sancti. Ecce talibus vnctionibus replet animam Spiritus sanctus. Psalmista: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Quare repletio optime figurata est in vasis oleo miraculose repletis. Quære expositionem in octaua Paschæ, in sermone: *Accipite Spiritum sanctum.* Debes enim clausuram seruare in teipso, quærere vasa exemplorum in proximo, repleri oleo donorum a Deo. Sed si non vis sequi exempla sanctorum, sit tibi turpe non sequi exempla paganorũ, a quibus de contemptu mundi & de sobrietate, & de alijs virtutibus multa mutuari posses, sicut filij Israel vasa Ægyptiorum: Sed diligenter attende, quòd licet vasa multiplicentur, non tamen replentur, nisi ostia sensuũ claudantur. Sed præcipue claude ostium oris. Ambrosius; Ingreditur mors per ostium tuum, si falsum loquaris, si turpiter & procaciter. Clausæ sint ergo fores labiorum tuorum, & obseratum maneat vocis vestibulum. De quarto: Repletus ego sum fortitudine Spiritus Domini iudicio, & virtute. Fortitudine scilicet

Act. 2. a — Repletio Spiritus sancti. — Luc. 1. b — Apoc.12.a — Mat. 5. b — Eccli.27.b — Sap. 1. b — Gregor. ho. 29. in Euãgel.to.3. — Rom.15. c — Psal. 62. b — 4.Reg. 4.a — Exod. 12.f — Mich.3. c

1.Pet. 5. e licet resistendi in tentatione: Aduersarius vester diabolus, *et cet. vsque* fortes in fide. Item iudicio corrigendi in prælatione. Honor enim regis, Psal. 95. b idest prælati, iudicium diligit. Talis fuit repletio de qua Paulus repletus Spiritu sancto intuens in eum dicit: O Act. 13. b pleni omni dolo, *et cet.* Certe prælatus, qui modo pestilenti corripiendo diceret eum filium diaboli, & tanta animaduersione puniret, vix putaretur hoc facere ex Spiritu sancto, sed maligno. Et ecce Paulus repletus Spiritu sancto tam dure corripuit, & cæcitate puniuit. Bene ergo fuit pœnitentia in opere, & correptio in ore. Sed Spiritus sancti repletio fuit in corde. Item virtute persistendi in bona conuersatione. Gregorius: Virtus boni operis perseuerantia est: hanc virtutem Spiritus sanctus cælestibus, & spiritualibus qui per cælos significantur, confert. Psalmista: Psal. 32. b Verbo Domini, *et cet. vsque* Dominus.

FERIA QVARTA PENTECOSTES.

SERMO I.

Ioan. 6. e NEmo potest venire ad me, & cetera. Venire ad Dominum debet homo, qui inuitatur verbi exhortatione, allicitur præmij promissione, iubetur præcepti obligatione, trahitur beneficij exhibitione. De Ioan. 7. f primo: Si quis sitit veniat ad me, & bibat. Ecce si sitis salutem, inuitatus es venire ad salutem. Quo modo enim ad salutem veniret, quem Saluator non inuitaret. Augustinus: Nullus ad salutem credimus nisi Deo inuitante venire, nullum inuitatum salutem suam, nisi Deo auxiliante, operari, nullum nisi orantem auxilium promereri. Ait ergo: Si quis sitit, *et cetera*. Sitire est vehementer desiderare. Psalmista: Quemadmodum desiderat ceruus, *& cet. vsque* sitiuit anima mea. Vbi dicit Glossa, quòd Psal. 41. a ceruus senio grauatus excrescentibus pilis, atque cornibus, serpentem naribus haurit, quo hausto veneno, æstuat. Vnde fontem ad bibendum ardentissime desiderat, vt sic cornua & pilos deponat: ita volens reuerti ad Dominum, veneno vitiorum contractorum a serpente diabolo, vel cane se æstuare cognoscens, fontem gratiæ desiderat, vbi vitiorum pilos, & cornua superbiæ deponat: & sic reuiuiscit factus nouus homo: Deponite vos secundum pristinam conuersatio- Ephes. 4. e nem veterem hominem, *et cetera*. De secundo: Sinite Mar. 14. b paruulos venire ad me, *et cet.* Paruuli sunt humiles. Humilitate enim ad Christum venitur. Augustinus: Humiliter ad humilem venite: venite, si amatis, ne discedatis ab illo, *et cet.* Si allicit te venire ad amicum tuum refectio corporalis, quanto magis spiritualis? Mat. 11. d Venite ad me omnes qui lassati estis, *et cet.* Et si allicit te promissio regni, estote humiles, talium est enim regnum cælorum. Libenter possumus esse paruuli, idest humiles in oculis nostris, vt regnum consequa- Mat. 18. a mur: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, *et cet.* quod etiam significatur in Saul cui ait Sa- 1. Reg. 15. d muel: Nonne cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Vnxit quoque te Deus in regem. Bene dicit in oculis tuis, non in oculis aliorum, multi enim parui, & contemptibiles sunt in oculis aliorum, qui magni sunt in oculis proprijs. Item in oculis tuis dicit, non in oculis Dei. Augustinus: Esto paruus in oculis tuis, vt sis magnus in oculis Dei. Tanto enim apud Deum eris pretiosior, quanto fueris Mat. 14. d ante oculos tuos despectior. De tertio: Domine si Exo. 14. g tu es, iube me venire ad te super aquas. Quidam inter aquas veniunt sicut filij Israel per mare rubrum. Quidam super aquas sicut Petrus. Primi imperfectos

A & sæculares significant, qui terrenis inhiantes mare huius sæculi licet transeant, tamen pedibus affectuum terram tangunt. Sed secundi perfectos, & gloriosos significant, qui mare sæculi contemnentes, sub pedibus calcant. Tertij autem in mare sæculi intrantes submerguntur, scilicet Ægyptij, idest peccatores per vitia tenebrosi. Ægyptus enim tenebrosa interpretatur infernus. O quàm miserabilis est submersio, vanitas cor rapit, curiositas seducit, cupiditas allicit, voluptas deducit, luxuria polluit, torquet inuidia, turbat iracundia, cruciat tristitia, & sic miser talibus submergitur in vitijs omnibus. De quarto: *Nemo potest* Submersio miserabilis. B *venire ad me nisi Pater meus, qui misit me, traxerit eum.* Ne dicas quòd solus filius solicitus est pro nobis. Ecce nos filius & pater trahit. Quotiens enim beneficia Dei recipimus, totiens tracti sumus, inter quæ tamen nos maxime trahere debet passionis Christi beneficium, quod tam magnum ipse Christus iudicauit, quòd merito totum mundum trahere deberet. Vnde ait: Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad Ioan. 12. e me ipsum. Sed potest dicere aliquis: Ecce nemo potest venire ad Christum nisi tractus. Si ergo per gratiam non trahor, quo modo venire possum? Attende Exemplum pulchrum. homo: Ecce si modo igne, vel aqua, vel hostibus re- C pleta esset hæc ciuitas, & nullo modo euadere posses, nisi per turrim altissimam traheretis, & amicus tuus stans super turrim fune dimisso, inferius, paratus esset te, & quemlibet volentem trahere sursum: Si ergo tu manum ad funem non mitteres, vel si non traxeris, vel in media via funem relinquens caderes, tūc certe tua culpa esset, quòd non euaderes. Sic enim de fune gratiæ & charitatis, per quam Deus amicus verus paratus est omnes trahere ad alta, qui per manum boni operis funem gratiæ fortiter tenent. Vnde bene dicit: Si exaltatus fuero, *et cet.* Et certe non nouus amor, quo nos trahit, sed antiquus: In charitate Ier. 31. a D perpetua dilexi te, ideo, *et cetera*.

SERMO II.

NEmo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit illum. Trahit hominem Deus, Ioan. 6. e trahit homines diabolus, trahit proximus. Trahit Deus ad bonum, diabolus ad malū, trahit homo ad vtrumque. Tra- Deus quo modo trahat. hit Deus hominem a malo ad bonū, a bono ad bonū, a mundo ad cælum. Primo trahit incipientes, secundo proficientes, tertio peruenientes. De primo: Ego Ioan. 12. e si exaltatus fuero, omnia, *et cet.* Glossa: Omnia gene- E ra hominum de quibus diabolus eijcitur. Trahit autem quandoque per flagella, quandoque per beneficia. Vnde: In funiculis Adam traham eos in vin- Osee 11. a culis charitatis. Funiculi Adam sunt flagella, quia & ipse primus, & per eum nos flagellati sumus. Vincula vero charitatis Dei sunt beneficia. De secundo: Cant. 1. a Trahe me post te. Curremus in odorē vnguentorum tuorum. Currere est in virtutibus, & bonis operibus proficere: Sic currite vt comprehendatis. Vel curre- 1. Cor. 9. a re est feruenter diligere. Bernardus: Qui amat ardentius, currit velocius & peruenit citius. Vnguenta sunt F gratiarum charismata, quibus Deus fideles vnxit. Odor est bona fama. In odorem ergo vnguentorum Dei currimus, quando per famam virtutum & exempla sanctorum proficimus. Vt vero sic currere possimus, nos per gratiam trahi petimus. Augustinus: Trahe Domine in amorem tuum hoc ipsum quod sum. De tertio: Si direxerit ad eum cor suum, spiritum il- Iob 34. b lius & flatum ad se trahet, deficiet omnis caro simul & homo in cinerem reuertetur. Ecce quando caro in morte deficit, tunc spiritum Dominus ad se trahit, & certe qui nunc cor suum ad Dominum dirigit Spiritū sanctum ad se trahit. Tunc certe Dominus spiritum tuum ad se trahet si nunc per orationem, & per confessionem spiritum suum ad te trahit. Psalmus: Ps. 118. r Os meum

Diabolus quo pacto trahat.

Os meum aperiam,& attraxi,spiritum. Trahit quoque diabolus hominem de bono ad malum, de malo ad malum,de mundo ad infernum. De primo: Misit serpens ex ore suo post mulierem aquā magnam tamquam fluuium, vt eam faceret trahi a flumine. Præmittitur etiam ibidem quòd cauda eius trahebat tertiam partem stellarum. Os serpentis diaboli suggestionem, cauda vero humanam imitationem significat. Vel os diaboli est os hæretici, os mali consiliarij, os seminatoris discordiæ, os allicientis ad fornicationem, & similium. Flumen est abundantia iniquitatis. Cauda vero, quæ tegit turpitudinem, est quælibet sen tentia, vel appetentia alterius iniquitatem iniuste occultans, vel defendens, vel pallians. De secundo: Totum in hamo subleuauit, traxit illud in sagena sua. Hamus diaboli est reatus æternæ mortis, quē abscondit sub esca momentaneæ voluptatis. Sagena vero est consuetudo peccandi. Sicut enim sagena multis nexibus, sic consuetudo ex multis malis actibus conficitur, quando homo de vtero ad vitium trahitur. Sed heu diabolus piscem, quem sagenā de mundo extraxit, super carbones inferni mittit. De tertio: Erue eos, qui ducuntur ad mortem, qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses. Quod non solum de interitu tēporali,sed etiam æternali potest accipi,ad quod diabolus trahit. Gregorius: Maligni spiritus, egrediente anima, opera sua requirunt, mala replicant quæ suaserunt, vt sociam ad tormenta trahant. Ab hoc tractu quilibet amicum suum consilio, & auxilio liberare debet. Trahit etiam homo hominem ad culpam, ad gratiam, ad pœnam. De primo dicitur de iuuene, qui sequitur mulierem vagam: Ignorās quòd ad vincula stultus trahitur: Væ ei, qui ad fornicationem, ad rapinam, ad quodcumque vitium, vel de vtero ad vitium trahitur: Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, *et cet.* Tales similes sunt diabolo. Ambrosius: Tales, qui alios trahunt ad iniquitatem, in semetipsis dæmonum mysterium sunt, quamuis per naturam dæmones non sint. De secundo: Ascendit Simon Petrus, & traxit rete, *et cetera.* Homines, idest pisces per rete trahuntur ad terram viuentium. Trahendi sunt homines non solum verbis, vel consilijs,sed etiam exemplis & adiutorijs: Ad manus autem trahentes illum, *et cet.* Nota quòd Dominus eum specialiter diligit, qui ad bonum alios trahit. Gregorius: Ille apud Deum magis in amore Dei est, qui magis ad amorem Dei plurimos trahit. De tertio: Inijcient vobis manus, & persequentur trahentes in synagogas ad reges & præsides, propter nomen meum. Væ eis, qui alios iniuste ad iudicia, & ad pœnas trahunt.

Apoc. 12. d — Os diaboli quid. — *Abac. 1. d* — *Prou. 24. a* — Homo quo modo trahat. — *Prou. 7. d* — *Isa. 5. d* — *Ioan. 21. b* — *Act. 9. b* — *Luc. 21. c*

DOMINICA IN OCT. Pentecostes De sanctissima Trinitate.

SERMO I.

Isa. 6. b

SAnctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum, & cet. In veteri quoque testamento gloria Trinitatis prædicatur. Attendite Charissimi quòd Dominus Deus ter sanctus ab Angelis proclamatur. Sanctus enim est in seipso, sanctus in homine Christo, sanctus in opere sancto. Sanctus, inquam, est in tribus personis, in tribus substantijs vnius personæ, in tribus operibus vnius essentiæ, scilicet bonitatis diuinæ. De primo: Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. De hac sanctitate bene hic dicitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum.* Interlinearis: Sanctus Pater, sanctus Filius, sanctus Spiritus sanctus. Sanctus vtique est Pater: Pater sancte serua eos in nomine tuo, in vita bona, ne pereant in nomine diaboli in vita mala, dicitur enim quòd qui habuerit characterem bestiæ. Interlinearis, idest signum nominis eius,cruciabitur igne & sulphure. Item sanctus est Filius. Vnde Psalmus: Semel iuraui in sancto meo. Glossa: in homine Christo. Quid iurasti Domine? Iuraui, inquit, quòd semen filij mei, idest Christiani manet in regnum in æternum, & iuraui quòd thronus eius. Glossa, idest illi, in quibus insidet & dominatur, fulgebunt sicut sol in regno patris. Ecce vides quo modo Dominus iurauit in sancto suo quòd omnes pios gloriosissime glorificabit in regno. Et certe etiam iurauit in sancto suo quòd omnes impios sæuissime damnabit in inferno: Iurauit Dominus in sancto suo, quia ecce dies venient super vos, & leuabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis feruentibus. Item sanctus est Spiritus sanctus: Erit lumen Israel in igne, & sanctus eius in flamma. Spiritus sanctus est lumen illuminans, & sanctus est sanctificans, flammaq. inflammans animas nostras, & in linguis igneis inflammauit Apostolos. Per hanc certe flammam vitatur illa, de qua: Crucior in hac flamma. Sanctus est ergo Deus in tribus personis: Quis similis tibi magnificus in sanctitate, *et cet.* Terribilis est pater in potestate, laudabilis filius in veritate, mirabilia faciens. Spiritus sanctus in bonitate. De secundo: Quod ex te nascetur, *et cet.* De hac Christi sanctitate etiam bene dicitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus.* Sanctus in corde, sanctus in anima, sanctus in diuinitate. Sanctus est Christus in corpore. Psalmus: Sanctum est templum tuū, templum vtique corporis, de quo: Soluite templum hoc, *et cet.* Solutum fuit hoc templum vulneratione, & separatione ab anima, non corruptione. Psalmus: Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Glossa, idest putrefactionem. Item est sanctus Christus in anima. Psalmus: Custodi animam meam, quoniam sanctus sum. Glossa proprie hoc conuenit Christo: Custodit Dominus animas sanctorum suorum, *et cet.* Et quia anima Christi præ omnibus est sancta, ideo præ omnibus detestatur quidquid sanctitati contrarium est: Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius. Item sanctus maxime est Christus in diuina natura. Psalmus: Domini est assumptio nostra. Glossa, idest carnis nostræ, & sancti Israel regis nostri. Ecce quia carnem nostram assumpsit sanctus, & rex dicitur. Sanctificat enim, & regit nos assumptio in vtero Virginis per quam sanctus sanctorum ad nos venit ille vtique sanctus, de quo: Talis decebat vt esset nobis pontifex sanctus, & innocens. Sanctus in bono, & innocens est in corpore, in anima, in diuinitate: ideo bene additur, impollutus. Glossa: Corde. Item segregatus a peccatoribus. Glossa: Immunis ab omni vitio, hoc quoque ad animam. Item etiam excellentior cælis factus. Glossa: Quia eum Angeli adorant, hoc diuinitatis est. De tertio, psalmus: Sanctus in omnibus operibus suis. De hac sanctitate etiam bene dicitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus*, & cetera. Sanctus in opere creationis, sanctus in opere redemptionis, sanctus in opere glorificationis. De primo: Ego Dominus sanctus vester, creans Israel rex vester. Sanctus in creatione est Dominus, quia nullam iniquitatem, nullum ad iniquitatem creauit Dominus, nec dæmonem, nec hominem: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, *et cet.* Augustinus: Bona valde, quæ fecit quanto melior ille fuit, qui fecit. De secundo, hæc dicit Dominus Redemptor vester sanctus Israel. Propter vos emisi Babylonem, & detraxi vectes vniuersos, & Chaldæos in manibus suis gloriantes. Redemptor noster per passionem est: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis. Ambrosius:

Leuit. 19. a — *Ioan. 17. b* — *Apoc. 14. c* — *Psal. 88. a* — *Amos 4. a* — *Isa. 10. d* — *Act. 2. a* — *Luc. 16. f* — *Exod. 15. b* — *Luc. 1. d* — *Psal. 64. a* — *Ioan. 2. d* — *Psal. 15. c* — *Psal. 96. b* — *Prou. 6. b* — *Psal. 88. e* — *Heb. 7. d* — *Psal. 144. e* — *Isa. 43. c* — *Gen. 1. d* — *Isa. 43. c* — *Mat. 20. d*

sius: Plus debeo Domine Iesu tuis iniurijs quòd redemptus sum, quàm tuis viribus quòd creatus sum: redemptor iste emisit Spiritum sanctum, Apostolos & Doctores in Babylonem. Interlinearis: In mundum peccato confusum, & detraxit vectes vitiorum, & Chaldæos in ira sua gloriantes, idest dæmones per fluctus huius sæculi miseras animas circumducentes, & inde gloriantes. De tertio: Adducam filios tuos de longe, argentum & aurum eorum cum eis nomini Domini & sancto Israel, quia glorificabit te. Ierusalem, cui glorificatio hic promittitur, significat Ecclesiam, quæ a sancto Israel in cælo glorificabitur. Ille autem amplius cum Ecclesia ædificabitur in cælo, qui argento fidei & auro charitatis amplius in Ecclesia abundauerit in mundo. Augustinus: Ille apud Deū plus habet loci, qui plus attrahit non argenti, sed fidei. Sanctus ergo est Deus in tribus operationibus: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Qui erat in principio mūdi Creator, qui est in medio Redemptor, qui venturus est in extremo rumunerator.

Isa. 60. b — *Apoc. 4. c*

SERMO II.

Qvis appendit tribus digitis molem terræ? Tribus digitis. Interlinearis, idest potestate Trinitatis. Terra sicut ait beatus Gregorius significat Ecclesiam, quæ fide Trinitatis, quasi tribus digitis appendit. Considerandum autem quòd fide Trinitatis, quasi triplici funiculo trahimur, quasi tribus digitis appendimur, quasi tribus palmitibus reficimur, & inebriamur. Trahimur in conuersione, appendimur in conuersatione, reficimur in fruitione. Trahimur de profundo culpæ, appendimur in solido gratiæ, inebriamur mero gloriæ. De primo: Funiculus triplex difficile rumpitur. Funiculus triplex est fides Trinitatis. Glossa: Si fides Patris & Filij, & Spiritus sancti aduenerit, non facile rumpitur ista soliditas, hoc funiculo trahimur de cloaca diaboli, de lacu peccati: Extraxerunt Ieremiam funibus, & adduxerunt eum de lacu. Sed certe per funem fidei extrahi non poteris, nisi manus per bona opera ad funem miseris: Fides sine operibus mortua est. Funiculus fidei difficile rumpitur, qui nec gladio, nec igne, nec vetustate consumitur, primum patet in beato Paulo, & in multis alijs, qui in occisione gladij pro fide mortui sunt, quorum fides ferro scindi non potuit. Secundum patet in beato Laurentio, & beata Agnete, & Lucia, & quinquaginta oratoribus, qui pro fide ignem sustinuerūt. Tertium patet in tota Ecclesia: Ecclesia Abraæ fides vetustissima, ad hæc recens est, & erit in credentibus, vsque ad finem mundi. Funiculus enim fidei Trinitatis numquam consumitur, cum tamen non sit nouus, sed antiquissima, sicut patet in antiquissimis iustis. Augustinus: Fides Patriarcharum, Prophetarum, atque Apostolorum, vnde Deus, prædicat esse Trinitatem. Antiquissimus enim, patriarcha Abraam tres vidit, & vnum adorauit. Antiquissimus propheta Dauid ait: Benedicat nos Deus Deus noster, *et cet.* Antiquissimus etiam apostolorum: Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, *et cet.* De secundo dicitur hic: *Quis appendit tribus digitis molem terræ?* Terra significat Ecclesiam. Terra enim super aquas est: sic & Ecclesia super aquas Babylonis. Psalmus: ipse super maria fundauit eā, *et cet.* Fundata est enim tribus digitis in potestate, & fide Trinitatis: Baptizantes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Item terra est stabilis: sic & Ecclesia: Terra vero in æternum stat. Item terra diuisa est in tres partes, scilicet Asiam, Africam, & Europam. Vnde digitis bene tribus appensa est: sic & Ecclesia tres habet status, scilicet coniugatorum, viduarum, & virginum. Item terra fructificat: sic & Ecclesia meritis. Psalmus: Terra dedit fructum suum. Non tamen hæ tres insulæ æqualiter fructificant. Insula enim coniugatorum trigesimum, viduarum sexagesimum, virginum centesimum fructum dat. Vnde tertia insula optima est. Augustinus: Bonum Susannæ in coniugali castitate laudamus, sed tamen ei bonum Annæ viduæ, ac multo magis Mariæ Virginis anteponimus. Hæ tres terræ Ecclesiæ fide Trinitatis, quasi tribus digitis appenduntur. O fortissimus, & sapientissimus Deus, qui totam fidem Ecclesiæ sic appendit. Appendit inquam continendo in gratia, sine qua nihil possumus. Appendit terram super nihili, appendit & ponderando merita: Appendat me in statera iusta. Augustinus: Interior inspector est Dominus, illi appendit, illi examinat. De tertio: Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines. Vitis hæc est fides Trinitatis, de qua bene crescit vinum æternæ iucunditatis. Psalmus: Vinum lætificat cor hominis. Hoc mero lætificamur in fruitione beatæ Trinitatis. Augustinus: Res, quibus fruendum est, sunt Pater & Filius, & Spiritus sanctus. Hoc vinum pretiosum in vasis pretiosis, & speciosis appone. In regia vinum erat abundans, & præcipuum ponebatur, & præmittitur ibi: Bibebant autem qui inuitati erant aureis poculis. Require expositionem in sermone: *Deficiente vino.*

Isa. 40. c — *Eccls. 4. c* — *Ier. 38. d* — *Iac. 2. d* — *Gen. 18. a* — *Psal. 66. b* — *1. Ioan. 5. b* — *Psal. 23. a* — *Mat. vlt. d* — *Eccls. 1. a* — *Psal. 66. a* — *Iob 26. b* — *Idem. 31. a* — *Gen. 40. b* — *Psal. 103. a* — *Aug. lib. 1. de Doctr. Christ. c. 3. to. 3.* — *Esther. 1. c* — *Pag. 42.*

SERMO III.

Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, & cetera. Glossa: Per hoc apparet, quòd Iesus est veritas, verus Deus, & verus homo. De vtroque certum habemus testimonium. O vere magnum id testimoniū. *Tres inquit sunt, qui testimonium dant*, & cetera. Tres vtique credendi certissime, tres metuendi iustissime, tres diligendi veracissime, tres colendi dignissime. De primo: Ibimus viam trium dierum in solitudine. Via nostra est fides nostra trium personarum, quam vt rectius teneamus ipsam nobis per variam scripturam, ipsam per apertam figuram, ipsam per rationalem naturam, ipsam per omnem creaturam ostendit. Dico quòd Trinitas ostenditur per Scripturam, tam veteris, quàm noui testamenti. Vnde Psalmus: Verbo Domini, *et cet.* hic dicitur: *Tres sunt*, & cetera. Item ostenditur per figuram vbi legitur, quòd Abraam tres vidit, & vnum adorauit. Item per naturam ostenditur animæ rationali, propter quam dicitur: Faciamus hominem ad imaginem, *et cet.* Secundum Augustinum anima per memoriam, per rationem, per voluntatem est imago Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Patris per memoriam, Filij per rationem, Spiritus sancti per voluntatem. Væ ergo eis, qui imaginem istam summæ Trinitatis vitiant. Item ostenditur per omnem creaturam, quòd in omnibus creaturis vestigium est Trinitatis: Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. Glossa: In his tribus Dominus instituit, & gubernat, & iudicaturus est. De tertio: Ego tres sagittas mittam. Ionathas, qui hoc verbum dicit, significat Christum. Sagitta vero animam penetrans, est timor Domini. Tres sagittæ timorem significant, de quo: Benedicat nos Deus, Deus noster, *et cet.* & metuant eum omnes fines terræ. Nota quòd dicit Ambrosius: Trina Dei confessio Trinitatem indicat personarum, timorem autem sanctæ Trinitatis iuste habere debemus, propter eius potentiam insuperabilem, propter eius sapientiam inscrutabilem, propter eius iustitiam indeclinabilem. Potentia vtique sanctæ Trinitatis insuperabilis est: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, *et cet.* Et quis posset superare Dominum exercituum, cum etiam vnum de exercitu totus mundus superare non posset? Est & Dominus iste tam insuperabilis Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, propter quod ter Deus sanctus dicitur. Item sapientia sanctæ Trinitatis inscrutabilis est, quæ nos & extra,

1. Ioan. 5. b — *Exod. 3. f* — Trinitas veteris, & noui testamenti Scriptura ostenditur. — *Gen. 18. a* — *Gen. 1. d* — *Sap. 11. e* — *1. Reg. 20. d* — *Psal. 66. b* — *Isa. 6. b*

& extra, & intra agnoscit, & ab æterno cognouit: A O altitudo diuitiarum, *et cetera*, *vsque* quoniam ex ipso sunt omnia. Augustinus: Ex ipso ait, propter patrem, per ipsum dicit, propter filium suum; & in ipso, propter Spiritum sanctum. Item iustitia beatæ Trinitatis indeclinabilis est, licet quidam falsi consolatores falsam spem ingerant impijs: A, a, a, Domine Deus, prophetæ dicunt eis, non videbitis gladium. Quid est seueritas diuinæ iustitię, nisi gladius timoris? Propheta gemens ter clamabat, a, quasi dicat: A iustissime Pater Deus, a iustissime Fili Deus, a iustissime Spiritus sancte Deus, *et cet.* Item iniustitia nostra inexcusabilis est & pœna, quia ipsa timēda ineuitabilis est: Væ, B væ, væ, habitantibus in terra, idest in terrenis vitijs. Væ qui offendunt patrem, væ qui offendunt filium, væ qui offendunt Spiritum sanctū. Væ eis quia dicit Augustinus: Qui in pace non fuerit inuentus, abdicatur a patre, exhereditatur a filio, nihilominus a Spiritu sancto efficitur alienus. De tertio: Amice commoda mihi tres panes, *et cet.* Amicus iste secundū Glossam est Deus, panis confortans est amor Dei. Tres autem panes sunt, quia tres personæ amandæ sunt. Amanda est beata Trinitas propter beneficium creationis, incarnationis, glorificationis, iustificationis. Ista enim sunt quattuor beneficia, scilicet Trinitatis. Patet in C primo opere creationis, vbi dicitur. In principio creauit Deus, *et cetera*. Patrem intellige, cum dicitur Deus: Filium, cum dicitur in principio; Spiritum sanctum, cum dicitur: Et spiritus Domini ferebatur, *et cet.* Item patet in opere incarnationis, vbi dicitur Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obūbrabit tibi. Ideoq. & quod nascetur ex te sanctū, vocabitur Filius Dei. Ecce hic apertissime exprimūtur tres personæ. Item patet in opere iustificationis, vbi dicitur: Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Vnde etiam in baptismo Christi apparuit Trinitas personarum. Item patet in opere glo- D rificationis, vbi in transfiguratione apparuit Spiritus sanctus in nube candida. Sed quare in baptismo in columba, & hic in nube? Ad hoc respondet hic Glossa: Spiritus sanctus in baptismo apparuit in columba, hic in nube lucida, quia qui modo simplici corde fidem seruauerint, aperta visione contemplabuntur. Pensa ergo charissime quàm beatissima Trinitas amanda sit, quæ sic tota nobis intendit, immo quæ se totam nobis impendit. Augustinus: Pater filium dedit in pretium redemptionis, Spiritum sanctum in priuilegium adoptionis, se denique totum seruat hereditatem adoptatis. De quarto: Ab oriente portæ E tres, *et cet.* Portæ cælestis ciuitatis sunt virtutes, quibus Deo deseruitur. Porta ergo orientalis est prudentia in eligendis. Per hanc portam non caro, sed spiritus inducere nos debet, vt non carnalem, sed spiritualem prudentiam sequamur: Eleuauit me spiritus, & introduxit me ad portam orientalem, *& cet.* Hic autem sunt tres portæ, quia per prudentiam colēdæ sunt tres personæ. Item porta aquilonis est fortitudo in aduersis: Venerunt ad portam ferream, *& cet.* Hic quoque tres sunt portæ, quia fortitudine tres personæ colendæ sunt. Item porta australis est temperantia in prosperis, quæ heu sæpe succenditur igne F voluptatis, & cupiditatis: Portæ combustæ sunt igni. Hic etiam tres sunt portæ, quia per temperantiam tres colendæ sunt portæ. Item porta oculi est iustitiæ porta, *et cet.* Hic similiter sunt tres portæ, quia per iustitiam colendæ sunt tres personæ.

Rom. 11. d — Ier. 14. b — Apoc. 8. d — Luc. 11. a — Gen. 1. a — Luc. 1. d — Mar. vlt. d — Mat. 3. d — Mat. 17. a — Apoc. 21. d — Ezec. 11. a — Act. 12. b — Neem. 2. e

SERMO IV.

BEnedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus. Consuetudo est apud fideles quòd transitum faciente Pontifice, petit pupulus benedictionem. Sed ecce Pontifex matris Ecclesiæ paradisi, præbendarum cælestium dispensator Deus Trinitas, qui æternam habet in cælo mansionem, hodie quasi transitum facit per terram nostram, dum ante oculos mentis nostræ transitoriæ reducitur, per temporalem recordationem, quam beati spiritus in cælo iugiter contemplantur per beatam visionem. Hieronymus: Conuenienter petit Ecclesia benedictionem, dicens: Benedicat nos, *et cet.* In quibus verbis Ecclesia duo tangit. Quid petat, quoniam benedictionem, cum dicit: Benedicat nos, *& cet.* Et hoc prudenter petit, quia est tale, quod decet Deum dare, & nobis prodest accipere. Tangit etiam a quo petat, quoniam a Deo Trinitate, non enim est alius, qui hoc possit dare. Et hoc tangitur cum dicitur: Deus Deus noster, & iterum Deus. Vnitas enim nominis quod est Deus, significat vnitatem diuinæ essentiæ. Eiusdem autem nominis trina repetitio notat sacramentum trium personarum in vnitate essentiæ, vt sit sensus: Benedicat nos Deus Pater: benedicat nos Deus Filius (hic enim proprie noster est, nobis datus: Filius datus est nobis,) benedicat nos Deus, scilicet Deus Spiritus sanctus. Hic enim est sacratissimus personarū ternarius, quæ tres personæ sunt vnus Deus, cuius etsi non sit exemplum conueniens in creatura, propter eius nimiam inferioritatem respectu beatæ Trinitatis, sicut nec est exemplum conueniēs de milite picto carbone, & milite armato in acie: videmus tamen tria in vno sole, scilicet lucem, splendorem, & calorem, & vnus est sol, qui lucet, & splendet, & calet, quoniam non dicitur lux, splendor, nec vterque calor, sed a luce splendor manat coæternus luci. Ita Pater non est Filius, sed a Patre Filius coæternus patri & luce, & splendore. Nec calor est a luce tantum, nec a radio tantum, sed a luce & radio. Pariformiter Spiritus sanctus, nec a patre tantum, nec a filio tantum, sed a patre & filio. Hinc dicitur filius oriens splendor lucis æternæ. Spiritus sanctus vero ignis, siue amor procedens ab vtroque: & isti tres quamuis tres sint personarum distinctiones, tamen non sunt nisi vnum in deitate: Quia tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt: Quod notat Ecclesia cum dicit: *Benedicat nos Deus, & cet.* Cum autem Ecclesia ter Deum repetat, non tamen dicit nisi bis benedicat, vt innuat quòd a trino Deo duplicem benedictionem exoptet, videlicet benedictionem gratiæ, & gloriæ. Nam est alia duplex benedictio, quam non curat, videlicet, benedictio adulationis, & benedictio fortunæ. Nota ergo per totum quadruplex genus benedictionum. Est namque benedictio, adulatio deceptionis, de qua Psalmus: Quoniam laudatur peccator in desiderijs, *et cet.* Hæc est benedictio, quæ peccatores consecrat diabolo. Hæc est vnctio extrema peccatorum, qua præparantur igni æterno, vt melius ardeant, de qua Psalmista: Corripiet me iustus in misericordia, *& cet.* Nota quòd amplius diligit, qui hominem de igne extrahit per crines, quàm qui oleū infundens ignem accendit. Hæc est benedictio mala qua qui sibi benedicunt, a Deo maledicuntur: Maledicam benedictionibus vestris, quod erit in iudicio, cum dicetur: Ite maledicti, *& cetera*. Est benedictio fortunæ, & hæc est benedictio vana, quia est secundum vulgi opinionem tantum. Psalmus: Promptuaria eorum plena, *et cet.* Sequitur: Benedixerunt populum, *et cet.* Verumtamen, *vsque*: Beatus populus cuius Dominus Deus eius. Beatum, inquit, dixerunt. Hæc est benedictio, secundum dici, non secundum esse.

Psal. 66. b — Consuetudo fidelium — Isa. 9. b — 1. Ioan. 5. b — Psal. 10. a — Psal. 140. b — Malac. 2. d — Mat. 25. d — Psal. 143. d

esse, quia plus nocet, quàm prosit, quia hominem a vera beatitudine auertit. Exemplum de vitro, & speculo. Cum enim speculum frangitur, abijt pulchritudo hæc in nihilum. Psalmus: Anima eius in vita benedicetur ipsius, sequitur: Introibit in progenies patrum, *et cet.* Ideo: Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, *et cet.* Est benedictio gratiæ, de qua: Gratia Dei sicut paradisus in benedictionibus, & bene, quia conformat animam cum paradiso: quia ibi serenitas aeris, tranquillitas loci, fertilitas conscientiæ, decor terræ, vbertas vitæ, ipsius temporis congruitas, ibi splendor cognitionis Dei, ardor dilectionis, ros deuotionis: Ego quiescam & considerabo in loco meo. Sicut meridiana lux clara est, & sicut nubes roris in die messis. Hanc petit Ecclesia, cum dicit: Saluum fac populum tuum Domine, & benedic hereditati tuæ, *et cet.* Est benedictio gloriæ. Psalmista: Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem & vitam, *et cet.* De qua: Benedictio Domini diuites facit, *et cet.* Hæc est benedictio dexteræ, quam accipient quibus dicetur: Venite benedicti Patris mei, *et cetera.* Nota quòd sollemne fit festum, vbi tantus est qui cantat Inuitatorium. Ad illam est suspirandum: In hoc vocati estis, vt benedictionem hereditare possideatis. Notandum autem, quòd pluribus generibus hominum solet dari benedictio. Primo confitentibus, quando absoluuntur, & hi sunt pœnitentes: Benedictio Domini super caput iusti. Illius iusti de quo: Iustus in principio accusator est sui, qui facit iustitiam, de qua: Ante iudicium para iustitiam, quæ consistit in pondere contritionis, & in numero confessionis, & in mensura satisfactionis. Sequitur in eadem auctoritate: Os autem impiorum operit iniquitatem, scilicet, mali timoris, vel amoris, vel pudoris. Itaque peccatum vel celant, vel negant, vel excusant, sed tamen qui abscondit scelera sua, non dirigetur. Secundo benedicitur offerentibus, cum eorum munera recipiuntur. Offerentes sunt deuotione Domino seruientes, quia exhibent Deo hostiam sanctam viuentem: Isti benedicuntur exemplo Abraæ, qui volens filium offerre benedictionem assecutus est: Per semetipsum, *et cet.* Et nota quòd Deus voluit filium in benedictionem sibi offerri, sed non occidi, sed arietem occidi voluit. Exemplum etiam in Iacob, qui cibos offerens patri ab eo benedictus est. Et nota, quòd consilio matris inuenit Iacob domi, quæ placita sunt patri: Esau vero proprio consilio venatur, & non prodest ei. Item offerentes sunt eleemosynã largientes: Pauperi porrige manum tuam, vt perficiatur propitiatio, & benedictio tua. Tertio militantibus, cum bellum fidei ingrediuntur, vt a legato, vel Papa. Hi milites sunt tentationibus resistentes, vel in tribulationibus patientes: Si quid patimini propter iustitiam: Si exprobramini in nomine eius, beati eritis, *et cet.* Exemplum de Iacob, qui fortiter luctando benedictionem meruit. Vnde dixit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et benedixit ei in eodem loco. Quarto datur benedictio nubentibus, secundum quòd dicit Raguel filiæ suæ cum daret eam Tobiæ: Deus Abraam, Deus Isaac, & Deus Iacob sit vbique, *et cet.* & impleat benedictionem suam in vobis. Per nubentes intellige etiam virgines consecratas, & animas religiosas, quæ propter amorem Christi regnum mundi contempserunt, & ea, quæ mundi sunt. Quibus dicitur illud: Benedicta es a Domino filia, quæ non es secuta iuuenes pauperes, siue diuites. Noli ergo metuere, sed quidquid dixeris mihi faciam tibi. Nota totam auctoritatem.

Psal. 48. d · *Isa. 3. c* · *Eccli. 40. c* · *Isa. 18. b* · *Psal. 27. b* · *Psal. 132. a* · *Prou. 10. c* · *Mat. 25 d* · *1. Pet. 3. b* · *Prou. 10. a* · *Prou. 18. c* · *Eccli. 18. c* · *Prou. 28. b* · *Rom. 12. a* · *Gen. 22. d* · *Gen. 27. b* · *Eccli. 7. d* · *1. Pet. 3. c* · *1. Pet. 4. c* · *Gen. 32. f* · *Tob. 7. d* · *Ruth. 3. c*

DOMINICA PRIMA POST OCT. PENTEC.

SERMO I.

Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Videns Dominus noster Iesus Christus misericordiam, & charitatem refrigescere, malitiam & carnalitatem inualescere, voluit nos in proposito verbo, secundum regulam diuinæ pietatis dirigere ad opera misericordiæ, & charitatis, cum dicit: *Estote misericordes,* & cetera. Sed quia nulla nostra operatio potest esse recta, nisi secundum regulam diuinæ exemplaritatis dirigatur, ideo in verbo proposito primo hortatur ad subuentionem alienæ necessitatis, excitando affectum, cum dicit: *Estote misericordes.* Secundo proponit informationem diuinæ exemplaritatis, dirigendo intellectum, cum subdit: *Sicut & Pater vester misericors est.* Primo ergo mouet nos ad subuentionem alienæ necessitatis, excitando affectum, cum dicit: *Estote misericordes.* Tria enim sunt per quæ hortatur nos Dominus Iesus Christus ad opera pietatis, & misericordiæ. Primum est benigna informatio diuinæ exemplaritatis, rationalem dirigentis. Secundum est magna promissio multiplicis vtilitatis, concupiscibilem allicientis. Tertium est acerba punitio diuinæ seueritatis, irascibilem concutientis, vt sic quos non mouet ad misericordiam diuinũ exemplum, moueat vtile promissum, vel saltem terribile supplicium.

Primo mouet nos ad misericordiam benigna informatio diuinæ exemplaritatis, dirigentis rationalem, quæ in tribus aliquo modo apparet. Primo in gratuitæ vocationis instantia. Secundo in diuturnæ expectationis patientia. Tertio in benignæ susceptionis clementia. Vnde misericors Deus peccatores instanter vocat, patienter expectat, & clementer suscipit. Primo misericordia Dei apparet in gratuitæ vocationis instantia. Vnde: Misericordiam volo, & non sacrificium: non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Misericors Deus licet a peccatoribus turpiter contemnatur, tamen non dedignatur mittere filium, & ab eis prius petere pacem per instantiam gratuitæ vocationis, eo quòd auidius optat nostram salutem quàm aliquod aliud sacrificium. Gregorius: Debemus saltem misericordiam vocationis erubescere si eius iustitiam nolumus formidare: quanto ampliori improbitate contemnitur, tanto contemptus non dedignatur. Charissimi accipiamus exemplum tantæ benignitatis in mente, & petamus prius pacem ab his, qui nos persequuntur, & offendunt, quamuis culpa non sit ex parte nostra, quia secundum Gregorium: Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est. Et tunc induemur viscera misericordiæ, sicut veri electi Filij Dei Patris misericordiæ, qui per viscera suæ misericordiæ veniens ex alto prius petijt in hoc pacem, vocando ad pœnitentiam. Secundo apparet diuina misericordia in diuturnæ expectationis patientia. Vnde: Misericordia Domini quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes. Cum enim homo peccat, iniuriatur Creatori suo, & etiam filium Dei in semetipso crucifigit: & ideo statim dignus est totali consumptione, nisi esset diuina misericordia, quæ patienter, & longanimiter expectat eum, quasi dissimulans peccata eius: quia si statim peccatorem puniret, postea cui parceret non haberet. Ergo dilectissimi, exemplo diuinæ misericordiæ peccatorem supportantis patienter, & expectantis longanimiter, supportemus defectus, dicta facta, & verba aliorum, quæ nobis

Luc. 6. c · *Mat. 9. b* · *Luc. 1. f* · *Thren. 3. e*

nobis displicent, nec statim prorumpamus in iram, & assumamus vindictam, sed longanimiter eius correctionem voluntarie expectemus, alioquin displiceret Deo, & timendum esset ne Deus faceret similiter. Tertio apparet diuina misericordia in benignæ susceptionis clementia. Et de hoc exemplum habemus de filio prodigo: Vidit illum pater suus, & misericordia motus est: & occurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum. Ecce quòd pater misericordiæ Deus propter horrorem preteritarum fœditatum, non deuitat peccatoris consortium, scilicet sic perditi filij, immo clementer suscipit eum ad osculum pacis, & cócordiæ. In cuius signum iubet ei tradi annulum in manu eius, idest cófœderationem suæ beneuolentiæ, & calceamenta in pedibus, idest gratiam in effectibus, & vestiri stola prima, idest restitui in puritatem pristinam. Vnde notabile est, quòd iste videtur prius pœnituisse quadam coacta necessitate, & tamen eius pœnitentia est Deo accepta, propter hoc ibi, dicit Augustinus: Quæcumque necessitas cogat peccatorem ad pœnitentiam, non peccati quantitas, nec vitæ enormitas, nec hominis extremitas excludit a venia, si perfecta fuerit voluntatis terminatio, sed in amplissimos sinus mater charitatis filios prodigos suscipit reuertentes. Ergo ad illud exemplum misericordiæ, clementer suscipientis inimicos, & totaliter condonantis debita, hortatur Apostolus: Estote inuicem misericordes, & benigni, condonantes inuicem sicut Deus in Christo nobis condonauit. Vbi Ambrosius: Si alter in alterum peccet, cóndonate commissa, sin autem, Deus repetet & remissa: quia si in his contemptus fuerit, sententiam, quam per misericordiam dederat, per iustitiam reuocabit.

Luc. 15. e

Ephes. 4. g

S. Amb. in ca. 4. Epist. ad Ephes. to. 3.

Secundo mouet nos ad misericordiam magna promissio omnimodæ vtilitatis, allicientis concupiscibilem. Triplicem vtilitatem homini facit misericordia, ad quam omnis alia bona vtilitas potest reduci, & propter hoc totaliter deberet ad opera misericordiæ allici affectus. Nam misericordia primo liberat a peccato, resoluendo vincula culpæ. Secundo locupletat in merito, augmentando dona gratiæ. Tertio beatificat in præmio, producendo ad gaudia vitæ. Primo misericordia liberat a peccato resoluendo vincula culpæ. Vnde: Misericordia & veritate redimitur iniquitas, in timore Dei declinat omnis a malo. Homo enim qui vendiderat animam suam diabolo per iniquitatem, potest animam redimere per misericordiam, & veritatem. Optima coniunctio est veritas iustitiæ, & pietatis, & misericordiæ. Nam per veritatem iustitiæ in punitione, & detestatione vitiorum per pœnitentiam purgatur culpa, sed per pietatem misericordiæ in subuentione pauperum per eleemosynas dimittitur pœna: tamen hoc dicitur fieri in timore Dei tamquam in principio omnis boni, per quem declinat omnis a malo. Nam qui sine timore est non iustificabitur. Similiter de hoc dicitur: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Dignum est enim, qui misericordiam ab aliquo postulat, vt misericordiam cum alio faciat, & ex seipso cognoscat, quæ sunt proximi. Secundo misericordia locupletat in merito, augmentando dona gratiæ. Vnde: Feneratur Domino, qui miseretur pauperis. Sicut enim cito per vsuram locupletatur homo diuitijs temporalibus, sic per misericordiam diuitijs spiritualibus. Nam hæc est vna virtus, quæ multiplicat per spiritualia, & temporalia, & etiam leuat in sublimem locum gloriæ. Vnde: Omnis misericordia præparat locum secundum opera sua. Omnis misericordia in sex suis operibus continetur, quæ cuilibet secundum quòd in eis fuerit exercitatus, præparat locum plenum diuitijs diuinitatis in gloria, quæ quidem sex opera misericordiæ in hoc versu cótinentur:

Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Perfectus enim misericors dicitur visitare infirmos, cibare, & potare ieiunos, redimere captiuos, tegere nudos, colligere peregrinos, condere siue sepelire mortuos. Quinque vero istorum operum extrahuntur de textu Euangelij: Esuriui & dedistis mihi manducare, sitiui & dedistis mihi bibere, hospes eram, & collegistis me, nudus & cooperuistis me, infirmus & visitastis me, in carcere & venisti ad me. Sextum vero opus misericordiæ, quod est sepelire mortuos, potest haberi libro Tobiæ. Tertio beatificat in præmio, perducendo ad gaudium vitæ. Vnde: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur, de panibus suis dedit pauperi, acquiret victoriam, & honorem. Homo pronus ad misericordiá dedit de panibus suis pauperi esurienti: ideo acquiret honorem gloriæ, quoniam benedicetur illa benedictione de qua dicitur: Venite benedicti Patris mei percipite regnum quod vobis paratum est ab initio mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Nam beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, secundum quòd dicitur.

Triplex vtilitas ex misericordia.

Prou. 16. a

Dan. 4. e

Prou. 19. c

Eccli. 16. b

Mat. 25. d

Tob. 2. b

Prou. 22. b

Mat. 25. d

Mat. 5. a

Tertio mouet nos ad misericordiam acerba punitio diuinæ seueritatis, quæ in tribus manifestatur. Nam non facientes misericordiam primo spoliantur beneficio gratuitæ donationis. Secundo vituperantur opprobrio diuinæ redargutionis. Tertio cruciantur supplicio æternæ damnationis. Primo non facientes misericordiam spoliantur beneficio gratuitæ donationis. Vnde: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum. Et iratus Dominus eius tradidit eum tortoribus quousque redderet vniuersum debitum. Ecce quòd Dominus ab isto, qui noluit facere misericordiam cum proximo suo, suum beneficium gratuitæ donationis, quod per misericordiam ei fecerat, per iustitiam repetit. Secundo non facientes misericordiam vituperantur opprobrio duræ increpationis. Vnde: Qui calumniantur egentem, exprobrat factori suo, honorat autem eum, qui miseretur pauperis. In malitia sua expelletur impius. Sicut enim qui miseretur pauperis honorat Deum in paupere, sic qui claudit viscera misericordiæ pauperi exprobrat, & facit vituperium factori suo in paupere: & ideo talis dignus est, tamquam impius expelli in malitia suæ impietatis a consortio sanctorum, & etiam exprobrari vituperio duræ increpationis, secundum quòd dicitur: Discedite a me maledicti in ignem æternum: esuriui enim, & non dedistis mihi manducare, sitiui, & non dedistis mihi bibere, hospes eram, & non collegistis me: nudus fui, & non cooperuistis me, infirmus & non visitastis me, in carcere, & non venistis ad me. Tertio non facientes misericordiam cruciabuntur supplicio æternæ damnationis. Vnde: Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non facit misericordiam. Tota iudicialis sententia, & discussio iudicis erit, secundum exhibita, & non exhibita opera. Nam qui misericordiam fecerunt, habebunt vitam æternam, qui misericordiam negauerunt, cruciabuntur supplicio æterno. Vnde diues qui micam panis negauit Lazaro pauperi, visus est cruciari flamma infernali. Rogemus ergo, *et cet.*

Mat. 18. d

Prou. 14. d

Mat. 25. d

Iac. 2. b

Luc. 16. e

SERMO II.

Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est. Misericordia vtilissima, qua homo in mundo gratiam, in extremo fiduciam, in iudicio misericordiam, in cælo gloriam meretur. De primo: Misericordia, & veritas non deserant te: & inuenies gratiam coram hominibus. Exemplum de Cornelio. Misereri autem debes tuiipsius pereuntis. Miserere animæ tuæ, placens Deo. Certe immisericordior es animæ tuæ, ipsam

Luc. 6. c

Prou. 3. a

Act. 10. a

Eccli. 30. d

ipsam per peccatum occidendo, quàm Iudas corpori suo, ipsum iugulando. Item misereri debes Christi patientis, in cuius persona dicitur: Miseremini mei, &c. Item proximi tui indigentis. Vnde hic: *Estote* (inquit) *misericordes, &cet.* non tantum benefaciendo, sed etiã ignoscendo. Et: Estote benigni inuicem misericordes, sicut & Deus in Christo donauit nobis. Alioquin time illud: Nonne oportuit, & te miserere. Augustinus: Duo sunt opera misericordiæ, quæ nos nunc habere debemus: Dimitte, & dimittetur: date, & dabitur vobis. Qui has misericordiæ regulas non sequuntur, non sunt imitatores patris misericordiæ, sed patris diaboli, qui nullam habet misericordiam. Crudelis est, & non miseretur. De secundo: Quo modo potueris, sic esto misericors, *etcet.* vsque fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna in die necessitatis, quæ erit dies mortis, in qua eleemosyna erit fiducia magna ad euolandum: sicut fiducia aquilæ sunt alæ duæ. Datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, *etcet.* Aquila liberalissima est. Sic igitur anima misericors communicet substantiam suam indigentibus: sicut aquila escam suam auibus. Per duas alas duplex misericordia significatur. Vna ex septem operibus spiritualibus, quæ sex pennis constat, de quibus versus:

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

Alia ex sex operibus misericordiæ corporalibus, quæ sex pennis constat, de quibus: Esuriui, *etcet.* septima tamen additur in Tobia, scilicet sepelire mortuos. Vnde versus:

Colligo, poto, cibo, redimo, tego, visito, condo.

His alis anima misericors draconem diabolum euadit in morte. Ambrosius: Sola misericordia comes est defunctorum. De tertio: Iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecerit misericordiam. Misericordia superexaltat iudicium. Tunc certe beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam, *etcet.* O vere optima aduocatrix misericordia. Nota, quòd quandoque reus euadit iudicum humanum, vel per bonum aduocatum, vel munus absconditum, vel preces amicorum: sicut etiam in iudicio diuino misericordia est optima aduocata. Misericordiæ enim opera sunt quasi pro nobis allegantes. Psalmus: Iucundus homo, qui miseretur, Glossa: Hæc facta, sunt quasi sermones, quibus defendetur in iudicio. Ecce misericordia non solum est in dando, sed etiam in cõmodando, sed sine vsura. Psalmus: Tota die miseretur, & commodat: quæ benedictio pro operibus misericordiæ dabitur. Venite benedicti patris, *etcet.* Item misericordia est munus pretiosum. Munus absconditum extinguit iras. Hoc munere redimimur de manu iudicis. Augustinus: Redime te, dum viuis: redime teipsum, dum potes: redime te, dum pretium habes in manibus: redime te ne dum mors amara te præuenit, & vitam simul, & pretium perdas. Item misericordia est optima interuentrix. Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te orabit ad Dominum. Tunc certe plus valent preces misericordiæ, quàm omnium sanctorum. Nec acquiescet cuiusquã precibus. De quarto: Dauid in sua misericordia consecutus est sedem regni in sæcula. Ecce misericordia facit nos reges cælestes. O ambitiose, o auare, quàm libenter emeres denario, vel coronam Imperij, vel Franciæ. Certe melius forum habes de corona æterna, quam acquiris sola bona voluntate, si aliud nõ habes: quàm etiam si mille marchas auri pro ipsa expenderes in opera misericordiæ. Incomparabiliter enim plus valet corona gloriæ, quàm tot coronæ mundanæ, quot denarij sunt in mille millibus marchis. Hæc autem per misericordiam comparatur. Psalmus: Qui coronat te in misericordia, *et cet.* Bernardus: O quanta beatitudo, pro paruis magna recipere: æterna pro breuibus: pro perituris semper viuentia, & habere Deũ debitorem?

Iob 19. c — *Ephes. 4. g* — *Mat. 18. d* — *Ier. 6. f* — *Iob 4. b* — *Apoc. 12. b* — *Mat. 25. d* — *Tob. 1. d* — *Iac. 2. c* — *Mat. 5. a* — *Psal. 111. a* — *Psal. 36. c* — *Mat. 25. d* — *Prou. 21. b* — *Eccli. 29. b* — *Prou. 6. d* — *1. Mach. 2. f* — *Psal. 102. a*

SERMO III.

Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. Sicut pro bona bonam, sic pro mala mensura malam recipietis. Eadem mensura, qua mensi fueritis proximis vestris bonum, vel malum in mundo, remetietur vobis bonum, vel malum in iudicio. Ponam in pondere iudicium, & iustitiã in mensura. Considerandum autẽ quòd est mensura naturalis, vsualis, criminalis, virtualis, doctrinalis, æternalis. De prima: Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. Vnde anima est mensura capacissima, numero vnica, & simplicissima, pondere leuissima: peccando autem fit arctissima quæ capacior fuit cælo, & mundo: quoniam capax fuit Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Qui potest capere capiat. In peccatis vix capit misericordiam Spiritus sancti. Item peccando fit diuersissima. Fit enim leo per auaritiam, lupus per superbiam, porcus per luxuriam, sic adapta de singulis. Psalmus: Comparatus est iumentis insipientibus, *et cet.* Ioannes Chrysostomus super Ioannem: Excogita quantum est malum Christo volente nos ex hominibus pares angelis facere, nosipsos ex hominibus ad feras transponere. Ventri enim seruire, & pecuniarum concupiscentia detineri, & irasci, & mordere, & calcitrare, non hominis, sed ferarum est. Item peccando fit grauissima, vt subito mergatur in infernum. Submersi sunt quasi plumbum in aquis, *et cet.* In puncto ad infernum descendunt. De secundo: Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura. Hic dic de multis fraudibus, quæ sunt in ponderibus, & in mensuris. Has fraudes licet nunc non videat, qui decipitur: tamen videt, qui decipi non potest. Augustinus: Nõ videt furtũ, cui appendit: sed videt qui te, & ipsum appendit. Et heu quia per iniustas mensuras, & alios dolos, sæpe domus impiorum repletur iniustis bonis: ideo per iustum ignem flagellatur in inferno æternaliter, & quandoque in mundo temporaliter. Adhuc ignis in domo impij, & thesauri iniquitatis, & mensura minor, iræ plena, *et cet.* Bernardus: Vtinam saperes miser, & intelligeres, cum thesauro pecuniæ, thesaurum iræ pariter cumulari. De tertio: Implete mensuram patrum vestrorum. O quot sunt, quorum patres crudeles, vel auari, vel luxuriosi fuerunt, quorum filij scelera sequentes mensuram patrum non implent in culpa, & in futuro in pœna. Mensuram culpæ Deus attendit in damnando hominem æternaliter, vel temporaliter corripiẽdo, & iudex quilibet ipsam attendere debet in puniendo, & peccator in satisfaciendo. Secundum mensuram peccati erit plagarum modus. Hanc mensuram non negligit diabolus. Stetit, & mensus est terram. De quarto: Vnicuique data est gratia secundum donationis Christi mensurã. Mensuris Christi mensurantur virtutes, voluntates, & operationes humanæ, ne excedant. Ostende hoc in castitate, & patientia, & in alijs virtutibus, & specialiter in sobrietate, quæ mensurat cibum, & potum. Aquam in mensura bibes, & ibidem videtur Propheta vilissimum panem in pondere comedere. Heu ergo quid erit de potibus, & cibis delicatis? De quinto: Quis putas est fidelis seruus, *et cet.* Triticum est verbum Dei, quod mensuram charitatis, vel veritatis excedere non debet, & scripturæ, sed secundum capacitatem auditorum, & temporum mensurandum est. Legitur autem: Quòd tanta erat abundantia tritici, vt copia mensuram excederet: ita nunc verbum Dei sine mensura datur, sed timendũ est, quòd fames Ægyptiaca sequatur, maxime in tempore Antichristi. De sexto in præsenti Euangelio: *Mensuram bonam*, &c. Bonam vtique in animæ fruitione, & confertã in corporis glorificatione, & coagitatam in sanctorum societate, & supereffluentem in gaudiorum æternitate.

Luc. 6. f — *Isa. 28. d* — *Sap. 11. c* — *Mat. 19. b* — *Psal. 48. c* — *Exo. 15. b* — *Iob 21. b* — *Leui. 19. d* — *Mich. 6. c* — *Mat. 23. d* — *Deut. 25. a* — *Abac. 3. a* — *Ephes. 4. b* — *Ezec. 4. c* — *Luc. 12. f* — *Gen. 41. f*

Nota, quòd dicit in sinum vestrum: si enim bonum nunc mensuras in sinum proximi, mensurabitur in sinum tuum in cælo. Si autem mensuras in sinum proximi tui malum in mundo, mensurabitur malum in sinum tuum in inferno. In mensura contra mensuram cum abiecta fuerit, iudicabit eam. *Isa. 27. b*

DOMINICA SECVNDA POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Luc. 14. d HOmo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Sub velamine istorũ verborum mixticatur, & inuoluitur cælestis gloria quam Dominus electis suis in mundi fine exhibebit: Vnde cœnæ refectio quæ est in fine diei, appellatur: commendatur autem Dominus noster a tribus in proposito verbo, quæ quamlibet cœnam reddunt completam, & perfectam. Et primo ab excellentia singularis dignitatis. Secundo ab affluentia abundantis copiositatis. Tertio a beneuolentia inuitantis curialitatis. Primo ergo commendatur a singularitate excellentiæ, & dignitatis, cum dicit: *Homo quidam*. In singulari dicitur homo quidam Christus: propter incomparabilem, & excellentem dignitatem. Tertio commendatur a liberalitate affluentiæ, & copiositatis, cum subdit: *Cœnam magnam*. Tertio commendatur a curialitate beneuolentiæ, & charitatis, cum subinfert: *Et vocauit multos*. Benignus, & misericors Deus noluit esse solus in cœna gloriæ: immo ratione suæ curialitatis multos inuitauit.

Dicit enim: *Homo quidam*, vbi commendatur Christus ab excellentia singularis dignitatis, quæ potest manifestari triplici ratione. Primo ratione suæ puritatis, & innocentiæ, in euitatione omnium peccatorum. Secundo ratione profunditatis sapientiæ, in reuelatione diuinorum occultorum. Tertio ratione virtuositatis potentiæ, in operatione multorum miraculorum. Primo Christus singulariter, & excellenter dicitur homo propter puritatem originalis innocentiæ, in euitatione omnium peccatorum. Vnde: Nullam causam inuenio in isto homine, in quibus eum accusatis. Ad litteram nulla causa peccati inueniebatur in Christo, in quibus accusabant eum Iudæi. Nam ipse in peccatis non erat: quia non de virili semine, sed de Spiritu sancto conceptus fuit, & ideo peccatum originale non contraxit: nec etiam peccatum actuale, & quia ex parte mentis omnimoda fuit puritas, & ex parte carnis nulla rebellio, semper enim illa sanctissima caro sequebatur illum beatum spiritum, nec vmquam ad peccandum pertrahebat, & spiritus carnis necessitatibus, ne succumberet condescendebat: & ex hoc mira armonia, & concordia carnis ad spiritum resultabat, & propter hoc verum fuit illud: Vere iustus erat homo iste. Secundo excellenter, & singulariter dicitur homo Christus, propter perspicacitatem veracis intelligentiæ, in reuelatione diuinorum occultorum. Vnde reddunt causam ministri pontificibus, & phariseis, quare non cœperunt Iesum, quia numquam sic locutus est homo, sicut hic loquitur homo. Non enim loquebatur, sicut ceteri homines verba curiosa, quæ excedunt rationalem, nec verba superflua, & onerosa, quæ suffocant concupiscibilem, nec verba contentiosa, quæ conturbant irascibilem, nec perniciosa verba, quæ peruertunt totum hominem, sed verba humilia ad destructionem superbiæ, verba vtilia ad augmentum gloriæ. Sic enim loquebatur, vt moderaret superbos humilitatis profunditate, magnos pasceret veritate, & paruulos nutriret affabilitate, foris ammonet, intus docet, audientes in melius commutat, & ideo non fuimus ausi eum comprehendere. Nec mirum si sic loquebatur, quia ipse est secundum aduentum in mentem, lux illuminatiua omnium prophetalium visionum, & secundum aduentum in carnem, verbum approbatiuum omnium prophetalium, & instructiuum omnium apostolicarum locutionum. Vnde ipse est qui reuelat abscondita diuinorum occultorum, quia lux diuinæ sapientiæ cum ipso est, sine qua nullus potest deuenire ad certam fidei reuelationem, nisi per aduentum in mentem, & in carnem. Tertio Christus excellenter dicitur homo, propter virtuositatem mirabilis potentiæ in operatione multorum miraculorum. Vnde dicebant Pharisei: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Nam mortuos suscitauit, leprosos mundauit, cæcos illuminauit, claudos & contractos extendit, oppressos a dæmonijs liberauit, & omnem morbum curauit, & tamen propter illa bona vos nequissimi Iudæi, quæ operatus est in vobis, quæritis eum interficere. O insania, & peruersitas maxima, irascimini sananti, & non irascimini vulneranti.

Luc. 23. a *Luc. 1. d* *Luc. 23. f* *Ioan. 7. g* *Ioan. 11. f*

Secundo commendatur Dominus noster ab affluentia redundantis copiositatis, cum subdit: *Fecit cœnam magnam*. Vere magna, & immensa est cœna ista. Nam si mica vna istius cœnæ, non præualet enumerari, multo minus abyssus, & tota cœna poterit ab aliquo explicari. Vt igitur aliquid de affluentis redundantiæ copiositatis istius cœnæ, balbutiens dicam, potest dici quòd tria erunt in ista cœna, qua diligentius considerata, cuiuslibet animum in eius concupiscentiam prouocant. Primum est, iucunditas exultationis lætificantis, propter refulgentiam diuinæ claritatis. Secundum est copiositas refectionis satiantis propter redundantiam immensæ bonitatis. Tertium est sempiternalitas durationis continuantis, propter carentiam omnimodæ defectibilitatis. Vt sic anima secundũ omnẽ sui potentiam in cœna ista terno interiori tripudio. iucundetur. Primo iucundetur de claritate splendoris, quantum ad rationalem. Secundo satietur de copiositate refectionis, quantum ad concupiscibilem. Tertio assecuretur de sempiternali duratione, quantum ad irascibilem. Et hoc secundum triplicem dotem gloriæ, scilicet apertæ visionis, quietæ fruitionis, & firmæ tentionis. Primo in ista cœna erit iucunditas exultationis lætificantis, propter refulgentiam diuinæ claritatis. Et de hoc dicitur: Sub nomine auium volantium per medium cæli de beatis: Venite congregamini ad cœnam Domini. Nomine enim auium volantium per medium cæli designantur beati existentes in cælo empireo, qui volatu contemplationis eleuantur ad contuitum diuinitatis. Istis ergo sic contemplantibus dicitur: Venite & congregamini per affectionum cõcordiam, ad cœnam magnam Dei, non materialem lactis, & mellis, sicut expectant Saraceni, quia nulla erit ibi congregatio muscarum, sed sapientialem, in qua tot erunt fercula, quot omnium rerum rationes relucent in diuina sapientia. Apponent enim spiritibus glorificatis rationes sensibilium, & insensibilium, rationalium & irrationalium, tamquam in mensa delectabili humanitatis Christi Dei vnici & trini, pulchritudo tamquam in speculo pulchriformiter. Et propter hoc ista cœna non est requirenda in exterioribus, sed in interioribus, quia spiritualis: nec increatis rebus, sed in causalibus rationibus, quia perpetua, & incorruptibilis. Secundo in ista cœna erit copiositas refectionis satiantis, propter redundantiam immensæ bonitatis: Vnde Rex Darius fecit cœnam magnam omnibus purpuratis, qui erant sub ipso. Darius interpretatur fertilis, & potest signare regem regum Christum, qui ratione suæ dignitatis, & humanitatis est cibus perfectæ satians animam, quantum ad duplicem eius gustum interiorem & exteriorem. Nam cibus humanitatis animam satiat,

Idem sup. ser. 1. in Pētecost. *Apoc. 19. b* *3. Esd. 3. a*

satiat, quantum ad gustum exteriorem, sed cibus diuinitatis, quantum ad gustum interiorem. Hic autem cibus licet satiet, non tamen generat fastidium, immo continuat desiderium, quia ratione suæ simplicitatis, & conuenientiæ medullis animæ intimæ illapsus perfecte delectat, cum delectatio sit coniunctio conuenientis cum conuenienti, & anima cum nullo habet maiorem conuenientiam, quàm cum illo, ad cuius imaginem, & similitudinem facta est. Ratione suæ perfectionis, & sufficientiæ vndique satiat, & replet, sed ratione suæ infinitatis, & abundantiæ capacitatem animæ excedit, & quietat. Nam in nullo bono finito appetitus animæ quietat, eo quòd qualis habitus est affectio, & cognitio siue æstimatio. Cum igitur æstimatio, & cognitio apta nata sint extendi ad infinita, pariter & eius affectio ad infinita se extendit, ergo quolibet bono obtento adhuc vltra posset insurgere appetitus, & sic quantumcumque bonum creatum multiplicaretur, numquam in illo quietaretur, nec beatificaretur. Vnde Anselmus: In gaudium Domini introibit, quòd si tantum caperet, & non vinceretur, & absorberetur, adhuc posset insurgere appetitus ad amplius appetendum, vel capiendum. Tertio in ista cæna erit sempiternalitas durationis continuantis, propter carentiam omnimodæ defectibilitatis. In ista enim cœna numquam deficient fercula, numquam amouebitur tabula, eo quòd beati erunt semper in continua laude, & glorificatione. Nam quidquid boni accipient, in eum solum resoluēt, qui plene potest eos glorificare, & satiare. Vnde sicut impossibile est aliquem ibi mori, sic impossibile est aliquem famescere. Et propter hoc dicitur: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. Beatus enim ille, qui omnia optata, sine timore ammittendi, perpetuo possidet. Nam cum beatitudo sit habitus in actu, impossibile est animam beatam esse, & actualem considerationem eorum, quæ sunt de essentia gloriæ non habere, quia in beatitudine nulla est variabilitas, nulla temporalis successio, & propter hoc ista cœna ratione suæ sempiternalitatis non est requirenda in istis inferioribus, sed in superioribus, quia non mensurabitur tempore, quod est principium corruptionis, sed æternitate, quæ est quædam mensura omnino perpetua, & inuariabilis.

[Margin: Delectatio quid. — Gen. 1. d — Apoc. 19. b]

Tertio & vltimo commendatur Christus a beneuolentia inuitantis charitatis, vel curialitatis, cum subinfert: *Et vocauit multos*. Dominus noster ratione suæ curialitatis, & beneuolentiæ noluit esse solus in cœna, sed vocauit multos de diuersis nationibus. Nam primo vocat instanter, sine desitione, instruendo per documenta, & exempla: secundo gratis, sine recompensatione, alliciendo per beneficia, & promissa: tertio generaliter sine acceptione, comminando per æterna supplicia. Primo vocat Christus ad istam cœnam instanter sine desitione, instruendo per documenta & exempla. Vnde: Vocaui, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum. Inquit Deus Pater: Vocaui vos ad istam cœnam continue instruēdo, per seruos meos sanctos & prophetas: & renuistis venire: Insuper extendi manum meam, idest filium meum ad vos de alto, misi per carnis assumptionem, in quo doctrina omnis veritatis, & exempla omnis honestatis, & sanctitatis relucent, quibus ad cænam primam vocamini, & non fuit qui aspiceret ad doctrinam, per inclinationem auditus, ad vitam, per imitationem affectus, immo omne consilium meum despexistis inueniendo vobis occasionem. Nam primus de vocatis dixit: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam. Alius dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare ea. Tertius respondit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. Hoc est dictu, vnus propter superbiam principandi, alius propter auaritiam cumulandi. Nam per quinque iuga boum intelligitur superflua quin-

[Margin: Prou. 1. c]

A que sensuum occupatio circa terrena. Tertius propter lasciuiam luxuriandi, ad istam cœnam venire contempsit. Ecce fatuitas maxima, quia quod peius est eligitur, & quod melius recusatur. Eligitur enim villa, recusatur regnum, eligitur dominium villanorum recusatur regnum cælorum, eligitur vxor concubina, & recusatur copula diuina, & ideo iusto iudicio nemo istorum, qui vocati sunt, cœnam istam gustabunt, eo quòd ista cœna transferetur a superbis, & potentibus, in debiles & humiles, a diuitibus in pauperes, a luxuriosis in cæcos & claudos, idest in illos, qui oculos suos eruunt, & refrenauerunt ne vanitatem mun-B di videndo concupiscerent, & pedem inordinatæ affectionis totaliter abscinderent. Etiam propter hoc dicitur in hodierno Euangelio: Pauperes, ac debiles cæcos, & claudos introduc huc, loco scilicet istorum, qui noluerunt venire. Secundo eos vocat ad istam cœnam gratis sine recompensatione, alliciendo per beneficia, & promissa. Vnde: Vocauit nos propria gloria & virtute, per quam maxima, & pretiosa munera nobis donauit, scilicet gratiam in præsenti, & gloriam in futuro, vt sic qui nolunt venire ad istam cœnam precibus, facilius trahuntur muneribus. Vn-C de Gregorius super illud Iob: Seruum meum vocaui, & non respondit mihi. Vocat nos Deus, cum muneribus præuenit, respondemus vero eius voci vocationis, cum digne iuxta præcepta munera deseruimus. Seruum ergo vocauit Dominus; quia collatis muneribus, quasi emissis vocibus ad se, dicere audiuit, sed non respondit, quia digna opera donationis eius reddere contempsit. Tertio vocauit Dominus ad istam cœnam generaliter sine acceptione, comminando per æterna supplicia. Vnde in Psalmo: Deus Deorum Dominus locutus est, & vocauit terram a solis ortu, & occasu. Deus Deorum Dominus Christus locutus D est comminando per æterna supplicia, vt per hoc com pellat eos intrare ad cœnam istam flagellis, & comminationibus, qui nolunt induci precibus, & promissionibus, alioquin diuina misericordia transibit in iustitiam, & qui nolunt gaudere in diuino palatio cum Angelis, cruciabuntur perpetuo in inferno, & flammescent cum dæmonibus. Istis ergo comminationibus Dominus vocauit terram, idest terrenos, & peccatores, a solis ortu & occasu, quia apud eum nulla est acceptio personarum, immo in omni gente, & in omni populo, & in omni conditione, & in omni ætate beneplacitum est ei. Vnde Gregorius super il-E lud: Qui irrigat aquis vniuersa, hoc est ex omni genere ad suam cognitionem vocat Spiritus sancti gratia. Nam cum diuites sibi subijcit, pauperes non repellit, cum fortes humiliat, ad se venire debiles non recusat, cum nobiles colligit, simul ignobiles apprehendit, cum sapientes suscipit, imperitorum stultitiam non contemnit. Rogemus ergo, *et cet.*

[Margin: 1. Pet. 1. a — Iob 19. c — Greg. li. 14. Mor. c. 21. prope fin. — Psal. 49. a — Iob 5. b — Greg. lib. 6. Mor. c. 7.]

SERMO II.

Homo quidam fecit cœnam magnam. & cete. Beati qui ad cœnam nuptiarū agni vocati sunt. Duplex est cœna videlicet gratiæ, & gloriæ, Prima est Ecclesiæ militantis: F secunda triumphantis. De prima: Cum venisset Iesus in Bethania, dicitur: Fecerunt autem ei cœnam ibi. Bethania Ecclesiam significat militantem, interpretatur enim Domus obedientiæ. Cœna enim in Bethania est spiritualis refectio gratiæ in Ecclesia. Quattuor autem personas in dicta Ecclesia singulariter describit Euangelium, Martham, Mariam, Lazarum, Iudam. Martham ministrantem, Mariam contemplantem, & vngentem, Lazarum infirmantem, & discumbentem, Iudam murmurantem. Hæc enim quattuor genera hominum spiritualiter in cœna Ecclesiæ inuenies. Martha actiuos, Maria contemplatiuos, Lazarus tepidos, Iudas maleficos significat. De Martha dicitur hic: Martha ministrabat. Actiui mi-

[Margin: Luc. 14. d — Apoc. 19. b — Ioan. 12. a]

nistrare debent per bona opera, & hoc solicitè, & frequenter: Martha satagebat circa frequens ministerium. Libenter ministrare debet quisque Domino in mundo, quia excellenter honorat suos ministros in cælo: Si quis mihi ministrauerit, me sequatur. Ministret ergo libenter vnusquisque, vt honorificetur a Deo, & honorificet Deum: Si quis ministrat tamquam ex virtute quam administrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus. De Maria dicitur ibidem quòd accepit libram vnguenti, & vnxit pedes Iesu. Vnguentum est deuotio contemplatiuorum. Sed heu dicitur: Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti. Muscæ volant, & ideo volatiles, & malas cogitationes significant. Item lædunt & ideo rancorosas affectiones. Item vilia sequuntur, & ideo carnales delectationes significant. Hæ sunt muscæ, quæ non fuerunt in terra Iessem, cum muscis grauiter plagaretur Ægyptus: Iesse insula holocausti interpretatur, & significat religionem, quæ in mari huius mundi est tamquam insula, in qua naufragi recipiunt se, & holocaustum Deo offerunt, hic non erunt muscæ prædictæ, sed in Ægypto, idest in sæculo. De Lazaro dicitur ibidem: Lazarus vero erat vnus ex discumbentibus non ex administrantibus, sicut & Martha, non ex vnguentibus, seu contemplantibus, sicut Maria. Vnde tepidos, & pigros significat, qui neque ministrant actione, nec vngunt contemplatione, sed sunt in numero discumbentium, scilicet carnaliter viuentium. Isti sunt discumbentes in cœna, in qua Ioannes capite priuari iubetur: Propter simul discumbentes noluit eam contristare, *et cetera*. Gratia enim Dei in tepidis virtutem amittit. Lazarus tamen suscitatus fuit a Domino lacrymante, sic & multi inutiliter viuendo ingrati sunt, qui per Dominum ad vitam gratiæ reuocati sunt. De Iuda ibidem legitur quòd dicit: Quare vnguentum non venditur trecentis denarijs, *et cetera*. Hi sunt malitiosi, qui vnguentum deuotionis in cupiditatem vertere volunt, & ad murmurationem conuertuntur. Malum est consilium Iudæ, & simile cõsilio Sathanæ. Iudas vnguentum in denarios: Sathanas lapides in panes vult conuerti, idest pœnitentiæ austeritatem, & carnalitatem. Dic vt lapides isti panes fiant. De secunda cœna dicitur hic: *Homo quidam fecit cœnam magnam, &c.* Dominus in hoc Euangelio ostendit, quòd conuiuæ huius mundi vocandi sunt, cõpellendi sunt, introducendi sunt, implendi sunt. Vocantur in prædicatione: compelluntur in tribulatione: introducũtur in euolatione: implentur in ruinarum cælestium impletione. De primo dicitur ibi: *Vocauit multos.* Sed heu multi sunt vocati, pauci vero electi. Vocantur autem electi verbo doctrinæ ad lumen gratiæ, & ad lumen gloriæ. De tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. Illi ergo tamquam electos se vocatos semper se putare possunt, qui tamquam stellæ cæli per bonam vitam lucidi sunt. Stellæ dederunt lumen suum in custodijs suis, vocatæ sunt, & dixerunt: Ad sumus. Nota quòd non solum multi sunt, qui vocantur, sed etiam multi sunt, per quos vocantur. Ecce Deus vocat per se, vocat per angelos, vocat per patres, vocat per prophetas, vocat per pastores, vocat per miracula, vocat per flagella, vocat per prospera, vocat per aduersa. De secundo dicitur ibi: *compelle intrare.* Gregorius: Mala, quæ nos hic premunt, ad cælum ire cõpellunt. Compellebantur fluctibus, & periclitabantur, accedentes autem suscitauerunt eum, *&c.* Ecce ad Dominum accedunt, quos tribulationum fluctus cõpellunt. Psalmista: Imple facies eorum ignominia, *&c.* De tertio dicitur hic: *Cæcos, & claudos introduc huc.* Sed o quomodo templum gloriæ intrabit, qui est cæcus in intellectu, vel claudus in affectu? vel qui cæcus in fide, vel claudus in moribus est? cum dicitur. Cæcus, & claudus non intrabunt in templum. Oportet ergo cæcam, & claudam animam ante sanari, quàm ad spiritualem, siue ad æternalem refectionem debeat introduci. Augustinus: Anima prius sanatur, sanata introducitur, introducta reficitur. Habemus autem ad introducendum nos non solum ministerium humanum, sed etiam angelicum. Ecce ego mittam angelum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat ad locum, quem præparaui tibi. De quarto dicitur ibi: *Vt impleatur domus nostra.* Domus ei Domini implebitur, quando ruinæ angelorum implebuntur. Psalmus: Impleuit ruinas. Domus implebitur etiam quando numerus saluandorum implebitur. Dictum est illis, vt requiescerent adhuc modicum, donec compleantur conserui eorum. Bernardus: Currite fratres, currite: nã non solum angeli, sed ipse Creator angelorum vos expectat. Nondum plena est domus, adhuc expectantur, de quibus nuptiæ impleantur.

Luc. 10. g — *Ioan. 12. d* — *1. Pet. 4. c* — *Eccls. 10. a* — *Exod. 8. f* — *Mat. 6. d* — *Mat. 14. a* — *Mat. 4. a* — *Mat. 22. b* — *1. Pet. 2. b* — *Luc. 18. c* — *Psal. 82. d* — *2. Reg. 5. b* — *Exod. 23. a* — *Psal. 109. a* — *Apoc. 6. c*

SERMO III.

Iam parata sunt omnia. Parauit Dominus tormentum pœnæ in inferno, oppidum Ecclesiæ in mundo, thronum iustitiæ in iudicio, conuiuium gloriæ in cælo. De primo: Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corporibus. Vere stulti sunt peccatores. Stultus enim esset, qui pro denario se faceret cremari in cruce. Stultior esset, qui pro aliquo sæculari faceret se cremari æternaliter. Sed heu multi sunt. Stultorum infinitus est numerus. Mallei percutientes sunt dura infernalium tormentorum genera. Sed vide quando ferrum ignitũ est, tunc a fabro malleo percutitur. Ita peccatores igne inferni infusi, & perigniti tormentis varijs malleantur a diabolo, qui est faber horribilis. Ecce ergo creaui fabrũ, *&c.* De secundo: Vidi ciuitatem nouam Hierusalem a Deo paratam, *&c.* Ciuitas est Ecclesia, in qua dominium diaboli vincimus, vel euadimus. Vnde: Nunc igitur notum sit Regi, quoniam si ciuitas illa ædificata fuerit, & muri eius instaurati, possessionem trãs fluuium non habebit. Rex iste diabolus est. Ipse est Rex super omnes filios superbiæ. Fluuius est baptismus. Psalmus: Fluminis impetus, *&c.* Merito enim ita debet esse, quòd trans fluuium baptismi nullam haberet diabolus potestatem. Sed heu post baptismum in hac ciuitate multos possidet, quia ipsam per multos annos obsidet. Ciuitas parua, & pauci viri in ea. Venit contra eam Rex magnus, & vallauit eam, extruxitq. munitiones per gyrũ, & perfecta est obsidione, inuentusq. est in ea vir pauper, & sapiens, & liberauit vrbem per sapientiam suam. Et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Nota quæ ibi de hac ciuitate dicuntur, vsque ibi nullus deinceps recordatus, *&c.* Sed quia sine victualibus teneri non posset, ideo non solũ parata est nobis ciuitas, sed etiam esca in ciuitate indeficiens scilicet corpus Christi: Paratum panem de cælo præstitisti nobis, *&c.* Vnusquisque carnem amici sui comedet in obsidione. Amicus est Christus. Nullus ergo extra hãc ciuitatem saluari potest, sicut signatum est. Vbi legitur quòd Loth in ciuitate Segor saluatur, quattuor alijs ciuitatibus igne: & sulphure subuersis. Require in expositione in secundo sermone, *A summo cælo.* De tertio. Psalmus: Parauit in iudicio thronum suum, & ipse iudicabit orbem terræ in æquitate. Vere in æquitate. Nam æque iudicabit populum & clericum, æque Imperatorem, & Pastorem. Nam potentes, & impotentes, magni & parui æque ante thronum istum stabunt: Vidi mortuos magnos & pusillos stantes ante thronũ Dei, & libri aperti sunt, idest conscientiæ, quarum occulta in die iudicij manifesta erunt, ibi leget vir in libro vxoris, ibi & econuerso quam fidem sibi inuicem seruauerunt, ibi quis alium tradiderit, quis in tenebris enormia fecerit detegetur. Augustinus: Cum venerit Dominus, & illuminauerit abscondita tenebrarum, & manifestauerit

Luc. 14. d — *Prou. 19. d* — *Eccls. 1. d* — *Isa. 54. f* — *Apoc. 21. a* — *1. Esd. 4. c* — *Iob. 41. d* — *Psal. 45. a* — *Eccls. 9. c* — *Sap. 16. e* — *Hier. 19. c* — *Gen. 19. e* — *Psal. 9. b* — *Pag. 22.* — *Apoc. 20. d*

uerit cogitationes cordis, tunc nihil latebit proximo in proximum, neque erit quod suis quilibet aperiat absconditq. alienis. Vnde dicitur ibidem quòd iudicati sunt mortui ex his, quæ perscripta erant in libris. De quarto, dicitur hic: homo quidam fecit cœnam magnam, *&c.* vsque. *Iam parata sunt omnia*. Parata vtique, iam enim supra mensam posita sunt fercula, de qua mensa: Vt edatis, & bibatis. Nota, quòd deliciosos cibos, & potum Dominus dat hominibus in mensa materiali, & quòd deliciosiores cibos, & potum gratiarum dat in mensa cordis spirituali, & quòd deliciosissimum cibum corporis, & potum sanguinis sui dat in mensa sacramentali. Pensa nunc homo, si tanta bona a Deo habes in mensa tua, in carcere, in exilio: quanta bona habebis in mensa Dei in regno? Augustinus: In patria ipsa quo modo saturabit, qui in peregrinatione sic pauit? Quia vero in nouem ordinibus angelorum omnes inuitati distribuentur: secúdum has nouem mensas in hac cœna distinguere possumus. Ima mensa plena est delicijs, de qua infimus ordo, & qui in ipso sunt, reficiúntur: secunda mensa ditior est, & abundantior, de qua secundus ordo cum iustis amplioris meriti in ipsa locati reficientur. Sic progressum facias vsque ad mensam noui ordinis, plus semper mensam superiorẽ commendando. Sed quid valeret multa conuiuis esse parata, si locus sedendi paratus non esset quando venirent? Ideo ait Dominus: Vado parare vobis locum. In eadem enim mensa alius habebit locum digniorem secundũ quòd stella differt a stella in claritate, sicut dicitur.

Luc. 14. d *Matt. 22. e* *Ioan. 14. a* *1. Cor. 15. e*

SERMO IV.

Compelle intrare, vt impleatur domus mea. Domus quãdoque dicitur impleri hominibus, quandoque sonis, & clamoribus, quandoque possessionibus, quandoque odoribus. Sic domus Ecclesiæ debet impleri familiæ abundantia, doctrinæ resonantia, gratiæ opulentia, famæ fragrantia. De primo dicitur hic: *Compelle intrare, vt impleatur domus mea*. Si intraueris hanc domum, porta munera. Et intrantes domum *&c.* Sed numquid soli Reges aut diuites intrabunt? immo pauperes, & debiles cæcos, & claudos introduc huc. Pauperes sunt, qui non habent diuitias virtutum, & donorum. Debiles, qui non habent vires portandi onus tribulationum. Cæci, qui non habent oculos cogitationum. Claudi, qui non habent rectum gressum operum, significãtur. Vbi dicitur quòd Assuerus, qui Christum significat, inuitauit populum a maximo vsque ad minimum, idest a Ioanne Baptista, quẽ inuitauit in ventre, vsque ad illum latronem in cruce. Congregauerunt omnes quotquot inuenerunt bonos & malos, & impletæ sunt nuptiæ. De secundo: Factus est repente de cælo sonus, *&c.* Hic est sonus prædicationis. Psalmus: In omnem terram, *&c.* Sonus prædicationis fit de cælo in terram ad aures hominum. Sonus autem orationis fit de terra ad cælum ad aures Domini. Sonet vox tua in auribus meis. Vterque autem sonus fit, adueniente Spiritu vehementi, sicut sonus in tuba fit, adueniente Spiritu de ore. Sonus in organis fit, adueniente Spiritu de folle. Sonus vero tubæ, sonus est prædicationis. Sonus autem organorum sonus orationis. Primus de ore procedit, dum verba Dei de ore prædicamus. Secundus de follibus. Tres autem folles sunt, claues, sufflatoria, & habent organa orationis scilicet timoris, doloris, & amoris, tot quoque habent claues, quot sunt in oratione Dominica petitiones. Sed nota, quòd in organis, & claues & folles manu premuntur vt sonus reddatur, sic necesse est vt manus bonæ operationis adiuuet sonum orationis. Gregorius: Vt ad aurem Dei viam precibus faciatis, vigilantius studendum est, vt voces ab actibus adiuuentur. Nam inanis fit oratio, vbi praua est exactio, quanto autem vehementior est Spiritus, tanto validior est sonus. De his sonis dicitur: De tubis & organis sonitus longe audiebatur. Primus longe in mundo, secundus longius in cælo. Si ergo tu a sono Dei aures cordis auertis, tunc Deus a sono tuo aures suas auertet. Qui declinat aures ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. De tertio: Quasi nihil possit facere omnipotens, æstimabant eum, cum ille implesset domus eorum bonis. Domum synagogæ, & domum Ecclesiæ Deus bonis temporalibus sacramentaliter, & spiritualiter impleuit, & tamen Iudæi crucifigendo, & mali Christiani actualiter peccando sic faciunt, quòd existiment Dominum nihil posse facere. Si enim ipsum posse impios damnare existimarent, plus timerent. Timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam. Si Dominum existimarent aliquid posse in iudicio, ipsum non tantum offenderent in mundo. Gregorius: Si Dominum præsentem, & omnia videntem iudicaturum de omnibus crederemus, vix aut numquam peccaremus. O quãtis bonis gratiarum Deus Ecclesiam suam repleuit. Psalmus: Replebimur in bonis domus tuæ. De quarto: Domus impleta est ex odore vnguenti, idest extractione Spiritus sancti. Odor vnguentorum tuorũ super omnia aromata. Fama enim virtutum, & exẽplorum sanctorum implet, & ædificat totam Ecclesiã. O quàm suauis est iste odor sanctorum. Gregorius: Virtutes proficientium innocentia ceterorum hominum quasi suauitates fragrantium odorum. Econtrario mala fama hominum in peccatis mortuorum fœtor est inficiens. Domine iam fœtet, quatriduanus enim est, scilicet in corde, ore, opere, consuetudine peccando. Sed nota quòd vnguentum, quo Maria Christum vnxit, cuius odor domum impleuit, libra fuit. Legitur autem quòd myrrha, & aloes, qua Nicodemus Dominum condiuit, centum libræ fuerunt. Libra igitur vnguenti pretiosi ad deuotionem, libra vero myrrhæ, & aloes ad contritionem pertinet. Vnde hic vna, ibi centũ libræ fuerunt, quia plurima contritione indigemus in corde, cum Christus crucifixus & mortuus sit pro magnitudine peccatorum.

Luc. 14. d *Matt. 2. b* *Esther. 1. a* *Luc. 1. d* *Luc. 23. f* *Matt. 22. a* *Act. 2. a* *Psal. 17. a* *Cant. 2. d* *2. Par. 5. d* *Prou. 28. b* *Iob 22. c* *Matt. 10. e* *Psal. 64. a* *Ioan. 12. a* *Cant. 4. d* *Ioan. 11. e* *Ioan. 19. g*

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Inueni ouem, quam perdideram. Bonus inuentor est Dominus. Bene enim scit inuenire electos ad iustificandum, seruientes ad remunerandum, odientes ad perdendum, mortuos ad resuscitandum. De primo dicitur hic: *Inueni ouem, quam perdideram*. Quod Dominus perdidit, diabolus inuenit per culpam: Inuenit eum leo in via, & occidit. Deus autem inuenit per gratiam. Psalmista: Inueni Dauid, *&c.* Sed vbi inuenit? Certe quosdam in cloaca diaboli, & fœtidorum peccatorum, quosdam in ore leonis, idest diaboli per obstinationem. Psalmus: Salua me ex ore leonis, quosdam in profundo maris per peccatorum multitudinem. Psalmus: Eripe me de luto vt non infigar, quoad primum. Libera me ab ijs, qui oderunt, quoad secundum. Et de profundo aquarum, quoad tertium. Inueniuntur autem boni non tantum ad suam, sed etiam ad malorum vtilitatem. Si inuenero in Sodomis quinquaginta iustos, dimittam omni loco propter eos. Sed heu neque decem inuenti sunt. De secundo: Beati serui illi, quos cũm venerit, &c. Gregorius: Vigilat qui ad aspectũ veri luminis oculos aperte tenet. Vigilat, qui a se torporis, & negligentiæ tenebras expellit. Et si in secunda,

Luc. 15. b *3. Reg. 13. e* *Psal. 88. e* *Psal. 21. c* *Psal. 86. b* *Gen. 18. d* *Luc. 12. e*

da, & tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi. Glossa: Prima vigilia, custodia pueritiæ est, & secunda iuuentutis, tertia senectutis. Si quis vero in pueritia vigilare neglexerit, non tamen desperet, sed in iuuentute, vel saltem in senectute resipiscat. In quacumque vigilia Dominus venerit, & per ægritudines pulsauerit, si te dormiente inuenerit, væ tibi: si vigilantem ad Dominum, beatus est. Non solum autem nosipsos, sed & omnium meritorum, & demeritorum nostrorum pondus per iudicij sui stateram Dominus inueniet. Appensum est in statera, & inuentum est minus habens. De tertio, Psalmista: Dextera tua inueniat omnes, qui te oderunt, pones eos vt clibanum ignis. Qui sunt infelices, qui odio habent Dominum? certe peccatores. Oderunt me, & Patrē meum. Qui enim diligit mendacium, odit veritatem: qui diligit mortem, odit vitam: qui diligit tenebras, odit lucem. Qui male agit, odit lucem. Qui diligit adulterum, odit sponsum. Augustinus: Quo modo non potest adultera coniux esse, nisi inimica viro suo: sic anima adultera esse amore rerum sæcularium, vel temporalium non potest, nisi inimica esset Deo, non solum autem Deum, sed & seipsum odit peccator. Psalmus: Qui diligit iniquitatem, odit animam suā. Nonne seipsum odit, qui seipsum iugulat? Hoc peccator facit peccando. Homo per malitiam occidit quidem animam suam, sed vltrix dextera Dei bene inueniet tales ad damnandum, & non ad coronādum. Psalmista: Dextera tua inueniet omnes, qui te oderūt, pones eos vt clibanum ignis, *&c.* Qui non est inuentus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. Bene dicit in clibanum. Sic timendum est tibi peccator. Sicut enim in clibano pleno igne vbicumque scissura, vel foramen fuerit, flamma erumpit, quia flamma gehennæ erumpet in inferno, per os, per oculos, per nares, quibus nunc peccas in mundo. De quarto: Inuenit eum quarta dies in monumento habentem. Lazarus iste, de quo hic dicitur, humanum genus significat: quod Deus, quarto die suscitabit in generali resurrectione. Primus dies tempus ante legem, secundus, tempus sub lege, tertius post legem, hoc est tēpus gratiæ, quartus est supra legem dies futuri sæculi, qui incipit in resurrectione mundi, quarto die fecit cælum & lunam, & stellas significans, quòd in hac quarta die resurrectionis cælum ornabitur luminosis sanctorum corporibus: Alia claritas solis, alia lunæ, & alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum. O quanta claritas vbi tot millia sanctorum solaribus lucebunt corporibus? Hac vero die ille sapientissimus Inuentor inueniet omnes mortuos, immo omnes crines: Capillus de capite vestro non peribit. Augustinus. Times ne animam perdas, qui capillum non perdes? Deo omnia numerata sunt, omnia reintegrabit, qui omnia creauit.

Dan. 5. g · *Psal. 20. b* · *Ioan. 15. d* · *Idem 3. c* · *Psal. 10. b* · *Sap. 16. b* · *Psal. 20. b* · *Apoc. 20. d* · *Ioan. 11. b* · *1. Cor. 15. e* · *Luc. 21. d*

SERMO II.

Luc. 15. b · *Gen. 1. d*

INueni drachmam quam perdideram. Drachma, sicut dicit Glossa, est nūmus certæ quātitatis habens imaginem regis. Nouem ergo drachmas refert ad nouem ordines angelorum, decima vero est homo ad imaginem vtique Dei factus, sed decima est perdita cum humanum genus in Adam lapsum est. Considerare autem possumus quadruplicem perditionem hominis. Prima est per corruptionem originalem, secunda per transgressionem actualem, tertia per exercitationem corporalem, quarta per damnationem gehennalem. De prima: Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa enim initiū sumpsit omnis perditio. Superbia enim in paradiso commissa omnes perditi sumus: nec mirum cum superbia perditi fuerint angeli in cælo: Perdidi te o cherubim. Signatur autem hominis perditio in duobus perditis, scilicet oue, & drachma. Per ouem significatur homo propter innocentiam originalem, per drachmam vero propter imaginem naturalem: Faciamus hominem ad imaginem, *& cæt.* Sed homo perditus per lucernam Euangelij inuenitur, de qua Psalmus: Lucerna pedibus meis verbum tuum. Adhuc certe indiget lumine sapientiæ, qui in tenebris culpæ perdidit drachmam animæ suæ. Augustinus: Fecisti nos Domine ad imaginem, & similitudinem tuam, mitte radium sapientiæ tuæ, vt expellat tenebras nostras, & fulgeat in nobis imago tua. De secundo: Grex perditus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos, feceruntq. vagari in montibus. Perditus est populus Dei mortaliter peccando. A Deo quidem peccator perditur, sed a diabolo inuenitur. Pastores sunt curam animarum habentes, seducentes alios verbis, & exemplis ad perditionem. Sed valde timendum est quòd homo non solum malis, sed & bonis suis perdit animas aliorum. Ioannes Chrysostomus: Da indigenti, & non saltanti, vt non pecunijs tuis perdas animam illius, tu enim causa es perditionis illius. Montes sunt excellentia vitia, in quibus vagamur: Septem capita, septem montes sunt, super quos sedit mulier. Super septem capitalia vitia sedet mulier, idest vanitas mundana. Habuit autem hæc mulier poculum aureum in manu plenum abominatione, & immūditia fornicationis. Quicumque enim per pulchritudinem, & delectationem creaturarum allicitur ad peccatum, quasi de auro bibit venenum. Bene autem dicitur potus malæ delectationis immunditia fornicationis, quia dum animam in peccatis delectatur, a vero sponso, scilicet Christo fornicatur, amando plus creaturam, quàm Creatorem. Augustinus: Creatura non ob aliud pernitiosa est amatori, nisi quia præponitur Creatori, & ideo ab ipso perditur. Psalmista: Perdidisti omnes, qui fornicantur abs te. Perduntur certe non solum spiritualiter, sed etiam corporaliter fornicantes: Qui autem adulter est propter cordis inopiam, perdet animam suam. De tertio: Qui multiplicat gentes, & perdit eas & subuersas in integrum restituit. Perditio ista fit in morte: Si ascenderit vsque ad cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur. Beatus qui propter Deum perditur temporaliter, quia æternaliter inuenitur: Qui perdiderit animam suam, *et cetera.* Perditi enim per mortem, restituentur in integrum per resurrectionem. Vnde: Tu quidem scelestissime in præsenti vita nos perdis, sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternæ vitæ resurrectione resuscitabit. Bene autem dicitur in integrum, quia neque pes, quem lupus comedit, nec oculus, quem coruus effodit, neque aliquid membrorum negligetur. Augustinus: Times ne perdas animam, qui capillum non perdes? Deo omnia numerata sunt, omnia reintegrabit, qui omnia creauit. De quarto: Timete eum, qui potest & corpus & animam perdere. Animæ peccatorum quotidie perduntur in morte, sed corpus & anima simul perdentur in iudicio. Nunc quidem particulariter, sed tunc omnes reprobi perdentur vniuersaliter. Quam perditionem diabolus exhorret, cum tamen iam sit perditus: Quid nobis & tibi Iesu Nazareno? Venisti ante tempus perdere nos. Perditur autem homo non solum pro malis factis, immo pro verbis. Psalmista: Perdes omnes qui loquuntur mendacium.

Perditio hominis quadruplex. · *Tob. 4. c* · *Ezec. 28. d* · *Gen. 1. d* · *Psal. 118. e* · *Ier. 50. a* · *Apoc. 17. e* · *Psal. 72. d* · *Prou. 6. d* · *Iob 12. d* · *Idem 20. a* · *Mat. 10. d* · *2. Mac. 7. d* · *Mat. 10. e* · *Mar. 1. e* · *Psal. 5. b*

SERMO III.

Luc. 15. b

GAudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Ecce si vis curiam cælestem lætificare, pœnitentiam age. Ad pœnitentiam autem mouere te potest periculi immensitas, loci opportunitas,

Dei

Dei benignitas, pœnitendi vtilitas. De primo nota quòd de sacrificantibus, quos Pilatus occiderat, & de quibusdam, super quos turris ceciderat, dicitur: Putatis quia ipsi peccatores fuerint præ omnibus? non dico vobis, sed si pœnitentiam non habueritis, omnes simul peribitis. Certe adhuc frequenter audis, quòd alius suspenditur, alius submergitur, alius lepra, alius cæcitate percutitur, putas quòd ipsi plus te peccauerunt? tu forte centies plus peccasti. Quid autem dicam de sanctis, scilicet Ioanne Baptista, de Petro, de Laurentio, de alijs sanctis, qui tanta passi sunt, putas quòd plus te peccauerint? non certe, sed nisi pœnitentiam egeris, tu æternaliter patieris. Sed nota quòd secundum Glossam, Pilatus diabolum turris, vero Christum significat. Psalmista: Factus est spes mea turris fortitudinis a facie inimici. Qui ergo pœnitentiam non agit, iugulabitur a diabolo spiritualiter. Opprimentur autē a Christo damnante æternaliter. Item flagellat sæpe temporaliter, a quo flagello liberati fuerunt Niniuitæ propter pœnitentiam. Et quia Niniuitæ per prædicationem vnius hominis, conuersi sunt, gratiam habuerunt. Sed moderni peccatores per centum, vel mille prædicatores non conuertuntur. Ideo potest dici de eis illud: Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt eam, quia in prædicatione Ionæ pœnitentiam egerunt. De secundo: Dedit ei Dominus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbia. Locus pœnitentiæ non est in cælo: ait enim Gregorius: Pœnitentia est ante acta flere mala, & flenda non committere, in cælo autem non potest esse fletus: Absterget Deus omnem lacrymam, *& cetera*. Item locus pœnitentiæ non est in inferno nisi illiusmodi de quo dictum: Intra se pœnitentiam agentes, & præ angustitia spiritus gementes. Sed illa pœnitentia est gaudium angelis satanæ, quia infructuosa est. Vnde Gregorius: Nequaquam tunc veniam inuenit, qui modo tempus veniæ perdit. Est locus pœnitentiæ in mundo non omni tempore, sed tempore præsentis vitæ: Dedit illi tempus, vt pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere, *& cet.* O miser peccator age pœnitentiam modo, quia nescis quàm diu locum, vel pœnitentiæ tempus habeas, an cras, an hodie veniat, qui de pœnitentia neglecta te iudicet: Pœnitentiam age, si quo minus, veniam tibi cito, & pugnabo cum illis gladio oris mei. Vere cito, quia forte hodie, vel cras. Gregorius: Qui pœnitendi veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit. De tertio: An ignoras quòd benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram, *& cet.* De hac benignitate ait Augustinus: Quæcumque necessitas cogit peccatorem ad pœnitentiam, neque criminis immensitas, neque vitæ enormitas, neque horæ extremitas excludit veniam, si pura fuerit voluntatis permutatio. De criminis immensitate patet in Petro negante: De vitæ enormitate patet in Magdalena: De horæ extremitate patet in latrone: Magna benignitas, quòd peccata ex toto corde pœnitentis non solum non vindicat opere, neque improperat ore, immo nec recordatur corde ad odium: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, *et cet. vsque* non recordabor. Hanc benignitatem male pœnitens Iudas ignorauit: de quo: Pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos, *& cet. vsque* laqueo se suspendit. De quarto: Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentia in salutem stabilem operatur. O magna pœnitentiæ vtilitas. Per pœnitentiam enim non solum malum culpæ, sed etiam miseriæ, & gehennæ declinatur: Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, agam & ego pœnitentiam a malo, quod cogitaueram, vt facerem eis. Item bonum gratiæ præstatur: Ergo & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam, scilicet gratiæ. Item regnum gloriæ acceleratur: Pœnitentiam agite, appropinquabit vobis regnū cælorum. Vnde tota illius regni curia lætificatur, sicut hic dicitur: *Gaudium est Angelis Dei, &* cetera. Væ eis, qui modo gaudium angelis non faciunt pœnitendo. Væ ergo qui suo gaudio angelos suos priuant, pœnitentiam relinquendo. Bernardus: Exclamauerunt Angeli, cum ad pœnitentiam venimus tamquam super ijs, quos ab ipsa inferni porta cernebant reuocari. Quid vero erit, si ab ipsa porta paradisi reuerti viderint, & abire retrorsum eos, qui iam vnum pedem habebunt in paradiso?

Luc. 13. a — Psal. 60. a — Ioan. 3. d — Luc. 11. e — Iob 24. d — Greg. lib. 9. ep. 30. prope finē. to. 4 — Apoc. 21. a — Sap. 5. a — Apoc. 2. f — Ibid. b — Rom. 2. a — Luc. 22. f — Luc. 7. f. 23 f — Ezec. 18. e — Mat. 27. a — 2. Cor. 7. b — Ier. 18. a — Act. 11. c — Mat. 4. c

SERMO IV.

Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Quoniam charitas est de bono alieno gaudere, hinc est quòd Dominus noster in verbo proposito ostendit in supernis spiritibus, (qui omni charitate sunt repleti) gaudium angelorum de conuersione peccatorum, cum dicit: *Gaudium est angelis Dei*, & cetera. In quibus verbis, Primo præmittitur miseria humanæ infirmitatis. Secundo adiungitur efficacia medicinæ sacramentalis. Tertio subiungitur lætitia supernæ ciuitatis. Et hæc tria debent ordinari. Nam spiritualis infirmitas hominis est prior, & præcedit efficaciam medicinæ pœnitētialis, & pœnitentia, siue conuersio peccatorum tamquam causa motiua præcedit gaudiū angelorum. Primo ergo in verbo proposito præmittitur miseria humanæ infirmitatis, cum dicit: *Super vno peccatore*. Peccator enim idem est quod infirmus spiritualiter. Secundo additur efficacia medicinæ pœnitentialis, cum subdit: *Pœnitentiam agente*. Pœnitentia enim, quæ dicitur sacramētum, est quædam medicina spiritualis, quæ multo melius curat spiritum a qualibet infirmitate, quàm medicina materialis corpus. Tertio adiungitur tamquam consequens ex his lætitia supernæ ciuitatis, cum subinfert: *Est Angelis Dei*.

Dicit ergo: *Super vno peccatore*. Vbi notatur miseria humanæ infirmitatis. Incurrit autem homo istam spiritualem infirmitatem, per quam miser efficitur spiritualiter, tripliciter, secundum quòd in tria bona habet peccatum committi. Nam omne peccatum (obscure loquendo) aut est in Deum, aut in proximum, aut in subiectum proprium. Incurritur ergo ista spiritualis infirmitas. Primo propter fastum mentalis superbiæ, prouocantis Deum. Secundo propter defluxum carnalis lasciuiæ deprimentis subiectum proprium. Tertio propter odium cordialis maleuolentiæ offendentis proximum. Primo homo efficitur spiritualiter infirmus, vel peccator propter fastum mentalis superbiæ, prouocantis Deum. Vnde: Qui facit peccatum ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccauit. In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera diaboli ad hominem, quia qui facit peccatum ex diabolo est, non per creationem, sed per imitationem. Ipse enim regnat super omnes filios superbiæ quoniam ab initio diabolus peccauit peccato superbiæ. Nam initium omnis peccati superbia. Vnde Filius Dei in hoc apparuit visibiliter assumendo limū nostræ mortalitatis in vnitate diuinæ personæ, vt superba opera diaboli dissoluat per suam humilitatem. Certe verecundum est, ex quo rex regum Christus humilis factus est, vt homo cinis, & vermis superbiat. Vnde Augustinus: Habemus humilitatis exemplum, superbiæ medicamentum, quid intumescis, o homo, o pellis morticina: quid extenderis, o sanies fœtida: quid inflaris, princeps tuus humilis est, & tu superbis, caput humile, & membrum superbum, quasi dicat valde reprehensibile est. Secundo homo efficitur peccator, siue infirmus spiritualiter, propter defluxum carnalis lasciuiæ, deprimentis subiectum proprium: Fugite fornicationem: omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est, qui autem fornicatur,

Luc. 15. c — Miseria humanæ infirmitatis. — 2. Ioan. 3. a — Iob. 41. d — Eccli. 10. b — 1. Cor. 6. d

nicatur, in corpus suum peccat. Bene dicit autem fugite, & non dicit fornicationi resistite. Quia vitium luxuriæ melius vincitur fugiendo, quàm resistendo. Omne peccatũ quodcumque fecerit homo extra corpus est. Glossa, idest sine contaminatione, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Glossa: Cetera peccata solum animam contaminant, fornicatio vero non solum animam, sed etiam corpus contaminat. Peccatũ enim luxuriæ adeo fœdat hominem, quãtum ad corpus, & deordinat, quantum ad animam, vt iam non animal rationale, sed potius animal brutum debeat appellari, eo quòd ad modum bestiæ quod est inferius, scilicet sensualitas facit, vt dominetur superiori, scilicet rationi. Vnde Bernardus: Bestialius nihil homine rationem habente, & ratione non vtente, & ideo quasi bestia reputatur, & ad pascendum immunda animalia mancipatur secundum quòd dicitur: de filio prodigo, qui postquam dissipauit omnem substantiam suam viuendo luxuriose, positus fuit cum porcis ad pascendum eos. Vnde inquit ipse: Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam: Pater peccaui in cælum, & coram te. Et ecce quòd iste positus erat a diabolo cum porcis, idest cum immundis spiritibus, qui fœdis voluptatibus delectatur, quos continue pascebat, dum carnis voluptatibus non deserebat. Tertio efficitur homo infirmus, siue peccator, propter odium cordialis maleuolentiæ damnificantis proximum. Vnde: Peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ eius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus. Hæc est illa fera pessima, scilicet inuidia, quæ omni belua crudelior, quæ iustum Abel occidit, sanctum Ioseph multis doloribus adimpletum vendidit, filium Dei in crucis patibulo crudeliter quantum ad humanitatem absorbuit, & etiam totum genus humanum spiritualiter interfecit. Nam inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. O secretum virus, & pestis occulta. O liuoris parens, & criminis fomes, & virtutum erugo, & tinea sanctitatis, quæ non cessas continue damna spiritualia filijs Adam inferre, & bella concitare, inimicitias & homicidia procreare, vt de cruore occisorum reficiaris. Tollite charissimi, tollite istam feram pessimam de medio vestri: quia statim erit securitas mentis, tranquillitas animi, & simplicitas cordis, statim quiescent bella, & contentiones, & fœderabuntur discordes, quia nisi per illam nesciremus odire, immo quilibet fratrem suum sicut seipsum diligeret.

Luxuria quo modo vincatur.

Bernar. in Cãt. ser. 35

Luc. 15. d

Gen. 42. d

Gen. 4. b

Sap. 2. d

Secundo notatur efficacia medicinæ pœnitentialis, cum subdit: *Pœnitẽtiam agente*, tunc enim pœnitentia, quæ est medicina sacramentalis efficaciter sanat omnes infirmitates animæ, quando habet in se tres conditiones contra tria prædicta peccata, per quas conditiones Deus prouocatus placatur, subiectum proprium deordinatum reformatur, proximus damnificatus, vel offensus reconciliatur, & propter hoc pœnitentia debet esse. Primo vt Deus placetur, profunda ex subiectionis reuerentia, contra mentalem superbiam Deum prouocantem. Secundo vt subiectum proprium reformetur lacrymosa, ex doloris vehementia, contra carnalem demulcentiam, propriũ subiectum deordinantem. Tertio vt proximus reconcilietur satisfactoria, ex recompensationis festinantia, contra cordialem maleuolentiam, proximum damnificantem.

Primo pœnitentia debet esse profunda ex subiectionis reuerentia contra mentalem superbiam Deũ prouocantem, & propter hoc peccatori nomine angeli a iustitia cadentis dicitur. Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. In hoc verbo Dominus contra peccatum quasi ægroto primo offert medicinam saluti spirituali necessariam per modum disponentis, & præparantis scilicet rememorationem culpæ, & ruinæ, cum dicit: Memento vnde excideris: vt per hoc inducat eum faciliter ad humiliationem, & pœnitentiæ afflictionem. Vnde sequitur & age pœnitentiam, & prima fac opera. Prima namque opera pœnitentiæ dicuntur, & nobilia fundamẽta humilitatis profundæ eo, quòd sine fundamẽto humilitatis diuinæ reuerentiæ totum, quod ædificauit cõfessionis, & pœnitentiæ ædificium crescit ruinæ. Vnde Augustinus ad Dioscorum: Nisi humilitas omnia, quæ benefacimus texerit, & posita fuerit, quòd intueatur opposita, siue concomitata cui adhæreamus, & imposita, quæ reprimamur iam nobis de aliquo beneficio gaudentibus: totum extorquetur de manu nostra superbia: Hoc attendens quidem Sanctus Papa cũ cõfitebatur, nolebat sedere ad latus sui Capellani, qui eum audiebat, sed pedibus eius prouolutus quousque confessione completa morabatur: dicebat enim modo non teneo locum Papæ, sed peccatoris, & ideo cum recogito omnes defectus meos, necesse habeo humiliari. Vnde Bernardus super Cantica: Quo modo mens mea non humiliatur in hac vana cognitione sui: cum se percipit oneratam peccatis, mole huius mortalis corporis aggrauatam, terrenis curis intricatam, carnalium desideriorum fœce infectam: cæcam, curuam, & infirmam: sed certe quicumque propter quamcumque excellentiam, siue nobilitatem, dum confitetur, non vult humiliari, & subijci sacerdoti, caueat sibi ne forte imitetur diabolum: qui cum semel veniret ad sacerdotem, & diceret ei quòd vellet confiteri, non tantum fuerit contentus sedere ad latus sacerdotis, immo posuit se supra caput eius: cognoscens vero sacerdos, Spiritu sancto reuelante, quia diabolus esset, ait ei: totum ædificium tuæ confessionis ruinæ crescit: quia sine fundamento humilitatis incipitur. Videns enim diabolus esse se cõprehensum a sacerdote in astutia suæ fallacis deceptionis, inquit ad sacerdotem. Et si numquam consecuturus sum indulgentiam, tamen a me numquam, nec verbo, nec facto doctrinam humilitatis addisces: quia elatus, & superbus sum corde. Nec recolo me legisse propria ista verba, sed horum verborum sententiam. Secundo debet pœnitentia esse lacrymosa ex doloris vehementia: cõtra carnalem lasciuiam proprium subiectũ deordinatam. Vnde: Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Quilibet cum cogitat propter Deum offendisse, adeo debet intime dolere, & dure interius colaphizare in corde, vt prorumpat in lacrymas exterius: quia talis tristitia operatur pœnitentiam in salutem stabilem: eo quòd inde meremur veniam omnium peccatorum, quibus obligabamur ad æternam pœnam. Vnde Augustinus: Ascendat quilibet aduersum se tribunal mẽtis suæ: constituat se ante faciem suam: accuset constituto iudicio in corde suo: adsit accusatrix cogitatio: testis conscientia: carnifex timor: inde quidem sanguis cum confessione profluat: quia si nosmetipsos iudicamus, non iudicabimur. Tertio pœnitentia debet esse satisfactoria ex recompensationis festinantia contra cordialem maleuolentiam proximum damnificantem. Vnde: Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ. Ille enim dignos fructus pœnitentiæ facit, qui quanto grauiora damna, siue corporalia, siue spiritualia intulit proximo: tanto maiorem recompensationẽ quàm citius potest restituere festinat: vt vbi abundauit delictum inuidiæ, & maleuolentię inferendo damnum, ibi superabundet gratia beneuolentiæ, & cõcordiæ restituendo ablatum: quia numquam remittuntur peccata nisi restituantur ablata quæque, & maxime famæ: eo quòd melius est nomen bonũ quàm vnguẽta pretiosa terræ. Si hoc ponderaret quilibet detractor, qui omnia iudicat, & a nemine vult iudicari: quia numquam dimittitur peccatum culpæ, nisi restituatur ablatum famæ, forsitan fratrem suum non crucifigeret falso iudicio malignæ cogitationis in corde, & peruerso iudicio venenoso detractionis in ore. Aliquando frater suus, quem damnat detractor, est valde carus

Apoc. 2. b

Epist. 56. circa med. to. 2.

Exemplum

Ber. in Cãt. ser. 36.

Exemplum

2. Cor. 7. b

Luc. 3. b

Eccl. 7. a

de charus Deo interius per gratiam: multum conformis Christo per bonam voluntatem, & satis propinquus cælestibus per meritorum abundantiam.

Tertio notatur lætitia supernæ ciuitatis: cum subinfertur: *Gaudium est angelis.* Gaudent, & lætantur superni ciues de salute peccatoris hominis, propter rationem triplicem. Primo propter beneuolentiæ charitatis latitudinem. Secundo propter angelici casus restaurationem. Tertio propter præmij actualis augmentationem. Primo gaudent angeli de salute peccatoris propter beneuolentiæ charitatis latitudinem. Latitudo enim charitatis facit, quòd tantum gaudet angelus de bono proximi quantum de proprio: quia superna ciuitas non coangustatur multitudine desiderantium: quia nulli diminuitur de suo proprio præmio, propter multitudinem præsidentium, & existentium, immo inde cuilibet sua gloria crescit. Et propter hoc dicitur in hodierno Euangelio, *Qua mulier habens drachmas decem: si perdiderit drachmam vnam nonne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat.* Sequitur: *Gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.* Mulier est diuina sapientia. Drachmæ vero nouem sunt noue chori angelici, sed drachma vna est humanum genus, quæ fuit perdita merito primæ præuaricationis. Igitur diuina sapientia ad quærendam istam drachmam, accendit lucernã luce humanitatis: vniendo eam, vel intuendo lumine diuinitatis, & euertit domum assumptæ mortalitatis per corporis, & animæ resolutionem in passione, vt per proprium sanguinẽ inueniat amissum hominem. Ex hoc enim magnum gaudium generatur angelis Dei: propter latitudinem perfectæ charitatis, quæ extenditur ad omnes electos. Secundo gaudent angeli de salute peccatoris propter angelici casus restaurationem. Quamuis angeli sint superiores per naturam, tamen ex diuina largitate, & benignitate, quæ sibi hominem ministrauit, contingit aliquos homines in gratia angelis æquiparari, & propter eorum meritorum excellentiam ad ordines angelorum assumi, vt eorum exaltatio, sanctificatio sit angelicæ ruinæ per quandam æquipollentiam reparatio. De isto autem gaudio potest exponi illud: Consolabitur Dominus Syon, & consolabitur omnes ruinas eius: & gaudium, & lætitia inuenietur in ea. Syon specula interpretatur, & signat cælum empyreum, in quo positi sunt angeli ad speculandam pulchritudinem diuinitatis, cuius ruinas Deus consolatur, quãdo terrenos homines loco illorum, qui ceciderunt, exaltat ad ordines angelorum. Vnde super illud Psalmi: Constitues eos principes, Glossa: Pauperes elegit vt exaltaret ad ordines cæli, qui fiunt ex hominibus, & angelis. Tertio gaudent angeli de salute peccatoris propter præmij actualis augmentationem: licet non accrescat angelis gaudium, in quo consistit præmium actuale: quia ministrando alijs bona opera merentur præmium actuale: super quo gaudẽt ratione proprij doni, & cum conciues suos ad beatitudinẽ producunt super eis absque dubio gaudent, & congratulantur ratione sui coniuncti. Vnde licet gaudeant de hominis salute: tamen non tristantur de eius damnatione: eo quòd beati susceptibiles sunt gaudij, & lætitiæ, sed non tristitiæ. Et de isto gaudio dicitur: Reuertentur omnes timentes Dominum, & relinquent gentes idola sua, & venient viri in Ierusalem, & habitabunt in ea, & gaudebunt in ea omnes Reges terræ. Reuertentur per contritionem omnes timentes Dominum filiali reuerentia: qui auersi fuerãt a Deo per peccatum, & relinquent gentes idola vanitatum, & venient in Ierusalẽ concorditer per pacis tranquillitatẽ, & habitabunt in ea per boni operis continuationẽ. Et quia hæc fiũt adiutorio angelorũ, qui sunt deputati ad nostrã custodiã: ideo Reges terræ, idest angeli, qui regunt per dispensationẽ a Deo eis datam: gaudebunt propter accidẽtalis premij augmentationẽ. Rogemus.

Angeli cur gaudeãt de salute peccatoris.

Luc. 15. e · *Isa. 51. b* · *Psal. 44. d* · *Tob. 14. b*

DOMINICA QVARTA POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Ascendens autem in vnam nauim, quæ erat Simonis, & cetera. Nauis Simonis est Ecclesia Simoni commissa. Considerandum autem, quòd quadruplex est nauis, videlicet, crux triumphalis, mens rationalis, pœnitentia salutaris, Ecclesia vniuersalis. De prima: Ascendente eo in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus, *et cet.* Glossa: Nauicula est crux Christi, cuius beneficio ad littus patriæ cælestis venimus. Vnde: Exiguo ligno credunt homines animas suas transeuntes mare, & per ratem liberati sunt. Isidorus: Quocumque metu procellis mundi inuolueris, lignũ ascende crucis, vt a mari, idest tempestate sæculi liberis. In hac naui Christus obdormiuit moriendo. De tempestate circa hanc nauim orta, dicitur quòd tenebræ factæ sunt, petræ scissæ sunt, & velum templi, *et cetera.* Nota quòd in tempestate solent homines iniuriantibus ignoscere, sicut & Christus: Pater dimitte illis, *et cetera.* In quo exemplum dedit nobis ignoscendi alijs. Item solent Christum inuocare, sic & Christus: Deus Deus meus, *et cet.* Item solent homines se exonerare, sic & Christus vestem & sanguinem, & animam. Sicut enim Ionas de naui ad salutem aliorum proiectus, in ventrem ceti venit, sic anima Christi de naui crucis in ventrem inferni descendit. De secundo: Dies mei transierunt, sicut naues poma portantes. Dies & naues sunt mentes, vel animæ fideles, poma sunt virtutes, & opera redolescẽtia. Nota quòd exoneranda est hæc nauis ab omni peccato, & iniusta possessione, ne mergatur in damnationem: Sequenti die iactum fecerunt, & tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt. Augustinus: Naufragium fugis, & plumbum amplecteris. Item effundenda est aqua concupiscentiæ in confessione, quæ per rimas sensuum intrat: Effunde sicut aquam cor tuum. Item regenda est cum solicitudine propter diuersa pericula. Psalmista: Hoc mare magnum, *et cet. vsque*, illic naues pertransibunt. Ambrosius: Valde nobis pertimescendum est, ne nauem nostram, aut procella tempestatis abripiat, aut fluctibus absorbeat, aut in æternam prædam pirata crudelis abducat. De tertio: Me expectant insulæ, & naues maris in principio, vt abducam filios tuos de longe. Peccatores sunt longe elongatione culpæ, morantur in insulis falsæ securitatis, adducuntur per naues pœnitentiæ, vt fiant filij Ecclesiæ: Flij tui de longe venient. Nota quòd sicut homo, qui relinquit nauem: sic qui relinquit pœnitentiam submergitur, immo cum Iona a pisce diabolo deglutitur. Teneat ergo se in pœnitẽtia, qui non vult submergi in culpam. Hieronymus: Pœnitentia est secunda tabula post naufragium. Item sicut motus nauis, sic motus pœnitentiæ vomitum prouocat in confessione: Vome & refrigerabit tẽ. Item sicut in vltimo periculo nauis, quando iam aqua intrat in nauem, ita constanter pœnitentes clamare debent in oratione. Psalmista: Saluum me fac, *et cet.* De quarto: Facta est quasi nauis institoris, *et cet.* In hac Christus adoratur, *et cet.* Qui autem in nauicula erant, venerunt & adorauerunt, *et cet.* De hac in præsenti Euangelio dicitur: Vidit duas naues, *et cet.* quæ significant Ecclesiam & synagogam. Nota quòd nauis Ecclesiæ habet gubernaculum fidei dirigentis: Naues cum magnæ sint, modico gubernaculo circumferuntur, vbi impetus dirigentis voluerit. Magnæ naues sunt omnes Ecclesiæ. Mirabile gubernaculum est fides, quæ nauem

Luc. 5. a · Nauis quadruplex. · *Mat. 8. c* · *Sap. 14. a* · *Mat. 27. f* · *Luc. 23. e* · *Mat. 27. f* · *Ion. 2. a* · *Iob. 9. c* · *Act. 27. e* · *Thren. 2. f* · *Psal. 113.* · *Isa. 60. b* · *Isa. 60. a* · *Ion. 2. a* · *Hieron. in 3. cap. Isa. 10. 4.* · *Eccli. 31. c* · *Psal. 68. a* · *Prou. 31. b* · *Mat. 14. d* · *Luc. 5. a* · *Iac. 3. a*

nauem Ecclesiæ per mare, & per terram, idest per aduersa, & prospera dirigit: Fide transierunt mare rubrum, tamquam per aridam terram. Item habet anchoram spei stabilientis: Firmissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam, & firmam. Gregorius: Quamuis adhuc rerum perturbationibus animus fluctuetur, tamen spei vestræ anchoram in æternam patriam figite, intentionem æterna luce solidate. Item habet velum charitatis trahentis: Byssus varia de Ægypto texta est in velum, vt poneretur in malo, idest in Christo. Ad modum enim velaminis quando charitas malo, idest Christo fortiter adhæret, quanto magis ventis tribulationum impellitur, tanto citius ad portum salutis æternæ peruenitur.

Hebr. 11. f
Idem. 6. d
Ezech. 27. a

SERMO II.

Luc. 5. b

CONcluserunt multitudinem piscium copiosam, scilicet Petrus & socij eius: Multitudo piscium, est multitudo hominum conclusa per rete fidei. Considerandū autem, quòd est quadruplex multitudo hominum. Quædam in culpa, quædam in gratia, quædam in gloria, quædam in gehenna. Prima est multitudo impiorū, secunda iustorum, tertia beatorum, quarta damnatorum. De prima: In his iacebat multitudo languentium. Nota historiam. Piscina est pœnitentia, qua lauamur a sordibus peccatorum, quæ aqua gratiæ, & lacrymarum per aquæductum timoris, vel amoris respicit. Vnde & ibi diabolus maxime insidiatur. Vnde bene de Rapsace, idest de raptore animæ dicitur: Stetit in aquæductu piscinæ superioris. Piscina inferior est pœnitentia, quæ est timore gehennæ. Piscina vero superior est, quæ amore patriæ est. Quinque porticus sunt quinque sensus, in quibus iacet per carnalia desideria multitudo languentium in mala consuetudine, & cæcorum, qui lumen veritatis non habent in cognitione, & claudorū, qui gressum æquitatis non habēt in operatione, & aridorum, qui humorem pietatis non habent in affectione. Angelus autem est doctor, qui mouet aquam, dum mouet ad compunctiones, vel ad lacrymarum gratiam: Quis dabit capiti meo aquam, *et cetera*. Hieronymus: Et ille doctor Ecclesiasticus est, qui lacrymas non risum mouet. Flendum certe est, quòd tanta multitudo iaceat in porticibus, & tam pauci descendant in piscinam. Multi enim heu sunt peccantes, & pauci pœnitentes. De secundo: Multitudinis credentium erat cor vnum, *et cetera*. O quàm dissimilis est nunc multitudo credentium, quorum non est cor vnum. Alius enim superbum, alius auarum, alius luxuriosum habet cor. Tales tamen Christiani nominantur. Bene ergo sunt nomine non corde, sicut vulpes Samsonis coniunctæ caudis faucibus diuisæ erant. Multitudo credentium hic per rete fidei concluditur, & duas nauiculas implet, scilicet Ecclesiam de Gentibus, & de Iudæis: Donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fieret. Vel prima nauis est innocentia, secunda pœnitentia. Hieronymus: Pœnitentia est secunda tabula post naufragium. His nauibus fideles tamquam nobilia poma de arbore crucis collecta ad patriam ducuntur: Dies mei transierunt, quasi naues poma portātes. O quanta etiam rubra martyrum poma ad patriam sunt portata? Augustinus: In cælestem mensam spiritus martyrum tamquam de horto Dominico multa, & suauissima poma transierunt. Hortum Dominicū dicit Ecclesia. De tertio. Psalmista: Qui numerat multitudinem stellarum, *et cet.* Stellæ sunt sancti in cælo. Quid mirum si numerat illos, quorum numerat capillos. Capilli capitis, *et cet.* O felix multitudo, in qua est tanta vnio. Anselmus: In illa perfecta charitate innumerabilium angelorum, & hominum, vbi nullus di-

Ioan. 5. a
Isa. 36. a
Ier. 9. a
Act. 4. f
Rom. 11. e
Hier. in ca. 2. Isaia. 10. 4.
Iob 9. c
Psal. 146. a
Luc. 12. a

A ligit alium aliter quàm seipsum: nec aliter gaudebit quisque pro singulis, quàm pro seipso. Omnibus autem stellis Dominus nomina vocat, quia nominatim omnium sanctorum notitiam habet. Gaudete, quoniā nomina vestra scripta sunt in cælis, *et cet.* Econtrario Dominus non vocat nomina impiorum approbando. Psalmista: Nec memor ero nominum eorum, *et cet.* Patet hoc in Lazaro, quem nominauit, & in diuite, cuius nomen tacuit. Multi ergo per tyrannidem, & malitiam, & vanitatem vocauerunt nomina sua in terris, quorum nomina deleta sunt in cælis. Psalmus: Nomina eorum delesti in æternum. De quarto ibi: Assur, B & omnis multitudo eius: vbi enumerauit propheta descendentes ad terram vltimam, id est ad locum inferni, dicens quòd ibi Pharao, Assur, Elam, Mossot, Tubal, Idumæa, & omnes Principes aquilonis, & omnes multitudines eorum. Pharao denegans, & dissipans interpretatur, & significat hæreticum, qui veritatem negat, & fideles dissipat. Assur interpretatur nemus, & significat cumulatorem peccatorū, qui abundant peccatis, sicut nemus lignis. Sicut nemus horribiliter ardet, sic talis peccator in inferno. Elam interpretatur superliminare. Ostium autem diaboli in infernum luxuria est, cuius limen est simplex fornicatio: postes C autem adulterium: superliminare peccatum contra naturam. Mossot interpretatur capiens, & significat deceptorem animarum, sicut malum consiliarium, vel meretricem, & huiusmodi, qui capiunt animas. Tubal interpretatur deserēs, & significat apostatam, vel quēlibet desertorem fidei, vel professionis, & huiusmodi. Idumæa interpretatur sanguinea, & significat quemlibet homicidam, & quemlibet consilio, vel facto fundentem sanguinem humanum. Princeps aquilonis sunt, qui in omnibus generibus vitiorum sunt excellentes.

Luc. 10. d
Psal. 15. b
Luc. 16. e
Psal. 9. a
Ezec. 32. e

D

SERMO III.

EX hoc iam eris homines capiens. Vtinam ego miser peccator hodie vnum pisciculum, vnum hominem Domino meo Iesu Christo capere possem. Considerandum autē, quòd capiūtur homines a diabolo, a proximo, a Deo. De primo, Psalmus: Cœperunt animā meam. Nota quòd capturæ fiunt, retibus, dentibus, manibus. Sic diabolus capit homines retibus, vel laqueis malarum cogitationum. Irretientur, & capientur, irretitur homo cogitationibus, capitur consensu. E Iniquitates suæ capiunt impium, *et cet.* Vnde sicut pisces, & aues, & mures esca decipiuntur, vt capiantur: sic anima esca voluptatum, vel rerum temporalium. Augustinus: Res cum vis capere, peris in muscipula, cum enim tenes alienum, teneris a diabolo. O quàm hostiles venatores sunt dæmones. Venatione cœperūt me quasi auem inimici mei gratis. Item dētibus malarum locutionum sicut Lupus, vel Leo prædam. Leo factus est, & didicit capere prædam, hominesq. deuorare. Quid enim sunt detractiones, contentiones, perditiones, blasphemiæ, periuria, mendacia, & verba luxuriosa, nisi dentes diaboli? Psalmus: Benedictus Do F minus, qui non dedit nos in captionem, *et cetera*. Magis deflendi sunt, qui a diabolo, quàm qui a Lupo rapiuntur. Deducet oculus in lacrymam, quia captus est grex Domini. Item capiuntur manibus malarum operationum. Manu capiemini. Qui autem viuentes capiuntur manu diaboli ad culpam, ipsi morientes capientur manu diaboli ad gehennam. Sedechiæ, id est peccatori, dicitur: Comprehensione capieris, & in manu eius traderis, & oculi tui oculos Regis Babylonis videbunt, id est diaboli in egressu animæ de corpore. Omnis, qui egressus fuerit ex eis, capietur, *&c.* De secundo: Nota quòd capit homo hominem tripliciter, videlicet calumniando. Consiliū inierunt, vt caperent Iesum in sermone: immo cœperūt eum etiam corpo-

Luc. 5. b
Psal. 58. a
Isa. 8. c
Prou. 5. d
Thren. 3. f
Ezec. 19. a
Psal. 123. a
Ier. 13. c
Ezec. 21. f
Ier. 34. f
Ier. 5. b
Mat. 22. b

Thren. 4. d corpore: Christus Dominus captus est in peccatis nostris. Sed certe multi socij Christi capiũtur ab iniquis, vel calũnia, vel corporali violentia innocenter, sicut de *Ezec. 22. e* quibusdã iniquis conqueritur Dominus: Sicut leo rugiens, & rapiens prædam animas deuorauerunt: opes & pretium acceperunt, viduas multiplicauerunt, *et cet.* *Prou. 6. c* Item scandalizando: Mulier autem viri pretiosam animam capit. Non solum lasciuæ mulieres, immo hæretici, mali consiliarij, iniqui socij, prædicatores quæstuarij, adulatores, & omnes ad peccatum trahentes capiunt animas hominum. Vel tales sunt venato- *Ier. 5. f* res, vel laquei diaboli: Iniquitates vestræ prohibuerunt bonum a vobis, quia inuenti sunt in populo meo impij insidiantes, & aucupes laqueos ponentes, & pedicas ad capiendos viros. De talibus autem Isidorus: Deteriores sunt, qui suis doctrinis, siue exemplis mores bonorum corrumpunt, ijs, qui substantiam prædamq. diripiunt. Item prædicando, vt hic dicitur: *Ex hoc iam eris homines capiens*, & quia conuersi ad Dominum socios, qui se traxerunt ad culpam sæpe retrahunt verbo, vel exemplo ad pœnitentiam, ideo dici- *Isa. 14. a* tur: Erunt capientes eos, qui se separant. Re vera enim qui hic alios capiunt, vel corrumpunt per cul- *Cant. 2. d* pam, Dominus vult capi per pœnitentiam: Capite nobis vulpes, *et cet.* De tertio. Nota quòd Dominus capit homines tripliciter, videlicet in inferno per ani- *Psal. 57. d* mam suam descendentem. Psalmista: Cepisti captiuitatem. Item in mundo per gratiam attrahentem: *Iob 10. c* Propter superbiam, quasi leænam capies me. Nota quòd ouis ad lignum super foueam profundam ligatur, vt leæna currens ad prædam, cadat in foueam. *Isa. 53. c* Ouis innocens Christus est: Sicut ouis ad occisionem ducitur. Propter superbiam ergo commissam in paradiso, vel quæ quotidie in transgressione mandatorum Dei committitur in mundo, hæc ouis ligatur ad lignũ crucis, vt superbus transgressor ad gratiam crucifixi *Isa. 2. c* currens, cadat in foueam pœnitentiæ: Abscondere in fossa humo a facie timoris Domini. O quàm miserabile est, quòd peccator non potest capi hamo mortis, *Iob 40. c* quem diabolus euadere non potuit: Quasi hamo capiet eum. Item in iudicio per sententiam constringen- *Eccls. 9. c* tem, vel in extremo per mortis laqueum: Sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues capiuntur laqueo, sic capiuntur homines in tempore malo. Interlinearis, iudicij vel mortis. Potest autem hoc verbum non solum de Deo, sed etiam de diabolo capiente intelligi.

SERMO IV.

Luc. 5. b RElictis omnibus secuti sunt eum. Quoniam Christi doctrina ab altitudine paupertatis sumpsit exordium, & Euangelicæ perfectionis primarium fundamentum securitate paupertatis firmiter collocatur: Hinc est quòd Christi Apostolij sancti Euangelij professores, in quibus Dominus fundaturus erat Ecclesiã, ostenduntur omnia reliquisse in verbo proposito, cum dicit: *Relictis omnibus secuti sunt eum*. In quo quidem verbo duo notantur cuilibet necessaria ad salutem. Primum est desertio impedimenti retrahentis. Secundum est adeptio complementi expedientis. Primo in verbo proposito notatur contemptus terrenorum, cum dicit: *Relictis omnibus*. Licet non omnes teneantur relinquere omnia quantum ad effectum, nisi perfecti, qui voto paupertatis sunt astricti, tamen omnes tenentur relinquere omnia, quantum ad affectum, ne eorum amore superati cor suum circa defluentes diuitias apponant, & peruerso ordine creaturam supra Deum diligant. Secundo notatur appetitus æternorum, cum subdit: *Secuti sunt eum*.

Dicit ergo: *Relictis omnibus*: vbi notatur desertio impedimenti retrahentis. Apostoli namque tamquàm veri legati, vt esset eorum similitudo ad legantem Christum, ad amouendum quodilibet retrahẽs impedimentum, reliquerunt omnia. Primo tamquam pondera prægrauantia, vt essent expeditiores ad currendum post Christum. Secundo tamquam vincula detinentia, vt essent securiores ad arguendum malum. Tertio tamquam obstacula præpedientia, vt essent efficaciores ad persuadendum bonum. Primo reliquerunt omnia tamquam pondera grauantia, vt expeditiores essent ad currendum post Christum, qui *Psal. 18. a* exultauit, vt gigas ad currendum viam Euangelicæ perfectionis, eo quòd fuit sine omni pondere terreneitatis. Nam a principio suæ natiuitatis paupertatem in suo corpore consecrauit, in mundo cum pauperrimis hominibus pauperrime conuersatus, & associatus, in fine vero nudus in cruce positus fuit, & post resurrectionem in specie peregrini apparuit. Qui ergo debet esse Christi legatus debet sicut ipse ambulauit, & ipse ambulare, alioquin qui ambulant in curribus, & in equis faleratis, in pompis & diuitijs, non est successor, nec legatus Christi, qui non habet in sua vita paupertatis signum Christi, qui est legationis approbatum sigillum. Hoc attendens Petrus dixit ad Dominum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti su- *Mat. 19. d* mus te, quid ergo erit nobis: Iesus autem dixit? Amen dico vobis quòd vos, qui reliquistis omnia, & secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suę, sedebitis, & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Petrus enim erat piscator & pauper, arte & manu cibum quærebat, & cum confidentia allegat multum, cum dicit: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, & explanat præmium, cum dicit: Quid ergo erit nobis præmij? & hoc est, quia sicut dicit Gregorius: Tanta a sequentibus dimissa sunt, quanta a non sequentibus concupisci potuerunt. Bene ergo fecisti Petre, & ceteri Apostoli omnia relinquendo, quia per hoc maximum consecuti estis præmium. Non enim pro certo aliter obtinuisti principatum fidei Christianæ, quia numquam in vobis Dominus fundaturus erat Ecclesiam, nisi vos primo ad illud fundamentum reduxisset, & in eo firmasset, nec ad sedes iudiciariæ potestatis sublimasset. Nam hæc est illa celsitudo altissimæ paupertatis, quæ vos Apostolos heredes, & reges regni cælorum constituit pauperes rebus fecit, virtutibus sublimauit. Certe nec est mirum si ita sublimiter intronizauit, & magnificauit eos altitudo paupertatis. Nam sicut videmus in istis materialibus quòd tanto ille ascensus altior, quanto id quod ascendit fuerit leuius & purius: sic & in spiritualibus tanto ascensus altior, quanto quod ascendit a terrena cupiditate est purius, & virtute gratiæ plenius. Secundo reliquerunt omnia tamquam vincula detinentia, vt essent securiores ad arguendum malum. Apostoli namque nemini, amore acquirendi, vel timore amittẽdi quasi quibusdam vinculis detenti, parcebant, neque veritatem tacebant, immo veritatis iaculis tam magnos, quàm pueros æque feriebant. Metus enim terrenæ potestatis, & quæstus mundanæ cupiditatis, generant in hominibus, qui nolunt relinquere ista terrena, ambiguum similitudinariæ falsitatis. Malunt studere adulationi & cupiditati, quàm assistere veritati. Et propter hoc Mathathias, & eius filij ne forte mendacijs regis Antiochi, qui inducebat Iudæos ad idolatriã, consentirent, postquam eius nuncium constanter redarguerunt, & in zelo legis, & veritatis interfecerunt relinquẽtes omnia in ciuitate ad securitatem paupertatis confugerunt. Vnde de his dicitur: Exclamauit *1. Mac. 2. c* Mathathias voce magna dicens in ciuitate: Omnis qui zelum habet legis statuens testamentum, exeat post me: & fugit ipse & filij eius in montem, & relinquerunt quæcumque habebant in ciuitate. Gloriosius reputabant isti beati viri cum veritate deijci quàm magnificari cum falsitate. O quàm gloriosum est mori pro veritate, quæ & si non conuertat audientem, coronat tamen prædicantem. O Deus vtinam essent hodie

hodie multi Mathathiæ, multi Ioannes Baptistæ, & multi Pauli Apostoli, qui non tacerent veritatem principibus, & præcipue prælatis. Nullorum enim vita magis nocet quàm principum, & maxime prælatorum. Vnde Gregorius: Nemo in Ecclesia magis nocet quàm qui peruerse agens nomen, vel ordinem dignitatis, siue sanctitatis tenet. Delinquentem namque habens redarguere, vel præsumit, & in exemplũ culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Tertio reliquerunt omnia tamquam obstacula præpedientia, vt essent efficaciores ad persuadendum bonum. Vnde: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum: at illi cõtinuo relictis omnibus secuti sunt eum. Ecce quòd Apostoli ad hoc, quòd efficaciter piscarẽtur homines, reliquerunt omnia terrena, ne obstaculum, siue impedimentũ illis quos piscaturi erant, præberent. Nam sicut melius persuadet vita quàm signa, & exempla quàm verba, sic efficacius persuadet contemptus mundi, & mortificatio carnis. Et qui pauper est, & carnem suam crucifigit cũ vitijs, & concupiscentijs quàm qui diues est, & carnem suam nutrit, & fouet in delicijs. Quis enim Apostolis de contemptu mundi credidisset, si eos amatores mundanorum vidisset? Si enim Apostoli quæstores, & congregatores diuitiarem fuissent, totus mundus ab eis fugisset, vel saltem per eorum conuersationem ab amore Dei elongatus fuisset. Nunc autem rete paupertatis attraxit ad amorem, & laudem Dei quando eorum exemplo destructa mundi cupiditate, quæ est radix omnium malorum, inserebatur cordibus fidelium Christi paupertas, quæ est primarium fundamentum omnis boni. Non enim aliter fundauerunt Apostoli Ecclesiam, nisi per spiritum paupertatis, quia non exercitu equorum, & robore diuitiarum mundum conuerterunt, immo pro auro, & redditibus salus viluit. Sed ne forte commendatio paupertatis videatur resultare condemnationem temporalium Ecclesiæ: ideo bonum est dicere quòd temporalia Ecclesiæ bene sunt pro tempore toleranda, & etiam quoquomodo affectanda propter multiplicem causam. Videlicet propter sponsi honorem, sponsæ decorem, viatorum sustentationem, pauperum prouisionem, infirmorum consolationem, & fidelium deuotionem, & etiam propter vsum communitatis. Et cum propter istas causas tolerantur non diminuunt in prælatis perfectionem, sed si bene dispensentur meritum augent, & si male, occasionem damnationis præstant.

Mat. 4. c — Galat. 5. d — 1. Tim. 6. b

Secundo notatur in verbo proposito adeptio complementi expedientis, cum dicit: *Secuti sunt eum.* Secuti sunt Apostoli Christum tamquam finem, & complementum omnis boni tripliciter. Primo humiliter sine superbia, propter splendorem internæ cognitionis. Secundo concorditer sine inuidia, propter amorem supernæ conuersationis. Tertio perseueranter cum constantia, propter tolerantiam continuæ afflictionis. Et sic Apostoli sequentes Christum per hæc tria perfecte reducebantur ad beatam Trinitatẽ. Nam per splendorem claritatis internæ dirigentis rationalem reducebantur ad sapientiam Filij. Per amorem charitatis supernæ rectificantis concupiscibilem, ad beneuolentiam Spiritus sancti. Per vigorem virilis constantiæ stabilientis irascibilem, reducebantur ad potentiam Patris æterni, & hæc tria scilicet intelligentia diuinorum, concordia proximorum, & tolerantia aduersorum, sunt necessaria ad salutem. Primo secuti sunt Christũ humiliter, sine superbia propter splendorem internæ cognitionis. Nam splendorem intelligentiæ humilitas aperit, superbia claudit, quæ dum inflat obnubilat, & priuat a lumine veritatis. Et de hoc dicitur: Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Ego sum vera lux mundi, quia non aliunde accipio, immo de fonte meæ sapiẽtiæ quodlibet aliud lumen creatum scaturit. Et ideo qui sequitur me per humilem subiectionem, non ambulat in tenebris erroris & ignorantiæ, sed habebit lumen gratiæ viuificantis affectiuam, & illustrantis intellectiuam. Secundo secuti sunt Christum concorditer sine inuidia, propter amorem supernæ conuersationis. Vnde: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. O verbum dilectissimum! O verbum verissimum, & omni memoria, & laude dignum, quoniam Christus passus est pro nobis purgandis ab omni iniquitate. Vobis relinquens exemplum charitatis, & beneuolentiæ, vt sequamini vestigia eius ad summam perfectionem deducendo. Si enim quæratur. Quid filium Dei mouit ad patiendum pro nobis, non inuenitur alia causa, quàm eius beneuolentia, & charitas misericordissima. Vnde dicitur: In hoc cognoscimus charitatem Dei, quoniam ipse pro nobis animam suam posuit. Sed quia istud exemplũ tantæ beneuolentiæ, est imitatione dignũ, ideo adiunxit: & nos debemus pro fratribus animam ponere, quod bene adimpleuerunt Apostoli quando præposita sibi maleuolentia inuidiæ, animas suas libenter pro salute omnium electorum posuerunt. Et propter hoc quilibet eorum potest dicere illud: Vestigia eius secutus est pes meus. Vestigia inquam eius charitatis, & beneuolentiæ secutus est pes meus affectuosæ dilectionis, eo quòd gloria magna est sequi Dominum in charitate perfecta. Tertio secuti sunt Christum perseueranter cum constantia, propter tolerantiam continuæ macerationis. Vnde: Qui vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui vult venire post me humilem, & mortificatum, abneget semetipsum per humilem subiectionem, & tollat crucem suam continuæ macerationis, & sequatur me, perseueranter vsque ad æterni palatij ingressionem. Et bene præmittitur in illa cruce humilitatis subiectio, quia intelligitur per abnegationem propriæ voluntatis amaritudo pœnitentiæ, & mortificationis, aliquando perditur per superbiam, aliquando per gulam. Et propter hoc si volumus perfecte tollere crucem mortificationis, debemus esse humiles in corde, & abstinentes in ore. Rogemus.

Ioan. 8. b — 1. Pet. 2. d — 1. Ioan. 3. c — Ibid. c — Iob 23. c — Luc. 9. c

DIMINICA QVINTA POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Volens Dominus noster Iesus Christus retrahere genus humanum a furore iracundiæ animum deordinantis, ne prorumpat in damnũ proximi, tamquam iudex rectissimus in verbo proposito cuilibet irascenti fratri suo prænũciat pœnam æterni iudicij, cum dicit: *Omnis qui irascitur fratri suo,* & cet. In quo quidem verbo valde ordinate proceditur. Nam Primo describitur peccatum iracundiæ, quantum ad interiorem originem quam habet ex malo animo. Secundo quantum ad exteriorem diffusionem, siue operationem, quam habet in suo proximo, siue obiecto. Tertio quantum ad finalem ordinationem quam habet in æterno supplicio. Primo describitur peccatum iræ, quantum ad interiorem originem quã habet ex malo animo, cum dicit: *Omnis qui irascitur,* Glossa: Ira est malus motus ad nocendum, qui si subitus est, cui non consentitur, propassio dicitur: passio vero accedente consensu. Sed omnis motus, siue bonus, siue malus bonitate morali habet originem ab anima. Secundo describitur peccatum iracundiæ, quantum ad exteriorem diffusionem, siue operationem, quam habet in suo

Mat. 5. c

suo proximo: cum subdit: *fratri suo*. Irascitur homo cum inordinate mouetur in seipso interius: sed fratri suo cum ille malus motus verbo, vel facto ad nocendum proximo prorumpit exterius. Tertio describitur peccatum iracundiæ quantum ad finalem ordinationem, quam habet in æterno supplicio, cum subinfertur: *reus erit iudicio*.

Primo ergo describitur peccatum iracundiæ quantum ad interiorem originem, quam habet ex peruerso animo, cum dicitur: *Omnis qui irascitur fratri*. Tria namque sunt, quæ perturbant animam secundũ omnem sui potẽtiam vt causa, & origo iræ, & furoris. Primum est error cæcitatis ignorantiæ ex defectu veritatis discernendæ. Secundum est liuor malignitatis, & inuidiæ, ex defectu charitatis fraternæ. Tertium est furor crudelitatis, & vindictæ, ex defectu pacis, & concordiæ. Primum est in rationali. Secundum in concupiscibili. Tertium in irascibili. Primo in homine, qui irascitur, est error cæcitatis, & ignorantiæ quantum ad rationalem ex defectu veritatis discernẽdæ. Vnde: Ira animositatis illius, peruersio illius est. Ita enim peruertitur, & conturbatur in ira oculus rationis, vt animo non videat: vel distorquetur, vt peruerse aliud pro alio probet, & improbet, & falsa pro veris approbet. Vnde auctor:

Impedit ira animum ne possit cernere verum.

Nec cognoscere, quàm charus sit frater suus Deo, speciositate virtutum: quàm diues interius, fœcunditate bonorum operum: & quàm propinquus angelis per appetitum cælestium eo quòd in multis probatur, in diuersis confunditur, & in contrarijs irritatur. Secundo in homine, qui irascitur, est liuor malignitatis inuidiæ, quantum ad concupiscibilem ex defectu charitatis fraternæ. Vnde: Qui facilis est ad indignationem & iram, erit ad peccata procliuior. Sicut enim omnium virtutum incrementum pendet a charitate: sic omnia vitia sumunt incitamentum ex furore iræ. Vnde qui facilis est ad iram propter liuorem inuidiæ: erit ad omnia facinora, & nocentia proximi procliuior. Vnde glossa super illud: Vir iracundus suscitat rixas. Dicit sic: Ianua omniũ vitiorum est iracundia: qua clausa virtutibus intrinsecus datur requies, & aperta ad omne facinus armabitur. Tertio in homine, qui irascitur est furor iracundiæ, quantum ad concupiscibilem, ex defectu pacis, & concordiæ. Vnde: Ira non habet misericordiã, nec erumpẽs furor. Iracundi enim ratione furoris nõ sunt dicendi homines, sed potius feræ furibundæ: eo quòd admodum ferarum sunt, sine misericordia sugentes sanguinem aliorum: & propter hoc dabit bonum consilium Sapientia: Cum iracundo non facias rixas, & cum audace non eas in desertum: quoniam nihil est ante eum sanguis.

Sequitur: *fratri suo*, vbi secundo describitur peccatum iræ quantum ad exteriorem diffusionem quam habet in suo proximo. Vnde primo est irasci, & hunc motum in animo retinere, deinde fratri: cũ ille motus ad nocendum exterius prorumpit. Irascitur enim aliquis fratri suo tripliciter, secundum tria instrumẽta corporis, scilicet cordis, oris, & manus. Nam Primo irascitur aliquis fratri suo peruerso iudicio malignæ cogitationis in corde. Secundo duro verbo iniuriosæ conuiciationis in ore. Tertio prauo maleficio fraternæ læsionis in opere. Primo irascitur aliquis fratri suo peruerso iudicio malignæ cogitationis in corde. Hanc interiorem cogitationem illicitam & commotionem remouet Dominus, cum dicit in hodierno Euangelio: Ego autem dico vobis: *Omnis qui irascitur fratri suo.* Intelligitur expositio sic, id est plus addo, quàm non occidere, scilicet, non irasci. Nã qui non irascitur non soluit, sed perfectius implet. Vnde glossa dicit: Mandatum Christi non est cõtrarium legi, sed latius in eo continetur. Nam qui non irascitur non occidit, sed æqua licentia irascendi causa est homicidij. Et propter hoc Dominus aperit omnem motum animi ad nocendum in homicidium cõputari. Certe si hoc attenderet quilibet, numquam in animo contra fratrem suum iracundiam retineret: numquam maligna cogitatione ei patibulum in domo cordis pararet: sicut Aman parauit Mardocheo, in domo sua, & tamen iracundus Aman tãquam homicida suspensus est, non Mardocheus. Tamen cum ira, quæ est ex causa non est commotio illicita, sed iudicium: eo quòd non irascitur fratri suo, sed vitio, secundum quod dicit glossa. Vnde in Psalmis: Irascimini, & nolite peccare. Secundo irascitur aliquis fratri suo duro verbo iniuriosæ conuiciationis in ore. Et hunc motum exteriorem remouet Dominus cum dicit: Omnis qui dixerit fratri suo racha, vel fatue, quod fit quando motus interior prorumpit in vocem exteriorem. Vnde glossa dicit quòd racha est interiectio indignantis, exprimẽs nomen hebræum, quod interpretatur cænos, vel vanum, sed fatue idem est quod infatuatum. Vnde glossa. Non enim modicus furor est quem Deus sale sapientiæ condiuit infatuatum vocare, & salienti Deo derogare. Tum glossa assignat differentiam inter irasci, & dicere racha, & dicere fatue, sic gradus est in istis peccatis. Primo est irasci, & hunc motum in animo retinere: plus est si vocem commotio ipsa extorsit, quàm si feriatur ille cui irascitur, plus est si certa vituperatio increpuit. Hunc autem motum iræ, qui est in verbo, remouebat Sanctus Ioseph a fratribus suis, secundum quòd dicitur: Dimisit ergo fratres suos, & ait illis: Ne irascimini in via dicendo vnus alteri verbum iniuriosum. Nã qui conuiciatur fratri suo, vinculum fraternitatis dissoluit, rixas suscitatas & lites incendit. Tertio irascitur aliquis fratri suo prauo maleficio fraternæ læsionis in opere. Et hoc peccatũ iræ remouet Dominus, approbando quod dictum fuerat ab antiquis, scilicet, non occides. Vnde prohibendo motum iræ, mandatũ de non occidendo non euacuauit: sed perfectius voluit obseruari. Nam tolle iram, & homicidium non fit. Et de hoc dicitur: Iratus est Cayn vehementer, & sequitur: consurrexit aduersus fratrem Abel, & interfecit eum, & hoc est quod damnificat fratrem aliquãdo in persona, aliquando in rebus: Nam ex ipsa procedunt homicidia, furta, incendia, & quæque damna.

Tertio describitur in verbo proposito peccatũ iræ quantum ad finalem ordinationem, quam habet in æterno supplicio, cum subinfert: *Reus erit iudicio*: quodlibet enim prædictum peccatum in proprio iudicio pœnæ ordinabitur. Nam primum peccatum iræ ordinabitur iudicio strictæ examinationis scrutantis, & reuelantis temeraria iudicia cordis. Secundum peccatum iræ ordinabitur in iudicio opprobriosæ vituperationis increpantis iniuriosa verba oris. Tertium peccatum iræ ordinabitur in iudicio gehennæ infernalis punientis praua maleficia operis. Primo omnis qui irascitur propter errorem ignorantiæ fratri suo maligna cogitatione, reus erit iudicio districtæ examinationis scrutantis temeraria iudicia cordis. Vnde: Aperti sunt libri, & iudicati sunt mortui ex his, quæ inuenta sunt in libris. Tunc ergo in die iudicij aperientur libri conscientiarum in conspectu Dei, cuius oculum sapientiæ nihil latet. Et iudicabuntur peccatores ex his, quæ inuenientur in libris conscientiarũ. Nam homo cum peccat macula peccati in libro conscientiæ indelebiliter resultat, nisi per gratiam deleatur, & iudicat peccatorem dignum esse morte æterna. Vnde glossa super illud: Cogitationum accusantium, dicit sic: Est sciendum, quòd cogitationes tũc accusabunt animam, vel defendent. Non ille vtique quæ tunc erunt, sed quæ nunc sunt: quorum voces velut quædam signacula in cera relinquuntur, quæ in illa die manifestari dicuntur. Et hoc est quod dicitur in verbo proposito: *Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio*, id est accusatione secundum intellectum. Vnde

Marginalia: Tria quæ animã perturbant. — Eccli. 1. c — Cato. Par. 2. — Prou. 29. d — Prou. 15. c 29. d. — Idem infra fer. 1. Dom. 7. post Pent. — Prou. 27. a — Prou. 8. d — Quot modis aliquis irascatur fratri suo. — Esther. 7. d — Psal. 4. a — Gen. 45. g — Gen. 4. a — Apoc. 20. e — Rom. 2. e

Vnde ad euadendum illud iudicium dabat bonū consilium Apostolus: Nolite ante tempus iudicare quousque veniat Dominus, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Si hic attenderet iracundus numquam fratri suo irasceretur in corde maligna cogitatione. Vnde Bernardus: Viri mali non attendunt iudicium: qui autem requirunt Deum, aduertunt omnia discernenda. Et propter hæc cantat Ecclesia in morte cuiuslibet fidelis: Tremens factus sum ego, & timeo, dum discussio venerit atque ventura ira. Secundo omnis, qui irascitur propter liuorem inuidiæ fratri suo dura locutione opprobriosæ vituperationis, redarguetur iudicio opprobriosæ vituperationis redarguentis opprobriosa verba oris. Vnde: De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines reddent rationē in die iudicij. Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Si enim de omni verbo otioso reddemus rationem in die iudicij, multo fortius de verbis iniuriosis, vel criminosis. Sed quia mors, & vita in manibus linguæ, secundum glossam, ideo dicit ex verbis tuis scilicet bonis iustificaberis, & ex verbis tuis scilicet malis iniuriosis condemnaberis: quando coram tota curia cælesti propter ea vituperaberis, & culpaberis. Et quoniam sicut maius peccatum est quando nō solum irascitur fratri suo in corde interius: sed etiam prorumpit in vocem exterius; ita maior ei pœna debetur. Ideo dicit Dominus: Qui autem dixerit fratri suo racha reus erit concilio. Vnde glossa: Maius est iudicium, quando adhuc cum reo agitur, & est defensioni locus, plus concilium, quando iudices inter se conferunt quo supplicio damnent quem cōstat esse damnandum. Vnde consilium non consueuit fieri nisi de maioribus, & grauioribus delictis. De isto autem iudicio dicitur in epistola Iudith: Ecce venit Dominus in sanctis iustis facere iudicium contra omnes impios de omnibus duris, quæ locuti sunt. Certe si hoc iudicium attenderet iracundi, numquam fratrem suum crucifigerent veneno conuiciationis: sicut Iudæi dicuntur crucifixisse Dominum sermone venenato. Tertio, omnis qui irascitur propter furorem vindictæ fratri suo praua læsione reus erit iudicio gehennæ infernalis punientis in ipsa maleficia operis. Vnde: Iudicatum est de singulis secundum opera eorum in inferno. Et infernus, & mors missi sunt in stagnum: hæc est secunda mors. Sic apparet: quòd his tribus iudicio, concilio, gehenna diuersæ mansiones in æterna damnatione pro modo peccati singulariter exprimūtur, secundum quòd dicit glossa super illud verbum hodierni Euangelij, scilicet: *Reus erit gehennæ ignis.* Rogemus ergo, *&c.*

[Marginalia: 1.Cor.4.a; Habetur in vlt. resp. in off. def.; Mat.12.c; Apoc.20.d]

SERMO II.

Si ergo offers munus tuum, &c. Considerādum est quid, cui, quantum, quo modo, vbi, quando, offerre debemus. Quid, quia tuum non alienum. Vnde hic: *Si offers munus tuum.* Alioquin time tunc quod dicitur: Qui offert sacrificium de substātia pauperum, quasi qui mactat filium in conspectu patris sui. Gregorius: Quidquid in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotentis non placat iracundiam, sed irritat. Non autem tua deteriora, sed optima offerre debes, sicut Abel, alioquin Cayn imitaris. Vnde secundum aliam translationem dicitur: Nonne si recte non offeras, si recte non diuidas, peccasti? recte non obtulit Deo sua quia recte non diuisit, quia seipsum diabolo, vel quia viliores spicas Deo obtulit. Sed heu id hodie faciunt multi, vilissimum denarium sacerdoti, vilissimum, quod est in scutella, pauperi, vilissimam prolem religioni offerunt. Contra quod dicitur: Si offeras claudum, vel languidum nonne malum est? Item Cui, Deo. Erunt Domino offerentes sacrificium in iustitia. Quidquid enim boni amore Dei facis, offers Deo. Bene fac tecum, & Domino offer dignas oblationes. Sed heu multi plus ventri, quàm Deo: plus simoniacis, meretricibus, histrionibus, cauponibus, & similibus offerunt quàm Deo: immo certe diabolo offerunt per manus talium eorum oblationes recipientium. Vnde offerenti dijs alienis, id est dæmonibus dicitur: Effudisti libamen, obtulisti sacrificia. Numquid super his non indignabor? Sed heu, non solum res, sed filios etiam diabolo offerunt, ipsos in vitijs educando, vel iniustam eis hereditatem relinquendo: per quam semper diaboli erunt. Psalmus: Immolauerunt filios suos, *&c.* Item quantum. Quilibet enim secundum suam facultatem. Offeret vnusquisque secundum quod habuit iuxta benedictionem Domini Dei sui. Cui enim Dominus plus benedixit in naturalibus, vel spiritualibus, vel temporalibus donis, plus merito ipsi seruire debet. Si multum tibi fuerit, *&c.* quod est contra auaros diuites, qui sæpe in eleemosynis minus offerunt, quæ alij valde pauperes in rebus. Et tamen quadrans quandoque pauperis est ac prior, quàm marcha diuitis. Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quàm omnes, *&c.* Gregorius: Cor namque, & non substantiam pensat Deus. Nec perpendit quantum in eius sacrificio, sed ex quanto offeratur. Item Quando: quia frequenter. Offerre debetis agnos anniculos immaculatos, quotidie duos in holocaustum sempiternum. Per duos agnos duplex innocētia significatur, scilicet animæ, & corporis, quam cum alijs bonis operibus quotidie offerre debes. Omne opus seruile non facietis in eo, & offeretis holocaustum, *&c.* Sed heu festiuis diebus multipliciter multi peccando plus offerūt diabolo, quàm Deo. Ideo ait Dominus: Odi, & proieci festiuitates vestras. Non solum autem frequenter, sed etiam primum offerendum est Deo: Non comedetis ex segete vsque in diem, quo offeretis ex eo Deo vestro. De hoc cogita in mensa. Item Vbi, quia ad altare. Vnde hic: *Si offers munus tuum ad altare.* Sed heu multi hodie plus ad aleam, & ad similia offerunt, quàm ad altare. Altare tuum Christus est, quod in paupere, vel in tua mente vbique inuenies. Ideo: In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Econtrario peruersi vbique offerunt diabolo in mundo. Vbique relinquemus signa, *&c.* Item Quo modo, quia sincere, idest sine rancore etiam mala affectione. Vnde hic: *Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc,* & cet. Si non est acceptabilis oblatio tua, si habes odium in corde: quanto minus si exercens crudelitatem in opere. Vnde: Ne offeratis vltra sacrificium frustra, & causam subiungens, ait: Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Quidam autem vitam suam non corrigentes in oblationibus, & eleemosynis nimis præsumunt. Contra quos dicitur: Ne dicas, in multitudine munerum meorum respicit Deus, & offerente me Altissimo munera mea accipiet. Certe omnes oblationes, & eleemosynæ, quas totus mundus facit, non sufficerent, vnam animam saluare, vel vnicum animæ peccatum mortale purgare, quamdiu eadem peccatum nollet vitare. Vitet ergo peccata, qui Dominum vult suscipere sua pro peccatis munera. Isidorus: Verum est, quòd peccata diuinæ misericordiæ operibus expurgantur, sed si iam caueat peccare, cui misericordia impertitur.

[Marginalia: Mat.5.d; Cōditiones in oblatione requisitæ; Eccli.34.d; Gen.4.d; Mat.1.b; Malac.3.a; Eccli.14.b; Isa.57.b; Psal.105.e; Deut.16.d; Tob.4.b; Luc.21.a; Num.28.b; Leuit.23.b; Amos.5.f; Leuit.37.b; Mal.1.e; Sap.2.b; Isa.1.d; Eccl.7.d]

SER-

SERMO III.

Mat. 5. d SI offers munus tuum ante altare. & cetera. Quattuor sunt quæ vtiliter in recordatione sunt offerenda. Videlicet multiplicitas peccatorum, largitas Dei beneficiorũ, necessitas proximorum, diuersitas æternorum stipendiorum. Recordatio ergo peccatorum allicit ad confitẽdum, proximorum necessitas ad subueniendum, beneficiorum largitas ad gratias agendũ, stipendiorum diuersitas ad bene viuendum. De primo: *Leuit. 26. f* Affligentur, donec confiteatur iniquitates suas, & recordentur malorum, quibus præuaricati sunt in me. Ecce causa, quare Deus flagello infirmitatis, vel cuiuslibet aduersitatis, quandoque affligit homines, scilicet, vt recordentur peccatorum, & confiteantur. Vnde semper primo medicus debet infirmo consulere vt confiteatur, vt cessante causa peccati, cesset flagelli effectus, non solum autem recordare præuaricationis tuæ in Deum, sed etiam in proximum. Deo autem reconciliari digne non potes, quamdiu offenso proximo reconciliari contemnis. Vnde bene dicitur hic: *Si offers munus tuum*, & cetera. Isidorus: Qui sibi fratrem tardius reconciliat, Deum placari sibi tardius sciat, frustra enim propitiari sibi Deum quærit, qui cito placari in proximo negligit. Recordari debes saltem peccatorum, quando audis gallum, idest prædicatorem: *Mat. 26. g* Continuo gallus cantauit, & recordatus Petrus, *et cetera*. De secundo: *2. Tim. 1. b* Gratias ago Deo meo, cui seruio a progenitoribus meis in conscientia pura, quòd sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus, *et cet. vsque* recordationem eius accipiens fidei, quæ est in te non fictæ. Proximorum autem recordari debet, non solum in oratione spiritualiter, sed etiam in eleemosynis: Si enim non vis recordari pauperum in terra morientium, tunc peribit recordatio tui in terra viuentium. *Psal. 108. b* Psalmus: Dispereat de terra memoria pro eo quòd non est recordatus facere misericordiam. Si non vis recordari pauperum salubriter in mundo, recordaberis eorum inutiliter in inferno: *Luc. 16. f* Fili recordare, quia bona, *et cet.* De tertio: *Deut. 8. a* Recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, *et cet.* vbi ad memoriam reuocantur filij Israel, per quædam beneficia in desertis eis præstita. O si recordari velles, quanta in deserto huius mundi quadraginta, vel sexaginta annis, quibus vixisti, tibi Deus bona fecit. Bona vtique temporalia, quæ in terra, in mari, in aere tibi ordinauit. Bona etiam naturalia, quæ in corpore contulit: quia neque leprosus, neque cœcus, neque insensatus, neque huiusmodi es. Bona quoque spiritualia, quæ tibi in peccatorum remissione, in sacramentorum communione, in virtutum collatione præstitit: cum tot pagani, hæretici, Iudæi, mali Christiani, & forte frater tuus sit in via inferni, & tu in via illa cæli. Bona quoque illa inenarrabilia, quæ tibi fecit Dominus in seipso, scilicet, in sua incarnatione, & in passione, maxime sint in tua recordatione: *Thren. 3. c* Recordare paupertatis, *et cet.* Paupertatis, hoc contra auaritiam, transgressionis, contra superbiam absynthij & fellis, contra concupiscentiam. Bernardus: Recordatio succendit cor, adurit pectus, interiora depascit, talis memoria elicit lacrymas, infundit oculos, vultũ humectat. Pudeat nos non recordari tantorum beneficiorum, & pudeat eum nos offendere, quem recordamur nobis tanta bona fecisse. Gregorius: Eo erubescamus praua committere, quò nos a Deo meminimus multa gratuita bona percepisse. De quarto: *Psal. 136. a* Super flumina Babylonis illic, *et cet.* Flumina Babylonis sunt miseriæ, & concupiscentiæ, super quas sedentes debemus flere. Sion speculatio, vel speculum interpretatur, & significat patriam æternam, in qua speculamur beneficia in speculo æternitatis, de quo: A Candor lucis æternæ, & speculum sine macula, *et cet.* *Sap. 7. d* O quando nos miseri naufragi ad illam cælestem Sion transibimus? quando flumina Babylonis euademus? Augustinus: O sancta Sion vbi totum stat, & nihil fluit, quis nos inde in istam præcipitauit? Ecce influẽtia & labentia constitui, quisque raptus a flumine, si tenere lignum potuerit, euadet. Recordari autem debes non solum æternæ speculationis, quæ est stipendium bonorum, sed etiam æternæ damnationis, quæ est stipendium malorũ: Ego quando recordatus fuero pertimesco, *et cetera*. *Iob 21. a* Quid pertimescit Iob? Certe ibi enumerat, scilicet prosperitates multas malorum, B & postea infert, sic ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

SERMO IV.

Mat. 5. d VAde prius reconciliari fratri tuo, & cetera. Quadruplicẽ fratrem habemus, videlicet Christum, angelum, hominem, diabolũ: Christum, cui reconciliamur pœnitendo: angelum, cui reconciliamur acquiescendo: hominem, cui reconciliamur indulgendo: diabolum, cui numquam reconciliari debemus. Frater noster Christus C est: *Heb. 2. c* Non confunditur fratres vocare eos, *et cet.* Bernardus: Tu trepidas ad Christum accedere, frater tuus est, & caro tua per omnia tentatus absque peccato, vt misericors fieret. Hic ergo est frater noster Ioseph, *Gen. 45. d* de quo legitur, quòd plurimum misertus flendo osculatus est omnes fratres suos, qui tamen nudauerant, & vendiderant eum. Primo autem maxime super collũ minimi fratris, idest Beniamin fleuit. Ioseph Christum significat, cui fratres sunt Christiani, qui tamquam fratres eius sunt coheredes: *Rom. 8. c* Heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Hi toties Christum vendunt, quoties ipsum pro aliquo temporali relin-D quunt. Ioseph autem suos venditores osculatur flendo, quando Christus suis peccatoribus reconciliatur plurimum miserando. Sicut autem secundum consuetudinem regnorum minimus inter filios regis maxime distat ab hereditate regni, ita maximus peccator maxime distat ab hereditate regni æterni, minimus ergo Christi frater, est maximus peccator. Ioseph ergo super minimum fratrem fleuit principaliter: quia sæpe Christus maximi peccatoris maxime miseretur: *Rom. 5. d* Vbi abundauit delictum superabundauit & gratia. Item frater noster angelus est: *Tob. 6. b* Obsecro te frater Azaria, vt dicas mihi, quod remedium habebunt ista, E quæ de pisce seruari iussisti. Respondens Angelus dicit: Cordis eius particulam si super carbones, *et cet.* omne genus dæmoniorum. Ecce audisti quòd homo angelum, Tobia Raphaelem fratrem appellat. Vnde illa vox secundum Glossam potest angelorum esse, *Apoc. 12. c* quæ dicitur: Proiectus est accusator fratrum nostrorum, *et cetera*. Glossa: Laborant adinuicem qui de victoria sua angelos, vel sanctas animas audiunt exultare. Audi ergo miser peccator homo fratris tui angeli consilium, & cor super carbones inferni ponas per considerationem, & recordationem pœnarum infernalium. Tunc certe contritionis fumus a charitatis igne procedens dæmones fugat. Item frater no-F ster homo est: *1. Ioan. 2. b* Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum non est in eo. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est & in tenebris ambulat, & nescit quo vadat, *et cetera*. Vere nescit quo vadat, *et cet.* Nescit se ire de tenebris interioribus ad exteriores, de tenebris culpæ, ad tenebras gehennæ. Vnde de seruo nequam tortoribus tradito, quia noluit indulgere fratri suo, dicitur: *Mat. 18. d* Sic & pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. O Christiani quare non inuicem diligitis, qui de eodem patre, & de eodem sanguine estis? Gregorius: Omnes fratres sumus, vnius patris potestate conditi, & sanguine redempti. Et

idcirco fratres quantumlibet pauperes, & abiectos in nullo despicere debemus. Item frater noster est diabolus, quia Creatorem vnum patrem habemus: Frater fui draconum, & socius struthionum. Dracones sunt dæmones, qui per aquas baptismi, & lacrymarũ vadantur. Psalmista: Contribulasti caput draconum in aquis. Dæmonum capita sunt vitia capitalia. Diabolus est ergo ille iniquissimus frater Abimelech, de quo legitur, qui occidit septuaginta fratres super vnũ lapidem, ne aliquis eorum regnaret. Abimelech patris nostri regnum interpretatur, & bene significat diabolum, cuius est hæc præsumptio, quòd regnum in cælo deberet esse patris sui Luciferi, sicut adhuc diligunt Luciferum hæretici. Septuaginta sunt septies decem septuaginta. Ergo fratres diaboli, sunt omnes peccatores, qui per septem vitia in decem mandatorum transgressione a diabolo iugulãtur. Lapis autem significat cordis obdurationem, sub quo peccator nisi tollatur, resurgere non potest ad gratiam: Tollite lapidem, *et cet.* Primo fratri reconciliemur pœnitendo: Indignatione mea percussi te, & in reconciliatione mea misertus sum tui. Secundo fratri reconciliemur acquiescendo: In ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & reconciliari omnia in ipsum pacificãs per sanguinẽ crucis Christi, siue quę in terris siue quæ in cælis, idest homines & angelos. Illis certe prodest reconciliatio per sanguinẽ Christi, qui angelicis cõsilijs acquiescit. Tertio fratri reconciliemur indulgẽdo, vel satisfaciendo de iniurijs, sicut hic dicitur: *Vade prius recõciliari fratri tuo.* Quarto fratri nũquam reconciliari debemus, quia infidelis: Rogabat Iudas, ne hostibus reconciliarentur, idest dæmonibus. Misereor super turbam, *et cet.* Psalmus: Quo modo miseretur Pater Filio, *et cet.* Gregorius: Tunc nobis misericordiæ Dei sancti cum nobis ad memoriam miseriæ nostræ reuocantur, quia vt scribitur: Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti. De hoc habes alibi.

[Margin: Iob 30. d; Psal. 73. e; Iudic. 9. a; Ioan. 11. e; Isa. 60. b; Colos. 1. c; 2. Mac. 8. d; Mat. 8. a; Psal. 102. c; Then. 3. e]

DOMINICA SEXTA POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Cum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quòd manducarent, conuocatis discipulis suis, ait illis: misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinet me. Dominus noster, cuius viscera plena sunt misericordiæ, & pietatis, videns hodierna die turbam præ eius amore longanimiter pati penuriam dignatus est eam gratis tam cibo corporali, quàm spirituali satiare. Sed quia nulli cõdescendit diuina misericordia, nisi prius pro eius amore patiatur amaritudinem penuriæ, & pœnitentiæ, & in ea habeat longanimitatem perseuerantiæ. Ideo in verbo proposito, Primò notatur necessitas indigentiæ prouocantis. Secundo benignitas patientiæ subuenientis. Tertio longanimitas perseuerantiæ impetrantis. Vnde benignum Deum humana indigentia prouocat ad compatiendum, perseuerantia ad subueniendum impetrat, & diuina compatientia defectum releuat. Primo ergo necessitas indigentiæ prouocantis notatur, cum dicit: *Cum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent.* Secundo notatur benignitas compatientiæ subuenientis, cum dicit: *Conuocatis discipulis suis, ait illis: Misereor super turbam.* Tertio notatur longanimitas perseuerantiæ impetrantis, cum subinfertur: *Quia ecce iam triduo sustinent me.*

[Margin: Mat. 8. a]

Primo notatur in verbo proposito, turbæ maxima indigentia, cum dicit: *Cum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent.* Habebat namque ista turba indigẽtiam triplicem manducationis, ratione cuius exterior, & interior homo opprimebatur. Nam primo indigebat manducatione corporalis sustentationis, defectu cuius habebat debilitatem impotentiæ. Secundo indigebat manducatione salutaris eruditionis, defectu cuius habebat cæcitatem ignorantiæ. Tertio indigebat manducatione sacramentalis refectionis, defectu cuius habebant tepiditatem ignauiæ. Primo indigebat ista turba manducatione corporalis sustẽtationis, cuius defectu habebat debilitatem impotentiæ. Vnde dicitur: Vtinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, cũ sedebamus super ollas carnium, & comedebamus in saturitate, cur induxisti nos in desertum istud, vt occideres omnem multitudinem fame? Quia nullus quantum est de solito cursu naturæ, potest diu in hac vita subsistere nisi sustentetur cibo corporali, ideo filij Israel non attendẽtes Dei potestatem, & benignitatem, sed potius eorum fragilitatem alimonijs carentes, de vita corporali desperabant, quorum vota misericors Deus exaudiens, licet non essent digni, ratione eorum diffidentiæ, misit eis cibaria in abundantia, quibus eorum corpora sustentarentur. Eodem modo benignus Deus hodie satiauit turbam illam debilem, & famelicam, ne in via deficerent. Vnde dicitur in hodierno Euangelio: *Manducauerunt & saturati sunt.* Secundo indigebat illa turba manducatione salutaris eruditionis, cuius defectu habebat cecitatem ignorantię. Et de hoc dicit Christus discipulis suis: Vos date illis manducare: ad doctores siue prædicatores dicit Christus, vt ignorantes, & esurientes cibum cælestem reficiant pane vitæ, & intellectus, & potent aquã sapientiæ salutaris, deducẽdo eorum appetitum ad suauitatem cibi spiritualis: quia peccatores, & homines idiotæ conuersi in præsenti vita deficiunt, si in sua conscientia, sine doctrinæ pabulo dimittantur. Vnde non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tertio indigebat ista turba manducatione sacramentalis refectionis, cuius defectu habebat tepiditatem ignauiæ, & accidiæ. Vnde: Amen dico vobis nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinẽ habet vitam æternam. Ecce quòd tantæ necessitatis est ista mãducatio quòd nisi per eam quilibet tamquam membrum compaginetur corpori mystico Christi, idest Ecclesiæ, nequaquam potest recipere influentiam vitæ a capite, scilicet Christo. Vnde sequitur: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo.

[Margin: Exod. 16. a; Mat. 4. a; Ioan. 6.]

Secundo in verbo proposito notatur benignitas cõpatientiæ subueniẽtis cũ subdit: *Misereor super turbam.* Dominus noster propter nimiam benignitatẽ beneuolentiæ, quam habebat erga humanũ genus, Primo miseretur super turbam habentem debilitatem impotentiæ eam sustentando cibo corporali. Secundo miseretur super turbam habentem cæcitatem ignorãtiæ, eam illuminando documento salutari. Tertio miseretur super turbam habentem tepiditatem ignauiæ, eam inflammando oblectamento sacramentali. Primo miseretur Dominus super turbam habẽtem debilitatem impotentiæ, eam sustentando cibo corporali. Vnde in Psalmis: Quo modo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognouit figmentum nostrũ. Sicut pater miseretur filiorum suorum ipsos reficiendo cibo corporali, ne succumbant ad moriẽdum, ita Dominus noster hodierna die misertus est illius turbæ famelicæ eam pascendo, & satiando corporaliter de quinque panibus, & paucis pisciculis, ne in via deficeret: quod est attribuẽdum diuinæ potentiæ non debilitati humanæ. Quoniam ipse cognouit figmentum nostrum corporis nõ posse

[Margin: Psal. 102. a]

posse naturaliter diu subsistere nisi continuis alimonijs sustentetur. Secundo miseretur Dominus super turbam habentem cæcitatem ignorantiæ, eam illuminando documento salutari. Vnde: Qui habet misericordiam docet, & erudit quasi pastor gregem suum. Dominus noster habens misericordiam: ipse enim est pater misericordiæ, & ideo propter benignitatem misericordiæ, & compatientiæ, quam habet ad hominem, docet, & erudit sicut pastor gregem suum verbo doctrinæ. Multum enim per omnia solicitus erat, & studiosus pascere gregem humanum pane vitæ, & intellectus. Vnde quotidie non cessabat circuire (sicut dicit beatus Matthæus) ciuitates, vicos, & castella, annuncians regnum Dei: eo quòd maior est refectio mentis, quàm ventris. Tertio miseretur super turbam habentem tepiditatem ignauiæ: eam inflammando oblectamento sacramentali. Vnde in Psalmis: Misericors, & miserator Dominus escam dedit timẽtibus se. Miserator, & misericors Dominus escam proprij corporis sub specie panis dedit fidelibus timentibus se timore filialis reuerentiæ: habentem omne delectamẽtum, & omnem saporis suauitatem, cuius gustu anima tanto ardore accenditur, vt destructa omni tepiditate, & omni carnalitate, soli cibo isti per amorem vniatur, & in eum conuertatur, & tunc gustus: quoniam suauis est Dominus, experitur, quo modo spiritus eius super mel dulcis, & comprehendit sensibiliter, quàm magna multitudo dulcedinis quæ absconditur in isto sacramento amoris.

Eccli. 18. b — Mat. 9. d — Psal. 110. b — Sap. 16. c — Psal. 33. b — Eccli. 24. e — Psal. 30. c

Tertio in verbo proposito notatur longanimitas perseuerantiæ impetrantis, cum subinfertur: *quia ecce iam triduo sustinent me*. Illi impetrant beneficium a Deo, qui longanimiter, & perseueranter sustinent eũ: isto triduo, scilicet. Dolore amaræ contritionis in corde. Mœrore apertæ confessionis, in ore. Et labore condignæ satisfactionis, in opere. Et ista distinctio potest haberi ex glossa, quæ dicit: Sic turba Dominum triduo sustinent, dum multitudo fidelium peccata sua per pœnitentiam declinans ad Dominum se in locutione, & opere, & cogitatione conuertit. Primo peccatores sustinent Dominum, dolore amaræ cõtritionis in corde. Vnde: In dolore sustine, & in humilitate patientiam habe. Cum enim cogitat homo, quòd propter suum peccatum rursum filium Dei in seipso crucifigit, tanto dolore, & amaritudine debet compungi interius, & tanta abiectione humilitatis debet se despicere, & vilipendere, vt mulier prostrata super terram, vel humum nudam prorumpat, & lacrymat exterius ad similitudinem mulieris deplorantis mortem vnigeniti: quia cor contritum sustinens in dolore contritionis, & humiliatum voluntariæ abiectionis, siue murmure impatientiæ Deus non despiciet. Vnde Bernardus super Cantica: Quo modo vere nõ humiliabitur anima mea peccatrix in hac vera cognitione sui: cum se percipit oneratam peccatis, procliuam ad vitia, inualidam ad virtutes: nonne magis conuertetur in aquam ad lacrymas, conuertetur ad planctum, & gemitus, conuertetur ad Dominũ & in humilitate, clamabit: Sana animam meam, quia peccaui tibi. Secundo debemus sustinere Dominum mœrore apertæ confessionis in ore. Vnde in Psalmis: Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die. Reminiscere miserationum, & misericordiarum tuarum, quæ a sæculo sunt: delicta iuuẽtutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine. Dirige me in veritate tua, & nõ declinem cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis: & doce me pure, & perfecte confiteri mea peccata: quia tu es Deus saluator meus, tribuendo veniam omnium delictorum, quia te sustinui tota die, id est sæpe cum mœrore, & planctu confitendo mea peccata: ideo reminiscere miserationum, & misericordiarum tuarum, & ignorantias meas, ne memineris. Vnde multum debet attendere quilibet, quòd confiteatur perfecte omnia peccata sua: quia si vnum retineatur numquam consequetur veniam aliorum. Non enim potest idem homo esse iustus & peccator, bonus & malus, seruus Dei, & seruus diaboli: quia nemo potest duobus dominis seruire contraria iubentibus. Vnde sicut nauis existens in aquis plena foraminibus: si eius omnia foramina obturentur præter vnum, nihilominus per illud vnum submergeretur in profundum maris. Sic peccator si omnia peccata confiteatur, & vnum remaneat, per illud solum damnatur. Tertio debemus sustinere Dominum labore condignæ satisfactionis. Vnde: Fili accedens ad seruitutem Dei sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, deprime cor tuum, & sustine. Fili accedens ad seruitutẽ Dei per aggressionem pœnitentiæ, sta in iustitia, vt quanto grauiora damna tibi culpæ intulisti per culpam: tanto lamenta maiora pœnitentiæ tibi inferas per pœnitentiam, vt vbi abundauit delictum per excessum culpæ: ibi superabundet donum gratiæ per dignos fructus pœnitentiæ, & in timore filialis reuerentiæ: quia qui sine timore est, non iustificabitur. Et præpara animam tuam ad tentationem diaboli, ne ei acquiescat per consensum: libenter enim diabolus immittit tentationem in eos, qui exierunt de Ægypto peccatorum, reducendo ad memoriam mundana delectamenta, vt eos faciat descendere de monte pœnitentiæ. Deprime cor tuum a tumore inanis gloriæ, vel excellentiæ, ne superbia tua seducaris, & existimes te aliquid esse, cum nihil sis. Et sustine Dominũ labore condignæ satisfactionis: quia talis pœnitentia est res optima, quæ defectus omnes reducit ad perfectum, secundum quod dicit Augustinus: Rogemus ergo Dominum, &c.

Eccli. 2. a — Psal. 50. c — Bern. super Cãt. ser. 36 — Psal. 40. b — Psal. 24. a — Psal. 140. a — Mat. 6. c — Eccli. 2. a — Rom. 5. d — Eccli. 4. e — Gal. 6. a — Aug. lib. 3. hypog. paulo post med. to. 7.

SERMO II.

VNde illos poterit quis saturare panibus in solitudine? Considerare debemus solitudinem quadruplicem. Infra nos, extra nos, intra nos, supra nos. Prima est mundus, in qua panibus vitiorum: secunda est Ecclesia, in qua panibus sacramentorum, vel sanctorum exemplorum: tertia est cor, vel conscientia sancta, in qua panibus meritorum: quarta est cælum, in qua panibus præmiorum homo reficitur. De primo: Ductor tuus fui in solitudine magna atque terribili, in qua fuit serpens flatu adurens, & scorpio ac dipsas. Require in sermone: *Ductus est Iesus in desertum*. In hac solitudine pascitur homo panibus diaboli vitiorum, de quibus: Dic vt lapides isti panes fiant. Septem autem panes diaboli, septẽ vitia capitalia sunt, scilicet superbia, ira, accidia, &c. horum panum ne micas quidem cognitionum sumere debes, quibus impius tamquam serpens diaboli delectatur. Serpenti puluis panis est. De secũdo: Exultabit solitudo, & florebit quasi lilium, &c. In solitudine Ecclesiæ sunt tot flores, quot fideles: spiritualiter autem lilio comparat Ecclesiam, quia pulcherrima est per continentiã: Sicut lilium inter spinas, *et cet.* Hæc est solitudo, extra quam pellicanus, id est Christus non inuenitur. Psalmus: Similis factus sum pellicano solitudinis: sicut nycticorax in tecto. Sicut enim pellicanus pullos suos: ita Christus proprio sanguine viuificat electos. In hac solitudine panibus gratiarum sacramentalium saturamur: Qui habitatis terram austri, cum panibus occurrite fugienti. Terra austri est Ecclesia. Auster est Spiritus sanctus: Veni auster, *et cet.* Hieronymus: Cum panibus sacramentorum occurre fugienti diabolo. Septem autem panes sunt septem sacramenta. Videlicet, Baptismus, confirmatio Eucharistia, pœnitentia, ordo, matrimonium, extrema vnctio. Turpis esset, qui cum fidelis esset, illum impugnaret, de cuius pane viuit. Et hoc facit, qui baptizatus, confirmatus, communicatus, ordinatus, Deum impugnat.

Mat. 8. a — Solitudo quadruplex — Deut. 8. c — Pag. — Mat. 4. a — Isa. 40. a — Idem. 35. a — Cant. 2. a — Psal. 101. a — Isa. 21. d — Cant. 4. d

[Psal. 40. a] pugnat. Psalmus: Qui edebat panes meos. Contra quod ait Bernardus: Eo erubescamus praua committere, quo nos a Deo meminimus gratuita dona percepisse. De tertio: Ducam eam in solitudinem. [Osee 2. c] Eius solitudo est secretum mentis: Sedebit solitarius, & tacebit, &c. [Thren. 3. d] Quando enim homo a tumultu peccatorum, a strepitu mundi separatur, tunc libenter Dominus cum eo loquitur: sic patet in Zachæo turbam præcurrente: tunc etiam gratia irrigatur. Scissæ sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudine. [Isa. 35. b] Aquæ scilicet lacrymarum, & torrentes gratiarum. In hac solitudine pascimur septem panibus donorum Spiritus sancti de quibus: Quanti mercenarij, &c. [Luc. 15. d] Sed heu per siliquas diaboli multi obliuiscuntur comedere panem patris sui. Contra quod dicit Augustinus: Recordemur panem patris nostri, recolamus beatitudinem domus patris nostri, non nos delectent siliqua porcorum, doctrinæ dæmoniorum. Septem autem panes sunt septem dona Spiritus sancti, sapientiæ, intellectus, consilij, fortitudinis, scientiæ, pietatis, timoris domini. Si hos panes vis habere, oportet te terram cordis colere, & multum laborare. Qui operatur terram suam, saturabitur pane. [Prou. 28. c] De quarto, Psalmus: Quis dabit mihi pennas, &c. vsque mansi in solitudine. [Psal. 54. a] Pennæ columbæ sunt virtutes, & opera recte facta, quæ in duabus alis sunt. Omnia enim præcepta in duobus præceptis sunt. Nõ optat pennas corui. Ille enim ad Noe non reuertitur. [Gen. 8. a] sic homo carnalis ad exteriora veniẽs vltra ad Christum non reuertitur. Columba, id est, homo spiritualis, cum ramo boni operis redit. Talis columba volat virtutibus, elongatur a sæculo, manet in contemplatione, & desiderio, in conuersatione, in solitudine patriæ cælestis. Nostra conuersatio in cælis est. [Phil. 3. d] Item pascuntur sancti panibus præmiorum. Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? *et cet.* [Isa. 55. a] Argentum spirituale est scientia. Vel argentum materiale, quod est eleemosyna, optime appenditur quando pro cælestibus affectionibus expenditur. Septem autem panes sunt septem dotes. Claritas, subtilitas, agilitas, impassibilitas, cognitio, dilectio, fruitio: quibus æternaliter fruũtur beati. Beatus qui manducabit panem in regno Dei. [Luc. 14. c]

SERMO III.

[Mar. 8. a] *Misereor super turbam*, & cet. Quo modo miseretur? Misericors, & miserator Dominus: [Psal. 102. c] dicitur in Psalmo: Quo modo miseretur pater filiorum. Considerare autem possumus hic quadruplicem misericordiam Dei. [Misericordia quadruplex.] Miseretur enim super turbam viuentium in terris: super turbam quiescentium in sepulchris: super turbam gementium in pœnis: super turbam fruentium in cælis. De primo, Psalmus: Misericordia Domini plena est terra. [Psal. 32. a] Longum est narrare misericordias, quas corporaliter, & spiritualiter nobis exhibet in terris. Quòd enim a diabolo non omnes suffocantur, quòd mundus non subuertitur, quòd peccator in infernum viuus non detruditur, quòd in corpore a terra cum Chore, & Dathan nõ absorbetur, Dei maxima est misericordia. Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti. [Thren. 3. c] Si ergo cognosceret homo, quàm multiplicia sunt eius pericula, tunc cognosceretur, quàm multiplex misericordia sit super eum. Gregorius: Tunc nobis misericordiæ Dei innotescunt, cum nobis ad memoriam miseriæ nostræ reuocantur, &c. Maxime autem ostendit nobis misericordiam suam, expectans nos in peccatis, & dans nobis tempus ad pœnitentiam. Expectat Dominus, vt misereatur vestri. [Isa. 30. d] Quamdiu vero expectat dicit idem: Vsque ad canos ego portabo. [Idem. 46. a] Non solum mali perirent, sed etiam boni deficerent, nisi esset misericordia Dei. Vnde hic: *Misereor super turbam*, vbi septem panibus, septem donorum Spiritus sancti, ne deficiant, confortantur,

A qui triduo contritionis, & confessionis, & satisfactionis Dominum sequuntur. Per hoc triduum inuenitur per gratiam: Post triduum inuenerunt eum. [Luc. 2. g] De secundo, Psalmista: Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. [Psal. 40. e] Resuscitatio igitur mortuorum magnæ misericordiæ est, mors eorum magnæ est miseriæ. Vnde quando Iesus resuscitaturus erat filium viduæ sicut dicitur: Misericordia motus super eum, dixit: Noli flere. [Luc. 7. b] Si misericordia est resuscitare vnum & vnius diei mortuum, & iterum moriturum: quanta ergo misericordia est resuscitare tam innumerabiles per tot annorũ millia defunctos, & æternaliter victuros, & in corporibus gloriosis, & ab omni miseria

B liberatis? Reformabit corpus humilitatis nostræ, &c. [Philip. 3. d] Hanc misericordiã laudare possunt de sepulchris surgentes, non in sepulchris putrescentes. Psalmus: Narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam? [Psal. 87. e] Sed certe malis non videtur fieri misericordia, quia cùm corporibus punientur grauius. De tertio: In momento indignationis abscondi parumper faciem meam a te, & misericordia sempiterna misertus sum tui. [Isa. 54. d] Qui in limbo inferni erant, sicut olim indignationem, sic in liberatione sui misericordiam senserant. Psalmus: Misericordia Domini magna est super me. [Psal. 85. c] Item in

C purgatorio indignationem ostendit, & faciem abscondit in monumento: quia illa parumper, & momentanea est pœna respectu pœnæ æternæ, & respectu miseriæ æternæ, quæ sequetur. Multa enim millia annorum respectu æternitatis momentaneum, & momentum sunt. Vnde beato Benedicto quærenti a diabolo, quando cecidisset, heri respondit. Et cum diceret Benedictus: Mentiris. Dixit dæmon: Si scires, non ita diceres. Misericordia autem, quam exhibet saluãdo de pœnis, significatur in misericordia exhibita tribus pueris liberatis de igne. Ad hanc misericordiam per Ecclesiam non per seipsos iuuari possunt,

D vnde in camino dixerunt: Non est oblatio neque incensum, neque locus primitiarum coram te, vt possimus inuenire misericordiam. [Dan. 3. g] [Ibid. d] In purgatorio enim nõ est oblatio Dominici corporis, neque incensum meritoriæ operationis: neque primitiæ eleemosynæ satisfacientis. De primitijs frugum da pauperi. [Prou. 3. b] De quarto, Psalmus: In æternum misericordia ædificabitur in cælis. [Psal. 88. a] Ruinæ factæ in ordinibus angelorum per superbiam, reædificantur per Dei misericordiam. Sed patres ante Christi incarnationem dicere potuerunt illud Aggei: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ, & muros ponendi. Ita ante Christũ quasi

E hiems fuit, quando nullus lapis in ædificio, & muro fuit positus: immo vita præsens quasi hiems. Vnde lapides, id est fideles, hic per pœnitentias, & correctiones, & aduersitates secantur, *et cet.* Augustinus: Hic vre, hic seca, sed in ætate futuræ vitæ in ædificio cælesti ponentur. Et tunc huius misericordiæ erit tempus. Psalmus: Tunc exurgens miserebetis Syon. [Psal. 101 b] De hoc plenius inuenies in sermone: *Exurge gloria mea.* [pag. 103.]

Qui tamquam lapis viuus intrare vult in cæleste ædificium, debet esse abscisus de montibus mundanarum cupiditatum, & quadratus quadratura quattuor principalium virtutum. Augusti-

F nus: Præciduntur de montibus per manus prædicantium veritatem: conquadrantur vt intrent in structura sempiterna.

SER-

SERMO IV.

Mat. 8. a Saturitas quadruplex

Manducauerunt, & saturati sunt. Quadruplex est saturitas. Prima bonorum temporalium: secunda donorum spiritualiũ: tertia præmiorum æternalium: quarta tormentorum infernalium. De prima: Honora Dominum de tua substantia. Sed miseri auari sunt sicut canes bolismum patientes, qui numquam saturari possunt: Canes impudẽtissimi nesciere saturitatem. Inexplebilis est auaritia diuitum, semper rapit, numquam satiatur, neque Dominum timet, neque hominem reueretur, neque patri parcit, neque matrem agnoscit, neque fratri obtemperat, neque amico fidem seruat. Canes ergo sunt auari, & ideo contingit ipsis sicut cani, qui fame attenuatus per foramen arctum cellariæ intrauerat, & postea saturatus, & repletus, percussore cum fuste superueniente, per foramen propter repletionem exire non poterat per quod intrauerat. Ad fenestras autem veniens per alia foramina exire conabatur, sed non permittebatur. Fustigatus autem, deuorata euomuit, & sic per proprium foramen exiuit. Sic est de auaro, qui saturatur & impletur iniustis possessionibus: hunc Dominus, vel prædicator, vel confessor cum fuste comminationis æternæ pœnæ quandoque agitare incipit. Cum autem ieiunia, & peregrinationes, & similia auarus promittit, ipsum per foramen, quo venit, exire cogit: Cum satiatus fuerit, arctabitur, *et cetera*. Canis ergo deuorata euomit, dum auarus iniusta restituit: Diuitias, quas deuorauit, euomet, *et cetera*, sic autem fustem damnationis euadet. De secundo dicitur hic: *Manducauerunt, & saturati sunt*, & cet. Saturati autem septem panibus fuerunt, qui Dominum triduo sustinuere. Septem panes secundũ Glossam, sunt septem dona Spiritus sancti, quibus saturamur in solitudine Ecclesiæ post triduum confessionis, contritionis, satisfactionis, de quo triduo: Deus Hebræorum vocauit, vt eamus viam trium dierum in solitudine. Sed heu quidam pecunijs, & laboribus suis emunt sibi famem animæ non saturitatem. De quibus: Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Qui ergo est in saturitate animæ laborans, ad Deum, qui hos panes habet, veniat: Venite ad me omnes, *& cetera*. Bernardus: Caro clamat, ego decipiam, mundus clamat, ego deficiam, diabolus clamat, ego interficiam: Christus, ego reficiam. Ad quem ibis? quem sequeris? De tertio: Beati qui esuriunt, *& cet.* Vere saturabuntur melle dulcissimæ gratitudinis. Psalmus: De petra mellis saturauit eos. O petra pretiosa: Petra autem erat Christus. De qua etiam dicitur: Suxit mel de petra, oleumq. de saxo, *et cet.* Gaudium enim, quod habetur in cælo de Christi diuinitate, significatur in melle. De humanitate vero in oleo: Saturabuntur ergo in cælo, qui esuriunt iustitiam in mundo. Qui autem temporalium voluptatum siliquis sicut porci saturantur, mellis æterni saturitate priuantur: Anima saturata calcabit fauum, sicut certe econtrario anima, quæ hic paululum mellis æterni dulcedinem prægustat, siliquas porcorum calcat. Gregorius: Si quis vero cordis ore gustauerit, quæ sit illa dulcedo cælestium præmiorum, quæ habent illi benedicti chori angelorum, quæ incomprehensibilis visio Trinitatis, huic quàm dulce sit, quod intus videt, tanta in amaritudine videtur esse quod foris sustinet. De quarto: Ego quoque in interitu vestro ridebo, *& cet. vsque* comedent igitur fructus viæ suæ, suisq. consilijs saturabuntur. Hic dicitur, de damnandis. Qui ergo malis consilijs contra proximos saturari non possunt in mundo, malorum consiliorum pœna saturabuntur in inferno. Saturabuntur vtique non melle beatitudinis, sed felle æternæ amaritudinis: Panis eius in vtero eius vertetur in fel aspidum. Intrinsecus autem saturabuntur tormentorum multitudine, quæ non solum damnati homines, sed etiam angeli, & sancti tormenta videntes saturantur. Vnde de occisis gladio de ore Christi procedente, dicitur: Omnes aues cæli saturatæ sunt carnibus eorum. Interlinearis, idest omnes sancti delectati sunt de pœnis eorum. Bene autem dicit, de carnibus, quia non solum anima, sed etiam caro punietur post resurrectionem: Dabit ignem & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & sentiant vsque in sempiternum.

Prou. 3. b — *Isa. 56. d* Auaritia. — *Iob. 20. c* — *Ibidem. d* — *Exod. 5. a* — *Isa. 55. a* — *Mat. 11. d* — *Mat. 5. a* — *Psal. 80. d* — *1. Cor. 10. a* — *Deut. 32. b* — *Prou. 27. a* — *Prou. 1. d* — *Iob 20. b* — *Apoc. 19. d* — *Iudit. 16. e*

DOMINICA SEPTIMA POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Mat. 7. e

Omnis arbor quæ non facit fructum, excidetur, & in ignem mittetur. Volens Dominus noster populum iudaicum rudem, & animalem retrahere a malo sub similitudine arboris non producentis fructum, quæ ratione suæ sterilitatis excidetur, & in ignem mittitur, cuilibet malo non natura, sed affectu voluntatis prænunciat decisionem, & combustionem æternæ damnationis, cum dicit in verbo proposito: *Omnis arbor, quæ non facit fructum, excidetur*, & cetera. In quo quidem verbo ordinate proceditur. Nam primo describitur peccatum ad interiorem originem, quam habet ex arrogantia mentis. Secundo quantum ad exteriorem consummationem, quam habet in complacentia operis. Tertio quantum ad finalem ordinationem, quam habet in gehenna ignis. Et sic peccatum licet occasionẽ habuerit a fraudulentia hostis, originem tamen habuit ab arrogantia mentis, consummationem in complacentia operis, siue in concupiscentia carnis, & ordinationem in gehennam ignis. Primo ergo describitur peccatum, quantum ad interiorem originem, quam habet ex arrogantia mentis, cum dicit: *Omnis arbor*, scilicet mala non natura, sed mentis arrogantia. Vnde Glossa: Voluntas vniuscuiusque est arbor mala, vel bona & sicut arbor radicatur in terra, sic voluntas in anima manente integra natura affectu voluntatis corrumpitur, vel in melius mutatur. Secundo describitur peccatum, quantum ad exteriorem consummationem, quam habet in complacentia operis, siue concupiscentia carnis, cum subdit: *Quæ non facit fructum*. Glossa, fructus arboris malæ sunt opera carnis, scilicet fornicatio, luxuria, auaritia, *& cetera*, quos fructus non nisi mala voluntas facit. Tertio describitur peccatum, quantum ad finalem ordinationem, quam habet in gehenna ignis, cum subinfert: *Excidetur & in ignem mittetur*.

Dicit ergo: *Omnis arbor*. Vbi describitur peccatum quantum ad interiorem originem, quam habet ex arrogantia mentis. Illa enim arbor affectu voluntatis corrupta, est causa & origo malorum operum. Primo quæ est adulterina, quia non inserta diuino nutu in orto Ecclesiæ. Secundo quæ est arida, quia non perfusa superno fluxu, siue stillicidio gratiæ. Tertio quæ est infœcunda, quia non humano promota cultu, vel exercitio iustitiæ. Primo illa arbor est causa fructus non boni, quæ est adulterina, quia non inserta diuino nutu in horto Ecclesiæ. Vnde & est de hodierno Euangelio: *Numquid colligent de spinis vuas aut de tribulis ficus?* Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor fructum malum facit. Numquid colligent de spinis infidelitatis vuas veritatis fidei, quas Christus in nobis sitiuit? Certe non. Quia sicut vuæ non sunt de spinis, sed de vite, sic veritas fidei non est de spinositate infidelium, sed de vera

Mat. 7. e

ra vitę, quæ est Christus. Aut de tribulis paternæ traditionis colligunt ficus, idest dulcedinem sanctæ conuersationis, quasi dicat non, & ista expositio extrahitur de Glossa, quæ dicit, spinæ tribuli sunt hæretici a quibus nullus sapientum veritatem, vel sanctitatem poterit inuenire, sed contendunt, & cruentant approximantes. Sic omnis arbor bona, quæ est inserta a Deo per fidem corpori Ecclesiæ fructum bonorum operum facit. Mala autem arbor, propter vitiositatẽ degenerationis quam accipit a primo parente nisi inseratur corpori mystico Christi, malos fructus facit, quia inutiles, nec digni remuneratione. Nam sine fide impossibile est placere Deo. Et de hoc similiter potest exponi illud quod dicitur: Destruxit me vndique, & quasi arboris euulsæ abstulit spem meam. Secundo illa arbor est origo malorum, quæ est arida, quia non perfusa cælesti influxu, siue stillicidio gratiæ: Videns Christus fici arborem vnã, venit ad eam, & nihil inuenit in ea, nisi folia tantum. Et ait: Numquam ex te nascatur fructus in sempiternum, & arefacta est continuo ficulnea. Per fici arborem potest intelligi homo deditus dulcedini mundanæ, qui dicitur esse secus viam in inuia carnis, & non in via spiritus, ad quam veniens Iesus pedibus Euangelij, & nihil boni operis inuenit in ea, nisi folia tantum, idest vanas traditiones philosophorum, sine fructu iustitiæ, & ait ad illam: Numquam ex te obstinata in malitia nascatur fructus boni operis in sempiternum, immo propter duritiam, & impœnitens cor tuum, te damno æternæ sterilitati, subtrahendo aquam cælestis gratiæ, & arefacta est continuo ficulnea. Tertio illa arbor est origo mali operis, quæ est infœcũda: quia nõ mota humano cultu exercitio iustitiæ. Vnde: Arborẽ fici habebat quidam plantatam in vinea sua. Et sequitur: Qui dixit ad cultorẽ vineæ, succide ergo illã, vt quid terrã occupat. At ille respondens, dixit: Dimitte illã, & hoc anno vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercora, & si fecerit fructum, sin autem succidam eam in futuro. Per arborem illam potest intelligi, qui in operibus virtutis non se exercet, cui minatur Dominus succisionem, succide ergo illam, vt quid terram occupat. vbi Glossa: Terram occupat, qui locum quem tenet bonis operibus nõ exercet, & exemplo prauitatis præstat impedimentum ceteris, ne calore solis calescant. At ille respondens, dixit illi: Dimitte illam, & hoc anno, patienter eam expectando, vsque dum fodiam apostolicis ligonibus circa illam exterius excitando, & mittam stercora, idest mala & abominationes, quas facit, reducam ad memoriam, vt de superbia in humilitatẽ reuocetur. Et si fecerit fructus bonæ operationis, gratia compunctionis, quasi de putredine stercoris excitatum bene. Sin autem succidam eam in futuro per æternam damnationem. Vnde Glossa: Peccata carnis, stercora sunt quæ mittuntur ad radicem arboris, quando prauitatis conscientia tangitur cogitationis memoria, & dum inde pœnitet, quasi per tactum stercoris redit ad fœcunditatem operis.

Heb. 11. b — *Iob. 19. b* — *Mat. 21. b* — *Luc. 13. b*

Secundo in verbo proposito describitur peccatum quantum ad exteriorem consummationem, quam habet in cõplacentia operis, cum subditur: *Quæ non facit fructum bonum*. Vt autem melius deueniamus in notitiam fructus mali, præuideamus conditiones fructus boni, quia postea per oppositas cognitiones faciliter cognoscemus fructus mali operis. Eo quòd opposita iuxta se posita magis elucescunt. Ille autem humanus fructus est bonus. Primo qui habet pulchritudinem speciositatis puritatis, & munditiæ delectantis visum. Secundo qui habet suauitatem mansuetudinis, & placentiæ, dulcorantis gustum. Tertio qui habet vtilitatem charitatis, & beneuolentiæ, informantis effectum. Ita per oppositum omne peccatum habet consummationem exterius in complacentia operis, quando humanus fructus suum opus ad similitudinem mali fructus arboris maturatur. Primo habet putredinem, siue fœditatem carnalis lasciuiæ, contristantis visum. Secundo habet acerbitatem furoris, & iracundiæ, amaricantis gustum. Tertio habet venenositatem cordialis inuidiæ, deformantis affectum. Primo ille est malus humanus fructus, qui habet putredinem, siue fœditatem carnalis lasciuiæ, contristantis visum. Vnde: Ventus vrens siccauit fructus eius, emarcuerũt, & arefactæ sunt virgæ roboris eius, ignis comedit eam, & nunc transplantata est in deserto in terra inuia. Ventus vrens carnalis lasciuiæ siccauit fructus eius venustatis, & emarcuerũt & arefactæ sunt virgę, & pullulationes, roboris & virtutis eius. Nihil enim inter omnia peccata tantum reddit hominẽ eneruatum & putridũ, sicut peccatum luxuriæ. Vnde luxuriosi immundis animalibus (sicut sunt porci, & iumenta putrefacti in stercore suo, & huiusmodi) assimilantur: & talis planta merito transplantata est in deserto spinositatis vitiorum, & in terra inuia carnis, in qua non potest producere, nisi fructus putridos, & carnales, quorum aspectu ita abominatur Deus, & purissimi eius Angeli, & sancti homines, sicut aliqui homines naturaliter generosi, & nobiles abhorrent aspectum pomi, siue fructus putridi, & verminosi. Secundo ille fructus humanus est malus, qui habet acerbitatem furoris, & iracũdiæ amaricantis gustum. Vnde: Fructus eorum inutiles, & ad manducandum acerbi, & ad nihil apti. Fructus eorum, scilicet qui sunt iracundi sunt inutiles: & ipsis propter subuersionem rationis, & acerbi alijs ad manducandum propter furorem, ad nihil apti, nisi ad subuersionem animorum ipsorum, vel aliorum. Vnde Glossa super illud: Vir iracundus suscitat rixas, dicit sic: Ianua omnium vitiorum est iracundia, quæ clausa virtutibus intrinsecus datur requies, aperta ad omne facinus armabitur. Tertio fructus humani operis est malus, qui habet venenositatem cordialis inuidiæ deformãtis effectum. Vnde: Conuertistis in amaritudine iudiciũ, & fructum iustitiæ in absinthium. Conuertistis in amaritudinem dolositatis, & malitiæ iudicium discretionis rectæ, & fructum iustitiæ, & pietatis in absinthium in venenum malignitatis, & inuidiæ. Ad occidendum humanum genus, nullum absinthium, nullũ fel amarius, & nullum venenum peius malignitate inuidiæ. Nam ex venenosæ fructu inuidiæ Iudæorum, occisus est Filius Dei, multi sancti & homines iusti.

Ezec. 19. d — *Sap. 4. b* — *Prou. 15. e* — *Idem sup. fer. 2. Dom. 1. post Pët.* — *Amos 6. d*

Tertio in verbo proposito describitur peccatum, quantum ad finalem ordinationem, quam habet in gehenna ignis, cum subinfert: *Excidetur & in ignem mittetur*. Iste ignis ad hoc, vt perfecte ordinetur peccatum per punitionẽ primo est inextinguibilis, propter continuationis perpetuitatem. Secundo intolerabilis propter vehementissimi doloris acerbitatem. Tertio ineuitabilis, propter diuini rigoris seueritatẽ. Et sic ista pœna in qua deformitas peccati ordinabitur est summa, & perfecta, & nulla alia, eo quòd perpetua dolorosa, nec poterit declinari ad modicam morulam. Primo ignis in quo deformitas ordinabitur, est inextinguibilis, propter continuationis perpetuitatem. Vnde: Tunc dicet rex his, qui a sinistris sunt: Discedite a me maledicti in ignem æternum. Dignũ & iustum est, vt peccatores, qui a sinistris sunt, idest præsentia quamdiu vixerunt ardenter amauerunt, secundum quòd exponit Glossa, pœna æterna puniantur. Nam tanta est offensa, quantus est ille, qui offenditur, sicut patet quòd maiorem offensam committit, qui iniuriatur regi, quàm qui iniuriam facit alteri homini. Deus ergo offensus cum sit infinitus, & æternus, ergo & pœna, & punitio respondens tali offensioni debet esse æterna. Secundo ille ignis in quo deformitas culpæ ordinabit est intolerabilis, propter vehementissimi doloris acerbitatem. Vnde in Psalmis: Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarũ, pars calicis eorum: quoniam iustus Dominus, & iustitias dilexit æquitatem vidit vultus eius. Iusto enim iudicio

Conditiones boni fructus. — Ignis gehennæ. — *Mat. 25. d* — *Psal. 10. b*

Iudicio secundum quòd colligitur ex Scriptura quattuor elementa non distincta, sed confusa creduntur in inferno esse ad perfectam punitionem damnatorum, vt omnis creatura exardescat in tormentum contra iniustos, & armetur in vltionem Creatoris, & per eadem puniantur, ex quibus constituuntur. Nec talis confusio pœnam minuit, sed auget, pro eo quòd actio elemẽtorum mutua post resurrectionem cessabit, cum cesset generatio, & corruptio, & numerus electorũ sit completus: manebit tamen eorũ actio contra corpora damnatorum, quia ad hoc omnis virtus eorum dirigetur, non vt intendat multiplicare speciem, sed vt secundum imperium Creatoris vindicent diuinam iniuriam, quæ quidem fiet affligendo humanam naturam. Tertio ille ignis in quo deformitas culpæ ordinabitur, est ineuitabilis propter diuini rigoris seueritatem. Vnde: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. (*Deut. 32. d*) Rigor diuinæ iustitiæ, ad quem pertinet malefactorem puniret, accendetur in die iudicij ad vltionem peccatorum: quia ignis indissolubiliter alligabitur animæ peccatrici, & in eo anima tamquam in carcere includetur, & propter hoc ad quemcumque locum inferni anima declinauerit, pœnam ignis sentiet, quia iste ignis ardebit vsque ad inferni nouissima. Rogemus.

SERMO II.

Omnis arbor quæ non facit fructum bonũ, & cet. (*Mat. 7. c*) Plenum formidine est hoc verbum. Considerandum autem, quòd Dominus in Euangelio sub metaphora arboris infructuosæ, quattuor mala ostendit circa damnationem impij. Ostendit enim quòd culpa est inexcusabilis, sententia ineuitabilis, pœna interminabilis, gratia irrecuperabilis. De primo: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, *et cet.* (*Luc. 13. d*) Nota parabolam. Ficus sterilis, est malus Christianus, fructus, quem Dominus eius quærit, & non inuenit, est, de quo dicitur: Fructus enim lucis est in omni bonitate, & iustitia & veritate. (*Ephes. 5. c*) Tres autem anni sunt tres ætates, pueritis, iuuenilis, virilis, quartus est senectus, qui sæpe additur homini, vt plene probetur. Sed ecce miser senex; non pluit super terram cordis tui annos tres, & menses sex. Vtinam saltem in vltima parte anni pluuiam gratiarum, vel lacrymarum reciperes, vt sic fructus facere posses. Circa ficum foditur, dum Christus propter hominem perforatur. Psalmus: Foderunt manus, *et cetera.* (*Psal. 21. c*) Stercus quoque mittitur, dum putrefactio futura homini ad mentem reducitur: Si ascenderit in cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine erit. (*Iob 20. a*) Quicumque post tantas inducias, & curas non fecit fructum, inexcusabilis est. Ambrosius: Quo indulgentior liberalitas, eo inexcusabilior pertinacia. De secundo: Iam enim securis ad radicem arborum posita est. (*Luc. 3. b*) Securis sententiam significat. Securi porci mactantur. Peccatores autem sunt porci diaboli: Mitte nos in gregem porcorum. (*Mat. 8. d*) Malæ radices, mali parentes. Mali rami sunt mali filij, & nepotes. Item malæ radices sunt primi vitiorum inuentores. Rami sunt eorumdem vitiorum sequaces. Et iam securis diuini iudicij ad radicem venit, dum inuentorem superbiæ Luciferum, inuentorem inuidiæ Cain percussit. Et sic ostende de inuentoribus aliorum vitiorum. Patet ergo quòd impossibile est ramos euadere, ex quo securis sic cœpit radices ferire: Confringentur enim rami in consummatione, *et cetera.* ([illegible] 4. a) Si ergo fructum bonum non facis, timenda est tibi hæc securis. Ambrosius: Væ mihi, si non peccata mea deleuero, *et cet.* Require in in sermone: *Benedictus qui venit.* ([illegible]) De tertio dicitur hic: *Omnis arbor, quæ non,* & cetera. O quantus ignis erit, quando omnes steriles arbores, omnes simul impij ardebunt in inferno, sicut patet, quando nemus incenditur, & tot millia arborum simul ardebunt, & quanto plures tanto horribilius: Secundum enim ligna siluæ, sic ignis ardescit. (*Eccli. 28. b*) Et vbi est silua in mundo, quæ habeat tot arbores, quot sunt peccatores in inferno, scilicet hæretici, raptores, vsurarij, *et cet.* Vnde de gehenna dicitur: Præparata, profunda, & dilatata, nutrimẽta eius ignis, & ligna multa. (*Isa. 30. g*) Præparata, vt cito recipiat, profunda, vt nullus exeat, dilatata, vt omnia capiat. Ibi cum arbore cortex, & rami simul ardebunt, idest anima & corpus, qui prius aridi per peccata fuerunt. Bernardus: Singulis membris, quæ arma fuerunt iniquitatis, singula debetur pœna, pro qualitate, vel quantitate commissi. In quo autẽ membro Creator plus offenditur, peccator grauius torquebitur. De quarto: Videns fici arborem vnam secus viam venit ad eam, & nihil inuenit in ea nisi folia tantum, & ait illi: Numquam ex te nascatur fructus in sempiternum. (*Mat. 21. b*) Ficus hæc significat malum Christianum, ad quem iudex Dominus venit in morte: Qua hora non putatis, *& cet.* (*Luc. 12. e*) Væ si tunc Dominus nõ inuenerit fructum bonæ vitæ, sed folia tantum verborum: tunc certe maledicitur, vt numquam ex ea nascatur fructus pœnitentiæ in æternum. Ex tunc ergo numquam gratiam Dei poterit recuperare, quando vltra non poterit pœnitere. Ioannes Chrysostomus: Nec resistendi virtus, neque fugiendi facultas, neque pœnitentiæ locus, neque satisfactionis tempus erit, ex angustia omnium rerum nihil remanet nisi luctus. Fac ergo fructum in mundo, quia non poteris in inferno: Quæcumque potest manus tua, instanter operare, quia neque opus, neque ratio, neque scientia, neque sapientia erit apud inferos, quo tu properas. (*Eccls. 9. d*)

SERMO III.

Omnis arbor bona fructus bonos facit. (*Mat. 7. c*) Bona arbor est bonus homo, bonus fructus bona vita. Fructus autem bonitas probatur vtilitate, multiplicitate, delectabilitate, durabilitate. Vtilitas in retributione, multiplicitas in operatione, delectabilitas in deuotione, durabilitas in consummatione, & perseuerantia additur. De primo: Qui metit, mercedem accipit, & qui congregat fructum in vitam æternam. (*Ioan. 4. e*) Ecce vtilitas fructuum spiritualium est vita æterna. Congregant autem quidam fructum in mortem æternam: Visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum dicit Dominus, & succendam ignem in saltu, *et cet.* (*Ier. 21. d*) Quo modo ignis in saltu inferni ardeat, require supra in proximo sermone. Item congregant quidam in vitam transitoriam, qui hic recipiunt mercedem, qui tantũ causa timoris seruilis, vel amore laudis, vel rei temporalis, vel in statu peccati mortalis, bona opera faciunt. De quibus: Sapientiã & disciplinam, qui abijciunt, infelix est & vacua spes illorum, & labores illorum sine fructu, & inutilia opera illorum, scilicet ad vitam æternam. (*Sap. 3. b*) Item alij congregant fructus in mortem, in vitam non transitoriam, sed æternam, qui secundum opera meritoria faciunt sicut animæ sanctæ: Felix sterilis, *et cet. vsque* habebit fructum, idest animarum sanctarum. (*Ibidem. c*) De secundo: In hoc clarificatus est Pater meus, vt fructum plurimum afferatis. (*Ioan. 15. b*) Parum curares de arbore, quæ non afferret nisi duo vel tria poma, similiter de agro non ferente nisi duo, vel tria grana. Sic & tu, si non vis contemni a Deo, non paucos, sed multos bonorum operum fructus ferre debes: In omni bono opere fructificantes. In omni vtique bono opere, & etiam omni membro fructificandum est. Arbor enim multum fructum habere non potest, nisi in multis ramis: multi fructus sunt multa bona opera, multi vero rami sunt multa corporis membra. Certe Maria Magdalena multos fructus in multis ramis habuit, quando multa opera bona

bona in multis membris exhibuit. Pedibus enim accessit, oculis fleuit, crinibus tersit, ore osculum dedit, manu vnxit, corde dilexit. Augustinus: Lacrymis irrigat, tergit crinibus, vngit vnguento, quid miraris, terra dedit fructum suum. Fructus autem non multiplicatur, nisi terra cordis, vel voluntatis fuerit, valde bona: Aliud vero cecidit in terram bonam. De tertio dicebat arbor fici: Numquid possum dulcedinem meam deserere, fructusq. suauissimos, vt inter cetera ligna promouear? Ita spiritualis homo dulces fructus bonæ vitæ non libenter deserit inter ligna siluarum, idest inter malos, & infructuosos, quin in operibus promoueatur bonis. Bernardus: Gustato spiritu, decipit omnis caro, affectanti cælestia, terrena non sapiũt, æternis inhianti, fastidio sunt transitoria. Considerandum autem est, quòd fructus delectabilitas est ex colore, ex odore, ex sapore. Sed & fructus bonæ vitæ delectabilitas est ex colore pulchræ conuersationis: Quasi rosæ plantatæ super riuos aquarum fructificatæ. Aquarum, idest lacrymarum, vel aduersitatum. Rosæ sunt martyres, quorũ pulchritudinem in amore, & sanctitate imitari debemus. Item ex odore bonæ opinionis: Flores martyrum, idest virtutes fructus odoris, & honestatis per effectum. Item ex sapore mellifluæ deuotionis: Breuis in volatilibus apis, *et cet.* Sicut apis colligit fructum de floribus diuersarum arborum: sic & nos, considerando & imitando virtutes diuersorum sanctorum. Sed quidam nõ quærunt flores, sed stercora hic hominum infirmorum ad trahendum. De quarto: Posui vos, *et cet. vsque* & fructus vester maneat. Manere est durabile esse, vt non cito putrescat per vitium, vel pereat sicut fructus Ægypti. Psalmus: Dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locustis, & occidit in grandine vineas eorum. In ærugine luxuria: in locusta superbia: in grandine auaritia intelligitur. Si ergo vis fructum tuum manere, debes Ægyptum, idest mundum fugere. Ioannes Chrysostomus: Sicut difficile est arborem iuxta viam positam, fructum suum vsque ad maturitatẽ seruare: sic difficile est virum fidelem iuxta mundum viuentem, in actibus suis iustitiam immaculatam vsque ad finem tenere.

Psal. 66. a — *Mat. 13. a* — *Iud. 9. b* — *Eccli. 39. b* — *Eccli. 24. e* — *Idem 11. a* — *Ioan. 15. c* — *Psal. 77. e* — Exemplum

DOMINICA OCTAVA POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Luc. 16. a

V*Ocauit illum, & ait illi. Quid hoc audio de te. Redde rationem villicationis tuæ.* Dominus noster iustus iudex viuorum, & mortuorum in punitione cuiuslibet peccatoris, qui nomine illius villici potest designari, eo quòd peccator est dissipator bonorum Dei, more cuiuslibet iusti iudicis tria proponit in proposito. Primo præmittit citationem. Deinde insinuat incusationem. Postremo exigit satisfactionem. Primo notatur citationis præmissio cum dicit: *Vocauit illum, & ait illi.* Secundo incusationis insinuatio, cum subdit: *Quid hoc audio de te.* Tertio satisfactionis postulatio, cum subinfert: *Redde rationem villicationis tuæ.*

Citat siue vocat nos Deus, vt ad suam curiam cælestis patriæ ire debeamus, tripliciter. Primo, verbo sanctæ prædicationis rationalem informantis. Secundo, beneficio continuæ administrationis concupiscibilem allicientis. Tertio, flagellis correptionis pœnitentiæ irascibilem deterrentis, vt qui insensibiles sunt & nolunt erudiri per documenta, nec allici per beneficia, sensibiles deterreantur per flagella. Primo vocatiue citat nos Deus verbo Euangelicæ prædicationis, vt illuminet. Vnde: Ite ad exitus viarum, & quoscumque inueneritis, vocate ad nuptias. Per istas nuptias, secundum Glossam, signatur sacramentum incarnationis, per quod Deus Pater filio suo Ecclesiam tamquam sponsam copulauit, ad quas nos vocat dum suos prædicatores mittit, dicens: Ite tamquam Euangelici prædicatores, ad exitus viarum, vbi sunt errores gentium, & defectus actionum, secundum quòd dicit Glossa: Et quoscumque inueneritis, idest cuiuscumque conditionis, quia nulla est acceptio personarum apud Deum: sed in omni gente, & in omni populo, & in omni conditione beneplacitum est illi. Vocate tuba Euangelicæ prædicationis, ad nuptias, idest ad misterium fidei. Secundo vocat nos Deus beneficio continuæ administrationis, vt alliciat. Vnde: Vocabis me, & ego respondebo tibi, operi manuum tuarum porriges dexteram. Vocat Deus, cum muneribus præuenit, vt collatis beneficijs, quasi emissis vocibus ad se ducere studet. Respondet enim homo quando digna opera iuxta percepta munera reddere festinat, eo quòd misericors Deus operi manum suarum, idest homini formato manu suæ potẽtiæ porrigit dexteram suorum beneficiorum. Nam cælum fecit ad dandam ei lucem in die, vt ibi operaretur, tenebras in nocte, vt quiesceret, & vtilem vicissitudinem temporum. Aerem fecit vt præberet ei vtilem calorem, & omne genus auium ad suum seruitium ministraret. Aquam fecit, vt potum sibi tribueret, & sordes sibi purgaret, arentia irrigaret, & diuersitatem piscium ad suum esum nutriret. Terram fecit, vt eum portaret, pane confortaret, & vino lætificaret. Totus mundus seruit homini: quia factus est pro homine, vt ipse seruiat ei, qui fecit mundum & hominem. Ergo sentis beneficium continuæ administrationis: redde debitum bonæ operationis, alioquin de ingratitudine iuste poteris argui. Tertio vocat flagello correptionis, vt deterreat. Vnde: Exi in vicos & sæpes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico enim vobis: quia nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabunt cœnam meam. Exi in vicos, vbi sunt diaboli tentamenta, secundũ Glosam, & sæpes, vbi sunt inutilia incitamenta vitiorum, & compelle intrare infirmitatibus, & calamitatibus præsentis vitæ. Et hoc est, quod dicit Glossa: Qui enim huius mundi aduersitatibus confracti ad amorem Dei redeunt, a præsentis vitæ desiderijs corriguntur, quia non nisi compulsi intrant, vt impleatur domus mea cælestis patriæ. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam. Glossa: Quidam vocantur, & contemnunt: quia donum intellectus accipiũt, sed opere non implent, & talibus qui insensibiles sunt ad documenta, & beneficia, bonum est, vt frangantur infirmitatibus, aduersitatibus & huiusmodi: vt quos præsens vita, siue Ægyptus, secundum Gregorium, oppressit blanditijs, adiuuet premens: & dum Deus vocat, cruciatus impellat, quia dum affligit expedit. Nam dum violentiam ingerit, festinare ad superna compellit. Vnde dum populus Israeliticus a Moyse vocabatur, a Pharaone affligebatur, vt videlicet alter vocando traheret, alius sæuiendo impelleret. Felix, inquam, talis necessitas, quæ ad meliora compellit secundum beatum Augustinum. Secundo in verbo proposito notatur incusationis insinuatio, cum subdit: *Quid hoc audio de te*, quasi dicat valde grauiter incusatus es mihi. Nam audio de primo arrogantium detestabilis inobedientiæ contemnentis celsitudinem immẽsæ potentiæ: vnde in Psalmis: Auerterunt se, & non seruauerunt pactum, quẽadmodum patres eorum conuersi sunt in arcum prauum. In ira concitauerunt eum in collibus suis, ad æmulationem prouocauerunt. Audiuit Dominus, & spreuit, & ad nihilum redegit valde Israel. Ecce quòd isti maligni, & inobedientes ad nihilum redacti sunt in conspectu Dei: timentes autem Dominum, & obedientes eius præceptis

Iob 13. e — *Luc. 14. e* — *Psal. 77. f* — *Psal. ibid.*

præceptis tãquam amicos glorificat, & exaltat ad magnificentiam amicitiæ, & amoris in præsenti, quantum ad dona gratiæ, & in futuro, quantum ad donum gloriæ. Vnde homo nisi obediat Deo humiliter, numquam dignus est ab eo honorari: immo pro nihilo tamquam stercus reputari. O amabilis virtus, mansuetudo obedientiæ, quæ humiles ad tantam nominis excellentiam sustollit, vt potius Dei amici, quàm famuli denominentur. Et o detestabile vitium, arrogantia inobedientiæ, quæ de angelo fecit diabolum: de innocente peccatorem. Secundo audio de te maleuolentiam impietatis, & inuidiæ effundentis sanguinem humanæ naturæ. Vnde: Reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos, occiderunt. Rex cum audisset iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos. Reliqui nõ tantum contempserunt venire ad fidem, immo tenuerunt seruos Dei Apostolos & contumelijs affectos occiderunt. Rex autem cum audisset vocem sanguinis ad se clamantis de terra, iratus est, id est secundum glossam, cum tranquillitate iudicans in vltionem exarsit, & missis exercitibus suis Romanis sub Tito, & Vespasiano, sicut dicit glossa, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum, scilicet Ierusalem succendit: cum Ierusalem inde sit constructa extra portam, vbi Deus crucifixus fuit apparet illam Ierusalem ex toto fuisse incensam, & destructam: secundum quòd dicit glossa, super illud: Non relinquent in te lapidem super lapidem, vel missis exercitibus suis, id est angelis: secundum glossam per quos iudicium exercebit: perdidit homicidas, idest sanctos persequentes, & ciuitatem succendit, id est carnem, in qua habitauit, in gehenna cremabit. Tertio audio de te demulcentiam carnalis, lasciuiæ subuertentis imaginem diuinæ essentiæ. Vnde in Psalmis: Tentauerũt Deum, vt peterent escam animabus suis, & sequitur: Ideo audiuit Dominus, & distulit, & ira succendit in Iacob, & ira Dei in Israel. Iudæi carnales, & gulosi statim, vt passi sunt famem, appetierunt esse in terra Ægypti super ollas carnium, nec adhuc suffecit eis peccare peccato gulæ, concupientis carnalia delectamenta Ægypti: immo apposuerunt adhuc peccare ei peccato diffidentiæ, & blasphemiæ: male loquentes de Deo quòd non posset eis parare mensam in deserto. Ideo audiuit Dominus hanc vocem, & displicuit: sed tamquam misericors distulit disponens omnia suauiter quousque escæ essent in ore eorum, vt experirentur nihil esse impossibile apud Deum: & postea tamquam iustus puniuit eos, cum ira Dei descendit super eos. Vere gulosi quorum Deus venter est, tanto impetu ad cibum bestialiter feruntur, vt nihil cogitent de Deo, sed tantum modo quo modo possent suum ventrem colere, & adimplere, quorum gloria in cõfusione est, propter rancoris subuersionem.

Mat. 22. a — *Mat. 24. a* — *Psal. 77. d*

Tertio in verbo proposito notatur satisfactionis postulatio, cũ subinfert: *Redde rationem villicationis tuæ:* postulat Dominus satisfactionem, vt quilibet reddat principaliter de tribus. Primo de immundis cogitationibus cordis. Secundo de vanis, & duris sermonibus oris. Tertio de malis, & prauis maleficijs operis. Primo homo tenetur reddere rationem de immundis, & peruersis cogitationibus cordis. Vnde: Omnes astabimus ante tribunal Christi, & sequitur: Vnusquisque nostrum reddet rationem pro se Deo. Quis enim non timebit stare ante tribunal istius iudicis, qui scrutatur cogitationes, ponderat affectiones, examinat intentiones, & quærit de peruersis cogitationibus, immundis affectionibus, & malis intentionibus rationem, eo quòd nulla ipsum latet cogitatio. Certe tunc latere erit impossibile apparere intolerabile. Charissimi, si nolumus timere stare ante tribunal tanti iudicis, habeamus cor nostrum mundum, & purum, vt sit absque tumore superbiæ, absque liuore inuidiæ, absque ardore auaritiæ, absque torpore accidiæ, & vt breuius dicam, absque omni voluntate peccandi. Secundo reddere debet homo rationẽ de otiosis, & criminosis verbis oris. Vnde: De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines reddẽt rationem Deo in die iudicij ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis cõdemnaberis. Illud est verbum otiosum secundũ glossam, quod sine vtilitate loquentis dicitur, aut audientis: vt de friuolis, & fabulis. Vnde si de verbo otioso reddet rationem, quanto magis de verbis criminosis, certe ex verbis bonis homo iustificabitur, & ex verbis malis homo condemnabitur: quia mors, & vita in manu linguæ, secundũ Salomonem: Si nolumus condemnari ex verbis nostris in die iudicij, habeamus in ore nostro verba dulcia, non dura: humilia, non superba: ædificatoria, non criminosa, & detractoria. Tertio debet homo reddere rationem de prauis maleficijs operis. Vnde in symbolo Athanasius: Omnes resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis proprijs rationem. Et in verbo proposito: *Vocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te: Redde rationem villicationis tuæ: Vocauit illum,* quãdo timorem incutit æternæ damnationis secundum glossam: & *ait illi*, dictante conscientia: *Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ:* id est secundum glossam: cogita dum viuis qualiter debeas operari: vt euadas pœnas æternas. Ideo enim tempore mortis non poteris villicare, id est operari ad satisfaciendum. Rogemus, *et cetera.*

Rom. 14. b — *Mat. 12. e* — *Athanasius in symbolo.*

SERMO II.

Redde rationem villicationis tuæ. Villicus Domini est omnis homo, cui bona sua naturalia, vel temporalia commisit dispensare, de quibus oportet Deo rationẽ reddere. Reddenda est autem de tribus: videlicet, de malorum commissione, bonorum omissione, de subditorum commissione. De primo: De omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicij. O Domine Deus, si reddemus rationem de leuibus verbis, quid erit de grauibus factis? si de quadraginta, quid erit de mille marchis, vel decem millibus? Cum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus qui debebat decem millia talenta. Talentum enim est pœnitentia, vel satisfactio, quam soluere tenentur pro peccato. Vnde decem millia talenta, sunt condignæ satisfactiones pro decem mandatorum multiplicibus transgressionibus. De his decem millibus dicitur: Aman promisit decem millia talenta, vt populus Dei interficeretur. O miser homo, tu proximos interficis corporaliter, non solum faciendo, vel consentiendo, sed etiam subtrahendo. Augustinus: Pasce fame morientem: si non pauisti, occidisti. Item interficis spiritualiter, ad peccatum mortale quomodolibet inducendo. Psalmista: Interficitis vniuersi vos, *et cet.* Augustinus: Qui in conspectu alterius male viuit, quantum in illo est, illum a quo attenditur, occidit. Aman diabolum significat. Interpretatur enim iniquus in culpa, vel comprimens in pœna. Vt ergo secure occidas, secure male facias. Aman id est diabolus pecuniam promittit, quando te sub spe futuræ satisfactionis peccare facit, & promittit decem millia, quando de omnibus Decalogi transgressionibus te, vt secure pecces, de futura pœnitentia, & misericordia præsumere facit. Gregorius: Diabolus malorum aliorũ facit grauiora, require in sermone supra. *Princeps mundi, et cet.* De secundo dicitur hic: *Redde rationem villicationis tuæ.* Bona in corpore, vel in anima, vel in rebus tibi commissis, quorum non es heres, vel Dominus, sed villicus, debes ad voluntatem Domini dispensare. Qui enim vires corporis, vel sensus animæ, vel res, vel tempus, vel huiusmodi male expendit, bona Domini dissipat. Bene dixi, vel tempus. Sicut enim de omni verbo otioso, ita de omni tempore, homo rationem reddet Deo. Anselmus: Exigetur

Luc. 16. a — *Mat. 12. e* — *Mat. 18. e* — *Esther. 3. e* — *Psal. 61. a* — *Pag. 122.*

tur a te vsque ad momentum omne tempus viuēdi tibi impensum, qualiter fuerit expensum. Sed heu Domine Deus, timendum est: non solum rationem reddemus de bonis dissipatis, sed etiam de lucris bonorum neglectis. Venit Dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis, *et cet.* vbi subiungitur, quòd ille damnatus est, qui cum talento sibi tradito nihil lucratus est. Quinque ergo talenta ad lucrandum data sunt nobis: videlicet, naturæ, fortunæ, potentiæ, scientiæ, & gratiæ. Donum fortunæ dico diuitias. De his talentis superbire, tā stultum est ac si homo de hoc superbiret, quòd esset multis debitis obligatus, cum potius de hoc deberet humiliari. Gregorius: Cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum. Tanto ergo esse humilior, *et cet.* De tertio: Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri. O quàm grauissimam rationem pro animabus reddent prælati: quia pro anima neglecta: Custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius. Non solum autem Ecclesiastici, sed etiam mundani iudices rationem reddent pro omnibus animabus iniuste perditis, immo de omnibus iudicijs, & factis suis. Vnde bene dicitur quòd tres Principes erant in regno, quibus Satrapæ debebant reddere rationem. Principi sacerdotali ratio redditur in confessione: Principi vniuersali in extrema examinatione: Principi infernali in extrema quadrantis exactione: Et certe non solum iudices, immo & quilibet homo reddet rationem de omnibus animabus per eum seductis, & perditis, & præcipue pro anima propria. Vnusquisque pro se reddet rationem.

Mat. 25. b — Greg. hom. 9. in Euāg. — Heb. 13. c — 2. Reg. 20. g — Dan. 6. a — Rom. 14. c

SERMO III.

Qui facit voluntatem patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. Considerandum autem est, quòd facientes patris voluntatem, a patre exaudiuntur in necessitate: filio coniunguntur in familiaritate: a Spiritu sancto deducuntur in bonitate: a Trinitate admittuntur in immortalitate. De primo: Si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hūc exaudit. Ecce quando cæcus illuminatus credit Iesum a Deo patre pro sua illuminatione exaudiri: sic nos pro illuminatione animarum nostrarū exaudimur, si Dei voluntatem facimus in fide: immo & in alijs necessitatibus nos exaudit. Dat vobis omnibus cor vnum, vt colatis eum, & faciatis eius voluntatem. Sequitur: Et faciat pacem quo ad peccata. Si in via Domini ambulasset, habitasset vtique in pace super terram. Sequitur. Et reconcilietur vobis quo ad seipsum, sicut pater reconciliatus fuit filio prodigo. Vnde: Obsecramus vos pro Christo, reconciliamini Deo. Sequitur: Neque vos deserat in tēpore malo, quoad diabolum. Psalmus: Dominus non derelinquet eum in manibus eius. De secundo: Quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, & mater, & soror est. Voluntas Dei est, vt Deum timeas, Deū ac proximum diligas, caste, & munde viuas, & sic de alijs virtutibus. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. Masculus faciens voluntatem Dei patris, frater Christi est. Non confunditur fratres vocare eos, *et cet.* Femina faciens voluntatem Christi, soror est. Aperi soror mea. Frater Dei faciens voluntatem Dei, mater Christi est. Ipsum enim a Spiritu sancto concipit per fidem, & amorem, & gestat in vtero castitatis spiritualiter, sicut Maria mater corporaliter. Nihil tibi prodest, quòd Maria Christum pro te gestauit in ventre, nisi tu Christum gestes in mente. Quid mirum cum etiam de ipsa Maria dicat Augustinus: Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi prius Christum corde, quàm carne gestasset. De tertio Psalmus: Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu: spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, *et cet.* Deducet in conuersatione bona, & virtutibus. Psalmus: Propter nomen tuum deduces me. Glossa de virtute in virtutem. Dei autem voluntatem facere non solum est hominis, sed etiam angelorum. Psalmus: Benedicite Domino omnes angeli, *et cet.* Immo etiam Christi est facere voluntatem eius. Vt faciam eius voluntatem, qui misit me. Hanc maxime fecit pro peccatis moriendo. Si posuerit animam suā pro peccato, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manibus eius dirigetur. Si ergo Christus voluntatem patris fecit propter homines, quare miser homo non facit pro seipso? Ecce Angeli Dei, & filij Dei faciunt voluntatem Dei, & tu peccator facis voluntatem diaboli. Ora miser, & dic illud: Fiat voluntas tua, sicut in cælo. Glossa: Sicut in angelis, ita & in hominibus, vel sicut in Christo, ita & in Ecclesia, vel sicut in iustis, ita in peccatoribus, vel sicut in mēte, ita in carne. De quarto dicitur hic: Qui fecerit voluntatem Dei, *et cet.* vsque intrabit in regnum Dei. Magna promissio. Sed heu quanta detrimenta facit homo sibi, faciendo voluntatem Domini sui temporalis pro quinque solidis, & numquam facit voluntatē Domini Dei sui pro regno cælorum, quod vtique recipiet seruus voluntatem Dei faciens. Vt serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut Domino, & non hominibus: sciētes quòd vnusquisque quodcumque fecerit bonum hoc recipiet a Deo. Debet homo primo voluntatem Dei cognoscere. Secundo cognitam facere: Seruus cognoscens voluntatem Domini sui. Tertio pro facienda Dei voluntate, mala sustinere. Melius est enim vt benefacientes, si velit voluntas Dei, pati, quàm malefacientes. In tribulatione ergo consolatur hominem diuinæ voluntatis consideratio exemplo Christi. Pater mi, si non potest transire calix iste nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Ecce quale speculum patienti est Christus. Bernardus: Vtrumque mihi Domine es, & speculum patiendi, & præmium patientis: vtrumque fortiter prouocat, & vehementer accendit.

Mat. 7. c — Ioan. 9. f — 2. Mach. 1. a — Baruc. 3. — 2. Cor. 5. d — Psal. 36. d — Mat. 12. d — 1. Thes. 4. a — Heb. 2. c — Cant. 5. a — Psal. 142. c — Psal. 30. a — Ps. 102. d — Ioan. 4. 5. e 6. d — Isa. 53. d — Mat. 6. b — Eph. 6. a — Luc. 12. f — 1. Pet. 3. c — Mat. 26. d

SERMO IV.

Facite vobis amicos, & cet. Quadruplicem amicum habet homo, scilicet Deum, angelum, hominem, diabolum. Habet homo amicum Deum creantem, angelū dirigentem, hominem, id est pauperem exorantem, dæmonem persequentem. De primo: Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum regem. O quanta dignatio, quòd rex vult esse amicus pauperis serui. Vere fidelis amicus rex, qui haberet seruum leprosum, vel phreneticum, qui curari non posset, nisi in sanguine regali balnearetur, & tunc rex pro ipso sanguinem suum vsque ad mortem effunderet, maximus amicus esset hic. Ita pro peccatoribus lepra vitiorum infectis, & coram Deo phreneticis: fecit rex æternus fidelis amicus, vt medicamentum eis esset, non vitæ temporalis, sed spiritualis, & æternalis. Vnde: Amicus fidelis medicamentum vitæ, & immortalitatis. Augustinus: Fusus est sanguis medici, & factum est medicamentum phrenetici. De secundo Dominus ad sponsam, scilicet fidelem animam, ait: Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam. Hortus iste Ecclesia est: Vnde de grano sinapis dicitur. Quod acceptum homo misit in hortum suum, & factum in arborem magnam, & volucres cæli requiescebant sub ramis eius. In horto iam heu infructuosæ herbæ, & plantæ nimis accrescunt: quæ vtique extirpatæ in ignem mittuntur. Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Granum sinapis est Christus, paruum quidem humilitate, sed efficax virtute: quia iam in fide credentium arbor magna facta est: cuius rami sunt exem-

Luc. 16. c — Prou. 22. b — Eccli. 6. b — Cant. 8. d — Luc. 13. d — Mat. 13. d

exempla & opera, quæ exhibuit pro salute nostra. In quibus volucres cæli, idest animæ fidelium per contemplationem, & amorem requiescunt. O quàm dulciter in hoc horto istæ volucres prædicando, orando, suspirando, laudando cantant. Amici sunt auscultantes angeli, qui in tam dulci cantu psallentium delectantur. Bernardus: Intersunt angeli cantantibus, adsunt orantibus, insunt meditantibus, supersunt quiescentibus ordinantibus, & procurantibus prosunt. Hi amici quanto magis dulcem cantum, & dulciora orationum verba a nobis audiunt, tanto magis amici nostri fiunt: Verbum dulce multiplicat amicos. Vnde ipsi tamquam amici in morte nostra conueniunt ad exequias. Amici enim corporales corpus ad sepulchrum, infernales animam iniustam ad infernum: cælestes vero iustam ad regnum cæleste deportant: Factum est, vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abraæ. De tertio amico multa dici possent, quia infidelis & fidelis amicus homo inuenitur. Sed de illis amicis ad præsens videamus, de quibus hic Dominus ait: *Facite vobis amicos*, & cetera. Isti sunt pauperes, quos de mammona iniquitatis, idest de diuitijs temporalibus nobis amicos facimus, cum eis in temporalibus subuenimus: Diuitiæ addunt amicos plurimos, a paupere autem & ij, quos habet, separantur. Videte autem vos diuites, quare pauperes amicos debetis facere. Ideo vtique, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Honorandi ergo sunt tales receptores. Bernardus: Si patrimoniū eleemosynis emitur, pauperes non sunt solum audiendi, vt egeni, sed vt patroni exorandi. Sed certe quilibet secundum suas vires dando lucratur hos amicos: Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrigens, da pauperi. Hoc patet in dimidio bonorū Zachæi, & in calice aquæ frigidæ. De quarto: Omnis amicus fraudulenter incedet. Amicus peccatoris est diabolus. Ambrosius: Sicut amat gulosus porcellum vt comedat, sic diabolus animam peccatorum vt perdat. Vere fraudulentus esset amicus, qui amico propinaret venenum pro vino. Hoc vtique facit diabolus peccatori: Væ qui potum dat amico suo miscens fel suum & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius. Miseri peccatores in vino momentaneæ voluptatis bibunt fel: Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Inebriat autem diabolus animam, vt aspiciat nuditatem eius. Cum enim vestibus virtutum in vita, & in morte vestimento corporis exuitur, tunc omnino anima nuda aspicitur. Istum nobis de mammona iniquitatis facimus amicū, pauperibus subtrahendo, angelos vero & ipsos pauperes nobis facimus amicos, pauperibus erogando.

Eccli. 6. a — Luc. 16. e — Prou. 19. a — Eccli. 14. b — Luc. 19. b — Mat. 10. d — Ier. 9. b — Abac. 2. c — Deut. 32. e

SERMO V.

F*Acite vobis amicos*, & cet. *vsque recipiant vos in æterna tabernacula*. Tabernacula autem sunt mansiones, de quibus: In domo patris mei māsiones multę sunt. Recipiuntur autem homines ad mansiones cælestes per veram afflictionem, per inflictam tribulationem, per piam erogationem, per sinceram dilectionem. De primo: Et statim receptum est vas in cælum. Vas istud, sicut ibidem dicitur, erat quasi linteum magnum, in quo erant quadrupedia, & serpentia, & volatilia, quod ostensum est Petro, & receptum est in cælum. Linteum, quod de lino tonsionibus, & laboribus multis fit, significat pœnitentiam multo labore corporis, & tunsione agendam. Bernardus: Si vis agere pœnitentiam, punire debes membra, corpus affligere, iudicare teipsum, vt non incidas in manus Dei viuentis. Sed quidam faciunt pœnitentias laboriosas, qui non omnino relinquunt consuetudines prauas. Ideo bene dicitur: Multo sudatum est labore & non exiuit de ea, idest de anima eius minima rubigo. Ter autem linteum ostensum dicitur, quia in contritione, confessione, satisfactione pœnitentia agitur. Quadrupedia vero auaros: serpentes, luxuriosos: volatilia superbos significant. Hi omnes in cælum recipiuntur, quotquot in linteo pœnitentiæ continentur. Augustinus: Animæ sanctæ, quæ in hoc sæculo, aut per vitæ innocentiam puræ sunt, aut per pœnitentiæ satisfactionem purgantur, & a Saluatore nostro recipiuntur. De secundo nota quòd cum Tobias flagellatus esset captiuitate, & cæcitate & specialiter vxoris importunitate, dicit: Nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum misericordiam, & præcipe. Reuera enim per tribulationem recipitur homo ad æternam consolationem: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum: Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna. Sed quis in vitam æternam recipitur, nisi qui in vita transitoria cum Lazaro mala recipit? Ecce Angeli: Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur, *et c.* immo certe a Deo recipitur, qui cum Stephano lapidatur: Domine Iesu Christe suscipe spiritum meum. Recipiuntur autem in pace, qui cum hostibus animæ, & vitijs pacem non habent viuentes, qui autem cum hostibus animæ, & vitijs pacem habent viuentes, pace carebunt morientes: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, *et cet.* Nota quòd post malam pacem inimici nostri dæmones in morte circumdabunt, exitum obseruando, coangustabunt, spiritum rapiendo, prosternent, in inferno detrudendo. De tertio dicitur hic: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, de diuitijs, quæ inique acquiruntur. Vel iniquæ, idest non æque dispensantur. Cum indignus plus, vel minus abundet, vel quilibet, vt dicit Glossa: Mammon perdet, vt per eas deperdantur homines. Sequitur. *Cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Ecce nō gratis pauperi eleemosynā dedisti, sed hospitium æternū tibi conduxisti. Augustinus: Præbe tectum, & accipe cælū, præbe calicem aquæ frigidæ, & accipe torrentem voluptatis æternæ. Recipe ergo pauperes, vt recipiaris ab eis. Quando enim pauperem recipis, forsitan recepisti eū, qui te recipiet in æterna tabernacula: Hospitalitatem nolite obliuisci, *et cet.* Vel forsitan recepisti Deum: Hospes eram, & collegistis me. Exemplum de quodam patre familias, de quo scribit Gregorius: In homil 2. feria post Pascha. De quarto: Qui receptus es in turbine igneo, in curru equorum. Currus igneus in quo receptus est Elias in paradisum, est charitas, sine qua nemo in cælum recipitur. Augustinus: Inuidere fas non est eis, quæ ita perfecta sunt, vt a sponso recipiantur. Currus autem charitatis quattuor rotas habet. Prima est amor Dei. Diliges Dominum Deum tuum, *et cet.* Secunda amor tui. Si quis non amat seipsum, *et cetera*. Certe qui diligit iniquitatem, odit animam suam, *et cet.* Tertia amor amici: Diliges amicum tuum sicut teipsum. Quarta amor inimici: Diligite inimicos vestros. Quicumque aliqua harum rotarum caruerìs, in cælum pergere non poteris.

Luc. 16. e — Act. 10. c — Ezec. 24. c — Tob. 3. a — Act. 14. d — Apoc. 7. d — Luc. 16. e — Act. 7. g — Luc. 19. g — Heb. 13. d — Mat. 25 d — Eccli. 48. b — 4. Reg. 1. b — Deut. 6. a — Leuit. 19. d — Mat. 5. g

DOMINICA NONA POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Luc. 19. f

CVm appropinquaret Iesus Ierusalem, videns ciuitatem, fleuit super illam, & cetera: Dominus Iesus exemplo & verbo ad fletum nos prouocat. Exemplo: quia ipse fleuit in præsepio. Hinc de Christo Saluatore nostro cantat Ecclesia:

Hym. in Dom. pass. ad Noct.

Vagit infans inter arcta
Conditus præsepia.

Ioan. 11. d — Heb. 5. c

Et hic super ciuitatē, & super Lazarum mortuū, & in cruce: Cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Verbo, quia dicit: *Quia si cognouisses & tu*. Subauditur, fleres. Vnde interlinearis: quasi fleuisses, quæ modo exultas. Flēte ergo Domino pro nobis, omnes cum ipso flere debemus. Flendū autem est pro culpa, vt ignoscatur: pro gratia, vt obtineatur: pro miseria, vt euadatur: pro patria, vt ad eam veniatur. De primo: Egressus foras, fleuit amare. (Mat. 26. g) Si Petrus pro trina negatione tam amare fleuit, quanto plus tu pro mille negationibus flere debes! Quotiens enim mortaliter peccasti, totiens opere Deum negasti: Confitentur se nosse Deum, factis aut negāt. (Tit. 1. d) Sed quia parum valet fletus oculorum sine conuersione morum, ideo dicitur: Nunc ergo in toto corde vestro conuertimini ad me, dicit Dominus, in ieiunio & fletu, *et cet*. (Ioel 2. c) Certe qui esset in domo vndique ardenti, instantissime laboraret eam aquis extinguere: quanto magis o stulte homo, cum cor tuum, anima tua ardeat flammis vitiorum, extinguere debes aquis fletuum: Super montem assumam fletum, & super speciosa deserti planctum, quia igne succensa sunt. (Ier. 9. c) Montes sunt prælati, & potentes. Desertum est religio vel Ecclesia, cuius speciosa sunt bona opera, boni mores, quibus illi assimilantur, de quo Psalmista dicit: Speciosus forma, *et cet*. (Psal. 44. a) Sed stultus homo mortem carnis alienæ deflet, non mortem animæ propriæ. Augustinus sic ait: Culpabiliter se durum ostendit, qui damna temporalium, vel mortem amici deflet, & non dolorem peccati ostendit per lacrymas. De secundo: In fortitudine sua directus est cum angelo, & inualuit ad angelum, & confortatus est, & fleuit & rogauit illum. (Osee 12. b) Verbum illud dicitur de lucta, per quam Iacob obtinuit benedictionem ab angelo, sicut legitur Iacob, idest quilibet fidelis cum angelo magni consilij, idest Christo luctatur, quando insistit desiderijs, & exercitijs spiritualibus ad virtutes, & deuotionem se disponit. Si autem in luctando, vel rogando fleuerit, benedictionem gratiæ obtinere poterit, quam non solum boni, qui per Iacob: sed & mali, qui per Esau significantur, deflendo obtinent: Cumq. eiulatu magno fleret, motus Isaac dicit ad eum: In pinguedine terræ & rore cæli desuper erit benedictio tua. (Gen. 27. f) Isaac significat Christum. Pinguis terra bonam voluntatē. Ros cæli gratiam Spiritus sancti. Vides ergo quomodo fletu vincatur Deus, vnde de lacryma ait Bernardus: Accusantibus inimicis, *et cet*. Require in sermone. *Qui lætus est, et cet*. (Ser. 3. in cæna Dom.) De tertio: Enumeratis multis miserijs dicitur: Facies mea intumuit fletu, *et cet*. (Iob 16. e) Est autem miseria triplex deflenda, videlicet corporalis, propria, & aliena. Vnde cum flente Susanna flebāt omnes, qui nouerant eam: Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, *et cet*. (Iob 30. d) Si autem fles cum flente proximo, quanto magis flere debes cum flente Christo, qui etiam pro te fleuit in patibulo? Bernardus: Fleuit Christus in cruce, *et cet*. Require in sermone. *Colligite, et cetera*. (Ser. 5. & 6. Parasc.) Item deflenda est miseria spiritualis, quod hic significatur in fletu Domini, cum dicitur: *Videns ciuitatem*, & cet. Ciuitas enim Dei, vel diaboli est homo, qui patitur omnia spiritualiter, quæ hic dicuntur de Ierusalem corporaliter. Item æternalis: Recedite a me, amare flebo dies occisionis, & conculcationis, & fletuum. (Isa. 22. a) Occisorum scilicet per mortem æternam. Conculcantur corpora in sepulchro a transeuntibus, animæ in inferno a dæmonibus, in iudicio autem simul vtraque a sanctis triumphantibus: Conculcabitis impios, *et cet*. & maxime a Christo. (Malac. 4. a) Psalmus: Ponam inimicos scabellum pedum tuorum. (Psal. 109. a) Huius triplicis miseriæ pericula miser homo nascendo incurrit. Vnde bene flendo nascitur. (Homo cur flendo nascatur.) Augustinus: Quid est quòd anima non a risu, sed fletu orditur hanc lucem? quòd malorum vallem ingressa sit prophetat quodam modo. De quarto, Psalmus: Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus: (Psal. 136. a) Flumina Babylonis sunt mundi concupiscentiæ, vel miseriæ. Syon interpretatur speculum, vel speculatio, & significat patriam, in qua æterna speculatio est Trinitatis, pro qua merito flent exules. Psalmus: Hei mihi quia incolatus meus prolongatus est. (Psal. 119. b) Bernardus: Futura non sapis, neque gaudia concupiscis, si non quotidie postulas ea cum lacrymis. Et nota, quòd sicut per aquas quilibet in naui faciliter ducitur ad terram: sic in naui pœnitentiæ per aquam fletuum, per torrētem lacrymarum adducitur quis ad patriam cælestem: In fletu venient, & in misericordia reducam eos per torrentem aquarum in via recta, & non impingent. (Ier. 31. b)

SERMO II.

SI cognouisses & tu. Et tu, subaudit, fleres. (Luc. 19. f) Quadruplex cognitio te miser homo ad fletum debet prouocare. Si enim cognosceres in transgressione peccati fœditatem, retributionis æquitatem, redemptionis charitatem, resolutionis siue mortis calamitatem, bene flere deberes. De primo, Psalmus: Iniquitatem meam ego cognosco. (Psal. 50. a) O peccator cognosce, sicut Dauid, iniquitatis tuæ grauitatem. Psalmus: Sicut onus graue, & cet. (Psal. 37. a) Item multiplicitatem. Psalmus: Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: Peccaui super numerum arenæ maris. (Psal. 39. c) Item fœditatem, quia putredo est omnis iniquitas. Psalmus: Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices, *et cet*. Cicatrices sunt vulnera. Glossa: Vulnera sanata sunt per baptismum, vel per pœnitentiam (Psal. 37. a) quæ putrescunt cum peccato iterum consentitur. O quàm fœda, & fœtida est coram Deo peccatorum putrefactio. Augustinus: Tam tolerabilius canis putridus fœtet hominibus, quàm anima peccatrix Deo. Necesse certe est quòd homo cognoscat peccata sua. Quo modo enim inimicitiæ pacificarentur, quo modo morbi sanarentur, si non esse cognosceretur? sic certe pacem cum Deo, cum angelis, & quandoque cum hominibus, & curationem animæ, & quandoque corporis consequi non potes, nisi cognoscas per contritionem, per confessionem peccata tua: Expectauimus pacem, & non erat bonum tempus medelæ, & ecce formido: peccauimus enim Domino. (Ier. 8. e) O si peccata tua cognosceres, quantum cum Petro flere posses: Egressus foras, fleuit amare. (Luc. 22. g) Augustinus: Qui se cognoscunt, *et cet*. Require supra in sermone. *Est puer vnus hic, et cet*. (Ser. 3. Dom. 4. Quadra.) De secundo, Psalmus: Cognoui Domine quia æquitas iudicia tua. (Psal. 118. k) Illa vtique iudicia, de quibus ille habebat diademata multa, & gladium ex vtraque parte acutum, commendātur cum dicitur: Cum iustitia pugnat, & iudicat iustum iudicium cum diademate coronare bonos, gladio ferire, & pugnare contra malos. (Apoc. 19. c) Cognosce miser homo iudicia Dei nūc in mundo salubriter, ne in iudicio cognoscas tunc inutiliter. Bernardus: Cognoscetur certe Dominus iudicia faciens, qui nunc ignoratur misericordiam quærens. O si peccator Dei cognosceret iudicium, quo fletu flere posset? Vnde de mundo, aut de anima peccatrice sub figura Babylonis sic dicitur: Quàm flebunt (Apoc. 18. a)

flebunt, & plangent super illam reges terræ dicentes: Væ, væ, væ ciuitas illa magna Babylon, quoniam in vna hora venit iudicium tuum. Væ pro peccato cordis: Væ pro peccato oris: Væ pro peccato operis. Melius esset hic flere, quàm æternaliter. Ibi erit fletus, & stridor dentium. De tertio: In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ipse pro nobis animam suã posuit. Sicut enim Ionas animam suam posuit vt alij saluarentur in naui: sic Christus, vt in naui Ecclesiæ saluaremur. Quòd si homo rectè passionis charitatem Christi agnosceret, quanta Christus amore nostri in capite, in manibus, in pedibus, in dorso, in collo, in facie, in ore, in morte sustinuit, bene flere posset. Ipse enim iudex noster, de cuius morte dicitur per figuram de morte Iudæ: Fleuerunt eum omnis populus Israel planctu magno. Quo modo cecidit potens, qui saluũ faciebat populum Israel, *& cetera*. Et quis posset transire siccis oculis, quòd lancea militis latus transfixit Saluatoris? Potius tamen flere debet peccator vulnera animæ suæ, pro quibus Christus patitur, quã vulnera, quæ corpus Christi patitur. Filiæ Ierusalem nolite flere super me, sed super vosipsas flete. De quarto, specialiter: *Si cognouisses, & tu*. Hæc enim angustia fit homini in morte, vbi inimici dæmones hominem circumdant, exitum obseruando, sicut canes circumdant cadauer. Item coangustant, animam rapiendo: Omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias. Item prosternunt in infernum, dicendo: O si homo tantas mortis angustias cognosceret, quo modo fleret. Vnde cum Ezechias audisset se moriturum, conuertit faciem suam ad parietem, & fleuit fletu magno, vt dicitur. Paries significat pœnitentiam peccati, quòd diuidit inter nos, & Deum. Qui istum parietẽ manu tetigerit, ipsum propria conscientia, tamquam serpens in morte non mordebit. Quo modo si fugiat vir a facie leonis, & occurrat ei vrsus, & ingrediatur domum eius, & innitatur manu super parietem, & mordeat eum coluber. Leo est iudex: Vrsus est diabolus. Coluber, vt dicit Glossa, est propria conscientia. Per istam enim arctatur homo in morte.

Mat. 13. e; 1. Ioan. 3. c; Iona. 1. d; 1. Mach. 9 c; Ioan. 19. f; Luc. 23. d; Thren. 1. b; Isa. 38. a; Amos 5. b

SERMO III.

Ircumdabunt te, & coangustabunt te vndique. Inimici, qui animabus hominum ista mala facient, dæmones sunt: qui animas circũdant in mundo: coangustant in extremo, prosternunt in inferno. Circumdant in tentatione, coangustant in expiratione, prosternunt in damnatione. Circa primum, nota quàm periculosum sit, quando homo circumdatur hostibus, & fluctibus, vel ignibus. Et certe misera anima quotidie circumdatur inimica malignitate: mundi fluctuosa tempestate: carnis ignea voluptate. De primo, Psalmi: Circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me. Canes malignantes, sunt dæmones, qui plus animam tuam, quàm canes feram persequuntur. Bene autem dicitur: Concilium malignantium obsedit. Sicut enim castrum ab hostibus ferocissimis, sic anima humana obsidetur a dæmonibus. *Perfecta est obsidio*. Bernardus: Heu me Domine Deus, quia vndique mihi mala, vndique tela volant, vndique pericula, vndique impedimenta: quo quo vertam me, nulla vndique securitas. Require in sermone, *Tunc assumpsit*. De secundo: Circumdederunt me aquæ vsque ad animam meam, *et cetera*. Mare est mundus in quo Ionas, id est quilibet iustus aquis miseriæ, & fluctibus circumdatur, quamdiu dies huius vitæ durat. Psalmus: Circumdederunt me sicut aqua tota die, *&c.* Tu ergo ne submergaris, maneas in naui pœnitentiæ quotidie. De tertio, Psalmus: Circumdederunt sicut apes, & exarserunt, sicut ignis in spinis. Sensus carnis sunt quasi apes, mel delectationes carnales colligentes, & aculeum remorsionis in conscientia relinquunt. Sicut enim apes in floribus, sic sensus in delectationibus vagantur. Spinæ autem sunt peccatores rancoribus, & iniurijs, & scandalis alios lacerantes. Inter quos anima innocens est sicut lilium inter spinas, dum non vulneratur per eorum malitias. Gregorius: Flores inter spinas producuntur, rosa, quæ redolet, crescit cum spina, quæ pungit. Sicut ergo ignis in spinis, sic sensuum concupiscentiæ in peccatoribus ardescunt. Sequitur: *Et coangustabunt te vndique*, scilicet in morte: tunc enim coangustabitur anima corporis infirmitate, iudicis seueritate, dæmonis crudelitate. De primo: Nota quantum angustatur homo, quando in morte oculi franguntur, cor suffocatur, omnia membra torquentur, anima ab omnibus membris soluitur. Vnde de Manasse vinculis arctato dicitur: Postquam coangustatus esset, orauit Dominum, & egit pœnitentiam valde. Sicut enim captiui coangustantur vinculis ad extorquendam pecuniam: sic infirmitatibus, & aduersitatibus coangustat nos Deus ad soluendam pecuniam, & iustitiam. Psalmus: Implebit facies eorum ignominia. Sed heu quidam postquam vincula Dei euadunt, Deo emendationem nullam persoluunt. Væ eis, quia dum iterũ comprehenduntur, grauioribus vinculis coangustabuntur. Ligatis manibus, *et cet.* De secundo: Nota quòd sicut sponsa cum adultero iacens in strato coangustatur superueniente sponso cum gladio, sic anima adultera diaboli coangustabitur in morte, quando sponsus Christus superueniet cum gladio damnationis æternæ. Coangustatum est enim stratum, ita vt alter decidat, & pallium breue vtrumque operire non potest. Interlinearis: Non capiet me, & adulterum, scilicet diabolum: Nemo potest duobus Dominis, *&c.* Stratum est cor, pallium amor. De tertio dicitur hoc: *Coangustabunt te vndique*: quia subtus, & supra, intus & exterius. Omnes persecutores eius apprehenderũt eam inter angustias. Gregorius: Maligni spiritus vndique animam angustant: quando ei non solum operis, verum & locutionis etiam insuper cogitationis iniquitates replicant. Sequitur: Et ad terram prosternent te. Ad terram vtique de qua: Terram miseriæ, *&c.* Prosternitur autem homo corporaliter, spiritualiter, vniuersaliter. Corporaliter sepulchro: Spiritualiter in inferno: Vniuersaliter in iudicio. De primo: Quorum cadauera prostratas in deserto. Gregorius: Anima pro reatu cogitationis suæ ad terram consternitur, dum caro, quam vitam suam credidit, redire ad puluerem vrgetur. De secundo dicitur hic: *Ad terram prosternent te*. Ecce homo elige quod vis. Vel dæmones prosternẽt te in inferno, vel tu eos prosternes in mundo: maxime autem prosternes eos per orationem, & bonam manus operationem. Manu quidem pugnant, sed Deum cordibus orãtes prostrauerunt triginta quinque millia. De tertio: Prostratione Philistæa omnis, id est omnes Philistæi, id est malignantium Ecclesia, vel quilibet peccator, qui ante iudiciũ damnationis prosternitur tantum in anima, sed in iudicio prosternitur omnis, id est vniuersaliter corpus, & anima, sensus, & omnia membra: tunc prosternetur in gehenna, qui nunc prostratus est in culpa. Vide nunc vbi prostrata sis.

Luc. 19. g; Psal. 17. c; Eccls. 9. d; Iona 2. c; Psal. 87. d; Psal. 117. b; 2. Par. 33. b; Psal. 82. d; Mat. 22. b; Isa. 28. e; Mat. 6. c; Thren. 1. b; Iob. 10. d; Heb. 3. d; 2. Mach. 15. e; Isa. 14. g; Hier. 3. a

SERMO IV.

Omus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum. Dominus noster summus pontifex vniuersalis Ecclesiæ, videns hodierna die domum orationis fieri forum negotiationis, quodam debili flagello, eiectis miraculose negotiatoribus de templo: dure, arguit eos de maleficio, cum subdit in verbo proposito: *Domus mea, domus orationis vocabitur*. In quo quidem verbo, Primo notatur appropriatio domi-

Luc. 19. g

minij. Secundo intentio sacrificij. Tertio increpatio maleficij. Primum est honoris, & magnificentiæ. Secundum est amoris, & beneuolentiæ. Tertium est pudoris, & displicentiæ. Appropriatio dominij, quod est honoris, & magnificentiæ notatur: cum dicit: *domus mea*. Intentio sacrificij, quod est amoris, & beneuolentiæ notatur, cum subdit: *domus orationis vocabitur*. Ista intentione fit Ecclesia, vt sacrificijs Deus honoretur in ea. Increpatio maleficij, & displicentiæ notatur, cum subinfert: *vos autem fecistis illam speluncam latronum*.

Primo ergo in verbo proposito notatur appropriatio dominij, cum dicit: *domus mea*. Vendicat, & appropriat sibi dominium Deus in Ecclesia, eo quòd in ea habet exercere tres actus hierarchicos, sibi soli tanquam efficienti conuenientes, & nulli alij. Vnde sicut Deus pater habet in superiori Hierarchia angelorum purgare, illuminare, & perficere: sic eius filius licet indiuisa sint opera Trinitatis: in inferiori Hierarchia fidelium habet hæc tria facere: licet aliter accipiatur purgare hic, & ibi. Vnde propter hæc tria, quæ habet fieri in Ecclesia, appropriat sibi dominium: & dicit de ea quòd est domus mea. Primo quia est locus desiderabilis propitiationis: purgantis affectum a sordibus peccati. Secundo est locus salutaris eruditionis illuminantis, & dirigentis ab errore in Deum. Tertio quia est locus sacramentalis refectionis perficientis, & quietantis appetitum dulcedine incomprehensibili. Et sic in Ecclesia debet purgari a malo culpæ, & illuminari verbo doctrinæ, & refici siue perfici cibo Eucharistiæ. Primo Dominus appropriat sibi dominium in Ecclesia, quæ est locus desiderabilis propitiationis purgantis fœditatem affectus. Vnde dicitur: Si populus Israel, quia præuaricatus est tibi, gemens, & confitens nomini tuo, veniet, & adorabunt, & deprecati fuerint in domo hac, tu exaudi de cælo, & dimitte peccata populi. Qui enim vult obtinere veniam peccatorum, debet habere ordinem, qui in prædicta auctoritate docetur seruari per vere pœnitentes. Primo debent gemere per dolorosam contritionem in corde. Deinde confiteri peccata sua per recognitionem in ore ad laudem nominis Dei. Postea venire per defectuum emendationem in opere, & tunc eum adorabunt cum timore, & deprecati fuerint cum deuotione: in domo Ecclesiæ: meruerunt obtinere veniam peccatorum, dũmodo proponant peccato postmodum non admittere. Quia propter hoc dicitur: Custodi pedem tuum ingrediens domũ Dei. Ille nouit custodire pedem suum, qui ingrediens domum Dei affectum ab omni immunditia per confessionem purgat, & eam postmodum non proponit admittere. Secundo Dominus appropriat sibi in Ecclesia dominium: quia est locus salutaris eruditionis illuminantis tenebrositatem intellectus. Vnde: Appropiate ad me indocti, & congregate vos in domum disciplinæ. Verbum est diuinæ sapientiæ ad laicos, qui indocti dicuntur: quia in diuinis eloquijs non sunt instructi. Isti autem appropiant ad sapientiam increatam, quando præbent tam aurium audientiam, quàm cordium intelligentiam ad prædicatoris eloquentiam, vt diligenter intenti his, quæ dicuntur, ea totis visceribus anhelantes, festinent quod intelligunt opere adimplere. Et congregate vos in domum disciplinæ: quod fit quando fideles adunantur intra parietes Ecclesiæ materialis. Vnde in diebus sollemnibus tractanda sunt verba Dominicæ doctrinæ. Et propter hoc dicit Psalmus in persona prædicatoris: Benediximus vobis de domo Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis. Benediximus vobis, scilicet populis nostra arida corda rore cælestis doctrinæ compluendo, & hoc quia Dominus Deus præbens officij salutem illuxit nobis, conferens veritatem Euangelicam. Vnde in prædicatoribus debet esse officij auctoritas, veritas Euangelij, & vnitas populi. Tertio Dominus appropriat sibi dominium in Ecclesia: quia locus sacramentalis refectionis perficientis, & terminantis fluxibilitatem appetitus. Vnde: Sapientia ædificat sibi domum, excidit columnas septem: immolauit victimas suas: miscuit vinum, & proposuit mensam, & sequitur, insipientibus locuta est: Venite, & comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. Christus ædificauit sibi domum Ecclesiæ: excidit, id est profunde, & firmiter in ea collocauit columnas septem sacramentorum, immolauit victimas suas proprij corporis, & miscuit vinum proprij sanguinis, qui exiuit de eius latere, & proposuit mẽsam suam in altari crucis, & insipientibus huius sæculi, qui nolunt humana ratione in cognitionem huius sacramenti deuenire, locuta est tam interiori inspiratione, quàm exteriori prædicatione. Venite, & comedite panem meum cælestem habentem omne delectamentum, & omnis saporis suauitatem, & bibite vinum sapientialis sapientiæ. Vnde qui vult comedere panem vitæ, & potare vinum sapientiæ, necesse habet venire ad sacramentum corporis, & sanguinis Christi. Ibi enim sentiet quomodo sapientia secundum suum nomen sit, & gustabit sensibiliter quomodo eius gustus est super mel dulcis: cuius immensa magnitudo dulcedinis, quæ in eo abscondit appetitum animæ, quæ est ad infinita, absorbet, & quietat. In nullo enim alio fluxibilitas appetitus, & instabilitas mentis potest terminari, & quietari. Nam cor humanum sic lubricum, & instabile propter diuersitatem appetitus ad multa, & varia fluxibilia: ne eius appetitus in aliquo satietur continue, dissoluitur ad carnalia delectamenta plura, vt stabilietur in bono: Deus dedit homini panem in quo inueniet plenitudinem saturitatis, & ebrietatem sapientialis voluptatis. Vnde in Psalmo: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.

Secundo in verbo proposito notatur intentio sacrificij in conspectu Dei, ad quod necesse sunt tres conditiones. Nam primo debet præire orationem humilitas animi, in reputatione. Secundo comitari debet sanctitas desiderij, in affectione. Tertio subsequi sedulitas studij in continuatione. Primo orationem debet præire humilitas animi in reputatione. Et de hoc habemus exemplum de Pharisæo, & Publicano, qui ascenderunt in templum: vt orarent, sed oratio: Publicani adeo reputantis se esse malum, vt non auderet accedere: immo a longe stans cum timore, & reuerentia nolebat nec oculos ad cælum leuare præ verecundia: penetrauit, & ascendit velut fumus aromatum in conspectu Dei: secundum quòd dicitur: Oratio humiliantis se nubes penetrat. Vnde descendit iustificatus in domum conscientiæ a pharisæo, cuius oratio erat cum tumore superbiæ, & præsumptione iustitiæ de proprijs meritis: quia Deum non orabat: immo se laudabat, & oranti insultabat. Et propter hoc dicit Augustinus ad Dioscorum: Nisi bene humilitas omnia, quæ bene agimus, præcesserit, vel comitetur, vel subsecuta fuerit proposita, qua moueamur, apposita, cui adhereamus, imposita, qua reprimamur iam de aliquo beneficio nobis gaudentibus, totũ extorquet de manu vestra superbia. Secundo orationem debet comitari puritas desiderij in affectione. Vnde: Volo viros orare in omni loco leuantes puras manus sine ira, & disceptatione. Hoc est, vt in tempore orationis nulla occurrat iræ passio: nulla fantasmatum illusio: quales ergo volumus inueniri in oratione, & allegãtes orationem debemus præparare cor secundum beatum Augustinum: Quidquid ante tempus orationis per sensus hausimus, totum in tempore orationis occurrit. Et propterea bene dicebat Dominus: Tu autem cum oraueris: intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum. Hoc est vt præparetur secretum cordis, & claudantur sensus corpo-

Margin: 3. Reg. 8. c; Eccli. 51. d; Psal. 128. a; Prou. 9. a; Sap. 1. b; Ioan. 19. f; Psal. 35. b; Luc. 18. c; Tim. 2. c; Mat. 6. a

corporis, vt mens transcessis sensibus humanis, & similitudinibus imaginarijs, non sono vocis, & linguæ motu, nulla syllabarum disiunctione, sed conglobatus desideriorum affectibus in Dei amorem, & laudẽ resoluatur: quia tunc adimpletur quod dicitur: Ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum, de manu angeli coram Deo. Tertio orationem debet subsequi sedulitas studij in continuatione. Vnde: Oportet semper orare, & non deficere, dicens eis exemplum cuiusdam viduæ, quæ ratione suæ importunitatis exaudita est apud iudicem. Ad litteram. Illi exemplo illius viduæ merentur exaudiri in oratione, qui non impediuntur aliqua superflua occupatione, semper sine intermissione, & cum importunitate orare quousque obtineant quod desiderant. Et propter hoc dicitur: Melior est finis orationis quàm principium, tamen illud verbum quod dicitur: Oportet orare semper, debet sic intelligi secundũ Glossam. Semper orat qui canonicis horis secundum morem Ecclesiæ insistit. Vel semper orat iustus, dum secundum Deum omnia agit, nec desinit orare nisi cũ desinit iustus esse.

Apoc. 8. a — Luc. 18. a — Eccles. 6. b

Tertio in verbo proposito notatur increpatio maleficij quod est pudoris, & displicentiæ, cum subinfert. *Vos autem fecistis illam speluncam latronum*. Triplici de causa committitur illud maleficium. Primo quando in ea est contentio superborũ. Vnde in psalmis: Cuius maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo. Sequitur: Insidiatur, quasi leo in spelunca sua. Vnde dum homo sanctus in Ecclesia læsionem innocentis proximi cogitat, quasi leo insidiatur in spelunca, cuius os ad modum furiosi canis, propter conceptionem superbiæ: plenum est amaritudine subuersionis, & dolo deceptionis: tales non sunt sustinendi, quin flagello correptionis puniantur: & etiam si incorrigibiles fuerint expellantur, ne forte alios per conceptionem subuertãt, & fiat domus orationis, domus contentionis. Secundo Ecclesia fit spelunca latronum quando in ea est infectio lubricorum. Vnde: Dixistis, liberati sumus, eo quòd feceritis abominationes istas. Spelunca ergo latronum facta est ista domus, in qua inuocatum est nomen meũ: bene etiam domus, in qua inuocatur nomẽ Dei, fit speluca latronum, quando in ea fiunt homicidia, & adulteria, quæ sunt abominationes apud Deum, & propter hoc amouenda est illa fœtosa abominatio lubricorum ab Ecclesia, alioquin non est domus propitiationis: immo abominationis, & prouocationis. Tertio Ecclesia fit spelunca latronum, quando in ea est negotiatio cupidorum. Vnde: *Intrauit Iesus in templum, & eijciebat omnes ementes, & vendentes in templo: & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit, & dixit eis: Scriptum est domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis tam speluncam latronum*. Dominus noster intrans templum ardore spiritus concitatus quodam vili flagello miraculose eiecit omnes negotiantes de templo. Vnde Glossa: Mirabilia in flagello vendentes de templo eijcere, & nummulariorum mensas subuertere, quo nihil egit mirabilius, igneum & sidereũ aliquod irradiabat ex eius oculis, & lucebat in facie maiestas: *Et mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit*. Nummularij secundum Glossam erant aliqui positi a sacerdotibus, vt mutuarent nihil habentibus ad hoc, vt possent emere columbas, & alia vendita postea reciperent oblata. Verbis & zelo debet agitari prælatus quando videt in Ecclesia vendi sacramenta, per quæ hauritur Spiritus sancti gratia, vel emi Ecclesiastica officia: omnes tales, qui lucra sectantur, eijciat de Ecclesia, ne forte domus orationis fiat domus negotiationis. Rogemus, *et cet.*

Psal. 10. e — Ier. 7. b — Mat. 21. b

DOMINICA DECIMA POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

PVblicanus a longe stans, & cet. Quicumque in mundo stat in pœnitentia, & in iustitia in iudicio stabit in magna constantia. In hac ergo vita stare debet homo ad seruiendum Deo retribuenti, ad acquiescendum angelo custodienti, ad subueniendum proximo indigenti, ad resistendum diabolo inuadenti. De primo: Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & in timore. Per iustitiam bonum facis, per timorem malum fugis. Et certe a iustitia bene viuendi, vel recte iudicandi neque timorem mortis cedere debes. Pro iustitia agonizare pro anima tua, & vsque ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Et certe sic in timore semper esse debes sicut illi, qui in periculis sunt maris: Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui. Dei ergo timor, & iustitia non solum sunt, quasi duo crura, quibus fortiter stamus, sed etiam quasi duo brachia, in quibus Christum portamus. Vnde de Simone Christum in vlnis portante dicitur: Homo iste iustus, *et cet.* Libenter stare possumus ad seruiendum Deo, quia ipse stat ad remunerandum nos. Vnde Stephanus iam remunerandus, dicit: Ecce video cælos apertos, *et cet.* De secundo dicitur: Ostendit mihi Deus Iesum sacerdotem magnum, stantem coram angelo. Ecce charissimi coram angelis ad omne bonum nos incitantibus stare debemus, vt eis acquiescamus, neque retro recedamus, ne gaudium, quod de nostra conuersione habuerit, minuamus. Væ tibi, quicumque es, qui deliberas redire ad lutum, conuerti ad vomitum, putas quòd placatos habebis in iudicio quos modo tanto & sperato priuare vis gaudio? Et quia coram angelis stamus mirum est quòd, eis præsentibus, audemus facere quod coram hominibus facere non audemus: immo ita semper esse deuoti deberemus, ac si singulos videremus. Psalmus: In conspectu angelorum, *et cet.* Libenter stare possumus ad obtemperandum eis, quia ipsi stant ad promouendum nos: Stetit angelus ante altare habens thurribulum aureum, *et cet.* Vide ergo vt incensum orationis sæpe ponas in thuribulum angeli tui, ne ad tuam verecundiam vacuo thuribulo stes coram Deo. Fumus autem de incenso orationis ascendens, deuotionem significat. De tertio: Stans autem Zachæus, dicit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum, *et cet.* Vide ad quid stare debes: quia ad subueniendum egenis. Vnde dicit: Do pauperibus. Item ad satisfaciendũ læsis. Vnde: Si quem defraudaui reddo quadruplum. Vnde non est satis quòd pauperibus erogaueris: Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui mactat filium in conspectu patris sui. Ioannes Chrysostomus: De sanguine miserorum tollere, & Deo offerre: illud non est Deo offerre: sed violentiæ suæ socium facere Deum, vt sibi oblatam pecuniam de peccato libẽter accipiat, & sibi cõsentiat in peccato. Libẽter stare possumus ad subueniendum, & ad satisfaciendum proximis, vt & ipsi stent ad indulgendum, & orandum pro nobis. Dimittite si quid habetis aduersus aliquem. Sed certe multi stant ad orandum pro alijs, qui potius stare deberent ad orandum pro seipsis: sicut iste publicanus a longe stetit, *et cet.* Augustinus: Si non sum dignus orando oculos leuare, certe non sum dignus eos vel cæcare plorando. De quarto: Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti state. State ergo succincti lumbos vestros in

Luc. 18. e — Eccli. 2. a — Eccli. 4. d — Iob. 31. e — Luc. 2. d — Act. 7. g — Zach. 3. a — Psal. 137. a — Apoc. 8. a — Luc. 19. b — Eccli. 34. d — Ephes. 6. e

in veritate, & induti loricam iustitiæ. Armatura nostra virtutes sunt, quibus contra vitia armamur, sicut mansuetudine, contra iram: continentia, contra luxuriam: humilitate, contra superbiam, & sic de alijs virtutibus: Induamur arma lucis. Certe nullus ita stultus est, qui libenter pugnet nudus contra inimicum mortalē bene armatum. Et eccce diabolus fortissimus inimicus noster armatus est, contra nos astutijs, & nequitijs multis: Cum fortis armatus, *et cetera*. Certe si viriliter in armis stas contra diabolum in mundo, coronam victoriæ habebis per Christum in cælo. Augustinus: Non debet frangi cum prœliatur, qui vult post prœlium coronari. Vires ille subministrat certantibus, qui præparat ineffabilia bona victoribus. Libenter stare possumus ad resistendū diabolo: quia ipse stat ad impugnandum nos: Satan stabat a dextris eius, vt aduersaretur ei.

Rom. 13. d — *Luc. 11. c* — *Zach. 3. a*

SERMO II.

DEus propitius esto mihi peccatori. Propitiationem Dei meretur homo per quattuor, scilicet per veram confessionem: per fraternam condonationem: per deuotam orationem: per piam erogationem. De primo: Quia magna misericordia Dei, & propitiatio illius conuertentibus ad se. Si ergo vis quòd propitietur tibi Deus, conuertaris ad Deum, reuertaris a diabolo, conuertaris ad virtutes, reuertaris a vitijs: Reuertatur vnusquisque a via sua pessima, & propitius ero iniquitati, & peccato eorum, *et cet.* Via peccaroris mala est, committendo culpam: peior, extinguendo gratiam: pessima, perdendo gloriam. Ideo bene dicitur supra, quòd magna est propitiatio Dei conuertentibus ad se. Magna namque tripliciter, videlicet, in remissione culpæ. Psalmus: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis. De hac propitiatione noli stulte præsumere, neque propter Dei magnam misericordiam, tuam pœnitentiam negligas: De propitiatu peccatorum noli esse sine metu, *et cet.* Nescis enim si vera sit tua conuersio, si accepta Deo satisfactio tua. Isidorus: Quamuis per pœnitentiam propitiatio peccatorum sit, sine metu homo tamen esse non debet: quia pœnitentiæ satisfactio diuino tantum pensatur iudicio, non humano. In conseruatione gratiæ, quòd enim quotidie non labimur, quòd a diabolo non iugulamur, quòd a Deo non derelinquimur, ex Dei propitiatione est: Tu autem Deus propitius, & clemēs, longanimis & multæ misericordiæ, non dereliquisti nos. Item in collatione gloriæ: Si Dominus propitius fuerit, inducet in eam, & tradet nobis humum lacte, & melle manantem. De secundo: Propitius sit mihi Dominus, vt non mittam manum meam in Christum Domini. Certe cui Dominus tam propitius est, quòd ei gratiam parcendi proximis retribuit, multo eidem propitior erit, dum pepercerit. Augustinus: Vnusquisque talem indulgentiam accepturus est a Deo, qualem impendit proximo. Propitius ergo erit tibi Deus, si tu propitius fueris proximo, ipsum non grauando, sicut iam ostensum est in Dauid. Item grauamen non affectando, quidam alios lædere nolunt, si tamen læduntur, diligunt: placet, quòd non placet, si rancorem non seruarent. Contra quod dicitur: Ipse dum caro sit seruat iram, & propitiationem petit a Deo, qualem impendit proximo. Item grauamen eius alleuiādo, & secum portando. Psalmus: Apud te propitiatio est, & propter legem tuam, *et cetera*. Glossa: Sine lege misericordiæ, & veritatis, quia alter alterius onera portate, legem nullus sustinet, vel frustra sustinet. Qui ergo hanc legem seruando, Dominum sustinet, apud Dominum propitiationem inuenient. De tertio: Exaudies in cælo orationem eorum, & facies iudiciū eorum, & propitiaberis populo tuo, *et cet.* Propitiatur homini Dominus propter orationem factam a se-

Luc. 18. c — *Eccli. 17. d* — *Ier. 36. c* — *Psal. 102. a* — *Eccli. 5. b* — *Neem. 9. d* — *Num. 14. b* — *1. Reg. 24. b* — *Eccli. 28. a* — *Psal. 129. a* — *3. Reg. 8. d*

ipso, a proximo, a Christo. A seipso: Vnde hic dicitur: Percutiebat pectus suum, *et cet.* Licet percutiendum esset os, & manus, & omnia membra iniquitatibus subiecta, præcipue tamen cor, & pectus, vnde omnia peccata exeunt, *et cetera*. Item propter orationem factam a proximo: *Deus propitius esto*. Et sequitur: *Misertus est Dominus super hoc*. Et: Orate pro inuicem, vt saluemini. Item propter orationē factam a Christo: Aduocatum habemus apud Dominum Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Quis autē dubitet omnes sanctos cum Christo orare, qui vident eum pro nobis aduocando orare? Augustinus: Dominus noster Iesus Christus adhuc interpellat pro nobis, & omnes martyres non transeunt interpellationes eorum, nisi cum transierit gemitus noster. De quarto: Susceptam pecuniam, quæ collata est a filijs Israel, trades in vsus tabernaculi, vt sit in monimentum eorum coram Domino, & propitietur animabus eorum. Quicumque ergo ad cultum Dei, vel etiam ad necessitatem pauperum tribuis, ad propitiationem tibi proderit: Peccata tua eleemosynis redime, *et cetera*. Augustinus: Redime te homo de viuis. Require supra in sermone: *Estote misericordes*. O homo vilia omnia temporalia sunt: Da ergo pro tua propitiatione illius amore vilissima, qui ad propitiationem tibi dedit speciosissima. Dedit enim pater filium: Misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Item filius dedit sanguinem: Proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Item beata Trinitas dedit nomen suū. Psalmus: Propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum, de quo nomine: Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Vide ergo miser quòd tempus propitiationis nunc negligas: Ante iudicium, interroga teipsum, & in conspectu Dei inuenies propitiationem.

Amos 7. a — *Iac. 5. d* — *1. Ioan. 2. a* — *Exo. 30. b* — *Pag. 155.* — *Dan. 4. e* — *1. Ioan. 4. b* — *Rom. 3. d* — *Psal. 78. c* — *Mat. vlt. d* — *Eccli. 18. c*

SERMO III.

DEscendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Domus est Ecclesia, vel conscientia. Considerandum autem est, quòd quadruplex est descensus. Descendunt enim homines, per transitionem mortalem, per humiliationem pœnitentialem, per resolutionem corporalem, per demersionem infernalem. De primo: Væ qui descendunt in Ægyptum ad auxilium in equis sperantes. Ægyptus interpretatur tenebræ. Væ ergo qui descendunt in tenebras peccatorum: quoniam propter tenebras nesciunt quando cadant in foueam inferni: Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruant. Equi corpora nostra sunt. Vnde ibidem: Equi eorum caro, & non spiritus. Hos equos spiritus rationales, siue animæ regere debent tamquam milites eis insidentes: Militia est vita hominis super terram. Si in hoc equo bonus miles fueris, & hostes superaueris, tunc coronaberis, & quanto equo fuerit pugna diuturnior, tanto erit corona gloriosior. Gregorius: Labor protrahitur pugnæ, vt crescat corona victoriæ. In equis autem male sperant, qui de fortitudine, & sanitate corporis præsumentes, differunt pœnitere, & sæpe falliuntur, Psalmus: Fallax equus ad salutem, quoniam antequàm sciant, mortis lancea equo transfixo, eijcientur. De secundo: Descende, sede in puluere, virgo filia Babylon. Babylon confusio interpretatur. Filia Babylonis est anima peccatrix confusa coram Deo, & coram angelis æternaliter confundenda: Confunderis, & erubesces ab omni malitia tua. Neque obstat quòd talis anima virgo dicatur. Est enim quandoque virgo per apparentem integritatem coram hominibus, sed est meretrix, pessima per occultam iniquitatem coram Deo & angelis. Quandoque homo apparet fidelis, & comes, vel amicus, & est traditor, vel adulter, vel inimicus. Bernardus: Si iudicantium super faciem

Luc. 18. c — *Isa. 31. a* — *Prou. 4. c* — *Isa. 31. b* — *Iob 7. a* — *Psal. 32. b* — *Isa. 47. a* — *Ier. 22. f*

faciem verbo, & vultu hominum simulator illudat opinionem, sed non eius, qui iudicat renes, & corda, fallit vel euadit iudicium. Talis ergo anima, etsi videtur virgo, tamen fatua, non habens oleum charitatis. Ad quid autem homo descendere debeat, docet cum dicit: Sede in puluere, mole farinam, denuda turpitudinem tuam, transi flumina. Sedere enim debes in puluere per mortis iugem recordationem. Qui enim, quòd puluis futura est caro non recogitat, non sedit in puluere, sed transit. Molere autem debes, per pœnitentiam, per veram contritionem. Mola enim inferior est timor gehennæ: superior vero spes gloriæ, inter quas voluntatem malam, & carnalia desideria conterere debes, sed aqua lacrymarum necessaria est ad molendum. Denudare quoque debes turpitudinem tuam per confessionem, & transire flumina cōcupiscentiarum per bonam vitam, & per satisfactionem. De tertio Psalmus: Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem. Quod quilibet homo potest dicere. Quæ vtilitas in sanguine meo, tam nobili, tam superbo, tam luxurioso, tam furibundo, & multa mala faciendo, dum descendo in corruptionem, sed oportet eum corrumpi putredine. Quasi putredo consumendus sum, &c. Horribiles tineæ sunt serpentes, & vermes vestimentum animæ, id est corpus in sepulchro comedentes, neque imperiali, neque papali vestimento parcentes. Vnde Gregorius Papa de seipso ait quòd ego nimirum nō longe post futurus, post hominem vermis, atque post vermem puluis. De quarto: Dilatauit infernus animam suam, & os suum aperuit absque vllo termino, & descendent fortes eius, & sublimes gloriosiq. eius ad eum. Possunt ergo peccatorum animæ in multitudine magna in inferno habitare post eius dilatationē. Possunt etiam fine obstaculo intrare per oris eius apertionem. Descendunt autem fortes per potentiam: sublimes per excellentiam: gloriosi per opulentiam, qui talibus abutuntur. Fortes vtique in proximorum oppressione: sublimes in honorum ambitione: generosi in rerum possessione. Quid mirum, si peccatores descendunt, cum sint lapides? Lapides enim cito descendunt ad fundum. Descenderunt in profundum quasi lapis, de quo profundo dicitur Lucifero: Ad infernum traheris in profundum laci.

Mat. 25. a — Isa. 47. a — Psal. 29. c — Iob. 13. d — Isa. 5. d — Exo. 15. a — Isa. 14. d

SERMO IV.

QVi se exaltat humiliabitur. In hoc verbo, quod est infallibile diuinæ iustitiæ, continetur summa totius salutis humanæ, quæ consistit in humilitate meriti, & sublimitate præmij. Vnde in eo primo præmittitur humilitas, siue opportunitas meriti per modū antecedentis. Secundo adiungitur sublimitas præmij per modum consequentis. Primum autem quantum ad statum viæ sub ratione cognoscentis. Secundum quantum ad statum patriæ, sub ratione allicientis. Et primo præmittitur humilitas meriti per modum antecedentis, cum dicitur: *Qui se exaltat*. scilicet, in statu viæ. Secundo adiungitur sublimitas præmij per modum consequentis, cum subditur: *Exaltabitur*, scilicet in statu patriæ. Dicit ergo: *Qui se humiliat*, vbi notatur humilitas meriti. Vt autem verbis Euangelij nos conformemus, possumus dicere quòd ille est vere pœnitens, & habet meritoriam humilitatem, qui exēplo istius publicani habet humilitatem operis, oris, & cordis. Vnde ille qui ratione suæ perfectæ humilitatis descendit iustificatus in domo conscientiæ. Primo habuit humilitatem reuerentiæ in opere ex consideratione altissimæ maiestatis, & ideo dicitur: *Publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad cælum leuare*. Glossa: A longe sicut humilis non audet appropinquare, vt ad eum appropinquetur, non aspicit, vt aspiciatur. Secundo habuit humilitatem contritionis, & pœnitentiæ in corde ex recordatione commissæ iniquitatis. Vnde precutiebat pectus suum. Glossa: Premit conscientia, sed specie subleuat, percussit pectus, de se pœnas exigit. Tertio habuit humilitatem recognitionis culpæ, in ore ex timore æternæ calamitatis, siue securitatis. Vnde dicebat: *Deus propitius esto mihi peccatori*. Cui ratione culpæ debetur pœna sempiterna, vbi Glossa: Confitere, vt Deus ignoscat, & sic mouebat eum ad humilitatem diuinæ maiestatis. Fastigium quod est venerandum commissæ iniquitatis, opprobrium quod est erubescendum extremæ seueritatis, iudicium quod est metuendum: & sic perfectum habuit motiuū ad humilitatem, scilicet quòd erat supra ipsum Deus, qui præsidebat: quòd erat infra ipsum dedecus, quòd displicebat, quòd erat contra ipsum iudicium, quod imminebat. Sed vt recto ordine procedamus, possumus dicere quòd ille publicanus gerens formam veri pœnitentis. Primo habuit humilitatem contritionis, & pœnitentiæ in corde ex recordatione commissæ iniquitatis. Vnde conuenit ei quod dicitur: Meror in corde viri humiliabit illū. Meror est dolor de peccatis præteritis, quod est optimum motiuum ad humilitatem cordis: quia pœnitens dolens de peccatis, & se libenter subdens Domino, quem offendit, salubriter veniam impetrat, secundum quòd dicitur in Psalmis: Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies. Vnde pœnitenti dicitur: In dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum: homines vero receptibiles in camino humiliationis. Secūdo ille publicanus gerens formam pœnitentis habuit humilitatem recognitionis culpæ in ore ex timore æternæ calamitatis. Vnde: Humilia valde spiritum tuum, quia vindicta carnis impij ignis, & vermis. Cōsiderans peccator quòd vindicta, & punitio siue carnis erit ignis gehennæ, qui non extinguetur, & vermis conscientiæ, qui non morietur, valde debet humiliare spiritum suum per timorem coram vicario Dei, & eius pedibus prouolutus cum dolore, & lacrymis sua peccata confiteri, vt dolore, & amaritudine compunctionis vermem interficiat, & flumine lacrymarum ignem extinguat. Vnde de ista humiliatione dicitur: Præsbytero humilia animam tuam, quod fit quando peccator considerans quòd præsbyter tenet locum Dei, non vult tamquam superbus sedere ad latus eius: immo tāquam humilis se proflernit eius pedibus, quo usque confiteatur: quia tunc impletur in eo, quod dicitur: Quia humiliatus est causa mei non inducā malum in diebus illius. Tertio iste publicanus habuit humilitatem subiectionis, & reuerentiæ in opere, ex consideratione altissimæ maiestatis. Vnde non accessit impudenter, sed stans a longe reuerenter nolebat supercilium oculorum in altum elationis eleuare, sed in imum deiectionis deprimere: vt per hoc posset Deū honorare secundum quòd dicitur: Magna potentia Dei solius, & ab hominibus honoratur. Magna res, quòd excelsus Deus humilia subiacentiæ in publicano approbat, & alta superbiæ in pharisæo reprobat: quia non Deum orabat: immo de proprijs meritis se laudabat, & alij insultabat. Nam iustificatus descendit publicanus a pharisæo in domo conscientiæ propriæ. Et hoc est quòd secundum regulam diuinæ iustitiæ, quæ est: *Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur*. Certe numquam ille pharisæus publicano insultasset, si attendisset quod dicit Glossa Augustini super illud: Superiores inuicem arbitrantes: non ita debemus arbitrari, vel æstimare hoc, vt æstimare fingamus: sed vere æstimemus posse esse aliquod occultum in aliquo, quo nobis superior est: etiam si bonum nostrum esset, quo illo iudicemur superiores, occultum non sit. Sed dicit forsitam aliquis. Timeo me humiliari plus quàm veritas habeat: ne forte ratione humiliationis incurram mendacium simulationis, &c. Respondit beatus Bernardus super Cantica: Iustius

Prou. 12. d — Psal. 50. e — Eccli. 2. a — Eccli. 7. b — 3. Reg. 21. g — Eccli. 3. c — Phil. 2. a — Bern. ser. 37. in Cāt. to. 1.

Iustius tutiusque est perfectio iuxta ipsius veritatis cõsilium, nouissimum locum eligere, de quo postmodũ cum honore superius educamur quàm præsumere altiorem: vnde mox recedere oporteat cum rubore: Nõ est periculum quamquam te humilies: quamquam te reputes viliorem quàm sis. Est autem grande malum horrendumq. periculum, si vel modicũ plus te extollas, vel si alijs in tua cogitatione te præferas, quàm forte veritas est, vel parem sibi, vel superiorẽ iudices: quemadmodum si ostium transeas, cum super liminare sit minus bassum, nõ nocet quantumcumque te inclinaueris, sed nocet, si te erexeris.

Secundo in verbo proposito notatur sublimitas præmij sub ratione alliciẽtis, cum subdit: *Exaltabitur.* Triplici exaltatione sublimabitur verus pœnitens respondente triplici humiliationi. Nam primo, quia habuit humilitatem contritionis, & pœnitẽtiæ in corde, ex recordatione commissæ iniquitatis exaltabitur decore cælestis gratiæ delentis maculam peccatoris. Secundo, quia habuit humilitatem subiectionis, & reuerentiæ in opere, ex consideratione altissimæ maiestatis: exaltabitur virtute abundantioris iustitiæ, accumulantis bona meritorum. Tertio: quia habuit humilitatem recognitionis culpæ in ore, ex timore futuræ calamitatis: exaltabitur honore deiformis gloriæ sublimantis ad gaudia angelorum, siue æternorum.

Verus pœnitens triplici exaltatione sublimabitur.

Duæ exaltationes sunt in statu viæ, & disponunt ad tertiam, quæ est in statu patriæ. Primo propter humilitatem contritionis, & pœnitentiæ in corde ex recordatione commissæ iniquitatis: exaltabitur decore cælestis gratiæ delentis maculam peccatorum. Vnde: Dominus exaltans animam, & illuminans oculos, dãs sanitatem, & vitam, & benedictionem. Deus exaltat animam cum eius affectum expoliat ab ignobilitate vetustatis culpæ, & induit nouitatem decorantis gratiæ. Et illuminans oculos intellectus a tenebrositate cæcitatis, & ignorantiæ, splendore veritatis, & intelligentiæ. Dans sanitatem eius carni per repressionem carnalis concupiscentiæ, & vitam æternæ immortalitatis: & benedictionem supernæ hereditatis, vt possit dicere illud Psalmi: Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem opera laudationis tuæ, in portis filiæ Syon. Secundo propter humilitatem subiectionis, & reuerentiæ in opere ex consideratione maiestatis altissimæ: exaltabitur virtute abundantis iustitiæ accumulantis opera meritorum. Vnde in Psalmis: Custodi viam eius, & exaltabit te, vt hereditatem capias terram. Custodi viam eius per executionem præceptorum, & exaltabit te per accumulationem meritorum, vt hereditatem capias terram, per retributionem præmiorum. Et propter hoc dicitur: Qui operatur iustitiam multiplicando merita, exaltabitur ad magna prẽmia. Et quia hoc habet fieri mediante timore Domini, ideo dicitur: Facultates, & virtutes exaltant cor, & super hoc timor Domini. Tertio propter humilitatẽ recognitionis culpæ in ore ex timore æternæ calamitatis: exaltabitur honore deiformis gloriæ sublimãtis ad gaudia præmiorũ. Vnde: Humiliamini sub potẽti manu Dei, vt vos exaltet in tẽpore visitationis. Nõ enim possumus aliter sublimiter exaltari in patria, nisi humiliemus nos totaliter sub potẽti manu Dei in via. Nã si aliter nitimur ascendere, nõ sit nobis spes de exaltatione cælestis gloriæ, sed de eiectione infernalis ignominiæ. Vnde: Ego Dominus humiliaui lignum sublime, & exaltaui lignum humile. Causa autem iustitiæ huius, & æquitatis est: quia quanto quis magis se exaltat, & supra se erigitur, tanto minus honorat Deũ & a superioribus se elongat, & inferioribus se subijcit: ac per hoc magis deijcitur. Sed ecõuerso quanto quis magis se humiliat tanto magis honorat Deum, & ad superiora appropinquat, & inferioribus superponitur, ac per hoc iusto Dei iudicio magis exaltatur. Rogemus ergo, &c.

Exaltationes duæ. *Eccli.34.c* *Psal.9.c* *Psal.36.g* *Eccli.20.d* *Eccl.40.d* *1.Pet.5.b* *Ezec.17.g*

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Statim *apertæ sunt aures eius.* Aperire debemus oculos, aures, os, manus. Oculos, ad credendum fideliter: aures, ad obediendum humiliter: os, ad loquendum vtiliter: manus, ad subueniendum misericorditer. De primo: A sæculo non est auditum, quòd quis aperuit oculos cæci nati. De his oculis: Pater gloriæ dat nobis oculos sapientiæ, & reuelationis in agnitionem eius, illuminatos oculos cordis nostri. Aperiuntur autem per sputum, & lutum. Vnde versus.

Est caro nostra lutum, patris sapientia sputum.

Bene autem sapientia, quæ est filius Dei, significatur per sputum de ore procedens. Ego ex ore Altissimi prodij, *et cet.* Lutum ergo est caro nostra: Memento quæso, quòd sicut lutum feceris me, *et cet.* Regratiemur ergo Dei filio, quòd in lutum se posuit propter nos, vt nos de luto vitiorum extraheret. Psalmista: Eripe me de luto, vt non infigar, &c. Lutum ergo cum sputo super oculos ponitur, quando verbum caro creditur, & sic post lotionem baptismi illuminantur oculi animarum: quia dum diuinitas defectum carnis suscepit, humanum genus lumen, quod amiserat, recepit. Hoc vtique collirium gratis recipere possumus, & gratis illuminari per Christum. Iustificati gratis per gratiam ipsius. *et cetera.* De secundo dicitur hic: *Statim apertæ sunt aures eius.* O quàm apertas aures habent scholastici coram magistro, vt capiant, & teneant lectionem, ne verberentur virga correctionis! Sed & nos debemus habere eas apertas, ne verberemur virga damnationis. Vt audiam tamquàm magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abij. Quo modo autem aperiantur, ostenditur hic, quia misit digitum in auriculam eius. Digiti Christi sunt dona spiritus sancti. In digito Dei eijcio dæmonia, *et cetera.* Ecce apparet, quòd clausas habuit aures, id est inobedientes: digito Dei, id est Spiritu sancto non tanguntur. Vnde adhuc a diabolo non sunt liberati, qui solũ hoc digito eijcitur. Tales ergo contumaces aures ad obediendum, quando non aperiuntur Dei digito, necesse est, vt quandoque feriantur Petri gladio, id est sententia excommunicationis. Amputauit auriculam eius dextram. Non percussit aliud membrum, quàm auriculam: quia sola inobedientia contumax excommunicationis gladio ferenda est. Quidam autem non attendentes, manum, pedem, & quodcumque membrum amputant, quando propter quamlibet causam excommunicationis sententiam fulminant. Nihilominus tamen gladius ille semper timendus est. Gregorius: Vtrum iuste an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sententia timenda est. Væ ei, qui subest iniuste, si forsitam ligatur, ipsam suæ obligationis sententiam ex alia culpa meretur. De tertio: Apertum est illico os eius, & cet. Hoc dicitur de Zacharia: Debemus autem os aperire ad orandum. Aperiet os suũ in oratione, & cetera. Item ad docendum. Os suum aperuit sapientiæ. Item ad confitendũ, & ad alia quæcumque iusta sunt loquendum. Ibid. Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorum, qui pertranseunt Aperi os tuum, hoc est decerne quod iustum est, & iudica inopem, & pauperem. Mutus debet esse confessor, vt nihil reuelet. Os aperire debet ad vtilia, non ad turpiloquia, vel scurrilia, vel inutilia. Vnde: Omnis sermo malus de ore vestro non procedat: sed si quis bonus est, ad ædificationem fidei, vt det gratiam

Mar.7.d *Ioan.9.f* *Eph.1.d* *Eccli.24.a* *Iob.10.b* *Psal.86.b* *Rom.3.e* *Isa.50.b* *Luc.11.e* *Luc.22.e* *Luc.1.f* *Eccli.39.a* *Prou.vlt.d* *Eph.4.f*

tiam audientibus. Timendum enim est, ne sicut ad bene loquendum aperit os tuum Dominus, ita ad male loquendum aperit os tuum diabolus Ioannes Chrysostomus: Omnis sermo malus, qui dicitur, immundo spiritu dictante, profertur. De quarto: Manum suam aperuit inopi: Ego præcipio tibi, vt aperias manum tuam fratri egeno, & pauperi, qui tecum versatur in terra. Frustra aperient manum ad præmium accipiendum, qui eas nunc claudunt ad benefaciendum. Vnde vulgariter dicitur: Væ manui libenter accipienti, & nihil danti: Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Sicut ergo mendicus somnians se habere magnum thesaurum in manu, dum vigilat, nihil inuenit: sic anima peruersi diuitis euigilantis in morte, Psalmus: Dormierunt somnum suum, et cet. Augustinus: Transit somnus iste, transit vita ista, & nihil inueniunt in manibus suis, qui nihil posuerunt in manu Christi.

Prou. vlt. c
Deut. 15. b
Eccli. 4. d
Psal. 75. a

SERMO II.

Mat. 7. d

Solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur recte. Quoniam secundum sanctos quod semel fiebat a Domino nostro, tunc corporaliter, modo etiam fit ex ipso continue spiritualiter. Ideo possumus dicere quòd in verbis istis spiritualiter intellectis pro quolibet peccatore tria notantur ad nostram instructionem. Primum est lubrica sceleris circumuolutio. Secundum est dolorosa cordis contritio. Tertium est perfecta oris confessio. Et hæc tria habent semper ordinem. Nam non habet efficaciam oris confessio, nisi primo procedat perfecta cordis contritio, nec conteri, & pœnitere decet, nisi primo peccati perpetratio viam contritioni præstet, & per hoc recto ordine proceditur in verbo proposito, eo quòd primo notatur lubrica sceleris circumuolutio, cum dicit: *Vinculum linguæ eius.* Sicut enim lingua materialis nimia nerui constrictione, siue alio impedimento ligatur, ne posset vocem formare: sic lingua intellectualis stricta in peccati delectatione, circumuoluitur, & eneruatur, vt non sufficiat sua peccata recogitare, vel recognoscere. Secundo notatur dolorosa cordis contritio, cum subdit: *Solutum* est. Optime dolor contritionis soluit peccati delectationem, eo quòd contraria delectationis culpæ contrarijs doloris, & amaritudinis pœnitentiæ curantur. Tertio notatur perfecta oris confessio, cum subinfertur. *Et loquebatur recte*, quod fit quando homo non declinat cor suum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, sed confitetur humiliter, & aperte omnia peccata sua.

Psal. 140. a

Dicit ergo: *vinculum linguæ eius*, vbi notatur primo lubrica sceleris circumuolutio. Sicut enim lingua materialis inuoluitur & ligatur, vt non possit exire in actum debitum, Primo morbi inflammatione. Secundo huius vocis infrigidatione. Tertio nerui eneruatione: Sic lingua spiritualis, idest psalmus superior animæ isto triplici modo ligatur, & inuoluitur, ne possit debite moueri in vim propriam, & in subiectũ proprium. Nam primò superbus ligatur vinculo mentalis superbiæ, ne possit moueri ad honorandum Deũ. Secundo ligatur infrigidatione cordialis inuidiæ, ne possit moueri ad ordinandum seipsum. Primo ligatur superbus vinculo mentalis superbiæ, ne possit moueri ad honorandum Deum. Vnde: Persuasum habent iniqui nationi sanctæ posse dominari vinculis tenebrarum, & longæ noctis compediti. Iniqui, id est elati, & superbi effigientes patrem suum diabolũ, qui regnat super omnes filios superbiæ, persuasum habent ab eo posse dominari, & præesse omnibus, & nationi sanctæ vinculis tenebrarum, & longæ noctis compediti superbiæ excæcantis. Compediti, & circumuoluti, ne possint se ad humilitatem inclinare, per quã celsitudo diuinæ maiestatis honoratur. Nam magna potentia Dei solius a solis humilibus honoratur, vt talibus, qui gigantea magnitudine elati nolunt humiliari, & alijs propter Deum subiecti esse: futurum enim est, vt tales de limo finalis iudicij suffocentur, paruulos Christus custodit arca humilitatis. Vnde tales figurantur per Sedechiam: qui noluit tãquam elatus, & arrogans submittere collum iugo diuini præcepti, de quo dicitur quòd rex Babylonis, idest diabolus oculos Sedechiæ eruit, & vinxit eum in compedibus, vt duceretur in Babylonem. Secundo ligantur inuidi vinculis cordialis inuidiæ, vt non possint moueri ad diligendum proximum. Vnde in Psalmis: Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius, dirumpamus vincula eorum, & proijciamus a nobis iugum ipsorum, principes sacerdotũ cum venerint in vnum aduersum Dominum, & aduersum Christum eius: quando colligati vinculis cordialis inuidiæ consilium inierunt aduersus Christum, vt eum morti traderent, & vinctum adducerent, & tradiderunt pontio Pilato, secundum quòd dicitur. Vnde ne istis vinculis cordialis inuidiæ circumuoluamur odiendo proximos, qui sunt membra Christi, ideo addidit dirumpamus vincula eorum, & proijciamus a nobis infernale, & diabolicum iugum, sub quo se subiugauerunt cum dixerint, sanguis huius super nos, & super filios nostros. Charissimi non odiamus proximum Christi membrum, qui odit proximum homicida est, & sanguis proximi super eum est, clamans ad Deum pro sui vindicta. Tertio ligantur lubrici vinculo corporalis lasciuiæ, ne possint moueri ad ordinandum, & diligendum seipsos. Vnde: Inueni mulierem morte amariorem, quæ laqueus est venatorum, sagena cor eius, vincula manus illius. Vnde dicit: Inueni amariorem morte mulierem. Nam mors occidit corpus corporaliter, sed nequam mulier corpus, & animam æternaliter, quæ laqueus est venatorum, idest dæmonum. Isto enim muliebri laqueo dæmones venati sunt genus humanum in primo parente. Nam mulier est initium peccati, sagena infernalis est lubricum cor eius ad capiendum lubricos in aquis carnalitatis. Et manus illius, idest opera vincula sunt ad trahendum ad lubricitatẽ peccati. Vnde qui non vult illaqueari a dæmonibus laqueo carnalis lasciuiæ, sed vult seipsum mundum conseruare per puritatem pudicitiæ, debet quantum potest declinare spectacula vanitatum, fugere consortia mulierum: quia sicut rosa, vel lilium cum frequenter tangitur incipit marcescere, & amittere colorem: sic castus homo, quando se exponit huiusmodi spectaculis vanitatum, & mulierum, ita aliquando tangitur, & percutitur cor eius, vt statim incipiat marcescere per immundam cogitationem, amittere colorem, & odorem interioris munditiæ per consensum ad illam cogitationem.

Sap. 17. a
Iob 41. d
Eccli. 3. c
Ier. 39. b
Psal. 2. a
Ioan. 11. g
Mat. 27. a
Mat. 27. e
Eccle. 7. d

Secundo in verbo proposito notatur dolorosa cordis contritio, cum subdit: *Solutum est*. Soluitur enim, per contritionem veram, vinculum triplicis prædicti peccati, scilicet superbiæ, inuidiæ, & luxuriæ triplici dono, quod Deus infundit animæ contritæ, scilicet dono humilitatis, charitatis, & castitatis, vt sic contraria culpæ contrarijs gratiæ curentur. Nam primo vinculum mentalis superbiæ soluitur per timoris filialis reuerentiæ honorantis Deum. Secundo vinculum cordialis inuidiæ soluitur per amorem vniuersalis, vel vtilis beneuolentiæ diligentis proximum. Tertio vinculum carnalis lasciuiæ soluitur per decorem cælestis pudicitiæ ordinantis, & decorantis subiectum proprium. Primo vinculum mentalis superbiæ soluitur per timorem filialis reuerentiæ honorantis Deum. Vnde: Solue vincula colli tui captiua filia Sion. Sion quæ interpretatur specula, est anima Christiana, quæ apta nata est in seipsa videre Deum, eo quòd est speculum, & imago diuinæ essentiæ. Solue per mansuetudinem timoris, & humilitatis vincula colli tui, id est cer-

Isa. 52. a

est ceruicosæ arrogantiæ, & rebellantis superbiæ, quibus ad ea captiuata, & subiugata eras durissimo imperio diaboli, vt non posses militare sub principe Christo, eo quòd nemo potest duobus Dominis seruire, scilicet Deo, & diabolo contraria iubentibus. Secundo vinculum cordialis inuidiæ soluitur, per amorem vniuersalis beneuolentiæ diligentis proximum. Vnde: Dissolue colligationes impietatis, idest motus iræ, & rancoris, quibus intellectus impeditur, ne possit cernere verum: & affectus prouocatur ad nocendum proximo, solue per vinculum pacis, & concordiæ, similiter fasciculos, idest praua opera alios deprimétes, solue per condignam satisfactionem. Nam primo debet homo reconciliari, & remittere proximo ex corde; deinde si eum læserit per opera satisfacere: quia reconciliatio cordis parum valet, sine satisfactione operis si possibilitas adest. Tertio vinculum carnalis lasciuiæ soluitur per decorem cælestis mũditiæ pulchrificantis corpus proprium. Et de hoc potest exponi illud: Hanc filiam Abraæ, quam alligauit satanas, nonne oportuit solui à vinculo in die sabbati? Quasi dicat sic: Ista mulier habens spiritum immundum, quæ erat inclinata ad terram, & non poterat sursum respicere, significat quemlibet lubricum habẽtem immundum spiritum luxuriæ, ratione cuius tantam habuit pronitatem ad malum, vt semper sit inclinata ad terram sapiendo carnalia, & etiam tantam difficultatem ad bonum, vt sic non possit sursum respicere, apprehendendo spiritualia. Isto enim duplici vinculo, scilicet pronitatis ad malum, & difficultatis ad bonum, quæ nobis insunt carnis corruptione, & spiritus aggrauatione, alligauit eam satanas a quo soluitur per Christum, in die pulchritudinis gratiæ, tẽpore Euangelij. In quo plus commẽdatur castitas mentis, quàm carnis. Nam castitas non est in carne, sed in mente; & ex corde redundat in corpus. Vnde melior est castitas mentis, quàm corporis. Nam si cor fuerit castũ, & corpus, non autem si corpus, & cor, quamuis Iudæi tempore legis crederent illud esse dictum ab antiquis, non mæchaberis, tantum de castitate carnis, sed Deus ad legis impletionem addidit non solum castitatem esse seruandam in carne, & corpore, sed etiã cogitatione, & visione, cum subiunxit: Ego autem dico vobis, omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mæchatus est eam in corde suo.

Isa. 58. b — *Luc. 13. d* — *Mat. 5. e*

Tertio in verbo proposito notatur perfecta oris confessio, cum subinfert: *Loquebatur rectè*. Ille loquitur perfectam confessionem, qui loquitur, Primo humiliter, cum opprobrio accusandi seipsum. Secundo loquitur vtiliter cum proposito emendandi defectũ. Tertio lacrymabiliter, cum desiderio placandi Deum. Nihil valet confiteri, & explanare peccatum, sine proposito emendandi defectum, vel delictum: quia aliter non potest placare Deum. Primo loquitur ille rectè in confessione, qui loquitur humiliter, cum opprobrio accusandi seipsum. Et de hoc potest exponi illud: Tædet animam meam vitæ meæ, dimittam aduersum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ, dicam Deo, noli me condemnare. Verbum potest esse perfectè pœnitentis, cui ita displicet peccatum quod perpetrauit, vt potius præeligat velle se incurrisse mortem sui corporis, quàm peccasse mortaliter, & amisisse Deum, qui est vita animæ, & dicat: Tædet animam meam vitæ meæ, & quasi dimisso eloquio corporali præ nimio dolore contritionis, loquitur in amaritudine animæ suæ, reducendo ad memoriam omnes abominationes, & scelera perpetrata, quibus ad iram Deum prouocauit: vt sic iustus possit dicere Deo per veram confessionem: noli me condemnare, quia peccata mea pauesco, & ante te erubesco. Secundo ille loquitur rectè in confessione, qui loquitur vtiliter, cum proposito corrigendi peccatum. Vnde in Psalmis: Locutus sum in lingua mea, notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum, quis est, vt sciam quid desit mihi? Locutus sum in Lingua mea, propalando peccata mea, in confessione non signo, vel scripto, sed lingua mea, & ore proprio: sed vt valeam meos defectus emendare, notum fac mihi Domine finem meum, & numerũ dierum meorum. Quasi diceret: Quia breuis velut vmbra, vt sciam quid desit mihi ad corrigendum, & satisfaciendum de peccatis. Nihil enim tantum mouet peccatorem ad emendandum suos defectus, & corrigendum peccata sua, quantum notitia, & memoria mortis. Nam facile emendat peccata sua, qui cognoscit se semper moriturum. Tertio ille loquitur rectè in confessione, qui loquitur lacrymabiliter cum proposito placandi Deum. Et de hoc potest intelligi quod dicitur in hodierno Euangelio: *Apprehendens illum de turba seorsum, misit digitum in auriculam eius, & suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi: Effeta quod est aperire, & statim aperto sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè*. Glossa exponit sic: Educit Dominus infirmum de turba, cũ mentem languidam peccatoris illustrat: a consuetæ conuersationis morbo reuocat, & ad sequenda præcepta sua prouocat: *digitos in auriculam mittit*, cum per donã Spiritus sancti ad intelligenda, & suscipienda verba salutis aperit: *sputum* quod de Domini capite descendit diuinam sapientiam signat, cuius virtute a lapsu humana ignorantia soluitur: *suspiciens in cælum ingemuit*, vt per hoc doceret thesaurum nostri cordis in cælum erigere, quod per compunctionem, & lacrymationem cordis a friuola carnis lætitia purgatur: quia tunc statim aperiuntur aures ad audiendam vocem diuinæ comminationis, cum timore soluitur vinculum peccati per contritionem: *& loquebatur rectè* per perfectam confessionem, cuius loquela miro modo Deus misericors placatur. Et ista expositio, quasi tota extrahitur de Glossis, *et cet.*

Iob 10. a — *Psal. 38. a* — *Hiero. epist. 139. ad Cy pr. to. 3.*

SERMO III.

Solutum est vinculum linguæ eius. Vinculum, quo diabolus animam ligat, est peccatum, quo peccator ligatur pedibus per prauum affectum, manibus, per iniquum tactum, collo, per nociuum verbum: lingua, per indebitum silentium. De primo: Oculos Sedechiæ eruit, & vinxit eum compedibus, & duxit eum rex Babylonis in Babylonem, & posuit in domum carceris, vsque ad diem mortis suæ. Oculus dexter interior hominis est respectus ad gloriam æternam. Sinister vero respectus ad gehennam: Oculi sapientis in capite eius, stultus in tenebris ambulat. Oculum sinistrum multi habẽt: dexterum vero soli sapientes. Ille vero sapiens, cuius animus in Christo, cuius interior oculus erigitur ad summa. Hunc diabolus eruit, quando homo neque pœnam, neque gloriam respicit, vel timet pedes affectuum. Tunc vincit eum vinculo, quando sensus ad peccandum trahit: postea in Babylonem adducit, dum in multitudine, vel enormitate peccatorum hominẽ confundit. Babylon enim confusio interpretatur. Postea in inferni carcerem mittit. Qui hæc vincula vult euadere, debet virtutes Ioseph habere, de quo: In vinculis non derelinquit eum. In illis vtique vinculis de quibus Psalmus: Humiliauerunt in compedibus pedes eius, *et cetera*. De secundo: Post te vinctis manibus pergent, & te adorabunt, & deprecabuntur. Vincula manuum sunt peccata operum. Certe ad patibulum itur, quando manus furis ad tergum vincitur. O quanta instantia, & gemitu tunc fur liberari petit! O quanta promittit! Sic miser homo, qui vinctis per peccatum manibus, ad patibulum inferni trahitur, instare debet orationibus, vt liberetur. Ideo bene dicitur quòd vinctis manibus deprecabuntur. Vinctis enim miseretur Dominus, & eos libẽter exaudit. Psalmus: Exaudiuit pauperes Dominus, & vinctos

Mar. 7. d — *Ier. 39. b* — *Eccls. 2. c* — *Sap. 10. c* — *Psal. 104. b* — *Isa. 45. c* — *Psal. 68. d*

ctos suos non despexit. Immo, quod plus est, Dominus, vt manus nostras a vinculis liberaret, manus suas vinciri fecit in cruce, immo ante crucem vinctus fuit. Vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato, &c. Bernardus: Vide homo, quo amore te dilexit Deus: vt vestigia eius imiteris, pro te ligatus est, vt a vinculis peccatorum solueretis. Ecce quàm potẽs fuit manus Christi, qui vinctu manuum suarum nostra vincula soluit: Dissoluta sunt vincula manuum, & brachiorum eius, per manus potentis Iacob. His vinculis diabolus manus peccatorum tenet, ne ad bonum opus, vel pauperes extendantur, & ideo vinculis exterius ligabuntur: Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. De tertio: Solue vincula colli tui filia Syon, id est quælibet Christiana anima, quæ per peccatum es captiua diaboli. Quodcumque autem peccatum, siue peierando, siue detrahendo, & huiusmodi per locutionem, per collum trãsit. Homo bestiam per vinculum colli domat, sic diabolus hominem: sed soluto per Dei gratiam colli vinculo, liberatur a diabolo Domino suo. Vnde: Conteram iugum eius de collo tuo, & vincula eius disrumpam, & non dominabuntur ei amplius alieni. Aliqui dæmones, dum iumenta sua, id est peccatores amittere timent, ipsos vanis timoribus, & spe in vinculis retinent. Gregorius: Multos sæpe vidimus vitam quidẽ sanctæ conuersationis appetere, sed ne hanc consequi valeant, modo irruentes in se casus, modo aduersa futura formidant, qui incerta mala dum quasi cauti aspiciunt, in peccatorum suorum vinculis incauti retinentur. Sed heu non sufficit diabolo, quòd collum peccatoris, seu peccatrices animæ vinculo peccati constringat, quin etiam collum eius grauissimo obstinationis, vel scandali lapide deprimat. Væ illi, per quem scandalum venerit: vtilius illi esset, si lapis molaris imponatur circa collum eius, *et cetera*. De quarto dicitur hic: *Solutum est vinculum linguæ eius*, & cetera. Quando enim diabolus vinculo peccatores vinculauerit, pedibus per malum consensum, manibus per malum actum, collo per malum verbum: tunc etiam linguam ligat per periculosum silentium, ne miser homo per confessionem vincula sua rumpat. Et breuiter omnis difficultas confitendi, orandi, laudandi, & vtilia loquendi, vinculum est diaboli. Sed miser homo peccatór nescit, quàm periculosum sit hoc vinculum, quo diabolus linguam suam tenet, neque morbum letalem animæ suæ videt silendo: videt tamen accipiendo. Videt Effraim languorem suum, & Iudas vinculum suum. Iudas confitens interpretatur.

Mat. 27. a — *Gen. 49. c* — *Mat. 22. b* — *Isa. 52. a* — *Heb. 30. b* — *Luc. 17. a* — *Osea. 5. d*

SERMO IV.

Bene omnia fecit. Bonus est Dominus, & ideo bene fecit: omnipotens est, & ideo omnia facere, omnia trahere, omnia prospicere, omnia innouare potest. Omnia facit per potentiam, omnia trahit per gratiam, omnia prospicit per notitiam, omnia innouat per gloriam. De primo Psalmus: Qui fecit cælum, & terram, mare & omnia quæ in eis sunt: Hic intrare potest per potẽtiam Dei, qui considerat singulas creaturas in cælo, & in terra, & in mari. Nam sicut summã creaturam fecit in cælo: sic extremam fecit in terra. Qui fecit angelos, fecit vermiculos. Vnde quando vos serpentes, & alia venenata lædunt, muscæ, & ciniphes pungunt, non dicatis, quòd diabolus illa creauit, Deus enim fecit omnia: Omnia per ipsum facta sunt, &c. Augustinus: Per quem factus est angelus, & per ipsum factus est vermiculus. Vnde omnes reges, & pontifices, & Imperatores de tota potentia sua non possent creare vnam muscam. Creaturæ autem, quæ lædunt homines, lædere cœperunt propter peccatum. Qui ergo omnia fecit, ille animam, & corpus, & sensus, totum facit. Quidquid ergo isti surdo, & muto per miraculum restituit, hoc tibi per naturam contulit. Sed heu sicut dicitur: Deum, qui te genuit, dereliquisti, &c. De secundo: Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Traxit Christus animas iustorum de inferno. Trahit quotidie homines per doctrinam, & gratiam in mundo. Trahet quoque omnes, & angelos, & homines, & dæmones ad locum iudicij in die nouissimo. Merito ergo traxit homines Christus ad se, qui etiam traxit de mundo latronem in cruce, cui dixit: Hodie mecum eris in paradiso. Traxit vtique homines mortis suæ merito, traxit multiplici beneficio, traxit doctrinæ verbo. Trahunt quoque cum ipso doctores. Traxit rete in terram, &c. Sed heu diabolus plures trahit, quàm Christus. Totum in hamo subleuabit. Traxit illud in sagenam suam, & congregabit in rete suum. Diabolus hamum æternæ mortis abscondit sub esca voluptatum carnalium, vel rerum temporalium, & ideo trahit quidquid hamum Christi euadit. Trahuntur autem ad pœnam morientes, qui in esca diaboli exultant viuentes. Augustinus: Noli gaudere ad morem piscis, qui in esca sua exultat. Nondum hamum suum traxit piscator, quem in faucibus habet peccator. Sicut autem captos pisces piscator assat super carbones, sic diabolus animas assat super carbones inferni. De tertio: Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius, &c. Vere omnia: Nunc scimus, quia scis omnia. Sicut ergo peccata sua per hypocrisim palliare quispiam non potest: quia nuda sunt, sic nec per dissimulationem claudere potest: quia omnia aperta sunt oculis Domini. Vnde: Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super Solẽ, circumspicientes omnes vias hominum, & profundũ abyssi, & hominum corda, intuentes in absconditas partes. Solus videt modo corda, quæ omnes videbimus in iudicio: Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Glossa: Gesta, vel cogitata mala, vel bona tunc erunt aperta. Et quia tũc omnia erunt aperta omnibus, poterit quisque de se & de alijs iudicare. Ibi ergo corda vxorum maritis, ibi corda maritorum erunt vxoribus manifesta. Plus confundi, & plus timere debet homo solum Deum videntem, quàm totum mundum peccata sua videntem. Vbi enim ille non videt quod agis, qui vbique est? Augustinus: Deus totus oculus, & tota manus, totus pes. Totus oculus, quia videt omnia: tota manus, quia operatur omnia: totus pes, quia vbique est. De quarto: Ecce noua facio omnia. Innouabitur enim terra, & cælum, & sancti in resurrectione. Ego creo cælos nouos, & nouam terram, & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor, & exultabitis, & gaudebitis vsque in sempiternum. Certe cælum, & terram mira pulchritudine innouabit propter homines: multo magis ipsos homines iustos per ineffabilem corporis glorificationem innouabit. Quo modo enim tam fragibilia vasa sicut nunc sumus, tam fortissimum æternæ iucunditatis vinum sustinere possent, nisi noua per gloriam, & fortia fierent? Vinum nouum in vtres nouos mittunt. Per vtrem corium nostri corporis significatur, quod resurrectione innouabitur. Qui ergo hoc vino impleri desiderat, aqua compunctionis hydriam cordis impleat.

Mar. 7. d — *Psal. 145. b* — *Ioann. 1. a* — *Deut. 32. c* — *Ioan. 12. e* — *Luc. 23. f* — *Ioan. 21. b* — *Abac. 1. d* — *Heb. 4. d* — *Ioan. 16. d* — *Eccli. 23. c* — *1. Cor. 4. a* — Deus quomodo sit oculus, manus, & pes. — *Apoc. 21. b* — *Isa. 65. e* — *Mat. 9. b*

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Luc. 10. d — **B**Eati oculi, qui vident quæ vos videtis. Beati, qui corporaliter, beatiores, qui spiritualiter, beatissimi, qui æternaliter vident Christum. Non solum autem Christus, sed & alia nobis videnda sunt vt beati simus. Videre autem debemus, quid dolẽdum, quid agendum, quid spernendum, quid recipiendum. Vide ergo peccata dolenda, bona agenda, terrena spernenda, æterna recipienda. De primo: Scito, & vide quia malum, & amarum est reliquisse te Deum tuum. (Ier. 2. d) Si enim amarum malum est reliquisse Episcopum, vel amicum, vel oculum, in infinitum amarius, & confusibilius, est relinquere Deum. Domine Deus, qui te derelinquunt, confundentur. (Idem. 17. b) O si ista bene videremus, quantum flere deberemus? Gregorius: Debemus pensare malum, quod consequuntur: pensantes gemere, gementes vitare. Ea quæ commisimus peccata indesinenter aspicere: aspicientes flere, flentes abstergere: tu ergo peccata propria, sed iudex videre debet aliena. Vnde Petrus Ecclesiæ prælatus dixit Simoni Mago: In felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. (Act. 8. d) Vt autem videas veritatem, descendas in te ad inquisitionem exemplo Domini. Descendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerunt. (Gen. 18. c) De secundo: Videte fratres quo modo caute ambuletis. (Eph. 5. d) Augustinus: Ambulare operibus, & virtutibus, perficere est. Indicabo tibi o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te. (Mich. 6. b) Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo. Facere iudicium scilicet de teipso: diligere misericordiam in proximo, & solicitum ambulare cum Deo tuo. Nonne iudicium facit, qui furem, vel latronem suspendit? Sic peccator seipsum tamquam furem, & animæ suæ iugulatorem suspendere debet in cruce pœnitentiæ. Elegit suspendium anima mea: (Iob. 7. c) Videte ergo, quo modo caute ambuletis proficiendo in bono. Videte quo modo caute, scilicet cauendo a malo. Qui se existimat stare, videat, ne cadat. (1. Cor. 10. c) Vtique in foueam inferni: Si cæcus cæco ducatum, &c. Propter hoc sancta quattuor animalia plena sunt oculis, & ante, & retro: quoniam sancti plenam debent habere circumspectionem: ante ad proficiendum in bono, retro ad præcauendum in malo. Gregorius: Sanctorum actio ab omni parte circumspecta est, bona desiderabiliter prouidens, mala solerter cauens. De tertio: Vidi in omnibus vanitatem, & attritionem animi, & nihil permanere sub Sole. (Eccls. 2. b) Vere in omnibus in honoribus, in diuitijs, in voluptatibus vanitas est: sicut vanum est somnium, vana est vmbra. Vmbram enim equi pro equo tenere vanitas est, sic transitoria respectu æternorum: ideo si omnia quasi fumum, vel vmbram quasi fœnum, & fœni florem nominemus, sicut somnium dixerimus, minus profecto, quàm se habet ipsa veritas, dicimus. Hanc vmbralitatem, & vanitatem cognoscent in inferno, qui nolunt salubriter recognoscere in hoc mundo. Quid nobis profuit superbia, & diuitiarum iactantia, quid contulit nobis, transierunt omnia velut vmbra. (Sap. 5. b) O si bene ista videres, quàm miseram temporalium auaritiam iudicares. Bernardus: Si sapis, si habes cor, si tecum est lumen oculorum: tu desines iam ea sequi, quæ cõsequi miserum est. Vidisti nunc vanitatem transitoriorum, vide nunc vanitatem amatoris eorum. Psalmista: Vidi impium superexaltatum, &c. (Psal. 36. d) Vnde nõ est inuentus locus eius, scilicet, non in mundo, neque in cælo: habent tamen impij locum in inferno. Ne ipsi veniant in locum hunc tormentorum. (Luc. 16. f) De quarto: Circumspice Hierusalem ad orientem, & vide iocunditatem a Deo tibi venientem. Iucunditatem vtique æternam. Gregorius: (Greg. hom. 37. in Euã.) Quis intellectus capere sufficit illius supernæ ciuitatis quanta sint gaudia, &c. O si visum in illam iucunditatem intenderes, quàm parum pœnitentiarum, & aduersitatum dura timeres. Vnde neque Stephanus lapides timuit, quando, sicut dicitur: Intendens in cælum vidit gloriam Dei, et cet. (Act. 7. g) Vides ergo quid recipiendum sit bonis, et cet. Vide quoque quid recipiendum sit malis: Quid tu vides? Ollã succensam ego video. (Ier. 1. e) Hæc olla infernum significare potest, in quo diabolus tamquam cocus horribilis carnes suas, id est carnales, vel luxuriosos coquit: quæ succensa est igne æterno. Ignis succensus est in furore meo. (Deut. 32. d)

SERMO II.

DIliges Dominum Deum tuum. (Luc. 10. e) Sicut diligit filius patrem, amicus amicũ, sponsus sponsam, viuens vitam: sic Dominus diligendus est. Ipse enim est nobis pater creatione: amicus redemptione: sponsus amore: vita glorificatione. De primo: Omnis, qui diligit eum, qui genuit, diligit eum, qui natus est ex eo: (1. Ioan. 5. A) hoc est: Qui diligit Deum, diligit proximum ex Deo natum. Deus enim genuit nos creando ad similitudinem, & imaginem suam: (Gen. 1. d) quia sæpe solet similis filius esse patri, & ideo sicut patrem, immo millies plusquam carnalem patrem diligere debemus. Bernardus: Si naturaliter amat filius patrem, a quo habet partem corporis sui, quanto plus amare debet Deum, qui corpus eius, & animam ex nihilo fecit? Si oculo, vel pede, vel manu careres, multum eum diligeres, qui tibi ista daret. Quantum ergo diligendus est pater cælestis, qui tibi omnia membra, & vitam, & animam donauit nobilissimam? Bernardus: Homo cogita qualem te fecit: nempe secundum corpus, egregiam formam: sed secundum animam imaginem Creatoris insignem, rationis participem, beatitudinis capacem. Sed heu tu superbe, tu auare, tu luxuriose, tu peccator, sicut dicitur: Deum, qui te genuit, dereliquisti. (Deut. 32. c) De secundo: Diliges amicum, id est Christum. (Leuit. 19. d) Omni tempore diligit, qui amicus est. (Prou. 17. e) Huius amici fidem considerare possumus in quadam parabola duorum amicorum, quorum vnus pro furto amici sui, se fecit suspendi, & amicus pro quo suspendebatur stabat sub patibulo, & iterum furabatur. Amici isti sunt Christus, & homo. Homo autem fuit furatus Deo patri animam suam, qui cum ad mortem fuisset condemnatus fidelissimus amicus eius Iesus pro ipso in crucis patibulo se fecit suspendi. Gregorius: Qui pro nobis mortem carnis indebitam reddidit, nos a debita morte animæ liberauit. O quanta dilectio: Maiorem hac dilectionem, &c. (Ioan. 15. b) Et ecce vere huius amici mors, quotidie in altari tamquã in cruce, repræsentatur. Et quia alte pro te pendebat in cruce, alte leuatur a sacerdote quasi patibulum de suis brachijs faciente: vbi tu stas peruerse voluptatibus, inuidiæ, luxuriæ, auaritiæ, adhuc animam tuam furans. Talis ergo amicus est amãdus. Bernardus: Super omnia reddidit te. Require in sermone: Spiritus oris mei, &c. in Parasceue. De tertio: Adiuro vos filiæ Hierusalem si inueneritis dilectum meum, vt nuncietis ei: quia amore langueo. (Cant. 5. c) Filiæ Hierusalem sunt intelligentiæ angelicæ, vel animæ beatæ, vel animæ in mundo deuotæ, quarum mater superna est Ierusalem: Illa autem, quæ sursum est Ierusalem, libera est, quæ est mater nostra. (Galat. 4. d) His filiabus supplicare debet sponsa, fidelis anima, vt dilecto suo Christo amoris sui desideria annuncientur, & pro ipsa interpellent. O felix, quare sic langues propter dile-

Cant. 2. d dilectum: certe propter vocis eius dulcedinem: Vox enim tua dulcis. Item propter aspectus pulchritudinem: Dilectus meus candidus, *et cet.* Item propter amplexus suauitatem: Læua eius, *&c.* Nota quòd vox ad prædicationem, aspectus ad contẽplationem, amplexus ad delectationem pertinet. Felix anima, quæ nunc amore languet sponso absente. Augustinus: Desideremus, & amemus & flagitemus, si sponsæ sumus. Sponsus absens est, sustineamus, veniet quãdo desideramus: *Deut. 30. b* De quarto: Diligas Dominum Deum, & obedies voci *d* eius, & illi adhæreas. Ipse enim est vita tua. Vita vti- *Ioan. 17. a* que spiritualis, & æternalis: Hæc est vita æterna, *et cet.* Hæc enim est ratio, quare Christus potuerit pro nobis satisfacere: quia enim debitores mortis fuimus, cum vita nostra Christus moriebatur, tunc debitum soluimus. Si diliges vitam temporalem, plus debes diligere Christum, vitam æternalem. Stultus est, qui dat vitam suam pro obolo, merito stultior est, qui dat vitam æternam pro aliquo transitorio. Vere ergo diligendus est Deus. Anselmus: Ecce Domine, quia me fecisti, debeo meipsum amori tuo totum, immo totum plusquam meipsum, quoniam tu maior mes, pro quo dedisti teipsum.

SERMO III.

Luc. 10. f *Appropians alligauit vulnera eius, infundens oleũ, & vinũ.* Samaritanus hic fecit illud de *Isa. 1. b* quo conquerebatur propheta Isaias, factũ non esse, dicẽs: Vulnus, & liuor & plaga tumẽs, non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo, scilicet misericordiæ. Vulnus concupiscẽtiæ, liuor inuidiæ, plaga superbiæ non est circũligata præceptis iustitiæ, neque curata medicamine pœnitentiæ, neque fota oleo misericordiæ. Cesset iam querela, quia Ecce Samaritanus noster Christus vulnera non tantum concupiscentiæ, sed omnium generaliter peccatorum sanat, ligatura obseruantiæ mãdatorum, oleo misericordiæ egenorum, vino pœnitentiæ peccatorum. Circa primum nota quòd Dominus ligaturis, scilicet decem præceptis hominem ligat, sicut vulneratum, ne de vulneribus moriatur: sicut vas ne liquor gratiæ effundatur. De primo dicitur hic: *Alli-* *Ps. 146. a* *gauit vulnera eius*, & cet. Psalmus: Qui alligat contritiones eorum. Quicumque alligauerit vulnus mortalis culpæ, mortem æternam euadet. Insuper & alligaturam habebit immortalitatis contra vulnus mise- *Isa. 30. f* riæ: Lux solis erit septempliciter, sicut lux septem dierum in die, qua alligauerit Dominus vulnus popu- *Psal. 149. a* li sui. De secundo Psalmus: Ad alligandos reges, *et cetera.* Quo modo vinculis præceptorum alligentur fideles, require in sermone. *Ioannes autem*, in tertio membro. Et nota, quòd iusti dicuntur reges, & nobiles. Vere nobiles, quorum Deus Pater est, qui ligantur compedibus mandatorum. Compedes enim sunt vincula, quæ impediunt hominem, & maxime pedẽ, ne eat quo vult, vel faciat quod vult. Sic mandata, ne secundum desideria carnis, vel mundi moueatur. Et *1. Reg. 2. f* vere ignobiles sunt, quorum pater diabolus est: Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Et tales non *Luc. 13. d* a Deo, sed a diabolo alligantur: Hanc autem filiam *Eccli. 6. e* Abrææ, quam alligauit satanas. De tertio: Vincula illius alligatura salutis. Vere salutis: quia salutaris gratiæ obseruantia diuinorum præceptorum conser- *Eccli. 21. b* uatur in cordis vase. Alioqui sicut dicitur: Cor fatui quasi vas confractum, *et cet.* Vas ergo ligatum, est ad fontem gratiæ applicandum. Augustinus: Vas ad fontem attuli, imple me, quoniam ad te leuaui animã meam. Quicumque non alligatus fuerit in gratia, al- *Matt. 13. d* ligabitur in pœna: Alligate ea in fasciculos, *et cet.* Circa secundum nota quòd per oleum misericordiæ, & pietatis subuenitur: quia ægram sanat animam, multiplicat gratiam, consecrat ad gloriam. De primo dicitur hic: quia vulnerato oleum infunditur, hoc est, A peccatori misericordia, & pietas inspiratur, vt sanetur, vt bene mundetur. Leprosus pro emundatione sua offerre debet olei sextarium, idest misericordiam *Leuit. 14. b* sex operum, de quibus: Esuriui, *&c.* De secundo le- *Mat. 25. d* gitur quòd mulier, quæ congregauit in domo sua *4. Reg. 4. a* vasa non pauca, parum olei, quod habuit, in omnia vasa vacua dimisit, & sic creuit oleum, per quod sic mulier a creditore liberatur. Vasa vacua sunt pauperes, quos in domum debes congregare: Egenos vagosq. *Isa. 58. b* induc in domum tuam. Ambrosius: Si peregrinum sub tectum tuum inducas, suspiciasq. egentem, ille tibi acquiret sanctorum amicitiam, & æterna taber- B nacula. Parum autem olei per omnia vasa distribuitur, iuxta illud: Si exiguum tibi fuerit, *et cet.* Inde *Tob. 4. b* ergo cum oleum misericordiæ crescit per meritum, & gratiam, anima creditori Deo satisfacit. De tertio dicitur: Tulit Samuel cornu olei, & vnxit *1. Reg. 16. e* Dauid in regem. Si ergo coronam regni vis habere in cælo, oleo misericordiæ vngi debes in mundo: Et *1. Mac. 2. f* Dauid in sua misericordia consecutus est sedem regni in sæcula. Circa tertium nota quòd vinum pœnitentiæ & compunctionis, sanat, lauat, inebriat. Habetur autem per hoc vinum animæ sanitas, vitæ puritas, C gratiæ ebrietas. De primo dicitur hic quòd vulnerato vinum infudit: hoc autem fit quando peccatori compunctionis gratia confertur. De hoc vino Psal- *Psal. 59. a* mus: Potasti nos vino compunctionis. De secundo: *Gen. 49. b* Lauabit in vino stolam suam, idest vestem conuersationis. Qui enim vitam suam, tamquam vestem non lauerit, dicetur ei illud: Quo modo huc intrasti non *Mat. 22. b* habens vestem nuptialem? De tertio: Bibens vinum *Gen. 9. d* inebriatus est, & iacuit in tabernaculis. Ebrietas enim spiritus in compunctione facit denudari turpitudinẽ in confessione. Et sicut ebrius mortis periculo, ita compunctus periculo pœnitentiæ voluntariæ se expo- D nit. Vinum ergo lacrymarum, quod, vt innuitur, de *Gen. 40. b* tribus propaginibus contritionis, confessionis, satisfactionis, in calicem exprimi debet, charitas est. Hoc vino angeli delectantur. Bernardus: Gaudent angeli in conuersione, & pœnitentia peccatorum, salutem hominis sitientes: lacrymæ pœnitentium vinum eorũ.

SERMO IV.

Homo quidam descendebat ab Ierusalem in *Luc. 10. e* *Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum.* Quia faciliter rudes, & sensibiles homines ducuntur in cognitio- E nem alicuius rei spiritualis, cum circumuelatur exemplorum varietate. Ideo Dominus noster volens istum Iudæum, & etiam populum Iudaicum rudem, & insensibilem per inuisibilia ad visibilia manuducere. Describit in verbo proposito iuxta vocabulorum proprietates primum parentem, sub metaphora hominis ab Ierusalem in Iericho descẽdentis in latrones incidentis, cum dicit: *Homo quidam descendebat ab Ierusalem.* & cetera. In quo quidem verbo si diligenter attendantur Ierusalem, & Iericho interpretationes, & conditiones, & etiam expoliatio facta per F latrones valde eleganter describitur primus parens, quantum ad tres conditiones, videlicet: quantum ad primum statũ suæ creationis, qui fuit status originalis innocẽtiæ. Medium præuaricationis lapsus detestabilis culpæ. Vltimum præuaricationis damnum, siue defectus pœnalis miseriæ. Hæc tria se habent per ordinem. Nam Deus primo creauit hominem rectum, quantum ad statum innocentiæ, deinde voluntas cadens a rectitudine iustitiæ acquisiuit pœnalitatis defectus, & miseriæ. Primo ergo in verbo proposito describitur primus parens, quantum ad statum originalis innocentiæ, cum dicit: *Ab Ierusalem.* Per Ierusalem interpretatur visio pacis intelligitur status innocentiæ in quo erat summa concordia, & harmonia inter carnem, & spiritum primi parentis, licet meri-

to sui

to sui peccati aduersentur ad inuicem. Secundo quantum ad lapsum detestabilis culpæ, cum subdit: *Descendebat in Iericho*. Per Iericho, quæ interpretatur luna, siue defectus signatur lapsus peccati. Nam peccare idem est quòd deficere. Tertio quantum ad damnum pœnalis miseriæ, cum subinfertur: *In latrones*, idest dæmones, qui despoliauerunt eum indumento innocentiæ, & ista diuisio habetur ex Glossa, quæ dicit sic: Homo ille Adam intelligitur, qui ab altitudine cælestis Ierusalem præuaricationis lapsu ad miserias, & defectus huius vitæ mutabilis, & erroneæ descendit.

A

Primo in verbo proposito per Ierusalem intelligitur status originalis innocentiæ, & bene si attendantur eius conditiones, & interpretationes. Nam Ierusalem locus erat. Primo dignitatis, & honorificentiæ: quia regalis præsidentiæ. Secundo delitiositatis, & affluentiæ: quia emanatiuus lacte, & melle. Tertio securitatis perfectæ, quia custoditus ab angelis die, ac nocte. Et hæc tria erant perfectiori modo in statu innocentiæ. Nam Adam in statu illo habebat dignitatẽ originalis innocentiæ. Secundo delitiositatem oblectabilis gratiæ. Tertio securitatem protectionis diuinæ. Et per hæc tria perfecte ordinabatur ad illam beatam Trinitatem. Nam ratione primi ordinabatur ad speciositatem filij, ratione secundi ad benignitatem Spiritus sancti, ratione tertij ad potestatem Patris æterni. Primo per Ierusalem intelligitur status innocentiæ. Et de hoc potest exponi quod dicitur: Eleuauit me spiritus inter cælum, & terram, & adduxit me in Ierusalem in visione Dei. Ad litteram: Dominus eleuauit hominem primum, quasi inter cælum & terrã, quando eum posuit in paradiso. Nam secundum Magistrum, Homo extra paradisum creatus est, & postmodum in paradiso positus, vt melius cognosceret Dei beneficium dum videret se aliunde adductum. Vnde secundum sanctos paradisus terrestris est, locus valde eminens, & altus, quasi medium tenens inter hanc vallem miseriæ, & patrias cælestes iuxta æquinoctialem, vbi est magna temperies temporis in oriente vergens in meridiem, & ratione suæ altitudinis non ascendunt illuc vapores in aere eleuati, quibus luna dominatur, sed est ibi puritas aeris ad contemperantiam caloris, & ideo locus idoneus statu perpetuitatis: Et sicut locus est medius, quia inter cælum, & terram, ita cognitio illius status innocentiæ, quasi medium tenebat inter statum gloriæ, & statum miseriæ. Nam in statu gloriæ videtur Deus in maiestate in sui substantia, ita quòd nulla est ibi obscuritas. In statu vero miseriæ mediante speculo obscuro in ænigmate. Ænigma enim secundum beatum Augustinum est similitudo obscura: sed in statu innocentiæ videbatur mediante speculo claro, sine aliqua obscuritate, eo quòd nulla erat in anima peccati nebula, sed omnimoda puritas, & nulla rebellio carnis, & virium inferiorum ad spiritum, sed omnimoda subiectio, & propter tãtam harmoniam, & concordiam pacis inter carnem & animam, subditur in prædicta auctoritate, & duxit me in Ierusalem, quæ interpretatur visio pacis, sed propter omnimodam puritatem, ratione cuius modo oculo rationis videbat Deum, sine obscuritate subinfert, quasi anthonomastice quòd fuerat ductus in visione Dei. Huius amissæ innocentiæ recuperationem credens fidelis Tobias dicebat: Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndum claritatem Ierusalem, idest originalis innocentiæ, quæ fuit in Christo. Secundo per Ierusalem intelligitur status innocẽtiæ: quia in eo habebat primus homo deliciositatem oblectabilis gratiæ. Et de hoc potest intelligi illud: Oculi tui videbunt ciuitatem Ierusalem opulentam. Vere Adam in statu innocentiæ erat velut ciuitas Ierusalem opulenta, pulchra, & decora, propter abundantiam gratiarum, & terribilis vt castrorum acies ordinata, propter refulgentiam virtutum. Hanc Ierusalem, quæ

B

C

Ezec. 8. b

Mag. sent. lib. 2. d. 17.

D

E

Aug. li. 14. de Trin.

Tob. 8. d

Isa. 33. d

Cant. 6. a

Psal. 121. a

ædificatur, vt ciuitas cuius: participatio eius in idipsum, videns diabolus statim inuidit, vnde Bernardus: Cum videret patrem nostrum omnium hominum æmulus charitate circumdatum, & omni virtute vestitum, & accepisse terrenum hominem gratiã, quam ipse amiserat per superbiam, inuidit insatiabilis homicida, & cũ didicit quòd fecit hominem innocentem rectum virtuosum, sine solicitudine, sine tristitia, omni virtute decoratum, omnibus donis ornatum, nec est intelligendum, quòd statim quando Deus hominem condidit, virtute vestierit, & ornauerit: sed quia tunc disposuerit, & non longo tempore, postornauerit quemadmodum maior mundus ille sensibilis prius tempore fuit creatus, & post ornatus. Vnde sicut esse gratuitum, est alterius generis, quàm esse naturale, sic in diuersis temporibus fuit animæ creatio, & gratiæ superinfusio. Numquam enim Deus, quantum est de lege communi alicui adulto infundit gratiam, nisi sit præparatio ex parte hominis, & propter hoc non fuit concreata gratia homini, sed dilata quousque homo quodam modo paratum ad vsum rationis se disponeret ad suscipiendam gratiam. Tertio per Ierusalem intelligitur status innocentiæ: quia in eo habebat primus homo securitatem protectionis Dei. Et de hoc potest intelligi illud Psalmi: Non commouebitur qui habitat in Ierusalem. Montes in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi sui. Vere Adam existens in statu innocentiæ numquam commotionem, siue dissolutionem sui corporis passus fuisset, nisi ab intrinseco: quia licet compositus ex contrarijs, & contrarietas sit causa pugnæ, & pugna in composito sit causa dissolutionis, & non aliter se habent contraria in compositione corporis, secundum statum naturæ lapsæ, & secundum statum naturæ institutæ. Secundum enim statum naturæ lapsæ non solum agunt in aliquod extrinsecum, sed etiam adinuicem mutuo agunt, & patiuntur, tam in ipsa constitutione, quàm post constitutum esse. In statu vero innocentiæ taliter omnia ista fuerunt comproportionata in prima compositione, vel ad tantam concordiam educta, vt mutuo illo statu manente non pugnarent. Et ideo illud corpus commoueri, siue dissolui sub intrinseco necesse non erat. Vnde etsi erat mortale, & corruptibile, & habuit causam corruptionis in se: tamen voluntati subiacebat ex ordine diuinæ iustitiæ, & ideo nisi voluntas eorum dominaretur, corpus numquam corrumperetur, quamuis nunc verum sit quod dicit philosophus, quòd omne corruptibile de necessitate corrumpitur, corruptibile non subiacet voluntati, sicut corruptibile corpus Adæ, sed solum virtute naturali. Non enim similiter poterat commoueri, siue lædi ab extrinseco, eo quòd montes, idest angeli, & Dominus in circuitu eius ad custodiam. Non enim ordo diuinæ iustitiæ talem deordinationem, & punitionem in illo statu debebat admittere: quia nulla culpa præcesserat, quamuis modo permittat innocentem occidi ab impio, eo quòd omnis homo merito peccati originalis est mortis debitor. Et propter hoc merito poterat sibi dici a Deo illud: Veni mecum, vt requiescas securus in Ierusalem.

Adã an fuerit in gratia statim creatus.

Psal. 124. a

Psal. 124. a

2. Reg. 19. f

F

Secundo in verbo proposito describitur status culpæ sub nomine Iericho: quod interpretatur defectus, eo quòd peccare nihil aliud est, quàm deficere. Vnde primus homo, cum peccauit, bene descẽdit in Iericho: quia ratione sui peccati incurrit triplicẽ defectum. Primo defectũ obscuritatis, & ignorantiæ ad cognoscendũ verum. Secundo defectũ tepiditatis, & ignauiæ ad operandum bonum. Tertio defectum timiditatis, & inconstantiæ ad fugiendum, & superandum malum.

Triplex hominis defectus ex peccato originali.

Et hæc tria mala sunt, contra tria bona, quæ erant in statu innocentiæ. Et sicut per illa bona ordinabatur, & assimilabatur sacratissimæ Trinitati: sic per ista tria mala deordinatur, & efficitur dissimilis. Nam cæcitas, siue obscuritas deordinat, siue dissimilat eum a cla-

A a claritate sapientiæ filij. Tepiditas a benignitate clementiæ Spiritus sancti. Timiditas ab immobilitate, & stabilitate potentiæ patris æterni. Primo dicitur homo descendisse in Iericho cum peccauit: quia incurrit defectus cæcitatis, & ignorantiæ ad cognoscendũ verum. Vnde: Cum appropinquasset Iericho cæcus sedebat secus viam, mendicans. Glossa: Cæcus signat humanum genus quod a fraterna claritate exclusum, damnationis suæ patitur tenebras, sed a Domino appropinquante Iericho sanatur, dum infirmitatẽ, & defectum nostræ carnis, & mortalitatis suscepit: cæcus ad cognoscendum diuina redit: sedet iuxta viam, dum incipit credere in Christum, qui dicit: Ego sum via, veritas, & vita: mẽdicat dum rogat: & clamat, dũ lumen meretur accipere. Secundo dicitur homo descendisse in Iericho, cum peccauit: quia incurrit defectum tepiditatis, & ignauiæ ad operandum bonum. Vnde in figura dicitur: At ille scilicet Eliseus habitabat in Iericho: dixerunt ergo viri ciuitatis ad Eliseũ: Habitatio ciuitatis optima est: sicut tu ipse Dominus prospicis, sed aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis: sic isti habitatores Iericho licet carerent aqua dulci ad bibendum: & terra bona ad panem producendum, quæ maxime sunt necessaria habitationi hominum: tamen æstimabant habitationem tam defectuosam, optimam: sic peccatores existentes in Iericho, id est in defectu peccati, licet habeant penuriam aquæ sapientiæ salutaris, & in tantam sterilitatem terræ corporalis, vt non valeat ratione tepiditatis, & ignauiæ educere de ea panem vitæ, & intellectus: quibus nutritur anima, tamẽ reputant tam defectuosum statum culpæ optimum. Tertio dicitur homo descendisse in Iericho, cum peccauit: quia incurrit defectum timiditatis, & inconstantiæ ad fugiendum malum. Vnde in figura dicitur: Cœperuntq. ciuitatem Iericho, & interfecerunt omnia, quæ erant in ea, & sequitur: deprecatus est Iosue dicens: Maledicetur vir coram Domino, qui suscitauerit, & ædificauerit Iericho, quia omnia contingebant illis in figura: ideo sicut isti existentes in Iericho non valuerunt resistere præ nimia tepiditate, & timiditate, nec fugere vt non interficerentur: sic peccatores finaliter existentes in statu peccati, ratione cuius tantam timiditatem, & inconstantiam incurrunt, vt non valeant fugere malum culpæ, & ideo iusto Dei iudicio puniuntur malo infernalis pœnæ.

Luc. 18. f — Ioan. 14. a — B — 4. Reg. 2. c — C — Iosu. 6. d — D — 1. Cor. 10. c

Tertio in verbo proposito describitur primus pares quantum ad damnum pœnalis miseriæ cum subinfert. *Incidit in latrones*, id est dæmones: quia intulerunt ei tria damna. Nam, Primo despoliauerunt eum gratuitis virtutibus. Secundo vulnerauerunt eum in potentijs naturalibus. Tertio debilitauerunt eum in potentiarum viribus. Cum semiuiuum reliquerunt. Sed contra ista tria damna, tria bona adhibuit verus Samaritanus, & custos Dominus noster Iesus Christus. Nam primo contra spoliationem tribuit ornamentum gratiæ in incarnatione, ad decorandam animam nudam, & deformem. Secundo contra vulnerationem adhibuit medicamentum misericordiæ in passione, ad sanandum animam sauciatam, & languentem. Tertio contra debilitationem contulit vehiculum, siue adiutorium potentiæ in resurrectione ad roborandam animam caducam, & debilem. Et hæc omnia eliciuntur ex ipso textu, qui secum portat expositionem. Nam persona indigens ex miseria est genus humanũ, quòd in Adam per peccatum *descendit ab Ierusalem in Iericho*, id est paradiso in mundum, & incidit in latrones, id est potestatem dæmonum: *qui spoliauerunt* eum virtutibus gratuitis: *vulnerauerunt* in potentijs, semiuiuum relinquendo: sed persona transiens eum durissima fuit legalis iustitia, quæ nec misericordiã, nec medicinam præstabat. Vnde glossa Bedæ: Sacerdos Dei legem nunciat. Descendit quidem lex in mundũ per Moysem, & nullam sanitatem cõtulit homini. Descendit leuita, qui typum ostendit prophetarum: sed hoc nullum sanat: quia lex peccata arguit, sed pertrãsit, cum indulgentiam non largitur. Persona vero subueniens ex misericordia est Dominus noster Iesus Christus: quia Samaritanus custos interpretatur. Hic subuenit humano generi cum tria remedia contulit, contra tria prædicta damna. Primo animam nudam, & deformem vestiuit ornamento gratię incarnationis contra despoliationem. Et hoc est quod dicitur: Samaritanus quidam iter faciens venit secus viam, & misericordia motus est. Glossa: Samaritanus, qui custos interpretatur, Dominus est, qui propter nos homo factus, vitæ præsentis iter arripuit, & venit secus viam in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo, ex cuius aduẽtu homo in gratiam Dei restituitur. Secundo animam sauciatam, & languentem sanauit medicamento misericordiæ, in passione contra vulnerationem. Vnde subditur, & appropinquans alligauit vulnera eius: alligamenta adhibuit secundum magistrum: Quia contra originalis, & actualis peccati vulnera sacramentorum remedia instituit, quæ efficaciam habent a passione Christi. Vnde sequitur: *infundens oleum*, id est charisma sancti Spiritus, & vinum, id est calicem suæ passionis: secũdum quòd dicit glossa, & *ponens illum in iumentum* corporis sui cum peccata nostra portauit in corpore suo super lignum, cuius liuore sanati sumus: *duxit illum in stabulum* Ecclesiæ. Tertio animam caducam, & debilem roborauit in resurrectione aperiendo sensum sacræ scripturæ contra debilitatem. Vnde subinfert: *altera die protulit duos denarios*. Glossa: Altera die id est post suam resurrectionem, quando amplior æternæ lucis splendor, quàm ante passionem effulsit in mundo, protulit duos denarios, id est duo testamenta apostolis: quia ipsis aperuit sensum, vt intelligerent scripturas ad regendum, & adiuuandum populum. Vnde per doctrinam duorum testamentorum, quæ intelligitur in prolatione duorum denariorum, quos dedit stabulario, id est prælato, cuius est doctrinam ministrare, & explanando supererogare: adiuuantur viatores in æternam patriam redeuntes, & cet.

E — F — Philip. 2. c — Luc. 10. f — Magist. in Prolo. 4. li. sent. — Isa. 53. b — Luc. 10. f

DOMINICA XIII.

POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Cum ingrederetur Iesus quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Castellũ est mundus. Decẽ leprosi sunt peccatores decẽ mandatorum transgressionibus vitiosi. Considerandum autem vnde lepra vitiorum cõtrahatur, & vnde sanetur. Contrahitur autem lepra animæ, corde, ore, opere, consuetudine. Corde: Si fuerit plaga lepræ in ædibus, ibit cuius est domus, nuncians sacerdoti. Domus leprosa est cor in affectu, delectatione, & consensu, & voluntate mala. Heu miseria, non potest homo sustinere domũ leprosorum in ciuitate sua, & sustinet cor leprosum in anima sua. Item ore. Vnde Maria: quia Moysi fratri suo detraxerat, percussa est lepra, sicut significatur. Sic etiam doctrinis hæreticis, periurijs, detractionibus, mendacijs, & malis consilijs, & huiusmodi lepra cõtrahitur animarum. Vnde de fœtido malorum colloquiorum anhelitu alios corrumpunt. Vnde præcipitur leprosis quòd debent habere os veste contectum id est consuetudine clausum. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Item opere, & spiritualiter opere cupiditatis: Vnde de Giezi accipienti pecuniã, & vestes a Naaman sanato dicitur: Lepra Naaman adhærebit.

Luc. 17. c — Leuit. 14. e — Num. 12. c — Leuit. 13. f — Eph. 4. f — 4. Reg. 5. g

hærebit tibi. Timeant hoc, qui vendunt spiritualia. Item opere præsumptionis, vel vsurpationis officij sacerdotalis. [*2. Par. 26. d*] Vnde dicit de Ozia rege quòd percussus est lepra: quia præsumpsit adolere incensum. Timeat hoc, qui inuadunt iura sacerdotalia, & Ecclesiastica. Item de opere crudelitatis, vnde de Ioab, qui occidit Abner, dicitur: [*2. Reg. 3. f*] Ne deficiat de domo Ioab fluxũ seminis sustinẽs, & leprosus, & tenẽs fusum. Timeant hoc qui crudelia exercent. Item consuetudine. Vnde [*Leuit. 13. g*] præcipitur, vestẽ leprosam igne comburi. Sicut vestis munda est consuetudo bona: ita vestis leprosa est consuetudo vitiosa, quæ debet igne comburi. Vnde: Væ ei qui munda veste caret, & sordidam habet. Quo modo huc intrasti non habens vestem nuptialem? Ta- [*Mat. 22. b*] lis vestis comburetur igne gehennæ. Vestimentum [*Isa. 9. a*] mixtum sanguine, id est combustione. Circa secundum: Nota quòd leprosa anima sanatur per baptismalem regenerationem, per pœnitentialem compunctionem, per veram confessionem, per integram satisfactionem. De primo, & secundo signatum est: In [*4. Reg. 5. d*] mundatione Naaman leprosi septies in Iordane loti. Per Iordanem enim non solum baptismus, sed etiam compunctionis, & lacrymarum torrens significari potest. [*Thren. 2. f*] Deduc quasi torrentem lacrymas, *et cet.* Vnde bene Iordanis interpretatur riuus iudicij. Riuus enim lacrymosæ compunctionis oritur ex timore iudicij. Isidorus: Compunctio est humilitas mentis cum lacrymis exoriens de recordatione peccati, & timore iudicij. Septies autem lauatur, non septiformis gratiæ, qui fluctibus mundatur, sed qui pro singulis septem vitijs imbribus lacrymarum irrigatur, qui scilicet flet pro inuidia: flet pro ira, *et cet.* Psalmus: La- [*Psal. 6. b*] uabo per singulas noctes, id est per singula peccata lectum meum, id est conscientiam meam. De tertio dicitur hic: Qui cum irent ad sacerdotem, sanati sunt. O quanta putas animam leprosam inuenire peccata, quæ ostendere debet omnia sacerdoti per confessionem, ex quo mundatur, quæ contrita ad sacerdotem vadit. De hoc Isidorus ait: Confessio sanat, *et cet.* Require supra in sermone tertio. Confitemini: Qui vult carere lepra vitiorum, debet sacerdotem quære- [*Leuit. 14. a*] re. Hic ritus leprosi, qui mundandus est, ducetur ad [*Exod. 4. b*] sacerdotem. De quarto significatum est. Vbi Moyses manum e sinu suo protulit leprosam: secundo protulit mundam. Auarus manum in sinu habet ad conseruandam pecuniam congregatam, profertur autem manus ad accipiendam per rapinam, per vsuram, per furtum, per quamcumque iniustam acquisitionem est leprosa. Si vero profertur secundo modo, scilicet ad restitutionem, ad largiendum in vsus pios, tunc effici- [*Luc. 11. f*] tur munda. Date eleemosynam, & omnia munda [*Leuit. 14. b*] sunt vobis. Vnde bene præcipitur, vt leprosus mundandus offerat sextarium olei, id est sex opera mise- [*Mat. 25. d*] ricordiæ, de quibus: Esuriui, *et cet.* Oleum enim misericordiam significat, satisfactio autem non solum est in eleemosynis, sed etiam in orationibus. Ideo etiã oratio ad mundandam leprosam animam valet. Vnde & isti decem leuauerunt vocẽ, *&c.* Cooperatur quoque non solum propria, sed etiam aliena oratio. Vn- [*Num. 12. c*] de vt legitur: Per orationem Moysis Maria mundata est.

SERMO II.

[*Luc. 17. c*] LEuauerunt vocem dicentes: Iesu præceptor miserere nostri. Verbum istud est de decẽ leprosis, qui significant peccatores, & trãsgressores decem mandatorum Dei, qui leuare debent vocem orationis vt sanentur. Vnde quia anima gerit typum leprosi cum peccatrix est; ideo Euangelista excitat torporem eius negligentiæ detinentis. *Leuauerunt, et cet.* Inuocat vigorem diuinæ potentiæ præsidentis. *Iesu præceptor.* Obsecrat dulcorem summæ clementiæ remittentis: *Miserere.* Insinuat languorem miseriæ affligentis: *Nostri.* Considerandum est autem, quòd quattuor sunt, quæ nos fideliter leuare debemus, videlicet oculos ad lucem contemplationis: linguam ad vocem orationis: manus ad virtutem operationis: mentem seu caput ad spem æternæ retributionis. De primo Psalmus: Ad [*Psal. 122. a*] te leuaui oculos meos, qui habitas in cælis. Non lupinos, non vulturinos, sed columbinos. Oculi tui co- [*Cant. 1. d*] lumbarum. Hos enim leuare debemus ad Dominum. Leuantes autem oculos, neminem viderunt nisi solum [*Mat. 17. b*] Iesum. Qui enim Iesum vult videre, non debet pulchras mulieres, vel viros, non mundi concupiscibilia videre, vel aspicere. Vnde Apostolus: Cum tribus [*Act. 9. b*] diebus haberet oculos clausos exterius, habebat apertos interius. Augustinus: Eo tempore quo cetera nõ videbat, Deum videbat. Si non leuas oculos ex amore, leues saltem ex timore. Sicut sponsa quando est cum adultero sæpe leuat oculos pro cauendo periculo, ne superueniens sponsus vtrumque feriat, vel comburat. Leua oculos tuos in directum, & vbi nunc pro- [*Ier. 3. a*] strata sis. Adulter enim iste est diabolus. Sponsus vero Dominus, qui peccatorem non continentem paratus est percutere. De secundo dicitur hic, de leprosis quòd steterunt a longe, & leuauerunt vocem. Si leprosi non audebant appropinquare ad Iesum, scilicet a longe clamabant, quo modo leprosi hodie in animabus audent appropinquare, & non solum appropinquare, immo etiam tangere corpus Christi: cum lepra animæ multo abominabilior sit lepra corporis? Leuanda est ergo vox in oratione: Leuauit omnis po- [*1. Reg. 30. a*] pulus, qui erat cum eo, vocem & planxerunt, donec deficerent in eis lacrymæ: hoc enim fecerunt viri, qui erãt cum Dauid, quando Achis fecit eum reuerti, quia non placebat satrapis, & quia inuenerunt Sicelech ciuitatem suam captam, & destructam ab inimicis, & fleuerunt, & voluerunt Dauid lapidare: quia vxores, & filios duxerant inimici captiuos. Sicelech interpretatur defecatio vocis. Ciuitas vero Sicelech animam tuam, vel corpus tuum significare potest, quæ vocem orationis defæcatam, & puram ab affectibus vitiorum edere debet contra illud: Populus hic labijs meis ho- [*Mat. 15. a*] norat: cor autem eorum longe est a me. Hæc autem succenditur igne. Vxor autem est cõuersatio tua: bona vita, vxor bona: mala vita vxor mala: filij tui opera tua. Iussit eum Dominus venundari, & vxorem [*Mat. 18. d*] eius, & filios. Hi etenim venundantur, quando diabolo relinquuntur: venundantur, quando pro culpa, æterna tormenta redduntur. Pro his ergo, dum per diabolica tormenta accenduntur, leuanda est vox orationis cum lacrymis contritionis. Leuanda est autem vox cordis plusquam oris. Vnde Gregorius: Preces valentiores apud sanctissimas aures Dei faciunt non nostra verba, sed desideria. De tertio Psalmus: In no- [*Psal. 62. c*] mine tuo leuabo manus meas. Sed ad quid? Et certe ad subueniendum proximis: ad implendum mandatum charitatis. Psalmus: Leuaui manus meas ad mã- [*Psal. 118. f*] data tua, quæ dilexi. Leuandæ autem sunt manus in nomine Domini, non in nomine diaboli, sicut persecutores, raptores, luxuriosi, & auari, & alij peruersi sæpe illicite leuant manus. Noli miser leuare manus ad mala, vt in conspectu angelorum leuare possis manus ad cælum. Vnde Bernardus: Credimus angelos sanctos astare orantibus: offerre Deo preces hominũ, si sine ira, & deceptione leuare manus prospexerint. Leuare ergo vocem parũ prodest, nisi manus ad bonũ operandum leuentur. Vnde: Cumq. leuaret Moyses [*Exod. 17. c*] manus, vincebat Israel. Si autem paululum remisisset, superabat Amalech: in quo significatur, quòd victoria cõtra hostes animæ obtinetur, si cum voce orationis manus bonæ operationis leuentur. De quarto: [*Luc. 21. f*] Leuate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra: Caput mentis leuatur pro spe æternæ retributionis. Quicumque enim sunt bonæ vitæ, & cõscientiæ, bene possunt leuare caput ad Deum maximè propter

propter tria, de quibus Bernardus sic ait: Tria considero, in quibus tota spes nostra consistit: Charitatem adorationis, veritatem promissionis, & potestatem redditionis. Sed quidam ita turpes sunt in capite: Omne caput languidum, & omne cor mærens, quòd præ confusione conscientiæ non possunt capita leuare per sanctam fiduciam: leuant tamen per superbiam: Si ascenderit in cælum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur. Vt autem boni caput leuent per spem, inclinant primo per humilitatem sicut Christus qui pro nobis inclinato capite tradidit spiritum.

Isa. 1. b
Iob 20. a
Ioan. 19. e

SERMO III.

Nonne decem mundati sunt, & cetera. Sicut decem leprosi significat decem mandatorum transgressores: ita decem mundati significant eos, qui per Christum ad obseruantiam decem mandatorum sunt conuersi. Considerandum ergo, quòd decem mandatorum obseruatores a lepra culpæ mundantur, a pœna gehennæ liberantur, pecunia gratiæ ditantur, vita gloriæ non priuantur. De primo dicitur hic: *Nonne decem mundati sunt*, a lepra vitiorum, qui scilicet vere conuersi fuerunt ad obseruantiam decem mandatorum. Multum abhorret homo lepra corporis. O quanto magis abhorrenda est lepra animæ: propter illam enim ab hominibus temporaliter, propter istam autem ab angelis, & sanctis omnibus æternaliter eijcietur: Eijcient de castris omnem leprosum, *et cet.* Bernardus: Qui sputas quantus luctus erit, quis mœror, quæ tristitia quando separabuntur mali a consortio bonorum ad damnationem? quando traditi in potestatem dæmonum ibunt cum ipsis in ignem æternum, ibi numquam miseri lucem numquam requiem adepturi. Sed per millia millium annorum, igne cruciandi, nec vmquam inde liberandi. Sed Christus, vt leprosas animas mundaret, ipse tamquam leprosus passus est se contemni: Nos reputauimus eum, quasi leprosum. Mundatur autem anima leprosa, vel in aqua baptismi, sicut significatur in Naaman: Vel in via pœnitentiæ. Vnde de decem leprosis hic dicitur: qui dum irent mundati sunt. Quo modo eundum sit in via pœnitentiæ dicitur. Psalmus: Euntes ibant, & flebant, *et cetera.* De secundo: Non delebo propter decem. Nota ista quo modo Dominus propter quinquaginta, vel quadraginta, vel viginti, vel propter decem pepercisset Sodomis, quos igne & sulphure deleuit, in quo damnatio æterna significatur. Psalmus: Ignis sulphur, & spiritus procellarum, *et cet.* Hanc non solum obseruatores decem mandatorum euadunt, sed etiam eorum meritis damnatio reproborum differtur, sicut patet ex promissis: Considerate, & quærite in plateis Ierusalem, an inuenietis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, & propitius ero eis. Sed ad quid differtur? Augustinus: Omnis malus, aut ideo viuit, vt corrigatur, aut vt per eum bonus exerceatur. Sed nota quòd infra decem non descendit, quia sine decem mandatis nullus iustus esse potest, nullus damnationem euadit. Licet autem per iustos damnatio impiorum possit differri, non tamen per iustos potest auferri, si non corrigantur: Si fuerit Noe, & Daniel, & Iob in medio eius filium, & filiam non liberabunt: sed ipsi in iustitia sua liberabuntur. De tertio: Vocatis decem seruis suis dedit eis decem mnas, *et cet.* Homo nobilis est Christus, qui decem seruis suis, idest decem mandatorum obseruatoribus pecuniam, idest bona sua tradidit. Committit ergo ad augenda lucra meritorum: In vijs iustitiæ ambulo, vt ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam. Sed valde timendum est, quòd seruus damnatur, qui pecuniam, siue materialem, siue spiritualem scientiæ, vel cuiuslibet gratiæ non legitur turpiter, sicut filius prodigus, expendisse: sed tantum lucra bona, & operum augmentum neglexisse. Propter hoc ait Augustinus: Nulla nos a spirituali opere cura terrena impediat, ne si in terra talentum abscondatur, Dominus ad iracundiam prouocetur. Vnde & Dominus bene dicitur maledixisse ficum, quia non habuit fructum. Quod ergo erit de facientibus pessimos fructus? De quarto: Decem viri dixerunt ad Ismaelem: Noli occidere nos, quia habemus thesaurum in agro, frumenti, vini, & olei, & hordei, & mellis, & non interfecit eos. Thesaurus iste virtutes significat, quæ in agro cordis esse debent: Simile est regnum cælorum thesauro abscondito, *et cet.* Frumentum, quod est granum omnium nobilissimum, significat charitatem, quæ nobilior est ceteris virtutibus. Hordeum autem vitæ austeritatem: Oleum misericordiæ pietatem. Mel deuotionis dulcedinem significat. Ismael vir auditus interpretatur, & significat diabolum, qui libenter audit periuria, traditiones, mundana, & omne malum: Omnes inimici mei audierũt malum meum: lætati sunt, quoniam tu fecisti, *et cetera.* Vel etiam significat Christum, cuius auditum nihil fugere potest: Auris zeli audit omnia. Interlinearis: Auris Dei zelantis per amorem, quem habet ad animam. Diabolus ergo, vel Christus vita æterna illos non priuant, qui spirituales thesauros in agro cordis habent.

Luc. 17. d
Num. 5. a
Isa. 53. a
4. Reg. 5. g
Psal. 125. a
Gen. 18. d
Psal. 10. b
Ier. 5. a
Ezec. 14. f
Luc. 19. b
Prou. 8. c
Luc. 15. d
Mat. 21. c
Ier. 41. b
Mat. 13. f
Thren. 1. g
Sap. 1. e

SERMO IV.

Steterunt a longe, & leuauerunt vocem dicentes: Iesu præceptor miserere nostri. Quia solent reges, & iudices petitiones indiscrete formatas refellere, nec affectum mancipare: hinc est quòd isti leprosi gerentes typum pœnitentium, ne reprehensibiles inuenirentur coram maiestate magni regis Iesu Christi: ostenduntur in verbo proposito discrete, & prudenter suas petitiones porrexisse. Nam primo in verbo proposito ostenduntur religiosissimi, quantum ad gestum circumspectionis: quia perfusum timore humilitatis. Secundo ostenduntur deuotissimi, quantum ad præconium laudationis: quia inuocabant principium humanæ saluationis. Tertio ostenduntur prudentissimi, quantum ad intentum petitionis: quia versabantur contra defectum propriæ infectionis. Primo namque habuerũt religiosum gestum circumspectionis: quia perfusum timore humiliationis per distantiam positionis. Non enim accesserunt tamquam superbi præsumptuose, sed tamquam humiles reuerenter: *Steterunt a longe.* Secundo habuerunt deuotum præconium laudationis: quia inuocabant principium humanæ saluationis cum vehementia clamoris. Vnde *eleuauerunt vocem*, cum desiderio proferentes, dicentes: *Iesu* quod interpretatur salus. Tertio habuerunt discretum intentum petitionis: quia versabantur contra defectum propriæ infectionis, sine verecundia propalationis. Et ob hoc subiunxerunt: *miserere nostri*, scilicet quia sumus infecti morbo lepræ. Non enim verecundati sunt suum defectum propalare.

Dicit ergo: *Steterunt a longe*: vbi commendantur, quantum ad religiosum gestum circumspectionis, qui Primo stat humiliter ad deplorandum commissa peccata. Secundo stat viriliter ad superandum diabolica tentamenta. Tertio stat perseueranter ad obtinenda æterna præmia.

Primo illa anima pœnitens habet religiosum gestũ circumspectionis, quæ stat humiliter ad deplorandũ sua peccata. Vnde: Publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad cælum leuare: sed percutiebat pectus suum dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Vnde Glossa: A longe stat sicut humilis non audet appropinquare, vt Deus ad ipsum appropinquet: non aspicit, vt aspiciatur: premit conscientiam, sed spem eleuat:

Luc. 17. a
Luc. 18. e
Ibidem. e

uat, percutit pectus de seipso: pœnitentias exigit, vt Deus parcat, confitetur vt Deus ignoscat, ignorat Deus quod ille agnoscit. Intellexerat enim ille publicanus illud quod dicitur: Fili accedens ad seruitutẽ Dei, sta in iustitia, & in timore. Hoc modo stabat Maria Magdalena, secundum quòd dicitur: Stans retro secus pedes eius lacrymis cœpit rigare pedes, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Moraliter autem ista sex, quæ dicuntur de ista peccatrice, debent esse in quolibet peccante, scilicet pudor erubescentiæ: quod notatur, cum dicit: Stans retro. Timor reuerentiæ ibi, secus pedes. Dolor pœnitentiæ, ibi: & lacrymis cœpit rigare: Amor pudicitiæ ibi: capillis capitis sui tergebat. Ardor beneuolentiæ ibi: & osculabatur. Et dulcor deuotionis internæ ibi: & vnguento vngebat. Secundo illa anima habet religiosum gestum, quæ stat viriliter ad superanda diabolica tentamenta. Vnde: Induite vos armaturã Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Et sequitur: State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induite loricam iustitiæ. Ista armatura, qua debemus indui ad hoc, vt possimus superare diabolica tentamenta est memoria passionis Christi, quæ si ad memoriam affectuose reducatur, omnes dæmones cum tremore effugantur, secundum quòd experientia me docuit pluries. Nam semel cum diabolus fortiter me stringens in gutture vellet strangulare, iam non valens præ nimia strictione gutturis clamare, vt fratrum adiutorium imprecarer, incipiebam cum ingẽti dolore spiritum exalare, statimq. habita Dominicæ passionis memoria, incœpi ex compassione Dominicæ passionis singultum geminare: & magna suspiria loco vocis submittens cordis medullis emittere: quo finito virtute Dominicæ passionis, ego seruus crucis, qui præsens sermonum opusculum ad laudem nominis Christi, & sanctæ crucis honorem compegi: tam crudeli nece profiteor me esse liberatum, scio quòd postea ex reuelatione didici, quòd exigentibus meis peccatis: quamquam de peccato mortali mihi conscius non essem, hoc mihi euenire, diuina iustitia permittebat: sed quia nullus potest istam armaturam induere, nisi carnis luxuriam, per carnis continentiam coarctet: ideo sequitur in prædicta auctoritate præcincti lumbos in charitate per refrenationem carnalium desideriorum. Et quia minus est mala non agere, nisi quisque studeat bonis operibus insudare. Ideo adiungit: induite loricam iustitiæ, per impletionem diuinorum præceptorum. Vnde talis, qui est præcinctus lumbis suis per castitatem, indutus lorica iustitiæ per bonam operationem, & armatus memoria Dominicæ passionis per continuam meditationem: redditur diabolo, & eius satellitibus terribilis, vt castrorum acies ordinata. Tertio illa anima habet religiosum gestum, quæ stat perseueranter ad obtinendum æterna præmia. Vnde: Abierunt iterum discipuli ad semetipsos: Maria autem stabat ad monumentum foris plorans: Ecce quòd discipulis recedentibus, Maria Christi amoris igne succensa ad monumentum perseuerabat: quia desideria dilatione nõ deficiebant, sed potius Maria sui cordis desiderijs acquiescebat: & ideo ratione suæ perseuerantiæ meruit primo videre gloriam Christi resurgentis, vt posteris per hoc daretur intelligi, quòd nullus potest esse particeps gloriæ, nisi perseueret ad monumentum pœnitentiæ, vsque ad vltimum finem vitæ suæ.

Eccls. 2. a — *Luc. 7. f* — *Ephes. 6. b* — Memoria passionis Christi armatura ad omnia diabolica tentamẽta superanda. *Nota quod S. Bon. recẽset sibi accidisse.* — *Cant. 6. b* — *Ioan. 20. b*

Secundo in verbo proposito commẽdantur leprosi, quantum ad deuotum præconium laudationis, inuocando principium humanæ saluationis quod est Christus Iesus. Vnde *leuauerunt vocem suam, dicentes: Iesu præceptor*. Et bene ille, qui salus interpretatur, dignus est laudis præconio. Nam per ipsum tria nobis donantur, in quibus perfecta salus humani generis consistit. Et primum est remissio omnium peccatorum, quantum ad dona veniæ. Secundum est infusio carismatum diuinorum, quantum ad dona gratiæ. Tertium est consummatio mentalium desideriorũ, quantum ad dona gloriæ. Primo Iesus dignus est laudatoriæ inuocationis præconio: quia per ipsum tribuitur pœnitentibus remissio omnium peccatorum. Vnde: Pœnitentiam agite, baptizetur vnusquisque in nomine Iesu in remissionem peccatorum. De hoc similiter dicit Apostolus Paulus: Fidelis sermo & omni acceptione dignus: quia Iesus Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Vnde talis sermo est dignus omni laude, & acceptione, cum Filius Dei mira sua benignitate dignatus est venire in hunc mundũ per carnis assumptionem, vt ouem perditam morte propria de ore dæmonum liberaret, & eius vulnera pigmento proprij corporis, & sanguinis liniret, vel sanaret. Secundo Iesus dignus est laude, & præconio: quia per ipsum tribuitur proficientibus infusio carismatum diuinorum. Vnde: De plenitudine eius omnes nos accepimus gratiam pro gratia: quia lex per Moysem data est, gratia autem, & veritas per Iesum Christum facta est: quia diuinitas fuit in Christo homine, ex quo conceptus est impleuit illum nullis præcedentibus meritis omni plenitudine gratiæ secundũ glossam. Ideo de eius plenitudine redundantiam, ab ipso capite nos eius membra accepimus. Nam omnis dulcedo gratiæ est per Iesum. Et propter hoc Ecclesia omnes orationes terminat: Per Dominum nostrum Iesum Christum. Et pro gratia, quæ gratis, & sine merito datur gratia meriti cum in illa proficimus. Vnde Glossa: gratia simpliciter, quæ non est ex meritis in inceptione boni datur: sed postea cum per illam operamur, & in bonum crescimus, tuncq. datur gratia pro gratia priori: quia lex, idest salutis prænunciatio, & præfiguratio, siue promissio: per Moysem seruum data est: gratia & veritas, idest salutis adimpletio, per IesumChristũ facta est. Tertio Iesus est dignus præconio laudationis, quia per ipsum tribuitur perseuerãtibus consummatio mentaliũ desideriorum. Vnde: Saluatorem expectamus Dominum Iesum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, & hoc erit per manifestationem gloriæ Christi, in cuius assimilatione, & beatificatione omnia desideria nostra complebuntur. In nullo enim alio possunt quietari, & quiescere humilia desideria nisi in Christo Iesu. Nam si ab ipso declinauerunt: non plena immo vacua erunt. O Deus quanta auiditate appetendus est Iesus, vnica salus humana, totum bonum Christianorum, plenum gaudium bonorum: in quo corporaliter habitat plenitudo deificæ voluptatis: in quo anima absorpta proficit, omnia eius desideria consummantur.

Act. 2. f — *1. Tim. 1. c* — *Ioan. 1. b* — *Phil. 3. d*

Tertio in verbo proposito commendantur illi leprosi, quantum ad discretum meritum petitionis: quia versabatur contra subiectum propriæ infectionis, cum subinfert: *Miserere nostri*: Habebant enim triplicem defectum, ratione cuius interior, & exterior homo grauabatur: Nam primo habebant calamitatem corporalis miseriæ. Secundo habebant cæcitatem intellectualis ignorantiæ. Tertio habebant iniquitatem affectualis malitiæ. Ab isto enim triplici defectu discrete petebant liberari, cum dicebant: *Miserere nostri*. Primo inquam: *Miserere nostri*: releuando defectum corporalis miseriæ per collationem exterioris sanctitatis. Secundo: *Miserere nostri*: releuando defectum intellectualis ignorantiæ per illustrationem, infallibilis veritatis. Tertio: *Miserere nostri*: releuãdo defectum affectualis miseriæ per donationem interioris sanitatis. Primo: *Miserere nostri*: releuando defectum corporalis miseriæ, collatione exterioris sanitatis. Hunc effectum in se petebat Iob releuari ab amicis, cum dolore eis calamitatem inflictam exponendo, secundum quòd dicitur: Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei: quia manus Domini tetigit me. Dicit enim bis: Miseremini, miseremini,

Iob. 19. c

seremini, vt ostendat quòd misericordia debet esse in affectu interius, & in effectu exterius. Sed vbi deficiunt omnes amici mei humani, nō deficit verus amicus Christus, secundum quòd patet in parabola vlcerati: Samaritanus autem iter faciens misericordia motus, & appropians alligauit vulnera eius, qui custos interpretatur, qui tamquam verus medicus conseruat, & custodit animas, & corpora in perfecta sanitate: iter faciens visitando post condescensionem maiestatis misericordia motus est: miserando per affectum pietatis, & vulnera eius sanando: per virtutem diuinitatis. Ipse enim est medicus totius experientiæ, qui sanat omnem languorem, sine vnguento, sine ferro, sine quocumque terreno medicamento: sed tantum solo verbo, & suæ voluntatis nutu, & beneplacito. Secundo: *Miserere nostri*, releuando defectum intellectualis ignorantiæ illustratione infallibilis veritatis. Vnde: Cæcus multo magis clamabat: miserere mei: stans autem Iesus iussit eū adduci ad se. Sicut enim iste cęcus non dimittebat propter turbæ tumultum, & increpationes, quin multo magis clamaret, vt lumen corporale mereretur accipere: sic qui vult a Iesu illuminari spiritualiter, cum tumultus carnaliū vitiorum dissipet cogitationes hominum, & perturbet voces orationis, ne instet, atque ita illuminari non possit, iam sentiens grauari phantasmate priorū vitiorum, & vocē suæ orationis impediri, ardentius clamet: quia dum vehementius insistit orationi, ducitur ad Iesum stantē, & recipit lumen, eo quòd Deus in corde firmo figitur, & sic lux amissa recuperatur, secundū quòd dicit Glossa. Ad hoc similiter pertinet quod dicitur: Miserere nostri Deus: & respice nos, & ostende nobis lucem miserationum tuarum, vt ipsa nos dirigat, ne in via morum præcipitio ruamur: adducat per cognitionem, & amorem ad montem sanctum tuum Iesum Christum. Tertio: *Miserere nostri*, releuando defectum affectualis malitiæ decoratione interioris sanctitatis. Vnde: Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum: quia nullus potest sperare veniam peccatorum, nisi prius dimittat retrahens peccatum, vt possit toto corde redire ad Dominum. Ideo primo hortatur ad desertionem impedimenti retrahentis, cum dicit: Derelinquat impius viam suam, idest peccatum operationis, & vir iniquus cogitationes suas, idest peccatum cordis. Vnde homo non tantum debet relinquere peccatum in opere: sed in corde euitare immundas cogitationes, & inordinatas affectiones, ne eis sentiat, eo quòd peruersæ cogitationes separant a Deo. Post desertionem impedimenti retrahentis, inducit ad reprehensionem complementi expedientis, cum subdit: & reuertatur ad Dominum, cum timore, & ad Deum nostrum cum amore. Postremo exprimit dulcedinem bonitatis omnem iniquitatem relaxantis, cum subinfert, & miserebitur eius, per condonationem omnium delictorum: quoniam multus est ad ignoscendum, eo quòd tanta est offensa, quæ relaxatur, quantus est ipse qui offenditur. Rogemus.

Luc. 10. e — Luc. 18. f — Eccli. 36. a — Isa. 55. b

DOMINICA XIIII. POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Nemo potest duobus Dominis seruire. Quattuor sunt necessaria ad salutem, quæ tamen nemo potest habere nisi eo modo, quo scriptum est: Nemo potest Deum cognoscere credendo, nisi per reuelationem. Nemo potest ad Deum venire pœnitendo, nisi per attractionem. Nemo potest Deo seruire bene viuendo, nisi per temporalium repudiationem. Nemo potest ad Deum ascendere euolando, nisi per vnionem, vt videbitur. De primo: Nemo nouit filium, nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi filius, & cui voluerit reuelare: sicut nemo vidit solem, nisi per lumen, & ipsum lumen nemo vidit, nisi per ipsum lumen, sicu nemo noscit patrem, nisi per filium, qui est lumen reuelans: Lumen ad reuelationem gentium. Hoc lumen ille Simeon non solum vidit, sed etiam in manibus accepit. Radius enim luminis huius per ventum tentationis cito in nobis extinguitur, nisi manibus bonorum operum circumfoueatur: In manibus abscondit lucem, & præcipit ei, vt rursus adueniat. Sicut autem sol per lumen suum omnibus æqualiter adest, non tamen æqualiter reuelat clausis, & apertis, lippis & claris oculis: sic se habet reuelatio luminis æterni ad visum fidei. Augustinus: Deus omnibus æqualiter adest, ille autem plus habet loci, qui plus attulerit non argenti, sed fidei. De secundo: Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum. Nemo potest venire, *et cetera*. Sæpe nemo permittitur a dæmoniacis, & peruersis hominibus alios a bono retrahentibus: Occurrerunt ei duo habentes dæmonia, idest crudeles nimis, ita vt nemo possit transire per illam viam, scilicet pœnitentiæ, in qua venit filius prodigus, filius famelicus ad patrem gratiarum abundantem. Augustinus: Pauper veni ad diuitem, miser ad misericordem, ne redeam vacuus, & contemptus, & nunc antequam comedam suspiro, da vel suspiria, vt comedam. Vt autem homo veniat ad eū oportet ipsum trahi per funem gratiæ. De hoc require supra in sermone. Nemo potest venire ad me, & etiam feria 4. post Pentec. sermo. 1. in membro 4. Sed certe si non traheris a Deo in cælum, traheris a diabolo in infernum: Cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cæli. De tertio dicitur hic: *Nemo potest duobus dominis seruire.* O quàm dissimiles sunt isti duo domini, Deus, & diabolus. Primus enim est suauissimus. Psalmus: Suauis Dominus vniuersis. Secundus autem crudelissimus: Tradam Ægyptum in manus dominorum crudelium. Alter enim remunerat seruos suos cum corona, alter cum gehenna. Istis ergo dominis nemo potest simul seruire, sicut nemo potest flere, & ridere, vigilare & dormire, ascendere & descendere. Deo seruitur flendo per pœnitentiam, diabolo ridendo per lasciuiam: Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Si quis enim compungitur, hunc fletum quærit, hunc risum fugit. Ioannes Chrysostomus: Sola enim compunctio, quæ facit ipsam animam horrescere purpuram, desiderare silentium, amare lacrymas, fugere risum. Item Deo seruitur vigilando in custodia contra diabolum: diabolo autem seruitur dormiendo in negligentia contra Deum: Non dormiamus, sicut & ceteri, sed vigilemus & sobrij simus. Item Deo seruitur ascendendo de virtute in virtutem, vsque in cælum: diabolo autem descendendo de vitio in vitium, vsque ad infernum. Psalmus: Ascendunt montes, & descendunt campi. Et illi,

Mat. 6. d — Ioan. 1. a — Mat. 11. d — Luc. 2. e — Iob 36. d — Ioan. 6. e — Mat. 8. d — Pag. 152. — Apoc. 12. b — Psal. 144. b — Isa. 19. a — Ioan. 16. e — 1. Thes. 5. b — Psal. 103. a

Et illi quidem ascendunt vsque ad cælos: isti autem descendunt vsque ad abyssos. Cum ergo nemo possit duobus dominis seruire, repudiamus alterum, scilicet diabolum, vt soli Deo seruiamus: [1. Reg. 7. a] Præparate corda vestra, vt seruite illi soli. De quarto: [Ioan. 3. b] Nemo ascendit in cælũ, nisi qui descendit de cælo, &c. O Domine quid erit de nobis miseris? Vbi est ergo Petrus? vbi Ioannes? beata vbi Maria? Sed nullus desperet: si enim dicitur, nullus ascendit palatium nisi rex: ex hoc non sequitur quòd manus, & pes regis non habeat ascendere. Sic certe cum Christo ascendunt, qui per fidẽ, & amorem Christo tamquam membra capiti vniuntur. Glossa: Renati spiritualiter ascendunt in cælum, sed non nisi sint membra cohærentia Christo. Item si dicitur, rex solus ascendit, & ex hoc non sequitur, quòd vestis qua indutus est non ascendit. Ecclesia est vestis Christi, quæ in monte cælesti est cum eo transfiguranda per gloriam. [Luc. 9. d] Vestitus eius albus, & refulgens.

SERMO II.

[Mat. 6. d] *Scit enim pater vester: quia omnibus his indigetis.* Pater vester Deus propter paternam procreationem, propter paternã dilectionem, propter paternam procurationem, propter paternam hereditatis collationem. De primo: [Deut. 32. a] Nõne ipse est pater tuus, qui possedit, & fecit, & creauit te? fecit corpus, creauit animam, possidet totum. Bernardus: Naturaliter amat, *et cet.* Require in sermone: *Diliges, et cet.* Augustinus: Amandus est generator, sed præponendus est Creator. Non solum autem pater noster est nos creando, sed etiam recreando. Vis autem scire si pater tuus sit Deus? audi quod dicitur: [Ioan. 5. a] Omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum, id est auaritiam, luxuriam, superbiam, inuidiam, infidelitatem, *& cet.* Vnde bene dicitur: [1. Ioan. 2. b] Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo: quia omne quod in mundo est, *et cet.* Qui ergo talia diligunt non est pater eorum Deus, sed diabolus: [Ioan. 8. f] Vos ex patre diabolo estis, *&c.* & huius patris hereditatem, id est ignem æternum possidebunt. De secundo: [Luc. 15. e] Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater illius, & misericordia motus accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum. Filius iste, qui consumpsit bona patris sui luxuriando, & tamen in tanta dilectione receptus a patre, peccatorem significat. Bona patris, quæ consumpsit in luxurijs, sunt vires sensus, sanitas, tempus conditum, & huiusmodi. Quanta huius patris dilectio apparet, quando peccator iam nec vires, nec sanitatem, nec tempus habet: quia vitam suam in peccatis consumpsit: tamen si ad patrem per veram contritionem reuertitur, pater misericordia mouetur. [Psal. 102. c] Psalmus: Quo modo miseretur pater filiorum, *&c.* sed in osculo reconciliationis eum recipit. Patent ista [Luc. 23. f] in latrone sero conuerso. Vnde etiam tamquam ad osculum caput in cruce inclinauit. [Ioan. 19. f] Inclinato capite tradidit spiritum. De tertio dicitur hic: *Scit enim pater vester: quia his omnibus indigetis.* Ne autem in necessitatibus temporalibus de procuratione huius patris diffidamus, instruxit nos de victu, exemplo volucrum, de vestitu, exemplo liliorum: in quibus credentium auaritia reprehenditur. Adhuc enim viuit qui Iudæos quadraginta annis in deserto, nec serentes, nec metentes pauit, & eisdem quadraginta annis non [Deut. 29 a] sunt attrita vestimenta eorum: sicut dicitur. Quid ergo timent Christiani quando ita liberaliter procurauit Iudæi? Non solum autem corporibus, sed etiam animabus prouidet etiam pater iste ad salutem. [Luc. 11. b] Si ergo vos cum sitis mali, *et cet. vsque*, petentibus se. Bernardus: Deum meum timeo vitæ meæ nõ solum gratuitum largitorem, largissimum administratorem, piũ consolatorem, solicitum gubernatorem, sed insuper etiam copiosissimum Redemptorem, æternum conseruatorem, ditatorem, glorificatorem. O Christiane, quare es auarus? qui tibi dat seipsum, quo modo nõ daret tibi cibum? qui tibi dat Spiritum sanctum, quo modo non dare potest victum? Qui ergo dat tibi fidẽ & virtutes, quo modo non daret tibi vestes? dic ergo fideliter: [Mat. 6. b] Pater noster, *et cet.* Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Reprehenditur ergo Christianorum solicitudo auaritiæ, non prouidentiæ. Qui enim Heliã per coruum cibauit, & Agnem celeriter vestiuit, potest & tibi prouidere. [3. Reg. 17. a] De quarto: [Luc. 12. d] Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum. Pusilli sunt homines, quorum est hereditas regni cælestis: quod bene significauit in filijs Isaiæ: quorum nullus vnctus in regem nisi ille de quo dictum: [1. Reg. 16. b] Adhuc reliquus est paruulus, & pascit oues. Non enim grandibus per elationem, & inflationem, sed humilibus per humilitatem regnum cælorũ dabitur. Vnde bene de Saule dicit Dominus: [1. Reg. 15. d] Nonne cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? vnxitq. te Dominus in regem? Augustinus: Esto paruulus, *et cet.* Require in sermone, *Nemo potest* venire, *et cet.* Sermone primo in secundo membro. [Pag. 132.]

SERMO III.

[Mat. 6. d] *Quærite ergo primum regnum Dei.* Legitur: [Isa. 21. e] Si quæritis, quærite: conuertimini & videte. Sicut ergo ægrotus medicinam, vel medicum, auarus thesaurum, dilecta sponsum, heres regnum: sic & vos quærite medicinam pœnitentiæ: thesaurum gratiæ, sponsum Ecclesiæ, regnũ gloriæ. De primo: [Amos 5. a] Quærite me, & viuetis, non corpore, tantum sicut viuunt boni, & mali, sed etiam anima. Psalmista: [Psal. 68. a] Quærite Dominum, & viuet anima vestra, *&c.* Ac si diceretur ægrotis: Quærite medicum, scilicet Christum. [Mat. 9. b] Non est opus valentibus medicus, huius medici medicina est pœnitentia, hanc imprudentes propter amaritudinem heu abhorrent volentes potius esse leprosi, quàm sumere amara. Contra quos dicitur: [Eccli. 38. a] Altissimus de terra creauit medicinam, & vir prudens non abhorrebit eam. Quærit tamen quandoque medicum spiritualiter leprosus, cum iam per infamiã incipit inter homines quasi in facie esse ignominiosus. Psalmus: [Psal. 82. d] Implebit facies eorum, *et cet.* Dominus quoque hominem vulnerat, & percutit affligendo, vt medicum quærat pœnitendo. Psalmus: [Psal. 77. d] Cum occideret eos, quærebant eum, *et cet.* Sicut autem stultus esset, qui asino suo, & non sibi ægrotanti quæreret medicum, sic stultus est, qui medicum corporis quærit, medicum autem animæ negligit, sicut Asa, vt dicitur: [2. Par. 16. d] Nec in infirmitate quæsiuit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est. De secundo: [Prou. 2. a] Si quæsieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam: tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies: quia Dominus dat sapientiam: & ex ore eius prudentia, & scientia. Studiose ergo in terra proprij cordis fode, quære, si de facili thesaurum virtutum vis inuenire. Gregorius: De facili thesaurum in se inuenit, qui molem cogitationis terrenæ a se repellit. Pensa quantis die noctuq. curis, & studijs, & cogitationibus quærant thesaurum negotiatores per terram, & per mare, in periculo corporum, & rerum quærunt denarium. Sic igitur instantius quæritur, quod instantius diligitur. Augustinus: Plus diligit modica charitas verbum Dei, quàm cupiditas millia auri, & argenti. O quàm negotiator quærit merces pro vili pretio? Quid autem speciosius gẽmis virtutum? & quid vilius stercore temporalium? [Mat. 13. f] Simile est regnum cælorum homini negociatori, *&c.* id est virtutes. Inuenta vna pretiosa Margarita, id est charitate, dedit omnia temporalia. [Cant. 8. e] Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eã. De tertio: [Cant. 5. d] Quo abijt dilectus tuus o pul-

pulcherrima mulierum, quo declinauit dilectus tuus, & quæramus eum. Pulchra fuit in corporis virginitate, pulchrior in animæ puritate, pulcherrima in prolis fecunditate. O quanta est sponsi, id est Christi pulchritudo, qui tam ex pulcherrima matre natus est secundum humanitatem: ex pulcherrimo patre secundum diuinitatem? Sed sponsus iste pulcherrimus propter nos apparuit, quasi turpissimus: Morte turpissima condemnemus eum. *Sap. 2. d* Sic enim eius turpitudo facta est per sanguinem suum nostra pulchritudo. Augustinus: Absens est, qui nos sanguine suo redemit: sponsus ille, quo nihil est pulchrius, qui quasi fœdus apparuit inter manus persequentium. Quære ergo o anima Christiana absentem non solum tanquam sponsum pulcherrimum, sed etiam iucundissimum. Psalmista: Exultent, & lætentur omnes. *Psal. 69. a* Item tamquam ditissimum per quem semper abundabis bonis gratiarum. Psalmista: Inquirentes autem Dominum non deficient omni bono. *Psal. 33. b* Item tamquam optimum. Quærite bonum. *Amos. 5. d* Glossa: Christum, qui dicit: *Ego sum pastor bonus*. *Ioan. 10. b* Item potentissimum: Si fortitudo quæritur, robustissimus est. *Iob. 9. c* De quarto dicitur hic: *Primum quærite regnum Dei*. Si aliquis expulsus esset de regno patris sui, o quantis bellis, & consilijs quæreret reuersionem in regnum! Et certe omnes in Adam expulsi sumus. Psalmista: Expulsi sunt, neque potuerũt stare. *Psal. 35. c* Magnis ergo consilijs, & bellis contra diabolũ, carnem, & mundum, corona regni quærenda est! Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. *2. Tim. 2. a* Sed certe quærendo Deum, quæris hereditatem huius regni, & omnia bona prædicta. Augustinus: Patrem quæramus propter hereditatem, tu es Deus meus. Primum ergo quærite, &c. Sed heu qui primum modo nolunt quærere regnum Dei, primi quærentur in regnum diaboli: Colligite primum zizania. *Mat. 13. d*

SERMO IV.

Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius. *Mat. 6. d* Quia comparatione supernorum vilescunt omnino omnia quæ habētur in terris: ideo *Greg. hom. 17. in Euã.* Dominus noster tamquam verus, & bonus magister docet discipulos suos rebus omnibus: regnũ Dei summum bonum: præponere in quęrendo cum dicit in verbo proposito: *Primum quærite regnum Dei*, & cetera. In quo quidem verbo, miro modo ordinate procedit. Nam Primo hortatur ad diligentiam debitæ inquisitionis. Secundo exprimit magnificentiã supernæ habitationis. Tertio introducit ad efficaciam virtuosæ operationis. Ratione primi: rationalis disponitur ad cognitionem veri. Ratione secundi concupiscibilis: allicitur ad dilectionem boni. Ratione tertij irascibilis, roboratur & regitur ad aggressionem ardui.

Primo igitur in verbo proposito dirigit intellectiuã per studium ordinatæ inquisitionis, cum dicit: *Primum quærite*, scilicet diligenter per fidem: quia sine luce fidei impossibile est aliquid dirigi ad debite inquirendum. Secundo allicit affectiuam per præeminentiam regiæ coronationis, cum subdit: *regnum Dei*. cuius obtentu terreni homines tanti nominis excellẽtia extolluntur: vt reges regni cælorum nominentur. Tertio stabilit effectiuam per exercitiũ virtuosæ operationis, cum subinfert: *& iustitiam eius*. Glossa: Iustitia regni est, omnia, quæ docuit Christus, seruare.

Dicit ergo: *Quærite*. Vbi primo incitat ad diligentiam ordinatæ inquisitionis. Ille debita diligentia inquirit, quando quærit toto conatu, scilicet interiori, & exteriori, secundum triplicem virtutem theologicam. Et Primo cum soliditate cogitatus, in contẽplationibus veris. Secundo cum auiditate appetitus, in delectationibus puris. Tertio cum strenuitate effectus, in conuersationibus sanctis. Prima inquisitio est potentiæ cognitiuæ per fidem. Secunda potentiæ affectiuæ, per charitatem. Tertia potentiæ operatiuæ, per spem. Primo *quærite* cum soliditate cogitatus in contemplationibus veris. Vnde: In simplicitate cordis quærite illum quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum, apparet autem eis, qui fidem habent in illum. *Sap. 1. a* Quærite illum scilicet Deum in vestigatione continuæ meditationis. In simplicitate cordis per puritatem ordinatæ affectionis elongando, & separando cor ab omnibus terrenis. Nam quot res cor diligit, tot sibi vnit, & componit, eo quòd amor siue humanus, siue diuinus, est vis vnitiua secundum beatũ Dionysium: quanto enim cor plura & diuersa diligit terrena, tanto compositius redditur: sed cum se elongat, & separat ab istis terrenis, vt vni, & simplici, cui totum cor sine defectione debetur, adhæreat, & vniatur per amorem, vt ex tali vnione simplici, & pura acquirat corporis simplicitatem, & puritatem. A talibus vero inuenitur si non tentant illum per curiositatem præsumptuosæ, & temerariæ inuestigationis. Nam præsumptuosus, & temerarius perscrutator maiestatis, qui quasi per tenebrositatem pedestrem ratiocinationum sic innititur, vt velit figere aspectum in splendoribus æternis præ phantastica tenebrositate opprimitur a gloria: apparet autem eis qui fidei adminiculo per excessus contemplationis altius supra seipsos eleuantes Deum perspicaciter contemplantur. Vnde Richardus: Contemplatio est libera mentis perspicacia in sapientiæ speculo suspensa cum admiratione. *Richard. li. 1. de contẽpla.* Secundo *quærite* cum auiditate appetitus in delectationibus puris. Vnde: Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens. *Colos. 3. a* Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram, potiora bona patris, quę sursum sunt vbi Christus est in dextera Dei sedens, id est inquantum illis potioribus bonis, & dulcioribus perpetuo fruitur. *Quærite* per desideria, & hæc eadem bona, & delectationes, quæ sursum sunt in dextera Dei, sapite, per eleuationem appetitus, & gustus cũ adhærentia amoris ad superna. Non quæ super terram per depressionem affectus ad ista fœda, & immunda. Nam istæ fœdæ, & delectationes terrenæ potius amaricant, quàm delectent. Nam vbi credit homo inuenire delectamẽtum experitur cruciamentum, eo quòd omnis delectatio in præsenti aspersa est amaritudine. Sed delectationes, quæ sunt in dextera Dei per fidem delectant, eo quòd coniungunt, & vniunt animã illi, ad cuius imaginem, & similitudinẽ facta est, ex cuius vnione amans transformatur in amatum dum illi per affectum coniungitur. *Gen. 1. d* Cum ergo secundum Hugonem, tanta vis amoris est vt talem te esse necesse sit, quale est id quod amas, & dum per affectum coniungeris in ipsius similitudine, ipsa quadam societate conformaris. *Hugo. li. 3. de arra. sp. sa.* Si anima conuertit se super fædum per amorem transformatur in fæditatem, si supra pulchrum in pulchritudinem: pulchrum ergo generat delectationem, ergo diuina sapientia generat pulchrum delectationis in eo, quod ei per amorem vnitur. Et de hoc intelligitur quod dicitur: Surgam, & circuibo ciuitatem: per vicos, & plateas quæram quem diligit anima mea: quæsiui illum, & non inueni: inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem. *Cant. 3. a* Num quem diligit anima mea vidistis: paulolum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam donec experiar delectationẽ, & dulcedinem eius deificæ voluptatis. Tertio, *quærite* cum strenuitate effectus in conuersationibus sanctis. Vnde: Si sapientiã inuocaueris, & inclinaueris cor tuum prudentiæ, si quæsieris eam, quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem, & scientiam Dei inuenies. *Prou. 2. a* Si sapientiam inuocaueris per sanctitatem vitæ, nulla melior inuocatio sapientiæ, quàm præparatio habitaculi per sanctitatem. Si inclinaueris cor tuũ prudentiæ per rigorem disciplinæ. Si quæsieris eam quasi pecuniam cum auiditate concupiscẽtiæ, & quasi thesau-

thesauros effoderis illam per solicitudinem diligentiæ. Nam sicut qui thesauros fodit terram trahit, & foueam in altum facit sedulus existēs donec inueniat quod quærit; sic qui desiderat thesaurum sapientiæ, omne pondus terrenum a se retrahit, & foueam humilitatis in se facit, nec quiescit donec inueniat: quia tunc intelliges timorem Domini initium omnis boni, per quem declinat omnis a malo, & scientiam Dei inuenies, cuius dictamine dirigitur omnis homo. Augustinus libro de cōfessione: Pereant omnia, & dimittamus hæc vana, & inania conferamus nos ad solam inquisitionem veritatis. Ibidem: quid cunctamur? ergo relicta spe sæculi conferre nos totos oportet ad quærendum Deum, & vitam beatam.

S. Aug. lib. confess. c. 2.

Secundo in verbo proposito exprimit excellentiam supernæ inhabitationis, cum subdit: *regnum Dei*. Hāc autem inexplicabilem excellentiam supernæ inhabitationis, scilicet regni Dei, tria sunt, quæ aliquo modo de longinquo manifestant. Et primum est refulgentia diuinæ claritatis, ex qua redditur speciosum ad videndum. Secundum est redundantia immensæ bonitatis, ex qua redditur deliciosum ad perfruendum. Tertium est carentia mundanæ corruptionis, ex qua redditur sempiternum ad permanendum. Et sic refulgentia lucida sapientiæ supersplendentis circumdabit rationalem in aperta visione. Influentia placida superabundantis beneuolentiæ sanabit concupiscibilem in quieta fruitione. Et efficacia virtuosa potentiæ perpetuitatis assecurabit irascibilem in firma tentione. Primo regnum Dei est speciosum ad intuendum propter refulgentiam diuinæ claritatis. Vnde: Accipient sancti regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini. Sicut cælum ornatur luminaribus, sic regnum Dei refulgentijs sapientialibus, ex præsentia lucis æternæ irradiantis super hos, quæ est speciosior sole: sic glorificant dies lætitiæ, & exultationis ad cuius præsentiam micant radij diuini splendoris facientes illam supernam habitationem, regnum decoris. Sed tunc accipient diadema decoris de manu Domini, quando manu diuinæ potentiæ adducti per dotem apertæ visionis contemplabuntur Dei vnius & trini pulchritudinem, cuius visio omnem animam sui desiderio in eius concupiscentiam trahit, quod est sine labore, & terrore, & cum delectatione. Vnde Augustinus de Trinitate: Veritatem sine vlla difficultate videbimus, ea clarissima, & certissima perfruemur, nec aliud quæremus mente ratiocinante, sed cernemus contemplante. Secundo regnum Dei est deliciosum ad perfruendum, propter influentiam deificæ voluptatis. Vnde: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. Iste viuus panis de cælo descendens, qui habet omne delectamentum, omnis saporis suauitatem, est Iesus Christus, qui sine fastidij generatione, desiderij continuatione satiat interiorem gustum, immensitate deitatis, exteriorem delectatione humanitatis. Nā in ipso inuenitur redundans plenitudo sanitatis. O quàm felix, quàm illustris, quàm sanctus, quanta auiditate est appetendus ille cibus deificæ voluptatis, cibus verarum deliciarum, solo eius odore sancti in via, vtique sustentantur, cum in spiramentum eius suauitatis de longinquo venit ad eos, quod est super odorem balsami, fragrantia turis, ac myrrhæ, omnisque generis suauia odoramenta, quando per sapientialia desideria in excelsum contemplationis introducitur in regnum Dei. Vnde: Concupiscentia sapientiæ deducet ad regnum perpetuum. Tertio regnum Dei est sempiternum ad permanendum, propter continuam omnimodæ contrarietatis amotionem. Vnde in Psalmo: Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur, vt notam faciant filijs hominum potentiam tuam, & gloriam magnificentiæ regni tui, regnum tuum Domine, regnum omium sæculorum. Gloriam regni tui dicent, hoc est, quando glorificati quidquid boni habent, resoluunt in primum principium: & ideo beati sunt in continua laude, & glorificatione: quia omne illud, quod accipiunt, in eum solum, qui potest glorificare, resoluunt: nihil enim agetur ibi, nisi vacare Dei laudibus. Vt notam faciat filijs hominum potentiam tuam, & gloriam magnificentiæ regni tui. Latitudinem capacitatis incoarctabilis, quæ non coarctabitur multitudine possidentiū: quia tantū gaudent beati de bono proximi, quantum de bono proprio. Regnum tuum Domine, regnum omnium sæculorum. Tum propter longitudinem æternitatis interminabilis. Nihil enim obest sibi, & ideo nulla violentia potest sibi fieri. Cum ergo regnū Dei ratione æternitatis sit omnino intransmutabile, & incorruptibile, necesse est quòd non sit in istis inferioribus, sed in superioribus, secundum quod dicit Dominus: Regnum meum non est de hoc mundo, alioquin esset defectiuum quod absit, eo quòd in regno Dei nullus est defectus. Vnde considerare iugiter regnum Dei, & æternitatem, multum valet ad spernendam præsentis vanitatis mobilitatem.

Sap. 5. c

Luc. 19. c

Sap. 6. c

Psal. 144. c

Ioan. 18. g

Tertio in verbo proposito stabilit effectiuam per efficaciam virtuosæ operationis, cum subinfert: *Et iustitiam eius*. Tria enim sunt, quæ faciunt hominem efficaciter operari, & inquirere iustitiam regni Dei. Primum est simplicitas intentionis in declinando malum. Secundum est strenuitas operationis in faciendo bonum. Tertium est studiositas solicitudinis in corrigendo erratum. Primo *quærite* iustitiam regni per simplicitatem intentionis in declinando malum. Vnde: Pœnitentibus autem dedit viā iustitiæ, & confirmauit deficientes sustinere: & destinauit illis sortem veritatis conuertere ad Dominū, & relinquere peccata pœnitentibus, qui relinquunt peccata corde, & opere, & conuertuntur ad Dominum cum puritate conscientiæ. Dedit viam iustitiæ, per remissionem culpæ, sed quia pœnitens de nouo conuersus in viam iustitiæ deficit, si suæ voluntati, siue culpæ relinquatur, ideo cōfirmauit documento diuinorū eloquiorum, & exemplo aliorum sanctorum, & talibus destinauit, & donauit sortem æternæ veritatis, & supernæ hereditatis. Et de hoc dicitur similiter: Iustitia simplicis diriget viam eius. Secundo *quærite* regni iustitiam per strenuitatem operationis in faciendo bonum. Vnde: Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum, honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius. Viæ rectæ sunt diuina præcepta, per quæ Dominus suauiter duxit iustum tendentem ad supernam patriam, ostendendo illi regnum Dei, ne corpore ignauiæ grauaretur, sed spe, & desiderio perueniendi ad regni felicitatem fortiter de virtute in virtutem incedat, & veniat in viam mandatorum, ne ruat præcipitio vitiorum, dedit illi scientiam sanctorum, cuius est eligere bonum, & declinare malū, honestauit illum in laboribus suis. Et compleuit labores illius, pro eis piam mercedem reddendo. Tertio *quærite* regni iustitiam, per studiositatem solicitudinis in corrigendo erratum. Vnde: Auerte ab iniustitia tua, & nimis odit execrationem, & cognosce iustitias, & iudicia Dei, sta in sorte propositionis, & orationis Altissimi Dei. Auerte ab iniustitia tua corrigendo proprium erratum & defectum, etsi incumbat, alienum, & nimis odito execrationem iustorum, qui de erratis, & defectibus proprijs non curant, & alienos dissimulant. Et cognosce iustitias, & iudicia Dei, quæ seuera sunt in puniendo, quorum terrore perterritus, sta in sorte propositionis, & orationis deuotæ coram conspectu Altissimi Dei: quia tunc adimplebitur illud: Ecce in iustitia regnabit rex, & principes in iudicio præerunt. Rogemus: ergo, *et cetera*.

Eccli. 17. c

Prou. 11. a

Sap. 10. b

Eccli. 17. c

Isa. 32. a

DOMI-

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEM

SERMO I.

Luc. 7. b

ECce defunctus efferebatur, & cetera. Sicut defunctus effertur corporaliter, sic per inimicos, per dæmones & malos consiliarios, & per quoslibet ad malum instigantes peccator effertur spiritualiter. Effertur, inquam, de mala volūtate ad malam actionem, de mala actione ad consuetudinem, de vitio ad vitium. Considerandum autem quòd homines efferuntur in transgressione mortali, in conuersione pœnitentiali, in resolutione corporali, in resurrectione generali. Primo modo efferuntur de gratia in culpam, de bono statu in malum, de templo gratiæ ad regnum spiritualis Babyloniæ: Sacra vasa aurea, idest perfectos homines, & argentea, idest imperfectos extulit Nabuchodonosor de domo Dei, quæ est in Ierusalem. Et sicut raptores, & fures libentius efferunt aurea, quàm argentea, vel lignea vasa: sic & diabolus per se, vel per alios homines trahit ad peccatum libentius chariora Ecclesiæ membra. Vnde & hic filius vnicus efferebatur. Vnicus enim est charissimus. Sed certe ad malum opus non effertur, nisi qui prius in voluntate moritur. In voluntate enim mors animæ ponitur, morere si vis, viue si vis. Augustinus: Deus amissus, mors animæ: anima amissa, mors corporis. Mors corporis necessaria, mors animæ voluntaria. Homo ergo moritur in mala voluntate, effertur in peccati perpetratione, sepelitur in consuetudine. Hæc significata sunt in tribus mortuis, de quibus require infra in proximo sermone. Secundo modo efferuntur homines de culpa ad gratiam, de malo statu ad bonum, de mundo ad religionem. Effertur autem per rectores, per doctores, per orationes bonorum: Ipsum vero vitulum efferet extra castra, atque comburet. Vitulus est quilibet per martyrium, vel per pœnitentiam Deo immolatus in altari fidei. Psalmus: Imponent super altare tuum vitulos. Qui extra huius mundi castra efferuntur, de mundi malitia, ac malorum societate vitiorum separantur: ab his turbis, & castris debet sequestrari, qui Dominum desiderat contemplari: Quærebat videre Iesum, & non poterat præ turba. Fuge ergo turbam. Cassiodorus: Turba vitiorum sine crimine vincitur, quando solicitudo gratiæ suffragatur. Efferri autem debet, vt comburatur igne contritionis, vel amoris, de quo igne: Totus mons Sinai, idest tota mens fidelis fumigabat per contritionem, eo quòd descendisset Dominus super eum in igne, videlicet zeli, vel amoris. Bernardus: Tunc scit anima quòd iuxta est Deus, cum se senserit illo igne succensam. De tertio: Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum ad ostium, & efferent te. Notent hanc historiam, & timeant, qui vsurpant aliena, si sic subitanea morte pereunt, qui occultant propria. Timeant ergo maxime, qui in congregatione religionis ignorante Petro, idest prælato occulte aliquid retinere præsumunt. In resolutione autem corporali effertur corpus ad sepulchrum: mala anima ad infernū: Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus. Qui demisso ad terram capite, & ligatis pedibus ad forum portatur. Item bona anima ad cælum effertur: Factum est, vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Ioannes Chrysostomus: Non sufficit pauperi vnus angelus ad portandum, sed propterea plures veniunt, vt chorum lætitiæ faciant. Homines igitur ad sepulchrum: dæmones ad infernum: angeli ad cælum efferunt suos charos. De quarto: Si reliqui fuerint decem viri in domo vna, & ipsi morientur, & tollet eum propinquus suus, & comburet eum, vt efferat ossa. Per viros decem, & per decem virgines idem significari potest, boni scilicet, qui quinque sensibus bene vtuntur, & mali, qui quinque sensibus subnigrantur, qui in domo Ecclesiæ moriuntur, vel numero, vel merito. Propinquus autem malorum est diabolus, qui tollit eos ad comburendum perpetuo. Propinquus bonorum est angelus, cuius ministerio ossa, & cineres in resurrectione colligentur, & efferētur de domo sepulchri. Vel propinquus est Christus, de quo: Non attingas paruulorum terminos, & agrum pupillorum ne introeas. Propinquus enim illorum fortis est, & ipse iudicabit contra causas illorum. Iste propinquus est Christus, qui spiritum contrahit in gehennam, vel in purgatorio, & ossa effert de sepulchro, quia eius auctoritate, & spiritus punitur, & corpus resuscitatur.

[Marginal notes: 1. Esd. 6. a; Leuit. 4. d; Psal. 50. d; Luc. 19. a; Exo. 19. c; Act. 5. b; Isa. 22. e; Luc. 16. e; Amos 6. c; Prou. 23. b]

SERMO II.

Luc. 7. c

REsedit, qui erat mortuus. Secundum quadruplicem mortem, quattuor sunt genera mortuorum. Nam quidam sunt mortui morte naturæ, quidam morte culpæ: quidam morte gratiæ: quidam morte gehennæ. Mors est priuatio vitæ. Primi ergo mortui priuantur vita naturali: secundi, vita spirituali: tertij, vita corporali, seu carnali: quarti, vita æternali. De primo: In quacumque die comederitis, morte moriemini. Omnes nos ex hac morte morimur. Sed beati mortui, qui in Domino moriuntur. Nihil in homine moritur quod in eo ante non vixerit. Vnde manus mea, pes meus, & alia membra, quæ in me non viuunt, in morte in me mori non possunt. Sic in Domino moritur, quicumque est membrum Domini per fidem & amorem, & nullus in eo moritur, qui in eo non viuit. Multi tamen mori volunt, qui nolunt viuere in Domino, immo viuunt in diabolo: sicut Balaam, qui dixit: Moriatur anima mea in morte iustorum. O quàm dissimilis mors eorum, qui in diabolo moriuntur: sicut patet: Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus autem diues, & sepultus est in inferno. De vtraque sic ait Bernardus: Bona mors iusti propter requiem, melior propter nouitatem, optima propter securitatem. Econtrario mors peccatorū pessima. Mala siquidem est in emissione mundi, peior in separatione carnis, pessima in vermis, & ignis duplici contritione. De secundo significatum est in tribus mortuis, quos in Euangelio legitur Dominus suscitasse. Puellam enim mortuam suscitauit in domo: Adolescentem in feretro: Lazarum in sepulchro: Moritur enim homo in anima per peccatum mortale. Augustinus: Sicut vita corporis anima: sic vita animæ est Deus: si anima deseratur, moritur corpus: sic anima moritur, si Deus deseratur. Peccatum autem mortale quandoque est in voluntate, & tunc est mortuus in domo, adhuc enim latet interius. Quandoque in opere, tunc venit extra portam. Quandoque in consuetudine, & tunc est in sepulchro. Vnde versus:

Mens mala, mors intus: malus actus, mors foris,
Tumba: puella, puer, Lazarus ista notant.

Quàm periculosa sit tertia mors, ostendit Dominus, cum reliquos duos de facili suscitauit, & in suscitatione Lazari infremuit spiritu, & turbauit seipsum, & lacrymatus est, & voce magna clamauit: ostendens quid agendum sit eis, qui in sepulchro malæ consuetudinis, & qui lapide obstinationis pressi sunt. Fremitu enim timorationis, turbatione contritionis, lacrymis satisfactionis, clamore orationis suscitandi sunt. Huius mortis signum est, quando infirmus nullum cibum doctrinæ sumere, vel retinere potest. Psalmus: Omnem escam abominata, *et cet. vsque* mortis. De ter-

[Marginal notes: Gen. 2. c; Num. 23. b; Luc. 16. e; Psal. 33. d; Tres mortui resuscitati. Mat. 9. e; Luc. 7. b; Ioan. 11. f; Psal. 106. b]

Colos. 3. a De tertio: Mortui estis, & vita vestra abscondita est cũ Christo in gloria. Mortui in exteriori homine, & viui in interiori esse debemus. Mori debemus mundo & peccatis, absconsi autem Deo, qui pro nobis mortuus est vt ei viuamus. *1. Pet. 2. d* Peccata nostra pertulit ipse in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. Sicut ipse Christus mortuus est carne, & vixit deitate: sic nos in his, quæ carnis sunt mori, in ijs, *Gen. 22. c* quæ Dei sunt, viuere debemus. Vnde: Aries moritur, sed viuit Isaac, qui spiritum significat. Carnales vero econtrario, dum pro carnis voluptate spiritum extinguunt. Hanc mortem feruens Dei amor debet in nobis operari. *Cant. 8. b* Fortis vt mors dilectio. Isidorus: Sicut mors violenter separat animam a corpore, ita dilectio Dei violenter segregat animam a mundo, & carnali amore. *Ezec. 24. e* De quarto: Mortuorum luctum non facies. Quid enim prodest lugere, quos lugendo de morte æterna non possumus saluare? *Prou. 48. c* Psalmista: Sicut oues in inferno. Sicut enim nulla est defensio oui contra lupos infernales, id est contra lupos diabolos. Heu quid facient leones, id est superbi, & lupi auari, & porci luxuriosi, ex quo etiam oues morte æterna deuorãtur. Bernardus: Quis det eis semel mori, ne moriantur in æternum: quum dicent montibus: Cadite super nos, & cooperite nos. *Luc. 23. d*

SERMO III.

Luc. 7. c Resedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui. Mortui spiritualiter in animabus debent incipere loqui confitendo, laudando. Ecce autem quàm stupenda, & mira. Inuenimus enim in scripturis loqui brutum, loqui mortuũ, loqui cornu, loqui tonitruum. Loquitur autem brutum in indebita subditi afflictione: mortuus in pia confessione: cornu in maledicta Antichristi blasphematione, tonitruum in vltima Christi disceptatione. De primo: *2. Pet. 2. c* Subiugale mutum voce hominis loquens, prohibuit prophetæ insipientiam. Propheta est prælatus malus, vel Princeps, qui bene Balaam dicitur, qui interpretatur turbans gentes, & deuorans populum. *Prou. 28. c* Leo rugiẽs, vrsus esuriens, princeps impius super populum pauperem. Asina vero animam subditi significat, super quam auctoritate regiminis sedet prælatus, quam soluere, & ad Christũ deberet adducere: *Mat. 21. a* Soluite, & adducite mihi. Asina quando vrgebatur a propheta procedere contra voluntatẽ Dei, contradixit, & declinauit: sic subditus, si Papa, vel Imperator, siue Dux, si Episcopus, si Pater, vel Mater, si Dominus, vel Domina cogit eum aliquid facere contra Deum, debet os aperire, & contradicere. Ibi enim non oportet obedire. Bernardus: Hoc aduertendum, quòd quædam sunt pura bona, quædam pura mala, & in his nullam deberi hominibus obedientiam: quia neque illa omittenda sunt, cum prohibentur, neque ista, cum iubentur, committenda. Contradicendum autem est timore gladij, quẽ asina vidit. *Deut. 32. f* Hic est gladius iudicij, de quo: Si acuero, vt fulgur gladium meum. Sed heu homo non timet, sed asinus timet. De secundo dicitur hic: *Resedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui.* Mortuus per transgressionem peccati, iustificatur autem per contritionem, loquitur per confessionem, & per Dei laudem, vel quæcumque vera, vtilia vel ædificatoria verba. Non solum autem spiritualiter, sed etiam corporaliter mortuum legimus adhuc loqui. *Heb. 11. a* Vnde de Abel dicitur: Per illã defunctus adhuc loquitur. *Idem. 12. f* Et dicitur, quòd habemus sanguinem melius loquentem, quàm Abel. Sanguis enim proximi iniuste effusus loquitur, petens vindictam de occisione. Sanguis Christi loquitur petens misericordiam pro peccatore. Quid mirum, si sanguis Christi loquatur, cum omnia vulnera eius pro nobis loquantur? Augustinus: Multa pertulit in corpore suo cruenta vulnera, vt multa essent pro nobis ora clamantia. *Dan. 7. c* De tertio: Ecce oculi hominis erant in cornu

A isto, & os loquens ingentia. Cornu istud secundum Glossam est Antichristus. Sicut enim animal cornu ferit, & impugnat animalia, ita diabolus Ecclesiam per Antichristum: Sicut Christus fuit cornu salutis: *Luc. 1. g* Erexit cornu salutis nobis, *et cet.* Ita Antichristus cornu perditionis. Diabolus enim per ipsum potenter operabitur: Cuius est aduentus secundum operationem satanæ in omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus, *et cet.* Oculi autem in cornu significant cognitionem profundæ scientiæ, quam videbitur habere. Os eius loquetur mendacia blasphemando, quia se dicet Christum esse Iudæis promissum. *2. Thes. 2. b* Ostendens se tamquam sit Deus. Glossa dicens se Deum esse. Ergo

B Satan, qui prius loquebatur in colubro, in fine loquetur in cornu, id est Antichristo. Mystice autem quotidie fidelibus in colubro loquitur, & in cornu. In colubro per occultam suggestionem. In cornu per apertam persecutionem. De quarto dicitur de Angelo: *Apoc. 10. b* Clamauit voce magna, quemadmodum leo, cum rugit, & cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas. Clamor rugitus leonis est illa vox, de qua Ieremiæ: *Ier. 25. a* Surgite mortui, venite ad iudicium. Media nocte clamor factus est. Septem tonitrua sunt septem descriptiones in sententia iudicis. Primum tonitruum

C est: *Mat. 25. d* Discedite a me maledicti, *et cet.* Secundum tonitruum est: Esuriui, & non dedistis, *et cet.* Tertium: Sitiui: Quartum: Hospes eram, *et cet.* Quintum: Nudus fui. Sextum: Infirmus fui. Septimum: In carcere. Sed quid loquuntur ista septem tonitrua? Vnde ista grauissime loquuntur, insinuant, & incutiunt terrorem, & horrorem, *Thren. 2. d* tam intolerabilia sunt, quòd præ magnitudine scribi non possunt, immo neque intellectu capi. *Iob. 26. c* Cum vix paruam stillam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri? *Ioan. 18. b* Parua stilla fuit cum dicit: Ego sum: De qua stellæ ceciderunt in terram. Gregorius:

D Quis eius iram, cuius verbi non potuit magnitudo tolerari. *et cet.*

SERMO IV.

Luc. 7. c Resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri suæ: accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum. Miserator, & misericors Dominus noster, ad cuius benignitatem pertinet afflictos, & desolatos consolari. Videns hodierna die oculo diuinæ pietatis mulierem vi-

E duam dolentem, & flentem de morte vnigeniti filij sui, vt omnes alios exemplo suo ad pietatem subuentionis prouocaret, dignatus est eam dulciter alloqui, & consolari, cum ei reddidit filium proprium viuum a mortuis resuscitatum, secundum quòd dicitur in verbo proposito. *Resedit qui erat mortuus.* In quo quidẽ verbo, Primo notatur stipendiatio peccati secundum exigentiam ordinis iustitiæ. Secundo suscitatio mortui quantum ad notitiam approbationis loquelæ. Tertio promotio fidei, quantum ad reuerentiam creatricis sapientiæ. Primo ergo in verbo proposito notatur stipendiatio peccati secundum exigentiam ordinis iu-

F stitiæ, cum dicit: *qui erat mortuus.* Ordo enim diuinæ iustitiæ exigit vt peccatum morte stipendietur. *Rom. 6. d* Nã stipendium peccati mors secundum Apostolum. Secundo notatur suscitatio mortui quantum ad notitiã approbationis loquelæ, cum subdit: *Resedit, & cœpit loqui.* Vt esset eius resuscitatio nota assistentibus. Nam vita corporalis dupliciter dignoscitur, scilicet sensu, & motu. Tertio notatur promotio fidei, quantum ad reuerentiam creatricis sapientiæ, cum subinfert: *Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum:* Qui mortuum hominem, quem creauerat, viuificat interius in in anima, & exterius in corpore recreauerat. Nam nullum curauit Deus exterius corporaliter, quem primo non curaret interius spiritualiter.

Dicit

Dicit ergo: *qui erat mortuus*. Vbi notatur stipendiatio secundum exigentiam ordinis iustitiæ. Ordo enim diuinæ iustitiæ exigit vt peccatum triplici pœnali stipendio puniatur. Et primum est pœnalitas præsentis miseriæ humanum genus multipliciter affligentis. Secundum est calamitas mortis naturæ animam a corpore crudeliter separantis. Tertiũ est acerbitas infernalis gehennæ animam cum corpore æternaliter cruciantis. Primo peccatum stipendiatur pœnalitate præsentis miseriæ humanum genus multipliciter affligentis. Vnde: Melior est mors, quàm vita amara: & requies æterna, quàm languor perseuerans. Vere mors melior est, quàm vita amara, propter multiplicem pœnalitatem nobis ratione peccati originalis a Deo inflictam, quæ nihil aliud est, quàm lãguor perseuerans. Vnde Gregorius: Quotidianus defectus corruptionis quid est aliud, quàm quædam prolixitas mortis: Et propter hoc dicebat Apostolus? Quamdiu sumus in hoc tabernaculo ingemiscimus grauati, eo quòd nolumus expoliari, sed superuestiri donec absorbeatur quod mortale est a vita: sed certe quamdiu sumus in hoc misero tabernaculo corporis ingemiscimus: nunc grauati paupertate: modo oppressi nuditate: aliquando afflicti siti. Sæpe cruciatum huius calamitosæ vitæ pœnalitatẽ considerãs, dicebat ille: Laudaui magis mortuos, quàm viuentes. Secundo peccatum stipendiatur calamitate mortis naturæ animam corpore crudeliter separantis. Vnde: Iudicium mortis a Deo omni carni: licet mors sit a Deo infligente tamquam a iusto iudice, tamen origo, & immediata causa non est Deus, qui est summe ens, & indeficiens, & mors sit maximus defectus inter omnes defectus pœnales: sed libertas arbitrij cadens a stabilitate, & perpetuitate iustitiæ. Vnde: Deus mortem non fecit: iustitia enim perpetua est, & immortalis: Vnde radix, & origo mortis est elatio mentis mulieris cum voluit comparari Deo in sapientia: secundum quod dicitur: A muliere initium est peccati, & per illam omnes morimur. Tertio peccatum stipendiatur acerbitate infernalis gehennæ animam cum corpore æternaliter cruciantis. Vnde: Iudicatum est de singulis secundum opera eorum, & in ore inferni mors: missi sunt in stagnum ignis. Et hæc est secunda mors æternæ damnationis, qua cruciatur homo peccator in igne infernali: quæ est valde metuẽda, & per luctum pœnitentiæ præcauenda, eo quòd perpetuò dolorosa non potest declinari ad modicam morulam. Vnde: Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum antequam vadam, & nõ reuertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine: terram miseriæ, & tenebrarum: vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Peccatum triplici pœna punitũ.

Eccli. 30. c

Greg. hom. 37. in Euã.

2. Cor. 5. d

Eccls. 4. a

Eccli. 41. a

Sap. 1. d

Gen. 3. a

Eccli. 25. a

Apoc. 20. d

Iob. 10. d

Secundo in verbo proposito notatur suscitatio mortui quantum ad notitiam approbationis loquelæ: cum subdit: *Resedit, & cœpit loqui*. Inuenimus autem Dominum suscitasse triplicem mortuum, scilicet puellã, lazarum, & hunc adolescentem, & cuiuslibet eorum suscitatio sua approbatione dignoscitur. Nam: Primo suscitatio puellæ probatur manducatione. Secunda suscitatio Lazari probatur ambulatione. Tertia suscitatio adolescentis probatur locutione. Manducatio respicit actum vegetabilis. Ambulatio actum sensibilis. Locutio actum rationalis. Vt autem triplici probatione ostendatur Dominus dator vitæ, & salutis animæ secundum trinam sui potentiam, & veritatem, Prima suscitatio puellæ probatur manducatione, quæ respicit actum vegetabilis. Vnde: Ipse autem tenens manum eius clamauit, dicens: Puella surge, & reuersus est spiritus eius, & resurrexit continuo, & iussit illi dari manducare, & stupuerunt parentes eius. Ipse autem Christus tenens manum eius: Ecce virtutis adiutorium: Clamauit, dicens: Puella surge: Ecce maiestatis imperium, & reuersus est spiritus eius per intimam coniunctionem, & resurrexit continuo per vitalem

Luc. 8. g

A operationem. Nam surgere operatio est viuentis. Iussit illi dari manducare: quantum ad vitalem manifestationem, vt non phantastica, sed vera suscitatio probaretur: hoc autem est signum veræ suscitationis: ideo dat sensibus: vt mentes eleuet in excelsum admirationis, vnde sequitur: & stupebant parentes eius. Secundo suscitatio Lazari probatur ambulatione, quæ respicit actum sensibilis. Vnde: Iesus voce magna clamauit: Lazare veni foras: & statim prodijt qui fuerat mortuus ligatus manus, & pedes institis, vt dicit Glossa, sicut potẽtiæ Dei est, quòd surgit, sic quòd adhuc ligatus prodijt, & ambulabat, ille, in quo caro coniũcta est verbo æterno, clamauit voce magna, interius operando, & exterius excitando: Lazare veni foras, tuis proprijs pedibus, vt tua suscitatio innotescat populo, qui circumstat vt credat: quia ego sum principium humanæ cõditionis, & reparationis, qui loquor tibi. Et statim prodijt, qui fuerat mortuus, & hoc est quod dicitur secundum Augustinum: Nemo tam facilis excitat dormientem de somno, sicut Christus reuocat de sepulchro. Tertio suscitatio adolescẽtis probatur locutione, quæ respicit actum formalis, siue finalis. Vnde in Euangelio hodierno: *Resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri suæ*. Non est dubium quin iste adolescens suscitatus loqueretur verba laudis diuinæ: quod non est mortuorum, sed viuentium. In quo apparet manifeste quòd viuebat, eo, quòd vita dignoscitur & per motũ, & per sensum. Hoc quia istum suscitauit ad matris consolationem: ideo dedit illum matri suæ. Non enim vacat mysterio, quòd puella in sua suscitatione dicitur surrexisse, adolescens iste resedisse. Lazarus vero ligatus manus, & pedes prodijsse. Nã per puellam mortuam in domo: intelligitur peccatum cogitationis. Per adolescentem in porta peccatum operationis. Per Lazarum in sepulchro peccatum consuetudinis, & secundum quòd peccata sunt grauiora: maiores relinquunt sequelas. Ideo qui solum cogitatione peccauit viuificatus continuo surgit, & parua remanet difficultas. Qui vero opere peccauit viuificatus, sedet: quia adhuc pronitas remanet. Qui autem in consuetudine peccauit viuificatus, ligatus est: quia habet magnam pronitatem ad malum, & difficultatem ad bonum.

Ioan. 11. f

Mysterium de tribus suscitatis.

Tertio in verbo proposito notatur laudis amplificatio, quantum ad reuerentiam creatricis sapientiæ, cum subinfert: Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum. Est enim reuerenter magnificandus Deus de opere recreationis, eo quòd est, Primo declaratiuum potentiæ in deiectione hostis antiqui. Secundo manifestatiuum sapientiæ in reuelatione hominis prostrati. Tertio expressiuum misericordiæ in missione Spiritus sancti. Et propter hoc debemus laudare Deum de opere recreationis, quod in reformatione, & resuscitatione illius adolescentis signatur. Tum quia sua virtuositate potentiæ deiecit crudelem tyrannum, tum quia sua sagacitate sapientiæ reuelauit hominem prostratum, tum quia sua benignitate clementiæ misit ad nos Spiritum sanctum. Primo magnificabant Deum de opere recreationis, propter virtuositatem potentiæ in deiectione hostis antiqui, & hoc est quod dicit beata Virgo: Magnificat anima mea Dominum. Et sequitur: Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Virgo gloriosa toto affectu ostendit se laudare diuinam virtutem beneficio incarnationis, cum dicit: Magnificat anima mea Dominum, deinde reddit rationem, cum subdit: Fecit potentiam in brachio suo, idest in filio: dispersit superbos mente cordis sui, idest diabolum & eius sequaces, qui mente cordis sui superbiuit, in intellectu per præsumptionem, & in affectu per ambitionem, vel dispersit superbos mẽte cordis sui, cum ex diffinitione consilij sui dæmones superbientes deiecit. Ista autem deiectio diabolicæ crudelitatis, per quam tenemur ad magnificationem diuinæ virtuositatis

Luc. 1. e

tatis fuit figurata in deiectione Ægyptiacæ potestatis, [Exo. 15. a] secundum quòd dicitur: Dextera tua Domine magnificata est in fortitudine, dextera tua Domine percussit inimicum, & in multitudine gloriæ tuæ deposuisti aduersarios meos. Secundo magnificabant Deū de opere recreationis, propter sagacitatem sapientiæ, in releuatione hominis prostrati. Vnde in Psalmo: [Psal. 33. a] Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum: exquisiui Dominum, & exaudiuit me, & ex omni tribulatione mea eripuit me. Propheta Dauid magnus præco, & ampliator diuinæ laudis considerans, quoniam sagaciter diuina sapientia, secundū quòd ordo nostræ salutis, & reuelationis deposcebat sua multiformi arte fefellit artem proditoris, inde medelam ferendo hostis vnde læserat. Vnde sicut de ligno deiectio mortis oriebatur, ita de ligno releuatio vitæ resurgeret, inuitat omnem hominem ad gratiarum actionem, cum dicit: Magnificate Dominum mecum, corde, ore, opere: & exaltemus nomen eius in idipsum: sibi soli honorem, & gloriam tribuendo, vel cū laudis amplificatione, adiungit laudationē, dicens in persona sanctorum Patrū: Exquisiui Dominum deuota precum instantia petendo accelerari illud beneficium misericordiæ releuationis. Et exaudiuit me, aures suæ misericordiæ ad preces meæ humilitatis inclinando. Iusiurandum quod iurauit ad Abraam patrem nostrum daturum se nobis, cuius donatione ex omnibus tribulationibus, quibus opprimebar ab Ægyptiaca crudelitate eripuit me transferendo de Ægypto peccati in regnum dilectionis filij sui. De [Dan. 4. g] hoc similiter potest intelligi illud: Magnificabo regem cæli: quoniam opera eius vera, & viæ eius iudicia. Tertio magnificabant Deum de opere recreationis, propter benignitatem misericordiæ in missione [Eccli. 43. d] Spiritus sancti. Vnde: Benedicentes Dominum exaltate illum quantum potestis. Maior est enim omni laude: exaltantes illum replebimini virtute. Non enim laboretis: non enim comprehendetis. Quis vidit illū, & narrabit? & quis magnificabit eum sicut est ab initio? Vnde debemus benedicere, & exaltare Deum iuxta modulum nostræ possibilitatis de tanto beneficio, scilicet de missione Spiritus sancti, quamuis maior sit omni laude humana. Nam sic exaltantes verbo, & opere replebimini virtute Spiritus sancti: non laboretis curiose scrutando eius inscrutabilem originem. Non enim comprehendetis. Nam omnes philosophi, Magi, & Christiani defecerunt, eius scrutantes originem scrutinio in hoc tertio signo. Nam quis vidit eum, cognoscendo eius originem humana inuestigatione, & enarrabit, & magnificabit eum sicut a principio penuria humani sermonis? Certe nul- [Ioan. 3. d] lus: quia spiritus, vbi vult spirat, & vocem eius audis, & nescis vnde veniat, aut quo vadat. Rogemus ergo, *et cet.*

DOMINICA XVI.

POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

[Luc. 14. a] Cum intrasset in domum cuiusdam principis, & cet. Princeps est Christus, princeps angelus, princeps homo, princeps diabolus. De primo prin- [Isa. 9. b] cipe: Factus est principatus eius super humerum eius, *et cetera. vsque* [Act. 5. f] princeps pacis. Hic princeps misericordiæ in mundo: Hunc principem Deus, & saluatorem exaltauit dextera sua ad dandam pœnitentiam, & remissionem peccatorum. Item princeps iustitiæ [Luc. 12. g] est Christus in iudicio: Cum vadis cum aduersario tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo, ne forte tradat te iudici, *& cet.* Et princeps est iudex: [1. Pet. 5. b] Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. Nota quod hic exactor, in Matthæo minister: & quod hic minutum, ibi quadrans dicitur: De his require in sermone: Reddite, in quarto membro. Item princeps gloriæ in cælo: [Isa. 9. b] Pater futuri sæculi, princeps pacis. Reuera in futuro sæculo summa pax est, sub principe Christo. De secundo: Ecce Michael vnus de principibus venit in [Dan. 10. e] adiutorium meum. Istorum principum, scilicet angelorum habemus ministerium in exilio. Vnde angelo euaginatum tenenti gladium dicitur: Noster es, an [Iosue 5. d] aduersariorum? Qui respondit: Nequaquam, sed sum princeps exercitus Domini. Item testimonium in iudicio: Dominus ad iudicium venit cum senato- [Isa. 3. e] ribus populi sui, idest cum Apostolis, & principibus eius, angelis, qui erunt testes humanorum actuum, sicut dicit Glossa super illud: Cum venerit filius ho- [Mat. 25. e] minis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo. Item consortium in regno: Suscitat de puluere egenum, [1. Reg. 2. b] & de stercore eleuat pauperem, vt sedeat cum principibus, & solum gloriæ teneat. In stercore solent esse vermes. O quanta gratia, quòd Deus stercorum vermes collocabit in solijs principum. Bernardus: Nonne de vermiculis estis, & de puluere isto restaurati sunt muri Ierusalem? Familiaritatem principum istorum assequimur per munera orationum, & operum bonorum: Donum hominis dilatat viam eius, & ante prin- [Prou. 18. c] cipes spatium ei facit. De tertio, Psalmus: Reprobat [Psal. 32. b] consilia principum. Principes in scripturis large dicuntur prætores, & iudices præpositi aliorum, sicut Ioseph, de quo Psalmus: Constituit eum Dominum, [Psal. 104. b] *et cet.* Reprobatur autem in principibus non solum nequitia consiliorum, sed etiam iniustitia, & officij negligentia. Vndè cum populus peccasset, iratus est Dominus principibus, dicens: Tolle cunctos princi- [Num. 25. a] pes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, scilicet infernalibus. Item ipsorum violentia: Leo [Prou. 28. c] rugiens, & vrsus esuriens princeps ipsius super populum pauperem. Item malorum adhærentia: Princi- [Isa. 1. f] pes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, qui tanto grauius cadūt, quanto plures inuoluunt. Bernardus: Principis error multos inuoluit, & tot obest, quot præest. Item familiæ indecentia: Princeps qui libenter audit verba [Prou. 29. b] mendacij, omnes ministros habet impios. Contra quos ait Ambrosius: Laus Domini, vbi munda possessio, & innocens familiæ disciplina. O miseri principes, cogitate quàm breuis, & quàm nullus sit vester principatus. Isidorus: Dic vbi sunt reges, vbi principes, vbi imperatores, vbi locupletes rerum, vbi potentes sæculi, vbi diuites mundi? quasi vmbra transierunt, & velut somnium euanuerunt. De quarto: Prin- [Ioan. 16. b] ceps mundi huius iam iudicatus est. Et merito autem iudicatus est, quia iniquissimus est. Tot autem habemus cōtra nos principes, quot dæmones aduersantes. Principes autem illi nos expugnant, nos subiugant, nos iugulant. Impugnant in tentatione: Non est no- [Ephes. 6. b] bis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, *et cet.* Iniquissime autem nos impugnant non læsi a nobis. Psalmus: [Psal. 118. x] Principes persecuti sunt me gratis. Item subiugant per vincula in trāsgressione per iugum, & vincula peccatorum. Psalmista: Principes conuenerunt in vnum [Psal. 2. a] aduersus Dominum, *et cet.* vsque proijciamus a nobis iugum ipsorum. Item iugulant in damnatione. Vnde de habitatoribus inferni dicitur: Ibi Princeps aquilo- [Ezec. 32. g] nis omnes, & vniuersi venatores, qui deducti sunt cū interfectis. Principes aquilonis sunt dæmones. Venatores autem diaboli, sunt homines peruersi, per quos animæ hominum in peccatis capiuntur. Interfecti autem sunt damnati a principibus infernalibus, per tormenta infernalia iugulati.

SER-

SERMO II.

Luc.14.b Amice ascende superius. Infelices autem sunt qui non ascendunt per diuinam inuocationem. Considerandũ est autem quòd ascendere debet homo ad veritatem per contemplationem: ad virtutem per conuersationem: ad dignitatem per vocationem: ad immortalitatem per euolationem, & resurrectionem. De primo: Ascende in montem istum Abarim, & contemplare inde terrã, quam daturus sum filijs Israel, terram, scilicet viuentium. *Num.27.c* Mons autem altitudinem mentis nostræ, vel fidei significat, per quam transimus ad Deum. Vnde Abarim interpretatur pertransitio. Ascendere per cõtemplationem non potest carnalis, sed spiritualis. Sic ad litteram, carnosi, & pingues altos montes non bene ascendere possunt. *Apoc.4.a* Vnde: Cum Ioannes vidisset ostiũ apertum, audiuit dicentem sibi: Ascende huc, & ostẽdam tibi quæ oportet fieri cito. Et sequitur: Et statim fui in spiritu. Debes ergo non in carne, sed in spiritu: non cum asino, sed cum puero montem visionis ascendere. *Gen.22.b* Bernardus: Intentiones, cogitationes, voluntas, affectiones, & omnia interiora mea, venite ascendamus in montem Domini, vbi Dominus videt, & videtur. Sicut autem ostium in cælo apertũ est, ascendentibus sic ostium in inferno apertum est descendentibus. *Isa.5.d* Dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque vllo termino: & descendent fortes eius, & populus eius, & sublimes gloriosiq. eius ad eum. De secundo: Quæ est ista quæ ascendit per desertum. *Cant.3.b* Desertum est mundus, in quo serpentes, & vermes scilicet vitia, & latrones, idest dæmones, quos ascendendo ad virtutes, euadimus: descendendo autem per vitia in eos incidimus. Homo quidam descendit ab Ierusalem, *et cetera*. *Luc.10.f* Sequitur: Sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & turis, & vniuersi pulueris pigmentarij. In myrrha, contritio: in thure, oratio: in puluere pigmentarij, diuersarum virtutum compositio: in virgula fumi, suauissima deuotio significatur. Nota quòd prædicto puluere homo suauẽ facit potum aduersitatis. Solent enim homines puluerem sumere vt sapidius possint bibere. Potestis bibere calicem, *et cet.* *Mat.20.c* Bene dicunt: Possumus. Iam enim de puluere spiritus gustauerunt aliquid. Quæ est ergo ista anima fidelis, quæ ascendit non gressibus, sed virtutibus: non corpore, sed corde? Psalmista: Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum in loco quem posuit. *Psal.83.b* Bernardus: Hi ascensiones in corde suo disponunt, qui de virtute in virtutem eunt, & videre Deũ deorum in Syon eo fœlicius merentur in retributione, quo summo bono familiarius adhærere studuerunt puriori conuersationis ordine. Sed heu multi non ascensiones ad cœlum, sed descensiones in infernum disponunt in corde suo, de vitio in vitium descendentes vsque ad profundum inferni. *Exod.15.a* Descendunt in profundum. De tertio: In loco magnorum ne steteritis: *Prou.25.a* melius est tibi vt dicatur: Ascende huc, quàm vt humilieris corã Principe, id est Christo. Magnorum ergo merito, vel officio, vel sanctitate, vel dignitate locum nullus præsumendo vsurpet, vel ambitione. Vnde in hoc Euangelio: Recumbe in nouissimo loco, *et cet. vsque*: *Ascende superius.* Sed heu quo modo criminosi scalam Ecclesiasticæ dignitatis, vel mundanæ potestatis audent, ascendere, cum Iacob non dæmones, sed homines ascendentes, & descendentes angelos vidit in scala. *Gen.28.c* Angeli enim debent esse per bonitatem, non dæmones per malignitatem, quicumque in scala potestatis volunt ascendere. Isidorus: Non debet homo honoris ducatum recipere, qui nescit subditos tramite vitæ melioris præire. Neque enim quisquam ad hoc præficitur, vt subditorum culpas corrigat, & ipse vitijs seruiat. Sed heu multo iã plures dæmones, quàm angeli hanc scalam ascendunt. Gregorius: Minorem maior præcedit: sicut honore, sic & crimine. De quarto Psalmista: Quis ascendet in montem Domini, *&c.* *Psal.23.a* Innocens manibus, *et cet. vsque*, hic accipiet benedictionem, *&c.* Iste autem ascensus in curru bonæ vitæ igneo per charitatem: Ascendit Elias *&c.*. *4.Reg.2.b* Ecce currus igneus. Hunc autem ascensum facere non possunt nisi nobiles. Nobiles non sanguine, sed virtute. Nobiles vtique, qui coronandi sunt tamquam reges. Ingredietur per portas ciuitatis huius. *Ier.17.e* Reges, & Principes ascendentes in curribus, & in equis. Currus significare possunt diuersos status, & professiones saluandorum. Alij enim ascendunt in curru coniugali, alij in viduali, alij in virginali, alij in circuitu ordinis sancti Francisci, & sic de alijs. Equi autem sunt corpora, in quibus boni per resurrectionem ascendũt in cælum.

SERMO III.

Luc.14.b Qui se humiliat, exaltabitur. Ecce magnus fructus, magna vtilitas humilitatis. Qui ergo vult se humiliare, debet causam, modum, & fructum humilitatis attendere. Attendat inquam humiliationis necessitatem, qualitatem, vtilitatem. Circa primum scilicet causam humiliationis siue necessitatem, considera quòd humilis debet esse propter tria, scilicet, propter conditionis vilitatem: propter saluãtis humilitatem: propter saluationis necessitatem. De primo Psalmista: Humiliata est in puluere anima nostra. *Psal.43.d* Quid enim est corpus nostrum, nisi puluis. Puluis es, & in puluerem reuerteris. *Gen.3.d* Merito ergo se humiliat, qui miseram hanc conditionem recogitat. Gregorius super Ezechielem: Heu vnde processit homini tanta superbia: cuius tam ærumnosa natiuitas, cuius pœnalitatem concludit mortis necessitas, cui esse momentaneum, mundus exilium, vita periculum. De secundo: Disce a me, quia mitis sum, & humilis corde. *Mat.11.d* Disce miser homo humilitatem ab humilibus sanctis generaliter. Induite vos ergo sicut electi Dei sancti, & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, *&c.* *Colos.3.b* Disce a beata Maria specialiter. Respexit humilitatem ancillæ suæ. *Luc.1.e* Disce a Christo humilitatem excellentem, cuius exemplo vsque ad mortem crucis vitam potius, quàm humilitatem amittas: Humiliauit semetipsum, factus obediẽs vsque ad mortem, mortem autem crucis. *Phil.2.a* Augustinus: Si tanta humilitate se deprimit diuina maiestas, superbire audet in aliquo humana infirmitas? De tertio: Humilia te Domino, & expecta manum eius. *Eccli.13.a* Habet Dominus manum misericordiæ, & manum damnantem. Has manus homo cum timore expectat, ignorans vtrum iudicij an misericordiæ manum incidat. Vnde merito se humiliat. Humiliamini sub potenti manu Dei, *&c.* *1.Pet.5.b* Gregorius: Nobis cuncta de meritis nostris incerta sunt, vt certã gratiã teneamus humilitate. Circa principale, scilicet modum humiliationis considera quòd homo debet humiliari totaliter, scilicet corde, ore, & opere. Corde Psalmista: Cor contritũ, & humiliatum Deus non despiciet. *Psal.50.d* Psalmista: Humilia respicit in cælo, & in terra. *Psal.112.a* In cælo per gloriam: in terra per gratiam. Humiliare ergo in terra, ne humilieris in gehenna. Humilia valde spiritum tuum, quoniam vindicta carnis impij, ignis, & vermis. *Eccli.7.b* Si humilitate cor bene armetur, sagittis diaboli non faciliter vulneratur. Ioãnes Chrysostomus: Humilis corde non capitur passione: non ira hunc molestare potest, non æmulatio, non zelotypia. Ore debet humiliari. Psalmista: Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis, *et cet.* *Psal.38.a* Si vere humilis es, a bonis ex humilitate silebis. Quàm longe sunt ergo ab humilitate, qui etiã a malis non silent? Humilitas autem oris non solum

est in silendo humiliter, sed etiam in loquendo humiliter. Patet scilicet in Maria, quæ se ancillam dixit, & in Dauid, qui se canem mortuum dixit. Opere debet humiliari: Obsecro vos ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis vocatione, qua vocati estis: cum omni humilitate, & mansuetudine. Digne ambulare est in bonis actibus proficere. Vnde in humilitate ambulare, est in via actionis, & bonæ vitæ semper corde, ore, & opere, humilitatem insinuare. Augustinus: Pergite viam humilitatis, ipse exaltat humiliter sequentes, quem descendere non piguit ad iacentes. Circa tertium, scilicet fructum, & vtilitatem humiliationis: Cōsidera, quòd homo per humilitatem a malo liberatur: in bono adiuuatur: in cælo exaltatur. De primo, Psalmista: Quoniam respexisti humilitatem meam, saluasti de necessitatibus animam meam. De necessitatibus vtique culpæ mortalis, pœnæ gehennalis, miseriæ temporalis. Psalmista: Circūdederunt me gemitus mortis, scilicet culpæ mortalis, & pericula inferni inuenerunt, scilicet pœnæ gehennalis. Tribulationem, & dolorē inueni, scilicet miseriæ vel tēporalis aduersitatis. Sed quo modo o Dauid euasisti? Humiliatus sum, & liberauit me. De secundo: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Domino inuenies gratiā. Bene dicitur: inuenies gratiam: quia gratia humilitate inuenitur, quæ oratione quæritur. Oratio humiliantis se nubes penetrat. Psalmista: Respexit in orationē humilium, &c. Sicut autem gratia humilitate inuenitur, sic humilitate custoditur. Gregorius: Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi qui in vētum plumas portat. De tertio dicitur hic: *Qui se humiliat, exaltabitur*. Et: Humilem spiritu suscipiet gloria. Rogemus, &c.

(Luc. 1. d; 2. Reg. 9. c; Ephes. 4. a; Psal. 30. b; Psal. 114. a; Eccl. 3. c; Eccli. 35. c; Psal. 101. c; Prou. 29. d)

SERMO IV.

(Luc. 14. c)

Ipse vero apprehensum sanauit eum ac dimisit. Quia pharisæorum iudicio, & reputatione bos, vel asinus ruens in foueam extrahi poterat die sabbati sine legis transgressione; hinc est quòd Dominus noster in hodierno euangelio persimile efficaciter arguens a minori, ostendit se multofortius non soluere sabbatum in languidi hominis curatione, cum salus hominis præferenda sit saluti bouis, & asini. Vnde ad cōfutationem malignitatis, & susurrij Iudæorum tria dantur nobis intelligi de ipso verbo proposito. Et Primum est humilitas in tangendo, & apprehendēdo infirmum. Secundum est virtuositas in curando eius morbum. Tertium est liberalitas in dicendo eum abire liberum. Vt sic per humilitatem confutet iudæorū superbiam per virtutem eorum desidiam per liberalitatem eorum perfidiam, cum ipsi non dignarentur eum tangere, nec poterant curare, nec vellent liberare. Et quia per ista facta, quæ gessit Christus exterius in corpore, docemur ea fieri interius spiritualiter in anima; ideo per humilem apprehensionem signatur gratiæ infusio. Per efficacem curationem: culpæ expiatio. Per liberalem dimissionem pœnæ relaxatio. Vnde in verbo proposito, Primo spiritualiter infirmum apprehendit per gratiæ infusionem in incarnatione: quia numquam angelos apprehendit, sed filios Abrahæ, secundum quod dicitur. Secundo eius morbum sanauit per culpæ expiationem in passione. Tertio dimisit abire liberum per pœnæ relaxationem in sancti Spiritus missione: quia vbi Spiritus Domini, ibi libertas. Non enim tamquam auarus voluit ab eo exigere pretium, redigendo in seruitutem legis veteris Testamenti propter collatum beneficium: sed tāquam liberalis, & largus vt se transferat ad libertatem Euangelij, dicitur: Sic eum fecit abire liberum. Et propter hoc cum illud esset opus misericordiæ, & liberalitatis, per illud sabbatum non soluebatur, sed tantūmodo per opus auaritiæ seruitutis, quod in eo fieri

(2. Cor. 3. b)

A prohibebatur, secundum quòd dicitur: Et opus seruile non facietis in eo. (Exod. 20. b)

Primo igitur in verbo proposito notatur Saluatoris humilitas in apprehendendo infirmum per gratiæ infusionem in incarnatione, cum dicit: *Ipse vero apprehensum*. Apprehendit autem infirmum spiritualiter infundendo suam gratiam tripliciter. Primo per amaritudinem pœnitentiæ in detestatione peccati. Vnde: Apprehendi manum eorum, idest opera præueniendo per internam inspirationem, vt educerem eos adiuuādo per boni operis persecutionem, de terra Ægypti, id est de statu peccati. Ægyptus enim tenebra interpretatur, & significat peccatum: ratione cuius ita homo obtenebratur, vt non videat quid agere debeat cū non possit dirigi in bonum sine luce gratiæ, sed delectatione peccati obtenebratus, ad omnia peccata est pronus. Secundo apprehendit Deus infirmum per rectitudinē iustitiæ in adimpletione diuini præcepti. Vnde: Ego Dominus vocaui te in iustitia: præcepta ad obseruandum fideliter imponendo, apprehendi manum tuam: imposita ad complendum opera adiuuando. Nam per manus opus intelligitur, sed per apprehensionem adiutorium eo quod tanta est humana fragilitas, quòd nisi a diuina potentia adiuuetur: in nullo bono per se potest proficere, sed potius deficere. Et seruaui te ad permanendum in eis perseuerantiam dando. Tertio apprehendit Dominus infirmum per fortitudinem patiētiæ in toleratione mali inflicti, de quo potest intelligi illud Psalmi: Apprehende arma, & scutum, & exurge in adiutorium mihi: per arma designantur virtutes, quibus vitia impugnātur: per scutum patientia intelligitur, per quam mala tolerantur illata. Vnde tunc Deus apprehendit arma, & scutum quando infundit homini virtutes quibus impugnat vitia, & peccata, & patientiam cum qua tolerat mala illata: sed surgit in adiutorium, quando cū tentatione vitiorum facit prouentum virtutum. Vnde Gregorius: Nisi misericors Deus viribus tentamēta modificet, nullus est qui malorum insidias euitare possit. Secundo notatur culpæ expiatio, cum subdit: Sanauit, quia qualibet Christi actio nostra est instructio. Ideo procurationes infirmitatum corporum a Christo factas instruimur spiritualiter intelligere curationes vitiorum spirituum. Vnde si volumus scientialiter procedere, primo videamus quæ accidunt isti morbo hydropisi materiali: quia per hoc deuenimus ī cognitionē hydropisis spiritualis, id est peccati, vt sic cognito morbo vtriusque hydropisis, melius explicabimus curationes, & remedia exhibita a Christo medico corporum, & animarum: quamuis enim multa accidant morbo hydropisis principaliter: tamen tria sunt eius accidentia. Et primum est corporis tumor siue inflamatio, per quam intelligitur superbia. Secūdum anhelitus fœtor, siue abominatio, per quod intelligitur luxuria. Tertiū est sitis ardor, & anhelatio per quam intelligitur auaritia. Vnde tunc Dominus sanauit hydropicum non solum corporaliter, sed etiam spiritualiter quando sanauit, Primo tumorem inflationis superbiæ per timorem humilitatis. Secundo fœtorem abominationis luxuriæ per decorem castitatis. Tertio ardorem exitialis auaritiæ per amorē paupertatis. Et sic anima deordinata, & auersa a Trinitate personarum, videlicet a Patris potentia per tumorem superbiæ: a Filij sapientia, per fœtorem luxuriæ: & a Spiritus sancti clementia per ardorem auaritiæ: ordinetur, & conuertatur ad Patrem per timorem humilitatis, ad Filium per decorem castitatis, & ad Spiritum sanctum per amorem paupertatis. Et sic in quo fuerat peccati, vel diaboli vestigium: reluceat in eo vestigiū Trinitatis. Primo sanat Dominus spiritualiter hydropicum a tumore inflationis superbiæ per timorem humilitatis, & de hoc potest exponi illud: Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum: propter quod meipsum arbitratus non sum dignus venire ad te: sed tantum

(Ier. 31. f; Isa. 45. a; Psal. 34. a; Hydropisi tria peculiaria.; Luc. 8. b)

tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Et sequitur: Inuenerunt seruum, qui languebat, sanum. Primo ille centurio considerando diuinæ maiestatis altitudinem dicit: Domine nôn sum dignus, vt intres sub tectum meum. Secundo recognoscendo propriæ infirmitatis vilitatem, cum subdit: Propter quod meipsum non sum dignus arbitratus venire ad te: non enim indignitatis vilitas eum latebat per superbiam, sed nota erat per humilitatem præcipuam. Tertio profitendo diuinæ virtutis facilitatem, addit. Sed dic verbo, & sanabitur puer meus, quasi dicat, cum apud te non sit impossibile omne verbum: non differt dicere, & facere: quia es illud verbum per quod facta sunt omnia, & ille sermo vnius, & efficax potestate plenus, qui sanat omnia. Et quia iuxta est Dominus, qui tribulato sunt corde: & humiles spiritu saluabit: ideo subinfertur. Quarto cælestis gratiæ appropinquatio, siue operatio diuinæ pietatis: ad domũ egroti per morbi curationem, cum sequitur: Inuenerunt seruum, qui languebat, sanum. Prius peruenit virtutis operatio, quàm nunciorum reuersio, & hoc est: quia libenter Deus condescendit humilibus. Vnde Augustinus: Altus est Deus: humilias te, & venit ad te, exaltas te, & fugit a te. Et quamuis aliter humiliaret se Zachæus, aliter centurio: quia Zachæus sustinendo, centurio suscipere non audẽdo: vtroque modo fit diuina reuerentia. Vnde exemplo istorum benefacit, qui pro reuerentia corpus Dominicum frequenter in sacramento suscipit, & qui reuerentia cessat: vtriusque enim salus datur sicut Centurionis seruo, & ipsi Zachæo. Vnde Ecclesia in susceptione corporis Dominici reuerentiam Centurionis repræsentat in dicto, & deuotionem Zachæi in facto: eo quòd corpus Dominicum debet suscipi Cẽturionica reuerentia: & Zachæica deuotione: Secundo sanat Dominus hydropicum spiritualiter a fœtore abominationis luxuriæ, per decorem castitatis. Et de hoc potest intelligi illud Psalmi: Quoniam lumbi mei repleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea. Afflictus sum, & humiliatus sum nimis. Nomine lumborum, secundũ Gregorium, luxuria generatur, & oritur, cum lumbi implentur illusionibus, idest turpibus mulierum imaginationibus, immundis cogitationibus, & fœtidis affectionibus. Vnde quemadmodum, quando abundant multi humores in corpore generant scabiẽ quandam, & impetiginem, & aliquando lepram, quæ tollit munditiam corporis: sic quando abundant immundæ cogitationes, inordinatæ affectiones, turpes mulierum imaginationes, & illusiones in corde, generant quosdam mores corruptos, inordinata desideria in carne. Et quia hæc corpus contaminant auferendo sanitatem, & munditiam castitatis, ideo dicit. Non est sanitas in carne mea: quare, quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus omnibus. Certe summo studio debet homo amouere a corde istas illusiones: quia ex his luxuria principaliter generatur in corde, & ex corde redundat in carnem, secundum illud: Quicumque viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Ita ex contrarijs. Castitas generatur principaliter in corde, & de corde redundat in corpore. Et propter hoc sequitur: Afflictus sum, & humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum. Vnde dicitur: Afflictus sum, per carnis mortificationem: quia sine ea castitas fundari non potest, eo quòd carnis delectationes corrũpit: motus, & desideria carnis restringit, & humiliatus sum nimis, per delectationis deiectionem, rugiebam a gemitu meo, per doloris compunctionem: quia potest dicere: Domine ante te omne desiderium meum, per perfectam cordis ordinationem. Tertio sanat Dominus spiritualiter hydropicum ab ardore exitialis auaritiæ per amorem paupertatis. Vnde in Psalmo: Commouisti terram, & conturbasti eam sana contritiones eius: quia commota est. Per terram intelligitur anima terrenis lucris dedita, quæ ad modũ terreni pulueris, per varios cogitatus dispergitur: & quia huiusmodi contritiones affligentiũ cogitationũ non possunt sanari nisi prius amoueantur, & confringantur Dei timore, concidantur & conturbentur peccati dolore, & dilatentur Christi amore, ideo inquit, propheta commouisti terram: restringendo timore, per considerationem diuinorum iudiciorum: conturbat, eam concidendo dolore per deplorationem omnium peccatorum: sanat contritiones eius, eam dilatando amore per promissionem æternarum retributionum: quia commota est per compassionem ad eleemosynarũ largitionem, vt qui aliena rapiebat, pro pria largiatur. Vnde Gregorius: Terrena omnia seruando amittimus: largiendo seruamus, diu enim, cũ rebus durare non possumus: quia aut nos illas moriendo deseremus, aut illæ nos viuentes deserunt pereundo. Agendum est ergo, vt perituras res in non perituram mercedem transferamus. Tertio subinfert. *Ac dimisit*, vbi notatur pœnæ relaxatio, quæ habet fieri per instantiam deuotæ supplicationis, per vehementiam dilectionis diuinæ, siue indulgentiam alienæ offensionis. Ratione primi ordinat ad seipsum. Ratione secundi ad Deum. Ratione tertij ad proximum. Primo autem dimisso, aut relaxatio fit per instantiam deuotæ supplicationis. Vnde in Psalmo: Dixi confitebor, & tu remisisti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis sanctus in tẽpore opportuno: quasi dicat, cum peccator pœnitet, & conteritur, & proponit dicendo in corde: Confitebor, propositum adimplendo, & tu scilicet Deus, & non alius, remisisti impietatem peccati mei. Solus enim Deus potest dimittere, & delere peccata, licet peccator mediante ministerio sacerdotis absoluatur. Pro hac, scilicet misericordia, quæ parcit faciliter, orabit ad te omnis sanctus deuota precum instantia tamen implorando, in tempore opportuno, idest tempore, & loco. Et de hoc similiter dicitur: Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Secundo fit ista dimissio propter vehementiam diuinæ dilectionis. Vnde: dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Ecce quòd Dominus probat istam mulierem purgatam a peccato per affectum dilectionis, eo quòd ardor dilectionis diuinæ consumpserat in ea peccatorũ rubiginem, nec est intelligenda ista sententia, vt ille, qui plus peccauerat, plus approbaretur: sed ostenditur quòd quantum est de ratione obligationis, cui plus dimittitur, plus obligatur, supposita tamen gratia, & rectitudine voluntatis. Nam multi ad magnas gratias tenentur, qui nullas, vel paucas reddunt. Tertio fit ista dimissio, propter indulgentiam alienæ offensionis. Vnde: Dimitte nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Debita dicuntur peccata: quia faciunt nos debitores eorum, quæ non possumus soluere. Vnde ad eorum veniam impetrandam requirit hæc conditio: Sicut & nos dimittimus, debitoribus nostris. Iustum est, qui fugit legem clementiæ cadit in legem iustitiæ, & propter hoc dicitur: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis Pater cælestis peccata vestra: si vero non dimiseritis, nec Pater cælestis dimittet vobis peccata vestra. Vnde Gregorius: Dominus peccata dimittit per misericordiam: repetit per iustitiam.

Rogemus, *et cetera.*

[Marginalia: Ioan. 1. a; Psal. 33. d; Deus quomodo a nobis fugiat, & ad nos veniat.; Psal. 37. b; Mat. 5. e; Psal. 59. a; Psal. 32. b; Mat. 18. d; Luc. 7. a; Mat. 6. b; Ibidem]

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Mat. 22. d

Diligis Dominum Deum tuum. Sine dilectione saluari non possumus, & dilectionis certitudinem non habemus: probatur tamen, & perpenditur Dei dilectio ex quattuor signis, & affectibus suis, videlicet ex solicitudine cogitationis, ex fortitudine affectionis, ex rectitudine intentionis, ex promptitudine operationis. De primo: Surgam & circuibo ciuitatem per vicos, & plateas quæram quem diligit anima mea. Ecce quòd omnis anima diligens Deum solicita est, quo modo Deũ inueniat, quo modo Deum teneat, quo modo placeat eidem. Ideo bene solicitudo amoris his tribus verbis exprimitur, cum dicitur: Surgam, & circuibo, & quæram. Surgit enim anima amans, mentem a terrenis eleuando: Surge Ierusalem, & sta in excelso. Gregorius: Frigescit quis a curis sæculi quanto surgit ardentius in amore Dei. Item circuit, opera Dei, & beneficia considerando, præcipue beneficium passionis Christi. Sume citharam, circui ciuitatem. Sicut enim in cithara chordæ super lignum, ita membra Christi in ligno crucis extendebantur. Ciuitas est Ecclesia, in qua per plateas mandatorum, per vicos consiliorum quærendus est Christus. Item quærit Deum feruenter desiderando: ad quid autem quærendus sit. Bernardus nos instruit, dicens: Occultat se Dominus, vt ardentius quæratur: quæsitus cum gaudio inueniatur: inuentus cum solicitudine teneatur: tentus non dimittatur, donec in amoris cubiculum mansurus introducatur. Require supra sermone, Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. De secundo: Pone me, vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum: quia fortis est, vt mors, dilectio. Bene sentit homo quando sic fortiter diligit Deum quòd dilectio sua inuincibilis fit sicut mors. Augustinus: Resistitur ignibus, vndis, ferro, regibus, & potestatibus: venit vna mors, quis ei resistet? Propterea viribus eius comparata est dilectio. Bene autem dicitur: Pone me, vt signaculum super cor tuum. Sicut enim sigillum in cera molli, sic sponsus charitatis Christus facile imprimitur, non cordi duro per impietatem, sed molli per contritionem, & per deuotionem. Psalmus: Factum est cor meũ, *et cet.* Debet ergo ita sigillum amoris esse in corde, vt dictum est. Item in opere. Vnde addidit, vt signaculum supra brachium tuum. In operibus enim, & laboribus, quæ brachia sunt, amoris ostenditur: Qui in manu omnium hominum signat, vt nouerint singuli opera sua. In ore: Quis dabit ori meo custodiã, & super labia mea signaculum certum? Sigillum ergo amoris apparet in ore, cum de dilecto libenter loquitur. Ioannes Chrysostomus: Amantium mos est, vt amorem suum silentio tegere nequeant. Sigillum amoris optime claudit os, & custodit a tacendis. Augustinus: Siue taces, dilectione tace: siue clamas, dilectione clama. De tertio: Recti diligunt te. Si seruis Deo timore gehennæ, vel pœnæ transitoriæ, vel amore commodi, vel laudis mundanæ, rectus non es, sed inclinatus ad inferiora, neque oculum intentionis habes ad cælestia sicut signatum est in muliere, de qua, quæ erat inclinata, neque omnino poterat sursum respicere. Si autem in amore Dei seruis, rectus es. Rectitudo autem hominis in tribus consistit. Primo in mali declinatione, & hoc est innocentiæ: Erat vir simplex, rectus, *et cet. vsque* retinens innocentiam. Secundo in boni operatione, & hoc beneficentiæ: Ex studijs suis intelligitur puer si munda, & recta sunt opera eius. Tertio in amoris Dei intentione, & hoc est conscientiæ. Recta enim conscientia amore beatitudinis Deo seruit, non principaliter timore damnationis. Per primam rectitudinem virgo es: per secundam lampadem habes: per tertiam oleum possides. Si vis ergo rectus esse per amorem, abijcere debes seruilem timorem: Noli timere serue meus Iacob rectissime, quem elegi, noli, inquam, timere, quasi dicat: Non tantũ ex timore, sed ex amore seruus meus tu es rectissimus. Rectus vtique in declinatione criminis, rectior in operatione virtutis, rectissimus in intentione amoris. Rectitudo ergo amoris signum, & effectus est dilectionis. Quantum enim seruus Dei a seruili timore deficit, tantum in amore proficit. Qui Deo seruit amore, rectus, & bonus est: qui tantum timore curuus est, & malus in voluntate. Augustinus: Viuit enim in eo peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, si speretur impunitas. Peccare non vult charitas, etiam si speretur impunitas. De quarto: Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. De hoc require in sequenti sermone per totum.

(Marginalia, left column: *Mat. 22. d* — Dilectio Dei in nobis quibus signis probetur. — *Cant. 3. a* — *Isa. 52. d* — *Pag. 41.* — *Cant. 8. b* — *Psal. 21. b* — *Iob. 37. b* — *Eccli. 22. d* — *Cant. 1. a* — *Luc. 13. c* — *Iob 1. a* — *Prou. 20. b*; right column: *Isa. 44. a* — *Ioan. 14. e*)

Section letters in the margin: A, B, C, D, E, F.

SERMO II.

Diliges Dominum Deum, & cet. Exigit a nobis Dominus totum cor, quasi proprium hospitium. Exigit totum cor ad credendum: Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde. Ex toto corde non credit, cuius vita a corde discordat: Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est. Signa autem fidei integra sunt, de quibus: Signa eos, qui crediderint, hæc sequentur, *et cet.* Expone moraliter sicut habes in sermone, Nolite contristari Spiritũ sanctum, *et cet.* Item ad pœnitendum: Conuertimini ad me in toto corde vestro, *et cet.* In ieiunio, & fletu & planctu. Quid est in toto corde conuerti? Respondit Augustinus, dicens: Conuertitur enim totus, & omnino vertitur, *& cet.* Require supra in sermone: Ascendit Simon Petrus. Toto quoque corde conuertitur qui contritionem habet interius, cuius signum est fletus in satisfactione exterius, ad quam pertinet ieiunium. Certe melius est pro peccatis flere temporaliter, quàm æternaliter: Ibi erit fletus, & stridor dentium. Item ad bene viuendum: Seruies Domino Deo tuo in toto corde tuo, *et cet.* Seruiamus illi in sanctitate, & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. In sanctitate, scilicet munditiæ a peccatis: Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus: perficientes sanctificationem in timore Domini, & iustitia coram ipso. Psalmus: Dilexisti iustitiam, quo ad secundum: & odisti iniquitatem, quo ad primum. Perseuerantia autem notatur, cum dicitur: omnibus diebus nostris. Item ad obediendum: Custodias mandata eius, & hæc impleas ex toto corde tuo. Implet ex toto corde, qui contritionem habet interius si impleat, de quibus: Non omnes obediunt Euangelio. Imple toto corde mandata Dei in mundo, vt impleatur cor tuum lætitia in cælo. Psalmus: Adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Impleas autem non solum diuina, sed etiam humana toto corde. Bernardus: Quidquid vice Dei præcipit homo, imple, si est sicut præcipit Deus. Item ad orandum: Ex toto corde orabãt omnes, vt visitaret populum suum. Non errat, qui corde non intendit: Populus hic labijs me honorat, cor autem, *et cet.* Tales orant Deum a tergo, nõ faciem. Contra quod Psalmus: Deprecatus sum faciẽ tuam in toto corde meo. Etiam corde non orant qui orationem in lingua, sed iustificationem non habent in vita. Contra quod: Clamaui in toto corde meo, *et cet. vsque* requiram. Requiram, inquam, bene viuendo. Deus non attendit tuam orationem, si non quæris

(Marginalia: *Mat. 22. d* — *Act. 8. g* — *Iac. 2. d* — *Mar. vlt. d* — *Ioel. 2. c* — *Mat. 13. e* — *22. b* — *Deut. 10. c* — *Luc. 1. g* — *2. Cor. 7. a* — *Psal. 44. b* — *Deut. 26. d* — *Rom. 10. c* — *Psal. 15. c* — *Iudit. 4. d* — *Mat. 15. a* — *Psal. 118. b*)

ris suam iustificationem. Ioannes Chrysostomus: Qui orat Deum, & peccat, non orat Deum, sed deludit eum. Item ad diligendum: sic hic, & diliges Dominũ Deum tuũ ex toto corde tuo: ex toto corde non diligit, qui de se aliquid relinquit. Augustinus: Totum, inquit, cor meum flamma tui amoris accendat. Nil in me relinquatur mihi: sed totus in te æstuem: in te ardeam, totus te diligam. Item toto corde non diligit, qui dilectionem in effectu non ostendit: Si quis diligit me, sermones meos seruabit. Gregorius: Numquam est amor Dei otiosus, *et cet.* Vnde & arca testamenti intus & extra auro vestiebatur. Charitatis igitur vestis sit interius per affectum, exterius per effectum. Item ad reminiscendum Deum: Quoniam memor fuit Dei sui in toto corde suo, dedit ei Dominus gratiam in conspectu Salmanasar regis. Item inter cetera Dei beneficia, quæ in memoria habere debemus, præcipue passio in corde debet esse memoriter: Recordare paupertatis meæ, & transgressionis absynthij, & fellis. Expone qualiter hæc habere debemus in memoria, vt ea imitemur. Item ad gratias agendum. Psalmus: Confitebor tibi Domine in toto corde. Hæc est confessio laudis. Bene ait: In æternum. Semper enim homo inuenit, in quo Deum laudare possit. Augustinus: Quæcumque homo fecerit inuenit in suis factis Deum. Si recte non egerit, laudabilem inuenit per iustitiam suppliciorum: si peccator conuersus ad recte viuendum redierit, laudabilem inuenit per misericordiam indulgentiarum.

Deut. 6. a — *Ioan. 14. c* — *Tob. 1. c* — *Thren. 3. c* — *Psal. 100. a*

SERMO III.

Diliges Dominum Deum tuum, & cet. Gregorius: Probatio dilectionis exhibitio est operis. Dilectio ergo Dei probatur ex sex signis. Ex detestatione peccatorum, ex repulsione inimicorum: ex operatione mandatorum: ex prouisione subditorum: ex renunciatione terrenorum: ex toleratione aduersorum. De primo, Psalmus: Qui diligitis Dominum, odite malum. Certum est enim quòd quantum homo diligit Deum, tantum odit peccatum. Si multum diligit, multum odit, & tunc multum ei dimittitur: Remittuntur ei peccata multa, quasi dicat multum. Qui ergo Deum diligit, peccatum odit. Gregorius: Qui adhuc per illicita desideria diffluit, profecto Deum non amat: quia ei in sua voluntate contradicit, immo qui peccatum diligit, seipsum odit. Psalmus: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. De secundo, scilicet de repulsione inimicorum. Psalmus: Custodit Dominus omnes diligentes se, & vias peccatorum disperdet, idest dæmones disperdet. Per dilectionem homo custoditur, diabolus confunditur. Certum enim est quòd quantum fortiter Deum diligimus, tanto contra tentationes diaboli, fortiores sumus. Psalmus: Diligam te Domine fortitudo mea. Si ergo fortis es in Dei dilectione, Deus est fortitudo tua in tentatione. Diabolus maxime persequitur charitatem. Augustinus: Nihil speciosius Deo virtute dilectionis, nihil desiderabilius est diabolo extinctione charitatis. Habes itaque signum veræ dilectionis, si non superaris impetu tentationis. Gregorius: Ille vere amat, cuius videlicet mentem delectatio praua consensu non superat. Quantum enim Dominus diligitur, tãtum malus contemnitur, scilicet diabolus, caro, mundus: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, *et cetera*. De tertio: Si diligitis me mandata mea seruate. Et ibidem: Si quis diligit me, sermones, *et cet.* Sed nota quòd inter mandata opere seruanda, Deum diligere est maximum, & primum mandatum, secundum autem simile huic, diliges proximum tuum sicut teipsum. Vnde nemo se Deum diligere putet, qui de omnibus proximis vnum odit: Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est. De quarto: Simon Ioannes diligis me plus his, *et cet.* tertio *vsque* pasce oues meas. Certum enim, quia pastor Ecclesiasticus quantum diligit Deum, tanto pro ouibus suis habet zelum. Gregorius enim ait: Ille apud Deum magis in amore eius est, qui ad eius amorem plurimos trahit. Sed nota quòd ter dixit: Pasce, *et cet.* Prælatus enim, qui diligit Deum, pascit verbo, pascit exemplo, pascit subsidio. Et certe non solum prælati, sed etiam omnes dilectores Dei pascere debent oues Dei, verbo consolationis, vel orationis, exemplo conuersationis, subsidio subuentionis per temporalem substantiam: Qui habent substantiam huius mundi, *et cet.* De quinto: Si homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione dederit, quasi nihil despiciet eam. Certum enim est quòd quantum homo diligit Deum, tantum omnia temporalia despicit, quasi stercus: Omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Ioannes Chrysostomus: Qui pecuniam, concupiscentiamq. dimiserunt, hi maxime sunt, qui vt debent, diligunt. Omnem substantiam dedit, qui dixit: Ecce nos reliquimus omnia, *et cetera*. Sic etiam dedit omnia sua ille Euangelicus negotiator pro dilectione margaritæ, idest Christi. Bonæ enim margaritæ sunt omnes sancti: vna vero pretiosa est Christus. Si ergo omnem substantiam dare non potes, des Deo saltem partem in eleemosynis. De sexto: Maiorem charitatem, *&c.* Certum enim est: quia tantum diligit, quantum amore sui patienter aduersa sustinet, & etiã mortem. Videat ergo vnusquisque, vtrum paratus sit pro amico suo Iesu Christo ponere animam suam, & ante mori, quàm viuere, & relinquere legem Dei. Parati sumus magis mori, quàm patrias leges præuaricari. Augustinus: Eligat homo magis, Deo dilecto, mori quàm offenso, viuere, hoc est experimentum vere dilectionis. Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia, *et cet. vsque* neque creatura alia.

Mat. 22. d — *Greg. hom. 30. in Euã. to. 3.* — Dilectio Dei sex signis probatur. — *Psal. 96. b* — *Luc. 7. g* — *Psal. 10. b* — *Psal. 144. d* — *Psal. 17. a* — *Mat. 6. c* — *Ioan. 14. c* — *1. Ioan. 4. d* — *Ioan. 21.* — *1. Ioan. 3. c* — *Cant. 8. b* — *Phil. 3. b* — *Mat. 19. c* — *Idem. 13. f* — *Ioan. 15. b* — *2. Mach. 7. a* — *Rom. 8. g*

SERMO IV.

Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Quoniam bonitatis est se licite communicare malis, & inimicis: ideo Dominus noster tamquam bonus doctor voluit communicare doctrinam veritatis malignis iudæis dolose eum interrogantibus cum ad eorum quæstionem vtilitatis, quamuis procederet ex animi dolositate, dedit responsionẽ veritatis, cum dicit in verbo proposito. *Diliges Dominum Deum tuum,* & cet. Vbi elegantissimo, & miro modo ordinate procedit ordinando totum hominem, secundum omnem sui potentiam ad Deum medicum triplici virtute theologica. Nam, Primo regulat concupiscibilem in summo diligibili imperando actum charitatis. Secundo eleuat irascibilem in summo honorabili, insinuando obiectum diuinitatis. Tertio illustrat rationalem in summo intelligibili explicando modum veritatis. Primum habet per charitatem. Secundum per spem. Tertium per fidem. Primo igitur imperat nobilem actum charitatis, regulando cum dicit: *Diliges*. Iste actus dilectionis elicitur a cõcupiscibili potentia. Secundo insinuat honorabile obiectum charitatis eleuando irascibilem, cum subdit, *Dominum Deum tuum*. Deus enim proprie, & principaliter est obiectum charitatis, & hæc est ratio: quia dilectio Dei est principium, & via, & proximus, & omnis homo non debet diligi nisi propter Deum, aut in Deo ratione imaginis, & similitudinis: vnde simile mandatum reputatur. Si autem aliter diligatur aliquis quàm propter Deum, aut in Deo, scilicet per affectum cognationis, & carnis, vel alicuius commodi: non virtus charitatis, sed actus naturalis dici potest. Tertio explicat vtilem modum veritatis illustrando rationalem, cum subinfert: *Ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* Dicamus igitur:

Mat. 22. d

Diliges

Diliges, vbi imperat charitatis actum: iste actus dilectionis est virtus charitatis ratione incomparabili per eminentiam vtilitatis, & excellentiæ. Primò, & principaliter imperatur, & ponitur sub legis præcepto, & etiam dicitur maximum propter tres rationes. Nam respectu præceptorum habet primitatem virtuositatis in essendo. Respectu virtutum habet maioritatem dignitatis in merendo. Respectu operum habet delectabilitatem acceptabilitatis in remunerando. O virtus deifica, in qua omnia præcepta radicabiliter fundãtur, per quam ceteræ virtutes ad meritum informantur, & secundum quam cuncta opera acceptantur. Primo illud præceptum dilectionis respectu præceptorum habet primitatem virtuositatis in essendo, vnde ipsa est quæ dat præceptis vigoris efficaciam secundum Gregorium, qui dicit super illud: Hoc est præceptum meũ vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Quid est, quòd de dilectione quasi de singulari mandato nos admonet: quia omnia præcepta multa sunt, & vnum. Multa propter diuersitatem operis. Vnum in radice charitatis. Et propter hoc dicitur in euangelio hodierno: In his duobus mandatis vniuersa lex pendet, & prophetæ: quia ad dilectionem Dei, & proximi tamquã ad primarium, & radicale fundamentum introducuntur. Hoc intelligens Apostolus, dicebat: In charitate radicati, & fundati, &c. Miseri qui hoc fundamento carent: quia quidquid superædificant, totum arescit: vnde & opera facta extra charitatem numquam reuiuiscunt: cum fuerint sine radice. Et ob hoc dicit Gregorius: Nec habet ramus aliquid viriditatis nisi maneat in radice charitatis. Secundo ista virtus dilectionis respectu virtutum habet virtuositatem in merendo, eo quòd virtutibus dat formam. Vnde: Maior autem horum est charitas. Vbi Apostolus discurrendo per omnes virtutes tam politicas, quàm theologicas concludit, tum ratione remotionis, tum ratione positionis: quia charitas habet maioritatem. Nam posita charitate ponitur omne meritorium, & illa remota remouetur omne vtile ad salutem. Ipsa certe sola est, quę dat formam meriti. Vnde ceteræ virtutes sunt informes sine ipsa, quia non habẽt meritum gratuitum nisi per ipsam. Quemadmodum enim colores perdunt esse formale, & pulchrum discedente luce, & recuperant, ea adueniente: ita virtutes discedente charitate, & hoc est quod dicitur: Qui diligit, in luce manet, qui autem odit, in tenebris. Hinc est quod Augustinus dixit: Habe charitatem, & fac quidquid vis. Tertio iste actus dilectionis respectu operum habet delectabilitatem acceptationis in remunerando eo, quod operibus imponit retributionis mensuram: secundum enim charitatem viæ mensurabitur gloria patriæ: vt vbi plus de dilectione ibi plus de beatifica visione: quia magnitudo meriti non consistit in exteriori opere, sed interiori dilectione. Hinc est quòd martyrium quod est maioris præmij inter omnia, quæ facit homo, dicitur esse opus charitatis: secundum illud: Maiorem dilectionem nemo habet vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Rationem huius assignat Apostolus: Si quid est aliud mandatum in hoc verbo instauratur. *Diliges proximum tuum, sicut teipsum*: plenitudo ergo legis est dilectio, quasi dicat: Si homo deficiat, & cum eo dispensetur ratione necessitatis, in mandatis potest in isto recuperari suæ plenitudinis ratione. Gregorius: Nimirum cum vna eademque sit charitas si mentem plene habeat ad innumera opera multiformiter accendat, & perfectionem: sed tamen in isto nõ potest dispensari eo quod eiusdem est defectus & amissio, & in alijs mãdatis nõ potest instaurari, quoniam non est digna ponderatio animæ, *et cet.*

Præceptum dilectionis maximum.

Greg. hom. 27. in Euã. *Ioan. 13. d* *Mat. 22. d* *Eph. 3. d* *Greg. vbi supra.* *1. Cor. 13. b* *1. Ioan. 2.* *Ioan. 15. b* *Rom. 13. c*

Sequitur: *Dominum Deum tuum*. Vbi insinuat honorabile obiectum diuinitatis, & etiam totius Trinitatis. Non enim vacant a mysterio hæc tria vocabula, *Dominum Deum tuum*, eo quòd per ipsa manifestatur Trinitas personarum conferentium nobis tria maxima beneficia, per quæ ad dilectionẽ delectabiliter allicimur. Vnde: *Dominus* dicitur propter conditionem naturalis esse in creatione. *Deus* propter collationem multiplicis gratiæ, in conseruatione. *Tuus* propter donationem suipsius, siue hereditatis perpetuæ, in glorificatione. Et sic appropriate loquendo, Per patris potentiam creamur. Per filij sapientiam conseruamur. Per Spiritus sancti clementiam glorificamur. Primo *Diliges Dominum* propter conditionem naturalis esse in creatione. Vnde: Et nunc quid aliud Dominus Deus tuus petit a te nisi vt timeas Dominum Deũ tuũ & diligas eũ? quia homo tenetur, & obligatur Dominum timere, humiliter, & obedienter, & fideliter, & diligere feruenter ratione beneficij, quod sibi contulit in creatione: cum eius esse fecit insignitum diuina imagine, ratione cuius ad hæc tria adimplenda habet possibilitatem: ideo tamquam ex debito hoc requirit, cum dicit: Et nunc quid Dominus Deus tuus petit a te nisi vt timeas Dominum Deum tuũ? Ecce timor humilitatis, & subiacentiæ, & ambules in vijs eius: ecce labor fidelis obedientiæ, in executione mandatorum, quæ nomine viarum designantur. *Diliges eum*, ecce feruor sinceritatis, & beneuolentiæ. Secundo *diliges Deum*, propter collationem multiplicis gratiæ, id est conseruatione. Vnde in Psalmo: Qui diligitis Dominum operando bonum per amorem. Odite malũ, custodit Dominus animas sanctorum suorum: qui diligitis Dominum per amorem operando bonum. Odite malum, declinando malum, & peccatum per timorem: quia per Dei amorem homines sancti efficiuntur, & beneficium custodiæ, & conseruationis a Deo merentur. Vnde sequitur: Custodit Dominus animas sanctorum suorum, multorum beneficiorum collatione. Nam ad hominis custodiam, & conseruationem omnium creaturarum seruitia, & beneficia cõcurrunt. Angeli enim ministrant ei, cælum dat ei lucem in die, vt operetur: tenebras in nocte vt quiescat, & ipsorum vtilem vicissitudinem, aerem fecit Deus, vt præberet homini vtilem calorem, & omne genus auium ei ministraret. Aquam fecit, vt sibi potum tribueret, sordes purgaret, arentia irrigaret, & diuersitatem piscium ad suum vsum nutriret. Terram fecit: vt eum portaret, pane confortaret, & vino lætificaret, totus mundus seruit homini, quia factus est pro homine. Ratione ergo tantorum beneficiorum, qui diligitis Deum hæc probate per exhibitionem bonæ operationis: alioquin de ingratitudine arguemini. Tertio diliges Dominum Deum tuum propter donationẽ hereditatis perpetuæ, & glorificationẽ. Vnde in Psalmo: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Iste decor nihil aliud est nisi diuina refulgentia ex qua micant diuini radij splendoris facientes cælum empyreum domum decoris propter refulgentiam diuinæ claritatis, & locum habitationis gloriæ tuæ, propter communitatem gloriæ diuinitatis. O quàm illustris, & speciosus est iste decor domus tuæ, Deus, & quãto Dauitico desiderio diligẽda. O quàm felix, & sanctus est iste locus habitationis gloriæ, quanta auiditate appetendus, in quo Deus abundantius seipsum delectabiliter beatis perpetualiter communicat in eis habitando per gloriam.

Deut. 10. A *Psal. 96. a* *Psal. 25. b*

Tertio subinfert: *Ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua*. Vbi explicãs vtilem modum veritatis, miro, & ineffabili modo summus magister Christus docuit qualiter sit Deus diligẽdus in his tribus vocabulis, corde, animo, & mente. Nam homo non potest diligere nisi ei vniatur, vniri ei non potest nisi eum cognoscat, habeat & teneat secundum tres nobiles suas potentias, id est intelligentia, voluntate, memoria, quibus est Dei imago secundum Augustinum: Cognoscere vero sit intelligentiæ, habere volũtatis, tenere memoriæ. Ideo necessario ad Deum diligendum actus istarum trium potentiarum debet concurrere, quæ nomine cordis animæ, & mentis designantur:

gnantur, quoniam intelligentia per cor, voluntas per animam, & memoria per mentem secundum Augustinum in hoc loco accipitur. Primo est Deus diligendus fideliter, ne intelligentia seducatur erroris falsitate. Secundo sinceriter, ne voluntas alliciatur carnis voluptate. Tertio indesinenter, ne memoria frangatur operis discontinuitate. Et ista diuisio traditur a beato Augustino, qui hunc locum ita exponit: *ex toto corde*, idest intellectu sine errore: *ex tota anima*, idest voluntate sine contradictione: *& ex tota mente*, idest memoria sine obliuione. Et sic diuina dilectio est illuminatiua omnium credendorum, aspernatiua carnalium delectationum, & continuatiua bonarum operationum. *Primo diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, idest cum soliditate fidei, ne intelligentia seducatur fallacijs. Vnde: Audi Israel, vnus est Dominus Deus tuus, fideliter credendo corde, vt nulla æquipares dispersa, ficte imaginando alios deos esse. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde efficaciter comprobando opere, vt nulla admittas contraria, eo quòd nihil aliud debet per affectum cor alligare præter eum, cui totum cor debetur in dilectione. Vnde cum aliquid amamus supra Deum, vel præter Deum, nequam est. Ex toto ergo corde diligamus eũ. Nam sicut intellectus errat in cognoscendo, ita & affectus in diligendo. *Secundo diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua*, idest cum sinceritate animi in affectiua, ne alliciaris blanditijs. Vnde: Anima mea liquefacta est, vt dilectus meus locutus est mihi. Tunc anima liquefit ad Dei mulcentis locutionem, sicut cera, quæ fluit a facie ignis: cum in eius meditatione exardescit ignis diuini amoris, tunc resoluitur in aquam deuotionis ad inspirationem, & immissionem alicuius radij spiritualis velut glacies, quæ resoluitur ad ardorem ignis materialis, quando est in feruentissimo desiderio, & amore solis spiritualis, vt totaliter recolligat se ad interiora, nec sit dispersa ad exteriora, ne interponatur aliqua nubes aquosa carnalis frigiditatis, sed immediate recipiat immissionẽ diuinorum radiorum totum cor inflammantium. *Diliges Dominum Deum ex tota mente tua*, idest cum sedulitate studij in affectiua, ne frangaris obsequijs. Vnde dicit Dominus: Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me, & custodiant mandata mea vniuersa omni tempore? Ecce Dominus ostendit effectũ suæ bonitatis cum optat in nobis, vt per eius timorem filialis reuerentiæ continue, & indesinenter sine diminutione adimpleamus eius præcepta, vt impleatur in nobis illud: Omni tempore diligit qui amicus est: quia diuina dilectio ratione continuitatis debet esse ad modum mortis, & inferni: quia quod semel ab eis rapitur numquam dimittitur. Vnde in Canticis: Fortis est vt mors, dilectio: dura, vt infernus æmulatio. Rogemus, ergo *et cet.*

Deut. 6. a
Cant. 5. b
Deut. 5. d
Prou. 17. c
Cant. 8. b

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEM

SERMO I.

Ecce offerebãt ei paraliticum iacentem in lecto. Sic enim ægri offeruntur medico ad sanandum, paruuli Episcopo ad confirmandum, rei iudici, vel Domino ad iudicandum, sponsa sponso ad cohabitandum. De primo: Obtulerunt ei omnes male habentes varijs languoribus, & tormentis, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos. Languor naturæ, & tormentum, conscientiæ est peccatum. Dæmoniaci sunt malitiosi, dæmones enim ex

Mat. 9. a
Mat. 4. d

A malitia peccant. Dæmonium ergo malignæ voluntatis non est eiectum quamdiu nouis orationum, & confessionum linguis non loqueris: In nomine meo dæmonia eijcient, *et cet.* Lunatici sunt iracundi & impatientes, qui valde sunt mutabiles: Stultus vt luna mutatur. Paralytici sunt acidiosi. Paralysis enim aufert vsum membrorum, ita vt reddat membra ad labores inutilia. Semper enim in lecto carnalis commodi sunt pigri, quocumque se vertunt, lectum carnalitatis non relinquunt: Sicut ostium vertitur in cardine, sic piger in lecto suo. Ostium enim quando vertitur cardinem non exit. Surge paralytice de lecto, surge piger ad labores. Augustinus: Noli piger esse laborare breuiter, B & gaudere incessabiliter. De secundo: Offerebant illi paruulos, vt manus eius imponeret & orauit. Interlinearis, vt eis voce, & manu benediceret. Vnde ad benedicendum etiam in cruce manus extendit. Psalmus: Aperis tu manum, *et cet.* Quid mirum si ad benedicendum, vel ad confirmandum in gratia. Christus imponit manus cum sit Episcopus: Conuersi estis nunc ad pastorem & Episcopũ animarum vestrarum. Bene autem eis, qui paruuli sunt humilitate, infantes innocentia, & pueri puritate. Psalmus: Innocens manibus. Quis ascendet in montem Do- C mini, aut qu is stabit in loco sancto eius? Innocẽs manibus, & mundo corde, qui non accepit in vanum animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo, hic accipiet benedictionem a Domino, *et cet.* Vel paruuli sunt pœnitentes, qui more paruulorum sæpe plorant. Isti benedictionem obtinent bene plorãdo sicut Esau. Require, quando Iacob, & Esau benedicuntur. In Iacob innocens, in Esau pœnitens significatur. De tertio: Oblatus est ei vnus, qui debebat decem millia talenta: Interlinearis, idest multarum decalogi transgressionum reus, & ad litteram timendum aliquos esse, qui decem millium mortalium peccatorum debi- D tis constricti sunt: hi sunt qui offerentur in iudicio speciali in confessione: vel in iudicio generali, in fine: vel in iudicio particulari, in morte, sicut offertur denarius monetario examinandus: At illi obtulerunt ei denarium. In morte enim anima Deo offertur. Tunc certe Deus examinabit imaginem, & superscriptionem, vtrum sit Dei, an diaboli. Si enim est Dei, reponetur in thesaurum cæli: si est diaboli, proijcietur in fornacem inferni: Eo quòd versi estis omnes in scoriam: ecce ego congregabo vos congregatione argenti, & æris, & ferri, & stagni, & plumbi in medio fornacis, vt succendam in ea ignem ad conflandum. E De quarto. Psalmus: Offerentur regi virgines. Glossa ministerio angelorum in templum regis, idest in cælum, in quo laudabitur Deus æternaliter, & vniuersaliter. Psalmus: In templo eius omnes dicent gloriã. Virgines eius, quæ offeruntur Christo in lætitia, & exultatione sicut signatum est in virginibus adductis regi Assuero in Susa, idest patria lætitiæ æternæ. Susa enim lætitia interpretatur. Psalmus: Lætificabis eum in gaudio. Quicumque vult adduci ad veram lætitiam in mundo. Gregorius: Et hic charissimi vanam gloriam fugite, si illic falli formidatis. Nemo enim potest & hic gaudere cum sæculo, & illic gaudere cum F Christo. Virgines enim istæ, idest animæ a peccatis mundæ ciuitatem Susa non intrabunt, nisi cum oleo charitatis, de prudentibus oleum habentibus dicitur: Quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua.

Mat. 16. d
Eccli. 27. b
Prou. 26. c
Mat. 10. a
Psal. 144. c
1. Pet. 2. d
Psal. 23. a
Gen. 27. d
Mat. 18. c
Mat. 22. b
Ezec. 22. d
Psal. 44. d
Psal. 28. b
Esther. 2. b
Psal. 20. b
Mat. 25. a

SERMO II.

Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, &cet. Potestatem habet Iesus in mundo iustificandi, in iudicio iudicandi, in cælo regnandi, in inferno cruciandi. De primo dicitur: *Vt autem sciatis, quia filius*, & cetera. Bene dicitur

Mat. 9. a

dicitur in terra, non in cælo, non in inferno. In cælo enim peccatum non dimittitur, quia nullum ibi committitur. Qui autem peccatum ibi commisit Lucifer cum suis, nullam remissionem consecutus fuit. In inferno non dimittitur: quia nullus in mortali peccato existens, & ad inferos descendens, inde liberabitur. Vnde quamdiu in terra, vel in mundo sumus, petere veniam debemus, nam in terra dimittuntur mortalia peccata, non alibi. Vnde quæstuarij decipiunt homines simplices, qui peccata in inferno hominum se relaxare promittunt: quia neque sacerdos, neque Episcopus, neque Papa illud mortale peccatũ soluere possunt. Vnde de Petro dicitur: Quodcumque ligaueris super terram. (*Mat. 16. c*) In inferno enim non est baptismus, neque pœnitentia, sine quibus non dimittuntur peccata mortalia. Vnde de hac potestate dicitur: Potestas eius a mari, vsque ad mare. (*Zach. 9. c*) Mare baptismum significat: Omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & mari. (*1. Cor. 10. a*) Mare etiam significat pœnitentiam: Magna velut mare contritio tua. (*Thren. 1. d*) Potestas ergo dimittendi peccata a mari, idest a baptismo, vsque ad pœnitentiam extenditur in mundo, sed non extenditur in inferno. Ibi enim neque tempus est peccata dimittendi, vbi neque locus, neque tempus pœnitendi. Ioannes Chrysostomus: Neque resistendi virtus, nec fugiendi facultas, nec pœnitentiæ locus, nec satisfactionis tempus erit, ex angustia omnium rerum nihil remanet nisi luctus. Require in sermone primo: Omnis arbor, *et cet.* (*Luc. 21. e*) De secundo: Videbitis filium hominis venientem in nubibus, cum potestate magna, & maiestate. Omnes enim angeli venient cum eo, sicut dicitur: (*Mat. 25. e*) Nisi enim potestatem magnam ostenderet, imperatores, & reges, & potentatus, & alij potentes damnandi, maxime dicere possent, sicut principes sacerdotum, cum eiecisset eos de templo, quidã dixerunt ei: In qua potestate hæc facis? *et cet.* (*Idem. 21. b*) In iudicio autem de templo Ecclesiæ eijciet malos, & merito. Quid enim facerent canes in templo? Canis enim, qui intrat Ecclesiam statim viriliter eijcitur. Ita peccatores in die iudicij. Vnde: Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis seruientes, & qui amat, & facit mendacium. Nota quòd nobiles bene sustinent canes super lectos, & super sedes, sed tempore commixtionis eijciuntur. Sic Dominus permittit peccatores esse in lectis carnalitatis, & sedibus sæcularis dignitatis: sed in iudicio, vt pote incipiente æterno conuiuio, expellentur. Vnde ait: Foris canes. (*Apoc. 22. c*) O quantus horror in illa expulsione de consortio bonorum erit? Bernardus: Quis putatur, quantusue luctus erit? *et cet.* Require in sermone supra. Non ne decem mundati. Tunc ergo non debet quæri in qua potestate hoc faciat, quia apertissime eius potestas videbitur. De tertio: Data est mihi omnis potestas, *et cet.* (*Mar. vlt. d*) Rex in regno suo plenam habet potestatem, qui nullum habet ibi, vel sibi, vel suis aduersarium. Talem vtique potestatem habet filius Dei in cælo, expulsis aduersarijs Lucifero, & angelis eius: Nunc facta est salus, & virtus & regnũ Dei, & potestas Christi, quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, (*Apoc. 12. c*) scilicet draco, qui cauda sua traxit tertiam partem stellarum, idest angelorum: quorum quidam sunt assistentes, quidam ministrantes, quidam superbientes. Et hanc tertiam partem traxit Lucifer. Multas etiam adhuc stellas, idest iustos traxit diabolus, per caudam deceptionis. Sed accusator ille in patria nullam contradicendi habet potestatem, vbi Christus in suis sanctis plenam habet potestatem. Augustinus: Inimicus vere excluditur de corde credentium, quando excludetur de ciuitate viuentium. De quarto: Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennã. (*Luc. 12. a*) Hæc potestas sub terra est: Omnem creaturam, quæ in cælo est, & super terram, & subtus terram, & mare, & quæ in eo sunt, audiui dicentes: (*Apoc. 5. a*) Sedenti in throno & agno, Benedictio & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum. Ecce ergo in cælo, ecce super terram, idest in iudicio, quod erit in aere super terram. Ecce subtus terram in inferno. Ecce in mari in mundo fluctuanti. Ergo scitur potestas Dei. Benedictio tamen referri potest ad primam potestatem: Filium suum misit benedicentem vobis. (*Act. 3. d*) Honor ad secundam. Psalmus: Honor regis iudiciũ diligit. (*Psal. 95. b*) Gloria ad tertiam: Vidit gloriam Dei, *&c.* (*Act. 7. g*) Potestas autem proprie ad quartam. Psalmus: Quis nouit potestatem. (*Psal. 89. c*)

SERMO III.

Tolle lectum tuũ, *&c.* (*Mat. 9. a*) Considerandũ est quòd quadruplex est lectus, concupiscentiæ, cõscientiæ, pœnitentiæ, sapiẽtiæ. De primo: Intexui funibus lectũ meum, *et cet.* (*Prou. 7. c*) Nota quòd ibi dicitur de muliere occurrente iuueni in ornatu meretricio præparata ad decipiendas animas, garrula, & vaga, *et cet.* Mulier ista est caro, vel sensualitas, quæ multas animas decipit. Hæc est mulier, quæ decepit Samsonem. Iuuenis, quem apprehendit deosculatum, est spiritus. (*Iudit. 16. e*) Habitabit iuuenis cum virgine, id est spiritus cum casta carne, vel etiam cum Maria Virgine, cum qua Spiritus tuus per deuotionem, & dilectionem, & spiritualem venerationem sæpe debet habitare. (*Isa. 62. b*) Lectus concupiscentiæ: Qui tetigerit lectum eius, lauabit vestimenta sua. (*Leuit. 15. a*) Vestimenta lauantur dum vita mundatur. Funes autem quibus lectus intexitur, sunt vitia cogitationum, consensuum, operationum. Iniquitates suæ capiẽt impiũ: & funibus peccatorum suorum constringitur. (*Prou. 5. d*) Funibus solent constringi bestiæ, & homines insani, & luxuriosi sunt insensati, & bestiæ diaboli. Hieronymus: Fornicatio aut voluptas peruertit sensum, animam excæcat, corpus debilitat, & de rationali homine brutũ efficit animal. De secundo Psalmus: Lauabo per singulas noctes lectum meum, *&c.* (*Psal. 6. b*) id est conscientiam meam. Gregorius: Quo vberius culpa defletur, eo altior cognitio veritatis attingitur: quia ad videndum internum lumen polluta dudum conscientia, lacrymis baptizata renouatur. Conscientiam per singulas noctes lauat, qui singula vitia deplorat. Vnde bene Naaman septies in Iordane lauatur: (*4. Reg. 5. d*) Qui enim a lepra vitiorum vult mundari, per singula septem vitia lacrymis debet lauari: neque tantum vnius anni, sed etiam omnium annorum vitæ suæ mala debet flere: Recogitabo omnes annos, *&c.* (*Isa. 38. e*) Iste lectus conscientiæ virtutibus tamquam fortissimis militibus ad modum lecti regalis custodiendus est, vt rex noster Christus in eo securus quiescat. En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt, *&c.* (*Cant. 3. e*) De tertio Psalmus: Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. (*Psal. 40. a*) Infirmi in lecto iacentes cum dolore torquentur, libenter confitentur: ita in lecto pœnitentiæ confitentur: dolor contritionis cogit hominem confiteri. Hoc autem dolore arguit Dominus peccatorem pro omni sua transgressione: Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa eis marcescere facit. (*Iob. 33. e*) Et certe sæpe dolor increpationis ostenditur per lacrymas contritionis, sicut patet in Magdalena, & in Petro. (*Luc. 7. f*; *Mat. 26. g*) Vnde Augustinus: Sicut comes pœnitentiæ dolor est: ita sunt lacrymæ testes doloris. Qui ergo talem increpationem in corde sentit, signum est quòd arguitur vitiorum spiritus in eum venit. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, arguet mundum, *&c.* (*Ioan. 16. a*) Et nota quòd isto lecto pœnitentiæ mori debet homo sicut signatum est in Iacob Patriarcha de quo: Collegit pedes suos super lectum & obijt. (*Gen. 49. d*) Beatus ergo est, qui non in patibulo superbiæ: non in igne auaritiæ, non in luto luxuriæ, sed in lecto pœnitentiæ moritur. In lectulo moriar. (*Iob 29. c*) De quarto, de lecto sapientiæ, siue scripturæ: Quoniã irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo. (*Iob 33. b*) Tũc aperit aures virorum, & erudiens instruit disciplina.

Irruit

Irruit in lectulo scripturæ, vel quietis contemplatione. Dormiunt homines per sensum abstractione exterius. Vigilant vero per meditationem, & desideriũ interius. Ego dormiui,& cor meum vigilat. Sed heu terribiliter dicitur: Erunt duo in lecto, vnus assumetur,& alter relinquetur. Duę enim molentes, vna assumetur,& altera relinquetur. Duo in agro: vnus assumetur, & alter relinquetur. In lecto sunt contemplatiui,in mola actiui,in agro prælati. Sed in omnibus his assumendi per gloriam, & relinquendi in gehennam inueniuntur. Augustinus: Firmissime tene, & nullatenus dubites,in omni statu hominum bonos,& malos esse. Secũdum hos quattuor lectos inuenimus: lectum ferreum, eburneum, floridum, aureum. De primo: Monstratur lectus eius ferreus, qui est in Rabath, qui interpretatur grande peccatum, hic est lectus concupiscentiæ. De secundo: Qui dormitis in lectis eburneis: hic est lectus conscientiæ,in quo dormit sæpius homo per torporem,& negligentiã. Quod autem sequitur: Et lasciuitis in stratis vestris,ad lectũ concupiscentiæ pertinet. De tertio: Lectulus noster floridus: hic est lectulus pœnitentiæ, habens flores virtutum. De quarto: Lectuli quoque aurei,& argẽtei super pauimentum. Pauimentum est cor pauidum, lectus sapiẽtiæ est aureus, quo ad nouum Testamentum: argenteus,quoad vetus, vel aureus,quo ad contemplationem diuinitatis: argenteus, quo ad contemplationem humanitatis.

Cant. 5. a *Luc. 17. g* *Deut. 3. b* *Amos. 6. a* *Cant. 1. d* *Esther. 1. b*

SERMO IV.

Mat. 9. a

S*Vrge tolle lectum tuum. & vade in domum tuam*. Quoniam secundum philosophum potentiæ distinguuntur, siue agnoscuntur per actus,vel opera. Hinc est quòd Dominus per opus miraculosum supra naturã fecit cognosci suam potentiam diuinitatis, dimittendo peccata, cum solo verbo paralyticum perfecte restituit sanitati, dicens in verbo proposito: *Surge tolle lectum tuum, & vade in domum tuam*. Vnde tamquam perfectus medicus corporum, & animarum in ipso verbo valde artificialiter procedit, eo quòd istis tribus vocabulis, scilicet: *surge, tolle, & vade*: perfecta sanitas tam hominis exterioris quantum ad corpus, quàm hominis interioris, quantum ad spiritum designatur: contra tria mala,quæ facit paralysis materialis in corpore, & peccatum quod est paralysis in mente. Nam ista infirmitas reddit hominem corporaliter inhabilem ad stãdum: impotentem ad operandum: impossibilem ad ambulandum. Ita peccatum suo modo aufert animæ rectitudinem status per culpam: fortitudinem actus per iustitiam: & promptitudinem motus per negligẽtiam, sed Dominus contra ista tria mala præcepit tria bona. Nam, Primo imperat rectitudinem status per desertionem culpæ, cum dicit: *Surge*. Secundo fortitudinem actus per executionem iustitiæ, cum subdit: *tolle lectum*, id est iustitiam, per quam firmiter in omni opere exequi incipias. Tertio promptitudinem motus per acquisitionem gloriæ,cum subiungit: *Vade in domum tuam*. Glossa: Domum ire est ad paradisum redire,eo quòd paradisus est propria habitatio hominis,quia ad hoc factus homo fuit.

Dicit ergo: *Surge*. Vbi imperat rectitudinem status per desertionem culpæ: quia anima cadit tripliciter, scilicet per ignorantiam erroris,concupiscentiam carnis,& violentiam diabolicæ tentationis, & ideo ad hoc vt habeat rectitudinem status deserendo culpam, attendendum est vt ab his tribus resurgat. Et Primo a tenebris ignorantiæ erroris obcæcantis. Secundo illecebris concupiscentiæ defœdantis. Tertio a præsidẽtijs potestatis diabolicæ opprimentis. Primum habet fieri per aspectum veritatis. Secundum per amplexum castitatis. Tertium per exercitium virtutis. Primo qui vult habere rectitudinem status, debet surgere a tenebris erroris,& ignorantiæ obcæcantis,& hoc per aspectum veritatis, & de hoc dicitur: Surge, & ingredere ciuitatem,& dicetur quid te oporteat facere. Ecce quòd Paulus persequebatur discipulos Christi zelo legis ductus, credens se obsequium Deo præstare: sed quia hoc non est ex certa causa, aut ex malitia, sed tenebratus erroris ignorantia: ideo præcipitur ingredi in ciuitatem,per quam congregatio fidelium intelligitur,qui sub eodem iureiurando sunt collecti, vt ab eis instruatur quod eũ oporteat facere. Dignum, & iustũ fuit,vt qui sapientem se tenebat, & ducem aliorum se faciebat,ad manum sicut cæcus traheretur, & Ananiæ in discipulum traderetur. Præterea maxima fuit violentia in conuertendo Paulum, quia ex ignorantia,& zelo decipiente, rectum credebat quidquid faciebat. Vnde Gregorius: Cũ vitiũ virtus creditur difficiliter emẽdatur. Hinc est quòd hi qui sanctitatẽ appetunt,in errorem lapsi,tardius corrigantur, rectum æstimantes quidquid faciunt, & sicut extolluntur virtute, sic vitio perseuerantiam iungunt. Secundo surge ab illecebris carnalis concupiscentiæ deformantis. Vnde: Surgam,& ibo ad Patrem meum, & dicam ei: Pater peccaui in cælum, & coram te, per istum hominem prodigũ intelligitur homo luxuriosus. Vnde, & adolescentior dicitur, eo quòd vanior,& carnalia delectamenta magis intentus, quæ erecta ceruice petit portionem substantiæ, volendo vti libero arbitrio, vt non iam secundum imperium diuinæ voluntatis, sed secundum nutum voluntatis suæ incedat. Beda: Substantiam,& omne quod agimus,viuimus, & sapimus, cogitamus, & loquimur, rumpit petulantia,malis dispensat libertas. Et tunc abijt in regionem longinquã perpetrando peccatum. Glossa: Abijt in regionem lõginquam non mutando locum, sed animum. Quanto quis in prauo delinquit,tanto a Dei similitudine recedit longinquius. Adhæret vni ciuium, id est diabolo eius voluntatem faciendo, & merito recedens a Dei similitudine, accedit peccator ad dæmonum similitudinem, quos continue pascebat dum carnis voluptates non deserebat. Propterea expendit omnia bona naturalia viuendo luxuriose, & cupit implere ventrem suum de siliquis,quas porci comedebant, id est cupit adinuenire peccata diuersa carnis. Siliqua vt dicit Glossa est quoddam genus leguminis sonorum, & vacuum quod magis ventrem onerat quàm reficiat, & significat delectationes vitiorum,quæ satiant,& delectant exterius corpus,& intus animam non reficiunt, immo onerant. Et nemo illi dabat:quia nec in his omnibus satiatur, & frequenter vbi credit inuenire delectationes,inuenit amaritudines. Sed tandem videns se in tantis amaritudinibus, & miserijs peccatorum prostratum: ad se per sui considerationem, & peccati recognitionem,dicitur: Surgam,per mali peccati desertionem siue declinationem. Et ibo ad patrem meum, per boni incœptionem. Et dicam, per oris confessionem: Pater peccaui in cælum, in contemptum maiestatis diuinæ omnibus præeminentis. Et corã te, propter contemptum veritatis omnia cernentis, ideo non sum dignus vocari filius tuus, propter contemptum bonitatis: bonos in filios adoptantis, quẽ Deus pater astringit per amplexum charitatis, & suscipit ad osculum pacis,proferendo stolam interioris puritatis, & induendo vestem exterioris honestatis. Tertio surge a præsidentijs crudelitatis diabolicæ. Vnde: Surge velociter,quia ceciderunt cathenæ de manibus tuis. Petrus positus in vinculis ferreis, & diabolica suggestione & sub custodia militũ,vt interficiatur,significat peccatorem ligatum vinculis diabolicæ fraudis, & ponitur sub custodia dæmonum ad perdendum morte dãnationis æternæ. Hic autem excitatur ad surgendum angelica admonitione, quia per auxiliũ virtutis Christi confringentis æreas portas diabolicæ custodiæ, ceciderunt cathenæ diabolicæ fraudis,de manibus malorum operum eius. De his similiter dicitur: Surrexit Dauid

A tribus surgendũ. *Act. 9. a* *Luc. 15. d* *Act. 12. b* *Reg. 21. e*

David in die illa, & fugit a facie Saul. Saul qui interpretatur abutens, & significat diabolum, qui abutitur creaturis Dei, de cuius potestate bonus Dauid surgit per auxilium virtutis Christi fugiens ab eius notitia.

Secundo in verbo proposito imperat fortitudinem actus per executionem iustitiæ, cũ subdit: *Tolle lectum tuum*. Ille habet fortitudinem in exequendo iustitiam qui tollit a Prophetis, & Apostolis, Primo peccatum per documentum instructiuum fidelis intelligentiæ. Secundo a patriarchis, & virginibus exemplum inflãmatiuum charitatis, & beneuolentiæ. Tertio a confessoribus, & martyribus auxilium cõfortatiuum longanimitatis, & patientiæ siue perseuerantiæ. Et hæc B tria sunt necessaria omni conditioni, sexui, & ætati, scilicet veritas fidei dans intelligentiam: charitas Christi dans beneuolentiam, & longanimitas dans perseuerãtiam: nullus enim adultus est in statu salutis, nisi habeat fidelem intelligentiam in intellectu, charitatiuã beneuolentiam in affectu, & longanimem perseuerantiam in effectu. Vnde ergo ille habet fortitudinem in exequendo iustitiam, qui tollit peccatum, primo per instructiuum documentum fidelis intelligentiæ, & de hoc potest exponi illud: Tolles tecum de omnibus escis, quæ mandi possunt, quoniam omnia scripta sunt ad nostram doctrinam: ideo ad hoc vt possimus euadere iracundiam generalis iudicij exemplo tollentis omnes escas commestibiles & licitas, ad cõseruationẽ corporis, instruimur spiritualiter tollere ex omnibus verbis sacræ scripturæ, quæ possunt iuxta facultatem intelligentiæ esse ad conseruationem, & salutem animarum. Secundo quis tollit peccatum per exemplum inflammatiuum charitatis, & beneuolentiæ. Vnde: Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offeres illum mihi in holocaustum super vnum montium, quem monstrauero tibi. Qui enim vult experiri vtrum diligat Deum, vadat ad terram visionis, id est ingrediatur secreta conscientiæ, & ibi videbit quantum diligat Deum. Si enim paratus est ad exemplum Abrææ super vnum montium, quem Deus demonstrat: perfecto statu religionis, vel pœnitentiæ, quem Deus docet inspirando: offerre quidquid carnale, vel temporale potest eum retrahere, & ab amore Dei elongare maxime excludendo a se, primo demulcentiam consanguinitatis, propter quod dicitur: Tolle filium, quia qui diligit patrem, aut matrem, aut filium, aut fratrẽ, vel quemcumque attinentem sibi iure propinquitatis supra Christum, non est eo dignus. Secundo auaritiã proprietatis. Vnde subditur tuũ: Quoniam nisi quis renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest Christi esse discipulus. Tertio illecebram delectabilitatis. Vnde addit, Quem diligis. Solent ista tria attrahere, & inclinare hominem ad amorem suum, & retrahere ab amore diuino, quæ omnia exemplo Abrææ debet homo spiritualis a se excludere, vt possit acquirere Dei amorem, & amicitiam. Tertio quis tollit peccatum, per auxilium confortatiuum longanimitatis, & patientiæ. Vnde: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui vult venire post me: ecce postpositio, & subiectio voluntatis, & dicere vult, vt libere, & sine coactione hoc faciat. Abneget semetipsum. Ecce captatio libertatis, vt non secundum seipsum, sed secundum Deum viuat. Et tollat crucem suam. Ecce assumptio pœnalitatis, & hoc per patientiam. Et sequatur me. Ecce directio exemplaritatis, qui tamdiu clipeum patientiæ portauit, donec vitam finiuit.

Gen. 6. d *Gen. 22. a* *Mat. 10. a* *Mat. 16. d*

Tertio in verbo proposito imperat promptitudinẽ motus per acquisitionem gloriæ, cum adiungit: *vade in domum tuam*. Ille cum promptitudine acquirit gloriam, qui vadit primo humiliter ad deplorandum peccata perpetrata. Secundo indesinenter ad acquirẽdum æterna munera. Tertio viriliter ad superandum diabolica tentamenta. Primum fit per oris confessionem. Secundum per terreneitatis despectionem. Tertium per diuinæ virtutis protectionem. Primo valde humiliter ad manifestandum perpetrata peccata, & hoc per oris confessionem. Vade, & ostende te sacerdoti. In hoc mandato instituit Dominus sacerdotale officium omnibus esse reuerendum, & ad curationem peccatorum esse necessarium. Vnde quamuis Dominus mundet per interiorem contritionem, nihilominus ad sacerdotale officium legat, cum dicit: Vade, & ostende te sacerdoti. Secundo vade indesinenter ad acquirẽdum æterna munera, & hoc per terreneitatis despectionem. Vnde: Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælis. Vade per negligentiæ exclusionem, vende omnia quæ habes, per terrenæ substantiæ despectionẽ. Bernardus: Non commuta, vel conserua omnia: non partem, & da pauperibus per diuinæ complacẽtiæ acceptationem: non diuitibus: quia tunc Deus non acceptaret: & habebis thesaurum in cælo, per æternæ gloriæ adeptionem. Tertio vade viriliter ad superandum diabolica tentamenta, & hoc per diuinæ virtutis protectionem. Vnde: Vade, & Dominus sit tecum in vltionem inimicorum, quasi dicat cum insurgunt diabolicæ tentationes, & suggestiones, non metiaris tuas vires, ne intuitu fragilitatis remollescas, sed vade viriliter per virtutum exercitationem: quia tunc Dominus erit tecum tamquam bellator fortis ad auxilium, & protector in vltionem inimicorum tuorum, idest dæmonum faciendo cum tentatione prouentum virtutũ, vt possis superare. Vnde Gregorius: Nisi misericors Deus nostris viribus tentamenta modificet, nullus est qui malignorum insidias vitare possit. Rogemus ergo Dominum, &c.

Luc. 6. b *Mat. 19. e*

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Filio suo Domino Iesu Christo nuptias fecit pater cælestis, Ecclesiã ipsi desponsando. Nuptiæ autem cõmẽdabiles sunt propter sponsi magnitudinem: propter sponsæ pulchritudinem: propter filiorum multitudinem: propter conuiuarum plenitudinem. De primo dicitur hic: *Simile factum est regnum*, & cet. *vsque filio*. Ecce quàm magnus est sponsus: quia filius summi regis est, cui per fidem, & amorem Ecclesia, & fidelis anima desponsatur. Desponsabo te mihi. Istius filij magnitudo describitur: Loquutus est nobis in filio suo, quem constituit heredem vniuersorum, per quẽ fecit & sæcula. Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansq. omnia verbo virtutis, & purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexterã maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit, &c. Filius ergo iste sponsus est Ecclesiæ nobilissimus. Vnde dicitur in filio, non in seruo, non in angelo, non in homine puro. Item est ditissimus. Vnde additur: quòd constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & sæcula. Item speciosissimus. Vnde additur, cũ sit splendor, &c. Item fortissimus. Vnde dicitur: portansq. omnia verbo. Item honoratissimus. Vnde sequitur: Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Item est optimus. Vnde additur: Tanto melior angelis, &c. O vere diligendus sponsus, &c. Augustinus: Ipsum ama, ipsi flagra, ipsi inhia, quo iucunderis: nihil inueneris, quo lætius, quo melius, quo diuturnius. Sed quidam tanto sponso contempto, nubere parati sunt diabolo. De quibus require in sermone. Nuptiæ factæ

Mat. 22. a *Osee. 2. d* *Heb. 1. a*

factæ sunt, in secundo membro. De secundo: Venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se, & datum est ei vt cooperiat se byssino splendenti, & candido. Byssus splendens & candidissima, beatissimam & iustam conuersationem significat sanctorum. Vxor agni est Ecclesia Christi: cuius pulchritudo non solũ splendore, sed etiam membrorum decore constat. Tota pulchra es, *&c.* Tota certe, quia in visceribus, & in membris. Vtique in omnibus membris. Nota, quæ sint omnia membra. Oculi sponsæ idest Ecclesiæ sunt prælati, & prouisores. Os, aduocati, & doctores. Aures, pœnitentiarij, & confessores, vel etiam causarum auditores. Nasus sunt sapientes bonorum, & malorum discretores: per nares enim discernuntur odores. Collum sunt clerici, & cantores. Pectus sunt nobiles, & potentes. Vbera sunt consiliarij, qui heu pro lacte saniem habent. Brachia sunt milites: Manus sunt operarij, & artifices: Coxæ sunt famuli, & traditores. Pedes qui portant totum corpus, sunt rustici, & agricultores, quibus membris tota constat sponsa, & pulchra, quia etiam totus pulcher sponsus. Augustinus: Ecce totus pulcher sponsus ille, & speciosus forma præ filijs hominum veniebat ad fœdam, vt faceret pulcherrimam. Heu quantum perijt sponsæ Christi pulchritudo: sic ostendi potest in singulis membris: Egressus est a filia Syon omnis decor eius. Tertium signum in nuptijs Assueri regis, de quo dicitur: Iussit conuiuium præparari permagnificum cunctis principibus, & seruis suis pro coniunctione, & nuptijs. Et dedit requiem vniuersis prouincijs, ac dona largitus est seruilia, quot consolationes, & delectationes spirituales sunt in Ecclesia. Per has enim nuptias requies datur in prouincia cæli: Item in prouincia mundi a concussione, & vexatione data est requies vitiorum bonis. Item in prouincia inferni in liberatis de lymbo. Item in prouincia purgatorij: Etiam in his nuptijs dona dantur Spiritus sancti. In cruce autem Dominus dedit corpus suum tortori, matrem suam Ioanni, paradisum latroni, spiritum patri. De quarto dicitur in hoc Euangelio: Congregauit omnes, quos inuenit bonos & malos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Gregorius: Boni nusquam soli sunt, nisi in cælo: & mali nusquam nisi in inferno. Hæc autem vita, quæ inter cælum, & infernum sita est, sicut & in medio subsistit, ita vtrarumque partium ciues recipit, fide vero informi modo in vita, numero, & non merito sunt mali in nuptijs Ecclesiæ, Boni a malis in his nuptijs discernuntur per humilitatem: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, *et cet.* Item per charitatem. Vnde de habentibus oleum charitatis dicitur: Quæ autem paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias. Item per vitæ sanctitatem, quæ per vestem significatur nuptialem.

Apoc. 19. b · *Cant. 4. b* · *Greg. li. 30. Moral. c. 6. in med.* · *Psal. 44. a* · *Thren. 1. b* · *Esther. 2. d* · *Luc. 14. b* · *Mat. 25. a*

SERMO II.

Mat. 22. a

R*Ex autem cum audisset iratus est: & missis speculatoribus suis perdidit homicidas illos.* Quoniam bonitati iudicis attestatur audito con filio concitare zelo iustitiæ detestari eum in corde, & etiam, si possibilitas adest, punire opere: hinc est quòd Dominus noster ad commendationem diuinæ æquitatis hæc tria per ordinem in verbo proposito insinuat. Et primum est diuinæ iustitiæ concitatio. Secundum est culpæ detestatio. Tertium est pœnæ inflictio. Vnde diuina iustitia fuit concitata in audacia, culpa detestata in affectu, & pœna inflicta in effectu. Primum notatur, cum dicitur: *Rex autem cum audisset.* Secundum notatur cum additur: Iratus. Tertium cum adiungitur: *Perdidit homicidas illos.*

Dicit ergo: *Rex cum audisset*, vbi notatur concitatio iustitiæ per auditum. Tunc diuina iustitia concitatur, cum audit, Primo arrogantiam detestabilis in- A obedientiæ. Secundo maleuolentiam impietatis, & sæuitiæ. Tertio demulcentiam carnalis gulæ. Ratione primi contemnitur Deus. Ratione secundi offenditur proximus. Ratione tertij inficitur corpus. Primo concitatur diuina iustitia, cum audit arrogantiam detestabilis inobedientiæ Dominum contemnentis. Vnde: Audiat Dominus Deus tuus verba Rapsacis, quem misit rex Assyriorum Dominus suus ad blasphemandum Deum viuentem, & exprobrandum pro hominibus quos audiuit Dominus Deus. Per Rapsacem missum a rege Assyriorum ad blasphemandum Deũ, intelligitur malus Christianus missus a diabolica suggestione ad peccandum: ratione cuius blasphematur B Deus. Vnde Beda: Qui tunc cæsus est colaphis Iudæorum, nunc cæditur blasphemijs falsorum Christianorum, & quæ consputus est saliuis infidelium, nunc vesanis opprobrijs peccatorum exhonoratur, de hoc similiter dicitur: Audiuimus superbiã Moab: superbus est valde. Superbia enim & arrogantia, & indignatio eius plus quàm fortitudo eius. Hæc dicit Dominus zelo iustitiæ concitatus peccatum eius reprobando. Secundo concitatur Deus cum audit maleuolentiam crudelitatis, & sæuitiæ opprimentis proximum, & de hoc dicitur in hodierno Euangelio: C *Relinqui tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Rex autem cum audisset iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos.* Reliqui vero non solum contempserũt venire ad fidem, immo tenuerunt seruos suos, idest Apostolos capiendo, & incarcerando, & afflictos vexatione innumerabilium tribulationum occiderunt corporaliter. Rex autem cum audisset vocem sanguinis ad se clamantis de terra, iratus est, secundum Glossam, in vltionem exarsit, & missis exercitibus suis Romanis sub Tito, & Vespasiano perdidit homicidas illos, idest Iudæos, sanctos persequentes, & ciuitates eorum succendit, scilicet Ierusalem. Vnde satis apparet eam fuisse ex toto D succensam, & funditus destructam, cum sit modo constructa extra portam, vbi Christus crucifixus fuit, cum locus crucifixionis Christi sit extra portam ciuitatis. Tertio concitatur Deus, cum audit demulcentiam carnalitatis gulæ inficientis proprium subiectũ. Vnde in Psalmo: Tentauerũt Deum, vt peterent escas animabus suis, & sequitur: Audiuit Dominus, & distulit, & ignis accensus est in Iacob, & ira ascendit in Israel. Vt passi sunt famem appetierunt esse in terra Ægypti super ollas carnium, nec adhuc suffecit eis peccare peccato gulæ, concupiscendo carnalia dele- E ctamenta Ægypti, immo adhuc apposuerunt peccare ei peccato diffidentiæ, & blasphemiæ, male loquendo de Deo, quòd non posset parare eis mensam in deserto. Ideo audiuit Deus vocem & displicuit, sed tamquam misericors distulit disponens omnia suauiter quousque escæ essent in ore ipsorum, vt experirentur nihil impossibile esse apud Deum, & postea iuste puniuit eos cum ira Dei descendit super eos. Vere gulosi, quorum Deus venter est, tanto impetu ad cibum bestialiter feruntur, vt nihil cogitent de Deo: sed tantummodo, vt possint ventrem implere, quorum gloria in confusione est, propter rationis subuersionem. F

Secundo in verbo proposito notatur detestatio culpæ in affectu cum subdit: *Iratus est.* Tria sunt, quæ detestatur Deus, & propter quæ irascitur. Primum est elatio superbiæ in præeminendo. Secundum est negotiatio auaritiæ, in acquirendo. Tertium est defœdatio luxuriæ, in lasciuiendo. Et hoc dicitur plenius alibi quàm in hodierno Euangelio. Nam vnus dixit: villam emi. Alius dixit: *Iuga boum emi quinque.* Tertius respondit: *Vxorem duxi.* Hoc est dictũ. Vnus propter superbiam principiandi: Alius propter auaritiam accumulandi. Vnde per iuga boũ intelligitur superflua occupatio quinque sensuum circa terrena. Tertius propter luxuriam lasciuiendi prouocauit iram Dei contemnendo venire. Primo irascitur

Isa. 37. a · *Isa. 16. b* · *Psal. 77. a* · *Sap. 15. a* · Tria sunt propterquæ irascitur Deus. · *Luc. 14. d*

ſcitur Deus propter elationem ſuperbiæ præeminendo. Vnde: Confregit in ira furoris ſui omne cornu Iſrael. Per cornu intelligitur elatio ſuperbiæ, quæ ſi non humilietur interiori inſpiratione, vel exteriori prædicatione, aliquando Deus in ira furoris ſui ratione effectus cõfringit mortis punitione, ſecundũ quod dicitur: Miſiſti iram tuam, quæ deuorauit eos, quaſi ſtipulam. Secundo iraſcitur Deus propter negotiationem auaritiæ in acquirendo. Vnde dicitur in canonica Iacobi: Aurum & argentum veſtrum æruginauit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras, ſicut ignis: Theſaurizaſtis vobis iram in nouiſſimis diebus. Aurum & argentum male acquiſitum generat æruginem, quando relinquit in anima remorſum conſcientiæ, qui ærugo, & vermis appellatur, eo quòd ad modum vermis mordebit, & colaphizabit: Vermis reſeruabitur perpetuo: quia nõ morietur, & ignis pœnæ infernalis, qui nunquam extinguetur, deuorabit carnes eorum interius, & exterius. Et merito duplici pœna auari punientur, qui theſaurizauerunt ſibi iram corde concupiſcendo, & opere rapiendo. Tertio iraſcitur propter defœdationem luxuriæ in laſciuiendo. Vnde in Pſalmo: Irritauerunt eum in adinuentionibus ſuis, & multiplicata eſt in eis ruina, & ſequitur: Iratus eſt Dominus furore in populum ſuum, & abominatus eſt hereditatem ſuam. Iſtæ adinuentiones ſunt viſio, cogitatio, & affectio, quibus committitur peccatum fornicationis in corde, etiam ſi non poſſit explicari ore, ſecundum illud: Quicumque viderit mulierem ad concupiſcendam eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Quot ſunt enim corporis ſenſus, tot ſunt ſpiracula, per quæ intrant aquæ concupiſcentiarum ad animam, & niſi ab humore carnalitatis diſcedatur, per mortificationem carnis, & omnis immunditiæ remotionem: Deus adeo in iram prouocatur, vt eam propter fœtorem luxuriæ abominetur.

Thren. 2. a — Exod. 15. a — Iac. 5. a — Iſa. 66. g — Pſal. 105. e — Mat. 5. d

Tertio in verbo propoſito notatur inflictio pœnæ in effectu, cum ſubinfert: *Perdidit homicidas illos miſſis exercitibus ſuis*, ſcilicet Romanis ſub Tito, & Veſpaſiano imperatoribus perdidit homicidas illos, ſcilicet Iudæos. Vnde per iſtos imperatores Ieruſalem funditus deſtructa, & Iudæi occiſi, & diſperſi, & venditi, triginta pro vno denario: ſicut vendiderunt Chriſtum pro triginta denarijs. Inflixit debite pœnam, & perdidit quemlibet triplici de cauſa. Primo propter deuiationem perfidiæ, ſiue ignorantiæ in diſcernendo. Secundo propter deſperationem veniæ in diffidendo. Tertio propter defectionem patientiæ in ſuſtinendo. Et primum eſt contra veritatem. Secundum contra bonitatem. Tertium contra poteſtatem. Primo perdit Deus aliquem propter deuiationem perfidiæ, ſiue ignorantiæ in diſcernendo. Vnde in epiſtola Iudæ dicitur Primo: Ieſus populum ſuum de terra Ægypti ſaluauit. Secundo eos, qui non crediderunt perdidit: quia omnia contingebant illis in figura, ideo ſecundum exhibitam veritatem dicamus: Ieſus populum ſuum, ſcilicet Chriſtianum ſaluauit configuratione proprij ſanguinis. Ipſe enim verus eſt agnus cuius ſanguinis virtute ſaluantur Chriſtiani, de terra Ægypti, id eſt de ſtatu erroris, & infidelitatis, per aſpectum ſplendoris, & veritatis. Ægyptus enim tenebra interpretatur, & ſignificat ſtatum infidelitatis in quo homo tenebris erroris deprimitur. Item eos qui non crediderunt perdit demergendo eos in profundo inferni per æternam damnationem. Ad confirmationem huius poteſt adduci illud: Non te extollas in cogitatu, *et cetera*. Ne forte elidatur virtus tua per ſtultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in deſerto. Item perdit Deus aliquem propter deſperationem in diffidendo. Vnde in Pſalmo: Fructum eorum de terra perdes, & ſemen eorum a filijs hominum, quoniam cogitauerunt in te mala. Illi declinant mala in Deum, qui deſperantes de diuina miſericordia non credunt quòd poſſint conſequi ſuorum veniam peccatorum, quorum fructum operationis, & laboris Deus perdit. Vnde Iudas merito filius perditionis interpretatur, quæ diffidens de diuina pietate laqueo ſe ſuſpendit: dicitur etiam ſemen eorum perdi a filijs hominum, eo quòd illud peccatum non eſt inuentum ab homine, ſed a diabolo, qui illud ſeminat in filios. Propter hoc dicit Auguſtinus de anima & ſpiritu, nemo de pietate Dei diffidat: quia melior eſt Dei miſericordia, quàm noſtra miſeria. Tertio perdit Deus aliquem propter defectionem patientiæ in ſuſtinendo. Vnde: Quare reputati ſumus vt iumenta, & ſorduimus coram te: Quid perdis animam tuam in furore tuo? Vere impatiens, & furioſus qui ad quálibet moleſtiam ſibi illatam vult recalcitrare, & rependere vicem, iumentum & non homo debet reputari, eo quòd non regitur diſcretione rationis: ſed forte beſtiali motu ſenſualitatis, & propter hoc aliquando ſordetur cogitationis malignitate, & iudicij temeritate in corde: Opprobrij conuicioſitate in ore, maleficij crudelitate in opere, & tunc in furore perdit animam ſuam. Rogemus ergo Dominum noſtrum, *et cet.*

Epiſt. Iudæ. — 1. Cor. 10. c — Eccli. 6. a — Pſal. 20. c — Mat. 27. a — Aug. lib. 2. de an. & ſp. — Iob 18. a

SERMO III.

Amice quo modo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? Hæc veſtis eſt optima conuerſatio bonæ vitæ, quæ melius veſtit hominem quàm purpura, vel aurum. Veſtis autem bonæ vitæ neceſſaria eſt ad euadendam gehennæ damnationem, ad repellendam nequitiæ tentationem, ad accipiendam gratiæ benedictionem, ad obtinendã gloriæ exaltationem. Primum patet hic, quia ſine veſte nuptiali nullus damnationem euadit. Damnatus eſt autem qui habet veſtem extraneam a ſanctorũ conuerſatione. Viſitabo ſuper omnes, qui induti ſunt veſte peregrina. Item qui habet veſtem fœtidam in mala opinione. Vnde præcipitur, vt veſtis leproſa flammis comburatur, flammis vtique infernalibus. Item qui veſtem ſanguinolentam in proximorum oppreſſione, & cruentione: Omnis violenta prædatio cum tumultu, & veſtimentum mixtum ſanguine erit in combuſtionem, & cibus ignis. De his, qui tales veſtes habent, & veſte nuptiali carent, dicitur hic: *Ligatis manibus, & pedibus, et cetera.* Ligabuntur enim in gehenna, qui hic præceptis Dominicis, & puris, & diſciplinis ligari noluerit, ſicut de dæmoniaco dicitur: Neque cathenis quiſquã poterat eum ligare. Bene autem dicitur ligatis pedibus & manibus. Gloſſa: etiam ſingula membra pœnis ſubijcientur, quæ hic ſingulis vitijs ſeruierunt. Væ ergo manibus, væ pedibus, væ ſingulis membris a bono vacantibus, & ſolutis. Sed væ magis in malo ſe occupantibus, & ligatis. Gregorius: Quæ non ſponte ligantur in vita, tunc in ſupplicio ligantur inuitè. De ſecundo: Non timebit domui ſuæ a frigoribus niuis, omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus. Mulier fortis Eccleſia eſt, frigus niuis, refrigeratio feruoris ſpiritualis: Refrigeſcet charitas multorum. Domeſtici ſunt vere fideles: Iam non eſtis hoſpites, *et cet. vſque* domeſtici Dei. Hi veſtiti ſunt duplicibus, id eſt amore Dei & proximi, vel intus virtutibus extra bonis moribus. Hæ veſtes contra diaboli frigus debent eſſe calidæ per feruorem ſpiritus: Nonne veſtimenta tua ſunt calida cum perflata fuerit terra auſtro. Terra, ſcilicet cordis. Auſter eſt ſpiritus ſanctus: Surge aquilo, & veni auſter, *et cet.* Aquilo eſt diabolus. Frigus vero venti aquilonis, id eſt diabolicæ tentationis euaditur per veſtem feruidæ conuerſationis. Feruor ergo auſtri neceſſarius eſt tuæ veſti. Auguſtinus: Nihil boni poteſt operari illuminatus aliunde, quàm a ſpiritu Dei. De tertio: Statim vt ſenſit veſtimentorum eius

Mat. 22. b — Soph. 1. b — Leuit. 13. g — Iaſ. 9. a — Marc. 5. a — Prou. 31. e — Mat. 24. a — Eph. 2. d — Iob 37. e — Cant. 4. d

Gen.27. d eius fragrantiam, benedicens ait: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Odor vestimentorum est fama bonæ vitæ. Odor vestimentorum tuorum sicut odor turis. Tus maxime redolet in igne: conuersatio iustorum in aduersitate. Gregorius: Aromata flagrantiam suam non nisi cum accenduntur expandunt: ita sancti viri, qui virtutibus redolent, in tribulatione innotescunt. Bene autem fit per gratiã Spiritus sancti copiosa. Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali. Qui ergo vestem bonæ vitæ fragrantem per bonam opinionem habet, benedictionem cæleste obtinebit. Vnde Psalmista: Innocens manibus, *et cetera. vsque* hic accipiet benedictionem a Domino. Sed heu quidam non fragrant, sed fœtent per infamiam malæ vitæ. Ecce iam fœtet. Isti non benedictionis, sed maledictionis vestẽ habent. Psalmista: Induit maledictionem sicut vestimentum. De quarto: Vestiui te discoloribus, idest virtutum varietatibus, & calceaui te hyacintho, idest cælesti desiderio, vel exemplo. Hyacinthus cælestis coloris est. Cinxi te bysso, idest continentia: Indui te subtilibus, idest spiritualibus moribus, & ornaui te ornamento, idest charitate, & dedi armillas in manibus tuis, idest misericordias in operibus, & torquem circa collum tuum, idest sobrietatem in appetitu tuo, & dedi inaurẽ super os tuum, idest disciplinam, & custodiam in verbis tuis, & circulos in auribus tuis, idest vires obedientiæ, & coronam decoris, idest beatitudinem æternam in capite tuo. Ecce vides quo modo ad hanc coronam gloriæ peruenit sponsa Dei anima sancta, & sic cæli regina si fuerit discoloribus vestita. Astitit regina, *&c. vsque* varietate. Nullus ergo sine hac veste cælum intrabit: Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare.

Cant.4. c — Eph.1. d — Psal.23. a — Ioan.11. e — Psal.108. c — Ezec.16. a — Psal.44. c — Esth.4. a

SERMO IV.

Mat.22. b MVlti sunt vocati, pauci vero electi. Vocati temporaliter, electi æternaliter. Sed heu licet pauci sint electi Dei: tamen electi diaboli sunt multi. Quadruplex est enim electio, videlicet diuina, humana, angelica, diabolica. Eliguntur enim homines a Deo, ab hominibus, ab angelo, a diabolo. De prima, Psalmista: Beata gens, *&c. vsque* in hereditatem sibi. Populus Christianus electus a Domino in hereditatem. Vnde quicumque Christianam a Deo animam aufert, Deum hereditate sua spoliauit, Hereditate vtique, quam tantum dilexit, quòd pro ea animam suam dedit: sicut significatum est. Vbi Naboth pro hereditate vineæ suæ mortuus est. Vinea est Ecclesia. Ad hanc excolendam electi operarij sunt, scilicet Apostoli, & doctores, & sacerdotes. Vnde de operarijs in vineam conductis, dicitur: *Pauci vero electi*. In hac enim vinea sunt tot palmites, quot in Ecclesia sunt fideles. In hac vinum est compunctionis, cõpassionis, & deuotionis, & gratiæ Spiritus sancti. Musto pleni sunt, *&c.* Stultus autem esset, qui de spinis vinum speraret. Vnde: Numquid colligunt de spinis vuas? Spinæ autem sunt peccatores proximos suos odiendo, detrahendo, iniuriando, contristando, pungentes, & lacerantes. Præuaricatores quasi spinæ euellentur vniuersi, *&c.* Quamdiu non es palmes Christi, sed spina diaboli, non potes ferre vuas Spiritus sancti. De secunda: Elegerunt Stephanum virum plenũ fide, & Spiritu sancto. Ecce quales esse debent, qui ad ministeria ecclesiastica eliguntur. Immo in qualibet electione istud debent homines attendere, vt conditiones bonas fidem, scilicet, & Spiritum sanctum in eis quærere, quos eligunt, siue eligere debent: coniuges in matrimonio, siue familiam in domo, siue consules in ciuitate, siue iudices in terra, siue plebanos in parochijs, siue Episcopum in diœcesi. Quales autem conditiones in eligendis attendendæ sint, bene

Psal.32. c — 3.Reg.21. c — Act.2. b — Mat.7. c — 2.Reg.23. a — Act.6. b

A exprimitur cum Ietro Moysi dixit: Prouide tibi de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderunt auaritiam, *& cet.* & infra: Electis viris strenuis de cuncto Israel constituit eos Principes. Non ergo elige talem, qui te ducat in ignem, qualis ille fuit, de quo Bernardus ait: Qui tot discipulos per suam negligentiam ad infernum duxit, reliquis numquid præponi debuit? De tertia: Elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt. Sicut erit in consummatione sæculi. Exibunt angeli, *& cet.* Nota parabolam. Sagena est Ecclesia. Pisces sunt homines, quos doctores capiunt, dum eos cõuerti faciunt. Faciam vos piscatores hominum. In littore B soliditas immortalitatis significatur: Mane autem facto, stetit Iesus in littore, *&c.* Non discernuntur pisces, neque vipera a murena, neque serpens ab anguilla, neque tenca a rana, neque aliquis bonus piscis a malo, immo neque boni a bonis, neque mali a malis discernuntur in aqua, sed in sagena tracta ad littus: Sic vtique quamdiu sagena Ecclesiæ sub aquis præsentis miseriæ trahitur, vix inter bonos, & malos, & peiores discernere possumus. Sed postquam ad littus immortalitatis in die iudicij peruentum fuerit, discernentur. Augustinus: Cum venerit Dominus. Require supra C in sermone, Iam parata. Tunc boni ab angelis eligentur in vasa in diuersas mansiones secundum diuersitates meritorum. In domo patris, *&c.* De quarta: Incrassata est pars eius, & cibus eius electus. Propter hoc ergo expandit sagenam suam, & semper interficere genus non cessat. Sicut Deus, & angeli eligunt mũdos, & diaboli eligunt immundos. Vnde serpentes, & alia venenata, idest peccatores, sunt cibus eis electus. Nunc ergo electos suos deuorant in culpa, vt secum mergantur in gehenna. Principes eius submersi sunt, *&c.* Qui sunt diaboli principes, nisi qui in sceleribus sunt principales? Tales in mari gehennæ submer D guntur, sicut porci, qui luxuriosos significant. Abijt totus grex per præceps in mare, *&c.* & mortui sunt in aquis. Sicut ergo gluto porcos pinguiores, & pisces maiores eligere scit ad deuorandum, sic & diabolus. Ambrosius: Sic amat diabolus famulum suum vt perdat, sicut amat gluto porcellum, vt comedat.

Exod.18. d — Mat.13. f — Mat.4. c — Ioan.21. a — Pag. 160. — Ioan.14. a — Abac.1. d — Exo.15. a — Mat.8. d

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEM

SERMO I.

ERat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Secundum septem vitia capitalia, septem sunt infirmitates animarum. Prima ergo est infirmitas superbiæ. Infirmata est altitudo populi terræ. Altitudo est alta mens superba, quæ quanto in se est altior, tanto est a Deo in se elongatior, & depressior. Vnde Augustinus: Humilia te proximo: E Dominus enim humilia respicit, vt attollat: & alta, idest superba a longe cognoscit, vt deprimat. Deus superbis resistit, *et cet.* Secunda est inuidia: Vnde de Ioran rege, qui interfecit fratres suos, mortuus est in infirmitate pessima. Ecce quicumque persecutor est fratrum, & proximorum suorum, per pessimam inuidiæ infirmitatem incurrit mortem æternam. Bene autem dicitur pessima. Mala enim est de bono proximi dolendo, peior de malo eius gaudendo: pessima in vtroque ei nocendo, videlicet impediendo, vel malum inferendo, sicut Ioran fratribus, & Caym Abel. Hæc pessima, infirmitas multum consumit hominem. Isidorus: Inuidia, merita bona ardore pestifero deuorat. Inuidia animæ tinea sensum comedit, pectus vrit,

Ioan.4. f — Isa.34. a — Aug. in Ps. 137. to. 8. — Iac.4. b — 2.Par.21. d — Gen.4. b

mentem inficit, cor hominis quasi quædam pestis depascit. Hanc pessimam infirmitatem sequitur pessima mors. Psalmista: Mors peccatorum pessima. Tertia est iræ. Vnde Antiochus: Ignem spirans animo in Iudæos tam fœdo morbo vexatus est, vt de corpore impij vermes scaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent: odore etiam illius, & fœtore exercitus grauaretur. Ecce hic significatur, quòd qui ignē iracundiæ spirant in alios, grauiter in animabus infirmantur. Vermes autem agitationes, & motus, & amaritudines iræ. Fœtor etiam morum iracundorū grauis est illis: Graue est saxum, & onerosa arena, sed ira stulti vtroque grauior est, *et cet.* Quarta est auaritiæ. Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, diuitiæ conseruatæ in malum Domini sui, *et cet.* Vere pessima, mala quidem eis, a quibus mala lucrantur: peior eis, pro quibus lucrantur, scilicet heredibus: pessima sibijpsis, qui male lucrantur. Seneca: Desunt inopiæ multa, auaritiæ omnia. In nullum auarus bonus est, in se pessimus. Infirmitas auarorum est hydropisis cordium, quanto plus bibunt acquirendo, tanto plus sitiunt appetendo. Quinta est acidiæ: In pigritijs humiliabitur contignatio. Interlinearis, idest ædificium virtutum, & infirmitate manuū, id est operum perstillabit domus, scilicet mentis. Vides ergo quòd per infirmitatem pigritiæ, & acidiæ stillæ cogitationum, & desideriorum malorum, & tentationum cadunt in domum mentis: & ideo tales in propria domo quiescere nesciunt. Augustinus: Quo modo quisque a stillicidio exit de domo sua aut fumo: sic qui non habent quietum cor, habitare in corde suo libenter non possunt. Contra hanc infirmitatem datur consilium: In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi. Sexta est gulæ: In multis escis erit infirmitas, *et cet.* Non solum corporalis, sed etiam spiritualis. Quid autem mirum si ex multis escis gulæ infirmetur anima, cum etiam ex vna esca Adæ totus mundus infirmetur? Si sic pro gula vnius horæ infirmatus est mundus, quid erit de gula triginta vel quadraginta annorum quotidiana? Epulabatur quotidie splendide. Sanari autem debet per ieiuniū qui infirmatur per cibum. Gregorius: Qui a paradisi gaudijs per cibum cecidimus, quantum possumus per abstinentiam resurgamus. Ne habeant hanc infirmitatem, attendant gulosi ebriosi, cibum & potum Christi. Psalmista: Dederunt in escam meam fel, & in siti, *etc.* Septima luxuriæ: Iuuenes in infirmitate sua cadent. Infirmitas iuuenū est luxuria. Sed heu etiā ad senes peruenit. Exemplū de duobus senibus est in Daniele, quæ infirmitas est senibus insania. Seneca: Adolescens luxuriosus peccat: senex luxuriosus insanit. Qui hanc infirmitatem volunt euadere, fugiant funes Dalilæ. De quibus: Si septem neruiceis funibus ligatus fuero, infirmus ero. Ligatur homo per luxuriosum visum, per verbū, per tactum, per internunciū, per consensum, per actum, per vsum tamquam septem funibus. Vel septem funes sunt septem vitia capitalia prædicta. Istæ sunt septem infirmitates: omnes ad mortem sunt, etiam mortem æternam inducunt.

Psal. 33. d
2. Mach. 9. f
Prou. 27. a
Eccls. 5. c
Eccls. 10. d
Eccli. 31. c
Idem. 38. d
Luc. 16. e
Psal. 68. c
Isa. 40. g
Dan. 13. c
Iud. 16. b

SERMO II.

Ioan. 4. g

Domine descende priusquam moriatur filius meus. In isto Euangelio iste regulus gerens formam prælati, ex cuius regiminis defectione, filius, idest subditus eius infirmatur: ostenditur in verbo proposito ordinate processisse, eo quòd in verbo præmisso, Primo præmittitur affectuosa inuocatio excellentis magnificentiæ, cum dicitur: *Domine.* Secundo additur discreta insinuatio imminentis indigentiæ, cum subditur: *Priusquam moriatur filius meus.* Tertio subiungitur deuota petitio auxiliātis misericordiæ, cum subinfertur: *Descende.* In primo

A captat beneuolentiam. In secundo manifestat indigentiam. In tertio implorat misericordiam. Dicit ergo: *Domine*, vbi commendat virtutis excellentiam, & magnificentiam. Ista autem excellens virtus, & magnificentia, quæ in hoc vocabulo: *Domine*, importatur, potest apparere triplici ratione. Primo ratione insuperabilis potentiæ, in præualendo. Secundo ratione inscrutabilis sapientiæ, in cognoscendo. Tertio ratione indicibilis misericordiæ, in parcendo. Vt propter potentiæ magnificentiam reddatur terribilis inimicis: propter sapientiæ luculentiam honorabilis domesticis & amicis: propter misericordiæ clementiam desiderabilis miseris, & egenis. Primo istam excellentiam

B Domini manifestauit virtuositas insuperabilis potentiæ in præualendo, & de hoc dicitur: Domine in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui tuæ possit resistere voluntati. Et ratio est: quia sic diuinæ voluntati omnis virtus famulatur, vt & ex his quæ sibi videntur contraria, diuinus honor eliciatur, quamuis a malis, & peccatoribus hoc non intendatur. Propter hoc dicebat Psalmus: Non est similis tui in fortibus Domine, & non est secundum opera tua. Omnes gentes quascumque fecisti venient, & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum in æternum.

C Secundo istam magnificentiam Domini manifestat profunditas sapientiæ inscrutabilis in cognoscendo. Vnde Psalmus: Et tu Domine cognouisti omnia nouissima, & antiqua, tu formasti me, & posuisti super me manum tuam: mirabilis facta est scietia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam, quasi dicat: Pro certo tu Domine habes perfectam scientiam: & non potes falli in cognoscendo, eo quòd cognouisti omnia nouissima respectu futurorum, & antiqua respectu præteritorum, cuius dictamine formasti me, vt essem quantum ad corpus, & spiritum: posuisti super me manum tuam me confortando, ne redirem in nihilum.

D Vnde Gregorius: Cuncta in nihilum redirent nisi diuina potentia ea manu teneret. Et quia ista multiformis sapientia Dei qua congessit præterita, præsentia, & futura, secundum cuius dictamen homo formatur, regitur, & gubernatur, non est curiose scrutanda, sed humiliter admiranda, ideo sequitur: Mirabilis facta est scientia tua ex me, & non potero ad eam. Tertio istum Dominum magnificum magnificat pietas indicibilis misericordiæ in parcendo. Vnde Psalmus: Miserator, & misericors Dominus, longanimis, & multū misericors. Dominus propter benignitatem clementiæ, est miserator in parcendo faciliter, & ideo non timeas seueritatem iustitiæ proferentis sententiam. Vn-

E de Gregorius: Nouit Dominus mutare sententiam, si noueris emendare delicta: & misericors in obliuiscendo totaliter, & non timeas immensitatem sapientiæ aggrauantis culpam: longanimis in expectando patienter, & ideo si diu fuisti in peccato non timeas iudicij seueritatem inferentis pœnam: multum misericors in suscipiendo clementer, & ideo non timeas altitudinem maiestatis. Vnde Augustinus super illud: Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccaui in cælum, & coram te, *et cet.* Quemcumque necessitas contingat peccatorem ad pœnitentiam, non peccati quantitas, nec vitæ enormitas, nec

F hominis extremitas, excludit a venia, si perfecta fuerit mutatio voluntatis: sed in amplissimos sinus charitatis, misericordia filios suos suscipit reuertentes.

Esth. 13. c
Psal. 85. b
Psal. 138. a
Psal. 102. b
Luc. 15. d

Sequitur. *Priusquam moriatur filius meus*: Vbi secundo ostendit necessitatis indigentiam, & necessitatē mortis, quam incurrit homo propter tria. Primo propter debilitatem potentiæ succumbentis. Secundo propter cæcitatem ignorantiæ deuiantis. Tertio propter pœnalitatem miseriæ opprimentis. Primo incurrit homo necessitatem mortis propter debilitatem potentiæ succumbentis. Vnde: Rogate Dominū Deū vestrum, vt auferat istam mortem a me. Sicut Pharao cognoscens experimentaliter non posse resistere tribulatio-

bulationibus a Deo sibi illatis, propter fragilitatis humanæ debilitatem: sed totaliter succumbere recurrit ad implorãdum suffragium Moysi, & Aaron per orationem, ne incurreret mortem corporalem. Ita quilibet tribulatus, & afflictus videns se experimentaliter succumbere, nec posse tribulationibus resistere, non debet intuitu fragilitatis remolescere, nec in sustinendo vires suas metiri, & desperare, sed humiliter per orationem, & suffragia amicorum se conuertere, & præsertim Virginis beatæ. Vnde Bernardus in hom. Quisquis te conspicis in huius sæculi profluuio magis inter procellas, & tentationes fluere, quàm super terram ambulare, respice stellam, voca Mariam. Si iactamine superbiæ, fastus, siue auaritia, aut carnis illecebra nauiculam mentis concusserit, respice stellam, voca Mariam. Si criminũ immanitate turbaris, vel conscientiæ fœditate confusus baratro desperationis incipias absorberi, respice ad Mariam: quia ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia peruenis. Secundo incurrit homo necessitatem mortis propter cæcitatem ignorãtiæ deuiantis. Vnde in Psalmo: Omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Sicut quando homo abominatur omnem cibum, vt non valeat comedere, de proximo imminet sibi mors, nisi per remedium medicinale adiuuetur: sic anima quando abominatur cælestem escam diuini verbi præ nimia delectatione peccati, ita absorbetur, & obcæcatur, vt tamquam infirma appropinquet vsque ad portas mortis æternæ, nisi virtute diuini verbi sanetur, & dulcedine reficiatur, & eius lumine dirigatur, vt possit discernere bonum a malo, inter statum culpæ & gratiæ, & differentiam mortis & vitæ. Tertio incurrit homo necessitatem mortis, propter pœnalitatem miseriæ opprimentis: Infelix ego homo quis liberabit me de corpore mortis huius? gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Loquitur Apostolus in persona generis humani, & vocat vitam temporalem, in qua opprimitur homo multiplici pœnalitate miseriæ: quia secundum beatum Gregorium in homil. Temporalis vita, æternæ comparata mors est potius dicenda, quàm vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis, quid est aliud quam quædam prolixitas mortis? Ab hac enim pœnali vita dicit se liberari per gratiam Christi in generali resurrectione.

Psal. 106. b — Rom. 7. d — Greg. hom. 37. in Euã.

Sequitur: *Descende*, Vbi tertio implorat pietatis misericordiam. Igitur Deus propter misericordiam pietatis descendit. Primo in carne, vt virtus potentissima ad roborandum. Secundo in mente, vt lux refulgentissima ad illuminandum. Tertio ad iudicium, vt salus affluentissima ad glorificandum. Primum est contra debilitatem impotentiæ. Secundum est contra cæcitatem ignorantiæ. Tertium est contra pœnalitatem miseriæ. Primo descendit in carne, vt virtus potentissima ad roborandum. Vnde dicitur: Descendi in Ægyptum, vt liberarem populum meum de manu Ægyptiorum. Tunc descendit in Ægyptum, quando pœnalitatem miseriæ assumpsit, vt patienter sustinendo mala pœnæ in nobis deleret mala culpæ, & tradendo se manibus Iudæorũ nos liberaret de manu Ægyptiorum, idest dæmoniorũ: & in suscipiendo mortem temporalem, destrueret mortem æternalem. Secundo descendit Dominus in mentem, vt lux refulgentissima ad illuminandum. Et de hoc dicitur: Vtinam disrumperes cælos, & descenderes: a facie tua montes defluxerunt: petijt Dauid cælos inclinari, & montes tangi, cum dicit Psalmus: Inclina cælos tuos, & descende, tange montes, & fumigabunt. Sed Isaias petijt cælos disrumpi, & a facie Christi superbos defluí, & tamen vterque Domini descensum desiderabat. Descendere enim Deum, non est diuina similitudine degradari, sed humanam naturam exaltari. Vnde Deus tunc cælos, idest cælestes Angelos inclinauit, cum naturam humanam sibi copulatam super ipsos sublimauit. Montes vero tetigit dum carnem habentem defectus humanæ naturæ assumpsit a Patriarchis & regibus, qui ratione sanctitatis, & dignitatis montium nomine intelliguntur. Vnde secundũ philosophum. Illa se tangunt, quorum vltima sunt simul, scilicet cælos disrupit cum obstaculum, quo prohibebatur genus humanum intrare cælum renouauit. A facie tua, cælesti proprietate diuini fulgoris insignita, montes, idest superbi defluent, idest deserent superbiæ altitudinem, & sequentur humanitatis assumptæ humilitatem. Vnde Hieronymus in quadam epistola: Nisi Christus demonstrasset in vultu, oculisq. aliquod diuinum, numquam statim secuti eum discipuli fuissent, nec ad comprehendendum corruissent. De hoc similiter potest exponi illud: Totus mons Synai fumigabat, eo quòd descendit Dominus super eum tamquam ignis. Mons Syna est quilibet bonus seruus Christi, qui debet totus fumigare interius per dolorosam cordis compunctionem, & exterius per lacrymosam oris confessionem, merito suorum peccatorum, cum descendit Dominus super eum, tamquam ignis ad illuminandum per splendorem veritatis, & ad inflammandum per ardorem charitatis. Tertio descendit Dominus ad iudicium, vt salus affluentissima ad glorificandum. De hoc dicitur: Ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendit de cælo, & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Iussus & vox Archangeli, & tuba Dei, nihil aliud est quàm vox filij Dei, secundum Magistrum, sed nunc iussus, nunc vox Archangeli, nunc tuba Dei, vocatur vox Christi propter diuersas proprietates, quæ in istis tribus vocabulis reperiuntur. Nam vox Christi in die iudicij erit virtuosa potestate, & ideo dicitur Iussus, quasi præceptum: dicet tibi, & in continenti fiet. Authentica auctoritate, & ideo dicitur vox Archangeli, idest principis, erit nihilominus sonorosa horribilitate, & ideo tuba Dei nuncupatur. Et sic illud multiplici vocabulo exprimitur ad insinuandum illius vocis multiplicem proprietatem, & dignitatem. Rogemus.

Exod. 3. b — Isa. 64. a — Psal. 143. b — Exo. 19. e — 1. Thes. 4. d — Mag. lib. 4. sent. d. 48.

SERMO III.

Hora septima reliquit eum febris. Vtinam febris æstuantium vitiorum relinqueret te miserum peccatorem, saltem decima, vel vndecima hora, vt per ipsam non incurreres mortẽ æternam. Cõsiderandum autem quòd est hora conuersionis peccatorũ, operationis mandatorum, passionis aduersorum, deuotionis desideriorum. De prima: Hora est nos iam de somno surgere, scilicet de somno torporis, & negligentiæ surgere. Somnus iste significat mortem animæ: Surge qui dormis, & exurge a mortuis, *et cet.* Nonne potius videntur mortui quàm dormientes, qui nullo strepitu ad bonum possint excitari? Vnde de illo verbo: Dies illa dies iræ, *et cetera*. Ambrosius sic ait: Qui non expergiscitur, qui non tremit ad tantum tonitruum, non dormit, sed mortuus est. Iste infelix somnus per vinum terrenæ delectationis, diuinæ comminationis non aduertit tonitruum, & per ipsum veste bonæ vitæ dormiens denudatur: sicut significatum est in Noe, qui vino inebriatus, dormiens denudatus est. De hoc vino dicitur: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Væ eis, qui veste bonæ vitæ nudantur: Amice quomodo huc intrasti, *et cet.* De secunda: Egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, *et cetera*. In hac parabola de vinea sicut dicitur de horis operantium, videlicet de prima, de tertia, de sexta, de nona, vndecima. In quibus ætates humanæ vitæ figurantur secundum Gregorium, videlicet pueritia, adolescentia, virilis ætas,

Ioan. 4. g — Rom. 13. c — Ephes. 5. c — Soph. 1. d — Gen. 9. d — Ephes. 5. d — Mat. 22. b — Idem. 20. a

ætas, senectus, decrepita ætas. In quibus horis omnibus Christus paratus est recipere operarios in vineā Ecclesiæ, vel in vineam religionis, vel in vineam proprij cordis, vt ibi crescat vinum compunctionis, & deuotionis, & gratiæ Spiritus sancti. Musto pleni sunt. Horæ ergo operandi non te miser homo transeant. Attende denarium, attende fidelissimum operis tui remuneratorem, attende strictissimum horarum monitorem, operum omnium tuorum computatorem. Bernardus: Sede, computa quid diebus singulis valeas acquirere, certus quidem apud Deum nullum bonum irremuneratum, & sicut nec capillum de capite, sic non momentum de tempore periturum. De tertia: Venit hora quòd omnis, qui interficit vos, *et cet.* In hac hora homo debet esse patiens, & constans sicut Apostolus: Vsque in hāc horam & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, *et cet.* Non solum autem ab homine, sed a diabolo colaphizantur iusti: Datus est mihi stimulus carnis, qui me colaphizet, *et cet.* In horā tribulationis semper opponendum est scutum orationis exemplo Christi: Orabat, vt si fieri posset, transiret ab eo hora. Semper respice speculum tuum, respice & præmium tuum. Bernardus: Vtrumque mihi es Domine, & speculum patiendi, & præmium patiendi. Vtrumque fortiter prouocat, ac vehementer accendit. De quarta: Petrus & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam, *et cet.* Sed quia parum valet oratio, nisi sit intus deuotio, ideo dicitur de hac: Sorte exijt, vt incensum poneret ingressus in templum Domini, & omnis multitudo properat orans foris hora incensi, populus extra orabat, & Zacharias intus incensum ponebat. Ita enim debet esse vocalis oratio, vt intus incendatur mentalis deuotio, ne improperet Dominus nobis illud: Labijs suis glorificat me, cor autem eius longe est a me. Dicitur ergo hora septima, *et cet.* in qua significatur hora conuersionis. Qui enim conuertitur a languore procuratur. Item hora fatigationis Christi: Iesus autem fatigatus ex itinere, sedit desuper fontem, hora autem erat quasi sexta, & hic significatur hora operationis, per quam homines sæpe fatigantur. Vtinam super fontem recreentur. Item hora passionis: Erat autem parasceue hora quasi sexta. Item commansionis: Venerunt & viderunt vbi maneret, & manserunt ibi die illa, hora autem quasi decima. Item hic signatur hora deuotionis, & contemplationis, quæ in Iesu, vel mente manemus. Bene autem in omnibus prædictis horæ numeratæ ponuntur, vt scias quòd & conuersionum, & actionum, & passionum, & deuotionum nostrarum, omnes horæ diligenter apud Deum computantur. Igitur nulla momenta temporis per annum transeunt sine statu retributionis.

Act. 2. b — *Ioan. 16. a* — *1. Cor. 4. c* — *2. Cor. 12. b* — *Mat. 26. d* — *Act. 3. a* — *Luc. 1. a* — *Isa. 29. d* — *Ioan. 14. a* — *Ioan. 19. c* — *Idem 1. f*

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

SErue nequam, omne debitum dimisi tibi, & cetera. In his verbis tria ostenduntur, videlicet humanæ exactionis iniquitas, diuinæ dignationis liberalitas, intentæ orationis vtilitas. Primum ostenditur, cum dicitur: *Serue nequam.* Triplicem autem nequitiam reprehendit Dominus in Euang. Primo enim homo nequam est contra semetipsum, scilicet male viuendo, & sic animam suam damnando: Zizania autem sunt filij nequam. Zizania sunt omnes, qui in agro Ecclesiæ carent fructu bonæ vitæ. In hoc certe nequam facti sunt in semetipsis: Qui sibi nequam est, cui alij bonus erit? Secundo nequam est contra proximum, ipsum persequendo. De hoc dicitur hic: *Serue nequam,* & cet. Periculum huius nequitiæ patet in hoc Euangelio præsenti. Regis enim, idest Christi grauissimam offensam dicitur incurrisse, qui proximo suo noluit parcere. Augustinus: Non poterat habere concordiam cum Christo, qui discors voluit esse cum proximo. Tertio homo nequam est contra Deum, eius iudicia, vel facta reprehendendo: sicut ille, cui dicitur: An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? O quot adhuc hodie, nunc bonitatem Dei, nunc veritatem, nunc seueritatem reprehendunt, contra quod dicitur: Nec cogitauit aduersus Deum nequissima. Nequam enim est cogitatio hominis contra seipsum, nequior contra proximum, nequissima contra Deum: neque mirum. Tales enim nequissimum habent patrem, de quo: Possitis omnia tela nequissimi ignea, *et cet.* Quid ergo mirum, si nequissimi dæmones nequissimos habent filios? Nequissimi filij eorum, *et cet.* Secundo ostenditur diuina liberalitas, cum subiungitur: *Omne debitum dimisi tibi.* Mira liberalitas, non partem sed totum: non centum, non mille, sed decem millia talenta, idest innumerabiles reatus contra decem præcepta contractos, tam faciliter dimittit petenti. Ait enim: *Omne debitum,* & cet. Sed attende homo debitum tuum in mundo, in inferno, in cælo. Primum est debitum iniquitatis, quod soluitur pœnitendo, orando, ignoscendo. Vnde quotidie clamamus: Dimitte nobis debita nostra, *et cet.* Isidorus: Frustra sibi propitiari Deum quærit, qui cito placari in proximū negligit. Secundum est debitum æternæ calamitatis, quod redditur luendo, & patiendo æternaliter in gehenna. Vnde in præsenti Euangelio dicitur: Iratus Dominus eius, tradidit eum tortoribus quoadusque redderet vniuersum debitum. Tertium est debitum charitatis: Nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicē diligatis. Hoc redditur plenissime in cælo, vbi tu diliges Dominum Deum tuum, *et cet.* proximum tuum sicut teipsum. In præsenti vita hoc debitum reddere incipiamus, opera charitatis pietatis exercendo: Declina pauperi aurem sine tristitia, & redde debitum tuum. Nota ergo quòd primum debitum dimittitur, secundum soluitur, tertium vero quanto plus redditur, tanto minus dimittitur, siue enim reddatur debitum, charitas numquam dimittitur etiam in damnatis. Tertio ostenditur orationis vtilitas, cum dicitur: Quoniam rogasti me. Vtilitas tibi videtur rogatio, per quam decem talenta, immo decem denarios posses obtinere, quanto vtilius ergo rogat ille cui decem millia talenta condonantur? In rogando autem, siue orando tria attendere debes. Primo loci, & temporis opportunitatem, vt nunc in mundo, & in hac vita roges, non in inferno post hanc vitam: sicut ille damnatus, de quo: Rogo te pater, vt mittas eum in domū patris mei, *& cet.* Ecce inutiliter pro fratribus rogat in inferno, qui vtilius rogasset pro seipso in mundo. Secundo attendas mediatorum idoneitatem. In rogando enim debes habere bonos mediatores: Legationem mittens, rogat ea, quæ pacis sunt. Legati nostri ad cælum sunt lacrymæ, eleemosynæ, orationes, bona opera. Gregorius: Relinquit omnia, qui potest, qui autem non potest, cum adhuc rex non longe est, legatos mittat, lacrymarum, eleemosynarum hostiarum munera afferat. Tertio vtilitatem attende, de qua hic dicitur: *Omne debitum dimisi tibi,* & cet. Hoc ergo verbo Dominus nos incitat ad rogandum. Gregorius: Vult placari precibus, qui scit quòd portari non possit iratus.

Mat. 18. d — *Mat. 13. e* — *Eccli. 14. a* — *Mat. 20. b* — *Sap. 3. e* — *Ephes. 6. e* — *Sap. 3. c* — *Mat. 6. b* — *Rom. 13. b* — *Deut. 6. a* — *Mat. 22. d* — *Eccli. 4. a* — *Luc. 16. f* — *Luc. 14. g*

SER-

SERMO II.

Mat.18.d SErue nequam, omne debitum, &cet. Quattuor malos seruos damnat Dominus in Euangelio, videlicet seruum iussa Dominica spernentem, terrena debita extorquentem, spiritualia lucra negligentem, carnalia desideria exquirentem. In primo inobedientia, in secundo inuidia, in tertio negligentia, in quarto concupiscentia damnatur. De primo: Ille autem seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, plagis vapulabit multis. *Luc. 12. f* Voluntas Dei nostri est, vt mandata eius faciamus, & sancte viuamus: Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. *1.Thes.4.a* Qui hanc non facit, plagis multis in mundo, multis in iudicio, multis in inferno vapulabit. Multis vtique plagis in mundo vapulabunt non solum ab hominibus ipsum diuino iudicio affligentibus, sed etiam ab angelis: sicut Heliodorus a duobus iuuenibus mirabiliter apparentibus plagatus est, de quo: *2.Mac.3.e* Ex vtraque parte flagellabunt sine intermissione, multis plagis verberantes. Item & multis plagis a Christo in iudicio: Corripiam vos septem plagis propter peccata vestra. *Leuit.26.e* Septem plagis corripiuntur, qui sex increpationibus pro sex operibus misericordiæ omissis, & sententia dānationis feriuntur. Item multis plagis in inferno a dæmonibus. Vnde hic dicitur: Plagis vapulabit multis. Si pensares plagas æternas, leuiter pro peccatis ferres plagas transitorias. Gregorius: Intende animo quascumque sæculi pœnas, quoscumque tormentorum dolores, quascumque dolorū acerbitates, compara hoc totum gehennæ, & leue erit omne, quod pateris. De secundo dicitur hic. *Serue nequam*, &cet. Ecce patet quàm periculosum sit nolle ignoscere proximo. Per hoc enim gehenna acquiritur, sicut hic patet. Item gratia impeditur. Vnde: Si offers munus tuum ad altare, *et cet.* *Mat. 5. d* Glossa: Prius charitatem proximo exoluat, qui munus suum Deo placere optat. Vides ergo quòd munera operum tuorum non sunt acceptabilia Deo, quamdiu non reconciliaris proximo. Item Ecclesia scinditur, quæ est tunica Domini inconsutilis. Vnde rancorosi peiores videntur crucifixoribus, qui dixerunt: Non scindamus eam, *et cet.* *Ioan. 19. d* Immo non solum tunicam, sed etiam membra corporis Christi scindunt, quod crucifixores non fecerunt. Vides ergo quàm periculosum sit odium fratrum. Vnde Isidorus: Odium a regno Dei separat, a cælo subtrahit, a paradiso eijcit te in tenebras exteriores. De tertio: Serue male & piger, sciebas quia meto, vbi non semino, *vsque ibi*. *Mat.25.d* In tenebras exteriores. Hoc dicitur de seruo, qui cum pecunia Domini sui nihil lucratus est. Ecce quàm periculosum sit de bonis a Deo acceptis, videlicet de gratia, de scientia, de potentia, de tempore, bonorum operum lucra non augere. Damnatur enim qui non facit fructum de tribus bonis, videlicet de bonis spiritualibus, quod hic per pecuniam significatur. Item de naturalibus: Omnis arbor, quæ non facit fructum, *et cet.* *Mat. 7. e* Arbor enim ex natura sua fructum facit, non tamen sine solis beneficio; sic fructus meritorum ex bonis naturalibus non sine dono gratiæ facimus. Item de temporalibus: Esuriui, *et cet.* *Mat.25.d* Male ergo sua temporalia acceperunt, qui pro temporalibus damnari meruerunt. Augustinus: Dat Deus ista temporalia quibusdam bona eorum, secundum altitudinem, & profunditatem consiliorum suorum. De quarto: Si dixerit malus ille seruus in corde suo, moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere conseruos suos: manducet autem, & bibat cum ebriosis, veniet Dominus serui illius die illa, qua non sperat, & hora, qua ignorat, & diuidet eum, partemq. eius cū hypocritis ponet. *Mat.24. d* Ecce quia non solum ebriosum esse, sed etiam ebriorum socium esse periculosum est. A Psalmus: Cum peruerso peruerteris. *Psal. 17. e* Carnalis ergo seruus in morte, vel in iudicio imparatus inuenitur. Vnde dicitur: in die qua non sperat: Vigilate vtique, quia nescitis diem, *et cet.* *Mat.25. b* Item a saluandis diuidetur. Vnde ait: Diuidet eum certe sic, & a patre, & a fratre & ab alijs proximis: Ipse inter fratres diuidet. *Osee 13. d* Item damnatis coniungetur. Vnde ait: Partemq. eius cum ipso ponet, cum quibus pars illa habebitur, de qua Psalmus: Ignis, sulphur spiritus procellarum, *et cet.* *Psal.10. b*

SERMO III.

B *Mat. 18.d* OMne debitum dimisi tibi. Debitum culpæ, debitum gehennæ dimittitur condonanti clementer, amanti feruenter, roganti diligenter, toleranti patienter. De primo: Dimittite, & dimittemini. *Luc. 6. e* Sed tu vis tibi dimitti centum marchas, & non vis alijs dimittere vnum denarium, sicut nequam seruus. Mira res: Homo homini seruat iram, & a Deo quærit medelam? *Eccli.28.a* Sed circa dimissionem proximorum attende fructū, attende periculum, attende numerum. Magnus fructus est quòd pro dimissione vnius denarij dimittantur tibi mille marchæ: Si dimiseritis hominibus pec- C cata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra, *et cetera*. *Mat. 6. b* Gregorius: Dimittamus quod debetur nobis, & dimittetur quod debemus nos. Item attende proprium periculum, quod tibi in seruo nequam ostenditur. Videat ergo quilibet, ne contra se petat, cum dicit: Nobis dimitte debita nostra, sicut & nos, *et cet.* *Mat. 6. b* Augustinus: Vnusquisque talem indulgentiam accepturus est a Deo, qualem impenderit proximo suo. Item attende numerum. Quidam enim dicunt: Libenter dimitterem ei, si tantum bis, vel ter offendisset me, sed iam fecit septies vel pluries, propter illos dicitur: Quoties in me peccabit frater meus, D & dimittam ei, *et cetera*. *vsque* septuagies septies. *Mat. 18. e* De secundo: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. *Luc. 7. g* Cui autem minus dimittitur minus diligit. Si multum dilexit ille cui decem denarij dimittit, quantum diligere debet, cui decem millia talenta dimittuntur? Quanto ergo plus quis peccauit, tanto plus Deum diligat, vt sibi peccata dimittat, vel quia iam dimisit. Optima dilectio. Dilectio enim culpā purgat. Vnde ait: Remittuntur, *et cet.* Si ergo multum diligeret, multum remitteretur: Charitas operit multitudinem peccatorum. *1. Pet.4. b* Ambrosius: Donatur per gratiam, deletur per sanguinem crucis, tegitur per E charitatem. Item dilectio gratiam multiplicat: In vijs iustitiæ ambulo, & in medio semitarum iudicij, vt ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam. *Prou. 8. e* Thesauros vtique virtutum & meritorum, immo seipso replet Dominus diligentes se: Si quis diligit me, *et c.* *vsque* mansionem faciemus apud eum. *Ioan. 14.c* Item dilectio coronam præparat: Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronā vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. *Iac. 1. b* De tertio dicitur hic: *Omne debitum dimisi tibi*: quoniam rogasti me. Ecce magna liberalitas Dei, ecce magna virtus orationis. Orare autem debes dimitti tibi, di- F mitti amico, dimitti inimico. Ora primo dimitti tibi, vt tibi dimittatur omne debitum. Sed quia Deus peccatum non dimittit nisi tu peccare dimittas: ideo bene dicitur: Fili peccasti, non adijcias iterum, sed pro pristinis deprecare, vt tibi dimittantur. *Eccli.21. a* Alioquin attende quod Isidorus ait: Nihil proficit oratio, si denuo committatur vnde tantum venia postulatur. Item ora dimitti amico, sicut Moyses: Aut dimitte eis noxam hanc, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. *Exo.32. g* Valet autem homini aliena oratio, si adest ipsi aliena contritio. Item de offerente sacrificium pro peccato dicitur: Rogabit pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. *Leuit.4. f* Sacrificium autem est contritio. Psalmus: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, *Psal.50. d*

bulatus, &c. Item ora dimitti inimico exemplo Christi: Dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt, et cet. Sic beatus Stephanus orauit pro se lapidantibus. De quarto: In tempore tribulationis peccata dimittit ijs, qui inuocant te. Et cordis contritione. Gregorius: Flagella bonorum aut vitia perpetrata purgant, aut quæ poterant perpetrari futura deuitant. Non solum in tribulatione pœnitentiæ in mundo, sed etiam pœnæ in purgatorio dimittitur reatus peccatorum. Dimissa est iniquitas illius. Interlinearis: In baptismo, vel in martyrio. Suscepit de manu Domini duplicia, scilicet supplicia pro omnibus peccatis, scilicet de Ierusalem. Ierusalem autem Ecclesiam signat: quæ pro peccatis supplicia suscepit, quando in membris eius, & in mundo, & in purgatorio Deus ipsam affligit. Ex prædictis ergo patet quòd specialiter in triplici tribulatione, videlicet per spiritum contritum, per martyrium, per purgatorium dimittitur reatus peccatorum.

Luc. 23. e — Act. 7. g — Tob. 3. c — Isa. 40. a

SERMO IV.

Mat. 18. d

Serue nequam omne debitum dimisi tibi quoniã rogasti me. Quoniam malignitatis est denegare alteri, quod sibi petit exhiberi. Hinc est quòd Dominus noster istum seruum nolentem sui conserui misereri, qui ad suam petitionem meruit totius debiti condonationem: dure reprehendit eum in verbo proposito, cum dicit: *Serue nequam*, & cet. Vbi discrete procedit. Nam Primo increpat excitatam nequitiam malignæ operationis. Secundo explicat exhibitam misericordiam diuinæ propitiationis. Tertio indicat debitam indulgentiam alienæ offensionis. Primo ergo cauenda est perpetratio delicti: quia reprehenditur, cum dicit: *Serue nequam*. Secundo petenda est relaxatio debiti: quia cõceditur, cum subdit: *Omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me.* Tertio remittẽda est offensio proximi: quod dicitur, cũ subinfertur: *Nonne te oportuit misereri conserui tui sicut & ego tui misertus sum?*

Primo igitur in verbo proposito increpat perpetratam nequitiam malignæ operationis, & hoc in proximi suffocatione, cum dicit: *Serue nequam*. Incurrit aliquis istam nequitiam: propter quam increpatur triplici de causa. Primo propter malitiam prauæ cogitationis in corde. Secundo propter fraudulentiam deceptoriæ locutionis in ore. Tertio propter sæuitiam alienæ offensionis in opere. Primo dicitur aliquis nequam, & increpatur propter malitiam prauæ cogitationis. Vnde: Vere tunc cor nequam grauatur doloribus, quandoque cogitationis malignitate, iudicij falsitate, & suspicationis temeritate cũ propter liuorem inuidiæ contabescit, affligitur, & tristatur de proximi prosperitate. Et propter hoc dicebat Dominus: Ab intus de corde hominum procedunt cogitationes malæ, ira, nequitia, & dolus. Et de hoc similiter potest exponi illud: Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Nomine oculi accipitur hic intentio voluntatis, quæ si nequam fuerit, idest corrupta, hoc totum quod procedit inde vitiatum est, & malum, sicut rami, & fructus mali iudicantur, quæ procedunt ex radice vitiata. Secundo increpatur quis, & dicitur nequam aliquando propter fraudulentiam deceptoriæ locutionis in ore. Vnde in Psalmo: Firmauerunt sibi sermonem nequam. Dixerunt vt absconderent laqueos, firmauerunt sibi sermonem nequam per detractionis, & infamationis assuetudinem. Vnde aliqui tantum assuescunt quotidie detractioni, & infamationi, & ita firmant propositum in eis: vt vitium vertatur in naturam: dixerunt per mutuæ voluntatis insinuationem, vt absconderent laqueos, quod fit quando alios sub simulatione zeli iustitiæ, & spiritu sanctitatis vitæ, propter fraudulentiam, & dolum infamant, lædunt & damnificant. Et quia innocentes frequenter incidunt in istos laqueos, ideo dicitur: Beatus qui tectus est a lingua nequam. Sed certe horribile est, & omni abominatione dignum, quòd isti detractores, & infamatores, qui sciunt abscondere istos laqueos fraudulentiæ, & doli, vt alios venentur, & capiant nequiter per famæ denigrationem, personæ læsionem, & rerum damnificationem, sunt communiter in amicitia magnatum, & prælatorum. Vnde talibus prælatis, qui eos libenter audiunt, & recipiunt, dicitur: Sepi aurẽ tuam spinis, & noli audire linguam nequam, &c. Et ideo est: quia prælati, qui libenter recipiunt a dextris adulatores, & a sinistris detractores: murmuratores, & infamatores, Deo odibiles etiam zelo iustitiæ ducti, frequẽter persequuntur bonos: lædunt innoxios, & damnificant iustos, arbitrantes se obsequium præstare Deo. Exemplo Sauli, qui etiam zelo iustitiæ, ignoranter persequebatur veros Apostolos credentis se obsequium præstare Deo. Tertio dicitur. Quis nequam, & interpretatur, propter sæuitiam alienæ offensionis in opere. Et de hoc dicitur: Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis: dereliquerunt Deum, blasphemauerunt sanctum Israel. Væ genti peccatrici: seipsum nequiter ordinando, populo graui iniquitate: alios in opere crudeliter lædendo. Et bene grauatur homo iniquitate quando peccat deordinando seipsum, & postea studet peccare in proximum, lædendo eum. Et propter hoc dicit Augustinus: Nullus malus lædit alium in persona, nisi prius lædatur in conscientia: semini nequam, in vitijs, & peccatis nascendo, & crescẽdo, filijs sceleratis diabolum imitando: dereliquerunt Deum, ab ipso se auertendo. Vnde dicit tunc aliquis blasphemat, & vituperat sanctum Israel, idest Christũ, quando ad eius misericordiam, peccata & illicita perpetrat.

Eccli. 3. d — Mat. 15. b — Mat. 6. c — Psal. 63. a — Eccli. 28. a — Eccli. 28. d — Act. 9. a — Isa. 1. a

Secundo in verbo proposito explicat exhibitam diuinæ propitiationis misericordiam, & hoc in debita condonatione, cum subdit: *Omne debitum dimisi tibi.* Propitiatur Deus alicui ratione suæ misericordiæ, & dimittit debitum. Primo propter vehementiam dolorosæ contritionis. Secundo propter diligentiam puræ confessionis. Tertio propter æquipollentiam condignæ satisfactionis. Primum est in affectu. Secundum in affatu. Tertium in effectu. Propitiatur Deus, & dimittit debitum propter vehementiam dolorosæ contritionis in affectu, de hoc enim potest accipi illud Psalmi: Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis, &c. Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte vniuersa delicta mea. Inquit propheta in persona viri contriti. Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt, per dolorosam cordis contritionem, secundum manifestationis cognitionem, de necessitatibus meis, scilicet bonorum spiritualium: erue me per charismatum diuinorum infusionem. Vel aliter: de necessitatibus meis scilicet difficultatis ad bonum, & promptitudinis ad malum, quas incurrit homo merito primæ præuaricationis: Erue me per adiuuantis gratiæ infusionem. Vide humilitatem meam, quantum ad oris confessionem meipsum accusando, & peccatum proprium aggrauando, contra aliquos qui propter superbiam in confessione seipsos iustificant, propria peccata alleuiant, & aliena grauant, & laborem meum, quantum ad operis satisfactionem, & tunc & non aliter dimitte vniuersa delicta mea per benignam condonationem. Secundo propitiatur, & dimittit delicta propter diligentiam puræ confessionis in affatu. Huic conuenit quod dicit Psalmus: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Loquitur propheta in persona confitentis sua peccata Deo, cum dicit: delictum meum cognitum tibi feci, scilicet quod erat occultum: tuo vicario, scilicet sacerdoti manifestando

Psal. 24. c — Psal. 31. b

stando, & iniustitiam meam non abscondi, peccata mea dimidiando, vel alleuiando. Nam illi abscondũt iniustitias, & peccata sua, qui ne videantur multum peccatores, nolunt dicere omnia peccata sua vni sacerdoti, sed aliqua vni, aliqua alteri, & ita per circũstantias peccata alleuiant, vt quasi se potius laudent, & excusent, quàm vituperetur, & accusent. Quod maximũ peccatũ desiderabat a se remoueri bonus Dauid, cũ dicebat: Non declines cor meũ in verba malitiæ ad excusandũ excusationes in peccatis, & quia licet ministerio sacerdotis mediante, peccata remittantur, & quia solus Deus est, qui effectiue peccata potest dimittere, ideo sequitur: Dixi confitebor, idest statim vt proposui confiteri, etiam si desit tempus & locus, vt homo non possit recurrere ad confessionem, eo quòd in sola contritione, secundum beatum Augustinũ, remittuntur peccata: tunc in tali casu tu Deus, & non alius remisisti impietatem peccati mei. Vnde statim cum homo proponit confiteri, antequam confiteatur, Deus dimittit peccata. Vnde ad confessionẽ contritus non tenetur propter deletionem peccati, sed tantum propter obligationem præcepti. Tertio propitiatur Deus, & dimittit delictum propter æquipollentiam condignæ satisfactionis in effectu. Vnde in Psalmo: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, per veniæ condonationem, & quorum tecta sunt peccata, per offensæ satisfactionem. Vnde dicuntur peccata tegi, & non apparere quando homo secundum offensam, condignam satisfactionem reddit: quia secundum beatũ Augustinum, non dimittuntur peccata nisi restituantur ablata. Beatus cui non imputauit Dominus peccatum, propter pœnitentiæ assumptionem, nec est in spiritu eius dolus: per notitiæ restitutionem. Vnde Augustinus: Pœnitentia est res optima, quæ omnes defectus ducit ad perfectum.

Psal. 140. a — *Psal. 31. b* — *Psal. 31. a*

Tertio in verbo proposito indicat debitam diligẽtiam, & hoc in exemplorum exhibitione, cum subinfert: *Nonne ergo oportuit*, & cet. Vnde quilibet tenetur alij misereri tripliciter. Primo ex consideratione suscepti beneficij. Secundo ex consideratione diuini exempli. Tertio ex consideratione æterni supplicij. Primo tenetur quilibet misereri alteri, & dimittere offensam ratione suscepti beneficij, & de hoc dicitur in Euangelio: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: Nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? & iratus Dominus*, & cet. Quia detestabile est alteri denegare crudeliter beneficium, quod sibi recognoscit misericorditer exhibitum, propter hoc iustum, & dignum fuit vt ille, qui noluit alteri misereri ex consideratione beneficij accepti, in consideratione delicti, increpetur, & tamquam indignus suscepto beneficio expolietur. Vnde merito Deus quod exhibuerat per misericordiam, repetit per iustitiam. Et hoc est quod dicit Ambrosius super illud ad Ephesios: Estote inuicẽ misericordes, &c. Si enim Dominus per filiũ suũ seruorum misertus est, quanto magis serui ipsi inuicẽ sui debent misereri, & donare si alter in alterum peccet? Hæc præcepta sunt eius, qui miseratus est: qui si in his contemptus fuerit, sine dubio reuocabit sententiã, per quã misericordiã dederat. Secũdo tenetur quilibet misereri, & dimittere alteri ex consideratione diuini beneficij. Et hoc est quod dicitur: Estote inuicẽ misericordes benigni condonãtes inuicem sicut & Deus in Christo nobis donauit. Apostolus vt facilius alliciat ad cõdonandum inuicẽ offensam, inducit quoddã rationabile motiuum, scilicet diuinum exemplum misericordiæ clementer condonantis delicta, cum dicit: Estote misericordes, non prorumpendo in iram interius in animo: benigni, non irrogando iniuriam exterius in verbo: condonantes inuicem, non assumendo vindictas celeriter in facto, sicut & Deus in Christo donauit nobis. Quasi diceret: hoc debetis facere per exemplum diuinæ misericordiæ, ratione passionis Christi clementer condonantis. Tertio tenetur quilibet misereri, & dimittere alteri ex consideratione æterni supplicij. Vnde: Iudicium sine misericordia erit illi, qui non fecerit misericordiam. Tota illa iudicialis sententia, & iudicij discussio erit secundum exhibita, & non exhibita opera misericordiæ, quæ est in consideratione alienæ offensæ. Et hoc est quod dicitur: Estote misericordes, sicut pater vester misericors est: nolite condemnare, & non cõdemnabimini. Et vere qui nolunt esse misericordes alijs, secundum quòd Deus est misericors eis: in quo enim iudicio alios iudicant, & damnant, ipsi iudicabuntur, & damnabuntur. Rogemus.

Ephes. 4. g — *S. Amb. in cap. 4. ad Ephesios.* — *Iac. 2. c* — *Luc. 6. e*

DOMINICA XXII.

POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

M*Agister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* Quia maiori laudi attestatur non solum commẽdari ab amicis, verum etiam ab inimicis: ideo non debet nos mouere quòd in euangelio miseri Iudæi ipsam veritatem Dominum nostrum ore confitentes non tamen corde diligentes extollant, cum dicunt in verbo proposito: *Magister scimus, quia verax es*, & cet. In quo quidem verbo extollunt, & commendant. Primo ab officij dignitate. Secundo a dicti soliditate. Tertio a documenti vtilitate. Ratione primi est humiliter reuerendus. Ratione secundi firmiter credendus. Ratione tertij sinceriter diligendus. Primo, inquam, extollunt, & commendant eum a venerabili dignitate officij cum dicunt: *Magister*. Secundo a credibili soliditate dicti, cum subdunt: *Scimus quia verax es*. Tertio ab amabili vtilitate documenti cum subinferunt: *Et viam Dei in veritate doces*.

Mat. 22. b — *Ibid. b*

Dicunt ergo Iudæi: *Magister*. Vbi primo commẽdatur Christus a dignitate officij: propter quam est humiliter reuerendus. Ista dignitas officij Dei nostri apparet propter tria, quæ excellenti modo habet in ipso. Nam primo habet luculentiam claritatis scientiæ: in cognoscendo infallibiliter. Secundo efficaciam virtuositatis facundiæ: in exprimendo vtiliter. Tertio eminentiam sanctitatis vitæ: in merendo salubriter. Et hæc tria sunt necessaria cuilibet docenti, & prædicanti, scilicet scientia regulans, facundia exprimens, & vita vtrumque confirmans. Nam docere, siue prædicare sine scientia regulante est periculosum, sine facundia exprimente est infructuosum: Et sine vita vtrumque confirmante, est ignominiosum. Primo igitur Christus tamquam excellens magister ratione dignitatis officij est humiliter reuerendus: quia habet luculentiam claritatis in cognoscendo infallibiliter: ratione cuius per excellentiam dicitur de ipso: Non vocemini magistri super terram: vnus est enim magister vester. Vnde nullus debet vocari & dici magister nisi solus Christus. Et ratio est quia nullus potest dicere res esse scibiles alteri: nisi sit immutabilitas ex parte scibilis, certitudo siue infallibilitas ex parte scientis. Omne enim quod scitur secundum philosophum, necessarium est in se sine mutabilitate, & certum est ipsi scienti. Tunc enim scimus cum causam arbitramur cognoscere propter quam res est, & quoniam impossibile est aliter se habere. Ex parte enim creaturæ cuiuscumque non est immutabilitas. Vnde cum res habeant esse in proprio genere, & humana mente, & in æterna ratione, & earum esse sit mutabile primo & secundo modo: eo quòd omne creatum vertibile, &

Mat. 23. a — *Arist. lib. 1. post. cap. 2. tex. 5. Et li. 1. phy. tex. 1.*

& immutabilitas solum sit in Filio Dei, qui est ars: & ideo omnium viuentium, necessario sequitur quòd res scibiles a nullo modo habeant immutabilitatem, nisi prout sunt in verbo æterno: ergo nullus potest docere, nec etiam facere res fore scibiles vere, nisi adsit Filius Dei. Secundo ad hoc vt aliquis possit docere, requiritur certitudo, & infallibilitas ex parte scientis, quæ non potest esse ex ea luce, quæ potest obfuscari, & talis est lux intelligentiæ creatæ, & hoc est quod dicit Augustinus: Primo sicut terra, nisi luce illustrata, videri non potest: sic quæ in disciplinis traduntur, quamuis verissima nulla dubitatione quisque concedat, credendum est non posse intelligi, nisi a Christo sole spirituali illustraretur. Merito igitur soli Christo, & non alij attribuenda est auctoritas officij, vt singulariter vnus Magister dicatur, eo quòd ipse est fontale principium, & origo cuiuslibet scientiæ humanæ. Vnde sicut vnus est sol, tamen multos radios emittit, sic ab vno Magistro Christo sole spirituali multiformes, & diuersæ scientiæ procedunt: & quemadmodum multiplices, & distincti riuuli ab vno fonte egrediuntur, vnus tamen est fons, qui in tot riuulos sine sui defectibilitate multiplicat: sic ab vno fonte æterno, ab vno pelago infinito, ab vno Magistro Christo, sine sui defectibilitate egrediuntur riuuli diuersarum scientiarum. Secundo Christus habet virtuositatem facundiæ in exprimendo vtiliter, sicut patuit in ratione, quam fecit legisperitis: Interrogauit eum vnus legis doctor tentans eũ: Magister, quod est maius mandatum in lege. Ait illi Iesus: Dominum Deum tuum diliges ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Miseri Iudæi ipsam veritatem confitentes, nec tamen eam diligentes, veniunt ad eum, & interrogant non desiderio addiscendi, sed studio tentandi: & quia quæstionem bonam proponebant, quamuis eorum malitia nõ exigeret, rationem veram audire meruerunt. Diliges Dominum Deum tuum, *&c.* Quod exponit sic Augustinus: Ex toto corde tuo, idest intellectu sine errore: ex tota anima tua, idest voluntate sine contradictione: ex tota mente tua, idest memoria sine obliuione. Tertio Christus habuit eminentiam sanctitatis vitæ in merendo, vel ædificando salubriter. De hoc dicitur: Si ego Dominus, & Magister laui vestros pedes, & vos debetis alter alterius pedes lauare: exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis: magna humilitas est ministrare superiori, maior pari, sed maxima inferiori, & perfecta: ergo Dominus noster ad hoc voluit sumere infirmitatem humanam, vt in ea doceret exemplum omnino de perfectione omnis iustitiæ, & perfectæ humilitatis quando voluit ministrare inferiori lauando pedes rusticorum, & piscatorum. Vnde Augustinus: Habemus humilitatis exemplum, superbiæ medicamentum, erubescat ergo membrum esse superbum, cum caput sit humile: & quemadmodum exemplum dignum est imitatione, ideo dicitur: Perfectus autem omnis erit, si sit sicut Magister eius.

Christus origo cuiuslibet sciẽtiæ humanæ.

Mat. 22. d

Ioan. 13. b

Luc. 6. f

Secundo in verbo proposito commendatur Christus a dicti soliditate, propter quam est firmiter credendus, cum subdit: *Quia verax es*. Est igitur Christus firmiter credendus ratione suæ veritatis triplici de causa. Primo quia habet veritatem puræ intentionis in cordis cogitatione. Secundo quia habet veritatẽ rectæ locutionis, in oris eruditione. Tertio quia habet veritatem honestæ conuersationis, in operis ostensione. Primo credendum est Christo, quia habet veritatem puræ intentionis. Vnde: Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium. Guttur meum non materialis carnis, cum ad illud non pertineat meditari, sed scrutinij spiritualis meditabitur veritatem per simplicitatem intentionis, & puritatem affectionis relegando de Deo omnẽ falsitatem vitiositatis, & deceptionis, vt sit cor rectum & bene ordinatum: & labia mea detestabuntur impium per rectitudinem veri, qua rectitudine zeli carent illi, qui accipiendo personas, maxima peccata illorum quos carnaliter, & priuate diligunt, non detestantur, immo excusant, & alleuiant: sed minima peccata eorum, qui eis displicent, incusant & aggrauant, quod maximum peccatum peruersitatis iustus Dauid profitetur non esse in se, cum dicit: Iustitias tuas non abscondi in corde meo, veritatem, & salutare tuum dixi. Secundo credẽdum est Christo: quia habet veritatem rectæ locutionis in oris eruditione, & hoc testatur ipsa veritas: Quis ex vobis arguet me de peccato: Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi. Inquit ipse Christus. Quis ex vobis arguet me de peccato, quasi diceret nullus, propter immunitatem culpæ totalis, & honestatem perfectionis vitæ. Nam sine peccato conceptus, quia sine virili semine, sed Spiritus sancti virtute sine peccato natus: quia sanctitate gratiæ repletus, sine peccato conuersatus: eo quòd peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. Si veritatem dico vobis, propter plenitudinem scientiæ, qua non possum fallere, nec falli, quare non creditis mihi, per intellectus captiuationem, quasi diceret, cum prædicatio alicuius non debeat contemni, nisi ratione multitudinis culpæ, aut ratione dehonestatis vitæ, aut ratione simplicitatis ignorãtiæ? Cum ergo ego habeam immunitatem culpæ, perfectionem vitæ, & plenitudinem scientiæ, deberetis credere: quia ad hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati: Contra aliquos, qui malunt studere carnali amicitiæ, & magnatibus placere, quàm assistere veritati, & iustitiæ ad hoc, vt eleuentur, & honorentur, cum certe gloriositatis sit deijci cum veritate, quàm magnificari cum falsitate. Tertio credendum est Christo, propter veritatem honestæ conuersationis in operis ostensione. Vnde: Ego sum via veritas & vita. Quia secundum Gregorium, Ardere est parum, lucere vanum, sed vtrumque perfectum. Ideo Christus, in quo est omnimoda perfectio, inquit: Ego sum via, in exẽplo per honestatem vitæ: veritas in documẽto per claritatem sapientiæ: & vita in præmio per æternitatem gloriæ: & sic est Christus via, quam uis ire per exemplum vitæ, veritas quam uis inuenire per documentum doctrinæ, & vita in qua vis manere per præmiũ gloriæ, & ita exponit beatus Augustinus. Qui super hunc locum ita dicit: Christus est via ad gradiendum, veritas ad inueniendum, & vita ad permanendum.

Prou. 8. a

Ioan. 8. f

Ioan. 18. d

Ioan. 14. a

Aug. tract. 69. in Ioã. to. 9.

Dicit ergo: *Magister scimus quia verax es*: & sequitur: *& viam Dei in veritate doces*. Vbi Christus commendatur ab vtilitate dicti, propter quam sinceriter est diligendus, bene Christus sinceriter est diligendus. Ratione vtilitatis istius documenti, propter triplicem rationem, eo quòd docet, Primo veraciter respectu credentium. Secundo delectabiliter respectu promissorum. Tertio efficaciter respectu agendorum, vel operandorum. Per primum excluditur erroris falsitas. Per secundum orbis volubilitas. Per tertium corporis tepiditas. Primo docet Christus veraciter respectu credendorum contra erroris falsitatem. De hoc dicitur in psalmo: Dirige me in veritate tua, & doce me, quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die. Fidelis inquit, propheta Dauid in persona cuiuslibet viri. Dirige me, per omnem erroris amotionem. Nam ille bene dirigitur qui omnem errorẽ tam intellectus in credendo, quàm affectus in diligendo, & etiam effectus in operando a se excludit. In veritate tua, per diuini splendoris infusionem, vt amota priuatione erroris deuij, introducatur habitus virtutis fidei. Vnde diuina veritas nihil aliud est, quàm diuinus splendor fidei, & doce me per prædicationis, siue lectionis eruditionem: quia tu es Deus creando per potentiam, & ideo admirandus humiliter, Saluator meus, redimendo per clementiam, & ideo diligendus

Psal. 24. a

ligendus sinceriter: & te sustinui seruiendo, per obedientiam diligenter: tota die continuando, per perseuerantiam finaliter. Hoc autem perfectum per documentum commendat Sanctus Dauid, cum dicebat: Beatus quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eū. Secundo docet delectabiliter respectu promissorum contra orbis volubilitatem, siue delectabilitatem, & de hoc dicitur: Aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Audiant reuerenter clerici, & prælati qui se discipulos Christi gloriantur, vnde Christiana doctrina sumat exordium: audiant diligenter religiosi, siue Euangelij professores quale sit euangelicæ perfectionis fundamentum. Beati, inquit, pauperes spiritu, & propter hoc paupertas quæ ab omnibus sæculariter viuētibus cum timore fugitur a viris perfectis cum honore, vel amore debet suscipi: eo quòd tamquam primarium fundamentum euangelicæ doctrinæ in præsenti perficit, & consummat, propter quod dicit: Beati pauperes spiritu: & tamquam perfectum complementū Christianæ vitæ in futuro magnificat, ideo subdit: Quoniam ipsorum est regnum cælorum. O sacratissima virtus, & omni laude dignissima paupertas, quis tibi valeat dignas gratiarum laudes impendere, quæ solo tuo commertio terrenos & miseros homines ad tantam honoris excellentiam extollis, vt eos heredes regni cælorum instituas. Exponitur tamen hoc verbum, Beati pauperes spiritu, dupliciter: Primo sui reputatione, & tunc pauperes spiritu sunt veri humiles, qui non habent inflatū spiritum, sed quasi nihil se in spiritualibus esse reputant. Vel secundo pauperes spiritu, idest volūtarie non coacte, qui renunciauerunt rebus mundanis, non coacti necessitate, sed ducti voluntate, vt amota auaritia, quæ est radix omnium malorum, inseratur paupertas, quæ est primarium fundamentum omnis boni. Ratione huius veri documenti conuenit Christo illud: Lex veritatis fuit in ore eius. Tertio docet efficaciter respectu operandorum contra corporis tepiditatem: propter quod dicitur in Psalmo: Docebit mites vias suas. Viæ Domini sunt bonæ operationes, quas Christus in hoc mundo corporaliter exercuit, quæ nomine viarum appellantur, eo quòd sicut per viam graditur homo ad propriam ciuitatem, sic per bonam operationem perducitur homo ad cælestem patriam: has vias docet Dominus mites interius neminem despiciendo, & humiles exterius neminē offendendo iuxta suum testimonium: Discite a me quia mitis sum, & humilis corde. Quando suo exemplo erudiuntur ad bene operandum: Nam omnis Christi actio est nostra instructio. Rogemus ergo Dominum, *et cet.*

Psal. 93. b — Mat. 5. a — 1. Tim. 6. b — Malac. 2. b — Psal. 24. b — Mat. 11. d

SERMO II.

O*Stende mihi numisma census.* Nummus est anima, quam Dominus maxime in morte examinat, vt imaginem suam quærat. *Ostendite*, inquit. Considerandum autem, quòd ostendere debet homo veritatem in prædicatione: iniquitatem in cōfessione, bonitatem in operatione: Dei imaginem in expiratione. De primo: Populum meū docebunt, quid sit inter sanctum, & pollutum, mundum & immundum ostendent eis. Ecce doctores debent ostendere, quid licitum, quid illicitum, quid virtus, quid vitium, vt vitium vitetur ostensum. Ostendant contra vitium pœnam damnationis. Vnde Angelus, qui prædicatorem significat, dicit: Ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, idest peccatricis animæ. Item vt virtus ostensa ametur, ostendam gloriam retributionis, quæ per fructus terræ promissionis significatur. Vnde de exploratoribus eiusdem terræ, per quos prædicatores significantur: Considerata terra, sumentes de fructibus eius, vt ostenderent vbertatem, intulerunt ad nos, atque dixerunt: Bona est terra, quam Dominus Deus noster daturus est nobis. De secundo: Dictum est decem leprosis: Ite ostendite vos sacerdotibus. Ostendite non abscondite, sicut Adam, qui cum peccauerat abscondit se, & eiectus est de paradiso: quidam enim negando, vel dimidiando, vel excusando, aut palliando in confessione se abscondunt. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Isidorus: Peccatum tuum proditum cito curatur: crimen autem tacendo ampliatur. Si ostēdis tuam miseriam in confessione, ostendet Dominus suam misericordiam in remissione. Psalmus: Ostende nobis Domine misericordiam tuam, *et cet.* Si autem non vis ostendere presbytero, ostenderis vniuersis in iudicio. Reuelabo pudenda tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, *& cet.* De tertio: Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapiētiæ. Sēper debet homo aliquid virtutis ostendere, & boni exēpli. Et certe vbi castitas, vbi fidelitas, vbi pietas, vbi patientia, vbi charitas, vbi aliqua virtus est, tēpore debito se ostendit: etiam si necesse fuerit per sanguinem proprium, sicut Christus, & sancti martyres ostenderunt: Elephantis ostenderunt sanguinem, *et cet.* Si adhuc non potes per sanguinem ostendere fidem per dilectionem, ostendas saltem per lacrymarum contritionem. Augustinus: Sciat se culpabiliter durum, qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati non ostendit lacrymis. Sed heu quidam bona virtutum non ad Dei glorificationem, sed ad sui commendationem ostendunt, sicut signatum est in Ezechia: Ostendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odoramentorum, & vnguenti optimi, & omnes apothecas supellectilis suæ, & vniuersa, quæ inuenta sunt in thesauris suis, *et cet.* Et heu quia melius sciunt ostendere nequitias, quàm virtutes: Rex mente effrenatus veniebat nequiorem se patre suo Iudæis ostensurus. Tales autem in inferno conqueruntur illud: Virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere. De quarto dicitur hic: *Ostendite mihi numisma census, et cet.* Interlinearis: Nummum, qui pro censu soluitur, qui habebat imaginem Cæsaris. Nummus iste est anima ad imaginem Dei facta. Augustinus: Fecisti nos Domine, *et cet.* Require supra in sermone: Inueni drachmam. Pro isto nummo Christus seruiuit plus quam triginta annis Deo. In morte diligenter hominis hunc nummum examinat, vtrum Dei an diaboli, vtrum claram an tenebrosam imaginem habeat. O felix, qui in morte bonum nummum ostendet: Dominus enim ostendet bonum præmium, bonum regnum. Ostendit illi regnum Dei. O infelix, qui sic malum nummum malam animam ostendit, ostendetur enim tunc tormentum per damnationem, quod iam diu ostensum est per conuersationem: Ostendam autem vobis, quem timeatis.

Mat. 22. b — Ezec. 44. f — Apoc. 17. a — Deut. 1. d — Luc. 17. c — Gen. 3. b — Prou. 28. b — Psal. 79. a — Naum. 3. b — Iac. 3. c — 1. Mac. 6. d — Isa. 39. a — 2. Mac. 13 c — Sap. 5. c — Aug. lib. 1. confess. c. 1. — tom. 1. pag. 162. — Sap. 10. b — Luc. 12. a

SERMO III.

R*Eddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* Cæsar sollicitus sit pro se. Nos autem de ijs, quæ Deo reddere debemus. Videamus ergo quadruplicem redditionem. Exigit Deus a peccatoribus, primam in mundo, secundam in extremo, tertiam in iudicio, quartam in inferno. In mundo exigit sibi reddi dignam satisfactionem. In extremo suam imaginem. In iudicio rectam rationem. In inferno æternam luitionem. De primo dicitur, quòd cum exegit rex a quodam decem millia talenta, dixit ille: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. In talento culpæ mortalis debitū significatur. In millenario est abundans numerositas. Decem ergo millia sunt decem mandatorum multipliciter

Mat. 22. b — Mat. 18. d

plicitur transgressorum numerosa debita, quæ satisfaciendo reddere tenemini. O quot sunt, qui ad litteram decem millia peccata commiserunt: Peccaui super numerum arenæ maris, *et cet.* Quando autem reddenda sunt peccatorum debita docet nos Magdalena, quæ lacrymis reddidit, quidquid debuit, cuius culparum debita ad quingentos denarios Dominus expressit in parabola de duobus feneratoribus. Si ergo Magdalena tot lacrymis reddidit quingentorum denariorum debita: quantis reddi deberent fletibus decem millia talenta? Isidorus: Esto tamen pronus ad lamenta. De secundo dicitur hic: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, & cet. Glossa: Sicut Cæsar exigit impressionem suæ imaginis, ita Deus animã lumine vultus Dei insignitam. Hanc imaginem in denario animæ nos maxime oportet reddere in morte. Vnde Psalmus, vbi legitur quàm pretiosa sit in conspectu Dei mors sanctorum eius, dicitur: Vota mea Domino reddam. Glossa: meipsum, qui sum imago. Imago enim Dei Deo reddenda est. Bene autem additur. In conspectu omnis populi, idest omnium sanctorum, in quorum consortium reddere debemus animam. Vtrũ autem denarius animæ sit falsus an non, tunc videbitur quando de marsupio corporis extrahetur, *& cet.* Si tunc non fuerit aureus, vel argenteus, sed cupreus, vel ferreus, conflabitur in igne gehẽnæ. Omnes istius stagnum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis, *et cet.* De tertio: Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Quid erit de factis, vbi ratio reddetur de verbis otiosis? non solum de verbis, & operibus, sed etiam de inutilitate beneficiorum naturalium, & corporalium, & spiritualium nobis collatorum rationem reddemus, quæ tanto seuerius exigetur, quanto diutius differetur, & quanto inutilius talenta Domini multo tempore detinentur. Post multum vero temporis venit Dominus illorum seruorum, & posuit rationem cum eis, *et cet. & infra*: Inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores. Qui ergo potentiam, qui scientiam, qui diuitias, vel aliud in talentum accepit, siue multum, siue parum acceperit, rationem in die iudicij reddet, tantum quippe ab vnoquoque nostrum venturus iudex exiget. De quarto: Esto consentiens aduersario tuo cito, dum es cum eo in via, ne forte tradat te aduersarius tuus iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem. Aduersarius est quilibet, cui per discordiam aduersaris. Huic cito consentire debes concordando. Bene dicit cito. Interlinearis: Nemo enim nouit quando de hac vita exeat. Via est præsens vita, qua ad patriã vel infernum pergimus. Iudex est Christus. Minister est diabolus. Carcer est infernus: Congregabuntur in congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere. Quadrans, dicit Glossa, sunt minuta peccata, quia nihil erit impunitum. Elige nunc peccator vbi post reddas debitum, an in mundo, vbi decem millia talenta dimittuntur, an in inferno, vbi neque vnus quadrans dimittetur. Patet vtrumque in seruo nequam: cui primo totum dimittitur, postea vero, quoniam non fuit consentiens aduersario suo, totum ab eo exigitur: Iratus Dominus tradidit eum tortoribus, idest tartareis ministris, dicit Glossa.

2. Par. 36. in orat. Man. Luc. 7. f Psal. 115. a Ezec. 22. d Mat. 12. c Mat. 25. b Mat. 5. d Isa. 24. d Mat. 18. d

SERMO IV.

Cuius est imago, & superscriptio? O quàm timenda est quæstio hæc, quando in iudicio diligenter examinatur anima, cuius imaginem habeat Dei, an diaboli. Sed attende quòd imago Dei triplex est, videlicet naturalis, spiritualis, & æternalis. De primo: Faciamus hominem ad imaginem nostram. Hæc, sicut dicit Augustinus, consistit in memoria, ratione, & voluntate, per quæ A tria anima est imago Trinitatis. In hac Trinitate caput est ratio, hoc caput misit Samson in sinum Dalilæ, & perdidit vires, & excæcatus est a Philistæis, idest a dæmonibus. Dalila carnem vel sensualitatem significat, ad quam dum caput rationis nimis inclinatur, a dæmonibus excæcatur. Huic hæc meretrix nimis insidiatur, sicut Herodias capiti Ioannis, per filiam saltatricem, idest per concupiscentiam lasciuientem. Venter huius imaginis est memoria, quæ est receptaculum animæ. Psalmus: Conturbatus est in ira tua oculus meus: anima mea, & venter meus. Oculus est ratio, anima voluntas, venter memoria. In hoc ventre, non B serpentes, non vermes vitiorum, sed Dominum portemus: Beatus venter, *&c.* Pes huius imaginis est voluntas consentiens, vel dissentiens. Augustinus: Nemo in potestate habet quid ei in mente veniat: sed quòd angelus posuit vnum pedem super mare, alterum super terram. Per mare, in quo porci submerguntur, sicut dicitur: Mala vita significatur. Per terram, quæ fructum profert, bona vita. Pes irascibilis super mare mitti debet. Pes concupiscibilis super terram, vt vitijs irascamur, virtutes concupiscamus. De secundo: Sicut portauimus imaginem terreni: sic portemus imaginẽ cælestis. Nota quòd Cæsarea, & regalis C imago tribus perficitur, scilicet figura, colore, ornatu regali. Figura pertinet ad imaginẽ naturalẽ, de qua iã dictũ est: coloratio ad spiritualem, insignia regalia ad æternalẽ. Videamus colorẽ regis cælestis, cuius imaginem portare debemus. Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Caput eius aurum optimum: comæ eius sicut elatæ palmarum: nigræ quasi coruus. Sed dum hunc triplicem colorem debet imago Christiana Christo cõformari. Bernardus: Ad humanitatis eius imaginem oportet nos conformari. Debemus ergo ad imitationem Christi candidi esse per puritatem in conuersatione. Rubicundi autẽ D per charitatem, etiam si necesse fuerit in sanguinis effusione. De vtroque colore dicitur: Candidiores nazaræi eius. Item nigri debemus esse per humilitatem, semper nosmetipsos vilificando, & despiciendo. Sic enim quantum apud nos simus nigri, tantum apud Deum simus formosi, *et cet.* Augustinus: Tanto prætiosior eris apud Deum, quãto fueris ante oculos tuos despectior. Et certe Christus, hanc nigredinem habuit, quando propter nos humiliatus fuit: Sol factus est niger. Certe quanto est nigrior, tanto amabilior. Bernardus: Quanto minorem se fecit Dei filius in humilitate, tanto se maiorem exhibuit in bonitate, & E quanto pro me vilior, tanto pro me charior. De tertio: Nos vere reuelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur, *et cet.* Perfecta imago regis non esset is, qui insignia non haberet, ergo æterna claritate imago Dei plena consummatur, quando corona, vel amictu regali decoratur: hoc significatur in ornatu mulieris, de qua: Mulier amicta sole. Mulier hæc significat animam beatam, quæ gloriosa insignia regalia habet in regno: habet enim amictum solarem circa se: lunam sub pedibus suis, idest infra se: coronam duodecim stellarum in capite super se. Primum est æternæ claritatis, secundum F est æternæ sublimitatis, tertium est æternæ dignitatis insigne.

Mat. 22. b Gen. 1. d Iud. 16. e Mar. 6. d Psal. 30. b Luc. 11. d Apoc. 10. a Mat. 8. d 1. Cor. 15. f Cant. 5. e Thr. 4. b Apoc. 6. d 2. Cor. 3. d Apoc. 12. a

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEM.

SERMO I.

Mat. 9. e

DOmine, filia mea modo defuncta est, sed veni impone manum super eam, & viuet. Filia tua est anima tua defuncta per culpam, cui manus Christi imponitur per gratiam. Manus autem imponenda, idest misericordiæ suæ gratia. Christi operatio facit quattuor in nobis. Purgat culpam, reparat naturam, confert gratiam, præparat gloriam. De primo dicitur hic: *Filia mea modo, &c.* Huius filiæ suscitatio est animæ peccatricis iustificatio, circa quam tria hic significantur, videlicet culpæ propriæ recognitio, ibi: *Filia mea*, idest anima mea, vtique non alterius. Quidam enim mortem culpæ suæ aliorum animabus imponent sicut signatum est: vbi vna meretricum dicit: Filius meus viuit, & filius tuus mortuus est. Item festina conuersio, ibi: *Modo*, non dicit anno præterito, sed modo: Ne tardas conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira eius, & in tempore vindictæ disperdente. Factus est repente, *&c.* Væ ergo illi, cuius anima non modo, sed ante annum, immo ante triginta, vel quadraginta annos defuncta est, & adhuc non petit eam suscitari. Quantis lacrymis, & orationum clamoribus suscitanda est anima mortua quadraginta annis, ex quo lacrymis & clamore Christi suscitatur Lazarus quattuor diebus defunctus! Item veniæ postulatio, ibi: *Impone manum*, & cet. O virtus & gratia huius manus! Extendens Iesus manum tetigit eum, dicens: Volo, mundare. De secundo: Imposuit illi manum, & confestim est erecta. Dicitur de muliere, quæ habebat spiritum infirmitatis decem & octo annis, & erat inclinata, neque omnino poterat sursum aspicere. Mulier hæc est anima peccatrix. Sed nota quod ait Bernardus redituris ad patriam: Tria nobis necessaria sunt: velle, posse, nosse. Anima ergo peccatrix infirma est quoad posse, inclinata est quoad velle, sursum non respicit quoad nosse. Vel infirma est quo ad spiritualia, inclinata quo ad corporalia, sursum non respicit quo ad terrena. Vel infirma est in opere. Psalmus: Infirmata est in paupertate, *&c.* Inclinata est in affectione: Inclinata est ad mortem domus eius, *et cet.* Sicut enim anima per virtutes erigitur Deo, ita turbatur per peccatum, & inclinatur diabolo. Vnde dæmones dicunt ad animam: Incuruare, vt transeamus. Item sursum non respicit in intentione contra illud Psalmi: Ad te leuaui oculos meos: Sapientis oculi in capite eius, idest Christo. De tertio: Oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret. Interlinearis: Vt eis manui & voci benediceret. Ecce quibus benedictio gratiæ confertur, quia paruulis, & humilibus. Nota ergo quòd humilibus datur licentia accedendi. Vnde ait: Sinite paruulos venire ad me: Sinite illam, *et cet.* Glossa: Imponit paruulis manus, quando humilibus dat gratiam. Item fiducia perueniendi, vnde ait: Talium est regnum cælorum. Item gratia perficiendi. Vnde ait: Cum imposuisset eis manus, *et cet.* Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quo modo enim per paruum ostium intrare possumus, nisi parui fuerimus? Ostium cæli paruum humilitate est. Si sano capite voluerimus intrare, debemus caput dimittere. De quarto: Iterum imposuit manus super oculos eius, & cœpit videre, & restitutus est, ita vt clare videret omnia. Bis isti cæco Christus imposuit manus: primo & vidit obscure, secundo & omnia clare. In quo duplex illuminatio significatur: prima per fidem, secunda per spem: prima est gratiæ, secunda gloriæ, in qua anima omnia clare videt. Igitur qui Creatoris sui claritatem vident, nihil n creatura agitur, quod videre non possint. Sed nota quòd hunc cæcum Dominus extra vicum duxit, & in oculos eius expuit, & manus ei imposuit, in quo significatur quòd is, quem Christus extra mundanam societatem, & vanitatem eduxerit, sputo doctrinæ & sapientiæ linietur: cui manus virtutis & gratiæ imponitur ille ad illuminationem æternam peruenire poterit.

3. Reg. 3. d · Eccl. 5. c · Act. 2. d · Ioan. 11. f · Mat. 8. a · Luc. 13. c · Psal. 30. b · Prou. 2. d · Psal. 122. a · Eccl. 2. c · Mat. 19. b · Ioan. 12. b · Mat. 18. a · Mar. 8. c

SERMO II.

Mat. 9. e

CVm eiecta esset turba, intrauit Iesus, & tenuit manum eius, & dicit: Puella surge. In his verbis quattuor consideranda occurrunt. Turba eijcitur, Iesus ingreditur, manus puellæ tenetur, surgere iubetur. Significantur in his quattuor necessaria ad salutem, scilicet vt impedimentum salutis euitetur, vt efficaciter de salute cogitetur, vt voluntas per gratiam ad salutem adiuuetur, vt a peccato anima in salutem iustificetur. Primum significatur ibi: *Cum eiecta esset turba.* Turba malæ societatis, quæ sæpe salutem impedit: Non sequeris turbam ad faciendum malum. Item nota quòd relinquere hanc turbam valet ad remissionem peccatorum. Vnde hic: Eiecta turba, puella, idest anima suscitatur. Item ad immissionem donorum: Apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos, idest dona Spiritus sancti in auriculas eius. Item ad contemplationem diuinorum. Vnde Zachæus quia non poterat Iesum videre præ turba, *&c.* Certe si non eijcis a te turbam malorum in mundo, non peruenies ad turbam beatorum in cælo. De qua turba: Vidi turbam magnam, *&c.* Isidorus: Qui supernam patriam desiderant, non solum malorum mores, sed & consortia fugiant. Secundum significatur cum dicitur: *Intrauit.* Cum enim homo magnitudinem suppliciorum, & præmiorum æternorum pensando de salute animæ suæ efficaciter cogitat, tunc Iesus, qui interpretatur salus, domum mentis per gratiam præuenientem intrat. Intrat autem ad suscitandum, ad defensandum, ad conuiuandum. Intrat ad suscitandum in iustificatione, sicut hic significatur. Libenter Iesus intrat in domum mentis, in qua mortuus plangitur. Plange ergo mortem animæ tuæ: Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Bernardus: Si non plangis, plane non sentis animæ tuæ vulnera, conscientiæ læsionem. Intrat ad defensandum in tentatione: Intrauit in animam serui Dei, & stetit contra reges horrendos, idest contra dæmones, qui regnant in peruersis. Vnde de satana dicitur: Ipse enim est rex super omnes filios superbiæ. Item ad conuiuandum: Ecce sto ad ostium, & pulso. Melius certe nobis est intrare Dominum, qua dæmonium sicut satanas intrauit Iudam: Et post buccellam introiuit in eum satanas. Vterque tamen ad ostium pulsat, libenter intrat. Vtrique autem non est aperiendum. Augustinus: Claudatur diabolo, & aperiatur Christo. Tertium significatur cum dicitur: *Tenuit manum eius.* Sicut enim Iesus intrat domum per gratiam præuenientem, ita tenet manum per gratiam subsequentem. Manum vtramque Dominus tenet, dum efficaciter bene operandi virtutem præbet. Quo modo enim homo surget, aut quid boni ageret, nisi sic Dominus manum teneret? Augustinus: Sine Deo operante, vt velimus, sine cooperante vt possimus, ad pietatis opera nil valemus. Et nota quòd Deus bonis manum tenet ad surgendum, ad deducendum, & ad sumendũ. Tenet Dominus manum hominis ad suscitandum eum de culpa, sicut hic significatur: tenet Dominus suscitando, vt teneas amando Dominum. Tenui illũ nec dimittam. Tene ergo Dominum in te per amorem,

Exod. 23. a · Mat. 7. d · Luc. 19. a · Apoc. 7. e · Ier. 6. g · Sap. 10. e · Iob 41. d · Apoc. 3. d · Ioan. 13. e · Cant. 3. b

rem & timorem: Tene te in Domino per amorem: Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. Item ad deducendum in gratia. Psalmus: Manus tua deducet me de virtute in virtutem, & tenebit me dextera, sinistra tenebit te Dominus per timorem, dextera per amorem: Læua eius sub capite meo, &c. Item ad suscipiendum in gloria. Psalmus: Tenuisti manum dexteram meam. Et in voce tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Certe quem Dominus non tenebit ad gloriam, diabolus eum tenebit ad gehennam: Tenebitur planta eius laqueo, scilicet inuidiæ, auaritiæ, & aliorum vitiorum. Quartum ostenditur, cum subiungitur: *Puella surge*. Puella est anima vel voluntas, quæ in iustificatione surgit a morte culpæ: Surge qui dormis, & exurge a mortuis. O anima mortua vita tibi fertur, cum dicitur: *Surge*. Vere enim surgis a morte culpæ. Augustinus: Quibus in hoc sæculo vita offertur, & nolunt eam recipere: in inferno quærent mortem, & non inuenient. Et nota quòd surgere debet homo a peccato voluntatis, a peccato actionis, a peccato consuetudinis. Et hoc per tres mortuos significatur de quibus require supra in sermone, *Resedit qui erat*.

Eccli. 27. a — Psal. 138. b — Cant. 2. b — Psal. 72. b — Iob. 18. b — Ephes. 5. c — Pag. 204.

SERMO III.

Mat. 9. a

Confide filia, fides tua te saluam fecit. Quia consuetudo boni medici est ad confortatione infirmi acceptatæ medicinæ efficaciã multipliciter extollendo prædicere. Hinc est quòd Dominus noster Iesus Christus medicus corporum, & animarum ad confortationem istius mulieris infirmæ appetentis ab ipso saluari, dignatus est efficaciam spiritualis medicinæ, scilicet fidei curantis omnem languorem vtiliter præostendere, cum dicit in verbo proposito: *Confide filia*, & cet. Vbi primo notatur diuina dignatio gratuitæ adoptionis, cum dicit: *Filia*. Secundo pia compassio virtuosæ animationis, cum addit: *Confide*. Tertio necessaria instructio suæ curationis, cum subiungitur. *Fides tua te saluam fecit*.

Dicit ergo: *Filia*. Vbi primo notatur diuina dignatio gratuitæ adoptionis: dignatur enim Dominus adoptare quamlibet animam in filiam propter tria. Ratione quorum habet assimilari beatæ Trinitati. Et primum est splendor cælestis intelligentiæ. Secundum est decor castitatis, & munditiæ. Tertium est timor humilitatis, & reuerentiæ. Primo adoptat Deus animam in filiam propter splendorem cælestis intelligentiæ. Vnde dicitur in Psalmo: Audi filia, & vide & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscit rex decorem tuũ. Loquitur propheta in persona patris æterni cuilibet animæ in eius nomine credenti, cum dicit: *Filia*, per adoptionis beneuolentiam. Audi, per mansuetudinis reuerentiam, & vide per cordis intelligentiam, & inclina aurem tuam, per operis diligentiam: & obliuiscere populum tuum, idest carnales parentes, maxime quando sunt in via Dei parentes contrarij, & domum patris tui, temporalis opulentiæ, & merito: quia ista duo, scilicet inordinatus amor carnalium parentum, & deordinatus ardor temporalium rerum, consueuerunt elongare animam a Deo, quia sine dubio tunc Christus rex per honoris excellentiam concupiscet per acceptionis complacentiam decorem tuum, quod est per fidei formatæ refulgentiam. O deifica virtus fidei, & omni acceptione digna, certe quibus te laudibus efferam nescio. Tu enim pro certo es, qui indignos seruos intantum excessiue exaltas, vt Dei filio efficias, iuxta illud: Dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. Secundo adoptat Deus animam in filiam propter decorem castitatis, & munditiæ, & de hoc dicitur in Psalmo: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus in fimbrijs aureis circumamicta varietate, quasi dicat: Omnis gloria, idest perfecta gloria per virtutis essentiam, non vana per popositatis iactantiam cuilibet animæ Christianæ, quæ est filia Regis æterni, debet esse non deformis respectu generositatis carnalis, aut pulchritudinis temporalis, vel ornatus exterioris, sed ab intus per cordis ordinationem perfectam, in fimbrijs aureis, quantum ad triplicem virtutem Theologicam: fidei scilicet in credendo veraciter, spei in expectando firmiter & charitatis in diligendo feruenter. Et bene virtutes Theologicæ fimbrijs aureis assimilantur: quia sicut illæ sunt in perfectum ornamentum totius vestimenti materialis, sic illæ virtutes sunt ornamentum, & complementum cuiuslibet virtutis, siue indumenti spiritualis. Circumamicta varietatibus, quantum ad virtutum Cardinalium quadriformem differentiam, scilicet prudentiæ in eligendo vera. Iustitiæ in operando bona. Temperantiæ in moderando suauia. Et fortitudinis in sustinendo mala. Tertio adoptatus Deus animam in filiam propter timorem humilitatis, & reuerẽtiæ. Vnde dicitur: Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia principis! Iste princeps regum terræ est Christus Iesus: filia dicitur qualibet anima propter timorem humilitatis, & subiacentiæ, pedes autem eius sunt potentia intellectiua, amatiua, & operatiua, scilicet gressus dicuntur cogitationes, affectiones, & operationes, quibus animus graditur, & procedit: postremo per calceamenta, quæ fiunt de pellibus morticinis intelligũtur exempla sanctorum, quæ dormierunt. Vnde tunc dicuntur pulchri gressus cuiuslibet animæ in calceamentis, quando quasi calceata, & informata exemplis sanctorum prouocatur ad pie cogitandum, recte loquendum, & bene operandum, & talibus itineribus peruenitur ad salutem, dicit igitur: *Filia*.

Deus propter tria adoptat animum in filiam.

Psal. 44. c — Ioan. 1. b — Psal. 44. c — Cant. 7. a

Sequitur: *Confide*. Vbi secundo notatur pia compassio virtuosæ animationis ex pietate compassionis: animabatur enim istam Dominus noster Iesus Christus dicendo ei: *Confide*. Primo scilicet in filij sapientia, vt illumineris ab errore infidelitatis, & ignorantiæ. Secundo in Spiritus sancti clementia, vt purgeris a fœtore deformitatis culpæ. Tertio in patris potentia, vt saneris a languore pœnalitatis miseriæ. Et hæc tria necessario se habent per ordinem. Nam nullus sanatur ab infirmitate pœnæ, nisi primo illuminetur ab infidelitate ignorantiæ, & secundo purgatur a fœditate culpæ. Primo ergo dicit: *Confide*, in filij sapientia, vt illumineris ab infidelitatis errore, & ignorantiæ. Et de hoc dicitur: Qui confidunt in illum intelligent veritatem, & fideles in dilectione acquiescẽt illi, inquit Spiritus sanctus. Qui confidunt in illum, scilicet Deum, per spei fiduciam in expectando certitudinaliter. Intelligent veritatem per fidei luculentiã in credendo fideliter, & fideles in dilectione, per charitatis beneuolentiam in amando finaliter, acquiescẽt illi, per operis efficaciam seruiendo liberaliter, quoniam donum, & pax est electis Dei, per remunerationis abundantiam in recipiendo delectabiliter: huic conuenit quod dicebat Psalmus. Qui confidunt in Domino sicut mons Syon non cõmouebitur in æternum, qui habitat in Ierusalem. Secundo *Confide* in Spiritus sancti clementia, vt purgeris a fœtore deformitatis culpæ. Vnde dicitur: Confidẽs in Domino, quia qui incœpit in vobis opus bonum perficiet, vsque in diem Iesu Christi, quasi dicat Apostolus: Non diffido intuitu meæ fragilitatis, immo confido in Domino consideratione diuinæ virtutis: quia qui incœpit in nobis bonum propositum per inspirationem gratiæ præuenientis, opus bonum perficiet, per remotionem culpæ inficientis, ratione cuius nullum opus est bonum in genere gratuiti, nec remuneratione dignum in conspectu Dei. Perficiet vsque in diem Iesu Christi, per adiutorium gratiæ subsequentis. Vnde tanta est humana fragilitas, quòd nequaquam potest per

Sap. 3. b — Psal. 124. a — Phil. 1. a

per se exire in aliquod bonum opus meritorium, nisi gratia humana vota inspiret præueniendo, & prosequatur adiuuando. Tertio, *Confide* in patris potentia vt saneris a languore pœnalitatis miseriæ. Et de hoc potest accipi illud Psalmi: *Psal. 24. a* Ad te Domine leuaui animam meam: Deus meus in te confido, non erubescã. Neque irrideant me inimici mei: etenim vniuersi, qui sustinent te non confundentur. Confundantur omnes iniqua agentes superuacue. Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Inquit propheta: Ad te Domine leuaui animam meam, per mentis deuotionem. Deus meus in te confido: quantum ad petitionis exauditionem, non erubescam, per subuentionis denegationem. Neque irrideant me inimici mei, idest dæmones per impatientiæ furentis demonstrationem: etenim vniuersi qui sustinent te, per tribulationis tolerationem, non confundentur, per desperationis illaqueationem: immo confundentur per tentationis superationem. Omnes dæmones iniqua agẽtes superuacue per suggestionis immissionẽ. Vnde Ambrosius: *Dæmonum infestatio.* Dæmonum infestatio velut latronum obsidet multitudo, qui per omnes vias supplãtatores inuisi animarum laqueos tendunt. Diabolus nititur reuocare quasi tendendo laqueum a posteriori, voluptatem præteritam ad mentem reducendo. Nititur etiam impedire quasi tendendo laqueum ab anteriori, futurorum prosperitatem, & delectabilitatem promittendo. Nititur inficere tendendo laqueum a dexteris vanitatem mundi offerendo. Nititur etiam capere tendendo laqueum a sinistris, austeritatem pœnitentiæ ostendendo, vt in his omnibus tamquam per laqueos capiat, quos laqueos potest anima euadere, cum se tota deuotione ad Deum conuertit ore humiliter supplicando vias tuas diuinorum præceptorũ. *Sap. 9. b* Domine qui es veritas demonstra mihi per septiformis sapientiæ donationem, vt mecum sit, & mecum laboret, vt sciam quid acceptum sit coram te omni tẽpore. Et semitas tuas, tam consiliorum, quàm exemplorum edoce me per multiformis gratiæ infusionem. Vnde Gregorius: Nisi misericors Deus nostris viribus tentamenta modificet, nullus est qui malignorum insidias euitare possit. Dicit ergo: *filia confide*.

Sequitur tertio: *fides tua te saluam fecit*, vbi notatur necessaria instructio suæ curationis. Ad hoc autem vt aliquis saluetur, instruitur vt necessario fides sua sit. *Fides qualis debeat esse.* Primo solida in credendo vera fideliter. Secundo deuota in expectando promissa certitudinaliter. Tertio magna in operando ardua viriliter. Primo debet esse fides solida in credendo vera fideliter. Et de hoc dicitur: *Act. 15. b* Nihil discreuit inter nos, & illos fide purificans corda eorum, quasi dicat Apostolus: Non est acceptio apud Deum, & hoc est, nihil discreuit, idest nullam distinctionem fecit inter nos Iudæos, & illos Gentiles, immo purificat corda omnium credentium ab omni tenebrositate infidelitatis, & deformitate vitiositatis, & hoc fide, scilicet formatæ credulitatis, quæ operatur per dilectionem: quia non est distinctio Iudæi, & *Rom. 10. c* Græci, sed in omnibus beneplacitum est illi. Vnde *Iob. 5. b* Gregorius super illud: Qui irrigat aquis vniuersa, *Greg. lib. 6. Moral. in cap. 5. Iob. cap. 8. in fi.* ex omni genere hominum ad suam cognitionem vocat Spiritus sancti gratia. Cum diuites sibi subijcit, pauperes non repellit, cum fortes humiliat: ad se venire debiles non recusat: cum nobiles colligit, simul ignobiles apprehendit, cum sapientes suscipit, imperitorum stultitiam non contemnit. Secundo debet esse fides deuota in expectando promissa certitudinaliter. *Heb. 11. a* Vnde dicitur: Est autem fides substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Dicitur fides substantia rerum sperandarum, sicut fundamentum ratione suæ fortitudinis, sustentat fabricam materialem: sic in fidei substãtia, & soliditate collocatur, & sustentatur ædificium spirituale, & quemadmodũ corpus non potest sustentari sine anima, quantum ad esse naturæ, ita nec anima sine fide, quantũ ad esse gra-

A tiæ: quoniam sine fide impossibile est placere Deo. *Ibid. a* Et propter hoc dicitur: *Abac. 2. a* Iustus meus ex fide viuit. Et propter hoc fides dicitur substantia, siue hypostasis: quia ratione suæ soliditatis sustentat, & ratione suæ virtuositatis conseruat. Dicitur nihilominus fides argumẽtum non apparentium: quia sicut argumentum arguit mentem, & illuminat ad hoc, vt homo consentiat probatæ conclusioni, ita fides illuminat mentem ad assentiendum in omnibus primæ veritati: Vnde sicut mens dirigitur per argumentum, & caput per oculum: ita anima per fidei habitum. Tertio debet esse fides magna in operando ardua viriliter. Ideo dicitur: *Heb. 11. f* Sancti B per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Vnde sancti vicerunt regna cælestia, per fidem confirmantem affectum in passionis, siue tribulationis toleratione, & merito quia per multas tribulationes oportet nos intrare regnum Dei, *Act. 14. d* & operati sunt iustitiam, per fidem calcantem mundum terreneitatis despectione. Nisi enim terrena substantia despiciatur, numquam iustitiam operatur. Vnde: *Ioan. 5. a* Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Et Augustinus dicit: Qui veram fidem habet de Christo: non quærit in his miserijs fieri diues. Insuper adepti sunt repromissiones per fidẽ remunerantẽ deiformitatis gloriæ assimilationẽ. C Rogemus, *&c.*

DOMINICA XXIV.
POST PENTECOSTEM.
SERMO I.

Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta. *Mat. 24. a* Christus volens ostendere finem mundi, ad hoc vt peccatores se præpararent, & essent parati ad diem iudicij. Ideo dicit: D *Cũ videritis abominationẽ*, &c. In quo verbo duo notantur. Primo signorum abominationum damnabilitas, ibi: *Cum videritis*. Secundo huiusmodi signorum certa infallibilitas, ibi: *Quæ dicta sunt a Daniele*, qui mentiri non potest. *Eccli. 5. b* Vnde secundum dictum sapientis: Ira Dei super peccatores respicit. Vnde sicut Christus per duodecim apostolos faciendo signa, & prodigia totũ mundum conuertit, & illuminauit: sic Antichristus E duodecim signis in duodecim mores gentium ponet: vt quasi totum mundum peruertat, & illa signa in hominibus apparebunt ante eius aduentum, & in hoc finem mundi cognoscemus. Primum signum siue prima abominatio erit, quando senes erunt fatui, & sine prudentia. Secundum quando Christiani erunt sine fide. Tertium quando populus erit sine dilectione. Quartum quando diuites erunt sine misericordia, contra istos clamat scriptura iustitiam. Primum signum, siue prima abominatio erit, quando senes erunt sine prudentia: nam antiquitus senes erant magnæ sapientiæ, & magni consilij, vt ait sapiens: In anF tiquis est sapientia. Sed modo vide & senes considera: hodie non est in eis consilium, nec prudentia, nec patientia, nec pudicitia, sed deteriores quasi in omnibus sunt, quàm iuuenes, & ideo ait de eis Daniel: *Dan. 13. a* Egressa est iniquitas a senibus, qui videbantur regere populum, & erant iudices: quia alij non ponebantur iudices in tempore illo, & ideo flebat sapiens, & dicebat: *Eccli. 25. a* Vanissimum sub sole est senem fatuum, & insensatum: Et isti similes sunt, & dici possunt illis, de quibus ait Ezechiel de senibus, qui tenebant dorsum contra templum Domini. Hodie multi tenent dorsum contra templum: quia sunt senes queruli, tristes, impatientes, accidiosi, tenaces, auari, laudantes antiquos, spernunt modernos. Et quanto magis ap-

propinquant ad mortem, tanto magis ardentiores sunt in congregando: quod est contra rationem: nec etiã curant de mortuis parentibus cum habeãt eos breuiter sequi, nec etiam viuis pauperibus.

Secundum signum siue abominatio erit, quando Christiani erunt sine fide. Nam omnibus virtutibus fides est nobilior, & magis necessaria: quia sine fide impossibile est saluari. Et ideo sancti antiquitus faciebant multa miracula, quia populus erat bene fidelis. Vnde Christus dicebat: Si habueritis fidem, dicetis huic monti: transfer te in mari, & fiet. Quapropter sancti mortem sustinebant sicut martyres, & mortuos suscitabant, & etiam omnes ægritudines sanabant: sed modo Christiani sunt deterioris conditionis, quàm infideles, qui dum ore confitentur, factis negant, nam per eos Deus contemnitur in sacramentis: etiam vituperatur, blasphematur: præcepta non custodiunt, legem Dei contemnunt, vadunt ad diuinos: faciunt experimenta, inuocant dæmones, & eis sacrificant, obseruant dies, timent auguria, & vt dixi, timent Deum verbis, factis vero negant: & certe dæmones credunt, & contremiscunt, & tales dicunt se Christianos, & non sunt. Tales sunt similes noctuæ quæ oculos habet, & tamen de die non videt, sed quare? quia obscurantur a magno lumine: sic est de quibusdam Christianis, qui oculos habent fidei, sed malitia excæcauit eos. Et de talibus ait Psalmus: Oculos habent, & non videbunt. Hic est oculus interior quem coruus infernalis conatur eruere: sicut coruus oculum animalis debilis, vt interficiat, & comedat. Augustinus: Fides est radix omnium virtutum, quæ si euelletur cæteræ virtutes arescunt.

Mat. 21. b — *Psal. 113. b* — *Aug. ser. de temp. 38. to. 10.*

Tertium signum erit, quando populus erit sine pace, & dilectione. Nam antiquitus se mutuo diligebant, non solum vicini vnius cameræ, vel vnius villæ, sed etiam vnius prouinciæ, vel linguæ, & quasi fratres in omnibus se habebant, sed modo est totum oppositũ: quia charitas refrigescit, & inualuit rancor, & mala voluntas. Contra tales ait Sapiens: Proximo suo pauper odiosus erit, amici vero diuitum multi: immo est plus quòd filius non diligit patrem, nec filia matrem, & sic de singulis, quo modo vnus contra alium accusando iniurijs, decipiendo in mercaturis: spolia cum vsuris: defamando cum mendacijs, scandalizando cum iniurijs, & hoc aliquando facit lingua tertia, quia vt dicit Sapiens: Multos commouit, & hoc est signum aduentus Antichristi secundum verbum Christi in euangelio: Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum.

Prou. 14. c — *Eccl. 29. c* — *Luc. 21. c*

Quartum signum erit, siue abominatio, quando diuites erunt sine misericordia. Nam antiquitus diuites erant pij, misericordes, modesti, patientes, & humiles, in aduersis patientes. Exemplum de Dauid, Salomone, de Iob, & de alijs multis, quo modo pauperes iuuabant, quo modo se humiliabant, sua distribuebant, aliena non rapiebant. Sed modo vide, & cõsidera peruersitatem hominum diuitum, quo modo sunt auari, raptores, superbi sine misericordia, sine fide vsurarij, permittunt mori fame vicinos suos de his, quæ dant canibus, & porcis, sicut habetis. Exemplum de diuite, & Lazaro, & non solum dant nec dare volunt, sed multis modis eis auferunt, vt patet in vsurarijs: interdum sub specie pietatis, & misericordiæ si videant domum, ouem, bouem, terram, vineã, vel aliam possessionem desiderabilem pauperi vicino quasi compatiendo inuitant eum, quòd accipiat bladum, vinum, pannos, vel pecuniam, & non dormiunt donec illa possessione eum spoliauerint. Nota de illo Lupo, & de Raynardo, vel de vsurario, vel de illo, qui cum accipiebat, habebat oculos lippos. Item de filijs Amon quo modo vituperauerũt nũcios suos, quos miserat Dauid, truncantes eorum habitus, & radentes dimidiam barbam eorum. Amon interpretatur populus iniquus, vel inutilis: tales sunt hodie diuites propter eorum auaritiam radunt pauperes, & eos scandalizant, quos ille verus Dauid, id est Christus misit ad consulendum de morte sua, & de paupertate sua vituperant blasphemijs, spoliant cum vsuris, & radunt barbam eorũ, priuando beneficijs, respicite mundum si per auaritiam perditur, & hoc omnes status mundi: ideo Dominus maledicit diuitibus dicens: Væ vobis diuitibus, qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, quæ erit merces vestra, quàm quod aufertur a vobis regnum Dei, quia alijs vos aufertis eorum possessiones. Hic nota de procuratoribus, & aduocatis, de vsurarijs quo modo spoliãt pauperes, contra istos prophetauit Abdias, dicens: Sicut fecisti fiet tibi, & retributionem tuam conuertet in caput tuum, quasi dicat: sicut non fecisti misericordiam, sic nec fiet tibi: & sicut sudorem, & sanguinem aliorum bibisti, ita dæmones facient in inferno de te. Propter istos senes fatuos Christianos sine fide, populos sine dilectione, diuites sine misericordia dicit propheta: Ne offeratis vltra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi: Neomeniam, & Kalendas vestras non feram: & ideo cum multiplicaueritis orationem non exaudiam: manus enim vestræ plenæ sunt sanguine, ideo audiuit ille de Euangelio: Nonne oportuit & te misereri conserui tui? et cet. Et ille alius qui guttã aquæ non impetrauit, quia pauperi eleemosynam negauit, & de talibus dicit Psalmus: Ecce ipsi peccatores obtinuerunt diuitias, & dixi: ergo sine causa iustificaui cor meũ. Et sequitur: Quo modo facti sunt in desolationem subito defecerunt, perierunt propter iniquitates suas.

Exemplũ. — *2. Reg. 10. b* — *Isa. 5. b* — *Abd. 1. c* — *Isa. 1. b* — *Mat. 18. d* — *Luc. 19. c* — *Psal. 72. b*

Quattuor alia signa, siue abominationes inuenio. Primum signum erit quando iuuenes erunt sine reuerentia. Secundum signum quando erunt pauperes sine humilitate. Tertium signũ quando mulieres erũt sine verecundia. Quartum signum erit quando matrimonium erit sine continentia. Dico quòd primum signum abominationis Antichristi erit, quando iuuenes erunt sine reuerentia, & timore, & maxime parentum. Nam solebant esse iuuenes in timore parentum vsque ad quinquagesimum quintum annum, & eis in omnibus obediebant: erant verecundi, seruabant munditiam per magnum tempus, & cum reuerentia inter maiores, & alios loquebantur: sed modo est totum oppositum, sunt inobedientes parentibus, & alijs sine reuerentia sunt, ante tempus immundi, & quod deficit de ætate supplet malitia. Sed secundum doctores peccata, quæ committuntur ante septimum annum, imputantur parentibus, quia eos male nutriunt: hinc euadunt sine reuerentia loquentes, blasphematores, murmuratores, diffamatores. Contra tales clamat Abacuc propheta, dicens: Vsquequo Domine clamabo, & non exaudies: quare non respicis contemptores te? Quare contra eos non facis vindictam? propter hoc lacerata est lex, & tales male viuunt, & damnantur, sicut dicit Gregorius de illo puero quinque annorum, qui blasphemus erat, & dæmon eum de manibus patris deportauit, vel de tribus iuuenibus Italiæ cum massa defuncti. Secundum signum erit Antichristi, quãdo pauperes erunt sine humilitate: sed humiles esse debent, & esse cõsueuerunt, quia nutriuntur de bonis aliorum, & eorum humilitas debet ostẽdi in opere, & sermone iuxta illud: Cum obsecratione loquitur pauper, diues affabitur rigide: sed modo considera, & vide pauperes quo modo sunt superbi, bilingues, detractores, murmuratores, derisores, latrones, blasphematores, dæmones imitantes, opus falsificantes, malitiosi, & saturati, otiosi, male respondentes, mendaces, & hoc est signum Antichristi certe sic, & dubito quòd non tardabit. Ait sapiens: Tria sunt quæ odit Dominus, superbum pauperem, diuitem mendacem, senem fatuum. Tertium signum Antichristi erit quando mulieres erunt sine verecundia. Nam mulieres antiquitus consueuerunt habere mirabi-

Peccata puerilia ante septimum annum parentibus imputantur. — *Abac. 1. a* — *Greg. lib. 4. Dial. c. 18.* — *Prou. 18. d* — *Eccli. 25. a*

mirabilem honestatem, & munditiam intantum quòd legimus quòd erant duæ mulieres, vna publice tenebat hospitium, & alia stabat in via, sed modo videatis si sint plures quàm duæ vbi est honestas earum, eam totaliter amiserunt: vide vias, vallatos, campos, vineas, hortos, plateas, vicos, domos, si de bonis, scilicet de vestibus, in conspectibus, in colloquijs suis, si in istis ostendunt honestatem, certe non, immo ita parum verecundantur ire ad malum sicut ad Ecclesiam. Quare de talibus prophetauit, dicens: Sume tibi vxorem fornicariam, significans quòd ita esset futurum, & voca nomen eius Israel quod interpretatur visitatio: quia super tales visitabit Dominus visitatione terribili de verecundia virorum, vel mulierum, de vacca rasa, & se monstrata. Quartum signum erit quando matrimonium erit sine continentia. Nam matrimonium est status dignissimus: quare? quia in paradiso terrestri, & a Deo institutus, & priusquam alij ordines, & etiam sunt ibi tria bona, scilicet honor, amor, & fidelitas. Debet esse ibi amor propter vnionem, quam posuit ibi Dominus, propter hoc ipse dixit: Relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ: certum est quòd super omnes amores amor patris, & matris est magis naturalis, & tamen Deus præponit amorem coniugalem, quare? credo quòd grauissime peccant illi, qui inter eos ponunt discordiam, & idem est si mulier prouocat virum, & vir mulierem. Item est ibi honor, & ideo erat scriptum in lege, vt si quis percuteret prægnantem stringebatur ad magnam pœnam. In quo patet quòd multum sunt puniendi illi, qui suas percutiunt mulieres, nisi forte si non seruarent fidem promissam. Item est ibi summa fidelitas ad istud seruandũ: statutũ enim erat in lege quòd mulieres, & viri adulterantes debebant lapidari, certe multi lapidarentur hodie, & etiam dubito quòd deficerent lapidatores, erat etiam antiquitus quòd vnus prouocabat alium ad bonũ, vt habetur de multis, qui ieiunabant, orabant, temporibus continebant, in pace & concordia viuebant, sed modo quid est matrimonium, iam est horrendum audire & videre: quia ibi non est aliqua continẽtia, & quasi possem dicere (non dico quòd sit) prostibulum priuatum, siue secretum quàm matrimonium, causa quia sine continentia, sine deuotione, sine oratione. Rectè sunt sicut ait Psalmus: Sicut equus & mulus, *et cet.* & ibi multi cõmittunt peccata mortalia, & propter hoc multi generant filios proteruos, & inobedientes infirmos & leprosos, excepta Dei offensa: quare contra iuuenes sine reuerentia, pauperes superbos, mulieres sine verecundia, matrimonium sine continentia prophetauit Psalmus: Immolauerunt dæmonijs, & non Deo: & sequitur: Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est, quia prouocauerunt eum filij, & filiæ.

Osee.1.a *Gen.2.d* *Deut.21.e* *Psal.13.e* *Psal.105.f*

Alia quattuor signa pessima erunt Antichristi aduentus, scilicet quando clerici erunt sine honestate, & sanctitate. Religiosi sine veritate, & austeritate. Prælati sine solicitudine regiminis, & pietate. Domini terrarum sine more subditorum, sine misericordia & liberalitate. Primum signum erit, quando clerici erunt sine honestate, & sanctitate. Nam secundum Apostolum ipsi clerici sunt, & esse debent genus electum regale sacerdotium, & cum ex hoc, quia antiquitus erat in eis mirabilis sanctitas, honestas, & puritas, & in signum huius vngebantur in mollicula auriculæ, & in pollice manus, & pedis ad significandum quòd illi, qui seruiunt Deo, debent in omnibus sensibus esse vncti vnctione Spiritus sancti, & ideo modo vnguntur chrismate: sed modo vbi est eorũ sanctitas, & honestas? bene curiosi in omnibus factis suis platearij, fabulatores, habent arma ad nocendum sicut prædones, incontinentes, visitatores generosi, & simoniaci, & multa mala repe riuntur in eis plus quàm in laicis, ante erant misericordes, veraces, humiles in verbis, & factis casti, & veri pastores, sed modo facti sunt

1.Pet.2.b

sacerdotes bel. Bel interpretatur vetustas, vel domicilium vetustatis, contra istos dicit Malachias propheta: Ad vos sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis: in quo despeximus nomen tuum? Offertis panẽ pollutũ super altare meũ, &c. non est voluntas mea in vobis, & munus non suscipiã de manu vestra. Secundũ signũ erit quãdo religiosi erũt sine veritate, & austeritate, & abstinentia. Antiquitus erant multum orãtes, mundum fugientes, pœnitentiam facientes, herbas crudas comedentes, peccata sua, & aliorum plorantes, & ideo gentes eis adhærebant, sua eis dabant sicut patet in multis religiosis, qui plura habent quàm reges, & nobiles, sed totum hodie reperitur oppositum vbi sunt lacrymæ vigiliæ, abstinentiæ, disciplinæ, vbi honestas, vbi explanatio, vbi visiones angelorum, quanta abominatio hodie est: quia sunt mundum sequentes, negociatores sine oratione, & deuotione, multa fercula inquirentes splendidius volunt comedere, bibere, dormire & induere quàm multi nobiles & potentes, & curiosi sicut mulieres, tales nõ sunt religiosi, sed sepulchra dealbata. De istis dicitur: Cũ ingressurus eris terram, quam Dominus daturus est tibi, caue ne imitari velis abominationes illorum gentium, quos eijciet Dominus a facie tua, sed de religiosis pauperibus, qui in fine mundi dati sunt mundo, qui cum maximo feruore venerunt, quorum institutores fuerunt mundi contemptores, diuitias & honores contemnentes, parce comedentes, & bibentes, multum orantes, multum flentes, familiaritates sæcularium fugientes humiles, benigni, mites, pacifici, sed modo est totum oppositum: pauperes religiosi currunt ad negotia sæcularia ad dominos terrarum, & quasi cursores facti sunt, fugiunt Ecclesiam & suos conuentus, superbi sunt indignantis naturæ, adulantur magnatibus, diligunt & honorant diuites, pauperes vilipendunt, procurant sibi honores, & prælationes, & mensas opulentas sequuntur. Contra istos prophetatum est: Ponite corda vestra super vias, seminastis multum, & parum intulistis: & qui merces congregat, misit eas in saccum, sic & isti religiosi. Tertium signum Antichristi erit, quando prælati erunt sine solicitudine regiminis, & pietate & cura pastorali. Nam consueuerunt esse vigiles super subditorum negotijs spiritualiter, & temporaliter, defendebant viduas pupillas, pauperes nutriebant, & tamquam veri patres de eis curabant, & eos defendebant, in orationibus vigilabant, multum abstinebant, vsurarios & malefactores excommunicabant. Sed nunc est quasi totum oppositum, vbi sunt eorum orationes, vbi lacrymæ, vbi vigiliæ, vbi subsidia viduarum & pauperum, vnde viuant? & manutenent diuites vsurarios Iudæos, præstantes eis adiutorium, & fauorem & auxilium, & ad eorum instantiam excommunicant viduas, pupillos, pauperes, & ibi vna ratio, quia ab ipsis vsurarijs recipiunt munera, & dona per litteras excommunicationis, & absolutionis pauperum: & ideo melius possunt dici raptores quàm defensores. Redditus: quos habent, vbi expenduntur? Deus scit vbi & quomodo, non pauperibus, & ideo de talibus prophetauit Zacharias: Iratus Dominus super patres vestros iracundia magna contra patres, idest prælatos qui debẽt esse patres verbo & exemplo: conuertimini de vijs vestris pessimis, & malis cogitationibus. Quartũ signũ erit, quando Domini terrarum, sine amore erunt subditorum, & sine misericordia. Nam antiquitus domini solebant esse benignissimi, misericordes, familiares, & vsque ad mortem eos defendebant, iustitiam tenebant, etenim nulla pecunia mala adulatione deuiabant, sed modo est istud signum pessimum, respice curias regum, comitum, baronum, dominorum, prælatorum, omnes corrupti sunt pecunia, & muneribus: pauper ibi non auditur, & si auditur non exauditur, sed deprædantur. Iudæi, diuites, & baratores ibi assistunt, & exaudiuntur, & domini sunt crudeles

Malac.1.b *Deut.12.d* *Aggei.1.a* *Zach.1.a*

deles & tales officiales volunt infideles, qui sine misericordia sunt, audiunt quòd diuites multa inferunt pauperibus, & non corrigunt aliquem. Contra istos prophetauit Sophonias, dicés: Princeps eius in medio eius, vt leones rugientes inquirentes pecuniam, & non iustitiam iudices eorum, quasi lupi vespertini.

SERMO II.

Mat. 24. b VÆ *autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.* Prægnantes & nutrientes luxuriosos significare possunt. Væ autem damnationis non his solum, sed omnibus per septem vitia capitalia vitiosis debetur. Væ ergo impijs propter superbiam: *Isa. 28. a* Væ coronæ superbiæ ebrijs Effraim, & flori decidenti gloriæ exultationis. Bene dicit, coronæ, In coronis enim & ornamentis capitis specialiter superbia ostendi solet, quod est cōtra quod dicitur; *Esther. 14. d* Tu scis infirmitatem, & necessitatem nostrā quòd abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ, quod est super caput meum. Ioannes Chrysostomus; Crimen est, caput post chrismatis sanctificationem, aut croco, aut alterius pigmenti succo, vel puluere sordidari, aut auro vel gemmis, vel cuiuslibet terrenæ creaturæ specie comi, quod iam cælestis ornatus splendore refulget. Item bene dicitur, flori decidenti. Flos enim gratiæ temporalis, flos pulchritudinis mortalis, flos iuuentutis corporalis cito decidit: *Isa. 40. b* Omnis caro fenum, & omnis caro eius, quasi flos agri. Exsiccatum est fenum, & cecidit flos. Item propter inuidiam, Vnde in Canonica Iudæ: *Epist. Iud.* Væ illis, qui in viā Caim abierit. In via Caim abierunt, qui proximos oderunt sicut Caim fratrem suum: *1. Ioan. 3. c* Qui odit fratrem suum, homicida est. Inuidi ergo, qui verbis vel factis malum procurant proximis, non solum Caim latronem, sed & Iudam traditorem sicut imitantur in culpa, ita sequuntur in pœna. Væ ergo illis: *Mat. 26. b* Væ homini illi, per quem filius hominis tradetur. Gregorius; Qui post puniendi sunt retributionis supplicio, seipsos afficiunt inuidiæ tormento. Item væ propter iram: *Iudit. 16. c* Væ genti insurgenti super genus meum, Dominus enim omnipotens vindicabit in eis in die iudicij. Visitabit illos, & dabit ignem, & vermes in carnes eorum, vt vrantur & sentiant vsque in sempiternum. Iracundi insurgunt verbis & factis super alios, sed væ eis, qui seipsos vindicant in mundo. Ideo bene dicitur hic, quòd Dominus vindicabit in iudicio: *Rom. 12. d* Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus. Sed valde timendum est quod Ioannes Chrysostomus ait: Non iracundos tantum, & malitiæ memores punit Deus, sed etiam eos, qui irascentes aut offensos fratres placare negligunt & contemnunt: Item væ propter auaritiam: *Abac. 2. b* Væ ei, qui multiplicat non sua. Vsquequo, aggrauat contra se densum lutum? Vsurarij, fures, prædones, non sua, sed aliena multiplicant, auferunt enim alijs, & auferetur ab eis: *Isa. 33. a* Væ qui prædaris: nonne & ipse prædaberis? Bene autem temporalia dicuntur lutum, quoniam coinquinant animam. Bernardus: Beatus qui post illa non abijt, quæ possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant. Item propter accidiam: *Mat. 11. c* Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicij. Horribilis est ista accidiosis sententia, qui propter torporem, & pigritiam post multas doctrinas, & exempla virtutum, negligunt pœnitentiam agere, & Deo seruire. Nota quòd dicit remissius. Ex hoc collige, quòd pro eis, & alijs vitijs illis paribus, remissius erit Paganis quàm malis Christianis, & laicis quàm clericis, & sæcularibus quàm religiosis, & rudibus quàm sapientibus. Væ miseris accidiosis tam duris, & ad bonum tam remissis. Bernardus: Væ vobis ad duritiam cordis. Væ vobis a peccato gentium, quas Apostolus sine commissione commemorat. Item væ propter gulam: *Luc. 6. d* Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis. Saturati inquam non solum cibo, sed etiam potu: *Prou. 23. d* Cui væ? cuius patri væ: cui rixæ? cui foueæ? cui sine causa vulnera? cui suffossio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Require expositionem in sermone: *Deficiente vino.* *Pag. 42.* Item væ propter luxuriam: *Ier. 13. d* Apparuit ignominia tua, adulteria tua, & hinnitus tuus, scelus fornicationis tuæ. Super colles in agro vidi abominationes tuas. Væ tibi Ierusalem, Væ ergo damnationis æternæ omnibus in prædictis vitijs per se peccantibus. Sed præcipue væ omnibus in eisdem vitijs aliquos scandalizantibus: *Mat. 18. a* Væ homini, per quem scandalum venit.

SERMO III.

Mat. 24. e VBi *fuerit corpus, ibi congregabuntur, & aquilæ:* Christus Iesus dicit seipsum corpus, aquilas omnes iustos, qui ad Christum congregabuntur in iudicio & in cælo. Considerandum autem, quòd aquila est Christus, angelus, homo, diabolus. Aquila est Christus, propter iustificandi altitudinem, angelus propter volandi fortitudinē, homo propter renouandi aptitudinem, diabolus, propter deuorandi consuetudinem. De primo: Numquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila? *et cet.* Require expositionem. *Iob. 39. d* Numquid ad præceptum tuum, in tertio membro, vbi etiam post hanc aquilā super te ad cælum volantem, & si volaueris ad primū chorum angelorum feliciter volasti, si ad secundum, felicius, & sic de singulis: quanto ad altiorem ordinē perueneris, tanto felicius volasti. Gregorius: Sed adhuc in infirmitate corporis, sequamur tamen passibus amoris. De secundo: *Exo. 19. a* Vos ipsi vidistis, quæ fecerim Ægyptijs, quo modo portauerim vos super alas aquilarum. Bene angeli aquilis comparantur. Aquila enim irreuerberatis oculis solem videre in rota dicitur: sicut angeli solem deitatis æternaliter contemplantur: *Mat. 18. b* Angeli eorum semper vident faciem patris mei. Fortitudo volatus exprimitur, quando in volando super alas aliquid portare dicitur. Alæ autem aquilarum, sunt ministeria angelorum. Vna ala est ministerium defensionis a malo, altera, promotionis ad bonum. His alis tamquam manibus nos portant in via ambulantes. Psalmus: *Psal. 90. c* In manibus portabunt te, *et cet.* Item portant ad requiem euolantes. *Luc. 16. e* Factum est, vt moreretur Lazarus, & portaretur, *et cet.* Vnde istæ aquilæ ad nos volant, vt nos in morte deportent. Bernardus: Non ambigo, quin gratanter in palatio colligant, quæ dignanter in sterquilinio visitant. De tertio Psalmus: *Psal. 102. a* Renouabitur, vt aquilæ iuuentus tua. Aquila in senectute rostro sibi nimis adunco sumere non valet cibum, vnde languescit & decrescit, tamdē ad petram vncum rostri deponit, & sic cibum sumēs reuiuiscit. Sic peccator curuitates peccatorum, & maxime peccata labiorum, tamquam curuum rostrum deponat ad petram Christum, vel pœnitentiæ, quæ grauis est & dura, sicut petra: Deinde cibum doctrinæ, & gratiæ & Eucharistiæ sumere valebit, & sic in spiritu sicut aquila renouabitur: *Ephes. 4. f* Renouamini in spiritu mentis vestræ, *et cet.* In renouatione ista dat Deus nouas plumas, nouas virtutes, noua mandata. Gregorius: *Gregor. ho. 32. in Euāgel. to. 3.* Quia Dominus, ac Redemptor noster nouus homo venit in mundum, noua præcepta, *et cet.* Nota quòd ista aquila duas habet alas. Require supra in *sermone: Numquid ad preceptum tuum* in tertio membro. De quarto: *Thren. 4. d* Velociores fuerunt persequutores nostri aquilis cæli. Ante enim transiret diabolus mille milliaria, quàm aquila vnum passum. Vnde sicut aquilæ circa cadauer fœtidum congregantur, sic dæmones circa peccatorem festinanter conueniunt morientem: *Abac. 1. e* Volabit quasi aquila festinans ad comedendum.

dum. Tunc euadere non poteſt impius diabolum, neque fugiendo, quia aquila velociter eſt: neque defendendo, quia fortior leone eſt diabolus. Vnde diabolus eſt beſtia illa: Et alas habebat quaſi aquilæ. Ioãnes Chryſoſtomus: Nec reſiſtendi virtus, *et cet.* Require in ſermone primo: *Omnis arbor*. Et bene leænæ comparatur diabolus. Leæna enim quando timet catulos perdere, ferociſſima eſt, ita diabolus quando per conuerſionem amittere timet peccatorem. Iſidorus: Tũc circa eum, quem poſſidet, diabolus acrius ſæuit, quo ſe citius diuina virtute ab eo expellendũ recognoſcit.

Dan. 7. a
Pag. 175.
Exemplũ.

SERMO IV.

Mat. 24. c

TVnc apparebit ſignum filij hominis in cælo: Supra in eodem Euangelio, dicitur: Dabunt ſigna magna, *et cet.* Conſiderandum autem, quòd tempore nouiſſimo apparebunt quadruplicia ſigna. Primo ſigna erroris ad decipiendum: Secundo ſigna terroris ad concutiendum. Tertio ſigna amoris ad conuincendum: Quarto ſigna decoris ad retribuendum. De primis dicitur in hoc Euangelio: Surgent pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna, *&c.* Hoc maxime intelligi poteſt de Apoſtolis Antichriſti, qui plura ſigna facient. Gregorius: Fidelibus in Antichriſto certamina non deerunt, ſed tanta erunt illius temporis vt noſtrorum pauca, vel nulla videantur: Seducet habitantes in terra propter ſigna, quæ data ſunt illi facere. In eodem capitulo legitur in diuerſis locis, quòd ſimulabit ſe Antichriſtus mortuum, & per triduum latens apparebit, ſe dicens ſuſcitatum, & faciet magnam viſionem aſcenſionis in cælum. Item apoſtoli eius diſcurrent per orbem, vt faciant mundum adorare Antichriſtum. Et ſicut Spiritus ſanctus in igne deſcendit ſuper Apoſtolos, ſic Antichriſtus malignum in ignem deſcendere faciet ſuper ſuos, & loquentur varijs linguis, & facient fieri ſtatuam imaginis Chriſti, & arte magica facient loqui, & futura prædicere. Dum ergo ignem mittere, & mortuos ſuſcitare videbitur, pœne totus mundus ſeducetur. Gregorius: Qui electi ſunt ad perſiſtendum per ſigna prædicatorum Antichriſti, precabuntur ad cadendum. De ſecundo: Erũt ſigna in Sole, & Luna, *et cet.* Hieronymus in Annalibus Hebræis inuenit quindecim ſigna dierum ante diẽ iudicij. Sed vtrum continui futuri ſint dies illi, an interpolatim, non expreſſit. Prima die eriget ſe mare quadraginta cubitis ſuper altitudinem montium ſtans in loco ſuo quaſi murus. Secundo tantum deſcendet, quòd vix poſſit videri. Tertio maxime belluæ apparentes ſuper mare ſtabunt, & dabunt rugitus vſque ad cælum. Quarto ardebit mare, & aqua. Quinto herbæ, & arbores dabunt rorem, & ſanguinem. Sexto ruent ædificia. Septimo petræ adinuicem collidentur. Octauo fiet generalis motus terræ. Nono æquabitur terra. Decimo exibunt homines de cauernis, & ibunt velut amentes, neque poterunt mutuo loqui. Vndecimo ſurgent oſſa mortuorum, & ſtabũt ſupra ſepulchra. Duodecimo cadent de cælo ſtellæ. Decimotertio morientur homines viuentes vt cum mortuis reſurgant. Decimoquarto ardebit cælum, & terra. Decimoquinto fiet cælum, & terra noua, & reſurgent omnes. De tertio hic: *Tunc apparebit ſignum filij hominis in cælo*, ideſt in aere: Dominus enim apparebit in aere ſupra locum, vnde aſcendit, & ante eum inſtrumenta mortis ſuæ quaſi vexilla triumphi. Crux claui, lancea, & cicatrices. Ioannes Chryſoſtomus: Non erit tunc neceſſitas accuſationis, cum viderint crucem, & Chriſtum habentem in corpore ſuo teſtimonia paſſionis. His ſignis conuincentur impij magnæ ingratitudinis. Pſalmiſta: Turbabuntur qui habitant terram a ſignis tuis. Sicut enim tuba iudicis ab hominibus videtur, ſic ſignum crucis ab hominibus videbitur. Cum eleuatum fuerit ſignum in montibus videbitis, & clangorem tubæ audietis. De quarto: Signum magnum apparuit in cælo: mulier amicta ſole, *et cet.* Mulier iſta eſt vniuerſalis Eccleſia, quæ poſt reſurrectionem in quolibet membro magnæ gloriæ ſigna habebit. Ipſa enim in membris ſuis, ideſt in omnibus iuſtis quo ad ornamenta erit amicta ſolari claritate. Anſelmus: In illa vita iuſtorum ſolis pulchritudini, quæ ſeptempliciter, quàm modo ſit, ſplendidior erit, adæquabitur. Item quoad animas erit coronata beatitudinis ſublimitate. In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui. In hac corona duodecim ſtellæ ſunt, quia merita duodecim articulorum fidei ſpecialiter in præmio lucebunt. Vel duodecim ſtellæ in corona, ſunt quaſi duorum præceptorum charitatis, & decem mandatorum lucida merita, quæ in præmio apparebunt. Item quoad corpora ſimul, & animas, Eccleſia erit fixa in perpetua ſtabilitate, & hoc per lunam ſignificatur. Luna enim, & quæ ſub luna ſunt, mutabilia, & inſtabilia ſunt. Eccleſia ergo non ſub luna, ſed ſuper lunam tunc erit, quamdiu inſtabilitati ſubiecta non erit.

Apoc. 13. c
Act. 2. a
Luc. 21. e
Pſal. 64. b
Iſa. 18. b
Apoc. 12. a
Iſa. 28. b

FINIS

Sermonum de tempore Sancti Bonauenturæ.

S. BONAVENTVRÆ
EX ORDINE MINORVM
S. R. E. CARDINALIS EP. ALBANENSIS
EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS
Sermones de Sanctis totius anni.

DE SANCTO ANDREA APOSTOLO.
SERMO PRIMVS.

Galat. 6. d

Val. Max. lib. 8. c. 15.

MIHI *absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*: Narrat Valerius Maximus quòd tanta in Romanis antiquis cupido gloriæ fuit, quòd non solũ temporalia bona, sed & ipsam vitam (quam omnis homo conseruare appetit ex natura) tradebant in mortem, vt indeficientem possent consequi nominis sui famam, & relinquere de se posteris gloriosam memoriam. Est ergo gloria iuxta Tullianam sententiam frequens fama cum laude: Verum quia hæc gloria in nullo omnino est solida sed penitus vana, non vera sed falsa: ideo Saluator noster, doctor veritatis, eam in se fugit, & esse a cunctis fugiendam docuit. In cuius signum leproso curato mandauit, vt nemini diceret curationis gratiam, quam accepit. Doctrinam ergo Magistri diuinus sequens Apostolus dicit: *Mibi absit gloriari, nisi in cruce, et cet.* In quo verbo docet Apostolus se velle sequi Christum, & quantum ad virtutum profectum, temporalis boni contemptum, & sustinentiam malorum hominum. Nam super isto verbo Apostoli proposito dicit Sanctus Augustinus: Omnia bona terrena contempsit Christus vt contemnenda alijs esse monstraret: & omnia mala sustinuit vt sustinenda esse doceret, vt nec in illis quæreretur felicitas, nec in istis timeretur aduersitas. Iuxta igitur ista duo in verbo præmisso duo facit Apostolus. Primo docet, quid sit hominibus fugiendum: quia humanum fastigium. Secundo docet, quid sit eis appetendum, quia Christi opprobrium. Tunc enim est homo perfectus vere, quando mundum fugit, tamquam malum, & sequitur Christum, tamquam omnino summum bonum. Notatur ergo primo contemptus mundi, siue fuga culpabilis mali, cum dicitur: *Mibi absit gloriari*. Secundo notatur perfecta imitatio Christi, siue appetentia meritorij boni, cum additur: *Nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*. Dicat ergo beatus Andreas: *Mibi absit gloriari*, idest procul sit a me, vt ego glorier in aliquo quàm in Dominica cruce, siue in Dominica passione. Circa ergo primam partem sermonis, in quo ostenditur quid cauere, & vitare debeamus, breuiter est notandum quòd humana gloria ex quacumque re sit causata, propter quattuor ab homine est fugienda. Primo, quia vilissima ex sua condi-

Cic. lib. 2. de Inuent.

Mat. 8. a

Sermo in festo S. Crucis to. 10.

Galat. 6. a

A tione. Secundo, quia vanissima, siue fragilissima in duratione. Tertio, qua falsissima in promissione. Quarto, quia malignissima in retributione.

Dico primo quòd mundana gloria ideo nobis est fugienda, quia vilissima, & hoc de sua natura cum sit Deo & Angelis fœtida, & homini valde nociua, & damni maximi illatiua, & bonorum omnium spiritualium destructiua. Cum ergo homines de sui natura appetant semper nobilia, & fugiant vilia, mirum quo modo non naturaliter fugiant vanam hanc gloriam, quam Scriptura docet esse vilissimam. Sic igitur scribitur: A verbis viri peccatoris ne timueritis: B quia gloria eius est stercus, & vermis. Quid in rebus stercore detestabilius, quid in animalibus, verme vilius? Ergo si gloria hominis stercus, & vermis extitit, non est hominibus appetenda, sed potius fugienda. Est enim humana gloria hic putrido ligno simillima, de quo philosophus docet, & ex ipsa experientia patet quòd de nocte lucet, sed in die putridum apparet. Quid est enim gloria vana, nisi lignum putridum de nocte lucens? In hoc præsenti tempore, quod nocti vmbrosæ est simile, gloriose incedere, & luminosius infirmis oculis apparere, qui non possunt nisi secundum ea, quæ foris sunt, iudicare. Sed quando dies C iudicij veniet, in qua illuminabit Dominus abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: tũc qui videntur gloriosi, apparebunt putridi, & vilissimi, & penitus non curandi, quia impossibile est (sicut dicit Hieronymus) vt homo in cælo & in terra appareat gloriosus: vnde tales omnes sunt lampyridi, siue cicindelæ, vel noctilucæ similes, quæ volãdo de nocte lucet, & in die latet, & tota nigra apparet. O si hoc attenderẽt tyranni, quę sic modo ambulant gloriosi, quo modo apparebũt vilissimi, nigri, & putridi, puto quòd mirabiliter detestarentur gloriam huius mundi.

1. Mac. 2. g

Exemplum. Arist. lib. 2. de anima tex. 72.

1. Cor. 4. a

Exemplum

Secundo mundana gloria est nobis fugienda, quia D est fragilissima in duratione, nec est vlla stabilitate firmata. Vnde nec suis, nec sibi est stabilita, sed sic est defectiua, vt quælibet vaporosa vel fumosa substantia, quæ quãtumcumque ad tempus appareat pulchra, inuenitur postmodum nulla. Fumus enim quanto plus in altum se erigit, tanto semper plus deficit donec penitus euanescat. Flos magni odoris, & ad tempus mirabilis venustatis existit: sed ad modicum tactum solis adurentis arescit, & omnis gloria eius perit, vnde dicitur: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius,

Isa. 40. b

eius quasi flos feni, exaruit fenum & flos eius decidit, & omnis gloria eius deperijt. Tales igitur omnes, sicut fenum tectorum sunt, quod priusquam euellatur exaruit. Vbi enim nunc gloria Assueri qui centum & viginti septem prouincijs imperauit? Vbi gloria illius maximi Alexandri, in cuius conspectu omnis terra siluit? Vbi nunc gloria totius Romani imperij, quod ad modum ferri omnia regna terræ perdomuit? Vbi sunt principes gentium, & qui dominantur super bestias? &c. Omnes vtique perierunt, & ad inferos descenderunt, & alij in loco eorum surrexerunt.

Esth. 1. a — *1. Mac. 1. a* — *Baruc. 3. c*

Tertio mundana gloria, ideo nobis est fugienda, quia falsissima in promissione, nulli seruans promissa, sed omnes homines fallens in via. Nomina vnum solum, si poteris, quem ipsa nō fefellit. Quem enim Regum, vel Cæsarum non decepit? Longam enim & honorabilem vitam, pacificam & securam potētiam suis amatoribus promittit, cum vnum momentum temporis addere vitæ non possit. Quis in gloria Alexandro similis? qui nullum vmquam bellū perdidit, sed cum paucis multitudinem sæpe vicit, nullam ciuitatem obsedit, quam non cœperit, nullam prouinciam vmquā inuasit, quam non suæ ditioni submiserit: & tamen, quando se subiugasse omnia credidit, & pacifice ducere vitam sperauit, tunc in momēto ad modum aquæ torrentis, deperijt. Fluit enim mundana gloria ad modum nauis mare sulcantis, ad modum auis per aera velociter transeuntis, & ad modum torrentis velocissimo currentis, & plus vanescentis. Est igitur humana gloria hæc falsa: quia cum in necessitatibus promittit auxilium, præstat potius impedimentum. Vnde propheta confortans virum iustum contra gloriam superborum, sic ait: Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam cum interierit non sumet omnia, neque descendit cū eo gloria eius. Quid igitur gloriam hanc sequeris, a qua in morte iuuari non poteris, sed potius ab ea impedieris?

Quarto humana gloria est malignissima in retributione, quia non ducit ad gloriam, sed ad pœnam, & ignominiam sempiternam. Vnde scribitur: Gloriam eorum in ignominiam commutabo. O in qualem ignominiam, vtique ignominiam summam, quando gloria in summam transibit ignominiam, potentia in impotentiam, sapientia in stultitiam, & delectatio omnis in maximam pœnam. Nam iuxta mensuram culpæ, erit & mensura pœnæ. Vnde dicitur: Quantum se glorificauit, & in delicijs fuit, tātum date ei tormentum, & luctum. O vanitas vanitatum. O summa stultitia, & insania dare pro vilissimo plumbo argentum, pro aurichalco aurum, dare pro vitro optimam margaritam, immo quod est potissimum, dare pro mortali bonum quod præstat, & potest esse in æternum. Quis stultissimus mercator hoc faceret. Sed vanegloriosus hoc facit, quando pro gloria vana, quæ omnino est nulla, gloriam vendit æternam, & pro laude vilissima, perdit bonum quod potuit esse æternū, & quod erit summa gloria dignum. De hac stultitia dicit Bernardus: Vt quid, inquit, alieno, vel mundi ipsius contentus sum testimonio, cuius nec vituperio reprobus, nec laude inuenior esse dignus? Si enim ante tribunal hominū iudicandus astarem, merito de laudibus hominum gloriarer. Nunc autem cum solius Christi iudicio præsentandus sis, quem te putas? insaniæ esset gloriari de hominum laude, quæ nihil omnino boni ponit in homine. Gloria enim nostra debet esse testimonium conscientiæ nostræ. Non est igitur gloriandum in mundi gloria, quæ est vilissima, est mendacissima, est malignissima, sed in diuina gloria, quæ est nobilissima, & stabilissima, & veracissima; & (si dici posset) optimissima. Hæc omnia beatus Andreas attendere docebat dicendo: *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*. Quasi diceret, filij diaboli glorientur, alij in potentia, alij in cordis elegantia, alij in scientia, alij in rerum omniū opulentia, alij (quod peius est) in ipsa sua malitia, sed mihi in sola cruce Christi est gloria. Vere ita fuit si ipsius Legendam diligenter perlegeris; in qua inuenire poteris, quàm feruide crucem amauerit, quàm constanter crucem prædicauerit, & quàm lætanter ad crucem accesserit, & quàm perseueranter in ea permanserit. Et de hoc quære in sermone sequenti. Qui autem vltra ea quæ de gloria Dei dixi, aliquid scire desiderat, & quo modo quædam est gloria temporalis, quæ cōsistit in multis, & dicitur esse mala: Quædam est gloria spiritualis, quæ simpliciter cōsistit in multis, & dicitur esse bona: Quædam est gloria æternalis, quæ cōsistit simpliciter in multis, & dicitur valde bona. In sermonibus de vno martyre de hoc quære, & in quodā sermone Dominicæ sexagesimæ.

Osee. 4. b — *Apoc. 18. b* — *2. Cor. 1. c*

SERMO II. DE EODEM APOST.

Christo affixus sum cruci. Narrat doctor egregius Augustinus in libro de ciuitate Dei, quòd manet dissimilitudo passorum sub similitudine passionum: quia sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, & sub eadem tribula paleæ comminuuntur, & frumenta purgantur: sic vna & eadem vis irruens, bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat & exterminat. Et ait quòd eodem motu exagitatum, & exhalat horribiliter cœnum, & suauiter fragrat vnguentum. Nec mirum, quia sub eadem omnino ditione solis, & lutum dissoluitur, & solidum amplius solidatur. Sub eadem influentia cæli quædam res generantur: quædam vero aliæ corrumpuntur. Quæ omnia facit non varia actio, sed diuersa causati dispositio. Vnde videmus quòd vinū ab vno sano, & ab altero infirmo potatur: & quamuis eius virtus vna existat, sanū tamen lętificat, sed ægrotum contristat, dum morbum in eo augmentat: sic & passiones de se sunt differentes, nec de se sunt meritoriæ, sed solum ex causa mouente, & voluntate sustinente. Nam duo latrones cum Christo sunt crucifixi, vna erat pœna, sed quia in vltima est facta causa diuersa, eo quòd vnus Christū blasphemabat, alter eum arguebat, & Deū pro se orabat: hinc vnus ad cælos ascendit, alius ad inferna descendit. In pœnis igitur non est consideranda pœna, sed causa: quia vt dicit Augustinus: Non pœna, sed causa facit hominem martyrem. Dicat ergo beatus Andreas *Christo crucifixus sum*, idest propter Christum affixus sum cruci. Describitur igitur Apostoli passio, quantum ad duo in verbo præmisso. Primo quantum ad causam motiuā. Secundo quantum ad pœnam afflictiuam. Nam causa ad patiendum motiua fuit Christus, sed pœna corporaliter afflictiua fuit ipsa Dominica crux. Primum præmittitur, quādo dicitur: *Christo*, idest propter Christum. Secundum adiungitur cum infertur: *Crucifixus sum*. Ad litteram enim beatus Andreas, sicut eius Legenda dicit, materialem crucē in corpore passus fuit. Sed quia valde pauci sumus qui crucem hanc ascendimus, de spirituali cruce nunc dicamus, quam cum Apostolo omnes portare debemus, & tenemur. Sicut enim in cruce materiali quattuor videmus, sic in cruce spirituali quattuor alia illis correspondentia probamus. Nam in materiali cruce, Primo debemus cōsiderare ligni ipsius imum, siue profundum. Secundo ligni altum. Tertio ipsius ligni latum. Quarto vero ipsius longum. Iuxta hæc quattuor, crux spiritualis quattuor habuit, quam crucē ipse Apostolus Christi portauit. Nam habuit in se profundum humilitatis, habuit altitudinem paupertatis, habuit latitudinē charitatis, & habuit longitudinem longanimitatis.

Gal. 2. d — *Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 8.* — *Aug. ser. 4. de Innoc. & ord. ser. de Sanctis 11. to. 10.*

Dico quòd crux spiritualis, quam ad imitationem Domini Saluatoris venerabilis hic Apostolus semper gessit. Primo habuit profundum humilitatis. Sicut enim in materiali cruce lignum imum totius crucis est

est fundamentum, & sustentamentum: sic humilitatis bonum, crucis pœnitentiæ est fundamentale principium: quia sicut aqua semper fluit ad valles, sic Dei gratia semper ad humiles. Vnde peccator, qui se non humiliat, & se ad gratiam humili mente non præparat, quantum est de lege communi gratiam Dei non accipit: quia in eo locus vbi gratiam teneat, nó existit. Vas enim quod vno liquore est plenum non capit alterum, nisi prius illo fuerit vacuatum. Hæc sciens beatus Apostolus, se in principio suæ pœnitentiæ totū per humilitatem euacuauit, vt sic repleri posset omnibus spiritualibus donis, sciebat enim dixisse Dominum: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me? Quid est se abnegare nisi omnem superbiam cordis abijcere, & perfectam humilitatem induere. Quid est crucem tollere, & post Dominum ire, nisi post dictam iam humilitatem, gratiam pœnitentialem accipere, & sic semper post Dominum ambulare? Nam & ipse in nostrum exemplum prius se humiliauit, pedes discipulorum lauit, *et cet.* sic cum crucem ascenderet, hanc humilitatem sanctus Apostolus se habere ostendit cum Egeæ de cruce sic ait: Ego crucis Christi seruus sum, & crucis trophæum diligere potius debeo, quàm timere. Sed quis hodie humilis: immo quis non toto corde superbus? Vis scire vtrum sis humilis? cogita apud te si gloriam appetis, si oblatam respuis, si doles iniurijs. Hieronymus: Si gloriam non quæris: non dolebis cum iniuriam pateris: quia qui laudes non appetit, contumelias non sentit: ergo si ad iniurias dolere te sentis, non es humilis, sed vento superbiæ plenus existis.

Matt. 16. d

Secundo crux spiritualis habet altitudinē paupertatis. Et debet paupertas esse altera eo quòd a terra, quæ loco est infima, tota sit eleuata, & Christo sit proxima. Nam altitudo paupertatis primo in Christo rege nostro resplenduit: si attendatur quo modo in præsepio sit collocatus, quo modo super fænū panniculis inuolutus, quo modo modico lacte nutritus, quo modo in tota eius vita paucis contentus, quo modo corpore nudus in cruce clauatus. Bernardus: Si totam vitam Domini aspexeris, a partu Virginis vsque ad patibulum crucis: non inuenies nisi stigmata paupertatis. Hæc Christi Apostolus dum attendit, omnia propter Christum reliquit, & nudus vitam in cruce finiuit. Vnde dicitur in Legenda quòd expoliauit se, & vestimenta sua tradidit carnificibus. Propter hoc bene poterat dicere illud: *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini*, & cet. *Per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*. Illi qui eum crucifigebant, sic longis clauis eum ligno affigebant, vt nec lignum tangeret, neque per consequens tāgebatur, & sic fiebat per hoc, vt fortius per hoc in corpore torqueretur, dum totum corpus super clauos pendere cogebatur. Quid est ergo quòd Apostolus, & mundo erat crucifixus, & similiter mundus, nisi quia in mundo fuit pauperrimus? Sed quis hodie cum Apostolo immo cum ipso Domino pauper est? Quis est, qui toto posse diuitias, & vltra posse non quærat? Poeta:

Gal. vlt. d

Impiger extremos currit mercator ad indos.
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignem.

Horat. lib. 1. Ep. 1.

O summa fatuitas, & corpus laboribus tantis atterere, & quod est peius, animā diabolo vendere, vt in damnationem tuā lutū terræ valeas cōgregare. Vsquequo, propheta ait, congregas contra te depressum lutū. Dicūtur diuitiæ depressum lutū: quia sicut lutū bene depressum, nō facile separatur: sic vix a diuitijs cor auari perfecte separatur. Ad paupertatem ergo accipe exemplū Diogenis magni Philosophi, qui pro domo dolium quoddam habebat, panem ostiatim quærebat, cum manu aquam bibebat. Cum semel Alexander coram dolio eius transiret, ibi aliquantulum gradum fixit, & multa dona ei promisit: cumq. ille nihil temporale accipere vellet, & vt acciperet Alexander instaret, Philosophus ait: Rogo te vt remoueas te, & non auferas mihi solem: quia præsentia tua nunc mihi nocet dum mihi solem aufert, sed absentia numquam mihi nocuit. Ergo si tantus amor paupertatis esse potuit in pagano, quid esse debet in christiano? Quærat diuitias paganus, qui sine Deo viuit. Quærat Iudæus, qui terrenas promissiones accepit. Sed qua fronte Christianus diuitias quærit, postquàm Christus beatos esse pauperes prædicauit?

Abac. 2. c

Diog. Laer. in vita Diogen. lib. 6.

Tertio crux spiritualis debet habere latitudinem charitatis. Latum est enim mandatum Dei nimis. Nec enim amor vmquam sic probatur si sit verus: sicut si pro amore alterius alius moriatur. Maiorem, inquit Dominus, hac dilectionē nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Vnde dū filij Zebedæi peterent a Domino regnum, quod est solum amantium, Dominus ait ad eos: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? quasi dicat: numquam sic amatis, vt pro hoc regno habendo mecū mori parati sitis. Nam de ipso Domino dicitur: Proposito sibi gaudio sustinuit sibi crucem omni confusione concepta, tanto enim amore ardebat, quòd mori pro nobis, & confundi non solum contemnebat, sed præoptabat. Quod Apostolus dum attendit mori pro Christo non timuit, sed pleno gaudio cordis ad crucē accessit. Vnde videns crucem non timuit, non fugit, non oculos ab ea auertit, sed exclamauit, & dixit: O bona crux diu desiderata, solicite quæsita, & ideo cōcupiscenti animo præparata: lætus, & gaudens venio ad te, ita vt tu gaudens suscipias me: discipulum eius qui pependit in te. Salua me, inquit, crux pretiosa, *et c.* Si enim tanta est vis amoris, vt multi Romanorū propter amorem patriæ, filios, & parentes occiderint, & multi ob amorem vxorum, seipsos interfecerint, & multi ob dilectionem amicorum, nec mori expauerint, quid pro Christo Creatore potentissimo, Redemptore pijssimo, Patre benignissimo, benefactore præcipuo, Magistro doctissimo, debent facere Christiani: qui nos tantum amauit, quòd tam impijssimo genere mortis cum sceleratis mori non refugit, sed seipsum obtulit? Quis ergo amplius mori pro tanto Duce pauescit? Bernardus: Fidelis miles vulnera sua non sentit dum benigni ducis vulnera intuetur. Filius mortis est ille, qui videns regem gladijs vulneratum, mucrone confossum, sanguine cruentatum, ex bello se subtrahat, & absque bello sine vulnere de bello recedat. Nam milites Alexandri, quamuis numero pauci, & aduersarij multi, dum suum regem primo acies hostium inuadentem viderent: sic animabantur ad bellum, vt pauci multos sternerent, eo quòd mori pro suo rege non refugerent, sed optarent. Nam & apiculæ pro sui regis amore sunt mori paratæ. Ergo quid faciendum Christianis pro rege suo, qui pro nobis factus est homo, & vltimo pependit in ligno?

Psal. 118. m

Ioan. 15. b

Mat. 20. c

Heb. 12. a

Quarto crux spiritualis ad suum complementū debet habere longitudinē perseuerātiæ, siue longanimitatis. Nemo enim valet aliquid incipere, scutum ad bellum arripere, lanceam fortiter agitare, fortiter hostem inuadere, si non de obtenta victoria contingat scutum abijcere. Vnde dicitur quòd contra Hay eleuans clypeum tamdiu eleuatū tenuit, quousque attrita omnis hostilis potentia fuit. Nemo iuxta Dominicā sententiam debet turrim fundare, nisi habeat, vt possit perficere, nec bellum arripere, nisi habeat milites cum quibus posset aduersarijs obuiare. Ob hanc causam cum principes sacerdotum dicerent: Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, vt videamus, & credamus. Dominus ob hoc descendere noluit, sed quod cœpit vsque ad finem tenuit, & opus redemptionis humanæ compleuit. Sic & beatus Andreas, sicut in Legenda eius dicitur, de cruce deponi noluit, sed vsque ad mortem in cruce permansit, & lege historiā quia est valde pulchra, & diligenter narra. Sed quis hodie

Iosu. 8. d

Luc. 14. f

Mar. 15. e

hodie perseuerat in cruce pœnitentiam vsque in finē. Qui enim in quadragesima pœnitentiam accipiunt, post pascha statim ab ea recedunt, & ideo omne meritum suum perdunt. Narra hic de pœnitentia Magdalenæ, & illius Mariæ Ægyptiacæ, quæ triginta annis in deserto permansit, & tamdiu quod cœpit tenuit, deinde ad brauium concupitum peruenit. Ad quod perducat nos Iesus Christus.

SERMO III. DE EODEM APOST.

Hebr. 12. a PRoposito sibi gaudio sustinuit crucem. Communiter apud gentes consuetudo inoleuit, vt currentibus in stadio præmium cursus, corona, vel brauium proponitur. Est etiā mos apud reges, vt militibus pugnaturis donaria promittant, vt ex donatione futura ad prælium animentur. Laborat enim in vinea fortius, & ligonem amplius leuat, & velocius habitat, quando bonum præmium quis expectat. Vnde dicitur: *1. Mac. 6. c* Ostenderunt elephantibus sanguinem vuæ, & mori, vt acuerent eos ad prælium. Vnde Apostolus: *1. Cor. 9. d* Cum currentes ad brauium propositum electionis inuitat, dicit: Sic currite, vt comprehendatis. Si enim sic currunt mortales ad corruptibile brauium, qualiter putas esse currendum ad brauium sempiternum? Dominus ergo electis suis pugnantibus, vt fortiter prælientur, & ab hostibus non vincantur, brauium proponit æternum, quod tanti valoris esse probatur, vt pro eo magis mori quàm viuere a fidelibus eligatur, & propter hoc de nobilissimo isto Christi milite proprijssime dicitur: *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem*: quia dum sanctus Apostolus gaudium illud æternitatis aspexit propositum Dei filijs & electis, constanter & gaudenter patibulum crucis ascendit. Vnde *Cant. 7. c* poterat dicere illud: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Aspicere est ex consideratione mercedis æternæ portare crucem. Nam palma, quæ arbor victorialis erat, crucem significat, per quam de diabolo omnis homo triumphat. In verbo ergo præmisso de hoc Sancto Apostolo sic accepto, duo maxime notantur. Nam primò proponitur ei præmium quo erat coronandus in patria. Secundo tangitur eius excellentissimum meritum, quo claruit luculenter in via. Primum notatur cum dicitur: *Proposito sibi gaudio*. Secundum vero notatur cum additur: *sustinuit crucem*. Sed de gaudio multiplici temporali quære abundanter in sermonibus de aduentu, & sic de alijs.

Crux duplex. Notandum est igitur hic, quòd est duplex crux, vna materialis, alia spiritualis. Prima est interior, quæ portatur in corde. Secunda est exterior, quæ consistit in opere. Crux corporalis bonorum est & malorum, sed spiritualis est tantum beatorum. Vtrumque portauit Apostolus. Sed de prima habetur plenissime in Legenda: & ideo de secunda, quæ tantum bonorum est, prædicatio est texenda. Est igitur attendendum, quòd sicut crux materialis habet quattuor brachia, sic & crux spiritualis habet quattuor alia, duo directa, & duo transuersalia. Nam in vtraque cruce est brachium infimum quod totius crucis est fundamentum. Est brachium dextrum. Est brachium sinistrum. Et est brachium supremum. In cruce igitur spirituali brachium infimum est pœnitentia consideratione malorum. Brachium supremum erit misericordia respectu afflictorum. Brachium dextrum erit temperantia respectu prosperarum. Et brachium sinistrum erit patientia ex tolerantia tormentorum. Nam hæ quattuor virtutes sunt illa quadriga, qua in paradisum deliciarum est translatus Elias sicut habetur. *4. Reg. 2. b*

Dicamus ergo quòd primum brachium, & infimū crucis est pœnitentia respectu peccatorum: quæ est virtus bonorum omnium fundamentum: Sicut enim baptismus est porta intrantium, sic pœnitentia porta est resurgētium: quia dum per eam peccatum destrui- A tur, homo ad innocentiam reparatur. Vnde ad hoc signandum natura docuit apes pro fundamento sui operis quandam crustulam amaram componere, vt dum arcentur vermes ex eius amaritudine, sua mella dulcissima possent facilius conseruare: quia nisi amaritudine pœnitentiæ deleantur peccata, bona non degustantur æterna. Quod sanctus Apostolus cernens, fortem pœnitentiam egit, carnem afflixit, & spiritui seruire coegit. Vnde poterat dicere cū Apostolo Paulo illud: Christo cōfixus sum cruci, idest propter Christum inueniendum: amaræ pœnitentiæ supposui corpus meum, ita vt dicere possem illud apostolicum: *Gal. 2. d* B Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne cū alijs prædicauerim, ipse reprobus inueniar. Sed quis hodie est, qui cum Apostolo pœnitentiam agat: Attēdi, inquit, Dominus per Ieremiam, & auscultaui, nemo quod bonum est loquitur: nec est qui pœnitētiam agat super peccato suo, dicens: Quid feci: sed sciat omnis impœnitens, quòd sicut aqua amara numquam fit dulcis nisi fuerit ante purgata, sicut patet in aqua maris, quæ fit dulcis in visceribus terræ fortiter agitata: sic & ab amaritudine vitæ numquam peruenitur ad gloriam nisi per pœnitentiam anima fuerit a peccatis exuta, propter quod Dominus prædicationem suam C incœpit a pœnitentia, dicens: Pœnitentiam agite, *et cet.* O si scirent peccatores qualis est pœnitentia peccatorum damnatorum! De qua dicitur: Pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: omni tempore flerent vt sua peccata delerent & purgarent. Vnde requisitus quidam sanctus pater quare sic se affligeret, & sic ieiunaret, & tantis vigilijs insudaret, ait: Omnis pœnitentia huius vitæ, pœna quantumcumque sit magna, est sicut nulla, si ad illius pœnæ vnicam horam fuerit comparata. Dixit etiam quòd tanta est gloria, quæ debetur homini pro hac pœna, quòd in illa vltima retributione Abraam vellet amplius laborasse: quia vt dicit Apostolus, Vnusquisque D accipiet secundum suum laborem. *1. Cor. 9. d* *Ier. 8. a* *Mat. 4. a* *Sap. 5. a*

Secundo summum brachium crucis spiritualis est misericordia respectu afflictorum. Nam compati alteri ex vero corde, est quodam modo crucem portare sicut dicit Gregorius. De hac exponitur illud: Stabat iuxta crucem Iesu mater eius, *& cet.* Nam tanta fuit compassio matris ad filium, quòd anima eius fuit summi doloris gladio perforata: ita quòd nullus vmquam matris tantus potuit esse dolor. Fuit etiam tam compassio filij ad matrem, quòd dum eam sic afflictā videret, ei ex intimis visceribus condolens, eam amātissimo discipulo commendaret. Hac etiam compas- E sione fraterna transfossus Apostolus dicebat Ægeæ: Ego de tuo interitu doleo, non de mea passione conturbor. Meus enim dolor vnius diei, vel duorum, vel trium, sed tuus interitus nec per millia annorum poterit peruenire ad finem. Item ex compassione illi succurrit episcopo, quem diabolus sub specie mulieris laborauit subuertere, sicut patet in fine Legendæ. Itē ex passione pro salute Nicolai senis lacrymas multas fudit. Et iuuenem illum pulchrum ab accusatione matris eripuit. Et hæc duo miracula quasi in principio inuenies Legendæ. Poterat ergo illud dicere: *Ioan. 19. e* F Quis infirmatur, & ego non infirmor? Sed quis hodie compatitur proximo? Compatitur paganus pagano, Iudæus Iudæo: immo, quod maius est, brutum bruto. Sed Christianus vix compatitur Christiano. Narrat enim Romana historia, quòd dum legati Carthaginensium ad suos captiuos redimendos venissent in Vrbem, Senatus Romanus compassione confossus nulla ab eis accepta pecunia, captos omnes iuuenes reddidit numero duorū millium, septingentorū quadraginta trium. Numquam hodie sic faciūt Christiani. Quòd si non Romanorum te mouet exemplum, audi exemplum brutorum. Vpupa auis vilissima tanta ad parentes suos pietate mouetur, vt illis senescentibus solicite quærat cibum, & eos suis pennis con- *2. Cor. 11. g* *Exemplū.*

foueat

foueat ne frigore pereant.

Tertio dextrum brachium crucis spiritualis est temperantia respectu prosperum. Vere enim dicuntur crucem ferre, qui nouerunt a delitijs abstinere, & carnem, ne valeat lasciuire, sobrietate coercere. Vnde dicitur: Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Sed gulosi filij diaboli dant omnia ventri. Contra quos dicitur: Multi ambulant quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico inimicos crucis Christi, quorũ Deus venter est, *et cet.* Non talis fuit hic sanctus Apostolus, sed sicut dicitur in Legẽda de miraculo S. Nicolai, pro eo se valde afflixit, et carnem ieiunando macerauit: nec ieiunium relaxauit quousque se exaudium esse cognouit. Ipse etiam senex Nicolaus, eo præcipiente plurimum se afflixit, & carnem ieiunijs duris attriuit. Quis vmquam sanctorum absque hac temperantia fuit? Lege vitas Monachorum Ægypti, & eorum, qui in desertis, & solitudinibus morabantur, quibus vinum bibere, vel coctum aliquid manducare luxuria videbatur, vt Hieronymus narrat. Et quid mirum Christianis, quando Romanorum vxores, quando adhuc pagani erant, tantæ in omnibus temperantiæ erant, vt iuxta Valerium Maximum, vix aut numquam egrederentur in publicum, detestarentur sibi matrimonium, quasi intemperantiæ signum, nec vmquam bibebant vinum, eo quòd esset ad luxuriam incentiuum: similiter & viri adeo sobrie comedebãt, vt vix verum esse, qui legerit, credat. Confundatur ergo vestra lasciuia simul & gula, quæ non contẽta etiamsi habeat vina, semper quærit noua, & exquisita cibaria, non dimittit pro bono prandio bonam cœnam. Quod leo animal gulosum non facit, sed dum bene vna die se pascit, per tres dies abstinendo quiescit.

Galat. 5. d

Phil. 3. d

S. Hier. in vita S. Hil. to. 1.

Exemplũ. Val. Max. lib. 2. ca. 1. & li. 9. c. 1.

Quartum brachium, scilicet sinistrum huius crucis est patientia respectu aduersorum. Recte enim a sanctis appellatur martyrium, quando quis in pœnis pœnitentiam exhibet propter Christum. Gregorius: Sine ferro & flammis martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter conseruemus. Ob hanc causam sanctus iste Apostolus ab infidelibus captus, ad patibulum ductus, in cruce suspensus, & patientiam exhibuit, & in ea vsque ad mortem perseuerauit: immo tantam patientiam in cruce pendẽs ostendit, quòd commoti populi dixerunt ad iudicem: Trade nobis hominem sanctum, redde nobis hominem sanctũ, redde nobis hominem Deo charum, iustum, mansuetum, & pium: quia iam ecce biduo pendens in cruce non cessabat monere populum, sciebat enim sanctus Andreas Dominum docuisse: Qui non accipit crucẽ suam & sequatur me, non est me dignus. Quid est enim crucem accipere, & Dominum sequi, nisi patientiam seruare dum contingit affligi? Nam qui non seruat patientiam in aduersis, dignus Christi gratia non existit. Numquid sub capite vulnerato, spinis vndique perforato, arundine tam dire percusso, & alapis cæso, membrum transire poterit sine bello? Numquid rege lancea perforato, & sanguine toto corpore cruentato, miles quiescit sub suo tentorio? Legitur enim quòd Alexandro Macedone rege sæculi idolis immolanti, puer nobilis cum turibulo, & incenso astabat, super cuius brachium carbo ardens delapsus est, licet ergo ignis carnes adureret, ita vt odor exustionis ad nares omnium astantium perueniret, puer tamen adeo patiens fuit, propter reuerentiam domini sui regis, quòd non solum dolorem silentio pressit, sed brachium omnino immobile tenuit, tamquam vilipenderet pœnam ignis. Ergo si tanta fuit patientia ob reuerentiam regis dæmonibus immolantis, quanta deberet esse in hominibus Christianis ad suum regem, qui ad hoc propter nos pati voluit, vt nos patientes esse doceret? Sed plorandum est: quia obliti patientiæ illius agni mundissimi, non solum facta, sed nec portare possumus verba, quin exquiramus toto posse vindictam. Non sic Dominus, de quo dicitur: Cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur non comminabatur. Si talis Dominus, qualis deberet esse seruus? Christus ergo, qui est patientia nostra, det nobis gratiam sic patiendi.

Greg. hom. 35. in Euã. non longe post med. to. 2.

Mat. 10. g

Exemplũ. Val. Max. lib. 3. ca. 3.

1. Pet. 2. d

DE S. NICOLAO EPISC.

SERMO I.

PRAECEDAT *Dominus meus ante seruum suum: & ego sequar paulatim vestigia eius.* Rationabile valde est, & iustitiæ consonũ, vt miles dum aliquid agit strenuum, semper præ oculis habeat sui ducis exemplum. Nam videmus in gruibus, quòd vna ex eis semper agmen præcedit, & semper clamando ad rectos volatus ceteras cogit. Apes etiam quando a suis aluearibus exeunt, a rege oculos non auertunt, sed semper ad eum intendũt, & eo eunte vadunt, & eo se deponente, & ipsæ deponunt se. Nam & in exercitu vno dux est vnus. In naui vnus est gubernator. In domo paterfamilias vnus, ad quos omnes tendunt, quibus obediunt, & eorum sequuntur exempla. Vnde Dominus dixit Moysi: Vide omnia, & fac secundũ exemplar quod tibi in monte monstratũ est. Et Dominus dixit Apostolis in Ioanne: Exemplum dedi vobis, vt, quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Hoc ergo beatus Nicolaus attendens & loquens ad Dominum ait: *Præcedat Dominus seruum suum, & ego sequar paulatim vestigia eius.* Quasi diceret: Tu Dominus, ego seruus: tu exemplar, ego exemplatus: tu forma, ego vero formatus. Ergo tuum est præcedere, tuum præcipere, & tuum ostendere: sed meum est sequi te, & tibi per omnia obedire. Et ad litteram, sicut dicit Augustinus, Dominus præcessit, viam seruis salutis ostendit, & ostium quo erat intrãdum aperuit, quando dixit: Ego sum via, ego sum ostium. Iuxta hoc ergo beatus Nicolaus in verbo prædicto maxime facit hæc duo. Primo enim loquens ad Christum, ipsum Dominum esse fatetur. Secundo conuertens parabolam ad seipsum, se velle sequi Dominum, pollicetur. Ergo sibi primo proponit Dominum, tamquam exemplar viuum imitari ab omnibus dignum. Secundo suum patefacit affectum, & spõdet effectum. Est tamen notabile quod dicit: *Paulatim sequar*: quia non possumus Saluatoris vestigia ex toto sequi, sed debemus, quantum possumus, ipsum in suis vestigijs imitari. Est igitur notandũ quòd Domini vestigia quædam fuerunt profundissimæ humilitatis, immensissimæ pietatis, latissimæ charitatis, plenissimæ potestatis. Et ista vestigia sanctus Nicolaus sequutus fuit, quantum possibile sibi fuit. Nam sequutus est vestigium humilitatis in deuincendo seipsum. Vestigium pietatis, quantum ad proximum. Vestigium charitatis proximo impendendo seipsum. Et aliqualiter vestigium potestatis in opere signorum.

Gen. 33. d

Exemplũ. de apibus.

Exod. 25. d

Ioan. 13. b

Ioan. 12. b

Dico quòd sanctus Nicolaus primo est Christum sequutus quãtum ad humilitatis vestigium. Dominus enim summe humilis fuit, dum formam serui accepit, dum seruis in ea seruiuit, & vsque ad lauandos pedes seruorum se Altissimus inclinauit. Nam de humilitate summa sic admiratus est Petrus, vt diceret: Domine tu mihi lauas pedes? tu Dominus mihi seruo, tu Dominus mihi nullo, tu sapientissimus mihi inscio, tu Dominus nobilissimus mihi piscatori vilissimo? Nam, inquit, non lauabis mihi pedes in æternum. O stupenda Saluatoris humilitas, in qua tantum exinaniuit se diuina maiestas, vt sic admiretur Apostolica dignitas. Non enim tantum in incarnatione se exinaniuit, nec tantum in conuersatione seruis ministrauit, sed in ipsa passione se inclinauit, vsque ad vilissimum genus mortis: Humiliauit semetipsum, factus obediens

Io. 13. a. b

Phil. 2. a

diens, vsque ad mortem, mortem autem crucis. Erat autem crux supplicium, non nobilium, sed latronũ. Vnde maledictus dicebatur in lege omnis qui pendebat in cruce. Hoc sanctus Nicolaus attendens, & humiliter incœpit, & humiliter mediauit, & humiliter consummauit. Nam humilitas magna fuit, quando illi, cui ad nuptias filiarum clam aurum proiecit, ne nomen eius alteri panderet, imperauit. Magna humilitas, quòd a præsule hora matutinali captus, & cuius nominis esset requisitus, columbinæ simplicitatis, ait: *Nicolaus vocem vestræ sanctitatis seruus*. Magnum etiam humilitatis signum fuit, quando episcopatum toto posse renuit, & coactus non in superbiam se erexit: sed eamdem quam prius humilitatem seruauit, & multa talia, quæ humilitatem eius probant inuenire poteris in Legenda. Vnde de eo conuenienter potest exponi illud quod dicitur de Ezechia: Adhæsit Domino, & non recessit a vestigijs eius, fecitq. mandata eius, quæ præceperat Dominus Moysi. Sed quis est hodie, qui gloriam mundanam non quærat? Pagani gloriam fugiebant, quam non refugiunt, sed contra Deum appetunt Christiani. Nam Fabianus maximus Romanus, cum a se quinquies, & a patre auo, & proauo sæpe officium consulatus gestum esse cerneret, dum eius filius consul factus esset, quantum potuit constanter cum populo egit, vt vocatio huius honoris a sua familia tolleretur, & alteri traderetur, non quòd crederet filium non sufficere ad regimen consulatus, cum esset prudentissimus, sed ne Romanorum Imperium in vna tantum familia poneretur. Ergo si honorem tantum respuebant pagani, quid ergo deberent facere Christiani?

Gal. 3. b

4. Reg. 18. d

Exemplũ. *Val. Max. li. 4. cap. 1.*

Secundo sanctus Nicolaus secutus est Christum, quantum ad pietatis vestigium. Nam Christum fuisse pijssimum monstrat Euangelium. Nam ipsius pietatem probant verba, probant exempla. Ipse enim sæpe dicit, quòd non venit animas perdere, sed saluare, & quòd non venit vt iudicet mundum: sed vt mundus saluetur per ipsum. Exempla sunt plurima, de muliere in adulterio deprehensa, quam iuxta legem lapidari non iussit, sed absque omni pœna a peccatis absoluit, liberam abire præcepit, & solum ne peccaret amplius imperauit. Exemplum aliud accipe in filio prodigo, qui omnibus suis bonis luxuriose consumptis, dum ad patrem misericordiam petiturus accessit, Pater vt ad eum vsque veniret non expectauit, tãquam nihil mali egerit, obuiam illi venit, in amplexus & oscula eius ruit. Annulũ in manum eius dari præcepit, eum calciari mandauit, & maximum conuiuium illi fecit. Exemplum etiam in seruo est, qui a Domino per misericordiam decem millia talentorum accepit, seruo suo, qui debebat ei cẽtum denarios, non pepercit. propter quod reuocatus a Domino audire oportuit: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Præcepit ergo eum ligari, & tortoribus tradi donec redderet omne quod dimissum fuit sibi. Hæc ergo exempla, & plura etiam alia sanctus Nicolaus attendens: ideo toto suo posse studuit esse pius. Nam omne patrimoniũ suum, quod fuit amplissimum, expendit in vsus indigentium, ab illo incipiens milite, qui filias suas ex vitæ necessitate paupertate cogente statuerat prostituere. Sæpe etiam indigentibus eleemosynas ministrauit, famescentibus populis frumenta distribuit, sicut in miraculo illo apparuit, vbi a nuncijs imperatoris frumenta detraxit, quibus quòd minorem mensurã non inuenirent frumẽti promisit, & sæpe captiuis, & morti adiudicatis ex maxima pietate subuenit: sicut plene ipsa Legenda ostendit. Vnde poterat dicere sanctus Nicolaus illud: Vestigia eius, supple pietatis, secutus es pes meus. Viam eius custodiui, & non declinaui ab ea. Sed quis hodie habet hanc pietatem, immo quis non est plenus crudelitate. Insidiatur nunc quasi leo in spelunca sua, vt rapiant pauperem. Peiores, &

Luc. 9. g *Ioan. 12. g* *Ioan. 8. a* Exemplum *Luc. 15. c* Exemplum Exemplum aliud. *Mat. 18. d* *Iob 23. c* *Psal. 9. f*

A crudeliores hodie sunt Christiani, quàm fuerunt olim pagani. Narrat enim Valerius Maximus, Romanos olim tanta fuisse præditos pietate, quòd pauperibus mortuis expensis communibus exequias facerent aduersarijs regis, & captiuis expensas regias, ad sepeliendum exhiberẽt, & naufragis a mari liberatis magnificas expensas impenderent, & ab eis ciuibus captis pietatis lacrymas exhiberent. Nota exemplum. Marcellus dum Siracusanam ciuitatem cœpisset, & eius casum de sublimi arce conspiceret, dum eius casum tam grauem attenderet, lacrymas continere non potuit. Sed contra, hodie Christiani afflictis non condolent, B sed super eos pótius risum mouent, vt adimpleatur illud Prophetæ: Et nihil compatiebantur super contritione Ioseph. Exemplum accipe de Ioseph, & fratribus quem occidere voluerunt, quem tam vili pretio extraneis gentibus vendiderunt.

Exemplũ. *Val. Max. lib. 5. ca. 4.* Exemplũ. *Val. Max. lib. 5. ca. 1.* *Amos. 6. a* *Gen. 37. f. g*

Tertio sanctus Nicolaus secutus est Christũ, quantum ad vestigium charitatis. Quis enim est sufficiens enarrare Dominicam charitatem, propter quam homo voluit fieri, propter amorem hominum capi, oculis velut latro velari, manibus a tergo ligari, toto corpore flagellari, a militibus sibi illudi: palmis in faciem cędi & cõspui, arundine in capite percuti, vestibus spo C liari, nudus in cruce eleuari, duris clauis affigi, lancea vulnerari, & ad iudicium mortis adduci. Vnde & clamat Ieremias: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manus inimicorum. O duri & insensati filij Adam, quos non emollit tanta benignitas, tam ingens flamma amoris, hoc sanctus hic Confessor attendens, sic totum se ad amandum Deo dedit, sic per amorem ad Christum exarsit, vt posset dicere illud: Ego non solum alligari cupio, sed mori paratus sum pro nomine Domini nostri Iesu Christi. Sciuit enim scriptum esse: Ipse enim Christus pro nobis passus est, nobis relinquens exem D plum, vt sequamini vestigia eius, & si non semper mortis, saltem amoris. Vnde posset exponi de beato Nicolao illud: Nubecula parua, quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Per nubeculam, quæ aquã terris infundit, huius Sãcti intellige pietatẽ, siue eleemosynarum largitatem, per nubeculam paruam eius nota humilitatem: sed per nubeculam de mari ascendentem, eius accipe charitatem, quam in mari tribulationis ad Christum seruauit. Vnde notabiliter dicit: Quasi vestigium hominis, idest secundum formam amoris, quæ apparuit in filio hominis, siue sacratissimæ Virginis, dicit tamen, quasi, quia non potuit tan E tus amor esse in milite, quantus fuit in rege. Sed quis hodie hoc ardet amore? Vere magis fuisse in antiquis legitur vis amoris amici ad amicum, vxoris ad virum, quàm Christiani hodie sint ad Christũ. Portia maioris Catonis filia & Bruti Romanorũ nobilissimi vxor, cũ cognouisset sui viri cõsilium, quod de Cæsare interficiendo cœperat, egresso cubiculũ Bruto, cultellũ tonsorium, quasi vnguiũ resecandorum causa poposcit, eoq. velut forte elapso, se vulnerauit: clamore deinde ancillarum iu cubiculum reuocatus Brutus, obiurgare eam cœpit, quòd tonsoris præripuisset officiũ. Cui secreto Portia, Non est hoc, inquit, temerarium factum F meũ, sed in tali statu nostro, amoris mei erga te certissimum indicium. Experiri enim volui si tibi propositum ex sententia parum cessisset, quàm æquo animo me ferro essem interemptura. Hæc Valerius Maximus. Cumq. postmodum eum corruisse in bello audisset, cum gladium habere non posset, carbones ab igne subtraxit, & in os sibi posuit, & sic vitã ob mariti amorem insolito modo finiuit. Ergo si tantus potuit esse amor vxoris ad virum, quantus deberet esse animæ Christi sponsæ ad Christum?

Act. 21. c *3. Reg. 18. g* Exemplũ. *Val. Max. li. 3. cap. 2.*

Quarto beatus Nicolaus secutus est aliqualiter Christum, quantum ad vestigia potestatis in opere signorum. Nam inter sanctos omnes temporibus suis maximis miraculis claruit, & stupendis, sicut de eo sancta Ecclesia in oratione dicit: Deus, qui beatum Nicolaum

Nicolaum innumeris decorasti miraculis, de quibus quædam in Legēda sunt posita, quædam supra narrata. Nam ego vnum ponam, & alibi scriptū est, quàm in ipsa Legenda. Nam duo scholares nobiles & diuites, multumq. secum auri deferentes, Athenas ad philosophandum pergentes, prius sanctum Nicolaum videre volentes, vt se eius orationibus commendarēt, in ciuitatem in qua degebat Episcopus, aduenerunt. Quos hospes tam diuites cernens, maligno spiritu pulsatus, eos occidit, & more porcorum in frusta concidit, & eorum carnes in vase saliuit. Quod sanctus Nicolaus dum ab Angelo cognouit, in domum hospitis mox accessit, & quidquid fecerat indicauit: eūq. valde redarguit, & tandem orando pueros suscitauit. Quia ergo in opere miraculorum imitatus est Christum, potest de eo exponi illud quod de Christo dicitur: Venient ad te, qui detrahebant tibi, & adorabūt vestigia pedum tuorum. Rogamus ergo Dominum.

Isa. 60. c

DE EODEM SERMO II.

Isa. 42. b

Seruus meus es tu Israel: Vt verbis vtar Augustini, duas vitas sibi diuinitus prædicatas nouit Ecclesia, quarum vna dicitur actiua, altera contemplatiua. Prima est in via. Secunda est in patria. Prima in labore. Secunda in requie. Prima declinat a malo, & facit bonum. Secunda nullum habet a quo declinet malum, & magnum habet quo perfruatur bono. Propterea prima cū hoste pugnat. Secunda sine hoste regnat. Prima carnales libidines frænat. Secunda diuinis contemplationibus vacat. Et concludit: Ergo prima, idest actiua, est bona, sed adhuc misera: sed secunda, idest contemplatiua est melior, & beata. Ab his duabus vitis in verbo præmisso beatus Nicolaus commendatur a Christo. Nam primo commendatur ab excellentia operis, in actiua, qua adhuc mortalis emicuit. Secundo commendatur ab excellentia dulcedinis in contemplatiua, quam nunc Sanctus immortalis accepit. Primum ergo spectat ad meritum, quo laboramus in via. Secundum autem ad præmium, quo quiescitur in patria. Primū notatur, cum dicitur: *Seruus meus es tu*. Secundum vero cum additur: *Israel*. Israel enim interpretatur vir videns Deum. Et significat virum beatum, & diuina visione dotatum. Dicamus ergo, siue potius dicat Christus: *Seruus meus es tu*. Est igitur notandum ad instructionem audientium, quod quidam hominum seruiunt, mundo, corpori suo, diabolo, Christo. Nam seruiunt mundo, cupidi & auari: seruiunt ventri suo gulosi, & lasciui: seruiunt diabolo tumidi, & superbi: sed seruiunt Christo humiles, & abiecti.

Aug. Trac. 124. in Io. sub med. to. 9.

Isral quid.

Sunt igitur quidam hominum, qui seruiunt principaliter mundo, sicut omnes auari, & mercatores mali, raptores & vsurarij, iudices & aduocati, & communiter principes, & tyranni. Hi quasi omnes diligunt plus aurum, quàm Deum, immo plus equum, vnum asinum, immo sæpius vnum modicum nūmum quàm Christum. Probatio huius est: quia pro vno nummo acquirendo, mentiri & periurare non curant, & nummum si perdant, puluerem more galli solicite versant, nec cessant donec inueniant: sed de Christo perdito nihil curant, ita quòd sæpe in tota vita sua vix semel pœnitentiam accipiant. Sunt enim tales Iuda peiores: quia ille triginta denarijs vendidit Christū quem forte hominem credebat esse purum. Isti pro vno denario vendunt Christum, immo aliquando nec lucrantur nummum, pro quo tradunt eum, quem tamen credunt esse Deum, & iudicem esse venturum, vel futurum. Tales ergo monentur in prima Canonica Ioannis: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt: quia omne quod in mundo, *et cet.* Quare mundus diligendus non est, nec ei seruiendum est: quia Deo contrarius est, propter quod dicitur: Nemo potest duobus dominis seruire, scilicet Deo, & Mammonæ. Item mundus diligendus non est, nec ei seruiendum est: quia cum sit vanus, seruos suos adiuuare non potest, vbi enim sunt tyranni, qui modo facti sunt seruis. Nam Alexander postquam totum orbem in oriente obtinuit, & totius Europæ legatos accepit, subito veneno interijt. In tantum enim Alexander cupidus fuit, vt sibi totum mundum sufficere posse non crederet. Vnde cum quidam philosophus sibi diceret quòd multi essent mundi, cogitabat, & æstimabat quo modo omnibus imperare posset. Ratio autem quare terrena non sentient, alibi recolo me dixisse.

1. Ioan. 2. b

Mat. 6. d

Exemplū. Plut. 3. to. in princ.

Secundo sunt quidam, qui seruiunt corpori suo, & & de his: Huiusmodi non seruiunt Deo, sed suo ventri: Et quorum Deus venter est. O seruitus vilissima, habere corpus pro Deo. quod iuxta Bernardum non est aliud, quàm saccus stercorum, sentina fœtorum, & cibus vermiū. Cogita gulose quòd nō nisi fœtidum tuo egrediatur ex corpore. Nam videmus terram herbas producere odoriferas, metalla, lapides pretiosos, & plantas, sed tuum corpus per singula sua foramina, res marcidas prodit, & fœtidas. Item plantæ omnes, & arbores producunt de se frondes, & flores & fructus, tu de tuo corpore sputa fœtida, vrinam, & stercus. Illæ de se producunt suauissimos cibos, tu de tuo corpore pediculos, & lumbricos. Ille de se spirant suauitatem odoris, tu de tuo corpore abominationem fœtoris. Hæc omnia inuenimus in libro de contemptu mundi. Propter hæc omnia dicit Seneca: Maior sum, & ad maiora natus, quàm vt fiam mancipium corporis mei. Contrarium namque est, vt serui in equis vadant, & domini in terra incedant. Est ergo corpus verberibus, ieiunijs macerandum, & vigilijs edomandum, ne sit sicut equus sine calcaribus, & frœno, & sicut bos sine stimulo, qui lasciuit in prato. Maius est enim corpus proprium subiugare, quàm sibi regna subijcere. Quia sicut Seneca, dicit: Multi regiones & vrbes subiugare potuerunt, qui tamen suis corporibus seruierunt, & ea quæ sunt vitia carnis, non subiugauerunt. Accipe Alexandri exemplum, de quo narrat Græcorum Historia quòd omnes reges excessit, & generositate naturæ, & corporis venustate, & animi virtuositate. Nam in subeundis periculis constans erat, in rebus mouendis velox, fidelis in deditos, clemens in captiuos, munificus in seruos, & liberalis in omnes: ita vt sæpe maiora daret, quàm ab eo petere quis auderet. Erat vtique vir singularis audaciæ: patiens laborum, & nihil sibi arduum, nihilq. difficile videbatur. Omnis periculi, & maximæ multitudinis erat contemptor: primus semper aciem inuadebat, & si quandoque fortissimos esse hostium cuneos aduertebat, illud irruebat. Nullum vmquam bellum perdidit, nullam ciuitatem obsedit, quam non cœperit, & cum omnium victor esset, a' seipso deuictus est. Quem arma totius oriētis vincere non potuerunt, carnis vitia deuicerunt. Vnde a vino, & luxuria, superatus est. Ex quo concluditur, quòd sit maius subiugare seipsum, quàm vincere totum mundum.

Rom. 16. c

Phil. 3. d

Exemplum.

Tertio sunt quidam, qui seruiunt diabolo, & hi maxime sunt superbi, de qua seruitute dicitur: A quo quis superatus est, eius & seruus est. Ergo qui se a diabolo superari permittunt, diaboli serui fiunt. Vnde ibidem dicitur: Serui eius estis cui obedistis. Hæc enim seruitus est mala: illi seruire, qui continue me quærit occidere, a summo bono subtrahere, ad pœnas æternas adducere. Vnde dicitur: Seruietis dijs alienis qui non dabunt vobis requiem die ac nocte, quia nec die præsentis vitæ, nec in nocte tenebrositatis æternæ. Qui enim seruiunt nunc, vel mundo, vel corpori suo, vel ipsi diabolo: & nunc semper sunt in peccati, opprobrio, & confunduntur in iudicio: & tandem cruciabuntur æternaliter in inferno.

1. Pet. 2. d

Ibidem. e

Ier. 18. b

Quarto sunt quidam, qui seruiunt Deo, & isti sunt omnes iusti, qui nunc semper humiles, & despecti, qualis fuit beatissimus Nicolaus. De istis enim seruis dicit

Luc. 17. b dicit Dominus: Cum omnia, inquit, benefeceritis, dicite: quia serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Hoc autem ideo dixit, vt semper de se humilia sentiant, ne per superbiam euanescant. O quàm securum, quàm fructuosum est huic regi seruire, qui nihil quærit a seruo, quod sibi sit inutile, sed solum quod seruo sit ad salutem. Augustinus: Nihil Deus iubet quod sibi prosit, sed illi cui iubet. Mirum est quo modo cum sancto Nicolao non omnis mundus Deo huic seruit, tam potentissimo ad adiuuandum, tam sapientissimo ad consulendum, tam liberalissimo ad subueniendum, tam benignissimo ad parcendum, & econtra non seruient, tam seuerissimo ad puniendum. *Exemplū.* Dicitur enim de Alexandro quòd liberalissimus militibus erat, & omnia illis dabat quæ in prædam ex bonis hostium inueniebant: sic eos ad seruiendum sibi subiugauerat, quòd ad moriendum pro eo beatū esse credebant. Ergo qualiter est Domino seruiēdum, qui non vt Alexander solum tribuit bona fortunæ, sed dat tot bona ex parte corporis simul & animæ: dat tot bona gratiæ, tot bona scientiæ, & promittit tot bona gloriæ, non transitoriæ, sed æternæ. Nam hæc sanctus Nicolaus attendens, adhuc infantulus ieiunare incœpit, & mammas quarta & sexta feria semel bibens, non vltra lac requirebat. Item vltra, quæ habere potuit, in pauperum & indigentium vsus expendit. Item orationi vacans sæpe Ecclesias visitabat, humilitatem seruabat, & omnia Deo displicentia declinabat, & ideo maxima miracula in omnibus gentibus faciebat. Lege in Legenda hæc omnia, & postea prædica, & adapta, vt voles: Christus Iesus Filius Dei beati Nicolai precibus, *et cet.*

DE S. AMBROSIO EPISCOPO.

SERMO I.

Isa. 42. a DEdi te in lucem gentium. Tres naturas legimus a Deo creatas. Vnam opacā, alteram transparentem & peruiā, sicut est in igne, aere, & aqua. Aliam luminosam & lucidam, sicut est in cælesti natura, cælo, sole & luna. Verum hæc luminosa natura, quæ naturarum corporalium est nobilissima, in triplici est differentia. Nam quædam est tantum influens, & non influxa, sicut est in cælesti natura, & hoc spiritualiter est lux diuina, quæ est summa, quæ sic illuminat omnia, vt non illuminetur ipsa ab alia quacumque natura, & de hac dicitur: *Ioan. 1. a* Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Dicitur autem lux vera, eo quòd non sunt in ea tenebræ vllæ, sicut dicitur: *Ioan. 1. a* Item est lux alia non influens sed influxa: sicut est lux aerea, quæ est a sole influxa, sed non influit in alia. Et talis lux, spiritualiter loquendo, est in simplicibus fidelibus, qui sic sunt illuminati, vt non alios illuminent ipsi. Tertio est lux tertia & influens, & influxa, qualis probatur esse in luna, quæ a sole illuminatur, & ipsa illuminat terram. Et talis lux spiritualiter est in doctoribus: quia quod sanctitatis, vel scientiæ, vel luminis a Deo acceperunt, in alios, docendo, refundunt. Quare ergo sanctus Ambrosius talis lux fuit: quia doctus docuit. *Isa. 42. a* Vnde per Isaiam a Domino dicitur ei: *Dedi te in lucem gentium*. In quo verbo tria notantur. Primo diuina liberalitas a Domino influente. Secundo doctoris nobilitas, ex lumine redundante. Tertio populi audientis vtilitas, ex audientia disponente. Nam Deus influit, doctor refundit, sed populus audit, & suscipit. Notatur ergo diuina liberalitas ex parte influentis, cum dicitur: *Dedi te*. Notatur sancti nobilitas, siue dignitas ex parte accipientis & dantis, cum additur: A *In lucem*. Notatur populi prædicati, ac docti vtilitas, non dantis, sed solum accipientis, cum subditur: *Gentium*, idest ad vtilitatem gentium te volui esse lucem, vt non solum in te luceres, sed alios illuminares. Est ergo notandum quòd Doctor Christi Ambrosius fuit Lux pura, Impassiua, Sui communicatiua, Animi purgatiua. Primo fuit pura, per eminentiam castitatis. Secundo fuit lux impassiua, per constantiam firmitatis. Tertio fuit lux sui communicatiua, per ampliationem charitatis, & pietatis. Quarto fuit lux illuminatiua, siue animi purgatiua, per repulsum omnis contrariæ fœditatis, siue per redundantiam veritatis. Vel B sic fuit lux pura, caste viuendo, fuit lux impassiua patienter aduersa portando, fuit lux sui communicatiua amando, & compatiendo, & fuit lux purgatiua docendo, & arguendo.

Dico quòd beatus Ambrosius fuit lux pura continenter viuendo: Sicut enim luxuriosi sunt immundi, quia cœno luxuriæ sunt infecti: sic viri casti instar lucis esse dicuntur mundi, & puri, quia a luto concupiscentiæ liberati. Quare cum sanctus Ambrosius fuerit castissimus, recte puritati lucis est comparatus. Vnde de eo potest conuenienter exponi illud: *Sap. 7. d* Candor est lucis æternæ, idest candidus instar illius lucis æter- C næ, nihil habens immunditiæ. Vnde subditur: sine macula. Anima est casta, quando casta sunt corda, casta sunt verba, & casta sunt opera. Nam sicut dicitur in vitis patrum, illi non sunt dicendi casti, qui ab opere carnis abstinent, nisi voluntate castus sit animus, castus affectus, & casti sint omnes sensus. *Arist. lib. 7. Eth. cap. 8. & 4.* Philosophus enim dicit quòd non est castus omnis qui continet, & hoc ipse gaudet. Cogitent ergo quòd a vera castitate remoti sunt, qui tota die vana audiunt, vana dicunt, vana respiciunt. *Exemplū.* Accipiant tales exemplum beati Bernardini, qui cum iuuenis esset, & plurimum pulcher, venit quadam nocte ad quoddā hospitium, D vt quiesceret, vbi quædam puella pulchra, dum iuuenem formosum aspexit, nocte ad eius lectum accessit. At ille amator castitatis in nullo se mouit, non eam repulit, nec ei aliquid dixit, sed stetit immobilis vt lapis. Cumq. illa vndique palpasset, & cerneret quòd nullos anima omnino carnales motus haberet, stupefacta confusa recessit. O vbi tunc erat illa castissima anima, quæ nullos carnis sentiebat affectus? Talis etiam erat Ambrosius, & ideo vere castus.

Secundo lux est natura impassiua: quia numquam corrumpitur ex actione extranea. *Sap. 7. b* Vnde dicitur: Super salutem, & omnem speciem dilexi illam, & posuit E pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius, & reuera talis fuit Ambrosius, patienter *Exemplū.* aduersa portando. Nam Iustina Regina, cum esset Arriana, pulsabat Ambrosium forti pugna: sed nullis minis, nullis precibus, vel promissis deflecti potuit a rectitudine veritatis: sed manens immobilis, hæreticos confundebat, cuius fidem magna miracula confirmabant. Hinc si eius Legendā legeris, narrare hæc poteris. Sed vbi hodie virtus hæc in omnibus Christianis, quæ tamen floruit in paganis? Nam inuenio viros paganos non pro Deo, sed pro mundo: non pro æterna, sed pro temporali gloria, propriam contem- F psisse vitam, & magis quàm vita viuere, mortem eligere. *Exemplū.* Vnde Valerius Maximus in ea, quam scripsit historia, ait quòd quidā populi, qui appellātur Cimbri, & Celtiberi tātæ fortitudinis cōtra seipsos sunt, quòd mortem non solum paruipendunt, sed totis affectibus appetunt. *Val. Max. lib. 2. ca. 1. cir. fin. de Cimbris. & Celtiberis. Steph. Str. li. 3. Pli. lib. 25. c. 2. Sil. Ital. lib. 2.* Vnde in prœlijs exultant, & gaudent tamquam ex hac vita feliciter decessuri. Sed in infirmitatibus febrium valde dolent, tamquam turpiter, & absque gloria morituri. Et dicit quòd nefas esse dicūt prælio superesse. ergo si tam fortes possunt esse pagani, pro vana & mundana gloria, quales deberent esse Christiani pro vita obtinenda beata?

Tertio lux est sui communicatiua, & diffusiua spiritualiter generatiua, nutritiua, & confortatiua. Sic & bea-

& beatus Ambrosius fuit lux se cunctis communicando: sua omnia diffundendo, filios spiritualiter generando, nutriendo, confortando, tamquam omnes perfecte amando, omnibusq. compatiendo. Vnde de eo potest exponi illud: Sol illuminans per omnia respexit. Ad modum enim solis, qui omnibus lumē præstat, omnibus se communicat, omnia nascentia roborat & confortat, sanctus Ambrosius se & sua omnibus cōmunicabat, omnes docebat, omnes amabat, sanos cōfortabat, infirmis consolationem præstabat. Sic enim amore fraterno totus ardebat, & sic fraterna compassio sibi eius cor subiugauerat, quòd dum aliquis sibi casum suum, vel peccatum narraret, & sic fortiter fleret, quòd ipsum ad flendum compellebat. Dolebat etiam multum quando quis cadentibus insultaret, siue spiritualiter, siue corporaliter caderent. Vnde dum semel per ciuitatem Mediolanensem incederet, & quidam in via grauiter corruisset, aliusq. eius casum risisset, grauiter Sanctus tulit, & ad ridentem ait: Qui existimat se stare, videat ne cadat. Statimille qui riserat cecidit, & coactus flere casum proprium, qui riserat alienum. Si enim sancti viri tantum dolent in casu corporali, quantum putes dolent in casu spirituali? vbi non solum cadit corpus aliquando morte casurū, sed cadit anima æternaliter damnatura. Fit enim sæpe diuino iudicio, vt qui rident casum alienum, cogantur flere proprium. Vnde in vitis patrum quidam frater, qui fratrem tentatum in desperationem posuerat, & non solum ei compassus non fuerat, sed eum valde exasperauerat, coactus est a Deo pati, quod in alio reprehenderat. Cumq. eum tentatio carnis iam sic affligeret, vt pati non posset, sed ad sæculum redire disponeret, missus est ad eum alius sanctus pater, qui diceret: ideo tibi hoc contigit, quia illi fratri cōpati nesciuisti, vt discas compati, & scias quid est: Misericordiam volo, & non sacrificium. Vnde & Apostolus docuit: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans temetipsum, ne & tu tenteris. Nemo enim stat nisi Deo tenente: nemo cadit nisi Deo permittente: Ergo qui stat non suæ virtuti approprięt: & ideo fratri cadenti non insultet, sed ei perfecte condolens pro eo Deum cōtinue oret.

Eccl. 42. c — *Exemplū.* — *1. Cor. 10. c* — *Exemplū.* — *Gal. 6. a*

Quarto lux est animi purgatiua, & illuminatiua, & sic regulariter in obscuritate latentium ostensiua, & per consequens arguitiua: nam cum malum detegit, ipsum arguendum esse ostendit. Sanctus ergo Ambrosius fuit lux illuminatiua, purgatiua, peccatorum ostensiua, & arguitiua. Nam purgabat, & illuminabat docendo, & prædicando: sicut est exemplum de beato Augustino, quem Ambrosius prædicando conuertit. Item peccata detegebat, & errores destruebat, rationes efficacissimas ostendendo, & arguebat nullum timendo, sicut patet in exemplo de Theodosio Imperatore, quem ab Ecclesiæ ingressu prohibuit, & de peccato quod egerat valde redarguit, & ad pœnitentiam asperis verbis induxit, lege in Legenda totum: quia valde est notabile exemplum, & propter humilitatem Imperatoris ad pœnitendum, & propter constantiam pastoris ad arguendum. Quia ergo Ambrosius erat lux malorū detectiua, & arguitiua, & ad veritatem illuminatiua, erat Hæreticis valde odiosus. Nam scriptum est: Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem: erant enim eorum opera mala. Omnis enim, ait, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguātur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta, vnde hoc est valde contra Hæreticos, qui in latibulis docent, & more auium de nocte incedentium lucem odiunt, vnde disputationes fugiunt, & conferre de veritate renuunt: ne a luce veritatis argui possint. Vnde contra eos Apostolus loquens fidelibus, inquit: Nolite cōmunicare operibus infructuosis tenebrarū, magis redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est dicere. Omnia autem, quæ arguuntur, a lumine manifestantur. Omne autem, quo manifestantur, lumen est. Rogemus ergo Dominum, *&c.*

Exemplū. — *Io. 3. b. c.* — *Io. 3. c* — *Eph. 5. c*

DE EODEM SERMO II.

IN *medio Ecclesiæ aperuit os eius*. Docet Dominus Apostolos, vt non doceant in cculto, sed semper in publico, & vt ea quæ audierunt in domo prædicent super tecta: quia omne illud, quod refugit radium, & veritatis renuit argumentum, merito viris fidelibus est suspectū. Vnde de se dicit Dominus: Ego semper palam docui in templo, vbi omnes conueniunt, & in occulto locutus sum nihil. Vnde concluditur necessario argumentō, quòd illi recesserunt a Christo, quæ contra doctrinam Christi prædicant in occulto. Nam & aranea, quia non potest in publico muscas decipere, telas texit sub quibus se abscondit, & muscas incidentes in telā improuisas, inuadit. Leo etiā famescit vt bestias improuisas inuadere possit, in antris se abscondit. Nō sic Dominus, sed ad modum liberalis hominis, qui tempore carestiæ misertus pauperum, aperit horreū suum, & pauperibus dat frumentum: Sic & ipse Doctores suos, qui sunt suum horreum, continentes sapientiæ triticum, tempore opportuno aperit, per quos pane doctrinæ pauperes suos pascit: quia non in solo pane viuit homo, *&c.* Vere enim Ambrosius abundās doctrinæ horreum fuit, cuius triticum non solū prouinciam vnam refecit, sed potius totum mundum: non solum per annum, sed potius vsque in sæculum. Et propterea optime dictum est: *In medio Ecclesiæ aperuit os eius*. In quo tria notantur. Vnum ex parte Dei. Alterum ex parte Sancti. Tertiū vero ex parte loci. Nam Primo ex parte Dei notatur liberalitas in donando. Secundo ex parte Sancti notatur facunditas in loquendo. Tertio ex parte loci notatur communitas se omnibus offerendo. Liberalitas donantis notatur cum dicitur: *aperuit*. Facunditas prædicantis notatur cum additur, *os eius*. Sed communitas offerentis notatur cum subditur: *In medio Ecclesiæ*. Dicamus ergo: *aperuit os eius*. Aperuit inquit, os eius ad tria. Ad verbum humilitatis in confessione. Ad verbum laudis in oratione. Ad verbum ædificationis in prædicatione.

Eccl. 5. a — *Io. 18. d* — *Exemplū.* — *Exemplū.* — *Luc. 4. a*

Dico quòd primo aperuit os beati Ambrosij ad verbum humilitatis in confessione. Nam in Archiepiscopum electus noluit sibi manum imponi nec confiteri nisi Catholico Episcopo. Quo exemplo nos docuit fugere sacerdotes Hæreticos, & quærere Catholicos, quibus solum data est auctoritas absoluendi. Nūquam ad vineam quis pro ficubus vadit. Numquam ad ficum quis vadit pro vuis acquirendis: numquam aurum quis quærit in quercubus, vel lapides pretiosos in cedris. ergo stultum est pro confessione, & absolutione illum quærere, qui absoluendi non habet auctoritatem, cum non sit membrum Ecclesiæ. Vnde dicitur in Psalmo: Os iusti meditabitur sapientiā, & lingua eius loquetur iudicium. Quid enim est loqui iudicium nisi confitendo se sacerdoti tradere iudicandum? Et quid est meditari sapientiam, nisi ad eum te conferre pro indulgentia, qui clauem habet in Dei Ecclesia? Quid enim talibus confitetur, gratia repleri meretur, iuxta illud Psalmi: Dilata os tuum, & ego implebo illud, idest, confitere peccatum, & accipe indulgentiæ donum. Est enim dilatare os, perfecte aperire, idest totum morbū euomere. Fistula enim, quæ habet os strictum, numquam perfecte curatur, nec sanies perfecte educitur, nisi os eius rebus competentibus amplietur. Nam quamdiu aliquid putredinis ibi celatur, nisi foras educatur, frustra medicina omnis impenditur. Item quamdiu de vulnere os putridū

Prou. 4. d — *Psal. 8. b*

vel ferrum non trahitur, nũquam perfecte solidatur, etiamsi solidari videatur: quia iterum, & iterum innouatur. Ergo si volumus perfecte sanari, necesse habemus confiteri: quia qui aliquid de morbo medico celat, frustra auxilium eius implorat. Vnde dixit Iosue ad Achor: Confitere fili peccatum tuum ne abscondas. Philosophia Boetij: Si operam medicantis expectas, necesse est vt vulnus detegas tuum.

Ios. 7. e

Secundo aperuit Dominus os sancti Ambrosij ad verbum laudis in oratione. In omni enim tribulatione sua, & maxime contra illam Iustinam, quæ ei intulit magnam pugnam, sicut patet in ipsa Legenda, non armis, sed sola oratione pugnabat: in qua dum Deum laudabat, omnes hostiles nequitias destruebat. Vnde & cum propheta dicere poterat: Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam. Simile exemplum habemus in historia tripartita, de Alexandro constantinopolitano Episcopo, cum cogeretur ab Imperatore Constantino, vt Arrium in Ecclesiam reciperet, vel in exilium iret, ipsa die qua id in die sequenti fieri cogebatur, sub altari pernoctauit Episcopus: Deum precans instanter, vt causam suam defenderet. Cum igitur die facto Arrius multitudine Satellitũ comitatus ad Ecclesiam properaret, vel ipse suscipiendus, vel episcopus repellendus; cumq. in via media esset, quidam timor eum inuasit, qui sic eius viscera perturbauit, vt locum peteret ad secretum naturæ. Ad quem cum iuit, intestina omnia, & quidquid in corpore habuit, emisit, & animam dum diabolo tradidit, Deus in petitione orantem Episcopum liberauit.

Psal. 50. c

Exemplũ.

Tertio aperuit os beati Ambrosij ad verbum ædificationis in prædicatione. Nam & dicitur: Aperit os mutorũ, & linguas infantiũ facit disertas. Sed quis sufficienter dicat, quàm fideliter, & prudenter sanctus hic docuerit, quantos prædicãdo cõuerterit: quàm cõstanter Hæreticis restiterit, quàm lucide hæreses cõfuderit, quãtos libros pro fide defendenda cõscripserit. Tãtæ enim auctoritatis vir iste fuit, quòd Augustinus virorum doctissimus, & Hieronymus trium linguarũ doctissimus ad probationem suorum dictorum dicta Ambrosij introducant. Sanctus etiam Ambrosius ea quæ in verbis prædicabat, exemplis & vita ostendebat, & miraculis consumebat. Nam dum per ciuitatem transiret, clamabant dæmones se ab Ambrosio cruciari, quibus ipse humiliter respondebat: non ego vos crucio, sed malitia vestra. Cumq. regina Iustina diceret cum suis hæreticis, quòd Ambrosius pretium dæmoniacis daret, vt taliter post eum clamarent, statim vnum de astantibus famulis reginæ inuasit, & eum excutiens coram omnibus, ait: Sic pereant omnes vt ego, qui non credunt Ambrosio. Quod regina dum vidit, statim eum occidi mandauit, ne forte hoc ad alios perueniret, & sic ab errore Arrianorum recederent.

Sap. 10. d

Sequitur *in medio*: notatur hic communitas loci: quia ad modum Dei non docuit in occulto, sed in publico, & quæ docuit posuit in scripto, vt omnibus, & simul eius doctrina posset esse cõmunis. Locus enim medius communis est omnibus; & potest participari ab omnibus aliquid, cum Deus naturę omnibus rebus locum medium dedit, quorum virtus, & influentia erat alijs circumstantibus necessaria. Nam cælũ stellatum cum sit virtute, & influentia maximum, posuit in medio aquarum: corpus solis cum illuminet omnia posuit in medio planetarum: cor cum sit fœcundissimum, & membris omnibus influens vitam, & motum, posuit in medio membrorum. Nec solum hoc est verum in naturalibus, sed etiam in artificialibus. Quare ponitur in medio cementum, eo quòd plurium sit lapidum coniunctio. Aranea enim semper telam confractam resarcire incipit contra medium, reputans totum ædificium esse nullũm, si medium sit confractum. Posuit ergo beatus Ambrosius doctrinã suam in medio, vt a medio deriuata ad omnem perueniret Ecclesiam. Hic præter propositum pauca de medio dixi vt darem aliquam materiam prædicandi. Rogemus, &c.

DE S. LVCIA VIRGINE ET MARTYRE.

SERMO I.

Certamen forte dedit illi vt vinceret. Prudentis militis viriq. constantis, & fortis officium est, non solum bellum fugere, sed optare bellando victoriam, vt possit coronam accipere. Non enim coronatur nisi qui bellat, & vincit. Gregorius super Lucam: Quia ad magna præmia perueniri non potest nisi per magnos labores. Poeta:

Sap. 10. e

Greg. hom. 37. in Euã. to. 3.

Absque labore graui, vix munera magna dabuntur.
Gratus est plenus vtilitate labor.

Ergo iuxta Gregorianum dictum: Si delectat animum magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum. Dominus ergo vt possit filios, & filias coronare, vult omnes in hoc certaminis campo certare, & ideo sapiens loquens de sapientia increata, dicit: *Certamen forte dedit illi vt vinceret.* Cui? Illi venerabili Virgini, de qua festum agimus in præsenti: Ad cuius commendationem in verbo præmisso tria notantur. Nam primo in electis suis ostenditur diuina prouidentia. Secundo ex parte Virginis describitur acrior pugna. Tertio vero ostenditur nobis nobilis, & alta victoria. Notatur autem diuina prouidentia, cum dicitur: *Dedit illi*. Notatur etiam pugna, cũ subditur: *Certamen forte*. Notatur consequenter victoria, cum statim adiungitur: *Vt vinceret*. Dat igitur Dominus sanctis pugnam, vt per pugnam veniant ad victoriam, & per victoriam ad coronam. Si enim corona tantum victoribus datur, & non possit esse victoria, vbi nulla est pugna, clementis fit Dei prouidentia, vt illis indicatur bellum, quibus brauium est conferẽdum sempiternum. Item si iuxta mensuram victoriæ mensura est & gloriæ, vel coronæ, vt nobilissima possit esse corona, fortissime quisque debet aggredi pugnam. Nam & Alexander ille Macedo contra Persarum multitudinem quasi innaturalem ipse cum paucissimis, sed fortibus militibus pugnaturus, accessit animans suos ad bellum, sic ait: In promptu o milites mei victoria est, sed de hoc solum doleo: quia non cum hominibus, sed cum feminis pugnaturi sumus, & ideo minor erit mea gloria: quia parua est pugna, vel nulla. Est ergo notandum quòd sanctæ Luciæ pugna fuit fortis, fuit magis fortis, fuit etiam valde fortis. Nam fuit fortis ad mundi diuitias contemnendas: fortior ad pœnas tyrannicas deuincendas: fortissima ad passiones proprij corporis edomandas.

Greg. ibid.

Exemplũ.

Dico quòd beata Lucia primo forte certamen habuit contra mundum ad diuitias contemnendas. Nã quanta sit hominum multitudo, quos per diuitias mũdus decipit, & ad omnia mala trahit, quis sufficienter dicere nobis possit? Sed Virgo Dei Lucia adhuc sub matris custodia posita propter Christum, omnia distraxit, vt Christum lucrifaceret. Nam sicut patet ex ipsa Legenda, patrimonium suum distraxit, & pauperibus erogauit, & sic ipsum tuto loco constituit. Sciebat enim Dominum docuisse: Nolite thesaurizare vobis thesaurum in terra, *& cet.* Sed thesaurizate vobis thesaurum in cælo, *et cet.* Et ideo propter hanc fortitudinem de ea potest exponi illud: Fortitudo, & decor indumentum eius. Decor enim, & fortitudo nobilium sunt cumuli diuitiarum, quibus dum præclara sibi comparant vestimenta, gloriosi apparent in illa. Sed fortitudo, & decor Luciæ non fuerunt diuitiæ quas

Mat. 6. c

Prou. vlt. e

quas contempsit, sed virtutes animi quas amauit, quibus tamquam vestimentis spiritualibus se ornauit. Sed quis est hodie qui virtutes animi quærat, & non potius diuitias? Magis Christiani contra documentũ Domini sui diuitias cupiunt, quàm pagani. Narrat enim quædam Romana historia, quòd Pyrrus rex qui diu cum Romanis bellabat dum cerneret se iam Romanis non posse resistere: beneuolentiam Romanorũ acquirere studebat, quorum potentiam debellare, siue debilitare non poterat. Omnes ergo diuitias sui regni, & quidquid habere potuit, totum in vrbem portauit. Mire valde & insolitum nostris temporibus: quia cum res magni pretij, & varij generis ornamenta tam viris, quàm mulieribus apta, eius legati contra Romanorum domos deferrent, & ad accipiendum singulos inuitarent, nemo in tam ampla ciuitate inuentus est aliquid accipere. O summa demẽtia Christiana, quæ sic ardenter appetit ista vana, quæ Christus docuit respuenda, quæ propter amorem suæ ciuitatis sic despexit gens illa pagana. Gregorius: Quærant diuitias pagani, qui sine Deo sunt: quærant Iudæi, qui eas in promissione acceperunt. Sed quo frõte petunt eas Christiani, postquam Christus beatos esse pauperes prædicauit?

Exemplũ.

Secundo beata Lucia fuit magis fortis ad passiones tyrannicas deuincendas. Magnum est enim diuitias contemnere, sed longe maius est curuare tyrannum, non minas, vel tormentum curare. Vnde dicitur: *Mulierem fortem quis inueniet?* quasi dicat inueniuntur plurimæ quæ contemnunt mundum, sed eã quis poterit inuenire, quæ non timeat ignis incendia, nec duci ad prostibulum, non iugulatoris gladium. Quam fortis igitur, hæc sancta Virgo fuit, quæ sic constanter, & prudenter in omnibus tyranno respondit, quòd a mille viris & bobus tracta, moueri non potuit, nec ad lupanar eam adducere omnis paganorũ conatus præualuit, quæ etiam contra se ignem ardentem extinxit. Lege hæc omnia, & alia multa ad hæc facientia in ipsa eius Legenda. Sed qui hodie Christiani tyrannos nõ timent, immo qui sunt hodie, qui tyrannis non obediant, qui post potentes diuitesq. non vadant, & qui amorem dominorum suorum terras non destruant? Testis est omnis Italia, quam miseri populares, maiorum sequentes consortia tracti in partem vbique destruxerunt. Non fuerunt tales antiqui, sed sic pro patria fortes erant vt in nullo tyrannis obedirent. Nam Pompeius nobilis quidam Romanus, dum apud quẽdam regẽ legationis officio fungeretur, ab eo captus, minis vt Senatus consilia proderet cogebatur. At ille vir fortis in præsentia regis digitum igni immisit, totumq. ardere permisit, & sic se tormenta nulla timere ostendit. Quod dum rex vidit nihil ab eo vltra quæsiuit: sed se recepi in Romanorum amicitiam postulauit. In hac fortitudine tanta diabolo resistendum est, cuius nos semper premit tyrannis. Vnde dicitur: Aduersarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide.

Prou. vlt. b
Val. Max. lib. 3. c. 3.
Exemplũ.
1. Pet. vlt. b

Tertio beata Lucia fuit fortissima ad carnis lasciuias edomandas, siue ad ipsas miserias mortis tolerandas. Nam etsi sit magnum contemnere mundum, & magis contemnere quodcumque tormentum: maximum tamen est perfecte subiugare seipsum, carnis superare desiderium, & mortis non timere periculum: & non sicut Alexander Macedo, qui omne militibus dabat aurum, & tamen a carne turpiter est deuictus. Vnde sapiens Salomon de muliere loquens ait: Fortissimi quique deiecti sunt ab ea. Nam & multi fuerunt sancti qui nullo poterunt igne, vel ferro deuinci, qui tamen a carne deuicti sunt. Beata ergo Lucia fuit fortissima dum inter corruptores virgo permãsit, & mori pro Christo non metuit. Vnde de ea potest accipi illud: Accinxit fortitudine lumbos suos. Quid fuit fortitudine lumbos accingere, nisi passionibus carnis fortiter reluctare: propheta enim dicit, quòd fortissimum est vincere hanc passionem consentaneam naturæ. Ad quod significandum dicitur: En lectulum Salomonis sexagesimum fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Nisi enim lectulus corporis nostri ab Angelis fortissimis militibus seruaretur, mox omnis eius clausura ab inimicis aperiretur. Non tamen gloriari debemus si Christi amore contineamus, cum inueniamus paganos propter suos Deos virginitatem seruasse. Nã multæ erant Virgines Romæ qui suam virginitatem deuouerant deæ Vestæ, fuerunt & multi qui amore patriæ mori non timuerunt. Narrat Romana historia quòd tyrannus quidam quendam cœpit virum fortissimum, cogens eum, vt sibi proderet, qui illi essent qui eum occidere vellent. At ille vbi fortes tortorum manus contempsit, flagella rupit, funes laxauit, eculeum soluit, omnes minas, & tormenta derisit: nec per mortem induci potuit, vt aliquem de conspiratoribus indicaret: ergo si tanta fortitudo potest esse pro mundo, quanta debet esse pro Christo, qui tanto remunerat præmio? Narra hic de morte huius Virginis quo modo percussa fuerit, *et cet.*

Exemplũ.
Prou. 31. c
Cant. 3. c
Exemplũ.

DE EADEM VIRG. SERMO II.

Certamen forte dedit illi, vt vinceret. Omnis qui aliquid agit, si stultus non est, propter aliquem finem agit. Numquam rusticus laboraret in vinea nisi inde expectaret vindemiam, nec nauta tantis periculis in aqua sultaret nisi lucrum attenderet. Sic nec miles bellare vellet si peruenire ad victoriam non speraret: victoria enim finis est pugnæ. Finis autem iuxta philosophum imponit necessitatem his, quæ sunt ad finem. Ideo si volumus victores esse, necesse habemus bellare, & si bonum est vincere, constat quòd bonum est pugnare: quia cuius finis bonus, ipsum quoque bonum. Illis tamen iuxta diuinam moderantiam conceditur bellum leue, qui nequeunt grauia bella portare. Ob quam causam sanctus Sixtus dicebat Sancto Laurentio: Nos quasi seniores leuioris pugnæ cursum recipimus, te autem quasi iuuenem manet gloriosior de tyranno triũphus. Sic iterum maiora tibi debentur pro fide Christi certamina. Quia ergo hæc Virgo sancta fuit fortissima, & ad magnam victoriam præparata, ideo fortis est ei data pugna. Bene ergo sapiens dicit: *Certamen forte dedit illi vt vinceret.* In quo verbo describit eã quantum ad duo. Primo quantum ad statum tentationis, & pugnæ. Secundo quantum ad statum victoriæ, vel coronæ. Primum respicit statum meriti quo refulsit. Secundum statum præmij quod accepit. In his duobus, scilicet præmio & merito omne bonum hominis consistit: quia meritum respicit bonum viæ, sed præmium bonum patriæ. Notatur ergo status meriti, siue pugnæ cum dicitur: *Certamen forte dedit illi*, scilicet Deus Virgini. Sed notatur status præmij, & coronæ cum additur: *vt vinceret*, idest vt perfectam victoriam obtineret. Est ergo hic notandum quòd certat homo cum Deo, vt ab eo regnum accipiat. Proximo ne malo consentiat: Diabolo vt eum vincat.

Sap. 10. c
Arist. 2. Phy. tex. 89
Bren. Resp. 2. Noct. 2. in festo S. Laur.

Dico quòd vir spiritualis primo bellat cum Deo orando, instando, plorando, & sic quodam modo eũ compellendo, vt illum accipiat: quia secundum Ioannem regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, sicut dicitur: nam cũ Deo bellamus, & ei quodam modo vim facimus dum eis lacrymosis orationibus obtestamur. Bernardus: Oratio Deum lenit, sed lacryma perungit. Vnde narrat Gregorius quòd quidã sacerdos nomine Seuerus a quodam infirmo pro pœnitentia requisitus, dum sacerdos tardauit, æger a vita discessit. Quod sacerdos dum vidit iuxta mortuum, genuflexit, & amaris lacrymis se reũ damnationis illius clamare cœpit, lacrymis quoque illius quodam modo cõstrictus Deus angelum statim misit

Exemplũ.

misit qui diceret, dæmonibus eum ducentibus, reducite eum ad corpus: quia seuerus presbyter plangit, quasi dicat: cogit me sacerdotis lacryma, vt meam mutem sententiam. Hæc autem pugna fuit signata: Iacob luctatus est cum angelo, nec ante eum dimisit, donec ei benedixit, vt & ab eo post luctum audiuit. Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis cótra homines præualebis? Et de hoc certamine potest illud exponi Apostoli: Nõ coronabitur nisi qui legitime certauerit. Ideo enim Dominus vult nos orando pugnare, vt sit gloriosior perceptio coronæ: quia honore nobilissimo possidere ab aliquo, quod acquiritur pugnando, quàm quod ex dono accipitur alieno. Vnde beata Lucia plena sapientia, non fuit contenta orare in domo proprio, sed per longam viam iuit ad sanctæ Agathæ Ecclesiam: & dum feruenter orauit, omne quod postulauit obtinuit, sicut manifestum est ex Legenda. Quare enim nos non accipimus, quia non petimus, vel quia non bene oramus. Vnde dicitur: Nõ habetis ea quæ postulatis, petitis, & non accipitis, eo quòd male petatis. Certum signum est quòd dare cupiat, qui totiens nos ad petendum inuitat: Petite, inquit, & accipietis: quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Nam & quidam sanctus Pater dum vt oraret, Ierusalem aduenisset, & fratres conquererentur quòd non plueret, dixit eis: Quare non oratis? Qui dixerunt. Oramus Pater, & non pluit. Quibus ille: Puto quòd non attente oratis. Venite ergo, & oremus. Statim autem vt ille palmas ad Deum tetendit, mox pluuia venit.

Secundum certamen viri spiritualis est cum proximo, ne se ab eo seduci permittat, dum eum ad malum inuitat. Multum enim Paschasius nisus est Luciã inducere ad Idolis immolãdũ: Cui illa valde rationabiliter, auctoritate sacræ scripturæ prudentissime respondebat, & patenter eum in disputatione longa verborũ, verbis sapientiæ conuincebat. Lege totam disputationem: quia pulchra est valde, & est valde mirabilis: quia cum verba dulcia, & rationabilia iræ sint placatiua, non tamen placatus fuit Paschasius a Lucia. Excæcauerat enim eum malitia sua, & amor falsus, quem habebat ad idola, nec attendebat vnde tanta esset in puella prudentia. Mira tyrannorum insania, & cæcitas detestanda. Nam sanctus Quiricus cum trium annorum esset, & verbis prudentibus insano iudici responderet: Iudex vnde haberet illam prudentiam, requisiuit. Cui infantulus ait: Miror de te quo modo, vnde mihi sit sapientia, non aduertis cum talia loqui non sit huius ætatis? Volebat enim eum inducere vt a Christo cognosceret se illam habere. Non talis, vt Paschasius, Alexãder ille inclytus, de quo dicit Augustinus, quòd cum in præda quendam piratam cœpisset, & ab eo quæreret, quid causæ esset quòd mare haberet infestum, eius prudenti responsione placatus est: Dixit enim ad eum pirata, hoc ego facio in mare quod tu facis in terra: quia ego prædor, & tu prædaris. Sed quia ego facio hoc exiguo nauigio latro vocor, tu autem quia maxima classe, Imperator. Narrat enim Valerius Maximus, quòd dum Alexander semel idolis immolaret, præceptum est sibi vt quidquid sibi primum exeunti de porta occurreret, occidi iuberet. Cumq. exeunti asinarius quidam cum asino occurrisset, & ille eum capi fecisset, quæsiuit ab eo rusticus, qua de causa eum occidi iuberet. Cui cum rex causam indicasset, ille ait: Si ita est o rex, vt dicis, non ego mori debeo, sed asinus, qui tibi primo occurrit. Delectatus igitur rex de prudenti responsione eius, ipsum protinus liberauit. Multum enim valet apud sapientes prudens responsio, quamuis nullius sit ponderis apud stultos. Poterat ergo dicere beata Lucia cũ suis fidelibus illud Apostoli: Curramus per patientiã ad propositum nobis certamen. Non enim solum est certamen patienter portandum, sed est ei occurrendum: quia multorum bonorum est certamen, & maxime cum sit ad gloriam perductiuum. Sed sicut Augustinus dicit: Nos volumus gaudere cum sanctis, & tribulationes mundi nolumus sustinere cum illis. Qui enim sanctos martyres vel inquantum potuerit, noluerit imitari, ad eorum beatitudinem non poterit peruenire.

Tertium certamen viri spiritualis est cum diabolo, vt trahi ab eo non valeat ad peccatum. Diabolus non comedit, non bibit, non dormit, numquam quiescit, sed semper circuit more leonis, vt aliquem deuorare possit. Et cum infestet omni tempore, maxime tamen infestat in morte, sciens quia modicum tempus habet, vt vel vincat, vel perdat. Est ergo cum eo fortiter dimicandum, & in nullo credendum. Nonne miles, qui morti adiudicatus pro defensione sua, certamen belli libẽter subiret, si forte deuincendo superaret? Ergo si omnes filij mortis sumus, nec nisi pugnando, & vincẽdo liberari possumus: pugnare contra hostem non negligamus. Graue tibi videtur pugnare, sed grauius est in æternum perire. Ergo dulcis tibi nunc sapiat pugna, vt a pœna libereris æterna. Numquam male cũ frenetico agitur ne se perimat gladio, si fune ligetur. Numquam cum litargico male agitur, ne in dormiendo moriatur, si capilli ei trahantur, & barba expiletur. Numquam cum quocumque infirmo male agitur, si dolori dolore subuenitur. Non potest os putridum sine dolore truncari, & de profundo vulnere trahi, quod tamen dimissum inficit corpus totum, ergo parcetur dolori, vt os non eductum necesse sit mori. Nũquam dimittenda est medicina, quæ est ori amara, si sit totius corporis sanatiua: ergo non est fugienda pugna, sed potius inquirenda, qua homo sanatur a peccati morbo purgatur, & vitæ perditæ restituitur. Vt igitur homo pugnare sciat more militum, semper se in bellis exerceat. Nam tempore pacis faciunt tyrocinia ne tempore belli inueniãtur ab hostibus inexperti. Nã & Dominus dimisit gentes inter filios Israel, vt in illis eos erudiret, & discerent pugnare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi. Quare sic timent homines mori, quia non sunt adhuc experti. Probi milites, & bellis assueti bella non fugiunt, sed illis occurrunt. Sic beata Lucia bellum non fugit, sed in eo mori præoptauit. Vnde poterat in morte sua dicere illud Apostoli ad Timotheum: Bonum certamen certaui: Ecce bonitas operis. Cursum consummaui: Ecce rectitudo intensionis. Et propterea sequitur: De reliquo est mihi reposita corona iustitiæ. Certum est enim quòd omnis homo, qui cum hac sancta Virgine pugnat, ita quòd ante mortem non deficiat: sed quod cœpit fortiter teneat, & numquam fugiat, coronam accepturus est sempiternam. Bernardus: O felix & secura pro Christo pugna, in qua si fueris captus, si ad terram prostratus, si acriter vulneratus, si etiam millies, si dici possit, occisus: non fraudaberis a victoria nec per consequens a corona: si solum non fugiamus. Ad hanc coronam regalem, & inclytã, orante pro nobis Sancta Lucia, nos Christus perducat.

DE S. THOMA APOSTOLO

SERMO I.

QVia vidisti me Thoma credidisti. Vt verbo vtar sancti Gregorij: Quid inter hæc animaduertitis? Numquid casu gestum esse credimus, vt electus ille discipulus (quando ad discipulos Dominus est ingressus) tunc deesset: sed post veniẽs alijs referẽtibus audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpãs crederet? Nõ hoc casu,

Greg. hom. 26. in Euã. to. 3. casu, inquit, sed diuina dispensatione gestũ est. Egit enim miro modo diuina clemẽtia, vt discipulus dubitãs, dũ in magistro vulnera palpabat carnis, a nobis vulnera excluderet infidelitatis. Et addit: Plus nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quàm fides discipulorum credentium, profuit: quia dum ille palpando ad fidem reducitur, manens in fide, omni dubitatione postposita solidatur. Et in alio loco dicit: *Greg. hom. 29. in Euã. 1 prin. to. 3* Minus mihi Magdalena contulit quæ cito credidit, quàm Thomas qui dubitauit. Concludit ergo Gregorius: Apostolus ergo palpauit, & exclamauit: *Dominus meus, & Deus meus*. Bene ergo Dominus dicit: *Quia vidisti me Thoma, credidisti*. In quo verbo describitur Apostolus ad duo. Primo quantum ad fidem, qua Christũ agnouit. Secundo quantum ad rationem, quæ eum mouit. Ista enim duo, fidelem virum perficiunt, scilicet si fidem habeat, quæ summæ veritati inhæreat, & rationem postmodum addat, qua quod credit intelligat vt contra hæreticos defendere illud sciat. Notatur ergo primo fides apostolica, quando dicitur *credidisti*. Notatur secundo, ratio ad credendum motiua, cum additur: *Quia vidisti me*. *Greg. hom. 26. in Euã. to. 3.* Nota tamen secundum Gregorium, quòd Apostolus aliud vidit, & aliud credidit. Nam hominem vidit, sed Deum credidit. Nam hominem vidit, & ideo exclamauit: *Dominus meus, & Deus meus*. Non enim fides, sed veritas ipsa fuisset: nec meritum habuisset, si in sua natura Deum vidisset. Quia *Greg. hom. 26. in Euã. to. 3.* fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Ergo Apostolus hominem Christum vidit, sed verum Deum, & omnium Dominum credidit esse. De visione, & fide in sermonibus alijs recolo me multa dixisse, quæ possunt hic prædicari. Est ergo notandum, quòd cum sancto Apostolo quattuor videre debemus: Primo mundum deficiẽtem, vt ipsum contemnamus. Secundo carnem inficientem, vt ab ea fugiamus. Tertio diabolum seducentem, siue per superbiam corruentem, vt ab eo caueamus. Quarto Dominum vocantem, vt sequi contendamus. Est autẽ hæc distinctio sumpta iuxta auctoritatem Bernardi qui dicit, quòd vocat nos mundus, vocat caro siue corpus, vocat diabolus, vocat Christus. Mundus, & caro dicit: Venite ad me, & ego decipiam vos. Diabolus dicit: Venite ad me, & ego decipiam vos. Christus dicit: Venite ad me, & ego reficiam vos. *Mat. 11. d*

Dico ergo quòd ante omnia videre debemus mundum deficientem, vt ipsum non amemus, sed contemnamus. *Greg. lib. 6. Ep. 26.* Nam, vt Gregorius dicit, fugiendus hic mundus esset etiam si nos prosperis omnibus demulceret. Cum ergo nos tot calamitatibus pulsat, tot angustijs premit, tot defectibus agitat, quid aliud quàm ne diligatur clamat, ergo vt ipsum non amemus, sed vilipendamus, eius continuos defectus aspiciamus, in omnibus eius partibus. *Ier. 4. f* Sic enim scribitur: Aspexi terram, & ecce vacua erat: & nihili: & cælos, & non erat lux in eis. Vidi montes, & ecce mouebantur, & colles omnes turbati sunt. Intuitus sum, & non erat homo, & omne volatile cæli recessit. Hæc verba omnia sonant vanitatem, & instabilitatem in omnibus partibus mundi: *Eccls. 3. d* Omnia enim sunt vanitati subiecta, quia de nihilo facta, & vt Gregorius, dicit: Vniuersa in nihilum tenderent, si non ea manus conditoris retineret. Nam & vniuersa vanitas. Quid de ceteris sentiendum sit videamus. Quem enim præsulum Romanorum, quem Cæsarum omnium, siue regum mundus hic non decipit? Cui non deficit. Sic enim dicitur in Legenda sancti Sebastiani. Sic mundus ab initio omnes fefellit, vt omnibus probetur fuisse mentitus. *Baruc. 3. b* Vnde dicitur: vbi sunt Principes gentium, qui dominabantur super bestias, qui sunt super terram, qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidũt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Exterminati, inquam, sunt, ad inferos descenderunt, & alij in locum eorum surrexerunt. Ergo si factum est, ita *Luc. 16. c* sicut tota die experientia docet: Facite vobis, inquit, A amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. *Exemplũ. Val. Max. lib. 2. ca. 1. circa fin. de Gallis.* Scribitur enim in Romana historia, quòd apud Gallos hæc consuetudo fuit olim, quòd quia credebãt animas immortales, & aliam vitam esse, sibi pecunias mutuabant, & dicebant: Ego tibi hanc pecuniam mutuo in hac vita, vt tu mihi reddas in alia vita. Vtinam sic facerent hodie diuites mundi, vt diuitias necessario perituras, & velint nolint, hic relicturas: Christo in suis pauperibus mutuarent, vt in alia vita centuplicatas acquirerẽt, vt sunt vsurarij. Quare vsuras cum Deo non faciunt qui pro vndecim non duodecim reddit, nec pro libra solidum in mense, sed pro vno centum, B etiam in hac vita, sicut dicitur in Euangelio: *Mat. 19. d* & in alia vita dat regnũ cælorum. Nam quædam narratur sub hac figura a quodam Sancto patre parabola, quæ multum confert diuitibus. *Exemplũ.* Nam quædam ciuitas narratur, cui consuetudo erat quòd omni anno, vnum Dominum eligebant, & ei quòd faceret omne quod vellet, potestatem dabant, sed anno finito, ipsum inuadebant, verberabant, omnibus bonis spoliabant, & ad quamdam Insulam transportabant, vbi numquam dies erat, nec quid biberet, vel manducaret habebat, & nunc frigore, nunc calore tabescebat. Cum ergo quidam do- C minus eorum electus consuetudinem illorum didicisset, toto illo anno quo præfuit, ad illum locum frumenta, & omnia necessaria vitæ transmisit, & sic vbi alij erant in pœnis, ipse requiẽ inuenit. Ciuitas, mundus. Insula, infernus, vel quilibet pœnarum locus: a quibus qui vult euadere, necesse est vt per manus pauperum illuc cibi præmittetur. Hoc attendens Apostolus, relictis omnibus secutus est Dominum. Pro cæteris autem, quæ de hoc dici possunt, expone diligenter parabolam.

Secundo debemus videre carnem nos inficientem. Nullus enim vmquam hominum fuit, excepto Domi- D no, quem caro nõ infecerit. Quis ex ea non infectionem originalem accepit? Prima enim hora, qua anima illi infunditur, mox ab ea maculatur, nec maculare desistit quàmdiu viuit. Ob quam causam exclamabat Apostolus: *Rom. 7. d* Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius. Video, inquit, aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, & multa de hoc ibi. De hoc potest exponi illud: *Ier. 2. e* Considera vias tuas in conualle, & scito quid feceris. Conuallis, ad quam omnis infectio fluit, est caro hominis. Ergo in hac valle stercorosa, & omnibus malis, & infectionibus ple- E na, vias tuas considera, & eas effugere labora. Quis nõ libenter fugit ab homine lepra infecto. Quis si potest, domum stercorosam, & fœtidam non declinat? Nonne formicæ, & apiculæ fugiunt loca fœtida? Numquid non taxus domum suam reliquit, quando eam sordidam inuenit? Sed quid, si cæci non sumus, est caro nostra, nonne putrida, quædam latrina, & omnium fœtorum sentina? ergo sunt fugienda carnis vitia, quibus anima moritur, virtus vtriusque hominis infirmatur, homo debilitatur, mors acceleratur, visus vtriusque hominis hebetatur, & non solum cæleste regnum perditur, immo etiam terrenum. *Exemplũ. Val. Max. lib. 9. ca. 1. ponit tria, sed duo ab his diuersa* Vnde de F Alexandro narratur historia, quòd eius imperium tribus vicibus exultauit, scilicet cultu vestium, apparatu ciborum, & maxime vitiorum carnalium, quibus totum se dederat, nesciẽs miser his peccatis, regna amitti, non acquiri. *Val. Max. lib. 2. ca. 2. in prin.* Insuper narrat Romana historia quòd Scipio ille magnus, qui deleuit Carthaginem, Consul Hispaniam missus, cum inueniret Romanorum exercitum totum confusum, & sæpe ab hostibus superatũ, eo quòd vacarent luxuriæ, & meretricibus plenus erat exercitus, & ipse duo millia scortorum ab exercitu repulisset, & omnia quæ ad voluptatẽ attinebant, procul abire mandaret, mox a turpi sentina vacuus factus exercitus, qui prius hostes fugiebat, animosus effectus, omnes aduersarios superabat.

Tertio

Tertiò debemus videre diabolum fallentem, & superbiam corruentem, & de hoc exponitur illud: Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem. Satan aduersarius interpretatur, & signat diabolum, qui non cessat inuadere, non cessat decipere, non cessat ad superbiam inducere. Sed dum nos eius suggestiones sentimus, eius casum attendamus. Scriptum est enim: Qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur, ergo secundum mensuram exaltationis, erit mensura casus. Ergo sicut Maria Virgo domina nostra, quæ fuit omnium creaturarum humillima, super omnem creaturam est pura, & exaltat: sic diabolus, quia superbissimus, vsque ad locum infimum est deiectus. Vnde dicitur lucifero: Detracta est ad inferos superbia tua cadauer tuum, quo modo cecidisti de cælo lucifer, qui mane oriebaris, qui dicebas in corde tuo: super cælum conscendam, *et cet.* Et sequitur: Verumtamen in infernum detraheris, in profundum laci: Sic ruit omnis superbus, quia non est datum summis diu stare, sed cadunt grauius, qui sederunt sublimius. Fortius enim cadit ædificium altum, quàm planum, & casus alti montis est grauior, quàm sit collis. Lapis enim quanto a superioribus locis descendit, tãto fortius & grauius cadit. Exemplũ est de Nabuchodonosor rege, qui superbia elatus, ab omnibus est deiectus, & vsque ad consortiũ bestiarũ est deductus, sed postquam fuit humiliatus, in regnum suũ est restitutus. Item exemplũ de Antiocho rege: Qui in superbiã elatus, & contra Dei populum eleuatus, in terram deiectus est, vt præ fœtore seipsum sustinere non posset, quare diuinam veritatem cognoscens coactus est dicere: Iustum est mortalem subditum esse Deo, & non paria, cum Deo sentire. Vnde & propheta dicebat: Vidi impium superexaltatum & eleuatum, sicut cedrus libani. Vidi & ecce non erat, quæsiui, & non est inuentus locus eius. Hæc attendens Apostolus, fugit superbiam, & humilitatem apprehendit. Vnde & Domino per omnia obediuit. Dicebat enim Domino uolenti eum mittere ad indos: Tu es Dominus Deus meus, & ego sum seruus tuus, fiat voluntas tua.

Luc. 4. c — Luc. 14. c — Isa. 14. e — Dan. 4. a Exemplum — 2. Mac. 9. a. b Exemplum — 2. Mat. 9. c — Psal. 36. g

Quarto debemus videre Christum ad refectionem æternam, siue ad brauium nos vocantem: Venite ad me, inquit, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Vnde poterat dicere Apostolus illud: Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Si enim tanta potest esse auiditas temporalis gloriæ, vt pro ea multi omnia pericula nõ timuerint, quanta debet esse cupiditas gloriæ æternalis? Vnde de Alexandro narrat historia, quòd satiari numquam potuit in gloria. Quare? quia cum talis gloria omnino sit vacua, non satiat, sed tantum inflat. Sed non est talis illa gloria æterna, de qua dicit sanctus Propheta: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Videte ergo fratres stultitiam nostram, errorem nostrum: quia plures sequuntur mundum deficientem, plures carnem inficientem, plures diabolum seducentem, & cum suis sequacibus corruentem, quàm Christum reficientem. Ergo rogemus.

Mat. 11. d — Gen. 33. b — Psal. 16. d

SER. II. DE EODEM APOST.

Ioan. 20. g

Noli esse incredulus, sed fidelis. Naturale est summum bonum appetere, & illi placere velle. Omne enim quod illi placet, necesse est esse bonum, & quanto illi plus aliquid placet, tanto magis est bonum, eo quòd nullo possit seduci errore, cũ omnia, quæ sunt in homine, legat patenter in corde. Homo enim iudicat secundum faciem, (& ideo sæpe male) Deus autem intuetur cor: & ideo semper bene. Nolite, inquit ipse, iudicare secundum faciem, sed rectum iudicium iudicate. Ergo qui Deo placet absque dubio bonus est, & tanto melior semper, quanto illi magis placet. Sed Apostolus docet quòd sine fide impossibile est placere Deo. Quo modo enim illi placere posset, qui in illum non crederet, ergo si illi desideramus placere, fidem in illum laboremus habere: quia & sic ipsi Apostolo dictum est, *Noli esse incredulus, sed fidelis.* Nullus vmquam in mundo tyrannus fuit, cui seruus placuit infidelis, immo omnis talis omnibus semper fuit odibilis, & si sic in alijs, quid in Deo esse credis, ergo omne malum detestatur & odit, ergo bene a Christo dictum est ipsi Apostolo. *Noli esse incredulus, sed fidelis.* In quo verbo Dominus maxime docet duo: nam quod vni dicit, omnibus dicit. Primo ergo docet, quid nobis sit fugiendum. Secundo notatur quid nobis sit amplectendũ. Nam fugiendam docet incredulitatem, sed amplectendam fidelitatem. Primum negatiue præmittit, cũ dicit: *Noli esse incredulus.* Secundum scilicet affirmatiue subiungit, cum addit: *Sed fidelis.* Verum quia vnum dependet ex altero: quia qui infidelis non est, fidelis per consequens est, eo quòd vnum alteri contradictorie oppositum est. Dicamus & tractemus omnia simul. Est igitur notandum quòd debemus esse, Primo fideles serui per comparationem ad Dominum. Secundo fideles amici per comparationem ad proximum. Tertio fideles œconomi, siue villici per comparationem ad aurum, siue ad id quòd est dispensandum.

1. Reg. 16. b — Ioan. 7. c — Heb. 11. b

Primo dico quòd debemus esse fideles serui per cõparationem ad Dominum. Dignum enim est, vt fidelis Dominus fideles habeat seruos. Sed quis vmquam sic fidelis fuit vt Dominus, qui pro seruo, & pro malo & ingrato seruo se dedit in mortem: multos enim seruos lego se in mortem tradidisse pro dominis: sed nullos dominos recolo me legisse, qui pro seruis dederint se in mortem: ergo vide quàm fideles seruos deberet habere Christus, qui cum esset omnium dominorũ Dominus, & regum Rex summus pro seruis ingratis sponte est mortuus. Psalmus: Fidelis Dominus in omnibus vijs suis. In omnibus vijs dicit: quia in redimendo, in defendendo, in custodiendo. Apostolus: Fidelis Dominus, qui non permittit vos tentari supra id quod potestis, sed facit cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Dignum igitur est, vt fideles serui simus, cum tam fidelem Dominum habeamus. Dicitur enim: Seruus fidelis sit tibi, sicut anima tua. Sed quis hodie iuxta Euangelium est fidelis, & prudens seruus? Plures valde sunt qui seruiunt mundo, & plures qui diabolo quàm qui Christo. Vtinam miseri peccatores attẽderent, quanta est fidelitas canum, & equorum ad dominos, quanta leonũ ad beneficos, vt sic saltem cognoscerent, quanta deberet esse fidelitas curati, & redempti non auro, sed sanguine Dei viui, siue tam solicite custoditi, ad Dominum Creatorem, & gubernatorem. O ingratitudo Christianorum omnium detestanda: quia maior est inuenta fidelitas in seruis paganis ad dominos temporales, quàm sit in Christianis ad Dominum æternalem. Narrat enim historia Romana quòd quidam nomine Machonius orator clarissimus de incestu apud iudices fuit accusatus. Ad quod testandum, quidam eius seruus est aduocatus, tamquam eius criminis erat conscius. Cumq. fidelis seruus videret dominum valde dolentem, & nimium pertimescentem ait ad eum: *Noli timere mi Domine, sed secure me iudicibus trade, certus quòd nihil dicam. Tradidit eum iudicibus.* Qui adeo fuit fidelis, vt multis verberibus laceratus, aculeo diu suspensus, laternis ardentibus totus adustus, omnium accusationes fide ad Dominum seruata subuertit, & addit historiographus, quasi de tanta fide admirans: Argui fortuna merito potest, eo quòd tantam fidelitatem seruili cordi impressit. Quis itaque hodie Christianus sic est fidelis ad Christum? Tales olim martyres fuerunt, talis & hic sanctus Apostolus fuit, qui pro Christo mori non timuit. Vnde & Christo volenti eum mittere ad Indos

Psal. 144. e — 1. Cor. 10. e — Eccli. 33. d — Exemplum

ad Indos, respondit: *Tu es Dominus meus, & ego sum seruus tuus, fiat voluntas tua.*

Secundo debemus esse fideles amici per comparationem ad proximum. Nam sicut dicitur: Amico fideli non est comparatio, & non est digna ponderatio auri, & argenti, contra bonitatem fidei illius. Sicut enim in libro suo docet Valerius Maximus, & etiam Seneca: Maius est vinculum amicitiæ, quàm sit parentelæ. Nam a parentela potest separari beneuolentia, & interuenire inimicitia: potest enim homo consanguineus esse inimicus. Item consanguinitas contrahitur ex natura, sed amicitia ex voluntate libera, quare facilius a propinquo, quàm ab amico potest se homo auertere. Et addit Valerius quòd amicitiæ vinculum temere assumi non debet, sed semel assumptum vlterius debet semper seruari. Et addit quòd vera fides amici maxime cognoscitur in aduersis, & ista omnia probamus multis exemplis. De quibus vnum refero in quo ad proximum fidelis comprobatur amicitia. Nam apud Romanos quidam nomine Graccus morti damnatus, & iam bonis omnibus spoliatus, omni erat auxilio destitutus, duo tamen eius amici Pōponius, & Lectorius telis hostium vndique ruentium se opposuerunt, & vt amicus euaderet, effecerunt. Nam Pomponius, vt ille facilius euaderet, se persequentibus eum in porta ciuitatis opposuit, nec ex ea pelli potuit, nisi postquā multis vulneribus perforatus occubuit, & per cadauer suum viam aduersarijs dedit. Lectorius amicus alter in ponte super Tyberim stetit, & eum donec Gracchus transiret in ardore spiritus sui contra omnes defendit. Cumq. vi multitudinis premeretur, vt iam sustinere non posset, se lateraliter proprio mucrone transfodit, & saltu celeri in profundum Tyberis se proiecit, & sic amicum defendendo, vterque amicus occubuit. Reuera amicitia dare solet vitam propriam pro vita alterius conseruanda. Sed hodie proh, dolor, nulli sunt amici personæ, quamuis multi sint amici fortunæ. Sanctus tamen noster Apostolus veram ad proximum amicitiam habuit, pro cuius salute vitam suam posuit. Vnde potuit dicere cum Apostolo Paulo ad fratres, & ad proximos omnes: libenter impendam, & superimpēdar ego ipse pro animabus vestris, quod non solum verbo dixit, immo & facto perfecit, sicut & ipsa Legenda ostendit.

Eccli. 6. b — *Val. Max. lib. 4. in proœm.* — *Val. Max. lib. 4. c. 1.* — Exemplum — *Val. Max. ibidem.* — *2. Cor. 12. d*

Tertio debemus esse fideles villici per comparationem ad mundanum thesaurum, vt fideliter dispensemus omnia, quæ a Deo accepimus. Quod tunc vere facimus cum superflua omnia damus. Dispersit enim dedit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæculi. Omnes enim diuites, & maxime principes de diuitijs omnibus, & bonis acceptis reddituri sunt rationem si famelicos cibauerint, si sitibundos potauerint, si nudis vestimenta dederint, si peregrinis portam aperierint. De his enim, vt patet, Dominus in iudicio petiturus est rationem. Et ex his conclusionem vltimam faciet, bonos villicos munerans, malos æternaliter damnans. Vnde quilibet nunc bene dispensans audiet Dominum sibi dicentem illud: Euge serue bone & fidelis: quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Vere temporalia omnia sunt pauca æternis diuitijs comparata, immo potius dicenda sunt nulla. Gregorius: Si consideremus fratres, quæ & quanta sunt quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Sed audite quid dicatur: Quis putas est fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram? Beatus, inquit, seruus, quem, cum venerit Dominus inuenerit sic facientem: quia super omnia bona sua constituet eum: Ergo econtrario quē inuenerit contrarium facientem, & eum excludet a bonis, & tradet tortoribus sempiternis. Vnde dictum est illi, qui talentum Domini sui abscondit, & non tradidit nummularijs: Serue male & piger, sciebas quia meto vbi non semino, *&c.* & addidit. Inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores. Sed plorādum est hodie, & toto corde dolendum: quia fideliores sunt inuenti pagani in dispēsatione thesauri sibi commissi, quàm sint homines Christiani. Nā Scipio princeps nobilissimus Romanorum dum postularetur, vt rationem redderet de innumerabili quasi pecunia sibi commissa, tradidit eis librum, in quo expensæ erant, quas fecerat, nec cum eis ad legendū voluit ire, certus quòd bene expenderat. Dixitq. ad Senatum: Nolite patres de mea innocētia dubitare: quia licet Africā totā vestræ potestati subiecerim, tamē nihil ex ea quod meū possit dici, preter nomē, & gloriā, reputaui. O si tales hodie essent Christiani, quàm secure viuerent, quàm secure decederent, & quàm secure se diuino iudicio præsentarent. Et quia talis fuit Apostolus, & omnia sua dedit pauperibus, immo & illa omnia, quæ ille rex Indorum sibi tradiderat ad fabricandum palatium, ideo fidelem se ostendit villicum, dū commutauit temporale palatium in æternum. Lege omnia in Legenda. Rogemus, *&c.*

Psal. 111. a — *Mat. 25. c* — *Mat. 25. b* — *Greg. hom. 37. in Euā. in prin. to. 3.* — *Mat. 24. d* — *Mat. 25. d* — Exemplum

DE S. AGNETE VIRG. ET MART.

SERMO.

Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Psalmus: Hominem ex duabus naturis dicimus esse compositū: vna spirituali: secunda corporali: & auctoritas clamat, & ratio confirmat, & certa experientia nobis probat. Nam corpori de sui natura conuenit non viuere, non sentire, quia si hoc inquantum est corpus haberet, omne vtique corpus viueret, & sentiret, cū hoc falsum apertissime constet, eo quòd multa corpora sunt, quæ nec viuunt omnino, nec sentiunt. Restat, vt Auicenna dicit, in corporibus nostris esse aliquid quod corpori vitā, & sensum tribuat, quod quidquid illud sit nos communi vocabulo vocamus animam, quod nomen est officij non naturæ. Iuxta ergo hanc naturam duplicem, duplex in sanctis consideratur vita. Vna interior, quæ consistit in mente. Altera exterior, quæ resplendet in carne, siue exteriori conuersatione. Prima facit hominem gratum. Secunda facit hominem mundo formosum. Prima secundæ est fundamentum, sed secunda est primæ signum. Ergo sanctissima Agnes in præmisso iam verbo ab hac sanctitate duplici commendatur. Nam primo commendatur ab excellentia sanctæ vitæ, qua fulsit in corde. Secundo ab eminentia claræ famæ, quæ nimia honestate fulsit in carne. Notatur autem vitæ sanctitas, qua perficitur homo interior, cum dicitur: *Ciuitas Dei.* Notatur etiam famę luminositas, qua perficitur homo exterior, cum subinfertur. *Gloriosa dicta sunt de te.* Quidquid enim ab hominibus de aliquo dicitur, secundum vitam exteriorem accipitur, eo quòd ab eis exterior sola videatur. Dicamus ergo: *Ciuitas Dei.* Est autem notandum, quòd vt materialis ciuitas sit perfecta quattuor maxime requiruntur. Primū est quòd sit alta, siue in alto fundata, vt ad eam difficillime ascēdatur. Nam non libenter exercitus ascendit montem, & propter difficultatem, & defectum aquæ, quæ vt plurimum inuenitur in monte. Secundum est vt sit clausa, scilicet aquis circumdata, vel fossis: murisq. vallata, ne subito ab hostibus in eam intretur. Tertium est vt sit fortis, & firma non super arenam, sed super saxū fundata, vt non facile dirimatur. Quartum est, vt fideli,

Psal. 86. a — Vita duplex. — Ciuitatis perfectioni quatuor conueniūt.

deli, & prudenti consilio sit gubernata ne ab hoste falleretur. Beata igitur Agnes, vt spiritualiter loquar, fuit. Ciuitas alta per contemptum temporalis substantiæ. Ciuitas clausa per murum virginalis continentiæ. Ciuitas fortis per virtutis donationem constantiæ. Ciuitas prudenter, & fideliter gubernata, per dictamē sapientiæ. Si quis enim legat perfecte eius Legendā, inueniet quattuor ista patenter in ea.

Dico ergo quòd Agnes beatissima à vero agno sic est appellata, eo quòd fuerit nobilissima Virgo, & speciosa. Fuit ciuitas alta in summis, & æternis mōtibus collocata per contemptum mundi, & omnis temporalis substantiæ. Vnde cum præfecti filius omnem mūdi gloriam, & diuitias promitteret ab ea omnia velut quædam stercora sunt reputata, & ideo de ea conuenienter potest exponi illud: Non potest ciuitas abscōdi supra montem posita, idest supra Christum. In alto fundata fuit hæc Virgo sanctissima, quæ propter amorem sponsi contempsit temporalia omnia. Vnde non potuit esse absconsa nec mundo celari ciuitas illa, sic ab amore temporalium eleuata. Sed quis hodie non cecidit ab hoc monte, qui totus prostratus iacet in valle, adhærens totaliter ipsi terræ? Terrā operamur, de terra loquimur, & terram sequimur. Psalmus: Humiliata est in puluere anima nostra: cōglutinatus est in terra venter noster. Conglutinatus: quia sic fortiter terræ coniunctus, sicut forti bitumine lapides coniunguntur, vt vix amplius dissoluantur. Quis vmquam populus sic fuit auaritiæ, sic pecuniæ seruus, vt est hodie populus Christianus? Ad hoc iam deuenit vt non solum populares personæ viles, sed milites, comites, barones, facti sunt mercatores, saltē per interpositam personam. Non tales fuerunt sapientes antiqui, non tales Philosophi, qui propter mundanam gloriam omnia contempserunt. Vnum autem referā quod circa Coum mare accidit in Milesia regione. Vbi quidam ab omnibus ibidem piscantibus vnum iactum retis, siue quantum de piscibus vno iactu caperet, emit. Cumq. crederent extrahere piscem, mensam auream magni ponderis extraxerunt. Inter piscatores igitur & emptorem controuersia orta est, & dicebant piscatores se capturam piscium vendidisse, & illū emptorem pisces non aurum emere voluisse. Delata est igitur res ad populum ciuitatis, & placuit cunctis, vt Deo Apollini, quem colebant, pro consilio habēdo super hoc committeretur, cuinam deberet aurea mensa dari. Tunc Deus eorum respondit, illi mensam de septem eorum sapientibus esse dandam, qui sapientia ceteros anteiret. Habito ergo consilio tradiderunt eam Thaleti tamquam omnium sapientiori. At ille cōtempsit, non accepit. Sed secundo a se sapienti transmisit, & ille tertio destinauit: & sic dum per omnes transisset, vltimus ad Apollinem detulit, & eam illi obtulit. Quis de hodiernis Christianis talem mensam Christo offerret, & non potius sibi retineret?

Mat. 5. b — *Psal. 43. d* — Exemplum — *Plutarch. in Solone. Diogenes Laertius in Thalete lib. 1. Val. Max. lib. 4. cap. 1. in Extern.*

Secundo beata Agnes fuit ciuitas clausa, & muro valloq. præcincta virginalis continentiæ. Nam adeo fortibus seris vndique clausa fuit, vt non solum facta, sed nec a viro nobilissimo audire passa est verba, sed ait: *Discede a me pabulum mortis*, vt patet clare in Legēda. Quo modo cogitabat de stupro, quæ non poterat aliquid audire de matrimonio? Vnde ipsa fuit illa Ierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, sicut habetur in Psalmo. Vere enim ad modum ciuitatis fuit ædificata: quia diuitijs spiritalibus tota plena, pulchritudine totius honestatis ornata, muro & vallo pudicitiæ vndique fuit cincta. Sed numquam Virgines nostris tēporibus sunt tales, quę ante sunt corruptæ, quàm aptę: fracti sunt modo muri. Portæ sensuum non clauduntur, vallum nullum, omnia indisposita sunt: & oportet quòd nuptui prius tradantur, quàm ad tempus pubertatis attingant, ne prius forte stuprentur, quàm maritis tradantur. Vnde dicitur: Muri Ierusalem dissipati sunt, & portæ eius exustæ sunt igni. Ierusalem Virginem puellam signat, quæ muros castitatis violat, & portas sensuum clausas non seruat, sed se exponit antequam nubat. Non sunt tales apud Frisones Christianæ puellæ. Nam gens illa Frisonum miro modo castitatem zelat, & grauissime punit si quos, vel si quas transgressores inueniant. Filias ergo suas in domibus proprijs diu seruant, nec ante triginta quasi annos permittunt, quòd nubant, & ideo non sicut nostræ filios debiles, & paruos generant, sed robustos, & magnos sicut experientia probat.

Breu. Rom. In festo S. Agn. lect. 1. Noc. 2. — *Psal. 121. a* — *Osee. 2. a* — Frisones iidē qui Frisij populi protinus vltra Rhenū Oceano oppositi.

Tertio fuit ciuitas fortis, & firma per donum constantiæ. Nam nullis minis, nullis factis potuit a suo proposito permutari. Verba spreuit, ignem extinxit, & lupanar in orationis domicilium permutauit. Nam dicitur in Legenda quòd præfectus primo eam blandis sermonibus præmonebat, dehinc terrore pulsabat. Sed Christi Virgo non blandimento seducitur, nec terrore concutitur, sed eodem vultu, & eodem animo perseuerans, & terrentem simul, & blandientem animo deridebat. Cumq. præfectus diceret: Cupio cōsulere infantiæ tuæ: tūc illa dicebat: Noli infantiā corporalem ita in me despicere, vt putes me te velle propitium habere. Lege ibi. Sed vnde ei tanta potuit esse constantia? Non fuit hoc suæ potestatis, sed diuini muneris. Illius, inquam, de quo dicit Dauid: Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. Habens itaque in seipsa eum qui est omnium fortitudo, audiebat ab eo illud: Ne timeas a facie eorum, nec enim te timere faciam vultus eorum. Ego, inquit, dedi te in ciuitatem munitam, & columnam ferream, & murum æneū, & super omnem teram, & sequitur: Bellabunt aduersum te, & non præualebunt: quia ego tecum sum dicit Dominus. Quo modo posset vinci vel perdere, qui secum habet omnipotentem, fortificantem, & adiuuantem? Sed vbi hodie fortitudo? Non dico tantum in feminis, sed in viris. Vnde dicitur cuilibet nostrum: Vbi est fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum? venit, inquit, super te plaga, & defecisti, tetigit te, & conturbatus es. Quis hodie, non dico ad facta, sed patiens inuenitur ad verba? Quis nostrum si audit displicens verbum non pro verbo, si poterit, reddit factum? Lupus animal magnæ crudelitatis contētus est lege tali, vt sic hominē lædat, vt læsus ab eo fuit, sed homo animal mansuetum natura, sua natura deposita, & natura crudelissimæ feræ sumpta, non reddit pugillum pro pugillo, sed respondet gladio, & sæpe pro verbo, & pro ictu modico, lethali vel mortali vulnere ferit. Non fuerunt tam impatientes illi summi nobilesq. Romani, qui non solum verba, sed remittebant & facta, non parua, sed magna. Nā M. Bibulus vir amplissimæ dignitatis, & summis honoribus functus, dum in Syria moraretur, duos nobilissimos suos filios a militibus Ægypti occisos esse cognouit: quorum interfectores ad eum vinctos Regina Ægypti Cleopatra misit, vt ex eis quam vellet appeteret vltionem. At ille vt patientissimus, hoc accepto beneficio, quo nullum maius lugenti poterat dari, dolorem cedere virtute coegit, & carnifices filiorum intactos ad reginam remisit, dicens: Hanc vindictam non suam sed Senatus esse debere. Vtinam nos sic cū offendimur, diuino Senatui vindictas relinqueremus, quia dicitur: Mihi vindictam & ego retribuam. Nullam enim iniuriam inultam relinqueret, si se homines vindicare nollent, sed ei suas vindictas committerent, quamuis etiam non semper, quando vellet, hæc faceret: quia tempus congruum expectaret.

Psal. 117. b — *Ier. 1. c. d.* — *Iob. 4. b* — Exemplum *Val. Max. lib. 4. ca. 1.* — *Deut. 32. f*

Quarto hæc Virgo sacra fuit ciuitas regia fideli ac prudenti consilio gubernata: Non enim humana prudentia, sed diuina gubernabatur sapientia, & ideo nulli deceptioni potuit esse supposita, sed verba prudentiæ admirabilis loquebatur, sicut per totam eius patet Legendam. Vnde Ambrosius dicit de ea quòd erat corpore iuuencula, sed animo cana. Vnde hæc est ciuitas

Eccl.9.d. uitas illa parua, contra quam venit rex magnus, & vallauit eam: sed inuentus est in ea vir pauper, & sapiens, qui liberauit vrbem per sapientiam suam. Ciuitas parua, Agnes humillima. Rex ille magnus, diabolus, vel præfectus, qui hanc ciuitatem obsedit, dum tot pœnis eam afflixit, vbi pauper & sapiens Christus fuit, qui eam inhabitans sua sapientia liberauit. Ipse enim est qui dixit discipulis suis: Dum steteritis ante reges & præsides, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis: Et: Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri. Exemplum de sancto Stephano habetur in actibus. Lege historiam, & illa narra, quæ spectant ad hanc materiam. Sed nota hic, quòd sunt multi, qui nec credunt diuinis consilijs, nec humanis: & ideo cito cadunt, & in omnia mala ruunt. Nam & capta Carthagine, quidam Romanorum sapientissimus futura cōsiderans, ne destrueretur, consilium dabat, sciens quòd si quis a Romanis frenum auferret, mox omni voluptati se traderent, & gladios in seipsos conuerterent: quia equus freno carens non obedit sessori. Quod & factum est: nā Carthagine destructa, quæ Romana corda frenabat, Romani cum bella ciuilia non haberent, ad intestina bella conuersi sunt: & sic destructio Carthaginis occasio fuit Romanæ destructionis. Quare etiam est sapientum, regi consilio & maxime diuino, quod in nullo potest errare futuro. Sequitur: *Gloriosa dicta sunt de te*. Et hæc sunt gloriosa re vera: quia puella paruula sic mundum contempsit, sic virginitatem seruauit, sic & ignes & pœnas contempsit, sic tantam constantiam in cunctis exhibuit, sic tam prudenter respondit quòd Deus sic eam & capillis & cælesti veste vestiuit, quòd lupanar sic illustrauit, quòd mortuum suscitauit, quòd filiam Constantini a lepra curauit, quòd parentibus suis octaua die post mortem apparuit, & quòd *sacerdotem Ecclesiæ suæ, qui eam, iubente Papa, desponsauit, ab omni carnali tentatione curauit. Lege hæc omnia in Legenda, & prædica. Propter quæ omnia poterat ei dici illud Isaiæ † [a] Induere vestimentis gloriæ tuę ciuitas sancti. Omnia enim ista quæ dicta sunt & innumera alia, fuerunt eius indumenta, quibus mundo apparuit gloriosa.

Matt.10.c — *Luc.21.b.* — *Act.7.g.* — *Exemplū. Salust. de bello Iugurthin. & Naucleros Chron.gen. 60.ex T.Liuio.de Catonis & Scipio. Nasica hac in re disceptatione* — *Hac fere oia, re postrema excepta, quæ est ex Vorag ine, et asterisco notatur, apud B. Ambr. libro 4. epist. To.5. epist. 34. Et Lipom. To.1. die 21. Ianuarij.* — a *Isa.52.a.*

SERMO II. DE EADEM VIRGINE.

Apoc.19.b Venerunt nuptiæ Agni: & vxor Agni præparauit se. Quales sint illæ nuptiæ æternales, quàm nobilissimæ, quàm iucundissimæ, quàm copiosissimæ, quis nostrum sufficiat, vel verbo dicere, vel corde pensare? Isaias inquit: Oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti† diligentibus te. Nam & videmus in his temporalibus nuptijs, dum quis nuptias filio suo facit, quòd tunc quidquid potest ostendit: immo si dici posset, plus facit homo, quàm possit. Vnde, sicut legitur, pro nuptijs & coniunctione Hester, iussit rex parari conuiuium iuxta magnificentiam triumphalem. Ergo si sic in nuptijs faciunt homines mortales, quales sunt nuptiæ, quas filijs suis facit Rex immortalis? Has nuptias dū Agnes beatissima fide percepit, ad eas toto posse præparauit se: & ideo bene dicitur: *Venerūt nuptiæ Agni, & vxor Agni præparauit se*. Nam quamuis prius fuerit præparatio, quàm nuptiarum celebratio; prius tamen celebrationem præmittit, quia finis semper id, quod est ad finem, præcedit non in re, sed in intentione. Nam licet flos in arbore præcedat fructum tempore, fructus tamen præcedit florem operantis electione & intentione: Sic & Agnes sanctissima prius secundum intentionem illas æternas nuptias concupiuit: & ad amorem earum se postea præparauit: quamquam ipsa præparatio præcesserit tempore nuptiarum celebrationem & coniunctionem. Iuxta hæc igitur in verbo præmisso duo notantur: Primum est dignitas meriti, quo fulsit in via: Secundum est sublimitas præmij, quo fulget in patria. Primum scilicet meriti dignitas notatur cum dicitur: *Vxor Agni præparauit se*. Sed secundum, scilicet præmij sublimitas notatur cum præmittitur: *Venerunt nuptiæ Agni*. Dicamus ergo: *Vxor Agni præparauit se, &c.* Primo per cordis munditiam se diuinis seruitijs deuouendo: secundo per condignam pœnitentiam carnem operibus macerando: tertio per malorum tolerantiam ipsis resistendo. In his enim tribus vita perfecta consistit: primo si munditia & deuotio sit in corde: secundo si castigatio sit pro peccatis in corpore: tertio si patientia appareat in vtroque.

Isa.64.b. — † *Editio vulgata habet: expectātibus.* — *Hest.2.d.* — *Exemplum* — *Finis quomodo præcedat id, quod est ad finē.*

Dico quòd hæc beata virgo se præparauit. Primo per veram cordis munditiam & orationem deuotam. Si enim cor est omnium membrorū primum, & fontale totius vitæ, motusq. principium, sic munditia est bonorum omnium fundamētum. In cuius signum albedo omnium colorum est principium: nec congrue potest color aliquis pingi, nisi ei fuerit albedo substrata. Vnde pictores omnes aliquid pingere volentes, calcem vel aliquid album pro fundamento supponunt. Sic & virgo sancta primo se mundam in corde seruauit: deinde mundam se foris exhibuit. Sicut enim immūditia exterior immunditię interioris est nuncia, sic exterior munditia interioris munditiæ est indicatiua, sicut & effectus indicat suam causam: nullus enim motus est in homine, qui non causetur ex corde. Cum igitur Agnes sic munda exterius fuerit, vt nec lupanari inquinari potuerit, quòd veram habuerit munditiam in corde, verum argumentum extitit. Ipsa enim sciebat in Ecclesiastico esse scriptum: Qui Dominum timent, præparabunt corda sua: & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Præparantur corda per munditiam, & per inuocationem diuinam: quia libenter venit Dominus ad locum mundum, si fuerit vocatus. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationē cordis eorum audiuit auris tua. Citissime audit Dominus mūdos corde, & omne quod postulant, libens donat. Vnde testatur Hieronymus, Sibyllā a Deo donū prophetiæ accepisse merito virginalis mūditię. Et narrat de quadam Regina orientis, quam sępe Romanos debellasse dicit merito castitatis. Videmus apes amare munditiam, & de suis domunculis omnia proijcere fętida & immunda: immo quędam ex eis ad hoc sunt ordinatę, quarum officium est domunculas mundas seruare. Turpe est enim vt homo immunditiam amet, quam apicula detestatur. Sed proh dolor, quidam sunt similes schroffis, quæ libentius in stercoribus habitant, & tota die pedibus voluunt immunditias, quas ipsi appetunt inter rosas. Turpe videtur talia dicere: sed turpius est ea facere. Vere hodie potest dici de quolibet nostrum illud: Quis potest dicere: Mundum est cor meum? immunda sunt corda, immunda sunt verba, immunda sunt opera, & omnis oculata pudicitia: sola hodie regnat luxuria.

Arist. li.3. de par. animal. c.3. & 4. to.5. — *Exemplum de pictoribus.* — *Eccl.2.d.* — *Psal.9.g.* — *Exemplum Hiero. li.1. aduersus Iouinian. procul a fine To.2. inferius autē exemplum est de Teuta Illyricorū regina, quæ sæpe Romanos deuicit.* — *Prou.20.b*

Secūdo beata Agnes se præparauit per exteriorem pœnitentiam, carnem ieiunijs & vigilijs edomando. Causāti enim sumus, Iudęos & Græcos, omnes sub peccato esse, sicut dicit Apostolus ad Romanos. Item Iacobus in Canonica: In multis offendimus omnes. Offendimus, *dicit*, nō offenditis: cum prima persona loqueretur Apostolus, dans intelligere, quòd ipsi Apostoli offendebant. Vnde & Ioannes in sua Canonica: Si, *inquit*, dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis nō est. Quare ita? Vt intelligatis, ꝙ & Virgo hæc sancta nō fuerit absque culpa, saltim veniali: ideo egebat pœnitentia.

Rom.3.b. — *Iac.3.a.* — *Ex Aug. li. de Eccl. dogmat. ca.36. to.3.* — *1.Ioan.1.c.*

nitentia. Vnde & de beata Cæcilia dicitur, ꝙ cilicio ad carnē induta erat: & quòd carnem ieiunijs, & vigilijs edomabat. Sciebant enim hæ Sanctæ virgines dictum fuisse illi regi sancto: Impio præbes auxiliū, & his, qui oderunt Dominum, amicicia iungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris. Ecce culpa. Sed bona inuenta sunt in te: eo quòd abstuleris lucos de terra, & præparaueris cor tuum ad requirendum Dominum Deum tuum, *Supple, per pœnitentiam.* Sed cum simus omnes hodie peccatores: non sicut sancti qui leuia committebant, sed sicut criminosi qui omnibus peccatis se implicant. Vbi est pœnitentia, quis hodie dolet, si Deum offendit? Vere plus dolet si asinum perdidit, quia, asino perdito, mox eum quærit: sed, Deo perdito, & per tempora longissima non requirit: & propterea conqueritur Dominus per Ieremiā dicens: Numquid qui cadit nō resurget, & qui auersus est nō reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in Hierusalē auersione cōtentiosa? Apprehenderūt humana, siue mundana, & noluerunt reuerti. Attendi, *inquit,* & auscultaui. Nemo quod bonum est loquitur, nec est qui agat pœnitentiā super peccato dicens: Quid feci? Omnes, *inquit,* conuersi sunt ad cursum suū: quasi equus impetu vadēs in prælīū. O vtinam attenderent, quàm vtilis sit pœnitentia, licet modo videatur amara. Nam & videmus, quòd amara medicina magis, quàm dulcis est proficua. Dicunt philosophi, quòd amygdalus amara plus quàm dulcis valeat ad medicinam, nec in ea arbore est aliquid inuenire, quod miro modo non conueniat medicinæ. Sic pœnitentia videtur amara: sed multæ est dulcedinis adductiua. Nam & poma omnia prius sunt amara, quàm dulcia. Et aqua in fonte est amara, idest in mari, quod est fons omnium aquarum, sed fit dulcis vena postquam in terra est fortiter concussa. Vnde in figura Ezechielis, datus est ei liber ad deuorandum, qui erat scriptus intus, & foris, & scriptæ erant in eo lamentationes vtique pœnitentiæ, carmen gloriæ, & væ damnationis æternę: vt sic agens pœnitentiam, quæ nunc videtur amara, consideret vitæ æternæ præmia, & ipsa loca pœnalia, & sic ei dulcescat pœnitentia. Vnde subdit ipse Ezechiel: Et comedi volumen, & factum est in ore meo tanquam mel dulce, eo quòd amaritudo pœnitentiæ vertitur in dulcedinem. Nam & dulcis est somnus post vigiliæ afflictionem: dulcis est requies post laborem: dulcis est sanitas post languorem: dulce lumen post longam cęcitatem: dulcis valde tranquillitas maris post tempestatem: & post longam pluuiam serenitas magis delectat, quàm ante, & sic est in omnibus alijs inuenire. Et hoc est, quod dicitur: Hoc habet pro certo omnis qui colit te, quia vita eius si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in corruptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim, *inquit,* delectaris in perditionibus nostris, quia post tēpestatem tranquillum facis: & post lacrymationem, & fletum, exultationem infundis.

2.Par.19.a — *Ier.8.b.* — *Exemplum* — *Ezec. 2.d. & Apocalip.10.d.* — *Ibid.sup.c.3.a.* — *Tob.3.d.*

Tertio se pręparauit per veram patientiam, siue per malorum tolerantiam, tormentis corporalibus non cedendo. Vnde verbera, & ignes non timuit, lupanar non erubuit, nec gladiū lictoris expauit: quia etsi fuerit iuuencula corpore, vel ætate, non tamen mente, vel fide. † Vnde Ambrosius: Corpore quidē iuuencula, sed animo cana. sciebat enim esse scriptū: [a] Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem scilicet sustinendam. Omnis enim qui accedit ad Dei seruitium, si præparare debet ad bellum, quia statim armatur diabolus contra eum. Exemplum de Iob. Exemplum etiā de Tobia, cui dictum est: [b] Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret te. * Vnde Gregorius dicit quòd illos solū diabolus pulsare negligit, quos quieto iure possidere sentit. Vnde Abbas Ioannes, vt dicitur in Vitaspatrum, dum semel rogasset Deum, vt non tentaretur, omnis ab eo tentatio ablata est: sed videns se minus proficere, Deum rogauit, & tentatio redijt. Et hæc fuit causa quare Deus dilectum Apostolum non exaudiuit orantē pro amotione stimuli carnis, sed audire meruit: Sufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur. Vnde concludit idem Paulus: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Non sunt ergo fugienda temporalia mala, non fugienda tormenta, sed cum Christo potius sustinenda, vt per hæc fugiamus ęterna supplicia, & præmia consequamur æterna, quia secundum Apostolum, si fuerimus socij passionum, erimus & consolationum. Ad hoc perducat nos Christus.

† S.Amb.li.4.epi.To.5 epist.34.in prin. — ** S.Greg.li.24.Moral. in 33.cap. Iob cap.7. procul ab init. vbi eadem omnia fere extāt.* — *a Eccl.2.a* — *b Tob.12.c* — *Lib. qui dicitur Vitas patrum.* — *2.Cor.12.c* — *2.Cor.1.b.*

IN CONVERSIONE
S. PAVLI APOSTOLI
SERMO I.

Surrexit Saulus de terra: apertisq. oculis, nihil videbat. Si quis epistolæ hodiernæ historiā diligenter perlegerit, aperte videbit, ꝙ duplex fuit visio in Paulo, vna exterior, quæ consistit in oculo corporali: altera interior, quæ consistit in oculo intellectuali: & quantum ad visionem corporalem, ad Christum conuersus, factus est cęcus: Vnde *apertis oculis nihil videbat.* Sed quantū ad spiritualem maxime fuit illuminatus. Vnde ibidem dictum est de Saulo: *Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem.* Constat quòd de visione intellectuali hæc dicit, quia in illis tribus diebus visum corporalem non habuit. *Erat,* inquit, *tribus diebus non videns, & non manducans neque bibens.* Vnde erat quoddam mirabile, quia dum visum amisit exterius, ipsum accepit interius: & quandiu habuit visum ad mundum, totus cęcus erat ad Christum: visus enim corporalis est impeditio spiritualis, quia anima ad exteriora diffusa, ad interiora est quasi nulla. † Vnde narrat Hieronymus, ꝙ plures philosophi, vt possent rebus interioribus melius esse intenti, sibi corporales oculos eruerūt. Nā & cęcos videmus esse mirabilis intellectus, & admirabilis ingenij, & valde tenacis memoriæ, quia anima ab externis abstracta, ad interiora tota collecta, capit facile omnia. * Vnde docetur anima in libro de anima, & spiritu, ꝙ si vult se cognoscere, vel ad Deum ascēdere, ab omnibus corporis sensibus retrahat se, & redeat ad se, stet in se, & eleuet se supra se mentis acie, sicut in viris contemplatiuis videmus fieri tota die. Numquā enim potest videri Deus, nisi procul a visu sit mūdus. [a] Non, *inquit,* videbit me homo, & viuet. Ergo doctus Apostolus, & illuminatus ad vidēdum Deum, visum perdidit ad videndum mundum. In illo ergo triduo videbat, & non videbat. Videbat scilicet spiritualiter, sed cęcus erat corporaliter. Vnde bene de eo dicitur: *Surrexit Saulus de terra, apertisq. oculis nihil videbat.* Nihil, *inquit,* terrenū, sed videbat interioribus oculis Christum. Vnde & statim vidit, & statim cognouit, statimq. clamauit: *Domine quid me vis facere?* Quasi diceret, præcipe, & paratus sum obedire. Igitur in verbo præmisso duo notantur: Primo eleuatio mentis in Deum, quod pertinet ad oculum spiritualem: secundo clausio oculorum ad mundum, quantum ad oculum corporalem. Ergo surrexit, vt oculum spiritualem acciperet, quo totus in Christum intenderet: sed cęcus fuit, vt se a mundo auerteret, & mundū vlterius nō amaret. Primū notatur, cum dicitur: *Surrexit de terra* iuxta illud: Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Qui. n. a terra surgit, versus cælū se erigit, & ad lumē, quātum in se est, se disponit. Secūdum ve-

Act.9.b. — *† Hier.lib. epi.Tom.1. ep.32. Exemplum est de Democrito apud Cic. li.5.de Fin. et lib.5.Tusc. Et Plutar. lib. de curiosit. Hic autem factū negat: ille vero nō affirmat omnino. Idem dicitur de Metrodoro ei' discipulo.* — ** S.Aug.li. de spiritu, & anima cap. 2. Hic liber inter opera S. P. Augustini circumfertur To. 3. sed nomen Aucteris hic non ponitur, quia S. Bon. dist. 24.p.1.art. 2.q.1.dubitat an sit Augustini: & a Trithemio Hugoni ascribitur.* — *a Exo.33.d* — *Eph.5.d.*

ro notatur, cum additur: *Apertisq. oculis nihil videbat*. Totus igitur hic sermo circa Christi visionem versatur. Nam & ipse Apostolus confitetur nihil aliud se scire, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Et de Petro Iacobo, & Ioanne dicitur: Qui leuantes oculos neminem viderunt, nisi solum Iesum: Et ipse Iesus dicit: Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Ergo si beati esse volumus, Iesum solum cum Apostolis videamus. Nam & Dominus per Ioannem dicit: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Sed quid est Christũ cognoscere, nisi videre: ergo videre Christum, est esse beatum. Vnde & dicebat Iacob: Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Est ergo hic notandum, quòd Iesum videre debemus: primo pœnis afflictum, vt omnis in nobis destruatur carnalitas: secundo rebus destitutum: vt omnis in nobis destruatur cupiditas: tertio humilem, & abiectum, vt omnis in nobis destruatur pomposiitas.

Mat. 17. b *Luc. 10. d* *Gen. 37. d*

Dico primo quòd ante omnia debemus videre Iesum pœnis afflictum: quia tamquam latro a populo suo captum, velatum, & oculis iudici præsentatum, ad columnam ligatum, flagellis cæsum, sanguine cruẽtatum, a militibus illusum, ab Herode spretum, a Pilato condemnatum, in cruce eleuatum, clauis duris affixum, & lancea perforatum. Attende ergo carnem illam virgineam, in vtero virginali conceptam, vtique carnem tenerrimam, carnem nobilissimam, carnem nullo peccato fœdatam, Deo carnem vnitam. Et hæc videas, quæ fuerit passa, & quibus fuerit partibus perforata, & eius pœna, quàm fuerit diuturna. Et quia ab illis fuerit passa, quibus sua contulerat beneficia, videbis dolorem eius fuisse permaximum: nec vmquã tantũ dolorem fuisse, vel esse potuisse in homine, vt ipse testatur dicẽs: O vos omnes qui trãsitis per viam attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus. Ad hãc passionem habendam præ oculis nos inuitat Bernardus dicens: Habete Christum semper non retro in humeris, sed ante, præ oculis: ne portantes, & non odorantes, & onus premat, & odor non erigat. Nam leuius vestras iniurias feretis, si videritis amaritudinem Dominicæ passionis. Ergo si tanta fuit amaritudo carnis Domini Saluatoris, quis, nisi sit filius gehennæ, audeat lasciuire? Quis vltra præsumat in delicijs carnem peccatricem nutrire? non est iustum, non est rationi consonum, vt sub capite dolente, membrũ sine labore viuat delicate. Non habetur miles ille amicus regi, qui tunc vacat luxurijs, siue carnis delicijs: quando rex suus, armis indutus, bellis expositus, vulneribus plenus, & totus pœnis expositus. Quare Apostolus Paulus cum vulnera vidit Christi, se totum pœnis exposuit, carnem afflixit, & virginitatem puram seruauit, sicut habetur in his, quæ dicuntur ad Corinthios: In omnibus persecutionẽ patimur, sed nõ derelinquimur: semper mortificationẽ Iesu Christi in corpore nostro circũferentes, vt & vita Iesu in corporibus nostris manifestetur, *&c.* Ergo per omnia ambulauit Apostolus, vt Christus ambulauerat, & patiendo, & virginitatem seruando. Sed filij diaboli, omni gratia destituti, seruiunt soli carni, peiores quàm pagani, & magis luxuriæ dediti. Nam inuenio paganos sic detestatos esse carnalem lasciuiam, vt nec filiabus a morte pepercerint. Nam miles quidam Romanus nomine Pontius, postquam comperit filiam suam stuprum cũ seruo commisisse, & sceleratum seruum effecit supplicijs, & filiam interfecit. Sed & alius nomine Virginius, vt narrat eadẽ Romana historia, maius aliud fecit: Nam dum vnus de potentioribus concubitum filiæ suæ potenter expeteret, deductam in publicũ puellam occidit, prius volens esse occisor filiæ pudicæ, quàm vellet pater esse corruptæ, ergo si tantus amor virginitatis esse potuit in paganis, quantus deberet esse in Christianis, quorum rex Virgo fuit?

Thr. 1. d *2. Cor. 4. c* Exemplũ. *Val. Max. lib. 6. ca. 1.* *Val. Max. ibid.*

Secundo debemus videre Iesum temporalibus bonis omnibus nudum, vt omnis in nobis destruatur cupiditas. Quis vmquam cupidus esse audeat, dum Christum videt nasci in stabulo, poni in præsepio, iacere in fœno, omni carere temporali subsidio, & nudum suspendi in ligno? Quis adeo pessimus latro fuit, qui in morte saltẽ, camisia ex humanitate indutus non fuerit? ergo Deus pauperimus fuit: quia parum in ortu, minus in progressu, sed nihil omnino in obitu est inuentus habere, & propterea dicitur pauperibus in Psalmo: Videant pauperes, & lætentur. Quid videant? Christum egentem, Christum mendicantem, Christũ nihil penitus possidentem: videãt, inquit, & lætentur, cum in paupertate sint fratres, & socij non cuiusque vilissimi, sed filij Altissimi, Domini nostri Iesu Christi. Quis veretur vlterius esse pauper, si videat Dei filium mendicare? ergo videant, & lætentur: quia qui nunc cum Christo sunt pauperes, cum eodem erunt cælestis palatij coheredes. Heredes, inquit Apostolus, Dei coheredes autem Christi. Vnde dicitur: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Hæc Paulus in Christo dum attendit omnia cum alijs Apostolis dereliquit. Vnde legitur in Euangelio, quod hodie recitatum est: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Hieronymus: Iesus nõ dixit: Qui reliquistis omnia: hoc enim Crates fecit philosophus, & multi alij diuitias contẽpserunt: Sed, qui sequuti estis me: quod proprie Apostolorum est, atque credentium. Hæc Hieronymus. Faciemus ergo propter Christum quod philosophi illi fecerunt propter naturæ instinctum. Nam Democritus tantis diuitijs plenus fuit, quòd exercitui Xerxis regis, qui erat innumerabilis, epulas facile dare potuit. Dum autem tam diues esset, & philosophiæ operam dare vellet, sciens philosophiã non conuenire cum pecunia, patrimonium suum patriæ donauit, a qua omni tempore exul fuit. Ergo si pro philosophia vana Philosophus pauper fuit, quid pro philosophia vera, Christianum facere, conuenit?

Mat. 5. a *Hier. lib. 3. cap. 19. in Mat. to. 6.* *Val. Max. lib. 8. ca. 7.*

Tertio debemus videre Christum pauperem, & abiectum, vt confundatur nostra pomposiitas, omnis humana dignitas, & superba sublimitas. Nã monstrũ est, & natura abhorret, vt sit humilis Dominus, & superbiat seruus, Dominus in imo sedeat, & seruus in alto, Dominus vadat pedes, & seruus eques. Audi ergo quid de Domino Saluatore dicatur per Isaiam: Vidimus, inquit, eum, & non erat aspectus: & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitates, & quasi absconditus vultus eius, & despectus: vnde nec reputauimus eum: reputauimus enim eũ quasi leprosum, & percussum a Deo, & humiliatũ. Hanc humilitatem attendens Apostolus ex Saulo factus Paulus, idest ex superbo humilis, & modicus. Nã Saulus ex Saulo rege superbissimo erat dictus, ex cuius Tribu fuerat natus, sed Paulus interpretatur modicus. Nõne ex superbo factus est humilis, quãdo dixit: Ego sum minimus omniũ Apostolorũ, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiã Dei? Item nõne ex superbo factus est humilis, quãdo ex persecutore factus est Apostolus? Ergo fratres deponamus superbiã, & Christum humilem cũ Apostolo imitemur. Fugiamus charissimi honores: quia Christus fugit ne rex fieret Iudæorũ, in quo docere nos voluit quid fugere debeamus. Nã & viri pagani dum honorũ pericula conspexerunt, ipsos penitus renuerunt. Vnde Marcus Rutilius secũdo factus censor a Romanis, ad concionẽ populũ conuocauit, & verbis duris, quàm potuit, ipsum populũ arguit, quòd illam tam amplã potestatẽ bis ei contulissent. Fabius Maximus cũ a se quinquies, & a patre suo, auo, & proauo, maioribusq. suis sæpenumero Cõsulatũ gestũ aduerteret, dũ filius eius factus a populo Consul esset, quantum potuit, constanter cum populo egit ne hunc honorem tam sæpe domui suæ darent, dicens, inconueniens esse, vt Romanum Imperium sic in vna familia daretur continuum. Ergo non reputemus magnũ, si ho-

Isa. 53. a Saulus, & Paul' quid. *1. Cor. 15. a* *Val. Max. li. 4. cap. 1.* Exemplum *Val. Max. ibid.*

si honores contemnemus propter Christum, & propter regnum æternum, quando viri sic extranei imperia contempserunt, ob amorē propriæ ciuitatis, &c.

SERMO II. DE EODEM

Vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum coram regibus, & gentibus, & filijs Israel. Duplicem electionem legimus in Scriptura, vnam æternalem, alteram temporalem. Per primam semper ad gratiam præparamur, & gloriam. Per secundam vocamur ad gratiam, sed nō semper ad gloriam. Prima electio est idem quod prædestinatio, per quam in libro vitæ conscribimur, cuius libri scriptura, nulla obliuione interueniente, deletur. Secunda enim electio est idem quod temporalis vocatio, quæ etsi ad tempus fiat ad gratiam, non tamen semper ad gloriam: quia non omnes qui temporaliter sunt vocati, æternaliter sunt electi. Multi enim, vt dicit Dominus, sunt vocati, pauci vero electi. De æterna vero electione dicit Apostolus: Elegit nos ante mundi constitutionem, & dicitur: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. De secunda vero electione intelligitur illud: Nonne ego duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Constat enim Iudam non ab æterno, sed temporaliter fuisse electum, quia non ad gloriam, sed ad tempus tantum. Ad gratiam vero sanctus Apostolus, cuius hodie festa celebramus, ad gloriam ab æterno fuit electus, & a Christo temporaliter est vocatus, vt & gratiam haberet abundanter in via, & gloriam obtineret in patria. Vnde bene de eo dictum est: *Vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum*, & cet. In quo verbo maxime duo notantur. Nam primo ostenditur quòd sanctus Apostolus sit ab æterno prædestinatus. Secundo vero monstratur ad quid fuerit temporaliter ordinatus. Notatur autem eius æterna electio, cum in auctoritate præmittitur: *Vas electionis mihi est iste*. Secundo notatur eius temporalis vocatio, siue ad prædicationem ordinatio, cum infertur: *vt portet nomen meum, et cet.* Dicat ergo Dominus, & Saluator de Apostolo suo: *Vas electionis est mihi iste*. Est ergo notandum quòd sanctus Apostolus fuit vas. Primo altum, per contemptum temporalis substantiæ. Secundo clarum, & lucidum, per donum sapientiæ. Tertio purum, per donum continentiæ. Quarto solidum, per donum patientiæ.

Act. 9. c

Mat. 20. b

Eph. 1. a

Io. 15. c

Io. 6. b

Dico primo quòd sanctus Apostolus fuit vas altū: vas a terra eleuatum, vas cælo proximum per contemptum temporalis substantiæ. Quis sic pauper vt Apostolus fuit, qui propter Christum omnia reliquit, nec de Euangelio, cum posset, viuere noluit, sed labore manuum suarum victum quæsiuit, sicut aperte patet in eius Epistolis? Vnde de eo consequenter potest exponi illud: Vas admirabile opus excelsi. Est enim opus excelsum, immo excellentissimum, & cūctis admirabilissimum, sic perfecte contemnere mundum, spernere victum, non curare vestitum, sed omnia arbitrari vt stercora propter Christum. Et ideo hoc vas apostolicum admirabile dicitur, propter tam virtuosum contemptum, & opus exelsum, idest Dei summi, quia Dei dictum. Nemo enim posset sic se & sua contemnere, nisi illo donante, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. Sed hodie contemnitur paupertas, & auaritia regnat: quia sicut dicitur: A minimo vsque ad maximum, omnes auaritiæ student. Et deinde dicitur: Auaritia super caput omnium. Nec attendunt miseri, quòd illud quod natura sub nostris ponit pedibus, ipsi peruersa natura sibi ponunt super caput. Numquid non natura dedit tibi terram pedibus ad conculcandum, ergo contra naturam est, si terra homini dominetur, quæ ei data est, vt pedibus conculcetur. Sed numquid aurum, & argentum non generatur ex terra? immo secundum Philosophū sunt egestiones terræ, nec mireris si hæc sunt metalla ipsa terra viliora, cum sint ex terra creata, & ad modicum sunt vtilia, nisi quantum ea facit æstimatio humana. quæ olim ea habuit vilissima, & plus æs quàm aurum reputabant: ergo non sua natura, sed æstimatio sola ea facit pretiosa. Numquid non plus valet frumentum, quàm aurum, cum sit totius vitæ sustētamentum. Qui esset in aliquo loco, & esset vtique plenus auro, si pane careret, & frumento, nonne inuadente fame, totum daret aurum pro modico pane? Dic vnde hoc esset, nisi quia tunc natura bono melius anteponeret? Nunc autem vilius frumentum, sed charum est aurum: quia de illo multum, de isto vero parum: quia æstimatio fallit iudicium. Nam quidam miles fuit, qui pulcherrimam vxorem habuit, & ei turpissima famula seruiebat, in quā miles oculos cum iniecisset, & eam ardenter amaret, peruerso iudicio, & amore oculo excæcato, videbatur sibi quòd domina tota turpis, sed famula esset pulcherrima. Cumq. de hoc argueretur ab omnibus, & sibi diceretur, quòd domina esset pulcherrima: hæc autem famula esset turpissima, mirabatur an hoc esset verum: ad quemdam philosophum venit, & totū negotium ei dixit. Cui philosophus: Amor te fallit, nec vt recte iudices, nec æstimes permittit. Si ergo de eis vis rectum iudicium ferre, æquali distantia eas a te remoue, vt dominam non odias, & aliam non diligas, sed ad ambas æquali mente te habeas, & tunc videbis quid te ad iudicandum impediat: quia amor & odium falsant iudiciū. Vnde olim philosophi & Poetæ pingebant amorem cæcum. Sic igitur patet quòd æstimatio falsa aurum frumento præponit, quæ sæpe plus asinum, quàm hominem seruum diligit: & quod est pessimum, plus nummum preciatur quàm Deum.

Eccl. 43. a

Iac. 1. c

Ier. 6. c. & 8. d

Amos. 9. a

Exemplum

Secundo Apostolus fuit vas clarum, & luminosum per donum sapientiæ: fuit enim scientiæ admirabilis, ita vt eius verba in magna veneratione Seneca haberet, & illi approbanda sua scripta committeret, & Senatus non mediocriter sentiret de illo, & ipse Cæsar valde eum verbis extolleret, sicut ipse Seneca docet. Vnde de ipso potest exponi illud: Vas castrorum in excelsis, in firmamento cæli resplendens. Vas castrorum dicitur: quia per eum castra Christianæ militiæ illuminantur. Quis vmquam sic docuit, sic Christum prædicauit, & quis sic mūdum illuminauit, vt Paulus? Sic enim Christum ardenter amauit, quòd totū mundum Christo acquirere totis viribus laborauit. Vnde dicitur quòd in firmamento cæli resplenduit: quia in Dei Ecclesia, quæ firmamentum est veritatis, magnum luminare claruit, & omnes gentes docuit. Sed quis hodie Christum vere prædicat, quis hodie sequitur Pauli scientiam, & non potius vanam philosophiam? Plures hodie incomparabiliter intendunt philosophiæ, & legi Iustinianæ, quàm diuinæ, quia illis acquirunt pecuniam, hac acquirunt animam, animæ præponentes pecuniam, cum tamen dicatur: Quam dabit homo commutationem pro anima sua? Et quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur: animæ vero suæ detrimentum patiatur? Sic philosophi intenderunt toto posse mundanæ sciētiæ. Nam Archimedes philosophus, sic scientiæ totum se dedit, vt propter scientiam, mortem cōtemneret. Cum enim Syracusana ciuitas in Sicilia posita, esset a Marcello Principe Romanorum obsessa, diu se defendit, munita solis consilijs philosophi supradicti, cum ceteris ibidem inclusi. Cumq. finaliter capta esset, Marcellus illius philosophi eximia scientia delectatus, vt ad vitam seruaretur edixit, plus reputans sibi ad gloriam, quòd tantum virum vita donabat, quàm quòd Syracusanos deuicerat. At ipse philosophus nec vitam curans, nec mortem metuēs, mente & oculis in terram defixis, verba scientiæ digito scribebat in terra. Adueniente igitur milite, qui domū gratia prædāndi irruperat, super caput eius gladium vibrans, quis esset

Ex Epistolis Senecæ ad B. Paulum.

Eccli. 43. b

Mat. 16. d

Exemplū. Val. Max. lib. 8. ca. 7. in externis.

esset interrogauit. Ait ille, sic intentus inuestigationi scientiæ erat, quòd nomen suum indicare non potuit, immo ob amorem scientiæ mortem contempsit, nec gladium aduertere voluit ferientis. Et quia factum est, vt dum militi parere nollet, nec nomen illi suum indicaret, vt mortem incurreret. O si tales essemus pro diuina scientia capienda, quàm deuote ad prædicationem iremus, quàm studiose non intellecta quæreremus, quàm constanter, & feruide pro diuinis verbis animas poneremus. Nā pro hac doctrina tam sancta, tam solida, tantis miraculis confirmata, mortuus Paulus fuit, mortui sunt omnes Apostoli, sancti & martyres omnes, immo & ipse Dominus pro hac confirmanda doctrina & voluit capi, & illudi, & flagellari, & quod maius est, tradi morti. Vnde inquit: Ego ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Sed nobis potest dici illud: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit non credere veritati? Nunc enim stultorum infinitus est numerus. En fatui tamquam vas confractum omnem sapientiam non tenebit.

Ioan. 5. e — *Gal. 3. a* — *Eccls. 1. d* — *Eccli. 21. c*

Tertio Apostolus fuit vas purum, & mundum per donum continentiæ. Vnde dicebat, loquens de continentia: Volo autem omnes homines esse sicut meipsum, & sic continere vt contineo meipsum. Et de hoc vase conuenienter potest exponi illud: Aufer, inquit, rubiginem de argento, & fiet vas purissimum. Apostolus enim fuit vas argenteum, etiam ante conuersionem propter donum sapientiæ, sed erat rubiginosum propter persecutionem, quam inferebat Ecclesiæ. Dum ergo Christus ipsi in via apparuit, verbis terruit, & cæcum ad exteriora reddidit, & intus lumine gratiæ illustrauit, peccati rubiginem ab argento remouit, & vas purissimum illum fecit. Potest tamen dici quòd Apostolus fuit vas purum, vas magis purum, & vas purissimum. Nam fuit vas purum in conuersione, fuit purus siue magis purum in conuersatione, fuit vas purissimum in mortis toleratione: Sed quis hodie est vas purum? Quis hodie dicere potest: Mundus sum a peccato? immo qui sunt hodie, qui nō seruiant luxuriæ? Facti sunt omnes sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. Ad modum enim leenæ homines nostris temporibus semper feruent ad coitum, non expauent adulterium, non stuprum, non incæstum, nec peccatum quod est naturæ contrarium. Non tales antiqui philosophi, qui quasi inueniebantur insensibiles, & quasi corpus non habentes ad peccatum carnis: & vt de multis taceam vnum referam vnde nostra confundatur lasciuia. Xenocrates maior discipulus Platonis, qui eius scholas post eum, vt dicitur, rexit, miræ continentiæ homo fuit. quod quedam mulier pulchra sic probauit. Nam cum quibusdam iuuenibus pignus posuit, quòd eum deciperet & ad luxuriam excitaret. Iuit igitur mulier insana, & iuxta eum se posuit, & caput suum in gremium eius posuit. At ille nec eam tetigit, nec eam repulit, nec verbis vllam iniuriam illi dixit, sed quamdiu voluit in sinu eius morari permisit: ipse permansit immobilis in proposito castitatis, nec vllum incentiuum libidinis sensit. At illa cum hoc vidit confusa recessit. Cumq. pueri eam deriderent, quòd nihil facere potuisse & pactum victoriæ flagitarent. Illa respondit: Ego vobiscum pignus posui de homine, hic autem vt experta sum, non est homo, sed statua. Et dicit historiographus quòd non potuit magis commendari de continentia, quàm ab hac commendatus sit femina, Magna ergo Christianis est verecundia, dum inter gentes paganas magis quàm inter eos inuenitur continentia.

1. Cor. 7. b — *Prou. 25. a* — *Prou. 20. b* — *Psal. 31. c* — *Exemplū. Val. Max. lib. 4. cap. 3*

Quarto Apostolus fuit vas solidum per donum patientiæ: Vas enim solidum non cedit facile impellenti: quia dum intus malleo funditur, non intus frangitur, sed malleus repercutitur: hoc etiam apparet in pila, quæ ad murum percussa, non per murum, sed ad manus proijcientis velociter redit: Dicit etiam Hieronymus, quòd sagitta ab arcu immissa in lapidem, vel in ferrum, non ante, sed retro rediens, sæpe percutit sagittantem: sic & Apostolus cum esset vas solidum, & gratia plenum, nec lædi, nec sonum potuit dare percussum: quia non sonat tactum vas plenum, sed vacuū. De soliditate ergo vasis huius potest exponi illud: Vas auri solidū ornatū omni lapide pretioso. Nota quare dicatur vas aureum, vas solidum, vas ornatum. Vas aureum dicitur propter refulgētiam charitatis, quia totus ardebat. Vas solidum propter constantiam firmitatis: quia nulli afflictioni cedebat. Sed vas omni lapide pretioso ornatum, propter resplendentiam honestatis, qua mundo fulgebat. De quolibet horum fieri posset lōgus sermo, sed videamus quàm solidus, quàm constans, & firmus fuerit hic sanctus Apostolus. Sicut enim ipse ait: Deus nos nouissimos ostendit Apostolos, tamquam mori destinatos, & quibusdam interpositis, ait: Vsque in hanc diem esurimus, & sitimus, nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & laboramus manibus nostris. Maledicimur & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus, *et cet.* Item: In omnibus tribulationē patimur, sed non angustiamur, *&c.* Item: In laboribus plurimis, & in carceribus abundātius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter: a Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi: ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, *et cet.* Si gloriari oportet in his, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. Tales deberent esse milites Christi: sic per omnia solidi, vt nec ipsa morte possent ab hostibus deterreri. Et quid mirum, si cum Apostolo debeamus agere fortiter pro Christo, & pro regno obtinendo æterno, quoniam multi inuenti sunt milites terreni, qui vitam suam tradunt pro rege terreno, pro quo morientes, non accipiunt præmium, sed supplicium potius sempiternum. Nam quidam Hermon nomine princeps maximus, in regno Persarum, dum pro domino suo bellum contra Alexandrum committeret, cum se ab alijs derelictum videret, se toti exercitui Alexandri opposuit, & alios quidem hasta, alios gladio obtruncabat. Plura iam acceperat vulnera, & a parte anteriori & a tergo, sed plura intulerat hostibus. Vt ergo non videretur virtute, sed solum felicitate inferior Alexandro, tantam stragem hostium fecit, vt solus agmina quandoque fugaret. Verum cum innumerabiles ictus haud sustinere posset, de equo lapsus super genua se posuit, scuto protegens totum corpus, & gladium manu stringens, hostes prouocabat ad bellum: si quis auderet secum confligere, donec lethalis lancea pectori eius infixa est. Et quamuis esset vndique perforatus, nec tamen fugit, nec captum se reddidit, nec misericordiam petijt, sed tantum se defendit, donec sanguinis effusione defecit. Ergo si tantus potuit esse miles mundanus pro gloria mundi, qualis debet esse miles Christi pro gloria paradisi? Sed facti sumus hodie vasa confracta, vasa terrea, vasa non aurea, non argentea, sed vitrea quæ modico tactu franguntur. Vnde potest de nobis dici illud: Filij Sion inclyti, & amicti auro primo, quo modo reputati sunt in vasa testea opus manuum figuli?

Exemplū. — *Eccl. 50. b* — *1. Cor. 4. b* — *Ibid. c* — *Ibidem. c* — *2. Cor. 4. b* — *2. Cor. 11. b* — *Exemplum De Hermone Pelasgorum principe vide in Adagia in parœmia Hermonis officium. De Hermone Persarū rege nihil potuit inueniri.* — *Thren. 4. a*

DE S. AGATHA VIRG. ET MART.

SERMO.

Psal. 117. b

FOrtitudo mea, & laus mea Dominus: Secundum doctrinam Sancti Bernardi non est detestanda, sed optanda infirmitas, quæ Christi virtute firmatur. Quis inquit, dabit mihi non solum infirmari, sed omnino destitui, & penitus a me ipso deficere, vt me Deus virtutum sua virtute stabiliret? Non ergo dicendus est destitutus, qui est in se infirmus, cum fortitudo sua sit Dominus. Dicat ergo sancta Agatha, & sic esse credat: *Fortitudo mea Dominus*. Quasi dicat de me vtique non confido, sed solum de illo, qui est sanctorum omnium fortitudo. In quo verbo valde sapienter procedit. Nam primo principium fontale totius bonitatis, vt ipsum diligat, ostendit. Secundo acceptum ab eo beneficium, vt amoris desiderium crescat, agnoscit. Tertio vero gratias illi, ne ingrata appareat, reddit. Optime coniunguntur hæc tria munera, datorem diligere, munus acceptum agnoscere, & pro munere gratias compensare. Est igitur primum primi principij, & fontalis veneratio, quando dicit: *Dominus*. Secundum est muneris recognitio, quando addit: *Fortitudo mea*. Tertium vero est gratiarum actio, quando subdit: *Et laus mea*. Tunc enim Deus, *Laus mea*, dicitur, quando a nobis pro bonis acceptis laudatur. Dicat ergo beatissima Agatha: *Fortitudo mea, & laus mea Dominus*. Verum quia hæc Virgo sancta, simul & semel, & semper & Deum fortissimum in auxilium inuocabat, & tormenta fortiter hilariterq. portabat, & semper in omnibus gratias agens Deo referebat, omnia in sermone tractanda sunt simul. Est igitur notandum quòd hæc Virgo sancta accepit a Deo fortitudinem, qua est vsa ad plura. Nam fuit fortis ad quattuor. Primo ad bonum fidei Christo sponso seruandum, Secundo ad omne temporale subsidium contemnendum. Tertio ad omne genus supplicij tolerandum. Quarto ad illud, quod cœperat, finaliter exequēdo ad perseuerandum. Ista enim quattuor faciunt hominem perfectū esse, scilicet stabiliter fidem seruare, omnia propter Deum contemnere, omnia mala pro eo portare, & in his finaliter permanere.

Dicamus ergo quòd beata Agatha fuit fortis, primo ad bonum fidei thori seruandū: erat enim Christi sponsa, Christoq. consecrata, & ideo ei non licebat vt alteri iungeretur. Despondi, inquit Apostolus, vos vni viro, Virginem castam exhibere Christo. Nota igitur quòd homo sponsam vult inuenire incorruptā. Ergo multo fortius, Rex regum Dominus vult suam fidem thori seruari, & sponsam suam alteri non coniungi. Nullus vmquam homo sic zelotipus est, vt Christus. Hæc igitur considerans Virgo sacra, induci non potuit vt nuberet Quintiano: ipse enim Quintianus videns Virginem mira pulchritudine corporis refulgentem, & eam diuitem esse & nobilem, voluit eam sibi sumere vxorem. Vt, quia pulchra, posset in ea sua libido satiari: quia diues, posset per eam ditari: & quia nobilis, posset per eam nobilitari. Fecit igitur eā arctari, & cuidam matronæ tradi vt mutaret animū eius. Audi ergo fortitudinem Virginis, quia per triginta dies fortiter pugnauit ne matrimonio iudicis consentiret, & superari non potuit. Quare matrona iam dicta ad Quintianum veniens, dixit ei: Facilius possunt saxa molliri, & ferrum in plumbi molliciem conuerti, quàm hæc puella conuerti. Audierat enim Saræ filiæ Raguelis Tobiæ matrimonialiter iunctæ dictum, & sic accipiebat, vt sibi esset a Christo personaliter enarratum: Forti animo esto filia, quasi dicat fortiter serua fidē, & sponsi tui ne lædas amorē. Turpe est, vt fides, quæ sæpe seruatur mortali marito, non

2. Cor. 11. a

Tob. 7. a

seruetur Domino Christo. Nam innumeræ fuerunt antiquitus mulieres, quæ prius voluerūt occidi, quàm post mortem primi mariti vellent nubere alteri. Vnde, vt narrant historiæ, & Hieronymus, mos fuit apud Indos, vt quilibet homo haberet plures vxores, & cū vir moreretur, illa quæ magis fuit ab eo dilecta, cum eo in igne cremabatur. Eratq. mirabile, quia viro mortuo, omnes inter se contendebant, & qualibet se magis dilectam fuisse dicebat, vt posset cum viro comburi. Illa igitur, quæ vincebat, optimis suis vestibus se ornabat, & iuxta viri corpus se collocabat, illum osculans, & amplexans, ignes hinc inde ardentes non curans, sed virum osculando, ardebat. Ergo si tanta potuit esse fides ad virum mortalem, quanta debet esse ad Dominum immortalem? O si scirent virgines, cum quanto dolore florem virginitatis amittunt, cum quanta mutatione corporis fœtum concipiunt, & nutriunt, cum quanto dolore pariunt, & sæpe pereunt, cum quantis pœnis filios nutriunt, cum quanto dolore eos morientes aspiciunt, quanta est pœna, zelotipos viros habere, malos maritos sustinere, bonos perdere, non desiderarent facile nubere, sed libentius Christi, & Virginis gloriosæ amore eligerent Virgines permanere.

Exemplum Hier. lib. 1. aduers. Iouinian. longe post med. & non procul a fine. to. 2.

Secūdo Beata Agatha fuit virgo fortissima ad omne temporale subsidium cōtemnendum. Solum enim Christum amabat, de ipso solo in omni pressura sperabat. Itaque nec in suis vulneribus medicinam corporalem requirebat, sed solum Dei auxilium inuocabat. Vnde cum in aculeo suspensa, & in mammilla grauiter torta, & a corpore separata, totoq. corpore vulnerata, & in carcere esset clausa, Apostolus Petrus in forma medici venit ad eam, hortans, vt eius medicinā reciperet, vtq. sic sanari posset. Ancilla Domini eum medicum putans esse, & de solo Domino sperans, ait ad eum: Corporalem medicinam numquam corpori meo exhibui, sed habeo Saluatorem Dominum Iesum, qui solo sermone restaurat vniuersa. Lege totam historiam. Poterat ergo vere dicere de solo Christo confidens, & omnia temporalia respuens illud Dauid: Dominus petra mea, & robur meum, & Saluator meus, Deus meus, & fortis meus, sperabo in eum. Aspice sapientiam virginis, quæ domum suam non fundauerat supra rem vanam, non supra arenam, non supra vanescentem materiam, sed supra solidissimam petram, idest super Christum se totam posuerat, & ideo vinci non poterat. Sciebat enim esse scriptum: Respicite filij nationes hominum, & scitote, quia nullus sperauit in Deo, & est confusus, Sed quis vmquam euasit confidens in diuitijs? Nam & in vitis Patrum habetur, quòd quidam fuit frater pauper, qui de solo Deo confidens, diuitias respuens. propter quod omnia, quæ lucrari poterat, pauperibus dabat: cuius sanctitati diabolus inuidēs sibi suggessit, vt de his, quæ acquireret, partem aliquam reseruaret, vt si quandoque infirmitates incurreret, vnde sustentaretur, haberet. Cumq. illi tentationi assensum præberet, & iam multam pecuniam congregasset, Deo volente grauiter infirmatus est. Cumq. medicos aduocasset, & pro cura omnem illam pecuniam expendisset, curari tamen non potuit, vehementer tamen afflictus, ad Deum se contulit, & pro salute sua, illius auxilium implorauit. Cui Angelus apparens, ait: Vbi est pecunia tua, in qua sperasti, dic illi vt te adiuuet. Cumq. ille ingemisceret, & misericordiam peteret, ab angelo curatus est. Propterea dicere poterat beata Agatha, & nos omnes cum ea illud: Non est Sanctus, vt est Dominus, neque est alius extra te, & non est fortis, sicut Deus noster. Ergo restat vt in ipso solo, non in mundo sperare debeamus.

2. Reg. 22. a

Eccli. 2. b

Exemplum

1. Reg. 2. a

Tertio beata Agatha fuit fortis ad omne genus martyrij tolerandum. Vnde dicitur quòd lætanter ibat ad carcerem, & quasi ad epulas inuitata: Agonem suum Domino precibus commendabat: Tyranno etiam om

nes

nes pœnas comminanti dicebat. Sicut qui audit bonũ nuncium gaudet, sic ego in his pœnis corporalibus posita: quia frumentum non ponitur in horrea, nisi theca eius fuerit fortiter conculcata in paleis: ita anima mea non potest in paradisum cum palma intrare martyrij, nisi corpus meum permiseris a carnificibus fortiter attrectari. Lege in Legenda tormentorum eius generalia, & populo prædica. Nam & ipsa vere poterat dicere illud Eleazari: Fortiter, inquit, vitam excedendo senectute quidem dignus apparebo. Adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompte ac fortiter pro sanctissimis legibus honesta morte profungar. & addit: orans ad Dominum: Domine qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo labores, siue dolores, secundum animã vero propter amorem tuum libenter hæc patior. Sed quis hodie talis, qui non effugiat pœnas & mortem, si possit? Si qui aliquando tamen pati cogantur, de hoc solo conqueruntur: quia innocentes, & absque culpa patiuntur, cum potius gaudere deberent. Nam innocentes mortui sunt omnes, qui pro Christo sunt occisi, immo ipse Christus fuit innocentissimus mortuus. Ergo esset gaudendum non dolendum, si quis culpabilis non patiatur. Quæ enim gratia, inquit Apostolus Petrus, si peccantes, & colaphizati suffertis? Quæ gratia latronibus, si decolentur, vel exoculentur, si membris truncentur, si suspendantur? Vnde Socrates ille philosophus, qui tanta sapientia claruit, sicut Valerius Maximus scribit, vt nihil vltra petẽdum esse a dijs arbitraretur, quàm vt bona tribuerent. Hinc Socrates multis ad hanc rem probandã vsus est argumentis, vt narrat Valerius Maximus, qui in fine capitis illud de scelerata sententia ab Atheniẽsibus in eũ lata sapiẽter dictũ cõcludit. Socrates enim cũ forti animo, & constãti vultu potionẽ veneni e manu carnificis accepisset, admoto iã labris poculo, vxori Xantippæ inter fletũ, & lamentationem vociferanti innocentem perimi: Quid ergo, inquit, nocenti mihi mori satius esse duxisti? Hæc Socrates, vt narrat Valerius dicens: O immensam illam sapientiã, quæ ne ipso quidem vitæ excessu obliuisci sui potuit! Forti igitur animo vultuq. hilari de manu carnificis veneni potionem accepit, & eam appositam bibit.

2. Mac. 6. g — *1. Pet. 2. d* — Exemplũ. — *Val. Max. lib. 7 cap. 2*

Quarto beata Agatha fortis fuit ad perseuerãdum: nullus enim ei scutum patientiæ arripere potuit, sed illud finaliter retinuit. Quid prodest cani, si post leporẽ aliquantulum currat, eũ autẽ non capiat, sed ante capturam deficiat, nisi quia frustra laborauit? Beata igitur Agatha sicut viriliter incœpit, sic mediauit, & ante victoriam, clypeum fortitudinis non abiecit. Potuit ergo occidi, sed non potuit vinci, nec a certamine sibi proposito deterreri. Vnde mortem non solum patienter tulit, sed eam ardenter desiderauit, & feruenter eam precibus postulauit. Vnde Sancta in carcere post tot, & tam diuersa tormenta, expandens manus suas ad Dominum ait: Domine qui me fecisti, & custodisti ab infantia mea, & fecisti me viriliter agere, qui tulisti a me amorem mundi, qui corpus meũ a pollutione separasti, qui me fecisti vincere tormenta carnificum, ferrum, ignem, & vincula, qui mihi inter tormenta virtutem patientiæ contulisti, te rogo vt accipias spiritum meum modo. Tẽpus enim Domine est, vt iubeas me sæculum hoc relinquere, & ad tuam misericordiam peruenire: & his dictis animam cælo reddidit. Vide ergo quo modo perseuerauerit, quo modo mori petierit, & quo modo peruenire ad gloriã concupiuerit. Accipiebat enim illud sibi dictũ: Forti animo esto, in proximo est, vt a Deo cureris. Sed quidam fortiter incipiunt, & ante finem deficiunt, similes Leopardo, qui dum bestiam statim non capit, bestiam, ad quã currit, mox insequi desinit, & sui cursus fructum non accipit. Nullam vmquam ciuitatem Alexander obsedit, a cuius obsidione cessauerit nisi eã prius cœperit sciens omnem laudem ex fine esse. Et

Tob. 2. e — Exemplũ.

A ideo plorauit Dauid fortissimos Israel, qui ante victoriam, coram inimicis corruerant. Dicebatq. quo modo ceciderunt fortes? Montes, inquit, gelboe, nec ros, nec pluuia veniat supra vos: quia ibi abiectus est clypeus fortium. Montes, super quos nec ros misericordiæ, nec pluuia gratiæ descendit, sunt diuersæ species superbiæ, per quas fortissimi quique deijciuntur in mortem. Sicut enim humilitas hominem eleuat, & custodit, sic superbia deijcit, & frangit. Et ideo beata Agatha cũ esset nobilis, & ingenua, in omnibus incedebat quasi ancilla. Vnde ait ad eam Quintianus: Si ingenua es & nobilis, quare seruilem personam te B ostendis? Cui illa: Quia ancilla Christi sum, ideo seruilem personam me habere, ostendo. Rogemus ergo Dominum, *et cet.*

2. Reg. 1. b. c

IN CATHEDRA S. PETRI APOSTOLI.

SERMO I.

B*Eatus es Simon Bar iona: quia caro, & sanguis non reuelauit tibi: sed Pater meus qui est in cælis.* Dupli- C cem beatitudinem esse, a Scripturis accepimus. Vnam viæ, alteram patriæ. Nam beatitudo viæ consistit in plenitudine gratiarũ: sed beatitudo patriæ est esse gloriosum, secundum tres dotes animarum, quæ sunt visio, quantum ad potentiam rationalem: tentio, quãtum ad irascibilem: & dilectio, quantum ad concupiscibilem. Verbum ergo, quod Dominus dixit Petro, posset exponi de vtraque beatitudine, sed proprie accipitur de beatitudine viæ, cum adhuc esset in statu militiæ. Dicat ergo Dominus: *Beatus es Simon*, in D quo verbo generaliter sic accepto, maxime notat duo. Nam primo ostendit eius excellentiam virtuosam, qua clarus, & beatus apparuit. Secundo huius excellentiæ rationem assignat, & causam: eo quòd diuinam naturam in Christo confessus fuerit. Nam quia Christum Deum esse cognouit, & hoc confessus fuit, dicẽs: *Tu es Christus filius Dei viui*: Ideo audire versa vice meruit, *Beatus es Simon Bar iona*. Primo ergo notatur eius excellens felicitas, cum dicitur: *Beatus es Simon Bar iona*. Secundo notatur felicitatis tantæ causalitas, cum additur: *Quia caro, & sanguis non reuelauit tibi*. Est igitur circa totale hoc verbum de Si- E mone notandum, quòd nobis ostenditur venerabilis propter plura quæ gessit. Nam Primo legimus hunc venerabilem Simonem propter Christum omnia relinquentem, ipsiq. per omnia obsequentem. Secundo legimus Simonem naturam diuinam in Domino confitentem. Tertio legimus Simonem Christũ præ ceteris diligentem. Quarto legimus Simonem præ ceteris maiora miracula facientem.

Mat. 16. c

Dico primo quòd legimus Simonem ad primam vocem Domini omnia relinquentem, eius mox imperio obsequentem: Simon enim interpretatur obediẽs. Et ideo non mirum si statim obediens, omniaq. contẽ- F nens Dominum vocantẽ audiuerit. Vnde dicitur: Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ vidit Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mari, & vocauit eos, dicens: Venite post me, faciã vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum. Mira obedientia quæ nihil dixit, inducias nullas petijt, impossibilitatem non allegauit: sed mox omnibus relictis post Dominum iuit. Vnde admiratur Gregorius, dicens: Audistis fratres charissimi, quòd ad vnius iussionis vocem Petrus, & Andreas relictis omnibus secuti sunt Redemptorẽ: Nulla vero hũc adhuc miracula facere viderãt, nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierant, & tamẽ ad vnicum Domini præceptum, hoc quod possidere videbantur, obliti sunt. Et addit: Quanta nos eius mira-

Mat. 4. c — *Mat. 4. c* — *Greg. hom. 5. in Euãg. in pri. to. 2.*

miracula vidimus, quot flagellis affligimur, quantis minarum asperitatibus deterremur, & tamen vocantem contemnimus. In cælo, inquit, iam sedet qui de conuersione nos admonet. Iam iugo fidei, colla gentiũ subdidit, iam mundi gloriam strauit, iam ruinis crebrescentibus districti iudicij propinquum denunciat diem, & tamen superba mens nostra non vult hoc spõte deserere, quod quotidie perdit inuite. Quid, inquit, igitur in eius iudicio dicturi sumus, qui ab amore mundi, nec præceptis flectimur, nec verberibus deterremur? Sed quæreret forte aliquis, quid Petrus dimisit, qui pæne nihil habuit? Huic quæstioni respondet Gregorius, dicẽs: In hac re fratres potius debemus considerare affectum, quàm censum. Multum enim dereliquit qui quantumlibet parum quod habuit totũ deseruit: multum dimisit qui desiderium habendi dereliquit. Nam a sequentibus Christum tanta dimissa sunt, quanta a non sequentibus concupisci potuerunt, bene igitur Petrus dicit: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Bernardus: Bene, inquit, Petre, quia sequi Christum non poteras sic oneratus: velocius enim currit nuncius ab omnibus expeditus, quàm mercibus oneratus. Fortius alijs currit in aqua nauis exonerata, quàm mercibus plena. Propter quod leo dum fugere venatores cogitat, ventrem grauatum cibis exonerat. Quis vmquam bene fugit si oneratus fugit? Nonne stultus esset qui plumbo se oneraret, quando eum fugere oporteret? Ergo cum Apostolis contemnenda sunt omnia, quæ habita grauant, & amissa excruciant, sicut dicit Bernardus.

Mat. 19. a — *Greg. hom. 5. in Euãg. to. 3.* — *Mat. 19. c* — *Ber. in declamat. in prin. to. 2.* — Exemplũ.

Secundo legimus Simonem Dei filium Christum confitentem. Nam cum quæreret Dominus, quem dicunt homines esse filium hominis? Et alij dicerent: Ioannem Baptistam: alij Ieremiam. Ipse ait ad Apostolos: Vos autem quem me esse dicitis? Et respõdens Simon Petrus, dixit: Tu es Christus filius Dei viui. Hæc autem confessio, sic placuit Domino, vt diceret Simoni Petro: Et ego dico tibi Petre: quia tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eã: & tibi dabo claues regni cælorum: & quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Est tamen notabile, quòd Petrus Christum confessus est ore: quando eum gentibus prædicauit, & confessus est opere, quando pro eo crucifigi voluit. Sed quid, si qui hodie Christum confiteãtur ore, vel etiam corde, qui eum tamen non confiteãtur opere? Tales, vt dicit Apostolus, dicunt se nosse Deum: factis autẽ negant, & similes sunt Iudæis: qui Christum Dominum cognoscebant, sed factis eum negabant. Grauius enim peccant tales Christiani, quàm peccent pagani, vel saraceni. Nam exempli gratia tale ponamus exemplum. Sint homines duo qui obligati sunt vno domino, sed vnus obligationẽ hanc nesciat, alter vero plene agnoscat, & vterque istorum seruitium domino non impẽdat. At domino requirenti, cur sibi non seruiat: primus dicat: Domine nescio quòd sis dominus meus. Nam si scirem, deuote tibi seruirem, nec alteri domino tuum honorem impenderem. Sed alter dicat: Scio: bene sentio te dominum meum esse, sed nolo tibi seruire. Numquid non valde grauius offenderet dominum hic secundus, quàm primus, cum ille dominum non contemnat: hic autem contemnat, & totus ingratus existat? Exemplum de beato Machario, qui cum inuenisset in deserto caput hominis, ab eo quæsiuit quis fuerit. Cui caput: Sacerdos idolorum fui. Cui sanctus Macharius: Est ne aliquis sub te: Respondit caput: Sunt quidem inferiores nobis Iudæi: qui Dominum cognouerunt, & legem ab eo acceperunt. Et adhuc inferiores ceteris mali Christiani sunt, qui redemptionis beneficium agnouerunt, & ex hoc ingrati fuerunt. Ergo fratres nolite Dominum solum confiteri ore, sed ore confiteri & opere: quia fides sine operibus mortua est: Quid valeret si homo Imperatorem cognosceret, sed ei seruire contemneret, numquid non contemptum aggrauaret? Sicut enim ignorantia aliquo modo peccatum excusat, sic scientia aggrauat. Exẽplum in Apostolo Paulo, qui dicit se ideo misericordiam consecutum, quia ignorans fecit.

Mat. 16. b — *Tit. 1. d* — Exemplũ. — Exemplum — *Iac. 2. d* — *1. Tim. 1. c*

Tertio legimus Simonem Christum præ ceteris diligentem. Vnde Dominus dicit ei: Simon Ioannis diligis me plus his? Et ait: Tu scis Domine: quia amo te, ter sic quæsiuit, & Petrus semper ita respondit. Mira in his verbis semper commendatio dilectionis Petri. Quia sicut dicit Augustinus, de hoc quærebat Dominus, quod sciebat. Mira etiam humilitas ipsius Apostoli, qui de se parua, de alijs sentiebat magna. Nam cũ diceret Dominus: Diligis me plus his? Numquid ei respondit quòd plus alijs eum diligeret, sed solũ quòd eum amaret. Tu, inquit, Domine, qui omnia nosti, scis quia amo te. Petrus enim tanto amore in Christũ ardebat, & quasi de amore ebrius fuit. Nam ipse solus sæpe pro omnibus respondebat, nec expectabat quòd alius loqueretur. Ipse solus cum Dominus diceret: Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & condemnabunt eum fiat tibi morte. Et dixit ei: Absit a te Domine, non istud, vt scilicet moriaris: & quia in furore modum excedebat ideo a Domino redargutus est. Item propter ipsum solum, dicit Augustinus quòd Dominus hora cœnæ indicare noluit proditorem: quia, vt ipse ait, statim Petrus surrexisset, & eum coram omnibus trucidasset. Vnde valde diligenter procurauit scire, quis esset. Item ipse solus in hora passionis gladio euaginato Dominum defendit. Item ipse solus dum audiuit a Ioanne, Dominus est: posuit se in mare: omnes alij nauigio venerunt. Et puto quòd quia nimium audax, eum cadere permisit Deus, vt disceret non de se, sed de Deo solo sperare. Sed quis hodie est qui Christum sic amet? Proh dolor, inuenio vxores plus amasse maritos quàm Christum ament animæ sponsæ Christi. Narrat enim Romana historia quòd quidam nomine Caius Plautius mortem dum audiuit vxoris, doloris impotens, pectus suum gladio transfixit. Cumq. amici eius eum caperent, ne iterũ se feriret, ille scissis deinde fascijs, ac vulnere diuulso, constanti dextera, spiritũ, luctus acerbitate permixtũ, ex ipsis præcordijs, & visceribus hausit. Iulia item filia Cæsaris, vxor Pompeij, cum quadam vice vestem mariti sanguine cruentatam ex campo domum relatã vidisset, timens ne sibi malum aliquod accidisset, cum grauida esset statim perforata aculeo doloris, se incuruauit, & peperit, & cum partu animam expirauit. Vbi ergo hodie tantus amor in Christum? Tota die postulant panem filij Dei, & non est qui manum porrigat. Cadunt animæ sponsæ Christi: nec est qui manum releuantem impendant, nec plus curatur si pereat anima, quàm si pereat bos aut asinus. Omnes, inquit Apostolus, quæ sua sunt quærunt, nõ quæ Iesu Christi.

Io. vlt. c — *Aug. tract. 123. in Io. c. vlt. circa med. to. 9.* — *Mat. 20. c* — *1. Reg. 20. a* — *Io. vlt. b* — Exemplũ. — *Val. Max. lib. 4. c. 6.* — *Val. Max. ibidem.* — *Phil. 2. c*

Quarto legimus Simonem maiora ceteris miracula facientẽ. Nullus vmquã fuisse inuenitur sanctus ita ad miracula faciẽda potẽs, vt Petrus: quia ipse, sicut prædixerat Dominus, maiora miracula fecit quàm Christus. Nam de Simone legitur quòd in plateis eijciebat infirmos, & ponebant eos in lectulis, & grabatis, vt veniẽte Petro, saltem vmbra illius obumbraret quemquam eorum, & liberarentur ab infirmitate.

Ioan. 14. b — *Act. 5. c* — Exemplũ.

Exemplum de filio Principis Antiocheni, quem Petrus suscitauit, cum per annos duodecim mortuus iacuisset. Lege historiã & hic narra. Collige etiam ex alijs multis locis, & varijs Legendis multa eius miracula, quæ volueris, & prædica. Rogemus, *et cet.*

SER-

SER. II. DE EODEM APOST.

Gen.41. e

E*Cce constitui te super vniuersam terram Aegypti:* Sicut patet ex historia hodierna, quae scripta est in Legendis propter resuscitationem filij Principis. Apostolus Petrus apud Antiochiam ad cathedram sublimatus fuit, & principatum, quem a Christo acceperat, hodie per ascensum cathedrae, publicauit. Non enim hoc absque diuina dispensatione gestum est, vt honorem Principis & doctoris Petrus acciperet, & vt principatũ, quem a Christo acceperat hoc signo clarefaceret: Nam duplex inuenitur in mundo potestas. Vna tẽporalis, altera spiritualis: cũ autem omnis multiplicitas ad vnitatem aliquam reducatur, quia ab vnitate nascitur, necesse est, vt vna ista potestatum ad alteram reducatur, sed non spiritualis ad temporalem, cum illa sit nobilior, ergo tẽporalis ad spiritualem. Ergo dum Petrus cathedram honoris accepit se principem omnium esse ostendit. Item nulli dubium debet esse, quin ratione culpae de omnibus possit iudicare, & si exigat meritum culpae commissae, potest quosque a suis dignitatibus repellere, & per consequens alios quos dignos viderit, erogare. Vnde in figura huius dictum est Moysi: Ecce constitui te Deum Pharaonis, non quòd faceret eum Deum per naturam, sed per potentiam, & praedominantiam. Item hoc ipsum expressius dictum est: Ecce constitui te hodie super gentes & regna, vt euellas & destruas, aedifices, & plantes in nomine Domini. Ecce quo modo spiritualis potestas habet a Deo, vt regna euellat, & destruat, aedificet iterum, atque plantet, bene igitur a Christo dicitur Petro: *Ecce constitui te super vniuersam terram*, &c. In quo verbo describit Dominus Petri principatũ, quantum ad duo. Primo quantum ad altitudinem qua sublimari promeruit. Secundo vero quo ad latitudinem, qua se eius imperium dilatauit. Ista enim duo, quantum ad statum vitae praesentis, vbi aeternitas esse non potest, perficiunt principatum, scilicet vt sit altus gloria dignitatis, & sit latus latitudine potestatis. Primo igitur ostendit Pontificium eius esse altum, & prae ceteris esse eleuatum, cum dicit: *Ecce constitui te*, & cetera. Secundo vero ostendit Pontificium esse latum & vbique diffusum, cum addit: *Vniuersam terram*. Et tamen hic notandum quòd quadruplex est terra, super quam Apostolus fuit constitutus, scilicet terra inferior, super quam calcamus: interior, quam portamus: exterior, quam venerantes amamus: superior, quam desideramus. Prima est terra elementaris substantiae. Secunda est terra conscientiae. Tertia est terra Ecclesiae. Quarta est terra caelestis patriae.

Ier. 1. b

Dico quòd prima terra, cui Apostolus praefuit, est terra inferior, quam pedibus conculcamus, & quam Deus dedit ad vsum, vt nobis eius fructus essent in cibum: huic praefuit Apostolus, quia dum eam propter Christum contẽpsit, super totam sublimari promeruit. Nam & reges seruos suos toti regno praeficiunt, & eis vniuersa subijciunt: Ergo quanto fortius rex summus ipsi mundo, quem fecit, suos seruos praefecit, quos sibi fideles inuenit. Psalmus: Constitues eos Principes super omnem terram. Mirum valde quia dum putassent Apostoli se propter Christũ omnia reliquisse, inuenerunt se principatum super omnia accepisse. Psalmus: Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraam. Vnde Apostoli fuerunt tamquam nihil habentes, & omnia possidentes. Nobilis margarita paupertas, quae dum omnia cõtemnit, dominium super omnia accipit. Sicut econtra auarus dum omnia appetit, omnium seruum se facit, quare auari non possunt esse beati: quia numquam possunt esse contenti. Ille enim solus potest dici beatus, qui modica habens est illis contentus. Vnde narrat Valerius Maximus quòd Gyges Rex Lydiae diuitijs, & armis inflatus ad deum Apollinem venit, quaerens ab eo, si aliquis mortalium se beatior esset. Cui ille ait: Aglaus te felicior est. Hic autem Aglaus erat vir pauperrimus, atque aetate productus, qui terminos cuiusdam sui agelli numquam excesserat, sed paucis eius fructibus fuerat semper contentus. Et addidit dicens regi in suis diuitijs glorianti, magis esse laudandum pauperculum tugurium cum securitate, quàm diues palatium cum timore, & paucas terrae glebas sine omni pauore possessas, quàm pinguissima regni sui arua metu semper plena, & habere vnum par boum facile ad custodiendum, quàm exercitum magnum, & apparatum aruorum impensis multiplicibus onerosum, & habere horreolum victum modicum continens & necessarium, nulli hosti appetendũ, quàm multos thesauros cupiditatibus, & insidijs multorum expositos.

Psal. 44. d *Psal. 46. b* *2. Cor. 6. b* *Exemplum* *Val. Max. lib. 1. c. 1. in externis Exemplo vltimo.*

Secunda terra, est terra interior, quam nobiscum portamus, quae est terra conscientiae, quam terram admodũ oportet excolere ne spinas, & tribulos generet peccatorum. Terra enim non culta, non aratro trita, non aquis aspersa, non calore caelesti excocta, fit penitus infoecunda, nisi forte generet spinas, & silices. Hic conscientia si dimittatur inculta, discretionis aratro non saepe contrita, aquis lacrymarum non saepius balneata, caelesti incendio non excocta, generat non bona, sed mala. Vnde de hac terra subditur: Terra saepe venientem super se bibens imbrem, & proferens herbam optimam accipit benedictionem a Domino. Proferens autem spinas, & tribulos est maledictioni proxima. Expositio est plana per ea quae dixi supra. Super hanc terram fuit constitutus Apostolus, dum suae conscientiae praefuit, quam & sapientissime coluit, lacrymis deuotionis aspersit, & ardore Dominicae charitatis excoxit. Et de hoc potest exponi illud: Constituit eum dominum domus suae. Domus sua fuit conscientia, cui dominabatur, & quam regebat multa sapientia. Vnde dicitur in Clemente quòd Petrus tanti ardoris, & deuotionis erat, quòd semper pannum portabat in manica propter lacrymas defluentes: non enim volebat sine lacrymis & ardore per horam conscientiam permanere.

Heb. 6. b *Ps. 104. b* *Clemẽs Põt. Rom. in Epitome de rebus gestis B. Petri.*

Tertia est terra exterior, quam veneramur, & colimus, quae est terra Ecclesiae, cui praefuit ipse Apostolus: Constituit eum super excelsam terram, vt comederet fructus agrorum: Excelsa terra est ipsa Ecclesia, quae omnibus terris alijs iam dictis est praelata. Cui Petrus praefuit, & fructus agrorum comedit, quando sibi per fidem infideles incorporauit, vel quando primitias, & decimas agrorum accepit, ex quibus Ecclesia vitam ducit. Dicitur autem de Petro: Constituit eum, quia ipse quodam modo singulariter prae ceteris audire meruit: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni caelorum. Ipse enim solum audiuit: Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur caput. Ipse etiam solus audiuit: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipse etiam solus audiuit: Simon Ioannis diligis me plus his? Pasce oues meas. Vnde potest de eo accipi illud: Quis putas est fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam? Optime in Petro & in quolibet praelato coniunguntur haec duo, prudentia & fidelitas: quia prudentia sine fidelitate transit in malitiam, sed fidelitas sine prudentia declinat in stultitiam. Deus autem nec acceptat seruum maleuolum, nec etiam stultum. Debet ergo seruus Dei esse prudens in opere, & fidelis in intentione, vel prudens in cauendo malum, & fidelis in operando bonum, vel prudens in discernendo, sed fidelis in exequendo: & quia talis fuit Petrus, constituit eum Dominus super omnem terram Ecclesiae. Romani enim dum aliquẽ sibi praeficerent, siue in Consulem, siue in Imperatorem, ista duo maxime in eo requirebant, scilicet quòd esset vir prudens ne falli posset, & fidelis ne suos falleret

Deut. 32. b *Mat. 16. c* *Ioan. 1. f* *Luc. 22. d* *Ioan. 21. d* *Mat. 24. d* *Exemplum*

leret. Numquam enim bonus rector esse aliquis poterit, qui altero istorum carebit. Duo enim ista omni homini sunt necessaria ad regendum seipsum, & ad regendum proximum, vt per prudentiam non fallatur, & per fidelitatem nullo amore, vel odio, nulloq. munere corrumpatur, amore pecuniæ non frangatur. Exempla, quæ oculis patent, multa sunt & noua & vetera, & ideo apponere hic non curaui.

Quarta terra est terra superior, quam desideramus, & terra hæc cælestis patriæ, de qua dicit propheta: Credo videre bona Domini in terra viuentium. Vere viuentium terra dicitur illa vita beata, vbi nemo vmquam infirmatur, nullo vmquam dolore tangitur, numquam ibi moritur, quia continua sanitas ibi habetur. Item nemo ibi aliquo eget: quia summum bonum omnes possident, vltra quod nihil appetere homo potest. Item nullus ibi timore afficitur, nemo perturbatione concutitur, nullus ibi hostilis formidatur incursus: quia ibi est summa pax, summa securitas, summa tranquillitas. Item ibi seruitus non timetur, quia omnium summa libertas, liberaq. voluntas. Item nemo ibi vmquam conturbatur accidia, nec commouetur tristitia: quia ibi est summa lætitia, numquã discontinuata, quia numquam deest gaudendi materia, dum continue cernitur pulchritudo summa, & degustatur dulcedo diuina. Et propter hoc dicitur: Beata terra, cuius rex nobilis est. Super hanc terram nobilem constitutus est Petrus. Vnde & sibi dicere potuit illud: Euge serue bone & fidelis: quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Pauca dicit ista temporalia æternis comparata, quæ sunt adeo multa, vt nulla possint exprimi lingua. Nonne Petrus super hanc terram constitutus fuit, quando a Christo audiuit: Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Quis vmquam tyrannorũ, vel regum tantã potestatẽ accepit? Magna fuit potentia Alexãdri, magna & illius nobilis Assueri, maxima Romani imperij. Sed huiusmodi potẽtia fuit tãtum super terram. Potestas autẽ Petri se extendit supra cælum. O potestas altissima, potestas latissima, potestas veneranda, & honoranda, portarum infernalium confractiua, & bonorum supercælestium collatiua. Quænã vmquã posset exprimere lingua, qualis, & quanta sit illa cælestis terra, quæ peregrinantibus ad tẽpus est data? est enim tam lata, & tã longa, vt dicatur: Altitudinẽ, & latitudinẽ eius quis dimensus est? Quanta est terra illa, quæ repatriantibus in perpetuũ est concessa? Itẽ si hæc terra peccatoribus data, & ad tẽporalẽ vsum concessa, tot producit bona, quot sunt illa bona, quæ sunt in cælesti terra amantissimis filijs Dei concessa? Item si in hac terra sic est hominibus dulcis vita, licet tot doloribus, tot calamitatibus plena, qualis est illa terra, quàm dulcis habitatio in ea, vbi nulla mors est timenda, nulla penitus pœna suspicanda, sed lætitia ibi est sempiterna? Item si sic delectat hic viuere cum amicis temporalibus, vbi vix amicitia est nisi falsa, quàm delectabilis erit vita vbi erit sanctorum militia, vera amicitia, nullo vmquam tẽpore finienda? Item si sic delectant diuitiæ perituræ, quid faciunt summæ illæ diuitiæ in æternum mãsuræ? Item si nos sic delectat corporis sanitas, quam destruit sæpe infirmitas, qualis illa sanitas erit, vbi in perpetuũ infirmitas nulla erit? Item si sic delectat pulchritudo hæc corporalis, quæ febre turpatur, quid erit delectationis, esse ibi pulchriores sole, vbi pulchritudo in perpetuũ non perdetur? Item si sic delectat nunc esse filium militis, comitis vel baronis, quid delectationis erit, esse filium summi regis, vbi nec filiatio perdi poterit? Ergo veneranda est hæc Petri potestas, quæ si ligat in terra mortalium, ligat & in terra viuentium. Et si soluit in terra peccantium, & soluit & in terra felicium. Ad quam precibus, & meritis beati Petri perducat nos filius Dei viui. Amen.

Psal. 26. d · *Eccli. 10. d* · *Mat. 25. b* · *Mat. 16. c* · *Eccli. 1. a*

DE S. MATTHIA APOSTOLO

SERMO I.

Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Septem sunt quæ excludunt hominem, vel excludere deberent a diuina electione, sicut ex verbis elicitur sacræ Scripturæ. Primũ est consanguinitas, siue carnalitas. Secundum est carnis nobilitas. Tertiũ est mentis debilitas, siue fragilitas. Quartum est pusillanimitas. Quintum est superba potestas. Sextum est mendositas, siue falsitas. Septimum est cupiditas. Et illa septem sunt diligenter notata a Domino, loquente ad Moysem: Prouide, inquit, tibi de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam. *De omni*: per quod excluditur consanguinitas: *plebe*, per quod excluditur nobilitas: *viros*, per quod excluditur fragilitas: *potentes*, per quod excluditur pusillanimitas: *timentes Deum*, per quod excluditur superba potestas: *in quibus sit veritas*, per quod excluditur falsitas: *& qui oderint auaritiam*, per quod remouetur cupiditas. Quod autem illa septem in sancto Matthia fuerint, recte eum ad apostolicum cœtum Deus elegit. Mira enim, si quis attendat electionem Matthiæ, commendatio est, quòd ex omni cœtu sanctorum, super hoc orantiũ Deũ in Apostolum sit electus, locũ Iudæ proditoris sortitus. Vnde hic potest narrari Iudæ historia, quæ scribitur in huius sancti Legenda. Quia ergo hic sanctus Apostolus ex tanta multitudine est electus, tamquam, Deo inspirante, sanctissimus, bene de eo dicitur: *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.* Non dicitur millibus, quòd mille essent, sed millenarius numerus: quia perfectus, perfectionis apostolici cœtus est signatiuus. In auctoritate ergo præmissa, a quattuor hic Apostolus commẽdatur. Primo ex parte Dei, ab excellentia amoris eximij. Secundo a munditia, siue pudicitia animi. Tertio a prærogatiua martyrij. Quarto a dignitate officij. Notatur autem primo diuina charitas, quando dicitur: *Dilectus meus*. Notatur secundo animi puritas, & totius vitæ honestas, cum additur: *Candidus*. Notatur tertio eius ad patiendum stabilitas, cum subditur: *Et rubicundus*, quasi sanguine cruentatus. Notatur quarto sui officij dignitas, cum infertur: *Electus ex millibus*. Verum quia omnis qui a Deo æternaliter est electus, in tempore ad gratiam est vocatus, & est a Deo *dilectus*, & est munditia *candidus*, & diuino igne est *rubicundus*. De sola enim electione nunc est sermo fiendus, tum quia omnia alia in se claudit, tum quia diei magis conuenit, tum quia in alijs sermonibus maioribus festiuis plura de alijs me recolo dixisse, quæ si super sermones lector tabulam fecerit, poterit inuenire: & hoc, si videbitur, prædicare. Est igitur hic notandum quòd homines eliguntur ad plura. Quidam enim eliguntur, Primo ad diuinorum obseruantiam mandatorum. Secundo ad perfectionem consiliorũ. Tertio ad tolerantiam martyriorum. Quarto ad regimen inferiorum. Quinto vero omnes ad excellentiã præmiorum. Prima electio est omnium saluãdorum. Secunda est religiosorum. Tertia est sanctorum martyrum. Quarta est omnium prælatorum. Quinta vero est communiter omnium electorum.

Dicamus ergo quòd quidam eliguntur ad obseruãtiam mandatorum, siue præceptorum, & hæc electio est communiter omnium: quia nulli est salus adulto, si negligat obseruare præcepta: Si vis, inquit Dominus, ad vitam ingredi, serua mandata. Et de hac electione dicitur: En Dominus Deus tuus elegit te, vt sis ei populus peculiaris, & custodias omnia præcepta eius. Hæc est prima electio, scilicet obseruantia mandatorum

Cant. 5. c · *Exod. 18. e* · Editio vulgata legit sapientes. · *Act. 2.* · Homines ad plura electi. · *Mat. 19. c* · *Deut. 26. d*

datorum Dei: ad quam vocantur omnes populi, & homines omnes a Deo creati: quamuis hoc leue onus refugiant peccatores impij: volentes prius obedire diabolo, & carnis desiderio, quàm Regi æterno pro eis temporaliter passo. Sed nunc attende, quàm grauiter mundi reges suorum præceptorum puniunt transgressores, & obedire nolentes: quos & tormentis afficiunt, carceribus tradunt, & dira morte vitam finire faciunt. Ergo si sic puniunt homines mundi, quid facturus est Rex ipse cæli, cum non solum sit iustus, sed ipsa sit iustitia? Sed quia non profert statim contra malos sententiam, filij hominum absque vllo timore perpetrant mala, sicut dicitur. Sed attendant, quòd quanto plus eos expectat, si conuerti negligant cum ex hoc culpam augeant: tanto iustius est, vt grauius finaliter sequiat. nã dicitur: Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Nam consuetudo est iudicum clementium, vt prouocati ad iram, fortius sæuiant in subiectos. Et est exemplum in elephante, quod est animal beniuolum, sed prosternit arbores, & aliquando domos ad iracundiam prouocatus. Propter ergo omnia supradicta dicitur: Irritam faciens legem moysi, sine vlla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur, quanto putatis maiora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Arguit Apostolus a minori. Nam minor fuit Moyses seruus, quàm Christus Dominus: & maior Lex Christi, quàm Moysi: ergo grauius peccat qui facit contra hanc legem, quàm qui fecit antiquitus contra illam: ergo si fractores illius sic grauiter sunt puniti, quali pœna isti sunt digni? Loquens de lege moysi: Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio, & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo effugiemus si tantam neglexerimus salutem? Et contra: Si verba Christi, quæ fuerunt verba Dei (quia Christus Deus est) non obseruamus, consequens est, &c. Inuenio enim plures consulum Romanorum amore iustitiæ filios occidisse, nec eis parcere voluisse, eo quòd sine licentia bellauerunt, quamuis hostes superauerint: ergo quid faciet Rex iustitiæ illis, qui contra obedientiam faciunt, & non hostes vincunt, sed contra naturalem Dominum, eius aduersario se supponunt?

Eccl. 8. b. — *Psal. 74. a.* — *Exemplum* — *Heb. 10. e.* — *Heb. 2. a.* — *Liu. Dec. 1. libro 8. de Mãlio Torquato. Val. Max. lib. 5. cap. 9.*

Secundo quidam eliguntur ad perfectionem consiliorum. Non enim est diuinum præceptum, sed est salubre consilium vniuersum relinquere mundum, & Deo in paupertate seruire. Vnde diuiti illi Christo dicenti se diuina omnia præcepta seruasse, dixit Dominus: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me, vt sic pauper pauperem sequaris. Non quidem pari cursu per mare vadunt nauis onerata, & quæ est oneribus expedita. Ob quam causam cursores breuibus vestimentis vtuntur, ne in cursu impediantur. Similiter & leo, qui dum fugere cogitat, reiectione superfluorum ventrem alleuiat. Necesse igitur habet, vt qui vult pauperem Christum sequi, vt & ipse sit pauper, quia sic non potest currere equus qui super se habet militem armatum, sicut qui inermem super se habet dominum. Ob quam causam qui equos suos currere volunt ad brauium, non super eos ponunt graues viros, sed potius pueros modicum ponderosos. De hac igitur electione perfectorum, quæ fit ad consilia, dicit Dominus: Elegi te in camino paupertatis. In camino notabiliter dicit, quia sicut in camino ignis, & fumus, & calor affligit, sic paupertas in hac valle miseriæ hominem multum premit, sed in fine ad diuitias æternas adducit. Nullus est ita stultus mercator in mundo, qui non libenter ad tempus patiatur inediam, si multam ex hoc deberet inuenire pecuniam, ipsam tamen aliquando perituram. ergo nunc paupertatis inedia modicum sustineamus, vt ad æternas diuitias veniamus, quas in perpetuum non perdemus. Sed Romani nobilissimi eligebant pauperes esse: similiter & philosophi pro gloria mundi citissime transitura. Quid ergo eligendum est pro gloria sine defectu in perpetuum permansura?

Mat. 19. c. — *Exemplum* — *Exemplum* — *Isai. 48. c.* — *S. Hiero. in Mat. lib. 3. cap. 19. To. 6. de Crate te philosopho in fi.*

Tertio quidam electi sunt ad gloriam martyrum, siue ad tolerantiam tormentorum. Est enim martyrum opus altissimum, opus dignissimum, opus summa gloria dignum, & omnis peccati rubiginis abstersiuum: nam peccatum omne interimit: charitas perficit, & absque dilatione ad gloriam introducit. Vnde Augustinus dicit quòd iniuriam facit martyri qui orat pro martyre. Sicut enim materialis ignis dum in materiam ferream inualescit, omnem rubiginem ab eo tollit, & ad ignis claritatem adducit, sic charitas martyris dum ad pœnæ præsentiam inualescit, omne in anima peccatum consumit, & ad claritatem perpetuæ lucis adducit. Vnde de hac electione exponitur illud: *Vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum coram regibus, & principibus, & filijs Israelis.* Et paucis interpositis, subditur: *Ego autem ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati*, quia sicut igne probatur aurum, sic & vir iustus camino paupertatis, & tribulationis. Qui timet pati, timet a peccato purgari. Non enim ignis aurum falsificat, sed probat, & purgat. Vnde magis quàm ante rutilat argentum: quamuis enim natura sit album: in igne tamen fit rubeũ. Carbo extinctus est nigerrimus, sed fit pulcherrimus igni simillimus, cum igni coniunctus fuerit: sic & tribulatio, quæ est sicut ignis, & vitia omnia purgat, & animam totam pulchrificat, Deoq. assimilat. In signũ huius dicitur de Polycarpo, qui discipulus fuit beati Ioannis, quòd dum in ignem fuisset proiectus a paganis, corpus eius non arsit, nec igne in aliquo fuit læsum, sed ad modum auri in fornace rutilans, sic fulgens cunctis apparuit.

S. Aug. de verb. Apost. ser. 17. non lõge a prin. & ref. extr. de Celebr. Miss. cap. Cũ Martha §. vltimo. — *Exempla.* — *Euseb. cæsar li. 4. Ec cl. hist. cap. 14. S. Hier. Tom. 1. de script. Eccl. & Lipom. Tom. 1. de sanctis die 26. Ianuarij.*

Quarto quidam eliguntur ad regimen subditorũ, siue inferiorum, & tales sunt omnes iudices ciuitatum, & castrorum rectores, duces, barones omnes, & reges, quibus a Deo commissi sunt omnes minores. Vnde vnus eorum dicebat: Tu domine elegisti me regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum. O quàm sancti, quàm immaculati, quàm ab amore priuato, & a munere alieni esse deberent omnes, qui alijs præferuntur, cum vita eorum quasi quoddam speculum omnibus subditis proponatur? Sed hodie sicut dicitur, Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longe stetit. Corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi. Quis hodie iuste iudicat? quis est qui amicitia, vel potius pecunia non corrumpatur? Vnde dicitur: Quare taces, conculcante impio iustiorem se? Propter hoc, *inquit*, dilacerata est lex, & non peruenit vsque ad finem iudicium, quia impius præualet aduersus iustum: propterea egreditur iudicium peruersum. Vtinam attenderent iudices nostri illud Sapientiæ: Audite, *inquit*, reges, & intelligite: discite iudices finium terræ, & *cetera*. quoniam vobis data est potestas a Deo, & virtus ab Altissimo: qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrende, & cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in his, qui præsunt, fiet, &c. Lege auctoritatem, quia valde prædicabilis est tota, & multum valet ad hanc materiam.† Gregorius enim dicit quòd maiores tot mortibus digni sunt, quot ad subditos perditionis exempla transmittunt.*Narrat etiam Seneca, quòd quidam reuersus ab inferis narrauit se vidisse Neronem apud inferos balneantem, & erat balneum auro liquefactum, & quòd infundebant dæmones continue super eum. Cumq. Nero vidisset

Isai. 59. c. — *Abac. 1. a.* — *Sap. 6. a.* — *† S. Greg. Past. cura par. 3. admon. 5. to. 3* — ** Nusquam in Seneca id scriptũ reperiri potuit.*

disset coram se cętum iudicum transeuntem, clamauit ad eos: O amici nostri, o venale genus hominum, venite ad me in balneum, & balneetis vos mecum qui similiter amauimus aurum, peruertimusq. iudicium.

Quinto omnes supradicti, si bene se habuerint, & perseuerauerint, sunt electi ad gloriam Beatorum, & in hac electione vltima, est omnis boni complementum, quia in ea sola possidetur, & perfecte diligitur summe bonum, & longe fit in perpetuum omne malum. De hac igitur dicitur: Mittet Dominus angelos suos, & congregabit electos suos a quattuor ventis, a summo terræ vsque ad summum cœli: congregabit, inquit, vt recipiant præmium, & intrent in gaudium diu concupitum. O felices, qui intraturi sunt, & in perpetuum infelices qui excludendi sunt. Nota ergo, quòd his omnibus modis hic sanctus Apostolus fuit a Christo electus. Hic igitur electus fuit ad obseruantiam mandatorum, sicut omnes communiter iusti. Electus fuit ad perfectionem consiliorum, sicut omnes discipuli. Electus fuit ad tolerantiam martyriorum, sicut ceteri martyres Christi, sicut ex Legenda eius potest ostendi, quæ hic poterat recitari. Electus fuit ad officium prælatorum, sicut ceteri Apostoli qui mundo toti constituti sunt a Christo prælati. Electus etiam hodie fuit ad gloriam Beatorum, ad quam est ingressus consummatione martyrij. Ad quam nos perducat, &c.

Mar. 13. d.

SER. II. DE EODEM APOST.

Psal. 64.

B*Eatus, quem elegisti, & assumpsisti: habitabit in atrijs tuis.* Si electus omnis beatus existit, quid est, quòd Iudas beatus non fuit, sed filius perditionis extitit? Sic enim de eo dicitur: Nonne ergo duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Sed dicendum hic breuiter, quòd est electio secundum veritatem, & est electio secundum reputationem tantum. Vel est electio secundum æternitatem, & est electio secundum vocationem in tempore. Primis duobus modis vndecim fuerunt electi, sed secundis duobus modis Iudas fuit electus, quia secundum reputationem tantum, non secundum veritatem. Vnde non fuit aliud eius electio temporalis, quàm quædam vocatio. Quòd si quæras, quare vocauit eum ex quo sciebat eum periturum, & se traditurum, Dicendum est, quòd in hoc ostendere voluit, quòd quantum in se est, omnibus dare gratiam paratus sit, quòd nemo perit, nisi qui salutem suam negligit, & se ad gratiam non disponit, vel Dei gratia non bene vtitur si accepit. Quare nullus se excusare poterit, cum fuerit iudicatus: quia si gratiam a Deo non accipis, vel si accipis a Deo, perdis, non est culpa dantis, & quantum in se est continue influentis: sed culpa est voluntatis, vel non præparantis, & quantum in se est non facientis, vel a gratia iam accepta deficientis, & non perseuerantis. Sic enim Dominus proprium proditorem, qui eum tradidit pretio tam vili in mortem, ad se venientem benigne suscepit, peccata illi omnia donauit: sua eum gratia decorauit, & suum Apostolum, & quasi procuratorem omnium eum fecit. Quid facerent alijs non tam sceleratis, si se ad eum conuerterent, si de peccato contererent, si deuote eius misericordiam implorarent? Igitur si damnamur, si gratiam non accipimus, si in accepta non perseueramus, nobis imputandum est, & non Deo. Numquam culpa est maris, quod abundantissime vndique aquas spargit, nec vmquam suam influentiam subtrahit, si fons fuerit desiccatus, eo quòd aquæ via aliquo obstaculo sit obstructa. Item si esset vas aliquod vndique clausum, vel si non clausum esset vtique perforatum, vel in aliqua parte fractum, in quod curreret flumen magnum, constat quòd aqua vel non intraret, vel sicut intraret, sic & per foramina foras exiret. Sed numquam est culpa fluminis influentis, si vas aquam non acciperet, vel si receptam non teneret. Cor enim hominis cum sit liberum, potest se gratiæ claudere, & illam non admittere: potest se aperire, & receptam eijcere. Quare si homo gratiam non habeat, si in accepta non perseuerat, hominis culpa est, & non Dei. Bene igitur dictum est: *Beatus, quem elegisti.* In quo verbo sanctus Apostolus describitur maxime a duobus. Primo ab excellentia meriti, quo refulsit. Secundo vero a sublimitate præmij, quod accepit. In his duobus consistit omnis beatitudo hominis, scilicet si clarescat in via per meritum, & si fulgeat in regno per præmium. Notatur igitur status meriti excellentis, quo fulsit in mundo, cum dicitur: *Beatus, quem elegisti.* Notatur status præmij refulgentis, quo extitit coronatus in regno, cum additur: *Et assumpsisti.* Habitabit in atrijs tuis. Domini enim atria sunt cælestia habitacula. De quibus dicit Propheta: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Ad hæc beata atria hodie Apostolus ingressus est: qui loco Iudæ prius fuerat ad Apostolatum electus. Vnde hic est narranda historia, & quomodo Iudas ruit, & quomodo Matthias substitutus fuit sicut habetur. Conuertendo igitur sermonem ad nostram instructionem, est notandum, quòd aliter eligit mundus, aliter Christus. Nam mundus eligit, & confidit in potentia, confidit & in opulentia. Eligit igitur ad honores nobiles & potentes: eligit iudices, & sapientes: eligit diuites, & abundantes. Econtra Dominus, quia est summe sapiens, & quia est summe diues, non formidat humanam potentiam: non miratur humanam sapientiam: non aspicit humanam opulentiam. Non igitur mundi eligit Dominus nobiles, vel potentes, sed infirmos, & ignobiles: non philosophos sapientes, sed piscatores simplices: non gloriosos, & diuites, sed abiectos, & pauperes.

Ioan. 6. g.

Electio duplex.

Dub.

Sol.

Exemplum

Psal. 83.

Act. 1. b.

Dico, quòd Dominus noster non eligit nobiles, & potentes, sed infirmos, & ignobiles. Vnde scribitur: Ibi fuerunt gigantes nominati, qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum: non hos elegit Dominus. Quare? vt ostenderet se omnipotentem esse, & humana potentia non egere: si enim per potentes mundum expugnasset, potentiæ illorum attributum fuisset, & sic non Deum ex mundi subiugatione laudassent. Sed nunc tota laus in Deum refertur, dum potentissimus ab infirmissimo expugnatur. Nemo miratur, si murilegus vincat murem, si canis leporem, si lupus ouem, si etiam leo bouem. Sed admiratio magna esset, si mus cattum inuaderet, vel si lepus canem occideret, si ouis lupum fugaret: & si bos sibi leonem subijceret. Vt ergo mundo innotesceret diuina potentia, non elegit potentes, quibus sibi mundum subijceret, sed elegit infirmos, & debiles, viles, & ignobiles, quibus, dum omnem mundi potentiam deiecit, quanta sua potentia sit, ostendit. Vnde dicitur: Ignobilia, & contemptibilia, & quæ infirma mundi sunt, elegit Deus, vt confundat fortia. Quis vnquam Petro vilior fuit? Et tamen per ipsum Deus totum Romanum imperium subiugauit. Ergo, fratres mei, non est curanda, sed penitus detestanda humana potentia, quæ excludit ab electione diuina, nec sui potest esse in periculis defensiua, sicut quotidie probant bella, vbi sępe plures a paucis, sapientes a stultis, potentes a debilibus superantur. Exemplum Samsonis, qui a femina ligatus fuit, a Philisteis excęcatus. Nam in naturis videmus, quòd aquila timet hirũdinem, elephas murem, leo

Bar. 3. c.

Exempla.

1. Cor. 1. d.

Iud. 16. e.

Exempla.

leo gallum albas pennas habentem, lupus lapidem. Cum ergo in omnibus rebus magna, & fortia, timeant parua, & debilia, cur mirabimur de diuina potentia, quæ fortia trepidare facit, & debilia facit esse secura?

Secundo, Dominus non elegit iudices, vel Philosophos sapientes, sed stultos, & simplices. Vnde dicitur: Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confunderet sapientes. Quare hoc? vt, si sapientes elegisset, & per eos mundanam sapientiam conuicisset, victoriam non Deo homines, sed illorum sapientiæ detulissent. In hoc ergo diuina sapiẽtia apparuit magna, quando per simplices viros, per illiteratos, per homines ignaros, & omni prorsus scientia destitutos, omnem sapientiam mundi conuicit, & stultam & cæcam esse ostendit. Quis enim Ioanne simplicior? & tamen quis vnquam fuit, qui sic alte de Deo senserit? quis sic alte scrutatus diuina mysteria fuit? quis Christi magnalia altius intonuit? Dicit enim Augustinus quòd si altius intonasset, totus mundus non caperet. Vnde Hieronymus in epistola ad Paulinum de omnibus diuinæ historiæ libris: Ioannes rusticus, piscator, indoctus, & vnde illa vox, obsecro: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum? Hoc, *inquit*, doctus Plato nesciuit, hoc Demosthenes eloquens ignorauit, &c. Augustinus tamen dicit expresse, se legisse in libris Platonis totum Euangelium Ioannis ab eo loco, vbi dicitur: In principio erat verbum; vsque ad illud: [a] Verbum caro factum est: quod ibi vtique non inuenit; eo quòd Incarnationis beneficium non agnouit. Vnde dicit Augustinus audiuisse se a S. Simpliciano sene, quòd dum quidam Platonicus Philosophus Ioannis Euangelium legisset, dixit ad circumstantes: Hoc deberet aureis litteris cõscribi, & in loco valde alto suspendi, vnde ab omnibus posset legi. Narrat etiam historia tripartita, quòd dum Constantinus Imperator fidem Christi acceperat, quidam Philosophus eum arguebat, quòd inconsulte fidem antiquam reliquerat. Et idem Philosophus, se de fide velle cum Alexandro disputare, dicebat. Erat autem Alexander Constantinopolitanus Episcopus, vir simplicissimus, sanctus, tamen secularibus destitutus litteris, sed Deo valde deuotus. Ab Imperatore ergo ad disputationem vocatus, de solo Deo, qui simplices elegerat, sanctus Episcopus confidebat. Cumq. omnes congregati essent, Episcopus Philosopho dixit: In nomine Christi, tibi præcipio, vt non loquaris. Quod vt philosophus audiuit, statim sibi obligato ore, vltra loqui non potuit. Exemplum etiam de beata Catherina, quæ solum Christum dum confessa fuit, electos philosophos obmutescere fecit, & eos ad Christi fidem conuertit.

Tertio, Dominus non elegit diuites, sed contemptibiles pauperes. Vnde dicit; Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? Sed quare hoc? Ne, si per diuites mundum vicisset, victoria non Deo, sed diuitijs attributa fuisset. Nam & Romani homines rusticos ab aratro subtrahebant, quos ad imperium promouebant, & per eos sibi gentes extraneas subiugabant. Nota ergo iuxta Beatum Augustinum quòd hoc fuit maximum miraculorum omnium. nam cum Apostoli fuissent numero valde pauci, fuissent potentia infirmi, fuissent omni scientia destituti, fuissent diuitijs nulli, Deus per eorum paucitatem omnem multitudinem mundi subiugauit: per eorum infirmitatem omnem potentiam mundi deuicit; per eorum simplicitatem omnem sapientiam mundi conuicit: & per eorum paupertatem omnes mundi diuitias, & seculi gloriam contemni fecit. Ergo, fratres, laboremus esse debiles, non potentes; simplices, non sapientes: pauperes, non diuites, ipso donante, &c.

1.Cor.1.d. — *Hieron. ep. 103. to. 3. longe ante med.* — *Ioan. 1.a.* — *Aug. to. 5. li. 10. de Ciui. Dei ca. 29. circa finem & li. 7 confes. c. 9. to. 1.* — *a Ioan. 1.a* — *Cassiodorus in historia tripartita lib. 2. cap. 4.* — *Exemplũ.* — *Iac. 2.a.* — *S. Aug. lib. 18. de ciui. Dei ca. 49. to. 5.*

DE BEATO GREGORIO PAPA
SERMO I.

Audi, fili mi, & esto sapiens: & dirige in via animum tuum. Docet Scriptura sacra, docet omnis philosophia, docet & ipsa experientia, prius esse audiendum, quàm docendum, quia numquam bonus magister erit, qui esse discipulus renuit. Vnde narrat Valerius Maximus, q Pythagoras, perfectissimus omni sapientia, cum iam credebatur omnium scientiarum culmina attigisse, tunc incepit audire. Nam & Ægyptum adijt, & quidquid de scientijs inuenit, totum accepit: indeq. profectus ad Persas, illorum philosophis se erudiendum dedit, a quibus siderum motus, cursus stellarũ, & rerum omnium proprietates docili animo didicit. Deinde Cretam nauigauit: & eorum moribus, legibusq. inspectis, ad Olympicum certamen descendit. Et, cum iam omnibus hominibus esset propter summam sapientiam admirandus, interrogatus, quid profiteretur, non se sapientem, sed philosophum, idest amatorem sapientiæ esse respondit. Dicebat enim, superbissimum esse, sapientem aliquem appellare, cum nullus finis inueniatur esse sapientiæ, sed semper posset homo in ea proficere. Ergo non est facile docendum, sed prius est audiendum. Fons enim primo aquam a mari accipit, & postea eam locis sibi vicinis infundit. Numquam Luna illuminat terram, nisi a Sole ipsa fuerit prius illustrata. ergo optime dictum est Beato Gregorio: *Audi fili mi, & esto sapiens*. Quia, diu audiendo, sapientiæ studiosus, culmen omnium scientiarum obtinuit, & sic sapiens factus, & verbo docuit & exemplo. In verbo igitur præmisso Sapiens tria considerare docet: Primo, sapientiæ auditum: Secundo, sapientiæ habitum: Tertio, sapientiæ vsum. Nam sapientia per auditum acquiritur, per habitum possidetur, per vsum effectui mancipatur. Notatur ergo primo auditus, cum dicitur: *Audi fili mi*. Notatur scientiæ habitus, cum additur: *Et esto sapiens*. Notatur & scientiæ vsus, cum adiungitur: *Et dirige in via animum tuum*. Ad hoc enim sapientiæ studere debemus, vt per eam in agendis omnibus recte dirigamur. Supradicta enim tria perfecte fuerunt in hoc Doctore clarissimo. Nam, cum esset in omni philosophia summus, ita, quòd non esset ei quisquam secundus, sicut de eo legitur, non fuit sapientiæ secularis vento inflatus, sed factus est velut Christi discipulus, & tandem Ecclesiæ doctor clarissimus. Quia dicitur: Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Vnde de Beato Gregorio potest exponi illud: Dedit Dominus Salomoni sapientiam, & prudentiam multam nimis, ita vt præcederet sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum. Ad litteram: Sapientia Beati Gregorij, omnium sapientiam præcedebat, qui temporibus suis erant. Ob quam causam prius monachus factus, deinde Pontifex summus, totam sapientissime gubernauit Ecclesiam, & in diuinis officijs ordinauit. Lege historiam, & eam narra Nunc igitur ad instructionem nostram quattuor sunt nobis necessaria, vt esse possimus vere sapientes. Nam necesse est, vt quisque primo sapiens appareat in auditu: Secũdo, in aspectu: Tertio, in opere, & in effectu: Quarto, in affatu. Hic est enim ordo hominis sapientis, vt Primo, audiat, siue studeat, & discat:

Prou. 23.b — *Val. Maxi. lib. 8. cap. 7. Item Hieronymus in epistola ad Paulinum presbyterũ de libris diuina histo. Ep. 103. tomo 3. Idem Chrysost. Homil. 1. in Ioan. to. 3.* — *Pythagora dictum.* — *Prou. 9.b.* — *3. Reg. 4.d.* — *Vide Ioan. Diac. apud Lipom. de viris Sãct. die 12. Martij. to. 2.*

Secundo, sapientiam in conuersatione ostendat: Tertio, vt, quod ostendit, efficiat: Quarto vero, vt ipsum, quod facit, alios doceat.

Dico primum, quòd qui vult esse sapiens, necessarium est, vt sapientia appareat in auditu: ergo necesse est, vt magistrum habeat, & diligenter verba sapientiæ audiat: sic Beatus Gregorius fecit, vt superius patet ex dictis. Qui enim vult bene discere, & sapiens cito esse, debet accedere ad magistrum, vt audiat: ad librum, vt legat: ad studium, vt semper se exerceat. Vnde dicitur: Auris bona audiet, cum omni concupiscentia sapientiam. Auris bona dicitur esse illa, quæ non est surda, vt audiat: non est superba, vt audita contemnat: non est obliuiosa, vt audita non teneat. Item dicitur: Auris bona, non quæ libenter audit verba vana, verba lasciua, verba maledicta, verba mundana: sed econtra verba casta, verba vera, verba dulcia, & diuinis benedictionibus plena, & verba diuina: vnde debent boni sapientes fugere mundi rumores, & ire ad prædicationes, vbi audiuntur sermones, verba vitæ continentes. Item Auris bona est illa, quæ non quærit audire sublimia, sicut est de præscientia, & de prædestinatione diuina, sed scire quærit diuina præcepta, in quibus est animæ vita. Altiora te ne quæsieris, & maiora te non scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, cogita illa semper. Cogitatum habe in præceptis Altissimi, & in mandatis assiduis esto, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi. Ergo, fratres charissimi, ante omnia debemus audire diligenter, si volumus esse sapientes. nam & Hieronymus dicit: Nemo potest scire sine doctore quod cupit: non agricolæ, non cementarij, non fabri, non carpentarij: ergo multo fortius, nec grammatici, nec dialectici, nec astrologi, & de hoc multo fortius, nec diuini. Vnde Plato, cum omnium mortalium sapientissimus haberetur, vt narrat Valerius, ita, vt, si ipse Iuppiter, quem Deum tunc esse credebant, de cælo descendisset, nō esset in eo elegātior, nec beatior facūdia, in Ægyptum tamen iuit, & ibi multa de cælestibus didicit: &, cum a studiosis iuuenibus in doctorem peteretur Athenis, ipse quasi omnes mundi prouincias peragrauit, vt discere posset, malens, vt Hieronymus dicit, aliena verecunde discere, quàm sua impudenter ingerere.

[Marg.: Eccl. 3. d. — Eccli. 3. c. — Eccli. 6. d. — Hier. epist. 103. ante med. to. 3. — Val. Max. lib. 8. ca. 7. & Cic. in Bruto. — Hieronymus in eadem epistola in principio.]

Secundo, necesse est, vt scientia appareat in aspectu, vt omnis nostra conuersatio sit talis, vt signum sit sapientiæ cordis, vt per exteriora cognoscamus interiora. Cognoscitur enim interior sapientia perfecta per exteriora. Philosophus enim dicit, quòd per signum exteriorum membrorum dispositiones cognoscimus animorum. Vnde mollities carnis, boni ingenij signum est. Vnde frequens clausio oculi signum est mobilitatis animi. Item per aspectum faciei iudicant medici, qui sint cholerici, qui melancholici, qui sanguinei, quive flegmatici: & sic de omnibus alijs. Sicut est ergo in naturalibus, sic est in spiritualibus, quia per signa exteriora iudicamus facta interiora. Vnde, sicut impudicus oculus impudici cordis est nuncius, sic est oculus pudicus pudici cordis nunclus: ergo secundum gestus exteriores sapientiam iudicamus interiorem. In facie prudentis lucet sapientia. Ex visu cognoscitur vir. Amictus, *inquit*, corporis, & risus dentium iudicant de illo: Nam, sicut in naturalibus, humorum interiorum dispositio, faciem exterius colorat, & quasi æque, quantum sibi potest, assimilat, sic interiorum morum dispositio exteriorem hominem ordinat. Vnde non est credendum, ordinatū esse interius, qui sit deordinatus exterius. Ob hanc vtique causam sic detestabatur antiqui vanos aspectus, vt vxores a se abijceret. Vñ docet Romana historia, ꝙ quidam nomine Sulpicius, vxorem dimisit, eo ꝙ capite aperto, vel nudo eam foris versatam cognouerat, quasi alijs vellet placere. Dixitq. ad eam: Lex matrimonij te tantū meis oculis tradidit, quibus pulchritudinem deberes ostendere: his tantum tuam formam speciosam ostendere, his tantum te videndam committere debuisti: propter quod tuus vanus aspectus alijs superuacue demonstratus in suspicionem criminis me adduxit: & ideo, quia legem matrimonij violasti, violetur, &c. Quantæ honestatis decor huius Sancti fuerit, requiratur monachalis habitus, quem assumpsit, & tota vita, quam duxit.

[Marg.: Arist. li. 2. de anima cont. 94. — Medici & Aristot. in phys. — S. Aug. in Regula 3. to. primo. — Prou. 17. d — Eccl. 19. d — Val. Maxi. li. 1. c. 3. de seueritate.]

Tertio, necesse est, vt sapientia appareat in opere, & effectu: in naturalibus ita est, quòd fructus ostendit, qualis sit arbor. Ex fructu enim arbor cognoscitur, sic & opus hominis sapientiam interiorem ostendit. Vnde dicitur: Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. Sed quis hodie habet sapientiam operandi? Sapientes sunt, vt faciant mala, bene autem facere nescierunt. Nam sapientes hodie putantur, qui sciunt vias ad peccandum exquirere, proximos conculcare, pecuniam congregare, bella disponere, incendia procurare, & omnia talia facere: per hæc enim & similia faciunt sibi nomen, & famam. Narrat Hieronymus, quòd quidam fuit apud Ephesum, qui, cum vellet sibi facere nomen, nec posset per aliquod bonum, cogitauit facere aliquod facinus, per quod fieret cunctis notus. Cumq. cogitaret, quid facere posset, nocte iuit, & templum Dianæ famosissimum apud illos incendit. Cumq. quæreretur actor facinoris, ille sponte se obtulit. Requisitus, cur hoc faceret, ait: Vt, quia bene non poteram, male omnibus innotescerem. Numquam Nero Imperator potuisset sic apud mundum fieri famosus per bona, quæ apud eum erant modica, sicut factus est per turpissima mala. Tales ergo hodie dicuntur sapientes, cum nihil de sapientia habeant, sed stultitia summa pleni existant. Stultus factus est omnis homo a scientia sua. De alijs operibus Sancti Gregorij quære in Legenda, quia longum esset hic ponere.

[Marg.: Iac. 3. e. — Ier. 4. f. — Hieronymus aduersus Heluidium. to. 2. & Val. Maxi. l. 8. c. 14 & Strabo. lib. 14. — Vide apud Sueton. in Nerone ei petulātiā, libidinē, luxuriā, auaritiam, &c. — Ier. 10. b.]

Quarto, debet apparere sapientia in affatu. Non debet homo præsumere loqui verba sapientiæ, vel alios docere. Cœpit Iesus facere, & docere. Primo fecit, & postea docuit: sic & Beatus Gregorius diu in monasterio prius Deo seruiuit, carnem ieiunijs, & vigilijs macerauit, exempla de se virtutis exhibuit, & sic ad officium doctoris accessit. Sciebat enim, Apostolum dixisse. Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus. Cato: *Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.* Rhetores definiunt Oratorē, quòd non solum sit vir arte peritus, sed sit opere bonus: quia, sicut dicunt, dicendi perdit auctoritatē docendi, qui dicit, & non facit. Vnde Tullius: Caput est artis, ea docere, quæ facis. Princeps, qui bellum fugit, scutum non arripit, arma non induit, sed vacat lasciuijs, non est bonus exhortator ad bellum. Vnde de Alexādro illo Magno narrat historia, quòd erat vir audaciæ singularis, patiens laboris, cui nihil arduum, nihil impossibile videbatur: omnis periculi, omnisq. multitudinis erat contemptor: primus etiam omnium ingrediebatur pericula, in aciem irruebat, & si vbi cuneos hostium fortiores esse videbat, illuc protinus procedebat. Et, quia sic in omnibus periculis milites præcedebat, sic eos animauerat, vt ad vocem eius essent parati non solum homines inuadere, sed muros ferreos penetrare. Vna vtique vox illa, & imitatione digna. Quæ nam illa? Quæ dicit operibus, & exemplis ostendit. Sicut enim arbor cognoscitur floribus, folijs, & fructibus, sic homo exemplis, verbis, & operibus. Et propter hæc omnia bene dicitur: Doctrina sua cognoscitur vir. Et: Sapiens

[Marg.: Act. 1. a. — Rom. 15. c. — Cato in parenesi prima. — M. Tul. de Orat. lib. 2. — Plutarchus in vita Alexandri. — Curtius de rebus gestis Alex. lib. 5. & alibi. — Prou. 12. b.]

Eccl. 20. d. Sapiens in verbis producet seipsum, id est, primo docebit seipsum, & postea proximum. Rogemus ergo Dominum, &c.

SERMO II. DE EODEM.

Psal. 36. f OS *iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium.* Quantæ sit vtilitatis, verbis vitæ, errantibus, siue ignorantibus prædicare, quis exprimet officio linguæ? *Iac. vlt. d* Dicitur enim: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius a morte, & operiet multitudinem peccatorum. Quid melius istis? Sed, nunquid non prædicatores faciunt ista, diuina auxiliante gratia? Nonne ad prædicationem Petri vnam, tria millia hominum conuersa sunt? immo, vt de his taceam, quæ sunt pluribus nota, vnum exemplum extraneum ponam. *ª Laertius li. 4. in uita Polemonis i principio. Valer. max. lib. 6. c. 9.* Narrat Græcorum historia, quòd apud Athenas erat adolescens, Polemo nomine, totus deditus vino, & luxuriæ: ideo non solum pessimus erat, sed de ipsa sua mala fama gaudebat. Cumq. solus post cœnam, ex conuiuio domum rediret, & Xenocratis philosophi apertam ianuam vidisset, vino, vt erat, grauatus, vnguentis delibutus, sertis capite coronatus, pellucida veste vestitus, philosophi iam dicti scholas intrauit: ipsoq. philosopho legente, ad sedem se posuit: cumq. fieret contra eum scholarium tumultus, philosophus, nihil motus, omissa re, de qua docebat, de temperantia cæpit loqui. Cumq. Polemo verba eius diligenter audiret, dolore compunctus vitæ suæ, mox de capite coronam deposuit, brachium intra pallium reduxit, omnem intemperantiam abiecit; castitatem induit, & post philosophus factus fuit. Ergo, si tantum valuit sermo pagani philosophi, quantum præsens valebit sermo efficax serui Dei? ergo magnum est prædicantis officium, & ideo ad commendationem prædicatoris maximi, doctorisq. clarissimi, optime dicitur: *Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius, &c.* In quo verbo duplex notatur perfectio: vna cordis, perficiens intra: altera vero oris, perficiens extra. Prima ergo perfectio, quæ consistit in corde, est sapientiæ meditatio. Secunda vero perfectio, quæ consistit in ore, est sapientiæ prædicatio. Prima est secundæ causatiua: sed secunda est primæ declaratiua: Nam, sicut idem est verbum cordis, & oris, vt Richardus dicit; sic & eadem est sapientia, & quæ latet in corde, & quæ prædicatur in ore. Sed in corde est nuda, in ore vestita. Vox enim oris est vestimentum vocis interioris. Notatur ergo primo, vera sapientiæ meditatio, cum dicitur: *Os iusti meditabitur sapientiam.* Secundo vero, sapientiæ prædicatio, cum additur: *Et lingua eius loquetur iudicium.* Vt igitur cum Doctore hic venerabili possimus esse sapientes, & corde meditando, & ore docendo, quattuor sunt necessaria nobis, quæ fuerunt in Doctoribus sanctis, scilicet: Domus conscientiæ perfecta purgatio: Temporalis substantiæ perfecta desertio: Intellectiuæ potentiæ perfecta humiliatio, Diuinæ sapientiæ perfecta inquisitio. Vt mente mundati, a temporalibus curis abstracti, & ad nos reuersi, per humilitatem concaui facti, & sic ad sapientiæ lumen dispositi, per amorem facti ad quærendum solliciti, dona sapientiæ capiamus.

Dico primum, quod necessarium ad habendam sapientiam, est domus conscientiæ perfecta purgatio: non enim simul esse possunt mortalis culpa, & vera sapientia. *Sap. 1. a.* Vnde dicitur: In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis: possunt enim impij habere mundam scientiam purè speculatiuam, sed scientiam sapidam, sicut est sapientia a sapore sic dicta, nunquam habent. Vnde, etsi sint sapientes, sicut & dæmones, nunquam tamen sapientes, vt iusti homines: ergo, si volumus perfici in vera sapientia, oportet nos recedere a culpa. *Eccl. 3. d.* Vnde dicitur: Sapiēs cor, & intelligibile abstinebit se a peccatis. Vnde videmus, quod illi non fuerunt vere sapientes, sed dicti sunt philosophi, idest sapientiæ amatores, vt possint fieri sapientes. *Hier. to. 2. li. 2. contra Iouinianū.* Non solum abstinebant a vitijs, grauibusq. peccatis, sed ab omnibus mundi vanitatibus, & curiositatibus: & multi conati sunt, vt possent fieri virtuosi. *Laertius in vita Dio. Cynici.* Quis vnquam sic mundum contempsit, vt Diogenes, qui nunquam domum habere voluit, nunquam accipere ab aliquo aliquid voluit, nunquam familiaris alicui fuit, sed hostiatim panem petens, gloriam omnium contempsit: & hoc propter mundi sapientiam. Ergo, quid faciendum nobis esset propter sapientiam diuinam, quæ est secundum animam?

Secundum, quod est necessarium ad sapientiam, est mundanæ substantiæ perfecta desertio: non enim potest acquiri sapientia cum pecunia. *Laertius libro 2. in vita Aristippi* Vnde Aristippus, cum iret ad philosophandum Athenas, aurum, quod portauit, abiecit in mare, dicens: Pecunia, & philosophia simul possideri non possunt. Abite, diuitiæ, ne a vobis valeam impediri: Crates etiam, alter philosophus, magnum auri frustum proiecit, dicens: Abite pessum malæ cupiditates: ego vos submergam, ne submergar a vobis. *Hiere. in Matth. li. 3 ca. 19. to. 6. Et li. 2. contra Iouin. to. 2. Laertius li. 6. de vita philoso. in Cratete Thebano. Suidas, & Aelian.* li. 3. var. hist. **Ioā. Diac. libro 1. Vit. c. 1.* Ob hanc causam Beatus *Gregorius, volens Christi esse philosophus, cum esset ex nobilibus natus, & esset ditissimus, omnia vendidit, & septem monasteria construxit, omniaq. sua pauperibus erogauit. Sciebat enim Apostolum dixisse: ª Vbi sapiens? vbi scriba? vbi huius seculi conquisitor? Quasi diceret: Si sapientes mundi sic sagaces sunt ad lucrandum, & acquirendum illud, vnde pereunt, quid deberet facere sapientia Christiana ad quærendum illud, quod est vera vita? Quæ est comparatio pecuniæ ad sapientiam? Nam pecunia est bonum extra: sapientia bonum intra: pecunia bonum est a nobis extraneum: sapientia bonum verum: pecunia bonum est perituram, sapientia permansurum: pecunia ducit ad mortem, sed sapientia perducit ad requiem. *a 1. Cor. 1. c* Ergo, si tanta potest esse cura mercatoribus ad acquirendam ipsam pecuniam, quanta deberet esse ad acquirendam sapientiam? Sic enim scribitur: *Prou. 3. b.* Beatus, qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia: melior, *inquit*, est acquisitio eius auri, & argenti primi, & purissimi: & multa ibi de hoc. Et similiter: Non istam sapientiam habent filij mundi, filij diaboli. *Sap. 7.* Quia, sicut dicitur: *Bar. 3.* Exquisierunt prudentiam, quæ de terra est, negociatores terræ; viam autem sapientiæ non inuenerunt, & propterea perierunt. Hanc sapientiam bonam sancti Dei Apostoli habuerunt: propter quam, mundum cum suis omnibus reliquerunt.

Tertium, quod est necessarium, est animæ nostræ perfecta humiliatio: vbi enim concauum humilitatis non est, sapientia esse non potest: quia aquæ nunquam currunt ad montes, sed tantum ad valles: & breuiter, vbicunque est concauum, illuc est fluxus aquarum. Vnde, cum Alexander Rex a Didymo philosopho quæreret, quomodo posset esse sapiens, ille ait: Deus potest tibi præstare sapientiā, sed tu non habes, vt teneas eam. *Prou. 11. A* Vnde dicitur: Vbi fuerit superbia, ibi erit & cōtumelia: vbi autē est humilitas, ibi & sapientia. Quid igitur mirum, si sapiētissimus Gregorius fuit, quia humillimus fuit? Lege in Legenda ipsius, quàm humiliter inter monachos vixerit: quomodo summum Pontificium toto posse refugerit: quantū etiam in ipso summo officio semper humilitatem amauerit, & econtra superbiam oderit! Sed quis est hodie, qui fugiat honores, & cōtumelias

tumelias amet? Vnde hodie bella, vnde tanta sęuitia, nisi ex dominante superbia, quæ suos superiores odit, pares inuadit, inferiores premit? Augustinus: Vtinam superbi attenderent, quòd sępe alta, calore siccantur, quando aliquis humillima cōseruat. Bernardus: †Superbia causa est subtractionis gratiæ: sicut humilitas est causa ipsius præsentiæ. Vnde dicit Chrys. Tolle hoc vitium, vt nolint homines gloriosi videri, & absque labore cetera vitia resecantur.

†Bernard⁹ in epistola ad Henricum Senensem. Chrysost. in homil. 28. in 3. caput Ioannis. tomo 3.

Quarto, si volumus esse sapientes, necessarium est nobis sapientiæ perfecta inquisitio. Vnde dicitur: Disce, vbi sit sapientia. Quærenda enim est toto velle, toto posse, & omni mentis sollicitudine, ne per negligentiam amittatur. Exemplum huius est in Sancto Gregorio: qui, quantum studuerit sapientiæ, testes sunt libri, quos fecit. Vnde quidam Poeta:

Baruch. 3. b.

Absque labore graui non munera magna dabuntur.
Gratior est plenus vtilitate labor.

Quis vnquā sine labore diues? Quis sine labore aliquā artem didicit? Ergo, quis absque labore sapiens esse poterit? Vsque ad canos quæsierunt antiqui sapientiam: & tamen pauci inuenerunt eam, quia locum eius ignorauerunt, & viam qua peruenire poterat ad eā. Vnde dicitur: Sapientia vbi inuenitur? & quis est locus intelligētiæ? Nescit homo pretiū eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentiū, idest carnaliter viuentium & delicate. Ergo, qui vult sapientiam habere, & locum eius inuenire, non oportet lasciuire, sed necesse est vigilare, & laborare, & deuote orare, & eam a Deo lacrymis postulare. Si sapientiam inuocaueris, & inclinaueris cor tuum prudentiæ; si quæsieris eam quasi pecuniam, & quasi thesauros effoderis illam; tunc scientiam Dei inuenies: quia Dominus dat sapientiam, & ex ore eius prudentia, & sapientia. Vnde dicitur in Canonica: Qui indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei. Ergo, qui sapientiam non habet, potest argui negligentia; quia non est defectus ex parte dantis, sed potius negligentis, & laborare nolentis. Nam de Socrate narrant historiæ, quòd quamuis sapientissimus fuerit, nec in ipso suo senio a studio cessauit: immo, damnatus ad mortem, ad consolationem sui, in carcere positus, disputauit. Vnde Valerius Maximus de eo dicit, quòd, quia ad discendum semper se pauperem credidit, ad docendum fecit se locupletissimū. Sic enim aliqui philosophi studio erāt intenti, vt etiam obliuiscerentur cibi. Studeamus igitur fratres sapientiæ, laboremus mandata diuina cognoscere. Studeamus Deum timere, quia initium sapientiæ timor Domini.

Iob 28. b. Prou. 2. a. Iac. 1. a. Diogenes Laertius libro 2. in Socrate ante finem. Val. Maxi. lib. 8. cap. 7. Prou. 1. a.

DE SANCTO MARCO EVANGELISTA

SERMO I.

M*ihi enim, omnium sanctorum minimo, data est gratia hac, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi.* Secundum philosophum, immo (quod maius est) certum experimentum, nihil patitur esse vacuum. Vnde natura sine locato nunquam finit aliquem esse locum. Propter quam causam, si vrceus, vel vas aliquod, verso ore, in aquam ponatur, quantumcumque ad inferius deprimatur, sursum semper repellitur, nec aliquid aquæ intus intrare permittitur, eo quòd aere plenum esse probetur. Sola enim vasa vacua sunt liquoris infusi receptiua: vnde vas vno liquore plenum non recipit alium, nisi illo prius fuerit vacuatum. Est enim natura corporis vacui, attrahere ad se corpus. Nam barbitonsores, siue balneatores, dum ventosas hominibus ponunt, prius cum stuppa ignem immittunt, vt, ignis virtute, repulso aere ibi contento, & tandem igne extincto, ibi remaneat vacuum, & sit virtus quædam potens ad attrahendum. Et hæc ratio, quare ventosa carnibus applicata, sic est fortiter attractiua; quia vacua corpore, siue aere, attrahit fortiter ad se carnem, vt suam vacuitatem possit repellere: Quia ergo Beatus Marcus, humilitate plenus, se vacuum esse credebat, ideo sibi abunde diuinam gratiam attrahebat: & ideo bene dicit: *Mihi enim, omnium sanctorum minimo, data est gratia, &c.* In quo verbo tria considerare debemus; Primum, ex parte Dei gratiam conferentis: Secundum, ex parte sancti donum accipientis: Tertium, ex parte doni in alios redundantis. Ex parte igitur Dei, monstratur liberalitas: ex parte sancti, ostenditur idoneitas: sed ex parte diuini doni, mirabilis efficacitas. Notatur igitur primo Dei largitas in donando, cum dicitur: *Data est gratia hac*, supple a Deo. Notatur secundo, sancti idoneitas in suscipiendo, cum additur: *Mihi omnium sanctorum minimo, &c.* Qui enim per humilitatem se minimum credebat, ideo ad gratiam idoneum se reddebat. Tertio notatur doni accepti efficacitas in docendo, cum adiungitur: *Vt euangelizarem inuestigabiles diuitias Christi.* Dicat ergo Beatus Marcus: *Mihi enim, omnium sanctorum minimo, data est gratia*: Quasi diceret: ideo gratiam a Deo accepi, quia me minimum reputaui: congruum enim est, vt, dum homo, propter honorem Dei, se vacuum reputat, Deus illi gratiam de supernis infundat. Est ergo notandum, quòd Beatus Marcus propter Christum in quattuor fecit se minimum, contra quattuor, in quibus se magnificant homines: Nam quidam extollunt se in potentia: quidam in rerum opulentia: quidam in scientia: quidam vero in vita. Ista enim quattuor sunt causa superbiæ, scilicet multum posse, multum habere, multum scire, & multum credere se valere. Beatus ergo Marcus se fecit minimum, Per confessionem propriæ culpæ: Per simplicitatem propriæ vitæ: Per contemptum humanæ pecuniæ: Per abnegationem propriæ personæ.

Ephes. 3. b. Arist. li. 4. Physicorū. c. 6. tex. 83. par. 4. & in problematibus sectione 8. quæst. 8. Exemplum

Dico primo, quòd Beatus Marcus se reputauit minimum per confessionem culpæ in sua conuersione. Sicut enim dicitur: Iustus in principio accusator est sui: & est hoc valde rationabile: quia nunquam ægrotans medicinam a Medico implorat, nisi ei prius infirmitatem detegat, & ostendat: nunquam potest ante vulnus curari, nisi postquam ferrum fuerit foras eductum. Ergo secundum istam sententiam, ante omnia necesse est ægrotanti, vt ostendat vulnus Medico spirituali: vt sic possit ab eo curari, & iustus per consequens fieri. Ob quam causam dicere poterat Sanctus Marcus illud Pauli: Ego sum minimus omnium Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Ecce confessio peccati. Omnis enim homo Ecclesiam Dei persequitur, quando peccatis inficitur: & sic fideles in eo turbantur. Sic enim homo minuit per confessionem, sicut minuit apostema per saniei eductionem, & vesica plena perventi expulsionem: & ista talis minutio sui est contra illam superbiam, qua gloriantur hypocritæ de sanctitate vitæ: hypocritæ enim, ne videantur mali, nolunt sua peccata confiteri: sed ad modum Cigni sub penna alba, idest, sub vitæ apparentia occultant carnem nigram, idest, animam peccatis infectam. Sed veniet dies illa, dies omni amaritudine plena, quando publicabuntur coram vniuerso mundo omnia, non solum verba, & opera, sed ipsa cordis secreta. O quàm consultius, quàm melius

Prou. 18. c. 1. Cor. 15. a. Exempla.

lius esset, nunc vni detegere sacerdoti, dicere nulli valenti, quàm coram Deo, & Angelis, mundoq. vniuerso confundi.

Secundo, Beatus Marcus fecit se minimum per simplicitatem vitæ: audiuerat enim Dominum dicentem: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. & dicebat Apostolus: Nos simplices propter Christum. Et: Cum simplicibus enim sermocinatio eius. Vnde poterat Sanctus Marcus dicere cum Apostolo: Nihil fateor me scire inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixũ. Exemplum de Pauli simplicitate, qui tantam gratiam a Deo acceperat, quòd vidit Angelos, & dęmones, & cognouit omnes homines, in quo statu essent. Vnde posset de Beato Marco spiritualiter illud exponi, quod de Beniamin dicitur: Minimus fratrum cum patre nostro est. Optime, *minimus*, idest simplex frater dicitur esse cum patre, quia Deus simplicitatem diligit, & cum talibus esse cupit. Sed non tales multi, qui seipsos magnificant per ostentationem scientiæ, sicut fecerunt vani Philosophi, iudices, & aduocati. Tales enim, sicut dicitur, dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Stultus factus est omnis homo a scientia sua. Optime dicit *sua*: quia sola diuina sapientia, non mundana, non diabolica, facit homines sapientes. Ergo iuxta Apostolum: Si quis autem inter vos sapiens esse vult, fiat stultus, vt sit sapiens, idest fiat stultus in mundo, vt fit sapiens soli Christo. Nam & sapiens dicit: Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum. Et dicitur: Si quis æstimat se aliquid scire, vbi nondum cognouit, quemadmodum oporteat eum scire. Nam qui superbit de scientia, quæ a solo Deo est, similis est corniculæ, quæ gloriabatur de pennis auium aliarum: sed, dum quælibet auis, suas subtraxit ab ea, remanet nuda penitus, & omnis eius gloria in ignominiam est conuersa, sic & in die iudicij, cum diuinis nudabuntur, miseri non habebunt vnde valeant gloriari: quia solis peccatis, quæ proprie sua sunt, tunc inuenientur ornati.

[Matt 10. 1. Cor. 4. c. Prou. 3. d. 1. Cor. 2. Gen. 42. c. Rom. 1. c. Ier. 10. b. 1. Cor. 3. d. Prou. 30. a 1. Cor. 8. a. Aesopus in Fab. lib. 2. fab. 28. Et Horatius li. 1. epist. 3 Epist. 3.]

Tertio, sanctus Marcus se fecit minimum per contemptum mundi, & pecuniæ, & omnis temporalis substantiæ. Nudus enim nudum Dominum est secutus: non enim poterat sequi vestitus: ipse enim fuit de numero illorum minimorũ, de quibus dicit Dominus: Quod vni de minimis meis fecistis, mihi fecistis. Minimos dicit ipsos pauperes indigentes, quales fuere Apostoli, & Euangelistæ. Sed quidam quærunt se magnificare, & gloriosos apparere per congregationem pecuniæ, non attendentes quod dictum est Simoni mago a * Simone Petro: Pecunia tua tecum sit in perditionẽ: O quanta stultitia, se onerare pecunia, quæ citius demergitur in pœnam! multo stultior est hic, quàm ille, qui congregat sibi ligna, quibus ignis eum ardes perpetuo nutriatur. Nonne stultissimus esset qui per lubricam viam incedens, & profundum magnum iuxta se habens, in quo si semel caderet, in perpetuum non exiret, se plumbo, & stercoribus ornaret, quibus eum mergi necesse esset? Ergo, si toti in lubrico positi sumus, si profundum inferni iuxta nos cernimus, si quotidie nostros vicinos ruere, & cadere passim videmus, quid est, quòd nos temporalibus stercoribus ornamus? Sapientes nautæ, si fluctibus premuntur, ventis quatiuntur, tempestatibus impelluntur, non nauem onerant, sed eam alleuiant, non merces quærunt, sed inuentas abijciunt: & nos, fratres, vbi, nisi in tempestuosissimo mari sumus? Ergo iuxta verbum Sancti Ambrosij: Cauẽdum valde nobis est, ne nauem nostram, vel fluctus absorbeat, vel procella tempestatis allidat, vel in æternam prædam pirata crudelis abducat.

[Mat. 25. d *In actibus Apostolorũ. c. 8. d. Ambr. li. 4. Commẽ. in Euãg. Luc. cap. 5. to. 3.]

Quarto, Sanctus Marcus se fecit minimum per abnegationem propriæ personæ: & in hoc est summa perfectio: Nam & mali possunt per confessionem peccata detegere; possunt vitam simplicem ducere; possunt temporalia ista despicere: Sed nemo, nisi vir magnanimus, potest seipsum contemnere. Gregorius: Non magnum quippe est homini abnegare quod habet; sed multum valde est abnegare quod est. Et forte, *inquit*, laboriosum non est homini relinquere sua, sed valde laboriosum est, relinquere seipsum. Ergo sanctus Marcus, dum seipsum ob Christi amorem reliquit, viam perfectionis arripuit. Sciebat enim Dominum dixisse: Qui maior est vestrum, fiat sicut minimus. Et illud: Qui vult venire post me, abneget semetipsum. Quid est enim semetipsum abnegare, nisi voluntatem suam Deo dare, & se totum Deo committere, nihil de se sibi retinere? Sed multi sunt, qui non solum non se abnegant, sed ceteris laborant præponi, non attendentes, quòd ex alto loco grauius caditur, & existenti in alto, ruina grauior præparatur. Quanto enim nubes in altum attolluntur, tanto fortius ventorum turbinibus quatiuntur. Sępe feriuntur tonitruis alti montes, quando quietissimæ manent valles. Arbor enim, quanto magis in altum ascendit, tanto magis se turbinibus, & ventis exponit: & præcisa fortius terram petit, & grauiori plurimum casu ruit: ergo stultum est appetere, vnde sit necesse grauissimo casu concidere. Iob: Eleuasti me, & quasi super ventum elisisti me valide. Exemplum de Lucifero: vbi ostenditur, quòd quia altissimus fuit, ideo in profundissimum locum inferni cecidit. Sequitur: *Euangelizare, & cet.* Hoc enim est donum, quod accepit ex gratia redundante, quòd non solum in se sancte, & humiliter vixit, sed verbum vitæ alijs prædicauit. Nam doctor fuit Ecclesiæ, Primo, factis. Secundo, verbis. Tertio, scriptis. Sed de his quære in ipsius Legenda.

[Grego. Homil. 32. sub init. Mat. 20. g. Mat. 18. A Iob 30. e. Lipom. 25. Apr. to. 2.]

SERMO II. DE EODEM.

Opus fac Euangelistæ: ministerium tuũ imple. Inter omnia exteriora opera gratiæ gratis datæ, nobilissimum opus est euangelizare, siue Euangelium prædicare: sed non est vtile, nisi præcedat ministrare, quia tam ordine gratiæ, quàm naturæ, prius est facere, quàm docere, vel dicere: prius enim diu natura hominem format, quàm ei vsum loquelæ tribuat. Item Ioannes Baptista prius diu fecit, quàm ad prædicandum accesserit. Ita nec Dominus suam prædicationem incepit, nisi prius ieiunasset in deserto. Non enim (vt dicit Hieron.) ædificat, sed destruit, qui quod alijs dicit, ipse non fecit. Bene ergo Beato Marco dicitur: *Opus fac Euangelistæ: ministerium tuum imple.* In quibus verbis commendatur a duobus iam dictis, vt nihil desit eius perfectioni. Nam primo commendatur ab excellentia sanctitatis in vita, quam tenuit. Secundo vero, a refulgentia veritatis in doctrina, quam scripsit. In his enim duobus perfectus homo consistit. Nam per primum ordinatur ad Deum, & etiam ad seipsum. Per secũdum ordinatur ad proximum. Notatur igitur primo excellentia sanctitatis in vita, per quam ordinatur ad Deum, & nullo modo ad seipsum: cum dicitur vltimo: *Ministerium tuum imple.* Sed notatur secundo veritatis refulgẽtia in doctrina, per quam ordinabatur ad proximum: cum præmittitur: *Opus fac Euangelistæ.* Nam constat opus Euangelistæ esse. Primo, in Christum credere. Secundo, Christum prædicare. Tertio, prædicata in Scripturã redigere. Quarto, seipsum in mortem

[1. Tim. 4. A Hier. to. 6. in Matt. c. 23. lib. 3.]

tem pro Euangelio tradere: & sic doctrinam suam morte confirmare. Et quia hæc omnia Sanctus Marcus effecit, sicut ex Legenda probare poteris, ideo vere Christi Euangelista fuit, cuius Euangelium Petrus legit, & lectum approbauit: & legendum Ecclesiæ tradidit. Nunc autem ad instructionem fidelium de ministerio tantum sermo reddendus est: tum, quia prius, & melius est facere, quàm docere: tum quia per ministerium solum, & ordinatur homo ad Deum, & ordinatur ad seipsum, & ordinatur ad proximum. Est igitur hic notandum, quòd qui vere Christi minister est, sicut fuit hic Sanctus, primo ordinatus est ad seipsum. Sunt autem duo, quibus homo ad se ordinatur: Primum, est munditia carnis: secundum vero est modestia mentis: vt per primum componatur exterius, per secundum ordinetur interius.

Homo quomodo debeat esse ordinatus.

Dico quòd homo primo ordinatur interius ad seipsum, per modestiam mentis. Ad hanc enim, inuitat Dominus, quando dicit: Qui mihi ministrat, me sequatur, idest meam modestiam imitetur. Nã Dominus totus fuit mansuetus, siue modestus, nunquã turbatus. Isaias: Non erit tristis, neque turbulentus. Eius autem mansuetudinem probat parabola serui debitoris decem millium talentorũ, & alterius centum denariorum. Item mulier deprehensa in adulterio. Item parabola de filio prodigo. Item exemplum Magdalenæ, quam non solum non repulit, sed benigne suscepit, eiq. peccata dimisit. Quare ista ad prædicandum sunt valde pulchra: quia, dum modestia tanta de Deo prædicatur, nos ad modestiam inuitamur, & valde arguimur, si more apri, vel vrsi irascimur. Miro enim modo per iram inordinatur homo, & subuertitur ratio: sed econtra, ordinatur per modestiam. Qui ergo in hac virtute Dominum imitatur, ab eo plurimum honoratur. Ipse enim dicit: Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. Secundo debet homo ordinari exterius ad seipsum, per vitæ munditiam. Nullus enim est Rex, immo nec vllus homo, qui mundum ministrum non requirat: ergo, si volunt hoc homines immundi, & peccatis infecti, quales putas vult habere ministros Dominus mundissimus? Vnde dicitur: Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Sed quis hodie cum munditia carnis Deo seruit? Quis vitam immaculatam ducit? Quis maculari hac turpitudine non cupit? Nam, quia omnes polluti sumus, & velut canes, & equi, ad carnis lasciuiam currimus, ideo a Deo in nostris precibus non audimur. Vnde dicitur: Cum multiplicaueritis preces, non exaudiam: manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Legitur enim: Et omnis caro corruperat viam suã. Non tanta fuit olim infectio in paganis, quanta hodie est in hominibus Christianis. Ideo narrant Romanæ historiæ, quòd non solum Romani detestabantur actum ipsum nefandissimum, sed omnem vanum aspectum, & suspectum colloquium. Nam quidam, nomine Quintus Antistius, repudiauit vxorem, eo quòd cum quadam suspecta femina eam viderat loquentem. Et Sempronius vxorem dimisit, eo quòd ipso ignorante, homines ludentes aspexit. Nec erat apud Romanos hoc reprehensibile, sed valde laudabile. Ergo, si talia faciebant propter solum aspectum, & colloquium, cogita quid fecissent, si actum vidissent.

Ordo. 1. — Ioan. 12. d — Isa. 42. a — Matt. 18. c — Ioan. 8. a — Luc. 15. e — Ioan. 12. d — Psal. 100. b — Isa. 1. b — Gen. 6. b — Exemplum — Val. Max. lib. 6. c. 3. — Val. Max. ibidem.

Secundo debet minister bene ordinari ad Deum. Ordinatur autem per duo, Primo per intelligentiam in agendis. Secundo vero per patientiam in periculis tolerandis. Dico quòd primo ordinatur minister Christi per intelligentiam in agendis. Multum enim diligunt Reges, & Principes, ministros bene vota sua intelligentes, & pro posse effectui mandantes. Vnde scribitur: Acceptus est regi minister intelligens. Stulti ministri, etiam si ferant aurum, non placent. Nec mirum: nam sola intelligentia excellimus bruta. Nam, cum a leporibus, tigribus, & canibus superemur in velocitate, ab elephantibus in malignitate, a ceruis in robore, ab aquilis & lyncis in visu, a lupis in auditu, a vulturibus in olfactu, & ab araneis in tactu, sola intelligẽtia superamus cetera animalia. Et ideo homines soli propter intelligentiam Deo sunt accepti, & ad beatitudinem electi. Secundum vero, quod ordinat ad Christum, siue ad Deum, ministrum, est tolerantia, siue patientia in periculis tolerandis. Ille enim minister dignus amari non est, qui propter Dominũ portare mala non potest. Vnde dicebat Apostolus: In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patiẽtia, vt nõ vituperetur ministerium nostrũ. Ergo, secundum hoc Apostoli dictum, illud vituperandum est ministerium, quod non vult pati aliquid propter Christum. Sunt enim multi, qui tantum Deo seruiunt in prosperis: sed numquam ad Deum clamant, nisi cum se sentiunt in aduersis. Sunt enim similes ferro, quod cum sit semper nigrum, & rubiginosum, in solo igne fit pulchrum, vel arena aspera fortiter confricatum. Plumbum, colore est liuidum, sed fit pulchrum igni adustum. Sic & multi non ad Deum redeunt, nec pœnitentiam agunt, nisi a tribulatione cogantur. Est ergo tribulatio non solum patienter ferenda, sed desideranda, cum sit nobis ad Deum redeundi via.

Ordo. 2. — Prou. 14. c — Exempla. — 2. Cor. 6. a — Exemplũ. — Exemplũ.

Tertio oportet Dei ministrum bene ordinari ad proximum. Sunt autem duo, per quæ ordinatur ad proximum. Primum est beneuolentia voluntatis, vt ex proposito nullum lædat. Secundum est beneficium charitatis, vt omnibus pro posse subueniat. Dico quòd primum est beneuolentia voluntatis, vt neminem lædat, nulli iniuriam faciat, nulli maledicat, sed econuerso benedicat, & seruiat. Vnde Paulus: Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum. In beneuolentia serui cognoscitur beneuolentia domini: & malignitas ministri sæpe redundat in dedecus ministerij. Nam serui refugiunt malum ministerium, sicut scholares malum Magistrum, & clerici malum Præpositum, siue malignum. Dicitur enim in fabulis, quòd dum leo rex aliquando animalia ad consilium conuocasset, vltimo omnium vulpes aduenit: Cumq. foris staret, nec intus intraret, & leo, vt ingrederetur ediceret, illa ait: Obstupesco tuam crudelitatem, quam video: quia, cum vestigia omnium animalium considerem, nullum video foras exisse. vnde timeo te omnia occidisse: quare non ausa sum introire. Sic & malignum dominum fugit exercitus famulorum. Secundum est beneuolentia charitatis, vt omnibus pro posse subueniat; officium enim est boni patris, filijs necessaria exhibere. Ideo Deus dat quibusdam diuitias, vt pauperibus subueniant, & sibi vitam æternam acquirant. Vnde dicitur talibus: Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores. Boni dispensatores dicuntur qui a Deo accipiunt, & indigentibus libenter distribuunt. Vnde dicitur ꝙ nemo erat indigens inter Apostolos, sed sicut erat cor vnum, & anima vna, sic & illis erant omnia communia. Si enim aquila, auium regina, numquam comedit prædam suam, quin alijs auibus dimittat ex ea, & hoc dictante natura: quid deberet facere humana natura, ad hoc a suo Rege edocta? Numquam sine eleemosyna deberet esse humanum prandium, vel cœna. Require de hoc exemplum Nicolai, quod scriptum est in Legenda Ioannis eleemosynarij, & multa alia de hoc exempla sunt ibi.

Ordo. 3. — 2. Cor. 6. a — Æsopus in fabulis lib. 2. fab. 43. & Horat. lib. 1. epistolarum, epistola 1. post med. — 1. Pet. 4. b — Act. 4. f — Exemplũ. — Lipom. 23. Ian. to. 1.

DE SS.

DE SS. PHILIPPO, ET IACOBO APOSTOLIS

SERMO I.

Psal. 138. b

NIMIS *honorati sunt amici tui Deus*. Dignum est. & rationi consonum, vt, qui toto posse Dominum honorauerint, & pro eius honore se occidi permiserint, operante Deo, ab omnibus honorentur. Fit ergo, Deo efficiente, vt maior honor impendatur ab homine piscatori, quàm alicui summo regi: maior Iacobo, quàm illi famosissimo Alexandro: maior Philippo, quàm Cyro, & Dario. Et propterea bene de eis dicitur: *Nimis honorati sunt amici tui Deus*. In verbo ergo præmisso describuntur Apostoli maxime a duobus. Primo, ab excellentia sanctitatis, qua fulserunt in via. Secundo, ab altitudine potestatis, qua præsunt in Patria. Ille enim perfectus dicitur esse, qui in via diuinis meritis adornatur, & in patria regio diademate coronatur. Primo ergo notatur excellentia meriti, qua fulserunt in mundo, cum dicitur: *Amici tui Deus*. Secundo notatur sublimitas præmij, quo regnant in cælo, cum subditur: *Nimis honorati sunt*. Nam & si sancti Apostoli fuerunt honorati in sua conuersione propter Regis vocantis amorem, & iterum in sua conuersatione, propter Regis familiaritatem, & iterum in sua passione propter Regis societatem: nimis tamen dicuntur honorati propter assecutam æternitatem, & quam acceperunt immortalitatem, & perpetuam potestatem. Sed nunc ad eorum meritum adeamus, & eos, quantum possumus, imitari studeamus, vt aliquando ad Regem peruenire possimus. Nam dicit Augustinus: Qui sanctos Martyres, inquantum potuerit, noluerit imitari, ad eorum beatitudinē non poterit peruenire. Est ergo notandum, quòd Dei amicitiam sancti Apostoli multis modis acquisierunt, quibus & nos, præstante Deo, eam acquirere possumus, si ocio non vacemus. Diuina igitur amicitia acquiritur per puritatem innocentiæ, per afflictionem veræ pœnitentiæ, per amorem obedientiæ, per donum patientiæ, per donum munificentiæ, siue misericordiæ.

Aug. serm. 47. de Sanctis in principio, qui est 3. de plur. mart. to. 10.

Dico quòd diuina amicitia primo acquiritur per munditiam vitæ: sic enim scribitur: Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum Regem. Optime dicit cordis munditiam: quia cordi mundo omnia sunt munda. Numquam aqua riuuli erit munda, si fuerit in fonte immundo: numquam viriditas esse poterit in arbore, si defecerit in radice. Et sicut nascitur riuus ex fonte, sic omnis in corpore nostro motus causatur ex corde. Ergo, si cor fuerit immundum, erit visus immundus, auditus immundus, olfactus immundus, gustus immundus, & tactus. Et econtra, si fuerit in corde munditia, omnia per consequens erunt munda. Quia sancti Apostoli habuerunt corda munda, ideo & caro exterius fuit munda. Audiuerant enim a Domino: Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis: Nam & de sancto Iacobo dicitur quòd fuerit † Sanctus ex vtero matris suæ. Sed quis potest hodie gloriari, [a] mundum se habere cor? Quis hodie mundus a sordibus? Immunda sunt hodie corda, immunda sunt verba, immunda sunt opera. Quomodo posset vita hominum esse munda, vel vitare luxuriam, cum sic regnet in eis gula? Dicit enim Hieronymus de virginitate seruanda: Libido est iuncta luxuriæ, prius enim venter extenditur, & sic cetera membra concitantur. Venter cum inordinate reficitur, genitalia ad luxuriam prouocantur. Et addit: Sicut ignis ex oleo crescit & lignis, sic libido ex cibis. Ob hanc enim causam antiquitus Romanæ matronæ, vt possent esse castæ, in nullo indulgebant gulæ. Sed a vino, in quo est luxuria, penitus abstinebant. Vnde magnus quidam Romanus vxorem occidit, quia eam vinum bibere vidit, existimans, quòd mulier, quæ sobrietatem abijcit, & vinum immoderate bibit, virtutibus omnibus ianuam claudit, & eam vitijs aperit.

Prou. 22. b

Exemplum

Ioan. 15. a

† Hæc vide in Vitis Lipom. die 1. Maij to. 3. ex Hegesippi lib. 5.

[a] Pro. 20. b

Hieron. in epist. 22. ad Eustochiū, post initiū to. 1.

Eph. 5. d

Metellus apud Val. Max. lib. 6. cap. 3.

Secundo acquiritur diuina amicitia per afflictionem veræ pœnitentiæ, vt, qui inimicus Dei erat per culpam, fiat amicus, & filius per pœnitentiam, si sit vera: si per amaritudinem cordis, si per confessionē oris, & per satisfactionē operis. Ad hęc enim tria studeamus in prudentia serpētina: de qua Dominus dicit Apostolis: Estote prudentes, sicut serpentes. Nam serpens, cum se veneno sentit esse grauatum, quandam herbam amaram comedit, cuius virtute venenum vomit, quod sibi erat causa infirmitatis: quo facto pluribus diebus ieiunat, & sic cutem a carne relaxat, postea in aqua se balneat: sicq. per arctum foramen lapidis intrat, & ibi veterem pellem expoliat, vt nouam induat, & sic totum se renouat. Sic & homo, volens ex veteri fieri nouus homo, oportet, quòd cum serpente se primo lauet, id est pro peccato lacrymas compunctionis effundat, & sic herbam amaram comedat: id est pro peccato amaros planctus edat: postea debet venenum euomere; id est peccata omnia confitendo narrare: quo facto, per arctum foramen satisfactionis debet transire: & sic veterem culpam deponere, gratiam diuinam induere, & perditam amicitiam reparare. Nam per pœnitentiam reparatur homo ad diuinam amicitiam, quæ fuerat amissa per culpam. Vnde de hac potest exponi illud: Ad amicum si produxeris gladium, non desperes: est enim reuersio ad amicum. Quis amicus, vt Deus, a quo accipimus omne quod sumus, omne quod scimus, omne quod habemus, siue in bonis naturæ, siue in bonis fortunæ, siue in bonis gratiæ? Sed ad eum gladium producimus, cum peccamus: sed non est desperandum, quia, dum vere pœnitemus, in pristinam amicitiam reparamur, immo aliquando in maiorem. Exemplum de Dauid, Petro, & Magdalena. Vnde Dominus dicit: Mihi alienigenæ amici facti sunt, idest, qui per peccatum erant extranei, per pœnitentiam in amicitiam sunt reparati. De pœnitentia, & asperitate vide Legendam sancti Iacobi, quantæ abstinentiæ, quantæ orationis, quantæq. fuerit sanctitatis. Nam propter eius iniquam mortem dicit Iosephus, Ierusalem fuisse a Tito subuersam.

Mat. 10. b

Exemplum

Quomodo serpens exuat senectutem, vide apud Aristot. de histor. animal. lib. 8. c. 17. par. 1.

Eccls. 22. c Editio Latina aliter habet.

Psal. 107. b

Lipom. 1. Maij. to. 3.

Tertio acquiritur diuina amicitia, per amorem obedientiæ: multum enim Principes, siue Reges amant seruos bene obedientes, & eos sibi faciunt valde familiares: vt iam non dicantur serui, sed maxime amici, dum fiunt regis consiliarij. Vnde Dominus dicit Apostolis: Iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit, quid facit dominus eius: vos autem dixi amicos: quia omnia, quæ audiui a Patre meo, nota feci vobis. Sed cuius merito? certe obedientiæ, quia me vocantem secuti estis, quia præcepta mea seruastis, & quia pro me omnia reliquistis. Vnde Dominus dicit de eis: Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Propterea, qui obedire nolunt, grauissime puniendi sunt. Exemplum de Saule rege, qui, quia obedire renuit, deiectus a Regno fuit. Lege historiam. Adeo enim inobedientia est graue peccatum, vt propter eam eiecerit Dominus hominem primum de paradiso, cum omni posteritate sua morti adiudicatum. Nec mirum, quia antiqui Principes Romani filios proprios bellantes contra obedientiam occiderunt,

Ioan. 15. c

Ibidem b.

Exemplum 1. Reg. 15. c

Gen. 3. d

reputantes

Exemplum

† Valerius Max, lib. 2. ca. 7. exẽpl. 6. ponit Posthumiũ dictatorẽ, qui Auluũ Porthumiũ filium suum securi feriri iussit quamuis paulo post de Torquato etiã mẽtionem faciat: sed Bonauentura de Posthumio loquitur, cũ eadem Valerij verba dicat. Hoc idem ait Liuius ll. 4. & Gellius lib. 12. ca. vlt. Sed Diod. Sic. id non credit.

reputantes grauissimum esse, valdeq. periculosum, non obtemperare maioribus. Nam † Torquatus, dictator nobilissimus, filium suum Manlium, quem ad prorogandam successionem genuerat, quem in sinu suo nutriuerat, quem litteris imbuerat, quem armis instruxerat, deinde ipsius amatorem, patriæ defensorem, qui non suo iussu, sed sponte a campum progressus, hostes fugauerat, victorem redeuntem occidi mandauit. Ergo, si sic inobedientia hominis est punita a patre in filio, quanta pœna est punienda inobedientia contra Deum? Ob quam causam hi duo Apostoli non solum obseruauerunt diuina præcepta, sed ipsa consilia non pro morte eius inflicta, sicut narrat vtriusque Legenda, recesserunt ab eorum obseruantia.

Quarto acquiritur diuina amicitia per donum patientiæ. Hæc virtus, quæ dicitur patientia, siue malorum tolerantia, est amicitiæ (si vera sit) probatiua: non enim dicendus est amicus, sed simulator potius, qui assistit in prosperis, & fugit in aduersis. [a] Simulator ore, decipit amicum suum: nã illa magna, quæ ore promittit, non seruat, vt dixerat, in aduersis. Propter quod viri sapientia pleni, numquam facile amicum esse credunt, quem in aduersis nõ probauerũt. [b] Si possides (inquit Eccl.) amicum, in tentatione posside illum, & ne facile credas ei. Stultus est, qui emit equum in nullo probatum: ergo & fatuus, qui illum credit amicũ, cuius numquam habuit experimentum. Nam & Philippus, Rex Macedonum, * valde arguit litteris filium suum Alexandrum, quòd illos sibi amicos credebat esse, quos pecunia & donis sibi familiares effecerat. Hieronymus: Vera amicitia non temporalibus communionibus est pensanda, sed amore gratuito impendenda. Nemo, *inquit*, potest esse amicus hominis, nisi prius fuerit amicus veritatis. Hæc igitur scientes hi Sancti Apostoli, in omnibus periculis, morteq. probati, amicissimi sunt inuenti. Lege eorum vitas, & prædica. Sciebant enim scriptum: Abraham pater noster tentatus est, & per multas tribulationes probatus, amicus Dei effectus est. Non timet probus miles equum amittere in bello, dum scit sibi reddendum a rege. Sed constat, quòd qui corpus suum hoc terreum, & obscurum, graue, & grossum, tradiderit propter Christum, recipit illud impassibile, & clarissimum. Ergo illud morti exponere, non est vllo modo timendum. Vnde Dominus dicit: Amici mei, nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.

a Pro. 11. b.
b Eccl. 6. a
** Val. Max. lib. 7. ca. 2. in extern.*
Iudith. 8. e.
Luc. 12. b.

Quinto acquiritur diuina amicitia per donum misericordiæ. Misericordia enim, siue pietas ad pauperes, miro modo diuinam iracundiam placat, indulgentiam aduocat, & omnia peccata relaxat. Vnde: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Quid est enim misericordia, nisi quidam diuinus ignis, qui omnium peccatorum rubiginem a duritia nostri cordis abstergit? Quid est enim cor durum, nisi quoddam ferrum frigidum igne misericordiæ non mollitum? Ergo, dum misericordiam induimus, dum miseris vere compatimur, & pro posse eorum necessitatibus subuenimus, ignem in nobis incendimus, quo rubiginem omnium peccatorum abstergimus. Ad hanc misericordiam monebat Dominus, cum dixit: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Et est sensus: Pauperum est Regnum cælorum. Ergo vos, cum diuitias habeatis, nihil de vestro in Regno Cælorum habetis. Ergo, si illud habere vultis, necessario vobis incumbit, vt a pauperibus illud ematis. Ergo de mammona iniquitatis, id est de diuitijs inæqualiter possessis a vobis, amicos pauperes faciatis vobis. Nam isti, qui ad curias regis vadunt, quia per se accedere ad regem non possunt, ad seruos regis accedunt, portarijs aurum tradunt, regis familiaribus sua ferunt, quorum auxilio, & fauore, ad regis præsentiam accedere possint. Non ergo vos, fratres, pigeat dare temporale bonum, vt possitis accipere summum bonum. Nullus est enim mercator in mundo, qui non libenter daret pro auro plumbum, pro argento stannum, pro marca argenti denarium, pro tritico hordeum, & pro Regno, domum, &c. Ista enim omnia temporalia bona æternis bonis comparata, sunt vilissima stercora. Si consideremus, fratres charissimi, quæ, & quanta sunt, quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia, quæ habentur in terris. Ergo non timeamus dare terrena, vt accipiamus æterna: quia, secundum sententiam Domini, In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Qui enim parce seminat, parce & metet. Iuxta enim mensuram seminis, mensura futura est messionis: non perditur quod seminatur, immo ad magnas vsuras terræ committitur. Plus illi vsurarij lucrantur, & maiores pecunias cumulant, qui multa, quàm qui pauca mutuant. Eleemosynas dare, non est datum perdere, sed ad vsuras maximas dare. Non tantum redduntur, sed vno denario Regnum datur, non terrenum, sed cæliferum: non paruum, sed magnum non periturum, sed perpetuo possidendum. Ob quam causam isti sancti Apostoli, relictis omnibus, datisq. pauperibus, pauperem Dominum pauperes sunt secuti. Rogemus ergo, &c.

Eccl. 3. d.
Luc. 16. c.
Luc. 6. c.
Mammon iniquitatis quid.
Greg. hom. 37. in Euãgel. in prin.
Matt. 7. a.
2. Cor. 9. b.
Prou. 12. e.
Luc. 5. e.

SERMO II. DE EODEM MVLTA.

Psal. 33. e.

V*Enite, filij, audite me*. Licet enim in sanctis Euangelijs multa nõ legantur (quia innumerabilia fecit Dominus, & dixit, quæ nemo Euangelistarum scripsit, sicut habetur in fine Ioannis) nulli tamen dubium esse debet, quòd, sicut Dominus, Petrum, & Andream, Iacobum, Ioannem, similiter Matthæum vocauit, & ad se sequendum inuitauit, sic & Apostolos ceteros euocauit. Nam de Philippo expresse habetur quòd dixit ei: Sequere me: Quia igitur ita est, bene, & congrue de horum Apostolorum vocatione dicit Dominus per Prophetam: *Venite, filij, audite me*, id est, venite post me: quem audite, vt Pontificem summum, vt Dominum, & Magistrum. In quibus verbis Dominus tria facit. Primo enim ostendit suam beneuolentiam, vt facilius retraherentur. Secundo inuitat ad veniam, vt a culpis præteritis purgarentur. Tertio mandat obedientiam, qua in gratia complerentur. Optime coniunguntur hæc tria, quia ad sequendum, beneuolentia allicit, venia disponit, sed obedientia perficit. Notatur igitur primo Domini beneuolentia, cum dicitur, *Filij*: nihil enim est in amoribus maius amore filiorum. Secundo notatur vocatio ad veniam, siue recessum a culpa, & a vita præterita, cum addit, *Venite*. Quid est enim venire, nisi a præteritis surgere, & ad Christum accedere? Tertio vero notatur inuitatio ad obedientiam, cum scribitur: *Audite me*. Verus enim obediens, attente audit præcipientem: immo relinquit voluntatem propriam, se totum tradens alterius volũtati: Dicat ergo Dominus Apostolis suis: *Venite, filij, audite me*. Est ergo notandum, quòd cum suis Apostolis debemus venire ad diuinam reuerentiam, Ecclesias visitando: ad diuini iugi supportationem, præcepta seruando: ad malorum omnium tolerantiam, Christum sequendo: ad paupertatis eminentiam, temporalia contemnendo: ad præmij excellentiam, ad Patriam aspirando.

Ioan. 1. f.

Dico, quòd primo venire debemus ad diuinam reueren-

reuerentiam ecclesias frequentando. Vnde dicitur quòd Petrus, & Ioannes ascẽderunt in templum, ad horam orationis nonam. Et credendum est, quòd sicut in illa, sic & ad omnes alias horas, ascendebant in templum. Nam & hoc de Sancto Iacobo dicitur, quòd propter excellentiam suæ sanctitatis, cum diceretur ab omnibus iustus, esset q. Saluatori simillimus, propter quod & frater Domini fuit dictus, de consensu Apostolorum omnium, post mortẽ Domini Hierosolymis factus est Episcopus; & quòd ei soli ex omnibus Apostolis concedebatur, vt Sancta sanctorum ingrederetur: & quòd, genua figens in templo, pro populo orabat, vt eius genua indurarentur super duritiam camelorum. Nos ergo ad hanc diuinam reuerentiam, & orationem deuotã inuitamur: Venite adoremus, & procidamus ante Deũ, ploremus coram Domino, qui fecit nos: quia ipse est Dominus Deus noster. Si enim ipse est Dominus, qui creauit; si ipse est Dominus, qui redemit; si ipse est Dominus, qui gubernat, & regit; si autẽ nos populus eius; si oues pascuæ eius; ergo venite corpore: adoremus mente: procidamus ante eum corpore, & mente, & ploremus coram eo, ex peccatorum recordatione, ex bonorum omissione, ex præceptorum eius transgressione; & ex omnium virium interiorum corruptione. O magnam verecundiam populis Christianis, quòd, cum pagani sic visitarent, & sic honorarent, sic denique offerrent in templis suorum deorum, & dęmonum pessimorũ, ipsi Ecclesias fugiunt, ad eas ire contemnunt, decimas, & dona non offerunt, sed potius, si possunt, eis auferunt, & diuitias possident. Milites enim nostri temporis, verecundantur ad Ecclesias ire, &, si casualiter vadant, verecundantur Dominum adorare. O summa stultitia, quòd tam lęta facie genuflectitis terreno regi, a quo nihil penitus habetis, siuè possidetis: & illum verecundamini adorare, a quo habetis omne, quod estis, omne quod scitis, & a quo res omnes possidetis. Sed ego pro Christo secure spondeo vobis, quòd, sicut vos eum nunc erubescitis, & adorare contemnitis, sic ipse in morte vestra, cum ante ipsum veneritis, dicet vobis: Nescio vos. Qui (inquit) me erubuerit, & sermones meos coram hominibus, & ego erubescam eum coram Patre meo.

Act. 3. a. Psal. 94. b. Exemplum Luc. 10. d.

Secundo, venire debemus ad Diuini iugi supportationem, Christo obediendo. Hoc iugum leue assumpserunt Sancti Apostoli, quando, vocante Domino, sunt eũ secuti. Audierant enim ipsum dicentem: Tollite iugum meum, super vos. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Ad hoc igitur iugum ab omnibus assumendum inuitat Dominus: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, dulcedine scilicet spirituali. Non credunt modo miseri peccatores laborare, cum tamen omnis eorum vita sit amarissima, pœna, & cura, siue febris, &c. Quis non videat, quantum laborant luxuriosi? quantum auari? quantum superbi? quantum inuidi, nisi sint penitus cęci? * Non sentit freneticus durissimam febrem, quam tolerat, immo sępius alte cantat, ignorans, quòd mors sibi instat. Non sentit † Epilepticus, dum cadit in ignem: & tamen grauissima est illa infirmitas, quæ in earne sic animam alienat, vt ignis ardores non sentiat. Grauissimi ergo infirmi sunt peccatores, qui, cum in labore viuant, sic abstracti sunt, vt eos non sentiant. Sed veniet dies illa, vltima pœna veniet, quæ, velint nolint, aperiet oculos modo clausos, & excitabit sensus modo mortuos, siue paralyticos. Membrum enim paralyticum modo non sentit, cum sensus ad ipsum transire non possit: sed, cum infernalis illa pœna viam seruabit, velit nolit, tunc sensus ad membrum redibit, & tunc male vixisse plorabit. Vnde damnati dicturi sunt illud: Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus per vias difficiles. Viam autem Domini ignorauimus, idest scire noluimus, vel, si sciuimus, de ea non curauimus. Ergo ante illam tremẽdam horam assumamus cum Apostolis iugum Domini suaue, onus leue, quod non grauat, sed alleuiat: non deprimit, sed reficit: non ad infernum mergit, sed in cęlestem patriam sursum vehit. Videtur stultis, quòd pennæ multæ, sint in grauamen auibus: cum tamen sint in maximum volatus auxilium, sine quibus, nec a terra surgere possunt, nec in aera se attollere. Et est notabile, quòd, quanto plus de pennarum onere habent, tanto volare melius habent, siue valent: sic est de onere Domini, quia, qui plus de eo arripit ad portandum, faciliorem se reddit.

Mat. 11. d. * Aristo. in problemati bus sect. 11 quæstio. 22. par. 7. Exemplum † Epilepticus est epilepsia laborans. Epilepsia autem morbus est caducus, quem vulgus appellat lunaticũ. Hic morbus dicitur etiam comitialis, dicitur sacer, maior: Ab Arist. Herculeus: a Plat. & Apul. diuinus. Sap. 5. b. Exemplum

Tertio, venire debemus ad malorum omnium tolerantiam, Christum sequendo. Christo enim in carne passo (sicut dicit Apostolus) & vos eadẽ cogitatione armamini. Vnde hi Sancti Apostoli libenter, siue patienter omnia pericula portauerunt, ita, quòd nec mori pro Domino timuerunt, sicut ex eorum patet Legenda. Sciebant enim Dominum docuisse: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me. Ille enim vere abnegat semetipsum, qui se in mortem pro Christo tradere non formidat, & omnia mala mundi pro eius amore patienter tolerat. Sunt enim iusti similes ligno Sethim, quod in igne si ponatur, nullo incendio consumitur. Pellis † Salamandræ, quamtumcumque vetusta, si in igne fuerit posita, non solum non comburitur, sed in melius renouatur. Adamas (vt refertur) tantæ fortitudinis est, vt non solum in igne non ardeat, sed nec aliquo modo calefiat. Viri ergo iusti, ad modum auri possunt liquefieri, sed non in pondere, & in valore minui, nec corrumpi: immo aurum fit pulchrius, & splendidius, dum ab igne inflammatur. Vere patientia similis est cuidam gẽmæ, a qua si vestis cocta fuerit in igne posita, non ardebit: quia nihil est, quod nocere possit homini patienti: quia ad modum incudis, quanto fortius mallijs intunditur, tanto amplius insolidatur. Sed quis hodie talis? Hodie sumus similes folijs, quæ quocunque vento agitantur, secundum illius impulsum mouentur: non est, qui sustineat facta, non verba, immo nec signa: sed sunt ad modum marinæ spumæ, quæ nunc subito generatur, nunc subito corrumpitur.

1. Pet. 4. a. Mat. 16. d. † Arist. de histor. animaliũ. li. 5. cap. 19. par te 5. Plinius libro 10. cap. 67. Idem Plinius lib. 37 cap. 4. histo ria. August. de Ciuita. Dei lib. 21. c. 4. de Salamã dra, & de adamante idẽ refert.

Quarto, venire debemus ad paupertatis eminentiam, propter Christum omnia relinquendo. Hoc enim isti Sancti fecerunt Apostoli: qui a Christo vocati, omnia reliquerunt. Turpe est, & cõtra rationem, vt diues miles ibi sit seruus, & rex ibi sit pauper. Vnde dictum est iuueni illi diuiti: Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis: & veni, & sequere me. Non possumus simul esse diuites in cælo, & in terra: sed necesse est omnino, quòd qui hic diues est, ibi sit miser, & pauper. Hieronymus: Impossibile, inquit, est, vt aliquis a diuitijs, ad diuitias transeat, & in cælo & in terra appareat gloriosus. Vnde Anaxagoras philosophus, cum ad studium vadens, sua omnia reliquisset, cum post multa tempora patriam repetijsset, & omnes possessiones suas desertas & incultas cerneret, ait ad circunstantes: Non saluus esse potuissem, nisi istæ perijssent.

Exemplum Mat. 19. c. Hiero. to. 7. in Psal. 83. Vale. Max. lib. 8. ca. 7. in externu. Laertius etiam in vita ipsius Anaxagoræ Clazomenij in initio quãuis paulo aliter.

Quinto, venire debemus ad præmij excellentiã, ad Patriam anhelando. Ad hanc enim inuitabimur a Domino in die iudicij, quando facta erit omnium resurrectio, omnium ad iudicium congregatio, omniũ meritorũ discussio eo modo, quo dicitur in Mattheo: Tũc enim dicet Dominus his, qui a dextris eius erũt: Venite benedicti Patris mei, &c. O vox dulcissima,

Mat. 25. c.

vox

vox amantissima, vox desideranda, vox omnibus laudibus prædicanda, vox propriæ lętitiæ causatiua. Venite, *inquit*, ab omni malo de cętero recedendo. Venite, omne bonum accipiendo. Venite, mortem, & omnia pericula fugiendo: & venite, vitam sempiternam in munus accipiendo. Benedicti Patris mei, idest benedicti a Patre meo: non benedictione temporali, non benedictione tantum spirituali, sed (quod est maximum) æternali. Venite, *inquit*, & percipite regnum, non vanum, sed verum: non vacuum, sed plenum: non confractum, sed firmum, & solidum: non hostibus patens, sed pacificum, & quietum: non momentaneum, sed æternum: non in aliquo diminutum, sed vsquequaque perfectum, ita, vt ei nullum fieri possit additamentum. Quis enim, etiam si adesset lingua Demosthenis, sapientia Salomonis, & fluuius eloquentiæ Tullianæ, posset vel ad medium enarrare, quantum Sancti gaudio exultabunt? Si sic gaudet canis, dum leporem inuenit: si sic falco, dum volucrem arripit, quem inuadit: si sic gaudet homo, dum magnum thesaurum acquirit, vel aliquem dignitatem ascendit: si sic gaudet anima, cum de Deo aliquid sentit: pro quo & lacrymas dulces effundit, quid gaudij ibi erit, vbi, Domine, inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & de torrente voluptatis tuæ potabis eos? Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus ijs, qui diligunt illum. Sic væ illis, væ & iterum væ, qui econuerso audire merebuntur a Christo: Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo, & angelis eius. O quæ vox, & quæ lingua dolorem summum exprimet damnandorum, clamores flentium, & flumina lacrymarum, dum separabuntur a beatissima Trinitate, & summi boni dulcissima visione, & prædulcissima degustatione, a tanta Angelorum, & Sanctorum dulcissima societate, & a bonorum omnium vbertate, & tradentur diabolo, hosti crudelissimo, igni acerbissimo, & æterno, & breuiter omni malo, nullis vnquam sęculis finiendo? Sic, fratres, dum tempus habemus, veniamus ad pœnitentiam: veniamus ad malorum præsentium tolerantiam, vt fugiamus illa futura mala, & apprehendamus cum sanctis Apostolis illa præmia sempiterna, ipso donante, qui cum Patre, & Spiritu sancto, viuit, & regnat Deus per infinita sęcula sęculorum Amen.

Exemplum — *1. Cor. 2. b.* — *Isa. 64. a.*

DE INVENTIONE SANCTÆ CRVCIS

SERMO I.

Prou. 3. c.

Aristo. li. 2. de anima contex. 16. & libro 7. c. 15. Moralium Eudemiorum. & lib. 9. ca. 9. moralium Nitomachiorum. par. 3.

L*Ignum vitæ est his, qui apprehenderint eam*. Vita est actus nobilissimus, actus continuus, nũquam interpolatus, a Deo viuentibus datus; adeo a cunctis desideratus, vt pro vita seruanda, sollicita sint cælestia, sollicita sint terrena, sollicita sint vegetabilia, sollicita sint rationabilia, quasi (breuiter) omnis natura. Quare? quia viuere, est viuentis esse, Philosopho testante. Vnde, vita corrupta, pariter omnis viuentium corrumpitur natura, & hoc est non solum naturaliter, sed, quod magis est, etiam spiritualiter. Vnde anima, vita gratiæ spoliata, dicitur mortua: ergo, si viuere cupimus, crucem Domini amplectemur: quia *lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam.* In his enim paucis verbis maxime duo notantur. Nam primo Dominica crux ab effectu, siue fructu describitur, quando dicitur: *Lignum vitæ*. Secundo, quibus hic fructus prosit, ostenditur, dum infertur, *Est his, qui apprehenderint eam*. Quamuis enim virtus Crucis (quæ non est alia, quàm illius virtus, qui fuit in Cruce suspensus, & passus) sit omnibus hominibus in salutem, propter suam sufficientiam, non tamen habet efficaciam, nisi in volentibus apprehendere eam. Quãuis enim virtus solis, omnes homines illustrare sufficiat, non tamen oculos clausos illuminat, non oculos infirmos lętificat, nec in domum eius, qui illam ei non aperit, radios suæ lucis immittit. Bene ergo dicitur: *Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam*. Numquam medicinam, quantumcumque perfecta sit, illi in aliquo proficit, qui eam non amat, sed potius detestatur, & odit. Est igitur notandum, quòd, sicut communiter solet dici, triplex est vita; Prima est naturalis: Secunda est spiritualis: Tertia est æternalis. Et secundum hoc, est triplex lignum vitæ: cuius efficacia conseruatur vita. Primum lignum vitæ fuit plantatum in medio paradisi terrestris. Secundum lignum fuit plantatum in medio mundi cælestis. Tertiũ lignum vitæ fuit & est plantatum in medio paradisi supercælestis. Item: ex defectu huius triplicis ligni vitæ, dum triplex vita perditur, mors triplex inducitur. Primo, mors naturæ: Secundo, mors culpæ: Tertio vero mors gehennæ.

Exemplum

Dicamus ergo, incipientes a primis, quòd prima vita, est vita, quæ dicitur naturalis, quæ non est aliud, quàm anima, quæ est vita corporis: & de hac dicitur, quòd fecit Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ: & factus est homo in animam viuentem. Dei enim inspirare fuit, animam creare, & corpori infundere, vt sic fieret homo in animam viuentem, idest habens animam, qua viueret. Sine vita quis esset omnis homo? Quid est enim corpus hominis sine vita, nisi caro fœtida, deformis, & pallida, siue nigra, nullis vsibus apta, nisi redeat in terram, de qua fuit assumpta? Et ideo est adeo cara hominibus vita, vt pro ea seruanda omnes humani labores, omnes temporalium aggregationes, & omnes commestiones, vestium compositiones, domorum, & armorum fabricationes fiant: & quãuis sic omnis humana natura sit ad vitam seruandam, non tamen potest vita hominis esse longa, sed est breuis, & vana, momentanea, & caduca, more vaporis. Vapor enim, siue fumus, videtur magnum quid, dum ascendere incipit: sed, dum adesse creditur, euanescit: sic vita, dum florere videtur, modica febre extinguitur. Vnde: Quid est enim vita nostra? vapor est ad modicum parens. Sed quare ita est? Ideo ita est, quia nunc vita nostra ligno vitæ caret, quo solo conseruari potest. Ad quod intelligendum, est hic notandum, quòd humana vita maxime consistit in humido radicali. Est enim, secundum doctrinam omnium medicorum, duplex humiditas in corporibus nostris: vna, quæ dicitur radicalis: altera, quæ dicitur nutrimentalis. Humiditas radicalis, est illa, quæ radicaliter se tenet cum ipsa natura, cum qua generatur homo, sine qua viuere, & esse non potest: quia in hac tota veritas humanæ naturæ est. Et ideo dicitur radicalis, quia, sicut radix est principium productiuum, & conseruatiuum totius arboris, sic humiditas radicalis principium humani corporis. Humiditas autem nutrimentalis est illa, quæ generatur ex cibis, quæ non est de essentia nostri corporis, sed in auxilium radicalis humiditatis. Calor enim, siue ignis, qui in corporibus nostris existit, cum otiosus esse non possit, semper aliquid de illa radicali humiditate consumit: & sic, cum datur in pabulum, humiditas nutrimentalis minus in radicale agit: quia, dum nutrimentum radicale vim

Gen. 2. b. — *Iac. 4. d.* — *Exemplum* — *Humiditas radicalis quid.* — *Humiditas nutrimentalis quid.*

vim suam conuertit, minus de radicali consumit. A Et est exemplum notabile in lucerna, in qua est lychnus, & oleum a lychno imbibitum, & aliud oleum circumstans lychnum, & ignis incendium. Lychnus est sicut corpus humanum: oleum a lychno imbibitum & illi incorporatum, est sicut radicale humidum: oleum circumstans lychnum est sicut nutrimentum. Dum igitur ignis agit in lychnū, consumens oleum illud imbibitum; & dum circumstans oleum præbet nutrimentum igni, conseruat ignē, & præstat impedimentū, ne tam cito consumat lychnum. Nam, quando illud oleum imbibitum est consumptum, consumptus est & lychnus: quia, humore radicali consumpto in corpore, & vita similiter est consumpta: hoc enim humidum radicale non potest vllam reparationem accipere: quia (vt Auicenna docet) si reparari posset homo, ex senectute in iuuentutem rediret. Lignū ergo vitæ, quod erat in medio Paradisi, habebat virtutem radicale humidum reparandi. Vnde, si homo non peccasset, sed in Paradiso stetisset, de ligno vitæ comedens, nunquam infirmus fuisset, nec vnquam senio defecisset, sicut Augustinus docet. Postquam ergo Adam peccauit, & per diuinam sententiam necessitatem mortis incurrit, Dominus eum a ligno vitæ separauit: ne, si de illo comederet, diutissime viueret. Vnde dicitur: Ne forte mittat manū suam, & sumat de ligno vitæ, & viuat in æternum, emisit eum Dominus de Paradiso. Adam igitur a ligno vitæ separatus, cum amplius per alios cibos humidum radicale reparare non posset, necessitatem habuit moriendi; non solum per diuinam sententiam, sed etiam propter defectum ligni conseruantis vitam. Omnes igitur morimur, & tanquam aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur, sicut habetur. Vadam (inquit Iob) & non reuertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. D Nunquid, *ait*, non paucitas dierum meorum finietur breui? Ergo, fratres charissimi, cum simus adiudicati morti, & sit in nobis necessitas moriendi, & ratione peccati, & ratione defectus ligni, de quo dixi: si hanc vitam habere non possumus, sic viuamus, vt vitam aliam non perdamus. Exemplum de Enoch, & Helia posset hic prædicari, qui, de ligno illo vitæ comedentes, tanto tempore sunt seruati in vita.

Exemplum — *Aug. li. 13. de Ciuitate Dei cap. 20. & 5.* — *Gen. 3. d.* — *2. Reg. 14. c* — *Iob 10. d.* — *Enoch, & Helias quomodo in vita seruentur.*

Secunda vita est spiritualis, qua anima viuit in Deo. Sicut enim anima est vita corporis, sic Deus vita est animæ: quia, sicut, recedente anima, corpus moritur, sic, Dei gratia discedente ab anima, E anima sua vita priuatur, non quantum ad vitam naturæ, sed quantum ad vitam gratiæ. De hac enim vita dicebat Apostolus: Viuo ego, iam non ego, viuit vero in me Christus. Et est sensus: Ego vita gratiæ viuo: sed hoc a me non habeo, sed a Christo. Hæc autem vita nobilis, qua anima nostra viuit, ex medio ligni vitæ causatur in nobis. De hoc ligno exponitur illud: Benedictum lignum, per quod fit iustitia: hoc est enim lignum, cui committunt homines animas suas. Dicitur ibidem: Hoc enim salutiferum signatum fuit in primo ligno vitæ iam dicto: & aliqui opinantur, quòd F fuerit ex eodem ligno, quia, dum Adam infirmaretur vsque ad mortem, & filius suus Seth ad Paradisum iuisset, & de ligno vitæ pro patris salute peteret, Angelus Paradisum custodiens, ramum illius arboris tradidit, eiq. dixit: Cum hoc lignum fructum faciet, tūc pater tuus salutem recipiet. Sed alij dicunt, quòd de illo ligno fuit, in quibus Adā peccauit. Seth ergo ramum accepit, & veniens mortuum patrem inuenit. Vnde ramum arboris ad caput suum plantauit, qui procedente tempore creuit, & in arborem magnam surrexit: quam Salomon incidi mandauit: sed in tota domo sua, vbi hoc lignum poneret, non inuenit: Nunc enim vel maius debito, vel minus inueniebatur. Et sic, Deo volente, est factum, vt in quodam loco pro ponte poneretur, vt per hoc signaretur, quòd futurus pons erat ex ligno faciendus, per quem hoc mare magnum erat ad cælum Christianus populus transiturus. At Regina Saba, dum ad Salomonem venit, in spiritu hoc lignum cognouit, nec super illud transire voluit, sed Salomoni indicauit, quòd in illo ligno erat aliquis suspendendus, pro cuius morte regnum Israel deperiret. Quod Salomon dum audiuit, illud in profundissimum terræ demergi fecit. Sed, instante tempore Dominicæ passionis, B terra crepuit, & ibi piscinam fecit, in qua lignum supernatauit, cuius virtute ad tempus aqua mouebatur: &, qui primus in eam tunc descendebat, sanabatur quacunque infirmitate teneretur, sicut dicitur. Cum ergo crucifixores Domini hoc lignum vidissent, ipsum acceperunt, & de eo Crucem Domino parauerunt. Breuiter hoc dixi, quod longum est; vt de hoc aliquid prædicator Crucis acciperet. Hoc igitur vitæ nostræ lignum in medio mundi plantatum, fuit, quia Hierusalem in vmbilico terræ sita esse dicitur: ob quam causam, & in Psal. dicitur: Operatus est salutem in medio terræ. C Dignum vtique erat, vt, qui pro salute omnium patiebatur, in medio omnium pateretur, vt a medio ad extrema æqualiter tantum beneficium funderetur. Hoc est lignum vitæ, in quo vita mundi pependit, per quod vitam omnibus dedit, quantum in se fuit, sine cuius beneficio nullus vita gratiæ viuit. Hoc vitæ lignum in palo signatum fuit, in quo suspensus serpens eneus fuit olim, ad cuius aspectum omnes saluabantur, qui ab ignitis serpentibus mordebantur. Vnde & de hoc dicit Dominus: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, sic exaltatus est filius hominis, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Igitur hominibus vita est ex Cruce Dominica.* Narrat enim Cassiodorus, quòd quidam apud Constantinopolim fuit, qui Christianus erat, sed Dominicam Crucem adorare nolebat. Infirmatus igitur nimium, cum pro salute rogaret Dominum, apparuit ei Angelus, Crucem illi ostendens, & dicens: Si vis curari, hanc Crucem adora: quia, ex quo mundi Dominus in ea pependit, nullum vmquam beneficium homini contulit, nisi ob gratiam Crucis. † Constantino etiam dictum est: In hoc signo confide, & vinces. Qui, cum vexillum suum in Crucis formam vertisset, nullum inuenit hostem, quem non sterneret. Dicitur etiam in historia eadem, quòd nullus vmquam in bello illud Crucis vexillum portantium potuit vulnerari, vel occidi, vel capi: immo, dum quidam de portantibus illud semel timeret hostes, &, alij signum tradens, se de medio subtraxit, ille inter tela remansit illæsus, hic autem extra sagittas letaliter est percussus. Manifestum est igitur ex præmissis, quòd qui ab hoc ligno se longe facit, vita gratiæ carens, mortem culpæ incurrit. Exempla ad hoc multa quare in Legenda exaltationis Sanctæ Crucis, & de Crucis inuētione facta per Helenam. Narra historiam, quia ad prædicandum est valde pulchra: & in Legenda Sancti Christophori, & Sanctæ Cristinæ sunt etiā pulchra exempla: quomodo diabolus timeat signum Crucis. Nam & Iulianus Imperator, dum adhuc puer esset, & in arte magica magistrum haberet, absente magistro, dum librum artis aperiret, & dæmones mox venissent, ille, timens, dum se Cruce signasset, & illi mox aufugissent, magistro redeunte, factum narrauit: quare sic fugissent, ab eo quæsiuit. Cui ille: Nihil in mundo sic dæmones timent, sicut hoc signum Crucis.

Gal. 2. d. — *Sap. 14. d.* — *Sap. 14. a.* — *Vnde hac desumpta, inueniri nō potuit.* — *Ioan. 5. a.* — *Piscina origo.* — *Hierusalem situs.* — *Psal. 73. c.* — *Ioan. 3. d.* — ** Cassiodorus in hist. tripar. li. 2. cap. 19. & Niceph. li. 7 cap. 50. Eccle. Hist.* — *† Nicephorus in Eccles. hist. tomo 8. cap. 3 & lib. 2. ca. 47.* — *Cassiodor in historia tripartita. lib. 1. cap. 4. Sozom. & cap. 8.* — *Cassiodorus in eod. lib. cap. 5.* — *Vide Cassiodorum li. 2 cap. 18. historia tripartita. Et Nicephor. li. 8. hist. Eccle. cap. 29. Niceph. in Eccl. hist. li. 10. cap. 3. In historia tripartita. lib. 6. ca. 1. in medio; sed paulo aliter.*

Tertia vita est vita æternalis: & hæc vita summa vita, sola beata, vita pacifica, & secura, quæ consistit

stit in visione diuina. Tunc, *inquit Apostolus*: Apparebitis cum ipso in gloria. Et: Quoniam apud te est fons vitæ. Et Dominus: Ego sum via, veritas, & vita. Via, in meritis, vel exemplis; veritas, in præceptis; vita, in præmijs. Vel Via deducens, veritas docens, vita reficiens; Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Cognoscant, *inquam*, non cognitione viæ, quæ est obscura, sed cognitione patriæ, quæ est aperta, vt videatur Deus in sua essentia: quæ, quia in summo est pulchra, summe delectat animam. Hæc autem dulcissima sanctorum vita est eis ex ligno vitæ, quod est in medio paradisi, vt possit ab omnibus manducari. Vnde loquens Ioannes de Hierusalē cælesti, dicit: In medio plateæ eius ex vtraque parte fluminis lignum vitæ. Flumen appellatur abundantia gloriæ, quæ copiose ad modū aquæ fluminis redundat in Sanctos: Fluminis impetus lętificat ciuitatē Dei. Et: Flumina de vētre eius fluent aquæ viuæ. O sanctorum beata gloria, ex Christo Iesu, ligno vitæ, causata, vbi non gustatur caro peccatorum, non auium, non piscium marinorum, sed ipsum vitæ lignum, verbum vtique incarnatum, quod degustatum, adeo est dulce, vt, illo degustato, nec famescat homo, nec sitiat in æternum. Vbi sunt glutones, qui quærunt dulcia vina, & fercula sapida? Nam sponsa degustans de fructu huius ligni, dicit: Sub vmbra illius, quem desideraueram, sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Comede, fili, mel, quoniam bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo. Qui separatus fuerit ab hoc ligno, in fine priuabitur vita gloriæ, & incurret mortem damnationis ęternæ, vbi erit vita semper moriens, & mors semper viuens: vita vita carens, & mors mori nesciens: vita mortalis, & mors vitalis. O, si scirent peccatores miseri, qualia sunt passuri, quàm grauia pondera super se portaturi, quàm continue, sine interpolatione, non more febris quartanæ, vel tertianæ, sed continue sunt arsuri, quàm grauissima fame, & siti mortifera, sint carnes proprias corrosuri, nunc, contempta vita naturæ, currerent ad vitam gratiæ, vt tandem ad vitam gloriæ peruenirent, semper donante Christo, qui Sanctis omnibus factum est lignum vitæ, & cet.

Col. 3. a. Psal. 35. c. Ioan. 14. a. Apoc. vlt. a. Psal. 45 a. Ioan. 4. b. Cant. 2. a. Prou. 8. b.

SERMO II. DE EADEM.

Omnis, qui quærit, inuenit. Omne, quod diligitur, a diligente sollicite quæritur. Quā sollicite quærit canis lepusculum, gallus vermiculum, ceruus fontem aquarum! † Helena ergo Constantini mater, quia Christum feruenter amauit, eius Crucem, & clauos diligentissima cura quæsiuit, & inuenit. Exemplū [a] Magdalenæ, quæ, quia Dominum sollicite quæsiuit, & in quærendo perseuerauit, ipsum inuenire promeruit. * Exemplū hoc etiam apparet in [b] Magis, qui ideo inuenerunt, quia quæsierunt. Bene ergo dicitur: *Omnis qui quærit, inuenit*. † Lege historiam Inuentionis Crucis, & in Regina hoc verbum impletum esse videbis. In verbo igitur præmisso, iuxta historiam maxime notantur duo. Primum, est labor deuotus a Regina assumptus. Secundum vero est laboris vtilis fructus. Notatur itaque primo labor deuotus, quem sustinuit in quærendo, cum dicitur: *Omnis, qui quærit*. Secundo, notatur fructus vtilis, quem habuit in inueniendo, cum subditur: *Inuenit*. Sed, quia hodie festum de Inuentione agitur, de sola Inuentione aliquid dicamus. Est igitur notandum, ad nostram instructionem, quòd est

Matt. 7. b. † Nicephorus li. 8. ca. 29. hist. Eccles. & Cassiod. lib. 2. cap. 18. tri par. historia. a Matt. 28. & Ioā. 20. b Matth. 2. † Niceph. et Cassiodor. ibidem.

Aliquid, cuius inuentio est { Vana / Mala / Bona }

Est enim vanum, temporale inuenire thesaurum. Est male, inuenire peccatum. Est vtile, siue bonū, inuenire Dominicum lignum.

Dico, quòd aliqua res est, cuius inuentio est vana: & talis res est omnis prosperitas humana, siue mundana; & omnis temporalis substantia, etiam iuste acquisita. Nonne vanum est quidquid cor implere non potest? Nonne vanum est, quod teneri non potest? Sed totus mundus cor humanum non implet: quia auarus non implebitur pecunijs. In rebus etiam mundi nihil stabile est: immo cras ad te veniet, quod hodie meum est. Anguilla enim, quanto fortius stringitur, tāto fortius de manu elabitur: sic & mundus, quanto plus amatur, tanto timidius retinetur: & semp est in suspicione ne perdatur: & perdito, ex hoc magnus dolor exoritur. Inuentio enim temporalium rerum est sicut somnus dormientium: qui, dum dormiunt, somniando diuites se esse credunt, sed, dum euigilant, vacuos se inueniunt. Diues, cum dormierit, nihil secum afferet: aperit oculos, & nihil videt. Diuites enim, dum multa se congregasse credunt, adueniente morte, nihil se habere inueniunt, nisi peccata, quæ propter diuitias commiserunt. Psalmus: Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerūt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Sępe, dum diues moritur, ei, quem odit, velit nolit, sua dimittit. Congregabit, & ignorat, cui congregabit ea. Exemplum de diuite illo magno, qui multa congregauit: cui dixit Dominus. Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ autem parasti, cuius erunt? Quid profuerūt diuitiæ Darij? Nonne eas cum omni imperio suo reliquit aduersario? Quidam enim, vt dicitur, fuit, qui somniauit se diu debere viuere: cumq. propter longam, quam somniauerat, vitam, congregasset multa, morte interemptus est subita. Innocentius: Quid prosunt diuitiæ, quid epulæ, quid deliciæ? non eum liberant hominem a morte, non defendunt a verme, non eripiunt a fœtore.

Exemplū. Iob 27. d. Psal. 75. a. Psal. 38. b. Luc. 12. c.

Secundo, est res aliqua, cuius inuentio non est tantum vana, sed etiam mala: & talis res est peccatum contra Deum, & proximum perpetratum: nihil enim ex omnibus rebus est malum, nisi ipsum peccatum. Vnde iter peccati maxime sequuntur homines, & laborant inuenire delectabilia, quamuis non attendentes, (more porcorum) quid fętoris, quid anxietatis, quid turpitudinis, quid amaritudinis sit in eis. Nam Salomon, qui experientia & scientia nouerat, dicebat: Lustraui, *inquit*, vniuersa animo meo, vt cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium: & inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor eius, & vincula sunt manus eius. Nota verba, signa mysteria. Quid morte amarius? & tamen dicit sapientissimus hominum, cognitor naturarum, quòd mulier amarior morte est: quippe quia laqueus est, sagena est, vinculum est: laqueo capiuntur aues, sagena pisces, vinculo homines. Nulla esca sic fortiter attrahit aues, nulla sagena sic violenter pisces, sicut mulieres attrahunt homines. Quid igitur faciendum est in tanto periculo? certe quod ibidem sequitur: Qui, *inquit*, placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa. Non est enim tutum iuxta serpentem dormire. Femina, scorpionis more, semper est hominem parata ferire: nihil enim est, vt Hieronymus dicit, in corpore mulieris, quod intuitu non sagittet cor hominis. Ergo qui vult effugere laqueum mortis, fugiet a facie mulieris, quasi a facie colubri, & serpentis, sicut fugit Helias a facie Iezabel. Est & aliud consilium, quod datur: Dic, *inquit*,

Eccl. 7. a. Prou. 7. & Eccli. 21. a. Hieron. in Eccl. cap. 6. to. 5. & to. 9. de Reg. Monacharum ca. 20. 3. Reg. 19. a.

inquit, sapientiæ, soror mea es: & prudentiam voca amicam tuam, vt custodiat te a muliere extranea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit. De sapientia increata (ad quam recurrendum est, dum carnis sentimus incendia) lege totum iam supradictum capitulum: quia est pulchrum, & valde prædicatori aptum contra mulieris malitiam. Qui ergo vere continens esse vult, debet non solum tactus impudicos fugere, sed vanos aspectus, vanos auditus, & vanas locutiones vitare. Nam Lacedæmones tamquam castitatis amici (vt narrant eorum historiæ) libros cuiusdam philosophi extra ciuitatem iusserunt asportari, eo quòd illorum lectio non erat omnino pudica, sed potius ad luxuriam inflammatiua. Noluerunt enim filios suos talibus lectionibus imbui, ne honestis moribus plus nocerent, quàm ingenijs prodessent. Ergo, si talia pagani fecerunt, quid deberent facere Christiani?

Est tertio res aliqua, cuius inuentio est summe bona; Crux Dominica: & talis fuit per Helenam inuenta: in qua deiecta sunt dæmonum fortia castra. Vnde valde clamabant dæmones contra Iudam (qui fuit ductor illius inuentionis) dum locum, vbi iam ducentis annis iacuerat, patefecit. Lege historiam, & narra. Est igitur a nobis sollicite quærenda Crux ipsa Dominica, in qua mundi pependit vita. Vnde non est aliud, Crucem inuenire, quàm illum inuenire, qui pependit in Cruce. Omnis enim honor Crucis ad Crucifixum refertur. Vnde sæpe pro Cruce assumitur illud verbum, quod de se dicit illa Sapientia crucifixa: Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem a Domino. Sed, qui vult inuenire Crucem, immo ipsum Dominum Crucifixum, quærat eum tempore, quo inueniri potest: & loco, in quo est. Nemo enim (si non sit stultus) quærit vuas in vere, neque in æstate violas, nec fructus in hieme: omnia enim tẽpus habent: & omnia bona in tempore suo. Item nemo quærit ficus in vite: nemo aurum in arbore: nemo pisces in monte. Si enim res omnis quærenda est, vbi est: ergo quæramus Crucifixum, pro tempore, in quo sumus, quia nunc inueniendus est. Item quæramus eum in loco, vbi est, vbi continue iacet, idest in Cruce. Bernardus: Circuire possum, Domine, cælum & terram, & nusquam te possum inuenire, nisi in Cruce: ibi dormis, ibi cubas in meridie: ergo, qui suauiter viuunt, qui carni deseruiunt, Christum inuenire non possunt: quia ad locum, vbi stat, numquam vadũt. Dicitur enim: Quis inuenit locum eius, aut quis intrauit in thesauros eius? Non inuenitur in terra suauiter viuẽtium. Ergo, si Crucem, ergo si Dominum Crucifixum inuenire volumus, oportet carnem affligere, oportet pœnitentiæ crucem assumere oportet cum † Magdalena ad sepulchrũ fluuios lacrymarũ effundere: oportet cum Magis ad præsepe, vbi iacet, accedere: oportet cum pastoribus ad stabulum ire: oportet iuxta Crucem cum Dei matre astare, & cum ipsa lacrymas irremediabiles fundere. Breuibus verbis multas historias tetigi: vt sit prædicatori via ad plurima diffundendi. Scriptum est enim: Da sapienti occasionem, & festinabit accipere. Rogemus igitur Dominum Crucifixum, per ipsum venerabile lignum, quod contactu suæ sanctissimæ carnis factum est sanctum, &c.

Sur. in Vitis, to. 3. die 3. Maij. *Prou. 8. d.* *Exempla.* *Eccli. 3. a.* *Baruc. 3. b* *Iob 28. d.* *† Ioannes ibidem cap. 20. a. b. & Matt. c. 28. a. b. Ioannes c. 19. e.* *Prou. 9. b.*

DE S. ANTONIO PADVANO ORDINIS MINORVM

SERMO I.

Iste est frater vester paruulus, de quo dixeratis mihi? Mirum est, & valde dignum est admiratione, quomodo Deus, cum sit altissimus, non ad altos oculos vertat, sed tantum ad deiectos, & humiles. Superbos deijcit, humiles sursum vehit. Hoc & sanctus admiratur Propheta, cum dicit: Deus noster in altis habitat: & humilia respicit in cælo, & in terra. Et Domina nostra suo dicit in Cantico: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Et puto, iuxta dicta Sanctorum, hoc ideo esse, quia superbus Deo voluntatem suam non subijcit, sed eius voluntati suam præponit: cuius totum contrarium vir humilis facit: qui, dum de se vilia sentit, se totum Diuinæ virtuti committit. Quis enim ex regibus his terrenis illum seruum in regno præficeret, cuius voluntatem sibi contrariam esse sciret? & non potius illum subsecuturum faceret, quem sibi per omnia subsecutum cognosceret? Paruuli ergo, & qui sunt humiles in hoc mundo, sunt qui a Christo sublimantur in cælo. Nam Luna, quando mundo tota est obscura, & ab hominibus mundi dicitur esse nulla, tunc versus cælum tota est luminosa. Vel, quando versus terram est vacua, versus cælum tota est plena: & sic est in rebus omnibus inuenire, eo quòd, sicut Hieronymus dicit, Non est possibile, vt homo in cælo & in terra appareat gloriosus. Dicat ergo Ioseph typum Christi per omnia gerens: dicat de paruulo fratre suo: dicat ad alios fratres suos, quos in mundo voluit vocari minores: *Iste est frater vester paruulus, de quo dixeratis mihi?* quasi dicat: Ipse est, quẽ adeo mihi laudastis, cuius nomen sic famosum fecistis? Quia vero paruulus inter vos vixit, humilem in omnibus vitã duxit, & ideo sic exaltari promeruit. In verbo igitur præmisso, Dominus & Saluator noster Beatum Antonium describit a tribus. Primo, ab excellentia sanctitatis, qua intus ardebat in anima: Secundo, a contemptu mundanæ subtilitatis, siue ab amore propriæ vilitatis, quam foris ostendebat in vita: Tertio, a celebri gloria nominis, qua cunctis innotescit in fama. In his enim tribus perfectio summa consistit. Primo, vt sanctitas sit in corde: Secundo, sit humilitas in conuersatione: Tertio, sit homo famosus in nomine. Notatur igitur primo excellentia sanctitatis in anima, cum dicitur: *Iste est frater vester*. Per fratrem notatur nomen sanctitatis, nomen amoris, & charitatis. Dum pronomen demonstratiuum & verbum substantiuũ coniunguntur, excellens sanctitas designatur. Secundo, notatur amor propriæ vilitatis in vita, cum additur: *Paruulus*. Tertio vero, vulgatio nominis sui diffamatur, cum adiungitur: *De quo dixeratis mihi?* Ipsum enim dicere, fuit vitam eius prædicare, miraculis diuulgare, & canonizationem eius precibus impetrare. Vnde, quia hæc dictio, *Paruulus*, continet sanctitatem mentis, & ostendit humilitatem operis, de hoc nomine solo (breuitatis gratia) erit sermo. Est ergo notandum, quòd paruuli has habent proprietates: quia

Sunt
- Ad discendum dociles,
- Ad obediendum flexibiles,
- Ad amandum habiles,
- Ad indulgendum faciles,
- Ad dona, siue munuscula promptiores. Quia

Gen. 43. f. *Psal. 115.* *Luc. 1. e.* *Exemplũ.* *Hier. to. 9. de scientia diuinæ legis. Epistola 8. post medium.*

ergo ad doctrinam sunt dociles: Diuinæ veritati in nullo rebellabant: quia ad obediendum flexibiles, Diuinis imperijs non repugnant: quia ad amãdum habiles, Diuinæ charitati non obstant: quia ad indulgendum perfaciles, Diuinæ pietati non obuiant: sed quia ad accipiendum veloces, Diuinis donis nõ derogant.

Primo, sunt ad discendum dociles. Omnis enim res, quando est tenera, potest aptari ad omnem formam; sicut manifeste apparet in virga, quæ facile flectitur, & curuatur ad ima, & facile reuocatur ad summa. Est quædam herba, quæ dum extrahitur ab aqua, est adeo tenera, quòd flecti potest ad omnem formam, siue figuram recipiendam. Sic & pueri, quamdiu sunt in pueritia, habiles sunt ad omnem doctrinam. Est enim prima ætas, vt dicit Auicenna, calida, & humida: & ideo ad modum ceræ calidæ & liquidæ facile recipit omnem formam: sic & in spiritualibus suo modo se habet, quòd, qui sunt paruuli, propter humilitatem sunt valde dispositi ad Diuinam influentiam. Sic Beatus Antonius fuit valde dispositus ad Diuinam scientiam, immo ad omnem Diuinam influentiam: sol enim nobiliores impressiones facit in terra, quia est omnium infima, quàm faciat in aliqua alia eleuata, natura. Hoc est ergo, quod Dominus significare voluit: Confiteor tibi, Domine, pater cæli, & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus: supple, mundi: & reuelasti ea paruulis, idest, humilibus. Quia ergo Beatus Antonius humilis fuit in conuersando, humilis in suam scientiam abscondendo, multum illuminatus fuit a Deo, sicut manifestat eius prædicatio. Dicitur enim: Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis. Confundatur ergo superbia intellectus humani, quæ, dum hominem per arrogantiam eleuat, oculum rationis excæcat, vt sibi vtilia homo non videat. Oculus enim carnis, si tumore nimio fuerit inflatus, impeditur noster corporeus visus, sic & spiritualis oculus, factus per superbiam tumidus, ad omnia bona fit cæcus. Tales fuerunt omnes philosophi, qui, quia fuerunt superbi, & vani, facti sunt stulti. Dicentes (inquit Apostolus) se esse sapientes, stulti facti sunt. De qua stultitia satis supra in præallegato capitulo inuenies, si de ea volueris prædicare. Sicut enim vas, vno liquore plenum, non recipit alium, nisi illud prius fuerit euacuatũ, sic homo plenus superbia non habet sapientiam. Quia, secundum Sapientem: Vbi superbia, illic & contumelia: vbi autem humilitas, ibi sapientia.

Exemplũ. *Mat. 11. d.* *Psal. 18. d.* *Exemplũ.* *Rom. 1. c.* *Prou. 11. a*

Secundo, paruuli sunt ad obediendum valde flexibiles, numquam imperijs maiorum rebelles. Exẽplum de pueris, qui stant in scholis, qui quasi nihil aliud cogitant, nisi quomodo præcepta magistri adimpleant. Dicitur etiam, quòd hinnuli ceruorum miro modo sunt obedientes parentibus, & in saltando, & in sedendo, & etiam in abscondendo. Nam & pulli gallinarum, quamdiu sunt paruuli, miro modo obediunt parenti, & mox currunt vocati: sed nullo modo obediunt facti magni. Sic & spirituales viri sunt inter alios paruuli, quamuis meritis sint valde alti, vt a malis seruis non possint cognosci aspectu. Dicitur enim: Quanto tempore heres est, nihil differt a seruo, cum sit dominus omnium. Tales enim nesciunt in aliquo contradicere, sed in omnibus parati sunt obedire. Vere talis fuit Beatus Antonius, qui inquantum fuit paruulus, & despectus, vt in quodam generali Capitulo a nullo ministrorum fuerit postulatus, quem tamen ad petitionem suam frater Gratianus duxit in Romandiolam, quia adeo semper fuit, dum vixit, obediens, vt in nullo obedire reluctaret. Exemplum, quando ei in quodam Capitulo apud Forum Liuij Minister imposuit, vt sermonem fratribus faceret: quia tamen nihil scire credebatur, sic humiliter sciẽtiam suam occultabat. Quòd igitur sic obediens fuit, & sic paruitatem amauit, Deus eum in omnibus custodiuit. Custodiẽs paruulos Dominus: humiliat autem peccatores vsque ad terram. Sed væ inobedientibus, & superbis, quos Dominus custodiuit. Exemplum de Nabuchodonosor, & Antiocho rege. Dixit Samuel de Saul: Nonne, cum paruulus esses in oculis tuis, caput in Israel factus es? Et sequitur ibi: Quia sermonem Domini abiecisti, abiecit te Dominus, ne sis rex. Vnde dicitur de Esther quòd, quidquid ei Mardochæus præcipiebat, omnia obseruabat, sicut eo tempore solita erat, quo eam paruulam nutriebat. Et, quia sic fecit, ad regnum exaltari meruit, Vasthi abiecta, quæ obedire contempsit.

Exemplũ. *Gal. 4. a.* *Sur. in Vitis die 13. Iunij to. 3. cap. 7.* *Surius ibidem cap. 8.* *Psal. 114. b* *Dan. 4. c.* *2. Macha. 9. d.* *1. Reg. 10. e* *Hest. 2. d.*

Tertio, paruuli sunt ad amandum habiles, & in nullo amori alterius rebelles, sed amant valde se amantes. Videmus enim non solum in paruulis hominum, sed in paruulis animalium asinarum, & maxime equarum, quòd quamdiu sunt paruuli, mirabili affectu parentes sequuntur, & amant plurimum, & amantur. Sed, si ad maturam ætatem perueniant, nec parentes de filijs, nec filij de parentibus curant. Aquila sic pullos, quamdiu sunt paruuli, diligit, quòd tota infirmatur in eis, & præ amore languescit: quos tamen adultos omnino repellit, & secum habitare non finit. Igitur manifestum est, his exemplis, quòd paruuli de sua natura sunt habiles ad amandum; siue vt ament, & amentur. Vnde videmus, quòd paruuli ab omnibus amplexantur, & ab omnibus in collo feruntur: in quo ipsi valde gratulantur. Vnde dicitur quòd Dominus, complexans paruulos, & imponens illis manus, benedicebat eis. Vnde & dicebat eis. Sinite paruulos venire ad me, & nolite eos prohibere, quasi diceret: Quid eos prohibetis? tales sunt, qui diligunt me. Vnde cantat Ecclesia in persona Dominæ nostræ: Dum essem paruula, placui Altissimo, &c. Quia ergo Beatus Antonius paruulus per humilitatem fuit, & multum Christum amauit, ideo multum ab eo amatus fuit. Vnde tanto feruore de passione Domini prædicabat, quòd quasi crucifixus omnibus apparebat. Ita, vt posset dicere cum Apostolo: Christo confixus sum Cruci. Exemplum habetur in Legenda, quando de titulo Crucis Dominicæ prædicabat. Sed hodie nulla est charitas, quia nulla est paruitas: immo valde laborant eleuari in colles, & colles in altissimos montes: Hodie de vilissimis vsurarijs fiunt milites: & pauperes sublimantur in principes, & barones. Sed dicitur: Deiecisti eos, dum eleuarentur. Augustinus: Non dicit, Dum eleuati essent, sed, dum eleuarentur. Vnde dicitur:[a] Ecce paruulum dedi te in Gentibus contemptibilem inter homines. Contemptibilis tu es valde: sed superbia cordis tui extulit te in scissuris petrarum exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis trahet me deorsum? Sed, si exaltatus fueris, vt aquila, & inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.

Exempla. *Plin. li. 10. histo. natural. cap. 3. Idẽ de Gallina affirmatur quã tum ad affectum prasertim.* *Mat. 19. b.* *Gal. 2. d.* *Surius in vitis, die 13. Iunij. c. 12. to. 3.* *Psal. 72. c.* *August. in enarratione in Psal. 72. ante finem to. 8.* *[a] Hier. 49. c* *Abd. 1. a.*

Quarto, paruuli sunt ad indulgendum perfaciles. Mox enim verberati, de collo depositi, & repulsi, mox ad amplexus redeunt vocati: Nam & canes adeo domino sunt fideles, quòd, quamtumcunque exasperati, verberibus affecti, foras repulsi, mox redeunt vocati, quasi nihil omnino sint passi. Sic & paruuli non sunt maleuoli, sed ad iniurias relaxandas promptissimi. Vnde dicebat Apostolus: Malitia paruuli estote; sine maleuolentia, sicut est puerilis natura. Tales enim nihil habent impietatis, nihil crudelitatis. Et, quia Beatus Antonius, eo modo, quo dictum est, paruus fuit, sicut corde humilis, & habitu vilis, sic in omnibus totus fuit pius, & dulcis.

1. Cor. 14. e

Vnde,

Vnde, quamuis haberet prudentiam serpentinam, habebat tamen dulcedinem columbinam, nulli corde detrahens, neminem ore lędens, opere nullum offendens: Sciebat enim, Apostolum dixisse Petrū: Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam, vt in eo, quod detrectant de vobis, tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum. Sed in mundo quis hodie paruulus? quis, vt paruulus, pius? Regnat in mundo crudelitas, & repulsa est foris pietas. Sunt similes homines auibus viuentibus de rapina, quæ nullum diligunt: omnium societatem fugiunt, omnes, quos possunt, inuadunt, nulli parcunt, pacem numquam quærunt, qui sine guerra viuere non possunt. Sicut & multi sunt hodie, qui, quia pauperes sunt, vt prædari alios valeant, guerras concitant, pacē aliorum exturbant, &, vt numquā pax fiat, pro posse laborant. Sed caueant, ne contingat finaliter eis, sicut contingit accipitri prædatori: dum enim stellio, animal paruum, in rimula sua quiescit; dum supra se accipitrem volare prospicit, quadam eum occulta vi ad se trahit, & eum discerpens, auibus ad manducandum exponit. Quasi enim diceret: Ecce tu in prædam datus es alijs, qui ceteros prædaris. Numquam enim vidi, immo vix audiui hominem prædatorem, fratrum suorum oppressorem, bene vitam finire: quia, qui ferit, gladio peribit.

1. Pet. 2. c. — *Exemplū.* — *Mat. 26. e.*

Quinto, paruuli sunt ad accipiendum veloces: numquam ita plorant, quin statim currant, & rideant, si quis eis pulchrum pomum porrigat, vel denarium album offerat. Valde enim munuscula amant; quæ si ablata eis fuerint, plorant. Beatus ergo Antonius, quia verus paruulus erat, ad cæleste Regnum sibi promissum totis affectibus aspirabat. Sępe ad illud oculos eleuabat: & pro accipiēdi desiderio irremediabiliter flebat. Sciebat enim, ꝙ iuxta mensurā paruitatis in via, erat mensura felicitatis in Patria. Vnde, cum Discipuli quærerent a Domino: Quis putas maior est in regno cælorum? Ille, aduocans paruulum, statuit eum in medio, & dixit: Amen dico vobis, nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in Regnum cælorum. Quicunque igitur se humiliauerit sicut paruulus iste, hic erit maior in Regno cælorum. Quid igitur, fratres charissimi? per diuersa nitimini; quid laboratis in ventum? nisi, superbia deposita, efficiamini paruuli, Regnū non accipietis æternum: & tanto ibi maiorem obtinebitis locum, quanto hic esse poteritis paruiores. Nam & vapor, quanto magis ab imo surgit, tanto plus in altum ascendit. Vnde vapor, resolutus a terra, quæ loco est infima, vapore, qui resoluitur ab aqua, sublimius eleuatur. Nunc vltimo prædicabitur de fama Sancti, quàm excelsus in cælo, quàm famosus in mundo. Vnde hic ponenda sunt eius miracula, & populo prædicanda. Ego vnum referam, quod legi ipsum fecisse in vita. Dum enim, ad quendam mortuum vt prædicaret, inuitatus a parentibus esset, hoc in thema proposuit: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. deinde addidit: quòd cum mortuus non Deum, sed aurum amauerat, cor ipsius non erat in eo, sed cum ipsis denarijs in marsupio. Cumq. illi diligenter inquirerent, non in ipso, sed in ipso marsupio cor hominis inuenerunt. Rogemus ergo Dominum, &c.

Mat. 18. a — *Exemplū.* — *Miraculū. Surius in Vitis, die 13. Iunij. ca. 28. to. 3.*

DE EODEM SERMO II.

Sap. 7. b. Iac. 1. a.

INnocaui, & venit in me spiritus sapientiæ. Scribitur autem: Qui indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter & non improperat, & dabitur ei. Qui enim aliquo indiget, quod potest habere, si non petat, negligentiæ potest argui, si a donatore illud non postulat. Non est enim res petenda ab eo, qui non habet, sed ab eo, qui possidet. Nūquid a ficu vuæ petendæ sunt, vel ficus a vite? Cum igitur omnis sapientia sit a Deo, vt habetur: & ipse sit summe largus, omnibus eam dare paratus, ab eo solo sapientia ab omnibus est petenda. Quod Beatus Antonius dum cognouit, dum sapiens esse appetijt, sapientiam a Domino postulauit: &, quam postulauit, accepit. Vnde bene dicit: *Inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ*. In quo verbo principaliter notantur duo. Primo, eius deuotus affectus, quem habuit, Deum affectuosius exorando: Secundo, orationis vtilitas, siue fructus, quem obtinuit, sapientiam petendo. Nam affectus præueniens notatur, cum dicitur, *Inuocaui*, idest, intus oraui: sed fructus consequens notatur, cum additur, *& venit in me spiritus sapientiæ*. Verum quia plura de oratione recolo me dixisse, nunc de fructu, quæ est ipsa sapientia, qua anima fit tota sciens, & sapida: non est enim aliud sapientia, quàm scientia saporosa. Vnde de ipsa aliquid est dicendum. Est igitur hic notandum, quòd Beatus Antonius habuit in se scientiam omnium antiquorum; scilicet, Angelorum, quæ consistit in ministrando: Patriarcharum, quæ est similis sapientiæ viatorum: Prophetarum, quorum est prouidere futura, & nunciare: Apostolorum, quæ similitudinem habuit cum sapientia mercatorum: Martyrum, quæ similitudinem habet cum sapientia pugnatorum: Confessorum, siue Doctorum, quæ est sapientia Magistrorum: Virginum, quæ consistit in fugiendo mala, & consortia hominum.

Eccl. 1. a.

Primo dicamus, quòd ipse habuit scientiam Angelorum, quæ consistit in ministrando. Omnes enim sunt administratorij spiritus, sicut dicitur. Dicitur autem ille minister sapiens, qui voluntatem Domini prudenter intelligit, fideliter complet, & perficit: & qui Dominum, cum iratus est, placare nouit. Tales fuerunt Angeli in principio suæ conuersionis ad Deum, quando, malis superbientibus angelis, & ideo de cælo ruentibus. Sancti Angeli, dū voluntatem Domini aduerterent, ad Deum fideliter conuersi sunt, & iram eius obsequio humili placauerunt. Scriptum est enim: Vbi superbia, ibi contumelia: hoc, quantum ad Angelos malos. sed, vbi humilitas, ibi & sapientia: hoc, propter bonos. Beatus ergo Antonius, tamquam minister bonus, & Deo fideliter ministrauit, & eius iram erga se, & alios suis precibus mitigauit. Vnde de eo potest exponi illud: Indignatio regis, nuncij mortis: & vir sapiens placabit eam. Sed, quis hodie est, qui sic Deo ministret, vt iram eius placet; & non potius prouocet? Mala sunt corda, plena discordia, odio venenosa, in omnibus fraudulenta. Mala sunt nostra verba, maledica, detractoria, ad malum inducentia, vana insuper, & mundana. Et mala sunt opera, vt probant latrocinia, homicidia, & adulteria, & similia, &c. Sed numquam ex talibus Dei ira placatur, sed potius prouocatur. In omnibus his, inquit Esaias, Non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta est: ergo essent facienda opera, & dicenda verba, per quæ Diuinus impetus placatur. Si enim verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, immo & tyrannos crudelitatibus assuetos, quāto magis placatur his Deus, qui ex natura totus dulcis est, & benignus? Nam apud Athenas quidam tyrannus, nomine Dionysius, imperabat. de quo cum in quodam conuiuio quidam de ipsius actibus malis nimium murmurassent, apud eum sunt accusati. At ille, furore plenus, eis vocatis, si vera esset relatio, requisiuit. Tunc vnus iucunde ait: Nisi nobis vinum defecisset, nihil est, quod diximus, in comparatione eius, quod dixissemus. Tunc ille risit: & placatus est: Qui sapiens est

Heb. 1. d. — *Prou. 11. a* — *Prou. 16. b.* — *Isa. 5. f* — *Val. Max. lib. 5. ca. 1. hoc exemplum narrat de Pyrrho Epyrotarum Rege, non de Dionysio, ut hic habetur.* — *Prou. 16. c.*

est corde, & dulcis eloquio, maiora recipiet.

Secundo, Beatus Antonius habuit sapientiam Patriarcharum, quæ est similis sapientiæ viatorum. Dicitur enim sapiens viator, qui nouit rectam viā tenere. Sed ille dicitur sapientior, qui nouit viarum pericula declinare. Ille vero dicitur sapientissimus, qui, vbi nec via, nec semita est, nouit iter suum dirigere. Tales fuerunt Patriarchæ, qui, nondum apparente via præceptorum, quæ in lege Moysi fuit data, nec semita consiliorum, quæ per Christum in Euangelio ostensa est, terram tamen propriam dimiserunt, & consanguineos reliquerunt, & viam scrutari cœperunt, qua iretur ad cælum. Nam, sicut habetur in Genesi, & Apostolus Paulus meminit, Abraham vocatus, obediuit exire in locum, quē in hereditatem acceperat, & exijt nesciens quo iret. Talis re vera fuit Beatus Antonius, dum, relicto ordine, in quo erat, fratribus adhuc quasi mundo ignotum totaliter se commisit: &, relictis domesticis extraneis, adhæsit, vt esset ille, de quo dicitur: Vir sapiens dirigit gressus suos. Sed quis hodie sanctum hunc sequitur? Ecce, charissimi, certa est via, nota omnibus semita, cœli ianua est aperta: data sunt præcepta, proposita sunt Diuina consilia: & tamen non est, qui teneat ea, sed omnes diuertunt a via. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Vere sunt homines nostri temporis similes vulpi, quæ numquam recte vadit, sed semper tortuosis gressibus incedit. Adeo enim sunt tortuosæ viæ hominum hodie, vt necesse sit eis errare. Vnde de hoc posset exponi illud: Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ in cælo, viam colubri supra petram, viam nauis in medio maris, & viam iuuenis in adolescentia sua. Omnia ista (sicut ad sensum patet) tortuose vadunt: nunc huc nunc illuc se diuertunt: & numquam recto itinere procedunt. Certe sic & homines hodie, derelicta via Dei, quæ est tota recta, viam sequuntur serpentis antiqui, & huius sæculi vanissimi, quæ tota est tortuosa, quamuis eis videatur recta. Vnde dicitur: Est via, quæ videtur homini recta, sed nouissima eius ducunt ad mortem.

Gen. 12.a. *Heb. 11.b.* *Prou. 24.a.* *Psal. 13.a.* *Prou. 30.c.* *Prou. 14.b.*

Tertio, Beatus Antonius habuit scientiam Prophetarum: quorum est præuidere futura, & ea populis nunciare. Talis enim fuit re vera Beatus Antonius, dum per se Paduanam ciuitatem sublimandā esse præuidit: dum etiam Canonico socio improperanti, Vade, vade, quia forsitan sanctus eris, prophetans sic respondit: Dum me sanctum audieris, Deum vtique collaudabis. Lege hic attentius in Legenda, quæ sunt breuiter hic inserta. Vere enim Beatus Antonius spiritualiter gallus fuit, cantans in die, cantans in nocte, & a Diuinis laudibus, & a prædicatione non cessans. Vnde de eo potest exponi illud: Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? aut quis dedit gallo intelligentiam? Magnæ enim sapientiæ, & intelligentiæ gallus fuit, dum, admodum galli, suis cantibus ægros spiritualiter cōfortauit, & malos, & impios attriuit, lapsos reparauit, fessos fortificauit. Nam & ad cantum galli, sicut dicitur, ægri confortantur, mucro latronis absconditur, & lapsis fides reuertitur. Sed non sunt hodie tales nostri speculatores, nostri rectores, nostri maiores, quia populis subditis non solum non præuident futura, sed nec ordinant præsentia: quia non sunt sapientia illuminati, sed sunt cæci, omni lumine veritatis destituti. Vnde de eis dicitur: Speculatores eius ceci omnes nescierunt vniuersi: canes muti, non valentes latrare, videntes vana. Tales enim non attendunt mala, quæ in ciuitatibus fiunt, quia cęci sunt. Canes enim muti ad nihil vtiles sunt: vnde nec pane digni sunt.

Sur. in Vitis die 13. Iunij to. 3. *Iob 38.d.* *Ambros. in Hexamerō lib. 5. c. 24. to. 1. & to. 5. in primo Hymno. Æterne rerum Conditor.* *Isa. 56.d.* *Isa. ibid.*

Quarto, Beatus Antonius habuit sapientiam Apostolorum, quæ similitudinem habet cum sapientia mercatorum: ipsi enim sunt, qui titulo emptionis emerunt regnū cælorum. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Et ait illis Iesus: Vos, qui reliquistis omnia, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis. Optima re vera mercatio, vbi pro paruis dantur magna, pro corruptibilibus incorruptibilia, & pro caducis æterna. Bonus mercator, ille homo, qui nouit mercationem suam sine damno deducere: sed sapientior ille, qui nouit ex paucis multa acquirere: sed ille sapientissimus haberetur, qui sciret quasi ex nihilo bona inæstimabilia comparare. Tales re vera fuerūt Apostoli, dum pro nobis terram desiderabilem inuenerunt. Certe hanc sapientiam Apostolorum imitatus fuit Beatus Antonius, dum propter Regnum cælorum omnia dereliquit, & pauperem virū Franciscum, immo Dominum Iesum secutus per omnia fuit: sciebat enim, quòd hæc sapientia omnia præcederet mundi bona, iuxta illud: Beatus, qui inuenit sapientiam, & affluit prudentia: melior est, *inquit*, acquisitio eius negociatione auri, & argenti. Et ibidem dicitur: Posside sapientiam, quia auro melior est: & acquire prudentiam, quia melior est argento. Et de hoc habetur satis in Sapientia. Sed, quis hodie hanc sapientiam quærit, & non potius eam abijcit, & toto posse diuitias quærit? Vnde dicitur: Filij Agar exquisierunt sapientiam, quæ de terra est, negociatores terræ. Filij Agar sunt omnes mali Christiani, qui a Christo, vero Patre; & ab Ecclesia, vera Matre facti sunt alieni: &, omissa sapientia Christi, toto posse quærunt diuitias mundi. Quis hodie est sanctus mercator, qui ad lucrādum regnum cælorum se toto corde disponat? Sed potius auri, & argenti mercatores sunt hodie, non solum, vt olim personæ viles, sed milites, barones, & principes: tales omnes, contra mercationē Apostolorum, pro vilibus dant pretiosa, pro terrenis cælestia, pro transeuntibus æterna, & summa bona: & quid hoc est stultius? Nobilissimi Romani, vt humanam possent consequi gloriam, in omnibus contemnebant humanam pecuniam. Nam cum, Pyrrho Rege deuicto, Manius Curius, victor eiusdem, Macedonum opibus paupertatem Romanam satiasset, & diuitias magnas Romanis præbuisset, nullo modo suos parentes fecit locupletiores, optime secum actum credens esse, si alij ex victoria sua pecuniam, ipse gloriam occupasset. Ergo, si propter gloriam vanam citissime perituram sic potuerunt viri pagani contemnere mundi bona, quid Christianis faciendum esset propter æternam gloriam, omnibus bonis plenam plus quàm exprimi valeat vlla lingua?

Mat. 19.d. *Prou. 3.b.* *Prou. 7.* *Sap. 7. & 8.c.* *Baruch. 4.c.* *Val. Max. lib. 4. ca. 3. de abstinentia. Exemplo 5.*

Quinto, Beatus Antonius habuit sapientiam Martyrum, quæ est sicut scientia pugnatorum. Nam ille sapiens pugnator fuit, qui nouit aduersariorum insidias declinare. Ille sapientior creditur, qui nouit aduersarios expugnare: sed ille sapientissimus habetur, qui per ipsos hostium manus, nosset de hostibus triūphare. Talis re vera fuit sapientia Martyrum pugnatorum, qui seruientibus sibi manibus hostium meruerunt pertingere ad triumphum. Quis enim fabricauit coronam Stephano, nisi manus lapidantium? Quis Laurentio, nisi manus assantium? Quis Andreæ, & Petro, nisi manus crucifigentium. Quis Bartholomæo, nisi manus excoriantium? Et sic de alijs est intelligendum. Vnde dicitur: Melior est sapientia, quàm arma bellatorum. Hanc sapientiam vir Dei Antonius habuit, cum martyrium sic desiderauit, sic animose quæsiuit, & sic ad patiēdum omne quod potuit fecit: quem Deus tamen ad aliud ordinauit, sicut ipsa Legenda ostendit. Qui enim optabat bellare cum pœnis, datum est sibi, vt bellaret cum vitijs: quod, secundum Gregorium, quoddam

Eccli. 9.d. *Sur. in Vitis die 13. Iunij to. 3.* *Gregor. in Dialo. li. 3. ca. 20. to. 2.*

† Idē Greg. in Hom. 35 super Euā gelio post med. to. 2.

quoddam martyrij genus existit. Vnde de eo potest dici illud: [a] Certamen forte dedit illi, vt vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Et item dicitur: [b] Melior est sapientia, quàm vires: & vir sensatus melior, quàm fortis. † Nobile genus vincendi est, per patientiam vincere. Sed, quis hodie patiens ad portandum, non dico martyrium, sed modicum verbum? Confundunt impatientiam nostram paganorum exempla. * Nam quidam fuit Romanorum nobilissimus consul apud eos, & maximus, sed aliquando ab æmulis accusatus, & ab eis fuit expulsus. Qui, patriam egrediens, & ad extraneam gentem perueniens, regi patriæ se præsentare volens, ad eius palatium iuit. Cumq. intrare ad eum non posset, in nullo turbatus, verbum memoriæ dignum, & maximæ patientiæ ostensiuum dixit ad socium: Oportet, *inquit*, nos patienter hoc ferre: quia nos, dum in dignitate nostra essemus, sæpe talia alijs fecimus: ergo non debet facere Christianus quod fecit paganus?

[a] Sap. 10. c.
[b] Sap. 11. d.
* Val. Max. lib. 4. ca. 1. narrat huiusmodi exemplū de Dione Syracusano: non de Romanorū nobilissimo.

Sexto, Beatus Antonius habuit sapientiam confessorum, siue potius sanctorum doctorum, quæ est sapientia magistrorum. Sapiens enim doctor ille dicitur, qui prudenter docet suos scholares: sapientior ille, qui docet vnam totam prouinciam: sed sapientissimus ille, qui docet omnem terram. Item sapiens doctor est, qui docet in aliquo tempore, sicut in hieme tota: sed sapientior, qui docet in tota vita: sed sapientissimus, qui sic doceret in ista, vt esset sibi, & alijs vtilis in futuro. Talis re vera fuit Antonius, qui primo docuit se, vigilando, orando, ieiunando, & carnem seruire spiritui cogendo. Secundo, docuit proximum, non tantum in vno loco, sed vndique per circuitum, non ea tantum, quæ valerent in hac vita ad meritum, sed quæ valerent in futuro ad præmium, & ad euadendum infernale supplicium. Et propterea de eo potest exponi illud: Scientia sapientis, quasi inundatio, abundabit: & consilium eius, quasi fons vitæ permanet. Sed, quis hodie est, qui sic proximum doceat, qui sic ei de bono animæ consulat, & non potius varia quærat, vana amet, & vanis omni tempore deseruiat? Statim modo vt nati filij cognoscere incipiunt, statim instruuntur, vt vanis intendant, & mundanis assuescant, & computare discant. Quis vmquam modo docet filium, vt Deo seruiat, vt ad Ecclesiam vadat, vt mundum relinquat? Heu, dolendum, & plorandum est valde: quia pagani olim filios, & filias tradebant templis dæmonum, quos colebant, & ibidem omni tempore seruire statuebant: sed Christiani, serui emptitij, Christi sanguine comparati, volunt filios suos magis seruire mundo, quàm Christo: magis crudelissimo tyranno, quàm vero, & pijssimo Domino. Sunt enim omnes tales lupis similes, qui filios suos adultos docent ad prædam, & instruunt ad insidias canibus & ouibus faciendas.

Eccli. 21. c.

Septimo, Beatus Antonius habuit sapientiam virginum, quæ consistit in fugiendo vana, & fugiendo hominum consortia, in vitando verba scurrilia, & omnia, quæ possunt lasciuiæ esse causa. Hoc perfecte fecit Antonius, dum mundum penitus fugit, & religionem elegit, non aliquem locum verbis, vel aspectibus dereliquit. sciebat enim esse scriptum: Sapiens cor, & intelligibile, abstinebit se a peccatis, idest, non solum ab opere peccati cauebit, sed & ab omnibus causis abstinebit inducentibus ad peccatum. Vnde opus veræ pœnitentiæ est, causas peccatorum excidere, & eis aditum vltro non indulgere. Exemplum de Dina, filia Iacob: quæ, quia se intra tabernaculum non continuit, sed ad vidēdum vana foris exiuit, & alterum in suam concupiscentiam inflammauit, ipsam virginitatem perdidit, & tota ciuitas propter eam, destructionem incurrit. Lege historiam. Ob hanc enim causam apud Romanos * mulier illa reputabatur incorruptū gerere animum, quæ non egrederetur in publicum: & quæ post primum, secundum non contraheret matrimonium, continentiæ habere virtutem. † Et, vt nullam incontinentiæ sibi occasionem daret, numquam bibebant vinum, sed tantum erat apud eas continentiæ bonum, vt nullum timeretur apud eas adulterium. Magna confusio Christianis, apud quos sunt prandia, sunt vina varia, sunt verba, & opera vana, omnia ad luxuriam prouocantia: & ideo apud nos nulla continentia, sed adulteria, stupra innumerabilia. Rogemus ergo.

Eccli. 3. d.
Ge. 34. per totum.
* Val. Max lib. 2. ca. 1. de matrimoniorum ritu.
† Idem Valer. in eod. lib. cap. eodem paulo post.

DE S. IOANNE BAPTISTA

SERMO I.

Dedi te in lucem Gentium. Quid luce nobilius, quæ est naturaliter in summo omnium constituta, rerum omnium contentiua, & rerum omnium pulchrificatiua? Sed hic est notādum, quòd lux vniformiter non in omnibus est corporibus, sed aliter est in solari substantia, aliter in luna, aliter est & in alia qualibet stella cæli. Nam in Sole lux est plenissima, & inaccessibilis, propter suam excellentiam. In Luna lux est incōprehensibilis, propter eius abundantiam: sed in quacunque alia stella est visibilis, propter sui temperantiam. Lux ergo solaris, nobis inaccessibilis, maxime Christi est figuratiua: lux Lunaris, nobis incomprehensibilis, signat maxime Virginem gloriosam, quæ a Christo, vero Sole, illuminata, est noctis illuminatiua, & aliarum quasi stellarum obscuratiua: lux vero stellaris, visui nostro comprehensibilis, & minor supradictis, est Sanctorum signatiua. Vnde, cum Sol sit vnus, quia vnus est Dominus: & Luna vna, quia mater Dei est vnica: Stellæ tamen sunt innumeræ, quia innumerabiles sunt Sanctorum personæ. Vnde, licet omnes sancti in luce possint figurari, quia omnes fuerunt lucidi, & præclari, Ioannes tamen, quodam priuilegio speciali, qui & lucerna ardēs, & lucens fuit, in mundum venit, vt testimonium perhiberet de lumine. Bene ergo Dominus de eo in sua persona dixit Isaiæ: *Dedi te in lucem Gentium*. In quo verbo maxime tria notantur. Primum, ex parte Domini largientis: Secundum, ex parte nuncij relucentis: Tertium, ex parte populi proficientis. Nam ex parte Domini notatur liberalitas, qua suum præconem ad magna leuauit. Ex parte nuncij, siue serui, notatur sublimitas, qua refulsit. Sed ex parte populi notatur vtilitas, qua perfecit. Notatur igitur primo, Dei liberalitas, cum dicitur: *Dedi te*. Notatur secundo Ioannis sublimitas, cum additur: *In lucem*. Notatur tertio populi vtilitas, cum infertur: *Gentium*. Notandum est ergo ad præsens, quòd Ioannes lux fuit, & quia veram lucem præuenit, & quia veram lucem annunciauit, & quia prædicando, baptizando, docendo, mundum illuminauit. Lux enim (vt ex multis pauca dicam) est natura impassiua, est natura directiua, est natura confortatiua, est natura arguitiua, & est natura inflammatiua. Est impassiua, per extraneam actionem: Est confortatiua, per virium corroborationem, & visus delectationem: Est directiua, per radiorum expansionem: Est arguitiua, per rerum occultarum manifestationem: Est inflammatiua, per radiorum repercussionem, & multiplicationem.

Isai. 49. d.
Ioan. 1. A.

Dico, quòd lux est in seipsa, natura, impassiua, nulli passioni supposita. Probat enim philosophus, quòd illa cælestia corpora, quæ sunt ex luce formata, nullius peregrinationis sunt susceptiua. Vbi autem actio non est, passio non potest esse, quia omnis passio ab actione est. Ergo manifestum est, quòd illa corpora sunt impassibilia, & incorruptibilia. Beatus ergo Ioannes fuit lux impassiua per mentis, & carnis integritatem, & eam, quam semper seruauit, virginitatem, tam mente, quàm carne: hoc autem ex hoc apparet, quòd paruulus desertum intrauit, & semper ab omnibus vanis remotus vixit. Vnde dicitur: Puer autem erat in desertis vsque in diem ostensionis suæ ad Israel. Vnde de eo cantat Ecclesia:

Luc. 1. g.

Hymnus ex Paulo Diacono.

Antra deserti teneris sub annis
Ciuium turmas fugiens petisti,
Ne leui saltem maculare vitam
Famine posses.

Quia igitur donum incorruptionis semper tenuit, & seruauit, lux incorrupta, & impassibilis fuit. Lux enim solaris numquam deficit, sed semper in sole lumen existit. Vnde dicitur, loquendo de sapientia increata: Proposui, *inquit*, pro luce habere illam: eo quòd, sicut lumen lucis est inextinguibile (sicut apparet in sole) sic & lumen sapientiæ. Sed quis est hodie lux incorrupta, lux pura, lux immaculata? Lux enim, etiam si per sordes transeat, nullas contrahit maculas: ergo illi non sunt lux munda, sed tenebra: qua ex verbis, & factis, & ex signis contrahunt immunditiam. Miro modo detestabantur antiqui, & puniebant grauissime corporis voluptates, cum sint animæ infectiuæ, corporis vero debilitatiuæ, vitæ diminutiuæ, & mortis acceleratiuæ. Vnde Fabricius, Romanorum nobilissimus, cum apud Pyrrhum Regem pro Romanis esset legatus, audiuit quendam referentem, quòd philosophus quidam Atheniensis diceret omnia esse facienda propter corporis voluptatem. Quod cum audisset, adeo detestatus est, vt pro monstro illam sententiam haberet. Dixitq. Regi: Quamuis Athenienses de sua doctrina glorientur, valde tamen in hac sententia falluntur. Quod euentus ipse probauit. Nam vrbs ipsa, postquam voluptati se dedit, imperium maximum, quod tenebat, amisit: & vrbs illa, scilicet Roma, quæ se laboribus occupauit, imperium eius obtinuit. Illa per luxuriam tueri non potuit quod ista per continentiam occupauit. Ad sensum videmus, quòd viri luxuriosi, & delicijs dediti, fiunt totaliter effeminati, ad bella omnino inepti, quia mucronem prius fugiunt, quàm ab aduersario extrahatur. Nulla est alia causa, quare Italici nostri vltra montanos fugiunt, & defensionem non faciunt, (cum sint plures illis, corpore pulchriores, artubus fortiores) nisi quia delicijs dediti, timent capi, timent vulnerari, timent occidi.

Sap. 7. d.

Cic. in Cat. Plut. in Pyrrho: & Val. Max. lib. 4. c. 3. de abstinentia.

Secundo lux est debilium confortatiua, & visus directiua, vnde Philosophus dicit, quòd in ascensu solaris lucis vsque ad mediam diem, confortantur, & crescunt vires in corporibus animalium, quæ in descensu eius ad occasum decrescunt, & resoluuntur in somnum. Videmus etiam, quòd ad præsentiã lucis confortantur itinerãtes, confortantur nauigantes, & ægrotantes. Lux etiam miro modo visum delectat, quando se illi contemperat. Vnde Ecclesiastes: Dulce lumen, & delectabile est oculis, videre solem. Ioannes ergo fuit lux confortatiua, dum ad pœnitentiam populos, exemplis, & operibus animauit: nam & prædicationem suam a pœnitentia inchoauit, sicut habetur in Matth. Et in Luca. Vbi dicitur quòd venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem omnium peccatorum. Parate, *inquit*, viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Ecce quomodo confortabat omnes in generali, confortabat in speciali turbas ad eleemosynas, publicanos ad iustitiam, milites ad misericordiam: nam sicut habetur in Luca: Interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid faciemus & nos? quibus dicebat: Qui habet duas tunicas, vnam det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat, dicebant & publicani: Magister quid faciemus? quibus ille: Nihil aliud, quàm quod constitutum est vobis, idest ea, quæ recepistis, fideliter & iuste tractetis. Item militibus quærentibus, & nos quid faciemus? ait: Neminem cõcutiatis, neque alteri calumniam faciatis: & estote contenti stipendijs vestris. Vide quomodo omnes in generali, & in speciali confortabat. O quàm felices turbæ, mercatores, & milites, si doctrinam hanc obseruarent! Sed quis est, qui de duabus tunicis, immo de minimis, & varijs, det vnam non habenti? Quis est, qui iuste, & sine fraude mercationes faciat, & qui in aliena bona sibi commissa turpiter non inuadat? Quis est ex maioribus, qui minoribus calumniam non faciat, qui seruos non concutiat, qui suis stipendijs contentus existat? Vtinam officiales nihil acciperent vltra suum: sed omnes quidem furãtur, & rapiunt: & qui plura rapit, melior & sapientior reputatur, &c.

Eccles. 11. c

Matt. 3. a.

Luc. 3. a.

Luca. 3. c.

Tertio, lux est natura arguitiua per rerum occultarum manifestationem: dum enim lux tenebras pellit, occulta detegit & abscondita manifestat: latrones, & adulteri tenebras quærunt, latere volunt: & ideo lucem fugiunt, & odiunt ad modum rubetæ. Est enim rubeta quædam rana venenosa, quæ odit loca odorifera, & boni odoris, & diligit fœtida, & fimosa: & ideo lucem fugit, & tenebras semper quærit, quod omnium maleficiorum officium existit. Vnde dicitur in Ioan. Hoc est iudicium, quia lux in mundum venit: & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera. Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucẽ, vt non arguantur eius opera mala: qui autem, *inquit*, facit veritatem, venit ad lucẽ, vt manifestentur eius opera, quæ in Deo sunt facta. Fuit ergo Ioannes lux arguitiua: qui peccatores grauiter arguebat, nulliq. parcebat: vnde dicitur in Matthæo, quòd videns multos Pharisæorum, & Sadduceorũ, ad baptismum suum venire, dixit eis: Progenies viperarum, & filij patrum peruersorum, quis monstrauit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ. Ecce securis ad radicem arboris posita est: omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Ecce quàm grauiter arguebat illos, qui videbantur ceteris sanctiores. Non etiam verebatur personam potentis: vnde nec Herodi parcebat, sed eum de vxore fratris sui, quam fratre viuente acceperat, grauiter arguebat, sicut habetur in Matth. Nã & ob hanc causam ab Herode, occisus est. Lege historiam totam. O quot inter nos sunt hodie Herodes, fornicatores, aliorum habentes vxores: virginum construpatores, & masculorum concubitores, qui lucem odiunt, arguentes fugiunt, prædicatores audire nolunt: sed Ioannem, si possent, occiderent. Sed numquid Herodes hoc fecit impune? Non, *inquam*, sed ipse in exilium relegatus, miserrime vitam finiuit cum ipsa meretricula, quam amauit: sed & puellam, quæ saltauit, & caput Ioannis petijt, viuam terra absorbuit. Dicit tamen quædam historia, quòd dum Herodias caput Ioannis teneret, caput eius in eam efflauit, & protinus in puluerem vertit.

Rubeta quid ex Plin. li. 32. cap. 5.

Ioan. 3. c.

Matt. 3. b.

Mar. 6. c. d

Niceph. lib. 1. hist. Eccl. cap. 20. ex Iosepho lib. 16. & 18. Antiquit.

Quarto, lux est natura inflammatiua, siue calefactiua per radiorum repercussionem, & multitudinẽ: dum enim solares radij ad corpus opacum veniũt, dum transire vltra non possunt, ab ipso corpore repercussi retrocedunt; sicut pila, ad murum proiecta, cum pertransire non possit, repercussa ab ipso

corpore

corpore retrocedit. Radij ergo sic repercussi circa corpus illud se multiplicant, & maximum ibi calorem generant. Vnde semper maior calor est iuxta parietem, quàm in campo: & maior est etiam calor in valle, quàm in monte: quia in valle radij detinentur, ne transeant, cum in monte detineri non valeant. Item ex eadem ratione minor est calor tempore hiemis, quàm æstatis: quia in hieme radij super terram quasi cadunt ex latere, & vltra transeunt, & non ibi subsistunt: sed in æstate cum Zenith, qui est pūctus directe positus super caput nostrū, approximat sol, & radij quasi diametraliter cadūt super terram, & sic ibi subsistunt, nec vltra procedunt: propter quod calorem efficiunt. Fuit ergo Ioannes lux calefactiua, & inflammatiua in verbis, & operibus, & exemplis: vnde de eo dicitur, quòd fuit lucerna ardens, & lucens: ardens in affectu, lucens in intellectu: vel ardens in corde, lucens in opere: vel ardens quantum ad seipsum, lucens per comparationem ad proximum. Ipse enim fuit Helias, de quo in Eccl. dicitur, quòd surrexit Helias sicut ignis, & verbum eius sicut facula ardebat: sed væ mundo misero, quia non est hodie, qui hac luce inflammetur: sed sumus niue frigidiores, quæ numquam calefieri potest: Est quoddam ossiculum in dextro latere rubetæ tantæ frigiditatis, quòd in lebetem si miseris, feruere non sinit: & si feruet, statim feruere desinit. Sic multi non solum in se non sunt calidi, sed adeo frigidi, vt omnes, cum quibus conuersantur, infrigident.

Zenith, pūctus est in firmamēto directe suprapositus capitibus nostris.

Eccli. 48.

Plin. li. 32. cap. 2.

DE EODEM SERMO II.

Luca 1. f.

Ioannes est nomen eius. Tantæ excellentiæ fuit beatissimus Ioannes, vt plena lingua dici nequeat. Quis enim sic totus sanctus, sic omni tempore vitæ suæ conuersatus, sic a Deo commendatus, vt præcursor hic maximus? Non enim absque rationabili causa Ioānes toties appellatus fuit. Ergo bene ad laudem eius assumitur, vt dicatur: *Ioannes est nomen eius*, quasi vir magnæ gratiæ, vel magnorum meritorum. Quamuis igitur eius altissima merita plene non possimus exprimere lingua, breuitatis tamen gratia ex quattuor possumus ostendere altissima esse, scilicet ex parte abundantis gratiæ, quam accepit: ex parte humilis conscientiæ, per quam vilia de se sensit: ex parte asperæ pœnitentiæ, quam semper portauit: ex parte zeli iustitiæ, pro qua mori non timuit.

Dico primo, quòd Beatus Ioannes magnorum fuisse meritorum ostenditur ex parte abundantissimæ gratiæ, quam accepit. Ioannes enim interpretatur, in quo est gratia Dei: & vt daretur intelligi, quòd eius gratia fuit maxima: nam a tribus, Spiritu sancto dictante, plenus est appellatus, vt ex ore trium testium tam veracium, eius meritum probaretur fuisse quàmmaximum. Nam primus impositor nominis, vt de Deo omittam, fuit Angelus, qui Zachariæ apparens, ait: Elisabeth vxor tua pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem. Lege historiam. Item & hoc ibidem: Cum natus esset puer, venerunt circumcidere eum: & vocabant eum nomine patris eius Zachariam. Quibus obuians mater eius, sciens, quid dixisset Angelus, dixit ad illos: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. Iterum dum innuerent patri eius, quem vellent vocari eum, postulans pugillarē, scripsit, dicens: Ioannes est nomē eius: & sequitur, quòd mirati sunt vniuersi. Vnde mirati? quia sic ab Angelo nunciante, sic a matre concipiente, sic a patre generante, puer Ioannes concorditer est nominatus. Dum ergo toties asserunt, eum esse Ioannē, ostendunt in eo plenitudinem gratiæ. Sed nos hodie fratres mei in culpa concipimur, in peccatis nascimur, in peccatis nutrimur, & in peccatis sæpius nominamur. Vnde possumus merito gemere, sicut Innocentius dicit, eo quòd sit nostra cōceptio culpa, natiuitas pœna, & vita mori. Quotidie morimur, quotidie vitam finimus, quotidie ad mortem tendimus, nec ad punctum stare possumus. Vnde ob nostras tantas miserias mos fuit olim in terra, vt in natiuitatibus hominum flerent, eo quòd ad pœnas venirent, & in eorum morte gauderent, eo quòd mundi mala effugerent. Nota eius merita ab eodem Angelo, quo Dominus, nunciatus, a Maria adhuc in vtero salutatus: & natus, ab ipsa in brachijs eleuatus, & in natiuitate eius totus mundus gauisus.

Ioannes quid.

Luca. 1. a. b

Hominis natiuitas cur lugenda.

Mos vetus.

Ioan. 1. per totum.

Secundo apparet, eum fuisse magnorum meritorum ex parte humilis conscientiæ, per quam vilia de se sensit. Si enim iuxta sententiam Saluatoris, quæ mentiri non potest, omnis, qui se humiliauerit, exaltabitur. Ergo qui se magis humiliat, magis exaltabitur: & qui maxime, maxime. Sed Beatus Ioannes summe humilis fuit, vilia maxime de se sensit, vilia de se prædicauit, vilia de se quærentibus respondit. Hæc omnia probantur per Ioannem. Cum enim Ioannes tantus esset, quòd crederetur a multis Messias, requisitus a Sacerdotibus, & Leuitis, se non esse Christum, nec Heliam, nec prophetam, respondit: sed vocem se esse dixit, quasi dicat quid in me erratis? Christi Dei verbum manet in æternum, sed vox deficit. Et post multa, quæ humilitatem eius sonant, cum dicerent ei: Quare baptizas, si tu non es Christus? dixit: Ego baptizo vos aqua: medius autem vestrū stetit, quem vos nescitis: ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus soluere corigiam calceamenti, & c. Et plura addidit de sua humilitate ibidem. Ergo quia sic in summo humilis fuit, summe exaltari promeruit. Sed quis hodie humilis cum Ioanne? quis non superbus cum Herode? quid hodie mundus nisi superbia? vnde discordiæ, vnde guerræ, vnde rixæ, vnde incendia, vnde homicidia, vnde furta, vnde adulteria, vnde omnia mala, nisi ex superbia, quæ diuina paruipendit imperia, diuina refugit præmia, nulla infernalia formidat supplicia? Vtinam attenderent miseri quòd eorum gloria est, sicut palea igne succensa, quæ ad ictum oculi tota combusta, nec etiam viles cineres derelinquit. Sunt enim sicut aqua defluens, quæ prius dissoluitur, quàm tangatur. Multum erigitur, & inflatur spuma maris, sed mox euanescit modico vento tacta. Vnde vobis filij superbiæ tanta de vita fiducia? Numquid non corpus humanum fragilius est, quàm vitrum, quia vitrum solo concussu alterius corporis rumpitur, sed hominis corpus modis innumeris frangitur? sed numquid cōfidis in pecunia? sed vbi mundi diuites, vbi Principes, vbi Reges, qui omnia possederunt. Sic de potentia, sic de sapientia penitus est sentiendum. Ergo fratres non superbiamus cum Herode, sed simus humiles cum Ioāne: non superbiamus cum diabolo, sed simus humiles cū Christo.

Luca 14. c.

Ioan. 1. c. d

Ioan. 3. c. d

Tertio ostenditur fuisse magnorum meritorum, ex parte austeræ pœnitentiæ, quam semper portauit: fuit enim austera eius pœnitentia ex parte loci, & ex parte vestimenti, & ex parte cibi. In his enim tribus consistit austeritas pœnitentiæ: nam infantulus introiuit desertum, vbi est locus vilis, locus sterilis, locus inhabitabilis. Item eius vestimentum vilissimum, & asperrimum. Item cibus eius modicus, & admirandus, & similiter potus. Vnde dicitur in Matth. Ipse Ioannes erat in deserto, & habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos. Esca autem eius erat locustæ, & mel siluestre,

Mat. 3. a.

Lucæ 7.e. silueſtre de potu eius dicitur in Luca: Venit Ioannes Baptiſta, non manducans panem, neque bibens vinum, prædictum enim erat per Angelum: Vi- *Lucæ 1.b.* num, & ſiceram non bibet. Sed quis hodie talem pœnitentiam facit? non in deſerto, ſed amplis palatijs, & lectis ſpacioſiſſimis pœnitemus: noſtra pœnitentia ſunt delicatiſſima veſtimenta, non duo paria, ſed plurima: non locuſta, nec panis, & aqua, ſed fercula varia, & vina dulcia, & diuerſa: vere non eſt vera, ſed falſa noſtra pœnitentia, immo nec pœnitentia eſt nominanda, vbi nulla ſunt aſpera, ſed dulcia vniuerſa. Si enim Ioannes, qui ex vtero fuit ſanctus, qui, vt dicitur, actualiter nũquam peccauit, tam aſperam pœnitentiam faciebat, quid facere debent peccatores impij, peccatis omnibus pleni? Ipſe enim Ioannes prædicauerat: Facite fructus dignos *Lucæ 3. b.* pœnitentiæ. Vbi dicit Gregorius, quòd non de- *Greg. Hom. 20. in Euãgel. ante med.* bet eſſe par pœnitentia eius, qui parum, & eius, qui multum peccauit: ergo ſecundum menſuram culpæ debet eſſe menſura pœnitentiæ. Si Ioannes, & Helias, & omnes ſancti Patres, in deſertis Ægypti tantis ſe vigilijs, & ieiunijs macerarunt, tam aſpera, & inculta veſtimenta portauerunt; quid nos pleni peccatis omnibus facere debemus? Quarto Ioannes oſtenditur fuiſſe magnorum meritorum ex parte zeli iuſtitiæ, pro quo animam ſuam poſuit. Nam quia Herodem de vxore fratris arguit, Herodes ipſum occidit. Multipliciter metuebat Herodes Ioannem, ſciens eum virum iuſtum, & ſanctum. O quot ſunt Herodes, qui iuſtos premunt, angarias eis imponunt, & quandoque pro iuſtitia occidunt, nec argui volunt? &c.

DE SS. PETRO ET PAVLO SERMO.

Matt. 19. *Vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit Filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, & vos ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes tribus Iſrael.* Hieronymus in Matthæũ: *Hier. in ca. 19. Matth. circa finem li. 3. to. 6.* Grandis fiducia, Petrus piſcator erat, cibũ manu & arte quærebat: & tamen confidenter dicit: Dimiſimus omnia: fecimus, quod iuſſiſti, quid igitur dabis nobis præmij? Ad hanc quæſtionem reſpondens ait: Vos, qui ſecuti eſtis me, &c. Circa igitur ſtatum meriti, quo in via potiſſime indigemus, vt tandem ad præmium veniamus, immorandum eſt, & notãdum, ante quàm veniamus ad meritorum ſtatum, quòd ſunt quidam ſequentes carnis delectabilia. Carnem ſequuntur guloſi, & luxurioſi. Quidam ſunt ſequentes mundi deſideria. Mundum ſequuntur auari & cupidi. Quidam ſunt ſequentes Chriſti veſtigia. Chriſtum ſequuntur Apoſtoli, & apoſtolici viri, ſiue potius omnes Sancti.

Dico, quòd quidam ſunt, qui ſequuntur carnem, & carnis delectabilia, ſicut guloſi, & luxurioſi, qui ad nihil aliud vacant, niſi vt bene comedant, & bibant, & vana videant, vana audiant, & turpia tangant: tales ſimiles ſunt porcis, qui os totum, dum comedunt, in paſtam figunt, & ſine maſticatione deglutiunt, & ſtatim poſt cibum in luto ſe ponũt, nec ori a luto parcunt. Certe tales ſunt omnes carnis amatores, qui primo ſe cibis, & vinis ingurgitant, & ſic tandem luxuriæ vacant. Vnde de eis *Prouerb. 7. per tot.* dicitur in Prouerbijs, vbi eſt ſermo de muliere meretrice, quæ irretiuit iuuenem multis ſermonibus, & procaci vultu blandita eſt ei, quòd iuuenis eam quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciuiens ignorans, quòd ad vincula ſtultus trahatur, donec transfigat ſagitta iecur eius, vel quaſi auis feſtinet ad laqueum, neſciens, quòd de periculo animæ eius agatur. Nota verba. Nam primo ſequitur eam lentus, quaſi bos ad macellum ductus. A Secundo ſequitur eam lætus, quaſi laſciuiens agnus. Tertio ſequitur eam feſtinus quaſi auis ad eſcam, celeri volatu deducta. Primo vinculatur, & neſcit. Secundo ſagittatur, & non fugit. Tertio occiditur, & ſic perit. Vinculatur primo, mala affectione: ſagittatur ſecundo in occaſionis acceptione, ſicut in riſu eius, vel in aſpectu oculorum eius, & ſimilibus: ſed tertio occiditur in conſenſione, ſiue in peccati perpetratione. Et propter hæc omnia dicitur in Eccleſ. Poſt concupiſcentias tuas ne eas, & a volun- *Eccl. 18. d.* tate tua auertere: quia ſi dederis animæ tuæ concupiſcentias, faciet te venire in gaudium inimicis tuis.

B Secundo ſunt quidam, qui quærunt mendacia, & mundanorum falſa deſideria. Et tales ſunt omnes auari, & cupidi, & griſonici. O ſumma fatuitas auarorum, quærũt vento, & vanitatibus mundanis ſatiari, quia non attendunt, quòd numquã ſatiari poſſunt: ſed quanto plura acquirunt, tanto plura appetunt, & vacuos ſe eſſe magis inueniunt: dicitur enim in Eccleſ. Quaſi qui apprehendit vmbram, & ſequi- *Eccli. 34. a* tur ventum, ſic qui attendit ad vilia mundana, vere mundus eſt vmbræ ſimillimus, quia ſicut vmbra aliquid eſſe videtur, ſed dum apprehenditur, non ſentitur, nec manu tenetur, ſic mundus nunc vide- C tur aliquid, ſed totus vanus exiſtit, ſicut vnuſquiſque in morte perpendit. Hinc Iob: Quaſi flos egre- *Iob 14. a.* ditur, & conteritur, & c. Ergo ſtultiſſimi ſunt auari, qui volunt vmbra fugiente repleri, & vento vaniſſimo ſatiari. Sunt enim draconi ſimillimi auari, qui quærit vento ſatiari, & vento credit ſuum internum incendium mitigari: de hoc enim Hieronymus ait ſuper illud Hieremiæ: Attraxerunt *Hier. 14. a* ventum ſicut dracones: Draco, *inquit,* eſt animal ſitibundum, intantum, vt vix aqua valeat ſatiari, & ideo vento os aperit, vt ſic ſitim extinguere poſſit. Quare cum nauem in mari viderit, & ventum ma- D ximum circa nauis velum aduerterit, tanto impetu illuc vadit, quòd ſæpe nauem ſubuertit, & tamen draco nihil proficit, cum ardorem nullo vento vnquam extinguere poſſit. Sed nota hoc, quòd omnes, qui carnem ſequuntur, & mundum ſequuntur, ſequuntur etiam diabolum, tyrannum vtique peſſimum, quærentem omnes ſecum trahere ad infernum: & tale eſt ſequi diabolum, quale eſſet, ſi agnus ſequeretur lupum, porcus vrſum, gallus vulpem, lepus canem, &c. Et licet caro omnes inficiat, mundus in omnibus paſſim deficiat, & diabolus omnes decipiat, nec alicui verum dicat, quia griſoni- E cus eſt, tamen hos peſſimos dominos ſequitur omnis mundus. Vnde in figura huius dicitur in libro *2. Reg. 16.* Regum, ꝙ omnis Iſrael toto corde ſequebatur Abſalonem ad perſequendum Dauid: Abſalon, quia laſciuius, ſignat mundum: ſed tyrannus, ſignificat diabolum, qui in ſuis membris perſequitur Chriſtũ. Sed attendite fratres: quia Abſalon perijt, & omnis populus, qui eum ſequebatur, diſperſus fuit, quia tempus adueniet, quando amatores ſui corporis, amatores mundi, & cõſecutores diaboli, omnes cum ſuo Principe ignibus infernalibus ſunt tradendi.

Tertio ſunt qui ſequuntur Chriſtum, agnum mã- F ſuetiſſimum, doctorem prudentiſſimum, Regem potentiſſimum, & Patrem dulciſſimum. Et tales fuerunt Apoſtoli, & omnes Apoſtolici viri: & quis poſſet ſufficienter cogitare, quis ſufficienter verbis exprimere, quàm perfecte, quàm continenter, quanto feruore, Apoſtolorũ principes ſecuti ſunt Dominum Saluatorem? Nam rebus omnibus nudi, fame, ſitiq. confecti, verberibus attriti, carceribus macerati, iniurijs plurimis prouocati, tandem ſequentes Chriſtum, iudicati ſunt morti. Vide Legendam. Poteſt *Sur. 29. Iunij to. 3.* vnuſquiſque Apoſtolorum dicere pro ſe illud in *Iob 23.* Iob: Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, veſtigia humilitatis profundiſſimæ, paupertatis altiſſimæ, charitatis ardentiſſimæ, & patientiæ conſtantiſſimæ. Quæ

vmquam

vnquam in mundo, sic humiles, sic omnibus rebus pauperes, sic flāma charitatis ardentes, sic in persecutionibus patientes, vt Petrus, & Paulus? Vnde Paulus dicebat ad Ro. Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia? &c. Et sequitur: Certus sum, quòd neque mors, neque vita &c. poterunt nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Domino. Vnde potuit quilibet istorum figurari in Ehai, qui dixit ad Dauid regem: Viuit Dominus, & viuit dominus meus rex: quoniam in quocunque loco fueris, domine mi rex, siue in morte, siue in vita, ibi erit seruus tuus. Sic enim sancti Apostoli dicere potuerunt vero Dauid, Domino Saluatori. Nam Petrus dixit: Animam meam ponam pro te. Paulus autem ait: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. & Cupio dissolui, & esse cum Christo: Qui sunt hodie fideles Christo, qui parati sunt mori pro Christo, quando pro eius amore non possumus pati verba? Qui non sustinet verba, quomodo portaret mortis supplicia? Nunquid nix, siue ros, sustineret ignis incendia, quæ calorem nequeunt pati solis? O Christiana confusio, & sempiterno digna opprobrio, quæ non potest pati pro Christo.

Rom. 8.f. *Reg. 15. d.* *Ioan 13.d.* *Philipp.1.c.*

DE SANCTA MARIA MAGDALENA.

SERMO I.

Qvemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Quàm ardenti desiderio, quàm flagranti incendio, se Magdalena ad Christū habuerit, quis vllis exprimat dignis verbis? Nā primo ex magno desiderio, odioq. peccati, ad fontem misericordiæ sitibunda, velut ceruus ad fontem, venit: fontes lacrymarum effudit, quibus Dominicos pedes lauit, suis capillis extersit, & oscula illis magni amoris impressit. Propter quod audire promeruit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Psal. 41.a. *Luca 7.g.*

Est igitur circa desiderium hoc notandum, quòd propter hoc Christus est desiderandus omni tempore, ab omni gente, in omni necessitate, in omni prosperitate, in omni aduersitate, ex omni parte, eo quòd ipse est desiderabilis visui, vt sit homini delectatio in videndo. Est desiderabilis auditui, vt sit delectatio in auditu. Est desiderabilis sensui, siue gustui, vt sit homini delectatio in gustando. Dicat ergo & ante omnia Magdalena, & quilibet nostrū cum ea: Desidero Domine te videre. Sicut enim naturale est summum bonum desiderare, sic & desiderare conspicere summum pulchrum: visus enim naturaliter delectatur in pulchro. † Vnde omnia animalia sequuntur pantheram, vt videant eius pulchritudinem. Item miro modo aquila delectatur, dum solis pulchritudinem tuetur: delectatur & plurimum visus hominis, dum virens pratum, & flores conspicit: & dum purum & clarum speculum intuetur, delectabiliter visus acies reparatur. Et si sic delectat pulchrum hoc corporale, quid pulchrum efficit spirituale? & si delectat visum hūc corporalem sol iste materialis, quantum delectat visum animæ spiritualem sol spiritualis? & si tanta est pulchritudo in creato hoc sole, quanta est in sole creāte, & cunctis rebus pulchritudinem dante? Est igitur Saluator noster, de quo dicitur: In quem desiderant Angeli prospicere: & si Angeli, constat, quòd omnes Sancti. Vnde dictū est in Aggæo: Veniet desideratus cunctis gentibus: & si sic est desiderabilis omnibus, qualiter Maria Magdalena ardebat, quomodo æstuabat, quomodo eius faciem videre cupiebat, quæ præter eum nihil aliud diligebat? Vnde poterat dicere illud Isaiæ: Anima mea desiderauit te in nocte, id est, dū adhuc essem in tenebris peccatorum, siue inter tenebras mundanorum. Et hoc desiderium patuit in Ioan. Vbi dum mortuum ploraret, a sorore audiuit: Magister adest: statim fratris oblita, surrexit, & ad fontem misericordiæ festina cucurrit. Vere poterat dicere illud Psalmi, & potest esse verbum cuiuslibet sanctæ animæ: Sitiuit anima mea ad Deum, &c. Non potest anima, amore feruens, pati sui dilecti absentiam. Exemplum de sponsa in Cantico: quæ sic quærebat, sic ardebat, sic languida incedebat propter absentiam sui sponsi. Sed quis hodie hoc desiderio quærit Christum? Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontes lacrymarum, vt non cessem a fletu, cum videam omnem mundum magis valde desiderare aurum, quàm amantissimum Dominum? Currunt Reges, currunt Principes, currunt pariter omnes gentes ad aurum, & vix est vnus qui currat ad Christum. Isaias: Principes tui infideles omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Et Hieremias: A minimo vsque ad maximum omnes auaritiæ student: sed numquid impune? Narrat scriptura, quòd quidam reuersus ab inferis, vidit Neronem Imperatorem in quodam balneo, quod erat ex auro liquefacto, super cuius etiam dorsum liquidum fundebatur a dæmonibus aurum: poterat enim dicere dæmon ille, qui hoc gerebat officium, quod dictum fuit Crasso Imperatori: Dum enim captus esset, & aurum in os eius liquefactum effunderetur, dicebatur ei: Aurum sitisti, aurum bibe.

† Hoc de odore nō de colore aut pulchritudine Pāthera dicitur ab Ari. lib. 9. de histo. animal. c.6 p. 5. & in Problem. 4. sect. 13. p. 7. Idem dicit Plutarc. de solertia animal. Et Plin. lib. 8. histo. natural. cap. 17. *1. Petri 1.b* *Aggæi 2.b.* *Isa. 26.b.* *Ioan. 11.b.* *Psal. 41. a.* *Cant. 2.* *Hier. 9.a.* *Isa. 1.f.* *Hier. 31.f.* *Idem narratur sup. pag. 263. col. 2. f. sub nomine Senecæ: ubi uitio Librarij, vel Typographi, vt coiectura fert, pro scriptura Seneca legitur. Id quod ob notam compēdiosam fortasse factū est.*

Secundo dicat venerabilis Magdalena, & quilibet nostrum cum ea: Domine desidero te audire. Naturale est auribus audire suauia. Nam boues, & cerui, libenter audiunt melodiam, & miro modo delectantur in cantu. Cygni in tantum cantum amant, quòd ad cantantes de nidis aduolant, & voces consimiles formare laborant. Sed si tantum delectat auditum cantus auium, siue hominū, & sonus instrumentorum; si sic afficitur animus, dum aliquis bonus orator, vel concionator auditur, quid putas diuinam sapientiam concionantem audire? Dicitur enim Regum 3. Omnis terra desiderabat videre Salomonem, vt audiret sapientiam eius. Salomon fuit Rex pacificus, Christus: Ob sapientiam huius Regis, venit Regina Saba a finibus terræ, sicut dicitur: cum enim audisset Regina famam Salomonis, venit ad eum, & audiens omnem sapientiam, dixit ad eum: Verus est sermo, quem audiui in terra mea super sermonibus oris tui, & super sapientia tua. Nec credebam narrantibus, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probaui, quòd media pars narrata mihi non fuit. Maior est enim sapientia tua, quàm rumor, quem audiui: Beati serui tui, qui stant semper coram te, & audiunt sapientiam tuam. Argue ergo sic: Si igitur Regina Saba inuenit tantam sapientiam in figura, quantum putas, Magdalena inuenerit in re ipsa. Dicitur enim in Luca, quòd sedēs secus pedes Domini, audiebat verbum illius. Quod Augustinus exponens ait: Erat, *inquit*, Maria intenta dulcedini verbi Domini, & mira dulcedine tenebatur, quia maior est refectio mentis, quàm ventris. Vnde poterat Maria Magdalena dicere illud Psalmi: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Et similiter illud Cantici: Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Et quid hoc mirum est, cum sic equi existant, dum vocem audiunt tubæ sonantis? Quid anima sancta facit, dum aure cordis diuinæ sapientiæ intendit? O si scirent miseri

3. Reg. 10. *3. Reg. 10.b* *Luca 10.g* *Aug. serm. 27. de ver. Dom. in initio. to. 10.* *Can. 4.c.*

miseri peccatores, quàm sit dulce, quàm suaue intus in corde diuinam sapientiam loquentem audire! Omnia dimitterent, de nullo curarent, sed ad eius auditũ totis auribus aspirarent. Vnde dicebat Spõsa in Canticis: En dilectus meus loquitur mihi. Pro magno narrat, quia in ipsa locutione suauitatem admirabilẽ sentiebat. Narrat Gregorius, quòd quidam nomine Seruulus, dum in lecto iaceret, & coram se diuina verba legi faceret, subito clamare cœpit: Tacete, tacete. Cumque tacuissent, numquid, ait, non audistis, quantæ laudes resonant in cælo? Cumq. ad illas laudes collo suspenso aurem intenderet, tantam delectationem sensit, quòd mox cælo animam reddidit. Ergo si sic delectat aures carnales, Sanctorum audire concentum, modulationes, & harmoniam, quid æstimas, est audire diuinam sapientiam, & ipsum verbum æternum, quod omnis beatitudinis Sanctorum causa est, & principium?

Cant. 2. 6. *Gregor. homil. 15. in Euang. post med.*

Tertio dicat Beatissima Maria Magdalena: Domine non solum desidero videre te, vt perficiatur etiam meus visus: non solum audire, vt perficiatur auris mea, sed & corde desidero te sentire, vt compleatur animæ gustus. nam in degustatione, & complexu suaui est complementum, & perfectio omnis boni: maior enim est delectatio in re amabili in complexu, quàm in auditu, vel visu. nihil est enim aliud, quàm rei conuenientis cum sibi cõuenienti coniunctio. Vnde longe plus delectat vinum gustatum, quàm auditum, vel visum. Nam gustus est quidam tactus, vt dicit philosophus. Vnde Propheta: Gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus, quasi diceret: Scite, quàm dulcis sit, non potestis, nisi gustetis, non gustu carnis, sed mentis. Poterat ergo sancta dicere Magdalena, quod de sponso in Canticis dicitur: Sub vmbra illius, quem desiderabam, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo: quoniam ipsa triginta annis in deserto absque humano solatio fuit, vbi nihil aliud gustauit, quàm verbum æternum. O quanta dulcedine tenebatur! Lege totam historiam, quia ad narrandam valde est pulchra, & multum facit ad materiam. Nam ad litteram, dum corpus Christi degustasset, tanta eam dulcedo inuasit, quòd mox animam exalauit. Si ergo tantam delectationem habere potuit, dum adhuc esset corruptibilis, & mortalis, quid nunc gloriosa sentit, dum suo Dilecto coniuncta est in cælis, quem sic amare potuit in terris? O dilectio summa in hac vita paucis experta, & in ea valde paruula mora, quid est, quòd non desideraris ab omnibus? Certe quia non perfecte potest amari, quod non contingit aliquando experiri. Nam sanctus Bernardus, qui aliquando expertus fuerat, dicebat: Semel te gustaui bone Iesu, vtinam millies mori possem, vt semel iterum gustarem. Si sic dicebat qui semel ad momentum gustauerat, quid est Sanctis, & Beatis, qui cõtinue gustant, nescio, quid dicam. Nihil est illi dulcedini cõparabile, & ideo magis tacendum, quàm aliquid imperfecte dicendum. Quidquid enim de illa dulcedine, vitaq. beata, dicere potest lingua, minus valde est, quàm vna aquæ gutta ad totum mare comparata, aut ad magnitudinem cæli vna modica terræ particula. O summa stultitia pro carnis delectatione tam parua, pro modica huius sæculi gloria, & pro minima temporalium copia, omnino citissime peritura, perdere velle illam delectationem æternam, & ecõtra ad pęnam peruenire perpętuam!

Arist. 3. de anima cõt. 63. *Psal. 33. b.* *1. Petri 2. a*

DE EADEM SERMO II.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Dilectio, siue amor in rebus spiritualibus, est sicut ignis in corporalibus. Nam sicut ignis habet virtutem corporis calefactiuam, rubiginis abstersiuam, duriciei emollitiuam, sic dilectio velut animarum ignis, dum in animam agit, ipsam intime calefacit, & omne frigus ab ea expellit, eam ad pietatem & misericordiam mollem facit, & omnem culpæ rubiginem ab eadem abstergit. Gregorius: Quid esse dilectionem credimus, nisi ignem? quid culpam, nisi rubiginem? ergo tanto amplius peccati rubigo consumitur, quanto cor peccatoris charitatis igne concrematur.

Luca 7. g. *Gregor. homil. 33. in Euang. ante med.*

Est ergo notandum, quòd hæc venerabilis femina Magdalena supra humanum eloquium dilexit Christum, cuius amoris signa probantia quattuor fuerunt ista. Primum signum fuit assiduitas recordationis. Secundum fuit solicitudo inquisitionis. Tertium fuit sinceritas affectionis. Quartum vero signum fuit feruor æmulationis. Ista enim quattuor signa miro modo probant qui se alterum diligunt: & probant, non solum opere exteriori, quod nonnumquam decipit, sed interiore. Est igitur primum signum dilectionis, assiduitas recordationis dilecti: amor enim, si verus sit, cor quiescere non sinit, sed continue ad sui amati recordationem impellit. Vbi est amor, ibi cor. Cum enim amor secundum Dionysium sit vis vnitiua, & secundum Hugonem est vis transformatiua, dum amantem transformat in amatum, necessario de eo generat continuum cogitatum: sicut enim homo non potest sui obliuisci, ita nec sui amati, quia violentia impressi amoris sępius mouet aspectum cognitionis. Vis igitur scire, si Deum perfecte diligas, vel aliud plus Deo amas? attende, si de Deo plus, quàm de alijs rebus, cogitas, quia de illo plus cogitas, quod plus amas: Vbi enim thesaurus tuus, ibi cor tuum est. Veritas hoc docet, quæ mentiri non potest: Ergo si plus cogitas de mundo, plus de lucro, plus de carnali amico, vel socio, quàm de Christo, non vertas in dubium, sed sit tibi certissimum argumentum, quòd amas ista plus, quàm Christum. Nam ob hanc causam Dominus dicebat de diuino amore: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Nota diligenter, quòd non dicit ex parte cordis, vel eius medio, sed ex toto: nec tantum dicit, ex toto corde, sed ex tota anima, & ex tota mente, dans per hoc intelligere, quòd non debeamus aliud velle, aliud cogitare, quàm Christum. Nam sicut Bernardus dicit, Diligere Deum toto corde, est diligere toto intellectu sine errore. Diligere Deum tota anima, est diligere tota voluntate sine contradictione. Diligere vero tota mente, est tota memoria sine obliuione. Sed quis, charissimi, ita diligit? nonne plus cogitamus de minimo, plus de mundo, plus de aduersario subiugando, plus de carnali peccato, quàm de Domino Iesu Christo? ergo dum plus ista, quàm Deum, diligimus, filij perditionis, & non filij Dei sumus, quia ipse dicit: Qui amat patrem, aut matrem, plus quàm me, non est me dignus: & quod de patre, & matre dicitur, quibus maxime obligamur, multo fortius de omnibus alijs intelligitur: ergo nullus talis est Deo dignus: ergo non est eius, sed sui aduersarij filius. vnde ipse dicit omnibus talibus in Ioanne: Vos ex patre diabolo estis. Quod intelligi debet ex diabolo, scilicet, non creatione, sed imitatione. Nõ talis Maria Magdalena, quæ semper portauit Christum in memoria, vt nihil aliud præter ipsum amaret,

Matt. 6. c. *Deut. 6. a.* *Mat. 22. d* *Luca 10. c* *Matt. 10. d. & Luc. 14. f.* *Ioan. 8. f.*

ret, vel cogitaret. Dicitur enim, quòd post mortem Domini impatiens alios homines videre, desertum intrauit, vbi neminem videret, sed de solo Domino cogitaret. Vnde vere poterat dicere illud: Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea.

Tren. 3.

Secundum dilectionis signum est, solicitudo inquisitionis. Prouerbium est enim: Qui bene amat, non dormit: †intenta enim supplicatio, vt dicit Ambrosius, dormire cor mundum vetat. Nam & perfecte amans etiam somniat de amico: quod facit ipsa animæ solicitudo. Videmus enim ad sensum, quòd si quis non videat rem, quam diligit, & nesciat, vbi sit, non quiescit, non dormit, comedere ad tempus omittit, & solicite illam quærit. Vnde Sponsa præ amore, & absentia Sponsi languens, sic ait: In lectulo meo per nocte quæsiui quem diligit anima mea: sed quia Christus non inuenitur in lecto, nec in suaui loco, addit, & dicit: Surgam, & circuibo ciuitatem per vicos, & plateas: quæram quem diligit anima mea. Sed quia Dominus Iesus non inuenitur inter cognatos, & amicos, addit anima sancta, dicens: Paululum cum pertransissem eos, scilicet, cognatos, & notos, inueni quem diligit anima mea: tenui eum, & nõ dimittam. Talis re vera fuit Magdalena, quæ Domino mortuo, sibiq. subtracto, non dormiebat, quiescere non poterat, sed sępe ad monumentum currens, intus aspiciebat. Et quamuis ipsum ibi non esse cerneret, sępe tamen ad videndum se inclinabat: quia, vt dicit Gregorius, de ea loquens, vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis. Sed quis hodie Christum quærit? quærunt luxuriosi, & gulosi, suauia: quærunt superbi sublimia, quærunt auari pecuniam magis, quàm Christum. Vere multi plus diligunt asinum suum, porcum suum, & equum, immo denarium vnum, quàm Deum. Vnde hoc probas? Certe ex inquisitione solicita. Nam perdit homo bouem, & solicite eum quærit: perdit equum, & non quiescit: perdit ouem, & post eam vadit: perdit asinum, & quærit. Sed perdit homo, peccando, Christum, & quiescit, dormit, bibit, comedit, & non quærit. O quot sunt, qui diu dormiunt in peccatis, nec curant per pœnitentiã Christum Dominũ inuenire. Vnde ipse conqueritur: Omnes, inquit, dereliquistis me. Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: deuorauit gladius vester prophetas vestros, &c. Quare ergo dixit populus meus: Recessimus, & non veniemus vltra ad te? Nunquid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? Populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris.

†Dictũ hoc est in Hymno, Ales diei nuncius, qui legitur in Feria 3. ad Laudes, & inter opera Prudentij extat in li. Cathemer. ad Galli cantum.

Cant. 3. a.

Greg. hom. 25. in Euãgeliũ prope ab initio.

Hier. 2. f.

Tertium dilectionis signum est sinceritas affectionis. Est enim sincere diligere Deum, nihil nisi ipsum, vel propter ipsum, amare. Augustinus ad Dominum in libro Soliloquiorum: Minus te Domine amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Sicut enim aurum mixtum, vel impurum, non tam est charum, vel pretiosum, sicut illud, quod est purum, sic dilectio mixta, & non pura, minus est accepta Deo: virtus enim vnita est potentior, quàm diuisa, quia, *Pluribus intentus minor est ad singula sensus*. Quare dilectio in plura diuisa non potest esse sincera, vel pura, & ideo semper est talis dilectio diminuta. Gregorius: Tanto quisque a diuino amore seiungitur, quanto in inferioribus delectatur: ergo qui vult Deum sincere amare, ipsũ solum debet diligere, & alia omnia propter ipsum. Sic enim eum Magdalena amabat. Vnde in persona eius cantat Ecclesia: Regnum mundi, &c. O quanto amore flagrabat ad Christum, quæ nullum poterat sibi inuenire solatium, nullum nisi de ipso habere gaudium, de cuius amore sic ebria erat tota, quòd non homines curabat, nec ipsos aduertebat. Consueuerunt homines obliuisci post mortem non tantum amicorum, sed etiam filiorum. Exemplum de Dauid, qui postquàm filium mortuum esse audiuit, statim surrexit, flere omisit, faciem lauit, & cibum sumpsit: Ergo cogita, quantum Maria Magdalena dilexerat viuum, quem sic amabat mortuum! Poterat enim dicere illud: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur, quasi dilectus meus mihi sic redolet etiam mortuus, sicut myrrhæ fasciculus, qui est valde odoriferus: & ideo eius amor, & memoria, semper inter vbera mea commorabitur, in medio pectoris mei, siue in medio cordis. Est enim cor in medio vberum. De hoc igitur tanto amore eius sic dicit Gregorius: Quæ prius frigida peccando remãserat, postmodum amãdo fortiter ardebat. Vnde stabat ad monumẽtum foris plorans, & tanta vis amoris eam accendebat, quòd a monumento Domini, discipulis recedentibus, non recedebat, sed amoris igne succensa, eius, quem ablatum credebat, ardebat desiderio. Sed quis hodie in cælo sic amat regnantem in omnibus, sicut illa amabat in sepulcro iacentem? Frigida supra niuem sunt corda nostra: frigida verba, & vniuersa frigida sunt opera, quasi sint adamantina: dicitur enim, quòd adamas nullo igne calefieri potest: nonne ergo durior & frigidior est adamãte, qui diuino nõ potest calefieri igne, & tanta Christi ad nos charitate demolliri? O duri, & insensati filij Adam, & frigidi, quos non emollit, nec incendit tam ingens flamma amoris.

Aug. lib. Soliloquior. c. 12. to. 9.

Greg. li. 18 Moral. c. 8.

2. Reg. 12. e

Cant. 1. d.

Greg. hom. 25. in Euãgel. Ioan. c. 20.

Quartum amoris signum est, feruor æmulationis, vt homo laboret illum imitari, quem diligit. Signũ est, quòd homo diligat Deum, si odiat omne malũ Deo contrarium, & diligat omne bonum. Hinc Psalmus: Qui diligitis Dominum, odite malum. Naturale enim est, vt qui delectatur in aliquo, necessario contristetur in eius contrario. Vnde gustus, qui in dulci delectatur, in amaro turbatur: & qui amat sanitatem, fugit, & detestatur infirmitatem. Ergo qui diligit Dominum, refugit malum: fortis enim est, vt mors, dilectio, sicut dicitur. Quia sicut mors separat animam a corpore suo, sic qui vere diligit, recedit ab omni eo, quod possit displicere dilecto. Maria Magdalena ergo, quæ multum Dominum amauit, cum fuisset filia regis, sicut historia Marthæ dicit (Nam Maria Magdalena castrum habuit ex parte matris) regnum omne contempsit, & omnes carnis delicias dereliquit, & quidquid scire potuit esse contrarium Christo. Poterat dicere illud Matthæi: Domine sequar te quocunque ieris. Sed quæ hodie anima fide Christi desponsata, Christi sanguine redempta, Christi misericordia gubernata, sic sequitur sponsum suum, vt Magdalena?

Psal. 96. b.

Can. vlt. b.

Matth. 8. c

DE SANCTO IACOBO

SERMO I.

Dilectus Deo, & hominibus Moyses: cuius memoria in benedictione est. Recte per Moysen beatus Iacobus intelligitur, quia vterque ex aquis sumptus, quia vterque in filium adoptatus. Sed Moyses a filia Pharaonis, Iacobus a diuina Sapientia: quia vterque Ægyptum, idest mundum dereliquit: & quia vterque, dux Dominici populi factus fuit. Plana sunt ista, si quis legat quæ de Moyse, & Iacobo dicta sunt in Scriptura Exodi: & ad Hebræos de Moyse, & Iacobo in Euangelijs.

Eccli. 45. a

Exo. 2. a. Hebr. 11. d. c.

Est ergo notandum, quòd pręter illa quattuor signa, quæ supra dixi in sermone de Magdalena, hæc

hæc quattuor alia sunt posita, quæ sunt dilectionem probantia. Est enim bonorum omnium primum signum, communicatio: Secundum est seruitij exhibitio: Tertium est voluntatis conformatio: Quartum est aduersorum pro amico toleratio. Valde fortia sunt hæc signa amoris, si omnia amico communicas, si totum ei seruitium impendas, si te per omnia illius voluntati conformes, & si pro illo pati quæcunque mala non timeas. Dico quòd dilectionis est primũ signum, si sibi inuicẽ amici omnia bona communicant, vt si vnus amicus alteri omnia sua donat: Amor enim est bonum inappretiabile, & ideo qui pro amore omnia temporalia donat, B siue tribuit, bonam nummatam accipit, quia rem vilem pro pretiosissima tradit. Hinc dicitur: Si dederit homo omnẽ substãtiam suæ domus pro dilectione, quasi nihil despiciet eam, id est modicum est despicere omnia pro ea. Quis ita stultus mercator esset, qui non daret aurichalcum, pro auro, & plumbum pro argento? Quis non daret ordeum pro frumento? Item quid mirum si fidat homo dilecto suo, qui tradidit ei omne quod potest, & omne quod habet? Ergo qui dat cor suum, daret ei facile omnem mundum, etiam si mundi multiplicarentur in infinitum. Multũ ergo Christus beatum Iacobum dilexit, & multum ab eo dilectus C fuit, quia propter eum Iacobus omnia dereliquit non solum res temporales, sed etiam dilectos parentes, immo seipsum, quod maximum est. Nam ipse cum fratre sanctissimo vocati a Domino, continuo relictis retibus, & patre, secuti sunt eum. Sed quis hodie sic diligit Christum? Qui pauperi Christi buccellam negat, quomodo daret ei plenum modium? qui negat pauperi vetus, & confractum, quomodo traderet ei nouum, & solidum? qui negat pauperi hospitium, quomodo ei traderet ipsam domum? Ergo qui pro Christo nõ tra D deret hoc temporale bonum, vtique vanum, & necessario periturum, quomodo daret ei amorem suũ? Vnde dicitur: Qui viderit fratrem suum necessitatẽ habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Fratrem notabiliter dicit, vt ostendat quanta sit crudelitas hominum, qui non pascunt fratrem suum, vtique Dei filium, cum vna equa pascat alterius equæ pullum, & hinnus pascat alterius filium, & falco aquilæ paruulum.

Cant. vlt. c

Matth. 4. c

Ioan. 3. c

Secundum amoris signum est, si sibi dilecti mutuo seruiant: Non potest esse, vt ignis sit in paleis, vel in lignis, & non ardeat: non potest ociosus esse E se ignis, sed semper crescit, vel decrescit: ignis secundum sententiam Salomonis est insatiabilis, & numquàm dicit, sufficit: immo quanto plura ligna susceperit, tanto in maiorem flammam se erigit, & ex abundantia materiæ vires sumit: Sic in spiritualibus per omnia facit vis amoris: amor enim quiescere nescit, sed sicut Bernardus dicit, vel crescit, vel deficit, quia stare nescit. Amor Dei non est ociosus: operatur enim magna, si est: si operari renuit, iam amor non est. Sicut enim vrsus ad palum ligatus, tota die circa stipitem se vertit, sic amor continue ad Deum, & ad proximum se conuertit. F Vnde Dominus dixit Iacobo, & ceteris Apostolis: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Gregorius dicit: Probatio dilectionis est exhibitio operis: non potest esse vt ignis sit, & non calefaciat. Nec similiter potest esse vt amor sit, & nõ ferueat. Hic Apostolus sanctus dum accendit ignem ardentem, intus celare non potuit, sed primus de omnibus Apostolis amorem Christo reddidit, quem accepit. Nã primus inter omnes Apostolos pro Christo morti se tradidit, sicut dicitur. Quia misit Herodes rex manus, vt affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Iacobũ fratrem Ioannis gladio. Vide Legendam, quomodo, & quare mortuus fuerit, & de miraculo, quod in via fecit, &c. Attendite fratres: si Christum diligitis, ex seruitio pẽsate: qui enim diligit, seruit: ergo qui non seruit, non diligit: sed nos non seruimus, quia diuina præcepta non agimus, non seruamus, sed mundum amamus, & mundanis curis intendimus: honores appetimus, carnem nutrimus. Christum igitur Dominum non amamus: igitur filij mortis sumus. Quia qui non diligit, manet in morte, sicut dicitur.

Prou. 30. b

Exemplũ.

Ioan. 14. c

Greg. hom. 30. in Euã ge. sub init.

Act. 12. a

Sur. die 25 Iulij. to. 4.

Ioan. 3. c

Tertio perfectum amoris signum est, si voluntas cum voluntate conueniat, vt idem omnino velint, & sapiant: in nullo penitus contradicant, ita tamen, vt nihil aliud, quàm bonum appetant. Nam in malis esse non debet conformitas voluntatum, quia sanctus amor refugit omne malum. Narrat Valerius, quòd dum quidam a suo amico quoddam iniustum peteret, & ille facere omnino renueret, ille indignatus ait: Quid mihi opus est amicitia tua, si quod a te peto, non facis? Ille respondit: immo quid mihi tua, si propter te agere debeo turpia? Ergo vbi verus est amor, voluntatum in nobis conformitas esse debet, vt sit idem nolle idem velle. Vnde Hieronymus dicit: Qui perfecte amat, totam sibi amantis voluntatem vendicat, quia nihil est omnino imperiosius charitate. Hæc autem conformitas voluntatum perfecte in Christo fuit, & in Iacobo, quia nihil voluit Apostolus, nisi quod eum velle voluit Christus. Cum enim Iacobus, & Ioannes, nobilissimi duo fratres, sessionem ad dexteram, & ad sinistram a Domino peterent, & ille diceret eis: Nescitis quid petatis; statim, vt eius voluntatem audierunt, tacuerunt, & illud amplius non petierunt. Hæc autem conformitas voluntatum maxime probatur per amorem proximorum, quia hoc solum est nobis a Deo mandatum, vt nos inuicem diligamus: quia, vt ait Apostolus, qui diligit proximum, legem impleuit. Vnde Dominus ad Apostolos: In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, id est voluntate mihi conformes sitis, si dilectionem habueritis ad inuicẽ: ergo qui diligit Deũ, diligit fratrem suum. Vnde secundum Augustinum: Omnes fratres sumus, si Euam, & Adam attendamus, a quibus vniuersi descendimus. Vnde & ipsi, qui sunt inimici, sunt proximi. Et ideo a nobis sunt diligendi. Vnde Augustinus: Ego ad dilectionem inimicorum vos moneo. Quia ad sananda vulnera peccatorum nullum medicamentum vtilius esse sentio. Et dicit: Elige modo quod tibi placuerit: si inimicos amaueris non solum amicus Dei, sed filius esse mereberis: si autem inimicos amare nolueris, Deum propitium habere non poteris.

Val. Max. lib. 6. c. 4.

Matt. 20. c

Ioan. 13. d

Quartum signum dilectionis est, si pro amico aduersa sustinere non refugis. Non enim diligit, nec amicus, existit, qui aliquem sequitur in prosperis, & deserit in aduersis: qui enim alterum perfecte amat, verbera, vincula, improperia, rerum damna, & pericula mortis portat: fortis est enim dilectio, vt mors, sicut dicitur: quia non superatur a morte, sed ipsa superat mortem. Vnde Seneca loquens de amicitia dicit: Amicus qui vtilitatis causa assumptus est, tamdiu placebit, quàmdiu vtilis est. Quare in vera amicitia nihil aliud debet placere præter ipsam, & addit: Ego amicum quæro, vt habeam quem in exilium sequar, pro quo moriar, cuius me morti opponam, & me ipsum in mortem impendam. Talis amicus fuit Christo sanctus Apostolus, pro cuius amore, capite esttruncatus. Omni enim tempore diligit, qui amicus est, & frater in angustijs comprobatur. Sed quis hodie amicus Christi, qui pro eo mori paratus sit? quis pro eo fert vulnera, quis verbera, quis verba? Vere impleta est prophetia Apostoli ad Timotheum: In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos aman-

tes,

Cant. vlt. b

Seneca epi st. 9. ante med.

Prou. 17. c

2. Tim. 3. a

tes: & est, ac si dictum esset, quòd nec est dilectio ad Deum, nec ad proximum, sed vniuscuiusque ad seipsum.

DE EODEM SERMO II.

Isa. 11. c.

ERit Sepulchrum eius gloriosum. Sicut patet, & ad sensum cernimus tota die, nullius Sācti Sepulchrum sic est apud omnes homines gloriosum, quia in principio miraculis plurimis fabricatum, quia in medio magnis virtutibus adornatum, & quia magnis priuilegijs est dotatum. Nec debet verti in dubium, quòd ille, qui sic eum voluit honorare in via, donis etiam amplissimis eum sublimauerit in patria, qui tot beneficia præstat ad eius ossa, & ostendit cunctis tam ampla miracula, sicut patet in eius Legenda, quanta ei contulit in cælo præmia, siue dona: ergo, fratres, multum a nobis est honorandus, quem honorat Deus, & est in omnibus necessitatibus inuocandus, quia est audibilis Sanctus, & Deo gratissimus: pro cuius honore omnium Apostolorum primus est mortuus, & ad sepulchrum miraculose delatus.

Sepulchrū triplex.

Est igitur notandum, quòd triplex sepulchrum est nobis sæpius memorandum, scilicet sepulchrum temporale, ad quod homo per mortem deducitur. Hoc primum est cogitare horribile, sed aliquando finiendum. Sepulchrum infernale, in quo pro peccato affligitur, hoc est toto corde detestabile, quoniam est sempiternaliter horrendum. Sepulchrum æternale, in quo anima Deo perfruitur, hoc est desiderabile, quia est ad æternaliter delectandum. Dico quòd Sepulchrum primum est temporale, & est de sua natura horribile, sed est aliquando dimittendum, sicut erit in resurrectione corporum, quando ex illis sepulchris corpora assumentur, ad duo alia adducentur, secundum quòd animæ in illis corporibus meruerunt, vel deduci in cælum, siue ad infernum. De hoc sepulchro tota Scriptura est plena, & ideo hic sufficiat auctoritas. Sepulchra eorum domus eorum in æternum, non dicit *in æternum*, quia ibi semper sit standum, sed longo in eis tempore permanendum, scilicet vsque ad iudicium. O quàm dura est domus ista, & quàm stricta, quàm fœtida, quàm paupercula, & quàm obscura, qui communis est omnibus diuitibus, & pauperibus, rusticis, & regibus viris, & mulieribus, paruulis & senibus. Vtinam attenderent viri fortes, & reges, principes, & diuitijs abundantes, quomodo a tam amplis palatijs sunt deferendi ad sepulchrum tam strictum: & a palatijs tam luminosis, & fulgidis, ad sepulchrū horrendum, & obscurum: & a palatijs, sic rebus omnibus superplenis ad sepulchrum tam indigens, & egenum: & a palatijs, filijs, & familijs adornatis ad sepulchrum sic vacuum, sic ab amicis, & filijs derelictum. Bernardus: Vbi est illa præterita pompa, vbi præterita gloria, vbi famulorum obsequentium turba, vbi vestimenta tam fulgida, vbi culcitra tam mollis, & tenera, vbi vina illa rubentia, vbi fercula illa tam varia, & diuersa: heu, qui paulo ante viuebat in delicijs in palatio, totus manducatur a vermibus. Vnde Innocentius dicit? Heu, fratres attendite: Qui paulo ante inclytus residebat in domo, ecce quàm pauper iacet in tumulo: & qui gloriosus incedebat in aula, ecce quàm despectus iacet in tumba: & qui vescebatur delicijs in cœnaculo, ecce nūc cōsumitur a vermibus in sepulchro. Ab hoc sepulchro excluduntur omnes excommunicati, omnes hæretici, vsurarij, & omnes peccatores, nisi prius absoluti fuerint, & confessi. Vnde narrat Gregorius, quòd cum excommunicati, fuissent in loco sacro sepulti, quando Diaconus in Ecclesia clamabat, vt omnes excommunicati exirent, quidam videbat eos de sepulchris exire, & extra Ecclesiam ire. Narrat & ibidem Gregorius, quòd dum vsuratius, quadam pecunia clericis data, fuisset in loco sacro sepultus, custos Ecclesiæ vidit eum in nocte a quibusdam spiritibus nigris, valde ipso fortiter clamante, & se lamentante, ligatis pedibus, foris trahi. Cumq. custos ad tumulum cucurrisset, & cum illum in sepulchro non inuenisset, sciuit non esse phantasticum, sed verum fuisse, quod viderat. Narrat etiam de alio fornicatore, qui sine pœnitentia mortuus, & in loco sacro sepultus, quòd ignis ex fundo sepulchri processit, & non solum carnem, & ossa vorauit, sed ipsam terram vndique consumpsit. Non ergo (sicut dicit Augustinus) valet impio ecclesiastica sepultura, sed potius est ei ad pœnam. Ad hoc sepulchrum est corpus Apostoli delatum, sed non fuit ei fetidum, sed odoriferum: non despectum, sed gloriosum, vt nullus vmquam regum habuerit sepulchrum sic ab omnibus honoratum, tot donis, & priuilegijs a Deo dotatum. Vnde bene est dictum: *Erit sepulchrum eius gloriosum.*

Psal. 48. b — *Bern. serm. de Diuite epul.* — *Innoc. 3. in serm.* — *Greg. in Dial.* — *Greg. lib. 4. Dial. c. 52.* — *Greg. lib. 4. Dial. c. 53. & 54.* — *August. lib. de cura pro mortuis gerenda c. 2.*

Secundum sepulchrum est infernale, in quo homo dure punitur. Nam qui ad hoc pessimum sepulchrum deducitur, conuertuntur eius deliciæ in tormentum, honores in opprobrium, & diuitiæ in cumulum egestatis. Consideremus fratres, si ita est. Dicitur enim: Mortuus autem est diues, & sepultus est in inferno. Nota, quòd diues erat ab alijs honoratus, fulgide vestitus, & quotidie splendide comedebat: sed fortis mutatio, quia diues sepultus est in inferno: qui erat purpuratus, honoratus, tenetur in vilissimo: & qui delicijs assuetus, totus est positus in tormēto. Nam & de quolibet delicijs dedito dicitur: Quantū se in delicijs glorificauit, tantum date ei tormentum & luctū. O quanto consultius illi diuiti fuisset, vt panem ordeaceum omni tempore comedisset, quàm delicijs affluxisset, pro quibus tam grauia tormenta portaret! Quanto melius fuit illi Lazaro temporaliter medicanti, qui in sinū Abrahæ est portatus, quàm illi diuiti abundanti, qui in supplicijs est sepultus! Quid illi, vt dicit Augustinus, valuit marmoreus locus? quid illi decor ille purpureus? quid turba plorantium famulorum postquam ductus est ad infernum? Nota etiam, & cum hoc quomodo in egestatem sibi diuitiæ sunt conuersi, sicut enim dum vixit fuit ditissimus, sic mortuus est inuentus pauperrimus. Psalmista: Dormierunt somnū suū, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Quid enim aqua vilius? quid habetur ab hominibus aqua abundantius? communis est omnibus non solum hominibus, sed etiam pecoribus. Ergo ille non tibi videtur factus esse pauperrimus, cum varijs ferculis abundaret, & vina varia biberet, aquam communem a suis, non dico [a] situlā aquæ, sed vnam guttā ad sitim refrigerandā, quam petijt habere non potuit, immo ab ipso Abraham, quem vocauerat Patrem, audiuit: [b] Recordare fili, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Nolite vacare fratres potationibus, & cōmessationibus, & purpureis vestimentis, quia ratio Abrahæ est bona. Constat quòd qui nunc habent bona, passuri sunt multa mala, non temporalia, sed æterna. Vnde de omni tali, qui ducitur ad infernum, potest dici illud: Sepultura asini sepelietur. Nam sicut asino prius corium detrahitur, & postea canibus, & auibus deuorandis exponitur, sic omnis diues prius diuitijs spoliatur, & sic perpetuo cruciandus dæmonibus datur. [c] Diues enim cū dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inueniet. Ne timueris cum diues factus, & c. Ad hoc ponitur exemplum in historia Barlaam, quòd erat ciuitas quædam, quæ omni anno regem sibi

Luca 16. — *Apoc. 18.* — *Luca 16. e* — *August. lib. de cura pro mortuis gerenda c. 2.* — *Psal. 75. a* — [a] *Situla est vas ad hauriendam aquam accōmodum.* — [b] *Luca 16. e* — *Hier. 22. e* — [c] *Iob 27. d.* — *Damascenus in Historia de Iosaphat, & Barlaam.*

sibi ponebat, & plenam illi potestatem, vt omne, quod vellet facere, dabat: sed anno finito, ipsum ad quandam insulam portabant, vbi ex penuria bonorum omnium, fame, siti, & frigore deficiebat: quorum vnus cum regnauit, tantum ad insulam præmisit, quòd ibi abundanter vixit. Ciuitas est mundus, quæ amatoribus suis potestatem omnis mali tribuit, sed in fine eos ad infernum transmittit, vbi fame siti, & frigore tabescunt. Vnde Ecclesiasticus: Ante mortem præpara iustitiam, quia non est apud inferos inuenire cibum. *Eccli. 14. c*

Tertium sepulchrum est æternale, in quo homo beatificatur: hoc enim sepulchro nihil melius, nihil dulcius, nihil vtilius, dum transit homo a tristitia ad lætitiam, ab egestate ad copiam, a confusione ad gloriam, non vtique transitoriam, sed æternam. Vnde dicebat Iob, quasi mortem appetens, & sepulchrum hoc cupiens: Dies, *inquit*, mei breuiabuntur, & solum mihi superest sepulchrum: quasi diceret, vtinam cito dies temporis mei finiantur, vt veniam ad sepulchrum, quod mihi superest solum ad meæ gratiæ complementum. *Iob 17. a* Quis ad introitum talis sepulchri non gaudeat? quis videns semel tantum bonum, secundo non redeat? quis illum iubilum narrare sufficiat? dicitur in Legenda beati Nicolai, quòd vir, inuento auro, tanto exultauit gaudio, vt non posset exprimi vllo modo. *Surius To. 6. die 6. Decemb.* Multi enim inuenti sunt homines, qui ex aliqua transitoria re, & mundana tantum gaudium acceperunt, quòd dilatato corde vltra debitũ, perierunt: *Mors ex nimio gaudio.* ergo si creaturæ tantũ gaudiũ potest ingerere bonum creatũ, aliquando finiendum, quantũ inferet homini gaudium bonum summum, increatum, perpetuo possidendum? Sic enim dicitur viro iusto: Ingredieris in abundantia sepulchrum, vere in abundantia, vbi nullius boni penuria, & nullius mali præsentia. *Iob 5. d* O sepulchrũ beatum, quare te non quærimus, quare te non appetimus, quare pro te obtinendo bona nostra omnia non tradimus? certe, puto, ista facimus, vel quia quæ vere de te dicuntur non credimus, vel quia pro tempore hoc misero, in quo sumus, tuam dulcedinem non gustamus: Augustinus dicit, quòd vna gutta tuæ dulcedinis est maior, quàm oceanum. *August. lib. Soliloquiorum. c. 168.* Quare mihi certum est, quòd si quis tuæ dulcedinis vnam solam guttam sentiret, pro nihilo omnia bona carnis, & mundum contemneret, & millies morti se traderet, vt ad tuam plenam dulcedinem veniret. Ergo, fratres charissimi, horreamus sepulchrum temporale, fugiamus infernale, & desideremus sempiternale.

SANCTI PETRI AD VINCVLA

SERMO

S*Vrge velociter.* *Act. 12. b* Quia Sancti hanc hodiernam epistolam exponentes, per beatum Petrum Catenis astrictum, hominem peccatorem vinculis alligatum, spiritualiter volunt intelligi post narrationem historiæ, quæ Apostolicas tenet laudes.

Sunt autem quattuor peccata, quibus maxime homines inhæret terræ. Nam primo, iacent in terra negligentes, & pigri. Secundo, incumbunt terræ per affectum, totaliter cupidi, & auari. Tertio, latent in terra lubrici, & lasciui. Et in terra sedent gulosi, & delicijs assueti. Primum vitium, siue peccatum, est contra potentiam operatiuam: Secundum, per potentiam amatiuam: Tertium, per potentiam generatiuam: Quartum, per potentiam nutritiuam. Ergo, si surgere, est se a terra erigere, debemus hic notare, quòd Primo debemus surgere a somno pigritiæ, quo operari negligimus: Secundo, a frigore auaritiæ, per quod auaritiæ seruimus: Tertio, a calore luxuriæ, quo nosipsos inficimus: Quarto vero, ab incendio gulæ, quo superflua degustamus.

Dico, quòd primo surgendum est a somno pigritiæ, vt operari possimus. Nam hic maledictus somnus, quo tota die iacemus & sedemus, instar corporalis somni, aufert vsum bonæ cogitationis, sensum discretionis, motum bonæ operationis, & facultatem bonæ refectionis, & somnij phantasmata vana, & phantasias inducit. Stultum est ergo, & rationi contrarium, ibi dormire, vbi est vigilandum: stare, vel iacere, vbi est ambulandum: & quiescere, vbi est laborandum. Vnde dicitur: Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem: *Michea. 2. c.* Homo enim factus est ad laborandum, sicut auis ad volandum, vt dicitur: *Iob. 5. b.* In sudore vultus tui (dictum est homini) vesceris pane tuo. *Gen. 3. d.* Ergo non est dolendum, sed vigilandum: non pigritandum, sed sollicite operandum. Quodcunque potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec prudentia, nec sapientia est apud inferos, quò tu properas. *Eccl. 9. c.* Vnde Dominus: Operamini, dum dies est: veniet autem nox, dum nemo poterit operari. *Ioan. 9. a.* O quantum dolebunt, quàm amare post mortem plorabunt, qui modo operari, & pœnitentiam agere renuunt! sed nihil dolores & lacrymæ tunc valebunt: quia tempus operandi, quod nunc est, amiserunt: ibi autem non tempus est ad operandum, sed tantum ad patiendum: & ideo dicit Apostolus: Hora est iam nos de somno surgere, &c. *Rom. 13. c.* quasi dicat: Quid vltra dormitis, quid negligitis, quid vtilitatis expectatis? Ecce, quia Christus est in ianuis: iudicium appropinquat: & tempus reddendæ rationis instat. Vnde dicitur: Vsquequo piger dormis? vsquequo non consurges ex somno tuo? *Prou. 6. b.* Quis, nisi stultus dormiret, dum bellum instaret, dum ignis iam domum inuaderet, dum mox ferenda sententia mortis esset? Vnde addit Salomon, pigros excitans per exemplum: Vade ad formicam, & considera vias eius, o piger, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, æstate parat sibi cibum, vt comedat, &c. *Prou. 6. a* Notate viarum multiplicationem, & sagacitatem in eundo. Notate grana, non ordeacea, sed frumentina eligendo; ipsa grana, ne germinent, diuidendo: & futura tempora cognoscendo; cum tamen ducem non habeat, qui eam doceat: nec præceptorem, quem timeat. Ergo, quid nos faciemus, qui, cum magni corpore simus, qui ductorem veritatis habuimus, qui præceptorem comminantem suscepimus? Quam coram eo excusationem habebimus, si operari negligimus? *Exemplũ.* vtinam cogitaremus, quomodo inter apes nulla est otiosa, sed omnes ad laborandum vadunt, pascua quærunt, & mel ex floribus legunt: ita, quòd totæ oneratæ redeunt, & otiosas grauissime puniunt, &, si possunt, occidunt.

Secundo, surgendum est a frigore auaritiæ, quo totaliter terræ incumbimus. Vnde auari dicunt: Conglutinatus est in terra venter noster, & omnes affectus nostri. *Psal. 43. d.* Venter enim, quia cibaria appetit, & ea conseruat, signat affectum: cuius est, res appetere, & acceptas seruare, ad modum cuiusdam memoriæ. Ergo, cum auari sic iaceant, & terræ inhæreant, necesse habent, vt surgant, & ad Deum faciem suam vertant. Vnde dicitur de Matthæo Apostolo, qui ad telonium sedebat, & auare temporalia lucra quærebat: qui surgens secutus est eum, idest Christum. *Mat. 9. a.* Surgere debet homo ad modum virgæ, quæ mox nata incipit ascendere, a terra se eleuare, & versus cælum semper se erigere: numquam enim

ad

ad terram se flectit: immo, si violenter incuruata fuerit, mox dimissa, se ad cælum erigit: solum autem pedem in terram figit, vbi tantum attrahit necessarium alimentū. Turpe est ergo, quòd homo, qui factus est ad possidendum supernum regnum, semper faciem eleuatam non portet ad cælum, numquam cælum respiciat, numquam se ad cælum erigat, sed semper, brutorum more, terram respiciat, animam nobilissimam, Dei imagine insignitam, ad terrena conuertat, seq. totam subijciat terræ, quam calcat. Quid tibi, homo, dignissima creatura, cum terra? Vnde tibi cum terra tam fortis amicitia, cum grauatus ex ea non possis ascendere ad tuæ beatitudinis locum, sed demergaris eius pondere ad infernum? Puto, dices, quòd propter victum, & vestitum, terra indiges. Sed fac, sicut planta: solum pedem tene in terra, id est accipe ex ea necessaria, & dimitte superflua, quæ tibi sunt in ruinam. Nam & planta ipsa si superfluum humorem attraxerit, uel in se putrescit, vel putridos fructus facit. Vnde amygdalus ex humore superfluo, quem attraxit, sterilescit, & fructum non facit: iuxta quod Philosophus dicit: Debet in radice perforari clauis, vt, dum humor superfluus inde exierit, humor necessarius, qui remansit, dum a calore plantæ digestus fuerit, vertatur in fructum. Sunt ergo, fratres, abijcienda superflua, accipienda sola necessaria, si volumus facere opera matura, & Deo accepta. Nam ad congregandum superflua non cogit natura, sed auaritia sola. Nam, si congregare talia, esset ex natura, vtique congregarent omnia bruta, quæ (vt dicit Damascenus) non regunt, sed reguntur a natura: sed non congregant illa: ergo congregatio tua, pura est auaritia. Nam hoc est, quod Dominus arguit a minori: Nolite, *inquit*, solliciti esse, dicentes, quid manducetis, aut corpori vestro quid induamini, & c. respicite, *inquit*, volatilia cæli, & *cetera*, respicite lilia agri, & c. Lege & prædica omnia vsque ad finem capituli: quia miro modo sunt pulchra, & ædificatoria, pro confundenda humana auaritia. Vnde Ambhosius exponens illa, sic ait: Numquam humanæ vitæ necessarius deficit vsus alimenti, nisi cum venerit dies moriendi. Absurdū, *inquit*, est vt victus nobis copiam defuturam credamus, qui iugem vitam a Deo accepimus. Et addit: Considerate volatilia cæli: Magnum, *inquit*, sane, & aptum, quòd fide sequamur exemplū. Nam, si volatilibus cæli, quibus nullū est exercitiū cultiuationis, nullus de messium fęcunditate prouentus, indeficientem tamen diuina prouidentia largitur alimoniam, verū est, quòd causa inopiæ nostræ auaritia est.

Aristot. de Plantis lib. 1.c.3. circa finem to.6. Et Theophr. li.2. de pl.c.8. prope fin.

Matt.6.d.

S.Ambr. in cap.12. Lucæ to.3.

Ibidem.

Tertio, surgendum est a peccato luxuriæ, per quod nos totos inficimus, & corpus, & animam maculamus. Luxuriosi enim, more scabronum, semper in stercoribus sunt, & stercora continue reuoluunt, & adeo infecti sunt, quòd stercorum fętorem non sentiunt. Ciconia cognoscit fętorem, & sentit, quando sua vxor adulterata fuit, & miser homo adeo infectus existit, quòd fętorem proprium non aduertit, cum fęteat magis, quàm putridus canis. Ergo, fratres, surgendum est a turpitudine, exēplo filij prodigi, qui omnia, quæ a patre acceperat, luxuriose consumpserat. Audi, post multa, quæ fecerat, reuersus ad seipsum, ait: Surgam, & ibo ad patrem meū, & dicam ei: Pater, peccaui in cælum, & coram te. O, qui sic faceret, qui sic pœniteret, qui sic toto corde ad Deum patrem rediret, qui sic peccatum suum diceret, qui sic humiliter veniam peteret, vt, sicut ille, largam misericordiam inueniret! Nam, vt ibidem habetur, dum adhuc ille longe esset, pater suus illum videns, misericordia motus est, & currens, super collum eius cecidit, & dulce osculum sibi dedit: stola prima illum induit, annulum in manu illius posuit, calceamenta in pedibus dedit, & magnū conuiuium illi parauit. Omnia ista verba magnam ostendunt esse Dei clementiam, quæ non abijcit, non contemnit, sed dulciter suscipit filios pœnitentes, & ad suam misericordiam reuertentes. Fluuius enim ad tempus a mare recedit: sed, dum ad illud redit, non eum abijcit, sed infra suos sinus recolligit. Est ergo, fratres, peccatum grande, & immane, tam pium patrem offendere, qui nos fecit, nos redemit, qui & tota die offendentes eum benigne suscipit reuertentes. Sed notate, qui hic tantam benignitatē contemnit, & ad eum non redit, grauissime eum punit. Vnde dicitur: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ & longanimitatis eius contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuerentiæ iusti iudicij Dei, qui reddit vnicuique iuxta opera sua, & c. Quanto enim peccator amplius ad pœnitentiā expectatur, tanto, nisi conuertatur, grauius punietur. Nam, quia Dominus post passionem suam 42. annis, vt redirent ad pœnitentiam, Iudaicum populum expectauit, dum conuerti renuit, Titum, Romanum Principem, super eum induxit, qui, eis obsessis, vndecies centum millia fame & gladio mori fecit, & omnes alios vendidit, ita quòd triginta ex eis pro denario vno dedit: quia ipsum Dominum vendiderant pro triginta denarijs.

Lucæ 15.d.

Exemplū.

Exemplū.

Rom.2.a.

Iosephus lib.6. de Bello Iudaico c.12. de abscissis manibus: De numero autē occisorū lib. 7. cap.17.

Quarto, surgere debemus a peccato gulæ, quo carnem augmentamus, & spiritum deprimimus. Gulæ enim seruire, est pinguedinem augmentare: & pinguedinem augere, est sanguinem minuere, qui est nutrimentum vitæ.[a] Anima enim omnis hominis in sanguine est. Vnde viri pingues modicum habent de sanguine, sicut Philosophus, & † Constantinus testantur. Nam pinguedo non est aliud, nisi sanguis coagulatus: &, qui modicum habent de sanguine, modicum habent & vitæ.* Vnde, loquendo communiter, qui pingues sunt, non diu viuere possunt: quia pinguedo vitam minuit. Vnde exemplum ponitur de agno, qui, quando circa renes impinguatur, cito infirmatur, & moritur. Isti enim pingues, dum in eis pinguedo dissoluitur, subito moriuntur, & cōmuniter a reumate suffocantur. † Vnde dicit Hieron. quòd Philosophi olim, vt possent diu viuere, modicum dabant gulæ, & viuebant omni tempore temperatè. Dicebant enim, & vere, quòd cibi dati homini erant ad vitam conseruandam, non ad eam corrumpendam. Item & dicebant, & dicunt Sancti, quòd venter pinguis grossum sensum gignit. Quare, vt possent esse subtiles, erant plurimum abstinentes. Item homines pingues, ad operandum, & generandum sunt quasi inutiles. † Vnde dicunt pastores ouium, & philosophi hoc scripserunt, quòd, quando aries impinguatur, non est ad generandum aptus. Quare pastores, cum eos nimis impinguari cernunt, tamquam inutiles, eos occidunt.* Ob hanc etiam causam mulierem nimis pinguem volentem concipere, Hippocrates iubet macrescere. Ergo, cum gula mortem acceleret, intellectum obtenebret, & vim operatiuam, & generatiuam eneruet, ab ea surgendum est. Vnde ad literā dicitur:[a] Si coactus fueris in edendo multū, surge e medio, euome: & refrigerabit te; quasi dicat: Caue, ne nimium comedas; sed, si in comedendo nesciens excesseris, euome quod nimium comedisti. Nam & leo hoc facit, cum nimis cibo grauatum se sentit. De abstinentijs sanctorum Patrum sunt exempla innumerabilia: sed, quia multis sunt nota, non arbitror hic ponenda, & cet.

[a] Leu.17.c

Aristoteles lib.3. de historia animalium. c. 19. parte 5.

† Constātinus Medicus in Pantechni lib. 2.c.14. & lib.11.c.16 Hic fuit deinde Monachus Benedictinus.

** Arist. de historia animalium li. 3.c.17. parte 5.*

† Hieron. c. 2. li.2. cōtra Iouinianū, longe post principiū, sed ante medium.

† Aristot. de generatione animalium li. 1.ca.18. & 29 par.6.

** Hippocrates in li. de sterilibus post med.*

[a] Eccli. 31. c.

DE SANCTO LAVRENTIO

SERMO I.

Iob 23.c.

PRobauit me quasi aurum, quod per ignem transit. Valde bene, & conuenienter modo Beatus Laurentius signatur in auro ignis maximo calore probato. Nam constat, quòd auro nihil est pulchrius. Inter omnes enim formas picturarũ, auri pulchritudo obtinet principatum, immo pulchritudo auri, decor est metallorum omnium, & colorum. Sic & Beatus Laurentius pulchritudo fuit in suo tempore, totius Ecclesiæ, propter maximam, quam habuit, honestatem. Item auro nihil ductilius: nam tam ductile est, quòd inter incudem, & malleum sine corruptione, sine partium diuisione, in tenuissimas laminas dilatatur: immo, vt dicitur, ad modũ pastæ in manibus tenetur, & ex eo pro voluntate vniuersa formantur. Sic & Beatus Laurentius sic semper per obedientiam ductilis fuit, quòd de præceptis maiorum nihil vmquam omisit. Vnde pecuniam sibi a Papa dimissam, statim absque mora pauperibus distribuit. Item auro nihil solidius, & compactius: Vnde, si illud in ignem ponatur, non euaporat. Vlterius, si in ignem ponatur, non consumitur; nec in pondere suo minuitur, sed ardore caloris dissoluitur. Sed, si quid habet impuritatis annexum, solum ab illo purgatur, & sic fulgidum redditur: Sic & Beatus Laurentius, in igne positus, corrumpi non potuit: sed, quidquid in eo erat culpæ venialis, totum ibi dimisit, & sic fulgidus totus exiuit. Item aurum percussum non reddit sonum sicut æs, vel argentum; nec crepat, vel scinditur, sed solum, dum percutitur, dilatatur: Sic Beatus Laurentius, verbis attritus & factis, nullum impatientiæ sonum dedit, non per odium scissus fuit, vel crepuit: sed ad inimicos ad maiorem flammam exarsit. Item nihil auro est purius: non enim, vt alia metalla, rubiginem contrahit a terra: Sic Sanctus Laurentius mundum cum suo flore contempsit, propriam patriam, & omnia dereliquit, vnde nullam peccati rubiginem a terra contraxit. Item nihil est auro virtuosius: nam virtutem habet confortatiuam, & superfluorum omnium in corde corrosiuam: vnde valet plurimum contra lepram, & contra passionem cardiacam. A lepra enim vel præseruat, vel eam retardat, vel saltem eam palliat, & occultat: Sic & vir iste sanctus magnas virtutes efficit cordis: In fide enim corda dubia confirmauit, exemplis, verbis, & miraculis, multosq. iam infectos a lepra peccati sanauit. Ergo verissime de eo potuit dici: *Probauit me quasi aurum, quod per ignem transit.* In quo verbo vtique tria facit: Nam primo, se a Deo esse examinatum ostendit: Secundo, suam puritatem, & patientiam innuit: Tertio vero, per quid examinatus fuerit, patefacit. Ostenditur ergo primo, auctoritas, in probando. Ostenditur secundo, Martyris soliditas, in portando. Sed ostenditur tertio, instrumenti acerbitas, in agendo. Dico, quòd primo examinatum se esse ostendit, cum præmittit, *Probauit me.* Secundo, suam firmitatem, & patientiam innuit, cũ interponit, *quasi aurum.* Tertio, per quid examinatus fuerit, patefacit, cum in fine adiungit, *quod per ignem transit.* Verum, quia patientia Martyris per ignem probata fuit, & iam superior narratio martyrem commendauit: nunc, ad instructionem, de igne aliquid est dicendum. Est igitur notandum, quòd in Scriptura maxime sex legimus ignes. Primus, est ignis illuminans, & inflammans: Secundus, est ignis maculans, & deformans: Tertius, est ignis probans, & examinans: Quartus, est ignis purgans, & lauans: Quintus, est ignis crucians, & exterminans: Sextus, est ignis glorificans, & beatificans.

Explamulta de auro in B. Laurentio reperta.

Surius tō.4 die 10. Augusti nō procul à fine.

Cardiaca passio vel affectio, est innati roboris labefactatio & lāguor, teste Galeno in Def. med.

Ignis quotuplex.

Dico, quòd primus ignis est illuminans, & inflammans. Et hic est ignis Diuinæ gratiæ: cuius officium est, animam illuminare ad verum, & inflammare ad bonum: Scientia enim & virtutibus humanus perficitur animus, vt dicit Philosophus: & ideo, si perfici volumus, hoc igne gratiæ indigemus. Hic est vtique ille ignis, de quo dicitur: Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi vt ardeat? Nobilis certe ignis, propter quem accendendum Dominus in terram venit. O quanta diligentia, quanta sollicita cura deberet hic ignis nutriri, & custodiri, ne posset extingui, cum talis sit anima, quòd possit accendi hoc igne spirituali, sicut carbo igne materiali. Anima autem sine tali igne spirituali, est sicut carbo sine igne materiali. Opera enim nostra, hoc spirituali igne non incensa, sunt sicut cibaria multum crassa, & dura, igne materiali non cocta. Talis est anima sine hoc igne spirituali, qualis est stomachus sine calore naturali, cuius virtute non possunt cibaria coqui, vel digeri. Ergo, sicut, propter vitam corporalem, calor naturalis fouendus est cibis, & rebus confortatiuis, sic propter vitam spiritualem calor gratiæ spiritualis nutriendus est sanctis verbis, & operibus bonis: quia & ignis materialis sępe perit, deficientibus sibi lignis. Et propterea de hoc igne præceptum fuit: Ignis (inquit Dominus) in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subijciens ei ligna per singulos dies. Altare diuinum, est cor humanum, quod semper debet igne gratiæ esse inflammatum, & ne deficere possit, semper lignis operum bonorum nutriendus est ignis.

Aristo. Problematum sectione 30 quæstio. 4. parte 7.

Luc. 12.f.

Leuit. 6.c.

Secundus ignis, iam dicto igni contrarius est, scilicet ignis maculans, & animam deformans. Et hic est ignis culpæ. Hic enim malus ignis, dum animæ aduenit, omnia eius bona consumit, & naturam inficit. Et de hoc igne dicitur: Ignis est vsque ad consummationem deuorans. Et iterum dicit: Ignis deuorabit tabernacula eorum, quæ munera libenter accipiunt. Hic est ille ignis, qui dicitur de rhamno exire: de quo dicitur: Egrediatur ignis de rhamno. Dicitur enim, quòd arbor illa culpæ signatiua de se ignem emittit, qui omnia circumiacentia destruit, & comburit. Hic ignis domus nostræ combustiuus non est nutriendus, sed aqua pœnitentiæ extinguendus. Quis enim sic stultus, qui non aquam ad domum deferat, dum eam ardere videt? & quis non statim currat, quando primo eam ignis inuadit, nec expectat, quousque consumpta fuerit? Non enim facile aqua etiam extinguitur ignis, postquam plurimum in lignis inualuit; nec facile culpa remouetur ab anima, quando in ea diu fuerit radicata. Nã rubigo, quæ diu ferrum tenuit, sic fortiter illi innititur, quòd non facile remouetur. Non facile plaga curatur, cui in principio non succurritur: ergo non diu est in culpa standum, sed citissime illi per pœnitentiam occurrendum.

Iob 31.b.

Iob. 20.d.

Iud. 9.b.

Tertius ignis, est ignis probans, & examinans, quo Sanctus Laurentius fuit hodie probatus, dum in craticula fuit adustus: igne enim omne metallum probatur: nec vmquam melius denarius falsus probatur, siue cognoscitur, quàm si in igne ponatur. Vas enim solidum, & plenum, non crepat ad ignem positum, sed ignem non sustinet vacuum. Ergo vas solidum, vas aureum, vas plenum Laurentius fuit: qui igne probatus, patientiam non abiecit, sed velut fortissimus clypeus, natura adamantinus, omni periculo aduersanti se opposuit. Sed quis hodie seruat patientiam

Exemplũ.

Plin. in Natur. Histo. lib. 12. cap. 25. patientiam in aduersis? Similes sumus ligno balsami, quod nullo modo vult gladio tangi: immo, si tactũ fuerit, statim perit. Oliua, si, putata, in collectione fructuum, sicut nux feriatur, sic dedignatur, vt nullum in futuro tempore fructum ferat. Homines ergo nostri temporis sunt de natura cordis, quod tãgi renuit, vel tactu, vel acu solo punctum viuere renuit. Nõ talis Laurentius, qui ardens dicebat illud: *Psal. 16.* *Igne me examinasti*. Et propterea dicebat: *Proba me, Domine, & tenta me: vre renes meos, & cor meum*.

Quartus ignis, est ignis purgans, & lauans, qualis est in Purgatorio. Officium enim ignis, est purgare, & rubiginem a metallo abstergere. Qui enim est in statu salutis, & sufficienter se in præsenti non punit, ad ignem Purgatorij, velit nolit, perueniet: *Iob 6. b.* quia dicitur: Qui timet pruinam, veniet super eum nix. Sępe, dum quis credit se vrsum effugere, præter propositum incidit in leonem. Sic, & qui per pęnitentiam refugit hic puniri, grauiori reseruatur examini, quia purgatorio igni. Et de hoc igne dicitur: *1. Cor. 3. c.* Vniuscuiusque opus manifestum erit: quia vniuscuiusque opus, quale sit, ignis comprobabit, *& cæt.* O quot opera, quæ nunc videntur aurea, tunc apparebunt lutea, confracta, & vana, siue potius nulla. *Aurum sophisticum.* Aurum enim sophisticum, siue artificialiter factum, in igne appositum, apparet esse nullum. Sic & apparebit esse in purgatorio igne: quia multa opera, quæ modo creduntur esse aurea, apparebunt ærea. O quot sunt hodie, qui videntur ædificare aurum, argentum, & lapides pretiosos, qui inuenient se ædificasse lignum, fęnum, & stipulam, idest, non opera sublimia, sed modica, & purgatione digna. Sed, quis illam examinationem poterit sustinere? Quis poterit illud tam graue incendium tolerare? & tamen quis illum ignem poterit declinare? *Ignis purgatorij qualis.* Est enim (vt Sancti dicunt) grauior, quàm quidquam in hac vita portari ab aliquo potest: & est hac præsenti pœna diuturnior: & est hac tẽporali pœna infructuosior: quia hæc temporalis pœna meretur palmam, & gloriam: sed ille ignis solam pœnam habet; sed palmam non habet & gloriam. Vnde plus satisfacit hic homo Deo valde modica pœna voluntarie pro peccatis assumpta, quàm ibi permaxima: siue quia ibi est inuoluntaria, siue quia, si ibi est volũtaria, est tamen ratione status immeritoria, nulla laude, vel præmio digna. Timeat igitur peccatores hunc ignẽ, qui nihil relinquit intactum, vel nihil penitus impunitum, siue verbum fuerit permodicum, siue opus inutile factum, siue quid modicum in corde pensatum. *Malac. 3. a.* Vnde dicitur: Quis stabit ad vidẽdum eum? Ipse enim, quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Ignis enim in conflatorio vsque ad minima penetrat omne metallum: & herba fullonum, quia si carbo cadit in panno, etiam minimum pilũ consumit, quia nullum erit tam paruum peccatũ, quod ab illo pertranseat igne non tactum, & totaliter non excoctum. O fratres mei, qui modo modicam febrem, vel modicum quemcumque dolorem non potestis pati, quid facietis, quantum dolebitis, quantum plorabitis, illo incendio inflammati, & totaliter a pœnis absorpti? *Ignis purgatorij bonum.* Vnum tamen maximum bonum hic habet ignis, quia propter hoc, quòd peccatum consumit, & solum ad tempus existit, hominem in securissimo statu ponit: quia, qui ibi est positus, a pœnis est æternalibus absolutus, & de vita est æterna securus quamuis aliqui aliter senserint.

Quintus ignis, est ignis crucians, & exterminans. *Ignis purgatorij qualis.* Et hic ignis est in inferno, cuius conflator diabolus est. Hic enim ignis est pessimus, quia est supra, quàm dici valeat afflictiuus, consumptiuus, & (quod est mirũ) reparatiuus. *Isa. 33. f.* Vnde: Quis de vobis poterit habitare cum igne deuorante? Mirum valde, quia ille ignis & est importabilis, & tamen est ineuitabilis, vt declinari non possit. Est enim ignis vsque ad consummationem deuorans, & penè iam deuoratũ reparans; ita, vt iterò atque iterũ, immo vsque in æternum valeat deuorare. *Grego. moralib. 9. super Iob ca. 39. circa med. to. 1.* Vnde dicit Gregorius quod in inferno est vita semper moriens, & mors semper viuens. *Psal. 48.* Vnde Glossa exponẽs illud: Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos, dicit quod sicut herba ab ouibus carpitur, sed non radicitus euellitur, vt continue renascatur, vt sic semper sit, quod carpatur; sic homo in inferno semper moritur, &, vt semper mori possit, ad vitam continue reparatur. *Inferni mãsio qualis.* Est etiam quid grauissimum ignis æternus, nullis vmquam temporibus finiendus. Vnde miseri peccatores non erunt in inferno per annum, non per annos centum, nec per annorum millenarium, non per millia millium, sed per plura mille millia, quàm sint pennæ omnium volatilium: plusquam pili, & capilli omnium animalium: plusquam sint genera bestiarum, bladorum omnium: plusquam sint flores, & fructus, & folia omnium arborum: plusquam omnes herbæ camporum, montium, & pratorum: plus quàm sint lapilli, & arenulæ omnium fluuiorum, & marium: & plusquam sint in oceano mari, & in fluminibus omnibus, puteis, & fontibus guttæ aquarum: & adhuc vltra hæc omnia in infinitum. *Isa. vlt. d.* Vnde dicitur: Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. *Deut. 32. d.* Et in Cantico Moysi: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima: deuorabitq. terram cum germine suo, (id est, viros terrenos, cum omnibus suis filijs) & montium fundamenta comburet: radicem, siue radicalia corda superborum consumet. Consumuntur fame gulosi, & deuorabunt eos aues, id est, dęmones, siue infernales serpentes, morsu amarissimo. Attendite etiam, fratres mei: quia ille ignis nõ solum inextinguibilis, sed etiam est irrefrigerabilis: cum nihil ibi ad temperamentum caloris haberi possit. *Luc. 16. f.* Nam guttam vnam aquæ diues ille petijt, quam habere non potuit: quam etiam si accepisset, nihil sibi penitus profuisset: immo, si fontẽ totũ, vel puteum, vel maximum fluuiũ accepisset, nec sitim illam mortiferam mitigasset, nec ad modicum incendium temperasset. Dicit enim Augustinus, quòd tanta est vis illius ignis, quòd, si totum mare in ipsum flueret, nec ipsum ad modicum temperaret. Est enim quædam ignis species, quæ etiam in aqua ardet, sicut in Legenda sancti Nicolai dicitur. Vnde, si aliquis damnatorum in mari profundo poneretur, ibi ab igne torqueretur.

Sextus ignis, est ignis glorificans, & beatificans. Et hic ignis est in cælo, vbi vita est Beatorum: nec est aliud, quàm charitas, siue amor, non ad modum viæ, sed patriæ: nam hic sanctus ignis in via est paruus, imperfectus, & diminutus, sed in patria est summus, & vsquequaque perfectus. *Isa. 31. d.* Vnde dicitur: Viuit Dominus, cuius ignis est in Sion, & caminus in Hierusalem. *Sion quid.* Sion, quæ interpretatur Specula, est militans Ecclesia: in qua charitas est modica, illi charitati gloriæ cõparata. *Hierusalẽ quid.* Sed Hierusalem, quæ visio pacis est interpretata, est cælestis curia, siue triumphãs Ecclesia, vbi est charitas consummata, & ad instar camini in Sanctorum cordibus inflammata. O qualis, quàm suauis, quàm amabilis, quàm desiderabilis est iste ignis, qui sanctos viuificat, sanctos lætificat, sanctos glorificat, sanctos in bono conseruat, & sanctos stabilit, & confirmat. Quis non deberet velle hoc frigus pati, velle penuria rerum affligi, velle laboribus premi, & velle se, offerente tempore, & opportunitate, mori, vt posset aliquãdo hoc dulcissimo igni succendi? Non est hic ignis deuorans, sed conseruans: non affligens, sed delectans: non sitim aquæ generans, sed perfecte satians: solius boni summi desiderium cum satietate, & satietatem cum desiderio generans. Rogemus, & c. Ad hunc nos perducat Christus, Amen.

DE EODEM SERMO II.

Psal. 16.

I*Gne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas.* Inter omnia elementa, ignis maxime est actiuus, eo quòd plus ceteris habeat de forma, & minus de materia. Et cōstat, quòd omnis actio est a forma, sicut omne posse pati, est a materia. Vnde Isidorus dicit, quòd ignis est fortissimæ actionis, consumens vniuersa, quæ rapit. Cum enim sit calidus in vltimo quarti gradus, nihil eo potest esse calidius: nec per cōsequens actiuū eo amplius: immo, cū omne calidum ab igne habeatur, vt sit calidum, (cum id, quo vnumquodque est tale, & ipsum sit magis tale) ignis elementum summe est calidissimum, & per consequēs summe actiuum, summe consumptiuum, summe penetratiuum, & rei quantumcumque durissimæ, & compactæ, diuisiuum, & liquefactiuum. Si non credis, quære hoc a metallis, quæ, cum sint corpora solidissima, & corpora compactissima, per actionem tamen ignis non solum mollescunt, sed penitus liquefiunt. Attende tamen, vt Philosophus docet, quòd ignis tres sunt species, idest ignis lux, in sua sphæra; Ignis flamma, in materia aerea: & Ignis carbo, in materia terrea. Verumtamen ignis in carbone est valde acutus, & valde afflictiuus, si fuerit affligibili applicatus. Cum igitur beatus Laurentius fuerit hoc igne decoctus, & craticulæ superpositus, prunis adustus, recte potuit dicere Domino: *Igne me examinasti*. In quibus verbis maxime duo facit. Nam Primo, ostendit, se esse probatum per ignis adurentiam, quam portauit. Secundo, se asserit innocentem inuentum per ipsam innocentiam, quam seruauit. Primum, fuit indicatiuum suæ patientiæ, qua sustinuit ardua. Secundū fuit ostensiuum suæ innocentiæ, qua fugit mala fœdantia. In his enim duobus consistit perfecta iustitia, scilicet in aggressione bonorum operum arduorum, quibus in bono proficimus, & in declinatione malorum, quibus inficimur. Notatur ergo primo status tolerantiæ, in quo adustionem sustinuit, cum ait: *Igne me examinasti*. Secundo, notatur status innocentiæ, in quo vitia declinauit, cum addit: *non est inuenta in me iniquitas*. Dicat ergo Sanctus Laurentius: *Igne me examinasti*. Est igitur hic notandū, quòd duplex est ignis: vnus materialis, & vnus spiritualis. De corporali nihil in hoc sermone. Sed de spirituali aliquid est dicendum ad nostram instructionem. De hoc enim dicit Dominus: Ignem veni mittere in terram: & quid volo nisi vt ardeat? Spiritualis itaque ignis non est aliud, quàm charitas, siue gratia, qua peccatorum rubigo consumitur, frigus ab anima tollitur, durities remouetur, & econtra quædam pulchritudo inducitur, calore amoris anima inflammatur, & dulcedine quadam, & pietate mollitur. Ista enim omnia ignis corporalis facit in ferro, & amor spirituali facit in anima. Item attende, quòd, sicut materialis ignis deficit cito, non nutritus, sic & ignis spiritualis cito deficit, non nutritus. Est igitur notandum, quòd ad nutriendum hunc sanctum ignem quattuor maxime sunt necessaria. Primum, est pura meditatio cordis: Secundum, est sancta collocutio oris: Tertium, est continuatio boni operis: Quartum vero, humiliatio vera mentis. Miro modo his quattuor, gratia, siue amor nutritur in homine, scilicet puris meditationibus, castis sermonibus, sanctis operibus, & humilitatis ceruicibus.

Isid. li. 19. Orig. siue etym. c. 16.

Aristot. 1. Post. Cōt. 5.

Aristoteles Tecticorum cap. 3. li. 5. parte 2.

Luc. 12. f.

Dico, quòd primum, quod ad nutrimentum spiritualis ignis est necessarium, est pura, & sancta meditatio cordis. Sicut enim prauæ cogitationes hominem separant a Deo (sicut dicitur) sic bonæ, & puræ Deo vniuntur: & amore, quo vniuntur, enutriunt. Cor enim, sicut est omnium membrorum primum, & a natura primo productū, sic est spiritualis ignis, siue totius amoris radicale subiectum, & principale domicilium. Vnde ad sensum videmus, quòd, quidquid corde diligimus, oculis illud libenter inspicimus: & sępe ad illud oculos eleuamus, libenter de eo loqui audimus: libenter ad locū, vbi est, pergimus: libenter brachijs amplexamur, & oscula illi amoris imprimimus. Ergo primū nutrimentū casti amoris maxime in corde existit: vt sint mundæ affectiones, castæ meditationes, & semper deuotæ cogitationes. Sequitur enim his incrementum spiritualis ignis, sicut ex pice, oleo, & pinguedine crescit materialis ignis. Sanctus vero Laurentius, quia semper meditationibus sanctis se exercebat, & cogitationes inutiles respuebat, ideo spiritualem in se ignem omni tempore augmentabat, & sic illo totus intus ardebat, quia ex amore ignem vix suis applicatum carnibus sentiebat. Vere ergo poterat illud dicere: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Dum enim cor sanctis meditationibus incalescit, ignis in eo Dominicus exardescit, & suscipit non modicum incrementum. Sed, quis hodie bona, casta, munda, & iusta cogitat? hodie mundana cogitamus, vanis intendimus, immunda ruminamus: & ideo nihil caste diligimus, quia cordibus coinquinatis nihil est mundum, sed coinquinata eorum est mens, & conscientia. Vnde possumus dicere illud: Cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum. Cogitationes enim malæ & dissipationem bonorum omnium faciunt, & ad modum aquæ ignem deuotionis extinguunt, & cor insuper cogitantis affligunt. Nam & quidam fuit sanctus pater, qui, quamdiu sanctis cogitationibus se exercuit, & per amorem in Dominum exarsit, alimentum a Deo de cælis accepit. Omni enim die sibi panis mundissimus de cælo mittebatur. At postquam cœpit diabolo pulsante immunda cogitare, panis missus cœpit sordidus apparere. Cumq. subuersis omnibus cogitationibus mundis, sola cogitaret immunda, panis totus niger & sordidus apparuit, & vltra a Deo missus non fuit. Sicq. factum est, vt, qui, sancta cogitans, Diuino igne totus ardebat, dum immunda reuoluere corde cœpit, ignem, quē diu nutrierat, mox extinxerit. † Ob hāc causam multi fuerunt philosophi, qui sibi oculos eruerunt, vt, subtracta sibi videndi materia, nulla omnino immunda, sed sola cogitarent illa, quæ saperent puritatem.

Hoc secundum philosophorū doctrinam: secus autem Medicorū, qui iecur primum generari, & produci affirmant.

Psal. 38. a.

Iob 17.

† Hier. lib. ep. To. 1. ep. 32. & est exemplū de Democrito apud Cice. lib. 5. de Fin. & li. 5 Tuscul. & Plutarch. lib. de Curiosit. Hic autem factū negat, ille vero non affirmat omnino. Idem dicitur de Metrodoro eius discipulo.

Secundum, quod est necessarium ad spiritualis ignis nutrimentum, est sancta collocutio oris, siue sanctitas sermonis. Patet enim experientia, quòd sancta verba audita, vel prædicata, miro modo incendunt corda. Nonne, vt Hieronymus dicit, exultant equi in prælijs, dum vocem clamoris intelligunt? Nonne ad bellum pugiles inflammantur, dum hominum clamoribus excitantur? Nonne ad pugnam milites fortiores, & fortius agitant lanceas, strictosq. mucrones, dū voce clamantis principis excitantur? Nonne & boues, & cerui, dulcibus vocibus cantuum animantur? Ergo, si tanta est virtus ad corda confortanda vocum hominum, quanta ad corda inflammāda est virtus verborum spiritualium? Vnde dicitur: [a] Surrexit Helias Propheta, quasi ignis: verbum eius velut facula ardebat. Talia fuerunt verba Beati Laurentij, alios inflammantia, sicut patet in Hippolyto, & alijs, quos conuertit. Bene poterat dicere sanctus Hippolytus illud: [b] Factus est sermo Domini (supple mihi prædicatus per sanctū Laurentium) in corpore meo, quasi ignis exæstuans, claususq. in ossibus meis: & defeci, ferre nō sustinēs. Verbum enim Domini ignis est, & in cor agit immutat, purgat, etiam innouat: Ignitum eloquium tuum

[a] Eccli. 48. a.

[b] Ier. 20 c.

Psal. 118.

Sap. 1. a.

Psal.104. Act.1.b.

tuum vehementer. Eloquium Domini inflammauit eum. Vnde Spiritus sanctus apparuit in linguis igneis, vt corda intus redderet inflammata. Sed quis hodie loquitur Dei verba, ad bonum ignem augendum? quoniam, fratres, potius nostra verba sunt mundana, sunt lasciua, sunt ad malum prouocantia, sunt ad discordias concitantia, sunt diuinum ignem extinguentia. Sed vir linguosus non dirigetur in terra, sicut dicit Propheta. O quanta mala faciunt mala verba! Quid enim in hac vita bonis moribus melius? Nonne ad componendos mores omnis nobis scriptura est tradita, & omnis moralis philosophia? Ergo nihil moribus est in vita melius: ergo nihil malis verbis peius. Quia, vt dicit Apostolus, Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Bernardus: Leuis est sermo, sed grauiter vulnerat. Est enim, *inquit*, aptissimum euacuādis cordibus instrumentum. Idem ait: O quàm velociter currit verbum! Vnus est, qui loquitur, & vnum verbum solum loquitur, & tamen vincit illud verbum, dum vno momento multitudinis audientium aures tangit, corda inficit, & animas illorum interficit. Vnde quidam sanctus pater animaduertit, quòd, dū quidam fratres de Deo loquerentur, bonus Angelus appropinquabat illis: cumq. de mundo, Angelus fugiebat, & diabolus illis appropinquabat. Vnde vere, iuxta sententiam Iacobi: Si quis verbo non offendit, hic perfectus est vir. Et hic potes multa praedicare de lingua.

Psal.139. 1.Cor.15. Iac.3.A.

Tertium, quod valet ad augmentum spiritualis ignis, est continuatio boni operis. Sicut enim materialis ignis nutritur lignis: & augetur, illis augmētatis: & extinguit, illis ab eo abstractis, sic suo modo spiritualis ignis nutritur operibus sanctis, & crescit illis multiplicatis, & deficientibus deficit. Vnde in figura huius praeceptū fuit: Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subijciens illi ligna per singulos dies. Altare Dei est cor hominis, in quo semper ardere debet diuinus ignis, nutritus semper lignis bonae operationis. Est tamen notabile, quia Dominus docuit hunc sacrum ignem nutriri lignis, non paleis: sed lignis, id est operibus solidis, & non vanis. Item ligna ignem nutrientia non debent esse madefacta, sed sicca: quia opera nostra, quibus nutritur hic ignis, non debent esse carnalia, vel fluida, sed ab omni malo humore siccata, vt sic, sint veri ignis nutritiua. Sicut enim omne animal perit, nisi competenti sibi pabulo nutriatur, vel si cibus venenosus, vel sui saluti contrarius illi detur, sic spiritualis ignis sine operatione bona moritur, idest si ei nulla bona opera apponantur. Est igitur viris spiritualibus hoc igne ardētibus fortiter operandum, quia, sicut dicit Gregorius, Amor Dei non est otiosus: operatur enim magna, si est: si autem operari renuit, amor non est. Arbor, quae fructus non fert eo tempore, quo debet, de ipsa testimonium perhibe, quòd naturali sibi debito caret, & ideo est digna succidi, & ardenda ignibus tradi: quia homo, qui nunc renuit operari, aeterno post mortem tradendus est igni: in quo, postquam steterit per tot mille millia annorum, quot arenulae marium omnium, adhuc tantum ibi stare habebit, sicut quando incepit, & in infinitum magis.

Leuit.6.C. Greg.hom. 30. super Euāg.to.2. sub init.

Quarto, ad conseruationem spiritualis ignis requiritur vera humiliatio mentis. Sicut enim materialis ignis cito extinguitur, nisi bene cineribus cooperiatur, sic spiritualis cito euanescit, nisi cinere verae humilitatis fuerit coopertus. Species enim terrae valde sunt redolentes: sed, nisi clausae teneantur, ne respirare possint, citissime euanescunt. Sic & vinum sine clausura dimissum, respirando fit vanum, & vertitur in acetum. Verum haec omnia diu conseruantur, si bene clausa teneantur. In veteri enim lege omne vas reputabatur immundum, quod non habebat operculum. Mercator sapiens, thesaurum, quē maxime diligit, non in publico ponit, sed, quantum potest, abscondit: vina enim clauduntur in dolijs, frumenta in horreis, poma in cistulis, sed aurum in scrinijs, vel sub terris? Nam, sicut dicit Beatus Gregorius, depredari desiderat, qui thesaurum publice in via portat. Ergo manifestum est, quòd ad ignem spiritualem seruandum, & augmentandum, valet plurimū sub cinere humilitatis tenere absconsum. Hoc enim valde eleganter signatū est in Machabaeis: vbi sic dicitur quòd sacerdotes acceptū ignem de altari occulte absconderūt in valle, vbi erat puteus altus. Ille amorem suum in valle, siue in alto puteo abscondit, qui eum, quantum potest, operit cinere humilitatis. Vnde notabile est, quod dicitur ibidem, quòd postea, requirentes absconsum ignem, non ignem exurentem, vel deuorantem, sed inuenerunt aquam crassam impinguatam, quae in ignem magnum excreuit, & omne sacrificium consumpsit: quia amor celatus crescit, & tantum subtilissima cordis incendit, vt fiat Deo in sacrificium laudis. Beatus ergo Laurentius amorem, quo totus ardebat, & opera, quibus ignem nutriuit, semper optima meditando, semper optima colloquendo, semper optima operando, & semper vilia sentiendo, in se perfectissime habuit. Propter quod in tantum amor eius excreuit in corde, vt vix sentiret ignem, qui exterius ardebat in corpore. Vnde & dicebat Decio: Assasti miser ex vna parte: gyra aliam, & manduca. Hoc etiam igne totus accensus, clamabat post Beatum Sixtum Papam: Quo progrederis sine filio, pater? & c. Quid, *inquit*, in me displicuit paternitati tuae? Numquid degenerem me probasti? Experire, & cet. Cui Episcopus: Non ego te desero, fili, sed maiora tibi debentur pro fide Christi certamina. Nos quasi senes, & c. Lege vtriusque Sancti historiam: & diligenter eas praedica. Rogemus ergo, & c.

Exemplū. Num.19.C. Gregor. in hom.11.super Euāg. tomo 2. in principio. 2. Mach.1.d. Surius to. 4. die 12. Augusti ex procul a fine. Surius to. 4. die 10. Aug. in fi. ex B.Petro Chrysologo Archiepis. Rauenn.

DE S. BARTHOLOMAEO

APOSTOLO

SERMO I.

Amice, *ascende superius*. Docet Tullius, & Valerius Maximus, quòd amicitia propinquitati praefertur, eo quòd ex propinquitate remoueri amor potest, sed ex amicitia numquam. Sępe enim propinquus odit propinquum, sed numquam amicus amicum. Vnde concludit Tullius, quòd omnibus rebus humanis est amicitia praeponenda. Dicit quoque Valerius, quòd amicitiae bonum non est a quocunque facile assumendum, sed semel assumptum nūquam est deponendum: quia, qui semel fit amicus, est omni tempore diligēdus. Est igitur homo primo probandus, antequam sit in amicitiam assumendus: & cum non sit probandus in prosperis, probandus est in aduersis. Amicum enim se ostendit, qui in aduersis amicum non deserit. Vnde dicitur: Si possides amicum, in tentatione posside illum, & non facile credas ei. Non est enim credendus amicus, qui beneficijs emitur: quia, beneficijs cessantibus, amicitia diuideretur: eo quòd tales omnes, amici fortunae sunt, non personae. Vnde Philippus, Rex Macedonū, litteris arguit filium Alexandrum, quòd illos sibi amicos esse crederet, quos beneficijs comparasset. Seneca: Ego amicum quaero, cui seruiam, pro quo mori valeam, non a quo munera vlla recipiam.

Luc.14.c. Cice.in Laelio.de amicitia. Val. Max. lib.4. ca.7. de Amicitia. Cic.ibid. Valer. ibidem. Eccli.6.A. Val. Max. li.7. cap.2. Cicer.idem refert li.2. de officijs.

cipiam. Nam, qui in amicitia non amici, sed sua commoda pensat, non bene cogitat: quia, sicut cœpit, sic desinet: &, cum amicum viderit afflictum, discedet. Amicitia enim, vt dicit Ambrosius, virtus est, & non quæstus. Non enim debemus amicitiam contrahere cum diuite, quia diues est, sicut Seneca docet. Quia, sicut mel muscæ sequuntur, cadauera lupi, frumenta formicæ, sic & falsi amici prædam sequuntur, non hominem: & fortunam potius, quàm personam. Vnde Boetius dicit: Quem felicitas fecit amicum, infortunium faciet inimicum. Verus ergo amicus Bartholomæus fuit, quando Christo non diuiti, sed summe pauperi se coniunxit, non solum sequens eum in prosperis, sed potius in aduersis. Vnde bene dicit ei Christus: *Amice, ascende superius*: quasi ei diceret: quia pro me, siue causa mei, elegisti esse inferius: nunc, tamquam probatus iam, *Amice, ascende superius*. Reges enim, antequam tradant stipendia militibus; prius, quales sint, experiuntur in bellis. Dignus enim est donatiuo, qui fortiter pro domino certat in bello. In verbo ergo præmisso, a duobus, sanctus Apostolus commendatur. Primo, ab excellentia meriti, quo refulsit: Secundo, a sublimitate præmij, quod assumpsit. Primum, respicit statum hominis gratiosum, quo merita cumulantur: Secundum, respicit statum hominis gloriosum, quo præmia condonantur. In his enim duobus summa perfectio hominis cōsistit. Primo, si clarescat meritis in Ecclesia militante: Secundo, si dotetur præmijs in Ecclesia triumphante. Notatur ergo primo, dignitas meritorum, quibus Apostolus fulsit in via, cum dicitur: *Amice*. Notatur secundo, sublimitas præmiorum, quibus est coronatus in patria, cum infertur: *Ascende superius*. Circa erga veram amicitiam est notandum, quòd ad eam ostendendam ad præsens quattuor requiruntur. Primo, vt sit in amicis communis contemptus omnium vitiorū: Secundo, communis amor omnium diuinorum: Tertio, communicatio omnium secretorum: Quarto verò, communis pro se ipsis tolerantia tormentorum. Tūc enim est amicitia vera, si amici communiter mala refugiant, si bona communiter faciant, si consilia sibi communicent, & si pro se mutuo communiter mala sustineant.

Ambr. li. 3 de of. c. 16. to. 4.

Boet. lib. 3. de consol. prosa 5. in fine.

Dico, quòd primum, vnde probatur, amicitiam esse veram, est communis contemptus omnium vitiorum, & omnium impedimentorum, quibus homo potest impediri ad bonum. In malis enim nulla potest esse amicitia: quia, vt Tullius, & Augustinus docent, Amicitia est diuinarum, humanarumq. rerum cum beneuolentia, & charitate consensio. Vnde ex vera amicitia duæ voluntates quodam modo fiunt, vna scilicet in omni nolito & volito, non malo, sed bono. Vnde narrat Valerius, quòd duo erant amici, quorum ad malum vnus alterum inuitabat. Cūq. vnus nō assentiret, alter ait: Quid necesse est me te habere amicum, postquam, quæ tibi dico, non facis? Cui alter sapienter respōdens ait: Immo, quid mihi necesse est, amice, te amicum habere, si me pro te oportet turpia agere? Igitur in amicis, communis debet esse contemptus omnium malorum, omnium turpium, imo omnium impedimentorum, siue omnium mundanorum, quibus impedimur ad bonum, & allicimur ad malum. Ergo inter Christum, & hunc sanctum Apostolum vera amicitia fuit, quia, quidquid Christus contempsit, etiam Apostolus dereliquit. Vnde non solum peccatum, sed & totum mundum perfecte dimisit. Sciebat enim, se non simul esse posse amicum Christi, & mundi. Vnde dicitur quòd amicitia huius mundi inimica est Deo. Et inquit: Qui voluerit esse amicus huius sęculi, inimicus Dei constituitur: nullum enim medium: vel amicus eris Christi, vel mundi. Nemo enim potest duobus dominis seruire, idest mundo, & Christo. Quare? Quia sunt eis voluntates contrariæ, præceptiones contrariæ, prohibitiones cōtrariæ. Mundus inducit ad gulam, Christus ad sobrietatē: Mundus ad luxuriam, Christus ad castitatem: Mundus ad superbiam, Christus ad humilitatem: Mundus ad auaritiam, Christus ad paupertatem: Mundus ad inuidiam, Christus ad charitatem. Ergo, dū duo contraria immediate se habentia simul circa idem esse non possunt, nemo simul esse potest amicus Christi, & mundi. Apostolus ergo, vt verus Dei amicus esse posset, mundo, & omnibus vanis libellū repudij tradidit, & Christo toto corde adhæsit. Vnde erat de dicentibus illud: Ecce nos reliquimus omnia. Augustinus enim dicit: Dominus omnia bona temporalia contempsit, vt contemnenda esse ostēderet: & omnia mala sustinuit, vt sustinenda esse doceret: vt neque in illis quæreretur felicitas, nec in istis vlla timeretur aduersitas. Et dicit: Peccatum est, amare quæ Christus contempsit, & fugere, quæ ipse sustinuit. O quis hodie in hoc sequitur Christum, vel eius Apostolū? immo quis est, qui non sequatur toto corde temporalia ista bona, & non fugiat tēporalia mala? Nullus. Immo vita nostra est omnino vitæ Christi contraria: & ideo cum sancto Apostolo eius non sumus amici, sed hostes, & inimici: non serui Dei, sed mundi, & diaboli. Orabat semel pater Franciscus, cuius seruus esset, sibi postulans reuelari. Ad quem de cælis vox facta est, dicens: Francisce, quando diuina meditaris, diuina loqueris, & secundum me operaris, seruus tunc meus existis. Cum autem his contraria operaris, alterius seruus efficeris, qui meo ore nominari dignus vtique non existit. Tunc sanctus ait: Et ego, Domine, semper me alterum horum trium spondeo facturū: vel de te meditari, vel de te loqui, vel aliquid propter te operari. Veniens ergo ad fratres ait: Fratres, talia a Deo audiui: talia illi promisi: nolo, vt vos promittatis: sed rogo, vt semper alterum horum triū facere studeatis, vt serui Dei esse possitis. Sed, quis mundanorum hoc facit? Quid auari, nisi de pecunia? quid vani, nisi de gula, & luxuria? quid superbi, nisi de dignitatibus, & gloria, meditantur, loquuntur, & operantur? Ergo omnes isti non serui Christi, sed serui diaboli esse probantur. A quo enim quis superatus est, eius & seruus est, sicut Apostolus Petrus docet.

Cicero in Lalio. Augustin⁹ cōtra Academicos li. 3. lōge post initium. to me 1. & in episto. 154. de vera amicitia. to. 2. & to. 4. libro vnico de Amicitia, in principio, & alibi.

Iac. 4. a.

Iac. 4. a.

Mat. 19. d

2. Pet. 2. d.

Secundum, vnde probatur, amicitiam esse veram, est communis obseruantia diuinorum. Est enim officium veræ amicitiæ, idem velle, & quòd in rebus diuinis, Dominicisq. præceptis nulla sit diuersitas voluntatum. Vera igitur amicitia inter Christum, & suum Apostolum fuit, quia, sicut Dominus non venit suam facere voluntatem, sed Patris, sic & Apostolus, nihil sibi de propria voluntate retinuit, sed corporaliter diuinis præceptis se subdidit. Audiebat enim Dominum dicētem: Vos amici mei estis, *& cetera*. Si enim amicorum est idem velle, & idē nolle, ergo, quidquid vnus mandat, alter obseruat. Et, quid mirum, si hoc de Apostolis verum est, qui fuerunt Christo intimi, & in eius amicitia præcipui, cum dicatur, quòd omnium credentium erat cor vnum, & anima vna? Nam & ipse Augustinus dicit, se habuisse amicum, de quo videbatur sibi, quòd, licet duo haberent corpora, anima tamē erat tātum vna. Nec mirū, si tanta potest esse vnitas Christianorum se charitate amantium, cum amor communis tantam vnitatem possit facere paganorum, vt dicantur inter se esse vnum. † Nam, postquam Alexander, Rex Macedonum, Regem Dariū deuicisset, & regnum Persarum suo dominio subiugasset, & ad quendam locum, vbi erat mater Darij, deuenisset, illa quendam militem videns, quem propter elegantiam formæ, & magnitudinem personæ, Alexandrum esse credidit, ipsum tamquam regem

Iac. 15. b. Sallustius in Catilinario. Act. 4. g. Aug. to. 1. libro 4. confessionum. ca. 6. ex Horatio lib. 1. carm. ode 3. de Virgilio nauigāte: Et li. 2. ode 17. de Mecœnate. †Val. Max. de amicitia. li. 4. c. 7 Curti⁹ idē lib. 3. de rebus gestis Alexādri.

regem salutauit. Cumq. audiret, quòd ille, quem salutauerat, rex non esset, timens, verba quærebat, quibus se excusaret. Cui rex: Nihil est, quod in hac re debeas formidare: quia & hic Alexãder est, & ego sum id quod ipse est: ergo, si tanta potuit esse amicitia paganorum se communi amore amantium, quanta cum Christo fuit amicitia Apostolorum, quos diuinus amor totaliter transformauit in Christum? Omnia ergo seruauit Bartholomæus, quæ eum obseruare voluit Christus. Sed, quis est Christo amicus, nisi qui Diuina obseruat mandata? Vnde conqueritur Dominus, dicens: A sęculo confregisti iugum, & dixisti: Non seruiam. Quis non confregit quidquid in baptismo promisit? Quis pęnitentia dignus, & non prius abijcit, quàm assumpsit? Quis non diabolo, vel modo, plusquam Christo, obedit? Ergo non sumus, fratres, amici Christi, sed potius diaboli, siue mundi.

Hier. 2. d.

Tertium, vnde probatur, amicitiam esse veram, est communicatio animorum, siue omnium secretorum: constat enim, quòd amor est vita cordis, sicut Hugo dicit. Ergo qui alteri dat amorem suũ, dat illi per consequens & cor suum: sed cor hominis est cellarium continens omne secretum: Ergo, cum amicus det amico cor suum, nihil ex omnibus tenet illi celatum: Ergo vbi est amicitia, siue mutua donatio cordium, ibi est communicatio omnium secretorum. Cum igitur inter Apostolum, & Christum fuerit mutua donatio animorum, fuit & inter eos communicatio consiliorum. Vnde Dominus dicit: Iam non dicam vos seruos, sed amicos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius: Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ a Patre meo audiui, nota feci vobis. Sed quis hodie Christi amicus? vbi sunt hodie, quibus pandantur diuina secreta? vbi sunt hodie diuina miracula? vbi Propheta, cui hodie pandantur diuina secreta? Vnde potest hodie dicere cum Propheta religio Christiana: Signa nostra non vidimus, iam non est Propheta: & nos non cognoscet amplius. Et illud: Prophetæ nostri non inuenerunt visionem a Domino. Quis hodie iuxta Apostolum cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? Sed quare, o fratres, hæc omnia? quare sic exclusi sumus a Domini nostri præsentia? Numquid non sunt in Ecclesia Dei, qui digni essent hac gratia? Sunt quidem plurimi, sed ab hac gratia exclusi sunt propter peccata populi. Non sumus, fratres mei, hac gratia digni: quia non sumus Dei amici, sed potius inimici. Quis rex, si sapiens sit, secreta sua consilia publicat aduersarijs? Nam & animalia bruta vias suas, quãtum possunt, suis hostibus cęlant: intantum vt leo cauda sua vestigia destruat: ne, quo vadat, venator perpendat. Ceruus, canem latere volens, saltus mutat, & nunc ad dextram, nunc ad sinistram saltat, vt sic canem sequentem se, fallat. Ergo, non est mirum, si sapientissimus Dominus nobis sua consilia celat, cum nos hostes suos esse perpendat.

Ioan. 15. b. *Psal. 73. b.* *Thren. 2. c* *Rom. 11. d* Exempla.

Quartum, & certissimum signum, quo probatur, amicitiam esse veram, est, si vnus pro alio mala pati non refugiat; sed vnus pro alio ad patiendum se offerat. Talis reuera amicitia fuit inter Christum, & hunc sanctum Apostolum: quia Christus pro illo se obtulit, & Apostolus versa vice pro Christo se impendit. Christus totum corpus suum crucifixoribus flagellandum dedit: sed Bartholomæus in manibus hostium corium dereliquit. Ad litteram enim, excoriatus fuit: quod non sine graui dolore fieri potuit: Sciebat enim Dominum dixisse illud: Dico enim vobis amicis meis: ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hoc non habent amplius, quid faciant: sed potius eum timete, qui postquam occiderit, habet potestatem animam mittere in gehennam. Non est, charissimi, timenda mors corporis, quæ de necessitate venit: sed mors timenda est gehennalis, quæ sicut est importabilis, sic est ineuitabilis, & etiam æternalis. O quàm bene, quàm feliciter nati, qui vitam hanc temporalem, aliquando necessario perituram, pro Christo ponerent in ruinam, pro morte fugienda æterna, & vita acquirenda perpetua! Sed hodie hæc vera amicitia penitus recessit ab aula: non est enim qui pro Christo velit pati, non dico suspendium, non aculeum, non diruptiones ossium, vel morsus bestiarum, sed nec durum verbum: immo nec aliquod lęsiuum. Vnde dicit Dominus per Prophetam: Amici mei, & proximi mei aduersum me, &c. O stultitia Christiana: & amicitia falsa, sub Christiano nomine palliata, quæ sub pelle ouis lupinum animum gerit. Quid fraudulente, Christianum esse te asseris, & Christum non imitaris, sed potius in suis membris eum persequeris? Omnes dereliquerunt me, dicit Dominus, & factus sum, sicut qui colligit racemos post vindemiam, sicut dicitur. Narrat Ambrosius, quòd duo fuerunt Philosophi, qui inter se de morte contendebant, vnusquisque pro alio mori volebat. Narrat & Macrobius, quòd multi fuerunt serui, & pagani, qui pro dominis suis temporalibus se tradiderunt morti. Ergo fratres mei, quanta confusio nobis esse debet, qui sumus fideles, nolle pro illo mori, vel pro eo modicum pati, qui pro nobis affixus est cruci? Apostolus tradidit pro illo corium, & nos pati non possumus vnum verbum: quia ergo sic Christi fuit amicus, ideo audire meruit: *Amice, ascende superius*. Nam ascendit: Primo, ad dignitatem Apostolici officij: Secundo, ad excellentiam singularis Martyrij: Tertio vero, ad sublimitatem excellentissimi præmij. Vnde poterat dicere illud: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Palma est arbor alta, arbor pulcherrima, omni tempore folijs adornata: Arbor victoriæ signatiua: & arbor diuturna: Arbor fructu dulcissima. Sic & vita illa beata, ad quam hodie ascẽdit Apostolus obtinendã: Est altissima quantum ad locum, propter cælum empyreũ: Est pulcherrima, vita continua, decorata propter aspectum, siue visum: Est victoriosissima: quia numquam vlla pugna concussa, propter continuæ pacis effectum: Est immensissima, nullo tempore finienda, propter æternitatis bonum: Et est fructu dulcissima propter gustum. Quid ergo est, quòd tantum bonum non cupimus? Quid est, quòd nosipsos in mortem pro hoc summo bono non tradimus? quid est, quòd omnia mũdi bona pro eo obtinendo non damus? Stultissimi mercatores sumus, qui damus pro plumbo argentum, pro aurichalco aurum, immo pro bono transitorio, bonum summum. Non talis fuit mercator Apostolus, qui pro hoc mercando, non solum bona temporalia dedit, sed seipsum impendit: & ideo sic ascendere dignus fuit.

Luc. 12. a. *Psal. 37. b.* *Mich 7. a.* *Ambr. li. 1. de of. c. 41. to. 4. & Cice. de amicit. Et Val. Max. lib. 4. c. 7. de amicitiæ vinculo: idq. ex Euripid. in Ephig. in Taur. & Hygin. ca. 120. de Oreste & Pylade in fabulis tragicis, non autem de Philosophis narratur. Idem docet Aug. in lib. de amicitia to. 4. in prin. & to. 1. lib. 4. confessionum, cap. 6. Macrob. Saturnaliorũ li. 1. ca. 11. ante med.*

DE EODEM SERMO II.

Posuisti Domine super caput eius coronam. &c. Triplex corona legitur in Scriptura: Vna aurea: Altera stellea: Tertia vero lapidea. Prima corona datur Virginibus: Secunda datur Prædicantibus: Tertia datur Martyribus. Dico, quòd prima corona, quæ datur Virginibus, dicitur aurea: Aurum enim propter suam puritatem, & speciositatem, & incorruptibilitatem, significat incorruptionẽ, virginitatem, siue carnis integritatem. Et de hac corona dicitur: Corona aurea super caput eius. Secunda corona, quæ dicitur stellea, datur Prædicatoribus: Stella enim propter suam luminositatem, prædicatam significat veritatẽ: & sicut stella est deuiantium directiua, sic veritas prædicata, est errantium illumina-

Psal. 20. a *Corona triplex.* *Aurũ quid.* *Eccli. 45. a* *Stella quid.*

Apoc.12.a illuminatiua. Et de hac corona dicitur: In capite eius corona stellarum duodecim. Duodecim stellæ, quibus corona cõponitur, sunt duodecim proprietates stellarum, quæ in sermonibus de cõmuni Apostolorũ ponũtur. Quære ibi,& lege sermones. Tertia corona, quæ dicitur lapidea, datur Martyribus, *Lapis quid.* & pro Christo patientibus: Nam lapis propter suã soliditatem, significat patientiæ firmitatem: Diabolus enim, quia impugnat per concupiscentiam, superatur a Virginibus per virginalẽ munditiam, quibus redditur corona aurea. Item, quia impugnat per fallaciam, vincitur a Prædicatoribus per veram scientiam: propter quod datur eis corona luminea. B Item, quia impugnat per violentiam, vincitur a Martyribus per tormentorum sustinentiã: propter quod datur eis corona lapidea. In prima corona coronãtur actus concupiscibiles, cuius est carnis desideria frenare. In secunda corona coronantur actus rationales, cuius est errantes instruere. In tertia corona coronantur actus irascibiles: cuius est ardua viriliter tolerare. Hac triplici corona Beatus Bartholomæus est coronatus in Patria: Quia corona aurea, eo quòd, vt creditur, virgo fuit: & corona stellea: quia prædicator optimus fuit: & corona lapidea: quia martyrium fortiter tolerauit. Bene ergo de C eo dicitur: *Posuisti Domine*, &c. Et notabiliter dicit: *Coronam de lapide pretioso*, quo iam dicta triplex corona patenter est designata: nam lapis pretiosus habet ad modum auri, incorruptibilitatem, sicut patet in adamante. per quod intelligitur virginitatis integritas. Item lapis pretiosus habet luminositatem, sicut patet in carbunculo aperte, in quo intelligitur prædicationis veritas. Vlterius patet, quòd lapis pretiosus habet soliditatem, in quo designatur patientiæ firmitas. Ergo vere, & proprijssime dicitur de hoc Sancto Apostolo: *Posuisti Domine super caput*, &c. In quo verbo maxime tria D notantur. Primum, est sublimitas ex parte donantis: Secundum est idoneitas ex parte recipientis: Tertium est, pretiositas ex parte muneris. Nam primo notatur in conferente sublimitas, siue liberalitas, cũ dicitur, *Posuisti Domine*. Notatur secundo in accipiente idoneitas, siue dignitas, cum infertur, *in capite eius*. Notatur tertio in munere pretiositas, cum adiungitur, *coronam de lapide pretioso*. Verum, quia multa dixi de corona, quæ omnia Apostolo sunt conuenientia, conuertamus sermonem ad instructionem nostram: Nos enim pauci sumus, qui has coronas accipimus: quia pauci sunt hodie Vir- E gines, pauci boni Prædicatores: & nulli quasi Martyres: Vnde plorantes cum Ieremia possumus dice- *Thren.5.c.* re illud: Cecidit corona capitis nostri: væ nobis: quia peccauimus. Est igitur hic notandum, quòd triplicem coronam modo portamus, quam non portauit, sed proiecit Apostolus. Prima est corona lasciuiæ, qua carne, & mente inficimur: Secunda est corona auaritiæ, qua ad terrena deprimimur: Tertia est corona superbiæ, qua in vanum erigimur. Primam coronam nobis imponit corpus inficiens: Secundam mundus deficiens: Sed tertiam diabolus fallens, vel decipiens.

Dico, quòd prima corona, qua coronata est a car- F ne, est corona lasciuiæ, quam serui ventris, & carnis sibi tota die imponunt. Ad litteram enim videmus, quòd serui sui corporis sibi ad modum coronæ, serta faciunt de floribus, siue rosis. Vnde dicunt illud: *Sap.2.b.* Coronemus nos rosis, antequam marcescant: quia eorum coronæ mane sunt virides, sero siccæ: mane redolentes, sero fętidæ: mane speciosæ, in sero apparent nullæ. Sic enim habetur: Omnis caro fęnum, *Isa.40.b.* & omnis gloria eius quasi flos agri, exiccatum est fęnum, & cecidit flos: ergo corona, siue gloria carnis est sicut gloria fęni, vel floris, quæ mane sunt *Psal.128.* pulchræ, in sero vero siccæ, vel nullæ. Propheta: Fiant A sicut fęnum tectorum, quod priusquam euellatur, exaruit. Homo natus de muliere: Ecce fragilitas. *Iob 14.a.* Breui viuens tempore: Ecce vitæ modicitas. Repletur multis miserijs: Ecce vitæ calamitas. Qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra: Ecce vitæ nostræ vanitas. Et numquam in eodem statu permanet: Ecce status varietas, & mutabilis. Mane sicut herba floreat, & transeat: vespere deci- *Psal.89.b.* dat, induret, & arescat. Quid ergo homo carnalis in corona vanissima gloriaris? Quid de tanta varietate lętaris? Nonne vides, quòd cum stent cælestia corpora, quattuor elementa, stent metalla, multaq. talia; tu vero totus vanus, vt vmbra, velocius transis, quàm vmbra, vel herba? Nam Nero Imperator, qui *Suetonius in Nerone.* totus fuit seruus carnis, impudice seruiens lasciuijs, sępe ferens serta de rosis, dum vanitatem hominũ carnalium non agnouit, dum se diu regnare posse credidit; iudicante Deo, quẽ esse non credidit, manu propria fustem per ventrem transfodit. Hanc coronam sibi non Apostolus, sed coronam potius castitatis imposuit, quæ sicut dicitur in Legenda sanctæ Cæciliæ, numquam marcescet.

Secunda corona, qua coronãtur a mundo, est corona auaritiæ, qua coronantur diuites omnes, mun- *Hier.13.c.* diq. amatores. Vnde scribitur: Dic regi, & dominatrici: humiliamini, & sedete, quia de capite vestro descendet corona gloriæ vestræ. Hæc est illa corona, qua quis pingitur coronatus in rota fortunæ: nam, quia rota semper voluitur, nec ad momentũ stare permittitur; dum ad summum peruenit, descendere cogitur. Et hæc est optima ratio: quia nec in prosperis est gaudendum, nec in aduersis est desperandum: quia cum rota stare non possit, sæpe qui imus est, ascendit, & qui summus est, vsque ad ima descendit. Vnde scribuntur hi versus in rota fortunæ. Nam qui in summo est, dicit:

Glorior elatus, descendo mortificatus.

Item alius, qui in imo est, dicit:

Infimus ecce premor, rursus ad astra vehor.

Vnde sapiens Salomon mirabatur, qui videbat ser- *Eccl.10.d.* uos ambulantes in equis, & dominos super terram. Et illud etiam cum dicebat: Interdum de carcere & catena quis consurgit ad regnum, & *Eccl.4.f.* filij regni inopia consumuntur. Numquid non temporibus nostris reges, principes, & barones sunt deiecti, & viles, & humiles exaltati, pauperes ditati, & diuites pauperes sunt effecti? Probat enim Valerius Maximus multis, varijsq. exemplis, in *Val. Maxi. li.6.c.9. de varietate casuum. Polycrates.* vno eodemq. statu neminem posse stare: Quia hi mores fortunæ sunt: hos deijcere, illos eleuare, summa imis, & ima summis euertere. Vnde dicit, quòd quidam Samniorum Tyrannus bonis omnibus fuit plenus, & in omnibus videbatur fortunatissimus: Nam omne, quod desiderabat, sibi veniebat, sicut voleba: ita quòd velle sibi esset quasi efficere: Nam & semel (vt dicit) quendam annulum sibi charissimum in mare proiecit, ad videndum, si sibi fortuna mutaret aspectum: quem continuo recuperauit: quia capto maximo pisce, qui annulum deglutiuit, annulum ei restituit. Sed fortuna hæc sic grata in principijs, non sic perseuerauit, sed faciem eidem mutauit: quoniam captus a præfecto regis, eum cruci affigi fecit. Vnde concludit idem Vale- *Ibidem lib. 6. cap. 11. exemp.* rius, contra diuitiarum fortunam loquens: Caduca nimium, *inquit*, & fragilia, & puerilia sunt hæc temporalia bona, quæ subito adueniunt, subitoq. recedunt, & in nullo loco, nullaq. persona stabilibus radicibus fixa consistunt: sed illos, quos in sublime aliquando extulerunt, improuise recessa, destitutos in miserabilem profundum demergunt. Ob quam *Val. Maxi. lib.2. ca.2. de Antigono Rege.* causam narrat, quòd rex quidam sapiens fuit, cui dũ corona regia esset oblata, vt capiti suo imponeret eam; ille eam manu diu dicitur considerasse, & tandem dixisse: O corona magis nobilis, quàm fęlix,

lix: quam si quis vere cognoscat, quàm multis curis, A multisq. periculis, & miserijs plena sit, nec humi quidem iacentem tollere vellet. Hæc ergo omnia dum Apostolus considerauit, propter Christū omnia dereliquit, & c.

Iob 41. d.

Tertia corona, qua a diabolo coronamur, est corona superbiæ. Ipse enim diabolus est rex super omnes filios superbiæ, sicut dicitur. Hæc enim corona tota est vana, super vano fundata: & ideo semper est ruinæ parata: Domus enim alta non in petra, sed in arena fundata, semper minatur ruinam, & tanto maior est, quanto situm obtinet altiorem: quanto enim lapis a loco sublimiori cadit, tanto B eius casus est grauior. Cum ergo corona superba, & temporaliter alta, sit semper ad ruinam parata; nullo modo est appetenda: nam de hac corona, sic dicitur: Væ coronæ superbiæ, ebrijs Ephraim, & flori decidenti gloriæ exaltationis eius. Quasi dicat: Væ æternum erit superbiæ coronantis: cum corona talis sit, sicut gloria floris ad modicum decidentis. Vnde statim subditur ibidem: Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum. Et erit flos decidens gloriæ exaltationis eius. Propter quod damnati dicunt illud: Quid nobis profuit superbia? multum, & in tempore breui Alexander se erexit: C sed subito, dum non credidit, velut fumus euanuit. Iulianus apostata intantum ascendit, quòd contra Christum Dei filium se erexit: sed dum vincere Persas credidit; a milite inuisibiliter victus fuit: Et dum confirmari in regno sperauit, in quo tantum imperauerat tribus annis; tunc subito lancea perforatus interijt, & vellet, nollet, quòd Christus de eo triumphauerit, ore maledico confessus coram hominibus fuit. Propterea sanctus Apostolus coronam superbiæ procul iecit, & dum coronam humilitatis accepit; ad regium, & cæleste diadema sublimari promeruit, vt de eo proprijssime dici possit: *Posuisti Domine super caput eius coronam de lapide pretioso*: Quam & nobis præstare dignetur, &c. D

Isa. 28. a. *Sap. 5. b.* *Niceph. lib. 10. Eccl. histo. c. 35. circa med. & Cassiodorus in tripar. Histor. li. 6. cap. 47.* *Psal. 20.*

DE EXALTATIONE SANCTÆ CRVCIS SERMO

Isa. 49. f. *Ioan. 19. c.*

AD populos exaltabo signum meum. Crux Dominica, quia ex tactu Dominicæ carnis, fuit sanctificata, in qua & facta est redemptio nostra; in multis extitit exaltata. In Dominica passionis primo, & principaliter: Nā quando Dominus baiulans sibi crucem, eam super humeros suos eleuauit, & tandem ipse super eam ascendit; nonne valde exaltata fuit, quam Altissimus super se portauit? Vnde dicitur Cruci: Flecte ramos arbor alta. Et Dominus prædixit: Ego Dominus exaltaui lignum humile. Vere (secūdum Augustinum) lignum crucis extitit exaltatum, quando lignum, quod erat latronum patibulum, factum est regale vexillum, & transiuit ad frontes Imperatorum. Secundo Crux fuit exaltata in Apostolorum prædicatione, quando per totum mundum gloria crucis diuulgata est: Vnde & dicebat Apostolus: Nihil iudico me scire inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Non, inquit, veni ad vos in sapientia verbi, vt non euacuetur crux Christi. Tertio fuit exaltata in sua inuentione propter ea, quæ facta sunt tūc miracula.* Lege historiā. Quarto fuit exaltata in victoriæ collatione, & in huius signi ostēsione ipsi Cōstantino, cui & dictum est: Confide: in hoc signo vinces. Quinto

Ezec. 17. g *August. de verbis Domini, serm. 28. post initium to. 10.* *1. Cor. 2. a.* *1. Cor. 1. c.* ** Cassiodorus in historia tripartita lib. 2. cap. 18. lib. 8. cap. 20. Eccl. histor.*

fuit exaltata hodierna die in eius recuperatione, & victoriæ collatione, & in miraculorum multorū operatione.* Lege hodiernā historiam. Sexto est Crux exaltata in fidelium deuotione eo quòd ab omnibus adoretur. Septimo exaltabitur Crux Christi in die iudicij: quia, vt dicitur, Hoc signum erit in cælo, cum Dominus ad iudicandum venerit. Bene igitur, & proprie dictum est: *Ad populos exaltabo signum meum*. In primo notatur Crucis nobilitas, quam ex tangente contraxit. In secundo Crucis potestas, quam in signis ostendit. Notatur ergo primo excellentia singularis, cum dicit: *Signum meum*. Notatur secundo reuerentia popularis, cum addit: *Exaltabo ad populos*. Est igitur hic notandum, quòd præter illa beneficia per Crucem nobis ab antiquo collata, magna nobis tota die exhibentur beneficia, plusquam vlla exprimi possit lingua, vel scribi valeat vlla charta. Nam primo Crux Christi est signū oberrantibus ad semitam reductiuum. Est secundo signum pœnitentibus, gratiæ collatiuum. Est tertio signum pugnantibus, impotentiæ firmatiuum. Est quarto signum proficientibus, intelligentiæ directiuum. Est quinto signum diligentibus, misericordiæ promissiuum. Est sexto signum morientibus, ab hostibus defensiuum. Est septimo signum peruenientibus, ad gloriam inductiuum.

**Cassiodor. in hist. tripartita lib. 2. cap. 4. & Niceph. lib. 8. cap. 3. & lib. 2. c. 47. Eccl. Historia.*

Exemplū.

Dico, quòd Crux Christi primo est signum reclamatorium, quo falcones reuocantur ad manum. In hoc tamen signo ad modum aucupis, non posuit Dominus carnē alienam, sed propriam, proprio sanguine rubicundam. Sed proh pudor: quia auis extranea vocata suo reclamatorio venit: sed homo vocatus reclamatorio Christi, sępe nō venit, ad modum saturi accipitris, qui vocatus, redire contemnit. De hoc signo profugos reuocante dicitur: Leuauit, *inquit*, Dominus signū in natione, & congregatione profundi israel. Qui erant profugi, nisi qui ad modum filij prodigi, erant a Deo peccando elōgati? Sed hi ad viam sunt reducti, Crucis signaculo reuocati. Nonne hoc est signum, quo carceres fracti, cæli aperti sunt? Nonne hoc est signum, quo sunt leprosi mundati, paralitici erecti, dæmones effugati, cæci ad lumen reducti, & ad vitam mortui reuocati? Hæc enim omnia per Crucem fuerunt, & sunt corporaliter facta, & fiunt spiritualiter continue in Ecclesia. Ergo fratres si deuiamus; hoc tanto signo reuocati, redeamus. Nam & agniculus, si in grege errauerit, mox audita, quasi quodam signaculo, voce matris, signum agnoscit, & ad eam protinus redit. Restat ergo, quòd Crux sit signum ad semitam reductiuum. E

Isa. 5. f.

Exemplū.

Secundo, Crux est signum pœnitentibus, gratiæ collatiuum: Signum enim crucis Dominicæ signum est indulgentiæ. Si enim Dominus pro suis crucifixoribus voluit Crucem pati; quid factum est homini pœnitere volenti? Exemplum de filio prodigo. Vnde dicitur: Ponam arcum meum in nubibus, & erit signum fœderis inter me, & inter te: & non erunt vltra aquæ diluuij ad delendum omnem carnem. Quid est arcus in nube, nisi Christus in cruce? Arcus ergo ille cælestis, quia habet cornua versus terram, propter quod non est tensus ad eam feriendam; signat pacem, & gratiam. Christus ergo cum in Cruce extendit transuersaliter brachia, & caput inclinauit ad terram: sicut dicitur; signauit, se ad hoc pati voluisse, vt esset hoc signum gratiæ dandæ, & rigoris temperandi. Vnde Bernardus: Attende o homo, capitis inclinationem ad osculum, extensionem brachiorum ad amplexum, apertionē lateris ad affectum. Igitur sicut circulus est signum tabernæ, sic Crux signum fuit gratiæ conferendæ. Numquid rex iste non dicitur exponere militibus thesaurum, qui in multis locis perforat doliū? Ergo a simili, nō vult Christus suæ nobis gratiæ dare donum, F

Luc. 15. e *Gen. 9. e.* *Matt. 27. g* *Bern. serm. 44. de pass. Dom.*

donum, quem in cruce vides tot vulneribus perforatum? Bernardus: Clamat clauus, clamat vulnus; quòd misericordiæ Domini non est numerus. Foderunt (*inquit*) ei manus, pedes, & latus, per quas rimas licet mihi sugere mel de petra, oleumq. de saxo durissimo. Et propter hæc omnia dicit: Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiã cum illo omnia nobis donauit? Ergo crux est signum gratiæ collatiuũ.

Bernar. super Cantica. sermone 61.
Rom. 8. f.

Tertio, Crux est signum pugnantibus, impotentiæ firmatiuum, confortatiuum, & roboratiuũ: Sic enim Constantinum, & totum exercitum suum roborauit; quòd plenum triumphum, non solum de Maxentio; sed de cunctis hostibus reportauit: nec vllus in toto tempore suo, post vexillum crucis Dominicæ, quod assumpsit, ei vmquam resistere potuit. Heraclius Imperator, dum in hoc signo spem posuit, tantum a Deo robur accepit, quòd filium Cosdroæ in singulari certamine vicit; & tandem sibi omnem illius exercitum subiugauit: nam & hoc signum & vulneratos sanat, & debilitatos roborat. Vnde dum filij Israel ab ignitis serpentibus morderentur, præceptum fuit Moysi, vt faceret serpentem æneum, quem pro signo in ligno suspenderet, quem dum vulnerati attenderent, sanarentur. Serpens æneus similitudinem habens serpentis, non tamen habens venenum, fuit Christus non habens peccatum; sed similitudinem carnis peccati. Sicut igitur illi vulnerati a serpentibus, sanabantur ad illius serpentis aspectum; sic modo percussi a dæmonibus sanantur, & fortificantur per Christum. Vnde ipse dicit: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto; sic exaltari oportet filium hominis: immo longe magis: quia ibi tantum fuit figura; hic veritas pura. Vnde ille serpens ex virtute huius serpentis, virtutem habuit sanatiuam. Vnde dicitur: Qui enim ad eum conuertebatur; non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium Saluatorem. Ad literam legitur de illo serpente, cuius virtus erat per hunc sanare. Quia igitur hoc signum vulneratos sanat; per consequens eos firmat, & ad bellandum roborat. Dum enim fidelis miles ducem suum in cruce vulneratum videt; miro modo roboratur ad bellum. Bernardus: Si passio Domini ad memoriã reuocetur, nihil tam durum, quod non æquo animo toleretur. Valde enim milites animosi fiunt, dum in vexillum regis vident, & intendunt. Et hoc satis aperte dicitur, vbi legitur: Et dato eis signo de adiutorio Dei; ipse dux in prima acie commisit bellum: & facto sibi adiutore Omnipotente; interfecerunt fere 14. millia hominum, & reliquos fugere compulerunt. Ergo Crucis signum est vulneratorum omnium sanatiuum, & omnis debilitatis, & impotentiæ firmatiuum.

Num. 21. c
Ioan. 3. b.
Sap. 16. b
Bern. in li. de passion. Dom. c. 44.
2. Macha. 13. d.

Quarto, signum Crucis est signum ambulantibus, & proficientibus intelligentiæ directiuum: Ambulantes enim sæpe deuiant, & aberrant, si Cruces, quæ ponuntur in vijs in multis partibus, non attendant: sic viam ad Patriam nescit, qui crucem Dominicam non attendit. Vnde dicitur presbyteris, quorum est alijs viam præbere: Præparate viam ante omnes, alios antecedendo, & planum facite iter, de via offendicula remouendo: & leuate signum ad populos. Idem signum Crucis, eis itinera demonstrat: nam sicut in eodem dicitur: Hæc est via, & non est alia præter ipsam. Nonne dicit: Ego sum via? Nonne in eodem dicitur: Ego sum ostium, & qui aliunde intrat, fur, & latro est? Quid igitur frustra quidam quærunt sibi viam ad Patriam, per mundũ, vel mundi diuitias, quidã per carnis delicias, quidam vero per honorum eminentias? frustra laborant, qui supra petram seminant: quia non est hæc via ad regnum, sed potius ad infernum. Nonne stultus esset, qui, si vellet ascendere in montem, teneret viam deducentem ad vallem? Quis nisi stultus volens cum festinantia ire Romam, viam teneat ducentem in Franciam, qui semper elongat a Roma? Cum igitur via Crucis nihil habeat, nisi asperum, & hæc sola sit via ad regnum; restat necessario esse ponendum, quòd omnis via, quæ dulce bonum sequitur, non amarum, ductiua sit ad infernũ: sicut enim omnis aqua fluminis intrat, & finitur in mare; sic est (vt dicit Richardus) omnino necesse, vt omnis humana dulcedo terminetur in amaritudine: Quid enim morte amarius, morte scilicet, quæ secunda dicitur, & numquã finitur? Sed quæ est vita in mundo, quæ mortis termino non claudatur? quæ si in dulcedine ducitur; nõ solum morte corporis, sed morte gehennali, quæ est grauissima, terminatur. Ergo fratres non laboremus in vanum; non nos decipiat hoc bonum creatum, quia nulla via alia est ad regnum, nisi per Dominum Crucifixum. Vnde cum Sanctus Franciscus multis lacrymis sibi viam salutis a Deo oraret ostendi, librum accepit, quem ad hoc posuerat in altari: quem cum aperuisset, vt videret quid sibi occurreret, & quid sibi Dominus demonstraret; Dominica passio sibi primo occurrit. Cumq. ne casu hoc esset factum, secundo, & tertio hoc fecisset; semper sibi idem occurrit. Tunc intellexit vir Dei, quòd non erat alia via salutis, quàm Dominicæ passionis, & Crucis. Ergo licet concludere, quòd Crucis vexillum est signũ proficientibus directiuum.

Isa. 62. d.
Isa. 30. e.
Ioan. 14. a.
Ioan. 10. a
Eccls. 1. b
Exemplũ.

Quinto, crux Christi est signum amantibus, misericordiæ promissiuum: Si enim maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis; patet, quòd multum nos amauit, qui pro nobis Crucem sustinuit. Bernardus: Patet amor cordis per vulnera corporis. Et iterum Bernardus ait: Hoc est, bone Iesu, quod deuotionem meã plus mouet, plus vrget: calix, Domine, quem bibisti, opus redemptionis nostræ. Vnde de hoc exponitur illud: Radix Iesse, qui stat in signum populorum; ipsum gentes deprecabuntur. Ad literam de Christo loquitur, qui fuit radix: Quia sicut radix est primum fundamentum, & sustentamentum totius arboris; sic Christus est radicale principium omnis gratiæ spiritualis. Sed hic in Cruce positus est in signum, vt dum ab omnibus videretur, omnes eum deprecarentur, vt nobis misericordiam impetraret. Non est, fratres, recedendum a corde, non recedendum ab opere: hoc signum nobis est imperatiuum. Vnde dicitur: in Exodo, & loquitur de Pascha, in quo passio Dominica est signata: Erit hoc quasi signum in manu tua, & quasi monimentum ante oculos tuos: quasi dicat: Cum conuerteris cor tuum ad agenda, hoc erit tibi pro signo in manu: si vero ad cogitanda, erit tibi pro signo ante oculos. Vnde Ecclesiasticus: Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris: dedit enim pro te animam suam. Quid pro te dare maius aliud potuit? ergo qui pro te dedit animam, non faciet tecum misericordiam, si tamen tanti beneficij non inueniaris ingratus? Accipe hoc exemplum Beati Carpi, quod ponitur in Legendis: cui Christus dixit, quòd erat paratus iterum pro peccatoribus crucifigi. O summa pietas, summaq. misericordia Domini Saluatoris; qui cum tota die offendatur a nobis; non tamen nobis sua beneficia retrahit; sed continuam misericordiam nobis impendit: & nunc per interna consilia, nunc per exteriora carnis verbera; nunc per Scripturæ documenta, nunc per beneficia; & nunc æterna comminando supplicia, bonaq. promittendo æterna, nos cogit ad regnum. Ergo Crux est signum misericordiæ donatiuum.

Ioan. 15. b.
Bern. super cant. serm. 61.
Bern. super cant. serm. 20.
Isa. 11. b.
Exo. 13. b.
Eccl. 29. e.
De hoc B. Carpo sancti Pauli Apostoli discipulo, deq. hac eadem re Petrus de Natalibus in Catalogo Sanctorum lib. 9. cap. 50.

Sexto est signum morientibus, ab hostibus defensiuum. Non tute quis transit, vbi latrones stant in insidijs, nisi vexillum deferat sanctæ Crucis,

nam hoc signo victorioso viso, terrentur mirabiliter dæmones, fugantur hostes, nec appropinquare audẽt dæmones. Vnde quando quis oleo vngitur in extremis, crux ibi dimitti in auxilium morientis consueuit, vt ea visa, confortetur infirmus, & terreatur diabolus. Vnde dictum est in figura ab Angelo percussore: Erit vobis sanguis in signum, & videbo sanguinem, & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens, quando percussero terram Aegypti. Et propter hoc dicitur Angelo percussori: Signa Thau super frontes virorum gementium & dolentium. Et subditur ibi: Super quem videritis signum Thau, ne occidatis. Ergo si nulli parcitur, sed omnis occiditur, super quem Thau non inuenitur; restat quòd Crucis signum est morientium defensiuum. Nam & de quodam Iudæo narrat Gregorius quòd dum in quoddam templum Idolorum propter noctem aliquando declinasset, eo quòd aliud hospitium habere non posset, timens, quamuis in Crucifixum non crederet, Crucis signaculo se muniuit: cumq. in ipsa nocte ibi multitudo dæmonum conuenisset, vnus ex eis ait: Quis est ille, qui nos aspicit? Cumq. quidam irent vt viderent, territi clamauerũt væ, væ, væ, vas vacuũ, sed signatum: statimq. omnis illa turba disparuit dæmonum. Dicitur etiam in historia tripartita, quòd nemo illorum, qui tempore Constãtini vexillum Crucis portabant tempore belli, potuit vnquam vulnerari vel capi. Ergo si ad defensionẽ hominis tanta in viuentibus est virtus Crucis, quantum putas auxilij conferre mortuis, cum in extrema necessitate sunt?

Exo. 12.b — *Ezech. 9.b* — *Greg. to. 3. lib. 3. dial. c. 7. a.* — *Lib. 1. Hist. Trip. c. 5.*

Septimo Crux Christi est signum peruenientibus ad gloriã perductiuum, & in ipsa gloria ornatiuum. Nulli enim cælestis ianua clauditur, si vexillum Crucis ab eo feratur. Vnde dicitur in quadam historia, quòd latro, qui fuerat cum Domino crucifixus, vadens ad paradisum deliciarum, super se detulit Crucis signum: quod dum vidit Angelus custodiens paradisum, statim eum intrare permisit. Propter quod & in Apoc. dicitur quòd Ioannes vidit numerum signatorum ex omnibus gentibus stantes ante thronum, amictis stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Cumq. quæreret, qui essent, audiuit: Hi sunt, qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt stolas suas in sanguine Agni. Ergo si in cælis volumus coronari, necesse habemus hoc signo signari, cum sit gloriæ collatiuum, & in ipsa gloria ornatiuum: ad quam nos Deus perducere dignetur, &c.

Apoc. 7. c

DE SANCTO MATTHÆO APOSTOLO ET EVANG.

SERMO I.

Apoc. 1. c — *Aug. to. 5. lib. 12. de Ciuit. Dei. cap. 6. & 8.*

Conuersus sum, vt viderem vocem, *quæ loquebatur mecum*. Peccatum, sicut docet Augustinus, est auersio ab incommutabili bono, & conuersio ad commutabile bonum. In omni enim mortali peccato sunt necessaria ista duo, scilicet auersio & conuersio; sed auersio est in peccato sicut formale, & conuersio sicut materiale: & ideo auersio & conuersio non sunt duo peccata, sed vnum, & sunt simul ista duo, scilicet auersio & conuersio. Nam sicut in de generatione & corruptione elementorum (vt Philosophus dicit) generatio vnius, est corruptio alterius, & econuerso: sic etiam suo modo intelligendum est in peccato; quia nunquam quis a Deo auertitur, nisi ad aliud conuertatur: & dum ad commutabile bonum conuertitur, ab incommutabili bono auertitur. Verum quia omnia peccata in auersione conueniunt, ex illa parte distingui non possunt, quia nulla inter se differunt per ea, in quibus conueniunt; ergo ex parte conuersionis ad commutabile bonum fit distinctio peccatorum. Vnde conuersio ad pecuniam, dicitur auaritia: conuersio ad propriam excellentiam, dicitur superbia: & sic omnis culpa denominatur a conuersione propria, ita quòd sit hæc denominatio a materia, non a forma.

Arist. de gen. lib. 1. c. 3. tex. 17.

Sed nota quòd quia simplex est anima, non potest simul, & semel ad duo conuerti bona, & maxime si sint distantia multum. Quare homo conuersus ad incommutabile bonum, non potest conuerti ad commutabile bonum; immo dum ad Deum conuertitur, necesse est, vt a bono commutabili eius facies auertatur. Quia ergo beatus Matthæus tanquam publicanus erat ad mundum conuersus, & a Deo auersus, a Christo vocatus, necesse habuit faciem a lucro, quod intẽdebat, auertere, & se ad Christum vocantem conuertere. Vnde optime dicit: *Conuersus sum, vt viderem vocem, quæ loquebatur mecum.* Primo, vt viderem me vocantem. In quo verbo ostendit in duobus suam obediẽtiam, & conuersionem esse perfectam, scilicet ex parte cordis, a quo omne bonum initiatur (cor bonum omne initiat, tanquam fontale vitæ principium) & ex parte operis, quo bonum quodlibet consummatur: cor etiam omne opus bonum consummat, dum illud adducit in actum. Notatur igitur primo perfecta conuersio cordis, cum dicit: *Conuersus sum.* Secundo notatur perfecta superadditio operis, cum addit: *vt viderem vocem, quæ loquebatur mecum.* Quid enim fuit vocem videre, nisi eam audire? & quid est vocem audire, nisi voci obedire? quod dicitur in opere ponere. Vnde mos est apud quosdam, quòd cum nolunt, quod audiunt, facere, dicunt se non audire: non (inquiunt) te audiemus, id est, quod dicis non faciemus. Dicat ergo sanctus Matthæus iam ex publicano factus Apostolus: *Conuersus sum, vt viderem vocem, quæ loquebatur mecum.* Est igitur notandum quòd ad conuersionem etsi nos omnia inducant; sunt tamen quattuor quæ nos debent mouerẽ: scilicet culpa, gratia, pœna, gloria. Nam nos ad conuersionem mouere debet primo culpa, qua Dominum Deum Redemptorem offendimus: secundo, gratia, quam peccando perdidimus: tertio, pœna, quã per culpã meruimus: quarto, gloria, a qua nos exclusi fuimus. Dico quòd ad conuersionẽ cum sancto Apostolo faciendam, mouere nos debet culpa, qua Deum offendimus. Quid est enim culpa, nisi quædam lutosa fætensq. materia? Sed quis est pulchris pannis ornatus, si in lutum caderet, qui citissime inde non surgeret, si saltem valeret? Sed quid anima pretiosius? Ergo si in lutum cecidit culpæ, numquid non cito inde debet se erigere? Item quis est in regno Franciæ, qui si Regem offendisset, non pro posse laboraret, nec moram interponeret, vt in eius gratiam rediret? ergo quod fit regi mortali, non magis faciendum est Domino immortali? Et ideo beatus Apostolus a Christo vocatus, nec rationem Domino reddidit, nec inducias postulauit: sed vt dicitur: Surgens, secutus est eum: poterat enim dicere illud: Cogitaui vias meas, supple præteritas, & conuerti pedes meos (idest affectus meos) in testimonia tua. Quæ enim mulier si nobilissimum virum haberet, deprehensa ab eo in adulterio, non statim surgeret, verecundiam indueret, & ad virum indulgentem, & suppliciter vocantem non statim accederet, & veniam lacrymis postularet? Sed talis est anima Christi sponsa peccato prostituta: ergo ipse dicit animæ: Tu (inquit) fornicata es cũ amatoribus multis: tamen reuertere ad me, & ego suscipiam te, solum hoc peto a te, vt in te recognoscas virum tuum: me Dominum tuum offendisse. Vnde statim subdit ibidem: Leua oculos tuos in directum, & vide vbi non prostrata sis. O summa, & inenarrabilis pietas

Exempla. — *Matt. 9. a* — *Psal. 118. 59.* — *Ier. 3. a*

pietas Domini Dei nostri: fornicatur vxor alicuius hominis, & statim eam expellit, & vix vnquam ei parcitur: sed peccat anima Christi sponsa, nec vno tantum, nec pluribus peccatis, sed modis innumeris cum mundo, carne, & diabolo: & statim si redeat, statim eam vocat ad se, & omnia peccata condonat; immo, quod maius est, nolentem redire vocat, vt redeat, & vt reuertatur, reuocare non cessat. Vnde dicitur: Conuertimini filij reuertentes: quia ego vir vester, & assumam vos: & multa ponuntur ibi de hac materia.

Ierem.3.d

Secundo, ad conuersionem nos mouere debet gratia, quam peccando perdidimus. Quis enim non doleret, si perderet frumentum in horreis positum? Quis si perderet vinum in dolijs conseruatum? Quis si amiserit asinum, bouem, vel equum? Quis insuper non doleat, si perdat thesaurum, diu in scrinijs conseruatum? sed quantus credendus est omnis thesaurus corporalis, comparatus spirituali? Quid est enim corpus ad animam? ergo quanto est anima corpore nobilior, tanto thesaurus animæ est thesauro corporali melior: atque thesaurus animæ est, quo solo anima diues est. ergo si tantum doles, pro amissione thesauri corporalis: quantum dolorem decet habere pro amissione thesauri spiritualis? ergo si perdidisti, necesse habes ad Deum conuerti, vt demum recuperes quod amissum est. Item considera aliud: Si enim aliquis haberet a rege Franciæ aliquod signũ, quo habito esset amicus regis, quo ostenso, pateret ei, quandocunque vellet, ingressus ad regem, & quo signo seruato, deberet a rege regnum magnum accipere: dic, si potes, quantum doleret, si signum hoc perderet? multum enim doleret. Et pauperes si contingat eos perdere signum, per quod admittuntur ad eleemosynam Papæ, quantum putas dolerent? sed gratia est tale signũ, quo habito, amici sumus Regis æterni; & quo ostẽso, ad intima secreta eius admittimur, & quo seruato, æternum regnum accipimus. Ergo nonne dolebit ex omnibus medullarum præcordijs, qui hoc signum per negligentiam suam perdiderit? ergo, Fratres mei, ratione signi perditi debemus cum Apostolo ad Christum conuerti. Vnde dicitur nobis: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Ecce qualiter debet conuerti ad Dominum qui eius perdidit signũ. Nam debet esse conuersio perfecta & integra, quia corde toto: debet esse corporis afflictiua, quia in ieiunio: debet esse lacrymosa, quia cum fletu multo: debet esse dolorosa, quia corde perfecto & contrito. Et quia sic ad Christum hic sanctus Apostolus est conuersus, poterat dicere illud: Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam. Et illud: Ideo me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. O quanta fuit huius Apostoli pœnitentia, quàm dura, quàm aspera, quàm diuturna in discurrendo, in prædicando, in fame, in siti, & calore & frigore, & vltimo mortem pro Domino sustinendo! Vnde Apostolus de se, alijsq. Apostolis: Puto enim quòd nos Deus Apostolos nouissimos ostendit, tanquam morti destinatos, quia spectaculũ facti sumus mundo, Angelis, & hominibus. Et addit: Vsque in hanc horã, & esurimus, & sitimus & nudi sumus, colaphis cædimur, & instabiles sumus, &c. Sed quis hodie dolet de gratia perdita? Quis laborat, vt gratiam amissam recuperet per pœnitentiam? Vnde Dominus conqueritur dicens: Quare dixit populus meus, recessimus, non venimus vltra ad te? Heu me, quia a Domino Deo nostro recessimus, ad Deum conuerti per pœnitentiam non curamus: & tamẽ Dominus benignissimus dicit: Populus meus. Quomodo suus, si ab eo recesserat? quomodo suus, si redire nolebat? sed suus erat propter faciendam cum eo misericordiam: sed non suus, propter culpam commissam: vel suus propter electionẽ æternam: non suus, propter temporalem malitiam: vel suus, propter eos, qui erant ibi boni: & nõ suus, propter eos, qui erant ibi mali.

Exempla. *Exemplũ.* *Ioel.2.c* *Iere.31.d* *Iob.42.a* *1.Cor.4.c* *Ier.2.g*

Tertio, ad conuersionem nos mouere debet pœna, quam peccando meruimus: statim enim vt peccauimus, & gratiam diuinam abiecimus, æternæ pœnæ tanquam mortis filij sumus obligati, immo statim vt homo peccauit, si Deus non misericorditer exspectaret, sed secundum iustitiam contra nos procederet, statim nos in infernum deijceret. Et est mirabile, quia vnde deberemus Deo esse subiectiores, & ipsius maximi amatores, inde sumus peiores. Quis iudicem non amaret, si ingratus non esset, qui cum mox eum ex iustitia occidere posset, eum cum misericordia exspectaret? sed verum est quod scriptum est: Quia (inquit) non profertur statim contra malos sententia, filij hominum absque vllo timore perpetrant mala. Sed sciant peccatores certissime, quòd quanto ex misericordia diutius exspectantur, tanto, si non conuertantur, durius ex iustitia punientur: & quod peius est, misericordia postea transibit in vindictam. Naturale enim est vt Iudices, qui mites sunt, & cum malefactoribus mitius agunt, quòd dum illi misericordiã non agnoscunt, Iudices in iram fortius inardescunt, & tanto fiunt crudeliores, quanto prius fuerant mitiores. Exemplum de illis, qui rogabant Eleazarum propter antiquam, quam habuerunt cum viro, amicitiam, vt se comedere carnes porcinas tantum simularet, vt sic mortem euaderet: Cumq. se hoc facturum negaret, dicitur ibi, quòd illi, qui prius fuerant ei mitiores, in iram maiorem contra eũ conuertebantur. & propter hanc causam dicitur: Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrabit, ad vulnerandum: arcum suum tetendit, & parauit illum, ad sagittandum: & in eo parauit vasa mortis, ad æternaliter puniendum. O si scirent quantis pœnis sunt puniendi, quàm intensis doloribus affligendi, quàm diuturnis & continuis ignibus exurendi, vellent non esse nati. O summa stultitia hominis: quia timet agnus lupum, & eum fugit: timet mus murilegum, & se ab eo abscondit: timet ceruus vrsum, & animal omne leonem, & eius rugitum expauescit: timet aquilam omnis auis dum ipsam in aere sentit, vnde, ipsa die qua falco eam sentit, ad prædandum non exit: & homo creatura rationalis, cuius est anima immortalis, & pœna, quę ei dabitur, est ex parte peccati æternalis, non tanta pericula expauescit. Si timet latro suspendium, cuius pœna est ad momentum, quanto amplius esset timendum, si semper duraret suspendium: & pœna illa, quam ex laqueo sentit ad momentum, esset durabilis in æternum? Ergo quomodo sic stulti sumus, vt non timeamus ignem inflammantem, ignem deuorantem, ignem indeficientem, & serpentes ignitos, carnes nostras perpetuo & continue comesturos, nunquam ad satietatem venturos: & omnia hæc & alia mala innumera non sustinebunt miseri ad momentum, nec per mille millia annorũ, sed per plura millia millenaria, quàm sint in mari guttæ aquarum, & magis in infinitum, quia vsque in sempiternum. Tunc enim definet pœna miserorum, quando gloria definet beatorum: immo quando Deus definet esse Dominus omnium. Et propterea sane consulitur homini: Ne, *inquit*, tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, ne subito veniat ira illius, & in tempore vltionis disperdat te.

Eccle.8.b *Exemplũ.* *2.Macha.6.d* *Psalm.7.b* *Exempla.* *Exemplũ.* *Eccli.5.b*

Quarto, ad conuersionem mouere nos debet gloria, quam peccando amisimus. Homo enim, quando equum aut pecuniam perdit, statim surgit, & vadit quærendo donec reinuenerit quod amisit. Exemplum hoc ponit Dominus de illo, qui ouem perdidit, & de muliere, quæ drachmam amisit. Ergo si sic fit pro parua re temporali, & pro re mortali, quid faciendum esset pro re immensissima, nullis temporibus

Exemplũ.

bus finienda? Ergo, Fratres mei, si, peccando, gloriã illam beatam amisimus, si nos a societate Sanctorum reclusimus, per pœnitentiam nos ad Deum conuertamus, & indulgentiam illius fusis lacrymis postulemus, quia benignus est Dominus: & recuperabimus quod amisimus. Vnde dicitur: [Ioel. 2. c] Conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quoniam benignus est in tolerando, misericors in sustinendo, patiens in exspectãdo, multæ misericordiæ in remittendo, & præstabilis super malitiam, gratiam conferendo, & gloriam finaliter dando. Et propterea dicitur: [Ezec. 18. g] Conuertimini, & agite pœnitentiam a criminibus & inquinamentis vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas vestra. De his quattuor considerationibus ad conuersionem monentibus sic ait Bernardus: [Bern. to. 1. Ser. de primord. med. & nouiss.] Considera vnde venis, & erubesce, quantum ad primam: vbi sis, & ingemisce, quantum ad secundam: quo vadis, & contremisce, quantum ad tertiam: ad quid vadas, & concupisce, quantum ad quartam: quod ipse præstare dignetur.

DE EODEM SERMO II.

[Iere. 31. d] P*Ostquam conuertisti me, egi pœnitentiam*. Sicut enim Baptismus est post peccatum, siue post naufragium, prima tabula, qua eripimur a procella, siue a culpa, quæ est maris tempestas; sic pœnitentia eis, qui relabuntur in culpam, est secunda tabula, qua liberatur anima a recidiuo. Nam sicut Baptismo liberamur a culpa originali, sic per pœnitentiam liberamur ab actuali: ergo, qui post ablutionem Baptismatis recidiuat in culpam, non debet secundam contemnere medicinam, cum iam amiserit primariam. Aegrotus enim, si non sit stultus, si recidiuet, postquam a medico est curatus, medicum aduocat & rogat, vt secundam medicinam apponat, per quam morbum eijciat: cum enim ægritudini sit contraria medicina, & contraria curentur contrarijs sicut calido frigidum, & frigido calidum, quotiens replicatur morbus, totiens repetenda est medicina: sicq. quotiens iteratur culpa, totiens illi contraria reiteranda est pœnitentia. Cum ergo sanctus Apostolus, post mundationem primam in circumcisione factam, fuerit relapsus in culpam, non veritus est agere pœnitentiam. Vnde dicit Domino: *Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam*. In quo verbo notantur principaliter duo: Vnum ex parte Dei; ex parte Dei notatur vel monstratur misericordia, qua Apostolũ olim publicanum conuertit: Alterum ex parte Apostoli. Ex parte Apostoli notatur iustitia, qua se pro peccato puniuit. Ostenditur autem diuina clementia in Apostolum conuertendo, cum dicitur: *Postquam conuertisti me*. Secundo notatur Apostoli iustitia, in se acriter puniendo; cum additur: *Egi pœnitentiam*. Est igitur notandum, quòd ad pœnitentiam, quantũ ad præsens, quattuor sunt motiua: scilicet mũdialis ignominia, in qua sumus: iudicialis sententia, quam timemus: infernalis miseria, quam pati meruimus: supernalis gloria, a qua nos exclusimus. Agamus igitur pœnitentiam, vel vt euadamus ignominiam, vel vt redeamus in gratiam, vel vt declinemus æternam miseriam, vel vt admittamur ad gloriam perpetuam.

DE SANCTO MICHAELE SERMO.

[Psal. 90.] A*Ngelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis, &c.* Verbum propositum assumptum, de Psal. ad laudem & commendationem Angelorum, simul quoque excitat nos ad eorum dilectionem, & ad diuinam laudem & gratiarum actionem. Deus enim propter suam pietatem deputauit Angelicam dignitatem ad adiuuandam nostram infirmitatem. Describuntur autem sancti Angeli in verbo proposito, quantum ad tria: scilicet vel quantum ad officium, vel quantum ad iniunctum ministerium, vel quantum ad impensum obsequium, siue beneficium, ita, quòd in officio extollitur Angelica dignitas, cum dicitur, *Angelis suis*.

Angelus enim est nomen officij non naturæ: nam Angelus idem est quod nuncius. non paruæ, aut exiguæ dignitatis est esse nuncium Dei: vnde Augustinus: [Aug. to. 3. lib. 5. de Genes. g] Habet Deus, *inquit*, nuncios, idest Angelos, non quòd ei quod nescit annuncient, sed bonum eorum est eius de operibus consulere voluntatem. In iniuncto ministerio ostenditur diuina pietas, cum dicitur: *Mandauit de te*. Magnæ pietatis, & benignitatis indicium est, deputare tales ministros humanę infirmitati, sine quibus nullo modo esset tuta. In impenso beneficio exprimitur humana vtilitas, cum subiungitur: *Vt custodiant te in omnibus vijs tuis*. De quibus custodibus Isaias: [Isa. 62. b] Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, &c. Ne autem contingat, nos esse ingratos diuinis præsidijs, dicamus aliquid de Angelicis ministerijs, & collatis beneficijs. Angeli sancti diuino imperio multiplicia nobis impẽdunt obsequia, multiplicia etiam conferunt beneficia, quæ omnia ad nouem reduci possunt, iuxta nouenarium Angelorum ordinem.

Primo enim nobis obsistunt in malis & peccatis ponentes impedimenta: frequenter enim tum ex natura corrupta, tum ex infirmitate contracta, tum ex malitia concepta, laberemur in multiplicia, & enormia peccata, nisi sancti Angeli obuiarent nobis, & impedimenta apponerent. Quod optime signatum est Nume. [Num. 22. e] vbi dicitur, quòd contra Balaam Angelus euaginatum habebat gladium, quem cernens asina auertit se, & ibat per agrum: quam cum verberaret Balaam, vt eam ad viam reduceret, stetit Angelus in angustijs duarum maceriarum, quibus vineæ cinguntur, quem videns asina iunxit se parieti, & attriuit sedentis pedes: at ille iterum verberauit eam, & tunc Angelus in angusto loco, vbi nec ad dexteram, neque ad sinistram poterat declinari, obuius stetit. Cumq. vidisset asina stantem Angelum, concidit sub pedibus sedentis. qui iratus vehementius cædebat fuste latera eius. Aperuitq. Dominus os asinæ, & locuta est: Quid feci tibi? cur percutis me? & c. Deinde dixit: Nonne animal tuum sum, cui semper insidere consueuisti vsque in præsentem diem? Dic quid simile vnquam fecerim tibi? At ille ait: Nunquam. Protinus aperuit oculos Balaam Dominus, & vidit Angelum stantem in via, euaginato gladio. Cui Angelus: Cur tu verberasti asinam? ego veni, vt aduersarer tibi, quia peruersa est via tua, mihiq. contraria. Breuiter, quantum ad propositum sufficit, felix talis aduersarius, quia in malis aduersatur. Et ideo optimũ est consiliũ Saluatoris: [Matt. 5. d] Esto consentiens aduersario tuo, dum es in via tua, ne forte aduersarius tradat te iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem. Aduersarius iste, bonus Angelus est, qui in malis nobis obsistit, & in his ei consentire debemus ne forte nos tradat iudici, id est Christo iudicanti, vel in fine, vel in morte. Angeli enim, qui nos modo custodiunt, postmodum nos accusabunt, vt iudex tradat ministro, id est diabolo tortori, & mittat te in carcerem infernalem, vsque ad minimum quadrantem: idest, nihil remanebit impunitum, vel vsque ad minima peccata. Per hoc, quod dicit: *Donec soluat*, pœna intelligitur æterna. nam illud debitũ soluitur, vt non relinquatur pœnitendi locus, non quòd aliquando illa pœna cesset. Si autem aliquis curiose inquirat, quomodo asina locuta est,

est,& quomodo Dominus aperuit os eius: dico quòd non contulit sibi Dominus officium loquelę,nec simpliciter,nec ad tempus,vt quidam dixerunt: sed,vt dicunt, Origenes & Augustinus, Angelus mouebat organa eius, & plectrum linguæ formabat verba, sicut diabolus serpentem, qui loquebatur Adæ: sed non terrebatur de re tam insolita,quia nimia cupiditate cæcatus,ferebatur ad accipiendum munera, quæ Balaac promiserat, vt dicit Augustinus: & assuetus erat monstris Balaam cum esset incantator.

Aug. to. 3. lib. 1. de mirabil. scrip. sacra. c. 34. a
Aug. to. 10. ser. de tempor. 103. e

Secundo,resistunt aduersarijs,& repellunt hostilia tentamenta. Nam, vt dicit Apostolus, Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem tantũ, sed aduersus principes & potestates, aduersus spiritualia nequitiæ,in cœlestibus. Hinc Petrus: Aduersarius vester diabolus,& c. Cui nulla potestas super terram comparari potest, vt dicit Iob: modo impugnat per violentiam tribulationum, modo per blanditias tentationum, modo per astutias, & fraudulentias illusionum,& deceptionum,modo per curiositatem. Contra igitur hostes tam callidos, tam potentes,humana fragilitas nequaquam stare posset, nisi haberet sanctos Angelos adiutores, qui eorum sæuitiam coercerent,& eorum repellerent impugnationes.Gratias igitur Deo agamus,qui tales nobis dedit propugnatores. Hoc optime signatum est in Daniele, vbi dicitur: Misit Dominus Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non me contaminauerunt. Leones,vt prædictum est,dæmones sunt, qui multo leonibus crudeliores nos appetunt deuorare: Ne tradas bestijs animas confitentes tibi. Sed Dominus mittit Angelicam potestatem,quæ eorũ coercet rapinas, vt aut non noceant,aut si noceant, non noceant quantum appetunt, & hoc est,ora leonum concludere. Hoc nihilominus signatum est per Angelum Tobiæ, qui dæmonem nomine Asmodæum, qui interficiebat viros Saræ,alligauit in deserto superioris Aegypti,vt neminem lęderet,hoc est,eius compescuit potestatem. Hi sunt nostri custodes, & protectores, qui semper & vbique nobis assistunt, nec nos patiuntur lædi nisi velimus. Propter quod dicit illa sancta Iudith: Viuit Dominus,quoniã custodiuit me Angelus eius,hinc euntem, ibi morantem,& inde huc reuertentem,& non permisit me coinquinari.

Ephes. 6. b
1. Petr. 5. c
Iob. 41. d
Dan. 6. f
Psal. 73. d
Tob. 3. b
Iudit. 13. c

Tertio,peccatores, siue in peccata lapsos illuminant, & excitant ad pœnitentiæ lamenta: sicut enim dicit Saluator: Qui facit peccatum,seruus est peccati: ideo quamdiu voluntas sub peccato astricta est, non potest detestari peccatum, non potest per se sibi displicere peccatum; & ideo vndique incitant & stimulant Angeli. Deus igitur ex sui misericordia,qui non continet in ira sua misericordias suas,per Angelos facit nos excitari: vnde iacentes in peccatis excitant, & stimulant,vt resurgant: deinde inquiunt: Surge miser,& considera vbi iaces,quomodo corrupisti tuam naturam,defœdasti pulchritudinem tuam, qua eras ad imaginem æternæ pulchritudinis factus! nam repulisti a te Spiritum sanctum, factus es dæmonum prostibulum, priuasti te æternis præmijs, obligasti te æternis supplicijs. Surge igitur,& redi ad pœnitentiam. Hoc signatũ est in Genes. vbi dicitur,quòd Agar fugienti a facie Saræ,dominæ suæ,occurrit Angelus Domini, & dixit ei: Vnde venis, aut quo vadis? reuertere ad dominam tuam,& humiliare sub manu eius. Agar,quæ interpretatur aduena, est anima nostra, quæ debet esse in hoc mundo peregrina: Sara,quæ interpretatur particeps,est æterna sapientia,cui mens nostra debet esse subiecta. Ergo Angelus Domini transgredienti diuina mandata,& quia refugit a facie Domini,dicit:Reuertere ad dominam tuam,conuerte te ad diuinam sapientiam, & humilia te sub manu eius, recognoscendo culpam, petendo veniam. Hoc idem signatum est Act. 12. vbi dicitur quòd Petro in carcere compedito Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo, percussoq. latere Petri, excitauit eum dicens: Surge velociter: & ceciderunt catenæ de manibus. Lumen refulget in carcere,quando peccatori vinculis peccati compedito, in tenebris obnubilato, infundit aliquem radium suæ illuminationis.Angelus adstat, & latus percutit peccatoris,excitando ad lamentum siue gemitum contritionis, & dicit: Surge velociter per peccati derelictionem: & tunc cadunt catenæ de manibus per absolutionem, & bonæ operationis restitutionem.

Ioan. 8 d
Genes. 16. c
Agar quid.
Act. 12. a

Quarto, quoniam indigemus ad resurgendum a culpa,& faciendam pœnitentiam auxilio gratiæ Dei, apud Deum pro nobis interpellant, & impetrant nobis gratiarum charismata. Sancti enim Angeli secundum Augustinum sunt semper in vestibulis & thalamo circa Deum,& semper Deo assistunt. Nos autem in isto exilio relegati,& a facie Dei exclusi, non possumus ad Deum habere accessum; ideo ipsi orant pro nobis Deum, & quando vident Deum contra peccatores iratum,placant eius iram,implorant misericordiam, obtinent gratiam. quod optime signatum est in Zachar. vbi dicitur, quòd Angelus Domini respondit, & dixit: Domine exercituum, vsquequo non misereberis Hierusalem, & vrbium Iuda, quibus iratus es? & sequitur: Respondit Dominus Angelo verba bona, verba consolatoria. Ad quid respondit Angelus? fortassis diuinæ voluntati, quam vidit iratam contra Hierusalem. Vnde dixit: Domine exercituum: in quo manifestatur eius potentia, quia habet tot Angelorum exercitus obtemperantes sibi, & parentes suæ voluntati. Vsquequo,& c. id est,quandiu durabit tua iracundia: placare Domine, desinat ira tua,fac cum peccatoribus misericordiam, & respondit Dominus Angelo verba bona, & verba consolatoria. Vnde sequitur: Reuertar ad Hierusalem in misericordijs. Si igitur Angeli mediatores pro nobis Deum interpellant, non obduremus, aut obfirmemus facies nostras: & si Deus conuertitur,& nos in misericordia respicit,& recipit nos in gratia, remittit nobis offensam, nos conuertamur ad Deum per humilem obedientiam.

Zach. 1. c

Quinto,nos corroborant, & confirmant, & confortant, & promouent ad exercitia virtutum. Humana enim fragilitas vix auderet aggredi tam arduas perfectionis vias, quæ videntur esse super naturam, & facultatem humanam,nisi haberet auxilia & adiutoria angelica. Quomodo auderet aggredi viam perpetuæ obedientiæ? totum mundum, & quæ mũdi sunt relinquere propter Deum? quomodo auderet se morti exponere propter Christum,nisi Angeli eum confortarent,& adiuuarent? Vtique non auderet homo attentare tam grandia: & si auderet, non perseueraret. Sed Dominus prouidit nobis istos fortissimos adiutores; quod signatum est in Tobia, vbi dicitur quòd cũ Tobias, pater, vellet mittere filium suum ad Gabelum cognatum suum,respondit filius quòd nesciebat viam,& dixit ei pater: Egredere,perge,& inquire aliquem fidelem virum, qui eat tecum: & egressus inuenit iuuenem stantem præcinctum,& paratum ad ambulandum: & ignorãs quòd Angelus Dei esset,salutauit eum: & cum quæreret vtrum nosset viam,quæ ducit ad Rages ciuitatem Medorum, respondit: Noui,& omnia itinera eius frequenter ambulaui: quem cum filius introduxisset ad patrem,quæsiuit pater ab Angelo: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages ciuitatem Medorum? cui respondit Angelus: Ego ducam & reducam eum sanum ad te. In omnibus his nihil aliud signatur,nisi quòd Angeli nos in via perfectionis dirigunt: ipsi ducunt, ipsi deducunt, ipsi reducunt. Nullus ergo debet timere, nullus debet trepidare,aut formidare magna aggredi,cum habeat tales

Tob. 5. a

dominorum. Et ideo quasi omnes descendimus ad infernum, sed perpauci sunt, qui vadant in cælum.

DE SANCTIS SIMONE ET IVDA
SERMO.

Isa. 60. b

QVI *sunt isti, qui, vt nubes, volant, & quasi columbæ ad fenestras suas?* Quia priores patres coniugijs vtebantur, & filios generabant, & curis rei familiaris intenti, substantias possidebant, ideo Propheta per Spiritum præuidens Apostolos, & eorum sequaces, substantias deserere, coniugia non appetere, filios non generare, nil in terra petere, nihil possidere, non eos per terram, velut homines ambulantes, sed nubes volantes appellat, cum dicit: *Qui sunt isti, &c.* In quibus verbis, de duobus, hos gloriosos Apostolos, Simonem scilicet, & Iudam, commendat.

Greg. to. 2. homil. 18. in Ezech.

Primo, de altitudine perfectionis euangelicæ, cum dicit: *Qui sunt isti, qui, vt nubes, volant.* Gregor. Volant enim, qui terram quasi non tangunt, quia in ipsa nil appetunt.

Greg. ibid.

Secundo, de simplicitatis mansuetudine, cum addit: *Et sicut columbæ ad fenestras suas?* Gregorius: Ad fenestras suas quasi columbæ sunt, qui per mansuetudinis spiritum in hoc mundo nil per oculos cõcupiscunt. Dicit igitur: *Qui sunt isti, qui, vt nubes, &c.* & conuenienter ad quæstionem propositam potest responderi in persona istorum: Isti sunt pastores gregis, conseruatores legis, senatores vrbis, assessores iudicis.

Gene. 46. d

Primo, isti sunt pastores gregis, quibus commissa est cura regiminis vniuersalis: & ideo ad propositam quæstionem, *Qui sunt isti?* ipsi de se possunt præbere responsum. Viri pastores sumus: pauerunt enim gregem Domini, exemplo vitæ, verbo doctrinæ, subsidijs orationis deuotæ. Propter quod dicit Bernardus de Apostolis loquens: Tales decebat humano generi pastores, & doctores constitui, qui & dulces essent, & potentes, & sapientes: dulces, vt me blande & misericorditer susciperent: potentes, vt fortiter protegerent: sapientes, vt per viam ducerent, quæ ducit ad ciuitatem. Quibus contrarij sunt plerique adeo, vt si quæsieris, Qui sunt isti? poterit vtique responderi illud: Hi sunt lupi rapaces, quia de pastoribus facti sunt lupi, & de custodibus mercenarij.

Bern. to. 1. ser. in die S. Petri & Pauli.

Matt. 7. c

Secundo, isti sunt conseruatores legis, adeo vt pro legis defensione, vsque ad mortem viriliter decertarent. Et ideo competit eis illud: Zabulon, & Nephthali obtulerunt animas suas morti. Et ideo ad quæstionem propositam: *Qui sunt isti?* potest respõderi illud: Isti sunt, qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt stolas suas in sanguine Agni. Nec mirum, audierant enim Deum dicentem eis: Vos estis, qui permansistis mecũ in tribulationibus meis. Et Domini roborati exemplo, obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladij. Propter quod competit eis illud: Hi sunt viri misericordiæ,* qui iustitiæ obliuionem non acceperunt.

Iudic. 5. c
Apoc. 7. d
Luc. 22. c
Hebr. 11. f
Eccli. 44. b

*Editio vulgata habet: Quorũ pietates nõ defuerunt.

Prou. vlt. c

Tertio, isti sunt Senatores vrbis, quorũ Rex Christus, de quibus: Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum Senatoribus terræ: quos Rex regum per mundum dispersit: vt sicut Sol in radijs apparet, sicut rosa in odoribus sentitur, sicut ignis in scintillis suis aspicitur; sic illorum virtutibus Christi potentia cognoscitur. Propter quod cum Abagarus Rex vidisset Thaddæum, scilicet Iudam, Christi discipulum sibi promissum, asserentem, ille intuitus, cum vidisset in eius vultu quendam mirum splendorem, mirifice radiantem, adorans Deum, dixit: Vere discipulus Christi Iesu filij Dei viui, &c. Et ideo ad quæstionem propositam: *Qui sunt isti?* potest non incongrue responderi illud: Hi sunt Dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti. Dij, *dico*, sunt, non natura, sed gratia, quia natura licet vnus sit Deus, participatione tamen non prohibetur, esse quàmplurimos, secundum illud: Vos autem dij estis, & filij excelsi omnes. Isti ita sunt igitur, qui populum eduxerunt de terra Aegypti, id est, gentes ab idolorum cultura, ad lumen fidei reuocando duxerunt.

Exemplũ.

Exo. 32. b
Psal. 81. b

Quarto, isti sunt assessores iudicis, secundum quòd Dominus in Euangelio repromisit eis, dicens: Cum sederit filius hominis iudicare omnes tribus terræ, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israel. Horum enim proprium fuit apparere in mundo. Et ideo ad quæstionem propositam: *Qui sunt isti?* potest responderi illud: Hi duæ oliuæ, & duo candelabra, in conspectu Dei stantes. Stabunt enim, non ad ferendam sententiam, sed ad probandam, non ad exhibendam misericordiam, sed potius ad iustitiam vlciscendam; & ideo gladij ancipites in manibus eorum, ad vindictam in nationibus, & increpationes in populis, &c. Et vt ostendatur, quòd eorum assistentia, non solum terminatur in vlciscenda culpa, sed & in exhibenda gloria, ideo apparent duo quantum ad electos, secundum illud Zachariæ: Hi sunt duo filij oliuæ splendoris, qui assistunt Dominatori vniuersæ terræ. Illi ergo sunt, *Qui, vt nubes, volant*.

Matt. 19. d
Apoc. 11. a
Psal. 149. b
Zach. 4. d

Varia lect. Hier. legit, olei, dẽpta dict. splendoris. Aquila. splẽdoris LXX. pinguedinis. Editio vulgata legit, olei, vt Hieron. quia in Hebr. est vnica vox, quæ oleum & splendorem significat.

Omnes enim Apostoli possunt dici nubes, scilicet, quia pluunt verbis, quia coruscant miraculis, quia tonant iudicijs, quia volant contemplatione mentis.

Primo, pluunt verbis, quia [a] in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, vt aridam terram, corda scilicet hominum pluuijs salutaribus irrigarent. Propter hoc de eis dicitur: [b] Cribrans aquas de nubibus cæli. Hæc fuit pluuia voluntaria, quam irrigauit Dominus hereditati suæ, dum videlicet Simon in Aegyptum, & Thaddæus ad Abagarum Regem Edissæ, & vltimo in Persidem ad prædicandum missi sunt. Vt sic compleretur illud: [c] Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Nec mirum: nam, vt dicit Iob, [d] Frumentum desiderat nubes, quia nubes rore concrescunt.

[a] Psal. 18. a
[b] 2. R. 22. a
[c] Eccli. 11. a
[d] Iob 37. b

Secundo, coruscant miraculis, vt dicamus quòd quemadmodũ à nubibus fiunt coruscationes ignis, ita ab Apostolis miraculorum opera. Ibi coruscationes fiunt, vapore humido impellente, hic autem per virtutem gratiæ, Domino in omnibus præsidijs conferente. Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ; vidit, & commota est terra. Commota, cum videret in istis Apostolis signa, & mirabilia inconsueta, scilicet magos in suis præstigijs ligari, serpentes effugari, tigrides mansuetari, mortuos suscitari, & quod plus est, filium puellæ, quem ex adulterio conceperat, vnius diei, ad proferendum testimonium, vt diaconum infamatum absolueret, appellari. Et ideo competit eis illud: [a] Imperio suo accelerauit niuem, & accelerat coruscationes emittere iudicij sui. Propterea aperti sunt thesauri, & euolauerunt nebulæ, sicut aues. In magnitudine sua posuit nubes, & confracti sunt lapides grandinis. Et: [b] Si voluerit extendere nubes, quasi tentorium suum, & fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.

Psal. 76. d

De his SS. Apostolorũ gestis, præsertim vero de infante vnius diei perfecte alloquente Abdias Babyl. Episc. li. 6. de Simone & Iuda copiose pertractat.

Tertio, tonant iudicijs, sicut prius est coruscatio, quantum ad sensum, quàm tonitruum, vt ex fulgore sonitus sentiatur, cum tamen simul tempore fiant, sic in Sanctis præcedunt mirabilia, vt ex eis signis timeantur iudicia, propter quod: Vocem dederunt nubes: etenim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota. An non maximum tonitruum, cum diceret Iudas: Ecce venit Deus in Sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes? &c.

[a] Eccli. 43.
[b] Iob 36. d
Psal. 76. d
Iudæ Ep. c

Quarto

Quarto, volant contemplatione mentis: nam vt leuitate ventorum flatus cito currunt, siue ad Austrum, siue ad Occasum, sic agilitate virtutis, à peccatorum ponderibus alieni, volant per mentis decursum, siue in cælum, per contemplationem gloriæ, siue in Deũ, per excessum lætitiæ. Et hoc est, quod dicitur: Nubes spargunt lumen suum, quæ lustrant per circuitum, quocũque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne, quod præceperit illis super faciem orbis terrarũ. Sed quoniam occultæ sunt contemplationis viç, quibus Sancti volant super se, & in dulcedine mẽtis suç: ideo addit: Numquid nosti semitas nubium magnas, & perfectas scientias? Quasi dicat non: quod illius solius est scire, qui habet animas sursum per contemplationem suspendere; & in se, quasi quibusdã amoris funibus eleuare.

Iob 37.b *Ibidem c.*

Et ideo notabis, quòd volatus Sanctorum perficitur quattuor pennis, scilicet dilectionis, orationis, cognitionis, & deuotionis.

Primo, indigent sancti ad volandum penna dilectionis, sine qua anima inferius, quasi pondere grauata deprimitur, & cum qua anima ad sublimia eleuatur. Vnde, sicut auis sine pennis non potest in altum euolare, sic nec potest anima sine dilectione ad cælum ascendere. Propter hoc dicitur: Homo ad laborem nascitur, sicut auis ad volandum. Gregorius: Sancti autem viri, quia transeuntia non amant, non solum nulla rerum temporalium pondera tolerant; sed, si qua aduersa consurgunt, in ipsis suis pressuris, & languoribus non laborant. Et ideo bene subditur: Et auis ad volandum, quia tanto animus à laboris afflictione se subtrahit, quanto se per spem ad sublimia, & summa sustulit. An non, quasi auis Paulus ad volatum natus fuerat, qui tot aduersa sustinens dicebat: Nostra conuersatio in cælis est. Et ideo est hæc penna sustollens, de qua dicit: In charitate radicati, & fundati, vt possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum.

Iob 5.a *Phil.3.d* *Ephes.3.d*

Secundo, indigent penna cognitionis, vt videlicet anima gustet, & videat, quoniam suauis est Dominus. Quia sicut gustare, proprium est amoris, sic videre cognitionis. Et hæc est penna aquilæ, de qua Habacuc: Volabunt, quasi aquila festinans ad comedendum. Aquila enim vt irreuerberatis oculis solem in rota conspicit, & ipsum de remotis contemplatur, sic anima irradiata diuino lumine Deum videt, & omnia infra se posita, visu contemplationis attingit, cum nullum præter Deum in suis actibus recognoscit. Hoc modo volant Sancti, cum Deum non curiosis aspectibus, sed fidelibus contemplantur, sicut dicitur: Faciunt sibi pennas, vt aquilæ, & volant in cælum. Quoniam summum inter omnia desideria, est videre Deum. Et ideo dicit Iob: Quis mihi tribuat, vt cognoscam, & inueniam eum, & veniã vsque ad solium eius? hoc est solium, ad quod Isaias visione prophetica volando conscendit, cum dixit: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum.

Habac.1.c *Prou.23.a* *Iob 23.a* *Isa.6.a*

Tertio, indigent penna deuotionis: nam post amorem, & cognitionem, nil restat, nisi vt anima sperando proficiat, & ad Deum suum se deuotionis iubilo, contemplando sustollat. Diuina namque gratia intellectum illustrando illuminat, vt post influentiam luminis, mens tota in desiderium, deuotionis feruoribus incalescat. Hæc est penna columbæ, de qua: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? volat, id est, desiderio flagrat; sed requiescit, dum conscientiam nostram deuotione serenat. Et hinc est, quòd ad modum columbæ, anima iubilando deplorat, quia, quo gustu mentis sentit dulciora, quæ sperat, eo amarius vitam præteritam in amaritudine recompensat secundũ illud: Meditabor vt columba. Et post: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Columba enim pro cantu gemitum habet. Et ideo dicitur: Quasi columbæ meditantes gememus. Sed quidam habent pennas terrestres: & tales signari possunt: Volabant in aere duobus cubitis altitudine super terram.

Psal.54.b *Isa.38.c* *Isa.59.b* *Num.11.g*

Quarto, indigent penna orationis: & hæc est conseruatiua, & etiam contemplatiua omnium: quod est vigilanti mente dona datoris cognoscere, & animum à curis etiam sæcularibus sequestrare, vt iam tectum contemplationis ascendens, dicat illud: Vigilaui, & factus sum, sicut passer solitarius in tecto. Passer est ille, qui sagax ad alta virtutum fugit. Vt tuti à laqueis esse possint, volant solitarij, se supra se ad diuina leuantes, vt dum dilecto suo mentis præsentiam ingerunt, alijs patrocinium miserationis implorant, secundũ illud, quod signatum est in Leuitico: Cumq. dimiserit passerem volare in agro, orabit pro eo, & rite mundabitur. Qui ergo has quattuor pennas habet, scilicet dilectionis, cognitionis, deuotionis, & orationis, recte poterit absque obstaculo ad cælestia euolare, sicut isti, de quibus dici potest illud: Volabunt in humeros Philisthijm per mare, simul prædabuntur filios Orientis, quoniam talibus velut dili gẽtibus Deum, omnia cooperantur in bonum, & etiã fortitudo Philisthinorum, & infidelium, vt capiant hereditatem, à qua angeli desertores exciderunt.

Psal.101.b *Leui.14.d* *Isa.11.d*

DE FESTO

OMNIVM SANCTORVM

SERMO I.

BEATI, *qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Sicut magistri librorum recapitulant in fine summatim lectiones, quas diutius docuerunt, sic Ecclesia sollemnitates Sanctorum, de quibus per totum annum sollemnizauit, quasi in fine anni in festo omnium Sanctorum epilogat: & sicut Regina Saba videns sapientiam Salomonis, & domum, quam ædificauerat, & habitationem seruorum, & ordinem ministrorũ, non habuit vltra spiritum, dicens: Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini: Et in alacritate cordis clamans, ait: *Beati, qui habitant in domo tua Domine, &c.* Vbi notatur sollemnis Sanctorum mansio, & iugis gratiarum actio. Quantum ad primum, notatur habitandi actus, cum dicitur: *Habitant:* habitandi locus, cum dicitur: *In domo tua.* Habitantium fructus, cum dicitur: *Beati.* Quantum ad secundum, quod est gratiarum actio, notatur laudis expressio, ibi: *laudabunt.* Laudantium recta intentio, cum dicitur; *Te,* & vtriusque tam laudis, quã laudantium continuatio, cum dicitur: *in sæcula sæculorum.*

Psal.83.b *Psal.83.a* *Ibid.b.*

Domus igitur hæc, cælestis patria est, quam desiderare debemus, vt in ea habitemus. Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Et secundum diuersos domus huius habitatores, sunt in ea diuersæ habitationes. In domo patris mei mansiones multæ sunt.

Psal.26.b *Ioan.14.a*

Primo, igitur est domus hæc opulenta: Gloria, & diuitiæ in domo eius. Non sunt illæ diuitiæ temporales, quæ relinquunt inquietudinem in cogitatu, insatiabilitatem in appetitu, cæcitatem in intellectu, sterilitatem in fructu: sed spirituales, quæ nec possunt amitti, nec auferri, nec resolui, nec putrefieri, vel comburi. In ista domo habitant Patriarchæ, & opulenti, qui diuitijs temporalibus bene vsi sunt. Dixit Pharao de Patriarchis: In optimo loco fac eos habitare, & trade eis terram Gessen, quod interpretatur desiderium: quia licet temporalia possiderent,

Psal.111.a *Gen.47.b* *Gessen q.d.*

fiderent, tamen cordis intimo desiderio ferebantur ad cælestia, quæ sola sunt desiderabilia, & fruuntur cælesti beatitudine: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Mites sunt, qui nihil inordinate amant in luto temporalium, & ideo non inueniunt animum eorum turbatum: nam aqua pura in se est serena, sed admixto luto efficitur turbida. Ab inhabitatione huius domus repelluntur auari, quia nulla opulentia possunt satiari: auarus enim non impletur pecunia. Hi sunt, qui inhabitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentū, & consumuntur velut vestis à tinea. Domos luteas inhabitant, qui in fæce terrenorum exultant. Terrenum habent fundamentum, qui eis innituntur per affectum: consumuntur velut à tinea, quæ penetrat efficaciter, & tamen insensibiliter. facit enim damnum, sed non facit sonum. Amatores enim temporalium perdunt cordis innocentiam, carnis continentiam, & accessu temporis, vitam, & gloriam. Sed damnum hoc negligunt: quoniam in terrenis nimis occupati sunt. Et vtinam aduerteremus quod dicit Apostolus: Scimus, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam æternam in cælis.

Matt. 5. a — *Exemplū.* — *2. Cor. 5. a*

Secundo, domus ista, domus lucida est, quia lucerna posita est super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt: Ibi enim lux increata discipulos suos illuminat, vt illuc desiderio pergat qui clare veritatem videre desiderat. Venite & ascendamus ad montem Domini, ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas. In hac domo habitant Prophetæ: Vbicunque habitabant filij Israel, lux erat. Israel vir videns Deum, prophetas significat: quia qui hodie Propheta Dei, olim appellabatur, Videns. Ex summa enim intentione affectum in Deum summe vniebant, & in illa vnione illuminabantur per irradiationem à primo lumine, in qua irradiatione auferebatur velamen, vel corpulentia intellectus: vbi limpidè cognoscebant, & feruidè desiderabant, & nunc fruuntur beatitudine. Quia dicitur: Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. In hac domo non habitant talpæ, vel capti oculis, qui oculos habent, & non vident: nihil enim nouerunt de diuinis, sed tota eorum sapientia consistit in fundis, humanis mercationibus, & culturis: Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. Vel sicut lxx. transtulerunt: Vsura super vsuram, & dolus super dolum.

Matt. 5. b — *Isa. 2. a* — *Exo. 10. f* — *1. Reg. 9. b* — *Matt. 5. a* — *Iere. 9. b*

Tertio, domus hæc secreta est, à malis enim non inuenitur, quia solo desiderio recto introrsum quæritur: Dicitis enim, vbi est domus Principis? Valde enim solitarium, & segregatum oportet eum esse à negotijs mundi, & in magno feruore amoris viuere, qui domum illam vult inuenire: Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius, in terra salsuginis. Contemnit multitudinem ciuitatis, quia viuunt, vt pauci. In hac ergo domo secreta, sunt Apostoli, quibus Dominus reuelauit secreta consilia sua, sicut amicis: Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ. Pauperes fuerunt Apostoli, qui omnia pro Christo reliquerunt, vt præberent exemplum imitabile, quia omnia reliquerunt: consilium irrefragabile: Si vis esse perfectus, & c. Auxilium insuperabile, Christum scilicet, qui dicit de se: Ego autem mendicus sum, & pauper: præmium incomparabile, quia regnum cælorum. Falsa enim sapientia sæculi, immo vera stultitia populi illius, cuius dextera plena iniquitate, & promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt, & non beatum, cuius est Dominus Deus eius. Vnde philosophi beatitudinem fallacem dicebant, siue ponebant in diuitijs. Sed non sic solus & beatus, sed qui beatitudinem in paupertate posuit, qui pauper natus est, vixit, obijt: nisi esset sicut iste diues, de quo: Beatus diues, qui post aurum non abijt, & c. Quis est hic? & c. Quæ enim maiora mirabilia, quàm diuitias respuere, quas plurimum procurat diabolus, aufert mundus, sitit appetitus? In hac domo non habitant superbi diuites: Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam: sed habitant cum dæmonibus ab illa eiectis habitatione, pro eorum elatione: Gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis. Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.

Iob 21. d — *Iob 39. a* — *Deut. 15. b* — *Matt. 19. c* — *Psal. 39. d* — *Ps. 143. d* — *Eccli. 31. a* — *Ps. 100. b* — *Iob 26 a* — *Psal. 83. d*

Quarto, domus hæc est firma, & robusta, quia fundata est domus Domini supra firmam petram: Vir sapiens ædificauit domum suam supra firmam petram, scilicet triumphantem Ecclesiam super Christum. Licet enim aliqui lapides, vel paries vnus ceciderit de illa domo, tamen illa domus quotidie reparatur, & illi parietes reficiuntur. Domus Dei, quæ est in terra Israel, quæ incensa est, reædificabitur, ibiq. reuertentur omnes timentes Deum. In hac domo securi habitant martyres, de quibus legitur: Occidi possunt, & flecti nequeunt. Totam enim fiduciam suam in Domino posuerunt, & ideo sicut mons in Domino perstiterunt. Qui confidunt in Domino sicut mons Sion, & c. Propter hoc beatus Stephanus securus erat contra lapides, Laurentius contra ignem, Paulus contra gladium, Petrus & Andreas contra crucis patibulum, Sebastianus contra sagittas, ideo fruuntur illa beatitudine. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, & c. Beati, *dico*, propter iustitiam: Si enim pro te Dominus sanguinem fudit, sanguinem etiam tuum pro eo fundere debes: Væ igitur carnalibus, quos Dominus solitarios reliquit sine gratia, qui non possunt hanc domum inuenire, per quam possunt ad ciuitatem cælestem intrare, vel inhabitare. Errauerunt in solitudine, in inaquoso viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.

Matt. 7. d — *Tob. vlt. b* — *Ps. 124. a* — *Matt. 5. a* — *Ps. 106. a*

Quinto, domus hæc ornata est: Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus eius. Sicut enim est sol ornamentum cæli & stellarum, sic Dei sapientia, ornamentum est domus cælestis, & gloriæ Sanctorum. Varia autem gratiarum dona sunt, varia ornamenta: Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem, Hic ergo habitant Confessores, qui varias habuere virtutes: Iusti confitebuntur nomini tuo, & habitabunt recti cum vultu tuo. Quia iustitiam coluerunt in opere, rectitudinem habuerunt in voluntate, & nomen Christi confessi sunt ore: & bene dicit, *Iusti*: Iustitiam enim lex Naturæ docet, lex Moysi præcipit, lex Euangelica consummat; eius inchoatio est, nemini iniuriam facere; profectus, omnes diligere; consummatio est omnibus benefacere, si potes, si non potes velle; & quia seipsos mortificarunt in pœnitentijs, & lamentis, ideo fruuntur beatitudine: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Luxit autem, quia lugens nos monet, nec risisse legitur. Ideo: Beati, qui nunc fletis, quoniā ridebitis. Lacrymæ enim sunt lauatorium in claustro animę, quibus delemus litteras, quas diabolo dedimus, quasi chirographum, quando peccauimus, & ideo semper flere debemus: & tamen timere debemus, quia beatus homo, qui semper est pauidus. Si enim aliqui in via coram latronibus securi sunt, hæc securitas prouenit, vel ex ignorantia, vel ex inopia, aut cui quod possit auferri deest, vel qui possit auferri, abesse putatur. Time ergo, vel quòd te inuenis non timentem: vel fac vt timeas, quòd timere te inuenis, idest oculos aperi, aut pauper esto. Ab hac habitatione repelluntur hypocritæ. Scio vbi habitas, vbi sedes est satanæ.

Eccli. 26. c — *Prou. 9. a* — *Ps. 139. b* — *Matt. 5. a* — *Luc. 6. c* — *Prou. 28. e* — *Apoc. 2. d*

Sexto, domus hæc est munda, nihil enim inquinamenti

namenti sustinere potest, & ideo ab ea corruit diabolus, post cuius lapsum impolluta est: Nunc Sancte sanctorum omnium Domine conserua in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est. Ideo habitant in ea Virgines & continentes: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? Innocens manibus, & mundo corde. Qui ingreditur sine macula. Innocentes corde fuerunt virgines, sine macula in carne vel corde: vel dicit, innocentes corde, sine macula infamiæ. Et ideo fruuntur hac beatitudine: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: sine castimonia nemo potest videre Deum. Sed væ immundis, & luxuriosis, qui repelluntur ab hac habitatione. Dicet ergo: Rara castitas ecclesiasticis nostris: vbi nunc habitas in inferno cum Plutone. Facta est Babylon magna, habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi. Quia viri spirituales, facti sunt per luxuriam incolæ eius, & ibi custodiuntur, sicut in carcere ad pœnam æternam. Et, *Magna*, dicit propter multitudinem habitantium, quia iam fere passim omnes ad hanc immunditiam conuertuntur & specialiter clerici. Vnde Petrus Damiani: Veniet dies, immo nox, quando libido tua ò clerice vertetur in picem, qua se perpetuus ignis in tuis visceribus inextinguibilem nutriat, & medullas tuas, simul & ossa indeficienti conflagratione depascat. Quare enim flammis libidinis æstuas? qua fronte, qua audacia sacris altaribus appropinquas? certe, quanto sanctius est ministerium, tanto mundiorem requirit ministrum: electus es, vt doceas officium castitatis, non vt fias exemplum alienæ libidinis, &c.

Psal. 14.a *Psal. 23.a* *Psal. 14.a* *Petrus Damianus.*

Septimo, domus hæc est iucunda, & gaudiosa: quasi gaudium, & lætitia inuenietur in ea gratiarum actio, & vox laudis. Quod exprimitur in Nehemia: Steterunt duo chori laudantium in domo Domini. Hi sunt Angeli, & homines beati, vacantes laudibus diuinis. In hac ergo domo habitant Angeli, qui non cessant clamare dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus: Exulta, & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel. Omnis enim Hierarchia angelica ad Deum laudandum est ordinata, & qui amplius laudant, sublimius remunerantur in cognitione, & amore, vt dicit Commentator super angelicam Hierarchiam. Laudant autem Deum, quantum à creatura est possibile laudari eũ. Cum enim irreuerberata mentis acie Dei sapientiam contemplantur, in ipsum suas extendunt intelligentias infatigabiliter, & in gratiarum actiones toti assurgunt, & dum admirantur supra se Deũ, qui est vnus in substantia, trinus in personis, in quo est summa pax, summa tranquillitas; summa pacis tranquillitate, & plenitudine perfruuntur, studentes vnũ fieri in se, quantum possunt, propter vnitatem pacis, quam vident supra se, & ad pacem, & ad tranquillitatem pacis reuocant omnia sub se: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Vt ergo eis, qui vitam abiecerunt angelicam, nec faciunt in Ecclesijs suis residentiam, aut si faciunt, propter pecuniam faciunt, horas suas non dicunt ex deuotione, nec Deum laudant. Visitabo, dicit Dominus, super omnes, qui attonsi sunt in comam: quia omnes gentes habent præputium: & vbi est illud: Extra. de celebratione missarum districte præcipiendo mandamus, in virtute obedientiæ, vt officium nocturnum, pariter & diurnum, quantum Deus dederit, studiose celebrent, pariter, & deuote. Vbi dicit apparatus: Qui contra hoc præceptum faciunt, inobedientiam incurrunt. Et Bernardus: Cum psallis, cor ad sensum psalmi habeas, nisi ad sublimius rapiatur, & omnium, quæ ibi dicuntur, vel dicendi in tuo choro, vel audiendi in alio, vsque ad vnum iota, scias te esse debitorem. Isti ergo cum stipendia accipiant, & officium non impleant, iniustitiam exercent. Et ideo Domine, nõ habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.

2. Esdra 12.c *Isa. 12.b* *Matt. 5.a* *Iere. 9.g* *Clement. lib. 3. Tit. 14. de celebr. Miss. c. 1. Graui nimirum.* *Psal. 5.a*

Octauo, domus est supernaturalis, & supermirabilis incolatus. Virgo & mater Maria, quæ super omnes Angelos est exaltata, quam Dominus elegit in habitationem sibi, super omnes habitat eminenter. Elegit eam, & habitare fecit eam in tabernaculo suo. Et quia domus hæc, propter habitatorum copiam non angustatur: O Israel, quàm magna est domus Dei: habitatores vsque impleatur donec impleatur. Compelle intrare, vt impleatur domus mea. Ideo licet omnes Sanctorum status, disparem habeant claritatem, tamen parem habent iucunditatem, quia gaudium vnius, est gaudium alterius. Sicut lætantium omnium habitatio est in te: Et iterum: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum: omnes enim vnitate charitatis congregati sunt, & omnes nostris miserijs condescendunt, & ideo Beati misericordes, quoniam misericordiam consecuti sunt. Repelluntur ergo discordes, & odia reseruantes: Nequibant pastores habitare communiter, Abraham, & Loth, quia rixa facta est inter eos. Patent ergo conditiones domus, & habitantium status, & fructus, cum dicitur: *Beati, qui habitant, &c.*

Baruc. 3.e *Luc. 14.e* *Psal. 86.a* *Psal. 132.a* *Matt. 5.a* *Genes. 13.b*

DE FESTO OMNIVM SANCTORVM

SERMO II.

BEATI, *qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Considerans Dauid sollemnitatẽ ciuium supernorũ, ait: Eructauit cor meũ verbum bonum: dico ego, &c. *Beati, qui habitant, &c.* Et innuit tria, quę faciunt ad Sanctorum gloriam: quorum Primum est, stipendium præmiale, & gloriosum ibi. *Beati:* quia dicit Augustinus: Vita beata, est præmium, cuius promissione gaudemus, & si gaudemus spe de promissione, multomagis gaudent Sancti de possessione. Vnde: Beatus es tu Israel, quis similis tui popule, qui saluaris in Domino? Secundum, est habitaculum regale, & gloriosum, ibi: *In domo tua*, non in exilio huius miseriæ, vbi est hospitium transeuntium, sed in cælo: quia cælum est domus quiescentium, mundus enim hospitium breue, & ideo relinquendum. De hac domo dicit: Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Vnde multi in hoc mundo noluerunt, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sed tanquam peregrini, & aduenæ in hoc sæculo habitant in desertis. Tertium, est officium æternale, & gaudiosum ibi: *In sæcula sæculorum laudabunt te.* Illud est officium Sanctorum cantare, exultare, & Deum laudare: Ibi vacatur Dei laudibus; qui est omnia in omnibus, Vnde: Benedicam Dominum, in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Semper laudat qui semper diligit.

Psal. 83.b *Psal. 44.a* *Deut. 33.d* *Psal. 121.a* *Aug. to. 9. in manuali. m.* *Psal. 33.a*

Videamus quibus vijs, & gradibus Sancti ascenderunt ad istam beatitudinem, vt eorum imitando vestigia, beati esse possimus.

Primo, videamus de rege Christo, qui est Rex gloriæ, quia licet omnium virtutum prærogatiuam habeat, tamen appropriate loquendo, beatificatus est propter innocentiam: licet enim omnia quæ sunt hominis sumpserit, non tamen ignorantiam, & peccatum. Vnde ipse solus dicit: Ego autem in innocentia mea ingressus sum; hanc scilicet beatitudinem. O Deus innocentiæ restitutor, & auctor, quis te mitior? quis te innocentior? Si (secundum quòd dicit Augustinus) innocens est qui nec sibi, nec alij nocet,

Psal. 25.a *Aug. to. 8. enarrat in Psal. 100. b*

nocet, ipse non solum nulli nocuit, sed omnibus profuit, & tamen passus fuit dura verba, duriora verbera, & horrenda mortis supplicia, sicut dicit Bernardus: & tamen fuit agnus sine macula: & certe quanto mansuetior in illata iniuria, tanto debetur ei altior beatitudinis gloria. Ille enim, qui, secundum Bernardum, fuit mitissimus super omnes homines, magisterium mansuetudinis specialiter sibi appropriauit, dicẽs: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, &c. O serpentini filij Adæ: adhuc multi videntur de veneno serpentis, qui Adam intoxicauit, habere in cordibus, per rancores; in lingua, per blasphemias; in manibus, per oppressiones: cum tamen, postquam facti sunt Christiani, venenum tale deberent deponere in aqua Baptismi. Ergo & ex quo Christianus es, non tantum ore, & verbo, sed opere, & veritate, te talem esse ostende: &, vt directe imiteris Christi mansuetudinem, respice in faciem Christi tui, & considera coronam spineam, alaparum iniuriam, virgam arundineam, sputorum nauseam, in manibus & pedibus clauorum fixuram, in latere acutissimam lanceam, in ore felleam spongiam, in aure garrientium contumeliam, in toto corpore flagellorum vulnera, & in ligno Crucis ignominiam, & pro his omnibus recompensationem nullam: Pater, inquit, ignosce illis. Non dicit, vindica. O cor amarissimum, quod ad tam suauissimam vocem non dulcescat, & amaritudinem odij non deponat! Qui igitur vult ad beatitudinem cum Christo peruenire, debet sicut ille ambulauit, &c. Et discat eius doctrinam, vt sit mitis, & mansuetus in affectione, in sermone & in conuersatione, quia Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Super quo dicit Glossa: Mitis est, quem nec ira, nec rancor afficit, sed omnia æquanimiter sustinet, nec turbatur. Ideo dicit: Fili in mansuetudine serua animam tuam.

Bern. ro. 1. serm. 2. in Conuer. S. Pauli. — Matt. 11. d — Luc. 23. e — Matt. 5. a — Eccli. 10. d

Secundo, beatificata est cæli Regina per humilitatem obedientiæ, & reuerentiæ. Sicut enim Adam, & Eua per superbiam, & inobedientiam perdiderunt paradisum terrestrem, sic Mater gratiæ, per humilitatem profundissimam, acquisiuit beatitudinem cælestem. Vnde ipsa dixit illud: Respexit humilitatẽ ancillæ suæ: ecce enim, ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quasi singulariter hanc virtutem proponit. Vnde, quia te Maria humiliasti vsque ad ancillam; ille, qui deposuit potentes de sede, exaltauit te in cæli Reginam. Vnde per humilitatem, ad sublimitatem ascenditur, nec est via alia præter ipsam. Qui enim aliter vadit, cadit. Ergo descende, vt ascendas: humiliare, vt exalteris. Humilitas igitur exaltat, & magnificat, licet gloria mundi videatur hominem magnificare, sicut stulti dicunt: Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt, &c. Tamen non est appetenda, sicut dicitur: Popule meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt. Istam beatitudinem mundanam non elegit sibi Maria, sed meliorem partem elegit, scilicet humilitatem. Si igitur beati esse volumus, humilitatem Virginis imitemur. Vnde de hac humilitate dicitur: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorũ: de qua Glo. sic ait: Non inflati, non superbi. Pauperes spiritu sunt, humiles & timentes Deum, id est non habentes inflantem spiritum: & hæc est melior pars, quam elegit Maria.

Luc. 1. e — Psal. 143. d — Isa. 3. c — Matt. 5. a

Tertio, beatificati sunt Angeli sancti per firmitatem adhærentiæ. Sicut enim Lucifer, & ei consentientes auersi sunt, per amorem propriæ excellentiæ à Creatore suo, & tanquam visco hærentes ceciderunt, sic qui adhærentes Deo, permanserunt firmiter, & stabiles in illa beatitudine facti sunt. Certum est, quòd sicut qui adhærent labenti labitur, sic qui stanti adhæret stabilitur. Vnde dicitur super illud: Stellæ de cælo ceciderunt: nullum permittit Deus cadere, qui ei seruit vero amore. Cum ergo, sicut dicit beatus Augustinus, beatitudo sit Deo adhærere, Angeli, qui Deo adhærent, beati sunt. Ideo dicitur: [a] Beati viri tui, scilicet stabiles, & viriles per amorem: & beati serui tui, quia parati ad tuã laudem, qui stant coram te semper, per gloriæ confirmationem. O felix glutinum, & bonum vinculum charitatis, quod sic glutinat Angelos Deo, vt nũquã dissolui valeant, & disiungi. [b] Hoc est vinculum perfectionis, vt dicit Apostolus, quod non solum Angelos Deo, sed & homines vnit, quia eos facit deiformes secundum Anselmum de similitudinibus. O charitas, quàm magnum est vinculum tuum, quod non Angelos Deo, sed Deum etiam in vnam personam, & hominem mirabiliter copulasti; Deum ad terram traxisti, ad columnam ligasti, cruci affixisti, sepulcro clausisti, tãdem ad inferos attraxisti! Quis, inquam, fecit hæc omnia, nisi amor salutis nostræ? O grauiores saxo, & plumbo, quos tanti amoris vinculum non traxit sursum ad Deum, ex quo prius traxit Deum deorsum ad homines. Vnde, qui vult beatificari cum Angelis, oportet vt Deo iungatur per amorem: illi soli pertingere ad beatitudines possunt, qui casto amore Deo adhærent. Vnde: Mihi adhærere Deo, bonum est: quasi diceret: Adhæreant alij quibuscunque voluerint, ego Deo adhærebo, qui est protector meus in via, & beatificator in patria.

Apoc. 6. d — Aug. to. 5. lib. 12. de Ciu. Dei. c. 1. i. k & ca. 6. eiusd. li. & to. 8. libr. de cognitione vere vita c. d — [a] 3. R. 10. b — [b] Coloss. 3. b — Psal. 72. d

Quarto, beatificati sunt Patriarchæ per largitatem misericordiæ: fuerunt misericordiæ operibus pleni, operiebant nudos, & huiusmodi. Ideo sunt de numero eorum, de quibus: Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Et vere misericordiam consequuntur, cum Dei misericordia sit fons, & nostra misericordia sit riuus, ad proximum deriuatus, cum fons ipsius misericordiæ prius sit ad nos. Vnde: Beatus vir, qui intelligit super egenum, & pauperem: egenum dicit, non superabundantem, & diuitem. Cum facis prandium, &c. O Deus æterne, si misericordes erunt beati, numquid immisericordes erunt miseri? Iudicium sine misericordia possidebit, qui non facit misericordiam. Quid dicam de illis, qui despiciunt pauperes, abominantur inopes, affligunt humiles, persequuntur debiles? certe expedit eis, vt suspendatur mola asinaria in collo eorum, & mittantur in profundum maris. Qui despicit proximum suum, peccat: qui autẽ miseretur pauperis, beatus erit. Tales fuerant patres antiqui, qui de suis facultatibus pauperibus impertiti sunt. Isidorus: Hoc tantum habet rerum possessio præsentium, si reficiat vitam miserorum. Seruando amittimus, largiendo seruamus. Vnde versus: *Solas quas dederis, semper habebis opes.*

Matt. 5. a — Psal. 40. a — Luca 14. c — Prou. 14. c

Quinto, beatificati sunt Prophetæ propter veritatem intelligentiæ: In ore ipsorum non inuentum est mendacium, neque dolus in lingua, neque falsitas in verbis, neque duplicitas in locutione. Ideo ante thronum Dei sunt beatificati, qui pro veritate se opposuerunt, & potius volebant vitam perdere, quàm veritatem, sicut patet in Isaia, Michæa, & ceteris. Vnde de eis potest dici illud: Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo: scilicet per falsitatem, & mendacium. O quàm pauci hodie homines inueniuntur de istis beatis, quoniam veritas in plateis corruit, & falsitas vbique regnat: rosa aruit, spina creuit. O abusio maxima, cum falsitas nihil valeat, sicut denarius falsus ad decipiendum! Cur ita appretiatur à Christianis, qui debent esse filij veritatis? falsi sunt in omni venditione, & emptione, & in omni congregatione, & natione. Vnde: Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Hoc est certe signum diuinæ gratiæ reprobatiuum. Vnde sequitur: Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa,

Isa. 53. c — Eccli. 14. a — Psal. 4. a — Psal. 11. a

losa, &c. Et perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Qui ergo vult esse beatus, diligat veritatem cum Prophetis.

Psal.5.b

Sexto, beati sunt Apostoli, & Euangelistæ propter paupertatem indigentiæ: ipsi enim sunt primi in beatitudinibus. Beati pauperes spiritu, &c. Alijs promittitur beatitudo de futuro, sed Apostolis pauperibus, & Martyribus de præsenti. Iam habent clauem regni, iam custodiã ianuæ, vt alios possint intromittere in æternam beatitudinem, & propter hoc diuites sunt, licet nihil habeant temporale. Beatus diues, qui inuentus est sine macula, &c. Bene pauper Christi diues est, qui electus ad regnum, & heres regni cælestis est. Omne gaudium existimate, &c. Glo. Non indignemini fratres, si mali florent in hoc mundo, & vos patimini, non est enim Christianæ dignitatis in temporalibus exaltari, sed potius deprimi. Illi nihil habent in cælo, vos nihil in mundo: spe ergo illius boni, ad quod tenditis, quidquid in via contigerit, gaudere debetis. Quid igitur dicemus? quid pretiosius vera paupertate, quæ est pretium regni cælestis? Augustinus: Venale habeo, &c. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? Non igitur displiceat tibi paupertas, qua nihil potest diuitius inueniri: quia regnum cælorum per paupertatem comparatur. O charissimi, si beatitudo, & veræ diuitiæ essent in auro, numquid non eam sibi Christus retinuisset, & discipulis suis dedisset? sed non solum non habuit, sed etiam contempsit, paupertatem elegit, tenuit, & docuit, & discipulis suis diuitias prohibuit. Si primo fugiebatur ante Christi aduentum, non est mirum, quia nesciebatur pretium eius: sed postquam Deus in suam accepit partem, amplexanda est, tanquam res pretiosa. Sicut enim vinum infusione pigmentorum fit claretum, vel nectar, sic paupertas Christi amore dulcorata, in quo sunt omnia aromata, & qui est fons totius dulcedinis, fit potio saluberrima. Vnde paupertas omnibus Christianis debet esse sapida. Sed hodie multi eam abhorrent, & habent palatum affectu cupiditatis felleæ infectum, qualis fuit ille, cui Petrus dixit: In felle amaritudinis & obligatione iniquitatis te video esse.

Matt.5.a *Eccli.31.a* *Iac.1.a* *Iac.2.a* *Act.8.d*

Septimo, beatificati sunt Martyres propter stabilitatem patientiæ. Ipsi enim, tanquam robusti milites sustinuerunt tribulationes, & persecutiones: cum essent fortes, & bene armati armis fidei, vere vicerũt regna, acquisierũt beatitudinem, aperuerunt cælum: regnum enim cælorum vim patitur, sicut dicitur: & violenti rapiunt illud. Armatura eorum, non hasta, non gladius, non clypeus, sed sola patientia, maxima virtutum, pugnat, quia inermis armatos solet sæpe vincere viros. Vnde sicut dicitur: Confregit potentias, arcum, scutum, gladium, & bellum. Propterea semper habet victoriam & coronam. Beatus vir, qui suffert tentationem, &c. Quia nemo Sanctorum sine patientia coronatus est. Ideo Iacobus monet: Patientes estote, &c. Quia beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, &c. Sed heu, hodie sunt multi sicut columna putrida, quæ cito frangitur, & ad flatum venti cito cadit. Homo impatiens est, sicut homo nudus, quem virga vulnerat: Fratres armate vos patientia, quia tempus est belli, dum viuimus: in agone certaminis positi sumus, quia militia est vita hominis super terram. Qui ergo vult vincere, firmiter teneat arma patientiæ.

Matt.11.b *Psal.75.a* *Iac.1.b* *Iac.5.b* *Matt.5.a* *Hier. to.5. commen. in c.5. Eccls.*

Octauo, beatificati sunt Confessores, propter sobrietatem abstinẽtiæ: cibis enim non vacabant, sicut bruta animalia, commessationibus, & ebrietatibus, sed parce viuebant in ieiunijs multis, & abstinentia. Natura enim docet abstinentiam, quæ homini dedit os paruum, præ ceteris animalibus, &c. & sicut ille diues epulo, propter sui voracitatem descendit ad æternam famem, sic Sancti per sobrietatem ascenderunt ad gloriæ beatitudinem. Leuium enim proprium est ascendere, & conuerso grauium. Apostolus: Sobrie, iuste, & pie viuamus, &c. Beati, qui nunc esuritis, &c.

Os hominis cur paruum. *Tit.2.c* *Matt.5.a*

Nono, beatificati sunt Virgines propter puritatem castimoniæ: vita enim virginum, & continentium, spem habet specialem beatificationis in terra, quia cælicæ vitæ assimilantur: Simile est regnum cælorum decem virginibus, &c. Vnde: Beati immaculati in via, &c. id est in præsenti vita, quæ alijs est via ad cælum, alijs ad patibulum, alijs ad miseriam, alijs ad gloriam. Vnde in medio positi sumus, vt immaculati possimus ascendere ad cælum, & iniqui proijciantur ad inferni sterquilinium. Et certe anima nobilis debet abhorrere istam maculam, ne in via polluantur pedes affectionis, vestis corporis, & maxime Clerici & Religiosi.

Matt.25.a *Psal.118.a*

Decimo, beatificati sunt finaliter Pœnitentes per iustitiam: Beati, quorũ remissæ sunt iniquitates, &c. Et: Beatus, vir cui, non imputauit Dominus peccatum. Et illud: Beati, qui custodiunt iustitiam, quia punierunt, vel purgauerunt corda in contritione, os in confessione, & oratione, manus in elemosynarum largitione.

Psal.31.a *Ibid.* *Psal. eod. a* *Psal.105.a*

DE ANIMABVS SERMO.

Mementote vinctorum, tanquam & ipsi vincti. Secundum beatum Gregorium: Animæ perfectorum statim euolant ad cælum, animæ reproborum statim descendunt ad infernum: sicut enim electos à die sui exitus corporis beatitudo lætificat, ita credi necesse est, vt à die exitus sui, reprobos ignis exurat. Animabus igitur purgandorum defunctorum prosunt suffragia. De istis, quasi in proximo regnaturis, post festum Sanctorum omnium, feliciter regnantium, Ecclesia sollemnizat hodie. In verbis propositis, iuxta litteram sumptis, Apostolus nos specialiter hortatur ad compassionẽ, & subuentionem vinctorum, propter Euangelium Christi: quo ad intelligentiam spiritualem, hortatur omnes vniuersaliter Christianos, ad compassionem, & suffragia defunctorum carcere purgatorij detentorum. Ait ergo, *Mementote, &c.* primo, dissuadens ingratitudinem obliuionis: secundo, persuadẽs promptitudinem compassionis: tertio, persuadens sollicitudinem prouisionis.

Heb. vlt. a *Greg. to.3. lib.4. Dial. c.28.*

Proponit nobis igitur defunctos in speculum memoriæ, vt recordemur, quales fuerint quantum ad vnitatem huius peregrinationis: Memento, quoniã omnes in corpore sumus: vbi Glossa: Vniuersa vanitas & afflictio spiritus. Secundo, in speculum intelligentiæ, vt contemplemur, quales sunt, quantum ad necessitatem obligationis, cum addit: *Vinctorum*. Vinctis compassi estis rapinam bonorum vestrorum: cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem, & manentem substantiam: Tertio, in speculum prouidentiæ, vt præstolemur, quia tales erimus ad identitatem conditionis: cum subdit: *Tanquam vincti*, expectantes aduentũ paris conditionis: Vnus est omnibus introitus ad vitam, & similis exitus: Memor esto iudicij mei, sic enim erit & tuũ: mihi heri, & tibi hodie: Mementote ergo recolentes incolatũ peregrinationis vinctorum, considerantes reatum obligationis, tanquam simul & vincti, exspectantes aduentum paris conditionis.

Eccli.9.a *Hebr.10.g* *Sap.7.a* *Eccli.38.e*

Circa primum, proponentes nobis in speculum memoriæ incolatum peregrinationis, consideremus qualiter effloruerunt in ortu, emarcuerunt in transitu, exaruerunt in obitu. Ortus enim abominabilis ducit

ducit in contemptum sui: transitus miserabilis in contemptum mundi: obitus horribilis in contemptũ peccati. Hoc speculum proponit nobis Bernardus dicens: Quid superbis, terra, & cinis? cuius conceptio, culpa: nasci, miseria: vita, pœna: mori, angustia. *Bernar. in Medit. c. 3. to. 2.*

Primo ergo recordemur in contemptum nostri ortum abominabilem. Si enim consideremus semen conceptus, alimentum fœtus, periculum partus, vocem ploratus, spurcitiam ortus, cum alijs circunstantijs, satis apparebimus conditione originis tales in oculis nostris. Propter hoc dicitur: Memento quæ ante te fuerint, qualiter generatus ex semine vilissimo, plasmatus ex limo, creatus ex nihilo. Quid ergo superbis terra, & cinis? Vnde est ergo quòd nõ aduertimus, quod oculis videmus? nempe, quia concupiscentia carnis est præstigiatrix sensuum, prętendit enim corpori iuuentutem, stabilitatem, sanitatem, pulchritudinem, & fortitudinem. Vnde, & quasi vitiosa naturali consuetudine omnis homo ostentat pulchra, occultat vilia & turpia, & sic concupiscentia deludens sensus spirituales, & oculum rationis, obscurat bona animæ spiritualia. Hæc est facinorosa concupiscentia, quæ facit veritati non obedire: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati? Homo cum sit creatura dignissima, tamen separata anima, corpus remanet, creatura vilissima. Super illud: Nolumus vos ignorare de dormientibus, &c. Glo. Augustini: Corpus, quod viuit ex anima, fit, anima discedente, exanime: quod ambulabat, iacet: quod loquebatur, tacet: oculi clausi lucem non capiunt, aures nullæ voce patescunt, membrorum officia requiescũnt, non est qui moueat gressus ad ambulandum, manus ad operandum, sensus ad perficiendum. Nonne ista est domus, quam nescio quis inuisibilis inhabitator ornabat? recessit quod cum amore colebatur, remansit quod cum horrore videtur. *Eccli. 41. a* *Gal. 3. a* *1. Thess. 4. c*

Secundo, recordemur in contemptum mundi, transitum miserabilem. Homo enim breui viuens tempore, repletur multis miserijs, nunquam enim in eodem statu permanet. Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea: Tabescere enim est, quasi mori sub miseria vitæ, mortem exspectare continue. Quotidie morimur, quotidie demitur aliqua pars vitæ: & cum crescimus, vita decrescit: Memento quia mors non tardat. De miserijs huius mundi Bernardus: Mundus est, vbi malitiæ plurimum, sapientiæ modicum, vbi vitiosa omnia, lubrica, opaca, obsessa laqueis peccatorum, vbi periclitantur animæ, affliguntur spiritus, vbi tantum vanitas est, & afflictio spiritus. Sed à consideratione huius miseriæ nos auertit concupiscentia mundi sophisticatrix mentium: sophisticando enim suas viles merces, occultat onera sub honoribus, pericula sub dignitatibus, dolores sub delicijs, languores sub diuitijs. Vnde sic sunt respersa amaritudinibus omnia, quòd diligenter examinata, plus habent de tristabili, quàm de delectabili. Hoc optime figuratum est lib. Regum: quia ibi dicitur, quòd Iezabel depinxit oculos suos stibio. Iezabel interpretatur fluxus vanus, vel sterquilinium, & signat mundum, qui nihil est, nisi quidam fluxus vanitatis, & vilitatis: qui tunc stibio oculos suos pingit, cum dolores, angustias, amaritudines, quasi pingens coloribus, sophisticis delectationibus superinfundit. *Iob 14. a* *Thren. 3. c* *Sene. in ep. 55.* *Eccl. 14. b* *Bernar. in ser. de Asc. Dom. to. 2. ser. 6. b* *4. Reg. 9. f* *Iezabel qd.*

Tertio, recordemur in contemptum peccati, obitum horribilem. †Nam secundum Platonem, summa philosophia, est assidua mortis meditatio.[a] In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. † Quod pertractãs Bernardus ait: Nouissima tua sunt, mors, iudicium, gehenna. Nihil morte horribilius, nihil iudicio terribilius, nihil gehenna intolerabilius cogitanti. Ad perfectum ergo contemptum peccati, & si multis annis vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, &c. Sed à consideratione mortis auertit concupiscentia vitæ, alienatrix mentium: †Vna est cathena, quæ alligatos omnes nos tenet: scilicet amor vitæ: † Non est quòd mors timeatur, stultius enim nihil est secundum ipsum, quàm timore mortis mori. Est tamen cum diligenti dispositione certitudinaliter exspectanda. † Vnde: Incertum est, quo te loco mors excipiet: itaque tu illam omni loco exspecta. *†Plat. li. de animi immortalitate.* *[a] Eccl. 7. d* *† Bern. in ser. de primord. med. & nouiss. to. 1.* *Eccl. 11. c* *†Sen. epist. 101.* *† Sen. epist. 24. & 55.* *† Sene. epi. 101.*

Circa secũdum principale, proponit nobis in speculum intelligentiæ, reatum obligationis, cum addit: *Vinctorum*. Attendendum igitur est, quòd sicut vincula durissimi carceris auferunt facultatem operandi, libertatem ambulandi, potestatem libere agendi, & inferũt necessitatem tolerandi: sic animabus purgandis carcer purgatorij reddit meritum impossibile, iugum ineffugabile, debitum insolubile, incendium intolerabile. Hæc autem quattuor de istis vinctis, comprehenduntur vnico versu psalmi: Sedentes in tenebris, &c. Tenebræ impediunt operationem, vincula euasionem, mendicitas solutionem, ferrum inducit afflictionem. *Ps. 106. a*

Primo igitur attendendum est, quòd sedentes in tenebris purgatorij, non possunt mereri, possunt tamen per merita iuuari: membra enim vincta, cum non sint mortua, sicca, vel paralitica, possunt recipere corporis influentiam, licet non possint rependere administrationis officium. Hoc autem fit, iustitia Dei benignitatem respiciente, quia decesserũt in gratia, & misericordia indulgente, quia non possunt se iuuare per propria. Ideo Saluator consulit: Operari oportet dum dies est: veniet nox, quando nemo poterit operari. O negligentia nostra: videmus nos incarcerari, & negligimus operari, vt possimus per opera liberari. Propter hoc reprehendit nos Sapiens: Quodcunque potest manus tua, instanter operare. Ergo dum tempus habemus, operemur bonũ ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei: Tempus seminandi, est præsens vita, in qua currimus. In hac licet nobis quod volumus operari: cum vero transierit, operandi tempus aufertur. Signanter autem addit: Maxime quo ad domesticos fidei. Licet enim suffragia omnibus iustis indigentibus prosint, maxime tamen his, pro quibus specialiter fiunt. Si enim charitas gradus habens, opus informat, & intentio ordinat, certum est quòd non frustratur intentio, & deuotio satagentis. In persona horum mereri potentium clamat Apostolus: Mementote vinculorum meorum. *Ioan. 9. a* *Eccl. 9. c* *Gala. 6. c* *Colos. 4. d*

Secundo, attendendum est iugum ineffugabile, propter quod dicuntur vincti. Omnes enim astricti tenentur ex decreto diuinæ iustitiæ, donec reddiderint nouissimum quadrantem. Cuius ratio est, quia in supernam Hierusalem nihil inquinatum intrare potest: Impossibile est animam intrare regnum gloriæ, quamdiu habet aliquid purgandum. Hoc figuratum est lib. Regum, vbi dicitur: Malleus, & & securis non sunt audita in ædificatione templi: prius enim quadrabantur & dolabantur lapides & ligna in libano, & postea collocabantur in templo: sic lapides viui necessario in hac vita quadrantur, & poliuntur merito, vel post hanc vitam igne purgatorio, antequam superædificentur in cælo. Ille igitur solus educit vinctos in fortitudine, & potest liberare; nos autem possumus procurare, & elemosynis & orationibus impetrare. Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. O mirabilis cęcitas: permittimus, immo procuramus nos ligari funiculis peccatorum, & per consequens iugo pœnæ, & nolumus soluere vincula colli nostri, donec facti simus impossibiles ad soluendum. Ideo clamat Isaias: Solue vincula colli tui, captiua filia Sion. *Apoc. pe. g* *3. Reg. 6. a* *Psal. 67. a* *2. Mac. 12. g* *Isa. 52. a*

Sion. Præueniamus ergo istam necessitatem faciendo dignos fructus pœnitentiæ, nec præcludamus nobis libertatem ingressus ad regnum.

Tertio, attendendum est debitum insolubile: vnde dicit: *Mendicitate*. Nam manente reatu peccati, & deficiente moneta meriti, non possunt soluere quod ab eis exigitur, nisi per violentiam supplicij. Et dignum est, quòd quidam, cum otiantur tempore vbertatis mundi, egeant tempore necessitatis. Qui stertit in æstate, filius confusionis est. O qualis & quanta mendicitas. Mendici sunt, & tamen mendicare non licet, nisi quòd pro eis mendicans Ecclesia clamat: Miseremini, miseremini, &c. licet Gregorius concedat quòd aliqui ex priuilegio speciali obtinuerunt suffragia per seipsos: quod eis dispensatiue indultum est ad procurandum propriam liberationem, & propter nostram instructionem. Quanto igitur mendicitas maior est, tanto in subueniendo pietas virtuosior debet esse. Dicit Augustinus: Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompæ exequiarum, magis sunt viuorum solatia, quàm subsidia defunctorum: & tamen secundum Augustinum ibidem, Tobiam sepeliendo mortuos, Deum promeruisse, teste Angelo, demonstratur. Si igitur curam sepulturis impendis, quæ in quantum huiusmodi, parum potest prodesse defunctis, est tamen tanti meriti, quantum meritoria est illa pietas, illos iuuare, qui iuuare se non possunt, vt illos expeditos à vinculis, postmodum habeamus intercessores in cælis. secundum enim Augustinum: Non est negandum, defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis Mediatoris sacrificium offertur. Hæc eadem sententia ponitur in Glossa.

Prou. 10.a — *Iob 19.d* — *Greg. dial. 4. to. 4. c. 55* — *Aug. to. 4. lib. de cura pro mort. gerenda. c. 3. b. c. d.* — *Aug. to. 10. ser. 35. de Verbis Apostolis. l*

Quarto, attendendum est supplicium incomparabile, quod signatur in ferro. In persona horum dixit Manasses: Incuruatus sum vinculis ferri: Grauior est purgatorius ignis, quàm quidquid potest homo pati in vita ista. Vnde est igitur, quòd tanta pœna in momento non expiat peccatum? [a] quoniã misericordia superexaltat iudicium: si enim suppliciũ statim non purgat omne peccatum, illa pœna est parum satisfactiua, licet multum sit acerba, quia magis est iuste inflicta, quàm sit sponte assumpta. O summa peruersitas: recusamus facere pœnitentiam, trepidantes timore, vbi non est timor: & illa horrenda supplicia paruipendimus, in quibus Deus armauit creaturam ad vltionem inimicorum! Nisi forte aliquis datus sit in reprobum sensum, vt non credat se viuere post hanc vitam, sicut quidam ex proprio intellectu, & ex dictatu propriæ rationis, se concludunt mortales, tanquam essent, conuincunt irrationales. *Tanquam igitur & ipsi vincti, mementote vinctorum*, ne nos veniamus in hunc locum tormentorum. Exemplum est Machab. dicentium: Nos ergo in omni tempore sine intermissione memores sumus vestri in sacrificijs, quæ offerimus, &c.

2. Pa. vlt. c — *Aug. to. 4. lib. de vera & falsa pœnit. c. 18. c* — *[a] Iac. 2. c* — *Pap. 5. d* — Exemplũ. *2. Macha. 12. b*

DE SANCTO MARTINO SERMO.

Eccli. 45. d

IN *bonitate & alacritate animæ suæ placuit Deo Israel*. Loquens Ecclesiasticus, acta Patrum præcedentium, & ipsorum opera nostris auribus ingerens, inter Patriarchas, Prophetas, Sacerdotes, & Reges, hoc ad commendationẽ Phinees dixit, vel intulit, cuius conuersatio testimonium magnæ laudis assumpsit: & post competit beatissimo Martino, cuius hodie memoriam celebramus.

In quo commendatur, Primo, vt virtuosus in innocentiæ venustate, cũ dicit: *Bonitate*. Bonitas enim subiectum & obiectum virtutis est, & ideo ipsi virtuti est necessaria, vt nihil sit virtuosum, nisi in quantũ bonitatem participat. Propter quod dicit Augustinus: Virtus est bona qualitas mentis, qua recte viuitur, qua nemo male vtitur, qua Deus in nobis nõ sine nobis commendatur. In hac Martinus tantum profecit, vt in omni statu semper ad maiora ascenderet. Nam bonus fuit in statu militari, melior in habitu monachali, sed optimus in cathedra pontificali.

Secundo, vt gratiosus iustitia siue lætitia delectante, cum addit: *Et alacritate animæ suæ*, id est, securitate conscientiæ, qua nihil homini iucundius esse potest secundum illud: Non est oblectatio super cordis gaudium. Vide quanta iucunditas est semper in bono proficere, & criminis infectione carere, inter hostes viuere, & nihil hostilitatis habere, &c.

Eccli. 30. e

Tertio, vt generosus amicitia siue notitia sublimante, cum additur: *Placuit Deo Israel*: vt sic merito dicamus de eo illud: Placens Deo factus est dilectus, & viuens inter peccatores, translatus est. Dicit igitur: *In bonitate, &c.* cum malum per oppositum priuet bonum, quia contrarium malum bono, sicut dicitur in Ecclesiastico.

Sap. 4. b — *Eccli. 33. b*

Ideo, vt clareat bonitas virtutis, ac ex seipsa se nobis amabilem, & desiderabilem reddat, ordinemus contra ipsam ex opposito malum, quatenus opposita iuxta se posita, pulchrius elucescant; propter quod scire debemus, quòd bonitas circuit omnes virtutes, sicut per oppositum malitia, omnia genera vitiorum: & ideo quanto nobilior & perfectior, tanto in pluribus reperitur, & à pluribus indigetur, videlicet in subiectione, humilitas reuerentiæ: in compassione, pietas conscientiæ: in conuersatione, integritas continentiæ: in refectione, sobrietas temperantiæ: in responsione, virilitas siue longanimitas patientiæ: in affectione, charitas amicitiæ: in operatione, strenuitas prouidentiæ. Humilitati obuiat malum, quod dicitur fastuositas arrogantiæ: pietati, cupiditas auaritiæ: castitati, fœditas petulantiæ: sobrietati, voracitas gulæ: virilitati, animositas iracundiæ: strenuitati, tepiditas negligentiæ. Et sic patet.

Arist. to. 7. Proble. sect. 22. tex. 11.

Primo, complectitur bonitatem in subiectione, humilitas reuerentiæ. Nam ille perfecte bonus est, qui non timet animo, non tonat verbo, non recalcitrat facto, sed in omni re se subijcit propter Deum, secũdum illud: Qui bonus est, hauriet à Domino gratiã, supple, iustificationis. Hæc est illa gratia, quæ sola respicit, & cognoscit humilia, sola dignificat, & extollit ad summa, de qua loquitur Ecclesiasticus dicens: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Hanc humilitatem Martinus verbo, & exemplo firmauit, & contra consuetudinem Magnatum non solum superioribus ex officio paruit, sed quod est mirabilius, subiecto sibi famulo se humilitate subiecit. Vnde in Legenda sua dicitur, vno tantum seruo, comite, contentus erat, cui versa vice dominus seruiebat, &c. Pudeant igitur, qui in honoribus constituti, humilia dedignantur, cum humilitas in homine honor sit honoris, & dignitas dignitatis, vt dicit Bernardus. Propter hoc poterat Martino à Domino dici illud, quod legitur in lib. Regum: Beatus es tu, & bonus in conspectu meo exitus tuus, & introitus tuus mecum est, & non inueni quidquam mali. Sed non places Satrapis, id est, superbis. Et ideo huic obstat malum, quod dicitur fastuositas arrogantiæ, de qua: Qui diligitis Dominum, odite malum, supple, superbiæ: quia odibilis coram Deo, & hominibus est superbia.

Prou. 12. a — *Eccli. 3. c* — *Sur. to. 6. c. 1. die 11. Nouemb.* — *1. Reg. 29. e* — *Psal. 96. b* — *Eccli. 10. a*

Secundo, in compassione pietas conscientiæ, de qua dicit Sapiens: Noli prohibere bene facere, sed si vales, & ipse benefac. Et ideo ignorantibus, vel forte contemnentibus pietatem dicitur: Indicabo tibi, homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te;

Prou. 3. c — *Mich. 6. b*

vtique

vtique facere iudicium, & diligere misericordiam. A Ex hoc bono commendatus est Tobias, qui pauperes vicinos vocauit ad prandium, afflictos consolabatur eloquio, & mortuis sollicite sepulturam exhibebat. Propter quod dictum est filio Tobiæ: Filius boni & optimi viri es, bene sit tibi fili mi. Hanc bonitatem habebat Martinus, qui, vt dicitur, studebat assistere laborantibus, opem ferre miseris, alere egenos, vestire nudos, nihilq. sibi prçter quotidianum victum reseruans. Exemplum de paupere, cui dimidiam chlamydem, vel vestem, se nudato, dimisit. Propter quod ponderator operum, & retributor virtutum dixit: Martinus adhuc cathecumenus hac me veste contexit. B Et ideo recte potest dici de eo illud: Benefacit animæ suę vir misericors, qui autem crudelis est, propinquos abijcit. Propter quod huic obstat cupiditas auaritiæ. Radix omnium malorum, est cupiditas: hanc amant & exquirunt, qui non cupiunt regnare cum Christo. De quibus dicitur: Odio habuerunt bonum, & diligunt malum, qui violenter tollunt pelles eorum, desuper eis carnes eorum, & c.

Tob.7.b — *Exemplũ.* — *Prou.11.c* — *1.Ti.vlt.b* — *Mich.3.a*

Tertio, in conuersatione integritas continentiæ. Et hæc est puritas illa, quæ relucet in his, qui diligunt corporis, & animæ venustatem. De qua dicit Apostolus: Bonum est homini si sic permanserit, sicut & ego: supple, virgo, & castus: cuius proprium est non solum actum cohibere, sed appetitum restringere. C Hanc puritatem habuit Martinus, qui, vt dicitur, integer ab his vitijs fuit, quibus genus hominum implicari solet; vt Regis per innocentiam posset complacere conspectui, cuius contubernium diligebat. Ratione cuius dicere poterat illud: In multitudine videbor bonus: scilicet sublimitate animi continentis; in bello fortis, diuturnitate meriti præualentis. Hæc enim duo sunt in quolibet continente, scilicet sublimitas animi in aspernatione desiderij lasciuiæ, & diuturnitas meriti in consummatione prælij consurgentis. D Nam, vt dicit Augustinus, Inter cetera Christianorum certamina, duriora sunt prælia castitatis, vbi quotidiana pugna, sed rara victoria. Huic opponitur fœditas petulantiæ, quæ fœdat naturam, exterminat gratiam, deprauat & deordinat conscientiã, de qua Dominus dixit: Malus homo, de malo thesauro cordis sui profert malum. Ex corrupta conscientia non nisi corrupta opera generantur. Propter hoc malum Deus mundum diluuio peremit: Sicut patet: Vidit Deus quòd cuncta cogitatio cordis humani intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum hominem fecisse super terram, & c.

1.Cor 7.b — *Sap.8.c* — *Aug.to.10. ser. de tempore. 251.* — *Matt.12.c* — *Genes.6. b*

Quarto, in refectione sobrietas. de qua dicitur: E Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna, magis quàm thesauros auri recondere, quia per orationem reficimur suauitate contemplationis, & per ieiunium afficimur puritate, & alacritate. Ad deuotionis eleemosynam faciendam notatur votiua promissione retributionis oratio. vnde media inter istas socias constituta volat duabus alis ad cælum, vt tantum nouerit carnalia blandimenta, propter æternas delicias fastidire. Propter hoc Augustinus: Pedes enim nostri quidam animæ pernices sunt, fides atque ieiuniũ. F Qui cito de humilioribus, ad altiora ascendunt, cito de terrenis ad cælestia gradiuntur. Hæc bonitas in Martino præstanter refulsit, qui, vt dicitur, peruigil in oratione, fastidientes artus spiritui seruire cogebat, considerans illud Apostoli: Bonum est homini non comedere carnes, & non bibere vinum, in quo frater tuus offendatur, iudicij temeritate, aut infirmetur sua fragilitate. Huic bono obstat voracitas gulæ, quæ hodie regnat in multis, qui in ventris saturitate suam gloriam posuerunt. De qua dicitur: Malum est homini, qui per offendiculum manducat: malum quidem, quia non possunt mentales delicias cum carnalibus possidere. Secundo, quia scandalizat proximum.

Tob.12.b — *Ro.14.d* — *Rom.14.d*

Quinto, in responsione longanimitas patientiæ, quæ præcipue in aduersitatibus, & contumelijs comprobatur. De qua: Noli vinci à malo, sed vince in bono malum: quasi diceret: tunc vinceris, cum irascendo recalcitras: tunc præuales, cum contumelias obmutescendo relaxas. Et si ille putet superasse, gaudeas in malis silentium posuisse, secundum illud: His quidem, qui per patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam reddet. Hanc bonitatem Martinus exercuit, qui dure increpatus à principe, nulla fractus aut mutatus iniuria, moderate respondens, patientiæ meritum non perdidit, sed seruauit. Et ideo iturus ad Christum, poterat proferre securus illud Ezechiæ: Memento quæso Domine, & obsecro, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Sed huic bono obstat animositas iracundiæ, de qua: Semper iurgia quærit malus: Angelus autem crudelis mittetur contra eum. Sequitur: Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. Huius culpa ostenditur maxima, quoniam per ipsam destruitur, & vitiatur imago diuina. Vnde Gregorius: Quanta sit iracundiæ culpa, pensemus, per quam omnis mansuetudo amittitur, supernæ imaginis similitudo vitiatur.

Rom. 12.d — *Rom.2.b* — *Isa.38.a* — *Prou.17.b* — *Ibid.*

Sexto, in affectione charitas amicitiæ: per hanc enim omnis virtus perficitur, de qua dicitur: Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio argenti & auri, contra bonitatem fidei illius. Hanc bonitatem perfecte ostendit Martinus, qui inter spem amoremq. positus, dubitabat pene, quid mallet: quia nec Ecclesiam Christi deserere, nec à Christo volebat diutius separari, attendens illud: Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita terram: & pasceris in diuitijs eius. Hæc est virtutum nutrix, hæc est bonorum omniũ consummatrix. Vnde sicut solis radius terram germinare facit, & alia virtute caloris membra fœcundat corporis; sic amor diuinus, si mentem incenderit, ad innumerabilia opera se extendit, vt dicit Augustinus. Sed huic bono obstat peruersitas inuidiæ, de qua dicitur: Qui peruersi cordis est, non inueniet bonum. Nam propriũ est inuidiæ, etiam aliorum bonis anxietate torqueri, sicut amicitiæ per oppositum in bonis iucundari. Propter quod: Nequam est oculus liuidi, & auertens faciem. Et post: Oculus malus ad mala, & c.

Eccli.6.b — *Psal.36.a* — *Prou.17.d* — *Eccli.14.a*

Septimo, in operatione strenuitas prouidentiæ. Et hic est, qui semper oculum habet ad præmium dicens illud: Bonum autem facientes, non deficiamus, tempore enim suo metemus: quasi diceret: Sicut multiplicatio operum, sic perceptio præmiorum: illa seminantur in via, ista metuntur in patria. Propter quod dicitur: Bonorum laborum gloriosus est fructus. Hæc bonitas fuit in Martino, † & ideo plenum bonis operibus in cælum Angeli cantando tulerunt, sicut sanctus Seuerinus Coloniensis Episcopus aspexit, & audiuit. Hinc Martinus: Et in suo transitu dæmoni astanti respondit: Quid hic adstas cruenta bestia? nihil in me, funeste, reperies. Poterat igitur illud dicere: [a]Puer eram ingeniosus, id est strenuus in operando, & sortitus sum animam bonã boni operis meritum continuando. Sed huic obstat tepiditas negligentiæ, de qua: [b]Multam malitiam docuit otiositas: Vnde seruo pigro flagellum in vltionem seruatur. Hoc enim multiplex bonum debemus amplecti, cum odio & fuga mali oppositi, secundum illud: [c]Odientes malum, adhærentes bono: & quare, certe quia [d] procedent, qui bona fecerũt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij.

Gala.vlt.b — *Sap.3.d* — † *Ex Sur. to. 6. die 11.No. cir. fin. histo. & Vit. S. Martini per Seuer. Sulpitium eiusdem Sancti Discip. conscripta.* — [a] *Sap.8.d* — [b] *Eccli.33.d* — [c] *Rom.12.c* — [d] *Ioan.5.e*

DE S. ELISABETH SERMO.

Iudith 8.a

Hæc Elisabeth fuit Regis Hungariæ filia, quæ obijt anno Dom. 1231. die 19. Noueb. *Ex Legenda Vorag. cap. 164. Ex Sur. to. 6.*

H*Aec erat in omnibus famosissima: timebat enim Deum valde: nec erat, qui loqueretur verbum malum de ea.* Commendatur beata Elisabeth super personam huius viduæ, à perfectione operis. Hæc erat famosissima ex timore cordis. Timebat enim Deum ex testimonio oris, nec erat, qui loqueretur de ea verbum malum.

Quantum ad primum ex tribus acquiritur bona fama: Ex probitate; sic enim famosus fuit Rex Dauid, qui interpretatur manufortis: Ex sapientia; sic enim famosus fuit Rex Salomon. Omnes enim desiderabant audire sapientiam eius: Ex sanctitate; sic famosus fuit Rex Iosias. Sed beata Elisabeth fuit in omnibus his famosissima: famosa enim fuit ex probitate, quam habuit contra carnem, quam subiugauit per cilicium asperitatis: contra mundum, quem subiugauit per eminentiam paupertatis: contra diabolum, quem subiugauit per exercitium humilitatis. De primo: Confortatum est cor tuum, eo quòd castitatem amaueris, & post virum tuum alium nescieris, & ideo manus Domini confortauit te, & eris benedicta in æternum. Maximæ enim fuit austeritatis. Carnem austeritate mortificauit: spiritum castitate. Vouit enim castitatem siue continentiam in matrimonio, si superuiueret marito, † & in iuuentute elegit Beatum Ioannem Euangelistam castitatis suæ custodem. * Vnde cum quidam auunculus suus Episcopus, vellet ei dare maritum & ipsa renuisset; quæsiuit ab ea: Quid fecisses si dedissem tibi virum vel maritum, & fecissem te cogi? Respondit: Præcidissem mihi nasum, & deformassem me, ne amplius concupiscerer. Quod & nos ad exemplum eius impleamus illud: Quæcunque sunt pudica, quæcunque sunt sancta, quæcunque bonæ famæ, hæc cogitate. Fugiamus ergo eos, de quibus: Quorum viæ peruersæ sunt, & infames gressus eorum. Vt eruaris à muliere aliena, & c. id est, quæ nos alienat à Deo. Et secundum Gregoriū: Hoc est vitium, eo quòd superiores, siue patres, siue prælati, inferiores non corripiunt, sicut debent, similes Heli, qui filios suos, qui dormiebant cum mulieribus, quæ obseruabant ad ostium tabernaculi, non corripuit seueritate iudicis, aut negligentia patris, dicens: Quare facitis res huiuscemodi, quas ego audio? Nolite filij mei, nō enim est bona fama, quam ego audio, vt transgredi faciatis populum Domini. De secundo: In omnibus exhibeamus nos, sicut Dei ministros, in omni patientia, in tribulatione, & c. & sequitur: Per infamiam & bonam famam. Ista enim ministrauit patienter Domino in ministerio paupertatis. † Cum enim esset filia Regis, expulsa fuit à dotalitio sponsi, post mortē eius compulsa in paupertate manere vel viuere, in hara porcorum pernoctare, & media nocte veniens ad Fratres Minores, fecit eos cantare: *Te Deum laudamus*, præ gaudio paupertatis inuentæ. Hæc confundit eos, qui paupertatem vouerūt, & eidem libellum repudij porrigunt. Et nota quòd dicit, per infamiā, & bonam famam: Hodie enim pauperes Christi infamantur, qui bonæ famæ sunt apud Deum, dum à malis hominibus blasphemantur, & eis molestiæ & iniuriæ inferuntur, & detractiones. De tertio: Auribus nostris audiuimus famam eius. Verba sunt angelorum famam Iob commendantium.

† Cuius humilitas patuit, cū vetula, cui benefica fuerat, eam in lutum impulit: & signum fuit perfectæ humilitatis corde, & habitu minorum, quē, vt potuit, assumpsit: sicut ego ipse audiui ab eius confessore, & ab eius ancilla, quæ fuerat secū nutrita à iuuentute; quæ tantæ austeritatis erat, quòd nec panem, nec carnes, nec pisces edebat, nec vinum bibebat, & super tabulas ad dormiendum iacebat. Fuit etiam formosa in sapientia: sapiens enim fuit thesauraria, scholastica, operaria, & c. De primo: Inuenta pretiosa margarita, dedit omnia sua & comparauit eam: Non de vilibus, hoc est, de temporalibus, sed de lapidibus pretiosis fecit thesaurum suum, hoc est, de bonis spiritualibus, scilicet virtutum operibus. † Vnde ab infantia ludebat pro Aue Maria. Regnum mundi cōmutauit in Regnum cæli: Fama nominis eius crescebat, & per cuncta ora volitabat. Vnde ad exemplum eius, multæ nobiles egerunt pœnitentiam, & ingressæ sunt religionem. Considerauit enim agrum, & emit illum. Bona enim mercatrix bene sciuit emere, bene sciuit vendere. Emit enim cæleste regnum, quo nihil est vilius, cum emitur: nihil est charius, cum possidetur: Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cum discesserit, gloriabitur. De secundo, sicut enim Salomoni infusa est sapientia dormiendo, sic isti Beatæ in orando, vt impleretur in ea illud: Vicisti famam virtutibus tuis. Et: Dixit Regina Saba regi Salomoni: Maior est sapientia tua, quàm rumor, quem audiui. Legebat enim in libro conscientiæ, & conferebat cum Domino orationem, & Deus inspirabat sibi sapientiam suam in deuotione. Quod signatum est in iuuene illo scholari, pro quo orauit, & oratione infusa eū inflammauit, & sic inflammatus Ordinem Minorum intrauit: in quo diu, & sancte vixit. De tertio patet in eius miraculis: infirmos curabat, mortuos suscitabat, vt impleretur in ea illud: Exiuit fama eius in vniuersam terram illam.

Fuit etiam famosa pro religione & sanctitate sua. Sancta enim fuit per puritatem respectu sui, per pietatem respectu proximi, per charitatem respectu Dei. De primo: Velox apud cunctos fama percrebuit: Hæcine est illa inter pulchras pulcherrima? Pulchra enim fuit in conscientia & pura. † Cum enim adhuc esset quinquennis, ibat ante altare psalterium aperiendo, genuflexiones faciendo. Et sicut dicitur: Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea: & propter hanc puritatem contraxit diuinam amicitiam: Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum habebit amicum regem. De secundo: Fama bona impinguat ossa. Erat enim plena pinguedine compassionis, quæ irrigat ariditatem mentis, condonat enim faciliter delinquentibus. Nunquam enim, sicut lego, inuenitur irata, vel turbata, donabat indigentibus, seruiebat impotentibus, vlcera & apostemata contrectabat proprijs manibus: Esurientes alebat, nudis vestimenta præbebat, & mortuis sepulturam sollicite exhibebat. † Et hoc patuit in Hospitali, quod ipsa construxit, vbi compassionem suam per opera pietatis ostendit. De tertio: Fama virtutis eius diffundebatur vbique, quia charitas Dei erat diffusa in eius corde: vt scilicet soli Christo per dilectionem adhæreret, omni alio delectabili ab eo remoto. Nam propriam filiū anni & dimidij à se elongari fecit, duas ancillas, quas à iuuentute habuerat, ab ea eius confessor amouit, possessionibus omnibus renunciauit. Quia dicitur: Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil reputabit eam. Vnde ergo fuit famosa in sanctitate? quia purissima in conuersatione, pijssima in compassione, & ardentissima in dilectione.

Sequitur de timore cordis: timebat enim Dominū valde timore casto, quo mulier casta timet, & diligit sponsum; non seruili, quo adultera timet eum. Timendus enim est Christus, vt pater pijssimus, magister sapientissimus, Dominus iustissimus: nos autem filij, discipuli, serui eius. *Pater*, igitur est, qui

nos

Marginal notes: *Indit. 15. c* — † *Id habet Sur. to. 6. die 19. No. cap. 2.* — * *Legenda SS. ex Vor. c. 164.* — *Philip. 4. b* — *Prou. 2. c* — *Greg. to. 3. par. 3. Pastoral. cura, ad monit. 5. & par. 2. c. 6.* — *1. Reg. 2. e* — *2. Cor. 6. a* — †*Catal. SS. lib. 10. c. 79* — *Iob 28 d* — †*Cat. SS. li. 10. c. 79. & Legēda ex Vora. c. 164* — *Matt. 13. f* — † *Vide Sur. quid hac de re dicat to. 6. die 19. Nou. c. 2.* — *Esther 9. a* — *Prou. vlt. b* — *Prou. 20. b* — *2. Par. 9. a* — *3. Re. 10. a* — *Catal. Sanctorum lib. 10. c. 79.* — *Matt. 9. e* — *Ruth. 1. d* — †*Ex Vora. in Legēda SS. c. 164.* — *Prou. 22. a* — *Prou. 22. b* — *Prou. 15. d* — *Tob. 1. d* — †*Catal. vbi supra.* — *2. Machab. 8. b* — *Rom. 5. a* — *Canti. 8. b*

Psal.103.c nos vult reconciliare: Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se. *Vt magister*, quia vult nos docere, & consilium dare. Eccli.2.d Qui timent Dominum, præparabunt corda sua. *Vt Dominus*, quia nostra habet iudicare mala: si ergo Dominus, vbi est timor meus? Iob 31.c Quem timorem exprimit Iob: Quasi tumentes super me fluctus, timui Dominum, & pondus eius ferre non potui.

Sequitur de testimonio oris, cum dicitur: *Nec erat, &c.* Non enim loquebatur illa de aliquo verbum malum, quia nouerat, quòd de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddant rationem in die iudicij. Iac.3.b Et Iacobus: Sic loquimini, & sic facite, sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Non loquebatur enim ei quis verbum malum, quia non sustinebat, sed interrumpebat; consueuerat enim dicere: Vbi non est Dominus? quasi diceret: non deficit, quin habeatur semper materia loquendi de ipso. Psal.62.b Vnde per eam obstructum est os loquentium iniqua. Erubescant ergo, qui sedentes in mensa, detrahunt absentibus, loquentes quod non decet: Psal.49.d Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum. Non loquebatur de ea aliquis verbũ malum: quia non poterat. Eccl.20.a Est tacens non habens sensum loquelæ. Et in signum puritatis, ei auiculæ suo modo locutæ sunt in sepultura eius, cantantes mira dulcedine supra locum, vbi sepeliebatur, & exequiæ celebrabantur. Qui enim locutus est in asina, ad corripiendã Prophetæ vesaniam, loqui potuit in auibus, ad manifestandam Sanctæ innocentiam: 2.Pet.2.c Correptionem habuit Balaam suæ vesaniæ, subiugale mutum animal in hominis voce loquens.

DE S. CAECILIA

SERMO.

Psal.29.c PRæstitisti decori meo virtutem. Diues, & largus Dominus, magna exhibet suis militibus munera: vnde confert eis decorem, vt placeant, & virtutem, qua aduersarios vincant. Ista enim duo miro modo perficiunt animam, Dei ancillam, & famulam, scilicet decor pudicitiæ, & virtus patientiæ: vt per pudicitiam haberet se ad bona, sed per patientiam fortis fieret contra mala. Vnde in verbo præmisso sancta virgo hæc duo tangit, vnum ex parte Dei: alterum ex parte sui. Nam primo tangit Dominicam largitatem, secundum quòd accipitur in donante. *Præstitisti*, inquit. Secundo tangit suam vtilitatem, siue muneris quantitatem, secundum quòd fuit in accipiente, cum addit: *Decori meo virtutem*. Vel aliter potest dici, & in idem redit: videlicet, quòd primo notatur liberalitas Domini tribuentis, cum dicitur: *Præstitisti*. secundo notatur honestas & sanctitas virginis capientis: cum additur: *Decori meo virtutem*. Verum quia virtus est decor animæ, virtus comprehendit decorem, & ideo de sola virtute sufficit dicere.

Est ergo notandum, quòd indigemus multiplici virtute, quam scimus fuisse in anima sanctæ Cæciliæ, videlicet, Virtute pœnitentiæ, virtus pœnitentiæ, est animæ purgatiua: Virtute patientiæ, virtus patientiæ, est virtus in dubijs directiua: Virtute perseuerantiæ, virtus perseuerantiæ est virtus in bonis continuatiua. Dico, quòd cum beata Cæcilia indigemus virtute pœnitentiæ, quæ est animæ purgatiua. † Vnde habetur in eius Legenda, quomodo sub vestibus deauratis cilicium ipsa ferebat, & quomodo carnem ieiunijs edomabat, quæ omnia sunt opera pœnitentiæ. Ipsa enim sciebat Apostolum Petrum dixisse: Ministrate in fide vestra virtutem, id est, fidei vestræ addite opera pœnitentiæ: vel sicut habetis fidem in corde, sic pœnitentiam habeatis in opere. Quare credere, & non agere, non est assecutiuũ vitæ. Fides sine operibus mortua est. Vnde fides non operantium, est sicut fides dæmonum, ipsi credunt, & contremiscunt. Vnde & beata Cæcilia dicebat ad suos: Eia milites Christi, abijcite opera tenebrarum, & induimini armis lucis, id est, peccata abijcite, & per donum pœnitentiæ virtutes induite.

† Sur.to.6. die 21.No. sub initiũ. & Legẽda SS. Vorag.

2.Pet.1.b

Iac.2.c

Secundo, opus habemus cum sancta Cæcilia virtute patientiæ: quia non prodest, si pœnitentiam agamus, nisi malis occurrentibus resistamus. Quid valet carnem frænare, & suggerenti diabolo consentire? † Vnde virgo hæc sancta tantum fuit patientiæ virtute firmata, vt nulla tyrannorum expauesceret verba, nulla timeret tormenta, vt patet in eius Legenda. Sciebat Apostolum scripsisse: Confortamini in Domino, & in patientia virtutis eius, & induite vos armaturã Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Vera Dei virtus, & armatura, est ipsa patientia, qua omnia sustinemus aduersa. Quæ vnquam galea, vel quæ lorica, quæ scuta, quantumcũque fortia, sunt nos protegẽtia, vt patientia? Sæpe occiditur homo sub galea, sed nunquã sub patientia. Prius enim potuerunt Martyres capi, verberibus cędi, carceribus macerari, & toto corpore dissipari, quàm eorum patientia infirmari. Nam & sanctus ille Stephanus, dum lapidibus quateretur, intantum firmabatur, vt pro lapidantibus Dominum precaretur. Vere ergo sancta Cæcilia, dum ab hostibus premeretur, poterat dicere illud: Domine Domine, virtus salutis meæ, obumbrasti super caput meum in die belli. Sed quis est hodie hac virtute armatus? abiectus est modo clypeus fortium, vt nulla virtus sit ad agendum, & omnino nulla ad patiendum.

† Sur.to.6. die 21.No.

Ephes.6.b

Ps.139.b

Tertio, cum beata Cæcilia indigemus virtute sapientiæ, qua in omnibus dirigamur, doceamur, & Christi aduersarios confundamus. Hæc enim virgo sacra sapientia mira resplenduit, Christum alijs prædicauit, aduersarios fidei confutauit, multos ad fidem conuertit, ita, vt tradatur à multis, † quòd sicut habuit aureolam virginitatis, & effusionis sanguinis, sic habuit & prædicationis. Nonne ipsa virum conuertit? Nonne cognatum suum rationibus multis ad fidem duxit? De hac virtute dicebat Dominus Apostolis: Sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Hæc enim virtus desuper data fuit ad illuminandum, ad loquendum, ad docendum, ad testificandum. Vnde dictum est: Accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes. Vnde ad signandum ista, in linguis igneis Spiritus sanctus apparuit: quia diuina sapientia maxime in linguis se manifestat. Vnde Dominus dicebat Apostolis: Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri. Sed hodie non est sapientia, non diuina scientia, sed regnat quædam grifonica, & maliciosa astutia, ad proximum inuoluendum, ad fallendum, & ad confundendum: Sapientes sunt, vt faciant mala: bene autem facere nescierunt.

† Sur.to.6. die 21.No. Legẽda SS. ex Vorag.

Luc.vlt. g

Act.1.b

Luc.21.c

Iere.4 e

Quarto, indigemus cum beata Cæcilia, virtute perseuerantiæ; vt in bono, quod incepimus, non deficiamus. Quid enim valet optima fundamenta supponere, parietes altos erigere, sed tectum non addere? Verum sancta Cæcilia bonum, quod incepit, vsque ad finem perduxit, & optima morte conclusit, sicut Legenda ostendit. Non enim pro Christo mori timuit, quæ de eo Prophetam dicentem audiuit: Qui dat lasso virtutem, & his, qui non sunt, fortitudinem & robur multiplicat. Quis enim timet, qui talem auxiliatorem habet? Vnde Propheta dicit: Non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocentia, Domine virtutum: Beatus homo, qui sperat in te.

Isa.40.g

Psal.83.d

DE

DE SANCTA KATHARINA SERMO.

Psal. 67. b

Penna columbæ deargentata, & posteriora dorsi eius in pallore auri. Quoniam duplex est status iustitiæ: quidam peregrinationis in pugna, per exercitium charitatis: quidam fruitionis in gloria, per desiderium veritatis; ideo ab isto duplici statu potest beatissima Katharina non immeritò commendari: primo à claritate nominis, quia nobilis: rectitudinis euidentia, cum dicit: *Penna columbæ deargentata*, id est, diuinis eloquijs eruditæ. Habuit enim in sancta conuersatione rectitudinem iustitiæ, pulchritudinem sapientiæ, & dulcedinem eloquentiæ. Quod patuit in disputatione, quam fecit, in qua quinquaginta philosophos oratores superauit, & ad fidem Christi conuertit. Nec mirum: nam, vt dicit Psal. Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, &c. Secundo, à dignitate muneris, quia mirabilis: beatitudinis affluentia, cum addit: *Et posteriora dorsi eius in pallore auri.* Glossa: Posteriora huius columbæ, id est, vltima in specie auri splendent: quia postquam de mundo exijt, super aurum in charitate lucet, qua nunquam excidit. Dicit igitur: *Penna columba, &c.*

Psal. 11. b

Nec mirum, si columba fuit, quam Spiritus sanctus edocuit, quæ virentibus folijs martyrij, ad arcam summæ thesaurizationis ascendit. Sed nota, quòd columba habet quinque proprietates: ratione quarum beata Katharina columba dici potest. Est enim columba humilis in affectu, & per hoc designatur simplicitas innocentiæ: lugubris in cantu; & per hoc designatur asperitas pœnitentiæ: mutabilis in visu; & per hoc designatur sagacitas prouidentiæ: celer in volatu; & per hoc designatur obsequiositas obedientiæ: fertilis in effectu, & per hoc designatur fœcunditas continentiæ.

Primo, columba est humilis in affectu, siue conuictu, † felle enim caret, & ideo rostro non lædit: prædam non accipit, nec vngulis aues discerpit, sicut dicit Philosophus: & per hoc designatur simplicitas innocentiæ, quam Katharina virgo corde tenuit, ore docuit, & opere custodiuit. Et ideo commendatur à sponso suo Christo. [a]Vna est columba mea, id est, non duplicitate animi, sed simplicitate desiderij, quia virtutibus, & charismatibus, leua simplicitate perficitur. Et dicit: [b]Vna est matri suæ, quia per gratiam regenerata fuit, in simplicitate electa, & in electionis merito custodita. Hanc simplicitatem Christus suis discipulis commendauit, vt videlicet, neminem simplicitate deciperent, nec dolositate turbarent dicens: [c]Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. In hoc innuit Dominus, quòd debet esse in nobis sagacitas serpentina, vt caput custodiamus; & simplicitas columbæ, vt nemini noceamus. Sed heu, hodie quidam perdiderunt simplicitatem columbæ, & assumpserunt ferocitatem aquilæ, quæ paruas, & magnas aues suo substernit dominio per rapinas, & quas non potest contingere rostro, saltem conturbat imperio. De quibus: Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi, & c.

† Arist. in li. 8. de hist. ani. c. 3. de victu columbarum. De felle autem li. 2. de hist. anim. c. 15. fel non iecori, sed intestino eis inesse ait.

[a] Cant. 6. c
[b] Ibid.
[c] Mat. 10. b

Soph. 3. a

Secundo, est lugubris in cantu, gemitum habet pro cantu: & per hoc designatur asperitas pœnitentiæ, quam hæc virgo ab annis puerilibus mundana contemnens, in suo corpore Domino consecrauit, licet quid fleret, non haberet in opere: fastigium tamē regale contempsit, vt Dominum inueniret. Propter hoc poterat dicere illud: Sicut pullus hirundinis, sic clamabo, meditabor vt columba. Sequitur: Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meę. A Optimum est homini, prius flere delicta, quàm sentire tormenta. Igitur peccator es, melius est tibi lacrymas fundere, quàm perire. Ideo dicit Augustinus: Tolle vocem coruinam, & habe gemitum columbinum. Si vero peccator non es, iura nihilominus pœnitentis inuadas, nec cum Pharisæis in stultitiam seducaris, qui conuertunt asperitatem pœnitentiæ in dulcedinem vitæ: & talibus restat gemitus infructuosus, periculosus, & dolorosus, quia gemitus infernalis. De quibus: Rugiemus quasi vrsi omnes, & quasi columbæ gememus: ibi erit captiuatio desolantis angustiæ, & murmuratio cruciantis conscientiæ. B Minabantur gementes vt columbæ murmurantes in cordibus suis, & c.

Isa. 38. c
Ibid. d

Aug. to. 10. ser. de verbis Domini 16. a

Isa. 59. b

Nah. 2. b

Tertio, est mutabilis in visu. Nonies enim visum amittit, & nonies recuperat, vt dicit Gregorius. Et per hoc signatur sagacitas prouidentiæ, quam hæc virgo ostendit contra triplicis impugnationis insultum, scilicet, contra concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ. Propter hoc comperit sibi illud: Oculi eius sicut columbæ super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima. Et bene dicit, residentes iuxta fluenta plenissima: vt in aqua vmbram, vel formam C accipitris intuentes, velocius currant, & fugiāt, & cautius declinent periculum. Dicit igitur Philosophus, quòd tria sunt genera accipitris persequentis columbas. Vnum, quod tantum prædatur in terra sedentes: alterum in aere volantes: sed tertium in arbore quiescentes. Omnia tamen hæc, columba, naturali quadam industria, deludit genera: nam si vidit accipitrem in aere prædantem, fugit ad terram: si prædantem in terra, fugit ad arbores: si autem prædantem in arbore, in aere eleuatur. Et hoc designat triplex genus tentationis diabolicæ, quo accipitres impugnant Christianam animam, scilicet, auaritiæ, D luxuriæ, superbiæ. Propter quod dicit Hieronymus de agmine columbarum: Crebro accipiter vnam separat, quam statim inuadit, & lacerat, & tunc cruore, & carnibus satiatur. Sed quoniam Katharina hæc tria prouidentiæ clypeo deuicit, ideo dicitur de ea: Oculi tui columbarum, id est, prouisiones tuæ. Sed quidam amittunt sagacitatem prouidentiæ, & perdunt timiditatem conscientiæ. Vnde dicitur: Efficiemini quasi columba seducta, non habens cor.

Cant. 5. c

Arist. to. 5. li. 9. de hist. anim. c. 36

Cant. 1. c

Osea 7. a

Quarto, celer est in volatu. Cateruatim enim progreditur, & nidum suum intrando frequentat: & per hoc designatur obsequiositas obedientiæ, quā in Sanctis admiratur Isaias: Qui sunt isti, qui vt nubes E volant, & quasi colūbæ ad fenestras suas? Nam diuino imperio subditi volant ad fenestras suas, id est, ad custodiam suorum sensuum, vel examinationem suorum operum, vel ad mandatorum legalium executionem, secundum illud: Auolabunt, quasi auis ex Ægypto, & quasi columba de terra Assyriorum, & c. Quod & hæc virgo imitatrix Sanctorum perfecit, dum oculos visui, manus operi, pedes gressui spontanea obsequiositate parauit. Propter quod poterat dicere cum Propheta: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Sed quidam F non habent obsequiositatem obedientiæ, sed remissionem negligentiæ. De qua dicitur: Et erunt in montibus quasi columbæ conuallium omnes trepidi.

Isa. 60. b

Osea 11. d

Psal. 54. b

Ezech. 7. d

Quinto, est fertilis in effectu, frequenter enim in anno pullificat. Et per hoc etiam designatur fœcunditas conscientiæ, quæ maior est iucunditate naturæ. Quia, vt dicit Ambrosius, Non matrimonij onus, non dolor partus, & inde numerosior soboles mentis piæ, quæ omnes pro liberis habet, fœcunda successionibus, sterilis orbitatibus, nescit funera, nouit heredes. Huic soli dicitur: Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea. Et nota, quòd vocat eam sororem, quia coheredem habitatione: amicam, quia fer-

Cant. 5. a

feruentem dilectione: columbam, quia fertilem operatione: immaculatam, quia fulgentem processione. Merito Katharina dicta est columba nidificans in summo ore foraminis, in vulneribus Christi. Ibi enim grandescunt mentes, ibi nō honoribus, sed virtutibus fœcundantur. Ad quod vocatur: Veni columba mea in foraminibus petræ. Dicitur igitur: *Penna columbæ deargentata*.

Iere. 48. d
Cant. 2. c

DE DEDICATIONE SERMO.

2. Par. 7. c

Elegi locum istum mihi in domum sacrificij. Ista fuerunt verba Domini ad Salomonem, post fabricationem & dedicationem templi: & possunt esse verba eiusdem Domini ad Episcopum post consecrationem ecclesiastici habitaculi. In quo duo continentur circa Ecclesiam ad honorem Domini dedicatam: scilicet appropriatio dominij, cum dicitur: *Elegi locum istum mihi*. Et intentio officij, cum subditur: *In domum sacrificij*. Ideo dicitur: *Elegi locum istum mihi*: quia Domus in Ecclesiam consecrata, debet esse ab omnibus prophanis separata, & ritui Dominico deputata: & dicitur: *Domum sacrificij*: quia ibi quotidie immolatur hostia vera, scilicet corpus filij Dei.

Hæc Domus pro tanta hostia immolanda fit ad conditionem quadruplicem, videlicet, ad instructionem laicorum, ad perfectionem clericorum, ad vicinam communicationem supernorum, & amotionem sordium vitiorum. Quantum vero ad instructionem laicorum, est Ecclesia, domus eruditionis pro audienda prædicatione Scripturarum: domus spiritualis, pro postulanda impetratione gratiarum: domus exultationis, pro obtinenda refectione animarum in celebratione Missarum.

Primo ergo quantum ad instructionem laicorum, est Ecclesia domus eruditionis, pro audienda prædicatione Scripturarum: Appropinquate ad me indocti, & congregate vos in domum disciplinæ. Verbum est diuinæ sapientiæ ad laicos, qui dicuntur indocti, eo quòd in diuinis eloquijs non sunt instructi. Isti appropiant ad sapientiam increatam, quando tam aurium, quàm cordium præbent audientiam ad prædicatorum eloquentiam. Congregantur in domum disciplinæ, quando adunantur intra parietes Ecclesiæ materialis, vbi in diebus sollemnibus tractanda sunt verba Dominicæ doctrinæ. Qui autem vult plene ad diuinam sapientiam appropinquare, debet, quando ingreditur ecclesiam, omnes curas sæculi de suo pectore relegare, & pedem affectus ab omni immunditia separare, vt sit intentus in his, quæ dicuntur, & possit ad ea totis viribus anhelare. Ideo dicitur: Custodi pedem tuum ingrediens in domum Dei, & appropinqua, vt audias. Ille meretur ad legem siue veritatem intellectus appropinquare, qui nouit pedem, id est puritatem affectus à sordibus custodire.

Eccli. vlt. c
Eccli. 4. d

Secundo, Ecclesia est domus orationis, pro postulanda impetratione gratiarum. De qua dicitur: Domus mea, domus orationis vocabitur. Loquitur Dominus Iudæis de templo, in quo, quia videbat negotia sæcularia tractari, facto flagello de funiculis, cœpit vendentes eijcere & ementes. Quia Ecclesia est locus orationis, & consecrationis, non venditionis vel mercationis. Ideo ad hanc Domum debent Christiani vnà conuenire in diebus sollemnibus, & festiuis pro gratia Dei impetranda, pro culpa diluenda, & pro societate Angelorum habenda. Quia præuenerunt principes, id est, Angeli psallentibus coniuncti, id est, in charitate confœderati: & etiam pro pace conseruanda, quia ibi in Dominicis diebus, & sollemnitatibus, pacis oscula sibi inuicem porrigunt Christiani. Quamuis enim quilibet locus habeat Deum præsentē, tamen locus in Ecclesiam consecratus, est ad orationem præcipue eligendus: scilicet propter memoriam Crucifixi habendam, propter societatem Angelorum acquirendam, & propter pacem hominum conseruandam. Vnde: Introibo ad domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

Matt. 21. a
Psal. 67. c
Psal. 5. b

Tertio, est Ecclesia domus exultationis, pro obtinenda refectione animarum in celebratione Missarum. Ideo: In domum Domini ibimus, id est, in Ecclesia cum lætitia conueniemus, quia ibi celebrantur Missæ, in quibus fiunt orationes, obsecrationes, postulationes, & gratiarum actiones. Et quia ibi conficitur sacratissimum corpus Christi, in cibum & alimoniam mentium deuote intendentium sacramentalem, si recipitur: vel spiritualem, si deuote creditur. Et quamuis in qualibet Missa possit Corpus Domini ab audiente spiritualiter manducari, tamen ter in anno, vel semel, videlicet in pascha, saltē à quolibet Christiano sacramentaliter sumi debet, vt sic corpori Christi mystico, quod est sancta & vniuersalis Ecclesia, per susceptionem corporis Christi veri possit incorporari. Et si lætanter in domum conuiuij trahit appetitus corporalis, exultanter certe in Ecclesiam Dei ad receptionem corporis Christi debet trahere appetitus spiritualis, quia in illo cibo vniuntur caro Christi glorificata, & anima beatificata: & diuinitas Christi tam carni, quàm animæ indissolubiliter sociata. Secundo ad perfectionem Clericorum est Ecclesia dedicata, vt sit Domus immolationis in oblatione holocaustorum: Domus benedictionis, in administratione Sacramentorum: Domus decantationis, in frequentatione psalmorum, hymnorum & canticorum. Ista enim tria competunt Clericis in diuino cultu deputatis, quia debent seipsos in corpore & in anima Deo totaliter immolare, sacramenta populo ministrare, & Deo laudes continuas decantare; vt sint in se quasi hostiæ immolati, ad proximum obligati, & ad Deum ordinati. Eligant abiecti esse in domo Dei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum: Quia beati qui sic inhabitant in præsenti, quantum ad Ecclesiā militantem, in sæcula sæculorum laudabunt Dominum in futuro, quantum ad Ecclesiam triumphantē.

Psal. 121. a
Corpus Christi quot modis suscipiendū, & quoties.
Psal. 83. c

Primo ergo, quantum ad perfectionem Clericorū, est Ecclesia dedicata, vt sit Domus immolationis in oblatione holocaustorū. De qua dicitur: Introibo in Domum tuam, scilicet Domini in holocaustis. Quod fit, quando Clericus ordinatus in Ecclesia, & per veram continentiam Deo dedicat animā & corpus: Holocaustum enim erat sacrificium, quod totū Deo incendebatur. Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea: Quod fit, quando corde puro, & corpore casto Deo ministrans obsequitur. Vota sua reddit Deo, quia votum castitatis ordini sacro annexum est. Si enim est Clericus scholaris, seruare tenetur: si vero est regularis, vel religiosus & perfectus, votum continentię & castitatis, votum obedientiæ & humilitatis, & votum indigentiæ siue paupertatis debet profitendo labijs distinguere, & toto tempore viuendo seruare. Hoc enim dicitur in persona Clerici transeuntis ad ministerium Dei.

Psal. 65. c
Holocaustum quid.
Psal. 65. c

Secundo, est Ecclesia dedicata, vt sit Domus benedictionis in administratione Sacramentorum. Vnde psalmus in persona Prælatorum dicit: Benediximus vobis, scilicet populis, Sacramenta diuina siue ecclesiastica conferendo de domo Domini. Deus Dominus, qui eis præbuit auctoritatem præsidentiæ, illuxit

Psal. 117. d

luxit nobis conferendo veritatem sapientiæ. Nam in Clericis & Prælatis est auctoritas ad conferenda Sa- menta,& veritas lucet in eis ad tradenda documenta. Tertio est Ecclesia dedicata, vt sit domus cantationis in frequentatione psalmorum. Isaias: Domine saluũ me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini, &c. Hic in ista auctoritate ad exemplum Ezechiæ informantur Clerici, vt hoc debeant postulare, scilicet vt soluantur ab omni iniquitate,& vt in suæ vitæ continuitate laudes diuinas in Ecclesia, in qua seruiunt,cantent cum iucunditate: & vt torpor & pigritia procul abscedat ab eis. Psal. exhortando eos, dicit: Venite exultemus Domino, &c.

Isa.38.d

Psal.94.a

Tertio quantum ad vicinam communicationem supernorum,loquitur diuina Scriptura de Domo in Ecclesiam consecrata quantum ad tria: scilicet quantũ ad diuinam attentionem, quantum ad angelicam protectionem, & quantum ad cælicam apertionem. Nam in Ecclesia est diuina attentio ad exaudiendum inuocantes:angelica protectio ad custodiendum adorantes: & scalæ erectio siue cælica apertio ad introducendum in cælum perseuerantes. Primo igitur in Ecclesia est diuina attentio ad exaudiendum inuocantes,cuius figura præcessit,quando Dominus dixit Salomoni: Sanctificaui Domũ hanc,quam ædificasti,vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erũt oculi mei,& cor meum ibi cunctis diebus. Secundo in Ecclesia est angelica protectio ad custodiendum adorantes. Vnde dicitur: Circumdabo,id est,defendam,animabo, & confortabo fideliter orantes in ea ab aduersarijs præseruans, ne inquinentur Domũ meam,id est Ecclesiam militantem: Ex his,qui militant mihi,id est per Angelos euntes, scilicet in cælum,vt orationes nostras Deo præsentent: & redeuntes ad ipsos oratores in Ecclesia,vt eos ad similia moneant & confortent. Tertio in Ecclesia est scalæ erectio ad introducendum in cælum perseuerantes: Cũ venisset Iacob ad quendam locũ,&c. Vbi ostenditur Ecclesiæ dignitas: quia per Iacob, qui interpretatur luctator,& supplantator,intelligitur Christus,qui luctam in cruce cum diabolo fecit, & ipsum viriliter supplantauit post solis occubitum, id est, post suum transitum de mundo ad Patrem: Et vellet in eo requiescere, id est, requiescere apud nos in Sacramento, tulit de lapidibus, qui iacebant, & supposuit capiti suo,quando consecrari voluit corpus suum in altari: Lapides,& dormiuit in eodem loco. Et sequitur quod vidit in somnis,hoc est, videre facit membra sua, & fideles per speculum in ænigmate: Scalam stantem, id est, Sacramenta: Super terram,quia in Ecclesia conferuntur, & cacumen illius attingens cælum,quia per eam est ascensus animarum de corporibus exutarum,de mundo ad cælum,de miseria ad gloriam,de periculo ad securitatem, de morte ad æternitatẽ: Angelos quoque Dei ascendentes,qui animas exutas ad gloriam deducendo: Et descendentes per eam, animas adhuc in corpore degentes,de bono in melius promouendo: Et Dominum innixum scalæ: quia per Sacramenta Dominus animam Christianam viuentem in carne protegit,& conseruat, & exeuntem de carne perficit, & conseruat interius, dans efficaciam Sacramentis, quibus sanatur ægrotantis affectus,& exterius dans luculentiã documentis, quibus illuminatur cæcitas intellectus. Et sic Iacob, id est Christus in se certus,& alios certificans, prorupit in vocem, & dixit: Non est hic aliud, nisi domus Dei habitantis per spiritualem gratiam, & porta cæli recipientis animas ad æternalem gloriam: & sicut per ea,quæ in hac domo geruntur,animæ intra cæli palatium aggregantur, ne eis dæmones tentationes immittere possint; † sic defunctorũ corpora intra septa Ecclesiæ,in sacris cœmeterijs tumulantur,ne liceat eis facere illusiones. Quarto, & vltimo de Domo in Ecclesiam consecrata,loquitur diuina Scriptura, quantum ad abiectionem sordium, & vitiorum, quia diuina attentio tam specialiter respicit consecratam vel dedicatam Ecclesiam, angelica protectio tam sollemniter officiatur circa eam, & quia cælica apertio nobis patet per ea, quæ geruntur intra Ecclesiam; merito nec à Clericis, nec à laicis, quibuscunque sordibus,quibuscunque vitijs,quibuscunque maculis debet talis domus inquinari, sed ritu conformitatis,puritatis,& etiam corporalis speciositatis debet celebriter coli,& conseruari. Debet ergo ab ista domo ad sacrificandum hostiam laudis à Domino electam, abesse contentio superborum, infectio lubricorum, detentio cupidorum. Primo igitur ab ista domo debet abesse contentio superborũ. Vnde Psal. In persona boni clerici ad clericum: In domo Domini ambulauimus cum consensu. Non enim placet Deo plenarie sollemnitas officiorum, quãdo inter clericos est contentiosa conuersatio, sed quando ambulant cum consensu ex communi victu. Vnde: Non habitabit in medio domus meæ,qui facit superbiam. Sed tunc habitant in domo Dei,quando sunt conformes ex communis propositi intentione,concordes ad honestatem vitæ, vnanimes ad speciositatem gratiæ,& tunc domum Dei facit,vnius moris in domo, id est vnius consensus & voluntatis. Secundo ab Ecclesia debet abesse infectio lubricorum, quia non potest in domo Dei digne ministrare, qui non elegerit immaculatus in via Dei ambulare. Ideo dicitur: Domum tuam Domine decet sanctitudo, id est,munditia castitatis & continentiæ. Perambulabam in innocentia cordis mei,in medio domus meæ: Requiritur enim munditia,& continentia in eis, qui ferunt vasa Domini, id est, qui Sacramenta ministrant: quia res sacras contrectare manibus sordidis nõ possunt,absque prouocatione Diuinæ seueritatis, & displicentiæ. Tertio debet ab Ecclesia abesse detentio cupidorũ: quia non possunt digne in domo Dei ambulare,vel habitare, qui propter auaritiam detinent, & ad vsus proprios retinent & conuertunt res oblatas,datas,deputatas, relictas, & delegatas ad fabricationem Ecclesiarum ,ad ornationem altariũ, ad emptionem calicum, & breuiter ad decorationẽ eorum omnium, quæ ad Dei cultum pertinent, sicut in libris Ecclesiasticis, & in paramentis Sacerdotum, & ceteris ad sollemnitatem diuini sacrificij competentibus. Talis erat,qui dicebat: Domine dilexi decorem domus tuæ,& locum, &c. Non enim diligit decorem domus Dei,qui pulchrius habet mantile in mensa siue in disco,quàm in altari vel in pulpito: qui pulchriorem habet scyphum ad recipiendum corporale poculum, quàm habeat calicem ad sanguinem sumendum Dominicum: qui speciosiorem & ornatiorem habet cameram ad iacendũ, quàm habeat cappellam ad corpus Dominicum cõficiendum: qui etiam pulchriorem habet & nitidiorem, & etiam secretiorem habet pyxidem ad denarios obseruandum, quàm habeat in altari capsam ad corpus Christi detinendum. Qui autem se innocentem debite voluerit conseruare,ad Domum illam tandem poterit peruenire. De qua: O Israel quàm magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis eius, magnus & non habens finem, excelsus & immensus! Ista autem Domus est cælum empyrreum, totum clarum & luminosum, non alia claritate nisi claritate illius sacratissimæ Trinitatis, vbi continue & indesinenter habitat,& [a] inaccessibiliter in Sanctis suis refulget, in quo est vniuersitas Spirituum beatorum, felicitas & tranquillitas, siue securitas animarum, & corporum gloriosorum, in quo etiam erit immunitas peccatorum,& exterminatio dæmoniorum. Ad quam Domum nos perducat qui sine fine viuit & regnat, &c.

3.Reg.9.a *Zach.9.b* *Gen.28.b* Iacob quid. *Gen.ibid.*

† Defuncti cur intra septa Ecclesiæ sepeliantur.

Psal.54.c *Ps.100.b* *Psal.92.b* *Psal.100.a* *Psal.25.b* *Baruc.3.b*

[a] al. incessabiliter

Finis Sermonum B. Bonauenturæ de proprio Sanctorum.

S. BO-

S. BONAVENTVRAE EX ORDINE MINORVM S. R. E. CARDINALIS EP. ALBANENSIS EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS

Sermones de Sanctis totius anni in Genere, siue in Communi.

DE SANCTIS APOSTOLIS SERMO PRIMVS.

Eccli. 43. b

SPECIES *cæli, gloria stellarum.* Per cælum rectè Ecclesia sancta intelligitur, ratione triplici. Prima, quia sicut cælum nobis celat diuina magnalia, sic Ecclesia celat diuina mysteria, & Dominica sacramenta. Secunda, quia, sicut cælum est natura nobilissimum, & forma splendidissimum, & figura rotundissimum; sic Ecclesia est nobilissima, ab eminentia vitæ; est splendidissima, ex veritate doctrinæ; est tota sphærica, & rotunda, ex motu obedientiæ. Tertia ratio, quia, sicut inter cælos est ordo, magni, maioris, & maximi, vt quoddam cælum sit infimũ, quoddam medium, quoddam summum, ita tamen, quòd est influentia superiorum in imos, & non inferiorum in summos. Est etiam ponere cælum, quod est creatione primum, quod est situ altissimum, & influentia maximum, sicut est cælum empyreum, quod influit in omnia inferiora, & media, & à nullo ipsum recipit influentiam; sic & in Ecclesia Dei quidam sunt prælati minimi, vt parochiales Presbyteri; quidam medij, vt Episcopi; quidam maximi, vt Patriarchæ: ex quibus Romanus est dignitate summus, & influentia maximus, quia in eo est plenitudo potestatis, eo quòd ipse auctoritatem dat alijs, & omnibus præcipit, & ipse à nemine recipit, quia cælo primo per omnia est similis. Quid autem per stellas datur nobis hic intelligi, quæ factæ sunt in ornamentum cæli, nisi veri, iusti, & maximi prælati, vt præcipue sunt Apostoli, qui Ecclesiam ornauerunt, & sanctitate vitæ, & splendore doctrinæ, & opere, & verbo? Sic ergo, propositum verbum intelligendo, duo maxime in eo notantur: Primum est, ipsius Ecclesiæ sanctæ pulchritudo. Secundum, ipsius pulchritudinis magnitudo. Nam primo, sanctam Ecclesiam pulchram esse, luculenter ostenditur, cum dicitur: *Species cæli.* Secundo vero, causam ipsius pulchritudinis subdit, cum dicit: *Gloria stellarum.* Et est sensus: Pulchritudo omnium ecclesiarum est doctrina, & sanctitas prælatorum, sicut stellæ sunt in ornamentum suorum orbium. Sed nota, in stellis rectè signantur sancti Apostoli, prælati primi, & præcipui, & maxime ratione triplici. Nam in stellis attenditur; Primo, naturæ nobilitas; Secundo, situs sublimitas; Tertio, figuræ rotunditas. Nam stellæ sunt naturæ purissimæ; sunt situ, & loco altissimæ; & sunt figuræ sphæricæ, & rotundæ. Sic & sancti Apostoli fuerunt puri, per continentiam; fuerunt alti, per paupertatis excellentiam; & fuerunt sphærici, & rotundi, per obedientiam.

Dico primo, quòd stellæ sunt natura puræ, eo quòd lucis abundantia sunt formatæ. Non enim aliud est stella, quàm lux aggregata. Vnde, quando Deus lucem à tenebris diuisit; eius naturam puram esse monstrauit. Tunc enim albedo dicitur esse pura, quando de nigredine nihil est ei permixtum. Et tunc vinum dicitur esse purum, quando ab omni aquositate est separatum. Igitur stella, cum ex luce sit formata, & nihil habeat tenebrositatis, vel nulla sit ei admixta, vt in visu probat experientia; est de sui natura purissima: quamuis, Deo comparata, dicatur impura. Propter quod scriptum est: Ecce Luna non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius, quasi dicat: Stellæ in se sunt mundæ: sed sunt immundæ, diuinæ essentiæ comparatæ. Sancti ergo Apostoli fuerunt stellæ puræ per continentiam, & perfectam carnis, & mentis munditiam. Vnde & Dominus dicebat eis: Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus: sed vos mundi estis, propter sermonem, quem locutus sum vobis. Sed quis hodie mundus est à sorde? nec infans vnius diei, cuius vita est super terram. Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato? Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? Nam ad veram continentiam mentis requiritur, non solum, vt contineat ab illicito tactu; sed etiam ab illicito gustu, & ab illicito visu, auditu, odoratu, etiam, quod maius est, ab illicito cogitatu, sicut docet doctor eximius Augustinus: Sed, proh dolor, quia maior in nobis incontinentia inuenitur, quàm in brutis. Nam videmus, quòd aues obseruant in generando congruitatem temporis, nec vnquam conueniũt, nisi tempore veris: tunc enim associant se, & simul nidificant, simul ouant, simulq. pullificant, consimul pullos educant: sed mox, completo generationis officio, à carnalibus cessant, nec vsque ad idem generationis tempus ad se inuicem appropinquant. Sed, quis hominum illa facit: quis abstinet ab vxoribus, saltem festiuis diebus? immo sunt multi, quibus ad luxuriam non sufficit tempus omne, sed sunt sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. O humana lasciuia! O vana, & detestanda carnalitas! quanto maior in brutis, quàm in nobis munditia inuenitur! Nam inter pisces continentia coniugalis seruatur; & nullum inter pisces adulterium committitur, cum hoc inter homines non seruetur; immo plures

Gen. 1. d — Iob 25. b — Ioan. 13. a — Prov. 20. b — Iob 14. d — Aug. to. 4. lib. de Continentia post initium. — Psal. 31. c — Exemplũ.

plures sint coitus adulterini, & incæstuosi, quàm legitimi; plures contra naturam, quàm opere naturali.

Secundo, stellæ sunt situ altissimæ: & hoc competit eis ex dignitate. Nam triplicem legimus naturam esse, sicut nobilitate, sic & loco distinctam. Prima est natura opaca, quæ maxime apparet in terra. Secunda est natura perspicua: quæ in aere se ostendit, & in aqua. Tertia est natura luminosa, quam habent sidera, corporaq. cælestia. Prima, est natura obscura. Secunda, est natura luminis receptiua. Tertia, est luminis datiua. Prima, de sui natura est infima: secunda, in medio est collocata: tertia, est in summo constituta. Cum igitur stella sit lux, vt dictum est, aggregata, debet esse in summo loco locata. Item constat, cælum situ esse altissimum: Altitudinem cæli quis dimensus est? Sed stellæ in cælo sunt positæ: ergo in situ sunt altissimæ, quia in cælo. Minor patet: Fecit Deus duo luminaria, & stellas, &c. posuit eas in firmamento cæli. Sic etiam sancti Apostoli fuerunt altissimi in cælo per altissimam paupertatem, & per affectum plantati, & à terra penitus eleuati, non terrena, sed solum amantes cælestia. Vnde etiam dicebat Apostolus: Nostra conuersatio in cælis est. Propter quod etiam intantum detestabantur terrena, vt excuterent puluerem de pedibus suis. Ipsi fuerunt primi, qui, relictis omnibus, sequuti sunt Dominum. Non enim, vt dicit Bernardus, expeditum, & pauperem Dominum, sequi poterant onerati. Sed, quis hodie sequitur in voluntaria paupertate Apostolos? Ieremias: A minimo vsque ad maximum, omnes auaritiæ student. Amos: Auaritiæ super caput omnium. O vanitas vanitatum, o peruersio naturarum: quod tibi datur pedibus ad calcandum, tu ei non solum subijcis caput corporeũ, sed etiam, quod est grauissimum, subijcis animum, rebus omnibus præferendum. Numquid non contra naturam esset, si quis cælum terræ submitteret? Hoc enim facere, esset ordinem naturæ peruertere, si ei locum summum dares, quod ex natura infimũ habet, seu tenet. Sed longe est nobilior, creatura, tua anima, quàm sit substantia cælestis. Ergo contra naturam peccas, si eam per auaritiam terræ submittas. Quæ enim animalia viuentia de rapina sic insudant rapinę, & prædæ, vt nostri tẽporis homines? Nam leo, accepta præda, quiescit ad tempus: sed nunquam quiescit vsurarius: immo ipsum tempus nocturnum, quod ex natura quieti est deputatum, conuertit in computum: qui etiam, si quiescat, vsura vigilat. dicitur de diuite. Vnde Hieronymus ait: Bestia nunquam habet memoriam prædæ, nisi fame necessitatis vrgente. Tunc enim, cum nimium famescit, prædam quærit: qua accepta, mox prædandi perdit memoriam. O confusio humana, vt non prędetur bestia fera, nisi necessitate vitæ vrgente; & prædetur nobilissima creatura, sola libidine auaritiæ inducente.

Tertio, sunt stellæ figuræ rotundæ, & ideo ad motum aptissimæ. Nam decet, nobilissima corpora nobilissimam habere figuram. Sed stellæ sunt corpora nobilissima, quia ex luce formata, quæ est inter omnia corpora nobilissima, & omnium corporum vniuersalis forma: ergo debent habere nobilissimam figuram. Sed figurarum nobilissima est sphærica figura, cum sit simplicissima, constans tantum ex vna linea, sit capacissima, formosissima, sit etiam perfectissima, habens in se senariam perfectionem. Hæc omnia probantur certa experientia. Ergo constat, stellarum corpora esse sphærica in figura: quare sunt ad motum aptissima. Corpus enim rotundum valde facile est ad motum. Sic & sancti Apostoli toti facti sunt sphærici: ad obedientiæ meritum aptissimi vsque ad terminos mundi. Vnde de eis proprijssime dicitur illud: Stellæ dederunt lumen in custodijs suis: vocati dixerunt: Ecce adsumus. In quo perfecta monstratur obedientia: Nam vocati à Domino, mox, relictis omnibus, sequuti sunt eum, vt dicitur. Tantæ etiam obedientiæ fuerunt, quòd nullos gladios timuerunt, nullos reges fugerunt, nullorum sapientiam formidauerunt; sed, accepto imperio, omnes angulos terræ penetrauerunt. Psal. Non sunt loquelæ, &c. Item, In omnem terram exiuit sonus eorum. Tantæ etiam fuerunt obedientiæ, quòd non solum omnia sua reliquerunt, sed seipsos, & proprias voluntates abnegauerunt. Sciebant enim, Dominum non solum dixisse: Nisi quis renũciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus; sed insuper addidisse: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, &c. Nam, sicut dicit Gregorius: Non multũ laboriosum est homini relinquere quod habet; sed valde laboriosum est homini, relinquere seipsum. Minus quippe est, abnegare quod habet; sed valde multum est, abnegare quod est. Quantæ ergo obedientiæ fuerunt, qui non solum sua, sed seipsos, & vitam propriam reliquerunt? Sed, quis hodie est, qui, non dico seipsum, sed sua pro Christo relinquat? Magis hodie homines obediunt auro, quàm Christo. Vnde in Ecclesiaste scriptum est: Pecuniæ obediunt omnia. O confusio summa! O peruersio detestanda! quia maioris sunt obedientiæ bruta, quàm rationalia, cum tamen illa à suo rege nulla accipiant bona, nos autem à Rege nostro accipimus omnia naturalia, omnia gratuita, & accipere expectamus æterna. Nam apes, quæ à rege esse non accipiunt, sed eligant sibi quem volunt, intantum ei obedientes sunt, vt ad eius imperium exeant, & subsistant; vadant, & redeant, & castra ponant: &, quod maius est, quæ eum offenderit, de seipsa vltionem sumit, & aculei proprij vulnere se occidit. Quis hominum ista facit? Quis est, qui obediat ei, à quo esse accepit? à quo sensus & intellectum se habere sentit? à quo redemptus tanto pretio fuit, & in esse conseruatur, & ipsius sola gratia subsistit? Et tamen dicitur: Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris: dedit enim pro te animã suam. Quid tibi amplius facere potuit? Nam tibi primo bona naturæ tradidit: Secundo bona fortunæ, naturę auxilium, dedit: Tertio, tibi gratiam contulit: Quarto, vt tibi nihil deesset, seipsum totum impendit. Ergo ei non obediens eris, cui obediunt cælestia agmina? obediunt, velint nolint, dæmonia? obediunt omnia cælestia corpora? & obediunt quattuor elementa? & omnia animalia bruta? Ipse enim dicit: Quia vocaui, & renuistis, extendi manũ meam, & neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis, quod timebatis, euenerit. Christus ergo Iesus det nobis sic cum Apostolis, puros esse, sic paupertatem amare, & obedire in omnibus præceptis suis.

Stella quid. | Eccli. 1. d | Gen. 1. b | Philip. 3. d | Iere. 31. b c | Amos 9. a | Baruc. 3. d | Matt. 4. c | Ps. 100. a | Luc. 14. g | Mat. 16. d | Marc. 8. d | Luc. 9. c | Greg. hom. 32. tom. 3. non procul à princ. | Eccls. 10. d | Exemplũ. | Eccli. 29. c | Prou. 1. c

DE SS. APOSTOLIS
SERMO II.

Stellæ manentes in ordine suo, aduersus Sisaram pugnauerunt. Quanta fuerit in Apostolis sanctitudo, quãta auctoritatis Apostolicæ celsitudo, quanta etiam operationis strenuæ fortitudo, quis digne dicat? Nam fuerunt mente sanctissimi, quo ad seipsos; fuerunt auctoritate celsissimi, quo ad subditos; & fuerunt opere strenuissimi, quo ad aduersarios. In verbo enim præmisso, à tribus his commendantur: Primo, ab eminentia sanctitatis, in mente. Secundo, à plenitudine potestatis, in ordine. Tertio vero, à constantia strenuitatis in opere.

Iudic. 5. c

opere. Nam animi sanctitas notatur, cum dicitur: *Stella*. Ordinis Apostolici dignitas, & potestas notatur, cum dicitur: *Manentes in ordine suo*. Operationis eorum virilitas sequitur, cum subditur: *Aduersus Sisaram pugnauerunt*. Dicamus ergo, *Stellæ*, &c. Tria secundum exteriorem apparentiam inueniuntur in stellis: quæ valde proprie conueniunt Sanctis Apostolis. Nam secundum apparentiam stellæ sunt paruæ, sunt pulchræ, sunt maximæ. Sic etiam Apostoli fuerunt. Primo, parui, per humilitatem, in mente. Secundo, fuerunt pulchri, per honestatem, in corde. Tertio, maximi, per vnitatis vinculum, in vtroque.

Stella terrã valde in quantitate excedit. Dico primo, quòd stellæ quo ad apparentiam sunt valde paruæ, quamuis secundum veritatem sint maximæ, ita, quòd terram excedere credantur in quantitate. Videntur tamen paruæ propter longitudinem viæ, & maximæ distantiæ, quæ est inter cælum, & terram. Nam ad sensum videmus, quòd maxima corpora, immo maximæ ciuitates, & castra non videntur magna in multa distantia, & cum incipiunt videri, primo videntur paruissima. Vnde in hoc apparet, quòd stellæ sunt maximæ, quia, quocunque per mundum vadas, ad orientem, vel occidentem, meridiem, vel septentrionem, aliquæ eædem stellæ in vno loco per te visæ, in alio loco tibi apparent eiusdem quantitatis, cuius prius, similiter in eadem dispositione, & in eadem parte cæli, in qua prius (nihil omnino mutatæ inde, scilicet à loco) sicut in polo arctico, & in maiori vrsa, quæ circa illum polum vertitur, contingit videre. Nam, quòd visus in earum quantitate fallatur, ex hoc aperte probatur, quia, cum sunt in oriente, siue in occidente, licet non sint à nobis magis remotæ, maiores tamen apparent, quàm quando super nos esse videntur. Vnde maior videtur Sol, cum oritur, quàm cum proximior circulo meridiei efficitur. Sunt ergo stellæ quantitate maximæ, sed in apparentia valde paruæ. Sic & Apostoli, & Apostolici viri omnes sunt Dei gratia, & virtute, & potentia maximi: sed modo sunt minimi, quasi despectissimi, & quasi nulli penitus. Vnde legitur: Stellas claudit quasi sub signaculo. (*Iob 9. a*) Res, quæ sub signo clauditur, & si magna sit, non videtur. Quid est ergo, stellas sub signaculo claudere, nisi Apostolos sic humiles fore, vt non videantur aliquid exterius esse? Vnde: Spectaculum facti sumus mundo, Angelis, & hominibus: & tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsema. (*1. Cor. 4. b*) *Peripsema quid.* Est enim peripsema, purgatura pomi, siue limatura ferri. Est ergo sensus verbi sic: Sicut pomi purgatura est res abiecta, cunctis vilissima, porcisq. seruata; sic nos cunctis vilissimi apparemus, quia humiliter viuimus. Luna enim, quando est versus mundum, est tota obscura, & dicitur esse nulla: & tunc versus cælum, tota est luminosa. Et econuerso, quando versus mundũ tota est luminosa, tunc versus cælum est obscura tota. Et, secundum quòd magis, vel minus recedit à Sole, secundum hoc, de lumine ipsa perdit. Non enim possumus in mundo simul & in cælo luminosi esse. Vnde Hieronym. (*Hieron. in Reg. Monachorum de laude Religionis. to. 9*) Difficile, immo impossibile est, vt aliquis fruatur bonis præsentibus, & futuris, & hic ventrem, illic mentem repleat, vt de delicijs ad delicias transeat, in cælo, & in terra appareat gloriosus. Si ergo gloriosi volumus esse, & volumus sursum ascendere, discamus nos humiliare. Nam naturale est aquæ, quòd, quanto ab alto eximio monte descendit, tanto in parte contraria sursum tendit. Nam omne, quod mouetur, mouetur à contrario. Vnde, quod ab oriente recedit, necessario versus occidentem accedit. Et, quæ à terra se elongat, cælo necessario appropinquat: quia terra à cælo summe distat. Sed vir humilis in imo sedet, dum se vilissimum credit: ergo, si mouetur, necessario sursum tendit. Propter quod dicitur: Qui se humiliat, exaltabitur: & qui se exaltat, humiliabitur. (*Luc. 14. & 18. b*) Superbus enim, cum se in summo ponit, cum in eodem statu esse non possit, necessario ad infima transit. Omnis enim casus est ab alto in imum. Quare, vbi nullus est locus altus, nullus potest esse penitus casus. Quanto situs est altior, tanto casus est grauior. Cum ergo humilis in imo se ponit, quòd cadere non possit, certus existit.

Secundo, stellæ sunt valde pulchræ. Quid enim pulchrius luce? Si enim absque luce nihil est pulchrũ: quia omne, quod est obscurum, nullis humanis oculis est peruium, nisi à luce fuerit illustratum; restat, lucem talem esse pulcherrimam, quæ existit omnis pulchritudinis causa: quia, † Propter quod vnumquodque tale, & illud magis, vt Philosophus dicit. (*† Arist. to. 1. li. 1. Poste. Analy. tex. 5.*) Sed nihil aliud est stella, quàm lux in suo ordine aggregata: ergo stella de sui natura est pulcherrima. Sic & sancti Apostoli fuerunt pulchri, per vitæ honestatem: Fuerunt enim similes stellæ illi, quæ dicitur Matutina, quæ, stellarum pulcherrima, diei est nuncia. Vnde & Venus appellatur, & stella Diana, eo quòd solis prænuncia, tota est radiosa. Vnde quilibet Apostolus dicere poterat illud: Ego stella splendida, ego stella Matutina. (*Apoc. 22. c*) Et de eis, propter honestatis vitam, secundum Fulgentium exponitur illud Ecclesiastes: Species cæli, gloria stellarum: (*Eccls. 43. b*) quia, sicut stellæ ornant cælestem naturam, sic Apostoli ornauerunt statum Ecclesiæ. Vnde assimilati sunt à Domino luci: Vos, inquit, estis lux mundi. (*Matt. 5. b*) Quia, sicut lux est tota pulchra, pulchrificans sua præsentia omnia, nec transiens per sordida, fit immunda; sic sancti Apostoli sunt lumina radiosa, totius honestatis exemplaria, in nullo penitus sordida, vel corrupta, sed à sordibus alios trahentia. Sed quis honestatem habet? debet namque honestas radicari in corde, & manifestari in ore, & opere, vt appareat in exteriori habitu, & pulchrescat in visu. Nemo honestum se credat, si inhonesta vestimenta, vel alia corporis indumenta deferat, si inhoneste incedat, si inhonesta audiat, & si inhonesta libenter videat. Nam, sicut Augustinus dicit,* impudicus oculus, impudici cordis est nuncius. (** Aug. to. 1. in Regulis, reg. 3. cir. med. to. 2. de Regula Monachorũ cir. med.*) Et sic est de omnibus sensibus cordi obedientibus. [a] Sic, dicit Dominus, luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. (*[a] Mat. 5. b*) O quanta mala faciunt mala exempla, & verba inhonesta! Sic contra, ad bonum incitant bona exempla, & animant bona verba. [b] (*[b] Exempl.*) Nam & Cygni dicuntur nidos relinquere, & ad loca proxima deuolare, vt audiant homines cantare, & laborare, & easdẽ cum hominibus melodias formare. Nam multi sunt similes simiæ, quæ tentat omnia facere, quæ videt operari. Vnde & se [‖] sotularibus calciat, & gladio ducto per guttur se iugulat, si homines hæc facere aduertat, nec humanas nouit insidias: hæc enim homines in se facere dissimulãt, vt eam decipiant. (*‖ Sotularis, vel Sotular, est calcei genus à solea dictum, vt legitur in dictionarijs. Hac voce iuxta quadã exéplaria vsus est B. Hieron. lib. 1. cõtra Iouin. in fin. nũc vero legitur soccus, Sũt qui velint lectã esse olim soccularis à socco.*) Nonne equi se exaltãt in prœlijs dum vocem tubæ clangentis intelligunt? Nonne pugiles animantur, dum clamoribus partiũ excitantur? Nonne fiunt ad pugnã milites fortiores, & fortius agitant lanceas, stringuntq. mucrones, dum voce, pariterq. exemplo sui principis excitantur? Ex his omnibus manifestum est, quòd tam ad bonum, quàm ad malum plurima valent exempla, & verba. Est ergo peccatum grauissimum, verbo, vel opere corrumpere proximum; & omnem vitæ honestatem vertere in peccatum, & proximi corruptionem.

Tertio, secundum apparentiam, stellæ sunt sibi proximæ, sicut patet in sideribus † galaxiæ, quæ, Philosopho teste, sunt multum luminosæ, & propinquæ. (*† Arist. li. 1. Meteor. c. 5 & 6. sũma 2. Galaxia est circulus albus, quẽ Græci Galaxiã, Latini vero circulum lacteum: γάλα quippe lac significat.*) Est enim notabile, quòd stellæ, quanto sibi sunt viciniores, tanto sunt pulchriores, & maioris luminis expressiuæ. Nam, licet stellæ per se consideratæ, singulæ sint pulchræ, tamen ex sua vicinitate, dum sibi sunt

sunt proximæ, non solum sunt pulchræ, sed etiam valde pulchrę, quia fulgor vnius insufficientiam supplet alterius: vnitas autem, & proximitas, auget in eis claritatem, & virtutem. Cuius ratio assignatur multis de causis. Quia omnis virtus, quanto magis fuerit vnita, tanto potentior est in opus. Vnde virtus duorum hominum simul vnita leuat lapidem, quem diuisa non potest mouere. Propter quod & Philosophus dicit quòd animalia parui cordis sunt animi fortioris propter maiorem virtutem. Sic & sancti Apostoli per fidem fuerunt sibi proximi, id eo per vnitatem animi fuerunt in virtute efficacissimi. Dicitur enim: Numquid coniungere valebis micantes stellas Pleiades? quasi dicat: Ex hoc, quòd sibi sunt proximæ, & coniunctæ, magis sunt virtuosæ. Sunt enim Pleiades 7. stellæ sibi proximæ, quæ hiemali tempore apparent, & quanto aer serenior est, & fulgidior, tanto magis discernuntur. Quarum vna nec ex toto se manifestat, nec penitus se occultat. Ob hanc causam de Apostolis dicitur, quòd erat illis cor vnum, & anima vna. Nam & omnia, quæ accipiebant, omnibus diuidebant, prout vnicuique opus erat: ita, quòd non erat egens aliquis inter eos, sed erant illis omnia communia. Sed, vbi hodie vnitas, vbi pax, vbi rerum concordia, & communitas, immo vbi non discordia, vbi non guerra, vbi non propria, nullaq. communia? Quæ ciuitas non diuisa est? quę castra non scissa? quæ hominum corda non sunt mortali odio vulnerata? Proh dolor, dolore tabesco; quia est maior vnitas columbarum, maior struthionum, maior gruum, & anserum, quàm hominum. Nam illa simul vadunt, simul comedunt, simul terrā petunt, simul extra se erigunt; &, si in terra aliquod bellum geritur, mox ad pacem redeunt, & societatem pristinam non relinquunt. Sed, qui hominum ista faciunt, & iniuriantibus parcunt; vindictam non potius expetunt? Vtinam attenderemus verbum Apostoli: Quia vnum corpus sumus in Christo Iesu, singuli autem alter alterius membra. Numquid vnum membrum ab alio casu læsum, laborat se vindicare, & non potius vniuersa condonant? Si enim, cum gaudet vnum membrum, congaudent omnia membra; &, si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia, sicut docet Apostolus. Vnde, siquis cum membro non sentit, signum est mortis. Propter quod Bernardus ad quendam sic ait: Si doles, condoleo; si non doles, doleo: sciens longe à salute esse membrum, quod obstupuit, & ægrum non se scientem periculosius laborare. Christus ergo Iesus, sanctorum Apostolorum meritis, concedat nobis cordis humilitatem, vitæ honestatem, & mentis vnitatem.

Arist. to. 5. li. 3. de par tib. anim. to. 30. — *Iob 38.* — *Act. 2. f* — *Ro. 12. b* — *1. Cor. 12. c* — *In epist. 2. ad Fulconē in litt. f*

DE SS. APOSTOLIS SERMO III.

Barne. 3. d

STella autē dederūt lumē in custodijs suis. Inter corporalia aliquid inuenire est, quod vtique in se lucet; sed eius, illuminare non est: & tale corpus vita non est. Est & aliud corpus, quod in se lucet, & alia illuminat, & alia insuper illuminare facit; sed non est fons, neque principium, sicut in alabastro ostenditur esse ignis. Est & aliud corpus, quod lucet, & illuminat, & illuminare facit; & est fons, & principium luminis, sicut est corpus Solis. Quamuis ergo magnum sit in se lucere; est tamen maius, si posset alijs lumen dare, & suum lumen extra se deriuare. Nam, etsi magnum est fonti, in se aquas habere, maius tamen ostenditur esse, si sic abundet, quòd superfluum faciat, & in partes alias aquam fundat. Est enim magnum, plenitudinem fontis habere, suæ salutis sufficientem: sed

A maximum est alijs dare, quod tamen fit alijs gratiam impetrando. In verbis ergo propositis Apostoli commendantur maxime. Primo, ex parte propriæ voluntatis, qua fulgebant in mente. Secundo, ex parte commendabilis veritatis, quam diffundebant proximis in sermone, vt sanctitas respiciat bonum intra; sermo veritatis bonum extra; quod est alijs proficuum. Notatur ergo primo interior sanctitas, qua fulgebant, cum dicitur: *Stella*. Secundo, notatur exterior liberalitas, quam alijs prædicabant, cum dicitur: *Dederunt lumen, &c.* Necessarius ordo est, vt homo prius faciat, quod postea doceat; vt prius

B bene iuuet, quàm audeat prædicare. Vnde Apostolus: Nihil prædicare audeo eorum, quæ per me non effecit Christus. Et: Cœpit Iesus facere, & docere. Prius enim fecit, & postea docuit. Nam Rhetores ab his duobus Oratorem definiunt: Vt sit vir bonus, quo ad seipsum; & ad docendum arte peritus, quo ad proximum. Dicunt enim, quòd auctoritatem docendi perdere meretur, cuius sermo opere destruitur. Tullius: Caput est artis docere, quæ facis. Dicamus ergo: *Stella, &c.* Est autem hic attendendum, quòd, si considerentur stellæ quantum ad permanentiam, sunt incorruptibiles, sunt infatigabiles, & sunt

C inteclipsabiles. Sic & sancti Apostoli, fuerunt incorruptibiles, per tolerantiam; fuerunt infatigabiles, per constantiam; & fuerunt ineclipsabiles, per perseuerantiam. Vtinam homo haberet patientiam in aduersis, constantiam mentis in prosperis, sed & perseuerantiam pariter in illis.

Rom. 15. d — *Act. 1. a*

Dicamus ergo, quòd stellæ in suo esse sunt perpetuæ manentes: eo quòd sunt incorruptibiles. Nam, vbi causa corruptionis non est, ibi corruptio esse non potest. sed causa corruptionis contrarietas est, sicut in elementatis corporibus patet, quæ, quia sunt ex elementis, & humoribus contrarijs constituta, corru-

D ptioni necessario sunt subiecta: sed stellarum corpora, cum sint simplicia, non sunt ex contrarijs constituta: ergo non sunt corruptibilia. Cum enim omnis actio sit à contrario, vt dicit Philosophus; vbi nulla contrarietas est, ibi nulla actio esse potest. Vbi autem actio non est, nec passio, nec corruptio esse potest: quia omnis passio ab actione aliqua est semper. Item causa, quare elementa sint corruptibilia, est ipsa materia, quæ contenta non est sua forma; sed, cum est sub forma elementi vnius, appetit esse sub forma alterius; quærens semper formam, in qua quiescat appetitus ipsius; quam, quia non inuenit, non

E quiescit; sed semper circuit, si eam inuenire possit. Sic auarus, dum satiari cupit, diuitias quærit; sed, cum ab eis satiari non possit, semper circuit, nec quærere desinit. Cum igitur in stellis sit nobilissima formarum corporalium, scilicet forma lucis, totum appetitum materiæ sibi satiat, vt sub forma alia esse nolit: quare illa corpora sunt incorruptibilia per naturam. Sic & sancti Apostoli fuerunt incorruptibiles per veram malorum tolerantiam, habentes fortitudinem, & patientiam mentis. Sciebant enim, Dominum dixisse: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Vnde potest illud de eis conuenien-

Arist. to. 1. lib. de Prædicam. c. 5.

F ter exponi: Videbo Cælos tuos, & opera digitorum tuorum; Lunam, & stellas, quæ tu fundasti, id est, stabilia esse voluisti, ne vlli cederent passioni. Quid hic per cælos solidos, non porosos, nisi sanctos intelligimus Apostolos? Quid per stellas stabiliter fundatas, nisi eorum in tormentis luminosas tolerantias? Sed interponitur ibi de Luna, quæ signatur Ecclesia, à Christo vero Sole illuminata. Nec intelligatur vlla nostra esse patientia, si non sit in fide solidata. Fuerunt ergo Apostoli in nullo porosi, sed solidissimi, sicut cæli, nulli cedentes penitus passioni. Est autem triplex genus patientiæ secundum Bernardum: Primum est, tolerare iniurias patienter: & hoc est omnium saluandorum. Secundum

Luc. 21. d — *Psal. 8. a* — *Bernar. in serm. 2. in Conuersione S. Pauli infra med.*

dum est, tolerare libenter, & hoc genus est gratia diuina, & in virtute magnorum. Tertium genus est, pati gaudenter; & hoc genere patiendi patiebantur Apostoli, quia plus gaudebant in aduersis, quàm gauderent in prosperis. Vnde dicitur: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij: quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati. Patientia enim sola est omnium virtutum probatiua. Quia dicit Gregorius: Qualis vnusquisque apud se lateat; illata contumelia probat. Quia quod fornax auro, quod lima ferro, quod tribula frumento; hoc facit tribulatio viro iusto. Nonne fornax omne adulterinum separat, si adsit in auro? Nonne lima rubiginem tollit à ferro? Nonne tribula paleas separat à frumento? Non enim fornax aurum, si purum sit, minuit, vel corrumpit, vel consumit. Nec lima ferrum inficit; sed potius pulchrum facit. Nec tribula granum minuit, vel corrumpit. Sic, & tribulatio Sanctos non vastat; sed roborat, & consolidat, & confortat. Nam insula, quamuis vndique vallata est ab aquis, vndique perfusa: non tamen ab aquis corrumpitur; sed amplius solidatur. Incus, quanto magis malleis tangitur; tanto solidior inuenitur. Numquam enim apparet, quàm grauis sit aliquis Sanctus; nisi iniurijs, & verberibus fuerit impetitus. Nam de leone inuenitur, quòd in periculis maxime inuenitur gloriosus. Cum enim venatores venire præsentit, nunquam se abscondit: sed patenter se ostendit, & in medium campum vadit, & hominibus, canibus, iaculis, sagittis publice se opponit, & contra omnes, quid possit, ostendit.

Act. 5. d — *Greg. to. 3. Dialog. lib. 3. cap. 5.* — Exempla.

Secundo, stellæ sunt infatigabiles: quia quamuis velocissime moueantur: in ipsa tamen longissima via, & dieta, quam faciunt, nulla fatigatione tenentur: quamuis in eorum cursu nulla omnino quies ponatur: sed sine omni murmure, & querela, motu non proprio; sed motu cæli, sidera mouentur. Sic, & sancti Apostoli fuerunt infatigabiles per mentis constantiam; ita vt à Dei seruitio non possent auerti. Vnde dicebat Apostolus: Quis nos separabit à charitate Christi? an fames? an gladius? Propterea exponitur de eis illud: Stellæ manentes in ordine suo, aduersus Sisaram pugnauerunt. Qui, in Apostolatu, quē ceperant Apostoli, constantes, persistentes, & contra Sisaram pugnantes, id est, diabolum, tota constantia mentis bellum agentes, moueri à bono proposito nullatenus potuerunt: sed sua constantia mundum vicerunt. Nam, sicut dicit Augustinus, Inter omnia miracula hoc mirabilissimum fuit, quòd viri abiecti, & vilissimi, diuitijs nullis suffulti, omnino & sæculi honoribus destituti, omnem humanam potentiam deiecerunt, omnem mundi sapientiam deuicerunt, & omnem mundi multitudinem innumerabilem prostrauerunt. Nam contra eos, omnes commoti sunt principes, & tyranni; omnes insurrexerunt philosophi, & totus mundus intonuit: & tamen ita constantes fuerunt, quòd ad fidem Domini omnes conuerterunt, Deo cooperante, & confirmante sermonem, sequentibus signis. Sed qui hodie sunt in mundo, qui sic constantes inueniantur in bono? Sunt enim homines nostri temporis similes vitro, quod omnē colorem suscipit. Similiter Chamelæon bestiola parua, diuersa colorū varietate respersa; ad omnes colores, quos videt, faciliter variatur. Luna etiam, cum bonis planetis coniuncta, dicitur esse bona: sed mala sociata, dicitur quòd cum eis sit noxia. O quanti sunt hodie, qui omnino sunt inconstantes: arundini similes, quæ cedit omni pulsui, siue vento. Ecce dicitur de Ioanne Baptista: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? quasi dicat non. Debemus ergo similes esse arundineto, quod in figura rei huius, inter aquas superiores, & inferiores vniformiter semper mouetur. Sed proh dolor, quia multi sunt, qui facile mutantur à bono, & valde constantes sunt in malo; non attendentes illud Catonis sapientissimi verbum: *Constans, & lenis, vt res expostulat, esto.*

Rom. 8. g — *Iudic. 5. c* — *Mar. 16. d* — Exempla. — *Luc. 7. d* — *Cato in Paren. 1.*

Tertio, stellæ sunt ineclipsabiles: Sola enim duo sidera dicuntur eclipsabilia: scilicet Sol, & Luna, quamuis in eclipsando, diuersa sit causa. Nam Luna dum est vigesimaquarta, & in summa distantia à Sole, siue ipsi Soli opposita; inter se, & Solem posita terra, cum lumen à sole habeat, fit obscura: Sol autem non eclipsatur interpositione terræ, sed Lunæ, in ipsa sui cum Luna coniunctione: dum scilicet coniunguntur in eodem signo, in eodem gradu, in eodem minuto, & in eodem secundo. Nam omne signum in zodiaco habet XXX. gradus: quilibet autem gradus habet sexaginta minuta; & quodlibet minutum habet sexaginta secunda. Et quia, non omni mense sic vniuntur; ideo Sol non quolibet mense eclipsatur? His ergo duobus sideribus exceptis, aliæ stellæ dicuntur omnes ineclipsabiles. Sancti igitur Apostoli fuerūt sic ineclipsabiles per perseuerantiam: nam anima eclipsatur, & obscuritatem patitur; dum inter eam, & Deum peccatum interponitur, iuxta illud: Peccata vestra diuiserunt inter vos, & Deum vestrum: Nam, & nubes significatiua peccati, dum inter nos, & Solem se ponit, nobis ipsum Solem abscondit: & quanto est densior, & obscurior; tanto vmbra proiecta fit nigrior, & nocti similior. Quia, ergo Apostoli sancti nunquam mortale peccatum, post aduentum Spiritus sancti, commiserunt; nunquam eclipsati fuerunt: quia nunquam lumen, quod acceperant, amiserunt. Vnde de eis potest exponi illud: Qui docti fuerunt, id est, ipsi Apostoli, vel ab Apostolis docti, fulgebunt, quasi splendor firmamenti. Et qui ad iustitiam erudiunt multos, id est, ipsi Apostoli, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Et est sensus, quia sicut stellæ perpetualiter nitent, nec eclipsim sustinent; sic sancti Apostoli nunquam sunt eclipsati: quia culpa mortali, post aduentum Spiritus sancti, nunquam sunt obscurati: sed in eo, quod perceperunt, stabiliter permanserunt: quamuis capti, quamuis ligati, quamuis carceribus mancipati, quamuis verberibus multis attriti, quamuis aliqui eorum crucifixi sint: tamen non potuerunt à Christo auerti: Fundati enim erant supra firmam petram. Dominum enim dixisse audierant: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Quid enim prodest homini, fundare domum, & parietes erigere; si desinat tectum adiungere, & sic domum desinat consummare? Quid prodest aratori, terram sulcare, & semina plurima iacere; si iam aucta, & matura negligat colligere? Quid prodest vineam plantare, & in palos erigere, & vsque ad maturitatem fructum diligenter excolere, & sollicite custodire; si desinat eius fructus in fine colligere? Et sic est in omnibus inuenire. Quia laus in fine canitur: quia, cuius finis bonus, ipsum quo totum bonum est. Et cuius finis malus est, ipsum vtique totum malum est. Ob hanc enim causam Sapiens dicit: Ne laudaueris hominem in vita sua. Ambrosius: * Lauda post mortem, lauda post consummationem: lauda nauigantis felicitatem; sed cum peruenerit ad portum: lauda ducis virtutem; sed cum perductus est ad triumphum. Sed quidam non attendentes ista, bene incipiunt; sed ante finem deficiunt. In Quadragesima pœnitentiam incipiunt, quam statim in Pascha deponunt. Tales sunt cani similes, qui superflua reijcit, quæ comedit, & comesturus, iterum ad ea redit. Porcus etiam lotus aquis, ad lutum sponte redit, & magis lutum, quàm munditiam diligit. Sic igitur patet ex his, quæ tribus sermonibus sunt collecta, quòd est considerare stellas, quo ad essentiam, quo ad apparentiam, quo ad permanentiam, & quo ad influentiam. Nam quo ad essentiam, sunt puræ, sunt altæ, sunt & spheri-

Eclipsis qd & quomodo fiat. — *Isa. 59. a* — *Dan. 12. b* — *Matt. 7. d* — *Mat. 10. e*

* *Verba, quæ hoc loco sub nomine B. Amb. citantur extāt in homil. 2. S. Maximi Epis. Taurin. de Natali S. Eusebij Vercell. Epis. de quo etiā B. Ambr. sermo, qui est in ord. 55. habetur in tom. 5. serm. de Sanctis, cū eo initium est fere idem cū homil. vel serm. S. Maximi, cū alijs quibusdā verbis Serm. B. Maximi recitatur in 2. Nocturno off. confess. Pont. Maximus autē & Ambrosius contemporanei fuerunt.*

sphericæ; & de his dictum est in sermone primo. Quantum ad apparentiam, sunt paruæ, sunt pulchræ, & sunt maximæ; & de his dictum est in secundo sermone. Quantum ad permanentiam, sunt incorruptibiles, sunt infatigabiles, & sunt ineclypsabiles, & de his dictum est in isto sermone. Quarto vero, quantum ad influentiam, sunt virtuosæ, sunt operosæ, sunt & luminosæ; & de his non dicam: quia in alijs sermonibus festiuis me plura dixisse de his recolo. Illi ergo sint grates, qui hoc dedit.

DE SS. APOSTOLIS

SERMO IV.

Ioan. 15. a

VOS *mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Omnem hominem appetere esse beatum, ex dictis omnium antiquorum, & appetitu naturæ constat ita certum, vt nulli, nisi stulto vertatur in dubium. Nam Socrates philosophus inter ceteros philosophos quasi primus, dum omnem hominem appetere omne bonum, certa experientia probaret, & sapienti consideratione teneret, quòd nemo, nisi summi boni participatione, obtinere beatitudinem posset; simulq. videret, quòd Deus purgatissimis mentibus videri posset; nec mentes, nisi optimis moribus posse mundari, conspiceret; omnem philosophiam traxit ad mores, in quibus mundatus, summum bonum cernere in se posset. Mentis enim nostræ inualida acies, vt doctor eximius Augustinus docet, in tam excellenti luce non figitur, nisi per iustitiam fidei acuatur, & emundetur. Numquid lippus oculus, vel infirmus solem audet in rota conspicere? Nam noctua & auium plurima genera, propter debilem virtutem visiuam, magis, quàm lucem, diligunt tenebras. Si enim oculus debilis solem aspexerit, non inde augmentum luminis accipit; sed caliginem potius cæcitatis incurrit: & vnde visus noctuæ excæcatur & infirmatur; inde visus plurimum delectatur aquilinus. Ergo, si volumus ad beatitudinem, quam petimus, peruenire, quæ non est aliud, quàm Deum videre; oportet mundos esse. Et ideo in verbo præmisso Dominus de discipulis duo ostendit. Primo, enim asserit eorum puritatem. Secundo, verbi diuini prædicat potestatem: vt primum referatur ad Apostolorum munditiam: secundum vero ad Verbi diuini efficaciam. Primo ergo sanctos Apostolos candidos monstrat, cum dicit: *Vos mundi estis.* Secundo vero munditiæ causam explanat, cum addit: *Propter sermonem, &c.* Diuinus ergo sermo potestate plenus est, & ideo mundare omnes, quos voluerit, potest. Est ergo notandum, quòd triplex est munditia hominum, necessaria ad visionem diuinã. Prima est, munditia cordis: Secunda est, munditia oris: Tertia est, munditia operis. Est enim cor mundare, nihil immundum, vel innoxium cogitare. Est os mundare, nihil turpe dicere. Est opus mundare, nihil immundum videre, vel audire, nihil, quàm immundum cogitare, perpetrare, vel tangere.

Laertius in Socrate in fine, ex Xenophontis auctoritate id asserit.

Aug. to. 5. de Ciu. Dei lib. 2. c. 2.

Exemplũ.

Dicamus ergo, quòd prima munditia est cordis, quasi aliarum omnium radicalis, siue fontalis: Inter omnia enim membra, cor est creatione primum, est animæ principale domicilium, est influentia maximum, & ideo motu continuum: & est omnis motus, & vitæ principium: quia nec os aperimus, nec aliquid aliud agimus, nisi hoc ex corde operemur: Impossibile est enim aliquid esse in opere, vel in ore, nisi prius fuerit in corde: vel quale verbum cordis, tale est oris, & operis. Numquid, qualis est fons, non talis est aquarum fluuius? Numquid qualis est radix, non tales sunt rami arboris? Secundum enim virtutem grani, & varietatem virtutis seminis; tale est illud, quod procedit. Quare, si verba nostra, & opera volumus esse munda, Apostolorum more, prius mundanda sunt corda. Dominus loquens Apostolis ait: Beati mundo corde; quoniam ipsi Deum videbunt. Nota, quòd non dicit: Beati mundo ore, vel opere; quia possent opera videri munda, cum corda essent immunda: sed non possunt esse opera immunda, si fuerint corda munda. Vnde in Canonica Iacobi dicitur: Emundate manus peccatores, & purgate corda vestra duplices animo: quasi dicat: Si manus, id est, opera vultis esse munda; studete prius purificare corda, quæ sunt fontalia operum nostrorum principia. Vnde & Propheta orabat: Asperges me Domine hyssopo, & mũdabor. Hyssopus humilis, & odorifera herba, signat cordialem gratiam, qua mundantur omnia exteriora nostra. Vnde notabiliter dicitur: Super niuem dealbabor: nix enim non solum munda, & alba exterius est, sed etiam in profundo interius, à qua exterior albedo causatur: vt per hoc detur intelligi, quia illa munditia dicitur esse vera, quæ est foris, & intra. Nam, & mens alba, munditia: ex dominante magno frigore castitatis in anima generatur omnis vera munditia. Sed qui sunt hodie, qui cum Apostolis habeant corda munda? Vnde in Prouer. Quis gloriabitur, mundum se habere cor? Valde est mirabile, & detestabile, quod toto posse sic homines laborant, à turpibus sollicet lauare corpora, mundare à vermibus capita, mundare à noxijs intestina, mundare à sordibus vestimenta, quærunt in lectis munda linteamina, munda fercula, munda vina, & munda valde mancipia; & non curant, si immunda habeant corda. Quid stultius? quid detestabilius? quid inordinatius? Vis habere omnia munda; & animam, cælo nobiliorem, non curas esse immundam. Sed dicit Iob: Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? Ergo, fratres, rogandus est Deus, & toto corde inuocandus, vt mundet nos ab immundis cogitationibus: & mundatis cordibus gratia ipsius, omnia valeant esse munda. Sed quidam similes sunt sepulchris exterius dealbatis, sed interius omni spurcitia plenis, scilicet cadaueribus mortuorum. Turpe enim esset, nec est aliquis, qui sustineret, vt vasa sua, in quibus ponit vina, & cibaria, essent exterius munda, & interius immunda. Cygnus est auis exterius valde alba in pennis; sed caro eius sub pennis est valde nigra. Vnde tales arguit Dominus: Væ vobis scribæ, & pharisæi, quia mundatis quod deforis est calicis, &c. Et addit: Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis, & parops idis, vt illud, quod deforis est, fiat mundum.

Matt. 5. a

Iac. 4. b

Psal. 50. b

Ibid.

Prou. 20. b

Iob 13. d

Exemplũ.

Mat. 23. c

Secundo, nobis necessaria est munditia oris. Quomodo enim cum Rege stare valet, aut loqui habet, qui immundum os portat? In nullo enim loco prius apparet immunditia, quàm in ore: Immunditia enim oris testis est immundi cordis. Nã Philosophus docet primo Periher. quòd voces sunt earũ, quæ sunt in anima, passionũ notæ. Et Richardus dicit: Idem omnino est verbum cordis, & oris; nisi quod in corde est nudum, & in ore vestitum. Non enim aliud est vox, quàm verbi vestimentum: Et Dominus: Ex abundantia cordis os loquitur. Ergo, qualia sunt cordis, talia sunt verba oris: Non enim credant, se habere corda munda, qui verba habent immunda: Non potest homo trahere de granario, nisi bladum, quod ibi est; nec vinum de dolio, nisi illud, quod ibi continetur. Ergo lingua loquitur de eo, quod in horreo est cordis: Qui enim comptus est, id est, ornatus, & qui libenter de mulieribus loquitur, adulter probatur: quia

Arist. lib. 1. Periherm. cap. 1.

Luc. 6. g

nunquam

nunquam melius, quàm per linguam homo cognoscitur. Numquid non per linguam cognoscuntur Theutonici? numquid non Gallici? numquid non Graeci? Vnde Petro dictum est: Nam & loquela tua manifestum te facit. Ergo si vis, vt credamus, te habere mundum cor; os habeas foris mundum secundum quod dicit Iob: Purus est sermo meus, & mundus sum in conspectu tuo. Sed de quibusdam habetur in Psalmis: Sepulchrum patens est guttur eorum: Quid enim sepulchro patenti foetidius? & quid ore foetido immundius? Non consueuerunt homines iuxta illos libenter stare, quibus consueuit os foetere. Vere quilibet hodie potest dicere illud Isaiae: Vae mihi, quia tacui, id est, à bonis silui: quia vir pollutis labijs ego sum, non tacendo tantum bona, sed loquendo peruersa: & causam huius pollutionis exprimit, cum adiungit: Et in medio populi, qui polluta labia habet, ego habito. Videte quanta mala faciat, habitare cum malis: Nam ideo polluta labia habebat: quia cum hominibus, quorum erant polluta labia, habitabat. Quis cum scabioso iacebit, & scabiosus non erit? Quis cum leprosis habitat, & lepram euadere poterit? Morbus enim contagiosus est lepra, & habent leprosi ora foetentia, alios inficientia, & ideo habitant extra castra; ne per eos inficiantur, qui sunt sani. nam & ouis scabiosa à grege est amouenda: quia sua mora totius gregis est infectiua. Propter quod sunt homines declinandi, quorum ora sunt immunda: quia manus tangens immunda, fit ipsa immunda. Quid ergo faciendū? vtique os est mundandum; sed ab immunditia oris quis mundabit? Est ergo rogandus Deus, vt ipse, qui mundat Prophetae labia, mundet & nostra: nā dicit Isaias: Volauit ad me vnus de Seraphin, & tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigi labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. Non enim per nos possumus mundare ora nostra. Vnde quidam sanctus Pater dixit de se, Triginta annis hoc tantum Deum rogasse, vt eum liberaret ab immunditia linguae, & tamen dicit, quòd non erat dies, in qua per linguam non peccaret.

Mat. 26. g · *Iob 11. a* · *Psal. 5. c* · *Isa. 6. a* · *Isa. 6. b*

Tertia munditia, quae fuit in Apostolis, fuit munditia operis: quae consistit non solum in operibus tactus, sed etiam visus, auditus, morum, & incessus: Tunc enim munda opera facimus, quando munda videmus, munda audimus, munda tangimus, & cum mundis personis incedimus. Sed cum horum contrarium facimus, immundi vtique sumus. Valde turpe est, naturae, & rationi contrarium, vt homo immunditiam diligat, quam bruta declinant. Nam ciconia, si adulteris amplexibus polluatur, nunquam ad virum redit, nisi prius fuerit lota aqua: similiter & leaena, cum miscetur concupiscentiae pardi; non, nisi lota aquis fuerit, ad leonem ire praesumit: Item, quod maius est, Elephas amator castitatis, sicut raro contingit, cum vxorem cognouit, mirabiliter abscondens se, latebras magnas quaerit; nec vnquā ad socios redit, nisi prius in flumine se lauerit. Item, quod maius existit: Cygnus auis, si vxorem cognouerit, nunquam comedet, nisi prius lota fuerit aquis. O humana confusio, ò detestanda peruersio, vt immunditiam, quam detestatur brutum, amplexetur homo. Quis hominum est, qui post cognitionem, non dico vxoris suae, sed postquam adulteria multa commisit, socios suos fugiat, vel ad eos non redeat; nec ad mensam, vbi manducatur, accedat, nisi prius à culpa se abluat? immo, quod grauius est, non solùm dominum naturalem fugit, sed ad caelestem sic accedit. Ergo charissimi, mundemus animas nostras, mundemus & corda nostra, mundemus & opera nostra, si disponi volumus ad visionem diuinam, quae tantum à Christo est repromissa. Nam ad munditiam operū inuitamur per Isaiā: Lauamini, inquit Dominus, mundi estote, quiescite peruerse agere, discite benefacere, iudicate pupillo, defendite viduam, venite & arguite me, si vos non misero ad diuinam visionem. Vnde statim ibidem subiungitur: Si volueritis, & audieritis me, bona terrae comedetis, id est, gustando me videbitis: Iuxta illud Psalmi: Gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus. Rogemus ergo, &c.

Exemplū. · *Elephas.* · *Isa. 1. d* · *Psal. 33. b*

DE SS. APOSTOLIS SERMO V.

Beati oculi, qui vident, quae vos videtis. Ex duabus substantijs constat homo, sicut docet Auctor de spiritu, & anima, & certa experientia, scilicet corpore, & anima. Ob quam causam, vt dicitur in eodem libro, factus est Deus homo, vt totum hominem in se beatificaret, vt siue ingrederetur, siue egrederetur, pascua inueniret: Pascua foris in carne Saluatoris, & pascua intus in Diuinitate Conditoris: Nam beatitudo animae est in visione Dei; sed beatitudo corporalis substantiae est in visione corporis Christi. Nam ob hanc causam dicitur: Haec est vita aeterna, vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Quia ergo Christus Dominus Deus erat, & homo; ideo Apostolis ipsum cernentibus rectè dicebat: *Beati oculi, qui vident.* In quo verbo diuina describitur visio, quantum ad quattuor. Primo, quantum ad visus instrumentum, scilicet organum. Secundo, quantum ad videndi actum. Tertio, quantum ad visus obiectum. Quarto vero, quantum ad visionis praemium. Prima tria statum respiciunt viatoris: Sed quartum respicit statum comprehensoris: Per prima enim tria, meritis ditamur in via. Sed per praemium quarti sublimamur in Patria. Notatur ergo primo, instrumentum visus, cum dicitur: *Oculi.* Notatur secundo, visionis actus, cum dicitur: *Qui vident.* Tertio, notatur visionis obiectum, cum dicitur: *Quae vos videtis.* Notatur etiam quarto loco, visionis praemium, cum dicitur: *Beati.* Tota ergo intentio verbi propositi vertitur circa visionem Verbi incarnati: Nam ex visione Christi dicebantur Apostoli esse beati quodam modo in via, perfectè beatificandi in Patria. Est ergo notandum, quòd quadrupliciter Deum videre debemus. Primo, in praesepio & foeno. Secundo, in caenaculo. Tertio, in patibulo. Quarto vero, in caelo empyrio. Vt sic eum videamus, in caenaculo pedes discipulorum humiliter lauantem: In foeno miserabiliter vagientem: In patibulo poenaliter morientem: & videamus in solio eum sublimiter praesidentem. Nam visio stabuli, exemplum fuit altissimae paupertatis. Visio caenaculi, fuit exemplum profundissimae humilitatis. Visio poenalis supplicij, est exemplum altissimae charitatis. Sed solij visio est exemplum excellentissimae potestatis.

Luc. 10. d · *Mat. 13.* · *Aug. lib. de An. & Sp. qui sub eius nomine circumfertur to. 3. c. 2. & infra sparsim. & to. 8. in praefat. in enarrationem secundam Psal. 29.* · *Ioan. 17. a*

Dicamus ergo primo, quòd Christum debemus videre in praesepio miserabiliter vagientem, in signum altissimae paupertatis: Vnde fratres charissimi, flectamus oculos cordis nostri, ad videndum paupertatem Christi, qui cum esset diues, propter nos egenus factus est, vt illius inopia diuites nos essemus. O Deus aeterne, quid fuit, videre Filium tuū vnigenitum, regem, & factorem caelorum, & caelestium omnium Angelorum, in vna ciuitate non inuenisse Domum; sed pro domo elegisse stabulum iumentorum? Quid etiam fuit, videre Regem omnium, & Deum deorum ipsum, in stabulo non habuisse locum, nisi breue, vileq. praesepium? Quid deinde fuit, videre Regem summum, cuius erat stellatum solium, & viliter super foenum positum? Quid videre

2. Cor. 8. b

videre fuit Deum, vniuersum mundum continentem, stricta fasciola esse strictum, & panniculis vilibus esse inuolutum? Quid videre fuit gloriam, & lætitiam Angelorum vtiliter laudantem, sic commanentem inter bouem, & asinum? Ergo, si huius Regis quæris palatium; tibi ostenditur stabulum. Si quæris regium vestimentum, auro, argentoq. textū; monstrantur tibi panniculi pauperum hominum. Si quæris regalem exercitum, & obsequium famulorum; bouem attende, & asinum. O paupertas summa, o prædicanda egestas, o admirandum, & pro posse imitandum exemplum: sic videre pauperem regem regum, & lætitiam vagientem. Vnde, & pastores dicebant: Transeamus vsque ad Bethleem, & videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis; & sequitur: Et venerunt festinantes, & inuenerunt Mariam, & infantem positū in præsepio. Vnde & ipse Dominus de se ait: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet. Vere nulla animalia, quantumcunque modica, sunt, quæ non habeant sua latibula: Nulla volatilia sunt sine nidis suis: Regum terræ loca sunt ampla valde, habentia palatia sectis lapidibus fabricata, pretiosa valde sunt vestimenta, stramenta lectorum, delicata, & exquisita cibaria. Tamen diuina sapientia, propter nos est bonis omnibus temporalibus destituta. Quis hodie propter Christum desiderat esse pauper? immo quis non anhelat ad diuitias toto posse? O humana auaritia, quæ sic congregare es sollicita, quando non congregant animalia bruta, non proijciunt terris semina, nulla fabricant horrea, nulla replent cellaria; sed sibi labore continuo quærunt escam. Ad hanc considerationem inuitat nos Dominus dicens: Respicite volatilia cæli, quæ non metunt, neque serunt, neque congregant in horrea; & tamen Pater vester cælestis pascit illa. Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nent: Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua, coopertus est, sicut vnum ex istis, &c. Si enim, sicut ipse ibidem docet, nos sumus maioris pretij, quàm sint illa; si ipse illis alimenta, & istis vestimenta tribuit; quanto fortius dabit nobis? Ergo congregare, signum est auaritiæ, & defectus fidei Christianæ. Sed obijcis: Nonne congregant formicæ, & apes, taxi, & mures? Dico, quòd sic: sed hoc faciunt ex necessitate naturæ, non ex libidine auaritiæ: Nam apes, & formicæ cum sint corpore, & viribus paruæ; si non congregarent in æstate, cum escas inuenire non possent in hieme, deficerent fame. Taxus quidem, & mures congregant spicas in æstate: quia inuenire non possent in hieme, etiam si exire possent. Vtinam sic congregarent homines, sicut congregant formicæ, & apes: nulla enim congregat sibiipsi, sed communitati: Communiter enim colligunt, communiter reponunt, communiter comedunt, nihil proprium possidentes. Quod si homines facerent, statum innocentiæ repræsentarent; eo quòd non quæ sibi tantum, sed quæ communitati essent necessaria, procurarent.

Luc. 2. b

Matt. 8. b

Matt. 6. d

Secundo, debemus videre Christum in cænaculo lauantē similiter & ministrantem, in signū profundæ humilitatis. Quis enim vllis exprimat verbis, quanta humilitas fuerit, quando Dei Patris Filius ad pedes discipulorum, & piscatorū vilium genu flexit, pedes eorū lauit, linteo, quo præcinctus erat, extersit, & pedibus eorum oscula charitatis labijs diuinis impressit? Hoc enim admirans Petrus dixit: Domine tu mihi lauas pedes? quasi dicat: Tu Dominus mihi seruo, tu gloriosissimus mihi vilissimo, tu altissimus mihi abiectissimo, tu potētissimus mihi debilissimo, tu sapientissimus mihi stultissimo, tu optimus mihi malo lauare vis pedes? Non lauabis mihi in æternum.

Ioannes 13. a

A Dicitur enim in itinerario Clementis quòd recordatus Petrus humilitatis Domini, quomodo de nocte per singulos circuibat, & eos cooperiebat; lacrymas continere non poterat: Vnde pannum semper portabat, quo lacrymas abstergebat. Ad considerationem ergo, & sequelam tam profundæ humilitatis, Dominus Moysen; & Moyses nos omnes inuitauit in exemplum, quando dixit: Vide omnia, & fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte: Mons ille, in quo beneplacitum est Deo inhabitare, mons coagulatus, mons pinguis, mons omnibus bonis plenus, Filius Dei fuit; qui in

Gen. 25. d

Psal. 67. b

B exemplum perfectæ humilitatis, omnibus datus fuit, vt vltra homo superbire non posset, quando sic Filius Dei se subiecit. Turpe est, fœdum est, contra rationem est, vt seruus sedeat in alto, vbi rex sedet in imo: Et illic membrum vilissimum alta petat, vbi caput se ad infima declinat: & pedes eleuentur in aera, vbi caput ambulat super terram. Quis enim in alicuius curru magni regis sedeat in alto, si rex sedet in imo? immo quis est, qui rege sedente in solio, ad pedes eius se non ponat in imo? Ergo abusio detestanda est, superbia est; vt sub humili capite, membrum vilissimum esse velit superbum. Quòd si

C tanta exhibetur subiectio regi terreno, morti, & corruptioni supposito; quanta est exhibenda regi æterno, summo, & incommutabili bono? Nam animalia, cum coram leone sunt, suo rege, stant dimisso capite, nec audent faciem leuare. Ergo, quod brutum animal facit suo regi, siue leoni; non facit animal rationale Domino suo potenti: cuius imperio à nullo resisti potest; vel in aliquo obuiari?

Exemplū.

Hiero. lib. 3. in Osea. super cap. 11. tom. 5.

Tertio, videre debemus Deum in patibulo pœnaliter morientem, in exemplum latissimæ charitatis. Quis est homo, qui hodie velit mori pro proximo? Quis vicinus, qui appetat mori pro vicino? Quis

D propinquus, qui sustineat mori pro propinquo? Quis germanus pro germano? Quis hodie pater pro filio, & maxime ingrato, & malo? Ergo fratres charissimi, quanta charitas Christi fuit, qui pro suo malo, pessimo, ingrato, & blasphemo inimico, nec sibi in aliquo obligatus; pœnam non solum sustinuit, sed etiam desiderauit, in ligno vtique ribaldorum, & latronum, tormenta? Ad huius ergo considerationem charitatis inuitat nos Dominus: O vos omnes, qui transitis per viam; attendite, & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus. Et in Isaia dicitur: Vidimus eum despectum, ac nouissimum virorum,

Thren. 1. d

Isai. 53. a

E virum dolorum, & scientem infirmitatem. Quis posset vllis exprimere verbis, quantum Saluator in patiendo doluerit? Primo ergo considera, quis est qui patitur: Quia rex magnificus, rex potentissimus, rex nobilissimus, rex sapientissimus, rex altissimus, rex carne tenerrimus, & rex carne sanissimus. Quia ergo talis erat anima, quæ in illo sanissimo corpore, perfectissime complexionato habitabat; separari ab eo per naturam penitus renuebat. Ergo, dum à corpore ita sano dolores eam exire faciebant, vtique summe dolebat: Omne enim membrum, quanto delicatius est, & complexione nobilius; tan-

F to plus dolet, si patitur. Ergo dum anima Christi in corpore delicatissimo, summeq. nobilissimo, & perfectissime complexionato, vulnera dura, circa membra virtuosa, & tenera sustinebat; supra humanum modum dolebat: & maxime, cum se à suo corpore amantissimo diuidebat. Item, si quæcunque anima à suo corpore, quantūcunque infirmo, quantumcunque infecto, quantumcunque misero, senioq. depresso, sine magno dolore separari non potest; quantum dolorem anima Christi sustinuit, dum à tam nobili corpore se diuisit? Secundo attende, pro quibus patiebatur Christus: Nam pro illis patiebatur, qui eum ceperant, qui eum ligauerant, qui eius oculos, tanquam latronis velauerant,

qui

qui eũ morti accusauerant, qui eũ flagellauerant, qui eũ illuserant, in eũ conspuerant, eius maxillas percusserant, & ipsum ad mortẽ, & ad vilissimũ genus mortis iudicauerant. Ergo dum suam charitatem ad eos tendebat, & ipsorum ingratitudinem tantam esse cernebat; quòd eum patrem amantissimum, & redemptorem pijssimum, & defensorem tutissimum occidebant; dolores eius animam maxime vulnerabant. Nam dicitur: Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ecce amoris magnitudo: & nos reputauimus eũ, quasi leprosum, quasi percussum a Deo, & humiliatum: Ecce amaritudo. Vnde sapiens quidam dicit in persona Christi: Homo vide, quanta pro te patior; vide pœnas, quibus afficior, vide clauos, quibus confodior, & cum sit tantus dolor exterior, interior tamen planctus est grauior, dum ingratum te experior. Tertio licet attendere, a quibus passus est: Nam a fratribus, quos de Aegyptiaca seruitute eruerat, pro quibus mare aperuerat, Pharaonem cum omni exercitu suo submerserat, & ipsos sicco pede transire fecerat; quibus panem de cęlo, & aquam de petra produxerat, flumem Iordanem diuiserat; & pro quibus omnes populos Chananeorum occiderat; pro quibus, & ex quibus naturam assumpsit; & à potestate diaboli venerat eripere. Grauissima ergo pœna fuit, quam tãta amicitia arguit. Vnde & in psalmis dicitur: *Si inimicus meus maledixisset mihi*; sustinuissem vtique: Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo: Tu vero homo vnanimis, dux meus, & notus meus. Valde enim dolorem aggrauat, dum ille mala irrogat, qui consolari debebat. Conclude ergo ex præmissis, quanta charitas fuit, quæ eum doloribus tantis supposuit. Vnde clamat Greg. O inæstimabilis dilectio charitatis, vt seruum redimeres, filium tuum tradidisti!

Isa. 53. b — *Exo. 14. e* — *Exo. 16. a* — *Exo. 17 b* — *Psal. 54. b*

Quarto, videre debemus Christum in supremo solio sublimiter consedentem, in signum amplissimæ potestatis. Vnde dicitur: Regem in decore suo videbunt: Quid enim est, Christum in suo decore videre; nisi eum in maiestatis suæ gloria, qua iudicturus est, cernere? Nam, qui fugiunt modo Christi paupertatem, qui contemnunt ipsius humilitatẽ, qui tantam non diligunt eius charitatem; necesse est, vt cadant sub eius iustissima potestate, quam nemo diuertit pretio, vel prece. Vnde dicitur: Zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec recipiet pro redemptione dona plurima. Bernardus: Veniet dies illa, in qua plus valebunt pura corda, quàm marsupia plena: quia iudex noster non falletur verbis, nec vllis poterit flecti donis: Nihil etiam valebit sua potentia Thesauri, vel aurũ Neroni; vel sua philosophia Platoni, vel sua argumenta Aristoteli, nihil Rhetorica Ciceroni. Quia vt dicit Leo, Tunc non valebunt munera regum, non valebunt aduocationes iudicum, non valebunt sophismata logicorum, nec prodesse poterunt præclarissima eloquia Oratorum, nec insuper versutiæ versutorum. Quia, sicut dicit Chrisost. Iudex noster non flectetur timore, quia omnipotens est: Non falletur sermone, quia sapientissi- est: Nec corumpi poterit munere, quia iustissimus est. Et propter hæc Ioannes abbas dicit: Quanti in illa die elingues, & muti feliciores loquacibus erũt. Quanti pastores prophetizantibus præerunt, quanti rustici præferendi sunt Rhetoribus, & quanti hebetes argumentis præferendi sunt Ciceroni? Ergo, fratres charissimi, si volumus hæc mala tanta vitare, & Christi effugere potestatẽ; videamus, & imitemur illã paupertatem, quam ostendit in stabulo: Videamus, & imitemur illam humilitatem, quam ostendit in cænaculo: Videamus nihilominus illam charitatẽ Christi, quam in ligno se habere probauit, Ipso donante, qui cum Patre, & Filio, & Spiritu sancto, &c.

Isa. 33. a — *Prou. 6. d* — *In Epistola prima ad Robert. nepot. suum in littera K. in prin.* — *Chrisost. s. Homil. s. de pœnitentia sub fin.*

DE SS. APOSTOLIS

SERMO VI.

Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Docet Anselmus in libro de veritate; quod ad visionem veram, quattuor sunt necessaria: Primum est, aperitio oculi. Secundum est, præsentia obiecti: Tertium est, remotio obstaculi: Quartum vero, illuminatio medij. Nam quodcumque horum defuerit, oculus videre non poterit. Ex his quattuor Dominus, de visione loquens Apostolis, duo ponit aperte in littera, dans aperte intelligere alia duo, quæ non continentur in littera. Nam cum eis ipse erat præsens, tamquam visionis obiectum; quia nullum inter eos medium erat; sed omne remotum impedimentum; quia ipsa vera lux aderat illuminans medium, & visus apertus erat super loquentem dirigens rectum radium, vel affectum. In littera ergo proposita, siue verbo, duo tanguntur maxime, eis superaddito præmio. Nam primo tangitur aperitio oculi. Secundo præsentia obiecti. Tertio excellentia præmij. Ita quòd primum, & secundum respiciunt statum viæ, quæ data sunt homini ad merendum. Tertium vero respicit statum Patriæ, quod datum est homini ad fruendum. Nota ergo primo aperitionem instrumenti, cum dicitur: *Qui vident.* Secundo nota præsentiam obiecti, cũ dicitur: *Quæ vos videtis.* Tertio nota sublimitatẽ præmij, cũ præmittitur: *Beati.* Dignũ est enim, vt qui ea, quæ videnda sunt in via, intueantur in Patria sublimiter. Est ergo notandum, quòd cum Sanctis Apostolis, nostræ vitæ ducibus, quattuor maxime videre debemus. Vnum, quod est supra: Alterum, quod est intra: Tertium, quod est iuxta: Quartum, quod est infra. Nam primo videre debemus supra nos Christum, propter diuinitatem suam nos fortiter adiuuantem. Secundo debemus intra nos videre peccatum, siue potius stimulum carnis, ad malum continue inclinantem. Tertio, iuxta nos videre debemus proximum aliquando delinquentem. Quarto infra nos videre debemus mundum ad peccatum allicientem. Debemus ergo primo Christum attendere nos iuuantem, vt confidamus. Debemus secundo carnis stimulum attendere impugnantem, ne forte cadamus. Debemus tertio, proximum attendere delinquentem, vt ei condoleamus. Debemus quarto, mundũ cõspicere falsa promittentẽ, & vana, & ad delicias inclinantem, vt euitemus.

Luc. 10. d — *Matth. 13. c* — *Ans. Dial. de veritate to. 3.*

Dico primo, quòd sollicite supra nos videre debemus Deum adiuuantem, ne in bello cadamus, vel desperando desistamus; sed cum eo plenissime nos vincere confidamus. Quia, vt dicit Apostolus ad Roman. Si Deus pro nobis, quis cõtra nos? Quis est, nisi stultus, qui in bello timeat, si regem secum insuperabilem habeat? Fortis est diabolus, cum quo certas vel bellas; sed fortissimus Christus, qui adiuuat. Vnde etiam Iacob, sicut dicitur in Genesi, dum effugeret fratrem suum, valdeq. timeret, vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen eius tangens cælum, & Angelos Dei descẽdentes & ascendentes per eam: & Dominum desuper innixum scalæ. Scala, quæ stat super terram, & tangit cælestem naturam, est pœnitentia, quæ in terra incipit; sed ad cælos perducit. Super hanc Angeli ascendunt, dum vota nostra quotidie Deo afferunt; sed per eam descendunt, dum nobis auxilium ferunt. Sed & ipsum Dominum desuper vidit innixum, paratum ad adiuuandum. Vnde Beatus Stephanus dicebat inter inimicos positus: Ecce video cælos apertos, & Iesum stantẽ (idest pro me pugnantem.) ad dextris virtutis Dei. Ergo quis miles, nisi in corde vilissimus, hostem debilissimum timeat, cum adiutorem omnipotentem habeat: Vnde Iob: Libera me Domine, & pone

Rom. 8. f — *Gen. 28. c* — *Act. 7. g* — *Iob. 17. a* — *Psal. 26. a* — *Iob 17. a*

pone me iuxta te; & cuius vis manus pugnet contra me. Et propheta: Dominus salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, in hoc ego sperabo. Exemplum de rege Assyriorum: qui cum Iudæos inuaderet, & Deum blasphemaret, in ipsa nocte Angelus Domini occidit centum octogintaquinque millia virorum, & regem ipsum cum paucis fugientem in suis curribus, manu filiorum, in templo Nesroch dei sui occidit. Iob: Quis restitit ei, & pacem habuit? Qui transtulit montes, & nescierunt hi, quos subuertit in furore suo. Nunquid sancti Apostoli tã dura portassent genera tormentorum, nisi Christus Rex eis affuisset? Sed tanta virtute, ac dulcedine tenebantur interius, vt contemnerent omne, quod patiebantur exterius. Vas enim aqua plenum, non timet ignis incendium. Vnde narrat Eusebius quòd quidam Christianus temporibus suis ductus ad martyrium, omnia læto vultu pertulit genera tormentorum. Carnifices vero omnino fatigati dimiserunt eum. Cumq. ab eo quærerent, si in tanta percussione, & laceratione carnium doluisset; ait ille: Nihil quasi dolui. Nam in ipsis tormentis Angelus cum alba aderat, qui insuper sudorem de facie extergebat. Ex quo tãtam dulcedinem anima capiebat quòd graue mihi valde fuit, quando me de eculeo deponentes, liberum dimisistis. Et hoc sciens Beatus Martinus, cum ei semel diabolus in via obuiasset, & quo iret inquireret, ait: Vado quocunque misit me Dominus. Cui diabolus: Tibi, quocunque ieris, aduersabor. Cui sanctus: Si Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Captus ergo a latronibus inter alpes, vnus ensem leuauit, vt eum feriret: Quæsiuit a Martino si timuisset; Cui Sanctus: Nunquam fui securior; quia sciui Dominum maxime in necessitatibus affuturum. Scriptum enim est: Quis tu, vt timeres ab homine mortali, & a filio hominis, qui quasi fœnum arescit, & oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cælos, & fundauit terram: & formidasti iugiter tota die a facie furoris eius, qui te tribulabat, & parauerat ad perdendum. Vbi nunc est furor tribulantis? quasi dicat: Nullus hostis timendus est; postquàm Deum exercituum adiutorem habes.

Psal. 26. a · *4. R. 19. b* · *Iob 9. a* · *Psal. 117. a* · *Isa. 51. e*

Secundo, videre debemus intra nos carnis stimulum continue impugnantem, ne forte cadamus. Fundata enim est Domus nostra in arena, & sẽper minatur ruinam: Nec a casu potest esse tuta, nisi diligentissime fuerit conseruata. Vnde Apostolus: Qui putat se stare, videat ne cadat: Facile ruit terris, qui multum se in altum extollit. Nec arbor a fulmine tuta erit, similiter nec a ventis; si multum exaltata, fortes radices in terra non figit. Et propterea, quamtuncunque homo sit sanctus, quantuncunque in altum prouectus, si se in magna custodia fortem non seruauerit, & omnis mali radicem nõ perfecte subiecerit, facile ruinæ patebit. Nam & Sanctus Ambrosius, per ciuitatem Mediolanensem incedens, vidit, dum quidam grauiter ruisset; alium quendam illi non compatientem, sed eius casum ridentem. Dixit Sanctus: Qui putat se stare, videat ne cadat. Statimq. ille in præcipitium cadens, coactus est flere casum proprium, qui riserat alienum. Et sicut est in corporalibus casibus, sic est in spiritualibus. Quis est ergo, quantuncunque sanctus, qui cadere non formidet? Quis, si ignẽ in fimbrijs habeat vestimentorum, combustionẽ non timeat? Quomodo homo poterit esse absque timore, si haberet serpentem in ventre? Sic stimulus carnis est serpens ventris, & flamma mortalis ignis, quo animam nostram depascit. Quis ergo tutus erit? Et propterea dicitur: Vide vias tuas in conualle, & scito quid feceris, quasi dicat: Semper, ne cadas, vias tuas attende, & istud in conualle, idest in humilitate, non in monte, vnde possis cadere. Nullus enim cadit, nisi qui in alto consistit. Sed qui in conualle infima domum ponit, ab omni casu tutus existit.

1. Corinth. 10. c · *Exemplũ.* · *In S. Amb. uita to. 1.* · *Ierem. 2. e*

Tertio, videre debemus iuxta nos proximum nostrum delinquentem, vt ei condoleamus, & malum cognitum declinemus. Dum enim proximum peccantem attendimus, si filij Dei, & membra Christi sumus; compassionis gladio perforamur: Vnde de malis & impijs habetur in Psalmis: Obscurẽtur oculi eorum, ne videant: Hoc non dicit Propheta sanctus, optando, sed prædicando: eo quòd plures cæci sunt, proximorũ malis cõpatiendo. Vnde dicitur ad Phil. Videte canes, videte malos operarios, videte cõcisionẽ. Canes dicũtur peccatores, per detractionem linguæ offendentes. Mali autem operarij dicuntur per bonorum omissionem. Sed concisio appellatur, per cordis, & vnitatis lacerationem, & diuisionem. Vere possumus hodie compati, gemere, & dolere, quòd impletũ est illud: Videns Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis humani esset intenta ad malum omni tempore; pœnituit eum quòd hominem fecisset in terra. Quando tanta lasciuia, tanta malitia tam crudelis & intestina ante diluuium, & post fuit, sicut temporibus nostris existit? Nam vndique clausæ sunt viæ latronibus, maria sunt obsessa prædonibus, & illi hodie laudibus extolluntur, qui maioribus criminibus occupantur, & qui insidiantur, quasi leo in abscõdito in spelunca sua: leo enim in cauerna se abscondit, vt dum animalia eum adesse non cogitant, per locum secure trãnseant: quod dum ille præsentit, in secura, & nihil formidantia saltum facit, & ea lacerat, & occidit, & carnes comedit, & sanguinem bibit, & vniuersa ossa comminuit. O quot sunt hodie in prouincijs, ciuitatibus, castris, & villis, qui ad modum leonis, pauperes, & impotentes, se iuuare non valentes, inuadunt, capiunt, subiciunt tormentis, & dum ab eis auferunt omne, quod possunt, eos per consequens mori compellunt. Exemplum de lupo, & agno, qui ambo ad quendam fluuium occurrentes; lupus in summo, & agnus bibebat in imo. Quem lupus conspiciens; & eum deuorare volens, causam mortis exquirens: Quia non est graue maioribus inuenire occasiones; ait ad agnũ: Quid est, quòd mihi tuis pedibus conturbas aquam? Cui agnus tremens plurimum, humili voce valde respõdit, se aquã in nullo turbare: eo quòd aqua nõ rediret sursum, sed flueret ex natura deorsum. Cui lupus, nec pietate motus, nec tam humili voce, vultuq. tam pio placatus; crudeli voce respondit: Tu mihi sic loqueris maledicta? sic mihi pater tuus fecit, sex iam mensibus peractis. Cum enim tu patrisses, crimen patris obibis. Innocentem enim agnum inuasit, & occidit, & deuorauit. O quot sunt in ciuitatibus, & castris lupi, qui deuorãt innocẽtes. Multi sunt ergo, quibus cõpati possumus, & debemus, si de corpore Christi sumus: quia membrum, quod aliorum membrorum dolores non sentit, est vel paralyticum, vel putridum, vel a corpore præcisum: Caro enim putrida non dolet incisa. Vnde Apostolus dicebat: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Dicitur de Sancto Ambrosio, quòd quando aliquis ei suum pecatum dicebat, sic fortiter compatiendo flebat, quòd illum ad ad lacrymas commouebat.

Psal. 68. e · *Philip. 3. a* · *Gen. 6. a* · *Exemplũ.* · *Exemplũ.* · *Aesopus in fabulis lib. 2. fab. 2.* · *2. Cor. 11.* · *In uita S. Ambr. to. 1. f*

Quarto, infra nos videre debemus mundum allicientem, nunc delicijs, nunc diuitijs, nunc honoribus demulcentem, & hoc vt fugiamus. Quid enim sunt corporis deliciæ, quid honores, nisi quædam vanitates, homines seducentes, ad infernum trahentes? Si mihi non credis, audi Salomonem dicentem: Magnificaui opera mea, ædificaui mihi domos, & plantaui vineas, feci hortos, & pomaria, & conseui ea cuncti generis arboribus, & extruxi mihi piscinas

Ecclẽs. 2. a

ſcinas aquarum, vt irrigarem ſiluas lignorum germinantium, poſſedi ſeruos, & ancillas, multamq. familiam habui: Armenta quoque, & magnos greges ouium vltra omnes, qui fuerunt ante me in Hieruſalē: Coaceruaui mihi aurū, & argentū, & ſubſtantias regum, & prouinciarū: Feci mihi cātatores, & cātatrices, & delicias filiorū hominū, ſcyphos, & vrceos in miniſterio ad vina fundēda, ſupple aurea. Et ſupergreſſus ſum opibus omnes, qui fuerunt ante me in Hieruſalem: ſapientia quoque perſeuerauit mecum. Et omnia, quæ deſiderauerunt oculi mei, non negaui eis, nec prohibui cor meum, quin voluptate omni frueretur, & oblectaret ſe in his, quæ parauéram. Et hanc ratus ſum partem meam, ſi vterer labore meo. Totam auctoritatem poſui, vt attendatis, quantis iſte mundanis honoribus fulſit, quantis delicijs vſus fuit, & quantis diuitijs abundauit. Nam omnia ſupradicta ſonant diuitias, & honores. Quis vnquam regū, immo quis hominum tot delicijs, honoribus, & diuitijs abundauit? Si legeris in lib. Regum, & conſideraueris aurum, & argentum, tributum, ſiue munera regum, ſtabula equorum, multitudinē militum, varietatē in menſis, nouā ædificationē domorū, videbis hunc regem cunctos mortales fere, honoribus, diuitijs & delicijs exceſſiſſe. Et licet ita fuerit; audi quod in auctoritate prædicta ſubiūgitur: Cūque, inquit, vertiſſem me ad vniuerſa opera, quæ fecerunt manus meæ, & labores, in quibus fruſtra ſudaueram; vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem ſpiritus, & nihil permanere ſub ſole. Et addit: Idcirco tæduit me vitæ meæ, videntem mala vniuerſa, & cunctā vanitatem, & afflictionem ſpiritus: Rurſus deteſtatus ſum omnē induſtriā meā, qua ſub ſole ſtudioſiſſime laboraui, habiturus heredē poſt me: quem ignoro, an ſapiens, vel ſtultus futurus ſit, & dominabitur in laboribus meis. Et concludit, quòd non eſt quidquam tam vanum. Vnde ceſſaui, renunciauitq; cor meum vltra laborare ſub ſole. Sūt ergo, fratres, fugiendæ deliciæ, ſunt fugiendæ diuitiæ, ſunt & fugiendæ honorū eminentiæ, quia vanæ: eo quòd tranſeunt vniuerſa. Nullo enim modo eſt amādum, quod abſque dubio eſt perdendum, & doloris eſt cauſatiuum finaliter. Sic ergo, qui vident ſuprà ſe Deum, vident intra ſe carnis ſtimulum, iuxta ſe proximum, infra ſe vanum mundum; ſunt peruenturi ad præmium.

3. Reg. 4. & 5.

DE SS. APOSTOLIS

SERMO VII.

Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Concludit in libro de cōſolatione Boetius: † Et Philoſophus ait: [a] Quod bonum, eſt deſideratur ab omnibus. [b] Nemo enim, Dionyſ. ait, dum aliquid agit, intendit ad malū; ſed tantum ad bonum, vel ad id, quod æſtimat eſſe bonum; etiam ſi non ſit ſibi bonum. Ergo ſi appetitur ab omnibus bonum; apparet magis, & maxime, quòd & ſummum bonum, quod eſt omnis boni cauſa, & principium. In ipſo autem ſolo Deo, cum ſit ſummum infinitum bonum, iucundiſſimum, & æternum; quieſcit humanum deſideriū: & in nullo alio fit quietum. Cum ergo beatitudo dicatur continere intra ſe omne bonum, ſicut iam in ſuperioribus eſt oſtenſum; nihil omnino aliud eſt ipſa beatitudo, quàm ſummum bonum: quæ beatitudo eſt bonum, per ſe ab omnibus appetendum. Verum licet bonum non habeatur nec perfecte ametur, nec videatur: nec vnquam videtur, niſi oculus animæ plene mundetur. Ergo, ſi Deum videre volumus, vt beati eſſe poſſimus, prius neceſſe eſt, vt corda mūdemus. Et ideo bene dicitur: *Beati mūdo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* In quibus verbis maxime tria tanguntur. Nam primo, tangitur dignitas pœnitentiæ, qua in via purgamur. Secundo, tangitur ſublimitas gloriæ, qua Deo perfruimur. Tertio, ponitur redditio cauſæ, qua beati efficimur. Nam primo tāgitur meritum, noſtræ ſalutis pręambulum, cum interponitur: *Mundo corde.* Secundo tangitur merītū, præmio reſponſiuū, cum præmittitur: *Beati.* Tertio vero tāgitur ipſius præmij ratio, & principiū, cum in fine adiungitur: *quoniam ipſi Deum videbunt.* Nam per munditiam animæ peruenitur ad viſionem diuinam: & per viſionem Dei habetur ſublimitas præmij. Quia vero de munditia, qua Deum videmus in via, dictū eſt in quarto ſermone ſupra: & de viſione diuina in duobus ſermonibus præcedentibus dixi multa; hic de beatitudine ſola narratio eſt facienda. Verum ad dicendorum intelligentiam, eſt notandū, ꝙ triplex eſt beatitudo. Prima eſt hominū peccatorū, ſe delectantiū in mundanis. Secunda eſt beatitudo hominū bonorū, vigilātiū in diuinis māndatis. Tertia vero, & optima, eſt hominum beatorum, ſummis perfruentiū bonis, & ideo peroptima.

Matt. 5. a
† Boet. de Conſolat. Philoſophiæ lib. 3. proſa 10. ante finem & proſa 11. in fine.
[a] Ariſt. 10. 3. lib. 1. Politic. cap. 1. & lib. 8. Mor. ca. 5.
[b] Dionyſius Areop. de Diuin. nō. cap. 4. p. 4.

Dico primo, quòd eſt quædam beatitudo in via, quæ eſt hominum peccatorum, & ſumme delectantium ſe in mundanis, & quærentium finem vltimum in eis. Nam laſciui finem ſuum, ſiue beatitudinem ponunt totam in delicijs carnis. Superbi, & alti ponunt beatitudinem in dignitate, & bonorum eminentijs. Sed omnia iſta ſunt vaniſſima, atque ſtultiſsima, quia ſenſui, & rationi contraria. Nam beatitudo, teſte Boetio, eſt ſtatus omnium bonorum, aggregatione perfectus. Ergo, vbi bonum deeſt, beatitudo vera eſſe non poteſt. Sed, vt de innumeris bonis omittam; in ſupradictis omnibus ſecuritas deeſt, ſine qua nullum bonū perfectum eſt. Ergo omnis beatitudo talium nulla eſt. Minor probatur per ſyllogiſmum. Nam pereunt diuitiæ, pereunt deliciæ, pereunt dignitates, &, quod maius omnibus eſt, moriuntur habentes honores tales; quod non contingeret, ſi in eis ſtatus beatitudinis præceſſiſſet. Vnde exclamat Boetius, hanc quæſtionem tractans: O præclara hominum beatitudo, quam cum adeptus fueris, ſecurus eſſe deſiſtis. Quomodo deliciæ beatū faciunt, † quæ ſumptæ, faſtidium pariunt: in ventre putreſcunt, & ſæpe ægritudinis, & cauſa mortis exiſtunt: Quomodo laſciuiæ beatum faciunt, quæ triſtitiam tandem inducunt, vires corporis minuunt, & ad mortem diſponunt: Quomodo honores beatum facere poſſunt, qui quanto hominem ad altiora ſuſtollunt, tanto ei maius præcipitium ingerunt? Quanto enim gradus eſt altior; tanto caſus decliuior. Vnde aſcendere non eſt aliud, quàm ſibi præcipitium præparare, & tanto magis, quanto aſcendit ſublimius. Quomodo etiam diuitiæ hominē beatū faciunt, quæ potius eum gladijs prædatorū exponunt? Sæpe diuites cū periculo capitis vadūt, vbi pauperes ſecure incedūt. Vnde Boetius: Tu, quoque, qui nunc gladium pertimeſcis, ſi vitæ huius callem vacuus viator intraſſes, corā latrone cantares:

† Cantabit vacuus coram latrone viator.

Falſa eſt ergo beatitudo, & vana, quæ haberi poteſt à malis in mundo. Quòd ſi rationibus euidentibus non acquieſcis, audi eximium Prophetarum hanc beatitudinem deſcribentem, & non eſſe beatitudinem, aſſerentem: Erue me (inquit) de manu filiorum alienorum, quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum, dextera iniquitatis. Ecce oris, operiſq. iniquitas; ſed additur ſtatim humana proſperitas; Primo, quo ad filiorum felicitatem, cum dicitur: Quorum filij, ſicut nouellæ plantationes à iuuentute ſua: Filiæ eorum compoſitæ circumornatæ, vt ſimilitudo templi. Secundo, quo ad bladorum fertilitatem, cum dicitur: Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Tertio, quo ad animalium fæcunditatem, cum dicitur: Oues

Boet. de Conſolat. Philoſophiæ lib. 3. proſa. 2.

Boet. de Conſolat. Philoſoph. lib. 2. pro. 5.
† Huic ad ſimile eſt apud B. Greg. magnum, Homil. 36. in Euāg. to. 3.

Boetius ibidem lib. 2. proſa. 5.
† Iuuenalis Satyra 10. lib. 3.
Eximius Prophetarū Dauid. Pſ. 143. c

Oues eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis; boues eorum crassæ. Quarto, quo ad corporum sanitatem, cum infertur: Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum. Et concludit: Beatum dixerunt, cui hæc sunt, non ipsi. Sed qui stulti sunt, attendentes sola præsentia, tales prædicant esse beatos. Sed numquid est ita, sancte Propheta? Dic sententiam tuam, quam scis esse veram: Non (inquit) est ita, sed beatus populus, cuius est Dominus Deus eius. Quomodo, beatus est homo propter bona supradicta, quæ citissime sunt transitura, quæ non ducũt ad vitã; sed ad damnationem æternam? Sic enim dicit Iob: Quare impij viuunt, subleuati sunt, cõfortatiq. diuitijs? Semen eorũ permanet cum eis, propinquorum turba, & nepotum in conspectu eorum. Domus eorum securæ sunt, & pacatæ, & non est virga Dei super eos. Bos eorum concepit & non abortiuit: vacca peperit, & non est priuata fœtu suo. Egrediuntur, quasi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus, tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Sed audi finem, & non dicas eos felices, sed miseros: Ducunt (inquit) in bono dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Est enim omnis talis, arbori similis, quæ multum est eleuata, foliorum amœnitate vestita, fructibus, & floribus redimita; sed ventis excussa discinditur, & siccatur: vel securi præcisa submergitur, & ignis incendio præparatur. Nam leo valde gloriosus incedit, animalium rex existens: sed dum ad mortem venit, amaras lacrymas, fundit. Nero imperator, licet in tantum fuerit felix, vt piscaretur retibus aureis; inuasus vltimo a Romanis, fugiens, dentibus fustem exacuit, quo se per ventrem transfodit, & sic vitam finiuit, quem asseruerunt esse felicem. Beatus Ambrosius dum de Mediolano Romam iret, in quadam villa Tusciæ apud diuitẽ hospitatus est. Cumq. simul sederent, & Sanctus Ambrosius de statu eius quæreret; Ille, ait: Domine, semper felicissimus fui, & filios, & familiam multam habui, diuitias innumerabiles congregaui, nihil vnquam incommodi habui, vel passus fui; sed omnia semper pro voto recepi. Quod cum Sanctus audiuit, discipulos vocauit, equos cito parari fecit, eisq. dixit: Fugiamus filij: quia non est Deus in loco isto; ne nos ruina inuoluat. Cumq. fugerent; se mox terra aperuit, & illum cum suis deglutiuit.

Psal. 32. c

Iob. 21. a

Exemplũ.

In vita S. Ambros. to. 6. ex Paulino & Baronio. Et Casal. 55. lib. 1. cap. 36. Et Marul. lib. c. 3.

Secunda beatitudo, quæ est in vita, est hominum vigilantium in diuinis mandatis, & abstinentium a malis, & promouentium se in bonis. Vnde Lucas: Beatus ille seruus, quem cum venerit Dominus eius, inuenerit vigilantem. Ergo, si beati esse volumus, necesse est, vt vigilemus. Sed in quibus? vtique in duobus, scil icet vt a malo sollicite declinemus; & bona sollicite faciamus: Nam malum dimittere, & bonum facere, sunt duæ partes iustitiæ, quibus peruenimus ad beatitudinem, non solum viæ, sed Patriæ. Vnde Propheta tangit hæc duo, cum dicit: Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum. Ecce mali dimissio. Sed in lege Domini fuit voluntas eius. Ecce boni operatio. Est notandum, quòd tria verba in descriptione mali ponit, scilicet abijt, stetit, & sedit. Plus enim est stare, quàm abire; & plus sedere, quàm stare: Nam abire est cito transire: Stare est quadam stabilitate manere: sed sedere est perfecte quiescere. Ergo breuiter dicam: Abire, est malis consilijs ad modicum consentire. Stare, est malis operibus operam dare. Sed sedere, est peccatum in consuetudinem ducere, vel trahere. Primo ergo consentire, est malum. Secundo scilicet operam dare malo, est maius malum. Sed in malo perseuerare, & in consuetudinem trahere, est pessimum; quia fit, vt ratio semper prona sit. Et prima duorum malorum genera faciliter sunt corrigenda: sed tertium est quasi in naturam versum, nec nisi multa difficultate, est correctionis susceptiuum: est enim consuetudo altera natura. Vnde quasi naturale fit, quod diutius inoleuit. Vnde Hieron. dicit quòd experientia hoc ostendit: Non est ad discendum in tenero, quod est postea deserendum: quia difficulter raditur, rudes cum perceperunt. Poeta: *Quod noua testa capit, inueterata sapit*: Lagena enim semper eundem odorem seruat, quem, dum noua esset, imbuta est. Non faciliter color a panno mouetur, quo primo tingitur. Minium, si bene chartæ imprimitur, vix ita vnquam raditur, quin sem per vestigium aliquod relinquatur. Rubigo, si bene ferro imprimitur, etiam si lima amoueatur; sæpe ad idem reuertitur. Vnde pullus equinus nunquam passum deserit, quem iuuenculus assueuit. Propter quod narrat Greg. historiam: & habetur in Glo. super illud Prouerb. Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedit ab ea. Quod Alexander mores vitiorum, & incæstuum Pedagogi sui, & puerorum, cum quibus creuit, nunquam dimittere potuit. Exemplum de Nicolao, de quo dicitur in legenda Sancti Andreæ: Qui in malo inueteratus, licet a peccato carnis se subtrahere vellet; non poterat. Quia consuetudo mala semper eum ad lasciuiam trahebat, siue inducebat: cuius pronitatẽ beatus Andreas ieiunijs, & orationibus pugnans, vix a Deo obtinuit pro eo, eiq. ad resistendum gratiam impetrauit. Ergo si beatitudinem viæ obtinere cupimus, a malo ante omnia recedamus. Non sedeamus, non stemus, non ambulemus in consilio impiorum: sed in lege Domini meditemur die, ac nocte. Quare hoc? vtique vt per legem Domini discamus, quid corde credendum, quid sperandum, quid amandum, quid etiam meditandum, quid ore loquendum, quid orandum, quid alijs cõsulendum, quid opere sit agendum, quid fugiendũ, quid Deo, quid sibi, quid proximo impendendum. Vnde dicitur in alio Psal. Beati immaculati in via, quantum ad recessum a malo. Qui ambulat in lege Domini: quantum ad promotionem in bono.

Luc. 12. e

Propheta. Psal. 1. a

Ex Horat. lib. 1. ep. 2.

Exempla.

Prou. 22. a

Catal. SS. lib. 1. cap. 8.

Psal. 118. a

Tertia beatitudo, est hominum beatorum, perfruentium bonis summis, pacificis, & æternis. Et hæc beatitudo non est vna cum prima: nec tantum bona cum secunda, sed est in summis delicijs constituta: & ideo sola perfecta, quia ab omni prorsus malo remota, & est omnibus bonis plena: quia serena, quia iucunda, quia secura, quia pacifica, quia æterna. Hæc autem beatitudo ad præsens consistit in tribus, scilicet, Primo, in videndo: Secundo, in audiendo: Tertio, in gustando. Nam sicut hi tres sensus maxime delectantur in corporalibus; sic & in spiritualibus. Quid enim delectabilius, quàm videre lumen æternum? quid suauius, quàm audire summum docentem Magistrum? quid dulcius, quàm panem istum cælestem, & mellifluum degustare? Dico, quòd in illa summa beatitudine delectabile est, lumen videre æternum. Numquid hoc parum? si sic delectat oculum aquilinum insontem conspicere solem istum; quantum delectabit hominis intellectum, respicere solem Deum, qui omniũ factor est cælorum, & stellarum? Quo viso, videntur omnia sciuntur, & cognoscuntur vniuersa, quæ ad beatitudinẽ sunt necessaria. Gregorius: Quid est quod non videat ibi, qui videntem omnia videt? Sicut enim obiecta relucent in speculo materiali; ita omnia obiecta relucent in speculo illo æterno, quod est ars plena omnium rationum viuentium, sicut dicit Aug. Ergo si sic delectat humanum affectum, videre pulchritudinem florum, & rosarum: videre varietatem colorum: videre formositatem imaginũ, & omnium picturarum: videre pulchritudinem facierum: videre amœnitatem camporum, pariter & pratorum: videre comas arborum, & venustatem astrorum;

Grego. to. 2 lib. 2. in Iob. c. 2. & lib. 5. Dial. c. 33.

Aug. tom. 9. de triplici habitaculo circa finem: sed paulo aliter.

rum: quantum delectabit videre pulchritudinem omnium seculorum Creatoris? Si sic delectat pulchritudo creata, limitata, temporalis, trãsitoria, quid faciet increata, immensa, permanens, & æterna? Et propterea dicitur: Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Eius visio tam iucunda est, quòd si quis in inferno existeret, & Deum videret, nullum omnino dolorem sentiret: quia dolorem magnũ maior delectatio absorberet. Nã multi etiã in hac vita fuerũt Sancti, qui propter delectationem illius incommutabilis boni, ita a sensibus omnibus fuerunt abstracti; quòd nihil exterius pro tempore sentiebant, etiam actu puniti. Et quid mirum, si sic potens est delectatio diuina, cum & in hac vita, medicina amara sic sæpe abscondatur sub mellea materia, vt gustus non percipiat eam? Secundo, beatitudo non consistit tantum in videndo; sed etiam in audiendo summum Magistrum. Multum demulcet auditum cantus auicularum, multum melodia hominũ, plurimum harmonia instrumentorum musicalium. Ergo quid faciet melodia tantorum Sanctorum, melodia innumerabilium Angelorum, & insuper melodia æternalium personarum? Item si sic potest delectari Platonis musica; si sic eloquentia Demosthenis: si sic Rhetorica Ciceronis; si sic sapiã Salomonis, quæ a finibus terræ homines ad se traxit; quid erit, audire diuinam sapientiam, quæ sapientiam omnibus istis dedit? Vnde & in figura dicebat Regina Saba, quæ venerat a finibus terræ audire sapientiam Salomonis: Beati viri, & beati serui tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam. Et addit: Verus est sermo, quem audiui in terra mea, super sapientia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probaui, quòd media pars mihi non renunciata fuit. Maior est enim sapientia tua, & opera tua, quàm rumor, quem audiui. Vere sicut tunc fuit in figura, ita nunc est in infinitum maius, & in re ipsa. Non credunt, qui modo audiunt; sed cum videbunt, tunc exclamabunt, quòd non est, vt audierunt in comparatione eius, quod ipso aspectu videbunt. Si enim tam dulce est, Deum audire in hac vita (vt dicit Propheta: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo) quid erit, quando bonum audietur in semetipso? Si pro tempore, in quo sumus, quo in ænigmate de Deo sentimus, Sponsa dicit: Anima mea liquefacta est: vt dilectus locutus est; quomodo liquescet præ amore dilecti, cum eum loquentem audiet in seipso? Tertio, illa beatitudo summa non solum est in audiendo, & videndo; sed (quod perfectius est) etiam in gustando. Sic enim in corporalibus, sic & in spiritualibus est in gustu suo modo delectatio. Nam mel non multum delectat visum; sed delectat valde palatum. Si ergo sic delectat corporeum gustum delectamentum ciborum, & varietas saporum, & vinorum dulcium; quantum delectat affectum summum, comedere bonum panem illum Deificum omnis saporis, & dulcedinis continentium? Et propterea dicitur: Beatus, qui manducat panem in regno cælorum. Est ergo cum sanctis suis Apostolis fugienda humana beatitudo: est amplexanda beatitudo christiana: sed est desideranda beatitudo diuina. Rogemus, &c.

Luc. 10. a — *4. Reg. 10. e* — *Psal. 118.* — *Catic. 5. c* — *Luc. 14 a*

A B C D E F

DE SS. APOSTOLIS
SERMO IIX.

Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Non se Deum diligere credat, qui eum corde sæpe non cogitat, qui eum sæpe ore non laudat, qui opere mandata eius non seruat. Nam, sicut dicit Greg. Si vnusquisque vestrum requiratur; an Deum diligat, libera voce, secura mente respõdet: Diligo. Sed constat verum, quod ipse dicit: Probatio dilectionis, est exhibitio operis. Ergo si vere Deum diligas, est inquirendum a corde, a lingua, & ab opere. Est vtique primo inquirendum a corde: quia quod cor amat, sæpe de eo cogitat: Sepe enim cogitant vani de carnis delicijs, & sæpe superbi de eminentijs: ergo & spirituales sæpe de diuinis. Si enim sæpe de eo non cogitas, Deum te vere amare non credas. Item homo maxime de eo cogitat, quod præ ceteris amat. Si de mundo magis, quàm de Deo cogitas; mundũ magis, quàm Deum amas. Secundo, si Deum amas, a lingua requiras. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Quia dicit Rich. & Philosophus ei consentit: Idem omnino est verbum oris, & cordis. Lingua libenter nominat id, quod cor amat. Ergo qui plus de mundo fatur, quàm de Deo; magis mundũ, quàm Deum diligere comprobatur. Tertio, si Deũ diligas, ab opere tuo requiras: Non enim potest ignis esse in paleis, & non ardere: Ergo nec ignis diuinus in corde & opere potest vacare. Impossibile ergo est, vt operari renuat, & magna non agat, si plenis affectibus Deum amet. Hoc est, quod Dominus dicit: *Si quis diligit me, &c.* In quo verbo maxime duo facit. Primo, se amandum ostendit. Secundo, probationem amoris inducit. Ostenditur autem primo in Deum dilectio, cum dicit: *Si quis diligit me.* Ostenditur secundo dilectionis probatio, cum infertur: *sermonem meum seruabit.* Est ergo notandum circa diuinam dilectionem (quam maxime habuerunt Apostoli, & habent omnes Apostolici viri) quòd ad eam habendam, quattuor sunt maxime necessaria, siue motiua. Primum sumitur ex parte naturæ. Secundum ex mandato Scripturæ. Tertiũ ex dono gratiæ. Quartum ex promisso gloriæ. Nam naturæ officium est, ad amorem inducere. Scripturæ, est hoc præcipere. Gratiæ, est huic mandato (si opus est) parere. Gloriæ, seipsum & nolentes quodam inductu attrahere.

Dico primo, quòd primum motiuum ad amorẽ diuinum, est ipsa natura: nam sicut patet ex instinctu naturæ; diligunt aues, diligunt canes, diligunt equi, & boues, diligunt & leones, quos sibi cernũt benefacientes. Diligunt Pagani, diligunt Iudæi, diligunt Saraceni suos benefactores. Vnde hoc? certe ipsa natura mouente. Ergo homo, qui adeo nobilissimam naturam accepit, Deum tam beneficũ cur non amabit? Item cogita, quantum cæcus illum diligeret, qui sibi redderet visum! Quantum surdus, qui sibi redderet auditum! Quantum mutus eum, qui sibi repararet affatum! Et sic similiter, qui pedem truncatum, vel manum, vel forsitan nasum abscisum haberet. Ergo quantum amandus est, qui tibi corpus sanum dedit, & integrum: & insuper (quod maximum est) tibi contulit animã ad imaginem sui factam, & cum corpore ad vitam æternam ordinatam! Item attende, quomodo omnia corporis membra cordis sunt amantia; eo quòd ab eo motum recipiant, & vitam. Vnde Galen. dicit, quòd brachia hoc habent proprium, quòd omnia illa, quæ amari a corde sciunt, dulcibus amplexibus capiunt, & cordi quantum possunt astringunt: ita quòd dilectum totum cordi imprimerent, si valerent. Vngues, qui sunt ex fumositatibus cordis, in tantum cor, a quo suum esse capiunt, diligunt; quòd statim corde patiente, liuescunt, & quandoque nigrescunt: ita quòd nunquam cor patitur, quin signum in vnguibus ostendatur, sicut in febri monstratur. Quomodo ergo Deum non amabit, a quo non solum accepit esse; sed vita nobilissima viuere, nobilissima forma sentire, & (quod est maximum) cum Angelis intelligere? Et propter hæc omnia bona naturæ, dicitur: In tota anima tua dilige eum, qui te fecit. Non tanter dicitur: in tota anima tua: quia sicut qui partem

Io. 14. c — *Greg. to. 3.* — *hom. 30. in Euang.* — *Mat. 12. e* — *Vnguis quid.* — *Eccl. 7. e*

tem dat, ex parte amandus est; sic qui totum dat, ex toto est diligendus. Diligimus enim patrem carnalem, sed secundum partem: quia ab eo accepimus partẽ nostræ substantiæ. Ergo debemus totaliter diligere Patrem spiritualem, idest Deum, a quo totum accepimus esse nostrum, tam carnis, quàm animæ, sicut Mulier illa sancta dixit in sua prædicationes; vt ad patiẽdum filios confortaret: Nescio (inquit) quomodo in vtero meo apparuistis: Neque ego spiritum, & animam dedi vobis, & singulorum membra ipsa compegi; sed mundi Creator. † Vnde in libro de spiritu, & anima: O miser ego: quantum diligere deberem Deum meum, qui me fecit cum non eram, & de nihilo fecit me non lapidem, non arborem, non aliquod de animalibus; sed hominem voluit me esse, dedit mihi viuere, sentire, & intelligere. Et quibusdam interpositis addit: Cum hæc, & multa alia considero: dolore pariter, & rubore confundor: dolore, quia animam perdo: rubore, quia patrem tam magnificum non agnosco. Amemus ergo cum sanctis Apostolis Deum nostrum, & relinquamus omnia propter ipsum: & in amore nostro Deus nullum habeat socium, quia dicit beatus Aug. † Minus te amat, qui tecum aliquid amat. Itẽ Greg.* Tanto quisque ab æternis disiungitur; quanto in inferioribus delectatur.

2.Mach. 7. d

†Aug. to. 3. lib. de Spiritu & Anima. cap. 7.

† Aug. in lib. Soliloquorũ circa mediũ tom. 8.

*Greg. to. 2. expos. moral. lib. 28.

Secundo, Deum amandũ non solum inducit natura, sed ipsa Scriptura. † Quæ (sicut dicitur in libro de doctrina Christiana) nihil aliud præcipit, nisi charitatẽ: & nihil aliud vetat, nisi tepiditatem. Vnde requisitus Dominus, quod esset maximum mãdatum in lege; ait: [a] Diliges Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis. Hoc est maximum, & primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. In his (inquit) duobus mãdatis vniuersa lex pendet, & Prophetæ. Sed quid est hoc? Numquid non sunt alia multa mandata Dei? Audistis quæstionem: audite responsionem. * Gregorius enim hoc quærit dicens: Cum cuncta sacra eloquia plena sint Dominicis præceptis; quid est, quòd de sola dilectione, quasi de singulari mãdato Dominus dicit: Hoc est præceptum meum &c. Nisi quia omne mandatum de sola dilectione est, & quidquid præcipitur, in sola charitate solidatur? Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis; si non manserit in radice charitatis. Et addit: Præcepta ergo Dominica multa sunt, & vnum. Multa per diuersitatem operis: & vnum in radice charitatis. Exemplum est in arbore, cuius rami in se sunt diuersi, & multi, sed in radice sunt vniti, a qua accipiunt, vt sint viui, & fructiferi: quia sine ea sunt mortui, & nullis vsibus apti. Nisi igitur sic & omnia opera nostra sint vnum, siue radicata in diuina charitate, omninò sunt nulla: quia nec Deo possunt esse accepta, nisi fuerint hoc igne excocta. Sunt enim omnia opera nostra bona, considerata in se: sicut poma siluatica, vel domestica nõ matura; quæ sunt omnino inutilia, si non fuerint igne digesta, & mediante calore ad maturitatem redacta. Dicit enim Scriptura: Diliges Dominum Deũ tuum ex toto corde tuo, idest in toto intellectu, sine errore: Ex tota anima tua, idest in tota voluntate, sine contradictione: Tota mente tua, idest memoria, sine obliuione: Et omnibus viribus tuis idest totis visceribus, siue affectibus, sine omissione. O quàm felix esset, qui sic Deum amaret, & in nullo de eo erraret, vel falsum de eo sentiret. In nullo eius voluntati contradiceret, sed se voluntati diuinæ cõformaret: semper eũ in memoria haberet, & de ipso iugi memoria cogitaret, & nihil de pertinentibus ad seruitium ipsius omitteret: sed omnis vires suas ad hoc ipsum impenderet. Quis tali felicior? quis sublimior? quis Deo gratior? Sed vbi est hodie talis, immo quis non contrarium facit? Nonne omnis mundus erroribus plenus existit? Nõne humana voluntas in his deficit? Nonne hodie gulosi plus de delicijs, auari plus de diuitijs, lasciui plus de vanis, superbi plusquàm De Deo, in honoribus delectantur? Est tamen notabile valde, quòd Deum diligendum asserit toto corde: Quid est enim toto corde diligere, nisi pure, & sine socio amare, idest nihil præter eum diligere? Non enim est vinum purum, cui admixta est aqua: immo virtus vini debilitatur, quanto plus aquæ illi adiungitur. Sic & Deus tanto minus amatur; quanto plus extranei amoris ei aliquod admiscetur. Nulla enim est virtus, quæ ex appositione sui contrarij non minor reddatur; sicut ex appositione sui similis roboratur. Nam aurum purum, ignis non timet incendium: non scinditur malleo, quantuncunque percutiatur; sed ictibus dilatatur, vt etiam omni formæ sit aptum. Sed si adulterini metalli fuerit ei admixtum; semper sub malleo scinditur, nec aliquid ex eo efficitur, quousque ab eo, quod adulterinum est, separatur. Sic non potest Deus perfecte amari, nisi solus ametur, nec aliquid cum eo extraneum diligatur, quod non propter ipsum ametur.

†Aug. de Doct. christiana. lib. 3. post initium to. 3. In loco citato August. cupiditatẽ nõ tepiditatem habetur, quamuis illa itẽ lectio nõ sit cõtemnenda.

[a] Mat. 22. d

* Gre. to. 3. hom. in Euang. 27.

Exemplũ.

Deut. b. a

Mat. 22. d

Tertio, ad diuinum amorem inducit nos ipsa gratia nobis in redẽptione Saluatoris exhibita. De qua dicitur: Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris: dedit enim pro te animam suam. Non vtique dedit aurum, non argentum, non lapidem pretiosum, non seruum, non aliquem Angelorum, sed seipsum. Quis ergo (nisi sit malus seruus) non diligat dominum? Quis tam malus, vt se a carcere non amet liberantem? Quis tam ingratus, qui est ad mortem infirmus, quòd non amet medicum sine pretio se curantem? Et quis adeo peruersus, si est cæcus, qui non amet illuminantem se? Nam pulli hirundinum suas amant matres, se illuminantes. Certe nos eramus diabolico carceri mancipati, eramus penitus cæci, & a vera luce alieni, eramus peccato mortui, & iam quasi in inferno sepulti. Quomodo ergo non illum amabimus, qui nos sua gratia illuminauit, qui a carcere diaboli nos liberauit, & nos a morte culpæ, suo sanguine redimens, vitæ restituit? Vnde dicitur: Dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. O inaudita dilectio, o magnificus amor, o vera probatio dilectionis; dum pro amore hominis, suum sanguinem fudit, & crudelissimæ morti se tradidit, nec de concernentibus quidquam omisit. Si sic canis dominũ suũ amat pro pane modico; si sic equus pro modico hordeo; si sic & asinus pro pabulo, & fœno; quantum ille a nobis amandus existit, qui carnem suam dedit nobis in cibum, sanguinem in potum, vitam in meritum, & se totum in præmium? Nam leo (sicut in Dominicalibus sermonibus patet) dum a serpente cinctus, & ab eo fortiter astrictus esset, dum fuisset a quodam milite liberatus; sic illi toto corde adhæsit; vt ab eo, nisi morte, separari nequiuerit. Cur ergo non facit homo rationalis, quod animal brutum facit: & Deo suo negabit, quod homini mortali leo impendit?

Eccls. 29. c

Apoc. 1. b

Exemplũ.

Quarto, ad diligendum Deum mouet gloria, nobis a Deo promissa, quæ est tanta, tam alta, tam ampla; tantis bonis plena, & innumerabilia per sæcula permansura; vt dici queat nulla lingua: immo nec cogitari humana potest intelligentia. Vnde Apostolus: Quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum. Fertur, quòd fuerunt duo viri religiosi mutuo se amantes: Cumq. vnus ad mortem veniret, ab alio adiuratus est, vt ad eum post mortem rediret. Post mortem ergo illi apparuit, & ab eo requisitus, quomodo illic esset, ait: Sicut audiuimus; sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, & mil-

1. Chor. 2. c

& millies amplius. Quanta est ergo stultitia nostra, illum non amare, qui tanta bona suis amatoribus præparauit? Mercatores enim intantum amant aurum, quòd tantum laborem pro eo acquirendo assumunt. Vnde pro ipso acquirendo alpes transeunt, fluctibus maris, & ventis validis se exponunt, vias periculosas arripiunt, calores, & frigora non pauescunt: & tamen sæpe non inueniunt quod inquirunt, immo dum lucrari putant, e contrario sæpe perdũt, Quæ ergo amentia, vt pro lucro tam certo, tam immenso, nullis temporibus vmquam perdendo, non solum laborare nolumus; sed quod absque labore possumus, bonum amare scilicet renuimus? Non enim aliud a nobis Deus requirit, quàm amorem. Ergo si ieiunare non potes, ex toto corde ama Deũ: & accipe summum regnum. Numquid amare non potes? quomodo diligis aurum, & non potes diligere summum bonum? Quis est qui Regem Franciæ non amaret, si ab eo se accipere regnum suum speraret? Ergo ad Deum amandum inducit natura, mandat Scriptura, impellit gratia, & allicit gloria: ad quam nos perducat Iesus Christus Dominus noster.

DE SS. APOSTOLIS SERMO IX.

Ioan. 15. c

Aug. to. 3. lib. 1. de Doctr. Christ. cap. 23.

Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Quattuor ex charitate amãda sunt, vt Augustinus docet in lib. de doct. Christiana, scilicet Deus, nostra anima, proximus, & nostrum corpus. Sed primo, & super omnia amandus est Deus: Secundo loco, amanda est anima nostra: Tertio loco, amandus est proximus noster: Quarto loco, amandum est corpus nostrum. Magis enim, quàm corpus nostrum, amare debemus proximum. Vnde & pro salute proximi, si necessitas se offerat, est corpus ponendum. Super omnia autem, & propter seipsum, debemus Deum diligere, & omnia alia propter ipsum. Est tamen hic attendendum, quòd licet corpus sit ex charitate amãdum: eo quòd sit ad beatitudinem ordinatum: sic tamen est amandum, sicut agricola amat frumentum, qui vt fructificare possit, non illud in scrinio claudit, vel pausare permittit: sed terræ ad fructificandum committit: & frigoribus, niuibus, pluuijsq. illud exponit: nec in area a tribula ei parcit; sed tamdiu illud percutit, quousque perfecte separetur a paleis; donec vltimo expositum nobis ex eo vtilis fiat panis. Sic etiã nec corpori parcendum est, sed sic perfecte domandum, donec ab omni peccato fuerit separatũ. Item sic est corpus amandum; sicut miles diligit clypeum suum, quem valde diligit, & manu fortiter stringit: sed contra omnes ictus illum exponit; vt gladius ei parcat. Tertio sic est amandum corpus, sicut miles diligit equum, quem pascit, & tergit: sed ei calcaribus non parcit, nec bellaturus a bello subtrahit; sed contra hostes stare compellit. Item quarto est corpus sic amandum, sicut membrum infirmum, & putridum, cui non parcit gladius: sed sicut saluti totius corporis expedit; id incidi permittit, quotiens expedire cognoscit. Ex quibus omnibus aperte colligitur, quòd corpus tunc vere amatur, quando pro honore Dei, pro salute animæ suæ, & proximi, ei non parcitur; sed verberibus, & morti exponitur. In verbo ergo præmisso nobis charitas Christi commendatur. Et primo, commendatur charitatis præceptũ, quantum ad suæ gloriæ præconium: Secundo, præcipit nobis supernæ dilectionis affectum: Tertio, dilectionis ipsius dat formam, & modum. Et sic primum facit præceptum venerabile: Secundum honorabile: Tertium vero commendabile. Notatur enim primo amoris singulare præconium, cum dicitur: *Hoc est præceptum meum.* Nonne venerabile est, & singulare præconium, quando hoc præceptum constituit, singulariter esse suum? Quære supra causam in præcedenti sermone. Secundo præcipit nobis Dominus superni amoris affectum, cum additur: *vt diligatis inuicem.* Tertio dat nobis dilectionis formam, & modum, cum subditur: *sicut dilexi vos.* Tunc enim amor noster cõmendabilis creditur, cum amantem dominũ imitatur, & eius amoris exẽplo formatur. Dicit ergo: *Hoc est præceptum &c.* Est ergo hic notandũ, quòd fraterna dilectio, Primo est naturæ rectitudinis ostẽsiua: Secũdo, est legis diuinæ cõpletiua: Tertio, est Iesu Christo assimilatiua: Quarto est infernalis supplicij euasiua, & supernaturalis gloriæ inuentiua. Quid istis melius, quid vtilius, quid amabilius?

Exemplũ primum. *Exemplũ secũdum.* *Exemplũ tertium.* *Exemplũ quartum.*

Dico ergo primo, quòd fraterna dilectio est habenda: quia est naturæ rectitudinis ostensiua. Nã tunc est natura recta, quando illud facit, ad quod facta est, non declinans in partem contrariam. Sed ad hoc factus est homo, vt propter Deum proximũ amet, & sic ipsum ad beatitudinẽ, quasi ad vltimũ finem præparet. In cuius signum, omnes homines ab vno solo homine processerunt (cum omnia alia animalia principium duplex habuerint) vt dum ab vno solo principio se esse viderint, vnitatem inter se amarent, & fraternam charitatem exquirerent. Ad hunc enim amorem omnis creatura, tam cælestis, quàm terrena nos inuitat suo exemplo. Nam, vt dicit Boetius, Omnia iunguntur amore. In corporalibus enim elementatis, vniuntur quattuor elementa; licet in se sint valde contraria. Similiter & in vnum mundũ conueniũt cæléstia, & terrena, licet in se sint multum difformia, & contraria. Quomodo ergo mundus exterior ex tam diuersis compositus, ad modicum staret; si amor in eo res contrarias non vniret, & vnitatem in esse nõ conseruaret? Ergo, si amore vnita sunt tam diuersa; quantus amor debet esse inter similia? Similitudo enim magna, est causa magni amoris. Ergo, si est magna similitudo hominis ad hominem, & ratione vnitatis principij, & ratione præcepti accepti, & ratione similis boni, ad quod sunt ordinati; constat, quòd amore maximo debent inuicem necti. Et si animalia a duobus principijs descendentia, tanto iunguntur amore; vt simul vadant, simul quiescant, simul comedant, simul dormiant, sicut patet de columbis, struthionibus, anseribus, formicis, & apibus; quanto amore debent se amare, qui omnes vniti fuerunt in primo homine? Et propterea dicitur: Omne animal diligit sibi simile, sic & omnis homo proximum suũ semper amare debet. Sic enim Apostoli sancti hoc fecerunt, qui in mortem se pro proximis tradiderunt. Vnde dicebat Sanctus Apostolus: Ego autem libentissime impendam omnia mea, & ego ipse superimpendar pro animabus vestris. Sed quis hodie ita diligit proximum, immo quis hodie proximum non tanto animo odit; vt quod corde gerit, si potest in opere ponit? plus se diligunt bruta, quàm rationabilia. Si enim (vt dicit Greg.) probatio dilectionis, est exhibitio operis; vide, si verum est hoc quod dico: Nam elephas, si aliquando cadit: cum casum suum irrecuperabilem vidit, eo quòd surgere de terra non valeat; fortissime barrit: Quod dum elephantes audiunt, omnes iuniores, & fortiores ad eum veniunt, & vt surgat, adiuuant quantũ possunt. Passeres, paruæ aues, dum aliquem de suis captum conspiciunt; vndique in vnum conueniunt, & vt captum liberent, laborant vt possunt, quem in vinculis pascunt. Porcorum mos est, vt, dum vnus clamat; omnes ad auxilium occurrant. O humana miseria, o lacrymabilis defectus amoris. Cadit ele-

Boet. de Cõsolat. Phil. lib. 2. Metro 8.

Eccl. 13. c

2. Cor. 12. e

Greg. to. 3. Hom. in Euang. 30.

Exemplũ.

elephas, & est, qui auxiliũ ferat. Capitur passer, & est qui succurrat. Porcus vociferatur, & inuenitur, qui adiuuat: Sed si cadit homo, nõ est, qui adiuuat, qui in auxilium vadit, sed ad occidendũ se inclinat. Sunt hodie homines canibus similes, quorum mos est; vt, si vnus percutitur, ab omnibus alijs laceratur.

Exemplũ.

Secundo, dilectio fraterna est diuinæ legis impletiua. Nonne magnum bonum creditur esse, mandato amoris legem implere? Quid hoc melius? Nonne qui hoc facit, sibi vitam æternam meretur? Sic enim ait Veritas: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Sed si quis proximum diligit, omnia mandata Dei custodit. Ergo hoc maximum bonum custodit. Minorem probat Apostolus hoc modo: Nemini, inquit, quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis: Qui enim diligit proximum, legẽ impleuit. Nam non adulterabis, non furaberis, nõ occidas, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui: & si quod est aliud mandatum in lege, in hoc vno verbo instauratur: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Et concludit ex præmissis Apostolus: Plenitudo ergo legis est dilectio. Ratio huius argumenti est: Qui enim diligit proximum, optat ei bonum, & non malum: ergo eum, quem diligit non occidit, nec contra eum furtum committit, nec contra eum falsum testimonium dicit, nec res eius occupat modo indebito, nec furatur, nec concupiscit, & sic de alijs. Ergo qui proximum diligit, vniuersa mandata custodit: & per consequens legem impleuit. Et propterea beatus Ioannes Apostolus, cum ad sepulchrum viuus adhuc corpore discipulorum manibus portaretur; ad quamlibet pausam dicebat: Filioli inuicem diligite. Cumq. illi quærerent, quare illud solum diceret; ait: Quia, si hoc solum fiat, sufficit ad salutem. Turpe est, fœdum est, non seruare hanc legem Christi: cum Saraceni legem obseruant tam fideliter Machometi. Est enim absurdũ, & rectæ rationi contrarium; vt legem illam non obseruamus nos filij; pro qua confirmanda sunt mortui patres nostri: Sicut Apostoli, Martyres, & multi alij, & (quod maximum est) Christus Filius Dei viui. Nam brutorum filij leges, & documenta patrum sic in omni tempore seruant; quod ab eis nullo pacto declinant: sicut exempla innumerabilia manifestãt. Quomodo ergo filij Dei non obseruãt eius legem; cum animaliũ filij sic seruant inuiolabiliter legem bruti? Sed cõtra eos dicitur Abacuc: Dilacerata est lex. Bern. Quotidie pro sterni possunt leges in plateis: sed nõ sunt obseruantes eam, non litigia sedantes; sed iurgia cõmouentes. Vnde Psal. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua. Lex enim Domini immaculata, cõuertens animas

Matt. 19. e *Rom. 13. c* *Luca 10. e* *Rom. 13. c* *Io. 13. d* *Abacu. 1. b* *Psal. 118.*

Tertio, dilectio fraterna, est Christo assimilatiua, & in eum transformatiua. Christus enim intantum proximum amauit; vt pro eo se morti tradidit. Vnde dicitur: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animã meam in manibus inimicorum. Ergo, qui propter Christum vere diligit proximum, maxime amat Christum: Quia propter quod vnum quod quæ tale, & illud magis. Magis enim se, quàm medicum diligit: quem solum ob causam suæ salutis diligit. Et magis diligit equum, quàm aurum, qui aurum dat propter equum. Ergo si quis amat proximum, amat Christum; & Christum amando, Christo se facit similem. Quia amor est vis imitatiua, vis assimilatiua, & vis transformatiua. Vnde Hugo: Scio anima mea, quòd amor est vita tua: quidquid diligit, similitudinem eius transformat. Talis est anima sine diuino amore, qualis est carbo sine ignẽ: nam carbo ignitus est pulcher, & splendidus, quia igni simillimus: sed expoliatus, remanet nigerrimus, & tangentes se infectiuus. Similiter anima diuino amore incensa, & medullitus penetrata, fit tota splendida, & Christo simillima: sed anima hoc igne expoliata, tota fit frigida, & nigra, & Deo non similis. Vnde dicitur: Talis est anima hominis, qualis est dilectio eius, Si terrena diligis, terra es: Si cælum diligis, cælum es: Si autem diligis Deum; non audeo dicere quòd Deus sis: sed audi Prophetam, qui ait: Ego dixi, filij Dij estis, & filij excelsi omnes. Mira est virtus amoris, quæ amantem in amatum conuertit, & hominem Deum facit, non natura, sed gratia. Quia sicut dicit Boetius de consol. Natura vnus est Deus: sed participatione nihil prohibet esse quàmplurimos. Vnde Dominus dixit ad Moysen: Ecce constitui te deum Pharaonis. Sed numquid tibi parum videtur, dum per amorem similis sis summo? Quid hoc nobilius, quid melius? quid fructuosius? Nam secundum Phylosophũ: Id semper est melius, quod meliori similius. Numquid non aliqua, de sui natura, filium de nido abijcit, & non pascit, quem suæ naturæ dissimilem esse cernit: eo quòd respicere solem in rota non possit? Nam & corui paruulos suos non pascũt, donec eos similes sibi esse cernunt: sed mox cum ad sui similitudinem nigrescere incipiunt; cum sollicitudine multa pascunt. Sciant ergo omnes, qui cum sanctis Apostolis proximum non diligunt, quòd propter hoc Deo similes non existunt: & quòd abijciendi sunt, velut pullus aquilæ: & sicut coruorum pulli, a Deo pasci digni non sunt: & sibi dissimiles esse inueniuntur: in fine abijciuntur æternaliter sine fine. Diligamus igitur proximum, & audiamus dicentem Christum: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli; si dilectionem habueritis ad inuicem. Ergo vbi talis amor non est, ibi Christi discipulus esse non potest: quia nec ibi Deus est. Vbi enim charitas est, & amor, ibi deus est: & per consequens omne bonum.

Iere. 12. b *Arist. to. 1. lib. 1. poster. Analit. c. 2. tex. 5.* *Psal. 81.* *Boet. lib. 3. prosa. 10.* *Arist. to. 1. lib. 3. Top. cap. 2. loco 32. & to. 4. lib. 2. de Calo tex. 66.* *Exempla.* *Ioa. 15. e*

Quarto, dilectio fraterna est supplicij infernalis declinatiua: & summi boni acquisitiua. Ista enim duo similiter sunt tractanda: quia sicut in elementis, corruptio vnius, est generatio alterius; sic Paradisi exclusio, est inferni acquisitio. Quia sicut dicit Augustinus, Omnes erunt in inferno, qui superno non fuerint constituti in regno: vtinam ergo attenderent Christiani, & reuoluerent mente fideli, quid perdunt: & per consequens quid acquirunt, si proximum odiunt, & non diligunt. Dic ergo Christiane, quid perdis, si proximũ odis? Numquid non a summo bono diuideris, & a consortio beatorum seperaberis perpetuò? Quid hoc damnosius? quid animæ grauius? Si times perdere pecuniam, necessario aliquando dimittendam, & times corporalem perdere vitam, aliquando siue velis, siue nolis perdendam; Cur non times perdere vitam beatam, iocundam, vitam securam, vitam omnibus bonis plenã, nec ad tempus; sed perpetuò duraturam? Dic mihi, quid acquiris, si proximum tuum odis, præter hoc, quòd in hac vita torqueris, & dolore extenderis, dum eum prosperis rebus abũdare cernis; nisi quòd exclusus ab omnibus bonis, tam temporalibus, quàm æternis; traderis summis malis, pœnis maximis, eternaliter duraturis? Tunc dolebis cogentibus pœnis: tunc irrecuperabiliter plorabis: tunc vitam tuam pristinam blasphemabis, quòd proximum non amaueris: Sed nihil tunc tibi proderit: vbi locus in perpetuum pœnitentiæ non erit. Attende ergo, & cerne crimen: & nunc proximum dilige, si vis mortem æternam fugere, & vitam sempiternam acquirere. Sic enim Ioannes dicit: Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam: quoniam diligimus fratres: Qui enim non diligit, manet in morte, quia hic mortuus est morte culpæ, & morietur vltimo morte damnationis æternæ. O odium detestandum, quo

Aug. to. 10. De verbis Apost. ser. 14. post init. *Io. 1. Can. cap. 3. c*

perditur summum bonum, & acquiritur summum malum. Quid stultius homine cognoscente sua mala, & ea effugere non curante; cum bruta animalia omnia sollicite quærant remedia, & fugiant suæ saluti contraria? Nam mustela, si eius filij fiant excæcati, vel mortui; quærit herbam, cuius virtute eos viuos restituat. Ergo mustela suis filijs salutem quærit: & tu homo rationalis proximum odis, quo ad perpetua incendia deuoluaris. Laborat bestiola filios dare luci, & restituere vitæ: & tu niteris toto posse excludi a luce, nec dispendium vitæ times? Diligit brutum suum remedium, quo fugit sibi nociuum: & tu contemnis diuinum præceptum, odiens proximum tuum; quo solum amato, potes peruenire ad regnum? Diligit brutum vitam suam, & tu amorem odis, qui animæ vita existit? Rogemus &c.

Hoc exemplũ de mustela datum fuit de hirundine in serm. 2. de Euãgelistis col. 1. d

DE SS. APOSTOLIS
SERMO X.

Iob 15. b

Vos amici estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Nihil in hac vita dulcius: nihil suauius, vel fructuosius amicitia bona: nihilq. amicitia mala peius, nihilq. damnosius; si tamen amicitia mala amicitia est; cum secundũ Tullianam doctrinam, nihil aliud sit amicitia, quàm humanarum, diuinarumq. rerum, pari cum beniuolentia, & charitate, consensus: vt sit idem velle, & idem nolle in rebus honestis. Vnde Boetius docet, quòd amicitia non inter fortunæ bona, sed inter bona honesta, & virtuosa est computanda. Si ergo tantum bonum est amicitia humana; quantum bonum est amicitia diuina? Beati ergo, & plusquàm beati dici possunt, quibus dictum est voce Dei: *Vos amici mei estis.* In quo verbo notantur maxime duo. Nam primo, describit amicitiam, quantum ad mentis affectum. Secundo, describit eam, quantum ad operationis effectum. Primum respicit bonum amoris interius: sed secundum, bonum operationis exterius. Ceterum amicitia cordis, amoris est incensiua: sed amicitia operis, interioris est amicitiæ probatiua. Notatur ergo amicitia primo, quantum ad affectum in corde, cum dicitur: *Vos amici mei estis.* Notatur secundo, amicitia, quantum ad effectum in opere, cum infertur: *Si feceritis,* &c. quasi dicat: In hoc probatur amicitia cordis esse vera, si obseruatis mandata mea. Sed quid est, amicum Dei esse, nisi Deum diligere? Vnde & de dilectione simile verbũ dicit Dominus: Si diligitis, inquit, me; mandata mea seruate: Qui non diligit me, mandata mea non seruat. Verum diuina amicitia non est nobis concreata: quia nemo scit, vtrum amore, vel odio dignus sit, Ecclesiastes ait. Ideo magis expedit ad instructionem nostram, loqui de humana amicitia, quàm diuina. Est ergo notandum, quòd amicitiarum genera, communiter loquendo, sunt tria. Est enim amicitia malorum cum malis. Et est amicitia bonorum cum bonis. Et est amicitia bonorum cum malis. Prima amicitia est simpliciter mala. Secunda est simpliciter bona. Tertia amicitia potest esse bona, potest & esse mala.

Cicero in Lalio. Idem etiã ait Aug. cõtra Acade. lib. 3. longe post initiũ. to. 1. Et in Epist. 154. de vera Amicit. to. 2. & to. 4. lib. vnico de Amicitia in principio, & alibi.

Ioan. 14. b

Eccls. 9. a

1. Cor. 4. b

Peripsema quid.

Dico, quòd amicitia prima est malorum cum malis, & est simpliciter mala: quia malum malo additum, totum fit magis malum. Nam quanto plura fuerint frigida in vnum coniuncta, tanto est fortius venenum, quod est inde generatum. Vnde narratur: Dum quidam latro generasset, & de hoc vicini gauderent, quidam sapientior ceteris dixit: O stulti, vnde gaudetis? si vnius pati latrocinia non poteratis; quomodo multorum portabitis? Si vnus, inquit, sol sic terras exurit; quid est si plures existerent? Quare maximum terræ inferunt nocumẽtum, dum plures planetæ sic maliuoli conueniunt in aliquod vnum signum. Vnde ex hac causa præcipit Hippocrates, homines nõ minuere, nec medicinas recipere laxatiuas cum cane. Quia cum canis, sidus calidissimũ, vniatur cum Sole, planeta calidissimo, & hoc in leone feruidissimo; excessus caloris generatur in mundo. quare nec minuere tutum, nec medicinas capere, est securum. Immo, vt generaliter loquitur; omnis infirmitas aggrauatur; si ex cõplexione temporis consimilis eius virtus fortificatur. Verbi gratia: Si infirmitas ex cholera, quæ calida est, & sicca, aduenit in æstate, quæ similiter est calida, & sicca; infirmitas aggrauatur, dum similis ex simili roboratur. Ex quibus exemplis omnibus aperte probatur (sicut dicit Grego.) quòd malorum amicitia est pessima, plurimumq. nociua: eo quòd sit fortior virtus vnita, quàm dispersa. Vnde Rex Dauid Absolonem fugiẽs; dum Achitophel cũ eo esse audiuit; valde extimuit, & orans ad Dominum, ait: Infatua, Domine quæso, cõsilium Achitophel, &c. Hęc est illa amicitia, de qua dicitur: Amici facti sunt Herodes, & Pilatus, qui prius erãt inimici. In quo amici? quia dum vnus alteri Christum misit, & alter illum alteri illusum remisit; ad occidendum Christum est vnita malitia, quæ ante diuisa fuit: Hæc enim fuit amicitia vulpis & corui. Dicitur enim, quòd coruus magna amicitia iungitur vulpi; ita quòd eum adiuuet pro viribus cũ taxo bellantem. Quid enim per coruum volatilẽ, fraudulentum, furtis, & rapinis assuetum, melius intelligimus, quàm Pilatum, qui in vsum proprium, oblata pauperibus conuertebat? Vnde de hoc etiam a Iudæis coram Cæsare accusatus fuit. Quid per vulpeculam, quæ semper ambulat via tortuosa, & semper claudicans in partem dexteram, se erigit in sinistram; nisi Herodem intelligimus, qui tortuosus, & versipellis existens (sicut in decollatione Ioãnis apparuit) ad bona omnia claudicabat, & se ad mala e contrario erigebat? Tales ergo facti sunt amici, vt Domino Saluatori illuderent, & spretum inter se deriderent. O quot sunt hodie tales in mundo, qui cum perficere sua mala vota non valeant; alios peruersos associant: vt sic, quod cupiunt, ad complementum adducant! Contra igitur amicitiã talium bellare debent Clerici orando: Laici resistendo: & Potestates, principes persequendo: ne forte ex parua scintilla ignis, valida flamma surgat, quæ totam ciuitatem incendat. Nam, sicut dicit Philosophus, Modicus error in principio, fit magnus in fine. Et ideo amicitia peruersorum est arcenda, dum incipit: ne forte non possit arceri, dum robur excreuerit. Nam serpens omnes prorsus vires amittit; si eius caput attriueris: quia totũ corpus, pro capite defendendo, exponit.

Exemplũ.

Hippocratis consiliũ.

Greg. to. 2. in Expos. moral. lib. 34. in 40. ca. Iob. c. 4.

2. Reg. 15. d

Luc. 23. b

Exemplũ.

Taxus, siue Taxo, animal magnitudine vulpis, colore fælis, aluearijs infestũ, Melis nuncupatur, quòd mellis auidissimũ sit. Plin. lib. 8. c. 38.

Arist. to. 4. lib. 1. de Cœlo. tex. 33.

Exemplũ.

Secunda est amicitia bonorum cum bonis, qualis fuit inter Iesum, & Apostolos: Iam non dicam vos seruos, sed amicos: quia seruus nescit, quid faciat Dominus eius. Et hæc est bona amicitia: quia bonorum multorum est causa promotiua, & caussa etiam perfectiua. Nam sicut malum augetur ex malo; sic & bonum ex bono. Bonum ergo bono additum, fit magis bonum, dum potentius reddit continuum. Nam & sirupus compositus sirupo simplici, est virtuosior. Theriaca etiã, quæ ex multis calidis componitur, contra venenum potentior inuenitur. Planetæ etiam beniuoli, dum in aliquo vno signo conueniunt, fortiores ad agendum fiunt, dum virtus vnius fortificatur ex virtute alterius. Stellæ etiã sibi vicinæ, sunt amplius splendidæ, quàm si essent in se singulæ, eo quòd lumen vnius suppletur ex lumine alterius. Sic & boni viri, dum sibi mutuo amicitia coniuncti fiunt; meliores singulis erunt, dum sibi

Ioa. 15. b

Exempla.

Theriaca est medicamentum nobilissimum ex viperarum carnibus cõstans cõtra venenum. Ex Plin. lib. 20. c. 24. & lib. 29. c. 4.

sibi suas communicant bonitates; mutuo se docendo; se exemplis mutuis, suffragijsq. adiuuando. Vnde dicitur: Melius est, duos esse simul, quàm vnum: quia si vnus ceciderit, ab alio fulcietur. Et additur ibidem: Funiculus triplex difficile rumpitur: eo quòd trium amicitia sit firmissima: dum etiam perfecto numero sit coniuncta. Et dicitur: Amico fideli nulla est comparatio, nec auri digna ponderatio, nec argenti, quæ possit resistere contra bonitatem fidei illius. Amicus si permanserit fixus; erit tibi coæqualis, & in domesticis tuis fiducialiter aget. Hæc est amicitia Dauid, & Ionathæ. De quibus dicitur, quòd Ionathas diligebat eum, sicut animam suam: & ei tradidit omnia sua vestimenta, & arma. Lege totam historiam. Sed qui sunt hodie tales amici? non sunt amici, sed socij mensæ, qui sunt amici fortunæ potius, quàm personæ. Et ideo deficiente fortuna, & prosperis in aduersa mutatis; cessat amicitia: si tamen amicitia, & non fraudulentia potius est dicenda. Cessante enim causa, cessat effectus. Et ideo Boetius dicit: Quomodo fortuna facit amicum; ita infortunium facit inimicum. [a] Omni enim tempore diligit, qui amicus est, & semper in aduersitatibus comprobatur. Hinc dicitur: Non ergo credas vnquam, amicum tibi fuisse, quem vides tibi in aduersitatibus defecisse. Sunt enim multi, cuidam animali, †quod Mygale dicitur, similes: quod tamdiu blande hominibus se ostendit, quousque cōfidentes sibi appropinquant: & tunc in eos insilit, & venenum immittit. Sic enim dicitur: [b] Simulator ore decipit amicū suum. Nam cum blanditur, vt ad tempus placeat, & ab eo aliquid rapiat; non ipsum, sed dona sua amat. Sicut meretrix non amat virum, sed nummum. Vnde narratur parabolice, quòd semel vulpes (quæ adulantium morem gerit) ad coruum cum caseo recente in ore super arborem stantem, famescens, ac caseum cupiens, ait: O auium pulcherrima, cantuq. suauissima, sonoraq. voce supra quàm dici potest; exopto te audire cantantem: Tunc coruus adulatione deceptus, stricto rostro ne caseum perderet, cœpit, vt poterat, voces dare. Tūc illa: Miro modo me reficis. Sed quid faceres; si vere cantares! Rogo te, ne me fraudes tāto desiderio. Tunc ille verum esse credens, quod dicebat; dum rostrū ad cantandum aperuit, caseus cecidit, quem vulpes rapuit, & comedit. O quot sunt hodie, qui falsis blanditijs a ioculatoribus spoliantur! Vtinam responderent illis, sicut ioculatori cuidam Philosophus respondit. Numquid (ait) me vendere vis? scio quid sum, quid possum, ad quid natus. Nūquid verba tua me possunt facere meliorem quàm sum?

Eccls. 4. c — *Ecc. 6. b* — *1. Re. 18. a* — *Eccl. 6 b* — *Boet. de Cō sol. Phil. lib. 3. prosa. 5. in fine.* — *† Mygale est mus araneus, animal mediū, inter murē et mustelam speciē habēs. Pli. lib. 8. c. 57. & lib. 9. c. 19.* — *[a] Prou. 17. c* — *[b] Prou. 11. b* — *Aesopus in fabulis lib. 2. fab. 11.*

Tertio, amicitia est bonorum cum malis, & malorum cum bonis: & hac aliquando mali, bonorum conuertuntur exemplo: & aliquando boni seducuntur a malis. Vtrumque enim accidere sæpe videmus: Nam quòd boni sæpe conuertant, & ad se trahant malos; innumerabilia sunt exempla Apostolorum, aliorumq; Sanctorum, qui conuerterunt ad fidem multitudinem paganorum: nec non quotidie videmus malos conuerti exemplis, & verbis bonorum. Vnde Paulus Apost. dicebat: Omnibus omnia factus sum; vt omnes lucrifaciam. Omnibus se conformabat, vt omnes posset exemplis, & doctrinis ad se trahere. Vnde & Saluator noster, vt Iudam proditorem ad pietatē moueret, & dulcedine verbi malitiā eius frangeret (consueuerunt enim verba dulcia infringere corda mala) dixit ei: Amice, ad quid venisti? quasi dicat: Non est opus amico, amicum prodere osculo inimicis. Non tamen omnes sunt tales, vt Iudas: sed multi sunt, qui, dum cum bonis conuersantur, ad bonum mutantur. Exemplum Hilarionis, qui dum famam Antonij audiuit, ad eum iuit: quem videns, exemplo eius ad meliora

1. Cor. 9. c — *Mat. 26. e* — *Surius die 21. Octob. to. 5. ex B. Hier. to. 1. in vita eiusdem S.*

A se mutauit. Lege historiam. Etiam nihil in rebus est magis fixum, quàm quod in stellis est a Deo plantatum: & tamen in eis inuenitur mutatio, approximatione bonorum. Nam Saturnus est planeta, præ cunctis maliuolus: quia omnibus nociuus: nulli proficuus, cum sit frigidus, & siccus, & in sua complexione mortiferus, vt vult Astrologus. Vnde eius color est liuidus, siue plumbeus, mortis significatiuus: Contingit tamen quoddam mirabile, dignū imitatione: quia dum circulo Iouis approximat, (quem planetam per omnia beniuolum esse constat) malitiam eius mutat, & colorem variat; vt fiat colore B argenteus, siue clarus, qui erat plumbeus simul & liuidus. Ex quibus omnibus manifeste colligitur, quòd mali, exemplo bonorum, & prædicationibus conuertuntur. Nec minus hoc verum esse perpenditur, quòd boni, & maxime viri perfecti, ex malis meliores redduntur. Dato etiam, quòd non reuertantur, dum eos ad salutem ducere nituntur: & non tantum non credentes eis; sed & iniurias reddētes; per eos, sicut aurum in fornace, probantur. Ad hoc enim mali nasci permittuntur; vt boni per eos exerceantur. Vnde relicti sunt Iebusæi, plures q; alij in medio filiorum Israel: vt per eos probarentur, C vtrum Deum diligerent. Sicut enim Gregorius dicit: Non est bonus, qui malos sustinere non potest: qui malos non sustinet, ipse per impatientiam sibi testis est, quia bonus non est. Sancti boni fructuosiores fiunt, dum per malos, occasiones virtutum accipiunt, sicut Dauid creuit in meritis, ex persecutione Saulis. Nam si Syluestris ficus (quæ malos significat, eo quòd non fructificat) plantetur iuxta domesticam; domestica facit eam fructificare. Videmus enim, quòd etiam spinæ, quæ in se sunt pungitiuæ, etsi infructuosæ sunt in se tamen compositæ, vineæ sunt custoditiuæ. Quia dum boni, D malorum vias attendunt; maiori se cura custodiunt. Sic ergo patet aliqualiter ex dictis, quòd amicitia bonorum cum malis, & malorum cum bonis, potest esse vtrisque vtilis. Sed aliquando contingit, quòd est nociua illis, & his: & maxime nocet viris imperfectis, qui malis facile corrumpuntur exemplis. Vnde dictum est regi Iosaphat per prophetam: Impio præbes auxilium, & his, qui oderūt Dominum, amicitia iungeris: & idcirco iram Domini merebaris: sed bona opera inuenta sunt in te: eo quòd parraueris cor tuū, vt quæreres Dominum Deum tuū. Exemplum de Iuda Machabæo, qui, cum esset vir E fortissimus, & in bellis victoriosissimus, factus Romanorum amicus; ab aduersarijs est occisus. Vult ergo Deus, vt viri imperfecti, tamquam ad malum proni, fugiant malorum consortia, & eorum declinent amicitiam. Nam & Mercurius, licet de se sit planeta beniuolus, fit tamen maliuolus, maliuolo planetæ coniunctus. Similiter Sol, & Luna, cum bonis sunt boni: cum malis sunt impij. Nam cum pennæ aquilæ sunt coniunctæ pennis gallinæ; eas cōsumunt, & destruunt. Similiter & chordæ de intestinis luporum factæ, cum chordis factis de intestinis ouium positæ; earum sunt corrosiuæ. Quia mali, F quando cum bonis moram trahunt; sæpe eos corrūpunt, & ad malum adducunt. Contingit autem (occasionaliter & per accidens) quòd mali bonis admixti fiunt ex malis pessimi. Quia, dum bonis non credunt, nec bona monita capiunt; maxime Deum offendunt, & ex bono mortem capiunt. Nam & vulpes, amygdala, quæ de sui natura sunt sana, si comedat; ex cibo sanissimo morti se damnat. Multi sunt homines, qui de medicina, quæ de se est sana, & curatiua morbi; periculum mortis incurrunt. Vnde narrat beatus Gregorius, * quòd quidam monachus factus erat adeo peruersus, & malus; quòd nullas admonitiones, vel verba salutis audire volebat: sed omnes sanas admonitiones sperne-

Exemplū. — *Greg. to. 2 in Ezechi. lib. 1. ho. 9. circa medium. & to. 3. hom. 38. in Euang. & to. 2. ex posit moral. lib. 20. in cap. Iob c. 29.* — *2. Par. 19. a* — *1. Mac. 8. a* — *Exempla.* — *Exemplū.* — ** Greg. to. 3. hom. in Euang. 19. & hom. 38. sub finem.*

bat,

bat, & admonentes blasphemijs impetebat. Et quòd numquam bonus esset, sæpe iurabat, & sic ex bono sæpe peior fiebat. Vnde ad mortem deductus, videns draconem contra se stantem, eius mortem expectantem, clamabat: Recedite, recedite: quia draconi ad deuorandum datus sum: & iam pro magna parte ab eo absorptus sum. Vt quid propter vos moras patior? Sic igitur fratres, amicitiam habeamus cum bonis: quia nobis imperfectis non expedit, amicitiam habere cum malis. Rogemus ergo, &c.

DE SS. EVANGELISTIS SERMO I. in ordine autem XI.

Psal. 84. b

AVdiam, quid loquatur in me Dominus Deus. Eximius doctor Augustinus dicit, hoc sensisse Platonem: quòd Deus sit causa omnium naturarum, vel creaturarum: sit lumen omnium rationum, & sit finis omnium actionum: vt sine eo nulla creatura subsistat, nulla scientia instruat, & nullus rerum vsus expediat. Nam hoc est noster intellectus sine diuino lumine; id est carnis oculus sine luce. Nam sicut carnis oculus, licet de sui natura habeat facultatem videndi, numquam tamen assequitur beneficium visionis; nisi auxilio lucis, siue radiorum solis (vt Auctor de spiritu & anima dicit) sic, nec oculus spiritualis, quamuis de sui natura sit intelligere natus; numquam tamen intelligit, nisi adiutus sit lumine veri solis. Vnde Propheta: Domine, in lumine tuo videbimus lumen. Non ergo potuissent Euangelistæ, nec quicumque Doctores Ecclesiæ, qui scripserunt de Deo; scripsisse, nisi illustrati hoc lumine, † quod illuminat omnem hominem, siue docentem, siue scribentem, siue meditantem. Dicat ergo quicumque Apostolus, siue Euangelista: dicat omnis scriba, & quicũque docet in sancta Ecclesia. *Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus*. In quo verbo, subtiliter indagato, notantur tria. Primum est humilitas reuerentis obsequij, quo homo ad diuinas irradiationes se præparat. Secundum est sublimitas supernaturalis imperij, quo faciendum aliquid esse mandat. Tertium est familiaritas eloquij, quo Deus intus illuminat. Primum est ad auditum carnis externum. Secundum, ad bonum mentis supernum. Tertium vero ad auditum cordis internum. Notatur igitur primo, humilitas reuerentis obsequij cum dicitur: *Audiam*. Audire enim est actus reuerentiæ. Secundo, notatur sublimitas imperij diuini, cum infertur: *quid loquatur in me Dominus Deus*. Et tertio notatur familiaritas interioris eloquij, cum dicitur: *in me*. Nobilissimum genus loquendi est, quando non exterioribus signis, siue corporalibus sonis Deus alloquitur animam: sed intus tantum irradiat super ipsam, sine vllo medio docens ipsam, sicut docuit Ioannem Euangelistam, & omnes plures alios, qui docuerunt in Ecclesia. Ipsi enim, quod a Deo audiebant interius, scribebant, & loquebantur exterius. Dicat igitur vnusquisque talium: *Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus*. Vt ergo deuote audire possimus diuinam locutionem, quid Deus nobis loquatur; aliquid de ea dicamus. Est ergo notandum ad præsens, quòd Primo, Deus loquitur, vt Rex potentissimus, in iubendo. Secundo, vt Magister prudentissimus, in docendo. Tertio, vt Amicus dulcissimus, in consolando. Quarto, vt Iudex æquissimus, in examinando. Est ergo primum, diuinum imperium, quo ligamur. Secundum, diuinum magisterium, quo docemur. Tertium, diuina amicitia, qua consolamur. Et est quartum, diuinum iudicium, quo terremur.

August. to. 3. lib. de Spiritu & anima cap. 12.
Psal. 35. b
† Ioan. 1. a

Dico igitur primò, quòd Deus loquitur, vt Rex potentissimus, dans imperium, quo ligamur. Vnde dicitur de præceptis Decalogi: Locutus est Dominus cunctos sermones hos. Communiter ponuntur decem præcepta Decalogi: tria, quæ pertinent ad Deum; & septem, quæ pertinent ad proximum. Vide litteram, & expone populo illa præcepta: tenentur illa scire, quia in eorum obseruatione est vita. Vnde iuueni quærenti: Quid faciam, vt habeam vitam æternam? Dominus respondit: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Nemo enim excusabilis est, si ea non seruat: quia omne, quod præcipitur, facile est amanti. Amanti enim (vt ait Bernar.) nihil est difficile. Quis vmquam tantum laborat ad amandum Deum, vel ad obseruandum eius mandata; quantum laborat miles ad pugnandum, dux ad regendum, mercator ad acquirendum, & agricola ad laborandum? Vnde dicitur in prima Canonica Ioannis: Et mandata eius grauia non sunt. Numquid graue est, Deum tantum benefactorem tuum, tam parum amare? Vnde ipse dicit: Mandatum, quod ego præcipio tibi, non super te est: non procul positum, nec in cælo situm, vt possis dicere: Quis nostrum valet ad cælum ascendere, vt deferat illud ad nos: & audiamus, & compleamus? Nec trans mare positum, vt causeris, & dicas: Quis e nobis transfretare poterit mare, & illud ad nos vsque deferre, vt possimus audire, & facere quod præceptũ est? Sed iuxta est valde sermo in ore tuo, vt facias illum. Ergo secundum hoc, nullus est excusabilis. Quia sicut dicit Augustinus, potest homo dicere: Non possum ieiunare, non possum ad Sanctum Iacobum ire, non possum res meas pauperibus dare, & in monasterio Deo seruire, non possum a carnibus, & a vino abstinere: sed numquam potest dicere: non possum amare. Quid facilius, quid dulcius, quid possibilius, quàm amare, & maxime summum bonum, sibi tam beneficum? Item attende, quid te Dominus mandat facere. Numquid sibi vtile? non, inquam: sed tibi. Præcipiunt reges, & principes seruis grandia, non suis, sed dominis vtilia: sed multi sunt, qui adimplent: Præcipit Deus Factor, omniumq. Redemptor, & mandat; sed non sibi, sed seruis vtilia: & non est, qui obediat. Audi Augustinum dicentem: Nihil Deus iubet, quod sibi prodest: sed illi, cui iubet. Ideo verus est Dominus, qui iubet, non quod sibi prodest; sed quo seruus indiget. Psal. Dixi Domino; Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges. Quæ nequitia, quæ peruersitas est: quia leo rugit, & omne animal gressum figit, expectans imperium sui regis: & summus Rex summam vtilitatem seruo mandat; & non est, qui obediat.

Exo. 20. a
Mat. 19. b
Bern. serm. de conuers. ad Clericos c. 30. to. 1.
B. Et serm. in Festo S. Mariæ Magdal. in fi. tom. 1. Et serm. 1. in Ramis pal. circa med. tom. 1.
Ioa. p. Can. c. 5. a
Deut 30 c
Aug. to. 10. in serm. de tẽpore ser. 59. circa initium.
Aug. to. 3. in sentent. in princi-pio.
Psal. 15. a

Secundo, loquitur Deus, vt Doctor prudentissimus, Dans magisterium, quo de salute instruimur. Nam dicitur quòd Dominus turbis multa loquutus est in parabolis: Cumq. Apostoli quærerent, quare in parabolis loqueretur; dixit eis: Quoniam datum est vobis, nosse mysterium regni Dei: ceteris autem in parabolis. Sequitur quomodo eis exponebat parabolam, quomodo non esset seminandum secus viam, per vanam intelligentiam: nec supra petrosa, per cordis duritiam: nec inter spinas, per rerum opulentiam: sed in terram optime dispositã, aquis gratiæ irriguam; & vomere, per deuotionem, scissam. Numquid non stultus iudicaretur ab omnibus, qui iuxta viam semina iaceret, vbi homines tota die transirent, & semina pedibus conculcarent? tales sunt, qui dum per Scripturas non attendunt: sed si quid boni faciunt; coram hominibus ponunt: & sic omne bonum, quod faciunt, totaliter perdunt. Gregorius: Deprædari ergo desiderat, qui thesaurum publice in via portat. Nonne apes mella sua reponunt studiosissime infra tecta? Nonne formicæ grana colle-

Mat. 13. b
Greg. in Homil. 10. super Euã. tom. 3.

collecta in subterranea condunt loca? Ergo opera nostra (iuxta mentem beati Gregorij) sic sunt facienda; vt etsi opus ad diuinam legem fiat in publico; tamen intentio maneat in occulto: vt inde homo appetat placere soli Deo. Item non est seminandum supra petrosa; per cordis duritiam: quia cor durũ male habebit in nouissimo, sicut dicitur in Ecclesiastico. Est autem cor durum, secundum Bern. quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec precibus inclinatur. Tale enim sic durum, a compassione remotum est: sicut terra sine aqua, quæ nullis fructibus apta est. Vnde filia Caleph, quæ signat animam; petijt a patre terram irriguam plorãs, quòd ei dedisset aridam. Nulla omnino est planta, quæ, subtracta aqua, non fiat arida protinus. Vnde & Propheta plorans dicebat: Anima mea, sicut terra sine aqua, tibi. Item non est seminandum inter spinas: quia spinæ semen comprimunt, & crescere non permittunt. Sed quid sunt hæ spinæ, Christo docente, nisi nostræ diuitiæ, quibus homo vulneratur in corde, & continue pungitur earum amore? Vnde diuites sæpe bona, quæ faciunt, perdunt: quia plus nummum, quàm Deum diligunt. Vnde Dominus loquens de diuite ait: Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitẽ intrare in regnũ Dei. Hieronymus: Impossibile est vt fruatur quis præsentibus bonis, & æternis: quòd hic ventrẽ, illic mentem impleat; quòd de delicijs ad delicias transeat: & quòd in cælo & in terra appareat gloriosus. Quid ergo diues misericordiã exquirit, qua seipsum decipit? Vel oportet diuitias omnino amare, vel cælum se ammittere: Nisi dicat illud, quod dicit veritas, falsum esse: Facite ergo vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Seminate diuitias; pauperibus date: quia hoc est in bonam terram seminare. Numquam semen perditur, dum terræ committitur, sed potius multiplicatur. Numquam mercatores lucrarẽtur, si clausæ eorũ diuitiæ scrinijs tenerẽtur. Ille vsurarius lucratur plura, qui cõmodat plurima. Eleemosynas enim dare, est cõmodare, nõ perdere. Et est vtiliter seminare, & nõ semina abijcere.

Greg. Past. cura to. 3. admon. 36. *Eccli. 3. e* *Bern. lib. 1. de cõsider. cap. 2. idẽ etiam in sẽsu serm. de nimia præsentis vitæ fallacia.* *Psal. 142. b* *Marc. 10. b* *Hieron. in Reg. Monachorum de Laude Relig. to. 9.*

Tertio loquitur Deus, vt amicus dulcissimus, præbens solatium animæ, quo consolatur. Ipse enim dicit: Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius. Solitudo est locus inhabitabilis, & a paucis penetrabilis: & significat solatium mentis nostræ, ad quod accessus est valde paucis: & hoc nisi auxilio diuinæ virtutis. Quid est ergo animam in solitudinem ducere; nisi eam ab exterioribus omnibus, & mundanis extrahere, eam ad seipsam reducere, vt diuinam posset audire vocem, dulciter alloquentẽ? Vnde Augustinus dicebat de seipso: Introducis me Domine, inquit, in solitudinem, & dulcedinem, quæ si perficiatur in me, si illa non est vita æterna; nescio quid aliud sit vita beata. Vnde & Sponsa dicit in Canticis: Anima mea liquefacta est, vt dilectus loquutus est. Sonet, inquit, vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Et Bernardus ibidem: † Si dilectus loquitur mihi: o dulcis allocutio dilecti ad dilectum, sponsi ad sponsam, amici ad amicum, Domini ad ancillam, Saluatoris ad animam, sed paucis valde, concessa; & paucis valde, experta. Sed quare hoc? quia non possunt esse simul in eadem anima duo contraria. Sunt enim inter se contraria, spirituales, & carnales deliciæ: & in eodem nequeunt esse simul, Beato Gregorio hoc attestante. Quia ergo omnes quasi carnalibus delicijs delectamur; ideo a diuinis excludimur. Vnde de hoc beatus dicit Bernardus: Delicata est diuina consolatio, nec datur admittentibus alienam. Numquam simul esse possumus nigri, & albi: numquam boni, & mali; numquam sani, & infirmi: numquam sobrij, & gulosi, & bibuli. Ergo nec simul esse possumus Christi, & mundi: serui Dei, & diaboli. Vnde Dominus dicit: Nemo potest duobus dominis seruire (supple) contrarijs. Apostolus: Quæ conuentio Christi ad Belial? lucis ad tenebras? templi Dei & Idoli? Ergo in his exẽplis manifeste colligitur, quòd ideo Deum loquentem interius non percipimus, nec eius verba animam delectent: nec percipimus, nec videmus: quia carnales, & mundanas delectationes admittimus. Non enim simul habitat lupus cum oue, gallina cum vulpe, columba cum accipitre, & leo cum coruo.

Osee 2. c *Cant. 2. b* *Bern. to. 1. ser. 62. sup. Canti.* *Ber. in Declam. siue de contemptu mundi multo post med. super illud: Ecce nos reliquimus, &c. tom. 1.* *Matt. 6. c* *2. Cor. 6. c* *Exemplũ.*

Quarto, loquitur Deus, vt iudex æquissimus, cũ iudicio deterreamur. Quid enim stultius, quàm non timere iudicem potentissimum, omnia punire valentem; iudicem sapientissimum, omnia subtiliter exquirentem, omniaq. videntem; & iudicem rectissimum, omnia male punire volentem, & cuncta acriter punientem, & vnicuique secundũ opera sua reddentẽ? Psal. Semel loquutus est Deus: Duo hæc audiui, quia potestas Dei est: & tibi Domine misericordia, quia tu reddis vnicuique iuxta opera sua. Semel dicit, quia tantum semel iudicabit: & sententia, quã tunc dabit, in æternum durabit: quia nec eam in æternum reuocabit. Iob: Semel loquitur Deus, & id ipsum non repetet. Et potestas Dei ideo ponitur: quia contra malos ea vtitur: sed misericordia propter electos ponitur, vt & his & illis secundũ opera reddatur. Quis ergo nõ timeat? Vnde Hieronymus: Siue bibam, siue comedam, siue vigilem, siue dormiam, siue stem, siue vadam, siue aliquid aliud faciam; semper videtur mihi, vt vocem terribilem audiam: Surgite mortui, venite ad iudicium. O vox altissima cunctis mortalibus tremebunda; quæ cæli lumina obscurabit, mare siccabit, mortuos suscitabit: quam mundus omnes pauebit, & infernus timebit: quia cõcutiet vniuersa, superiora & media. Vnde dicitur: Terræmotus factus est magnus, & sol factus est niger, tamquam saccus cilicinus: luna tota facta est, sicut sanguis: stellæ ceciderunt super terram. Et cælum recessit, sicut liber inuolutus: & omnis mons, & insulæ de locis suis motæ sunt: Et reges terræ; & tribuni, & diuites, & fortes, & omnis seruus, & liber absconderunt se in speluncis, & in petris, & dicunt montibus, & petris: Cadite super nos, & abscondite nos a facie sedentis super thronũ, & ab Agni ira: quoniam venit dies magnus ipsius iræ: & quis poterit stare? Et Malachias: Quis poterit cogitare diem aduentus eius, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim, quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Nam sicut ignis in conflatorio, totum metallum penetrat, nec est aliquid quod non attingat: Et sicut cardo, quæ est herba fullonis, omnẽ pannum, & quantumcumque modicum in panno attingit, nec aliquid intactum relinquit; sic in illo iudicio, nihil erit ab homine cogitatum, vel dictum, vel etiam factum, quod non fiat omnibus manifestum, & non sit sufficienter punitum. Dicit enim Chrysost. Audient Christum, sic omnibus exprobrantem: Ego propter vos homo factus sum, propter vos alligatus, delusus, cæsus, crucifixus: vbi tantarum iniuriarũ mearum fructus? Ecce sanguis meus, quem pro vobis dedi: vbi est seruitus vestra, quam pro pretio sanguinis mihi dedistis? Ego super gloriam meam vos habui, cum essem Deus: & vos me omnibus rebus viliorem fecistis; & vilissima terræ amplius dilexistis, quàm me. Quid miseri ad hoc possunt dicere, quid poterunt respondere? Ergo exemplo Euangelistarum, & Apostolorum, & Doctorum, audienda sunt reuerenter verba Dei, & vlterius in charta cordis scribenda: ne vllo tempore a memoria deleantur. Rogemus ergo Dominum, &c.

Psal. 61. b *Iob 33. b* *Apo. 6. e* *Malac. 3. a* *Chrys. to. 2. hom. 49. in cap. 24. Mat.*

DE SS. EVANGELISTIS
SERMO II. in ordine autem XII.

Psal.67.b

DOminus dabit verbum Euangelizantibus virtute multa. Diuinum verbũ, frequentius prædicatum, est valde virtuosum; si ei adsistat verbum increatum, propter nos creatum, siue incarnatum. Nam præter verbum increatum, frustra impeditur verbum creatum prædicatum. Gregorius: In maliuola lingua prædicatoris, si intus non adsit gratia Saluatoris, quæ dirigat verba mẽtis, frustra exterius impenditur omnis prędicatio veritatis. Et ponitur in exemplum Cain, quem Dominus volentem occidere fratrem, prohibuit, & præmium promisit: pœnã, si occideret, adiunxit. Nec tamen aliquid valuit: quia eum interius diuina gratia non adiuuit. Diuinum ergo verbum exterius prædicatum, vt valeat esse virtuosum, indiget, vt non sit in ore tantum; sed verbo increato in corde coniunctum, cuius gratia valeat esse virtuosum. Bene ergo dicitur: *Dominus dabit verbum Euangelizantibus virtute multa*. Quia omnis virtus, quæ est in verbo prædicato; est a verbo propter nos creato, siue incarnato. In Verbo autem prædicto ad honorem Euangelistarum, diuinum verbum exterius prædicatum, sed tamen gratiæ diuinæ coniunctum, tria facit. Primo esse ostenditur authenticũ, siue firmum. Secundo, ostenditur esse bonum, & sanctum. Tertio, ostenditur esse efficax, & virtuosum. Nam primo esse monstratur authenticũ, propter diuinam auctoritatem, qua non fallimur. Secundo, ostenditur esse bonum & sanctum propter eius efficaciam in anima, quam quotidie experimur. Sed tertio ostenditur esse virtuosum, propter ipsius operantis subtilitatem, quam in singulis contemplamur. Diuinum ergo verbum monstratur, Primo authenticum, cum dicitur: *Dominus dabit verbum*. Secundo ostenditur esse bonum, cum additur: *Euangelizantibus*. Non enim est aliud Euangelizare, quàm bona verba nunciare. Tertio ostenditur efficax, & virtuosum, dicitur enim, *virtute multa*. Circa hoc verbum est notandum, quòd quandoque respicit intellectum, sub ratione veri animam illustrantis: quandoque affectum, sub ratione boni animã inflammantis: & quandoque effectum, sub ratione operis actum exterius confortantis. Est ergo Dei verbum frequentius prædicatum, Primo, mentis illuminatiuum: Secundo, affectus inflammatiuum: Tertio, effectus adiutiuum, siue firmatiuum: Quarto, est ad gloriam æternam inductiuum. Quid ergo melius, quid animæ dulcius, quid homni fructuosius, quàm vt verbum Dei prædicabile audiamus deuote?

Greg.to.3. hom. in Euang.30.

Sub finem.

Dico ergo, quòd verbum Dei frequentius prædicatum, est animæ illuminatiuum, dum docet, quid faciendum, quid fugiendum, quid respuendum, quid amandum, quid odiendum sit: quid vnicuique prohibendum sit. Quid enim est anima nõ sic illuminata? quid est anima, si sit cæca? quid est anima scientia destituta? certe talis est, vt tabula rasa, in qua nulla omnino est pictura. Tantum bonum probatur esse prudentia, vt omnino nulla sint bruta, quantumcumque parua, siue vilia; quæ non tradant suis filijs documenta, suæ naturæ conueniẽtia. Nonne cerua ducit filios ad saxorum prærupta, & docet eos saltare, & seipsos abscondere? Nonne elephas docet filios suos, in noua luna ad fluuium ire, & in aquis sollicite se lauare? & sic est in omnibus inuenire. Item vide, quantum bonũ sit, lumen videre: & quantum malum esse cæcum. Nam si hirundo cæcos inuenit filios, eos dum inutiles esse cernit, si sic cæci permanserint, herbam quærit, & inuenta, eos ad lucem reducit. Ergo cæcitatem mentis homo non vitabit; si brutum sic fugit cæcitatem carnis. Tanto enim est peior cæcitas mentis, quàm corporis; quanto anima corpus excedit, & longe magis: eo quòd cæcitas carnis nos a recta via non excludit, nec impedit: sed potius auxilium tribuit. Sed cæcitas mentis viam præcludit; dum homo, qua via eundum sit, non aduertit. Vnde orabat Propheta: Illumina oculos meos, ne vmquam obdormiam in morte: ne quando dicat inimicus meus: præualui aduersus eum. Quod si non credis, audi Prophetam dicentem: Lucerna pedibus meis. Lucerna enim est vas æneum, & rotũdum formatũ; olei, lychni, & ignis contentiuum. Vnde etiam Dominus dicit: Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio: sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Vnde diuinum verbum carbunculo, lapidi pretioso, est simillimum: eo quòd tenebrarum nocturnalium est fugatiuum.

Exempla.

Psal.12.a

Psal.12.a

Matt.5.b

Secundo, diuinum verbum est affectus inflammatiuum. Sed numquid hoc parum est? Quid enim est anima non inflammata? Certe qualis est carbo igne expoliatus. Ergo verbum Dei est attente audiẽdum, cum sit affectus animæ incẽsiuum: Nam dicitur de Helia quòd surrexit sicut ignis, & verbum eius sicut facula ardebat. Miro modo verbum diuinum inflammat, non solum audientem, sed etiam loquentẽ. Vnde dicitur: Factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die, & dixi: Non recordabor eius, neque loquar vltra in nomine ipsius. Et factum est verbũ Domini in ore meo, quasi ignis æstuans, & quasi clausus in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens. Ad litteram enim propter mala, quæ Hieremias propter Dei verbum, sustinuerat, ipsum non vltra loqui proposuerat: sed verbum in corde eius sic ardebat, quòd ipsum tenere non poterat. Est enim verbum Dei cuidam lapidi pretioso simillimum: qui manum se stringentem adurit. Non potest ignis in sinu esse, & non ardere; & ea, quæ tangit, non comburere. Sic & verbum diuinum, quos tangit, includit, & calefacit intima cordis. Et ideo loqui de Deo est optimum: quia deuotionis causa est: sed loqui de mundo pessimũ est: quia est ad malũ inductiuũ. Vnde dicitur in prima canonica Ioannis: Qui de mundo est, de mundo loquitur. In hoc enim manifesti sunt filij Dei, & filij Diaboli: Quia filij Dei loquuntur de Deo; & filij diaboli loquuntur de mundo. Vnde iterum ibidem dicitur: Qui de terra est, de terra loquitur.

Eccl.48.a

Iere.20.c

1.Ioã.4.a

Ioan.3.d

Tertio, diuinum verbum est effectus adiutiuum, siue firmatiuum. Miro enim modo verbum Dei firmat in bono: sicut & corrumpunt bonos mores colloquia praua. Psal. Verbo Dñi cæli firmati sunt. Cæli sunt viri iusti, Euangelistę, vel Apostoli, qui sunt cæli alti, per paupertatem voluntariam: Cæli puri, per continentiam: Cæli pulchri per sapientiam: Cæli sphærici, per obedientiã. Qui verbo Dñi firmãtur, dum per verbum bonis operibus solidantur. Et quid mirum, si sic fructificat, & animat diuinum verbum; quando sic animat humanum? Nonne pugiles animantur, dum clamoribus hominum excitantur? Nonne fiunt ad pugnam milites fortiores, & fortius agitãt lanceas, strictosq. tenẽt mucrones, dũ voce clamantis principis animantur? immo, quod magis est mirabile, equi in prælijs gaudẽt, & saliunt, dum vocem tubæ clangentis intelligunt: Boues etiã iugum leuius ferunt, bubulcũ cantantem audiunt.

1.Cor.15.d

Psal.32.a

Quarto, diuinum verbum est ad gloriam inductiuum. Non enim solum intellectum dirigit, affectum incendit, & opus perficit: sed quod consummatum est, complet, dum ad supernam gloriam introducit. Vnde cum Dominus mira de manducatione corporis sui prædicaret; & propter pódus verbi multi retro abirent; ipse conuersus ad Apostolos, ait:

Ioan.6.g

erit: Numquid vos vultis abire? Cui Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes, idest verba ad vitam æternam inducentia. Vnde & ipse Dominus ibidem: Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt. In infinitum enim magis est potens verbum Dei, quàm verbũ hominis. Sed sæpe verbum hominis sublimat hominem in mundo: Ergo multo fortius verbum Dei potest hominẽ sublimare in cælo. Vnde dicitur: Qui audit verba mea, & facit ea; similis est viro, qui ædificat domũ suam supra petram. Venerunt flumina, flauerunt venti, & irruerunt in domum illam; & non cecidit: Fundata enim erat super firmam petram. Firma petra est Christus, qui est vita æterna. Vnde ipse dicit: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum; & quem misisti Iesum Christum. Vnde & latroni dixit: Hodie mecum eris in paradiso, quasi dicat: Eris mecum: quia ego sum & vita, & paradisus. Ad hãc vitam ipse nos perducat, qui cum Patre, &c.

Matth.7.d *Ioan.15.a* *Luc.23.f*

DE VNO MARTYRE

SERMO I. in ordine autem XIII.

Psal. 20. a

Magna est gloria eius in Salutari tuo. Gloriosi sunt Martyres Christi, non solum in hac vita; sed etiam in futura vita, vbi solum est vera vita: & ideo in præmisso verbo, a duobus commendatur maxime hic Martyr: Primo, ab excellentia sanctitatis, qua apparuit gloriosus in merito. Secundo, ab eminentia dignitatis, qua nunc est gloriosus in præmio. Primum respicit gloriam meritorum in via: Secundum respicit gloriam præmiorum in Patria. Notatur ergo primo gloria meriti, qua fulsit in via, cum dicitur: *Magna est gloria eius in Salutari tuo*. Secundo notatur gloria præmij, qua nunc splendet in Patria, cum dicitur: *Gloriam, & magnum decorem impones super eum*. Est ergo hic totalis sermo fiendus de gloria, quæ tam est in via, quàm in Patria. Et ideo est notandum, quòd triplex est gloria. Prima temporalis, siue carnalis. Secunda spiritualis. Tertia æternalis. Prima est vana; & ideo fugienda. Secunda bona est, & sancta; ideo tenenda. Tertia est optima, & perfecta; & ideo appetenda.

Dico, quòd prima gloria est temporalis, carnalis, & mundana; & est mala, quia peccati causatiua. Vnde dicitur: Quid gloriaris in malitia, idest in mala gloria? vnde post multa mala, quæ enumerat; subdit mala pœnæ sequentia ad illam gloriã dicẽs: Propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. Hæc autem mala gloria inuenitur in quadruplici differentia. Nam quidam gloriantur in alta potentia. Quidam, in profunda sapientia. Quidam in rerum opulentia. Et quidam in exteriori apparentia. Dico primo, quòd sunt quidam, quorũ gloria est in sublimi potentia: qua sibi subijciunt omnia, thesauros, homines, & iumenta. Et de hoc habetur exemplum Iudith, vbi dicitur, quòd Arphaxat Rex Medorum subiugauerat multas gentes imperio suo; & ædificauit ciuitatem potentissimam. Et sequitur: Et gloriabatur, quasi potens in potentia exercitus sui, & in gloria quadrigarum suarum. Et attende quomodo domum suam fundauerat in arena: & super ventum posuerat potentiam suam; quæ non sustinent super se posita; sed omnia talia sunt ruinæ patentia. Quia statim, sicut ibidem sequitur, a Nabuchodonosor est in bello deuictus, gloriam simul perdens, & regnum. Vbi enim est vana potentia Cæsaris, qui Primus solum imperium

Psal.51.a *Iudith.1.a*

A obtinuit; a quo omnes Imperatores appellati sunt Cæsares: quẽ Romani tãdẽ gladijs interfecerũt? Vbi nunc est vana potentia Neronis, qui fugatus a Romanis fustem dentibus acuit, quo seipsum per ventrem transfixit? Vbi nunc est ampla Alexandri potentia, qui sibi orbem totũ subiecit, & duodecim annis tantum regnauit: & vltimo veneno interijt? Valde gloriosus leo incedit: sed dum suam vanam potentiam non aduertit, in foueam sæpe ruit; de qua cum exire non possit, submittit collũ cathenis. Ergo in potentia nullo modo est gloriandum: sed semper de casu timendum. Vnde Iere. Non glorietur fortis B in fortitudine sua. Secundo, sunt quidam qui gloriantur in sapientia: quæ tamen non est sua: quia ab alio accepta. Omnis enim sapientia a Domino Deo est: & cum eo fuit semper, & est ante æuum. Sed nonne stultum est, & rationi contrarium, gloriari de dono alterius contra dantem? Propter quòd Ier. dicit: Non glorietur sapiens in sapientia sua. Apostolus: Quid habes, quod non accepisti? quid gloriaris, quasi non acceperis? Anselm. de casu diaboli dicit: qui, scilicet diabolus, hoc ipsum de se non habet, de quo magis videtur: quomodo homo a se aliquid habet; cum minus de eo, quàm de omnibus C alijs intellectualibus videatur? Si enim quod magis videtur inesse, & nõ inest; quomodo de quo minus? Vbi enim est sapientia Socratis, qui princeps Philosophorum fuit? Nonne captus, damnatus, & veneno interijt? Magnus philosophus Seneca fuit, magister Neronis, qui hoc in munus ab Imperatore accepit; quòd eum mortem eligere coegit: & ideo Seneca dictus fuit, quia seipsum necauit, dum mortẽ, qua moreretur, elegit. Quis Achitophel, qui consiliariorum Dauid sapientior fuit? de quo 2. Reg. & tamen laqueo se suspendit. Ergo non est curanda sapientia huius mundi. Tertio, sunt quidam, qui D gloriantur in rerum opulentia: In multitudine diuitiarum suarum gloriantur. Sed hoc est vanissimum. Quid enim profuit diuiti epuloni (de quo in Luca) quòd tot diuitias habuit; nisi quòd ad inferna descendit? Quid profuit Neroni, quòd retibus argenteis piscabatur, nisi quòd apud inferos demergebatur? (Vt dicit Seneca tragœdus) in auro liquefacto, & feruido pænas luit: in liquefactis metallis, quæ in mundo dilexit: nunc versatur in balneis, & sic a quodam apud inferos visus est. Quid profuit Salomoni, quòd aurum velut auricalchum: & argẽtum, quasi plumbum congregauit: cum omnia filio tam E stulto dimisit, qui omnia perdidit? Propterea dicitur: Non glorietur diues in diuitijs suis: sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire, & nosse me: quia ego sum Dominus. Quarto, sunt quidam, qui gloriantur in exteriori apparentia, sicut in nobilitate, & claritate generis. Oseas: Gloria eorũ a partu, & ab vtero, & a conceptu. Sed vtinam attenderent, quòd ab vno Deo sunt: ab vno homine descendimus: vno modo cõcipimur: simili modo nascimur: & consimili modo morimur. Nihil aliud est nobilitas humana, quàm quædam hominũ fama: & quædam in exterioribus vita honorabilis. Numquid mentior? F Nonne videmus homines prius viles, & pauperes, postmodum diuites fieri milites vt ditentur: postea filij militis coheredes? Quid enim eis nobilitatis additur, cũ ensis eis traditur? Numquid non Saul boues; & Dauid oues custodiebãt, quando ad Regnũ electi sunt? Item quidam gloriantur in pulchritudine, siue in vestitu corporis: sed per capillos capitis Absolon suspensus interijt, in quibus maxime gloriabatur, vel gloria eius fuit. Vnde dicitur: In vestitu ne glorieris. Numquid pulchritudo vestis est tua pulchritudo? Nihil per vestem fit tibi, nisi vt celetur turpitudo tua; qua tibi non detrahitur turpitudo tua, nec additur pulchritudo. Potest enim fieri, ut plumbum credatur argẽtum esse; & auricalchum putetur

Iere.9.g *Eccl. 1.b* *Iere.9.d* *1.Cor.4.b* *Anselm.to.3.cap.1.d* *Arist. 2. Top.cap.4. loco 35.* *2.Reg.17.e* *Psal. 48.a* *Luc.16.f* *Seneca tragœdus.* *Reg.3.10. B. & sequentibus.* *Iere.9.g* *Osee.9.c* *Laertius in vita Socratis.* *2.Re.18.e* *Eccl.11.b*

putetur aurum esse: sed tamen plumbum, semper est plumbum; & auricalchũ non desinit esse auricalchũ. Notandum ergo ad omnia supradicta, quòd hæc mundana gloria est, Primo, vilis, & fœtida: Secundo, est fragilis, & vana: Tertio, est caduca, & falsa. Quarto, gloria mundana est misera, & ignominiosa. Primo dico, quòd hæc gloria mundana, est vilis, siue fœtida: quia non est in Deo, nec cum Deo. Vnde Mach. dicitur: Gloria viri peccatoris, stercus, & vermis est. Hodie extollitur, & cras non inuenietur: quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius perijt. Quid stercore fœtidius, & quid verme vilius? Secũdo, hęc mũdana gloria est fragilis, & vana, similis fumo, qui in principio videtur aliquid: sed quanto plus ascẽdit, tanto plus deficit, donec penitus euanescat. Quid rore pulchrius, & pruina quid albius? sed dũ pulchri sunt, tacti solis radio euanescũt. Vnde etiã mundana gloria flori est cõparata, qui cum valde pulcher, & odoriferus sit; ad modicũ ventum fit pestilens, & euanescit, & odorẽ, & pulchritudinem perdit. Et de hoc habetur: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tamquam flos agri. Iob: Homo natus de muliere, breui viuens tempore, &c. vsq; permanet. Expone hic per singula verba, licet etiã sint in alijs sermonibus diligenter exposita. Tertio, gloria mundana est caduca, & falsa: quia quod promittit homini, non tribuit. Et tunc maxime deficit, quando summe egens homo existit: quando homo indigeret auxilio, sicut in morte: sed tunc maxime inuenit se mundana gloria derelictum. Psal. Ne timueris, cum diues factus fuerit homo; & cum multiplicata fuerit gloria domus eius: Quoniam cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Malus amicus est, qui in vita existit, & in morte deficit. Quarto, mundana gloria est misera, & ignominiosa. Nam dicitur: Gloriam eorum in ignominiam commutabo. Et Apostolus ad Philip. Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis: nũc autem & flens dico, inimicos crucis Christi; quorũ Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Non est bonus cibus, qui generat ventri dolorem: nec bona gloria, quæ cedit, animæ ad confusionem.

Mac. 2. d — Exempla. — *Isa. 40. b* — *Iob. 13. d* — *Psal. 48. d* — *Osee. 4. b* — *Philip. 3. d*

Secũdo, est alia gloria, quæ dicitur spiritualis, quę non est hominis exterioris. Et hæc consistit in quatuor. Primo, in conscientiæ puritate. Secundo, in recta animi voluntate. Tertio, in mentis & corporis integritate. Quarto, in cognoscendo propriam vilitatem. Dico quòd gloria spiritualis primo consistit in conscientiæ puritate. Nam pulchrum est aurum, cum est purum. Nonne lux gloriosa est, cum a tenebris separata est? Sic & anima est multa lætitia, & gloria plena, cũ est ab omni culpa diuisa, nullo malo permixta: sed est luminosa, pura, & pulchra. Vnde dicitur: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Secundo, gloria spiritualis consistit in recta animi voluntate. Cum enim cor sit omnium mẽbrorum primum, & motus, & vitæ ceteris membris impressiuum; si cor fuerit rectum, nihil erit in corpore tortuosum. Sic est ex parte animæ: cũ voluntas, quæ in regno animæ dominatur, si ipsa fuerit recta; recta erunt & cetera membra, & ideo digna gloria. Psal. Lætamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde: Tertio, gloria spiritualis consistit in mentis, & corporis integritate. magnam enim gloriam, & inauditam lætitiam generat vtriusque hominis mũditia. Inter omnes enim colores principalis est albedo, & omnium colorum pulchritudo: Vnde nullus color bene pingit, nisi ei albus color substernatur. Vnde dicitur: Gloria Libani data est. Libanus candidatum interpretatur; & signat mentis, & carnis munditiam, in qua magna consistit hominis gloria. Quarto, gloria spiritualis consistit in cognoscendo propriam vilitatem: vt sci-

2. Cor. 1. c — *Psal. 35. b* — *Isai. 35. d* — Libanus quid.

licet homo cogitet, de qua materia generatus, quo cibo in ventre nutritus, cum qua veste natus, quibus malis expositus, ad quem finem ex necessitate sit ventarus. Vnde ex hac consideratione Propheta dicebat: Gloriam meam in puluerem deducam. Vnde 2. Reg. Cum Rex Dauid ex hac humili cõsideratione, gloria se spoliasset coram arca Domini, & psalleret; despexit eum ex superbia vxor sua, dixitq; ad eum: Quàm gloriosus fuit hodie Rex Israel, discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est, quasi vnus ex scurris. Cui Rex humilis ait: Viuit Dominus, quia ludam coram eo, qui elegit me, plusquam patrem tuum: & ludam, & vilior fiam plusquam factus sum: & ero humilis in oculis meis: & coram ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo.

Psal. 7. a — *2. Reg. 6. a*

Tertio, & vltimo est gloria, quæ dicitur æternalis: & est gloria illa, quæ est omnium desideriorum finis. Et in quattuor proprie consistit: Primo, in læta societate Sanctorum: Secundo, in plena omnium bonorum satietate: Tertio, in aperta bonorum omnium propalatione: Quarto, in Dei suauissima visione. Primo dico, quòd gloria illa, quæ dicitur æternalis, consistit in læta Sanctorum societate. Et quid dulcius esse potest, quàm esse consortem Sanctorum tantorum cum Christo regnantium? O mira societas, & prædulcis ex societate suauitas; videre tot Sanctorum millia, qui omnes sunt Reges, & purpura vestiti, diademate coronati, super Solem hunc luminosi, omnibus bonis pleni, & Deo simillimi. Vnde dicitur in Psal. Exultabunt Sancti in gloria. Et quid mirum? Miro modo gaudent auiculæ simul iunctæ. Nam & columbæ gaudent, & grues si a societate errauerint, quando consocias suas inuenerint. Gaudent mirabiliter homines, cum sint securi cum amicis. Ergo quantum est gaudium: immo nec vlla lingua narrandum, tantam videre multitudinem amicorum, perfecta charitate se amantiũ, & bonum omnium, sicut suum, optantium? Secundo, gloria æternalis consistit in plena omnium bonorum satietate. In hac enim vita semper scientijs perfici volumus, & numquam quod cupimus, obtinemus: quin quantumcumque intelligendo discamus, vel proficiamus, semper superest, quod quæramus. Vnde quidam Philosophus, cũ ad mortem venisset; dixit se solum de morte dolere: quia tunc incipiebat discere. Alius Philosophus requisitus, vbi esset ter minus scientiæ; Vbi, inquit, & vitæ. Item tantæ capacitatis voluntas humana existit; vt omnibus bonis satiari non possit. Vnde totus mundus Alexandro nõ suffecit. Nec Neroni regnum suum vmquam potuit esse sufficiens, quod possedit. Ergo quanta est gloria illa, quæ sic intellectum consummat, & affectũ satiat, vt nihil, quàm quod possidet, querat, sed omnino contentus existat? Psal. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Tertia. gloria æternalis consistit in omniũ bonorum reuelatione: quia nihil ibi homini occultabitur. Vnde debet esse lætus, cum nihil ei occultetur, saltem, si debeat esse beatus: sed ei omnia in publico exponuntur. Bonum enim desideratum, visum lætificat: sed diu expectatum, valde affligit animam, & corpus; aliquando sanum, facit ægrum. Exemplum de Amon filio Dauid, qui propter Thamar desiderium ægrotauit: quia eius cõcubitu frui non potuit. Similiter & Rex Achab ægrotauit: quia ei Naboth vineam dare renuit. Lege eius historias, si eas mente nescias. Ergo non altissimam gloriam illam iudicas, vbi omne desiderium erit ad libitum cupienti expositum? Et propterea dicebat Apostolus: Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Non delectat pictura quantũcumq. pulchra, quàmdiu fuerit velata: sed solum postquam fuerit reuelata. Secũdo, gloria æternalis cõsistit in aperta visione.

Psal. 149. a — *Psal. 16. d* — *2. Reg. 13. b* — *3. Re. 21. a* — *Rom. 8. c*

visione. Omnia alia mundi bona, omniaq. cælestia non sufficerent nobis data, & nobis exposita, nisi videamus diuinam essentiam. Vnde quidam Philosophus platonicus dicit: Tam delicata est diuina visio, tanto amore dignissima; vt quidquid homo possideat, illa non habita, non facit hominem beatum, sed miserum. Ergo summe beati erimus: quia Deum in seipso videbimus. Isaias: Reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro, quòd os Domini locutum est. Fugiamus ergo gloriam temporalem, & amplexemur nunc gloriam spiritualem; vt tandem veniamus ad gloriam æternalem. Quam concedat ipse nobis, &c.

Isai.40.a

DE VNO MARTYRE

SERMO II. et in ordine XIV.

Gloria & honore coronasti eum Domine: Scribitur 1. Reg. quòd Dominus dixit ad Hely sacerdotem: Quare magis honorasti filios tuos, quàm me? Locutus sum enim, vt domus tua ministraret coram me vsque in sempiternum: Nunc autem absit hoc a me; sed quicunque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem me contemnunt, ignobiles erunt. Quia hic sanctus Martyr quoadusque vixit, Deum honorauit; ideo iuxta quod Dominus Hely promisit, ipsum Deus gloriosum effecit. Qui vnquam Reges, qui principes, qui barones, aut nobiles, sic a mundo honorantur, vt Martyres? immo vt Martyrum crura? Maior longe honor exhibetur Stephano, siue Laurentio; quàm Alexandro, siue Apostati Iuliano. Bene ergo dictũ est: *Gloria & honore &c.* Tria verbũ prædictũ notabiliter ponit. Quia Deus Martyrẽ glorificauit, quantũ ad seipsum: honorauit, quãtum ad proximum: sed coronauit, quantũ ad præmium siue regnũ. Vnde primum respicit propriũ bonum interius: Secundũ, proximi deuotionẽ exterius: Tertium, gloriæ bonum superius. Notatur ergo primo bonum interius, quo fulsit in animo, cum dicitur: *Gloria.* Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Notatur secundo bonum exterius, quo venerabilis factus est proximo, cum additur: *Et honore.* Magnus honor, quando tota Ecclesia ipsum extollit laudibus, & officijs veneratur. Notatur tertio bonum superius, quo incedit coronatus in regno, cum subditur: *Coronasti eum.* Verum, quia de gloria in superiori sermone abundantissime dictum est, & honor sanctitatis patẽs est omnibus: Quia sicut dicitur Hester; Sic honorabitur, quẽcumque Rex voluerit honorare; nunc de sola coronatione dicendum est, quæ intra se honorẽ, & gloriã continet, vt sequẽs processus ostẽdit. Est ergo notandũ, quòd hũc Martyrẽ Dominus coronauit hic: Primo, ipsum æternaliter eligendo: Secundo, ipsum personaliter redimẽdo: Tertio, ipsum fortiter defendẽdo: Quarto, ipsum fideliter cõsummando. Primũ fuit opus immẽsissimæ bonitatis. Secundũ fuit opus ardentissimæ charitatis. Tertium fuit opus altissimæ potestatis. Quartũ fuit opus inæstimabilis largitatis.

Psal.8.a
1.Reg.2.f
1.Cor.1.c
Hester.6.b

Dico igitur primo, quòd Deus hunc Martyrem coronauit, ante sæcula eum eligendo, ex sua immensissima bonitate. Quæ enim bonitas maior excogitari potest, quàm hominem (nullo merito præcedente) ad summum bonum participandum eligere? Magna hodie bonitas reputatur, si aliquis Dominus retribuit pro meritis: & sic remunerat eum, qui meruit. Ergo quanta est bonitas illa, quæ absque vllis meritis omnino, ad summũ bonum ordinauit hominem? Vnde de hac coronatione potest accipi illud Isaiæ: Eris corona gloriæ in manu Domini. Ideo dicit in manu Domini: quia solius Dei bonitas est, vt nullis præcedentibus meritis, ad tãtam coronã homo electus sit. O quantum tenentur Deum laudare, Deum amare, Deum prædicare, qui ad hoc vocati sunt; vt Deum agnoscant; vt Christiani fiant, & cum Saracenis, & alijs multis in errore non permaneant. Sed væ talibus, si Deum cognoscunt, sed non vt Deum honorant. De talibus dicitur ad Rom. Cum cognouissent Deum; non sicut Deum glorificauerunt, & gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratũ est insipiens cor eorum: dicentes enim se sapientes esse, stulti facti sunt. Et Eccl. Qui addit scientiam, addit dolorẽ: quia quãto plura scimus, Deum melius nouerimus, & tanto magis ei obligati sumus: & non seruientes ei, magis puniendi sumus. Vnde non seruientes Deo Christiani, plus quàm Saraceni, & Pagani, puniendi sunt. Vnde exemplum de beato Macario legimus: Qui cum in deserto caput mortui inuenisset; quæsiuit quis fuisset: Cui miraculose respondit: Paganus fui, idolorum sacerdos. Cumq. quæreret, vbi esset; ait: in inferno. Cumq. quæreret: Sũt aliqui ibi te profundiores? Ait: Sub nobis adhuc sunt Iudæi, & sub Iudæis Christiani mali: qui cum Deum cognouissent, ei tamen seruire noluerunt. Nec est hoc mirandum: quia supponamus, gratia exempli, quòd aliqui duo sint vnius domini serui, sed ei non seruiant: tamen vnus eorum dominum suum eum esse sciat; alter vero nesciat. Requisitus ergo primus a domino, quare ei non seruiat; dicit: Scio te esse dominum meum, sed nolo tibi subesse, nec volo tibi seruire. Alter vero requisitus, quare non seruiat; ait: Si te dominum meum esse crederem, vtique tibi seruirem: sed ideo tibi nõ seruio, quia illud ignoro. Quis istorum magis offendit? Nonne primus, qui cognoscit, & contemnit? Ergo fratres non simus ingrati Deo, ad hoc electi, vt simus Christiani: quod maximum donum est.

Isa 62.a
Rom.1.d
Eccli.1.d
Ex Catal. sanctorum lib.2.c.35. nõ de Macario Aegyptio, sed Alexandrino.
Ex Luca cap.12.f

Secundo, Deus coronauit hunc Martyrem Sanctum, ipsum personaliter redimendo. Nam corona a Deo nobis parata, erat peccatis exigentibus perdita, nullis vnquam mundanis meritis reparanda. Vnde plorabat Hieremias dicens: Cecidit corona capitis nostri: væ nobis, quia peccauimus. Quia ergo perdideramus, nec nostris operibus reinuenire poteramus, venit Saluator, & ardentissima charitate coronam reparauit lapsam, dum pro nobis spineam coronam portauit. Exijt enim, spineã coronam portans, sicut dicitur: O corona veneranda, o corona totis affectibus amplexanda; qua nostra corona perdita, est reperta. Vnde ad hãc lacrymabilibus oculis intuendã, imitamur in Canticis: Exite filie Hierusalẽ, & videte regem Salomonẽ in diademate, quo coronauit eum mater sua. Quis fuit iste Solomon, Rex pacificus, nisi Christus? Quæ est hæc mater sua, nisi Synagoga? Nam ex Iudæis secundũ carnem est. Hæc ergo coronauit eum, dum coronã spineam illi imposuit. Videamus ergo hunc regem spinis coronatũ, & ipsius ad nos consideremus affectum. Quis enim tam durus, vt si videat Redemptorem suum tam pium; non diligat? Sed plorans Bern. dicit: O duri, & insensati filij Adæ, quos non emollit tãta benignitas, tamq. ingens flãma amoris!

Tren.5.b
Ioan.19.a
Cant.3.d

Tertio, coronauit Dominus hunc Martyrem, ipsum in tentationibus, & periculis adiuuando. Nam Sanctus Hieronymus dicit: In stadio sumus, continue pugnamus. Aduersarijs totus mundus plenus est, & nos debiles sumus: Nec tamen, nisi cum victoria, coronari debemus. Vnde Apostolus: Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Et est legitime certare, hosti non cedere: bellum non tantum incipere, non tantum mediare, sed plenam victoriam obtinere. Vnde in Apoc. dicitur: Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Quid faciendum? Vtique ad eum est recurrendũ, ab eoq. contra

Hiero.in I. Epist.8.cir. med. de Virginitate seruanda.
2.Tim.2.a
Apoc.3.a

contra hostem tam validum, est auxilium postulandum. Ipse enim, nisi nos iuuare vellet ad pugnandum, & in bello fortiter persistendum; nos non inuitaret, nec præmium pugnandi promitteret. Sed audi quid dicit: Esto fidelis vsque ad mortẽ; & dabo tibi coronã vitæ. Corona victorijs maximis datur. Si delectat (secundũ Greg.) magnitudo præmiorũ; non deterreat certamen laborũ. Nõne gaudẽs laborat agricola sub spe fructuũ? Quantũ laborãt fossores metallorũ, antequam possint venire ad aurũ? Quantũ mulieres se exercitant circa linum, antequã habeant pannum? &c. Quis vmquã mercator diues esse poterit, si non aliquando laborauit? Poeta:

Absque labore graui vix munera magna dabuntur:
Gratus enim plenus vtilitate labor.

Apoc. 2. c — Greg. to. 2. expositio moral. lib. 21. c. 14. — Exempla.

Et propterea Apostolus, cum se dicat præ cæteris Apostolis laborasse; concludit, dicens: De reliquo, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. Et dicit: corona iustitiæ scilicet, Dei, nõ sua: quia ex iustitia est certãi a Deo promissa: & quia ex iustis laboribus acquisita.

2. Timoth. vlt. b

Quarto coronauit Dominus hunc Martyrem, ipsum feliciter consummando, & in gloriam suam assumendo. Nemo enim illuc ingreditur, nisi ibi coronetur; & nisi regnum perpetuum ei tradatur. Vnde Dominus dicit Sponsæ in Canticis: Veni de libano soror mea Sponsa; veni, coronaberis. Vbi ergo sunt, qui quærunt ditari? Vbi sunt, qui quęrunt nobiles fieri? Vbi sunt, qui quærunt pulchri videri? Vbi sunt, qui volunt purpura indui? Vbi sunt, qui volunt reges fieri? Veniant ad Christum, & accipiãt regnum, & diadema perpetuum. Nam per coronam, cum sit figura sphærica; gloria æterna demonstratur. Sed quære de hoc latius in sermone sequenti. Rogemus ergo Dominum, &c.

Cant. 3. d

DE VNO MARTYRE

SERMO III. & in ordine XV.

Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Nemo pugnans coronari dignus est; si victoriam pugnando non obtineat. Currentibus enim non datur brauium, nisi post cursum. Consueuerũt Domicelli vsque ad cingulum sublimari militiæ; qui prius fortiter steterunt in acie. Nec militi non pugnanti datur donatiuum. Nam olim, cum Romani mũdo dominabantur, milites veterani, qui diu pugnauerunt, tradebantur quieti, & reddebatur eis pręmium pro labore. Hoc ergo attendẽs Apostolus obseruari in militia spiritua li dicit: *Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit.* Est ergo sensus, secundum intentionem Apostoli: Ille, qui legitime certauerit, coronabitur. Et secundum hanc intelligentiam, ad commendationẽ huius Sancti, duo possunt hic notari. Primum est status pugnæ. Secundum est status victoriæ. Nam ostenditur primo pugna, qua apparuit virtuosus in merito. Secundo, monstratur victoria, qua nunc est triumphator in præmio. Notatur ergo pugna, qua meruit, cum ait: *Qui legitime certauerit.* Notatur victoria, qua coronatus incedit, cum addit: *Non coronabitur.* Est ergo primum de pugna videre aliquid, quæ est præambula ad victoriam. Notandum ergo, quòd Primo, legitime certare, est mundum perfecte contemnere: Secundo, legitime pugnare, est diabolo perfecte resistere: Tertio, legitime pugnare, est seipsum perfecte domare, & carnẽ cogere, & spiritui subijcere. Nam in primo certamine vincitur auaritia, per amorem altissimæ paupertatis. In secundo certamine subiugatur superbia, per appetitũ propriæ vilitatis. In tertio certamine subiugatur lasciuia, per appetitum castitatis.

2. Timoth. 2. a

A Dico primo, quòd legitime certare, est mundo perfecte abrenunciare, & nihil in mundo vanum amare. Vnde præcipitur in Ioan. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Quare hoc? Quia sic dicitur: Qui vult amicus esse huius sæculi; inimicus Dei constituitur. Amicitia enim huius mũdi inimica est Deo. Reuera magnum certamen, & forte: omnia quæ videmus, & quibus indigemus ad vitam, contemnere: Sed ideo est hoc certamen nobis a Deo datum; vt pugnando vincamus, & vincendo coronemur. Gaudẽt enim Patres, quòd fortiter pugnant Filij: vt de hoc possint fieri

1. Ioan. 2. c — Iacob. 4. a

B nominati. Vnde & de quodã Cæsare dicitur: quòd semper noua bella cupiebat, vt quantus esset, cunctis patesceret. Ergo si bellandum esse iudicabant, propter vanam gloriam, & coronam cito transituram; quid est faciendum Sanctis, pro vera gloria, & corona perpetuo duratura? Certe bellandum est contra mũdum, & vitium auaritiæ subiugandum, & paupertatis altissimæ donum amplexandum. Vnde de hoc certamine potest accipi illud: Certamen forte dedit illi, vt vinceret. Quis dedit? An Dominus dedit Martyri huic, quẽ statuit hic honorari? Nam etsi forte certamen sit, tamẽ facile superatur. Sed quid

Apoc. 10. c

C Philosophi fecerint ex puris naturalibus, aduertamus; qui in tantũ, mundũ contempserunt, vt fugerẽt homines, fugerẽt ciuitates, & fugerẽt amœnitates: & loca deserta sibi eligerẽt, vt philosophari possent. Ergo non debent facere Christiani, propter veram sapientiã, gloriamq. diuinã, quod illi fecerunt propter sapientiam vanam, & famã, gloriamq. mundanã?

Secundo, legitime bellare, est hosti fortiter resistere, eiq. nec ad modicum cedere: sed cum solo gladio iugulare. Vnde 1. Reg. legitur de Dauid, quòd cucurrit ad locum certaminis; & sequitur ibi, quomodo Goliam (qui diabolum figurat) non in

1. Re. 19. a

D arcu, aut gladio strauit; sed in nomine Domini ipsum inuasit, & in lapide, & funda, idest in Saluatore; qui signatur in lapide, hostem inuasit, & persequentem deiecit. Opus est valde nobis fortiter cum hoc hoste sic potente, sic callido, sic pleno astutia, sic continue inuadente, nec vmquam cessante, non dormiente, sed omni tempore vigilante, non comedente, sed omni tempore ieiunante, confligere. Vnde in prima Petri: Aduersarius vester diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret: cui resistite fortes in fide. Itẽ Iacobus: Resistite diabolo, & fugiet a vobis. Ibidẽ: Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Idem est sensus

1. Petri 5. b — Iacob. 4. b

E vtriusque auctoritatis, quòd bellandum est, sed de Deo, non de proprijs viribus confidendum. Nam canis, quando solus existit, lupum fugit: præsente domino, & confortante, lupum inuadit, deijcit, & occidit. Non est nimis timendus hostis, qui (vt Damascenus dicit) non potest vincere nisi volentẽ.

Tertio, legitime bellare, est carnem, domesticũ hostem, domare, & spiritui eam subijcere. Magnum certamen, mũdum contemnere: maius diabolo tam forti resistere: sed maximum est seipsum vincere, & contra se dimicare. Poeta:

F *Crede mihi, est maius, virtute domare seipsum:*
Quam more Samsonis sternere mille viros.

Facile superamus frigus exterius, & calorem, quem foris patimur, sed calorem interius incendentem, & nostra corpora depascentem, non nisi multis remedijs superamus, sicut patet in febricitantibus. Facile curatur vulnus, si sit in sola carne exterius, sed si pulmo, vel aliquod vitale membrum interius laceratur, vix, aut numquam curatur. Ergo grauius est nobis hunc hostem familiarem subijcere, quàm cum alijs certamen inire. Quid est ergo faciendum? Subtrahenda est ei annona, & continue facienda est ei disciplina. Nam quando Rex aliquam ciuitatem obsederit; primo victualia, & aquam ab

Exemplũ.

eis

eis tollit: & sic eos obedire sibi compellit. Equus bene frænatus, & cingulis bene strictus, & fortiter calcaribus punctus, cogitur obedire sessori. Vnde secundum illam litteram dicitur: Vsque ad mortem certa pro iustitia. Et est sensus: Non timeas amore iustitiæ teipsum domare: quia melius est morte vitam finire, quàm iustitiam Dei deserere. Qui ergo sic certat in via, completa pugna, peruenit ad coronam. Nam post laborem sequitur requies. Vnde dicitur: Amodo iam dicit spiritus, vt requiescãt à laboribus suis. Et est notandum, quòd in corona est attendere tria. Primo, pretiositatem. Secundo, speciositatẽ. Tertio vero, interminabilitatẽ; vt sic accipiatur pretiositas ex parte materiæ. Speciositas ex parte formæ: et interminabilitas ex parte figuræ. In quibus tres notãtur dotes animæ, scilicet visio, dilectio, & tentio. Vt speciositas respõdeat visioni: pretiositas dilectioni: & interminabilitas tentioni. Est ergo coronatus hic Sãctus corona pretiosa. Consueuerunt enim coronæ fieri de auro, quod inter metalla est maxime pretiosum: charitatis significatiuum, & donum pretiosissimum omnium donorum. Vnde dicitur: Corona aurea super caput eius. Tales enim coronæ, vt sint magis pretiosæ, gemmis pretiosis inueniuntur ornatæ. Psalm. Posuisti Domine super caput eius coronam de lapide pretioso. In quibus omnibus notatur pretiositas gloriæ: quæ erit in amoris cosũmmatione: vt non sit vltra aliquid addere: quia erunt ibi summæ diuitiæ, & tantæ deliciæ, vt officio nequeant dici linguæ. Vnde dicitur: Coronæ sapientum, id est Sanctorum, deliciæ eorum. Secundo, est coronatus hic Sanctus corona speciosa. Quid enim illa corona fulgentius? quid enim gemmis fulgentibus inuenitur pulchrius? Igitur speciosa est corona, quæ est ex auro, gemmisq. cõposita; significans illam pulchritudinem summã, quam videt anima beata. Vnde anima qualibet sancta dicit illud: Indumento iustitiæ circũdedit me, & tamquam speciosam coronauit me corona. Tertio, coronatus est hic Sanctus corona infinita interminabilitate duratura. Sphæra enim (vt docet Philosophus, & probatur per experientiam) nullo termino est finita: quia non apparet vbi incipiat, nec vbi finiatur: postquam eius capita sunt conclusa, & in circulum sunt redacta. Vnde aliqui Philosophi (quamuis stulte) crediderunt, cælum esse æternum: quia figura rotundum. In circulo enim etsi dum fit principium videatur, & finis; postquam tamen factus est, tunc amodo fine, & principio carebit: quia vbi incipiat, aut vbi finiatur, assignari non potest. Cum ergo corona in rotũdum sit formata, est figurarum pulcherrima, est figurarum simplicissima: quia vna linea tantum contenta sit; est figurarum capacissima: nullis angulis coarctata: simul etiam est figurarum perfectissima; quia continet in se perfectionem senariam, sicut probat ipsa experientia. Rectè æternalis vitæ carentis principio, & fine, est significatiua. Vnde dicitur 1. Petri: Pascite, qui in vobis est, gregem, & percipietis immarcescibilẽ, id est, interminabilem gloriæ coronam. Quod enim non marcescit, & non corrumpitur; æternum esse conuincitur. Ad hanc ergo coronã, materia pretiosam, forma speciosam, & figura æternã; perducat nos Christus Filius Dei, &c.

Eccli. 4. d · *Apoc. 14. c* · *Eccli. 45. a* · *Psal. 20. a* · *Prou. 14. c* · *Isa. 61. d* · *Arist. to. 4. lib. 8. Physi cor. tex. 76* · *Arist. to. 4. lib. 2. de Cælo. tex. 1* · *1. Petri 5. a*

DE VNO MARTYRE

SERMO IV. & in ordine XVI.

Galat. vl. d

M*ihi autem absit gloriari nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi.* Omnis homo naturaliter appetit beatitudinem, sed multi errant in ea. Nam quidam eam ponunt in sublimitate potentiæ. Et tales vel laborant præesse, vel præsidentibus adhærere. Quidam etiam eam ponunt in veritate scientiæ: Quidam in generis claritate: Quidam in corporis speciositate, & voluptate: Quidam in gulæ auiditate: Quidam vero in diuitiarum copiositate. Ista ergo omnia attendens sapiens Apostolus, & hic Martyr sanctus, cuius hodie festum celebramus, refugit cum malis gloriari; & elegit gloriari cum bonis. In verbo ergo præmisso, ad Martyris honorem assumpto, maxime notanda sunt duo. Nam docet nos, Primo, quid in mundo sit respuendum: Secundo, quid est hominibus appetendum, scilicet pro Saluatore opprobriũ. Omne enim bonũ, vel est in declinatione mali, vel in profectu boni. Nã malum declinamus, cum gloriam humanam refugimus. Sed in bono proficimus, dum per viam Crucifixi incedimus. Notatur ergo primo, quid sit nobis fugiendum, cum dicit: *Mihi autem absit gloriari.* Notatur secundo, quid sit eligendũ, cum dicitur: *In Cruce Domini nostri Iesu Christi.* Sed quia, quòd fugiendum sit de humana gloria, sermone primo de vno Martyre, dixi supra; nunc solum restat dicere de Crucis ignominia. Est ergo hic notandum, quòd in Cruce sunt quattuor brachia: duo recta, & duo transuersalia: quattuor virtutes, quibus Crux spiritualiter fertur significatiua. Non enim electi omnes crucem materialem ascendunt, sed spiritualem crucem omnes in se suscipiunt. Crux enim materialis potest esse communis bonis, & malis: cum etiam Dominus crucifixus fuerit cũ latronibus: Sed Crux Spiritualis non conuenit nisi spiritualibus, & bonis. Quanti enim pessimi fuerunt in cruce suspensi? Quanti flagitiosi cum Sanctis fuerunt simili pœna puniti? Simul in eodem ponuntur igne lignum, & aurum; lignum exuritur, sed aurum purgatur. Sub eadem tribula granum collocatur, & palea. Sed palea comminuitur, frumenta purgantur. Sub eodem sole ponitur materia solubilis, vt cæra, & coagulabilis, vt lutum: & eodem radio cæra soluitur, quo lutum inspissatur. Vnde dicit Augustinus: Manet dissimilitudo passorum in similitudine passionum. Nec sub eodem tormento est idẽ, virtus, & vitium. Nam sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat: & sub eadem tribula paleæ minuuntur, frumenta purgantur; ita vna & eadem vis irruens bonos probat, purgat, & eliquat: malos damnat, vastat, & exterminat, atque indurat. Ergo magis laudatur Crux spiritualis, quæ non potest cõpetere, nisi bonis, quàm materialis, quæ est vtrisque communis. Notandum ergo, quòd sunt quattuor virtutes Crucis, brachijs correspondentes. Nam primo, in brachio dextro notatur temperantia, quæ est declinatio prosperorum. Secundo in brachio sinistro notatur patientia, quæ est tolerantia aduersorum. Tertio in brachio supremo notatur misericordia, quæ est releuatio miserorum. Sed quarto, in brachio infimo notatur humilitas vera, quæ est reuerentia superiorum.

Dico primo, quòd ad Crucẽ spiritualem ferendã, tamquam brachium dextrum; necessaria est temperantia, quæ est declinatio prosperorum. Temperantia enim cõtemnit prospera; & est virtutũ omnium modificatiua, sine qua vitium est omnis virtus politica. Hæc est enim virtus, sine qua omnis virtus est sine modo: quasi equus sine fræno, & asinus sine chamo. Vnde Deus creauit omnia in modo, nec aliquid voluit esse sine modo. Numquam enim fecit vnum cõtrariorum, quin fecerit alterum: vt sic vnum esset alterius frænum. Ob hanc causam diuersa sunt anni tempora: vt fiat quædam temporis contemperantia. Si enim semper æstas esset, calor immoderatus omnia exureret. Et si hiems semper esset, frigus terram stringens, nihil nasci permitteret. Ob hanc etiam causam dies successit nocti, & nox diei. Considera etiam in te ipso: quia cerebro frigidissimo, cor fontem caloris, supposuit Deus. Et pulmonem, quo tamquam quodam flabello, cordis incendium temperauit.

Crucis brachia. · *August. to. 5. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 8.* · *Crucis virtutes brachijs respõdentes.*

ait. In maiori etiam mundo, motum cæli obuiatione planetarum frænauit: & eius incendium ex motu generatum, aquis superioribus temperauit. Dicunt etiam Sapientes mundi, quòd luna est tanti frigoris causatiua; quòd omni mense hiemem terræ adduceret; si calor Solis eius efficaciam nō frænaret. Est ergo intemperantia, siue sit in gula, siue in luxuria; non solum contra prohibitionem diuinam: sed etiam peccatum contra naturam. Et hoc ideo, quia ipsius naturæ est debilitatiua, sicut patet in multis luxuriantibus, & nimiū comedentibus; quorum vita est Christi cruci contraria, in qua omnia fuerunt amara: cum isti solum quærunt suauia. Vnde illud: Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico inimicos crucis Christi; quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt. Quid turpius, quid irrationabilius; quàm habere corpus ex fœtida materia generatum, ex fœtida materia nutritum, & ex fœtida materia semper plenum, ad deuorandum vermibus in fine præparatum, nihil vnquam de se producens, nisi fœtidum? Nam & Rex quidam Philosophum ad cœnam inuitauit: Cumq. cœnaret Philosophus iuxta Regem sedens, spuere volens, & loca omnia tapetibus sericis plena videret, simulq. attenderet, quòd barba Regis, siue mentum totum ex pinguedine esset vnctum; super eius mentum sputum proiecit. Cumq. ipsum eius famuli occidere vellent; Rex prohibuit, & quare fecerit, inquisiuit. Cui ille: Cum vndique circa me cernerem, vbi in locum magis vilem sputum eijcere possem; nullum locum sic fœtidum, nec sic vilem vidi, sicut illum, in quem sputum eieci. Tunc Rex gulæ vilitatem considerauit, & viro sapienti pepercit.

Lunæ frigiditas quanta sit.

Philip. 3. d

Exemplū.

Secundo, ad crucem spiritualem ferendum tamquam brachium sinistrum; est necessaria tolerantia aduersariorum: vt qui per temperantiam contemnit mundi prospera; per tolerantiam portet, & toleret aduersa; vt, sicut non est eleuatus in prosperis; ita nullis frangatur aduersis. Virtus nobilissima est tolerantia, quæ inter erectos fluctus, & procellas vndarum, ac fortes flaturas ventorum, nauem tutò ducit ad portum: Bona nauis fortibus asseribus fabricata, & in altissimo mari, & feruido posita; nihil timet in fluctibus, nisi terram. Quia sicut verus patiens non solum tribulationes non fugit, sed etiam appetit; sic sola terrena fugit, tamquam currentem nauem impedire suis tumoribus possint; vt sic in tribulationibus huius maris fortiter persistat. Probatum est certo experimēto, quòd nauis fortius, & velocius saltat in mari turbato, quàm in mari quieto: quia plus homo in tribulationibus proficit, quàm dum consolatus existit. Nam arbor nucis, dum suis fructibus spoliatur, quanto fortius pertica verberata fuerit; tanto sequenti anno plures fructus adducit. Quidam autem nimium delicati sunt, similes oliuæ, quæ in collectione fructuum non vult, vt nux, verberari: sed manu vult fructus suos leuiter colligi. Quā si verberari cœperis, vel feceris; sequēti anno à fructu cessat. Est ergo, vt Apostolus dicit, necessaria patientia, & exemplo Domini contemnenda omnis gloria mundi, & ignominia appetenda. Vnde dicitur: Deponentes omne pondus, & circumstans peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in Auctorem fidei, & consummatorem Dominum, qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta. Turpe est, vt miles de bello exeat sanus; si Rex vulneratus incedit, & maxime si pro milite bellum agat. Bernardus: Bonus miles suas plagas non sentit, dum benigni ducis vulnera intuetur. Vnde sequitur in auctoritate præmissa: Recogitate eum, qui talem sustinuit aduersus seipsum contradictionem; vt non deficiatis animis vestris. Quis miles deficit in bello, vbi Regem suum viderit pro se vulneratum? Numquid pro se est vulneratus Iesus? Nam, sicut dicit Isaias, Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, & attritus est propter scelera nostra. Item & Dominus posuit super eum omnium nostrū iniquitates. Vnde Bernardus: Quid fecisti amantissime Domine; quid commisisti Saluator bone: vt sic iudicareris? quæ causa tua, quæ noxa tua? Ego sum tui causa doloris, ego culpa tuæ occisionis, ego passionis tuæ liuor, & tui cruciatus labor. Ad hoc ergo ponūtur imagines Saluatoris: vt dum angustiaris, dum premeris, dum tentatione pulsaris, aspicias Christum in ligno pro te pendentem. Apes enim, quantumcumque sagittatæ, resumunt vires, dum viderint suum regem. Ergo non faciet homo, quòd apeculas viderit facere?

Exempla.

Exemplū.

Exemplū.

Heb. 12. a

Bern. to. 1. ser. 61. sup. Cantica.

Isa. 53. b

Exemplū.

Tertio, ad crucem spiritualem ferendam, pro brachio supremo, accipienda est pietas orphanorum, viduarum, & omnium miserorum. Vnde leo, fortissima bestia, prædæ auida, vnguibus, & dentibus armata, homini non sæua est, sed pia. Vnde si hominem obuium habet in deserto, non solum eum non lædit; sed eum deducit, & viam illi ostendit, nisi fame nimia laborauerit. Vide ergo quàm crudelis est homo, animal mansuetum natura; cum non parcit ei, cui sæuissima parcit fera. Nam etiam crudelissima lupa bestia infantem, quem misera femina proijcit, ipsa recolligit, & lac ei tribuit. Crudelitas contra naturam est hominis, sicut ad sensum patet. Non enim natura, sicut ceteris animalibus, homini vngues acutos dedit ad dilaniandum, nec dentes ferratos ad dilacerandum, nec cornua ad pectendum, nec aculeum ad feriendum. Ergo, dum omnis crudelitatis arma ab eo subtraxit; eum debere esse mansuetum natura perdocuit. Sed arma, quæ natura negauit, homo multo peiora, & magis mortifera, suo ingenio adinuenit: & crudeliora bella, quàm omnia bruta, gerit. Recordemur ergo crucis Christi, simus mansueti, & pij: vt possimus esse filij matris Dei: quę est Mater totius bonitatis, & pietatis, & Regina misericordiæ digna est appellari. Vnde dicitur: Stabat iuxta crucem Mater eius: stabat, inquam, dolendo, stabat compatiendo, stabat & commoriendo, doloris & passionis transfossa gladio. Cum ergo ipsa sit Mater totius misericordiæ: soli crudeles ad eius thronum non habent accedere: quia nec ab ea merentur audiri. Quomodo misericordiam audes petere, qui eam proximis noluisti exhibere? Scias, quòd vera est sententia, quam Iacobus profert in Epistola: Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non facit misericordiam.

Exempl.

Exemplū.

Ioan. 19. e

Iac. 2. e

Quarto, ad crucem spiritualem ferendam, pro brachio infimo terræ infixo, est accipienda humilitas, quæ est respectu superioris. Quandocumque supra te agitaris, tumore erigeris; crucis Domini recorderis: Quis tumor, qui non cadit: quis mons, qui non ruit, si Dominum crucifixū attendas? Nullus miles est adeo superbus, & arrogans; vt supra Regem sedem suam collocare præsumat. Ergo, quod non audet quis facere regi terreno, citissime morituro, tu facis Regi summo æternaliter duraturo? Et propterea Apostolus: Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu; qui cum in forma Dei esset, humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem; mortem autem crucis. Vbi dicit Augustinus: Ecce habes humilitatis exemplum, superbiæ medicamentum. Quid ergo homo intumescis, quid morticina pellis, extenderis, quid sanies fœtida inflaris? Princeps tuus humilis, & tu superbus? Caput est humile, & membrum superbum erit? Monstrum est contra naturam, si cælum terrę subijcias, & sub pedibus caput ponas. Rogemus.

Philip. 2. a

Aug. to. 10. de verb. Domini. in Euang. Ioan. ser. 41.

DE VNO MARTYRE

SERMO V. & in ordine XVII.

Prou. vlt. c

FOrtitudo, & decor, indumentum eius: Quanta fuerit fortitudo Sanctorum, quis poterit explanare vllis verbis? Ergo, si iuxta meritum fortitudinis recipiant à Deo mercedē; quis præmij eorum altitudinem potest ad plenum mente cogitare? Maiori donati sunt præmio, quàm quis lingua carnis exprimat. Ideo in verbo præmisso notantur hic duo. Primo, status pugnæ, quo diabolo restitit. Secundo, status coronæ, qua coronari promeruit. Nam primo, per pugnam, qualis esset, apparuit. Secundo, per victoriam, vel coronam, quo præmio dignus esset, innotuit. In pugna fuit à Deo probatus: sed post victoriam à Deo coronatus. Notatur ergo primo, status pugnæ, cum dicitur: *Fortitudo & decor, indumentum eius*. Notatur secundo, status præmij, & coronæ, cum additur: *Et ridebit in die nouissimo*. Dicit ergo, *Fortitudo*, &c. Est ergo notandum, quòd contra tres aduersarios pugnamus, & triplici indigemus fortitudine. Nam impugnat nos mundus: impugnat nos diabolus: & impugnat nos proprium corpus. Mundus per vana attrahit: Diabolus per alta seducit: Sed corpus per delectabilia allicit. Indigemus fortitudine, mundi diuitias contemnente: Indigemus & fortitudine, honores respuente: Indigemus & fortitudine, delectabilia fugiente. Dicamus ergo, quòd hic Sanctus Martyr, Primo, fortis apparuit contra mundum, dum voluntaria paupertate omnia reliquit. Secundo, fortior apparuit contra diabolum, dum superbos honores vera humilitate non solum non appetijt; sed contempsit. Tertio, fortissimus apparuit contra seipsum, dum ardentissime in mortem seipsum dedit.

Dico primo, quòd noster Martyr fortis apparuit, dum voluntaria paupertate mundum omnem cum flore contempsit. O quàm felices, qui eligunt cum Christo pauperes esse, præter victum solum, & vestitum, nihil aliud appetentes. Vnde Apostolus: Habentes alimenta (non delectamenta) & quibus tegamur (non quibus ornemur) his contenti simus. Vnde de Martyre nostro potest dici illud Prouerbiorum: Manum suam misit ad fortia. Misit, dixit, quia congressus hominis est contra mundum. Et dicit pluraliter, fortia: quia plura sunt relinquenda, quæ sunt difficilia. Fortitudinis igitur est, diuitias, & omnia vana relinquere, & filios abdicare, & vxorem relinquere: quamuis consentientem. Vnde in figura nostri Martyris dicitur de Iuda: Vir fortissimus Iudas, collatione facta, duodecim millia drachmas argenti misit Ierosolymam offerri pro peccatis mortuorum. In quo notatur, quòd fortissimus fuit, dum argentum tantum contempsit, & pro mortuis illud obtulit. Sed quidam econtrario paupertatē effugiunt: diuitias toto animo quærunt: nec attendunt, quòd tunc sunt maxime vacui, quando se credunt plenos: sed vacui sunt Dei donis, pleni peccatis: pleni in arca, vacui in conscientia: acquirunt peccata, & perdunt animam: quærunt aurum, & acquirunt infernum. Nam Luna, quando versus terram dicitur esse plena; tunc versus cælum est vacua. Et quando versus terram dicitur esse vacua, vel nulla; tunc versus cælum dicitur esse tota plena. Et valde rationabile: quia quanto plus à Sole recedit, tanto versus terram plena existit, & plus vacua versus cælum. Et econtrario, quantò plus Soli appropinquat, tanto versus terram se euacuat, & versus cælum fortitudinem suam augmentat: ita quòd Soli tunc est perfecte coniuncta: & quamuis ex parte terræ sit nulla; ex parte tamen cæli sit tota plena.

1. Tim. 6. b — Prou. vlt. c — 2. Mach. 12. g — Exemplū.

A Sic & vir Sanctus, dum nihil habet in mundo, est diues in cælo. Hiero. dicit: In mundo diuitem, & in cælo esse, non est possibile. Vnde dicitur: Nolite vobis thesaurizare thesauros in terra, vel in mundo, vbi ærugo, & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt, & furantur: sed thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi nec ærugo, nec tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. Vnde etiam Glo. super Cantica Canticorum, loquens de Christianis dicit: Non est perfectionis Christianæ in temporalibus exaltari, sed potius deprimi: mali enim nihil habent in cælo: & boni nihil habēt in mundo: B sed sæpe gratia illius boni, ad quod mendici anhelant, quidquid in via contingat, gaudent. Vnde Augustinus de Ciuit. Dei: Satellites voluptatum diuitias appetunt, pauperes esse nolunt, honoribus inhiant. Sed noster Martyr rex esse noluit: honores declinabat, & omnia mala sustinebat.

Secundo, Martyr noster postquam fortis apparuit contra mundum, apparuit fortior contra diabolum: Ista enim duo ordinate se habent; vt prius quis contemnat mundum, quàm contra diabolum sumat bellum. Vnde Gregorius: Qui ad fidei agonem venimus, luctamen contra malignos spiritus C sumimus. Nudi autem cum nudo in hoc mundo luctari debemus: quoniam si vestitus quisquam cum nudo luctatur, citius ad terram deijcitur: quia habet vnde teneatur. Quid (inquit) sunt terrena, nisi quædam corporis indumenta? Ergo (inquit) qui contra diabolum ad certamen properat, vestimenta prius abijciat, ne succumbat: nullas rerum labentium delectationes requirat, ne vnde ad votum tegitur, inde ad casum teneatur. Mundo sic contempto, & humilitatis fundamento sic accepto, secure congredimur cum hoste maligno. Vnde secundum Hieronymum: Non est timendus hostis, qui non D potest deijcere nisi volentē. Vnde in figura Martyris nostri, dicitur in Sapien. Et fortis in bello: Humilis enim expugnauit insurgentes hostes. Quis hunc hostem vnquam timeat, si veram humilitatem teneat? Nam cum beatus Antonius omnes inimici laqueos videret coram se in terra expansos; dixit ad Dominum: Domine quis potest euadere istos laqueos? & facta est vox ad eum dicens: Humilis. Et ratio est (sicut Augustinus docet) quia humilitas hominem Deo perfecte subijcit, Deum sibi auxiliatorem facit, quo hostis ignea tela contemnit. Nam & leo gallum (& maxime si sit albus) expauescit, & E fugit virtute cuiusdam lapidis, quem in se habet gallus. Quid per leonem intelligimus rugientem, & homines deuorare volentem; nisi dæmonem? Quid per gallum se alis proprijs verberantem, & sæpe cantantem; nisi humilem hominem, se verberibus affligentem, & Deum continue laudantem, & intra se viuum lapidem continentem? Hunc humilem hominem diabolus superbus sic timet; vt nec ei approximare audeat, dum per humilitatem Virginis, & per humilitatem suæ beatissimæ prolis nouit se deiectum. Semper enim puer timet flagellum, & canis baculum, quo aliquando se meminit F verberatum.

Tertio, beatus hic Martyr non solum fuit fortis contra mundum, aut fortior contra diabolum; sed fuit fortissimus contra seipsū. Militi enim existēti in forti castro, facile est extrinsecum hostem abijcere: sed valde difficile est sibi, interiorem hostem superare. † Vnde Boetius dicit quòd nulla sit peior pestis, quàm familiaris inimicus. Nam & Samson, qui mundum (vt Nazaræus) contempsit, & omnes hostes deiecit, carnis fuit passione superatus. Dicit enim Philosophus quòd difficillimum est hanc passionem vincere, consentaneam naturæ. Vnde de viro Sancto dicitur: Accinxit fortitudine lumbos suos. Vnde Gregorius:* Lūbos pręcingere, est carnis luxu-

Hieron. in Regula monachorum c. de laude Religionis tom. 9. — Mat. 6. c — Greg. to. 3. hom. 32. in Euang. in principio. — Sap. 8. c — Aug. to. 5. lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 13. — Exempla. — Exempl. — † Boet. de Cōsol. Philosoph. lib. 3. pro.sa. 5. in fine. — Iudic. 16. A — Prou. 31. b — *Greg. to. 2. lib. 21. exposit. moral. in c. 31. Iob & to. 3. homil. 13. in Euang.

luxuriam per carnis continentiã coarctare. Vnde dicitur in figura viri Sancti: Lectulũ Salomonis sexaginta fortes ambiunt, ex fortissimis Israel omnes tenẽtes gladios, & ad bella doctissimi. Et licet sit difficile cõtinere; fortius tamen est adhuc exẽplo Martyris pro Christo animã ponere, & vitã contemnere: quam omnis homo per naturam appetit conseruare. Vnde iterum dicitur: Fortis est vt mors dilectio. Immo est morte fortior, dum mortem superat contemnendo. Et licet hoc sit opus fortissimi; habet tamen in naturis exemplum. Nam Diogenes philosophus, dum se mori videret, in nullo dolens, dixit, seipsum febre ipsam mortem superare. Apes mori appetunt pro suo Rege. Nam mortuo rege: nolentes se separari ab eo, stant morientes fame. Ergo si sic faciunt pro Rege apes, à quo nec esse accipiunt, nec per eum viuunt, nec sentiunt; quid hominibus faciendum est pro summo Rege, à quo sunt facti, per quem sunt redempti, & pro eis liberandis in mortem se dedit? Qui ergo sic fortis erit superando mundum, vincendo diabolum, subiugando seipsum; accipiet regnum decoris, & diadema regni de manu Domini, & sic ridebit in die nouissimo, quando cum Domino erit in Paradiso. Quid est aliud Paradisus, quàm hians risus? Vnde dicitur: Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Et econuerso: Væ vobis, qui nunc ridetis, quia plorabitis. Non est possibile ridere hic, & in futuro. Et ideo est necesse vt hic fleat, qui vult cum Domino ridere. Ad hunc risum perducat nos Dominus noster, &c.

Cant. 3. c

Cant. 8. b

Luc. 6. e

DE PLVRIB. SS. MART.

SERMO I. in ordine XIIX.

Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum. Cuius dicti ratio est: quia omnis causa quanto plus præest alijs; tanto amplius influit. Vnde scribitur in libro de causis, quòd omnis causa primaria est magis influens in causatum, quàm causa secunda. Exemplum accipe in Pontifice summo, in Archiepiscopo, in Episcopo, in Archidiacono, in simplici Presbytero. Exemplum aliud in cælo empyreo, crystallino, & sidereo. Item est aliud exemplum in ramis, in arbore, stipite, & radice: quia in his omnibus posteriora a prioribus recipiunt: immo omnia posteriora à primaria causa sunt. †Quidquid enim est causa causæ, est causa causati. Itẽ quãto aliquid est in natura magis in actu, magis est influit. Vnde videmus ad sensum, quòd actu calidum calefacit, & actu luminosum illuminat; ita quod maius magis, & maximum maxime. Quare necessarium est ponendum, quòd à causa simpliciter prima est omne donum. Cum ergo fides sit altissimum donum, omnium donorum à Deo principium; ideo esse maximum est ponendum. Propter quod etiam est donum maxime virtuosum. In verbo ergo præmisso subtiliter indagato fides describitur. Primo, vt donum virtuosum: Secundo, vt donum operosum: Tertio vero, vt donum gloriosum. Primo, quia virtuosum deijcit aduersarium. Secundo, quia operosum agit bonum. Tertio, quia victoriosum, siue gloriosum obtinet regnum. Describitur ergo primo, vt virtuosum deijciens sibi contrarium, cum dicitur: *Sancti per fidem vicerunt regna*. Secundo, describitur vt bonum operosum, agens bonum sibi cõmodum, cum additur: *Operati sunt iustitiã*, idest bona opera. Tertio, describitur vt donum victoriosum, cum subditur: *adepti sunt repromissiones*. Vnde dicitur: *Sancti per fidem*. Vt ergo ea sic ad vnũ reducam, quia hæc omnia fiunt in fide; de sola fide agendum est in sermone. Est ergo hic notandum, quòd communi, & vsitata descriptione, Fides est, Primo, intellectus illuminatiua: Secundo, est affectus purgatiua: Tertio vero, est effectus fortificatiua. Quid istis melius, quid animæ fructuosius? Omnes enim animæ potentiæ vel spectant ad cognitiuam, vel operatiuam. Ergo dum fidei opus est illuminare intellectum, inflammare, vel purgare affectum, & fortificare effectum; eius est perficere totum animæ ædificium.

Heb. 11. f

Iac. 1. c

†Comm. in lib. de sex princip. de forma & actione. Arist. in Topicis.

Dicamus ergo, quòd fides est animæ illuminatiua, quantum ad potentiam cognitiuam. Est enim fides, diuinus radius animę illuminatiuus: Ipsa enim fides disponit ad lumen summæ veritatis; eo quòd animã summæ veritati facit adhærere stabiliter. Nam certum est, quòd quandocumque aliqua virtus, quæ influit ab aliquo agente, & quietè non figitur in recipiente; caret sua operatione naturali, & suo debito fine. Exemplum accipe in radio solis descendente super aquam currentem, non quiescentem, sicut patet in flumine, in quo quia radius non figitur quietè; actio eius caret debito fine, qui est aquam illam calefacere, calefactam rarefacere, & subtiliare, & ex ea vapores subtiles attrahere, & in vaporem vertere, & sursum eleuare. Ex quo constat manifestum esse, quòd quies rei disponit ad illuminationem. Vnde Philosophus dicit quòd homo fit sapiens, & intelligens, anima dum quiescit. Cum ergo fides animam in Deo stabilitet, & eam in ipso quietet; disponit ad æternam illuminationem per consequens. Et hæc est ratio, quare hæretici sunt totaliter cæci, nec à Deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt. Numquam in aliqua fide quiescunt, sed nunc vnum, nunc aliud credunt, & se ab vno opposito ad aliud vertunt. Item quando aliquod agens plus inuenit in aliquo obiecto de similitudine sua, tanto agit in ipso maiori efficacia. Exemplum hoc accipe sic: Plus enim participat de natura luciditatis tabula deaurata, quàm argentea, & plus argentata, quàm dealbata: & plus dealbata, quàm quæ est lignea leuigata. Solaris ergo lux descendens super omnes eodem tempore, æqualiter illis omnibus expositis, maiorem generat splendorem super deauratam, quàm super aliquam aliam, propter maiorem similitudinem, quam habet ad ipsam. Et idem iudicium est de omnibus alijs. Cum ergo lux fidei maxime assimiletur primæ luci, ad susceptionem illius summi luminis, maxime intellectum disponit. Exemplum horum habetur ad sensum: Nam lux solaris, dum super omnia corpora descendit; in illo corpore efficacius agit, & maius lumen in id imprimit, vbi plus de sua similitudine inuenit. Nam splendorem maiorem generat super aquam, quàm generet super terram: & maiorem in aëre, quàm super aquam. Ad idem est ipsa ratio: quia semper meditatur super finales perfectiones; secundum quod exigunt præambulæ dispositiones. Et de hoc habetur exemplum in arte, & natura: In arte est exemplum in medicina pręparatiua, & digestiua, & medicina purgatiua: Nam quanto melior, & artificialior præcesserit præparatio, tanto perfectior, & laudabilior inducitur purgatio. Item hoc ipsum in natura apparet: quia quanto in corpore generando, præcedit nobilior materiæ præparatio; tanto fit formæ nobilioris inductio: quia in humano corpore præcedit nobilior elementorum complexio, quàm in bruto: et in bruto nobilior, quàm in planta: secundum quod est nobilior forma inducenda. Ergo maximum est, quòd quanto in perfectibili aliquo præcedit nobilior præparatio; tanto nobilior datur ei perfectio. Cum ergo fides nobilissima præparet animam ad illuminationem, dispositione nobilissima; ex eo patet, quòd facit

Aristotel. to. 4. lib. 7. Physicorum tex. 20. 1

Exemplũ.

Exemplũ.

facit de Deo credere omnia summa bona, scilicet quòd est potentissimus, quòd est sapientissimus, quòd est summe bonus, & sic de alijs. Vnde dicitur, quòd dum quidam cæcus clamaret ad Dominum; tunc Dominus dixit ei: Quid vis vt faciam tibi? Cui ille: Domine, vt videam. Cui Dominus: Respice: Fides tua te saluum fecit, idest illuminauit. Ob hanc vtique causam Apostolus dicit, quòd fides est argumentum: Est (inquit) fides substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Constat enim quòd argumentum est mentis illuminatiuum; quia dubium vertit in certum. Est ergo argumentum, ratio rei dubiæ faciens fidem secundum Philosophum. Exemplum de hoc habetur in historia scholastica tempore Nicæni concilij. Multi enim tunc conuenerant Philosophi, vt fidem impugnarent: Inter quos vnus erat, quem nemo fidelium Episcoporum concludere poterat; sed argumenta omnia facillime dissoluebat. Tunc quidã † Episcopus simplex contra eum commotus, audientiam petijt; quem cum alij surrexisse vidissent, & valde simplicem eum esse cognoscerent; timere cœperunt, quòd aliquid stultum diceret: Sed propter sanctitatem eius eximiam, non ausi eum prohibere fuerunt. Tunc ille ait: Dic mihi Philosophe, Christus nõ docuit nos dialecticam: sed est fides vera, quam nos docuit; quia credimus vnum Deum verum esse, & in Iesum Christum filium eius, vnicum Dominum nostrum; & sic totum symbolum. Dic mihi si sic esse credis. Tunc ille, dum ex ore eius fidem audiuit, statim illuminatus est, & credidit, & astantibus ait: Quàmdiu verba audiui, verba pro verbis reddidi: sed quando diuina virtus accessit, respondere non potui: sed fide illuminatus assensi. Exemplum de quinquaginta Philosophis illis, quos sancta Katarina in verbo fidei conuertit. Lege historiam, vt exemplum narres.

Luc. 18. g — *Heb. 11. a* — *Arist. to. 2. in Rhetor. ad Alexãd. cap. 13.* — *† Spyridion Episcopus ex Niceph. lib. 8. c. 15. & 42. Et Martyrol. Rom. 14. Dec.* — *Surius to. 6. in vita S. Katarinæ cir. med. die 25. Nouemb.*

Secundo, fides est animæ purgatiua, quantum ad potentiam amatiuam. Cuius ratio talis est: Nam omnis virtus, quæ in suum susceptibile efficaciter agit; quidquid sibi in illo contrarium inuenit, totum ab eo excludit. Exemplum de igne, qui dum agit in aërem; humiditatem in eo consumit, & siccitatem, qualitatem illi contrariam, introducit. Ignis etiam, dum in ferrum agit; rubiginem, & omnem frigiditatem tollit ab eo, & illud simile sibi facit. Lux etiam, dum in aërem agit, primo ab eo tenebras sibi contrarias tollit, & sic in illum similitudinem suam introducit. Sic & fides formata, si animę adueniat, ab omni peccati scoria sibi contraria, & ab omnibus erroribus eam purgat, & principio primo eam assimilat. Anima enim est Deo similis per naturam; nec fit ei dissimilis, nisi per culpam. Sed quia per fidem culpa excluditur; similitudo ei restituitur. Et propterea dicitur: Fide purificans corda eorum. Nam ob hanc causam fides dicitur similis esse calori solis: quia sicut illius calore, in vere reuiuiscũt omnia terræ nascentia; sic per fidem reuiuiscunt animæ mortuæ. Vnde dicit Apostolus, quòd iustus ex fide viuit: Est enim fides, sicut aurora, quæ aërem a tenebris purgat, diem inchoat, & solem adesse monstrat. Vnde baptismus dicitur fidei sacramentum, & est peccatorum omnium purgamentum, & ad statum innocentiæ restitutiuum, & omne, quod tangit, subito facit esse sanctum. Narrat enim Augustinus, quòd quædam matrona cancrum patiebatur in mamilla, morbum mortalem: & nulla (secundum Hippocratem) medicina curabilem: immo si quis vult ex ea diutius viuere; dimittendus est soli naturæ sine omni medicamine. Cumq. illa desperata esset a medicis; ad auxilium diuinum se contulit, & ad fontes, vbi baptizantur cathecumeni, properauit: & ab vno, cum de fonte exijt, signari se fecit; quam dum baptizatus signa-

Act. 15. c — *Rom. 1. b* — *Aug. to. 5. lib. de Ciuitate Dei. 22. cap. 8.*

A uit, curata mox fuit. Si ergo tantæ virtutis est sacramentum fidei; quantæ virtutis est fidei donum?

Tertio, fides est effectus fortificatiua. Nam quanto amplius vigor fundamentatæ virtutis redundat in aliud; tanto illud robustius esse facit. Exemplum de virtute cordis: quæ virtus est omnium membrorum radix, siue fundamentum. Quare? Quia communiter plus virtus redundat in brachio dextro, quàm sinistro. Fortius est dextrum brachium, & ad pugnandum est magis aptum, sicut & patet ad sensum. Ex qua causa (vt dicit Philosophus) leo primum dextrum pedem mouet in ambulando. Et B mulier, quæ prægnans est masculo, subito vocata, plus mouet pedem dextrum, quàm sinistrum. Sed constat, quòd fides fundamentalis virtus est omniũ virtutum prima. Vnde & Apostolus dicit, quòd est substantia. Quia sicut substantia est accidentium omnium fundamentum; sic & fides virtutum omnium, & donorum. Vnde fides assimilatur cuidam gẽmæ, quæ dicitur † Alectoria, quæ in vētriculis gallinaceorũ inuenitur: cuius maxima magnitudo est, ad quantitatem fabæ: Cuius (secundum Magistros) virtus est, hominem in certamine insuperabilem reddere. Facit enim hominem constantem, & in C bello victorem. Quid enim fortius, quàm mundum contemnere? sed mundum fides cõtemnit, Gen. 15. sicut legitur de Abraham ad Heb. 11. quòd fide patriam dereliquit. Et ibidem de Moyse dicitur: Fide Moyses se negauit filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis vitæ habere iucunditatem. Item quid fortius diabolo? Non est enim potestas super terram, quæ possit ei comparari: Et tamen fide vincitur, secundum illud Petri: * Aduersarius vester diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret; cui resistite fortes in fide. Et quantum ad hoc, fides D est similis cuidã gemmæ, ‖ Chrysolithus, appellatæ; quæ lucet vt aurũ, & ad modũ ignis scintillas emittit. Quæ gemma in auro posita, & in sinistro latere portata (vt aiunt) est dæmonũ fugatiua, & omnis timoris nocturni expulsiua. Sic fides vera, tota est aurea, & ad modum ignis inflammatiua, & ideo portata, & omnibus sinistris rebus opposita; dæmonũ omnium, & periculorum est repulsiua. Item quid fortius, quàm subiugare seipsum? sed nonne hoc facit fides? Nonne Sancti, sicut dicitur ad Hebræos, in fide non solum obturauerunt ora leonum; extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gla- E dij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum; sed etiam alij extenti sunt non suscipiẽtes redemptionem: alij ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, in occisione gladij mortui sunt: & cetera, quæ ibi sequuntur? Nobilissima virtus, & amplexanda totis visceribus, aut affectibus; quæ sic intellectum illuminat, sic animam purgat, sic etiam affectum fortificat: dum mundum contemnit, diabolo resistit, & seipsum deuincit. Sed quid de illis, qui habent fidem Dei, sed informem; quæ in peccatoribus, & dæmonibus inueni- F tur: quia eos triplex inconueniens sequitur? Primum, quia ordinantur ad finem eundem cum dæmonibus: nam constat, quando aliquod vnum inest duobus, inest eis secundum aliquam dispositionem communem, sicut patet de identitate nutrimenti in animalibus, & plantis. Ergo si fides informis inest peccatoribus, & dæmonibus; hoc erit per aliquam dispositionem communem. Sed quæ sunt consimilis dispositionis, ordinantur ad consimilem finem. Sic etiam patet in membris omnibus: nam quæ consimilis dispositionis inueniuntur, ad vnum finem ordinantur: quia quæ habent eandem dispositionem in lineamentis vegetatiuæ, sensitiuę, & rationalis; ordinantur ad finem eundẽ, scilicet ad animam

Arist. to. 5. lib. 2. de Histor. animal. cap. 1. — *Heb. 11. a* — *† Plin. lib. 37. c. 10. Nat. hist. Solinus in Polyhistore, siue in Collectan. rerũ memorabil. Isidorus lib. 16. Etymol. c. 13. & Albertus magnus idẽ dicũt de Alectoria, siue Alectorij specie crystallina, magnitudine, ac virtute, opinionẽ veterũ recitãtes.* — *‖ De Chrysolithi colore, ac virtute loquitur Albertus in lib. de Lapidibus: nec non Camillus Leonardus in speculo lapidũ; & Bartholom. Anglicus lib. 16. cap. 29. ex Dioscor.* — ** 1. Pet. vlt. b* — *Heb. 11. f*

mam rationalem. Ergo, si homo malus, & diabolus habet eandem dispositionem in fide; ad eundem finem ordinantur, scilicet ad æternam damnationem. Secundum inconueniens est, quia magis reprehensibilis est homo in hac parte, quam dæmon: Nam omne illud est reprehensibile, quod non habet, quod debet habere, eo tempore, quo debet habere. Non est autem dignum reprehensione, si non habet quod non debet, vel eo tempore, quo non debet habere. Exemplum de catulo, qui etsi ante nonum diem visum non habeat; non tamen dicitur cæcus, cum prius habere non debeat. Similiter & infantulus non est reprehensione dignus, si non cum dentibus nascatur: quia tunc temporis a natura eos habere prohibetur. Sed tam catulus, quàm infantulus reprehensione digni essent; si iam dicta non haberent eo tempore, quo habere deberent. Exemplum in arboribus, quæ si sine fructu sint in Ianuario; non merentur ex hoc dici infructuosæ; si tamen habeant, cum habere teneantur. Sed homo est in tempore, quo fidem debet habere per dilectionē operātem: Dæmon autem non est in tempore, quo talem fidē habere possit. Ergo homo in hac parte reprehensibilior est dæmone. Tertiū inconueniens est: quia fides informis timorem Dei, & non amorem habet annexum: nam timor ad hoc disponit, vt homo non accedat, sed refugiat ab eo, quod timet, sicut ouis naturaliter fugit lupum, quem timet. Ergo qui fidem informem habet, cum Deum timeat, & non amet; a Deo refugit, quantum potest: sed dum ab eo refugit, ad aliud accedit, sicut lapis, quia sursum ascendit; necessario deorsum descendit. Ergo dum omnis talis recedit a Dei gloria, necessario accedit ad infernalem damnationem. Rogemus.

DE PLVRIB. SS. MART.

SERMO II. in ordine XIX.

Matt. 5. a *2. Tim. 2. a*

B*Eati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam*. Secundum Apostolū: Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Nam sicut abundant passiones Christi in nobis; sic & per Christum abundat consolatio nostra. Ergo, si omnes coronari, & consolari cupimus; nec coronari possumus, nisi valēter certemus: Et cum a Domino patiamur; restat vt non solum passiones patienter sustineamus, sed quòd eas etiam appetamus. Nam bonus scholaris amat vigilias, & quasuis afflictiones, vt sapiens fiat. Nauta, quamuis ei sit periculum; nihilominus tamen amat naufragium, propter lucrum. Quis vmquam absque labore diues esse poterit? Quis vmquam absque labore dolia vino, & horrea frumentis impleuit? Quis vmquam absque labore militauit? Militia enim est vita hominis super terram. Et iterum: Sicut auis ad volandum; sic homo nascitur ad laborandum. Vnde & a fletu incipit, & per fletum transit, & in fletibus vitam finit. Verum passiones nostræ, non sunt meritoriæ, nisi sint voluntariæ: immo inuoluntariæ, quantumcumque magnæ, omni præmio sunt indignæ: quia vt voluntariæ sunt, dignæ æterno præmio; sic inuoluntariæ, sunt indignæ tali præmio. In verbo ergo præmisso sancti Martyres describuntur, quantum ad tria. Primo, quantum ad pœnam. Secundo, quantum ad causam. Tertio, quantum ad victoriam. Nam pœna probat: causa ordinat: victoria coronat. Primo ergo Martyres describuntur, quantum ad pœnam temporalem, cum dicitur: *persecutionem patiuntur*. Secundo, quantum ad causam, martyrium ordinantem, & meritorium facientem, cum in fine ponitur: *propter iustitiam*. Tertio vero, quantum ad victoriam æternaliter coronantem, cum dicitur: *beati*. Dico ergo primo; quòd notatur hic pugna, siue pœna Martyrū probatiua: scilicet quia tactum est supra, quòd sola pœna non est meritoria, nisi adsit voluntas, & causa; ideo prima duo sunt simul tractanda. Est ergo notandum, quòd voluntas, quæ pœnæ est perfectiua, si adsit cum hoc causa iusta; triplici circunstantia debet esse vestita. Nam primo, debet esse recta. Secundo, debet esse prompta. Tertio, debet esse firma. Nam agens, siue patens, non agit, siue patitur virtuosse, nisi habeat rectitudinem in intentione: promptitudinem in affectione: fortitudinē in prosecutione: vt sit rectitudo respectu causæ: prōptitudo respectu pœnæ: & fortitudo respectu pugnæ.

Naufragiū pro nauigādi periculo.

Iob 7. d

Dico, quòd requiritur ante omnia, voluntatis rectitudo respectu causæ, vt homo propter iustam causam sustineat malum pœnæ. Vnde dicitur: Hæc est gratia, si propter [a] iustitiā Dei, sustinet quis tristitias, patiens iniuste. Quæ enim [b] gratia (inquit) si peccātes, & cōlaphizati sufferetis? Sed si benefaciētes, patienter sustineris; hæc est gratia apud Deum. Et propterea dicitur in eadem epistola: Nemo vestrum patiatur, vt homicida, aut fur: Si autē vt Christianus, non erubescat. Ille autem Christianus patitur, qui propter iustam causam patitur: seu qui iustam causam sequitur. Nam ibidem dicitur: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Vnde in persona cuiuslibet patiētis potest dici illud Iob: Hæc passæ sunt absque iniquitate manus meę; cum mundas habeam preces ad Deum. Est tamen hic notandum, quod si causa sit iniusta; potest tamen fieri iusta de volūtate accedēte, & faciente de necessitate virtutem. Sicut patet in latrone, qui cum iustam causam habuerit patiendi; quod fuerat necessarium, fecerat voluntarium, dum credidit in Christum, & patibulum mutauit in meritum. Nam omnes pœnitentes habent iustam causam patiendi: sed iusta est voluntas pœnitendi, dum punire se volunt: quia Deum offenderunt. Ad patiendum ergo meritorie, non sufficit sola pœna, nec sufficit sola causa, nisi adsit & voluntas recta, quæ etiam malā causam vertit in bonam: & tormentum, martyrium esse facit. Manasses autem rex Iuda propter innumerabilia peccata sua captus est, & vsque ad mortem deductus: sed dum ad Deum rediit, de malo pœnituit, Deum rogauit; exaudiri meruit, & regno suo restitutus fuit. Achab, qui, super reges Israel omnes, Deum offenderat; Heliam Prophetam contra se audiuit, timuit, sacco se induit, demisso vultu ambulauit, & dum se humiliauit; Deus sententiam, quam contra eum dixerat, permutauit. Dicit enim Ambrosius: Nouit Dominus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum. Nihil enim aliud est pœnitentia, quàm voluntaria pœna pro peccatis assumpta.

1. Pet. 2. c [a] *al. conuenientiam.* [b] *al. gloria.* *1. Pet. 4. d.* *1. Pet. 2. d* *Iob 16. d*

Patientis requisita.

4. Reg. 21. b *2. Paralip. 32. a* *1. Reg. 21. b* *Ambros. to. 3. lib. 2. in cap. 2. Lucæ.*

Secundo, requiritur voluntatis promptitudo respectu pœnæ; vt homo cum gaudio patiatur; non cum murmure oris, vel cum tristitia cordis. Vnde ad Colossen. Apostolus: Ego Paulus gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo, quæ desunt passionū Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia. Exemplum notabile accipe in Eleazaro, qui gloriosam mortem magis elegit, quàm odibilem vitam: & volūtate præibat ad supplicium, & prius voluit durissima morte plecti, quàm solum se simulare, carnes porcinas comedere. Lege historiam, & eam deuote narra. Quid tu o Christiane times pati, cum te Rex tuus præcesserit ad passionem? Turpe est, & valde alienum; immo contra naturam; & certum experimentum est: vt sub capite dolente membrum non doleat, & sub capite vulnerato membrum non sentiat, & sub capite moriente membrū vita non careat. Quis miles de bello exire

Coloss. 1. d *2. Mach. 6. e*

exire præsumpserit, & non voluerit voluntarie pati, si Rex suus ad mortem fuerit vulneratus? Nam & apeculæ carne tam paucæ, sanguine nullo, sed prudentia maximæ, cum suum esse, viuere, vel sentire non habeant a rege, quē sibi eligunt sponte; pro ipso tamen mori sunt paratæ, & ipso moriente permittunt se mori fame: quem si offendunt, vindictā de seipsis sumunt, & vulnere proprio se concidunt. Quid ergo debet facere homo, qui a suo Rege esse, viuere, sentire, & intelligere habet, a quo nō solū est, sed tam dura morte redemptus est? Hoc enim attendentes Apostoli, milites strenui Regis nostri, ibant gaudentes a conspectu Concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Et dicit Iacobus: Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis.

Act. 5. g *Iacob. 1. b*

Tertio, ad patiendum requiritur voluntatis fortitudo, respectu pugnæ: vt nullo modo deseratur virtus patientiæ a patiente. Nam purum aurum ab omni scoria separatum, quantumcumque sit in igne excoctum; nec auget valorem situm, nec minuit pondus suum: sed fit amplius fulgidum. † Adamas enim (vt dicitur) non calescit igne, vel rumpitur: nulla materia sculpitur, vel figuratur. Sæpe inuenti sunt vrsi, qui de fortitudine sua confisi, non solum bella non fugiunt; sed signis expetunt, quibus possunt. Sic & vir fortissimus Iudas, qui similis factus est leonin operibus suis, sicut dicitur: Numquam fugit, numquam fugam hostibus dedit, donec bellando vitam fortiter finiuit. Exemplum Macha. de septem fratribus, matreq. fortissima, quæ non solum mortem filiorum in patientia tulit; sed appetijt, & suis monitis quantum potuit animauit. Vnde Apostolus patientes confortans, dicit ad Hebræos: Recordamini pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinuistis passionum. Et addit: Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem: Patientia enim necessaria est. Vnde iterum Apostolus: In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: humiliamur, & non confundimur: deijcimur, sed non perimus. Sed diligenter hic notandum, quòd hanc patientiam, & fortitudinem dat impressa memoria Dominicæ passionis. Vnde dicitur a Petro: Christo in carne passo, & vos eadē cogitatione armamini. Propter quod ipse dicit in Cant. Pone me, vt signaculum super cor tuum: quia fortis est vt mors dilectio tua, & dura vt infernus æmulatio. Sed proh dolor, & dolore tabesco: quia non est hodie, qui velit pro Domino pati: non dico fracturam, non mutilationem membrorum, non diruptionem ossium, vel suffossionem costarum: sed nec modicum verbum, immo nec signum eis contrarium. Dicunt enim illud Iob: Quæ est fortitudo mea, vt sustineam; aut quis finis meus, vt patienter agam? nec fortitudo lapidum fortitudo mea. Væ ergo mundo misero: quia filij eius, & amatores, sunt valde potentes ad malum; sed debilissimi sunt ad bonum. Sed attende quod dicitur: Potentes, inquit, potenter tormenta patientur. Exemplum de diuite epulone, qui dicebat: Crucior in hac flamma. O vere, & toto posse plangenda felicitas, quæ cum sit breuis, & momentanea: æterna tamen compensanda cum pœna. Patiamur ergo exemplo Martyrum voluntate prompta, recta, & firma: quia qui sic sustinent pœnam, ad æternam ducendi sunt gloriam. Vnde dicitur: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiā*. Quis enim nō totis affectibus appetit esse beatus? Sed quid est beatitudo, nisi bonorum omnium plenitudo? Ergo, dum beatitudo obtinetur, omnes appetitus humani complentur: vt nihil aliud appetatur. Sed quid hoc melius, quid cogitari potest sublimius, quid possideri potest animæ dulcius? Ergo iuxta beatum Gregorium: Si delectat mentem magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum. Nam qui ambulare in vinea Domini nolunt, præmio digni non sunt: sed potius supplicijs sempiternis. Et quàm sit durum, quàm formidandum, ab omnibus bonis excludi, & malis omnibus sine fine demergi, qui potest, exprimat. Sed magis rogandum est, vt Deus nos eripiat, & ad bona sempiterna perducat; qui per omnia sæcula benedictus viuit, & regnat. Amen.

† Hieron. li. 3. in Amos. sup. cap. 7. to 5. Plin. lib. 37. Natur. Histor. cap. 4. *2. Mach. 11. c* *2. Mach. 7. d* *Heb. 10. f* *2. Cor. 4. c* *1. Pet. 4. a* *Cant. 8. b* *Iob 6. b* *Sap. 6. b* *Luc. 16. f* *Greg. to. 1. exposi. mor. lib. 21. cap. 14.*

DE PLVRIB. SS. MART.

SERMO III. in ordine XX.

Sicut abundant passiones Christi in nobis; ita & per Christum abundat consolatio nostra. Sic respondent sancti Martyres tacitæ quæstioni: Posset enim quis quærere: Quomodo potestis tot mala portare? Peccatores enim (vt dicit Bernardus) vident nostras afflictiones, sed non vident nostras internas consolationes, quæ valde multum excedunt passiones. Et ideo sancti Martyres respondent tacitæ quæstioni, & dicunt: *Sicut abundant passiones Christi in nobis; sic & per Christum abundat consolatio nostra*. In verbo isto duo ostenduntur. Primo, malum passionis externæ, quo temporaliter affliguntur. Secundo, bonum consolationis internæ, quo dulciter consolantur. Primum carnis est afflictiuum: Secundum autem est animæ affectiuum. Notatur ergo primo afflictio exterior, qua mala purgantur. Et notatur secundo interna refectio, qua gratiæ cumulantur. Primum notatur, cum dicitur: *Sicut abundāt passiones Christi*. sed secundum notatur, *ita per Christum abundat consolatio nostra*. Sed ista, scilicet afflictio, & consolatio, simul in vnum sunt tractanda: quia contraria iuxta se posita magis elucescunt. Est ergo hic notandum, quòd ideo præsentis temporis malum non est fugiendum; sed patienter ferendum: quia semper ad corporis supplicium sequitur mentis gaudium; si quis considerat primum: Sunt autem passiones voluntariæ triplici præmio dignæ. Nam sunt dignæ, Primo, superno auxilio: Secundo, sunt dignæ superno solatio: Tertio, sunt dignæ supernali consortio, siue potius summo bono. Vt sic patiens adiuuetur exterius, cōsoletur interius, & in fine coronetur superius.

2. Cor. 1. a *Arist. to. 7. Problem. Sect. 22. tex. 11.*

Dico, quòd passiones istæ si sunt voluntariæ; sunt dignæ superno auxilio: Est enim dignum, & iustum, & rationi consentaneum; vt qui propter Christum patitur, sentiat Christi auxilium. Quis vmquam sperauit in Deo, & non est adiutus ab eo? Nam elephantes, dum inter se pugnant, suos adiutores mirabiliter amant: quos si vulnerari contingat, eos in medio sui ponunt, & pro viribus defendunt, quantum possunt. Nullum est etiam animalium genus tam ferum, quòd illos non adiuuet, qui sibi in auxilium sunt. Mahumeti, Saraceni, & Iudæi hoc obseruant: non autem falsi, & pessimi Christiani. Nam & apes, quando apes alterius aluearij inuadunt; si sibi aliquas fauentes inueniunt, eas non solum non lædunt; sed protegunt, & defendunt. Quis enim, sic diabolo similis, suos propugnatores non diligit? Ergo ponere necessarium est, nec est in dubium deducendum, quòd summum bonum eos amat, qui pro se bellant. Sed non amaret, si eos in afflictionibus non adiuuaret, cum sibi non desit iuuandi potentia, & sapientia. Ergo manifestum est, quòd dum pro Christo bellamus, quòd ab ipso, quantum necesse est, adiuuemur. Vnde dicitur: Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum

Exempl. *1. Pet. vlt. c*

eum passos ipse perficiet, consummabit, solidabitq. Propter quod dicitur: In eo autem, qui passus est, & tentatus, potest & ei, qui patitur, auxiliari. Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Et certum est, quòd adeo est potens; vt nemo suorum militum debeat dubitare. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Et in alio loco: Dominus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? vsque ibi: Si consistat aduersum me castra, &c. Quis, nisi stultus debeat timere, auxiliante Deo omnipotente? Si sic militem confortat in bellis præsentia regis, dum eius vocem audit confortantem, quid præsentia facit omnipotentis? Nam & ob hanc causam (vt dicit Augustinus.) † Martyres poterant capi, poterant verberari, poterant Deo permittente occidi: sed non poterant vinci. Exemplum in beato Antonio Eremita, qui vsque ad mortem a dæmonibus verberatus; dum adesse sentiret Iesum, ait:* Vbi eras Domine Iesu? At ille: Hic eram, Antoni, sed volui certamen tuum videre. Et quia fideliter certasti, te faciam per totum mundũ nominari. Nam & pisces minores, qui fugiunt ‖ Crocodilum, qui significat diabolum inuasorem hominum; confugiunt ad Cetum; qui signat Christum, vbi reportant defensionis auxilium.

Heb. 2. d — *Psal. 90. d* — *Psal. 117. a* — *Psal. 26. a* — *† Aug. to. 5. de Ciuita. Dei lib. 22. cap. 6.* — ** Surius to. 1. die 17. Ianuarij.* — ‖ Crocodilus est animal quadrupes, tã in terra, quàm in aqua viuẽs, soli Ægypto, & ijs regionibus, quæ Nilo alluuntur, cognitum; figura lacertæ non admodũ dissimile, incredibili magnitudine, vnguibus armatũ. Cic. lib. 2. de Nat. Deor. Et Plin. lib. 5. cap. 27.

Secundo, passiones istæ patienter portatæ, sunt dignæ interno solatio. Numquam Deus, cum sit summe bonus, dulcis, & rectus, dum hominem affligit exterius, non consolatur interius. Nam & omnis bonus medicus medicinam amaram gustanti palliat sub aliquo dulci; vt sic ab ægro possit sumi. Vnde Apostolus: Repletus consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione mea. Nam cum venissemus Macedoniam, nullam requiem habuit caro mea: sed omnem tribulationem passi sumus, foris pugnæ, intus timores: sed qui consolabatur humiles; consolatus est & nos. Vnde & Propheta dicit ad Deum: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animã meam. Ob quam causam & Iob dicebat: Quis mihi dat, vt veniat petitio mea, & quod expecto tribuat mihi Deus. Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore, non parcat? Vnde fuit quidam sanctus Pater, qui omni anno consueuerat infirmari, & ex hoc multum gaudebat, & Deum laudabat: cumq. vno anno non fuisset subito infirmatus; cœpit fortiter flere, & dicere: Nunc video, quia Dominus oblitus est mei, &c. Cum milites ad beatum Blasium venissent capiendum; ille ait: Iam nunc video, quia Dominus non est oblitus mei. Sentiebant enim Sancti interius se consolari, dum eos contingeret foris affligi. Nam iuxta Prophetæ sententiam: Dum superbit impius, incenditur pauper: quia in patiente, virtus cum perfectum habeat opus; per flagella exterius apposita excitatur, & excitata anima consolatur, & pati pro Domino delectatur. Nam omne contrariũ ad præsentiam sui contrarij concitatur, & fortius operatur: Nam videmus ad sensum, quòd aqua superfusa calce, statim inardescit & ignem feruere facit. sed ex superfuso oleo non feruescit: quia oleum igni contrarium non existit. Item aqua calida in frigido loco fusa, citius coagulatur, quàm frigida: quia ad præsentiã caloris frigus fortius agit. Ignis etiam, si aspersus fuerit aqua, fortius incalescit. Quare cum ferrum in ignem ponitur, aqua ignem aspergit: quia cum suum contrarium sentit, ferrum fortius incalescit. Ob hanc causam sol maiorem calorem in mari generat, quàm in terra: quia aqua magis, quàm terra est sibi contraria. Ex his igitur manifeste apparet, quòd patientia est virtus nobilissima, dum supplicia contraria sibi adesse præsentit, & contra ea fortius inualescit. Est enim (secundum Gregorium) opus patientiæ, omnia mala æquanimiter ferre, & contra inferentem nullo dolore moueri.

2. Cor. 7. a — *Psal. 93. d* — *Iob 6. b* — *Surius to. 1. die 3. Februar. non procul ab init.* — *Psal. 10. a* — Exempla naturalia. — Ignis aqua aspersus cur validior. — Sol cur magis in mari, quam in terra emittat calorẽ. — *Greg. to. 5. hom. in Euãg. 35. circa mediũ.*

Tertio, temporales pœnæ patienter portatæ, sunt dignæ superno præmio. Est enim dignum, est iustum, & rationi consonum; vt corona detur illi, qui non potuit passionibus superari. Nam victoribus coronæ redduntur: sed nulls magis victor, quàm qui nullo bello superari potest, sed quanto fortius impugnatur, tanto virilior inuenitur. Ergo talis a iustissimo Rege coronari meretur. Et propterea dicitur in Apocalypsi: Nihil horum timeas, quæ passurus es: sed semper esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronã vitæ. Quis vnquam clypeum, gladium, arcum constanter tenuit, qui finaliter coronatus non fuit? Numquam Veritas poterit mentiri. Ergo, si coronam victoribus promittit; necesse est, vt omnis legitime pugnans, coronam pro mercede recipiat. Vnde Dominus Discipulis ait: Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis: & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus Regnum, vt edatis, & bibatis super mensam meam in Regno meo. Sic ergo Sancti pœnis non poterant superari: quia maior erat consolatio interior, quàm esset pœna exterior. Et naturale est, quòd semper quod est minus, maiori virtute superatur. Vnde si modicũ aquæ, quamuis igni contrariæ, in magnum ignem projciatur, non solum ignis non extinguitur; sed in maiorem flammam erigitur. Sicut etiam aurum non corrumpitur igne: eo quòd non habet in se consumptionis principium. Sic nec vir Sanctus a pœna vincitur: eo quòd non habeat in se peccatum criminale, quòd est in homine omnis corruptionis principium. † Nam & Salamandra in igne viuit, neque ab igne consumptionem accipit, quia in se habet, quòd vel ignem extinguit, vel igni perfecte resistit. Vnde est, quòd ligamina ex pelle Salamandræ confecta, & lapidibus imposita, omni tempore quamuis ardentia, permanent incombusta. Vnde corigiæ si fuerint de corio Salamãdræ, quando sunt vetustæ, in ignem proiectæ, non consumuntur ab igne, sed reparantur in statum pristinum, quasi nouum. Sic & per omnia sancti Martyres virtute patientiæ, ignem exteriorem extinguũt, vel ardere non possunt, in quo perfectionem renouationis accipiunt. Et ideo bene dicunt: *Sicut abundant passiones Christi in nobis; ita & per Christum abundat consolatio nostra.* Ad hanc Martyrum consolationem veram perducat nos Dei sapientia, &c.

Apoc. 2. c — *Luc. 22. c* — *† Aristot. de Hist. animaliũ lib. 5. cap. 19. parte 5. & Plin. li. 10. cap. 67. Naturalis Histo. Idẽ refert Aug. de Ciuitate Dei lib. 21. c. 4. in princ.*

DE PLVRIB. SS. MART.

SERMO IV. in ordine XXI.

Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Multa in seipsis considerata, sunt valde magna: quæ alijs comparata, sunt parua, siue minima. Nam terra est elementum mole magnum, in se consideratum, cum dicatur in libro de proprietatibus elementorum, & experientia est probatum, sicut in sermonibus Dominicalibus est ostensum, quòd terra in circuitu est xxiiij. millium milliarium: quæ si cælo comparetur, dicitur sicut punctum. Magnum videtur lumen candelæ, in se acceptũ, dum sic illuminat totam domũ: sed ad lumen ipsius solis comparatum; quasi dicitur nullum. Vnde candela, quæ in solis absentia sic est luminosa, ad solem tracta, videtur esse extincta; quia nullius sui luminis est ostensiua. Stellæ etiam in se consideratæ, valde sunt luminosæ, eo quòd sunt ex luce formatæ: tamen a lumine Solis absorbentur, & quasi nullæ nobis apparent in die. Multa

Rom. 8. d — *Sermo. 4. de Domini Natiuit.* — Exempl.

Multa sunt flumina, quæ in se sunt valde magna: vt Padus, Rhodanus, Nilus: & talia mari comparata, sunt quasi nulla. Vnde dum ad mare veniunt, perdunt nomen. Cum ergo ita in omnibus sit inuenire; si creatura potest tantum creaturam excedere, cum tamen vtraque sit finitæ essentiæ, & limitatæ potentiæ; quid erit creatum immensissimo summo bono comparatum? Et omnis pœna est res creata, & limitibus coarctata: sed gloria est res increata, & summa: ergo nil est, pœna illi gloriæ comparata. Sunt enim pœnæ illæ in se valde magnæ, sunt acerbæ, dum animam exire cogunt a corpore: sed sunt nullæ, æternæ damnatorum pœnæ comparatæ. Et ideo non sunt condignæ, quamuis valeant dici dignæ, æternæ gloriæ comparatæ. Quid enim est punctus ad lineam? quid centrum ad circumferentiam? quid vna aquæ gutta ad omnem Oceani aquam? Ergo quid est omnis temporalis pœna gloriæ illi summæ comparata? Bene ergo loquentes de se Martyres nostri dicũt: *Non sunt condigna passiones huius temporis, &c.* In quo vtique verbo describũtur, quantum ad duo. Primo, quantum ad statum altissimi meriti, quo in mundo temporaliter sunt passi. Secundo, quo ad statum sempiternalis præmij, quo nunc in cælo æternaliter sunt coronati. Est enim primum, pœnæ inflictæ modicitas; quam sustinuerunt in pugna. Sed secundum, est gloriæ iam perceptæ sublimitas, quam possident in corona. Primo ergo notatur modicitas pœnæ, cum dicitur: *Non sunt condigna passiones huius temporis.* Secundo, notatur sublimitas gloriæ, cum infertur: *ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Dicamus ergo omnia simul tractantes, quòd hæ temporales pœnæ a sanctis Martyribus portatæ, quamuis remuneratione sint dignæ; non tamen sunt condignæ, illi summæ gloriæ comparatæ, triplici ratione. Primo, quia sunt debitæ, ex parte nostri. Secundo, quia sunt gratuitæ, ex parte Dei. Tertio, quia sunt modicæ, ex parte sui.

Dico, quòd pœnæ non sunt condignæ, quia sunt debitæ ex parte nostri. Condignitas enim ex vtraque parte, æqualem ponit dignitatem: Non enim est condignitas in pœnis nostris gloriæ comparatis. Quare? Quia in peccatis nascimur, in peccatis viuimus: quare pœnis, & afflictionibus digni sumus. Vnde dicitur: Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, idest Christum. Qui dicit in Psalmis: Narrabo nomen tuũ fratribus meis. Quis enim est qui nõ peccet? Iacobus: In multis enim offendimus omnes. Rom. Omnes peccauerunt, & egent gratia Dei. Vnde dicebat sancta illa Iudith: Non vlciscamur nos pro his, qui patimur: sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa minora esse supplicia; quibus quasi verberibus Domini corripimur, ad emendationem, non ad perditionem venisse credamus. Numquid non bruta filios suos corrigunt, si offendunt? Quis homo, nisi stultitiam sapiat, qui filium male agentem non corrigat? Sed certum est ex iam dictis, quòd omnes peccatores sumus. Ergo & iuste pati debemus. Non enim pœnæ nostræ condignæ sunt æterna gloria. Numquid seruus, qui laborare tenetur in vinea Domini, ex labore mercedem expectat? Numquid qui reddit debitum, ex hoc expectat præmiũ? Numquid qui crimen commisit, vt membrum aliud sit perdere dignus, expectat præmium, dum ei fuerit amputatum? Ergo nõ bonitatis est nostræ, sed diuinæ bonitatis, si pœnas remunerat, quas iuste scit nobis esse inflictas. *Non sunt ergo condigna passiones huius temporis:* sed hoc est ex Dei bonitate, qui dat nobis patienter, & charitatiue portare, vt possit in nobis sua dona remunerare. O bonitas summa, o pietas inaudita, quæ nobis dat, quòd ipsa remunerat!

Gen. 42. d *Psal. 21. c* *Iac. 3. a* *Rom. 3. c* *Iudith 8. f*

Secundo, non sunt condignæ: quia gratuitæ ex parte Dei. Nam quòd pœnæ sint meritoriæ, iam dictum est; sed quòd sint præmio dignæ, hoc solum est bonitatis summæ. Vnde dicitur: Nobis datum est per Christum, non solum vt in eum credamus, sed vt pro ipso patiamur. Quis pati posset, nisi a Deo donum acciperet patiendi? Ipse enim pati donat, ipse ad patiendum adiuuat, ipse coronat. Nullum enim amat, quem non corripit. Vnde dicitur: Ego quos amo, arguo, & castigo. Ecclesiasticus dicit: Quia acceptus eras Deo; necesse fuit vt tentatio probaret te. Numquid non probant Campsores aurum, aut argentum, aut quodcumque metallum? Numquid non vasa figuli probat fornax? Numquid non rex probat suos milites, vtrum sint veri, & fideles? Sicut ergo fornax probat aurum, lima ferrum, tribula frumentum, campsor denarium; sic Deus probat tribulationibus iustum virum. Exemplum in Iob: qui licet iustus esset; multis tamen attritus est pœnis. Vnde dicitur: Flagellat Deus omnem filium, quem recipit. Et ideo Apostolus ibidem concludit: Si extra disciplinam estis; non estis filij, sed adulteri. Quid per diuersa vagamur, & diuerticula salutis exquirimus? Aut enim patimur; & filij sumus: aut si non patimur, cum adulteris deputabimur. Timoth. Omnes, qui volunt pie viuere in Christo, persecutionem patiuntur. Nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Ergo Rege patiente, miles quiescit sub arbore? ergo Rege per suam passionem intrante in suam gloriam, miles absque pœna intrabit in gloriã alienam? Quomodo coronam habebit qui pugnare contempsit? Quomodo bellator præmium intrabit, & regi se præsentabit, qui in bello non fuit, nec Regi pugnanti, & vulnerato astitit, nec eum defendit: sed inter manus eum vulneratum dereliquit, & fugit? Exemplum de Iacobo, & Ioanne quærentibus regnum. Quibus ipse ait: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Glossa ibidem dicit: Sciebat enim Dominus, quòd passionem eius poterant imitari: sed hoc dicit, vt ipso interrogante, & ipsis respondentibus, audiamus omnes, quòd nullus cum Christo regnare potest; nisi qui passionem eius fuerit imitatus. Quis vnquam amicorũ Dei per viam consolationis ascendit? Iudith: Memores esse debemus, quomodo Abraham, pater noster probatus est, & per multas tribulationes probatus, amicus Dei factus est: sic Isaac, sic Iacob, &c. ergo nos peccatores alio modo intrabimus?

Philip. 1. d *Apoc. 3. d* *Tob. 12. c* Campsor est qui cambium siue de cambijs exercet. *Heb. 12. b* *2. Tim. 3. d* *Matt. 20. e* *Iudith. 8. e*

Tertio, passiones nostræ nõ sunt condignæ: quia sunt permodicæ ex parte sui, eo quòd sunt transitoriæ, affligentes modico tempore. Nam sicut habetur in Legenda sancti Andreæ: Omnes enim passiones aut sunt leues, & portari possunt: aut graues, & cito animam eijciunt. Quare si pœnæ sunt tremendæ; illæ vtique sunt formidandæ, quæ sunt durabiles sine fine. Hæ autem pœnæ sunt paruæ, quia transitoriæ, & ad momentum durabiles. Sapientia: Si coram hominibus tormenta passi sunt, spes eorum immortalitate plena est. Et addit: In paucis vexati, in multis vero bene disponentur. Corinth. Id quod in præsenti est momentaneũ, & leue tribulationis nostræ, &c. In quo verbo ostẽdit, quòd pœnæ nostræ sunt incommensurabiles gloriæ: tum quia leues, tum quia breues, tum quia partiales. Sed gloria hæc est magna, quia æterna, & immensa. Et hoc est, quod dicitur à Petro: Modicũ oportet nunc contristari in varijs tentationibus; vt probatio fidei vestræ multo pretiosior sit auro, quod per ignẽ probatur. Vnde dicitur animæ afflictæ: Ad punctũ, & in modico dereliqui te, & in miserationibus congregabo te: in momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna miseratus sum tui. Exemplum de

Surius to. 6. die 30. Nou. *Sap. 3. a* *2. Cor. 4. d* *1. Pet. 1. b* *Isa. 54. b*

de beato Anastasio, quem cum vellent cum restibus suffocare; ille considerans pœnam tam leuem, & tam velociter transeuntem, ait ad carnifices: Ego pro Christi amore a vobis membratim concidi optaueram. Verumtamen, si huiusmodi, quem vos minamini, obitus me commanet; gratias Deo meo inexhaustas replico, quòd me suorum Martyrum participem gloriæ dignatus est facere tam paruo supplicio. Et beata Agata dicebat: Sicut frumentum non potest poni in horreum, nisi eius theca fuerit fortiter cōculcata in paleis; sic nisi per miserias corpus meum fortiter a carnificibus attrectetur, non potest anima mea in Regnum intrare cum palma martyrij. Beatus Ignatius desiderabat non solum bestijs ad deuorandum tradi; sed carnem pectinibus ferreis discerpi, costas nudari, & radi, & omnia ossa comminui: tantum vt Christum his supplicijs posset adipisci. Sciebat enim verum esse, quod beatus Andreas in sua passione protulerat dicens: Tanto Regi meo ero acceptior, quanto pro eius amore fuero permanens in tormentis confessor. Sic enim Deus est promptior ad miserandum, quàm ad condemnandum. Et iuxta Apostolum, vnusquisque iuxta laborem suum est mercedem recepturus. Sicut iuxta mensuram peccati est plagarum modus; sic multo fortius, quanto labor in pœnis maior, tanto & merces sublimior. Ad hanc gloriosam mercedem perducat nos Deus, &c.

1.Cor. 3. b — *Deut. 25. a*

DE PLVRIB. SS. MART.

SERMO V. in ordine XXII.

Sap. 3. a

IVsti autem in perpetuum viuent. Quantum bonum sit vita, quis exprimat lingua carnis? Nam vita est tantum bonum, quòd quamuis cælum sit corpus nobilissimum, ex luce formatum, situ altissimum, & influentia maximum (quia omnis generationis quodā modo causa, & principium est) tamen eo est nobilius quodcumque viuum, inquantum viuum. Vnde tam Philosophus, quàm doctor eximimius Augustinus, hac sententia pari mente concordant: quòd omnis substantia viuens est sublimior, & nobilior omni substantia non viuente. Nam vitæ nobilitas ex ipso appetitu naturæ probatur: cum omnia viuentia, vt conseruare possint vitam; omnia refugiūt vitæ contraria, & appetunt vitæ conseruatiua, sicut patere potest ad sensum discurrenti per singula. Vnde enim tanta cura humana? ad quid tot cibariorum genera? ad quid vina tam optima? ad quid plurima vestimenta? ad quid tot medicamentorum genera; nisi vt conseruari valeat vita? Magnum bonum est vita, pro qua seruanda, tanta cura est naturę. Et si tam nobilis est vita ima; quàm nobilis est vita summa? Sed si sic amatur vita miserijs plena; quid est vita, omnia continens in se bona, & nulla penitus mala? Si est sic vita terrena, quæ cito destruitur; quid est vita beata perpetuo duratura? Ergo si ad hanc vitam venire volumus, non vltra mori timeamus, sed iusti esse laboremus. Et ideo dictum est: *Iusti autem in perpetuum viuent.* In quo verbo ad Martyrum honorem assumpto, notantur maxime duo. Primo, status Martyrū militantium, & laborantiū nunc in pugna: Secundo Iustorū triumphantium, & gloriantium iam in corona. Primus status est cumulatiuus meritorum, quibus splenduerunt in via. Secundus status est susceptiuus præmiorum, quibus gloriantur in Patria. Notatur ergo primo status meriti, quo sunt iustitiam operati, cum dicitur: *Iusti.* Secundo notatur status præmij, quo sunt in gloria coronati, cum dicitur: *In perpetuum viuent.* Est ergo circa iustitiam hic notandum, quòd quadruplex est iustitia, quam operari debemus: sicut sancti Martyres eam operati sunt. Nam primo, est iustitia, per quam redimus ad Deum celeriter. Secundo, est iustitia, per quam exercemur humiliter. Tertio, est iustitia, qua nos punimus veraciter. Quarto, est iustitia, qua seruimus perseueranter. Prima iustitia est ad Deum redeuntium. Secunda est virorum humilium. Tertia est veraciter pœnitentium. Quarta est in bono proficientium.

Arist. — *Aug. to. 1. lib. 2. de Libero Arbit. & to. 5. lib. 7. de Ciuit. Dei, cap. 3.*

Dico igitur, quòd primo est iustitia, per quam redimus ad Deum celeriter. Nemo est, qui non peccet; & humanum est peccare, sed diabolicum est sic stare in eo. Et ideo, si peccamus, ad Deum redire studeamus. Sic enim dicitur in Ecclesi. Ante obitū operare iustitiam: quia non est apud inferos inuenire cibum, quasi dicat: Nunc de peccato pœnitere, nunc confiteri, nunc eleemosynas dare studeamus: quia nulla ista possunt esse post mortem; nec tunc est cibum inuenire, quo tuam famem valeas reparare. Vnde dicitur in eodem, vbi supra: Ante mortem bene fac amico tuo, & secundum vires dispergas pauperi. Quàm turpe, & indecens est, quòd leo de sua præda faciat eleemosynam: & homo manum stringat per duritiam: cum tamen teneatur ex debito facere eleemosynam. Non sunt nostra superflua, fratres; sed sunt pauperibus danda, & tamquā sua reddenda: & ideo appellatur iustitia: eo quòd reddit pauperibus sua debita. O quàm felices, qui pro hac iustitia facienda, tradunt omnem pecuniā! Dicitur enim in Prouerb. Nō proderūt diuitiæ in die vltionis: iustitia vero liberabit a morte. Vnde dicitur in Tobia: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. Quare? quia si ita facis, vt dicitur; non auertetur a te facies Domini. Et addit modum dandi: Quantum enim poteris, esto misericors. Si multū tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum, etiam libēter impertiri stude. Et addit huius iustitiæ causam: Præmium, inquit, bonum tibi thesaurizas in die natiuitatis: quia ab omni peccato eleemosyna, & a morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras, &c. Bernar. Veniet dies illa, in qua plus valebunt opera iusta, quàm marsupia plena. Quid profuit epuloni sua pecunia? quid vestimenta purpurea? quid splendida fercula, cum nullam vellet facere eleemosynam? Nam sicut hic fuit absque misericordia, sic totus ardebit in flamma. Scias ergo, quòd qui diuersa vina habuit, guttam aquæ habere non potuit. O quanto consultius, & melius fecisset, si Lazarum pauisset, cuius auxilio euasisset pœnas æternas! Hoc enim est consilium Domini: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

Eccli. 14. e — *Eccl. ibid.* — *Prou. 11. a* — *Tob. 4. b* — *Ibidem.* — *Ibidem.* — *In epistola ad Robertū nepotem suū littera K. in principio.* — *Luc. 16. c*

Secunda est iustitia, quæ est Deo seruire humiliter. Vnde Dominus dat nobis exemplū humilitatis in Matth. Sic decet nos adimplere omnem iustitiā; id est humilitatem. Omnem, dicit, quia est primum genus humilitatis, sicut Glossa tangit; quo homo se subijcit maiori. Est secundū genus humilitatis, quo homo se subijcit æquali. Et est tertium genus humilitatis, quo se homo subijcit minori: sicut Christus Ioanni, cū ab eo voluit baptizari. In his enim tribus perfecta humilitas, & per cōsequens perfecta iustitia monstratur. Nam primū respectu superioris redditur ex necessitate. Secundum, quod est respectu paris, redditur ex congruitate. Sed tertiū, quod est respectu inferioris, redditur ex superabundanti bonitate. O quàm meritorium; o quàm laude dignū, se subijcere homini omni propter Deum! Nam quia sancti Martyres hoc fecerunt; apud Deum sublimati sunt. Omnis enim, qui se humiliat, exaltabitur: & semper iuxta modū inclinationis, est modus exaltationis. Aqua enim quanto ex alto descendit, tanto ex par-

Matt. 3. d — *Luc. 14. b & 18. c* — *Exemplū.*

ex parte opposita ascẽdit. Arbor quanto profundius radices in terram figit, tanto amplius erigitur sursum. Vnde cucurbita, quæ radices modicas terræ infigit; cito deficit, & arescit. Sic superbi, quia radices in humili situ non ponunt, citissime ruunt. Nõ enim est tutum, sed valde stultũ super arenæ fundamentum, altum ponere vel eleuare palatiũ: quia ruit ad modicũ Aquilonis impulsum. Vnde Boetius docet super humile saxum domum collocandã: non super montem altum, vbi fortium ventorum patiatur impulsum. Fiunt enim sæpe fulgura in montibus, quando quietæ sunt valles. Quare superbi similes sunt fumo, qui ascendendo non proficit, sed statim euanescit. Psalmus: Vidi impium superexaltatum, & eleuatum, sicut cedros Libani: & transiui, & ecce non erat: & quæsiui eum, & non est inuentus locus eius.

Exempla. — Boet. lib. 2. de Consol. Philosoph. metro 4. — Psal. 36. d

Tertia est iustitia, quæ est pœnitere veraciter. Iustum est enim, vt qui peccat, pœnitentiam agat, plangat, & gemendo, se puniat; vt Deo satisfaciat. Nam & lupus, dum de nocte ad caulam vadit; vt a canibus sentiri non possit; cõtra ventum vadit, seu incedit, & plane valde vadit: Sed si casu pedem ad lapidem percusserit, & strepitum fecerit; tamquam qui offenderit, in seipsum tamquam sceleris vltor insurgit: & pedem, qui in culpa fuit, fortiter dente stringit. Ergo si sic se bestia punit, quæ neminem, nisi seipsam offendit, quid debet facere homo, qui diuina mandata confregit, proximum læsit, & seipsum peccando corrupit? Est ergo pœnitendum veraciter, cum peccamus. Vnde dicitur: Nisi abundauerit iustitia vestra, &c. Illi in solis exterioribus pœnitentiam ostendebãt: sed corda hypocrisi, & malitia plena erant. Vnde Dominus assimilat eos sepulchris exterius dealbatis, sed immunditia intus plenis. Vere enim homo, & non ficte debet se pro peccato punire, medici more, qui ægroto nõ parcit, vt sanari possit. Nam vt exemplis vtar Hieronymi, Putridæ carnes cauterio curantur & ferro: & venena serpentina curantur antidoto. Sicut enim clauus clauo repellitur; sic maiori dolor dolore curatur. Tunc enim medicus miseretur, quando non parcit ægritudini, vt curetur. Tunc enim crudelis esset, si parceret: quia eum tunc occideret, & non curaret. Ille ergo sibi parcit, qui vere iustitiam de se facit: & qui secundum morbi quantitatem, curatiuam medicinam, & sanatiuam apponit. Nam sicut Apostolus dicit, Si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur.

Exemplũ. — Matt. 5. c — Mat. 23. c — Hieron. super c. 2. Michaa lib. 1. tom. 5. — 1. Cor. 11. g

Quarta iustitia est, qua Deo seruimus perseueranter. Nihil enim valet pœnitentiam inchoare, & eam vsque ad medium trahere, si non adsit perseuerare: Nam & leopardus, quando post bestiam currere incipit, si mox eam non arripiat; gressum figit, & non perseueranter post eam vadit, & tunc laborem assumptum, & bestiam simul perdit. Quid valet domum fundare, parietes fortes & grossos erigere, si remaneant sine culmine? Requirit ergo iustitia, vt perseueremus in pœnitentia, nec vlla frangamur prorsus iniuria. Vnde vir Sanctus dicit in persona omnium talium: Iram Domini portabo (quia peccaui ei) donec iudicat causam meam: & fiat iudicium meum, & ducat me in lucem, vt videam iustitiam eius. Sed nota hic diligenter: quia à iustitia, qua redimus ad Deum velociter, alieni sunt mundi potentes: a iustitia, qua seruimus humiliter, alieni sunt præsumentes: & a iustitia, qua nos punimus veraciter, alieni sunt multi iudices, & rectores: sed a iustitia, qua nos Deo seruimus perseueranter, alieni sunt omnes ad vomitum reuertentes. Dico igitur, quòd à iustitia, qua conuertimur ad Deum velociter, alieni sunt mundi potentes: quia non solum ad pœnitẽtiam non veniunt; sed venientes despiciunt, & contemnunt. Si autem nunc tales attenderent, quid in inferno dicturi sunt, quando super se viderint, quos deriserunt. Vnde Sapiens: Tunc stabunt iusti in magna constãtia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum: At illi videntes, turbabuntur timore horribili, dicentes intra se pœnitentiam agentes: Ij sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, &c. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, &c. Et concludent contra seipsos conclusionem irreuocabilem, dicentes: Ergo nos errauimus a via veritatis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lege totam historiam in Sapientia, quia supra modum prædicabilis est, & pulchra, & ad pœnitentiam inductiua. Secundo, a iustitia, qua Deo seruimus humiliter, alieni sunt præsumentes, qui nolunt esse humiles; sed solum quæ alta sunt appetentes. Tales enim dicunt se miseros, cum faciunt pœnitentiam. Nec attendũt quod dicitur: Si cõuerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem; ponam offendiculum corã eo, & non erunt in memoria iustitiæ eius, quas fecit. Tertio, a iustitia, qua nos punimus veraciter, deficiunt hodie multi rectores, qui nec in se iustitiam agunt, nec subditos iuste puniunt. Vnde eis dicitur: Audite Reges, & intelligite: discite iudices finiũ terræ, &c. Data est enim vobis potestas ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. Quoniã, cum essetis ministri regis eius, non recte iudicastis legem iustitiæ: & ideo cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum his, qui præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: sed potentes potenter tormenta patientur. Lege totam auctoritatem, quia valde prædicabilis est, & pulchra, & timoris est incussiua. Talibus enim dicitur: Væ qui iustificant impium pro muneribus, & iustitiam iusti auferunt ab eo. Item contra hos dicitur: Quomodo facta est meretrix fidelis ciuitas: iustitia habitabit in ea; nunc autem homicidæ Principes tui infideles, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, &c. Vide ibidem. Quarto, a iustitia, qua bona agimus perseueranter, alieni sunt ad vomitum reuertentes, & a bono cadentes. Talibus dicitur: Conuertistis in amaritudinem iudicium, & fructus iustitiæ in absinthium. Sic ergo patet status meriti, quo Sancti operati sunt iustitiam in via, &c.

Exemplũ. — Mich 7. b — Sap. 5. a — Sap. 5. a — Ezec. 3. f — Sap. 6. a — Isa. 5. b — Isa. 1. e — Amos 6. b

Secundo principaliter vocatur status præmij, quo sunt in gloria coronati, cum dicitur: *In perpetuum viuent*. Est ergo breuiter notandum, quòd est vita naturæ, de qua dicitur in Genesi: Inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vitę, & factus est homo in animam viuentem. Item est vita, qua dicitur, culpæ, de qua dicitur illud: Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Item est vita gratiæ, de qua dicit Apostolus; Viuo ego, iam non ego; sed viuit in me Christus. Item vltimo est vita gloriæ, de qua hic agitur: et hæc sola est vita vera. Prima est vita illuminans. Secũda est vita delectans. Tertia est vita quietãs. Quarta est vita æternaliter durans. Quis hanc vitã non appetat? quis ad eam totis affectibus non aspiret? Quid enim hac melius? quid delectabilius? quid durabilius? Nã illa vita est mentis illuminatiua ad cognitionẽ sublimissimæ veritatis: Est cordis delectatiua, propter experientiã summæ suauitatis: Est summe satiatiua, propter copiam vbertatis, & in bonis sublimibus copiositatem: Est tempore perpetuo duratiua, propter absentiam defectibilitatis, vel propter præsentiã æternitatis. Dico, quòd illa summa, & beata vita, quæ est data Martyribus, est animæ illuminatiua, conferens certam, & veram scientiã: eo quòd veritatis diuinæ, siue sapiẽtiæ Dei est ostensiua. Quid enim sublimius, quid dulcius, quàm illum vere cognoscere, in quo sunt omnes thesauri sapiẽtiæ? immò, quàm

Gen. 2. b — Rom. 8. b — Galat. 2. d — Coloss. 2. a

quàm videre, & corde tenere Dei sapientiam? Nam constat, & docetur in Metaphysica, quòd omnes homines naturaliter scire desiderant: ob quam causam sensus amamus, quia per eos multa discimus: quia non sunt in intellectu, quæ prius non fuerunt in sensu. Vnde ob amorem terrenæ sciētiæ Demosthenes, qui perijt, cum centum & septem annorum esset; non velle se libenter mori dixit: quia se tunc incipere discere asseruit. Plato in lxxxj. annis, quibus vixit, a lectione nunquam cessauit. Socrates in nonaginta nouem annis sic doctrinis intendit, quòd etiam in agone disputauit. Magnum igitur bonū est, scientia, pro qua sic anxia est cura humana. Et si talis est ista scientia creata; qualis est sapientia increata, cui hæc comparata, est penitus nulla: & quod hæc est, totum est ab illa? Magnum ergo est bonum, quia summum, illa vita, qua diuina sapientia est cognita. Nam quòd hoc faciat Dominus, in Ioanne docet dicens: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Secundo, illa vita est animæ valde delectatiua: Nihil enim est aliud delectatio, quàm conuenientis cū conuenienti coniunctio. Quare oculus delectatur in aspectu colorum: olfactus in perceptione odoris: gustus in perceptione saporis? quia conuenit cum illis, & tanto magis, quanto vnum conuenit cum altero magis: quia magis delectantur sensus in medijs, quàm in extremis: eo quòd nimia obiectorum excellentia sensus corrumpit, vt Philosophus dicit. Cum enim anima in illa beata vita suo conuenientissimo, & desideratissimo sit coniuncta; tota a delectationibus est absorpta. Quid est illud summe delectabile coniunctum animæ? vtique Iesus Christus. Vnde Apostolus: Cum Christus apparuerit, vita vestra; tunc & vos apparebitis cum illo in gloria. Tertio illa beata vita est animæ quietiua, & pacificatiua: quia est omnis appetitus terminatiua. Tantæ enim capacitatis est anima, sicut probat ipsa experientia, vt nulla re terrena, immo nec vlla creatura possit esse plena: quare solo summo bono possit esse beata, quia eo solo perficitur suus appetitus. Vnde Propheta dicebat: Notas mihi fecisti vias vitę, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque in finē. Et alio loco: Satiabor, cum apparuerit gloria tua: apud te est fons vitæ. Quarto illa vita est duratione æterna: Quis enim tam valenter quæreret omnia supradicta, si essent aliquando peritura, nisi quòd doloris pariter, & timoris essent possidentibus causatiua? Poeta:

Nam venit ex sola prosperitate timor, vel *dolor*.

Vnde Boetius dicit quòd infelicissimum genus fortunæ est, fuisse felicē: quia dum felicitatis, facti miseri, recordantur, multo dolore afficiūtur. Est ergo, vt nihil ad beatitudinē desit, illa vita æterna. Vnde dicitur: Ibunt hi in supplicium æternum: iusti vero in vitam æternam. Ab hac vita separati erunt in perpetuum mali: boni vero erunt bonis omnibus per contrarium immersi. Rogemus ergo, &c.

Arist. in 1. lib. 1. Metaph. c. 1. — Platonis & Socratis ætas. — Ioan. 17. a — Coloss. 3. a — Psal. 15. b — Psal. 16. d — Boet. de Cōsolat. Philosoph. lib. 2. prosa 4. in principio. — Mat. 25. d

DE VNO S. CONFESS.

SERMO I. in ordine XXIIV.

Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Si vita Christiana, secundum Hieronymū, est tota Martyrum pugna, & bellum; nulli vertitur in dubium, quin vita omnium Sanctorum, etiam Confessorum, semper habuerit cum hoste conflictum. Quid est omnium Sanctorum conuersatio, nisi militia, & tentatio? Vnde Hieronym. ad Eustochium ait: Quis sine certamine coronatus est? Respice ad Abel, & omnes iustos: quis Sanctus bellum cum hoste non habuit? Solus, inquit, Salomon fuit, qui in delicijs vixit: & ideo forsitan corruit. Quem diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnē filium, quē recipit. Nonne ergo, inquit, melius militi est breui tempore dimicare, periculum ferre, arma portare, & lassescere sub lorica, vt postea victor gaudeat, quàm in impatiētia horæ vnius semper care seruire diabolo? Et addit: Respice Iacob quanta pro Rachel habenda sustinuit vxore! cui tamen dies pauci videbantur ob magnitudinē amoris. Nihil enim amanti Deum, est difficile. Quia ergo hic Sanctus toto corde Deum amabat; ideo tentamenta dæmonis sustinebat, & munus beatitudinis attendebat. Vnde bene dicitur de eo: *Beatus vir, qui suffert tentationem*. In quo verbo describitur duplex perfectio: prima est perfectio viæ, secunda Patriæ. Nam perfectio viæ militem Christi probat: sed perfectio Patriæ militem Christi probatum coronat. Prima perfectio consistit in pugna: Secunda est ab omni pugna secura. Notatur primo status pugnæ, cum dicitur: *Beatus vir, qui suffert tentationem*. Notatur secundo status Patriæ, cum dicitur: *quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*. Est igitur notandum, quòd vir dicit virilitatem, & a virtute nomen accipit: eo quòd ad modum virtutis, nullis vmquam superatur aduersis. Dictus est autem hic Sanctus, vir, triplici ratione: Primo, per rectam ordinationem ad Deum: Secundo, per rectam ordinationem ad seipsum: Tertio vero, per rectam ordinationem ad proximum.

Dico primo, quòd fuit vir per rectam ordinationem ad Deum: Et hoc quadrupliciter: Primo, respectu altissimæ Maiestatis, per humilem reuerentiam: Secundo, respectu summæ potestatis, per deuotam obedientiam: Tertio, respectu summæ & amabilis bonitatis, per veram amicitiam: Quarto, respectu venerabilis veritatis, per puram cōfidentiā. Dico, quòd hic Sanctus fuit vir, respectu altissimæ Maiestatis, per humilem reuerentiam. Si reuerentur homines terrenum regem, & mortalem, vtique ex necessitate naturæ moriturum, quanto ille est reuerendus, qui est omnium regum Dominus, & numqnam est moriturus? Si hunc Regem summe Angeli venerantur, & orant; quid mortalibus faciendum sit, insinuant. Vnde dicitur quòd Animalia quattuor, & Angeli, & xxiiij. Seniores prociderunt in facies suas, & adorauerunt Dominū. Similiter de Moyse, qui fuit vir humilis valde, dicitur quòd erat vir magnus coram populo. Talibus enim viris sic humilibus, & deuotis sua beneficia Deus impendit. Vnde & Moysi dixit: Ostendam tibi omne bonum. Et Dauid humilem depostfœtantes accepit pro Saul superbo, & eum regem instituit. Dixerat enim de eo ad Samuel: Inueni virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Si falco præde auis aquilam regem auium intantum expauescit, quòd non audet prædari ea die, qua eam in aëre sentit; quanta ad Maiestatem diuinam creatricem cunctorū existentium, est ab omnibus exhibenda reuerentia? Sed quidam sunt, qui verecundantur hodie ad Ecclesiam ire, ibi adorare: qui tamen, adueniente die iudicij, velint, nolint, cogentur Deum adorare; quamuis tunc eis inutile sit: Adorabunt eum omnes reges terræ, & omnes gentes seruient ei. Secundo, fuit vir, respectu altissimæ potestatis, per deuotam obedientiā. Vnde de eo potest dici illud Prouerb. Vir obediens loquetur victorias. Si enim Christus filius Dei vnicus, vsque ad mortē imperio Patris obediuit, quis vmquam Deo obedire contempserit? Si sic ciuitates obediunt potestatibus, sic Prouinciæ Ducibus: si sic regimina suis regibus, si sic grues, & anseres sui agminis ductoribus, si sic pupilli suis parentibus; quid est, quòd soli Deo, Regi summo, nō obedimus? Si Deo sic obediunt

Iac. 1. b — Hieron. ad Eustochiū. epist. 22. in fine tom. 1. — Heb. 12. b — Hieron. ibidem paulopost. — Vir à virtute. — Apoc. 4. b — Exemplū. — Psal. 71. b — Prou. 21. d

diunt cælestia corpora, si elementa, si omnia viuentia, si cælestia agmina; quid est, quòd homo solus, propter quem factus est mundus, & Deus est humanatus; adeo incedit aduersus Deum, nec ei obedire dignatur? Et ipse ideo dicit eis: Quia vocaui, & renuistis; extendi manū meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis quod timebatis euenerit. Quattuor in hac auctoritate ponit, quibus nos intendit ad se trahere: Nam vocatio fit per exteriorem vocationem. Manus extensio per beneficiorum largitionem. Consilium respicit internam inspirationem. Sed increpatio fit per flagellorum immissionem. Qui ergo ad Deum nullo modo conuertitur, digne a Deo irridetur, & petens misericordiam non auditur. Tertio fuit vir amabilissimæ veritatis, per veram cordis amicitiam. Amāt animalia, & sunt suis benefactoribus valde fideles, sicut leonum, canum, equorum, probant multa exempla. Igitur solus homo rationalis, cui plus præ ceteris datum fuit a Deo, amicus non erit; nec fidem ei seruabit, qui causa beneficiorum eius fuit? Vnde de hoc facto nostro potest dici illud: Vir fidelis multum laudabitur. Multum, ideo dicit, quia vix inuenitur aliquis esse fidelis. Vnde dicitur: Quis putas est fidelis seruus, & prudens? Attende homo, attende quanta sit fidelitas omnium corporum superiorū ad facienda officia sua. Quanta fidelitas aquarum ad irrigandam terram, quanta fidelitas terræ ad semina mittenda, & germina producenda? Quid Deo, infidelius existit, quàm creatura rationalis: cui cunctis esse fidelior debuit ex acceptis: sed beatus vir, qui portat iugum Domini ab adolescentia sua. sicut habetur in Tren. Quarto, iste Sanctus fuit vir, respectu reuerentissimæ veritatis, per certam confidentiam. Sciebat enim scriptum esse: Beatus vir, qui confidit in Domino: Et maledictus vir, qui confidit in homine. Quare? Quia solus Deus verax est: omnis autem homo mendax. Vnde dicitur: Non est Deus vt homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur. Dixit ergo & non faciet? loquutus est, & non implebitur? Ergo si in verace, & non in mendace cōfidendum est; in Deo tantum, & non in homine sperandū est. Item est alia ratio: Non enim est homini confidendum in vano, sed tantum in solido. Numquid non stultus transiens profundum flumen, habes lapideum pontem, vellet super pontem vitreum transire? Nonne stultus est, qui positus in periculo, confidit in baculo arundineo, totaliter interius perforato? Sed homo est fragilior vitro, & vanior baculo perforato: ergo non est confidendum in eo. Quod si mihi non credis, audi Prophetam: Vniuersa vanitas, omnis homo viuens. Vniuersa vanitas, ideo dicit: quia vanitas omnis in homine existit; magis, quàm in alijs rebus. Cum autem omnia præter Deum sint vana, iuuare se non valentia; quomodo aliud sustentabit, quod in se vanum existit, & se sustentare non potest? Nam domus, vel arbor, dum cadit, aliam cadentem sustentabit? & non potius dum vana alteri incutitur, grauior casus efficitur? Numquid non tota die videmus homines ruere, & morte deficere? Ergo non est vllo modo spes ponenda in homine; sed in solo stabili Creatore. Bonum est sperare in Domino, quàm sperare in principibus. Et in alio loco: Nolite cōfidere in principibus, in filijs hominum, in quibus non est salus. Sic ergo Sanctus iste fuit vir per rectam ordinationem ad Deum.

Prou. 1. e

Exempla.

Prou. 28. c

Mat. 24. d

Tren. 3. e

Iere. 27. a

Num. 23. c

Psal. 38. b

Ps. 117. b

Ps. 145. a

Secundo, fuit vir, secundum rectum ordinem ad seipsum. Et hoc quadrupliciter. Primo, per veram innocentiam, quam seruauit. Secundo, per veram continentiam, qua gulam frænauit. Tertio, per virginalem munditiam, qua omnem illicitum actum vitauit. Quarto vero, per spiritualem lætitiam, qua Domino iubilauit. Dico quòd fuit vir per veram vtriusque hominis innocentiam, quam seruauit, vt esset innocens manibus, & mundo corde: qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. In his tribus consistit vera innocentia, scilicet: Si sunt munda opera: Si munda sunt corda: Si munda sunt verba. Quia ergo iste Sanctus fuit sic innocens, ideo totus pulcher fuit. Et signatus fuit in Iob: de quo dicitur, quòd fuit vir simplex, rectus, ac timens Deum, & recedens a malo. Et de Absalom dicitur quòd in omni Israel non erat vir pulchrior illo: quia a planta pedis vsque ad verticem non erat in eo vlla macula. Sed quis hodie talis? quis non turpis, & fœdus? Sed vere adimpletum est illud Isaiæ contra illud, quod de Absalom dictum est supra: A planta pedis vsque ad verticem non est vlla sanitas in eo; idest, vlla virilitas ad seruandam innocentiam baptismalem. Vnde dicitur quòd non est vir. Seruant hirundines loca sua munda, & apes, & docent pullos eijcere de nidis stercora, & fugiunt omnia immunda, & fœtida: & non curat homo fœdare suam innocentiam, & maculare vitā? Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Secundo, fuit vir per continentiam. Turpe est, vt homo amet gulam, per quam de paradiso eiectus est. Scriptum est enim: Cum viro religioso tracta de iustitia. De qua iustitia? De ea, quæ est gulæ punitiua: subtrahens superflua, tradens ei omnia necessaria: Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad caluitiū, & ad cingulum sacci: & ecce gaudiū, & lætitia occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Væ qui potentes estis ad bibendum vinū, & viri fortes ad sectandum ebrietatē. O quanta mala ebrietatem sequuntur, dum ratio subuertitur, dum secreta omnia reuelantur, dum omnia turpia committuntur, dum rixæ, & sæpe homicidia generantur! Vnde dicitur: Cui iræ, cui rixæ, cui foueæ, cui sine causa vulnera, cui suffossio oculorum? nonne his, qui morantur in vino, & student calicibus epotandis? Non ergo, &c. Nam non multi sunt anni, cum esset in Roma seruus in aula cuiusdam militis; dum, cum multis alijs probaret, quis plures biberet calices: septem (vt ferebant qui aderant) calices potauit: Cumq. nocte cum porco amplexatus iacuisset in stabulo; sequenti die, cum vellet redire ad propria; & cum esset in via, oculi eius a capite volauerunt. Est ergo turpe, & reprehensione dignum, vt non abstineat humana gula; vbi manent bruta ieiuna. Nam lupus est animal valde gulosum, & tamdiu famem portat: & si nimiū esurit, terram manducat. Sed homo non potest portare famem: & famescens, non est contentus pane, sed diuersa fercula vult habere. Nullum est animal ita gulosum, quod non sit contentum vno ferculo carnium, nec tamen coctarum: sed homo, cui donauit natura os paruum, appetit ferculum, & ferculum. Tertio, fuit vir per virginalem pudicitiam. Nulla maior virilitas, quàm si homo concupiscentias carnales vincat, & continue frænum carni ponat. In cuius figura Actuum: Cum discipuli intuerentur Dominum in cælum ascendentem; duo viri steterunt iuxta illos in vestibus albis. Quid per vestimenta alba, nisi continentiæ figurantur? color albus, virginalis munditiæ est significatiuus. Quia, sicut nullus color picturis apponitur, cui non albedo substernatur; sic nulla virtus habetur omnino, cui non saltem coniugalis continentia supponitur. Vnde Gregorius dicit quòd neque castitas est magna sine opere bono, nec bonum opus est aliquid sine castitate. Opus carnis est actus particulæ sensualis: & ideo magis ad bestias, quàm ad homines pertinet. Sicut dicit Bernar. Turpe est, &

contra

Psal. 23. a

Iob 1. a

2. Reg. 14. f

Isa. 1. b

Exemplū.

Psal. 13. a

Eccli. 37. d

Isa. 22. e

Prou. 23. d

Exemplū.

Act. 1. b

Greg. to. 3. hom. 13. in Euang.

contra rationem, vt magis actus carnis vigeat in hominibus, quàm in brutis. Sed mutatus est color optimus, & obscuratum est aurum: quia absque comparatione maior est hodie luxuria hominum, quàm brutorum. Nam bruta, præter aliqua pauca, habent ad luxuriam certa tempora, extra quæ numquam sunt luxuriantia: immo inter pisces nulla sunt vmquam adulterina connubia. Sed homini ad peccandum nulla sufficiunt tempora: nec contentus est sua, nisi inueniat extranea scorta. O humana miseria; quando non possunt ad tempus homines seruare, quod temporibus omnibus seruant volucres, & apes, nullis alienis vmquam aliquo tempore se commiscentes, sed omni tempore continentes. Quarto, fuit vir propter verã cordis lætitiam: Dicitur enim quòd ex risu cognoscitur vir. Nam risus exterior, est hominum stultorum, vane se dissoluentium. Sed lætitia spiritualis interior, est hominum perfectorũ, de solo summo bono gaudentium. Non est census super censum salutis corporis, non est oblectamentum super cordis gaudium. Sed mali solum gaudent in vanis, nec delectantur in bonis. Quibus Dominus dicit: Væ vobis, qui ridetis, quia flebitis. Hic est risus, qui dolore miscetur: & extrema gaudij luctus occupat. Vnde quærit Iob: Quare impij viuunt, subleuati sunt, confortatiq. diuitijs? Semen eorum, &c. Et sequitur: Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Sed numquid impune? Audi quod sequitur: Ducũt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

Thren. 4. a; Prou. 14. b; Eccl. 30. c; Luc. 6. d; Prou. 14. b; Iob 21. a. & b

Tertio, hic Sanctus fuit vir per rectam ordinationem ad proximum. Et hoc quadrupliciter: Primo, per veram animi compassionem: Secundo, per rectam instructionem: Tertio, per malorum tolerantiam: Quarto, per deuotam ad Deum orationem. Dico, quòd fuit vir per veram ad proximum cordis compassionem. Nonne omnia membra corporis nostri mutuo compatiuntur sibi? Sed maior debet esse compassio, vbi est maior vnio. Sed maior est vnio membri spiritualis ad spirituale, quàm carnalis ad carnale; ergo & maior compassio debet esse inter se. Sed nos sumus membra spiritualia Christi; ergo debet homo magis compati fratri suo, siue proximo, quàm membrum corporis naturalis compatiatur membro naturali. Vnde & vir iste Sanctus dicebat: Flebam quondam super eum, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Et alibi dicitur: Benefacit animæ suę vir misericors. Et quid mirum est in homine compassio; quando inuenitur pietas, & misericordia in animalibus de rapina viuentibus? Nam vt de multis omittam: Falco, auis regia, viuens continue de rapina, filium, quem aquila de nido proijcit, clementia multa colligit, & in nido suo cum filijs suis reponit, & tamquam proprium eum nutrit. Secundo, fuit vir per proximorum eruditionem. Nam sicut dicitur: Vir peritus multos erudiuit. Docent enim animalia pullos suos nunc volare, nunc dimicare, nunc saltare, nunc hostium insidias declinare. Ergo non docebit homo proximum suum, amicum suum, & dilectũ fratrem suum, secum ad eandem gloriam ordinatum? Docent ergo Sancti, arguunt, prædicant, & increpant, vt eos ad viam Dei conuertant. Vnde & Iob suos amicos arguens dicebat: Quare detraxistis sermonibus veritatis, & ad increpandum verba componitis, & subuertere nitimini amicum vestrum? Tertio fuit vir per malorum superationem. Hoc enim inter omnia solum probat Sanctos, an sint viri. Non enim agnoscitur vir sapiens, nisi in consilio, nec vir fidelis nisi in commisso, nec vir fortis nisi in bello. Nam quilibet, qualis intus existit, exterius bellum probat. Vnde dicitur: Melior est patiens viro forti. Quare? quia vir fortis sæpe turbatur: sed patiens, etiamsi cædatur, vulneretur, aut occidatur; numquam tamen a mentis tranquillitate deflectitur. Sicut cælum, quantumcumque inferiora turbentur; ipsum tamen cum omni tranquillitate mouetur. Aër etiam si ventis fortibus agitetur, radius tamen, qui in eo est, non mouetur. Et ob hanc caussam de Moyse dicitur, quòd erat vir mitissimus super omnes Orientales: Contra quem cum populus murmuraret, & se sæpe in seditionem erigeret; a sua tamen pace non recedebat Moyses: sed tamquam pater pro eis orabat, & diuinam iram placabat. Nam & agnus adeo est benignus, quòd si sit vellere spoliatus, siue ligatus, & ad macellum deportatus; in nullo omnino commotus, placido vultu respicit suum occisorem. Et ideo Christus non absque valde rationabili caussa appellatus est Agnus.

Iob 30. d; Prou. 11. c; Exemplũ.; Eccli. 37. c; Iob 6. d; Prou. 16. d

Quarto, fuit vir per deuotam orationem ad Deũ. Nam istud quartum ad omnia supradicta est necessarium: quia, cum nihil possimus, nisi per Deum, cuius in omnibus est auxilium implorandum; ideo continue est orandum. Vnde dicebat Apostolus: Volo viros vtique orare. Quid enim est, quod Sancti Confessores suis orationibus non obtinuerunt? Nam dum tempore quodam nõ plueret, & quidam cuidam sancto Patri de perditione fructuum conquereretur; ille ait: Quare non oratis? Venite ergo, & pariter oremus. Qui statim, vt genua terræ infixit, Deus eum exaudiuit, & abundanter terræ pluuiam dedit. Exemplum lege quòd Helias erat homo similis nobis passibilis, & orauit, & non pluit annis tribus, & mensibus sex: & rursum orauit, & cælum dedit pluuiam. Rogemus ergo Dominũ, &c.

1. Tim. 2. c; 3. Reg. ult. c; Iac. 5. d

DE VNO S. CONFESS.

SERMO II. & in ordine XXIV.

Qui se humiliat, exaltabitur. Si quis non mente, & corpore cæcus velit animo diligenti pensare, & res omnes consilio prudenti inspicere; in omnibus rebus aperte videbit, quòd nulla res incremẽtũ naturaliter accipit, quæ prius a paruitate non cœperit. Nam in his, quæ certa sunt, manifeste videmus, quòd omnes ædificantes, fundamentum sub terris incipiunt: & scriptores prius litteras discunt, postea componũt. † Videmus etiam, quòd natura dum corpus humanũ componit, a corde, membro modico, incipit. Sicut ergo est in artibus, & in naturalibus, sic est inuenire in moribus, vt qui vult esse magnus, prius necesse habet vt sit paruus. Quomodo ergo eriges altum ædificium, si ei non posueris humile fundamentum? Quomodo arbor multum ascendere poterit; si radices in terra profunde non fixerit? Est enim certissimum, experientia certa probatum, quòd quanto aliquid plus ab imo surgere incipit; tanto amplius in altum se erigit. Nam omne, quod mouetur, a contrario in contrarium, Philosopho teste, & sensu probante, mouetur. Vnde quod mouetur a sursum, necessario mouetur deorsum: & quod mouetur deorsum, mouetur necessario sursum. Vnde recessus ab vno contrariorum locorum, non est aliud, quàm accessus ad alterum: nec potest vmquam inueniri contrarium. Sed per humilitatem homo situatur inferius: Ergo dum ab hoc situ receditur, necesse est, vt ascendat superius: & tanto altius, quanto hic sedet inferius. Vnde aqua, quanto in suo motu ab alto descendit, tanto ex parte opposita sursum tendit, sicut certa nobis experientia ostendit. Item, sicut quanto quis a loco sublimiori cadit, tanto fortius ima petit; sic econtrario, quanto quis ab inferiori loco moueri incipit, tanto vehementius sursum tendit. Ergo qui appetit exaltari, laboret humiliari; quia tanto exaltabitur amplius, quanto vixerit

Luc. 18. c

† Hoc secũdum Philosophos, qui cor primũ generari asserunt: Medici enim iecur generationis primũ esse docent.

rit in terra humilius. Quoniam omnino nullũ augmentabile est, quod possit ascendere, si a sui ipsius paruitate non cœperit. Vnde ad commendationem huius venerabilis Confessoris, quem sic humilitas exaltauit; verbum supradictum accipitur, cum dicitur: *Qui se humiliat, exaltabitur*. In quo verbo certo, veroq. (quia ab ore Veritatis prolato) de hoc venerabili Sancto dicuntur maxime duo. Nam primo describitur status vilificationis ipsius in via, quo seipsum contempsit. Secundo status sublimationis eius in Patria, quo Deus eum honorauit. Primus status, quo humiliter vixit in Ecclesia militanti, fuit ad cumulum operum bonorum. Secundus status, quem iam Deo donante obtinuit in Ecclesia triumphante, fuit ad cumulum gaudiorum. Notatur ergo primo status vilitatis in mundo, cum dicitur: *Qui se humiliat*. Secundo notatur status suæ sublimitatis in Regno, cum additur: *Exaltabitur*. Vt ergo simul totum tractemus, quia eadem omnino est via, qua ab vno oppositorum receditur, & qua ad alterum acceditur; Est hic notãdum, Primo, quòd humilitas est animæ illuminatiua: Secundo, est malorum omnium eradicatiua: Tertio, est operationis fortificatiua: eo quòd diuini auxilij sit acquisitiua: Quarto, est bonorum custoditiua: Quinto, est mentis consolatiua: Sexto, est in fine exaltatiua.

Dico, quòd humilitas est animę illuminatiua: quia disponit animam ad diuinam refulgentiam. Modo constat ad sensum, quòd quantum corpus in ordine vniuersi, est magis infimum; tanto fit in ipso, & circa ipsum maior aggregatio cælestium radiorum. Vnde terra est omnium corporum infima: ideo radiorum solarium est susceptiua magis, propter quod maxime est fœcunda. Sic in moribus est: quia humilitas facit hominem situ infimum; ideo in eo maxime fit diuinorum radiorum aggregatio: sed vbi radij vniuntur, lumen maximum, & incendium generatur. Ergo vera humilitas, dum in obsequium Christi intellectum captiuat; ipsum ad diuinum lumen, & incendium præparat. Duarum causarum contrariarum, & immediatarum, si vna ad aliquem vnum effectum disponit, ad effectum altera illi contrarium disponit. Exemplum accipe de humoribus, in quibus excessiua qualitas est: quia ponit distemperantiam, & febrilem malitiam: & ideo medicus, humorum æqualitate adepta, ponit temperantiam sanatiuam, quæ est illi febri contraria. Sed quia humilitas, & superbia sunt immediate contraria; ergo cum superbia sit animæ excæcatiua; humilitas erit illuminatiua. Vnde dicitur: Vbi humilitas, ibi sapientia. Ptolemæus philosophus dicit: Inter sapientes ille est sapiẽtior, qui est humilior. Bernardus: Bonus fundus humilitas, qua veritas inquiritur, claritas acquiritur, irradiationes Sapientiæ percipiuntur. Dicitur in vitis Patrum quòd quidam frater dubitans de quodam verbo Scripturarum, septuagintaocto hebdomadas ieiunauit, vt Deus ei veritatem reuelaret. Qui cum in nullo proficeret, surrexit, vt ad alium fratrem iret, a quo de verbo quæreret. Tunc Angelus ei apparuit dicens: Septuagintaocto hebdomadæ, quas ieiunasti, non te fecerunt proximum Deo: sed postquam te humiliasti, vt ad alium ires: Quare missus sum te docere.

Exemplũ.

Prou. 11. a

Bern. to. 2. lib. 2. de Cõsiderat.

Secundo, humilitas est omnium malorum eradicatiua. Nam in omni genere rerum est ponere vnũ principium in illo genere summum. Exemplum de sole in lucendo, & de igne in calefaciendo, &c. Sed superbia inter omnia vitia est principium, & ideo inter vitia est summum, & potissimum: Sed humilitas omnino hanc exterminat; ergo per consequens omnia alia peccata condemnat: quia, capite truncato, omnia membra contabescunt. Numquid stabit, eius fundamento præciso? Numquid fluet riuulus, fonte desiccato? Numquid fluuius, mari absorpto? Nũquid virebit ramusculus, pede arboris desiccato? Numquid stabit in arbore radius, sole remoto? Ergo nec vllum vitiũ stare poterit, si superbia virtute humilitatis fuerit detruncata. Exemplum, & auctoritas de hoc habetur in primo Regũ: Vbi Dauid humilis contra Goliam pugnauit, eumq. deiecit: quo deiecto (quia caput superborũ erat) omnes in fugam cõuersi sunt. Nam & sanctus Antonius, dum omnes laqueos in terra videret, & suspirans diceret: Domine, quis poterit istos effugere? Audiuit Antonius: Humilitas. Cum enim diabolus sit superbissimus; & propter hoc sit de cælo eiectus; a nulla re sic vincitur, sicut a virtute, quæ superbiæ immediate opponitur. Numquid ignis melius, quàm per aquam extinguitur? Numquid frigus melius, quàm per calorem expellitur? Contraria contrarijs curantur. Et ideo virgo humillima, Domina nostra, omne robur dæmonum euacuauit, dum Holofernem iugulauit. Lege Iudith, & Esther historiam; vbi ista in figura sunt narrata.

1. Reg. 17. A

Iudith 12. Esther. 14. & sequen.

Tertio, humilitas est omnis nostræ virtutis, & operationis fortificatiua, & omnis spiritualis roboris augmentatiua. Cuius ratio duplex est: Vna, quia ponit omnes vires nostras, ac operationes super solidum fundamentum. Non enim statuit homo sedere in alto, vbi est ventorum impulsio; sed in imo, in solido saxo. Nullus enim cadit, nisi qui in alto existit, & tanto grauius, quanto altius sedet. Ergo, cum humilitas in loco infimo sedem ponit; hominem in esse stabilitat, & omnibus operibus eius robur donat. Secunda ratio est, quia facit hominem Deo recte subiacere. Et regula est probata, quòd quanto alicuius agentis influentia rectius tendit in suum obiectum; in illo imprimit efficaciæ maioris effectum: Vnde lapis, qui directe super aliquid cadit, fortior fit casus, quàm si caderet a latere, aut sinistris, aut dextris. Cum ergo humilitas recte Deo subijciat; ad maius diuinum auxilium mentes parat. Vnde Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Et tanto maiorem, quanto inuenerit mentem humiliorem. Et propter hoc dicit Petrus: Humiliamini sub potenti manu Dei, quasi dicat: Si humilis fuerit, Deum auxiliatorem habebit, quo fortis erit, nihilq. timebit. Custodiens paruulos Dominus; humiliatus sum, & liberauit me. Quis decipi timeat, si secum habeat omnia scientem? Quis violentari, si secum habeat omnipotentem?

Iac. 4. b

1. Pet. 5. e

Psal. 114. a

Quarto, humilitas est bonorum omnium custoditiua, & conseruatiua. Quia dicit Gregorius: Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi puluerem in ventum portat. Parum aurum diligit, qui illud latronibus exponit. Nec multum argentum amat, qui in publico illud portat. Vere deprædari desiderat, qui thesaurum, si hàbeat, non occultat: maxime si cum latronibus vadit. Sic & spiritualem thesaurum non amat, si istum ab humanis oculis non occultat. Sed humilitas est virtus bona celans, apparere non amans: quare virtus recta est, quæ omnia bona conseruat, ne per vanam gloriam euanescant. Si formica nouit sub terra sua grana celare, si apes sua mella nouerunt abscondere; nonne homo probat se stultum esse, qui thesaurum nobilissimum, quo emitur Regnum cælorum, negligit occultare, & pro vanis laudibus non curat illum amittere? Ergo bona est virtus, humilitas, quæ omnia bona acquisita conseruat. Inutilis, & pœnosa thesauri acquisitio, si non adsit conseruatio. Humilitas ergo omnia bona custodit; quia ea euaporari non sinit. Nam quanto aliquid suæ propriæ virtuti remotius est; tanto magis est euaporatiuum: & quanto vicinius est, tanto magis illius virtutis est conseruatiuum. Exemplum de vino, quod citius virtutem perdit, si clausum in vase non steterit, sed euaporari poterit. Similiter aromata, si teneatur aperta, perdunt

Greg. to. 2. Explanat. 3. Psalmi pœnitent.

Exempla.

Exempl.

perdunt virtutem, & efficaciam. Similiter ignis cito extinguitur, nisi cineribus cooperiatur. Ergo homo cito omnia bona perdit, nisi ea sub humilitatis cinere cooperiat: sic enim per humanam laudem euanescere possent. Item humilitas omnia bona custodit, quia omnia, quæ facit, Deo ascribit: Et dum virtutem a principiato ad principium reducit, vel redire facit; ipsam facit fortiorem: Nam omnis virtus, quando a principiato recedit ad sua principia; reuertetur a principijs ad principiata cum maiori efficacia. Exemplum de spiritu animali, & calore naturali, quæ in somno redeunt a membris, quæ sunt principiata, ad emunctoria, quæ sunt principia: soluto somno, redeunt fortiora ad membra. Exemplum est etiam in fabri prunis, quibus aspersis modica aqua, virtute eorum interius refrænata, & ad sua principia interiora reducta; fortius postea egreditur extra. Hæc est ratio etiam, quare scriptores ante se tenent specula, quibus se respiciunt: quia visiua virtus, quæ ex aspectu scripturæ continue fatigatur; dum per aspectum speculum ad suum fontem reuertitur, ad videndum fortius reparatur. Vnde omnia flumina, quæ a mari recipiunt aquam, dum eam in mare refundunt, semper renouando accipiunt. Hæc ergo omnia intendens Dauid, se ipsum condemnabat, despici volebat, & dicebat vxori suæ, quæ eum nudatum coram arca Domini viderat: Ludam, & vilior fiam, plusquam factus sum: & ero humilis in oculis meis. Reuera enim Saul, qui aliquando optimus fuit, in superbia elatus euanuit: & Dauid, quia humilis erat, semper ad maiora prouexit.

Exemplū. — *2. Reg. 6. d*

Quinto, humilitas est sui possessoris consolatiua. Vnde dicitur: Expectemus humiles consolationem eius. Et: Qui consolatur humiles, consolatus est & nos. Ratio huius est: Quia, si vnum oppositorum fuerit afflictionis causatiuum, reliquum erit consolationis inductiuum: & quanto suo cōtrario fortius opponitur, tanto per ipsum amplior cōsolatio introducitur. Exemplum est in morbo, & medicina illi morbo opposita. Quia sicut morbus est causa afflictionis; ita medicina consolationis: & tanto magis, quanto opponitur perfectius morbo. Sed superbia est in nobis causa omnis afflictionis: quia primus Parens per eam corruit, & nos omnes in afflictionē induxit; Ergo humilitas est causa omnis cōsolationis. Item quantumcumque per aliquod nociuum alicuius natura læditur; tunc suus actus primus nobilissimus ei aufertur, & non nisi per illius nociui oppositionem, illi restituitur. Exemplum de oculo, vel alio membro læso, & de medicina illi membro, vel læsioni opposita, restituente oculo visum, & pedibus gressum. Sed humana natura fuit vulnerata per superbiam, & perdidit nobilissimum suum actum, scilicet diuinæ degustationis dulcedinem, siue internam cōsolationem: ergo per humilitatem reperit ipsam perditam delectationem.

Iudith 8 b — *2. Cor. 1. a* — *Exemplū.*

Sexto, humilitas est sui subiecti exaltatiua: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Quis vmquam in cælum ascendit, nisi qui fuit humilis? Augustinus: Arborem non videtis, quæ radicem in infimo figit, vt sursum tendere possit. Nam qui sine humilitatis radice altitudinem petit, non proficit, sed descendit. Bonus fundus humilitas, in quo omne ædificium spirituale constructum, crescit in templum sanctum in Domino. Per humilitatem ergo, inquam, ascende ad sublimitatem: quia hæc est via, & non est alia præter eam: immo si aliter sursum tendit, cadit prius quàm ascendat. Ratio est ad hoc: quare contrarij sunt motus, quare terra mouetur deorsum, sed ignis sursum: quia terra est grauis; sed ignis est leuis. Sed constat, quòd superbia hominem deijcit, sicut in Lucifero, & in primo Parente patuit: Ergo humilitas per contrarium, hominem sursum vehit. Item, quanto aliquid plus participat de forma rei, tanto & plus occupat de loco eius: sed forma Christi capitis nostri, humilitas ipsius fuit, & loco eius est in cordibus bonis; Ergo quanto plus homo habet de humilitate, tanto plus habet de Christi sublimitate. Aqua enim de montibus, siue de tumore montium fluit ad valles. Vnde super librum vegetabilium dicit Commentator quòd omnes agri in conuexis decliuium collium positi, sunt macilenti, & sicci: eo quòd humor, & pinguedo fluunt ad conualles: propter quod frumentum, & omne legumen habens granorum soliditatem & humiditatem, melius innascitur: quia sicut terra iuuat, sic semina iuuantur. Vnde oportet eorum bonitates ad magnum venire augmentum propter circulare auxilium. Exemplum accipe de corpore hominis, quod primo alterat cibum, quem recipit, dum illum transmutat, & assimilat membris: sed vltimo ipsum alteratur a cibis. Sic similiter & semina se habent ad agrum, & etiam semina virtutum ad cor humanum: dum homo prius per ea alteratur, ipse se per ea exercitans, ad maiora semper bona disponit. Et quia hoc fit maxime per humilitatem, quæ facit hominem vallem, & supernæ influentiæ capacem; Ideo humilitas vera est subiecti exaltatiua, &c.

Luc. 1. e — *August. tom. 10. de Verbis Domini. ser. 38. in Euāg. Ioan. in fine.*

DE VNO S. CONFESS.

SERMO III. in ordine XXV.

Quanto maior es, humilia te in omnibus. Fortissima quæstio est, & difficilis ad soluendum; quæ sit ratio, quòd cū Deus sit altissimus, & super omnia sublimissimus; quòd non ei approximamus ascendendo, sed potius descendendo: non superbiendo, sed potius deijciendo? Videtur autem (vt Augustinus dicit) esse contrarium: Nam cum cælum situ sit altum; non proximior est ei, qui in altissimum montem ascendit, quàm ille, qui in profundissimam vallem descendit. Quis vmquam in arborem altam, quis in domum eleuatam, quis in turrim altissimam ascendit, se inclinando, & non se potius eleuando? Nam ad hoc fiunt scalæ in turribus, vt per gradus ad summum perueniamus. Videtur enim quòd magis debemus proximare Deo, nos eleuando, quàm deijciendo. Sed contrarium est Psalmus, vbi dicitur: Accedet homo ad cor altū, & exaltabitur Deus. Mira res: quia quanto plus te eleuas, tanto plus a Deo distas. Sed attēde, quòd in rebus creatis, quæ situm habēt in loco, & inter se distant; sicut ab eis loco distamus, sic & loco earū, si volumus, proximamus, & per locales gradus ad eas ascēdimus. Nulla enim res creata inferior infra cęli circumferentiam adæquate est cōclusa: licet intra eā sit in certa proportione, & finita contenta, quæ vtique mensurata est, & finita: quia si cælum infinitum esset, vtique mensurari non posset, sicut Philosophus dicit. Cum inter creata, distantia sit finita, dum partes medias pertransimus; illi cælo approximamus: immo cum montem ascendimus, cælo proximiores sumus. Exemplum de illis, qui ædificauerunt turrim Babel, vt in cælum ascenderent: Sed nota, quòd non sic Deo approximamus. Deus enim est immensus, & infinitus, nullo loco conclusus: sed est vbique totus, vt sine eo omnino nullus sit locus: ergo nec loco ab eo distamus. Nec ei (vt dicit † Augustinus) loco, sed actionibus approximamus; quod non facimus nos exaltando, sed ei nos potius subijciendo. Nam, cum ipse a nobis distet in infinitum (cum infinitum pertransiri non possit, vt dicit Philosophus) ideo sic ei non approximamus. Nos ergo per nos non possumus

Eccl. 3. c — *Aug. to. 5. de Ciu. Dei lib. 14. c. 13.* — *Psal. 63. b* — *Aristotel. tom. 4. lib. 3. de Cęlo. tex. 19.* — *Gen. 11. a* — *† Aug. to. 10 de Verb. Apost. ser. 2. & to. 8. Enarrat. in Psal. 144. non procul ab initio.* — *Arist. Ibid.*

mus accedere ad Deum: sed ipsius est ad nos inclinare, & nos ad se leuare, cum sit potentiæ infinitæ. Cum ergo humilitas nos Deo perfecte subijciat; Deum ad nos inclinat, cuius gratia nos exaltat. Vnde Augustinus: Est aliquid humilitatis, quod miro modo sursum faciat cor: et est aliquid elationis, quod deorsum faciat cor. Contrarium (vt ait) videtur, vt humilitas sit sursum, elatio deorsum: sed non est contrarium: Nam, quia Deum sublimissimum constat esse; ideo humilitas exaltat, quia facit, vt homo perfecte Deo se subijciat. Hæc Augustinus. Propter hoc Bernardus dicit: In veritate nihil comperi melius esse ad gratiam promerendam, ad gratiam conseruandã, ad gratiam augmentandã; quàm si omni tempore inueniaris, non altum sapere, sed timere, idest, humilis esse. Cum ergo per nostram magnitudinem non possimus Deo approximare, sed sola humilitate, vt est dictum a Sapiẽte: *Quanto maior es, humilia te in omnibus*; Ideoq; Sanctus iste hoc considerans, viam totius humilitatis elegit, & mundi sapientiam a se eiecit. In verbo ergo præmisso, quod dici potest cuilibet Sancto; notantur principaliter duo: Vnum ex parte Sancti: Alterum ex parte Dei. Ex parte Sancti notatur humilitas, qua Deo perfecte se subdidit: Sed ex parte Dei notatur benignitas, qua Sancto gratiam contulit. Primo Sapiens ad humilitatem nos inuitat, cum ait: *Quanto maior es, humilia te in omnibus*. Secundo fructum humilitatis explanat, cum addit: *& inuenies gratiam coram Domino*. Circa ergo humilitatem hic vertitur sermo: Et quia ad humilitatem inducit, necnon humilitatem nobis diligendam relinquit; igitur notandum, quòd triplex est humilitas. Prima est humilitas cordis: Secunda est humilitas oris: Tertia est humilitas operis. Primam inducit vera cordis contritio: Secundam vera oris confessio: Tertiam perfecta operis satisfactio.

Aug. to. 5. lib. 14. de Ciuita. Dei cap. 13.

Bern. to. 1. serm. 54. sup. Cãtic.

Dico primo, quòd prima humilitas est cordis, quæ in vera cordis contritione consistit. Humilitas enim cordis aliarum humilitatum radix existit, sicut cor est omnium membrorum radicale fundamẽtum. Quare si cor vere humile erit; homo humilitate oris & operis non carebit: quia causa rei necessaria si ponatur, necessario ponitur eius effectus. Non enim est possibile ignẽ ponere; quin eum ponas calefacere, & lucere pariter. Nec est possibile solẽ in nostro hemisphærio existere; & de se radios in terram non dispergere. Et sic in omnibus est inuenire. Cum ergo humilitas cordis sit necessaria causa humilitatis oris, & operis; est impossibile, vt cor sit humile, & non eius humilitas in opere appareat, & ore. Et ad destructionem consequentis: quem vides arrogantem in ore, & superbum in opere; scias non esse humilem in corde. Cum enim dies sit necessarius effectus solis; necessario cõcluditur: Si dies non est, Sol non est super terram. Sic & necessario sequitur: Qui non habet humilitatem oris & operis; non habet humilitatem cordis. Studendum est ergo ante omnia, vt humilitatem cordis habeamus; & sic in omnibus alijs humiles esse possimus: & per cõsequens diuinam gratiam acquiramus. Cor contritum & humiliatũ, Deus, non despicies. Cor contritum, & humiliatum dicit: quia ad veram humilitatem requiritur contritio cordis, vt homo vere doleat: quia Deum offendit Creatorem potentissimum, Redemptorem pijssimum, & Patrem prouidentissimum. Intantum verecundatur accipiter, si auem non arripit, ad quam missus volauit; quòd vix illa die ad manum redit. Ergo homo, auis cælestis, non dolebit, si Deum offendit, & non facit quod debuit.

Psal. 50. d

Secunda humilitas est oris, quæ in vera peccatoris confessione consistit. Magna certe humilitas, quando homo propter Dei honorem non timet quæcumque turpia confiteri. Et de hoc habetur: Humilia presbytero animã tuam: Tunc enim presbytero humiliat, quando illi omnia mala sua manifestat: Et illa humilitas necessaria est ad salutem: Nam peccatum est vulnus animæ, sacerdos est medicus spiritualis: Sed videmus in rebus sensibilibus, quòd qui vulnus corporis celat, medicũ non aduocat, aut medicinam nõ postulat: & ideo mortẽ sibi adiudicat, & sui est homicida. Sed sapiens æger, dum vulnus habet, medicum petit, & vulnus curandum illi exponit, vt salutem accipere possit. Vnde Boetius: Si opera medicantis exspectas; necesse est, vt vulnus detegas tuum. Confitere peccatum tuum, nec abscondas. Vnde, qui abscondit scelera sua, non dirigitur a Domino. Summa stultitia perpetuo vituperio confundenda; tantam habere curam de vulneribus carnis, & aduocare medicos corporis pro modica causa doloris; & non curare de vulnere mentis, nec medicum aduocare salutis: Quis vmquam sic stultus, vt per vnum annum teneat vulnus carnis, vel mensem, vel diem; qui non vocet medicum, petat antidotum, & spondeat præmium? Heu heu, quia peccauimus, Deum offendimus, animã letaliter vulnerauimus: & nec in tota vita medicum postulamus: immo vix in morte, de propria morte, & salute curamus. Nec est mirum, hominibus raro confitentibus, si confiteri non curant, & seipsos negligunt: Quia (sicut dicit Bernardus) exemplum videmus; vetusto vulnere, & neglecto, callus obducitur: Putridæ enim carnes non dolent. Vnde tales homines, qui raro confitentur, putrescunt, dum in malis ipsa mala non sentiunt: sed ad omnia mala, quasi insensibiles sunt: Et ideo medicinam curatiuam non quærunt. Vnde Bernardus scribens ad Eugenium Papam, qui sublimatus erat ad Sedem Apostolicam, ait ei: Si doles, condoleo: si non doles, doleo: tamen scias longe a salute esse membrũ, quod obstupuit; & ægrum non sentientem periculosius laborare. Vnde Propheta dicebat: Humiliatus sum nimis, & silui a bonis, & dolor meus renouatus est, quasi dicat: Quia a bonis silui, idest, confiteri nolui; ideo Deus in pœna me humiliauit, & dolorem super me innouauit: Quod maxime facit, cum hominem ad infernum ducit.

Eccl. 4. a

Boet. de Cõsolat. prosa 4. lib. 12.

Prou. 28. b

Bern. to. 2. lib. 1. de cõsiderat. ad Eugen. Põt. Max. in princip.

Psal. 38. a

Tertia humilitas est operis, quæ in satisfactione vera consistit: Hinc dicitur quòd Esther corpus suum humiliauit. Quid enim fuit, corpus humiliare; nisi in cilicio, vigilijs, & ieiunijs arctare, & sic diuinam iram placare? Propter quod Propheta dicebat: Humiliabã in ieiunio animam meam. Nota hic exempla innumera Patrũ: quàm continue orabant, quàm assidue vigilabãt, quàm forti ieiunio carnem domabant, & seruire spiritui vim inferebant! Nam quidam sanctus Pater, cum esset fortis valde corpore; sex annis continue orans stabat, non dormiens, non sedens, non pausans, modicum panis & aquæ post vesperas corpori donans; & tunc sic faciens, fortitudinem corporis non amisit: Immo, dum semel quattuor latrones ad eius res furandas cerneret, ipse eos accepit, & ligauit, & super collum, vbi sancti Patres conuenerant, portauit, & ante eos posuit. Sanctus Macarius requisitus de vita, dixit, se viginti annis numquam satiatum pane, nec aqua, nec somno. Ergo in delicijs damnationis filij iacẽt, & dormiunt in lectis amplis, numquã orant, numquam ieiunant. Et hæc est via (teste Veritate) quæ ducit ad mortem: Quia non lata, & spatiosa: sed arcta, & stricta est via, quæ ducit ad vitam: quare vosipsos decipitis. Attendite, quis Sanctorum per delicias trãsiuit ad vitam æternam? Numquid meliores estis Petro, qui est pro Christo crucifixus? Numquid meliores Paulo, qui totiens verberatus, lapidatus, paupertate attritus, vltimo capite est priuatus? Discurrite per omnes Sanctos; nullum inuenietis

Ester. 14. a

Psal. 34. c

Mich. 7. b

nietis per aliam viam venisse ad Patriam. Ergo vos A soli eritis exceptæ actionis, vt trāseatis ad gloriam absque pœnis? Recolite Lazari pauperis, & mendici, ac vulneribus, pleni transeuntis ad requiem: Et econuerso diuitis purpurati, splendide quotidie comedentis, & deinde ad infernum deducti; qui non in flamma minimam habere guttam aquæ poterat. Ergo fratres, si volumus gaudere cum Sanctis; sustineamus mala mundi cum eis, sicut Augustinus dicit: quia qui eos non inquantum potuerit, voluerit imitari; ad eorum beatitudinem nō poterit peruenire. Ad hæc enim, vt dicit Augustinus, festa celebramus, vt dum quid fecerint attendimus, imitari pro posse studeamus. B Nam pueris discere volentibus, traduntur figuræ exemplares, secundum quas apices alios facere student. Rogemus ergo Dominum, &c.

Luc. 16. b
Aug. to. 10. serm. 3. de plurib. Martyr. sed 47. in ord. qui sermo etiā B. Leoni tribuitur.
Aug. ibidē & tom. 5. lib. 5. de Ciuitate Dei cap. 27.

DE VNO S. CONFESS.

SERMO IV. in ordine XXVI.

Luc. 1. e

Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Si quis diligenter legit antiquorū historias, & cursus Regum, C & Principum, similiter & regnorū; aperte inuenit verum esse, quod verbum præmissum continet. Nam si ad tempus superbi videntur florere: & homines humiles viles esse; semper tamen in fine illi deijciuntur, & isti econtrario exaltantur. Nam quid factum est de regno illo Assyriorum, quod vltra mille annos monarchiam tenuit Orientis, nonne ad nihilum est redactū. Nam & Babylonia, vt dicit † Hieronymus, caput ipsius regni fuit: quæ tantæ fortitudinis fuit, & magnitudinis; vt vix ab audientibus credi posset: Erat enim (vt Hieron. ait) ipsa ciuitas di- D sposita in quadrum, habens in circuitu sexaginta milliaria, quindecim in quolibet fronte. Muri fusi bitumine, habebant quinquaginta cubitos in altitudine; atque circa murum amplissima fossa, in quam per circuitum fluuius decurrebat: & cum tanta esset, vna tamen noctium fuit capta, & cum rege suo superbissimo velut scintilla ignis perijt. Vbi est regnum Persarum, quod multis annis, centum vigintiseptem Prouincijs imperauit? Nōne* Cyrus, nobilissimus Rex eius, a quadam Regina Massagetarum Thomyri captus, & in capite diminutus; caput eius in vtrem sanguinis misit, dicens ei improperando: E Satia te sanguine, quem sitisti? Vbi est nunc Regnū Græcorum, quod mille ducentis annis durauit? Nonne‖ Alexander Rex eius, postquam vniuersa sibi subiecit, veneno interijt? Quid factum est de Friderico Imperatore Romanorum, qui, sicut ferrū perdit quodcumque metallum; sic perdidit omne regnum; vt non esset inuenire in mūdo angulum, qui eius non persensisset gladium? Nonne quasi ad nihilum est redactū, vt vix Roma ad duo milliaria teneat imperiū? Nonne Cæsar, qui Monarcha solus fuit, & imperium tenuit, a Romanis totus perforatus, puerorum stylus erat? Et sic quære per singu- F los, & inuenies omnes superbos in fine turpiter corruisse: econtra viros humiles exaltatos a Deo fuisse. Nam Deus Saul superbissimū de regno deiecit, & Dauid humilem exaltauit: Et, vt innumera omittā, considera quis vmquam Regum, quis Imperatorum sublimium sic a mundo honoratur; vt piscator Petrus, & Ioannes rusticus, & Matthæus Theolonarius: immo, vt verum fatear, nobilissimi Reges Petrum adorant, Iacobum visitant, & ad eorum ossa, seu reliquias se inclinant. Verissimum ergo verbum est; cum sit Reginæ virginum (immo omniū Sanctorum, & Angelorum) quæ portare meruit Dei Verbum dicentis: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles*. In quo verbo notantur principaliter duo. Primum est depressio personarum sublimium, quæ per superbiam tumuerunt. Secundum est erectio personarum humilium, quæ se propter Deū deiecerunt. Primi sunt mali; & ideo fugiendi. Secundi sunt boni; & ideo imitandi. De primis dicitur: *Deposuit potentes*. De secundis adiungitur: *Et exaltauit humiles*. Sed quia nunc nobis est sermo de Sanctis, omissis primis, dicamus aliquid de secundis: quia cum de vno agitur, per consequens de quolibet aliquid tangitur. Cum enim humilitas, & superbia contrarientur sibi, dum humilitas exaltanda ostēditur; superbia detestāda relinquitur. Quidquid enim dicitur a medicis in laudem sanitatis, redundat in vituperium ægritudinis. Verum, quia in commendationem humilitatis multa dicta sunt supra, ideo hic videamus, quæ sunt ad humilitatem inducentia: quæ sunt maxime tria. Primum est, consideratio Dei: Secundum est, consideratio sui: Tertium est, consideratio proximi: Vt sic consideretur bonum supra, bonum intra, & bonum infra.

† Hieron. lib. 4. Com. in Isa. super cap. 14. to. 4. ex Herod. li. 1. qui ait, ab angulo ad angulū quindecim milliaria, & per circuitū quadringenta octoginta stadia fuisse Babylonē.
Esther. 1. a
** Iustinus lib. 1. Herod. lib. 2. Val. max. lib. 9. c. 10. Orosius lib. 2. cap. 7.*
‖ Q. Curtius lib. 10. de rebus gestis Alexandri.
Luc. 1. e

Primum est, consideratio Dei, quæ erit sub triplici ratione. Primo, sub consideratione Factoris: Secundo, sub consideratione Redemptoris: Tertio, sub consideratione Vltoris: Vt; scilicet consideratio prima sit de Dei omnipotētia: Consideratio secūda sit de Dei misericordia: Consideratio vero tertia sit de Dei iustitia. Dicamus ergo primo, quòd si vis humilis fieri; considera Dei potentiā, quæ nos fecit: Quia ipse fecit nos, & nō ipsi nos, vt Psalmus dicit: Nos oues pascuæ eius. Hæc est enim pro omnibus nobis confessio. Nunc (inquit) Domine, pater noster es tu: nos vero lutū. Tu factor noster: nos opera manuum tuarum. Omnes ergo nos, si lutum sumus, necessario habemus nos humiliare: quia nihil in nobis est, ex quo superbire possimus. Apostolus: Quid (inquit) habes quod non accepisti? si autem accepisti; quid gloriaris, quasi non acceperis? In solo ergo Deo est præ omnibus gloriandum: & nobis non restat, nec aliquid superest, nisi quòd simus humiles, diuinæq. potentiæ semper laudatores. Vnde dicitur: Humiliamini sub potenti manu Dei. Cuius rationē Augustinus assignat super Genesim dicens: Ipsi omnia bona nostra sunt tribuenda, qui vocat, qui præcipit, qui viam veritatis ostendit, qui vt velimus inuitat, & vires implendi ea, quæ præcipit, subministrat. Sed non est hodie, qui recogitet ista: non est, qui de bonis acceptis laudet donantē potentiam. Sed sunt multi, qui dicunt illud: Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia. Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt: quis noster Dominus est? Secundo, si volumus humiliari; consideremus diuinam misericordiam, quæ nos redemit. Nam de ipso Redempore dicitur: Nos reputauimus eum quasi leprosum, & percussum a Deo, & humiliatū. Vnde nec reputauimus eum. Ergo fratres charissimi, si Dominus Saluator noster sic est humiliatus propter salutem nostram; quis hominū audet plus contra eum superbire? Augustinus: Si bene se humiliauit Dei potestas; superbire quomodo audebit humana infirmitas? Constat non esse iustum, non esse vsitatum; sed rationi contrarium, & a iustitia alienum: vt sit seruus supra Dominum, & discipulus supra Magistrum, vilissimus supra Deum. Ergo, vbi se Deus inclinauit; quis hominem se erigere audebit? Vnde & Apostolus hoc considerare docet, cum dicit: Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo: humiliauit semetipsū, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Si ergo Dominus,

Psal. 99. a
Isa. 65. d
1. Cor. 4. a
1. Pet. 5. b
Deut. 32. a
Psal. 11. a
Isa. 53. b
Aug. to. 10. serm. 41. in Euang. Ioan.
Philip. 2. a

nus, & Rex noster humiliauit se vsque ad carnis nostræ susceptionem, vsque ad diaboli tentationem, vsque ad irrisionem, vsque ad corporis flagellationem, vsque ad conspuitionē, vsque ad coronæ spineæ coronationem, vsque ad vilissimæ mortis tolerationem; quis de cetero audeat superbire? Bernardus: Quid intumescis o pellis morticina? quid extenderis o tabies fœtida? quid inflaris o caro misera? princeps tuus est humilis, & tu membrum inflaris? Camelus genua flectit, dum a suo domino onus accipit, a quo nihil accepit, sed nec expectat in fine aliquod laboris munusculum: & tu vilis non te humiliabis ei, a quo accepisti esse, viuere, sentire, & intelligere, & totum mundum in possessionem? Tertio, si humiles volumus fieri; attendamus diuinam iustitiam, qua malos affligit: Nam cum iustitiæ tempus aduenerit, sic seuerus erit, quod nullis precibus, nullisq. donis poterit inclinari. Nonne pro vno motu cordis, nobilissimos Angelos de cælo eiecit? Nonne pro modico cibo primos parentes de paradiso eiecit? Ergo qui maioribus non pepercit, quomodo & vilioribus parcet membris? Et propterea dicitur: Humilia valde spiritum tuum. Nam sicut Isidorus dicit: Humilitas casum non nouit. Quare? Quia, vt supra dixi, nullus cadit, nisi ab alto: quare, cum humilis situetur tantum in imo; nō est, a quo cadere possit, locus. Dicebat enim quidam sanctus Pater, quòd talem cogitationem deberet homo facere, qualem facit ille, qui est in carcere, expectans continue iudicem, qui eum veniat punire, & occidere: semper enim videtur sibi, quòd præco clamet, campanam pulset, quòd vocetur, vt exeat, vt collum extendat, vt ictum mortis accipiat: numquam talis risibus vacat: numquid solatia postulat? numquid de peccatis non quidem raro, sed continue plorat, & diuinum auxilium totis affectibus implorare non cessat? Ergo & nos nostrum iudicem cogitemus citissime affuturum: quia forte, dum loqueris, morieris: Quid homo superbis? Hodie es, & cras forte non eris: Hodie viuis, & cras morieris. Esto (inquit) paruulus in oculis tuis, vt in Dei oculis magnus sis. Quia tanto es apud Deum pretiosior, quanto es ante oculos tuos despectior. Sic ergo patet causa motiua, quæ sumitur ex parte Dei.

Eccli. 7. b — *Isa. 6. e*

Secunda causa humilitatis sumitur ex parte nostri. Nam si humiles esse volumus, nosipsos vlterius considerare debemus, vnde venimus, vbi sumus, & quo ibimus. Bernardus: Considera vnde venis, & erubesce: vbi sis, & ingemisce: quo vadis, & contremisce. Vnde dicitur: Humiliatio tua in medio tui; quasi dicat: Quid per diuersa vagaris? quid diuersa inquiris? apud te habes, vnde te humilies. Cogita ergo de qua materia generatus sis, de quo abominabili cibo nutritus sis, cum quali veste sis natus, quibus curis expositus, ad quem finem necessario sis venturus, & mirum erit, si superbire audebis. Nam etiam Bernardus, adhuc ita ait: O mira vanitas, o mira fatuitas cordis nostri, cuius elationem non perfecte dirimere, nec ceruicosos potest domare tanta humilitatis materia, quin adhuc superbiat vilis cinis! Quid (inquit Ecclesiasticus) superbis terra, & cinis? Vtinam exemplum pauonis attenderet homo, & sua humilitate suam superbiam coarctaret: Nam pauo, dum caudam erigit oculatam; plurimum gloriatur in ea: quia reuera est valde pulchra, intantum vt homo se ea ornet, & sibi inde faciat sertum: dum autem ad pedes, quos turpes habet, oculos flectit; verecundia ductus suæ turpitudinis, mox caudam deponit, & totam destruit, quam erexit. Sic homo, cum de quocumque bono superbit; si oculos suos ad vilia sua deflexerit; ad humilitatem facillime se inclinabit. Bernardus: In sordibus generamur, in tenebris confouemur, matres nostras plurimum oneramus, in doloribus parturimur, & in nostro exitu ventres more vipereo laceramus: Nudi nascimur, membris omnibus impotentes, mundo exponimur, & a ploratu vitam incipimus, & cum ploratu vitam finimus. Vnde ergo corpus hominis gloriatur cum sit saccus stercorum, cibus vermium, & materia puluerum fœtidorum? Numquid es cæcus o homo, nec vides, quia sentinam fœtoris ad nasum semper fers? Quare non attendis, quòd arbores, siue herbæ de se producunt odores; tu de te nihil producis nisi fœtores? Illæ producunt fructus visu pulcherrimos: tu vero lendes, & pediculos, & lumbricos? Ergo iuxta dictum Propheticum: Humiliatio tua in medio tui. Sic est ex parte naturæ: sed quid esset ex parte culpæ; si diuinas offensiones vellemus attendere? Vnde dicebat Daniel: Humiles sumus in vniuersa terra, Domine, propter peccata nostra. Si se humiliant bestiæ, dum dominos suos offendunt; & donec satisfecerunt, eleuare oculos non præsumunt; quid sit hominibus faciendum, ipso facto bestiæ ostendunt. Exemplum de hoc accipe leonis sancti Hieronymi; quod in eius Legenda narratur: quod hic propter breuitatem omittam.

Bern. to. 1. ser. de primord. med. & nouiss. — *Mich. 6. d* — *Eccl. 10. a* — Exemplū. — *Bern. to. 1. serm. in feria 4. hebdomada pœnosa.* — *Mich. 6. e* — *Dan. 3. d* — *In vita B. Hieronymi, quæ in fine operū ipsius habetur to. 9.*

Tertia causa ad humilitatem motiua accipitur ex parte proximi. Melius enim homo sua mala, quàm proximi mala nouit: Et ideo si omnes attenderent, inuenirent copiosam materiam humilitatis: Nam de malo proprio certus est homo, sed potest semper dubitare de alieno: quia potest esse, quòd quem statim vidisti peccantem, mox habuerit gratiam expiantem. Et propterea dicitur ad Philippenses: In humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes. Bernardus: In anima non est timenda quantacumque humiliatio: sed est horrenda, in totumq. pauenda nimis præsumpta erectio. Et concludit ex hoc dicens: Noli ergo o homo te cōparare maioribus, noli minori, non alicui, noli vel vni. Sed diceret aliquis apud se: Quomodo possum cum conscientia cogitare (si me videam innocentem, neminem offendentem) quòd ego sim peior, quàm ille, quem ego video facere omnia mala mūdi? Sed habeas ad hoc consideratione, & sancti Francisci responsionē. Fuit enim quidam Pater in extasi raptus, cum quamdam sedem altissimam vidisset in cælo, quam audiuit humili seruari Francisco: volens, postquam ad se rediit, probare; quæsiuit ab eo, quid de se sentiret. Cumq. vir humillimus se maximum omnium peccatorum assereret; Ille ait: Cum qua conscientia potes hoc dicere, cum sint innumeri homines, qui peiora faciunt, quàm tu facias? Ad quem vir Sanctus ait: Ego puto, quòd nullus sit in mundo ita peccator, qui non esset melior, & operaretur melius, si Dei dona, & gratiam accepisset, quam ego habeo a Deo. Reuera consideratio nobilissima: non debet homo considerare, si vult humilis esse; ille fur est, & latro, fornicator, & homicida: sed ego non facio talia. Sed debet dicere: Si ille accepisset gratiā, quam ego accepi, melior me fuisset. Item sit alia responsio: Si Dominus me deseruisset, sicut illum deseruit; illo peiora fecissem. Augustinus: Non est peccatum, quod faciat vnus homo, quod non faceret alter homo, si deesset auctor, a quo factus est homo. Vnde dicit in libro Confessionum quòd tantum, vel plus tenetur Deum laudare, Deoq. seruire, qui numquam peccauit, quàm qui omnia mala fecit, quem & Dominus per gratiam liberauit. Exemplū exponit de medico, & duobus hominibus, quorū vnum medicus non permitteret infirmari, alterū infirmari permitteret, sed curaret: Dicit enim quòd maius est beneficium primi, quàm secundi. Et propter hæc omnia dicit Bernardus: Si videris fratrē tuum peccantem, excusa actū, si potes: si non potes, excusa intentionē dicens: Non mala intentione hoc fecit.

Philip. 2. a — *Bern. to. 1. serm. 37. sup. Cātic.* — Exemplum insigne de humilitate. — Exemplū. — *Bern. to. 1. serm. sup. Cantic. 40.*

fecit. Si vero & hoc non potes, quia ibi nulla bona intentio esse potest; dicas: Grauissima fuit tentatio, quid fecissem si in me irruisset? Simus ergo humiles fratres: quia per solam humilitatem ius nobis acquirimus apud Deum. Bernardus: Apud Deum, fratres, ius habere non possumus, quoniam in multis eum offendimus: sed nec eum fallere possumus, quia ipse nouit abscondita cordis nostri: nec ei resistere possumus viribus, cum sit potentissimus. Quid ergo nobis restat, nisi ad humilitatem confugere? & quod in alijs minus habemus, de ipsa supplere debemus, &c.

DE VNO S. CONFESS.

SERMO V. & in ordine XXVII.

Iac. vlt. d

ORate pro inuicem, vt saluemini. Vltimum Sanctorũ refugium oratio est: In campo enim certaminis militamus, sine pugna esse non possumus: fortissimum, & sagacissimum hostem habemus. Qui (vt Gregorius dicit) illos solum impugnare negligit, quos quieto fœnore se possidere sentit. More enim leonis in Sanctos desæuit, contra eos fortissime rugit, vt quem deuoret, sollicite quærit. Non enim comedit, neque bibit, nullo vmquam tempore dormit: sed semper suspirat ad prædam. Cum ergo ipse sit fortissimus, & nos infirmi; Ipse sagacissimus, nos ignari; Ipse solertissimus, nos negligentes, & pigri; necesse haberemus succumbere, si nobis auxilium diuinum non adesset. Vt ergo diuinum auxilium imploremus; necesse est nobis, vt oremus. Et propterea Apostolus, frater Domini dictus; eo quòd fuit ei simillimus; in verbo præmisso notabiliter duo facit. Primo, inuitat ad mutuum charitatis officium, quo plurimum indigemus in via. Secundo, sui dicti causam assignat, & fructum, quem consequitur in Patria. Primum respicit statum pugnæ, quam continue experimur: sed secundum respicit statum gloriæ, & coronæ, qua Deo in cælo perfruimur. Inuitat ergo primo nos ad orationem mutuam, cum dicit: *Orate pro inuicem*. Secundo, assignat rationem, & causam, cum additur: *vt saluemini*. Ad hoc enim pro inuicem orare debemus, vt salutem consequamur. Sed nota, ad hoc quòd oratio Deo sit grata, quadruplici conditione debet esse vestita. Nã primo, debet esse deuota: Secundo, debet esse secreta: Tertio, debet esse importuna: Quarto debet esse continua. Vt sic sit deuota, quantum ad seipsum: sit secreta, quantum ad laudis impulsum: sit importuna, propter instantem actum: & sit continua per affectum. Nam si cesset aliquando actus, numquam debet tamen cessare affectus.

Greg. to. 2. exposit. moral. lib. 24. in 33. cap. Iob.

Dicamus ergo, quòd oratio debet esse deuota, vt sit tota ignea, sit lacrymis perfusa, & ad modum aquæ bullietis feruida. Oratio sic facta nullã potest a Deo pati repulsam: quia sicut dicit Bernardus, Oratio Deum vngit; sed lacryma pungit. Exemplum huius orationis nobis in cruce Dominus tradidit. Vnde ad Hebræos: In diebus carnis suæ preces, supplicationesq. ad Deum, qui posset illum a morte saluum facere, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Si ergo Dei filius plorauit, quis amplius orare audeat siccis oculis? Nam & de eodem iam passioni proximo dicitur quòd factus in agonia, prolixius orabat, & factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cogita, o anima Christiana, qualis debeat esse oratio tua; quàm calida, quàm deuota: cum tam feruens fuerit oratio Saluatoris, quòd eum in sudorẽ adduxit! Quis vmquam sic orauit! Qui autem deuote cum lacrymis orat,

Heb. 5. b

Luc. 22. e

impetrat omne quod postulat: Dauid orans largiter fleuit, veniam a Domino impetrauit. Nonne Petrus, postquam Christum negauit, dum amare fleuit; veniam negationis accepit? Nonne Magdalena, quæ peccatis omnibus plena fuit, veniam sibi pro peccatis, & gratiam obtinuit, postquam lacrymas fudit? Nonne Ezechias, Rex Iuda, oratione, & lacrymis sententiam diuinam mutauit; mortem sibi propheticè nunciatam euasit, vitæ longitudinem meruit, & regressum solis in signum accepit? Quid est ergo, quod oratio deuota non possit? Nonne, vt habetur, Helias orando cælum clausit; & iterum ipsum orando aperuit. Nam quidam quodam tempore dixit gemens cuidam seni: Affligimur, Pater, propter siccitatem: quia nõ pluit: Cui senex dixit: Credo, quòd non deuote oratis: Et si vis scire, quia sic est, venite oremus pariter. Cumq. manus ad cælum tetendit, continuo pluit. Nota exemplum de Tobia: qui cum lacrymis Deum orans, meruit exaudiri. Item dicitur de Beato Arsenio, qui omni tempore vitæ suæ etiam sedens, ad opus manuum suarum pãnum tenebat in sinu, propter lacrymas ab eius oculis defluentes: Vnde dum iam mortuus esset Arsenius, Pastor de eo dixit: Beatus es, Arseni, qui te in hac vita fleuisti, vt non fleres in alia. Impossibile est enim nobis hic ridere, & ibi non flere. Vnde Dominus: Beati qui lugetis, quia ridebitis: & væ vobis qui ridetis, quia flebitis. Vnde Macarius dicebat fratribus: Producant oculi vestri lacrymas, antequam illuc veniamus, vbi lacrymæ nostræ nostra corpora comburunt. Quanto quisque sanctior est, & sancto desiderio plenior; tanto est in orando eius fletus vberior.

1. Reg. 1. d

Luc. 22. g

Luc. 7. g

Isa. 38. b

3. Reg. ult. a

Iac. 5. d

Tob. 3. a. et sequẽtibus.

Sur. to. 4. die 19. Iulij circa fin. vita.

Luc. 6. d

Secundo, oratio debet esse secreta, vt non quærat orans laudem humanam, sed tantum diuinam. In cuius exemplum, vt habetur, Dominus, relicta turba, ascendit in montem solus orare: Dominus enim (vt Gregorius dicit) dum aliquid tacitus faciebat; quid nobis faciendum esset, ostendebat. Quia omnis eius actio, est nostra instructio: Hæc est enim doctrina, quam tradidit Apostolis: Cum oratis, non eritis sicut Hypocritæ tristes, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito; & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Exemplum Tobiæ, qui orare volẽs, iuit in superius cubiculũ domus suæ, vt videri nõ posset. Superbia enim, & humanæ gloriæ appetitus, meritum tollit orationis, & hominem cadere facit. Nam & quidam fuit Sanctus, qui ob meritum orationis ad tantum culmen gratiæ peruenit, quòd de cælo mittebatur sibi quotidie panis, quo reficiebatur paululum post orationem: semper enim dum orationem compleuerat, cellam intrabat, & panem sibi albissimum, & sapidissimum paratum inueniebat, quem deuote comedebat. Postquam autem mentem superbia inuasit, vt donum Dei, suis appropriaret meritis; mox permissione diuina, pulsare eum cogitationibus immundis diabolus cœpit: Cumq. sibi orare non saperet, & circa iam carnalia animum volueret, & post orationem cellam intrauit; panem inuenit paratũ, sed totum sordidum, & infectum, quasi a serpentibus esset corrosus: Cumq. hoc signum pluries inuenisset, compunctus corde non est; sed desperans, cella dimissa, ad mundum redibat. Cumq. ad quoddam monasterium appropinquasset, illi eius aduentum præscientes, ei tamquam sanctissimo Patri omnes obuiam processerunt: erat enim famosissimus apud omnes: Quem cum, quãto melius poterant, refecissent; verbum admonitionis postularunt ab eo: Cumq. optime prædicasset, ad se reuersus fuit; & ait: Quod alios doces, teipsum non doces?

Luc. 9. d

Greg. to. 3. lib. 1. dial. cap. 9.

Mat. 6. a

Tob. 3. a

doces? Diuina ergo gratia tactus, valefaciens fratribus, ad cellam rediit: & tamdiu plorauit, quousque a Deo misericordiam impetrauit.

Tertio, oratio debet esse importuna, vt ipsa nimia importunitas, quod petit accipiat: Nam & ipse Dominus docet multis exemplis sic importune esse orandum. Vnde: Cum discipuli Domino dicerent: Doce nos orare: Et cum illos Dominicam orationem docuisset; addidit ibi: Quis vestrum amicum habebit, & ibit ad illũ in media nocte dicẽs: Amice cõmoda mihi tres panes; vsque ibi: Et si ille perseuerauerit pulsans: dico vobis, & si non dabit illi surgens eo quòd amicus eius sit; propter tamen improbitatem eius surget, & dabit ei quotquot habet necessarios? Et concludit: Et vos petite, quia accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. In quorum occultatione verborũ importunitatem valere ostẽdit. Vnde exemplum aliud ponit dicens, quòd erat iudex quidam, qui Deum non timebat, & hominẽ non reuerebatur: Cumq. quædam vidua ab eo peteret, vt eam vindicaret de aduersario suo, & illi non attenderet: dum mulier non cessaret, sed incessanter eum affligeret; ille intra se ait: Etsi Deum non timeo, & hominem non reuereor: quia tamen mihi molesta est mulier, vindicabo eam. Et concludit dicens: Si hoc fecit iudex iniquitatis, Dominus non exaudiet seruos suos clamãtes ad se? quasi dicat: Certum est quòd exaudiet. Quia sicut dicit Gregorius: Qui nos ad petendum inuitat, vtique dare desiderat: si enim dare non vellet, quomodo sic instanter ad petendum inuitaret? Apud nos enim prouerbium est quòd importunus vincit auarum; & si auarum, qui non libenter dat; quanto fortius Deum, qui ad petendũ inuitat? Exemplum de Chananæa, cui petenti misericordiam Dominus non respondebat: Sed quia petere non cessauit, sed importune institit; omne quod voluit, impetrauit. Ad hoc membrum posset reduci quod in fine, Chananææ responsum est; scilicet, vt orans non hæsitet in fide, sed fideliter credat, seq. speret accepturum: quia Dominus docuit ita esse orandum: Quidquid postulaueritis, credentes accipietis, & fiet vobis a Patre meo. Et: Postulet autem in fide nihil hæsitans: qui autem hęsitat, similis est fluctui maris, &c.

Luc.11.a *Luc.11.b* *Luc.18.a* *Mat.15.c* *Mar.7.c.d & 11.c* *Mar.11.c* *Iac.1.a*

Quarto, oratio debet esse continua: vt sicut numquam deficit pugna; sic numquam cessemus petere misericordiam: Numquam miles existens in pugna, deponit arma ante obtentam victoriam. Sed arma nostra sunt orationes, quibus contra aduersarium pugnamus, & diuinum auxilium impetramus. Ergo, antequam vincamus, cessare ab orando non debemus. Verum ante mortem nulla certa est victoria, quia semper restat pugna: ergo ab oratione non est cessandum ante mortem. Vnde dicit Apostolus: Sine intermissione orate. Et Dominus in nostrum exemplum pernoctabat in orationibus. Vnde & filij Israel dicebant Samueli: Non cesses pro nobis ad Deum orare. Sed forte dices: quomodo possum semper orare? Numquid non necesse est manducare? numquid non necesse est laborare? numquid non opus habemus dormire? Sed attende secundum Augustinum quòd non desinit vmquam orare, qui nõ desinit benefacere. Plus est enim orare corde, & opere; quàm ore. Non ergo orare desinit, qui benefacere non desistit. Vnde vir Sanctus, siue sit operans, siue manducans, siue dormiens, cum ista omnia propter Deum faciat, vt seruire Deo melius valeat, vtique semper orat. Ad hoc enim dormit, vt postea melius in seruitio Dei vigilare possit: Ad hoc manducat, vt Deo seruiat, vt pondus pœnitentiæ portare valeat: Sine his enim, cum sint de necessitate naturæ, non possumus Deo seruire. Ergo semper est orandum, quia semper benefaciendum, & Deo semper seruiendum. Sed hic est notandum, quòd si volumus orare; debemus nos prius præparare, omnia exteriora dimittere, & ad intimum animi reducere, ibiq. oculos cordis ad Deum dirigere, & nihil aliud, quàm de Deo cogitare. Vnde dicitur: Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse sicut homo, qui tentat Deũ. Est ergo purganda anima orantis a tribus. Primo, a mentis elatione: Secundo, a carnis delectatione: Tertio, ab exteriori occupatione. Numquam enim poterit oratio Deo esse grata, si oranti affuerit elatio mentis, si delectatio carnis, si cogitatio rei temporalis, & familiaris. Dico quòd antequam ad orationem accedas, purganda est anima ab omni elatione mentis per veram humilitatem cordis. Si enim Deus superbis resistit, quomodo eos orantes exaudit? Vnde exemplum ponitur de duobus hominibus, qui ascendebant in templum, vt orarent: vnus Pharisæus; alter Publicanus. Pharisæus superbus; Publicanus humilis, qui longe stabat, pectus percutiebat, oculos non leuabat, & misericordiam postulabat. Sed econuerso Pharisæus quantum poterat, corpore approximabat, corde superbo orabat, in oratione sua bona iactabat, & proximum contemnebat. Pharisæus igitur peccator recessit; vbi Publicanus omne quod petijt, impetrauit. Quia, sicut dicit Augustinus, Facile meretur veniam, qui ex reuerentia se subtrahit ab altari. Oratio humiliantis se, nubes penetrat, & donec appropinquet, non consolabitur: & non recedit, donec aspiciat Altissimus: & ideo Dominus non elongabit. Respexit in orationem humilium, & non spreuit preces eorum. Habet nescio quid latentis virtutis vox dulcis, & humilis; ita vt iratorum impetus frangat, & ad mansuetudinem ducat. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Et iterum: Responsio mollis frangit iram. Secundo, anima est purganda ab omni delectatione carnis: Numquam enim bene orat, qui carnalia cogitat, siue quem caro delectat: vnde nec impetrat a Deo quod postulat. Cũ multiplicaueritis orationes vestras, non exaudiam: Manus enim vestræ plenæ sunt sanguine. In sanguine, carnalem delectationem intellige. Vnde etiam orabat Propheta: Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ. Exemplum de hoc accipe de Iudith, vbi dicitur quòd Iudith primo se lauabat in fonte aquæ, & sic ascendebat adorare Deum. Ciconia postquam fuerit adulterata, siue carne fœdata; ad virũ non audet redire, nisi prius fuerit lota aqua. Similiter nec Leæna ad Leonem: Quomodo anima a carnalitate non lota ad Deum accedere erit ausa? Exemplum habere poteris in Esther orante, si eius historiam volueris legere. Tertio, purganda est anima ab omni tumultu rei familiaris. Vnde dicitur in libro de Spiritu & anima quòd anima debet se retrahere ab omnibus sensibus corporis, tamquam impingentibus, & perstrepentibus, & redire ad se mentis acies. Nam sicut nubes interposita inter nos & solem, non sinit solares radios ad nos descendere; sic tumultus cogitationum, diuinos radios subtrahit ab aspectu animæ, sine quibus anima non potest sollicite orare. Vnde dicitur de talibus: Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio. Quantumcumque enim quis oculos ad cælum leuet, numquã radij visuales ad Solem peruenient, si in medio spatio fuerit interposita nubes. Vnde quidam sanctus Pater dicebat: Sicut impossibile est, vt videat in aqua turbida quis faciem suam; sic anima nisi fuerit purgata a cogitationibus vanis, Deum bene orare, vel contemplari non poterit. Nam videmus in aqua non mota, sed bene quieta: vbi sicut in speculo videt homo faciem suam, &c.

Thess. 5.c *Luc.6.b* *1.Reg.12.d* *Aug.to.10. hom.4. ait: Vere nouit recte uiuere, qui recte nouit orare.* *Eccli.18.e* *Luc.18.b* *Eccli.35.d* *Psal.101.c* *Eccli.6.a* *Prou.15.a* *Isa.1.d* *Psal.50.c* Exemplũ. *Iudith 12.a* Exempla. *Esther 14. & sequen.* *Aug. to. 3. lib. de Spiritu & anima, cap. 2.* *Thren.3.c* Exemplũ.

DE

DE PLVR. SS. CONFESS.

SERMO I. in ordine XXIIX.

1. Cor. 1. a — IN omnibus diuites facti estis in illo. Tria diuitiarũ genera esse clamat omnis Scriptura diuina. Nam quædam sunt diuitiæ æternales: Quædã sunt diuitiæ spirituales: quædam sunt diuitiæ temporales. Nam diuitiæ æternales sunt diuitiæ gloriosæ: Gloria, & diuitiæ in domo eius. (Psal. 111. a) Diuitiæ spirituales sunt diuitiæ gratiosæ. Et de his dicitur in Themate; quæ non sunt aliud, quàm diuinæ virtutes, & gratiæ, quibus repletur anima Sanctorum. De his dicitur per contrarium: Sicut est ille, qui thesaurizat, & non est in Deum diues; (Luc. 12. c) talis est omnis, qui diuitijs spiritualibus carens, possidet solum diuitias temporales. De primis duobus generibus diuitiarum, quibus sunt diuites viri sancti; Thema assumptum est. In quibus describitur status, & vita Sanctorum. Primo, ex parte largientis: Secundo, ex parte gratiæ sanctitatis: Tertio vero, ex parte copiositatis donorum innumerorum. Nam Sancti ex donantis potentia facti sunt famosi, & ex donorum copia facti sunt fructuosi. Notatur autem primo diuina auctoritas, vel potestas, cum dicitur: *In illo*, idest in Deo. Qui sicut Sanctis naturam; ita contulit & gratiam. Secundo, notatur animæ sanctitas, cum interponitur: *diuites facti estis*. Tertio vero donorum copiositas, siue vniuersalitas, cũ præmittitur: *In omnibus*. Adeo enim diuites fuerunt; vt (sicut ibidem dicit Apostolus) nihil deesset eis in omni gloria, vel in vlla gratia. Tertium vero genus, sunt diuitiæ temporales, & sunt diuitiæ onerosæ. Vnde dicitur in Psalmo: Diuitiæ si affluunt, nolite cor apponere. (Psal. 61. b) Sancti ergo sunt, qui nunc possident diuitias æternales, & habuerunt diuitias spirituales in via, & contempserunt omnino diuitias temporales. Et hoc triplici ratione. Primo, quia vanæ & inefficaces: Secundo, quia nociuæ & inutiles: Tertio, quia sunt infirmæ & debiles, siue potius impotentes.

Dico quòd ideo Sancti diuitias temporales contempserunt: quia sunt penitus falsæ, vanæ, & inefficaces, quia illud non faciunt, ad quod sunt. Philosophus enim in Meteorologicis docet, quòd omne, quod non facit, ad quod erit, desinit esse, quod est. (Arist. to. 4. lib. 4. Meteorol. cap. vltimo.) Lux enim, si non luceret; quia ad hoc est, lux esse desineret. Similiter ignis, si non calefaceret, ignis esse cessaret. Ergo, si diuitiæ non illud, propter quod requiruntur, efficiunt, tamquam quæ nihil sunt, a sapientibus contemnendæ sunt. Stultus enim esse probatur, qui vtitur aliquo ad aliquid, cuius virtus est ad oppositum. Nonne stultus medicus esset, qui patienti dysenteriam, aliquod laxatiuum, & non ad restringendum materiam daret? (Dysenteria est intestinorũ exulceratio. Cic. Gallo lib. 7. Plin. lib. 22. c. 25.) Nonne stultus esset, qui sitim vellet extinguere, & sal manducaret, cuius est sitim incendere, & non extinguere? Ergo & a simili, stultus est, qui volens animæ capacitatem implere, & sitim habendi extinguere; si non desinat cõgregare, cum hoc sitim non auferat, sed magis augeat, & semper maiorem inducat. Poeta:

†*Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.* (†Iuuenalis lib. 5. Satyra 14.)

Vnde dicitur. Auarus non impletur pecunia. (Eccli. 5. b) Cuius dicti ad præsens duplex est ratio: Vna sumitur ex parte pecuniæ: alia ex parte animæ. Est ergo ratio prima, quare pecunia nõn satiat animam: quia est res vana. Si enim de homine dicitur, quòd vniuersa vanitas omnis homo viuens, (Psal. 38. b) propter quem pecunia facta est, quanto magis ipsa pecunia vanitas est? Iterum si omnia vanitas, Salomone teste; (Eccls. 1. a) ergo & pecunia vanitas est. Sed constat, quòd vanum non replet locum. Vnde vmbra, quæ est vana, nullius loci est repletiua. Ergo ex pecunia tota vana non potest repleri anima. Quare anima, congregata quantacumque pecunia, semper remanet vacua: & cum nihil vacuum patiatur natura; tunc semper homo attrahit, nec repleri potest, & numquam congregare desinit, donec viuit. (Arist. to. 7. Problemat. sect. 9. q. 9.) Alia ratio est ex parte animæ; cum sit (quemadmodum dictũ est) capacitatis infinitæ, solo summo bono repleri possibilis. Nulla est enim commensuratio finiti ad infinitum. (Arist. to. 4. lib. 1. de Cælo. tex. 64. & tex. 52. & 8. Physic. tex. 15.) Quare si anima est capacitate infinita; omnis autem mundi pecunia est finita; impossibile est, vt repleatur ex ea: immo si multiplicaretur semper pecunia, adhuc tamen semper esset finita; semper anima remaneret vacua. Etiam posset dici, quòd appetitus hominis se habet ad diuitias, sicut intestinum ventris ad cibariorum delicias: Nam stomachus est talis naturæ, quòd si pauca recipit, se restringit, & paucis contentus fit: sed quanto plura cibaria accipit, tanto amplius se extendit; & ad alia recipienda capacior semper fit. Vnde & ad litteram videmus, quòd magis in suis paucis contenti sunt pauperes; quàm in suis multis diuites sunt. Vnde Salomon vanitatem diuitiarum assignat, maxime a duobus: primo, ex parte possessoris; secundo ex parte heredis. De primo enim dicitur: Vbi multæ sunt opes, multi sunt qui comedunt eas. (Eccls. 5. c) Et quid prodest possessori (inquit) nisi quòd cernit diuitias oculis suis? Ita enim sua frumenta comedunt comites; sicut & milites, sicut & populares. Ergo quid vltra pauperem habet diues; nisi quòd diuitias oculis suis videt, quas oculis suis manducare videt ab alijs? Quanto enim diuitiæ sunt plures, tanto diuites necessario pluribus comestoribus indigent: Et sic suum possessorem faciunt magis indigẽtẽm, dum ad custodiendum supellectile pluribus indigere necesse est eos, qui plurima possident. Ex quibus apparet, quòd diuitiæ non faciunt hominem sufficientem, sed potius indigentem. Secunda ratio Salomonis sumitur ex parte heredis. Nam relinquunt quidam suas pecunias viro iusto, quidam viro stulto, quidam vero viro extraneo. Dico ergo, quòd aliquis est, qui præter propositum laborans in vanum, reliquit quod lucratus fuerit, viro iusto. Peccatori dedit Deus afflictionem, & curam superfluã. (Eccls. 2. d) Et addit: Et vt aggreget, & tradat ei, qui placuit Deo. Sed hoc, inquit, vanitas, & cassa sollicitudo mentis. Item vanum est, eo quòd relinquit aliquando viro stulto. Vnde iterum: Detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissime laboraui, habiturus heredẽ post me, quem ignoro; (Eccls. 2. c) vtrum sapiens, vel stultus futurus sit: & dominabitur in laboribus meis, quibus desudaui, & sollicitus fui. & est quidquam tam vanum? Item vanum est, quòd viro extraneo relinquit. Vnde dicitur: (Eccls. 6. d) Vir, cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ eius ex omnibus, quæ desiderat; nec tribuit ei potestatem, vt comedat ex eo: sed homo extraneus vorabit illud. Et hoc vanitas, & magna miseria est. Et addit: Vnus est, & tamen non habet filiũ, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi eius diuitijs, nec recogitat dicens: Cui laboro, & fraudo animam meã bonis? Et hoc vanitas est, & afflictio pessima.

Secundo, diuitiæ non solum sunt vanæ, & inefficaces: sed etiam sunt nociuæ & inutiles, vt Boetius: (Boetius de Cõsol. Philosoph. lib. 2. prosa. 5.) Diuitiæ enim possessoribus suis sæpe nocuerunt, cum timore seruantur, & cum dolore perduntur. O quot sunt, quibus, quia diuites sunt, ponuntur insidiæ, capiuntur, ligantur, tormentis exponũtur, & occiduntur; vt ab eis quod lucrati sunt auferatur. Vnde dicitur: Qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis: & saturitas diuitis non finit eum dormire. (Eccls. 5. b) Et addit: Est & alia infirmitas pessima sub sole: Diuitiæ conseruatæ in malum domini sui, pereunt

† Ptisana è hordei cremor uel succus, siue aqua. Plin. l. 18. c. 7. & li. 22. c. 25.
ǁ Theriaca ex uiperina carne fit. Plin. lib. 20. cap. 24. & lib. 29. c. 4.
Eccl. 11. a

eunt enim in afflictione pessima: Filium generauit, qui in summa egestate erit, &c. Ex effectu eius, qui diuitias consequitur, probantur diuitiæ esse inutiles, & nociuæ. Nam quòd vinum febricitanti noceat, † ptisana vero conferat: quòd venenum hominem perimat, & quòd ǁ theriaca venenum expellat; quomodo scitur, nisi per effectum, qui ista consequitur? Ergo ex effectibus consequentibus, quales sint, diuitiæ, cognoscuntur. Audi Apostolum: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli: & desideria multa, & nociua, quæ mergũt in interitum, & in perditionem. Quid istis peius? Si de peccato agitur, audi Ecclesiasticũ: Si fueris diues, non eris immunis a peccato: Exemplum de Saul, qui antequam veniret ad regnum, non erat vir in Israel melior eo: sed ditatus nõ erat forte peior eo. Bernardus: Quis Dauid sanctior? quis Salomone sapientior? & tamen succedentibus prosperis, vnus ex toto desipuit: quia secundum Boetium, Magis timenda est fortuna prospera, quàm aduersa. Nonne dicitur: Mortuus est diues, & sepultus est in inferno? Quales ergo sunt diuitiæ, quàm inutiles, & quàm nociuæ, & quàm totis affectibus fugiendæ; cum animam periculis multis exponant, gratiam auferant, peccatorem constituant, & vltimo ad inferna deducant?

Boet. lib. 2. de Cõsolat. prosa 8.
Luc. 16. e

Tertio diuitiæ sunt infirmæ, & impotentes, nullos suos iuuando possessores ad vires habendas: Cuius debilitatis ratio ex hoc patet: Quandocumque enim aliquod agit ad aliqua operanda, ipsum oportet aliqua multa habere; quæ possent fieri ab alio æque per pauca; illa multa ipsi agenti primo sunt vana: immo semper natura operatur per pauciora, quantum potest, vt Philosophi docent. Ergo cum videamus, quòd qui vult temporalem necessitatem excludere, oportet eum diuitias innumerabiles congregare, nec sufficiunt paucæ; certum est, eas valde debiles esse: maxime cũ multæ non possint necessitatẽ excludere. Quòd autem multitudo in rebus singulis sit signum debilitatis, multis probatur exemplis. Exemplum ergo primum accipe in natura: Nam videmus multa reptilia corpore exigua, multipedia, & vermes breues, & culices, in quibus propterea multi sunt pedes, quia omnino valde sunt debiles. Quare, si cum debilitate pauci essent pedes, corpora sustẽtare non possent: & sic gressum, & per consequens vitam perderent. Sapiens ergo natura, quia talibus crura proportionabilia dare nõ potest; debilitatem multitudine pedum suppleuit. Nam videmus, vbi pedes validi sunt, & fortes; inueniuntur pauciores esse. Vnde hæc est causa, quare plures culex quàm elephas habet pedes, cum hoc sit animal exiguum, hoc autem maximum. Item in rebus artificialibus videmus, quòd quanto panni sunt minoris virtutis ad fomentũ naturalis caloris; tanto necesse est, vt ex eis homo induat plures. Item quanto nauem trahẽtes sunt debiliores; tanto necesse est eos esse plures: vt quod non potest debilitas paucorum, multitudo suppleat. Ex hac enim causa est, quòd plura sunt mineralia, quàm vegetabilia: & plura vegetabilia, quàm sensibilia, & plura sensibilia, quàm rationalia: quia quãto sunt plura, tanto ignobiliora, & tanto debiliora, & minus valentia. Quare plus est de argento, quàm de auro: plus de plumbo, quàm de argento: & plures quercus, quàm cedri: & plures viles lapides, quàm pretiosi: & plures homines viles, quàm nobiles: & plures sunt stulti homines, quàm sapientes: & plures sunt milites, quàm barones: & barones plures, quàm reges: & plures simplices Presbyteri, quàm Episcopi: & plures Episcopi, quàm Archiepiscopi: & summus Pontifex tantum vnus: quia plenitudo potestatis est in eo. Ex his exemplis certissimum est, quòd diuitiæ ideo quærũtur plures (paucis enim cõtenti non sunt homines) quia sunt debiles, quod promittunt efficere non valentes: Nam promittunt suum possessorem beatum, & faciunt totum contrarium, dum auferunt regnum supernum, & ducunt ad infernale supplicium. Ob hanc causam Dominus dicit: Facilius est camelum transire per foramen acus, quàm diuitem in regnum cælorum. Quia sicut camelus non potest portam, quæ acus dicitur, intrare, nisi onus deponat; sic homo in regnum Cælorum intrare non potest, nisi desinat diues esse. Istis considerationibus, & multis alijs, Sancti diuitias cõtempserunt vanas, & hoc propter Deum: quę contempserunt multi homines propter mundum. Quid mirum si contempserint Christiani, quòd contempserũt Pagani? Dicit enim Seneca quòd nemo dignus Deo est, qui diuitias non contemnit. Bernardus: Magna abusio, & penitus nimis magna; vt diues esse velit vermiculus vilis: propter quem tam pauper voluit esse Dominus maiestatis. Quærat, inquit, Paganus diuitias, cum sine Deo existat: quærat & diuitias Iudæus, qui eas in promissionem accepit; Sed qua frõte Christianus diuitias quærit, postquam Christus pauperes beatos esse prædicabat? Multi enim Romanorum fuerunt Consules, qui propter amorem suæ ciuitatis nihil omnino accipiẽtes, adeo in morte inuenti sunt pauperes, vt non haberent, vnde exequias funeri facere potuissent. Sunt & in Iudæa & in Æthiopia populi (vt historiæ narrant) qui nihil penitus congregant, sed de his, quæ sponte terra gignit, simpliciter viuunt, sicut omnes homines ante diluuium faciebant. Quæ ergo est hæc tanta auaritia, quæ Christianos inuasit; vt eis non seminare sufficiat, non colligere, nisi insuper vsuris varijs, & mercationibus infinitis quibuscumque peccatis congregẽt peritura? Seneca: In obsessa via diuiti nulla pax est, qui vero pauper est, nullam calumniam timet, nullas formidat lites, nullas timet alias passiones. Et ideo inquit: Paupertas est donum Dei a paucis cognitum. Gregorius: Quid in hac vita laboriosius, quàm terrenis desiderijs æstuare? quid quietius, quàm nihil præter Deum in hac vita appetere? Ad Patriam (inquit) liberius incedimus, si in via onere caremus. Nam qui onus diuitiarum abstulerit, ad currendum citius se expediuit. Rogemus ergo, &c.

Notandum de summo Pontifice.
Mat. 19. d
Seneca epist. 18.
Bern. to. 1. serm. 3. de Resurrect. Domini.
Seneca epist. 14.

DE PLVR. SS. CONFESS.

SERMO II. in ordine XXIX.

Charitas benigna est. Virtus charitatis quàm sit nobilissima, quantis præconijs honorãda, quantis laudibus prædicanda; nulla potest exprimi carnea lingua. Nam Apostolica teste sententia: Si quis lingua vtatur angelica, si prophetica, si omnium rerum scientia, si fide faciente miracula, si pauperibus distribuat omnia, & si in mortem dederit carnem suam; frustra omnia sunt, si charitate non sunt formata. Sola enim hæc virtus (secundum * Augustinum) piorũ virorum est, & sanctorum; cum ceteræ virtutes bonis, & malis cõmunes sint. Magna enim virtus est fides, sed dæmones credunt, & contremiscunt. Magna virtus est spes, quam in magnis peccatoribus videmus. Quid prudentia nobilius iudicamus? sed (teste Domino) maior est in filijs tenebrarum, quàm lucis: maior in serpentibus, quàm in nobis. Quid temperantia melius dici potest, quæ siue respectu gulæ, siue luxuriæ, maior quàm sit in Christianis, inuenta est in paganis? Multæ enim fuerunt mulieres paganæ (vt testantur historiæ) quæ prius, quàm corrumpi, voluerunt occidi. Quid fortitudine? quid patientia potest esse melius? quam quasi in sum-

1. Cor. 13. b
1. Cor. 13. b
* Aug. to. 3. in sentent. ex S. Aug. collect. sent.
Iac. 2. e
Mat. 6. e

in summo possederunt Philosophi. Magna virtus, & ardua paupertas existit, quæ in multis tam Philosophis, & Paganis resplenduit. Sola enim charitas est, quæ nullo modo conuenit, nisi solummodo viris iustis: eo quòd deformari nõ possit. Numquam ignis potest infrigidari; quamuis posset extingui: Sic & charitas potest quidem per peccatum auferri, sed numquam informis fieri: et ad modum vitri potest quidem totaliter frangi, non autem plicari. Quia igitur hæc virtus proprie Sanctorum est, & per eius operationes & actus maxime cognoscuntur: Ex fructibus enim eorum cognoscetis eos. Ideo præmissum verbum ad Sanctorum gloriam est assumptum. In quo describitur ista virtus Sanctorum esse, maxime quantum ad duo: Primo, quantum ad habitum, qui consistit in corde: Secundo, quantum ad actum, quo fulgent in opere. Primo, per habitum Sancti sunt facti iusti quo ad seipsos: Secundo, per actum facti sunt luminosi, quo ad fratres, & proximos. Notatur ergo primo habitus mẽtem sanctificans, cum dicitur: *Charitas*. Notatur secundo actus, quem charitas inspirauit, cum infertur: *Benigna est*, idest, hominem benignum facit. Licet enim quælibet virtus vnum specialem actum habeat, quem eliciat (sicut fides credere: spes sperare: charitas diligere, vel amare) tamen charitas omnes actus virtutum imperat, quamuis eos non eliciat; sicut Apostolus dogmatizat dicẽs: Charitas omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, &c. Nam sicut esse benignum charitas imperat; sic ipsa benignitas probabiliter charitatem adesse denũciat. Sed defectus benignitatis, ex necessitate concludit, quòd animæ charitas non assistit, &c. Dicamus ergo: Charitas benigna est. Licet charitatis nõ sint certa experimenta, nisi per reuelationem diuinam; sunt tamen aliqua probabilia signa, quibus ad credendum inducimur, quòd charitatem habeamus. Primum est conscientia munda. Secundum est patientia firma. Tertium est compassio fraterna. Quartum est communicatio libera.

Exempla.

Matt. 7. b

1. Cor. 13. b

Dico, quòd primum signum quòd charitatem habeamus, est interior conscientia, si inueniatur munda, nullis delictis mortalibus fœda, non cogitans turpia, non amans mundana; sed solum diuina: nõ gaudens ad mala; sed ad omnia bona. Vnde Apostolus dicit: Charitas non cogitat malum, non gaudet super iniquitate: cõgaudet autem veritati, idest, non potest esse, vt si charitas sit in anima, vt anima sit fœda, vt sit frigida ad diuina, & calida ad humana: cum charitas (ad modum materialis ignis) virtus sit purgatiua: Calefactiua: Et maturatiua. Vnde etiam Dominus loquẽs de charitate dicit: Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? Ergo si charitas est ignis, ipsa habet purgare: quia ignis est aëris purgatiuus, & in ferro est omnis rubiginis cõsumptiuus. Si ergo consciẽtia est peccati rubigine plena; certum est, quòd ab igne charitatis est vacua. Item ignis omnia, quæ sibi approximantur, calefacit: quia omne frigus a rebus expellit, sicut experientia certa ostendit. Ergo vbi charitatis ignis non requiescit, frigus etiam non desinit. Ergo, si ad diuina, & spiritualia bona te feruentem, & calidum inuenies: & econtra ad terrena frigidũ reperies; signum est charitatis in te existentis. Si autem frigidus es ad diuina, & calidus ad terrena; scias, quòd charitas non ardet in anima tua. Item ignis est crudorum maturatiuus. Vnde videmus, quòd poma cruda, & immatura in igne decocta fiũt sapida, & dulcia: eo quòd a virtute ignea omnis eius acerbitas sit consumpta, & saporositas sit introducta. Ergo si tu inueneris in te maturas affectiones, dulces, & saporosas de Deo cogitationes; probabile valde est, quòd a diuino igne hæc habes. Si autem econtrario cogitationes de mundo tibi sunt dulces, & sapidæ: & de Deo sunt crudę; crede mihi, & scias certissime, quòd diuino non ardes hoc igne. Notandum tamen, quòd in omnibus istis argumentis, siue argumentandi modis, semper probabile est assertiuum: sed necessarium est negatiuum. Vbi ergo Apostolus dicit: Charitas non agit perperam, idest, peruerse: non est ambitiosa: Si ergo ita dicam: Iste non agit perperam, non est ambitiosus; ergo charitatem habet: hoc tantum est probabile assertiuum, non autem necessarium: quia tunc posset homo pro certo scire, si esset in charitate. Si autem sic dicam: Iste ambitiosus est, & peruerse agit: ergo charitatem non habet; argumentum non est probabile tantum, sed est necessarium. Vnde & scire certitudinaliter non possumus, quòd in charitate sumus; eo quòd, non quia bona facimus, charitatem habemus: certitudinaliter tamen scire possumus, quòd in charitate non sumus, dum mala charitati contraria facimus; eo quòd quia facimus mala, mali sumus.

1. Cor. 13. b

Luc. 12. f

1. Cor. 13. b

Secundum signum, quòd charitatem habeamus, est patientia firma. Charitas enim sic hominem in aduersis firmat, & ad modum lapidis quadri stabilitat; vt nullis omnino moueatur aduersis: sed ex eis potius crescit, sicut in aspersione aquæ ignis potius inualescit: et omne contrarium ad præsentiam sui contrarij vigorescit. Nam & charitas dicitur similis esse bitumini, quod est terra adeo conglutinosa, & tantæ tenacitatis; vt ea, quæ vnit, nec igne, nec aqua, nec ferro dissolui ab inuicem possint. Vnde vir Sanctus hoc bitumine Deo vnitus, nõ solum mundi mala non fugit: sed etiam appetit. O quot fuerunt Sancti, qui pro Christo voluerunt occidi, & mortem quæsierunt mente fideli; quamuis a Deo ad aliud essent ordinati. Nonne venerabilis vir Franciscus mare trãsiuit, Soldanum adijt, & fidem constantissime prædicauit, quãuis ad alia reseruatus fuerit? Hoc ergo bitumine Christo coniunctus Apostolus dicebat: Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an nuditas? an periculum? an gladius? Et addit: Certus sum, quòd neque mors, neque vita, nec Angeli, nec principatus, neque instantia mala, neque futura, scilicet mala, neque fortitudo, nec altitudo quorumcumque Principum, neque alia creatura poterit nos separare a charitate Christi, quæ est tantæ tolerationis. Ideo certe amor omnia grauia, leuia; & amara, dulcia facit; Nihil enim est amanti difficile, vt Bernardus dicit: Charitas enim est similis virtuti conuersiuæ, quæ est in oliua, & vite. Nam virtus illa conuersiua humorem vitis, & oliuæ, qui amarus est in radice, vertit in multã dulcedinem, sicut probat experientia: quia coquit vitis vuas, & oliuæ baccas maturas: est enim similis quadrigæ, cuius naturæ est, quòd maius pondus equi pertrahunt cum quadriga, quàm possint facere sine ea. Amor enim facit pœnas contemnere, & ipsam mortem appetere: immo facit quasi non sentire. Vnde similis est mandragoræ, cuius cortex in vino decoctus, bibentem ad omnes dolores insensibilem reddit. Vnde ad potandum illis dari consueuit, quorum corpora sunt secãda.* Dicit enim Dionysius, quòd hæc herba decocta in vino, & fortiter sic potata, hominem dormire facit, vt vulnera sentire non possit. Et propterea in Cant. 8. dicitur quòd aquæ multæ, idest tribulationes variæ, non potuerũt extinguere charitatem: immo non solum nõ extinguunt; sed eam intendunt: quia videmus, quòd solares radij maiorẽ calorem generant in aqua, quàm in terra: quia cum aqua magis sit calori cõtraria, quàm sit terra; dum maius contrarium in aqua inueniunt; fortius ad victoriam radij contrarij exardescunt: quia (vt supra iam dixi) omne contrarium fortius insurgit, dum suum contrarium adesse persentit. Sic & charitas, dum

Exempl.

Rom. 8. f

Bern. to. 1. ser. de Cõuersio. ad Clericos c. 30. & ser. in festo S. Mariæ Magdalenæ in fine, & ser. in Ramis Palm. circa med.

* *Mandragora virtus ex Dionysio Scriptore Medico, qui a Varr. lib. 1. de re Rust. nominatur: & a Pli. lib. 12. 13. 21. de herbis scripsisse memoratur. Habetur ex Dioscoride lib. 4. c. 78. & lib. 6. c. 16.*

dum pœnas extinguentes, vel ad malum allicientes adesse persentit, ad resistendum eis se recolligit totam, & maiores ex hoc assumit vires. Et hoc dicere Propheta voluit, cum ait: Dum superbit impius, incenditur pauper.

Psal. 9. d

Tertium signum, quòd homo habeat charitatem, est compassio fraterna: Nobilius est enim corpus spirituale, quàm materiale; ergo maior debet esse vnio membrorum spiritualiũ, quàm materialiũ: Sed membrorum corporalium tanta est vnio (teste Apostolo) quòd si patitur vnũ membrum, cõpatiuntur omnia membra, & gaudenti congaudent: & est impossibile aliter esse; Ergo si maior est vnio membrorum spiritualium, impossibile est membrum pati, quòd non sit compassio aliorum membrorum. Ergo si fratri, vel proximo patienti te inuenies compati; probabile signum est, quòd habeas charitatem: & sis corporis Christi membrum. Si autem proximo patienti te non inueneris posse compati; non dico tibi probabili, sed argumento infallibili scias tibi concludi, quòd nõn es membrum corporis Christi: quia impossibile est, si homo alterum vere amat, quòd ei dolenti non pleno corde condoleat, & se cum afflicto affligat. Et si hoc facit amor carnalis; quid amor spiritualis faciet, si intus affuerit? Numquam in corde poterit esse ignis, & non ardebit. Prouerbium est quòd amor, & tussis celari non possunt. Quare concluditur vlterius, quòd si proximo vere compateris, eius necessitatibus pro viribus subuenis. Quod si non facis, scias quòd charitatis ignis in te funditus est extinctus. Non enim est possibile; vt ignis in lignis ardeat, & non calefaciat. Et propterea dicitur: Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo; quomodo charitas Dei manet in eo? quasi dicat: impossibile est ita esse. Ergo fratres mei, probetis habere vos hanc charitatem corde compatiendo, & opere toto posse subueniendo: quia diligendus est proximus, non solum corde, & ore; sed etiam opere: quòd si possibilitas operis non adsit, sufficit compassio cordis cum consolatione sermonis. Turpe est, vt maiora signa amoris inueniantur in brutis, etiam ad bruta extranei generis, quàm in hominibus, qui sunt omnes eiusdem generis, ab vno omnes principio: cum bruta omnia habuerint principia, scilicet feminam & masculum. Nam cornices, quæ sunt aues, præter hoc quòd ad parentes sunt miro modo clementes: quia in senectute proprijs pennis eos fouent; sunt etiam circa ciconias valde diligentes. Nam cum ciconiæ partes has derelinquunt, vt ad partes calidas transeant; eas cornices in domibus suis cum magna sedulitate suscipiunt: & quando in itinere sunt aues, quæ ciconijs sunt infestæ, cornices eas turmatim associant, & contra infestas aues fortissimè pugnant: ita vt pro eis vulneribus, & morti se exponant: Qui homines tantæ hospitalitatis sunt, sicut cornices? & sic proximos diligant, vt se pro eis in vulnera tradant, & mortem? O humana miseria, & plorabilis defectus amoris: quia si cadit elephas, tunc est qui ex socijs auxilium ferat: Capitur passer, & sunt alij passeres, qui succurrant: Porcus vociferatur, & pro posse alij adiuuant. Sed homo si ruat, non est qui ad auxilium manum mittat, vel extendat.

1. Cor. 12. b *1. Ioan. 3. d* *Exempl.* *Exempla.*

Quartum signum, quòd homo habeat charitatẽ, est cõmunicatio libera, vt homo se, & sua cõmunicet proximo. Quia sic dicitur: Charitas non quærit quæ sua sunt, sed tantum quæ Iesu Christi. Exemplum de Discipulis, quibus erant omnia communia, & nemo quidquam proprium possidebat, sed erant illis omnia communia. Ciconiæ simul vadunt, simul terram petunt, simul comedunt, & quiescunt. Apes simul exeunt, simul surgunt, & simul cibum communem accipiunt. Turpe igitur valde est, quòd homo non communicet proximo, cum brutum cõmunicet bruto; & maior, quàm inter rationabilia, amor appareat inter bruta. Teneamus ergo charitatem: quia vbi est charitas, ibi Deus est: & qui charitatem habet, in Deo manet, & Deus in eo. Quod Bernardus exponens sic ait: Si Deus charitas est, nihil melius charitate: si quis manet in charitate, & per consequens in Deo manet; nihil charitate securius. Si vero Deus in eo manet; nihil charitate iucundius. Verum est ergo, quod dicit Apostolus: Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia sustinet, & omnia suffert: charitas numquam excidit. Qui ergo charitatem Dei habet, charitatem proximi habet: quòd si charitatem proximi non habet, nec Dei charitatem habet. Quia ad destructionem consequentis, sequitur destructio antecedentis. Rogemus, & c.

1. Cor. 13. b *Act. 2. a* *1. Ioan. 4. b. c* *Bern. to. 1. ser. 26. sup. Cantic.* *1. Cor. 13. b*

DE VNO S. DOCTORE

SERMO I. in ordine XXX.

Refulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis. Augustinus dicit quòd ordo de necessitate requirit primum, & vltimum: Et quia (vt ait) non potest perueniri ad vltimum, nisi per medium; concludit, quòd necessario omnis ordo requirit primum, medium, & postremum. Vnde in Angelis triplex est Hierarchia, scilicet prima, vel suprema: media, & infima: ita quòd est influentia supremæ in mediam, & mediæ in infimam: et ima per mediam, & media per supremam purgetur, illuminetur, & perficiatur: sicut dicit Dionysius. Similiter videmus & hunc ordinem in cælis, quod primũ est empyreum, medium est aqueum, tertium & infimum est sidereum. Et primum influit in medium, & medium in postremum. Cum ergo Ecclesia a Deo sit ordinata, necesse est vt habeat in se ista tria. Quia in Ecclesia Dei quidam sunt primi, & primates sunt appellati. Quidam medij, vt Episcopi. Quidam infimi, vt omnes alij minores Prælati, sicut Sacerdotes Parochiales. Vel aliter: Quidam sunt tantum Doctores, & hi sunt supremi. Quidam tantum audientes, & hi sunt infimi. Quidam simul audientes, & docentes, & hi sunt medij: qui ea, quæ audiunt a summis, more Lunæ refundunt. Nam Luna lumen, quod a Sole recipit, reddit terris. Isti ergo tres ordines, docentium scilicet, & audientiũ, & medio modo se habentium, notantur in themate. Nam tantum docentes assimilantur Soli, & Stellis: tantum audientes assimilantur montibus altis, ad recipiendum lumen dispositis: qui licet sint infimi respectu docentium; sunt tamen montes alti, in comparatione vallium, idest, nihil colligere valentium. Nam montes prius suscipiunt radios solares, quàm colles depressi, & valles: Audientes simul, & docentes similes sunt scutis aureis, quæ lumen, quod a Sole accipiunt, terris oppositis sibi reddunt. Et dicuntur notanter clypei: quia sicut pro defensione corporis exponuntur clypei in bello ictibus; sic isti debent se exponere pro vtilitate animæ proximi, & pro defensione fidei, & si necesse fuerit, propterea mori. Vt ergo sermonem reducamus ad hunc Doctorem eximium, cuius hodie festum colimus; Hic, quantum ad tria, in præmisso verbo describitur: Primo, quantum ad eius eximiam sanctitatem, qua intus exarsit: Secundo, quantum ad luminosissimã veritatem, qua vt sidus emicuit: Tertio, quantum ad do-

1. Mac. 6. e *Aug. to. 1. lib. 1. Musica cap. 12.* *Dionys. lib. de Cæl. Hierarch. c. 3.* *Dionys. lib. de Eccl. Hierarch. c. 8.*

ad doctrinæ vtilitatem, qua mundo profecit. Notatur ergo primo eius sanctissima vita, qua Deo seruiuit, cum dicitur *Sol*: Secundo, notatur eius admiranda doctrina, qua claruit, cum dicitur: *refulsit in clypeos aureos*: Tertio, eius doctrinæ efficacia, qua profecit, cum subditur: *Et resplenduerunt montes ab eis*. Verum, quia ista omnia in Sole tantum possunt notari; ideo de ipso Sole fiat hic sermo. Est ergo notandum quòd circa Solem nobis consideranda sunt quinque: Primo, ipsius essentia: Secundo, eius forma: Tertio, ipsius figura: Quarto, motus, & natura: Quinto, eius influentia. Nam secundum essentiam est corpus altissimum. Secūdum formam est corpus venustissimum. Secundum figuram est corpus rotundissimum. Secundum motum, siue naturam est corpus velocissimum. Secundum influentiam est corpus virtuosissimum. Sic & Doctor noster eximius fuit altissimus per eximiam sanctitatem. Fuit speciosissimus per scientiæ claritatem. Fuit rotundissimus per arctissimam paupertatem. Fuit velocissimus per obedientiæ humilitatem. Fuit virtuosissimus per miraculorum efficacitatem.

Dico, quòd corpus Solis secundum suam naturā, & essentiam consideratum, est corpus altum, corpus solidum, & ideo non porosum; corpus in firmamento locatum, & ideo nobilissimum. Quid enim cælo sublimius? quid inter corpora inanimata cælo dignius? Vnde dicitur: Altitudinem cæli quis dimensus est? *Eccli.1.d* Hoc & ipsa experientia probat, & viæ longitudo, quæ corpora tam grandia sic a nobis cælat; vt nobis videantur permodica. Sed ea hic non pono: quia in Dominicalibus sermonibus me recolo dixisse, & posuisse de huiusmodi. Sufficiat igitur dicere secūdum Scripturæ testimonium, quia fidelibus est certissimum, quòd cælum est altissimum, & in summo locatum: sicut patet ad sensum. Sed Sol in cælo est situatus, ergo est corpus situ altum. Minor probatur per Genesim: vbi dicitur quòd Deus fecit duo luminaria magna, scilicet Solem, & Lunam, & posuit ea in firmamento cæli. *Gen.1.b* Vnde quæ sint hæc luminaria, docet dicens: Qui fecit luminaria magna, Solem in potestatem diei, & Lunam in potestatem noctis. *Ps.135.a* Sic & beatus hic Doctor, Fuit ad modum cæli altus, per vitæ eminentiam: Fuit solidus, per veram patientiā: Fuit non porosus per humanam gloriam: Et fuit in firmamento positus per fidei constantiam. Omnia ista possunt hic discuti: Sed sufficiat dicere, quòd fuit altus per vitæ sanctitatem, qua conuersabatur in cælis, non carne, sed mente. Erat enim de illis, qui cum Apostolo dicere poterant: Nostra conuersatio in cælis est. *Philip.3.d* Vnde dicere poterat illud: Ego in altissimis habito. *Eccli.24.a* Sed quis hodie conuersatur in cælis? Quis hodie est, qui non totus inhæreat terris? Vere terreni sumus: quia non cælestia, sed terrestria cogitamus: non de Deo, sed de mundo loquimur: non pro Deo, sed pro mundo operamur. Adhæsit enim pauimento anima nostra, *Ps.118.d* & conglutinatus est in terra venter noster. *Psal.43.d* Qui enim de mundo est, de mūdo loquitur. *1.Ioan.4.a* Et quia non cælestes, sed terreni sumus; ideo sumus illis stellis similes, quæ de cælo cadunt in terram. Nam & illæ impressiones, quæ dicuntur vulgariter stellæ cadentes, ideo cadunt; quia verè stellæ non sunt, nec in firmamento locatæ sunt. Et sic forte illi homines, qui in terrā ruunt, nūquam in Deo, siue in cælo vere firmati fuerūt: quia qui vere inhæreret, non tam faciliter caderet. Nam videmus, quòd arbores, quæ fortes radices ponunt in terra, non facile ventis euellūtur: sed illæ potius ventis cadunt, quæ radices debiles terræ infigunt. Ergo multo fortius non facile caderent, qui per amorem verum Deo inhærerent.

Secundo, Sol est forma speciosissimus: Nam illud dicitur esse pulcherrimū, quod nihil habet turpitudinis admixtum: sicut illud dicitur esse albissimum, quod non est nigredine permixtum. At luci sola tenebra est opposita: Igitur illud est lucidissimum, & per consequens speciosissimū, quod nihil habet tenebrositatis admixtum. Sed Deus (sicut habetur) diuisit lucem a tenebris: *Gen.1.a* Ergo dum lucem a suo contrario separauit, purissimam, ac pulcherrimam eam fecit. At corpus Solis est fons lucis, sicut ipsum nomen ad sensum ostendit: Nam ideo ipsa Scriptura ipsum Solem appellat, eo quod solus luceat, & cuncta illuminet, & pulchra faciat: non enim est aliud dies, quàm Sol super terrā lucens. Sol ergo, dum lucē in summo corporū obtinet, pulcherrimus omnium corporū est. Item vt † Damasc. dicit: Tolle Solem a rebus, quid sunt omnia nisi tenebræ? *† Damasc. c.7. lib.2. fidei orthodoxæ.* ergo omnis pulchritudinis ostensiua causa est Solis præsentia.* Sed propter vnumquodque tale, & illud magis: ** Arist. to.1. lib.1. Poster. Analyt. tex.5.* Ergo si omnia sunt pulchra, & apparent propter solis præsentiam, & virtutem manifestatiuam; multo fortius est in se pulcherrima Solis rota. Vnde dicitur: Dulce lumen, & delectabile est oculis, videre Solem. *Eccli.11.c* Nam & si oculus noster non audeat Solem respicere in rota; causa est, debilitas in virtute visiua; sicut videmus ad sensum, quòd oculus lippus, vel infirmus, refugit lumen Solis, nec potest sustinere splendorem aëris. Sed vbi deficit noster oculus, ibi supra modum delectatur oculus aquilinus; in quo etiam aquila est filiorum suorum probatiua, sicut dixi supra. Sic & hic Doctor egregius, totus fuit speciosus per sapientiæ veritatem. Miro enim modo sapientia facit hominem speciosum, & Deo, & hominibus; dum per eam fit homo circumspectus in corde, modestus in ore, & honestus totus in opere, & corpore. Nam videmus ad sensum, quòd illi, qui erant valde dissoluti, dum scientias inferiores audiunt; miro modo in moribus se componunt, dum ad Leges, vel Decretales, vel Theologiā transeūt. Vnde Doctori nostro totaliter pulchro potest dici illud: Totus pulcher es dilecte mi. *Cant.1.e* Hic signatus fuit in Absalone, de quo dicitur quòd a planta pedis vsque ad verticem non fuit in eo vlla macula: *2.Reg.14.f* Sic & iste Doctor erat pulcher in corde, siue in affectu erat pulcher, exterius in affatu, grauis in incessu, honestus in visu, & similiter in auditu, temperatus in habitu, & in cibo similiter & in potu. Sed quis hodie speciosus? quis in verbo? quis in visu & auditu est honestus? quis in vestitu, cibo, & potu sobrius? Vere Sol hodie obscuratus est, & non lucet: non est pulcher, sed totus est niger factus. Sicut enim in Apocalypsi docet Ioannes, & Ioel dicit, Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum: *Apoc.6.c Ioel 2.c* Stellæ cadent de cælo. Accipe per Solem intellectum: per Lunam voluntatem: & per Stellas accipe affectiones, vel operationes, & expone.

Tertio, Sol est figura rotundissimus. Nam constat firmamentum (in quo corpus Solis est positum, & cuius motu ducitur) moueri sphæricè, sicut ad sensum probant illæ Stellæ, quas circa polum arcticum moueri conspicimus. Verum Sol, sicut ceteræ Stellæ (Philosopho hoc probante, & ad inconuenientia plurima inducentè) non mouetur motu proprio, *Arist. to.4. lib.2. de Cælo tex.44.* sed potius motu orbis sui. Ergo cū suus orbis sphæricè moueatur: quia in ortu firmamenti deducitur ad Meridiem, & hinc ad Occidentem; restat quòd Sol sphæricè moueatur. Sed motus (vt dicit Philosophus) attestatur figurā: ergo habet sphæricam figuram. Item nobilissimo, speciosissimo, & simplicissimo corpori, nobilissima, speciosissima, & simplicissima figura debetur: ergo cum corpus Solis sit tale, Sol sphæricæ figuræ existit. Et satis claret, vbi sic dicitur: *Eccl.1.a* Oritur Sol, & occidit, & ad locum suū reuertitur; gyrat per Meridiē, & flectitur ad Aquilonem, lustrans vniuersa per circuitum. Ecce quòd circularem habet motum. Sic & hic venerabilis Sanctus

Arist. to.4. lib.3. de Cælo tex. 69. ctus totus fuit sphæricus, & rotundus per altissimam paupertatem. Nam corpus sphæricum, si moueatur super planum (teste Philosopho) non tangit planum nisi in puncto, eo toto alio corpore eleuato: Sic & vir Sanctus terram non nisi in puncto tetigit, quãdo solam ab eo necessitatem accepit: sic totus ab ea alienatus extitit, dum omnia superflua dereliquit. *Philip.3. b* Vnde poterat dicere cum Apostolo: Omnia arbitratus sum, vt stercora. Ipse etiam dicere poterat cum *Mat.19. d* Apostolis: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Sed quis est hodie talis? Quis est, qui relinquat omnia, aut saltem superflua relinquat? Quis non potius dispersa congregat? Recte hodie Sol B sub terra latet: & vmbra terræ, quam proijcit, hunc mundum miserum obscurauit: vt Sol verus videri *Psal.57. b* non possit. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem. Quis hic ignis, qui consumit omnia, & numquam dicit, sufficit, & Solem nobis abscondit; nisi amor cupiditatis? Nam dum Luna inter nos, & Solem intercidit; Solem a nobis abscondit, & ad nos radios solares venire non sinit: sed noctem mundo inducit, sicut factum est temporibus nostris, dum Sol obscuritatem incurrit. Quid Luna, per sui status continuam mutationem signat; nisi mundialem machinam, siue mundanam pecuniam; C quæ voluitur mutatione continua; & ab vna persona transit ad aliã; quæ ab aspectu nostro, Solis est ablatiua? Si enim modicum puluis sic oculum lædit; vt Solem intueri non possit: quomodo auarus, qui habet tot domos, tot agros, tot nummos in oculis; verum Solem videre poterit? Vnde contra auaritiã *Iob 3. a* potest exponi illud: Obtenebrantur Stellæ caligine eius, scilicet auaritia. Expectet lucem, & non videat: nec ortum surgentis auroræ. Quid intelligimus per sidera cælum ornantia, nisi Sanctorum exempla? Quid per auroram lucem solarem præuenientem, nisi præuenientem gratiam? Sed auaritia D non attendit Sanctorum exempla, & fugiens gratam veri Solis præsentiam, non sinit videri lucem diuinam; sed excæcat animam, & totam facit tenebrosam interius.

Quarto, Sol est velocissimus motu: Nam currit in vna die totum cæli spatium: quamuis non in die, sed in anno tamen redeat ad eundem punctum Zodiaci. Velociter enim currit, nec exemplum in his naturalibus poni potest: cum nec illi comparari possit sagitta egrediens a ballista, nec nauis cur- *Esther 2. d* rens ad vela plenissima. Vnde dicitur: Magna est terra, & excelsum est cælum, & velox est occursus E Solis: Conuertit enim gyrum cæli in locum suum in vna die. Sic & iste Sanctus fuit velocissimus per obedientiæ humilitatem: Virtutes enim istæ duæ sunt valde cognatæ: quia opus humilitatis est obedire: nec vmquam aliquis vere obedit, nisi vere sit humilis: Ergo hic Sanctus venerabilis, sic diuinis mandatis obediuit perfecte; quòd numquam in partem contrariam declinauit. Vnde poterat dicere il- *1.Reg.3. b* lud Samuelis: Loquere Domine, quia audit ser- *Iosue 1. d* uus tuus. Nam & dicitur: Stetit Sol in medio cæli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei: & nõ fuit ante, & postea tam longa dies, obediente Do- F mino voci hominis. Ergo si Sol contra motum suũ sic Deo obediuit; quid sit homini faciendum, patenter ostendit. Sed quis hodie obedit, immo quis nõ *Isa. 38. b* resistit? Nam & dicitur quòd Sol redijt retro, significans multos, qui non vadunt, sed redeunt: non currunt, sed retrocedunt, dum ire credũtur. Quid enim est retrocedere, nisi Deo non obedire? diuina mandata fugere? & ad vomitum sicut canis re- *Exempl.* dire? Tales etiam sunt similes leoni, qui comesta eijcit, & iterum ea comedit: quod etiam canes fa- *2.Pet. 2. d* cere certum est. Iuxta illud: Canis reuersus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.

Quinto, Sol est influentia maximus, cum substantia primi mobilis sit dominatiua, directiua, aëris purgatiua, siue luminis commendatiua, frigidorum corporum inflammatiua, grauium leuiatiua, & mineralium generatiua, quæ Sancto nostro omnia possunt esse conuenientia. Sed hic accipiamus solũ illam influentiam, qua influxit per exempla mirifica, per documẽta altissima, per diuina miracula. Nam de istis tribus potest exponi illud: Sol in aspectu *Eccli.43. a* annuncians in exitu: hoc quo ad documenta. Vas admirabile, opus excelsi: quantum ad exempla. In Meridiano exurit terram: quantum ad miracula, quæ sunt valde incensiua. Et in aspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Hoc quantũ ad dicta omnia. Vnde subdit: Tripliciter Sol exurens montes, & radios igneos exufflãs. Nam in Legendis sunt quærenda vitæ exempla, quærenda sunt documenta, quærẽdaq. miracula, & narrãda. Rogemus ergo, &c.

DE VNO S. DOCTORE

SERMO II. in ordine XXXI.

Discite a me, quia mitis sum, & humilis *Mat. 11. d* corde. Naturale est, & ad sensum manifestum, quòd omnes aquæ fluunt ad valles: Sic spiritualiter omnes scientiæ fluunt ad humiles. Et intantum est verum de aquis, quòd si aqua fluat per aliquod planum, & obuiet ei aliquod concauum; statim in illud incurrit: nec vltra pertransit, donec illius vacuitatem repleuerit. Na- *Arist. to.7. problemat. sect.9. q.9.* tura enim aliquid vacuum non sinit esse: nec sine loco locatum esse permittit. Cum igitur vir humilis se totum euacuet, dum nihil se esse reputat; diuina largitas, sua gratia & scientia eum replet. Magis enim est Creatricis essentiæ proprium, nihil relinquere vacuum, quàm sit naturæ creatæ: Ergo si hæc creatura nihil esse vacuum sinit; multo fortius hoc facit Natura creaturarum. Nam etiam videmus ad *Exemplũ.* sensum, quòd solares radij dum ad speculum concauum veniunt, se multiplicando, & coarctando tantum splendorem, & calorem ibi efficiunt; quòd illi oppositam stupam incendunt. Sic & diuinæ gratiæ, & scientiæ dum ad humile cor perueniunt, totum igneum, & splendidum reddunt. Econtra corpus solidum, & opacum radio solari non peruium, dum opponitur aduenienti resistit, ipsum in suo profundo non recipit: sed in sola eius superficie radius se diffundit. Sic lumen scientiæ, se oblatum arrogantibus, & superbis, non penetrat ad intima cordis: sed tantum superficialiter in eis existit; vt sint tantum sapientes secundum humanam apparẽtiam, non secundum veram existentiam. Nam & talibus (vt dicit Philosophus) magis operæpretium est videri esse sapientes, quàm esse, & non videri. Ob *Exemplũ.* quam causam Didymus ille Philosophus Alexandro Magno quærenti, quomodo sapiens esse posset; talia ei responsa mandauit: Deus præsto est dare tibi sapientiam: sed non habes vbi teneas eam, cum superbia plenus sis. Vas enim vini liquore plenum nõ recipit alterum, nisi ille prius fuerit effusus. Sed vas vacuum suscipit intra suum cõcauum quidquid fuerit illi infusum. Et propter hæc omnia dicit Hugo: *Hugo.* fundamentum scientiæ est humilitas. Ad quam tria spectare videntur: vt nullam scripturam vilem habeas, vt a nullo homine discere erubescas; &, cum scientiam adeptus fueris, alios non contemnas. In verbo enim veritatis præmisso, & ad honorem huius Doctoris assumpto, & in nomine eius dicto, maxime notantur duo. Nam primo ad diuinam Sapientiam nos inuitat. Secundo viam, qua ad eam perueniendum est, manifestat. Necesse est enim, quòd quid vult donum scientiæ cum Doctore hoc percipere, non ignoret principium viæ: quia ignoratis

ratis principijs, artem ignorare necesse est, sicut Philosophus docet. Sic nec ad veræ scientiæ brauium peruenitur, si via, qua ad eam peruenitur, ignoratur. Et ideo Doctor eximius hoc aduertens, Primo, inuitat nos ad sapientiam, qua anima informatur, cum dicitur: *Discite*. Secundo ostendit Sapientiæ viam, qua ad eam citius peruenitur, cum addit: *quia mitis sum, & humilis corde*. Nec videatur mirabile, quòd humilitas cum sit habitus affectiuus, sit mentis illuminatiuus: quia hoc non facit per se illuminando, sed potius tumorem euacuando, & sic viam lucis præparando. Ob quam causam dicitur: Vbi humilitas, ibi sapientia. Sed quia de humilitate iam multa dixi supra; nunc dicendum restat de sola scientia, quæ est suo modo animæ perfectiua. Scientia enim & virtutibus, vt dicit Philosophus, perficitur anima. Dicit ergo hic Doctor: *Discite a me*. Discite, inquam, primo causam scientiæ, propter quam. Discite, secundo scientiæ formam, secundum quam. Discite tertio scientiæ materiam, circa quam. Nam circa addiscendi materiam, illa tria sunt sollicite addiscenda, & attendenda: Primo, causa, qua debemus nos ad discendū moueri. Secundo, forma, secundum quam debemus regulari. Tertio, materia, circa quam debemus negotiari.

Prou. 11. a

Arist. to. 3. lib. 2. Moral. Nicomachior. cap. 6.

Articulus primus.

DIco, quòd primo omnium debemus videre causam, propter quam ad scientiam moueri debemus. Non igitur causa vana, non lucratiua: sed causa animæ perfectiua nos debet principaliter ad scientiam mouere. Et talis causa est triplex: Prima, vt recedamus a malo: Secunda, vt proficiamus in bono: Tertia vero, vt locemur in optimo. Vt recessus a malo fit incipientium: profectus in bono fit proficientium, siue laborantium: sed status in optimo fit peruenientium.

Dico, si bene discere volumus, primo necesse habemus vt recedamus a malo: Non enim potest quis inchoare bonum, nisi prius deserat malum. Omnis enim homo est bonus, vel malus: sunt enim immediate contraria. Ergo nullus potest esse bonus, nisi definat esse malus; sicut nullus vmquam poterit esse sanus, nisi prius definat esse infirmus. Nam teste Gregorio: Qui volunt in agro seminare, prius studeant ex eo herbas noxias remouere. Nullus enim, nisi stultus, seminat inter spinas; sed in terra nouo aratro sæpius scissa, & sic seminibus apta. Sic est & in anima, quia non est apta suscipere Dei dona, nisi deserat mala, & per dolorem fiat trita, & disposita diuinam accipere gratiam. Vnde † Ambrosius: Egressus vitij, virtutis operatur ingressum. Vnde dicitur: Qui euitat discere, incidet in malum. Ergo econtrario sensu, qui studet discere, sciet vitare mala: non enim potest vitari malum, nisi cognitum. Numquid non auis laqueum declinaret, si eum cognosceret? Ideo enim bruta declinant sua nociua, quia de eis habent naturalem scientiam. Est ergo sufficiens scientia ad cognoscenda peccata, ad salutem necessaria: eo quòd vitari non possint, nisi cognita: & non vitata obligant nos ad pœnam: quam pœnam non minuit ignorantia: quæ licet excuset a tanto, non tamen a toto. Et propterea ‖ Bernardus exponens illud Apostoli: Scientia inflat, charitas ædificat; dicit, quòd ista duo, charitas, & scientia sunt ad salutem necessaria: eo quòd scientia sine charitate inflat, & charitas sine scientia errat. Multi enim fuerunt viri sanctissimi, qui propter defectū scientiæ facti sunt hæretici. Exemplum de pauperibus de Lugduno, qui fuerunt prius boni, & ab Ecclesia dilecti: dum tamen ex simplicitate hæresim prædicare cœpissent, corrigi renuerunt, & se in suis hæresibus confirmauerunt. Vnde hoc fuit, nisi ex ignorantia mali? Quare Dominus post resurrectionem aperuit Discipulis sensum, vt intelligerent Scripturas, vt & ipsi mala vitanda cognoscerēt, & ignorantes de ipso instruerent: Vnde dixit Dominus ipsis Discipulis: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Nonne serpens mala vitat, dum se a veneno mortifero, quo ægrotat, esu herbæ amarissimæ purgat, & pellem veterē abijciens, totum se renouat? Nonne serpens mala vitat, dum pro defensione capitis (sine quo non viuit) totum corpus exponit? Nonne serpens mala vitat, dum incantatoris vocem declinat, & ne eos audiat, aures obturat? Turpe enim est, vt non faciant homines, quod faciunt tanta cura serpentes, sibi noxia declinantes.

Prou. 17. c

† Ambros. to. 1. lib. 2. de Abel & Cain. c. 4. & to. 2. in Præfat. in Psal. 1. Dauid.

‖ Bern. to. 1. serm. 36. sup. Cātic.

1. Cor. 8. a

Pauperes Lugdunenses in Prateolo lib. 14. c. 13.

Mat. 10. b

Exempla.

Psal. 57. a

Secundo, non solum discere debemus, vt recedamus a malo; sed vt etiam proficiamus in bono. Non enim sufficit abstinere a malo, nisi fiat, quod bonum est. Sed quomodo bonum facies, si bonum ignoras? Quomodo etiam bonum scies, si scientia cares? Numquid eris albus absque albedine? Numquid sanus absque sanitate? Ergo nec sciens absque scientia potes esse. Sed quia necessarium est scire bonum; constat quòd talium bonorum scientia necessaria est ad salutem. Necessarium ergo est ad salutem, cognoscere peccata capitalia, vt euitentur: cognoscere diuina mandata, vt obseruentur: & scire fidei documenta, vt non erremus. Vnde animalia bruta cognoscunt sua remedia, & cognoscunt sibi salutaria, & salutifera cibaria. Nam formica viget tanta prudentia, vt sciat distinguere inter grana, & grana: quia derelinquens ordeacea, eligit frumentina. Apes etiam sciunt distinguere inter flores, & flores, & de bonis sciunt eligere meliores. Et homo creaturarum dignissima non cognoscit sua antidota: cuius anima sola est capax veræ scientiæ. Ob hanc causam Apostolus Timotheum ad studium litterarum inuitat, vt quæ iam didicit, in eis perseueret: Tu, inquit, permane in his, quæ didicisti, & quæ credita sunt tibi, sciens a quo didiceris. Et ne putet aliquis in vanis studendum esse; addit: Ab infantia sacras litteras nosti, quæ te posūt instruere ad salutem. Omnis (inquit) Scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Est ergo studendum (secundum doctrinam Apostoli) in litteris sacris, & diuinis præceptis: vt cognoscamus quæ facienda sunt, & quæ vitanda; vt sciamus peccata, cognoscamus remedia: & sciamus mala, & quæ bona in futuro sunt parata. Non autem studendum nobis est in vanis rebus, & mundanis, non in Poetarū fabulis, non in scientijs lucratiuis, non in legibus Iustinianis, & similibus. Sed completum est hodie illud Apostoli: Erit (inquit) tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt homines: sed ad sua desideria coacerabunt sibi magistros prurientes auribus; & a veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Hoc maxime de hæreticis verum est, qui docent fabulas, narrant placentia secundum audientium desideria, & more piscatorum ponunt hamum mortis sub apparentia escæ dulcis. Nam & auceps sub voce dulcis modulationis cor perforat auis, & sub esca, & paleis occultat auibus retia mortis. Sic & hæretici sub facie pallida feralia gerunt corda, & sub voce modula occultant suæ doctrinæ venena, non attendentes doctrinam Christi, sed potius Manichæi. Vnde contra omnes tales Propheta dicit: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua. Non talis hic Doctor, &c.

Exempla.

2. Tim. 3. d

2. Tim. 4. a

Psal. 118. l

Tertio, non solum discere debet homo, quomodo recedat a malo, & crescat in bono; sed etiam, vt stabiliatur in optimo, idest, firmetur in summo bono.

no. In hac vita (ficut dicit beatus Bernardus) non eft vera fcientia, fed opinio nutans, & dubia. Et ideo laborandum effet, vt ad eum noftra mens veniret, quem dum cerneret, omnia certa ratione cognofceret. Vnde ad hoc inuitamur. Difce (inquit) vbi fit fapientia, vbi fit virtus, vbi fit prudẽtia, vbi fit intellectus; vt fcias fimul vbi fit longiturnitas vitæ, & victus; vbi fit lumen oculorum, & pax. Quis inuenit locum (inquit) eius? Et quis intrauit in thefauros eius? Quàm pauci funt hodie, qui inueniant hanc fapientiam. Sed ficut dicitur in eodem: Exquifierunt fapientiam, quæ de terra eft, & ideo terrena amant: & de terra tota die tractant, & folum terrenis vacant. Sed qui mente Deo adhærent, veram fcientiam ab eo & certam percipiunt, qua fe in optimis fituabunt. Quàm ftulti funt, qui ponunt domum fuam non in folido, fed ponunt eam in vento: & dum eã fundare poffent in petra, collocant in arena. Dicitur de columba, quòd numquam eft fecura, nifi quãdo fedet in foramine petræ. Sic nec nos (nifi fimus auibus ftultiores) numquam fecuri effe debemus, nifi quando in foraminibus veræ petræ vulnerum, fcilicet Iefu Chrifti, quiefcere poffumus. Nam & capreæ in altiffimis montibus, petris, & rupibus habitant, vt ab hoftibus tutæ viuant. Sic ergo patet caufa, propter quam debemus ad difcendum moueri.

Baruch. 3. b

Baruch in eodẽ cap. c

Exempl.

Articulus fecundus.

SEd fequitur de forma, fecundum quam debemus in addifcendo regulari. Eft autem hæc forma triplex. Prima eft, vt audiamus humiliter. Secunda, vt cogitemus viuaciter. Tertia, vt experiamur efficaciter. Nemo enim bene difcit, fi Doctoris verba non reuerenter audit, fi audita non fæpe ruminat, & fi cogitata experimento non probat.

Dico, quòd verba Dei ab ipfis Doctoribus fanctæ Ecclefiæ audienda funt reuerenter. Quis enim militum regis terreni, cum omni reuerentia, non dico regem, fed etiam nuncium, quamuis vilem, non deuotus accipiat, & verba eius, fiue litteras fibi directas non videt, & obedit, fiue audit? Nam fi non audiret, fed contẽneret, filius mortis effet, & tantæ pœnæ fubiaceret, quafi regem perfonaliter contempfiffet. Eft enim prouerbiũ quòd non tantum quis debet canem refpicere, fed cuius fit canis aduertere. Exemplũ de rege Dauid, qui cum ad filium regis, filiorum Ammon, patre mortuo, ad eum fuper patris interitu confolandum, nuncios mififfet; & ille eos turpiter derififfet; grauiter tulit, & eos deuaftari præcepit. Lege hiftoriam. Nam etiam brutorum filij parentum doctrinam non tantum audiunt, fed quod docent, efficiunt. Ergo fi fic eft inter bruta: fi fic homo audit vocẽ terreni regis; quomodo vox fummi, & immortalis Regis fit audienda attende. Vnde Dominus dixit ad Hieremiam eiufdem querimoniam ponens: Vade, & dic viris Iuda: Numquid non obedietis verbis meis? præualuerunt fermones Ionadab filij Rechab, quos præceperat filijs fuis, vt non biberent vinum: & non biberunt vfque in diem hunc: quia obediebant præcepto patris fui. Ego autem locutus fum ad vos, & non obediftis mihi. Audiamus ergo reuerenter verba Domini, ac nunciorum eius; vt effe poffimus fapientes. Vnde dicitur: Non defpicias narrationem Presbyterorum fapientum, fed difce ab eis fapientiam. Idem: Si accõmodaueris aurem tuam reuerenter, tunc fapiens eris. Sed quidam funt qui audire fapientes renuunt, prædicatores fugiunt, admonitiones contemnunt, nec antiquorum exempla attendunt, qui vfque ad canos fapientiam quæfierunt. Audi quid de his Hieronymus in prologo fuper Bibliam ad Paulinum, de omnibus diuinæ hiftoriæ libris dicat: Legimus

2. Reg. 10. a

Hiere. 35. c

Eccli. 8. b

Eccli. 6. e

Hieron. in epift. 103. ad Paulinũ in principio tom. 3.

A quofdam luftraffe Prouincias, nouos adiffe populos, maria, montesq. tranfiffe: vt eos, quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Quis inter philofophos Pythagora nobilior? quis Platone famofior, & fapientior? & tamen (vt ipfe ait) Pythagoras Memphiticos vates: Plato vero Ægyptum, & ipfam Italiam laboriofiffime peragrauit: Et qui Athenis magifter erat, difcipulus factus eft, malens aliena verecunde difcere, quàm fua impudenter ingerere.

Idẽ refert Ioan. Chryfoft. in hom. 1. fup. 1. cap. Ioan. to. 3. Valeri' Maximus li. 8. c. 7. de Platone. idem refert Laertius, & alij.

Secunda forma addifcendi eft meditari viuaciter. Frustra quidem verbum auditur, nifi mente teneatur, fæpius ruminetur, & viuaci intelligentia cogi- B tetur. Quid enim fcholari valet, fi ad fcholas primus omnium vadat, & magiftri verba aure percipiat, fi nihil ex auditis retineat? Quid valet naturæ fecreta exquirere, fubtilia multa more philofophico inuenire; fed nihil ex inuentis memoriæ commendare? Quid valeret aurum quærere, & plumbum inuenire; fi, dum in via effet, obliuifci contingeret? Sic etiam non valet ad prædicationem ire, & ex auditis nihil penitus retinere. Vnde in lege Moyfi animalia illa immunda erant, quæ non ruminabant. Quid enim eft fpiritualiter ruminare; nifi diuina verba, & confilia, & præcepta mente reuoluere, & C fic obliuioni non tradere? Sed quid erit vngulas fiffas habere, nifi pro male geftis corda fciffa portare: vt fic effent corda per contritionem diuifa, & per ruminationem diuinorum verborum deuota? Plus enim delectatur ouis ruminando, quod carpfit; quàm carpendo, quod inuenit. Ergo fi ignores ifta, o mulierum pulcherrima, o omnium creaturarum digniffima, videlicet rationalis creatura; vade iuxta Salomonis fententiam & doctrinam, poft gregum veftigia, & difce a brutis fapientiam. Sic: Vade ad formicam o piger, & confidera vias eius, & difce fapientiam. O fi confideraret homo formicam tam D exiguam carne, quàm ex offibus nullam; quàm fit prudentiffima aceruos fibi faciendo; quàm prudentiffima fit grana in cibum fibi quærendo; quàm prudentiffima fit inter grana non ordeacea, fed frumentina potius eligendo, & colligẽdo; quàm fit prudentiffima in ea, quæ colligit, conferuando; numquid non ftupebit, immo admirationem incurret? Ergo fi verbum prædicationis cibus eft mentis: quia (vt dicitur) Non in folo pane viuit homo; fed in omni verbo, quod procedit de ore Dei; quomodo dum in prædicationem vadis, more formicæ meliora non eligis, & in memoria ad perpetuam dulcedi- E nem non reponis? Turpe enim eft, vt maior prudentia fit in brutis, quàm in prudentiffimo animali, quod vltra bruta rationem accepit. Et, vt dicitur, Interroga iumenta, & docebunt te: volatilia cæli, & indicabunt tibi, & narrabunt pifces maris. Quis enim ignorat, quòd omnia hæc manus Domini fecerat? Hic poffent poni innumerabilia exempla de prudentia animalium, volatilium, pifcium, & greffibilium.

Leuit. 2. a

Deut. 14. a

Cant. 1. c

Prou. 6. a

Deut. 8. a

Matt. 4. a

Iob 12. b

Tertia forma addifcendi eft, experiri veraciter, & efficaciter. Quid enim prodeffet domum ædificare; & numquam eam inhabitare? Quid valeret F cibos multos, & diuitias congregare; & numquam ex eis fumere? Ergo non valet, fi verbum audias, & corde retineas, fi iuxta verbũ operari defiftas. Nam operari eft finis eorum, quæ homo audit, & conferuat viuacitate mentis; immo, ficut omne eft vanum, quod non affequitur finem fuum; cum omne opus fit ex fine laudandum, fic vanum eft difcere, vanum eft memoriæ commendare, fi defit & facere. Quare non eft laudanda felicitas nauigantis, quamdiu inter fluctus maris incedit; fed folum dum ad portum perueniet. Nec laudandus eft dux bellorum, quantumcũque fibi profpere fuccedat, quamdiu aliquid reftat; nifi prius victoriam plenam obtineat. Ergo nec multum laudandi funt homines, qui

qui solum prædicationes audiunt, & secundum audita non faciunt. Non enim sufficit, si tantum speculatiuam habeat scientiam, nisi habeat experientiā, quia experientia facit artem. Et propterea Saluator noster, cum esset medicus animarum omnium; nostras voluntates voluit experiri, an posset compati more boni medici, qui cum infirmis dicitur infirmari. Vnde dicitur: Didicit ex his, quæ passus est, obedientiam. Et ideo dicitur nobis: Estote factores verbi Dei, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. Vnde: Dicunt, & non faciunt. Non talis erat Apostolus, qui dicebat: Nihil audeo loqui eorum, quæ per me non effecit Christus. Et quid mirum de viris Sanctis; cum hoc fuerit in Philosophis? Nam Tullius dicit quòd prius est artis facere, quæ ipse doces.

Heb. 5. c
Iac. 1. d
Mat. 23. a
Rom. 15. d

Articulus tertius.

Tertio (visa causa, propter quam debemus ad discendum moueri, & addita forma, secundum quam debemus ad discendū regulari, & dirigi) ponenda est materia, circa quam debemus negotiari. Est autem materia secūdum tria, quæ debemus addiscere. Nam primo debemus addiscere timorem reuerentiæ: Secundo, amorem beneuolentiæ: Tertio, rigorem iustitiæ. Vt sic homo discat timorem reuerentiæ circa Deum, & amorem beneuolentiæ circa proximum, & rigorem iustitiæ in seipsum.

Dico ergo primo, quòd homo debet discere timorem reuerētiæ circa Deum: Nam timere Deum, omnis boni est fundamentum: quia per eum homo dimittit peccatum, & incipit agere bonū, & aspirat ad optimum, & impeditur ne recidiuet in malū: Per timorem Domini recedet omnis a malo. Si non in timore Domini habueris te constanter, conuertetur cito domus tua. Quis enim peccator non timet iudicem omnia cognoscentem, & vniuersa subtiliter exquirentem, & omnia mala punientē? Quis non timebit te o Rex gentium? Si sic timet gallina pro filijs miluum, si sic columba nisum, si sic falco, auis regia, aquilam auium reginam; vt præsente eo non audeat exire ad prædam: quantum est timenda, & reuerenda illa summa potentia, cui nulla potest resistere creatura? Et propterea Dominus dicit ad Moysen: Congrega ad me omnem populum, vt audiat sermones meos, & discat timere me omni tempore. Vnde Psalmus: Timeat Dominum omnis terra, ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem. Nam sicut dicitur: Vobis timentibus nomen meum orietur sol iustitiæ. Nam & reges mundi, & principes multū amant milites, quos vident circa se reuerentes, & reuerenter suis imperijs obsequentes: sed disperdunt, & opprimunt contrarium facientes.

Prou. 15. d
Eccli. 27. a
Hiere. 10. f
Exempla.
Deut. 4. b
Psal. 32. b
Mala. 4. a

Secundo, discere debemus amorem beneuolentiæ circa proximum: vt scribit Apostolus: Ipsi enim vos a Deo didicistis, vt diligatis inuicem. Certe hoc docet, & prædicat omnis scriptura; & hoc etiam docet ipsa natura. Quid enim aspide serpente crudelius? & tamen sic suum comparem diligit, vt absque eo vix viuere possit. Vnde si quis eorum aliquem occidere vult, alter eorum miro modo persequitur occisorem, & illum vbicumque inuenit, inuadit eum, & mori pro compari paruipēdit. Quid enim mundus esset, qui tam diuersa in vnū vnit; si amor creaturarum non esset? Quis enim complete enarret columbarū, struthionū, gruum, & anserum amorem simul incedentium, simul quiescentium? Ergo si ita est in auibus, si ita in serpentibus; quid in hominibus, qui sunt ab vno Deo quodam modo spāliter; qui sunt ab vno solo homine orti, & ad vnam beatitudinem ordinati; qui de ipsa dilectione mutua ad fratrem, aut proximum, diuinum acceperant præceptum? Amemus igitur nos fratres, non solum lingua, sed & sermone: & non tantum corde, sed etiam opere. Quia, vt Gregorius dicit, Probatio dilectionis exhibitio est operis.

Thess. 4. c
Greg. to. 3. homil. 30. in Euang.

Tertio, discere debemus rigorem iustitię in nosipsos. Vnde & Propheta dicebat: Confitebor tibi in directione cordis, in eo quòd didici iudicia iustitiæ tuæ, idest didici me corrigere. Nam & leo cauda se ferit: lupus acerrimo dente pedem offendentem stringit: gallus se alis percutit, nec canere præsumit, antequā se percusserit: quia reuera nullus ad cantum æternum valebit peruenire, qui se hic non afflixerit. Hæc omnia sancti Doctores fecerunt, sicut eorumdem nobis scripta ostendunt. Vnde ipse Doctor gentium nobis dicebat: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Exemplum sancti Hieronymi, quomodo carnem suam attriuit in orationibus, & ieiunijs, & vigilijs. Lege eius Legendā.

Psal. 118. a
Exempl.
1. Cor. 9. d
Ipsemet Hieron. in epist. 22. de custod. Virgin. ad Eustochiū. post initiū to. 1. Idem refertur in eius vita, quæ scripta est in limine operū ipsius.

DE VNA S. VIRGINE
SERMO I. in ordine XXXII.

Cant. 4. c

Veni de Libano, veni: coronaberis. Vix est seruus tam malus, sicq. peruersus, qui ad Dominū suum vocatus, renuat venire. Nam & catuli a dominis verberati, redeunt mox vocati: redeunt ad manus dominorum & accipitres: redeunt & falcones, quamuis sint aues valde crudeles, de sola rapina viuentes. Quæ est ergo ingratitudo nostra, quæ est arrogantia nostra, quæ est stultitia nostra, cum vocati a Domino, non ad corporalem, & periturum cibum, nec ad supplicium, sed ad æternum regnum, vocantem non attendimus, non audimus, sed contemnimus: quem terra tremit, mare audit, & infernus expauescit? Hæc Virgo non talis fuit, sed fuit Virgo sancta, Virgo pudica, Virgo mente & corpore præfulgida: sed a Christo vocata, primo seruiuit in gratia, & secundo vocata ad gloriam, accessit obediens ad coronam. Bene ergo dicitur ei: *Veni de Libano,* &c. In quo verbo commendabilis redditur: & quantum ad statum viæ, quo militauit in sæculo; & quantum ad statum Patriæ, quo triumphat in cælo. Nam status primus respicit viæ meritū, quo fuit gratia adornata: Sed status secūdus respicit Patriæ præmium, quo nunc est gloria coronata. Commendatur ergo primo a merito, quo claruit luculenter in via, cum dicitur: *Veni de Libano.* Secundo, commēdatur a præmio, quo sublimata, claret in Patria, cum additur: *veni: coronaberis.* Dicit ergo Dominus, & Saluator noster: *Veni de Libano.* Libanus candidatio interpretatur, qua status meriti designatur: eo quòd in candore munditia hominis vtriusque accipitur. Est ergo notandum, quòd triplex est candor, siue munditia, quo aliquis candescit: Nam primo, est candor, quo quis splendet in mente: Secundo, est candor, quo quis fulget in carne: Tertio, est candor, quo quis lucet in opere: vel in exteriori conuersatione. Nam tunc est homo vere mundus, & candidus, quando est candidum corpus, & est candidus animus, est & candidum opus.

Dicamus ergo: Ad veram munditiam, primo requiritur candor in mente: Dicitur autem candida anima, quando nulla culpa est deturpata, nec vlla immunda fœdata cogitatione. Et hæc mūditia mentis omnes alias munditias antecedit, tamquam aliarum omnium fundamentalis, & radicalis. Nulla enim est pulchritudo in arbore, quæ non venit a radice: Nihil pretiositatis in lumine, quod non descendit a sole. Ergo nihil est pretiositatis, & pulchritudinis in corpore, vel sermone, nec in opere,

quod non descendit a fonte, scilicet corde, a quo membra omnia, & moueri habent, & viuere, sicut habet ramusculus a radice. Numquam potest homo esse vere mundus exterius, si immundus fuerit interius: quia immunditia exterior immunditiæ interioris apertissimum est signum. Quia sicut dicit Augustinus, Impudicus oculus, impudici cordis est nuncius. Similiter & impudica verba, & impudica opera, & immunda esse probant corda immunda. Hoc ergo attendens hæc Virgo sancta, volens candida esse in carne, & opere, studuit prius esse candida in mente, ne frustra laboraret inter cetera, cordiali munditia derelicta. Vnde de ea potest conuenienter accipi illud: Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula. Lux enim nihil habet immunditiæ admixtum: immo intantum est pulchra, vt non fiat immũda transiens etiã per immunda: sic, & Virgines plures, etsi potuerũt ad lupanaria duci; non tamen potuerunt fœdari. Sed quis hodie habet hanc munditiam cordis? Quis potest dicere: Mundum est cor meum? Si fœda sunt hominum corda, tunc fœdæ sunt & hominum conscientiæ. Similes sunt homines nostri temporis Leænæ, quæ est animal adeo luxuriosum, & fœdum; vt semper aspiret ad coitum: quare sibi leo non sufficit, sed miscet se pardis. Vnde dicitur: Omnia munda mundis: & infidelibus nihil mundum, sed coinquinata est eorum mens, & conscientia.

Aug. to. 2. epist. 109. in Regul. Monachar. & to. 1. in Regula 3. cap. 21. — *Sap. 7. d* — *Prou. 20. b* — *Tit. 1. d*

Secundo requiritur candor in carne: Candor enim, siue munditia carnis, pendet ex mũditia mentis: cum corpus numquam coinquinari possit, nisi de consensu mentis. Vnde sancta Lucia dicebat: Si me inuitam violari feceris: castitas mihi duplicabitur ad coronam. Et ideo de hac sancta Virgine N. potest exponi illud: Pulchriores sunt oculi tui vino: & dentes tui lacte candidiores. Quid per oculos, quibus vniuersa videmus; nisi potentia cognitiua signatur? Quid per dentes, quibus cibum accipimus, diuidimus, & masticamus; nisi potentia affectiua, quibus omnia ruminamus? Quid per lac cãdidum; nisi corpus virgineum? Quid enim est lac, nisi sanguis bis coctus in vbere? Et constat, quòd vita carnis maxime in sanguine consistit. Quare in lacte accipitur corpus, & proprie in eius candore candor venustatis virgineæ. Est etiam notabile, quòd lac est candidum non solum exterius, sed etiam per totum interius: quia non est perfecta munditia, quæ est in sola carne; nisi sit & in mente. Vnde Philosophus dicit quòd non dicitur continens omnis qui se ab immunditia abstinet: sed si continet, & hoc ipso gaudet. Nulla enim virtus (loquendo proprie) existit in corpore, sed intus in mente, & tunc redundat in carnem. Vnde virginitas, virtus habitus est animæ, redundans foris in carne. Sed quis hodie virgo existit? Quis carnem suam virginitate custodit? Quæ bruta, quantumcumque lasciua, sicut homines, sunt immunda? Numquid tantæ continentiæ sunt homines, vt sunt elephantes? Valde luxuriosi sunt equi, & canes: sed magis homines: cum tamen eis præceptum sit: Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. Et notabiliter dicitur, intellectus: quia animalia intellectu carent: & tamen sensibilia de sui natura sunt totaliter ad lasciuiam proni: sed intellectualia, quæ sunt a sensibilibus eleuata; sunt ad finem alium ordinata. Sed est hodie natura mutata, & variata; sunt opera peruersa; dum natura rationalis Deo mente similis, plus vacat luxuriæ, quàm brutalis. Nam videmus, quòd bruta solum in vere coeunt: sed homines omni tempore, ita quòd nec festa custodiunt. Bruta coeunt ad generationem, vnde suam valeant conseruare speciem: Homo communiter ad solam delectationem carnis: vnde nec cessat a muliere prægnante; cum multa sint animalia, quæ post conceptum fœtum abstinent a femina. Bruta etiam in actu carnali modum naturæ non mutant, sed seruant, præter pauca; sed homines naturæ modum sæpius mutant, & cum vxoribus non seruant: sicut etiam fuit ante diluuiũ, quando propter hoc, mundo diluuium est inductum. Vnde scribitur: Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram. Videns ergo Dominus, quòd cuncta cogitatio cordis humani intenta esset ad malum omni tempore; dixit ad Noe: Finis vniuersæ carnis venit coram me: & repleta est terra iniquitate, & ego disperdam eos cum terra. Et ecce si sic modo est, vt tunc erat: ergo non restat, nisi vt finis mundi veniat, & omnis rapiat ad infernum. Nam & Dominus ipse prædixit dicens: Sicut fuit in diebus Noë; sic erit in aduentu filij hominis. Nam sicut illi tempore Noë nõ credebãt; sed eum fabricantẽ arcam deridebant; sic nec vos creditis hunc mundum finiendum, donec pœna doceat, quod consciẽtia nunc scire recusat. Cum enim (vt ait Apostolus) dixerint, pax, & securitas; tunc repentinus eis superueniet interitus, & non effugient. Sæpe enim auis capitur laqueo; piscis hamo: quia dum securus vterque vadit, paratum sibi periculum non aduertit. Vnde dicitur: Sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo; sic homines capiuntur in tempore malo.

Cant. 4. c — *Leuit. 17. d* — *Psal. 31. c* — *Gen. 6. b* — *Mat. 24. e* — *1. Thess. 5. a* — *Eccl. 9. c*

Tertio requiritur, vt sit candor in opere: Sic enim perfecta est nostra munditia, quando non solum munda sunt corda, sed etiam verba, & opera. Debet enim munditia mentis resplendere in visu, in auditu, & in tactu, in incessu, & in habitu, & effectu. Non enim potest esse, vt, vbi sunt vera munda corda, quòd verba, & opera sint immunda; quia immunditia verborum, vel operum, signum certissimum est immunditiæ cordis. Vnde mulier quædam sancta dicit in vitis Patrum quòd nõ est vera castitas apud homines sæculares: eo quòd sunt omnium sensuum corruptores suorum. Hæc ergo Virgo sancta candorem, quem gerebat in corde, portauit & in opere, & in omni sua conuersatione. Sciebat enim scriptum esse: Omni tempore sint vestimenta tua candida. Et illud quod de Domino Saluatore habetur: Vestimenta eius candida fuerunt sicut nix. Quid per vestimenta candida, nisi opera munda? Sicut vestibus calefimus exterius; sic operibus inflammamur interius. Item sicut vestimentis contra iniurias aëris tegimur; sic contra diabolum bonis operibus defensamur. Item sicut vestibus homo exterius adornatur; sic bonis operibus & sanctis totus homo luminosus efficitur. Ergo in hac Virgine sancta vestimenta candida, fuerunt ipsa opera luminosa. Sciebat enim a Domino esse præceptum: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona. Vnde de ea potest dici illud, quod dicitur de Vxore Agni: quæ est Dei Ecclesia, non habens maculam, neque rugam. Datum est (inquit Ioannes) ei, vt cooperiat se bysso candido, & splendenti. Byssus candidus, & splendens, est opus ex toto luminosum, & pulchrum. Sed quis est hodie, cuius opera sint vndique splendida, & candida, & non sordida, & immunda? Sunt enim hodie homines porcis similes, qui semper lutosa quærunt, & diligunt lutum, & tota die in luto se voluũt: nec eius fœtorem sentiunt, quem odorem delectabilem esse credunt. Fugiunt aues fœtida; amant odorifera: sed luxuriosi diuinæ imaginis obliti, solo fœtore luxuriæ sunt contenti. O rabies detestanda, o frenesis inaudita: vt humana scientia sit cæca, & non sentiat sibi fœtida, & nociua: cum in his non deficiat formicarum prudentia, nec multorum brutorum industria. Sequitur, *Corona aboris*. In quo notatur sublimitas præmij, qua est præmiata in Patria. Nam corona est res pretiosa ex parte materiæ, & est res speciosa ex parte for-

Eccl. 9. b — *Mat. 9. a* — *Mat. 5. b* — *Ephes. 5. d* — *Apoc. 18. e*

formæ, & est æternitatis significatiua ex parte figuræ. Et sic vita illa beata est summe pretiosa, propter summum bonum: Et summe speciosa, propter summum pulchrum: Et est æterna, propter summe immensum. Sed de his quære in sermonibus de Martyribus supra, & infra.

DE VNA S. VIRGINE SERMO II. in ordine XXXIIV.

Sap.4.a

IN *perpetuum coronata triumphat*. Dignum est, & iustitiæ consonum, vt qui fortiter pugnat, & hostem suppeditat; coronam triumphalem accipiat. Vnde dum tales coronantur, ceteri ad victoriam animantur. Vnde antiquitus victores bellorum coronati coram omnibus incedebant: & sic ad bellandum omnes fortiter animabantur. Dum enim de capta præda aliquid canibus datur, contingit, vt ad bestias capiendas amplius concitentur. Multi ad bellandum milites animantur; quando munus eis proponitur. Vnde cum Magnus Alexander magna dona militibus dabat, intantum eos ad prœlia animabat, quòd nulla pericula subire titubabant, & fortissime dimicabant. Sic Virgines sacræ quamuis debiles corpore; tanta pollebant fortitudine animæ, dum respicerent ad mercedem; vt gladijs, siue ignibus superari non possent. Et ideo de vna earum bene dicitur verbum propositum: *In perpetuum coronata triumphat*. In quo verbo cōmendabilis ostenditur a duobus: Primo, ex parte aduersarij, quem deuicit. Secundo, ex parte præmij, quod accepit. Vt sic ostendatur eius victoria triumphalis, qua hostem deiecit in via: Et insuper ostenditur eius gloria æternalis, qua coronata est in gloria. Notatur ergo primo victoriæ adeptio, quam de hoste obtinuit, cū dicitur: *Triumphat*. Secundo notatur præmij assecutio, quod accepit, cum additur: *In perpetuum coronata*. Verum, vt simul tractemus totum meritum, & præmium breuiter; est notandū, quòd hæc Virgo sancta quadruplici corona coronata existit, correspondente gratia, quam possedit in via. Nam primo, coronata fuit corona luminosa, propter splendorem Sapientiæ, qua refulsit. Secundo, coronata fuit corona speciosa, propter pulchritudinem carnalis munditiæ, quam seruauit. Tertio, coronata fuit corona pretiosa, propter pretiosum donum patientiæ, quo pugnauit, & vicit. Quarto, coronata fuit corona gloriæ, propter virtutem pœnitētiæ, quam portauit.

Dico, quòd hæc sancta Virgo fuit a Deo coronata corona luminosa, siue radiosa, propter radium Sapientiæ, qua refulsit. Innumerabiliter vtique sapientia splenduit, dum viam pœnitentiæ virtutis elegit, dum suam virginitatem Christo seruauit, dum coram iudicibus sic sapienter respondit, dum pro Christo mori non timuit: sed magis optauit. Vsa est enim prudentia paruuli cuiusdā piscis, qui Echinus appellatur a multis; qui dum tempestatem maris futuram præsentit, calculo se capit, & pondere sic in maris fundo se stabilitat, vt a fluctibus moueri non possit. Sic & hæc sancta Virgo, dum in tempestuoso mundi mari degeret, sapientia piscis pollens, lapidem scilicet arripuit, cuius stabilita domo, dono virtutis inter fluctus remaneret immobilis. Nam sapiens manet in sua sapientia, sicut Sol: sed stultus, sicut Luna mutatur. Exemplum huius sapientiæ accipe in sancta Katarina, Barbara, Cæcilia, Agnete, Anastasia, & Agata: quæ tanta sapientia refulserunt, quòd omnes iudices, & mundi sapientes verbis suæ sapientiæ confuderunt. Propter hanc ergo sapientiam tota hæc Virgo sancta a Deo est coronata corona radiosa, ex stellis fulgentibus fabricata. Vnde de ea potest exponi illud: Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta sole, propter refulgentiam sapientiæ, & veritatis, siue propter incendium charitatis: & luna sub pedibus eius, propter contemptum terrenorum: et in capite eius corona stellarum duodecim, propter altitudinem dignitatis. Non enim coronantur, nisi personæ altissimæ in dignitate, vt reges, & reginæ. In numero duodecim stellarum, quem numerum asserunt sapientes esse perfectum, ex duobus senarijs aggregatum, iuxta numerum duodecim Apostolorum, intellige perfectionem, & abundantiam præmiorum. Sed quis est hodie, qui obtineat coronam hanc radiosam? Sic patet, quòd hæc corona radiosa redditur sapientiæ. Ergo qui in hac vita sapiens non est iuxta Domini sententiam, ad coronam hanc peruenire non potest. Sed hodie nō habetur sapientia vera, sed vana: non cælestis, sed terrena: non diuina, sed humana: non serpētina, sed vulpina, & fraudulenta; quæ non est dicenda sapientia, sed astutia, & malitia: Vnde sapientes sunt, vt faciant mala: bene autem facere nesciunt. Stultus enim factus est omnis homo a sapientia sua: Quis est hodie sapiens, nisi ad malum cogitandum, & ad malum loquendum, & malum contra proximum loquēdum, & operandum? Vtinam haberemus sapientiam serpentinā, qua serpens vtramque claudit aurem, ne vocem audiat aduersarij incantantis: & per arctum foramen ingrediens veterem pellem deponit, & nouam assumit: & pro suo capite defendendo totum corpus morti exponit. Nos ergo debemus aures cordis nostri claudere, ne suggestiones diabolicas audiamus: & per arctum foramen pœnitētiæ incedere, vt vitam peccatorum veterem abijciamus, & nouā vitam virtutum induamus, & pro Christo nostro capite satagere, vt pro ipsius honore nos, & omnia nostra ponamus. Sed quis hodie ista facit? Sed adhuc hodie regnat in mundo vulpina sapientia. Vulpis enim semper tortuose incedit, ne eius via a canibus deprehendi valeat: sed & in dextram claudicat partem, & in sinistra se eleuat: & gallinis insidiari non cessat. Sic & hominum vita, vel via tota est tortuosa, & malitijs tota plena: claudicat ad omnia bona, & se erigit ad omnia mala: & contra proximum tota die est insidiosa.

Apoc.12.a — *Rom.1.c* — *Hiere.10.b* — *Psal.57.a* — *Quomodo serpens exuat senectutem, vide Aristotelem de histor. animal. lib.8. c.17.par.5.* — *De Echino pisce, vide Plin. lib.9. Natur. histo. c.31.* — *Eccli.27.b*

Secundo, coronata fuit corona speciosa, propter pulchritudinem virginalis pudicitiæ, quam seruauit. O quàm speciosa fuit, dum carnis immunditiam declinauit, dum luxuriæ fœtores abhorruit, & dum suam carnem a corruptione seruauit! Nihil turpius, vel fœtidius, quàm porcorum more, nasum in luto tenere. Si apes se custodiunt virgines; quid nostræ debent facere mulieres? Si Virgines multæ Romanæ, quamuis Paganæ, virginitatem suam Idolis dedicarūt; quid Virgines pro Christo facere deberent, ostenditur. Nam sicut albedo omnium colorum est fundamentum, sicut ostenditur in arte pictorum; sic munditia bonorum omnium est fundamentum. Vnde Gregorius exponens illud verbum Domini: Sint lumbi vestri præcincti, &c. Sic ait: Lumbos enim præcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus: & lucernas ardentes in manibus portamus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus: quia nimirum nec castitas aliquid est sine bono opere, nec bonū opus penitus aliquid est sine castitate. Hoc enim attento, hæc Virgo sancta studuit per omnia esse casta, & pulchra, & munda, absque macula: vt posset attingere ad coronam fulgidam ex auro sibi præparatā. Nihil enim inter omnia metalla auro pulchrius: immo nulla omnino pictura sine auro est pulchra, quia aurum est omniū colorum pulchritudo. Item nihil est auro solidius, & quasi nihil est eo ponderosius, vt dicit Philosophus: Omne corpus, quanto est solidius, tanto est compactius, & minus porosum: & ideo

Luc.12.e — *Greg. hom. 13. in Euang. to.3.* — *Arist. Physic. li.4. tex. 85. par.4.*

Ferrum est minus ponderosum, quàm plumbum.

& ideo ponderosius. Et dicit, quòd hæc regula solum fallit in plumbo, & ferro: Nam cum ferrum sit magis solidum, quàm plumbum; est tamen minus ponderosum: sicut vtrumque patet ad sensum. Dignũ ergo fuit, vt hæc Virgo sancta, propter pulchritudinem, & munditiã suæ carnis, necnon & integritatem suam, coronã de auro fulgido, & incorrupto susciperet loco mercedis. Vnde potest ei cõuenire illud: Corona aurea super caput eius, supple mittitur. Sed quis ad hanc hodie meretur coronam peruenire? Quis hodie mundus a sorde? Quis munditiam carnis seruat? Quis non more bestiarũ, scilicet canum, & equorum luxuriæ vacat? Ergo si corona aurea speciosa redditur castis, & nitidis; nullus immundus hanc obtinebit. Vnde dicitur: Foris canes impudici. Et Apostolus: Fornicatores, & adulteri regnum Dei non possidebunt. Sed anima, quæ vixit caste, poterit dicere illud: Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me vestimento salutis, scilicet charitate: & indumento iustitiæ circumdedit me, idest castitate, per quam homo, qui peccauit, iuste se punit. Et tamquam sponsam decorauit me corona, idest speciositate. Nihil enim pulchrius forma rotunda, quæ splendet maxime in corona. Consueuerunt enim puellæ tempore æstatis, dum suas coronas construunt ad bellandum, eas gemmis paruulis, & auro, & argento, binis sertis & corigijs pretiosis ornare.

Eccl. 45. a — *Apoc. vlt. c* — *Ephes. 5. b* — *Isa. 61. d*

Tertio, fuit coronata corona pretiosa ex lapidibus pretiosis, & caris formata, propter fortitudinẽ patientiæ, quam in pugna seruauit.† Lapis enim aliquis pretiosus tantam soliditatem habent, & fortiter sibi partes inhærent; vt nec ferro diuidatur, nec igne rumpantur. Vnde per coronam lapideam pretiosam, est signata patientia, quæ pretiosior est omni gemma, & solidior omni petra; licet nullum sit genus lapidis, quod aliqua arte frangi non possit: Vnde * adamas sanguine hircino frangitur; & etiam, si inter plumbum collocetur, & malleo feriatur. Sic nec patientia vera exuritur, nec ferro rumpitur, nec aliquibus irruentibus superatur, nec ipsa morte vincitur: sed ad modum auri purissimi numquam sub malleo frangitur, numquam scinditur: sed tantummodo dilatatur. Nam insulæ est simillima, quæ aqua vndique percussa non dissoluitur, sed amplius solidatur. Nam & ad modum vrsi ictibus impinguatur: quia hæc Virgo sancta, sic in tèratione pinguis, & bellis fortissima, & solidissima fuit, ideo coronam lapideam, & pretiosam accepit. Posuisti, Domine, in capite eius coronam de lapide pretioso. Sed quis est hodie, qui iniurijs etiam leuibus non turbetur, qui non statim ad modicum signum scandalizetur? Qui non portat ferrum, non portabit ictum. Sunt etiam homines hodierni de natura oleæ, quæ nullo modo vult percuti: immo si eam percusseris, nullum fructum in sequenti anno portabit. Quidam habent naturam vrsi, qui volunt se de omnibus vindicare. Vnde si post aliquem currit, & alius eum percusserit; statim primum dimittit, & alium inuadit. Quidam etiam naturam habẽt apis, quæ pro se vindicanda vitam suam exponit. Sæpe tamen vindicare se volenti accidit, sicut cani, qui lapidem sibi proiectum dentibus rapit, & dum lapidem lædere quærit, sibi potius dentem lædit. Prouerbium apud nos certum est: Qui male iniurias suas vindicat, dum vindictam quærit, in peius incidit: quia iniurias accipit, quas iniurias primis addit. Qui ergo tales sunt, ad coronam pretiosorũ lapidum non attingunt. Scriptũ est: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Non enim potest triticum in horreum poni, nisi prius in paleis fuerit fortiter tribulatum: similiter nec in doleis vinum, nisi in pila fuerit fortiter conculcatum; non redolet vnguentum; nisi fortiter fuerit agitatum. Ergo nec tu intrabis in Regnum cælorum, nisi prius hic pressus fueris per tormenta. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit.

†*Hiero. de adamante hoc dicit in lib. 3. in Amos super cap. 7. to. 5.*

**Aug. de Ciuit. Dei lib. 21. c. 4. in princ. to. 5. Hiero. ibid. & alia multa. & Plin. Natur. histor. lib. 37. cap. 4.*

Psal. 20. a — Exempl. — *Luc. 21. e* — *Tim. 2. a*

Quarto, coronata fuit hæc Virgo sancta, & gloriosa, propter castitatem, & humilitatem, quam in via portauit. Dignum est enim, vt qui se in via propter Christum humiliat, vt in Patria coronam gloriosam accipiat, & tanto gloriosiorem, quanto se habere potuit viliorem. Secũdum enim mensuram humilitatis in mundo, mensura præmij respondet in cælo, vel in regno. Qui enim se humiliat, exaltabitur; & qui magis se humiliat, eo maxime exaltabitur, vt aqua: quæ quanto ab altiori monte in vallem magis profundam descenderit, tanto magis in montem illi oppositum sursum tendit: Sic etiam nullus mons est, vt constat, qui apud se vallem non habeat. Sic omnino necessarium existit, vt iuxta profunditatem vallis, altitudo sit sui montis. Cõtrariorum enim contraria est natura. Quare sicut aliquis, quanto plus ascendit, tanto dum cadit, profundius ima petit; Sic econtrario, quanto quis amplius descendit, tanto amplius sursum tendit. Sic ergo secundum mensuram temporalis gloriæ, est mensura temporalis ruinæ, sicut de Lucifero dicitur; qui quanto altius ascendere voluit, tanto profundius est dimersus. Sic iuxta mensurã vilitatis pœnitẽtiæ, est mensura gloriæ. Exemplum de beatissima Virgine Maria, quæ summe humilis fuit: ideo summe exaltari promeruit. Vnde dicitur: Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit; tantum date ei tormentum, & luctum. Ergo a contrario sensu licet inferre: quantum se humiliauit hic; tanto gloriosior sit corona mercedis. Vnde de hac Virgine humili dicitur: Spiritus Domini super me: eo quòd vnxerit me. Ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiã, & clausis apertionem, vt prædicarem annum placabilem Domino, & diem vltionis Deo nostro: vt consolarer omnes lugentes, vt ponerem fortitudinem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Et addit in sequenti capitulo loquens de Virgine: Et eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui. Nec mirum, quia, vt dicitur, ipse ponit humiles in solio, & mœrentes erigit in sospitate. Sed quis hodie venit ad coronam hanc gloriosam, immo quis non peruenit ad confusionem æternam? Si enim omnes quærimus sublimari, necesse habemus humiliari: & tanto amplius, quanto plus ascendimus, iuxta regulas, quas supra posuimus. Ergo, charissimi, si volumus cum hac Virgine corona gloriæ sublimari; studeamus cum ea humiliari, & vilitate pœnitentiæ opprimi. Quid enim igne pulchrius? sed non apparet eius pulchritudo, quàmdiu operitur cinere: sed amotis cineribus, statim lucet. Quid auro fulgidius? sed non apparet, quàmdiu in terra latet. Quid enim Margarita candidius? sed quàmdiu latet in occulto non apparet. Quid arbore folijs, & floribus adornata & fructibus, potest cogitari venustius? sed eius pulchritudo non apparet, quàmdiu in radice latet, vnde omnis pulchritudo procedit. Sic etiam non apparet Sanctorum gloria, quàmdiu sub cinere pœnitentiæ latent in via. Sed cum virtus solis æterni ducet eos ad publicum, & tradiderit eis regnum ab æterno præparatum; tunc quales fuerint, omnibus apparebit, &c.

Luc. 14. c. & 18. c — *Apoc. 18. b* — *Isa. 61. a*

DE

DE VNA S. VIRGINE

SERMO III. in ordine XXXIV.

Apoc. 19. a

Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præparauit se. Cōmune est apud omnes homines, vt gaudeant, & sollemnizēt in nuptijs: cantent, & vacent conuiuijs propter amorem sponsi, & sponsæ in vnam carnem coniunctorum. Et apud nos prouerbiū certum est quòd in nuptijs agnoscuntur amici. Non enim amicus credi debet, qui in nuptijs amici non gaudet: vel in morte non dolet. Sed si sic gaudēdum est in nuptijs perituris; qualiter gaudendum est in nuptijs æternaliter permansuris? Et si sic amici gaudent, dum mortalis sponsa mortali traditur sponso; quantum tunc gaudendum est, dum mortalis sponsa traditur Deo sponso incorruptibili, & æterno? Ergo gaudeamus mente, & exultemus opere, & demus gloriam Deo ore: quia venerunt nuptiæ Agni, & huius sanctæ Virginis. Nam & in verbo præmisso notantur maxime duo. Primum est sublimitas præmij, quod suscepit in Patria. Secundum est sollemnitas festi, quo sollēnizat Ecclesia. Primum respicit Ecclesiam triumphantem, ad quam gaudens intrauit: Secundum vero, Ecclesiam militantem, a qua se hodie absentauit. Primum notatur, cum dicitur: *Venerunt nuptiæ Agni.* Secundum, cum dicitur: *Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam Deo.* De hoc secundo tantum hic dicēdum est: quia in sermone quodam, in Dominica post Epiphaniam de nuptijs recolo me dixisse. Ergo primo notandum, quòd tria verba hic notabiliter ponit: *Gaudeamus: & exultemus, & demus gloriam Deo:* quia in hac tanta sollēnitate tribus modis nobis gaudere conuenit, videlicet, Primo, corde: Secundo, ore: Tertio, opere. Tunc enim perfectum est gaudium, si cor interius iubilet, si os Deū laudet, & si opus istis testimonium reddat. Quamuis ergo tria sint verba; sententia tamen est vna inuitans ad gaudia. Et ideo est notandum, quòd triplex est gaudium, scilicet primum, quo lætamur in corde: Secundo, quo lætamur in ore: Tertium, quo lætamur in opere. Nam gaudium cordis est, Deum gaudendo amare: Gaudium oris est, Deum gaudendo laudare: Gaudium vero operis est, Deo gaudendo seruire.

Dico, quòd primum gaudiū, quo in hac die sancta gaudere debemus; est gaudiū cordis: quod nihil aliud existit, quàm Deum amare cum lætitia mentis. Vnde Dominus volens Apostolos ad amorem inducere; post multa dulcia verba, quæ eis dixerat, sic ait ad eos: Hæc locutus sum vobis, vt gaudium vestrum plenum sit, idest, vt amor vester ad profectum veniat: toto corde, & tota mente, omniq. virtute Deum diligatis. Hoc enim gaudium cordis summe est pretiosum, summeq. iocundum. Vnde dicitur: Non est census super censum salutis corporis: & non est oblectamentum super gaudium cordis. Nam cordis gaudium est pro fundamento ponendum omnium gaudiorum: quia sicut cor a natura est membrum primum, & ante omnia membra productum, & omnis motus aliorum membrorum, & vitæ principium; sic cordis gaudium est fontale principium omnium gaudiorum: quia sicut corde bene existente, omnibus alijs membris est bene: & eo male habente, ceteris membris est male; sic existente puro, & sancto hoc gaudio cordis; purum, & sanctum erit gaudium oris, & operis: quia secundū Apostolum, qualis radix, tales & rami. Non enim potest aqua riuuli esse pura, si fuerit in fonte corrupta. Nec ex corrupta pasta, placenta fieri poterit non infecta. Necesse est enim materiatum esse corruptum, si fuerit ex corrupta materia generatum. Vnde videmus, quòd si aliquis humor in corpore corrumpitur, toti corpori putredo inducitur; si ei medicamine citius non occurratur. Ergo fratres, si volumus exteriora gaudia non esse infecta, sed Deo placita; laboremus quantum possumus, vt gaudia cordis sint munda. Sed quis est hodie, qui intus in corde non gaudeat vane? Quis est, qui immundis cogitationibus non potius gaudeat, quàm mundis, & puris? Sed quia fratres vane gaudemus, ideo vane ridemus, vane incedimus, & finaliter ad vana redimus. Vnde: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

Isa. 15. b — Eccli. 30. c — Rom. 11. c — Prou. 14. b

Secundum gaudium, quo gaudere debemus, est gaudium oris: quod nihil esse constat, quàm Deum gaudendo laudare. Et de hoc gaudio plane dicitur in Psalmo: Repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione. Tunc enim vere gaudemus ore, dum pro bonis naturæ, quibus in esse subsistimus; pro bonis fortunæ, quibus in esse seruamur; pro bonis gratiæ, qua spiritualiter viuimus; & pro bonis gloriæ, quæ aliquando nos habere credimus, Deum pleno ore laudamus. Quid enim melius hoc gaudio? Quid, inquam, melius, quàm quòd in corde geramus, quòd ore promamus, & calamo exprimamus, Deo gratias? Hoc enim nec aliquid breuius dici, nec audiri leuius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. Si sic attente laudat Deum auicula parua laudula, scilicet, ab officio sic dicta, vel vocata; quid debet facere anima, creatura rationalis, creaturarum omnium domina? Omnis autem creatura suo modo diuinis laudibus est intenta. Solus tamen homo Deum non laudat, sed potius beneficiorum immemor, ipsum blasphemat. Audi mirabile. Non est, qui in regno suo aliquem regem terrenum audeat blasphemare: Non est qui contra principem aliquem, vel ciuitatis cuiuscumque rectorem audeat maledictionis verbū proferre, quin capiatur, ligetur, verberetur, & morti sæpe tradatur. Sed a ribaldis, & lusoribus tota die Diuina potentia blasphematur: sed nemo est, qui capiat tales, qui quodam modo diuino zelo accensus, vindictam exquirat: cum tamen omnes tales digni sint morte. Gaudendo ergo, laudemus Deum in hac sacra Virgine a Deo exaltata, diuinam largitatem in ea laudibus extollamus. Nam & mos est apud omnes, vt in nuptijs instrumenta portentur, & cantibus dulcibus conuiuæ lætentur. Cur ergo non iubilabimus, cum nuptias Agni, & Sponsæ aduenisse cernamus?

Psal. 125. a

Tertium gaudium, quo gaudere debemus, est gaudium operis: quod non aliud cōstat esse, quàm gaudendo Deo seruire. † Non enim fortis dicitur (vt dicit Philosophus) qui mala sustinet; sed qui sustinet, & hoc ipso gaudet. Vnde etiam viri sancti non solum mala eis inflicta patienter ferebant; sed hoc ipso valde gaudebant. Vnde de Apostolis dicitur: Ibant Apostoli gaudentes a conspectu cōcilij: quoniam digni sunt habiti pro nomine Iesu contumeliam pati. Et Apostolus de seipso dicit: Gaudeo in tribulationibus meis pro vobis. Ad hoc etiam exhortatur nos Apostolus Iacobus in Canonica sua. Omne (inquit) gaudium existimate fratres charissimi, cum in tentationes varias incideritis. Gaudeamus ergo fratres corde, gaudeamus ore, gaudeamus & opere. Nam sicut domus perfecta non potest dici, nisi fundamento iam erecto, tecti fiat additio; sic non est perfectum gaudium, quod existens in solo corde, non redundat in opere. Numquid potest ignis in stipula latere, & non foris in flammam prodire? Nam & canis, dum viam leporis inuenit, mirabiliter gaudet in corde, & hoc ipsum manifestat in corpore, & in voce, & pariter in opere: quia post inuenta vestigia, maxime incipit currere. Sic & hæc Virgo sancta, gaudium, quod de Deo gerebat in cor-

† Arist. to. 3. lib. 2. Moral. Nicomach. c. 3. — Act. 5. c — Coloss. 1. d — Iac. 1. a

in corde, promebat ore, & explicabat opere. Quære de hoc in eius Legenda: & apta ad propositum gaudia.

DE VNA S. VIRGINE
SERMO IV. in ordine XXXV.

Psal. 44. c

† Aristotel. Methaphy. lib. 1. cap. 1. parte 7.

Audi filia, & vide: & inclina aurem tuam. Iuxta philosophicam doctrinam, & quod manifestum est, † Omnes homines naturaliter scire desiderant: & non tantum ista, vel alia; sed appetunt scire omnia tam cælestia, quàm terrena. Vnde Dominus, cum vocatus a quodam cæco, diceret: Quid vis vt faciam tibi? Ille ait: Domine, vt videam. Non dixit hoc, vel hoc tantum: sed vt videam, videre appetunt omnes per naturam. Propter quod docet Philosophus, quòd hæc est causa quare sensus nostros amamus: quia per eos quasi omnia discimus eo quòd ex multis memorijs vnum experimentum accipiatur; & ex multis experimentis vnum vniuersale colligatur, quod est principium artis, & scientiæ. Et addit Philosophus, quòd ideo sensum visus amamus præ cunctis; quia per ipsum plura, quàm per alia discimus. Isti enim duo sensus, scilicet visus, & auditus, sunt, per quos multa accipimus. Dominus ergo volens hanc sanctam Virginem erudire, ideo eam ad hoc maxime inuitat per hos duos sensus dicens: *Audi filia, & vide, &c.* In quo vtique verbo eam & nos in ea inuitat ad duo: Primo, ad sui discipulatus humilitatem, vt eius doctrinam, & disciplinam imitemur. Secundo, ad intellectus viuacitatem; vt quidquid in Christi doctrina latet, contemplemur. Nam in auditu notatur reuerentia, qua reuerenter diuina audita auscultamus: Sed in visu notatur diligentia, qua diuinis rebus exquirendis intendimus. Primo ergo inuitat Dominus ad verborum suorũ reuerentiã, quando dicit: *Audi filia*. Secundo, inuitat ad eorumdem diligentiam, cum subdit: *Et vide*, idest diligenter attende. Sed quia de visu, idest quid videre debeamus, supra satis abunde in duobus sermonibus de Apostolis dictũ est; Hic de solo auditu dicendum est. Est ergo hic notandum, quòd cum sancta Virgine debemus audire Christum: Primo erudientem, vt prudentissimum Consulem: Secundo Christum præcipientẽ, vt potentissimum Ducem: Tertio Christum exhortantem, vt sanctissimum Præsulem: Quarto Christum consolantem, vt benignissimum Patrem: Quinto ipsum redarguentem, vt æquissimũ Iudicem. Est ergo hic notãdũ, quòd cum sancta Virgine quinque debemus audire, vt sic Verbum Domini nos docentis audiat anima mansuete, vt intelligat. Verbum præcipientis audiat studiose, vt faciat. Verbum exhortans audiat affectuose, vt non pereat. Verbum consolationis audiat sollicite, vt pulsanti aperiat. Sed verbum correptionis audiat tremebunde, vt pœnitentiã agat. Nisi enim hæc Virgo sancta hæc verba Domini sic audijsset (vt ex eius vita apparet) ad palmam victoriæ non venisset.

Luc. 18. g

Arist. ibidẽ & paulo inferius cap. eodem.

Aristotel. ibidem.

De SS. Apostolis serm. 5. & 6.

Dico ergo, quòd primo audire debemus Christum nos erudientem, & hoc mansuete, tamquam prudentissimum Consulem. Consueuerũt homines libenter audire, quos vident sibi prudenter consulere vtilia, & bene se docere: At Christus est diuina Sapientia, in qua omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei sunt absconditi. Ergo omne, quod docet, est consilium firmum, & est audienti proficuum: ergo est pacifice audiendum. Vnde ipse per Moysen clamat: Audite cæli (hoc est cælestes viri, quæ loquor) & audiat terra (id est corda terrenis infixa) verba oris mei. Ad terram loquitur de doctrina sua, quam mansuete docet esse audiendam, cum addit idem: Concrescat vt pluuia doctrina mea, quasi dicat: Fiat in vobis doctrina mea, sicut pluuia in terra, quæ a terra recepta, eam mollificat, & eam impinguat, & ad fructificãdum eam præparat. Sic & Domini nostri doctrina mansuete audita, idest in terra cordis nostri suscepta, remouet ab ea cordis duritiem: impinguat eam, dum eam facit esse deuotam: & ad fructum præparat eam, dum eam ducit ad pœnitentiam. Et propterea in Dei persona dicitur ad hominem: Audi fili mi verba mea, & ea quasi fundamentum in corde tuo construe. Et: Audi Israel verba, siue mandata vitæ. Vitæ verba sunt doctrina Christi: eo quòd ad vitam sunt inductiua. Vnde ipse dicit: Verba, quæ locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt: eo quòd spirituales homines faciunt, & ad vitam æternam obseruata perducunt. Sed sunt hodie multi, qui doctrinam Christi nolunt audire; sed prædicatores fugiunt, & sacerdotes non consulunt, & sic vt bene agant, intelligere nolunt. O summa dementia, & ratio totaliter cæca: nolle audire Patris benignissimi monita, quibus peruenitur ad vitam, & sine quibus peruenitur ad damnationem æternam. Audiebant Romani olim suorum Consulum monita, & obseruabant eorum decreta. Tenẽt medici ad litteram Hippocratis dicta: Conseruabant antiqui Romani edicta Iustiniani, & iurisconsulta: Imitãtur dialectici Aristotelis argumenta: Sed non est, qui audiat, & conseruet incommutabilis Dei sapientiæ verba, & quæ nequeunt esse falsa, nec dubia, nec suspecta, nec vmquam fallentia: sed sunt vera, & stabilia, & sunt firma, & æterna. Cælum (inquit Dominus) & terra transibunt: verba autem mea non transibunt, nec peribunt. Vnde Apostolus, arguens a minori sic ait: Abundãtius oportet nos seruare ea, quæ audiuimus, ne forte pereffluamus. Si enim (inquit) qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio, & inobedientia accepit mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Et ideo ibidem dicit: Irritam quis faciens legem Moysi, sine omni miseratione, duobus, vel tribus testibus moritur: Quanto magis putatis maiora mœreri supplicia, qui filium Dei, idest verba filij Dei conculcabit, & sanguinem testamenti, quo confirmatum est testamentum nouũ, pollutum duxerit, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Vide, quàm graue, & damnabile est doctrinam Dei non audire: cum a suis parentibus discant animalia bruta, nec vmquam recedant a parentum doctrina, sicut in ceruis, & elephantibus, & alijs animalibus sunt exempla: immo, quod maius est, ab hominibus discunt bruta: sicut videmus, quòd canes discunt sedere, & coram dominis candelam tenere. Et picæ discunt verba humana formare: et elephantes regem cognoscere, eumq. adorare. Quomodo ergo non faciunt homines in Christi doctrina, quod in doctrinis hominum, repugnante natura, inueniuntur facere bruta?

Coloss. 2. a

Deut. 32. a

Tob. 4. a

Baruc. 3. e

Ioan. 6. g

Mat. 24. e

Mar. 13. d

Heb. 2. a

Secundo, audire debemus Christum præcipientem, & hoc studiosissime, sicut potentissimum Ducem. Quis est in regno Franciæ, qui respuat verba Regis, & qui eius præcepta contemnat, qui vltionis gladio non succumbat? Si sic graue est, contemnere regis terreni mãdata; quàm graue est tunc contemnere Christi mandata? Si sic graue est, contemnere Christi doctrinam; quàm graue est contemnere Christi mandata? Plus est enim mandare, quàm docere: quia illud est Magistrorum, hoc autem Dominorũ. Nam obediunt suis magistris leones: obediunt suis bubulcis boues: & obediunt suis dominis canes. Vnde vocati veniunt, repulsi recedunt, missi ad bestiam currunt, omne quod capiunt, domino suo custodiunt. Turpe est, & detestanda res, vt dum videmus grues, apes, & anseres, & homines infide-

infideles suis regibus obedire; & quòd nos fideles Regi potentissimo, & immortali omnino non obediamus: sed eius præcepta pedibus conculcamus. *Prou. 1. c* Audi quid dicatur: Fili mi, si susceperis sermones meos, & mandata mea absconderis penes te; vt audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Quid est enim prudentiam agnoscere, nisi mandatis Dei credere, & ea seruare? Vnde in Prouerbijs: *Prou. 4. c* Fili ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam, nec recedant ab oculis tuis. Custodi (inquit) ea in medio cordis tui: quia vita sunt inuenientibus ea. Vnde dicere deberet vnusquisque nostrum illud, quod *1. Reg. 3. a* Samuel dixit a Domino vocatus: Loquere (inquit) Domine: quia audit seruus tuus. O quàm felices essemus, si sic obedietes essemus. Quàm sanctè viueremus, quàm secure moreremur, & quàm iocunde ad Patriam migraremus! *Deut. 4. a* Nunc Israel audi præcepta mea, quæ doceo te, vt faciens ea, viuas, & ingrediens possideas terram, quam Dominus Patrum vestrorum daturus est vobis. Sed conqueritur Dominus per Prophetam dicens: *Psal. 17. d* Populus, quem non cognoui, seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. *Isa. 1. a* Cognouit bos Possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Populus autem meus non cognouit me. Quid est Deum non cognoscere, nisi mandata eius nolle seruare?

Tertio, audire debemus Christum exhortantem nos, & hoc affectuose, tamquam sanctissimum Præsulem: Ipse enim dixit: *Isa. 1. e* Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Miro modo animabantur Martyres ad bellum, quos verbis & exemplis Præsules animabant. Quis enim non animetur ad pugnandum, attendens summum Pontificem Christum nos animare verbis, & animare exemplis, & insuper animare auxilijs? Nonne valde animatus est Stephanus primus Martyr, dum ad auxiliandum *Act. 7. g* Christum paratum aspexit? Ecce, inquit, video cælos apertos, & Iesum stantem, & pro me pugnantem, meq. adiuuantem. Exhortatio enim maiorum, miro modo valet in bono, & nocet in malo. Et quid mirum, cum falcones sic animantur clamoribus? *Exempla.* Miro modo canes animosi fiunt, cum suos dominos confortantes aduertunt. Boues facilius iugum ferunt, dum bubulcos se confortare audiunt, & maxime cantando hoc faciunt: eo quòd melodiam libenter audiunt. Valde gaudent equi in prælijs, dum vocem tubæ audiunt exhortantis. Miro modo pugiles animantur, cum clamoribus excitantur. Fiunt ad pugnam milites proniores, & fortius agitant lanceas, strictosq. mucrones, dum voce clamantis principis animantur. *1. Mac. 2. b* Exemplum de Mathathia, quomodo exhortatorijs verbis ad moriendum pro defensione legis filios animauit. *2. Mach. 2. b* Et de Iuda Machabęo in verbis suis, quomodo omnes animabat ad pugnam, vt essent parati: & non solum homines, sed & bestias penetrarent. *Exemplū.* Nam & apes, quantumcumque fatigatæ fuerint in volando, mirabiliter mox confortantur, viso suo rege. Ergo quis non animabitur, dum a Rege omnium regum fuerit cōfortatus?

Quarto, audire debemus Christum nos consolantem, & hoc sollicite, tamquam benignissimum patrem. Vnde Propheta dicebat: *Psal. 84. b* Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacē in plebem suam. Mira dulcedo, & inæstimabilis delectatio, & admirabilis animæ pacificatio; dum Deus in suis intimis alloquitur animam: & fit quædam delectabilis vnio animæ cum diuina essentia. Nihil enim est delectatio, quàm amantis cum suo amato coniunctio. *Exempla.* Si sic delectantur cerui, dum audiunt cantum; si sic apes, dum audiūt cymbalū; si sic cigni, dum audiūt aliquem dulcem sonum; quantū putas delectari animā, diuinum audire colloquium, & dulce ipsius experiri conuiuium? Vnde: *Apoc. 3. d* Ecce ego sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meā, & aperuerit mihi ianuam; ego intrabo ad eum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. O summa delectatio, cœnare cum summo bono, in quo est omnis dulcedo in infinitum: plusquam lingua dicere poterit, vel cogitatio cordis attingat! Quid enim melle dulcius? sed in infinitum magis est animæ Deus dulcis. Tantæ enim dulcedinis est Deus, vt nullis pœnis anima grauetur, dum diuina dulcedo animæ est præsens, sicut in sanctis Martyribus apparet, qui gladios contempserunt, & ignes: eo quòd delectatio, quam interius sentiebant, pœnam omnem extrinsecus superabat. Tantæ enim dulcedinis est clara Dei visio, & dulcis eius fruitio; quòd si homo Deum videret, pœnam in inferno non sentiret.

Quinto autem audire debemus Christum corripientem nos, & hoc verecunde, & tremebunde, tamquam seuerissimum iudicem. Vnde Adam primus parens ait: Audiui vocem tuam in paradiso, & timui. *Gen. 3. c* Quis enim non timeat iudicem potentissimum, omnia potentem, & nullum formidantem, nec vllius personam accipientem? Quis non timeat iudicem sapientissimum, omnia cognoscentem, & exquirentem, & examinantem? Quis non timeat iudicem iustissimum, nulli omnino parcentem, sed pœnam omnibus, vt dignum est, inferentem? Ergo nullum formidabit: quia omnipotens est. Nullius fallacijs decipi potest: quia omniscìens est. Nullius mercibus corrumpi potest: quia iustissimus est. Vis scire, quia omnipotens est? Si fortitudo quæritur, robustissimus est. *Iob 9. c* Et ibidem: Quis restitit ei, & pacem habuit? Qui transtulit montes, & nescierunt hi, quos subuertit in furore suo. Qui commouet terram de loco suo, & columnæ eius concutiuntur. Qui præcipit Soli, & non oritur: & Stellas claudit, quasi sub signaculo. Qui extendit cælos solus, & graditur super fluctus maris. Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora austri. Qui facit magna, & incomprehensibilia: quorum non est numerus. Et addit: Si repēte interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis? *Ibidem. b* Deus, cuius iræ nemo resistere potest, & sub quo curuantur, qui portant orbem. Vis scire, quia scit omnia? audi Iob eodem capitulo dicentem: *Ibid. a* Sapiens corde est, & si voluero contendere cum eo; non potero ei respondere vnū pro mille. Et ibidem: *Ibid. b* Qui etiam si habuero quippiam iustū, non respondebo, sed meū iudicē deprecabor. Vis audire, quia seuerissimus est? audi Iob in eodē cap. *Iob ibid. b* In turbine conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam absque causa. Non cōcedit requiescere spiritū meum, & implet me amaritudinibus. Et ibidem: Si quæritur (inquit) æquitas iudicij; nemo audebit testimonium reddere, & si me iustificare voluero; os meum condemnabit me: & si innocentem me ostendero; prauum me comprobabit. Lege totum capitulum. Et finaliter 12. capitulum Sapientię: *Sap. 12. b* vbi de hac materia sunt multa, & pulchra, quæ timoris sunt incussiua. Et dicas cum Iob in eodem capitulo: *Iob 9. d* Verebar omnia opera mea, sciens, quòd nō parceres delinquēti. Rogemus.

DE VNA S. VIRG. ET MAR.

SERMO V. in ordine XXXVI.

Diffusa est gratia in labijs tuis: propterea benedixit te Deus in æternū. *Psal. 44. a* Quis, quantacumque scientia pollet, etiam si linguam eruditam possideat, digne laudare valeat, quàm Deus in nobili prærogatiua electā hanc, & dilectā sibi Virginē gratia decorāte in via, & gloria consummante in Patria statuerit? Omnis enim humana perfectio, vel respicit statū viæ, in quo merita cumulantur; vel statum Patriæ, in quo præmia condonantur;

tur. Dignum est enim, quòd qui legitime bellat, A coronam post triumphū accipiat. Nam ante triumphum nemo laudandus, & nemo coronandus est. Non est enim laudanda nauigantis felicitas donec nauim in littore statuat, & portum trāquillitatis obtineat: quia quàmdiu hinc inde a ventis flantibus mare saltat, & inter tumentes fluctus ambulat; incertum est, ad quem finem perueniat. Similiter nec miles laudandus est, quàmdiu de bello aliquid restat: quia sicut vincere potest; sic & perdere similiter potest. Hanc ergo sanctā Virginem, similiter & Martyrem, quæ iam nauem suam collocauit in littore, & plenam victoriam reportauit ab hoste; in B verbo præmisso a duobus legimus commendatam a sancto Propheta; Primo, ab eloquentia virtuosa, qua refulsit in merito: Secundo, ab excellentia gloriosa, qua splendet in præmio. Primum enim respicit vitam mortalem, in qua cum hoste pugnauit. Secundum respicit vitam immortalem, in qua de hoste triumphum accepit. Primum est, meritoria causa: Secundum est, merces, siue præmium. Primum notatur, cum dicitur: *Diffusa est gratia in labijs tuis*. Secundum notatur, cum dicitur: *Propterea benedixit te Deus in æternum*. Dicit ergo Propheta: *Diffusa est gratia*. Non enim solum habuit gratiam C oris; sed etiam cordis. Et require in eius Legenda, quantum fuerit Deo grata. Vt ergo nos possimus habere diuinam gratiam, tria sunt attendenda; Primū, quis sit ad eam perueniendi modus: Secundum, quis sit eius effectus, & vsus: Tertium vero, quis sit eius fructus.

Est ergo notandum primo, & videndum de modo, quo habenda sit gratia. Nota igitur, quòd ad gratiam possidendam, & conseruandam, quattuor sunt necessaria. Primo, vt sit cor mundum, & purum: Secundo, quòd sit profundum: Tertio, quòd D sit latum, & amplum: Quarto, quòd etiam sit clausum; Vt sic primo sit purum per munditiam castitatis in carne: Secundo sit profundum per infimum humilitatis in mente: Tertio sit latum per effectum charitatis in opere: Quarto sit clausum per conseruationem taciturnitatis in ore; vt sit castitas contra fœtorem luxuriæ: sit humilitas contra tumorem superbiæ; sit charitas contra liuorem inuidiæ; sit taciturnitas contra nimietatem eloquentiæ. Dico, quòd ante omnia cor debet esse purum per munditiam castitatis in corpore, contra fœtorem luxuriæ. Et de hoc exponitur illud: Succingite lumbos mentis vestræ: sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam. (*1. Pet. 1. c*) E Nullus potest sperare, accepturum se gratiam; nisi mentis, & corporis perfecte teneat succinctos, & strictos lumbos. Vnde dicitur: Sint lumbi vestri præcincti, &c. (*Luc. 12. e*) Quod exponens Gregorius ait: Lumbos enim præcingimus, dum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. (*Greg. to. 3. hom. 13. in Euang.*) Quis non fugiat luxuriam, cum animalia detestentur adulteria connubia? (Exempla.) propter quod leo punit adulterantem leænam cum pardo: Et ciconia masculus feminam. Et etiam detestantur turpitudinem, & fœtorem luxuriæ; vt elephas post coitum cum vxore, numquam ad so- F cios ire præsumit, nisi prius aquis se lauerit. Et si faciunt bruta; quid tunc facere debent rationalia? Et, si sic est cum vxore propria; quid tunc si coëat cum aliena? Sed heu, quia facti sunt hodie Christiani, non solū vt Pagani, sed equi amatores, & emissarij in feminas; vt vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniet. (*Iere. 5 c*) Et addit Propheta: Numquid non hos visitabo, dicit Dominus, & in gente tali non vlciscetur anima mea? Secundo, debet cor esse profundum per infimum humilitatis, contra tumorem superbiæ. Ad valles enim currunt aquæ, & in montibus altis non inueniuntur aquæ: quia cum interius sint cauernosæ propter naturā vacuitatis, quam natura non admittit; aquas a mari attrahunt, & sic fontes foras erumpunt, & flumina magna faciunt. Sic & vir humilis, dum se vacuum credit, diuinam gratiam ad se trahit; & tanto amplius, quanto se humiliat profundius. Sic superbus: quāto magis ascendit, tanto fortius inde ruit. Vnde enim Saul superbissimus cecidit, illuc Dauid humilis ascendere meruit; & tanto magis, quanto magis se humiliauit. Vnde dicitur in Cantico Dominæ nostræ: Respexit Dominus humilitatē ancillæ suæ. (*Luc. 1. e*) Et iterum: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Et quid mirū, quòd ita sit, cum dicat Apostolus quòd Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiā? (*Iac. 4. b*) Quomodo ascēdere poterit, cum Omnipotens contradicit? Numquid gallina audet se ibi erigere, vbi scit vulpem esse? Numquid agnus se ibi erigit, vbi lupus ei resistit? (Exempla.) Quis in regno Franciæ caput audeat erigere, vel erigi in sublime, rege sibi resistente? Ergo superbus ascendet, & non potius ruet, qui Omnipotētem contra se habet? Vnde ipse ad superbum loquitur per Abdiam prophetam: Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petræ: qui dicis in corde, quis detrahet me deorsum? (*Abdiæ 1. a*) Sed si exaltatus fueris, & inter sidera posueris nidum tuum; inde detrahā te, dicit Dominus. Tertio debet cor esse latum per effectum charitatis in opere, contra liuorem inuidiæ. Numquid ignis in stipula potest esse, & non ardere, vel fumum non facere? Numquid potest ignis esse, & corpus propinquum non calefacere? Numquid non carbo ignitus carbones extinctos accendit, quos iuxta se inuenit? Nonne candela accensa incendit extinctam, si illi fuerit applicata? Sed charitas ignis est: ergo quomodo in anima poterit esse, & proximus non accendere? Quid autem est proximum inflammare, nisi eum per beneficia ad amandum mouere? Vnde Apostolus: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: & si sitit, potum da illi. (*Rom. 12. d*) hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius, idest inflammabis eum ad amandum te. Nam, vt dicitur, qui viderit fratrem suum necessitatē habere, & clauserit viscera sua ab eo; quomodo charitas Dei manet in illo? (*1. Ioan. 3. d*) Propter hæc omnia dicitur: Si diligitis eos, qui vos diligunt; quæ vobis est gratia? (*Luc. 6. e*) Nam & peccatores diligentes se diligūt. Et si benefacitis his, qui vobis benefaciunt; quæ vobis est gratia? Siquidem peccatores hoc faciunt. Ergo omnibus benefaciēdum est. Quarto, debet cor esse clausum per obseruantiam taciturnitatis in ore, contra vitium linguæ. Vnde dicitur: Audi tacens: & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. (*Eccli. 32. b*) Nam ibidem: Sapiens in verbis seipsum amabilem reddit: sed gratia fatuorum effundītur. Debet ergo homo (secundum beatum Iacobū) velox esse ad audiendum, & tardus ad iram, & tardus ad loquendum: (*Iac. 1. e*) quia taciturnitas disponit ad gratiam, & loquacitas ad iram. Ob quam causam magistra nostra natura posuit linguā inter duo claustra; ne faciliter prosiliret in verba. Multum monachi proficiunt, qui claustra custodiunt: sed cito deficiunt, qui sæpius foras vadunt. Quare lingua nostra seruanda est intra claustra, ne in vana verba leuiter prorumpat: quia, vt ait Propheta, Vir linguosus non dirigetur in terra. (*Psal. 139. b*) Sic ergo patet modus, per quem venimus ad gratiam, & in nobis ipsam augmentamus. Restat quis eius vsus sit.

Nota ergo, quòd vsus gratiæ consistit in quattuor: Primo, in honorando diuinam Maiestatem, per reuerentiam honorantem: Secundo, in refrænando propriam voluntatem, per temperantiam cohibentem: Tertio, in releuando proximi paupertatem, per misericordiam subuenientem: Quarto, in tolerando mundanam aduersitatem, per patientiam tolerantem. Dico primo, quòd primus vsus gratiæ est in honorando diuinam Maiestatem, per reuerentiam adorantem, & vsque ad pedes se humiliantem.

tem. Si tantam reuerētiam exhibent Præsules summo Pontifici: Si tantam milites suo Regi, siue barones Imperatori; vt pro magno habeant, si eorum pedibus possint aduolui; Quanta est reuerētia exhibenda summo Domino, vniuersa scienti, & omnia gubernanti, & singula disponenti? Vnde dicitur: Habemus gratiam, per quam seruiamus placentes Deo cum metu, & reuerentia. Quis vmquā ad Domini thronum sic reuerenter accessit, & non quod petijt, impetrauit? Exemplum de Publicano, qui reuerenter accessit, & iustificationem, & veniam reportauit. Sed econtra Pharisæus, qui irreuerenter accessit, nihil a Deo obtinuit, sed potius culpam auxit. Vnde dicitur: Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiā inueniamus in auxilio opportuno. Si enim tantam reuerentiam exhibent animalia suo regi, scilicet leoni; quòd ad eius rugitum timeant, gradum figant, expectent cum tremore, quid iubeat: nec circulum, quem cauda designat, pertransire præsumant; Quid omnium animalium, immo omnium creaturarum faciēdum est Creatori? Nam & apes sic suum regem honorant, vt ad eius iussum alueolum exire non præsumant: & ad eius imperium castra ponūt, quem fatigatum in humeris portant; ita vt ad eius obsequium vniuersæ se offerant, quem summe diligunt, & honorant. O ingratitudo magna, superbia humana, digna vt aliquando confundatur: nam animalia bruta leonem in reuerentia habent, & metu; quem tyrannum crudelissimum ad se deuorandа præsentiunt: Et apes suo regi sic seruiunt, a quo nihil accipiunt, & tamen seruitia multa præstant, dum eum regem faciunt. Et homo creatura dignissima, a Deo formata, & omnibus rebus mundi præposita, pretioso sanguine redempta, & de morte ad vitā reducta; renuit suo Regi seruire. Vnde ipse de hoc cōqueritur dicens: Ego honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me. Et: Si ego Pater vester, vbi est honor meus? Secundus gratiæ vsus est in refrænando propriam voluntatem, per temperantiam constringentem. Turpe est, & rationi contrariū, vt vbi se refrænat brutalis natura, quæ tota in lasciuiam prona est, vt sine fræno viuat rationalis creatura, quæ sensualitatis, & carnis est domina, & non ancilla. Nam elephas cum vxore propria, quando in duobus annis quinque diebus luxuriæ vacat; tunc valde se occultat, vt videri non valeat: quæ postquam conceperit, ad eam vlterius non accedit: immo per tres annos cessat, postquam conceperit. Sed quis hominum ista facit? immo non dico cum vxore, sed quis abstinet a fornicatione? nam multi Pagani etiam ab vxoribus se conseruarunt, dum fœtorem luxuriæ attenderunt. Vnde Tullius nobilissimus Philosophus, Dum vxori simul, & philosophiæ non posset incumbere, libellum repudij dedit ei: Cumq. a quodam suo amico ad secundas nuptias rogaretur, ait: Non sufficio, amice, philosophiæ, & vxori intēdere. Et ideo notandū est hic, quod Areolus philosophus in quodam suo libro dicit de nuptijs: Quærit enim an vir sapiens debeat ducere vxorem, si sit pulchra, si sit casta, si bene morigerata, si ex honestis parentibus nata, &c. quæ in muliere sunt commendanda: & ait: Raro ista omnia conueniunt in aliqua, quæ etsi conueniant; a sapiente tamen vxor ducenda non est. Et rationē assignat, quare: Vxores (inquit) quærunt pretiosas vestes, supellectilem variam, aurum, & gemmas, & obsequentes ancillas: Et tamen (vt ipse addit) tota nocte proponunt marito suo tales quæstiones garrulas: Talis (inquit) ornatior me hodie processit ad publicum. Talis ab hominibus honoratur, & ego in contemptu feminarum, quasi ancilla despicior. Tu etiam (ait viro) talem inspexisti vicinam: dic mihi: quid loquebaris cum ancilla? De foro etiam veniens: quid mihi, inquit, portasti? Et sic fit, quòd nec amicum, nec sodalem habere possumus: quia vxor alterius amorem suum odium suspicatur aliarū. Et adhuc aliam causam reddit, quare vxor non sit ducēda: eo quòd nulla sit vxoris electio; sed qualiscumque fuerit, est supportāda; si scilicet iracunda, si fatua, si superba, si penitus deformata, &c. Et addit: Equus, bos, asinus, bestia, & seruus prius videntur, & probantur, quàm a quocumque emantur: sola vxor homini occultatur, ne forte antea displiceat, quàm ducatur. Ex quibus omnibus manifeste concludit, quòd a sapiente non sit vxor ducenda. Ergo si cum vxore tam grauis sit cohabitatio, & periculosa; qualis tunc erit cum aliqua aliena? Et propter hæc omnia bene frænanda est luxuria, & in manibus fræna tenenda. Vnde & dicebat Apostolus: Cumq. placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam; continue non acquieui carni, & sanguini. Sed quis est hodie talis, qui elephanti sit similis? Quis non canibus similis, & equis? Vtinā equis essemus similes, qui cum matribus, & sororibus suis non libenter vadunt in grege: eo quòd nolunt cum eis concumbere: nec ab eis videri volunt. Exemplum de equo Philosophus narrat, qui dum facie cooperta super matrem ascenderet; tandem cum matrem cognosceret, ruptis vinculis fugit, & per quamdam rupem se præcipitauit, & sic in mortem se dedit. Tertius vsus est in releuando fraternam necessitatem, per misericordiā subleuantem. Vnde dicit Apostolus: Vnusquisque, prout accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes. Turpe est, vt misericordiam, quam exhibent sibi bruta, non exhibeat homo, animal mansuetum a natura. Nam videmus quòd passeres, paruæ aues, non solum proprios, sed alienos nutriunt filios, casu quocumque a matribus derelictos. Et si passer cadat in laqueum; omnes vndique concurrunt, & subsidium omne, quod possunt, impendūt, ipsumq. in vinculis pascunt. O crudelitas humana, O corda dura, tigridis lacte nutrita: vnde vobis tanta crudelitas? Constat, quòd Deus crudelitatem prohibet, & misericordiam docet: immo omnia eius opera prima, media, siue infima, ad misericordiam mouent. Naturalia etiam suprema, siue media, siue infima, clamant misericordiam; dum cælestia corpora, dum terrena, dum quattuor elementa tot nobis impendunt beneficia. Ergo tantum in hominibus tanta crudelitas est; vt mutuo se non pascant, neque subueniant, mutuis vulneribus dum intra se crudelius, quàm animalia bruta, pugnant. Quartus vsus gratiæ est tolerando humanam aduersitatem, per patientiam supportantem. Vnde: Hæc est (inquit) gratia, si propter iustitiam Dei sustinet, quis tristitias patiens, iniusteq. Quæ est (inquit) gratia, si peccantes colaphizati suffertis? Sed si benefacientes sustinetis patienter, hæc est gratia apud Deum. Non est tamen negandum, sed firmiter confitendū, quòd etiam peccatores, & de peccato dolentes, & pro peccato se punientes, inueniunt gratiam apud Deum: quia si sic non esset, sacramentum pœnitentiæ nullum esset: nec latro ille misericordiam inuenisset, qui a Deo audire meruit: Hodie mecum eris in paradiso. Sed non est tanta gratia, si patienter sustineat ille, qui peccauit; sicut illius est, qui pati non meruit: & sic de alijs paribus. Debemus ergo mala omnia sustinere corde tranquillo, vt nullis frangamur aduersis: sed flantibus ventis, & marinis impellentibus vndis, nauem nostram iactis anchoris tamdiu inconcussam seruemus, donec peruenire contingat ad portū. Nam & ipse pisciculus paruus, Echinus, dum tempestatem præsentit, calculum in ore capit, quo quasi anchora inter fluctus se regit, vt sic perire nō possit. Nos ergo piscis exemplo,

Marginal notes: *Heb. 12. b* — *Heb. 4. f* — Exempl. — *Hieron. lib. 3. in Oseā. super c. 11. tom. 5.* — *Ioan. 8. f* — *Mala. 1. b* — *Gal. 1. b* — *Arist. 9. de Nat. Animal. c. 47.* — *1. Pet. 4. b* — *1. Pet. 2. e* — *Luc. 23. e* — *Idem sup. in serm. de vna Virg. 2. & in ordi. 33.*

plo, dum procellis tentationum atterimur; Christum lapidem recipiamus, vt eius auxilio euadamus periculum, & clamando, siue ipsum orando ad portum æternæ gloriæ perueniamus. Nam & merguli, dum præsentiunt tempestatem adesse, quam docente natura cognoscunt; ad terram clamando confugiūt. Sic ergo patet, quis gratiæ modus: quis quoque eius sit vsus. Restat videre, quis eius fructus.

Est ergo notādum, quòd est quadruplex eius fructus: Nam gratia primo animam impinguat, siue interius delectat propter nitorem conscientiæ. Secundo, vitam exterius pulchrificat, per honestatem vitæ. Tertio, a malo liberat, finiendo statum præsentis miseriæ. Quarto, in bono confirmat, per excellentiam gloriæ.

Dico primo, quòd gratia animam interius delectat, dum eam viuificat, & a culpa expurgat. Sicut enim lux purgat a tenebris aërem, & ipsum subtiliat, dum vapores in ipso consummit; sic & gratia purgat mentem, dum vapores peccatorū in ea consumendo repellit. Gratia enim similis est igni, cuius virtus est purgatiua, & a metallo rubiginis expulsiua. Vnde quod ignis auro, quod lima ferro, quod tribula grano; hoc facit gratia viro iusto, dum eum purgat iustificādo ab omni peccato. Vnde Apostolus per gratiam expurgatus, & intus in conscientia factus totus luminosus, dicebat: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ: quoniam in simplicitate nostra, & non in sapientia carnali; sed in Dei gratia conuersati sumus in hoc mundo. *2.Cor.1.c*

Secundo, gratia totam vitam nostram pulchrificat, & colorat, per honestatem morum, & vitæ. Non potest esse, si homo sit pulcher interius, quin sit pulcher exterius: quia exterior pulchritudo ab interiori causatur. Sicut, posita causa, ponitur consequenter & effectus, vt posito sole, ponitur lumen eius: & posito igne, ponitur calor eius; Sic posita pulchritudine mentis, ponitur consequenter pulchritudo oris, & operis. Qui igitur est pulcher interius in affectu, pulcher est & exterius in aspectu, pulcher in incessu, pulcher in auditu, pulcher totus & honestus in tactu, pulcher totus & honestus in habitu, & vestitu. Vnde per omnia talis est homo gratia adornatus, qualis est calor ignis, qui foris & intus est igni simillimus. Vnde dicitur de muliere gratiosa: Erat enim formosa valde, & incredibili pulchritudine: omnium oculis gratiosa, & amabilis videbatur. Et ideo propter hanc pulchritudinem tam exteriorem, quàm interiorem de anima gratiosa dicitur: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Nix enim est tota alba, quia non solum exterius; sed etiam est alba per totum interius: sic & anima plena gratia, quia intus & extra est alba; ideo dicitur pulchra. *Esther.2.c* *Cant.4.c*

Tertio, gratia ab omni malo nos liberat, dum finit dolores, & mala præsentis vitæ, siue miseriæ, quod maxime fit in morte. Tūc enim gratia in anima inualescit, dum vitam miseram fine concludit: & omnem culpam, quæ esse potest causa mortis, in anima ipsa consumit: ita quòd etiam sæpe maculas veniales abstergit. Ob hanc itaque causam dicit Apostolus: O infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et addit: Gratia Dei per Dominum nostrum Iesum Christum. O quantum deberemus gratiam hanc amare, per quam a malis omnibus liberamur totius vitæ præsentis, quæ sunt quasi innumerabiles dolores, scilicet paupertates, varias tentationes, infelicitates, febres insuper & mortem. Amant enim animalia suos amatores, siue adiutores, & suos benefactores, suosq. liberatores. Vnde panthera, crudelissima fera, quamuis pulcherrima, quia tota oculata, & albis oculis superpicta; cum catuli sui in quamdam foueam cecidissent, de qua exire non poterant: sed quidam homo casu ibi transiens, illos liberauerit, dilectione illa comperta, & beneficio non ingrata, illi quantum potuit arridebat, & læta cauda grates referebat: ita quòd per totum desertum associauit, & a feris defendit, & viam illi ostendit. Ergo non amabimus gratiam, immo gratiæ largitorem, cuius gratia a culpis purgamur, & ad bona omnia illustramur, & a malis pœnarum omnium liberamur. *Rom.7.d* *Exemplū.*

Quarto, diuina gratia nos in bono confirmat, dum nos perducit ad excellentiam gloriæ, & ad lumen claritatis æternæ. O quando hoc erit, vt beati intremus ad Regnum, vbi summa lux in seipso videtur, vbi vere summū bonum toto corde amatur, tenetur, & stringitur: vbi manducatur quidquid desideratur, vt nihil aliud appetatur, vbi est visio clarissima, degustatio dulcissima, pax securissima, requies opulentissima, & absque omni malo lætitia sempiterna. Vnde nihil est omnino aliud gloria, quàm gratia consummata, & in suo summo constituta, vt crescere non possit. Vnde & Apostolus dicebat: Stipendia peccati mors est: gratia autem Dei vita æterna. Ad hanc perducat nos Christus summi Regis Filius, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit per infinita sæculorum sæcula. Amen. Bene ergo dictum est: *Diffusa est gratia, &c.* In quo est commendata eloquentia virtuosa, in qua refulsit in merito. Sequitur. *Rom.6.d*

Propterea benedixit te Deus in æternum. In quo notatur excellentia gloriosa, quę nunc splendet in præmio. Dignum enim est, & rationi consonum, vt quæ gloriose vixit in via, gloriose regnet in Patria. Et quæ in vita per gratiam facta est munda, sit semper in Patria benedicta. Vnde dicitur: Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum habebit amicum, Regem summæ gloriæ: Non regem vtique qualemcumque, sed Regem beneuolentiæ, & Regem vniuersa scientem, & Regem omnipotentem, & Regem omnia disponentem. Propter quod huic Virgini sanctæ dicitur: *Propterea benedixit te Deus in æternum.* Benedixit, inquam, non benedictione tātum temporali, de qua dicitur: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Deus: Nec tantum benedictione spirituali, de qua Abrahā dictum est: In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ: sed etiam benedictione sempiternali: de qua dicitur: Terra sæpe superuenientem imbrem bibens (hoc est in via per lacrymarum gratiam) & generat herbam bonam operationum sanctarum illis, a quibus colitur: accipit a Deo benedictionem, supple in Patria, per gratiam consummatam. Terra enim ista, hæc sancta Virgo fuit, quæ dicitur terra: quia fuit ad modum terræ, infima per humilitatem, fuit sole illustrata per fidem, fuit solis ardore excocta per charitatem, fuit arida per castitatem, fuit fœcunda per operationis strenuitatem, fuit firma per patientiæ firmitatem. Et ideo potest de ea illud accipi Psalmistæ: Benedixisti Domine terram tuam. Vnde hæc fuit Abygail, cui benedixit Dauid. Benedictum eloquium tuum; hoc quantum ad benedictionem viæ: & benedicta tu; hoc quantum ad benedictonem gloriæ. Vnde hæc fuit illa Iudith sancta, cui dicitur: Benedixit te Dominus in virtute sua, qui per te ad nihilum redegit inimicos nostros, vt non deficiat laus tua in ore hominum. Laudemus ergo eam, vt ipsa laudata assistat pro nobis apud Diuinam clementiam, reddens eam nobis placatam, adiuuante nos & cum ea Matre Dei sanctissima, quæ omnium Virginum est Regina, immo etiam totius mundi Domina: cuius supplicatio pia non potest apud Dominum esse cassa. Amen. *Prou.22.b* *Gen.27.e* *Gen.12.a* *Heb.6.b* *Psal 84.a* *1.Reg.25.f* *Iudith 3.e*

DE BEATA SEMPERQ. VIRGINE MARIA SERMO I.

Gen. 15. b

SVspice cælum, & numera stellas, si potes, &c. Virgo Regia, ex Dauidica stirpe nata, a Deo ab æterno prædestinata, & creaturis ceteris prælecta: a Patriarchis præfigurata, a Prophetis prænunciata, ab Angelo salutata, & ab Apostolis prædicata, omni laude dignissima, plus quàm valeat dici vlla lingua, ita vt omne, quod dici poterat de ea, quæ Dei Mater est facta, B minus sit semper. Vnde ad ipsius excellentiam designandam, quamuis deficiant cunctæ figuræ, cunctæ scripturæ, & cunctæ pariter creaturæ: Cælum tamen, cum sit situ altissimum: Qualitate præfulgidum: Natura purissimum: Figura rotundum: Et influentia permaximum, ipsius est maxime signum: & ideo satis congrue verbum propositum est assumptum, quod a Deo cuilibet nostrum potest sub metaphora esse dictum: *Suspice cælum, & numera stellas, &c.* In quo vtique verbo subtili mente discusso, Regia Dei Virgo triplici commendatur præconio, memoriæ perpetuæ commendando. Nam describitur C verbo, vt admirabilis animæ intuenti: vt sic sit admirabilis propter ipsius altissimam potestatem: vt venerabilis animæ intuenti propter ipsius eximiam sanctitatem: vt ineffabilis homini eloquenti, propter diuinorum omnium vbertatem. Igitur primo probatur esse admirabilis potentiæ cognitiuæ, propter prærogatiuam dominij, cum dicitur: *Suspice*, idest, magnitudinem eius admirare. Secundo, probatur esse venerabilis potentiæ amatiuæ, propter excellentiam meriti, cum adiungitur: *cælum*, quia omnis sanctitatis est signatiuum. Tertio, ostenditur ineffabilis potentiæ narratiuæ, propter multitudinem D donorum Dei, cum additur: *numera stellas, si potes*, quasi dicat: Hoc diuinũ cælum tantis est donis adornatum; vt numerato, ad numerandum semper restat. Verum quia eius alta sublimitas, ipsius eximia sanctitas, donorum eius varietas, & vbertas potest accipi ex solo cælo; ideo de nomine cæli solo hic tenẽdus est sermo: & quia in sermonibus de festiuitatibus eius, multa dixi de proprietatibus cæli, & Virgini adaptaui; nunc alia via procedendum est.

Cælorum numerus varius.

Est igitur hic notandum, quòd licet multis modis fiat distinctio cælorum: aliquando x. vel ix. aliquando viij. vel vij. a pluribus esse dicuntur: ab E ijs tamen, qui magis sunt famosi, & diuinis litteris nominati, quinque cæli esse dicuntur. Nam primũ cælum est aëreum, secundum sui superiorem partem purissimum. Secundum cælum est igneum calidissimum. Tertium est cælum sidereum solidissimum. Quartum est cælum aqueum frigidissimum. Quintum vero est cælum empyreum luminosissimum. Domina ergo nostra fuit cælum aëreum, per vtriusque hominis puritatem omnimodam: fuit cælum igneum, per ardentissimam charitatem: fuit cælum sidereum, per patientiæ firmitatem, & gratiarum plim copiositatem: fuit cælum aqueum, per F frigidissimam castitatem: fuit cælum empyreum, per totius sapientiæ claritatem.

Dicimus ergo, quòd primum cælum dicitur aëreum, quod præ ceteris est nobis propinquum in superiori parte sui purissimum, nullis vaporibus, vel exhalationibus perturbatum: & nulli est extraneæ naturæ permixtum: quod sic ab antiquis Philosophis est probatum.

Olympus mõs, eiusq. qualitas, & altitudo.

Mons olympus est mons altissimus vltra medium spatium aëris in altum proiectus, in quem, vt inde aliqui possent considerare de astris, ascendebant: sed quia ibi erat tanta aëris puritas, quòd natura ferre nõ poterat; spõgias ad nares ferebant aqua plenas, ex quibus grossum aërem attrahebant: Cumq. illuc ascenderunt, digito in pulueribus ibi scribebant, quas litteras sequenti anno inueniebant intactas, cum montem denuo ascendebant: quod esse nequaquam potuisset, si ibi vllus ventus vel aquarum inundatio fuisset. Ex quibus omnibus manifeste colligitur, quòd aëreum cælum est illa parte purissimum, nullisq. vaporibus est infectum: de hoc itaque cælo accipitur illud: Considerate volatilia cæli, quæ non serunt, nec metunt, nec congregant in horrea: & tamen Pater cælestis pascit illa: constat enim certissime, quòd in alio cælo aues non sunt, quàm in aëre. *Mat. 6. d* Fuit igitur Virgo Regia cælum aëreum, per omnimodam vtriusque hominis puritatem: vnde ipsa fuit figurata in illa stella clarissima, quæ in cælo aëreo generata, Magos duxit ad Christum: *Mat. 2. b* quia Domina nostra tota, ad modum illius stellæ, fuit purissima, omni carens penitus macula, tam in corpore, quàm in anima: vnde ipsi soli conuenit illud: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. *Cant. 4. e* Non solum ait: pulchra es, in quo notat eam omnem pulchritudinem habuisse hominis: Sed addit: & macula non est in te: in quo notat eam nullam maculã admisisse, vt sic fuerit summe pulchra per omnis boni præsentiam: & fuerit absque macula per omnis mali, & culpæ absentiam. Et hoc est, quod dicit Anselmus: Decebat, vt illius hominis conceptus de matre purissima fieret ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi. *Ansel. li. de Concep. Virginali, & peccato origin. cap. 18.* Quid potest de ea dici sublimius? quid gloriosius? hæc enim intantum Deo proxima fuit, tantaq. sanctitate resplenduit, & sic in summo bonorum omnium culmen obtinuit; vt creatura aliqua, non vnita Verbo, capax maioris boni non sit. Nam si maioris boni creatura aliqua capax fuisset; quod Anselmus dicit, verũ non fuisset, scilicet quòd Virgo beata tanta puritate fulsisset, qua maior sub Deo intelligi nequiret, vt haberemus aliquid tam excellentissimæ puritatis. Sed hodie impletum est illud: Cæli non sunt mundi in cõspectu eius. *Iob 15. b* Sumus enim similes cælo aëreo, secundum partem hanc inferiorem, in qua generantur tonitrua, & coruscationes; fulgura, & grandines, niues, & pluuia. Quid est enim cælum tonare, nisi potentes contra pauperes verba pomposa proferre? Quid coruscationibus timorem ingerere, & fulminibus quosque ferire, nisi verbis, & factis minores arctare? Quid grandinibus terram percutere, nisi tempestates cordium, & discordias seminare? Quid ningere, nisi malis exemplis calida corda facere frigescere? Quid est impetuose pluere, & terras cultas dissipare, nisi ad guerras, & odia, pacifica, corda mouere, & corda bene gratia culta subuertere?

Secundum cælum dicitur igneum, quod est summe calidum, summe actualissimum; ita quòd iuxta se est inflammatiuum, & omnis fœditatis ab aëre sibi proximo abstractiuum. Ignis enim, cum in rem sibi proximam agit; quod quidem est sibi contrarium, ab ea expellit: sicut patet in lignis viridibus, & metallis: deinde in eam suum calorem immittit, & eam inflammando dissoluit, & dum vsque ad rei intima se immergit; omnem scoriam in ea consumit. Vnde videmus, quòd locus, vbi fit ignis continuus, magis est sanus, quàm alius locus: quia per ignem expurgatur. De hoc igitur cælo habetur, vbi Helias ad quinquagenarium principem ait: *4. Reg. 5. d* Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, & deuoret te, &c. Et: Ignis Dei descendit de cælo, & tactas oues, puerosq. consumpsit. *Iob 1. e* Fuit ergo beata Virgo cælum igneum, propter ardentissimam charitatem. Sicut enim ignis est in summo calidus, & in vltimo, idest in quarto gradu; sic Domina nostra fuit charitate in summo ardentissima †, quæ nec primam simi lem visa est, nec habere sequentem. *† Antiph. 2. ad Laudes Matut. in Nati. Dom.* Vnde Hugo dixit, quòd in ea amor Spiritus sancti singulariter ardebat:

debat: ideo in carne eius mirabilia faciebat. Et dicit singulariter: quia nulla postea creatura, ita per amorem exardescet: quæ amantissimum filium suũ, & vnicum, quem Mulier plus seipsa amauit, nobis dedit, & pro nobis obtulit. Quia igitur tota ardens fuit; omnes se amantes, eamq. tangentes incendit: vnde dici potest similis cuidam lapidi pretioso, qui manus se tangentis adurit. Est etiam similis carboni inflammato, quem quanto plus strinxeris; tanto amplius tibi manum vrit. O quàm felices, qui huic igni cælesti approximant, vt eius incendium ad se trahant. Si vis scire, an hunc rectè habeas ignẽ, audi; Hoc facit diuinus hic ignis in animo, quod nullus ignis facit in ferro: Nam ferrum igne non tactum est frigidum, est durum, est rubiginosum, non pulchrum: sed dum ferro aduenit ignis, ipsum vtique calefacit, ipsum in mollicie vertit, & si eius actio est fortis; ipsum totaliter liquefacit, & eius rubiginem ex toto consumit, ac in suam pulchritudinẽ ipsum vertit, sicut ipse sensus ostendit. Tu ergo, qui habes cor non carneum, sed ferreum; nimis vtique durũ; an hoc igne tangeris, & affectu calescis, & cõpassione mollescis, & omnis peccati rubigine spoliaris, & igneus totus efficeris, & totus amore liquescis, vt illud dicere possis: Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est? Vnde si te inuenis frigidum ad operandum, durum ad compatiendum, & sordidum ad peccandum; scias a te esse remotum hunc diuinum ignem, & hoc diuinum incendium, quod cælum igneum est dictum: nam secundum Gregorium, Amor Dei numquam est otiosus: operatur enim magna, si est: si autem operari renuit, amor non est.

Cant.5.b

Greg. to.3. hom.30. in Euang.

Tertium cælum dicitur sidereũ, quod etiã appellatum est firmamentũ: non quòd sit immotũ, cum moueri probetur ad sensum, per motum stellarum in eo fixarum: sed ideo potius, quia inter aquas superiores, & inferiores, quas diuidit, vniformiter semper incedit: ita quòd aquis inferioribus perturbatis, ventisq. permotis, cælum tamen nullatenus a sua parte recedit. De hoc cælo habetur: Fiat (inquit Deus) firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis: & sequitur: Et vocauit Deus firmamentum cælum. Hoc etiam cælum, vt esset vsquequaque perfectum, & per omnia speciosum, ac virtute permaximum; tantis stellis præfulgidis est adornatum; vt soli Deo sit notus numerus earum. Magnus Dominus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus. Vnde hoc probatur: Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Domina autem fuit cælum firmamentum, vniformiter semper motum, per patientiæ firmitatem: & cælum stelliferũ, per omnium donorum, & gratiarum Dei copiositatem. Sicut enim cælum non est vllo modo porosum, sed solidum; sic Dei Mater pia nullo modo fuit porosa, vel vacua; sed solida: quia omni gratia fuit plena. Cuius admirabilis patientia, & soliditas non porosa tunc maximè claruit, quando prædulcem Filium suũ mori conspexit. Nam licet in ea aquæ inferiores, idest vires sensitiuæ, vel sensibiles fortissimè fuerint concussæ ventis in sui Filij passione; superiores tamen a sua non fuerunt pace permotæ. Et licet sentina nauis, idest pars sensibilis, repleta tunc fuerit aquis maris; pars tamen superior nauis semper ventis prosperis nauigauit. Vnde ipsa est illa petra, super quam domus fundata, & firmata, quam etsi flumina, ventiq. percutiant; tamen inter flumina illa immobilis perseuerat. Mons Sion non commouebitur in æternum. Vnde ei potuit dicere Christus illud Matthæi: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meã: quia in passione Dominica tota deficiente Ecclesia primitiuorum in fide, sola Domina nostra firma in fide permansit, vt petra. Fuit ergo similis adamanti †, cuius tanta est fortitudo, vt sanguine solo rumpatur hircino. Quia Maria, Regia Virgo numquam nisi Christi sanguine recenter effuso, potuit esse turbata: quia nullo fuit alio tempore perturbata. Si enim iuxta Philosophorum sententiam non cadit perturbatio in sapientem virum; quanto magis Domina omnium sapientissima numquam perturbationem mẽtis est passa? Seneca: Non perturbabit bonum virum, quidquid ei acciderit: sciet enim accidere hoc ex lege diuina, ex qua cuncta dependent. Sed nota, quòd hoc cælum, quod dictũ est firmamentum, stellis est innumeris adornatum: quia Domina nostra omnibus diuinis gratijs fuit plena, in nullo dono alicui sancto concesso penitus diminuta: quia non solum fuit plena, sed superplena, sicut dicit Anselmus. Vnde bene dictum est in themate: *Numera stellas, si potes*, quasi dicat Dominæ nostræ gratiæ sunt innumeræ, soli Deo notæ. Vnde de ea potest exponi illud: Fecit Deus duo luminaria magna, & stellas: & posuit eas in firmamento cæli. Duo magna luminaria, magis mundo famosa, & ecclesiæ illuminatiua, quæ fuerunt in mundi Regina; fuerunt virginitas similiter & humilitas: e quibus ad eam inclinata est diuina Maiestas, vt quæ in se erat humillima, fieret sublimissima omnibus gratijs Dei plena. Vnde ipsa est tantum illa benedicta, de qua dicit Propheta: Benedixisti Domine terram tuam: quia sicut in terra fit concursus, & multiplicatio omnium radiorum cælestium; sic in Domina nostra omnia dona iuncta sunt gratiarum. Vnde docetur in scietia perspectiua, quòd omne corpus perspicuum luminosum in quolibet puncto sui dirigit vnam lineam radiosam in centrum, vt est ibi probatum; quòd quanto vna linea alterius est vicinior; tanto est potentior ad suum effectum imprimendum in centrum. Quare, cum terra sit cæli centrum, siue medium; & sit sicut punctum comparata ad cælum; tanta fit in ea multiplicatio radiorum; quòd cum sit elementum frigidum, & siccum: & sic generationi non aptum; fit tamen summe fœcundum, virtute cælestium radiorum. Sic & in Dei nostri Matre tantus concursus factus est gratiarum, vt supra naturam facta sit fœcundissima, & Deisimul mater, & filia.

Psal.146.a

Supra ibid.

Psal.124.a

Exempl.

† *Aug. de Ciuit. Dei lib.21. c.4. in principio tom.5. Hieron. in lib.3. in Amos super cap.7.to.5. & alia multa dicit de adamante.*

Senec. epist.76.

Gen.1.b

Psal.84.a

Quartum cælum est aqueum; quia est effectu frigidissimum, & caloris siderei temperatiuum, secundum omnem doctrinam Sanctorum. De hoc autem cælo dicitur in Daniele in Cantico trium puerorũ: Benedicite aquæ omnes, quæ super cælos sunt Domino. Et Psalmus: Aquæ, quæ super cælos sunt, laudent nomen Domini. Hoc cælum Domina nostra fuit, per eminentissimam castitatem, non solum carnis, sed & mentis, & omnium sensuum corporis. Intantum friguit, & calor omnis noxius in ea extinctus fuit; quòd numquam illum carnalem motum mentis habuit, vel carnis: immo a nemine concupisci potuit: quia eius intuitus ita virtuosus erat; quòd in alijs libidinem extinguebat: ideo ipsa dicta est Stella Maris: quia sicut stella est omnino incorrupta; sic Virgo hæc Regia non solum in se fuit castissima, sed & castitatis in alijs causatiua. Vnde similis fuit illi lapidi pretioso, qui nullo potest igne calefieri, vel incendi. Vnde in Luna est signata in Scriptura; quæ magnæ frigiditatis in rebus est causatiua. Nam, sicut asserũt sapiẽtes, tantæ frigiditatis est; vt omni mense pruinã terris induceret; nisi eius frigus solis calliditas temperaret. Stella etiã Saturni intantũ est frigidissima; quòd caloris solis est frænatiua. Est etiam signata in lilio, quod est flos albus, odoriferus, in se natura frigidus, & aliorum infrigidatiuus. Ego (ipsa inquit) flos campi, & liliũ conualliũ: sed quis hodie castus? Quis gloriabitur, mundum se habere cor? Nemo mundus a sorde, & c.

Dan.3.e

Psal.184.a

Cant.2.b

Prou.20.b

Quintum cælum est cælum empyreum, quod est creatio-

creatione purum, situ altissimum, omnium conten tiuum, nulli motui subiectum: sed summe quietum, & per totum vniformiter luminosum. Et de hoc cælo intelligitur illud: In principio creauit Deus cælum, & terram. Nam cum secunda die factum fuerit firmamentum, & cælum aqueum; ante omnem diem factum est cælum empyreũ cum materia quattuor elementorum, & innumera multitudine Angelorum. Hoc cælum fuit Domina nostra, per totius Sapientiæ veritatẽ: vnde de ea dicit Bernardus: Maria totam diuinæ penetrauit Sapientiæ abyssum, vt quantum, sine personali vnione creaturæ, cõditio patitur, illi luci inaccessibili videretur immersa. Ex quo arguitur, quòd in pura creatura non potuit maior esse Sapiẽtia. Ob hoc enim dicitur maris stella: quia est nauigantiũ directiua: vel dicitur etiã Luna: quia a Sole tota est illuminata, & accepti luminis refusiua. Ergo, qui vult habere vtriusque hominis puritatem, feruentissimã charitatem, patientiæ firmitatem, corporis, & animæ castitatẽ, & veri luminis claritatẽ; aduocet hanc Dei Matrem. Vnde Bernardus: In periculis, in angustijs, in rebus dubijs Mariã inuoca, Mariam cogita: nõ recedat ab ore tuo, nec a corde; & vt impetres orationis eius suffragium, non deseras conuersationis exemplum. Rogemus.

Gen. 1. a
Bern. to. 1. in serm. de B. Virgine sup. verba Apocalyp.
Epilogus.
Bern. ser. 2. sup. Missus est. to. 1.

DE BEATA SEMPERQ. VIRGINE MARIA SERMO II.

Luc. 1. e
Arist. to. 4. lib. 1. de Calo tex. 4.

Ave gratia plena Dominus tecum. Perfecto (teste Philosopho) nulla possibilis est fieri additio. Non enim perfectum est, cui aliquid adijci potest: quomodo enim dici potest domus perfecta, quàmdiu restat aliquid faciendum in ea. Cum ergo Dei perfecta sint opera; necesse est dicere, quòd omne genus creaturę, quantumcũque vile, habeat suum esse: dum tamen habeat, quod ipsam decet habere; vt nihil omnino ei sit addere, vel ab eo detrahere: immo si ei aliquid adderes, genus rei mutares: quia si omni generi aliquid addi posset; nihil perfectũ a Deo factum esset. quare nec summe perfectus opifex ex opere appareret. Nam Philosophus & Augustinus docent, vniuersum adeo esse perfectum; vt in nullo sit penitus diminutum, nec possit additamentum ei fieri vllum: non quia non posset Omnipotens addere, cum sit infinitæ potentiæ: sed quia creatura non potest vltra capere, quæ eo ipso quòd creatura est, a Deo creata est in numero, pondere, & mensura. Vnde in lib. de Anima dicitur quòd omnium natura constãtium terminus est: & ratio magnitudinis & augmẽti. Si enim creatura semper maioris boni, quàm habet, capax esset: numquam statum in ascendendo haberet: & sic numquam perfecta esset: quia ad maius bonum omni tempore aspiraret. Vt ergo opera diuina in suis generibus essent perfecta; creaturis omnibus est certa præfixa mensura, quam transgredi non est possibile in natura. Vnde videmus, quòd plantæ, & alia animalia rectam habent in crescendo mensuram. Cum igitur in qualibet creatura hoc sit; rationalis tamen natura omnium naturarum dignissima est, eo quòd sit ad beatitudinem ordinata: & inter omnium creaturarum genera summe perfecta: propter quam cetera sunt facta, vt habetur in physica, & omnis attestatur Scriptura diuina. Sed notandum est, quòd ad perfectum cuiuslibet generis creaturæ requiritur, vt varientur indiuidua, vt se habeant in omnibus, tamquam excedentia, & excessa: quia si omnia essent æqualia, frustra essent omnia. Si enim esset Sol in natura omnia cæli sidera; vbi Luna, vbi cetera luminaria, & efficacia tam diuersa? Si omnes homines essent reges; vbi seruientes, & quibus imperarent? Nullus ergo rex esset, si omnes homines essent æquales. Item si in corpore nostro omnia membra oculus essent; vbi esset auditus, vbi olfactus? vbi tactus? & si hoc; vbi corpus? Si ergo omnia membra essent oculus; nullum esset humanum corpus. Differunt ergo humani generis indiuidua, vt esse possint omnia, non solum esse inter se differentia, & gradus suscipere in natura; sed etiam in gratia: & cetera singula Dei dona: ita tamen quòd in vno aliquo conueniãt omnia, quæ per partes in ceteris sunt diuisa. Vnde secundum Philosophum, ille est optimus equus, qui omnia illa habet, quæ illi generi sunt competentia. Vnde dicit, quòd si optimus equus melior est optimo asino; equus simpliciter asino est melior. Cum igitur summum indiuiduum in humana natura sit mundi regina, in qua omnia simul conueniunt Dei dona, quæ per partes sunt alijs Sanctis distributa, ideo ipsa inter puras creaturas est in summo creaturæ perfecta, & in nullo penitus diminuta. Vnde Hieronymus: Ceteris Sanctis per partes data est gratia: sed in Maria totam se infudit gratiæ plenitudo. Ex auctoritatibus in superiori sermone iam dictis Anselmi, & Bernardi patet aperte, quòd tanta fuit in ea gratia, tantaq. sapientia; vt in creatura non vnita diuinitati maior non possit intelligi. Quid magis potuit percipere creatura, quàm Deum habere filiũ sibi subiectum? Nonne hoc admirabilissimum, valdeq. stupendum infra creaturas vix contentum? Vnde Bernardus: Mirare vtrumlibet, & elige quod amplius mireris: siue Filij benignissimam dignationem, siue Matris excellentissimam dignitatem. Vtrinque, inquit, stupor; vtrinque miraculum. Et quòd Deus feminæ obtemperet, humilitas sine exemplo: & quòd Deo femina principetur, sublimitas sine socio. Vnde & in alio loco dicit: Mariam in cælo super omnia exaltatã, & in throno Dei quodam modo collocatam, Angeli omnes, & Sancti laudibus honorant dignissimis. Propter hanc ergo perfectionem summam, dicitur: *Aue gratia plena*, In quibus verbis est summa eius perfectio designata: Nam summa perfectio in duobus consistit, scilicet in amotione omnis mali, & in plenitudine omnis boni: nec præsentia omnis boni absque carentia omnis mali potest facere plene beatum. Vt igitur nihil in Domina nostra perfectionis deesset, describitur Primo, per omnis mali absentiam, cum dicitur: *Aue*. quod est dicere: sine væ. Secundo describitur per omnis boni præsentiam, cum infertur: *gratia plena*. Tunc enim vas dicitur esse plenum, quando in eo nihil manet vacuũ, sed foras spargitur quidquid illi fuerit superfluum. Dicamus igitur: *Aue gratia plena*. Est igitur hic notandum, quòd licet Domina nostra fuerit omni gratia plena, & superfusa; quadruplicem tamen habuit gratiam specialiter: Nam primo, plena fuit Domina gratia præueniente in sua sanctificatione; gratia præseruatiua contra turpitudinem culpæ. Secundo, gratia fœcundante in filij Dei conceptione, gratia fœcundatiua propter conceptum integritatis virgineæ. Tertio, gratia decorante in sua cõuersatione, gratia decoratiua propter pulchritudinem vitæ. Quarto, gratia consummante in sua glorificatione, & vlterius gratia completiua, propter eminentiam gloriæ tam in anima, quàm in corpore.

Arist. lib. 6. Physic. tex. 91. tom. 4.
Arist. lib. 2. Physic. tex. 84. tom. 4.
Arist. to. 3. Moral. Nicomachior. lib. 2. c. 6.
Hieron. in serm. de Assumpt. Beata Maria, paulopost initiũ epist. 10. to. 9.
Bern. to. 1. hom. 1. sup. Missus est.
Bern. to. 1. ser. 1. in Assump. Beata Maria Virginis.

Dico primo, quòd *Domina nostra fuit plena gratia præueniente in sua sanctificatione, gratia scilicet præseruatiua contra fœditatẽ originalis culpæ, quam contraxisset ex corruptione naturæ; nisi speciali gratia præuenta, præseruataq. fuisset. Solus enim Filius Virginis fuit ab originali culpa immunis, & ipsa mater eius Virgo. Credendum est enim, quòd nouo sanctificationis genere in eius cõceptionis primordio Spiritus sanctus eam a peccato originali (nõ

**Beatã Virginẽ in peccato originali fuisse conceptam cum B. Bernardo, cũ S. Thoma, & cũ alijs beatus Bonauẽtura in lib. 3. sent. dist. 3. ar. 1. q. 1. & 2. omnino tuetur. Hinc serm. hunc B. Bonauentura non esse, omnino fatendum est; cũ ipse multis alijs in locis opinionẽ in li. 3. Sentent. affirmatam, omnino & cõstanter defendat.*

quod in fuit, sed quod in fuisset) redemit, atque singulari gratia præseruauit. Et de hoc potest exponi illud: Gratia super gratiam, mulier sancta, & pudorata. Mulier sancta, & pudica fuit Virgo Maria, quę non solum habuit gratiam cunctis communem; sed super hanc habuit gratiam sanctificantē, vt non solum in conuersatione, sed etiam fuerit Sancta in ventre. Bernardus: Fuit profectò Domini Mater ante sancta, quàm nata. Puto, inquit, quòd tanta gratia sanctificationis in eam descenderit, quòd non solum eius sanctificauit ortum; sed deinceps ab omni peccato seruauit immunem. In quo Ieremiam prophetam, Ioannem Baptistam, & omnes sanctificatos in ventre præcessit: quia nulli vmquam peccato obnoxia fuit. Augustinus: Cum de peccatis agitur, nullam de Matre Domini volo habere quæstionem: qua sola excepta, si omnes Sancti simul, & omnes Sanctæ iungentur in vnū, nihil aliud respondere possent, nisi quod dicitur: Si dixerimus, quòd peccatum nō habemus, vere nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Vnde ipsa sola de omnibus potuit vere dicere illud: Non reprehendit me cor meum in omni vita mea. In hoc dono, fratres, eam imitari non possumus: quia sicut in peccato concipimur, ita & nascimur: sed in hoc considerare debemus, quòd iste, qui tam mundum præseruauit Virginis vterum, non fœdum, sed mundū requirit habitaculum. Domum tuam Domine decet sanctitudo. Domus Dei est noster animus, qui debet esse per omnia mundus, & sanctus, ne nobis illud dicatur: Domus mea, domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum. Quis est tam rusticalis, qui non mundaret domum suam, si sciret Regem Romanorum ad se in domum esse venturum? Valde enim turpe est, quòd apes tam paruę carne, & sanguine quasi nullæ, ab omni suas domunculas mundant sorde: nec vllum sine morte possunt pati fœtorem. Et homo creaturarū omnium dominus, non verecundatur fieri totus fœtidus, cum tamen inhabitator eius sit Deus. Nam & passeres, & hirundines paruæ aues omnes fęces de suis nidis eijciunt, & filios eijcere instruunt. Sed quidam nostrū sunt scabronibus similes, qui odorifera fugiunt, & in fæcibus bouinis se totaliter inuoluunt. Vnde de eis potest illud dici: Putruerūt iumenta in stercore suo: homines dicuntur iumenta, dum, rationali relicta natura, fiunt similes brutis; propter quod Psalmus: Homo cū in honore esset, non intellexit, &c.

Eccli. 26. c — *Bern. to. 2. epist. 174.* — *Aug. to. 7. lib. de Natu. & gratia cap. 36.* — *1. Ioan. 1. c* — *Iob 27. b* — *Psal. 92. b* — *Mat. 21. b* — Exemplū. — Exempla. — *Ioel 1. d* — *Psal. 48. d*

Secundo, Domina nostra fuit plena gratia fœcundante in filij sui conceptione: vnde ei ab Angelo dictum est: Ne timeas Maria: inuenisti enim gratiam apud Dominū, ecce concipies, & paries filium, &c. O quàm magnum, quàm altum præconium, quanta vtique laude dignum; quòd simul, & semel Dei esset Mater, & Filia, & Ancilla: Virgo, & fœcunda. Quis vmquam audiuit tale quid? quis vidit huic simile? Verum propter hanc gratiam facta est Deo intima, & amicissima super omnem creaturam. Vnde de Esther dictum est in figura, quæ interpretatur præparata: & huius Virginis fuit persona signatiua: Introducta est Esther, inquit, ad cubiculum regis, & adamauit eam rex super omnes mulieres, habuitq. misericordiam, & gratiam coram eo, & posuit diadema regis in capite eius. Quid hoc sublimius? quid gloriosius? mundi totius Domina facta est, & Regina: hæc est enim, vt dicitur, Mulier illa amicta Sole, & Luna sub pedibus eius: corona stellarum duodecim. Vnde Bernardus dicit de ea: Quàm familiaris es Christo o Domina, quàm illi proxima, quantam gratiam apud eum inuenisti: vt maneret in te, & tu in ipso: vestis eum, & tu vestiris ab ipso: vestis eum substantia carnis, sed ille te vestit gloria suæ Maiestatis! In hac tam sublimi gratia, si non sit Domina imitanda; est tamen omni hora benedicenda, & prædicanda, & laudanda, & in nostrum auxiliū inuocanda. In omnibus pressuris respice stellam maris, voca & clama Mariam: quia ipsa est, quæ dat in mari viam, & inter fluctus firmissimā semitam. Ipsa est enim anchora, qua nauis in mari firmatur: & est nauis, qua homo a tentationum fluctibus liberatur. Ille solus ab eius abstineat laudibus, qui eam in tribulatione inuocans, non fuerit exauditus.

Luc. 1. c — *Esther 2. c* — *Apoc. 12. a* — *Bern. serm. de B. Virgine sup. verba Apocal.*

Tertio, Domina nostra fuit plena gratia decorante in omni sua conuersatione. Vnde in figura ipsius dicitur: Erat formosa valde, & incredibili pulchritudine, omniumq. oculis gratiosa, & amabilis videbatur. Hæc est illa Rebecca (de qua dicitur) puella decora nimis, Virgoq. pulcherrima, & incognita viro. Vnde ei dicitur: Tota pulchra es amica mea. tota, dicit: quia in carne, & in mente pulcherrima fuit; vt numquam sibi similis fuerit. Vnde Bernardus super illo Verbo: Tota pulchra es, ait: Facie quidem pulcherrima, mente integerrima, & spiritu sanctissima. Hieronymus: Si diligenter inspicias, nihil est omnino virtutis, nihilq. speciositatis, nihil candoris, & gloriæ, quod non ex ea resplendeat. Erat enim multis candidata meritorum virtutibus, & dealbata niue candidius: simplicitatem columbinam in omnibus repræsentans. Ex hac enim multa pulchritudine vitæ, virtutē habuit adamantis: quia sicut adamas ad se ferrum trahit; sic Virgo sancta ad se deduxit de supernis verbum Dei. Vnde Bernardus: Virgo regia, gemmis ornata virtutum, geminoq. mentis, & corporis candore præfulgida, & decore, specie sua, & pulchritudine in cælestibus cognita: cælorum ciuium in se prouocauit affectum, & aspectum: ita vt Regis animum ad se inclinaret, cælestem nuncium ad se de supernis educeret. In hac igitur tantæ conuersationis gratia, etsi eam ex toto imitari non possumus; debemus tamen eam sequi, quantum valemus: vt cum ea habere laboremus mentis & corporis castitatem, mentis humilitatem, Dei & proximi charitatem, in aduersis patientiæ firmitatem, & perseuerantiæ in bonis longanimitatem. Nam & Bernardus dicit: Si vis in aduersis eius impetrare suffragium; vide ne deseras ipsius conuersationis exemplum. Sed multi sunt similes porcis: potius inueniri volunt in luto, quàm in domo; & potius in loco fœtido, & lutoso, quàm in floribus, & odoribus plenis locis.

Esther. 2. c — *Gen. 24. b* — *Cant. 4. c* — Exemplū. — *Bern. to. 1. hom. 2. sup. Missus est.*

Quarto, Domina nostra habuit gratiam consummantem in sua corporis, & animæ glorificatione. Nihil est enim aliud gloria, quàm gratia consummata. Vnde de hoc potest exponi illud: Mulier gratiosa inueniet gloriam. & licet sit omnibus hoc cōmune; Domina tamen nostra, &c. omnes creaturas præcessit in gratia, sic & præcedet in gloria. Quare necesse est, vt qui vult a Deo gratiam impetrare, ad hanc mediatricem accedat deuotissimo corde: quia cum sit Regina totius misericordiæ, nihil omnino habens in regno iustitiæ, nihil petenti poterit denegare. Nam, vt Bernardus ait, A peccatore rogata ostendit Filio pectus, & vbera: Filius autem Patri latus, & vulnera: quare nulla potest esse repulsa, vbi tot concurrūt charitatis insignia. Vnde ait Apostolus: Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Nam & ipsa ait: In me omnis gratia vitæ & veritatis: in me omnis spes vitæ & virtutis. Transite ergo ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis adimplemini. Bernardus: Quando misereri non poterit Mater omnipotentiæ? quando misereri noluerit Regina misericordiæ? cur ad Mariam fugere trepidat humana fragilitas? reuolue totam seriem Scripturarum, & siquid asperum, siquid durum inueneris in Maria; deinceps suspectam eam habeas, & ad eam accedere verearis. Tota, inquit, est dulcis, tota suauis, tota misericors,

Prou. 11. b — *Bern. serm. de Natiuitate Beatæ Mariæ.* — *Esther 10. b* — *Eccli. 24. c* — *Bern. to. 2. ser. de Beata Virgine sup. verba Apocalyp.*

cors, omnibus offerens lac, & lanam. Rogemus A ergo, & cetera.

DE BEATA SEMPERQ. VIRG. MARIA SERMO III.

Luc. 1.

AVe gratia plena. Mos inoleuit antiquitus, & vsque ad nostrã ætatem, vel ad nostra tempora successiue deductus, & est ipsa consuetudine approbatus, & quasi in naturam conuersus; vt illos oris officio salutemus, quibus bonum appetimus. Angelus ergo san- B ctus de cælo veniens, dum ad clausam Virginem intrat, eam approbato iam more salutat. Et in verbo præmisso duo denunciat. Primo enim suum, quem habet ad Virginem, monstrat affectum. Secundo vero, in Virgine monstrat gratiæ complementum. Primum facit, eam officiosissime salutando. Sed secundum adiungit, eam plenam gratia prædicando. Primum fuit in Angelo annunciante indicium eximietatis. Secundum vero in Virgine admirante fuit signum insignissimæ dignitatis. Primo ergo præmittit salutationem, cum ait: *Aue*. Secundo vero donorum plenitudinem præostendit, cum dicit: *gra- C tia plena*. Verum, quia in sermonibus de ipsa salutatione eius satis videtur dictum esse; Nunc superest solum de eius plenitudine sermonem hunc contexere: quia de gratia dictum est in superiori sermone. Est ergo notandum quantum ad præsens sufficit, quòd distinguitur plenitudo tripliciter: scilicet Primo, plenitudo sufficientiæ siue gratiæ necessariæ: Secundo, plenitudo excellentiæ prærogatiuæ virgineæ: Tertio, plenitudo redundantiæ, siue supereffluentiæ diuinæ potentiæ. Dico, quòd prima plenitudo sufficiẽtiæ, siue gratiæ ad salutem necessariæ, est cõmuniter omnium saluãdorum: quia sine hac D plenitudine diuinorum donorum, nullus vmquam hominum ad regnum potuit peruenire cælorum. Vnde scriptum est: Repleti sunt omnes Spiritu sancto, &c. Est tamen sciendum, quòd plenitudo hæc eam habentibus non est æqualis: sed minus, & magis esse cernitur in diuersis. Vnde Apostolus: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Dominus. Et iterum: Vnicuique datur gratia secundum mensuram donationis Christi. Quia tamen sine hac plenitudine non est salus; seipsum homo diligenter scrutetur, ne vacuus ab ea inueniatur. Vis autem scire, si hanc plenitudinem habeas, & si Dei gratia ple- E nus existas? Nota pleni proprietates, quas inferius annotaui: de quibus, vt memini, in sermonibus mortuorum aliqua dixi. Nam quod est plenum aliquo refrigeratiuo, si in igne ponatur, nullo modo exuritur; sed integrum conseruatur. Et est exemplum de vase metallino, vel terreo: quæ si aqua impleantur, ab igne in nullo læduntur: sed vacua ad ignem si ponantur, corrumpuntur. Ergo, cum gratia sit animæ refrigeratiua, nulla tribulatione rumpitur anima, quæ est gratia Dei plena: ergo si rumperis, Dei gratia plenus non existis. Item quod plenum est, stabile est, & firmum; nec facile mouetur F a vẽto percussum: immo vbi mouetur vas vacuum, immobile permanet, quod est plenum. Ergo si te in tentationibus non inuenis esse firmum; scias te esse vacuum, & non plenum. Item vas plenum ab eo, quo est repletum, in nulla sui parte est separatum: sed in omni puncto sui est illi coniunctum: & cum eo interius contiguum habet contactũ: qualitercũque applicetur exterius, a suo contactu numquam interius recedit: ergo si tu propter cogitationem exteriorum, deuotionẽ perdis interiorum bonorum; scias te esse vacuum, & non plenum. Item omne continens & contentum in figura sunt conformia. Exemplum de nube, quæ cum nullius sit

Act. 2.

1. Cor. 12.

Exempl.

determinatæ figuræ; illius nubis figuram induit, cui immediate se vnit. Vnde & Philosophus omnia elementa probat esse sphæricæ figuræ: quia cum primum continens sit cælum sphæricum; necesse est illud esse rotundum, quod sibi est immediate coniunctum: quia aliter esset ibi ponere vacuum, quod esset naturæ contrarium. Quale igitur est continens primum, tale est primum contentum: & per consequens tale secundum, tertium, quartum, quintum, & sic vsque ad vltimum.† Igitur si tu Spiritu sancto plenus existis forma & regula, scilicet nullo modo recedit. Item omne plenum per omne foramen suum emittit foras de eo, quo est repletum, nec aliquid potest emittere ab illo extraneum: ergo si Deo es plenus; de nullo alio, quàm de eo aliquid loqui potes: quòd si aliter, plenus Deo nõ es. Item quod aliquo est plenum, quotienscumque ad terram fuerit inclinatum, aliquid emittit de eo, quo fuerat plenũ ante: Ergo cum tu terrenis inclinaris; Deo euacuaris, etiam si non sentis. Item quod est aliquo liquore plenum, non potest alium recipere liquorem: vnde vas aqua plenum, non potest recipere vinum, nisi illa primo fuerit effusa. Similiter & cor Deo plenum, respuit omne mundanum: quod si aliquid admittit, Deo plenum vtique non existit. Item vas solido corpore plenum non sonat percussum, sicut patet in dolio, quod cõtinet in se vinum: sed sonat plurimum, si fuerit vacuum, sicut patet ad sensum. Sic & cor Deo plenum, non murmurat, quantumcumque percussum: ergo si in malo murmuras, necesse est vt Deo vacuum te esse concedas. Sed diligenter attende, quòd quidam non appetunt plenitudinem gratiæ: sed potius plenitudinem pecuniæ: cum tamen dicatur quòd auarus non implebitur pecunia. Nonne igitur stultum est, eo velle repleri, quo repleri est impossibile? Sed quæ ratio, quare non potest homo impleri pecunia, cum sit res solida? Quid enim solidius auro, quid compactius? Sed oculo rationis attende, quæ dico: certo enim tenemus experimẽto, quòd omne, quod natum est aliquod totum capere in seipso; non potest repleri aliquo minus illo. Exemplũ de vase tres modios capiente, de quo certum est, ipsum vno, vel duobus non posse repleri. At cor humanum est capax Dei boni, videlicet infiniti: ergo nullo modo bono finito potest repleri. Item cor, quod non habet habitatorem Deum, omnino est vacuum: cum ad Deum continendum sit ordinatum: & quia natura non patitur vacuum esse aliquid; cor per naturam suæ natiuitatis semper, vt repleri possit, aliquid attrahit: cum ex eis attractis satiari non possit; ab attrahendo non desistit. Quare auarus vsque ad mortem congregare non desinit: quia numquam plenitudinẽ assequitur, quam intendit. Nota etiam hic, quòd omne vacuũ illud maxime attrahit, quod sibi conforme existit: quare magnes in præsentia omnium metallorum nullum ex eis attrahit nisi ferrum. Sic & carnales attrahunt sibi lasciuiam, superbi sublimia, auari vero temporalia. & sicut terra defossa, vt est in puteis, ex omni parte oris sibi aërem attrahit; sic auari & grifonici, quia superuacui: quare diuina gratia vacui, per fas & per nefas congregare non cessant. Sed nota hic auarorum stultitiam, dum non cessant congregare pecuniam: quia omnino faciunt contra naturã. Nam omne vacuum, si naturaliter agit; solum illud attrahit, vnde repleri possit. Vnde si contra vas vacuum essent aliquæ creaturæ corporeæ, non attraheret, nisi corporeas: quia eius vacuitas nõ posset impleri per alias: quare si illas attraheret, quibus repleri non posset, frustra ageret: cum tamen natura nihil penitus agat frustra. ergo summa est hominis amentia, & omnino contra naturam operans semper frustra, dum repleri volens, non attrahit nisi vana. Sed vtinam consi-

Arist. to. 4. lib. 2. de Cælo tex. 30.

† Hoc loco aliquid desiderari videtur, quia locutio est manca.

Eccl. 5. b.

Arist. to. 7. problemat. sect. 9. q. 9.

consideraret, quòd quando res attrahens plus debito attrahit, & plusquàm sibi necesse sit; vnde viuere diutius credidit, inde perit. Exemplum de candela, siue de lychno in lampade, quæ dum de humore plusquàm sibi necesse sit, attrahunt; extinctionem suæ lucis incurrunt. Nam & terra, quando de aqua plusquàm sibi necesse sit, accipit; fit omnino inutilis, & semina in se iactata corrumpit. Et sic etiam pereunt nostra corpora, quando plusquàm vitæ necesse sit, attrahũt sibi vana. O fatuitas summa, vt deficiat nobilissima creatura, vana attrahendo, non solida bona: vbi non illa deficiunt, quæ penitus carent vita: nec etiam deficiunt ipsa bruta, cum nec terræ committant semina, nec congregent quidquam in horrea.

Exemplũ.

Secũda plenitudo gratiæ est plenitudo supereminentiæ: qua aliquid dicitur ceteris supereminere: & hæc plenitudo fuit in beatissima Dei Matre, quæ omnia dona, quæ alij Sancti acceperunt in parte, ipsa omnino habuit in plenitudine. Nam, sicut in capite sunt omnes sensus: sed in alijs partibus corporis tantum est sensus tactus; sic Domina nostra omnia habuit Dei dona, quæ in Sanctis alijs sunt diuisa, sicut ostensum est in primis duobus sermonibus supra. Vnde dicitur: In plenitudine Sanctorum detentio mea. Et est sensus: totum teneo in plenitudine, quod alij Sancti tenent in parte. Hieronymus: ceteris per partes datur gratia: sed in Mariam tota se infudit plenitudo gratiæ. In hac plenitudine eam imitari non possumus, sed laborare debemus, vt accipiamus partem, quam possimus; ne vacui bonis apud Deum inueniamur. Nam quãdo terra erat inanis, & vacua, nullis fructibus plena; fuisse legitur tenebrosam: & tenebræ erant super faciẽ abyssi. Et Gregorius dicit: Si non possum ex messe multos manipulos ferre; numquid ad aream debeo vacuus redire? Nam si multos ferre non possum; feram duos, vel vnum: quia etsi Redemptor noster labores penset in retributione; tamen vires pensat cum pondere.

Eccl. 24. b

Hieron. in epist. 10. de Assumptione B. Mariæ paulopost initiũ to. 9.

Gen. 1. a

Tertia plenitudo est plenitudo redundantiæ, siue superefluentiæ, quando aliquid sic dicitur esse plenum, vt effundat circa se locum. Nam & fluuius, quando suas ripas impleuerit, si adhuc aqua excrescit, in omnia loca se vicina diffundit, & de sua superabundãtia locis vicinis impendit: quod in Nilo, fluuio Ægypti, semper fieri consueuit semel in anno: cum aqua ei ab eo impendatur, non de cælo. Fluuius etiã quilibet, postquã suum locum impleuerit; ad loca remotissima fluit ex abundantia, quam accipit. Flumina nutriũt hortos, & plantas rigare non desinunt, & vsque ad mare fluxu continuo se diffundunt: vt aqua gratiarum illuc redeat, vnde venit. Hæc autem gratia abundãtiæ redundantis in Saluatore nostro, Dei filio, Iesu Christo, primo & principaliter fuit. Vnde de eo dicitur: De plenitudine eius omnes accepimus. Item: Plenum gratiæ, & veritatis. Ipse enim est lux, qua illustramur ad verum: & ignis, quo inflammamur ad bonum: potest tamen impetratorie, & meritorie appropriari Dominæ nostræ hoc donum gratiæ, propter quod dicitur esse similis Lunæ, cuius est accipere lumen, & terris refundere. Radix etiam humorem abundantem, quem accipit, toti arbori illum distribuit. Sic & virtus nutrimentalis, cibum, quem accipit, membris vniuersis distribuit: & ideo de Domina nostra dicit Bernardus: De plenitudine eius accipiant vniuersi: æger curationẽ, captiuus redemptionẽ tristis consolationẽ, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætitiam, tota Trinitas gloriam, Filij persona carnis humanæ substantiam. Ad hanc igitur accedamus, hanc honoremus, hanc in nostrum auxilium inuocemus, quæ tanti apud Dominum est meriti; vt non possit repulsam pati, cum sit digna in omnibus exaudiri. In cuius figura Rex Salomon matri aduenıẽti assurrexit, & thronum matri iuxta suum poni fecit, eiq. dixit: Pete mater mea: non enim fas est, vt auertam faciem meam. Iulianus Imperator a fide apostatans, habitum Monachi proijciens, quem habebat, vt dæmones sibi obedientes haberet: nam Necromantiam, vel Magicam artem exercebat; crucem Christi vndique destruebat: Cumq. contra Persas ad bellũ iret, & dæmones sibi victoriã promitterent, omnisq. Dei Ecclesia cõtra eum oraret; talem visionem Basilius vidit: Cum enim apud Cæsaream Episcopus esset, sibi videbatur quòd Domina nostra in ecclesiam maiorem descenderet cum multitudine Angelorũ: in qua ecclesia quidam miles, nomine Mercurius, iacebat mortuus, & in eadem ecclesia arma sua reposita erant: quem Iulianus pro fide occiderat. Domina autem ad exercitum astantem dicebat: Quis me de Iuliano apostata vindicabit, qui me, & filium meum blasphemare non cessat? Tunc tacẽtibus cunctis, illa ait: Vocate mihi Mercurium. Cumq. ille aduenisset; Illa eum suis armis assumptis ad exercitum ire iussit, & vt Iulianum occideret, imperauit. Tunc euigilans Basilius, ecclesiam intrauit, & in tumulo corpus Mercurij non inuenit, nec arma ibidem pendentia vidit. Secundo vero mane veniens, & corpus eius & arma inuenit: tunc visionem veram esse credidit, & post paucos dies quidam de exercitu venit, qui eum a quodam milite interfectum narrauit: quisquis ille fuisset, sciri non potuit. Fertur autem, quòd dum flueret eius sanguis, ipse de proprio suo sanguine manum impleuit, & contra cælum proijciens ait: Vicisti Galilæe, vicisti. appellabat autem Dominum Galilæum. Rogemus ergo, & c.

Ioan. 1. b

Bern. to. 1. ser. de Beata Virgine sup. verba Apocalyp. a

3. Reg. 2. c

Hanc de Iuliani apostata morte visionẽ sub alijs nominibus conscriptã vide in Niceph. hist. Ecclesiast. lib. 10. c. 35.

DE ANGELIS
SERMO I.

Misit Dominus Angelum suum, & liberauit me de manu Herodis, & c. Naturale est, vt homines ibi libenter habitent, vbi concepti, vbi nati sunt, & nutriti: propter quam causam multi ex impulsu naturæ plus appetunt esse in vilissimo rure, quàm in nobilissima ciuitate. Vnde dicitur de ciconia, vermibus, & serpentibus infesta, ac humanæ societatis amica; quòd nidum suum primum numquam deserit, si coacta non fuerit. Sed quando, hyeme cogente, recedit, nidum terra replet, & nidi virgulas, atque spinas cum luto conglutinat, ne ventus eas eijciat, vel dissoluat. In reditu vero suo in vere eumdem locum occupat, & contra alias nidum occupare volentes acriter certat, vel pugnat. Vide ergo quanta sit Angelorum charitas, qui in cælo empyreo creati, tamquam in loco sibi conuenienti, & apto diuinæ contemplationi, pro diuina obedientia, & charitate ad proximum habitant nobiscum in terra, in loco obscurissimo, cælo empyreo, comparato: & licet diuina contemplatione non careant: quia Deum vbique contemplantur; tamen illius loci amœnitate priuantur, & in terra Deum contemplantur, quæ corpori congrua esse probatur, sicut ex diuina ordinatione ostenditur. Sunt ergo a nobis Angeli valde diligendi, valde honorandi, & valde prædicandi: ne ipsorum beneficijs videamur ingrati. Hoc igitur attendens Apostolus Petrus ait: *Misit Dominus Angelum suum, & c.* In quo verbo tria notat Apostolus. Primo, mittentis Dei auctoritatem. Quid enim Deo sublimius? Secundo, missi nuncij dignitatem. Quid Dei nuncio dignius? Tertio, ipsius missionis vtilitatem. Quid a carcere liberari vtilius? Mittit Dominus: mittitur Angelus: & liberatur captiuus. Notatur

Act. 12. b

Exempl.

tatur ergo Primo diuina sublimitas, siue auctoritas, A cum dicitur: *Misit Dominus*. Secundo vero notatur Angeli dignitas, cum infertur: *Angelum suum*. Tertio vero notatur missionis vtilitas, cum adiungitur: *& liberauit me de manu Herodis*. Vt ergo omnia simul tractemus, & sub paucis membris multa, & quasi innumera Angelorum beneficia constringamus; dicamus, quòd quattuor sunt beneficia Angelorum, ad quæ possunt reduci alia, quæ nobis ab ipsis conferuntur. Nota ergo, quòd in via sunt nobis quattuor necessaria, si volumus peruenire ad Patriam. Nam primo indigemus scientia illustrante, propter potentiam cognitiuã: Secundo indigemus B gratia inflammante, propter potentiam affectiuam: Tertio indigemus fortitudine roborante, propter potentiam operatiuam: Quarto indigemus victoria consummante, vt perueniamus ad Patriam. Videte ergo beneficia Angelorum. Nam primo per eos instruimur in accipienda scientia: Secundo eorum precibus adiuuamur, in impetranda gratia: Tertio per eos roboramur, in facienda iustitia: Quarto per eos defendimur, in obtinẽda victoria.

Dico, quòd primum, quo indigemus, est salutaris scientia, qua nostra perficitur cognitiua. quid enim est homo absque scientia? est enim similis Lunæ, quando in nullo est illuminata, sed est tota opaca, & obscura: & dicitur esse nulla. Est etiam anima absque scientia, sicut domus, quæ clausa est vndique, nullo lumine illustrata: quæ nullo vsui, nisi incendio est apta. Nullum enim est animal, quod si fuerit cæcum, & lumine ex toto priuatum, quod non sit inutile ad suum officium exercẽdum. Quod hirundo dum industria naturali cognoscit; filios ad lucem succo cuiusdam herbæ reducit (vt dicit Philosophus) si eos cæcari contigerit: quod & mustela similiter facit. Animal enim cæcum solum aptum est ad molendum, vel vt comedatur idoneum. Vnde capones impinguandi a quibusdam cæcantur, vt amplius, & citius impinguentur: & iumentum, dum pistrino ad molendum ponitur, in oculis velatur: vt circa molam facilius reuoluatur. Vnde omnes qui carent hac salutari scientia, vel more caponum fiunt diaboli esca: vel more animalium tota die voluuntur circa molam, idest circa mundi inutilem curam. Valde ergo honorandi sunt Angeli, qui sunt nostri magistri; in obtinẽda scientia. Vnde officium Angelorum (secundum Dionysium) est illuminare, purgare, & perficere: quod vtique faciunt, non animas informando (quod conuenit soli Deo) sed exterius exercitando more Doctoris optimi, & nobilissimi. Vnde Angelus dixit: Missus sum, vt docerem te: quia vir desideriorum es: Et hoc signatum esse dicitur: Vade, accipe librum de manu Angeli. Quid est enim librũ accipere de manu Angeli; nisi per eũ instrui, & doceri? Vnde dicitur: Accepistis legẽ in dispositione Angelorũ. Et dicitur: Lex ordinata est per Angelos in manu Mediatoris. Si ergo omnes homines (vt docet Philosophus) scire desiderant; nec scire possumus, nisi doceamur; quantum illos amare debemus, a quibus continue non in vanis, sed in salutiferis edocemur? Quis adeo malus esset, qui, si cæcus esset, illum non amaret; qui sibi lumen redderet? Sed omnes nascimur cæci, & omni scientia nudi, secundum intentionem Philosophi: & quod maius est, certi experimento: ergo quantum venerari debemus sanctos Dei Angelos, a quibus instruamur?

Arist. to. 5. li. 6. Histor. Animal. c. 5. & to. 6. lib. 4. de Generat. Animal. cap. 6.

Dionys. lib. de Cœl. Hierarch. c. 3.

Dan. 9. f

Apoc. 10. c

Act. 7. g

Gal. 3. c

Arist. to. 7. lib. 1. Metaph. tex. 1.

Arist. to. 3. lib. 6. Ethic. Nicomach. tex. 30.

Secundo indigemus gratia inflammante, vt perficiatur in nobis potentia amatiua. Nam, vt habetur in libro de Anima, Animæ perficitur virtutibus, & scientia. Nam tolle gratiam virtutum ab anima: quid est nisi mortua, carens vita? Sicut enim anima est corporis vita; sic animæ vita est gratia. Et ideo gratia non habita, anima dicitur mortua: quia priuata est vita, non quantum ad esse primum; sed quo ad esse secundum; quo ordinatur ad Deum. Gratia enim Dei similis est Soli inflammanti, & omnia incendẽti: Sol enim omnia inflammat, quæ sub eo sunt: tolle Solem a rebus, & omnia frigore contabescent. Nam si Sol non esset, Luna omni mense hyemem terris adduceret, & sic omnia deperirent. Vnde terra non Soli opposita, vel a Sole respecta, est omnino infructuosa, vt probat ipsa experientia. Sic etiam est de gratia, qua non habita, frigida intantum sunt omnia; vt omnis operatio omnino sit perdita, quia Deo non grata: immo cordis nostri terra est omnino infructuosa. Vnde anima sine dono gratiæ est sicut carbo spoliatus igne, & sicut lucerna sine lumine, & sicut nox Sole carens. Si ergo mortui, absque fructu, & sine gratia sumus; sequitur quòd Angelos reuereri debemus, quorum intercessionibus gratiam impetramus. Vnde scribitur: Respondens Angelus Domino dixit: Vsquequo Domine exercituum non misereberis Ierusalem? & sequitur, quòd respondit Dominus Angelo verba bona, verba consolatoria. Quid enim respõdere fecit hæc, nisi, quia ad preces Angeli deprecantis per gratiam reconciliatus est illis? Vnde in figura dicitur quòd C Angelus alius venit, & stetit ante altare, &c.

Zach. 1. c

Apoc. 8. b.

Tertio indigemus operatione bona, vt perficiatur nostra operatiua. Quid enim valet scientiam habere operandi? Quid valet habere gratiam ad operandũ, nisi adsit operatio bona, quæ appellatur iustitia, eo quòd totius vitæ sit completiua? Nam, si in operatione bona ad operandum non adsit potentia, mortua est anima. Nam constat, quòd iustus ex fide viuit: nec minus constat, quòd fides sine operibus mortua est. Ergo si ex fide animæ vita est, & fides sine operatione mortua est; absque operatione bona non potest esse animæ vita. Ita charitas est vita D animæ. Hugo: Scio, anima mea, quia amor est vita tua: sed vbi operatio non est, amor non est: ergo nec ibi vita animæ (scilicet gratia) esse potest. Minorem probat Gregorius dicens: Amor Dei numquam est otiosus: operatur enim magna, si est: si autem operari renuit, amor non est. Quomodo potest planta viuere, & nullos fructus facere? Numquid viuente radice, deficiet humor bonus in arbore? Quid est animal, quod vita non careat; si ea, quæ sunt naturæ suæ, non agat? ergo & homo mortuus est, & non viuit; si quæ salutis suæ sunt, prætermittit: Reuereri ergo debemus Angelos, per E quos ad bona opera prouocamur, & adiuuamur. Nonne coadiutores nostri sunt Angeli, vt iuste possimus operari? Ecce ego mitto Angelum meum, &c. Duo facit: quia præcedit ad opus auxiliando, & custodit impedimentum remouendo. Angelis suis Deus mandauit de te, &c. Exemplum de Angelo, qui apparuit beato Antonio propter tædium vacanti ocio: qui accipiens coram eo folia palmarum, cœpit operari vasculum: cumq. aliquantulum fecisset, genu flectebat, & orabat, & ad opus iterato surgebat. Cumq. sic diu fecisset, dixit ad Antonium: Sic fac, & saluaberis.

Iac. 2. d

Greg. to. 3. hom. 30. in Euang.

Exo. 23. e

Psal. 90. c

F Quarto indigemus contra hostes victoria cõsummante in gratia, & perducente ad gloriam. Quid enim valeret volenti Romam ire, si vsque ad portam iret, nec intus introiret? Quid prodest scutum tota die tenere, fortiter hostem inuadere, vtraque manu pugnare; si nudum obtenta victoria, proiecto clypeo, contingat te fugere? Non ergo valet scientia, non prodest gratia, non adiuuant opera bona; si non sit in fine victoria, quæ est omnium malorum finitiua, & omnium collectiua bonorum: sola enim perseuerantia coronatur, & omnis laus in fine canitur. Non enim (vt ait Apostolus) coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Quid enim est legitime certare, nisi finem operi suo dare, & in bono perseuerare?

2. Tim. 2. c

rare? Prius enim est moriendum, quàm diabolo cedendum, vel fugiendum. Exemplum de Iuda Machabæo, qui priusquam fugeret, voluit interire. Nã & leo si se videri credit, numquam hostes fugit: sed se videndum in medio campo omnibus iaculis exponit; prius volens mori, quàm fugere. Si igitur tantum bonum est victoria; quantam illis debemus reuerentiam, qui nostram pugnam faciunt, nec iuuare nos cessant, nisi victoria prius obtineatur. Ipsi sunt propugnatores nostri, qui pro nobis adhuc viuentibus bellant, qui in morte nos iuuant, qui nos post mortem associant, qui nos Domino repræsentant, & nostros defectus coram eo suis orationibus velant. Nam dicitur: Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem; supple tantum: sed aduersus, &c. Sed ab his per Angelos liberamur. Vnde in figura dicitur: Tollens se Angelus Domini, qui præcedebat castra, &c. & postea quomodo omnes in mari mersi sunt, filijs Israel liberatis. Factum est prœlium, & cetera.

Exempla. *Ephes. 6. b* *Exo. 14. d* *Apoc. 12. b*

DE ANGELIS
SERMO II.

Angeli eorum semper vident faciem Patris. Magna est (vt dicit Hieronymus) dignitas animarum: quia quilibet habet Angelum suum ad custodiam delegatum. Quis enim in tot malis, in tantis periculis, tantisq. diaboli tentamentis, tot mundi periculis, & fallacibus blandimentis, & carnis tam innumeris incendijs posset esse securus; si non esset custos Angelus? Nam Angeli sunt ex natura potentes; & ideo ipsorum ministerium est beneficum; & ex dispensatione diuina sunt nobis præsentes. & ideo est ministerium ipsorum continuum, semper tamen diuinæ contemplationi coniunctum. Et ideo in verbo præmisso, quantum ad duo, Angeli describuntur. Primo, quantum ad vim ministratiuam, qua nobis seruiunt, humanæ indigentiæ consulendo. Secundo, quantum ad vim contemplatiuam, qua Deo semper assistunt, fontem diuini luminis contemplando. Primum respicit humanam necessitatem: Secundum vero Angelorum felicitatem: Primum est officium charitatis, sed secundum est opus dignitatis. Notatur ergo primo virtus administratiua, cum dicitur: *Angeli eorum*. Notatur secundo virtus contemplatiua, cum additur: *semper vident faciem Patris*. Sed quia in superioribus sermonibus multa, immo quasi omnia de ministerio Angelorum dicta sunt; Nunc de contemplatione videamus. Est ergo notandũ, quòd ad visionem beatam quattuor requirũtur; videlicet Primo, vt sit aperta: Secundo, vt sit iocunda: Tertio, vt sit plena: Quarto, vt sit æterna. Quodcumque enim istorum deficeret, visio beata esse nõ posset. Cum enim (secundum Bernardum) beatitudo sit omnium bonorum plenitudo; Et secundum Boetium, sit status bonorũ omnium aggregatione perfectus; si aperta visio summi boni non esset clara serenitas, & visioni iocunditas, & iocunditati non iungeretur satietas, & satietati non iungeretur æternitas; non esset ibi bonorum omnium plenitudo: ergo nec vera beatitudo. Vt ergo nihil desit beatitudini Angelorum; Primo vident Dominum visione apertissima: Secundo visione clarissima: Tertio visione plenissima. Et nihilominus tertio vident visione securissima.

Matt. 18. b *Hieron. in lib. 3. in Matth. sup cap. 18. ante medium to. 6. & in Dialogo de orig. Animarum in fine tom. 9.* *Boet. de Cõsolat. Philosophica li. 3. prosa 2.*

Dico primo, quòd Angeli vident Deum visione serenissima, nullo ænigmate obumbrata, vel nullo medio conuelata. Si enim non sic viderent, beati non essent: quia adhuc Deum videre in seipso appeterent: quia Angeli appetitus terminatus non esset: ergo nec omnis boni plenitudinem attingeret: Sicut enim Apostolis in terra adhuc viuẽtibus Christus dixit: Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Et dicitur: Abraham exultauit, vt videret diem meũ: vidit, & gauisus est. Quanto magis illi dicendi sunt beati, qui non Christum in forma tantum humana; sed eum conspiciunt in diuina? Nunc enim (ait Apostolus) videmus per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. O felix visio, o desiderata contemplatio, illam summam essentiam cernere in seipsa, quæ omnis esse causa existit: & illam potentiam, quæ de nihilo tam magna produxit: & illam sapientiam, quæ tam multa, tam pulchra, tanta varietate distinxit: & illam bonitatem beneuolã, quæ vniuersa persistere facit! Quid hoc melius? quid sublimius? Vnde Augustinus de visione hac refert Platonem Philosophum quædam dixisse: Tam, inquit, delicata est visio diuina, tantoq. amore dignissima; vt quidquid haberi possit, illa non habita, non faciat hominem beatum; sed miserum. Vadant ergo miseri homines lasciui, filij diaboli, & tota die vana conspiciant, politas mulierum facies aduertant, & auro cupidorũ incendantur, & ab illa visione excellentissima se excludãt, vt in futuro non Deum, sed dæmones videant: non gloriam inueniant, sed perpetuas pœnas luant. Quæ enim est causa, quòd in sensibus nos superant bruta? Certe nos capræ præcedunt in visu: Lupi nos superant in olfactu: & araneæ, vt videtur, in tactu. Et quare creatura summæ nobilitatis in sensibus superaris a brutis? vt scias, quia tua bona non externa, sed interna: non terrena, sed superna: non cum brutis in terra, sed cum Angelis in cælo quærenda. In sensibus ergo te superant bruta: quia facta sunt ad sola sensibilibus bona: tu autem in sensibus deficis, vt per hoc docearis, vt ad bona rationis, quæ sunt animæ intima, reuertaris. Qui ergo Deum videre desiderat, ab exterioribus omnibus oculos auertat, & ad se redeat: nec in vanis beatitudinem suam ipsius quærat. Auerte oculos meos, &c.

Luc. 10. e *Ioan. 8 g* *1. Cor. 13. c* *Aug. to. 5. lib. 10. de Ciuita. Dei cap. 18.* *Exempla.* *Psal. 118. e*

Secundo, Angeli vident Deum visione iocunda. Quid enim valeret Deum videre, nec de visione gaudere? Immo quomodo posset summum delectabile videri, & in eo non delectari? Si pulchritudo pantheræ sic attrahit animalia ad se videndum; si sic delectat aspectus hortorum; si sic suauitas liliorum, rosarum, & violarum; si sic amœnitas agrorum floretium; si sic pulchritudo stellarum; Quantum credis delectat cernere summum bonum, pulchritudinem omnium sæculorum, & pulchritudinis omnis principium? Dulce lumen, & delectabile est oculis videre Solem. Et si sic delectat creatum hunc respicere Solem; quid delectationis putas illis esse, qui Creantem intuentur Solem? Dicitur enim de aquila, quòd tunc habet delectationem suam; quando Solem conspicit in rota: ergo quid est videre summam essentiam omnibus delectationibus plenam? non enim absque summa delectatione potest cerni diuina essentia. Vnde dicitur: Videntes exultabitis lætitia inenarrabili: quia ad eam exprimẽdam deficit omnis lingua. Si enim sic delectat gustum esus carnium quadrupedum, auium, piscium, & saporum: si sic contactus carnalium rerum; Quid est degustare summum bonũ, in quo est plenitudo omnium delectationum, plusquam dicere sufficiamus in infinitum? Deficiunt enim omnes linguæ a narratione eius, propter magnitudinem esse ipsius. Nam tam magna, tam ampla, tam summa est illa dulcedo, vt eam non exprimat vllus sermo. Vnde Apostolus semel illuc raptus, vidit arcana Dei, quæ non licet homini loqui: Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te. Quàm magna multitudo dulcedinis, &c. Bernardus: Semel te gustaui mi bone Iesu, semel te gustaui: & vtinam millies mori possem, vt ite-

Exempla. *1. Pet. 1. b* *2. Cor. 12. a* *Isa. 64. a* *Psal. 30. e* *Bern.*

vt iterum te gustarem. Vtinam haberemus desiderium Prophetæ dicentis: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes, &c. Sitiuit, &c. Sicut ceruus numquam est ita lassus, quin a gustu aquæ & transitu reparetur; sic nulla homini tribulatio grauis esset, qui illius summi boni modicam stillulã degustaret. Pereant ergo filij Belial, quos solum nunc vana delectant: vt a delectatione perpetuo se excludant. Nos ergo, qui credimus videre bona Domini in terra viuentium; fugiamus hunc vanum gustum, vanum aspectum, vanum auditum, vanum olfactum, & omnem delectabilem sensum. Nam in Iob dicitur: Videbitis faciem eius in iubilo. Est autem iubilus, quædam indicibilis lætitia (vt Gregorius dicit) mentis, quæ non potest lingua exprimi, nec ex toto videri. Exemplum de cane leporario, qui dum inuenit vestigia leporis, tantam lætitiam concipit, vt a quibusdam vocibus imperfectis abstinere non possit.

Psal. 41.a — *Psal. 26.d* — *Iob 33.d* — *Greg. to. 2. li. 8. exposit. Moral. in cap. 8. Iob. cap. 31.*

Tertio, Angeli vident Deum visione plenaria. Si enim, vt tactum est, illud bonum plenum non esset, ita quòd in vllo bono omnino deficeret; summum non esset: nec Angelicum appetitum ex toto perficeret, cum semper maius bonum appetere posset. Necesse est ergo, vt illud sit plenissimum bonum, vt maius excogitari non possit. Vnde Dominus dixit ad Moysen: Ego ostendam tibi omne bonum, idest perfectum bonum. Et quid est perfectũ bonum, nisi bonum consummatum, cui non potest fieri additamentum? Vnde Apostolus: Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ Deus præparauit ijs, qui diligunt illum: quasi dicat: Tam ampla, tam alta, tam innumera sunt illa bona; vt omnem excedant humanum intuitum, humanum auditum, & omnem animi cogitatum. Quare concludere licet, quòd illud bonum tantum est, quo maius esse non potest. Inebriabuntur ab vbertate domus meæ, &c. Et ibidem: Apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.

Exo. 33.d — *1. Cor. 2.c* — *Psal. 35.b*

DE ANGELIS
SERMO III.

Ps. 103.a

QVi facit Angelos suos spiritus. Quantum illi milites natura sublimes, virtute potentes, diuinis reuelationibus sapientes, pietate clementes, veloces: quos Scriptura omnes assistere Domino docet; quis verbis exprimere potest? Ipse solus eos perspicere nouit, qui eos condidit, tam sublimes effecit, & suos Angelos, id est nuncios esse constituit. Et ideo valde congrue dictum est: *Qui facit Angelos suos*. Est vero sensus: ille, qui cuncta creauit, qui vniuersa perfecit, vt voluit; ille milites suos, qui ex natura spiritus sunt, ex nobilitate naturæ, fecit nuncios ex administratione. Vnde Apostolus ad Hebræos: Omnes sunt administratorij spiritus, in ministeriũ missi, propter eos, qui hereditatem capient salutis. Videte ergo fratres, ne recedat a corde, ne recedat ab ore, ne recedat ab opere, quantum Deum nostrum debeamus amare: quia non solum condidit mundum, & totum nobis dedit in vsum, sed & Angelos tradidit in ministerium: & tandem seipsum in pretium. In verbo autem præmisso subtiliter explanato sancti Angeli describuntur, quantum ad tria. Primo, ex parte auctoritatis diuinæ. Secundo, ex parte generositatis naturæ. Tertio vero ex parte gratiæ, siue administrationis commissæ. Nam ex diuina auctoritate nobis sunt venerabiles: Ex naturæ sublimitate nobis sunt admirabiles: Sed ex officij sui charitate & humilitate simul & pietate, nobis sunt diligibiles. Notatur ergo primo circa Angelos diuina auctoritas, cum dicitur: *Qui facit*. Notatur secũdo Angelicæ naturę sublimitas, cum additur: *spiritus*. Hæc sunt in creatura sua ex natura accepta: Exigebat enim perfectio vniuersa, vt sicut quædam natura, siue creatura est simul corporalis, & spiritualis, & quædam pure corporalis; ita esset quædam natura tantum spiritualis. Nam quarta doctrina esse non potuit, vt esset aliqua creatura, quæ nec corporalis esset, nec spiritualis. Tertio vero notatur mentis Angelicæ charitas, siue humilitas, cũ infertur: *Angelos suos*, idest nuncios, nõ quòd compellãtur: sed voluntarie obsequuntur, diuina reuerentia, & fraterna charitate deuicti. Dicamus ergo: *Qui facit Angelos suos spiritus*. Vt ergo ista omnia simul tractemus; Sciẽdum est, quòd Angeli a Deo creati sunt natura nobilissimi principes: Sũt diuini culminis adoratores: Sunt diuini operis prædicatores. Nam primo, admirantur, & laudant diuinam Sapientiam simul & prouidentiam, qua omnia disponuntur, & variantur. Secundo, venerantur, & adorant diuinam Omnipotentiam, qua omnia producuntur. Tertio loquuntur, & prædicant diuinam beneuolentiam, qua homines redimuntur.

Heb. 1.d

Dico primo, quòd sancti Angeli admirantur, & laudant diuinam Sapientiam simul, & prouidentiã, qua omnia distinguuntur, & disponuntur. Dum enim considerant rerum omnium varietates, mutationes, successiones, & dispositiones; diuinam prouidentiam, quæ omnium talium est prima causa, admirantur, & laudãt. Vnde Dominus ad Iob: Vbi eras, cum me laudarent astra matutina? Stellæ matutinæ, quæ maxime apparent fulgidæ, sunt potestates Angelicæ, quarum est Deum continue laudare, ex tanta operũ diuersitate, & admiratione: vt de mutatione circa se facta non ploret, sed potius admiratione Angelica Deum laudet. Nam & Psalmus: Laudent eum omnes Angeli eius. & sequitur: quia ipse dixit & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Statuit ea in æternũ, & in sæculum sæculi: præceptum posuit, & non præteribit. In quo verbo diuina notatur prouidentia, formans, & disponens omnia. Quis enim, nisi amens, non admiretur, & ex hoc Deum laudet? Ipsa supercælestia agmina sunt tãta varietate distincta; vt quidã ex Angelis sint semper diuinis aspectibus assistentes: qui sunt de superiori Hierarchia. Quidam sunt præsidentes, & alijs imperãtes: sicut qui sunt de media Hierarchia. Quidam sunt obedientes, & iussa complentes: sicut qui sunt de infima Hierarchia. Quis nõ miretur, & Deum laudet, dum tantam videt doctrinam cælorum, orbium, & stellarum; non solum in specie, & claritate; sed etiam in virtute differentium? Quis non miretur, & Deum laudet, dum videt tantam diuersitatem hominum, moribus, & vita differentium: in quibus omnibus tanta est diuersitas facierum, in modico, vel in nullo similium? Quis non miretur, & Deum laudet, dum conspicit in mundo tam modico tantam diuersitatem terrarum, tantam diuersitatem montium, collium, & vallium, tantam varietatem prouinciarum, castrorum, ciuitatum, & villarum, linguarum, & morum, tantam varietatem saporum, odorum, & florum? Quis nõ miretur, & Deum laudet, dum conspicit tantam varietatem lapidum, ac omnium metallorum? Quis non miretur, & laudet Deum, dum tantam cernit diuersitatem fructuum, & granorum? Quis non miretur, & laudet Deum, dum cernit tantam diuersitatem animalium, volatilium, gressibilium, & natatilium: tantam diuersitatem pilorum, virtutum, & naturarum? Attende ergo homo: quia omnia ista pro te facta sunt: & tibi in iudicio obijcienda sunt. "A te gratiæ pro tantis bonis requirẽdæ sunt: in quibus si defeceris, grauiter punieris." Si enim omnia animalia currunt, vt videant pantheram, quia tota varia est, albis maculis superpicta; quis non debeat admi-

Iob 38.a — *Ps. 148.a* — *Hieron. in epist. 20. de cereo Pasca li circa finem to. 9.*

admirari tantam circa nos diuinam prouidentiam, tam sapienter disponentem, tam multa? Quare non attenditis, quomodo dies succedat nocti: & nox pari modo diei? Si enim dies semper esset, Sol vniuersa exureret: Si vero nox semper esset, frigus vniuersa vastaret. Disposuit ergo diuina prouidentia, vt mutatio sibi succederet, vt se mutuis alternationibus temperarent. Consimili modo & succedit hyemi ver: æstas veri: & autumnus æstati. Item in minori mundo pueritia succedit infantiæ: adolescentia pueritiæ: senectus adolescentiæ: & sic est in alijs rebus inuenire. Ergo cum sanctis Angelis admiremur, & laudemus tantam diuinam prouidentiam, & tantam in rebus sapientiam, donec veniamus ad Patriam, vbi est pro omnibus admiratio magna, & laus perpetua. Vnde: Tunc videbis, quanta sit in rebus diuina prouidentia, & afflues (admirabili scientia) & mirabitur cor tuum circa singula Dei opera. Et adimplebitur illud Psalmi: Laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius, idest secundum quòd apparuerit magnus in operibus suis. Nam secundum quòd ipse magnus est; laudari a nemine sufficienter potest.

Isa. 40. b — *Psal. 150. a*

Secundo, sancti Angeli venerantur, & adorant diuinam Omnipotentiam, qua producta sunt omnia. Quid enim est adorare, nisi ex diuinæ potentiæ consideratione seipsum deijcere, & resilire in propriam paruitatem? Deum ergo adorant, dum altitudinem potentiæ suæ considerant, quam etsi in se comprehendere non possunt; in omnibus tamen venerantur, & colunt. Vnde dicitur in Apocalypsi: Omnes Angeli stabant in circuitu Throni, &c. & ceciderunt in facies suas, & adorauerunt Deum. Et Psalmus: Adorate eum omnes Angeli eius. Sic & nos Omnipotentiam eius exemplo Angelico reuereri, & adorare debemus: quam pro nobis manifestauit in creatione, dum de nihilo vniuersa tam magna, tam pulchra, tam multa, & tam vtilia sola voluntate produxit. Tam enim excellens opus est creare; quòd nulli Philosophi potuerunt credere, aliquid de nihilo posse fieri: vnde coacti sunt plura principia ponere, & maxime ipsam materiam, quam dicunt ingenitam esse. Vnde Boetius: Communis omnium sententia est, cuius nullus vmquam veterũ contradixit, ex nihilo nihil posse fieri. Tam enim altum est opus de nihilo operari; quòd si omnis potentia creata, tam Angelica, quàm humana, cælestis pariter & terrena in vnum esset conflata, non posset ex nihilo minimam creaturã producere. Ergo non est ille adorandus, qui corpora cælestia tam clara, quàm alta: tam pulchra, quàm multa: tantis virtutibus plena: & ipsam rationalem creaturam ex nihilo, suo verbo produxit? Exemplum hoc accipiamus Magorum, quos venientes ad Christum adorandũ, non retardauit longitudo viarum, non asperitas temporũ, non magnitudo regalium expensarum: sed venientes, & intrantes domũ, inuenerũt puerum cum Maria matre eius: & procidentes adorauerũt eum: & apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, &c. Nota ordinem, quomodo debeas Deum adorare. Nam venerunt, prociderunt, adorauerunt, & obtulerunt. Quia ad Deum veniendum est deuotione: procidendum est toto corde: adorandum est corde, & ore: sed offerendum est ei aliquid opere. Quomodo non adorabis, & timebis Omnipotentem; quando sic timent animalia suum regem? Nonne ad leonis rugitum omne animal figit gressum, vt nec audeat transire circulum, quem leo cauda descripserit? Nonne grues suum regem venerantur, & colunt, ad cuius imperium terram petunt, & de terra se erigunt? Quid dicam de apibus, quæ suum regem venerantur, adeo, vt omnes ad suum seruitium se offerant, & si eum offendant, de seipsis vltionem expetant; & vulnere proprij

Apoc. 7. c — *Psal. 96. b* — *Boet. lib. 5. prosa 1. de Cõsolat. Philosoph.* — *Mat. 2. b* — *Hieron. lib. 3. in Oseam sup. cap. 11. tom. 5.*

aculei se occidant? Quod, inquam, regnum Barbarorum, & aliarum nationum in veneratione non habeat regem suum? solus Rex regum, & Dominus dominantium contemnitur a populo suo: nec ei debitus honor impenditur. Sed veniet dies illa, quando, velint nolint, adorabunt eum: sed misericordiã inuenire non poterunt. Vnde dicitur: Zelus, & furor viri, idest Christi, non parcet in die nouissimo: nec acquiescet cuiusquam precibus, nec accipiet pro redemptione dona plurima.

Prou. 6. d

Tertio, Angeli loquuntur, & prædicant diuinam misericordiam, qua homines redimuntur. Et hoc plane habetur: vbi, nato Domino, pastoribus vigilantibus Angelus apparuit dicens: Ecce euangelizo vobis gaudium magnũ, quod erit omni populo: quia natus est vobis Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid. Si Christus Deus natus est, vt nos (charissimi fratres) non Angelos, liberaret: & Angeli non redempti, ob charitatem nostram, sic Regem natum prædicant, atque gaudent; ita vt Gloria in excelsis Deo cantarẽt; quid homo redemptus, Deo reconciliatus, ab hoste pessimo liberatus facere debet? Gaudete, inquit Apostolus, in Domino semper: iterum dico, gaudete: quia Dominus prope est. Si sic gaudendum, atque iterum gaudẽdum est ex Domini expectatione; quantum gaudendum est ex sua redemptione? O quàm graue peccatum, & quàm detestandum, & quàm acriter persequendum; non prædicare, non amare tam grande beneficium, quod Angeli tripudiant, cæli exultant: elementa cuncta, & infernalia vlulant, & deplorant. Bernardus: O duri, o insensati filij Adam, quos nõ emollit tanta benignitas Saluatoris, tam ingens flamma amoris. Quare filij perditionis non attenditis foenum, non consideratis tam strictum præsepium, nõ Deum panniculis inuolutum, positum in medio animalium? Bos, & asinus Deum adorant: stella prædicant, cæli admirantur, & laudant: omnisq. Scriptura ipsum venisse denũciat: & solus homo, propter quẽ venerat, non laudat, non prædicat, sed persequitur veniẽtem. Exemplũ de Herode cum principibus sacerdotum, qui eum quærebant ad mortem. Vnde ipse conqueritur per Isaiam: Cognouit bos possessorem suũ, & asinus præsepe Domini sui: Israel autẽ nõ cognouit me, & Populus meus non intellexit. Filios enutriui, & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me.

Luc. 2. b — *Luc. 2. b* — *Philip. 4. a* — *Mat. 2. a. c* — *Isa. 1. a*

DE ANGELIS
SERMO IV.

Angelis suis Deus mãdauit de te: vt custodiãt te in omnibus vijs tuis. Admirabilis, & stupẽda, & laudum præconijs prædicanda circa nos Altissimi bonitas, & amabilis plurimum Angelorum, militumq. cælestium charitas simul, & pietas; & plangenda non parum nostra tam multa necessitas. Hæc enim tria in auctoritate præmissa, sunt notata. Nam primo, notatur circa nos diuina diligentia procedens ex superadmirabili bonitate. Notatur secundo, Angelorum sanctorum custodia, procedens ex intima charitate. Notatur tertio, humana indigentia veniens ex naturæ infirmitate. Nam diuina diligentia, quam bonitas summa facit, notatur, cum dicitur: *Angelis suis Deus mandauit de te.* Angelica cura, quam charitas summa gignit, notatur, cum additur: *vt custodiant te.* Sed nostra indigentia, quam naturæ necessitas introducit, cum additur: *in omnibus vijs tuis.* Quæ enim sunt viæ meæ, nisi in peccato culpæ originalis concipi, in doloribus nasci, in gemitibus conuersari, & necessario mori? Ista sunt, pro quibus orabat Propheta Dauid, dicens: De necessitatibus

Psal. 90. c — *Psal. 24. c*

tibus meis erue me. Vt ergo omnia ista simul tractemus; scire debemus, quòd licet ex bonitate Dei permaxime omnibus hominibus Angelorum adsit custodia; Quattuor tamen genera hominum sunt, quibus maxime sancti Angeli assistunt: Nam recte conuersantium, Quidam sunt vigilantes: Quidam sunt orantes: Quidam sunt laborates: Quidam sunt sustinentes. Nam quidam vigilant ex prudentia: Quidam orant ex reuerentia: Quidam laborant ex obedietia: Et quidam omnia mala portant ex mentis constantia. Assistunt sancti Angeli ex consideratione vigilantibus: Item deuote supplicatibus: Item prompte obedientibus: Item viriliter mala portantibus.

Dico primo, quòd Angeli assistunt vigilantibus ex consideratione: Vult enim Deus nos sollicite vigilare, vigilijs carnem atterere, & propriæ saluti intendere. Nam inter grues quædam semper vigiles sunt, & sollicite castra custodiunt. Vnde Philosophus dicit, quòd vnum pedem tenent in terra, alterum vero tenent suspensum a terra, in quo lapillum tenentes, eius casu, si dormierint, excitentur. Valde enim turpe est, & rationi contrarium; vt brutum volatile pro sua salute vigiliam teneat: & rationale animal dormiat, nec pericula sua aduertat. Nam & leo, si cogente natura dormiat, semper tamen oculi vigilant: eo quòd eos dormiendo non claudat: lepusculus etiam quando dormit, numquam oculos claudit. In quibus omnibus sic docemur, vt semper quasi vigiles simus, iuxta illud: Ego dormio, & cor meū vigilat. Vnde Dominus exemplo vtens Patrisfamilias, dicit: Si sciret Paterfamilias, quando fur venturus esset, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam: ideoq. & vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. Quis enim est, qui in carcere esset, & iudicem semper expectaret, vt eum tortori traderet; somno vacaret, & non fletibus potius intenderet? Vnde beatus Arsenius dixit, quantum vigilandum esset: quòd scilicet Monacho sufficeret, si vna hora dormiret. Væ igitur illis miseris, qui tota nocte dormiunt, vt in die vanitatibus intendant. Quid enim de tempore accepto a Deo ad pœnitētiam pro animæ salute intendunt? Si enim sic tempus expendunt mercatores pro temporalibus lucris, si sic scholares pro temporalibus scientijs lucratiuis, si sic mulieres in filijs fuso contortis; Quid facere deberent homines pro diuinis charismatibus obtinēdis, quibus in cælo obtineant regnum pacis? Sed attendendum est, quòd sicut sancti Angeli assistunt vigilantibus; sic resistunt desidiæ vacantibus. Exemplum de Angelo, qui restitit Balaam in via, qui ab asina didicit, & correptus est. Lege Historiam, & prædica eam: quia satis est pulchra.

Arist. lib. 9. Hist. animal. c. 10. tom. 5.

Exempla.

Cant. 5. a

Mat. 24. d

Num. 22. d. e. & seq.

Secundo, assistunt Angeli orantibus ex deuotione. Vnde Angelus: Quando orabas tu, & Sara vxor tua, ego obtuli orationem tuam coram Domino; & sequitur: Ego sum Raphael Angelus, &c. Multa enim est virtus orationis, quæ Deum lenit, Angelos ad se trahit, & dæmones deijcit, & affligit. Narrat enim Historia Scholastica, quòd tempore, quo Iulianus apostata ad bellum procedebat in Persiam, sibi dæmonem parentem in Occidentem misit, vt scire posset, quid in partibus Occidentalibus ageretur: Dæmon igitur iter arripuit, qui Monachum, siue Religiosum plurimū orantem in via inuenit: Cumq. per decem dies ab orando non cessaret, & diuina virtute orationis, vltra transire non posset; ad Iulianum redijt: & quare transire non potuerit, indicauit. Nam & Sanctus Pater vidit, quòd cum Fratres orabant, dæmones extra cellam fugiebant: sed dum ab oratione cessabant, mox ad eos in cellam redibant. Si ergo vis Angelum tibi semper assistere, non cesses semper orare. Quis est enim, si multis malis pressus, & ab aduersario potente obsessus; qui nuncium regis sibi auxiliantem, & eum ab omnibus periculis defendentem, non rogaret instanter, vt staret, & a se non recederet, & cordis affectu, & oris affatu, & oculorum nutu, & manu complicata ad manum, immo certe si cuncta membra corporis linguas haberent, omnia Angelum precarentur vt staret? ergo continue est orandum. Nam & sicut Angelus assistit orantibus, & humilibus; sic resistit superbientibus. Exemplum de Herode, qui indutus veste regia (sicut legitur in Historia Scholastica) ex auro argentoq. contexta, tanto fulgore repercussa solaribus radijs, refulgebat: quem, cum populus astaret, aliquid in se diuinū habere, credebat: & ideo ipsi, quasi Deus esset, vocibus acclamabant. Cumq. tantis applausibus exultaret, nec diuinas laudes respueret, tunc ab Angelo est percussus morte: tunc fertur dixisse ad populum: Quem tantis fauoribus prædicatis, ecce deus vester morior.

Tob. 12. c

Act. 12. a. & d

Tertio, assistunt Angeli obedientibus, & laborantibus in continua actione. Nec mirum: nam videmus, quòd nuncij alicuius regis, si fideles sunt, vere regi multum assistunt, & fauent illis; qui bene obediunt in palatijs regis, continue laborant in regalibus agris. Ergo, si sic faciūt nuncij sæculares; quanto magis hoc faciunt Angelicæ potestates? Vnde scribitur quòd Angelus tetigit Heliam, qui fessus erat: laborauerat enim, & confortauit eum dicens: Surge, comede, &c. Et dicitur, quòd Petrus erat vinctus cathenis duabus, & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo, &c. Quis ergo, si non stultus sit, non debeat laborare, vt possit tam fortes auxiliatores habere? Stultissimum est, non obedire potentissimo Regi, sola non sibi, sed nobis vtilia imperanti: cum membra etiam corporis nostri sic obediant cordi, & animalia bruta leoni. Nam de coruis dicitur, quòd postquam bellauerint inter se pugna forti; victus per omnia obedit victori. Simus ergo obedientes in diuinis operibus laborantes, si Angelos volumus habere assistentes. Nam non laborantibus, non obedientibus, sed voluptatibus, & delicijs vacantibus resistunt Angeli: Fiat via illorum tenebræ, & lubricum: & Angelus Domini persequēs eos. Exemplum est de sene luxurioso, & vacante a bono opere: cui Daniel ait: Ecce Angelus Domini, accepta sentētia, scindet te mediū, &c. Exemplum de Angelis, qui Sodomam subuerterunt: eo quòd vacantes ocio, luxuriæ intendebāt.

3. Reg. 19. b

Act. 12. a

Psal. 34. a

Dan. 13. f

Gen. 19. e

Quarto, assistunt Angeli patienter se agentibus in tribulatione. Quis enim tot mala, quæ caro suggerit, mundus ingerit, & dæmon impingit, portare posset, si Angeli non iuuarent? Quis etiam audeat desperare, & non viriliter agere, cum tam strenuos milites noscat sibi assistere? Vnde dicebat Tobias vxori suæ: Noli flere: credo enim, quòd Angelus Dei bonus comitetur ei. Exemplum de hoc habemus: Vbi Ezechias cum alijs patienter tribulationē sustinentibus, Angelus Domini in ipsa nocte percussit in castris Assyriorū octuagintaquinque millia hominum pugnatorum. Item dicitur: Misit Deus Angelum suum, & conclusit ora leonum. Lege Historiam & narra: nam & ibidem dicitur, quòd Angelus Domini descendit in fornacem, & fecit medium fornacis, quasi roris flantem. Omnes istæ Historiæ narrandæ sunt: quia valde sunt pulchræ, & Angelicæ assistentiæ probatiuæ. Sed attendendum, quòd sicut assistunt patientibus; sic resistunt vane de se gloriantibus. Exemplum: Dicitur enim quòd cum Dauid populum numerari fecerit; Angelus Domini ex populo octuaginta millia interfecit, *& cetera*.

Tob. 5. d

4. Reg. a

Dan. 6. f

Dan. 3. a

2. Reg. 23. a

DE DEDIC. ECCLESIAE

SERMO I. in ordine.

3. Reg. 9. a SAnctificaui domum hãc, quam ædificasti: vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum. Verba sunt Domini ad Salomonẽ: & videntur satis competere hodiernæ sollemnitati, in qua dedicationem templi celebramus. In verbis autem propositis duo notantur. Primum est, templi dedicatio, cum dicitur: *Sanctificaui domum hanc, quam ædificasti*. Secundũ est, dedicationis ratio, cum dicitur: *vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum*. Circa primum notandum, quòd est triplex domus Dei, & triplex est sanctificatio correspondens. Prima est materialis: Secunda est spiritualis: Tertia est cælestis.

De prima domo, scilicet materiali dicitur: Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. *Ioan. 2. c* Et dicitur templũ materiale Domus Dei: quia Deus in eo colitur, & adoratur. Vnde in Psalmo: Adorabo ad templum sanctum tuum. *Psal. 5. b* Sanctificatur autem domus in dedicatione. Vnde quando Moyses dedicauit templum, & altare, dicitur quòd sanctificauit illud: *Num. 7. a* Dicitur autem Ecclesia in dedicatione sanctificari propter tria. Prima ratio est, quia sanctis operibus mancipatur, scilicet orationum frequentationi, lectionum recitationi, diuinæ laudis dedicationi, & veri sacrificij oblationi. Hoc est, quod dicit Isaias: *Isa. 56. c* Lætificabo eos in domo orationis meæ, holocausta eorum placebunt mihi super altari meo, & domus mea domus orationis vocabitur. Idem habetur: *Mat. 21. b* Sed heu, multis hodie posset dici illud, quod subditur in Matthæo: Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Illis autem videlicet, qui non veniunt ad Ecclesiam propter laudes decantandas, sed potius propter bursas implendas: sicut latro latet in spelunca, vt spoliet transeuntes. Ideo dicitur: *Hiere. 7. b* Numquid spelunca latronum facta est domus ista, in qua inuocatum est nomen tuum? quasi dicat sic. Si autem quod in Ecclesia accipiunt, in bonis vsibus expenderent, hoc esset tolerabile: Sed timendum est, ne possit dici illud, quod dicitur: *2. Mac. 6. a* Templum luxuria, & comesationibus erat plenum, & scortantium cum meretricibus. Ideo conqueritur Dominus: *Hiere. 9. c* Quid est, inquit, quòd dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Isti quæstioni satis facile est respondere: & respondet Dominus: *Ezec. 16. f* Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, abundantia, & ocium. Secunda ratio, quare domus dicitur sanctificari in dedicatione: quia tunc sanctorum Angelorum custodiæ deputatur. Vnde: *Zach. 9 b* Circumdabo domum meam ex his, qui militãt mihi, idest sanctis Angelis, qui sunt milites mei: de quibus militibus dicitur: *Iob 25. a* Numquid est numerus militum eius? Isti enim milites domum istam custodiũt: quia astant orantibus. Vnde in Psalmo: *Psal. 67. c* Præuenerunt principes, idest Angeli, coniuncti psallẽtibus, in medio iuuencularum tympanistriarũ; idest animarum sanctarum in choro, & tympano laudes decantantium. Ideo etiam dicit Apostolus quòd mulier orans debet velare caput suum propter Angelos: *1. Cor. 11. a* Valet enim reuerentia ipsis astantibus exhiberi, & gloriosi Angelici spiritus nobis adesse credendi sunt, cum diuinis mancipamur obsequijs, vel officijs, idest cum Ecclesiam ingressi, vel lectionibus sacris aurem accõmodamus, Psalmodiæ operam damus, vel orationibus incumbimus, vel Missarum sollemnia celebramus. Non dubitare licet, quòd vbi Dominici corporis, & sanguinis mysteria geruntur; supernorum ciuium adesse conuentus, qui monumentum, in quo venerabile corpus positum fuerat, & iam resurgendo abscesserat, tam sedulis excubijs seruauerunt. *Mat. 28. a* *Mar. 16. a* *Luc. 24. a* *Ioan. 20. a* Debet igitur eis abstantibus reuerentia exhiberi. Quod est contra illos, qui non venerunt orare, sed potius garrulare in Ecclesia: & maxime mulieres: cum tamen dicat Apostolus: Mulieres in Ecclesia taceant. *1. Cor. 14. g* Turpe est enim mulierem loqui in Ecclesia. Tertia ratio, quare sanctificari dicitur Ecclesia in dedicatione, est: quia tunc preciosis Sanctorum reliquijs adornatur. In cuius figura dicitur quòd in dedicatione templi Salomon, & vniuersus Israel arcam Domini posuerunt in templo, loco videlicet reliquiarum. *3. Reg. 8. g* De his omnibus simul dicit beatus Bernardus: Quis enim Ecclesiæ parietes sanctos dicere vereatur, quos manus sacratæ Pontificum tantis sanctificauere mysterijs? *Bern. to. 1. serm. 4. de Dedic. Ecclesiæ.* Ex tunc quoque, & deinceps inibi lectionum resultare frequentia, Sanctorum orationum deuota murmurare susurria, sanctarum Reliquiarum honorari beata præsentia, sanctorum Spirituum indefessa noscitur custodia vigilare. Propter igitur istas tres rationes dicitur Ecclesia in dedicatione sanctificari: & sic apparet, quæ sit prima domus, & quomodo sanctificetur, scilicet in dedicatione.

Secunda domus est spiritualis, scilicet anima fidelis. De ista domo dicitur: Christus est tamquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos. *Heb. 3. b* Ista autem domus sanctificanda est, & dedicanda: quia secundum quòd dicitur in Psalmo: Domum tuam decet sanctitudo Domine. *Psal. 92. b* Et: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. *1. Cor. 3. d* Ad dedicationem autem istius templi spiritualis, siue sanctificationem, quattuor sunt temporaliter necessaria, sicut in dedicatione templi materialis quattuor fiunt, scilicet Aspersio, Signatio, Inunctio, Illuminatio. Aspergitur enim aqua, signatur cruce: quia fiunt cruces in parietibus: inungitur oleo, illuminatur lumine candelarum. Sic etiam debet fieri in sanctificatione templi spiritualis. Primo enim debet aspergi aqua compunctionis, aspersorio humilitatis. De hoc aspersorio dicitur in Psalmo: Asperges me Domine hyssopo, &c. *Psal. 50. b* Hyssopus est herba humilis, & pectoris purgatoria, & signat recte humilitatẽ. Isto aspersorio debet aspergi conscientia, aqua compunctionis. Hæc est illa aqua, de qua dicitur: Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamẽtis vestris. *Ezec. 36. e* Hæc est illa aqua expiationis, sine qua non poterat immundus mundari, sicut habetur. *Num. 19. e* Ad istam mundationem hortatur nos Dominus per Isaiã: Lauamini, mundi estote, auferte malũ cogitationũ, &c. *Isa. 1. d* Et Psalmus: Lauabo (inquit) per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. *Psal. 6. a* Sed, heu, hodie multi sunt, qui hac aqua nolunt aspergi: sed potius in aqua volunt immergi: in aqua scilicet carnalium voluptatũ, vel deliciarũ. Talibus in figura Pharaonis dicit Dominus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum: & sequitur ibidem: Bestijs terræ, & volatilibus cæli dedi te ad deuorandũ. *Ezec. 29. c* Hæc est illa aqua, super quam meretrix sedet, sicut dicitur: Vere enim super aquam deliciarum sedet meretrix, idest peccatum luxuriæ: quia nutritur in delicijs. *Apoc. 17. a* Vnde dicit Bernardus quòd periclitatur castitas in delicijs: *Bern. to. 1. de Cõuersione ad Clericos cap. 30.* hoc autem figuratum fuit, † vbi dicitur quòd lumbare suum computruit in aquis. *† Iere. 13. a* Per lumbare enim, quod est circa lumbos, castitas designatur, quæ bene computrescit in aquis deliciarũ carnalium. Hæc est illa aqua pessima, per quam multos hodie diabolus trahit a bono proposito, sicut legitur quòd serpens misit post mulierem, aquam, tamquam flumen, vt faceret eam trahi a flumine: *Apoc. 12. d* quando enim anima peperit aliquod bonum opus, idest sancte, & bene viuere inchoauit, tunc serpens immittit tentationes carnis, aquam, scilicet deliciarum carnalium, reducendo ad memoriam præteritas delicias: vt sic traha-

trahatur a bono, scilicet inchoato, & inuoluatur iterum in flumine deliciarum. Qui in istis vult immergi, non dedicat domum suam Domino, sed potius diabolo. De diabolo enim dicitur: Sub vmbra dormiuit in secreto calami, in locis humentibus. [Iob 40. c] Istis igitur aquis non debet aspergi domus ista, sed potius aquis compunctionis. Secundo, debet signari cruce poenitentiæ, & mortificationis carnis. De ista signatione dicitur: Dictum est viro, qui indutus erat lineis, idest Christo, qui indutus est membris purissimis, de carne videlicet Virginis: Signa thau super frontes virorum gementium, & dolentium, super eos, qui aspersi sunt iam aqua compunctionis. [Ezec. 9. a] Signa thau, idest signum crucis: Ad litteram enim hæc figura thau in Hebræo habet modum crucis: & ideo recte signat Crucem, sicut dicitur in Glossa. O quàm bonum est isto signo signari! Hoc est signum, quod inter seruos Dei, & seruos diaboli distinguit: quia sicut dicitur: Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs. [Galat. 5. d] Vnde de illo signo dicitur: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. [Apoc. 7. a] Hoc est etiam illud signũ, quod dæmones fugat, & deijcit. Vnde legimus in dialogo beati Gregorij, quòd dæmones dixerunt de Iudæo signo crucis munito: Væ, væ, vas vacuum & signatũ: vacuum scilicet gratia, sed signatũ. [Greg. to. 3. lib. 3. dialog. cap. 7.] Ideo dicebat Dauid: Fac, inquit, mecũ signum in bono, vt videant qui oderũt me & confundantur. [Psal. 85. d] Hoc est etiam signum, quod ab æterna morte liberat. Omnem, super quem videritis signũ thau, idest signum crucis poenitentiæ, ne occidatis. [Ezec. 9. c] hoc figuratum fuit vbi dicitur: Erit vobis sanguis, idest memoria sanguinis, siue imitatio passionis Christi, signum est in ædibus nostris. [Exo. 12. d] & per illud signũ, sicut dicitur ibidẽ, liberati fuerũt ab exterminatore. Sed licet hoc signum ita sit vtile, hodie tamen pauci sunt, qui isto signo signari velint: immo potius istud signum vehementer abhorrent. De quibus dicitur in Psalmo: Timebunt, qui habitant terminos, idest homines vitiosi, qui habitant in terminis, idest in vitijs: [Psal. 64. b] virtus enim consistit in medio, sicut dicit *Philosophus; sed vitiũ in extremitatibus comprobatur. [*Arist. to. 3. Moral. Nicomachior. lib. 2. c. 6. & lib. 2. Moral. Eudemior. c. 5.] Qui igitur habitabũt istos terminos, timebunt a signis tuis Domine Iesu: quæ signa sunt humilitas, paupertas, & poenalitas. De quibus signis dicitur: Hoc vobis signum: Inuenietis infantulum, ecce humilitas: pannis inuolutum, ecce paupertas: & positum in præsepio, ecce poenalitas. [Luc. 2. b] Per præsepium enim, in quo est locus arctus, arctitudo poenitentiæ, & poenalitas intelligitur: inter ea vere bone Iesu, positus es tu, & Crux tua in signum tibi: hodie a multis contradicitur, sicut dicit Simeon. [Luc. 2. e] Signa enim omnino contraria suscipiunt: signum, scilicet superbiæ in apparatu vestium, contra Christi humilitatem, & paupertatem. De isto signo dicitur: Tu scis Domine, quòd abominor signum superbiæ. [Esther 14. c] Signum etiam voluptatis, & lasciuiæ contra Christi poenalitatem. De quo dicunt miseri peccatores: Coronemus nos rosis antequam marcescant; vino, & pretiosis vnguẽtibus impleamus nos, & non pertranseat nos flos temporis. [Sap. 2. b] nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra. & sequitur: vbique relinquamus signa lætitiæ. De isto etiam signo dicitur: Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ. [Ezec. 16. c] Vere qui istis signis sunt signati, non dedicant domum suam Christo, sed potius antichristo. Tales enim portãt karacterem Antichristi, siue bestiæ in frõte, idest in corde, & in manu, idest in operatione, sicut dicitur. [Apoc. 14. b] A talibus quæretur in iudicio, cuius est imago, & superscriptio? & non poterunt respondere, nisi Cæsaris, idest diaboli. & tunc præcipiet Dominus: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. [Mat. 22. b] Isto igitur signo non debet signari domus Dei spiritualis, sed signo Crucis, idest poenitentiæ. Isto signo signatus erat Apostolus, qui dicebat: Stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. [Gal. 6. d] Glossa Stigmata, idest signa militiæ, quæ me probant esse militem eius, scilicet tribulationes. Tertio debet inungi oleo lætitiæ spiritualis, sicut etiam ad litteram inũgitur domus Dei materialis oleo materiali. Ista inunctione inunctus fuit excellenter Christus. Vnde in Psalmo: Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ. [Psal. 44. b] De isto oleo dicitur alibi: Vt exhilaret faciem in oleo. [Psal. 103. b] Sed aduertendum est, quòd sicut videmus ad litteram in dedicatione domus materialis, quòd vnctio ponitur super Cruces; sic vnctio ista diuina lætitiæ, videlicet spiritualis, ponenda est super crucem poenitentiæ. In tribulationibus enim immittitur specialiter diuina consolatio, secundum illud Psalmi: Secundum multitudinem doloris in corde meo, consolatio tua lætificauit animam meam. [Psal. 93. d] Istam enim vnctionẽ non merentur accipere, qui crucem poenitentiæ recusant portare. Vnde Bernardus in sermone de Ascensione: [Bern. to. 1. serm. 6. de Ascens. Domini circa med.] Præoccupatos secularibus desiderijs animos delectatio sancta declinat: nec misceri poterunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis: vt pariter quæ in cælo sunt, sapias, & quæ sunt super terram. hoc est quod dicit alibi: Delicata est diuina consolatio, non datur admittentibus alienã. [Bern. to. 2. in Declamationib. sub finem.] Et iterum: Vbi crapulam ructantis inter pocula senserit Christus; sua vina, quæ super mel, & fauum dulciora sunt, propinare non dignatur: vbi ciborũ curiosa diuersitas, vbi diuitis supellectilis, discolor varietas oculos simul pascit, & ventrem; panis cælestis ieiunam deserit mentem. Qui igitur vult vnctionem istam recipere, necesse est, quòd prius sciat crucem poenitentiæ portare: nec tamen omnes, qui crucem portant, istam vnctionem percipiunt. Distinguit enim Bernardus inter portantes crucem poenitentiæ in quodam sermone de Ascensione, sic dicens: [Bern. to. 1. serm. 6. de Ascens. Domini.] Aduertere potes in omnibus fere religiosis cõgregationibus viros repletos esse consolatione, superabundantes gaudio, iocundos semper, & hilares, ferũetes spiritu, & c. quibus amabilis disciplina, dulce ieiunium, breues vigiliæ, labor delectabilis manuum, & vniuersa denique huius sanctæ conuersationis austeritas refrigerium videatur. Cõtra sane inuenire est homines pusillanimes, deficientes sub onere, virga, & calcaribus indigentes: quorũ remissa lætitia, pusillanimis tristitia est: quorum rara, & breuis compunctio, & c. & enumerat ibi multa mala de ipsis, & postea subiungit: Nonne tibi vita horum inferno penitus appropinquare videtur? socij plane sunt tribulationis, sed non cõsolationis. Patet ergo, quòd non omnes portantes crucẽ poenitentiæ percipiunt vnctionem spiritualis lætitiæ; sed illi soli in angaria portant crucem, sicut ille, de quo dicitur quòd angariauerũt eum, vt tolleret crucem Iesu. [Mat. 27. d] Quæ autem sit ista vnctio, dicit Apostolus: Qui vnxit nos, & qui signauit nos, & dedit nobis pignus spiritus gloriæ, idest arrham de possidẽda vita æterna. [2. Cor. 1. c] Differt enim pignus, & arrha: Arrha enim est pars pretij, pignus non. Arrha ergo est quædam prægustatio æternæ beatitudinis imperfecta: hic enim modicum prægustatur, sed in futuro pleno calice bibitur. In Psalmo: Et torrente voluptatis tuæ potasti eos. [Psal. 35. b] Hæc ergo vnctio est quædam prægustatio futuræ dulcedinis æternæ, propter quam Sanctis, quidquid hic patiuntur, non solum leue videtur, sed etiam dulce. hoc est, quod dicitur: Issachar asinus fortis accubans inter terminos, & vidit requiem, quòd esset bona: & terram, quòd esset optima: & supposuit humerum suum ad portandum. [Gen. 49. b] Issachar interpretatur memoria Domini, vel vir mercedis: & signat virum, qui in omnibus operibus suis est memor Dei: & omnia facit intentione mercedis

æternæ: qui asinus fortis dicitur, propter passionum tolerantiam: accubans inter terminos, propter desideriũ cælestis Patriæ. Dicit enim Glossa: Habitare in terminis est, non de mundanis quærere, sed vltimum desiderare: vidit requiem, quòd sit bona, & terram quòd sit optima: quando de delectatione, quæ erit in Patria, datur ei modicum prægustare. & tunc supposuit humerum suum ad portandum iugũ Domini leue, & onus suaue. Vnde dicit Glossa: Qui ad promissam requiem ire desiderat, mandatorum onera libenter portet. Hæc est sanctorum consolatio, quam non nouit, nisi qui accipit. Qui istam vnctionem semel sentiret, libẽter crucem pœnitentiæ portaret. Sed sicut dicit beatus Bernardus, Multi pœnitentiam fugiunt, qui crucem vident, sed non vnctionem. Si igitur abhorres crucem; respice vnctionem, considera præmium: quia sicut dicit Gregorius, Consideratio præmij minuit vim flagelli. Sic igitur debet ista domus inungi oleo lætitiæ spiritualis, quod fluit desuper, scilicet ex consideratione æternæ beatitudinis. Quarto, debet illuminari, & lucere lumine honestæ conuersationis. De quo lumine dicitur: Sitis sine quærela, & simplices filij Dei in medio nationis prauæ, & peruersæ: inter quos lucetis, idest lucere debetis, sicut luminaria in mundo. Non enim debet sufficere viro sancto, quòd in se ardeat: sed debet foris lucere per conuersationis honestatem, vt in eo adimpleatur illud, quod dicitur: Ambulabunt gentes in lumine tuo, idest gentiliter viuentes proficient ad exemplũ tuum. Ideo dicit Dominus de Ioanne: Ille erat lucerna ardens, & lucens: ardens interius charitate, & lucens exterius honestate. Et vere quando sic est, quòd domus ista spiritualis sit illuminata, tunc est Deo perfectè dedicata: quia tunc Deus in ea laudatur, & glorificatur. Vnde: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. Sed heu, domus illa sanctificata a multis polluitur. Vnde conqueritur: In multitudine iniquitatum tuarũ, & iniquitate negotiationis tuę polluisti sanctificationem tuã. Hoc est etiam, quod dicitur, quòd ascendentes in montem Sion, viderunt sanctificationem desertam, & altare prophanatum, & portas exustas, & in atrijs virgulta nata, sicut in saltu, vel in montibus: & pastoforia diruta. Tunc sanctificatio deserta efficitur, quando cor hominis, quod erat Deo sanctificatum a gratia, per peccatum deseritur. Tunc etiam altare prophanatur, quando cor, in quo solebat immolari hostia laudis, per peccatum polluitur. Tunc portæ exuruntur, cum incentiua vitiorum per sensus ad animam ingrediuntur. Tunc virgulta in atrijs nascuntur, cum multitudo superfluarum cogitationum in corde generatur. Tunc pastoforia dirimũtur, cum secreta mentis per illicita desideria dissipãtur. Hanc destructionem deplorat Propheta dicens: Deus venerunt gentes in hereditatem tuam (scilicet diaboli) polluerũt templum sanctum tuum. Sed vere, qui ita templum Dei polluerunt, timere debent illam sententiam Apostoli: Quicumque templum Dei violauerit, disperdat illum Deus. Sic igitur patet de dedicatione domus spiritualis.

Est iterum tertia domus, domus scilicet cælestis, de qua dicitur in Psalmo: Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus. Et alibi: Vnam petij a Domino, hanc requiram: vt inhabitem in domo Domini, & c. Vere optimum est, habitare in domo ista. Hæc est enim domus securissima propter loci altitudinem: Fundamenta eius in montibus sanctis; dicitur de domo ista. Et alibi: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, vsque in Hierusalem: & quare, subiungit causam: Montes, idest sancti Angeli, in circuitu eius, ipsam custodientes, & Dominus in circuitu populi sui. Hæc est domus maxima propter loci latitudinem: ibi nulla erit pressura. Ideo dicitur: O Israel, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius! Magnus, & non habens finem, excelsus, & immensus. Hæc est domus amœnissima propter loci pulchritudinem. De isto decore dicitur in Psalmo: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locũ habitationis gloriæ tuæ. Ad pulchritudinem autem ipsius facit etiam mansionis pulcherrima dispositio: secundum quod dicitur: In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Propter istam admirabilem pulchritudinẽ dicebat Psalmus: Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam, & c. vsque ad domum Dei. Hæc est domus iocũdissima propter suauis melodiæ (quæ ibi auditur) dulcedinem. Ideo dicitur de ista domo: Sicut lætantium omnium habitatio est in te. Et alibi: Beati qui habitant in domo tua Domine, & cetera. Hæc est domus opulentissima, propter omnis boni plenitudinem. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Propter omnia ista bona, quæ in hac domo reperiuntur, dicebat Dauid: Melior est dies vna in atrijs tuis super millia, scilicet in hoc mundo. Et sequitur: Elegi abiectus esse, idest minimus in domo Dei nostri, & c. Dedicatio autem, siue sanctificatio istius domus, est plena, & perfecta liberatio ab omni culpa, & miseria. Quamdiu enim habitamus domos luteas; corpus, quod corrumpitur, aggrauat animã; & ideo sine peccato, & miseria esse non possumus. Vnde: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Et: Quis potest dicere, mundum est cor meum? mundus sum a peccato? quasi dicat nullus. Sed in illa domo nulla est culpa, nulla est macula; sed plena sanctitas, & perfecta puritas: Populus, qui habitabit in ea, auferetur ab eo iniquitas. Tunc enim exhibebit Christus sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam neque rugam, sicut dicitur: Nulla erit etiam ibi miseria: quia tunc absterget Deus omnem lacrymam ab oculis suis, & non erit amplius, & c. vsque quæ prima abierunt: sicut dicitur: In ista ergo perfecta liberatione a culpa, & miseria consistit hæc domus dedicatio. Sic igitur patet primum principale, in quo notatur templi dedicatio.

Sequitur secundum principale, in quo tangitur dedicationis ratio: cum dicitur: Vt ponerem nomen meum, & c. idest, vt habitarem ibi, & c. Ad hoc enim dedicatur Ecclesia, vt fiat Dei speciale habitaculum. Vnde nota quòd in ista domo triplici, tripliciter dedicata, habitat Dominus tripliciter. In prima enim domo materiali habitat Dominus per corporalem præsentiam, scilicet sub sacramẽto: In secunda per gratiam: In tertia per gloriam.

Primo dico, habitat in domo materiali dedicata per corporalem præsentiam, scilicet sub sacramento. Vnde: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Hoc bene figuratum est, vbi dicitur quòd in dedicatione domus Domini nebula impleuit domum Domini. Vnde dicitur ibidem, quòd dixit Salomon: Dominus dixit, vt habitaret in nebula. Quid enim est, gloriam Domini apparere, vel habitare in nebula, nisi Domini corpus, Christi corpus, latere sub sacramento? Sanctificabo tabernaculum testimonij, & habitabo in medio filiorum Israel.

In secunda domo habitat per gratiam: Vnde: Vos estis templum Dei viui: quoniam habitabo in illis, & c. Postea concludit: Has ergo habentes promissiones, scilicet quòd Christus in nobis habitat; mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus, perficientes sanctificationem interiorem Dei.

Vere

Marginalia: Matt. 2. in fine. — Philip. 2. b — Isa. 60. a — Ioan. 5. f — Matt. 5. b — Ezec. 27. f — 1. Mach. 4. g — Psal. 78. a — 1. Cor. 3. c — Psal. 121. a — Psal. 26. b — Psal. 86. a — Psal. 124. a — Baruc. 3. c — Psal. 25. b — Ioan. 14. a — Psal. 41. a — Psal. 86. a — Psal. 83. a — Psal. 35. b — Isa. 32. d — Psal. 83. c — 1. Ioan. 1. d — Prou. 20. b — Isa. 34. c — Ephes. 5. f — Apoc. 21. a — Mat. vlt. d — 3. Reg. 8. b — Exo. 29. g — 2. Cor. 6. d

Sap.1.b Vere enim (secundum quod dicitur) non habitabit in corpore subdito peccatis. O quàm bonum est, habere talem hospitem! Cum ipso enim omnia bona veniunt, sicut dicitur: Venerunt mihi bona pariter Sap.7.b cum illa, idest cum sapientia increata. Et Tobias: Tob.10.b Omnia in te habentes, non debuimus mittere te ire a nobis. Sed, heu, multi dimittunt talem hospitem recedere: immo quod peius est, turpiter eijciunt, Luc.5.b secundum illud, quod dicebat beatus Petrus: Exi a me Domine, quia homo peccator sum.

In tertia domo habitat per gloriam: Hæc enim est habitationis suæ gloriæ locus sicut dicitur: Ego Eccl.24.a in altissimis habito. Rogemus ergo Dominum, ut det nobis sic primam domum frequentare, scilicet per crebras, & deuotas orationes; & secundam dedicare, & sanctificare, scilicet domum conscientiæ; vt dignetur in ea habitare: & tandem nos cum gaudio in domum tertiam recipere. Quod nobis præstare dignetur, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

DE DEDIC. ECCLESIAE

SERMO II. in ordine.

Apoc.21.c *Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem nouã, descendentem de cælo, a Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo.* Notandum, quòd duplex est ciuitas. Vna cælestis: altera terrestris. Vna laudabilis: alia detestabilis. De prima nihil propositum. De secunda dicitur: Recedentes Gen.40.b ab Oriente ædificauerunt ciuitatem, & turrim in campo Sennaar: quod interpretatur fœtor, siue putredo dentium: & signat peccatum, quod præstat mundanis ædificijs fundamentum. Hanc ciuitatem videns Christus, fleuit super eam; & dixit: Si cognouisses & tu, vtique fleres, &c. Spiritualiter per Luc.7.f hanc ciuitatem iste mundus accipitur, qui ciuitati multis de causis comparatur: quæ hic est in statu turpissimo. Et ideo bene possemus super ipsam flere, super quam etiam boni & electi deflét. Quia quod Deus secundum Historiam solus fecit, hoc quotidie per electos suos in generali agit. Plangit reprobos, qui nesciunt quòd planguntur: qui si damnationem suam præuiderent, seipsos cum electorum & sanctorum lacrymis plangerent. Possent enim tria de illa ciuitate dici: Quia ædificatur turpiter: Infatuatur subtiliter: Et consummatur mirabiliter.

Primo, ædificatur turpiter. Vnus ædificat diabolo domum fœtidam; porcorum stabulum, per luxuriam. Alter palatium, per superbiam, & sic de singulis. Carpentarij diaboli sunt: Væ eis, quia domus eorum destruuntur: Væ qui ædificant ciuita- Abac.2.b tem in sanguinibus, & præparant vrbem in iniquitate sua. Nota, quòd vnus ædificat de spolio, alter de furto; tertius de vsura, &c. Vnde Ouidius:

Non habet euentus sordida præda bonos.

Secundo, infatuatur subtiliter: quia pulchra est Psal.54.b iniquitate. Vidi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate. Die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas, & labor; & non defecit de plateis eius vsura, & dolus. Hæc enim ciuitas numquam caret bello intestino: & ideo necesse est, quòd quilibet istius ciuitatis inhabitator caueat sibi. Vnde: Iere.9.b Vnusquisque a proximo se custodiat, & in omni fratre non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedit. Ideo in illa ciuitate nullus est securus, sicut Isa.24.c dicitur: Formido, & fouea, & laqueus super te, qui habitator es terræ. Hoc totum fit ex inductu trium institorum eius, qui fraudulenta mercimonia exhibent, & pro leui pretio dant, idest tantum pro duobus, scilicet corpore, & anima, quæ damnantur æternaliter. Hos tres institores describit Ioannes dicens: Omne, quod est in mundo, aut est concu- 1.Ioan.2.c piscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Hi tres maximam partem filij fraudulenter subiugarunt. Vnde lamentatur: Fili ho- Ezec.27.a minis assume super Tyrum lamentum, idest mundum. Glo. Quidquid de Tyro dicitur, ad angustias sæculi refertur. Sequitur: Græcia, Mosoch, Tubal ipsi institores tui. Græcia mundi gloriam: Mosoch Ezec.ibid.c diram nequitiam: Tubal carnis lasciuiam signant. Prima exhibet superbiam, & auaritiam; Secunda inuidiam, & iram: quia inuidia diaboli mors in- Sap.2.d troiuit in orbem terrarum: Tertia exhibet gulam, & luxuriam, & acidiam, & quos incautos viderit, decipit. Dic, quos quælibet decipit.

Tertio, consummatur mirabiliter in iudicio futuro. Vnde: Væ væ ciuitas illa magna Babylon, ciui- Apoc.18.f tas illa fortis, quomodo vna hora veniet iudicium tuum: & negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam; quoniam merces eorum nemo amplius emet, &c. Et illud pulchre figuratur, vbi dicitur, quòd Iosue misit nuncios ad Raab in ciuitatem Iosue 5.a Hierico: quibus receptis iuramento permiserunt saluare domum eius, in cuius signum funiculus in fenestra eius ligatur. Et sequitur quòd dixit Dominus ad Iosue: Circuite vrbem septem diebus: die Iosue 6.a autem septimo tollet septem sacerdotes septem buccinas, septiesq. circuibunt ciuitatem, & clangent buccinis, & muri funditus corruent. & factum est ita: & interfecerunt a viro vsque ad mulierem: ab infante vsque ad senem: boues, oues, asinos: Raab vero fecit Iosue viuere, & habitare in medio Israel vsque in præsens. Spiritualiter pro Iosue Christus figuratur, cui omne iudicium dedit Pater. Per Hiericho mundus iste: Septem diebus circuitur: Ab Adam vsque Noe: A Noe vsque ad Abraham: Ab Abraham vsque ad Moysen: A Moyse vsque ad Dauid: A Dauid vsque ad transmigrationem: A transmigratione vsque ad Christum: A Christo vsque ad finem mundi. In his septem diebus sacerdotibus clangentibus septies circuitur. Per hos septem sacerdotes septem prælatorum genera figurantur: & cum vnus tuba canit, ciuitas cadit: hoc est mundus. Primus, Ioannes Baptista hic decollatur, qui sic ceci- Mat.3.a nit: Pœnitentiam agite, &c. Secundus, lxxij. discipuli, qui despiciuntur. Vnde: Misit illos binos ante Luc.10.a faciem suam. Tertius, Christus, qui crucifigitur, qui sic cecinit: Omnis arbor, quæ non facit fructũ Mat.3.c bonum, &c. Quartus, duodecim Apostoli, quibus ait: In Synagogis suis flagellabunt vos. Et ibi- Mat.10.b dem: Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporũ, &c. Quintus, Prædicatores moderni, vt nos, & nostri similes: qui canimus tibi vitia fugienda, virtutes amplectendas, pœnam fugiendam, & gloriam appetendam. Sextus, Helyas, & Enoch: Dabo duo- Apoc.11.a bus testibus meis, & prophetabunt diebus mille, ducentis quadraginta; & cum finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendet de abysso, faciet aduersus eos bellum, & vincet illos, & occidet eos. Septimus, sunt Angeli: Cum hi tuba sua canent, & omnes resurgent: hos etiam audient mortui auribus. Vnde: Mittet Angelos suos cum voce magna, &c. Mat.13.d Hoc septimo clangore muri Hiericho corruẽt, idest mundus. Vnde sequitur: Vociferante omni populo, Iosue 6.c & clangentibus tubis, illico corruent. Per illos septem sacerdotes figurantur septem cœtus cælestium, videlicet Angeli, Virgines, Martyres, Confessores, Prophetæ, Apostoli, Euangelistæ. Isti septem interficient septem genera hominum. Vnde sequitur: Cœperuntq. ciuitatem, & interfecerunt omnia, quæ erant in ea, a viro vsque ad mulierem, ab infante vsque ad senem, boues, oues, asinos. Per hos figurantur septem genera hominum, quos Dominus durissime

ſime iudicabit. Primo viros, hoc eſt per potentiã opprimentes, vt ſunt mali nobiles, prædones, & oppreſſores pauperum: qui modo tantæ fortitudinis ſunt, vt aliena rapiant, pauperes concutiant. Vnde: Rapina pauperis in domo veſtra. Hi viri interficientur in iudicio, & eorum colla a pauperibus conculcabuntur. Vnde dicitur: Ite, ponite pedes veſtros ſuper colla regum. Vbi tunc erit potentia eorum? Non in fortitudine ſua roborabitur vir. Secundo, mulieres, delicatè ſcilicet viuentes. Mulier quaſi gerens mollia. Hæ ſunt, quæ nihil pro Deo incommodi ſentiunt, ſed ſemper in delicijs, & mollibus incedunt, & nutriuntur, & iſti manducabunt pœnas inferni. Vnde: Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora, ſcilicet inferni. Hæc eſt illa maledicta mulier, quæ multos ſeducit. Hæc (vt dicit) ſi primatum habeat, confundit virum ſuum: ideo interficiuntur. Tertio, infantes, hoc eſt non fantes in confeſſione, & oratione: & hi ad litteram ſunt iuuenes, qui etiam occiduntur: Illis, Domine, qui in vita ſua inſenſate, & iniuſte vixerũt, dediſti ſumma tormenta. Et ſequitur: Infantium inſenſatorum more viuentes, qui veterem pellem Æthiopis non poſſunt mutare in veſtem nouitatis. Vnde: Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam: & pardus varietates ſuas; & vos poteritis benefacere, cum didiceritis mala. Verſus:

Quod noua teſta capit, inueterata ſapit.

Et hi etiam occiduntur. Quinto, boues, hoc eſt Eccleſiæ prælatos. Iſidorus: Bos eſt rex iumentorum. Iſta iumenta iam computreſcunt in ſtercore ſuo. Quod diffinit Gregorius dicens: Iumenta in ſtercore putreſcere, eſt homines carnales in fœtore luxuriæ vitam finire. Sexto oues, quo ad falſos religioſos, qui oues in habitu lupi ſunt in actu. De quibus Dominus in Euangelio: Attendite a falſis Prophetis, & c. tales etiam oues damnantur. Sicut oues in inferno poſiti ſunt mors depaſcet eos. Septimo, aſinos, quo ad malos ſubditos, ideſt communem populum, qui vt aſini ſtolidi ſunt, nihil cognitionis habentes. Vnde: Sepultura aſini ſepelietur putrefactus, & proiectus extra portas Hieruſalem. Sequitur: Raab vero, & omnia, quæ habuit, fecit Ioſue viuere, & habitauit in medio Iſrael. Per Raab, quæ interpretatur latitudo, intelliguntur hi, qui habent latitudinem charitatis, ſine qua nullus ſaluatur: vel etiam recepit nuncios, ideſt prædicatores verbi Dei, quos in ſuperioribus collocauit, ideſt altæ memoriæ commendauit. Hæc in feneſtra animæ, ideſt affectiua coccum ligauit, ideſt rufum funiculũ, dum memoriam Dominicę Paſſionis habet, vt dicit Gloſſa. Et ideo cum Dominus ad iudicium venerit, ſaluatur in filijs Iſrael, ideſt omnibus ſanctis coniungitur. Poſt hoc mundus anathematizatur, ideſt mundani, qui maledicuntur. Vnde ſequitur: Hæc ciuitas anathema fit: quæ eſt maior excommunicatio: a qua numquam abſoluentur. Rogemus.

Iſa. 3. e · *Ioſue 10. d* · *1. Reg. 2. b* · *Thren. 4. a* · *Eccl. 25. c* · *Sap. 12. f* · *Hiere. 13. d* · *Iſidor.* · *Greg. to. 3. hom. 10. in Euang.* · *Mat. 7. b* · *Pſal. 48. c* · *Hiere. 22. c* · *Ioſue 6. c*

DE DEDIC. ECCLESIAE

SERMO III. in ordine.

Pſal. 45 a

SAnctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus. Loquitur Propheta de conſecratione Eccleſiæ ſub metaphora rei artificialis deſcribens Eccleſiam. Primo conſecrandam: Secundo eius conſecrationem. De primo dicit: *tabernaculum.* De ſecundo: *ſanctificauit.*

Quantum ad primum, allegorice per tabernaculum Eccleſia ſignatur, & ſingulariter ipſa eſt in omnibus particularibus eccleſijs vna, quæ bene dicitur tabernaculum. Eſt enim tabernaculum locus militantium, peregrinantium, & vigilantium. Vnde in tabernaculis habitant milites, & viatores, & paſtores. Militat Eccleſia in bonis Laicis, & ſæcularibus. Peregrinatur in bonis Clericis, & Regularibus. Vigilat in bonis Prælatis, & Paſtoribus. De primo: Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalem: ſicut tabernacula cedar. Nigra, ſicut tabernacula cedar: formoſa, ſicut pelles Salomonis. Tabernacula cedar, ideſt Agarenorum per pelles extenduntur, & dilatantur: quia ſæculares ex ſollicitudine quotidiana circa tot mundana fuſcati ſunt interius: exterius tamen ex charitate fraterna ſunt dilatati, & pulchri interius. Nigra, quia in laboribus plurimis formoſa: ex reformatione diuinæ imaginis, & gloria conſcientiæ interioris. De ſecundo Apoſtolus: Quamdiu ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus grauati: eo quòd nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri: vt abſorbeatur quod mortale eſt a vita. Gemit peregrinus ex incommodis vitæ, ex dilatione Patriæ, nihil ferens ſecum, niſi quod ſit neceſſarium ad vſum. Gemit clericus, cuius pars hereditatis eſt ſolus Dominus. Gemit religioſus, qui terrenorum abiecit pondus, videns cauſam ſui gemitus: quia ſurſum anhelat, cum hic eum eſſe oporteat. & ideo cum caro trahat deorſum ex corruptione; & ſpiritus leuet eum ſurſum ex deuotione; ex motibus contrarijs profert gemitum, plangens ſuũ incolatum. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. De tertio, cui in ſolitudine locum, & tabernacula eius in terra ſalſuginis. Et ſequitur: Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ: & virentia quæque perquirit. Iſte onager prælatus manet in loco ſolitudinis, ex ſingulari ſanctitate: in terra ſalſuginis, ex feruenti charitate: in monte ſolitudinis ex diligenti in ſubditorum informatione.

Quantum ad ſecundum, hoc tabernaculum ſanctificatur, quando Eccleſia conſecratur. Sanctificatio autem ſumitur in ſacra Scriptura tripliciter. Primo, pro emundatione a peccato: Liberati a peccato, ſerui autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificatione. Secũdò, pro dedicatione cultui diuino: vnde tabernaculum, & vaſa tabernaculi dicta ſunt ſanctificari, quia dedicata diuino cultui. Sumpto vnctionis oleo, vnges tabernaculum, & omnia vaſa eius; vt ſanctificentur. Tertio, pro confirmatione in bono: ſicut enim Ioannes, & alij in gratia confirmati, dicuntur ſanctificati. Antequam exires de vulua, ſanctificaui te; In hunc modum Eccleſia ſanctificatur, quando in laicis, & ſecularibus a peccatis purgatur: quando in Clericis, & Religioſis diuino cultui dedicatis cõmendatur: quando in Paſtoribus, & Prælatis confirmatur. De primo: Quidquid poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur: quod autẽ ignem non poterit ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur. Hæc enim erat vulgaris ſanctificatio, & cõmunis, ſignans, quòd per aquam baptiſmi, & ignem pœnitentiæ ſanctificari ſaltem quemlibet laicũ oportet, per purgationẽ ab originali peccato; & actuali. Tranſiuimus per ignem, & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. De ſecundo dicitur ad Aaron in perſona Clericorum: In fide, & lenitate ipſius ſanctum fecit illum; & elegit eum ex omni carne. In fide, quo ad Deum: lenitate patientiæ, quo ad proximum: & ſeparetur ab omni carne, ideſt a carnali voluptate, quo ad ſeipſum: & ſicut Eccleſia ſanctificata non aduoluitur vlterius ad vſum alienum, quantum ad modum; ſic nec iſti vlterius ad peccatum reuertantur. Sed ſciat vnuſquiſque vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore. De tertio, ſacerdotes, qui accedunt ad me, ſanctificentur ne percutiam eos: & ſanctificentur, & confirmentur in bono: quia ipſi ſunt columnæ, & ſtabilimentum in populo. Ipſi enim debent eſſe ſanctificati, quo ad propriam ſanctificationem, & quo

Cant. 1. b · *2. Cor. 5. a* · *Pſal. 119. b* · *Iob 29. a* · *Rom. 6. d* · *Exo. 40. a* · *Hiere. 1. a* · *Num. 31. d* · *Pſal. 65. c* · *Eccli. 45. b* · *1. Theſſ. 4. a* · *Exo. 19. c*

Apoc.22.b quo ad aliorum sustentationem. Qui sanctus est, sanctificetur adhuc. In figura ergo huius triplicis sanctificationis offerebantur in sanctificatione taberna- *Num.17.f* culi tria animalia. Bos, qui congruit labori laicorum. Agnus, qui significat simplicitatem religiosorum. Aries, qui est dux gregis, qui conuenit regimini Pælatorum. Et in consecratione altaris, tria apponuntur, maxime in paruis altaribus. Lignum signans fragilitatem in sæcularibus: Chrisma sanctitatem in regularibus: Lapis firmitatem in Pastoribus. Moraliter potest exponi verbum propositum de quolibet nostrum, qui dicimur Dei tabernacu- *Leuit.26.b* lum: ideo dicitur: Tabernaculum meum in medio vestri,& non abijciet vos vltra anima mea. Secundū autem distinctionē, quam facit Dauid in Psalmo: *Psal.83.b* Quàm dilecta tabernacula; Per atriū,& altare possumus distinguere tres partes in tabernaculo. Atrium, pro sexu promiscuo: Prius tabernaculum, quod dicebatur Sancta sanctorum, pro ministrorum quotidiano seruitio: Posterius tabernaculum, quod dicebatur Sancta sanctorum, pro Pontifice summo, qui solus intrabat illuc cum sanguine semel in anno. *Heb.9.a* Sic in nobis, qui sumus tabernaculum Dei: pars anterior est corpus nostrum, sicut quoddam atrium: pars anterior est pars animalis: sed pars posterior est anima nostra, sicut quoddam Sancta sanctorum. *2.Pet.1.c* De primo: Certus sum, quòd velox est depositio tabernaculi mei. Hæc autem dicebat de imminenti *Exo.26.e* dissolutione corporis sui. De secundo: Eriges taber- *Ibid. f* naculum. Et sequitur: Inseretur autem velū per circulos: intra quod pones arcam testimonij, quo Sanctuarium, & Sanctuarij Sanctuaria diuidentur. Sicut enim pars illa opposita circūdabatur velo, quod *1.Cor.2.d* discernebat inter Sancta, & Sancta sanctorum, ne videretur; sic ex parte sensualitatis, quæ est pars animalis, in nobis oriuntur quidam motus cogitationum, & affectionum superflui, velantes, & occultantes nobis lumen veritatis, ne animalis homo, qui non percipit ea, quæ Dei sunt, intueatur. Vnde Mulier debet habere velamen super caput *1.Cor.11.c* suum: nam capilli dati sunt ei pro velamine. Capilli de carne nascentes, subtiles carnales affectio- *Exo.26.a* nes, & erroneas cogitationes designant. De ter- *Heb.9.a* tio: Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum, &c. quia spiritus absolutus ab impetu carnis, & appetitu sensualitatis libere fertur ad Deum. Et sic patet, quid sit illud tabernaculum.

Altaris cōsecratio: & huius mysteria.

Secundo videndum est, quomodo debeat illud tabernaculum sanctificari. Corpus enim, anima, & *1.Thess.5.d* spiritus sanctificanda sunt. Deus autem pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, anima, & corpus sine querela in Aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur. Corpus autem sanctificandum est per pœnitentiam, spiritus autem per sapien- *Exo.19.b* tiam. De primo dicit Dominus ad Moysen: Vade ad populum, & sanctifica illos hodie: & cras lauent vestimenta, & sint parati in diem tertium: in die enim tertio descendet Dominus super montem Sinai. Tres dies referuntur ad tres illuminationes, quę sunt tres pœnitentiæ partes, per quas illuminamur, dum per veram pœnitentiam sanctificamur. Hæc autem sanctificatio consistit in mortificatione carnis, cum discretione, compunctione, cum exultatione. In cuius signum, in consecrationibus Ecclesiarum ponitur cinis, sal, & aqua, & vinum. In cinere mortificatio, in sale discretio, in aqua com- *Heb.9.b* punctio, in vino exultatio. De primo: Cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat, ad emundationē carnis: quod fit, cum mortificatur caro ex memoria præteritæ delectationis. Vitula enim est animal lasciuum: & cinis remanet post ignem mortuum. *Rom.6.c* De secundo: Sicut exhibuistis membra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc

Ecclesiarū cōsecratio: eiusq. mysteria.

A exhibete, &c. Hæc enim discretio habenda est in pœnitentia, vt mortificetur in carne, quod est carnale; non eruatur quod est spirituale, vel naturale: vel secundum quantitatem culpæ præteritæ mortificatio fit carnis in operibus pœnitentiæ. Mortificanda est enim caro, ne superbiat: sed non est exterminanda, ne deficiat. Et sicut in consecratione Ecclesiæ cinis, & sal simul miscentur; ita in pœnitentia mortificatio, & discretio coniunguntur. Obsecro *Rom.12.a* vos per misericordiam Dei: vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Adiungit,& sancti- B ficationem interserit. De tertio: Effundam super *Ezec.36.e* vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Aqua enim compunctionis, est aqua benedicta, per quā sanctificamur, & abluuntur peccata. Neque fornicarij, neque idolis seruien- *1.Cor.6.b* tes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, &c. regnum Dei possidebunt: & hæc aliquando quidem fuistis, sed abluti estis, & sanctificati estis. De quarto: In omni dato hylarem fac vultum, tunc, & in *Eccli.35.b* exultatione sanctifica decimas tuas. Numquid flen- *Zach.7.a* dum est in quinto mense, vel sanctificare me debeo, C sicut feci iam multis annis? quia compunctio non debet esse nimia, ne vergat ad desperationem: sed moderata non excludens exultationem. Et sicut cinis, & sal simul ponebantur; ita vinū, & aqua simul miscentur vt computet illud in bono, quod dictum est in malo. Vinum tuum mixtum est aqua. Nam si *Isa.1.f* vinum defuerit, contabescit cor per desperationem. Si aqua defuerit, luxuriabit in præsumptionē: Has *2.Cor.7.d* igitur habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, perficientes sanctificationem in timore Dei: quod dixit, promissiones, pertinet ad vinum exultationis: quod dicit, in D timore Dei; pertinet ad aquam compunctionis. In cuius figura Nazaræi, sanctificati Domino, in principio suæ consecrationis non poterāt bibere vinum: sed completa sanctificatione poterant. Vir, siue mu- *Num.6.a* lier, cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare; a vino, & omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Et prope finem eiusdem capitis dicitur, quòd completa consecratione, *Ibid. d* licite poterat Nazaræus bibere vinum: quia cordis compunctio inchoatur in amaritudine, terminatur in dulcedine.

Secundo anima sanctificanda est per misericor- E diam. Animalis enim pars in nobis subiecta est fragilitati: quia a nostra fragilitate materiam habemus sufficientem alijs miserendi. Qui timent Dominum, *Eccli.1.d* præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas,& hoc per opera misericordiæ: quia per hoc declinatur timor iudicij, quod erit de disceptatione circa opera pietatis. Sanctificatur autem anima per misericordiam tripliciter: Primo, si proximo, corde misericorditer compatiaris: Secundo, si ore dulciter consoleris: Tertio, si opere largiter suffrageris. Inde est, quòd in figura horū trium tria ponūtur in consecrationibus Ecclesiarum: oleū, F aspersoriū de hyssopo, & balsamū. Chrisma enim, quo vnguntur altaria, compositum est ex oleo, & balsamo. Oleum superfertur ceteris liquoribus, pietatem significans, quæ superfertur ceteris operibus: quia pietas secundum Apostolum valet in omnibus. *1.Tim.4.c* Hyssopus herba humilis dum valet pro pectore, tollit asperitatem a lingua ignorante misericordiam oris, per dulcedinem sermonis. Balsamum conseruans a corruptione corpus, signat largitatem, quæ declaratur per exterius opus. De primo dicitur: Moyses vnxit omnia tabernaculi vasa, & sanctifica- *Leuit.8.a* uit ea oleo: quia ad omnes patientes vtenda est cordis cōpassio, vt sit animæ sanctificatio. Sumpto vn- *Exo.30.c* ctionis oleo, vnges tabernaculum cum vasis suis, vt sancti-

Ecclesiarū cōsecratio: & mysteria.

sanctificetur: quia omnia membra Christi, quæ habitant in tabernaculo fragilitatis nostræ ad tempus, debent excubare compassione. De secundo: Da verbum Domine in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, vt domus tua in sanctificatione permaneat. Sicut enim lingua canis curat infirmitatem; sic lingua consolationis alleuiat infirmum patientem. De tertio: Erunt negotiatores eius, & mercedes eius sanctificatæ Deo. Glossa interlinearis: Dicit, Deo: quia quod erogamus pauperi pro Christo, facimus Deo. Vnde si Martinus sciuisset, quem vestisset chlamyde, quem dimisit; puto, quòd non dimisisset, nisi integram vestem eius humeris imposuisset. Forte est chrisma, vel balsamum illud, quod dicitur thymiama ad sanctificationem: Composuit & oleum ad sanctificationis vnguentum, & thymiama de aromatibus mundissimis opere pigmentarij.

Iudith 9 d *Isa.27. d* *Exo. 37. d*

Secundo, sanctificandus est spiritus per Sapientiam. Infusa enim Sapientia spiritui, desipit caro a carnali appetitu. De qua sanctificatione dicit Apostolus quòd elegit nos Deus primitias in salutem, in sanctificatione spiritus, & in fide veritatis. Sicut enim prælibatur vinum, vt eo gustato feratur ad dolium; sic in missis primitijs spiritus, ad Patriam frequenter suspirat animus. Et quoniam in spiritu, secundum Augustinum, est superior portio rationis, quando ad Deum conuertitur, inuenitur ratio imaginis, quantum ad memoriam, intellectum, & voluntatem: ideo sanctificetur spiritus tripliciter. Primo, cum memoria tenet acerbitatem Dominicæ Passionis: Secundo, cum intellectiua habet veritatem cum sobrietate veræ cognitionis: Tertio, cum voluntate tenet soliditatem dilectionis. De primo: Ex ipso vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis Sapientia a Deo: & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Quod totũ exponit Bernardus de passione: Sicut enim per sanguinem passionis Christi sanctificatus est mũdus ab originali peccato; sic per memoriam passionis eius sanctificatur quilibet Christianus ab actuali. Petrus Apostolus Iesu Christi, electis aduenis, &c. secundum præscientiam Dei Patris in sanctificationem spiritus, in obedientiam, & aspersionem sanguinis Iesu Christi, gratia vobis, & pax multiplicetur. Si enim sanguis taurorum sanctificauit in veteri lege; quanto magis sanguis Christi emundat conscientias nostras ab operibus mortuis? propter hoc enim Christus semetipsũ tradidit pro Ecclesia sua, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Lauacro aquæ fluxus gratiæ signatur, qui procedit de Verbo incarnato, & passo, quando per memoriam viuit in mente. De secundo: Panes quoque, qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonij comedent: vt sit placabile sacrificium, & sanctificetur offerentium manus. Panes xij. in canistro, sunt xij. articuli fidei in corde humano, qui sunt in vestibulo tabernaculi testimonij: quia proponuntur cuilibet fideli, vt sanctificentur offerentium manus: quia tunc fides sanctificat, cum probatur per opus. De tertio: Elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate. Et nota, quòd in eorum figura tria apponuntur in sanctificatione Ecclesiæ de Scriptura, quam facit Episcopus ad modum crucis, in memoria Passionis. Vnde etiam scribit litteras Latinas, Græcas, & Hebraicas: signans crucis titulum litteris scriptum, vt significetur sanguis vituli, qui fundebatur super cornua altaris, & aspergebatur contra populum, & sanctificabat eum. Secundum est, candelæ, quæ apponuntur, quæ significant limpiditatem cogitationis: Erit lumen Israel in igne, & sanctus eius in flamma. Tertium est lapis, qui consecratur, signans soliditatem dilectionis. Hæc est enim illa oblatio vna, per quam sumus sanctificati in æternum, & consummati. Per vnam oblationem consummauit in æternum sanctificantes. Charitas enim sempiterna est, quia numquam excidit, & ipsa est consummatio, quia est vinculum perfectionis. Quam nobis præstare dignetur, & cetera.

1.Thess.2.c *1.Cor.1.d* *1.Pet. 1. a* *Ephes. 5. c* *Exo 29. a* *Ephes. 1. a* *Luc. 17. d* *Isa.10.c* *Heb. 10. a*

DE DEDIC. ECCLESIAE

SERMO IV. in ordine.

Domus mea, domus orationis vocabitur. In verbo isto, quod sumitur ex Euangelio, ostenditur sacramentum dedicationis Ecclesiæ ad litteram. Dedicatur Ecclesia, vt sit domus orationis, & obsecrationis populo Dei: vt omnis, qui in ipsa deuote, & fideliter orat, exaudiatur. & impleatur illud: Omnis, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Et nota, quòd ore petimus, pedibus quærimus, manibus pulsamus. Sic & in domo orationis loquendo, & orando petimus: & affectibus gemendo, & inspirando ambulando quærimus: manu exhibendo pulsamus. Vnde dicit Dominus per Prophetam: Domus mea, domus orationis vocabitur. Domus orationis recte dicitur duplici ratione. Prima est, quia omnis in ea deuote orans, pro quocumque petit, exauditur. Secunda est, quòd omne opus ad orationem non pertinens, prohibetur in ea fieri: quod ostendit Saluator, cum eiecit vendentes, & ementes de templo. Nota quantum ad primum, quòd domus orationis dicitur Ecclesia octo de causis. Prima est, quòd ibi peccator recte orans obtinet peccatorum remissionem. Secunda, quòd tentatus ibi recte orans obtinet liberationem. Tertia, quia contra terræ sterilitatem obtinet eiusdem fœcunditatem. Quarta, quòd infirmus impetrat salubritatem. Quinta, tristis prosequitur iocũditatem. Sexta, alienigena impetrat prosperitatem. Septima, conuersus ad Deum habebit victoriam. Octaua, quòd captiuatus adipiscetur incolumitatem. Quas octo causas expressit Salomon, & pro his octo beneficijs, quæ conferuntur in domo orationis, celebrauit Iudas Machabæus per octo dies sollemnitatem dedicationis, sicut dicitur in Machabæis.

Mat.21.b *Mat.7.b* *Isa.56.c* *Mat. 21.b* *Mar.11.c* *Ioan.2.c* *3.Reg.4. d* *2.Paral.7.f* *1.Mac.4. b*

Primam causam expressit Salomon. Primo generaliter, dicẽs: Quicumque orauerit in loco isto, &c. & subdit: tu exaudies in cælo. Et sequitur: Si peccauerit homo in proximum suum, & habuerit iuramentum, quo fuerit astrictus, & venerit propter iuramentum in domum tuam; tu exaudies. In quo verbo ostendit illum, qui orat pro peccati remissione, exaudiri in domo orationis. Proximus noster Christus est, iuxta parabolam Domini per Samaritanum, qui fecit misericordiam in illum, qui incidit in latrones. Nam Christus vulnera humani generis sacramentis suæ humanationis, & passionis, velut fascijs alligauit. Peccauimus ergo in proximum, cum peccauimus in Christum, qui per humanitatem caro, & frater noster factus est. Cui astringimur, quasi iuramento, sponsione, quam fecimus, idest quæ pro nobis facta est in in baptismo, in quo promisimus abrenunciare diabolo, & pompis eius, & in perpetuum adhærere Christo. Contra iuramentum, idest contra sponsionem facimus, cum contra Christi mandatum diabolo consentimus. Anima igitur Christiana, quæ sentit se contra Christum peccasse, & sponsionem primam irritam fecisse; pro remissione peccati obtinenda confugiat ad domum orationis, orans humiliter cum Publicano ascendente in templum, & percutiente pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi pecca-

3.Reg.8. b *Luc.10.e.f* *Luc.18.b*

peccatori: Qui, iuxta sententiam, descendit iustificatus in domum suam, exclusa superbia, & arrogantia Pharisæi. (3.Reg. 8. d; 2.Para.6.d) Et hoc est quod dicit Salomon in dedicatione: Si peccauerit homo in proximum suum, & cetera.

(3.Reg. 8. a; Paral. 6. a) Secundam causam expressit Salomon: Si fugerit populus tuus, Israel, inimicos suos, & superatus fuerit ab inimicis. Et: Conuersi egerint pœnitentiam, & deprecati fuerint te in loco isto; tu exaudies eos in cælo Domine, & reduces eos. In quo ostenditur, qualiter anima, superata tentatione diabolica, in domo orationis exauditur, orans pro liberatione. Inimici nostri dæmones sunt. (Psal.117.a) Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos. Prœlium inimicorum est tentatio dæmonum: (Psal.26.b) Si exurgat aduersum me prœlium. In prœlio contra inimicum exurgimus, cum tentationem diabolicam superamus. Quod figuratum est: (1.Reg. 4. b) nam pugnauerunt Philistijm aduersum Israel, & cæsus est: fugerunt vnusquisque in tabernaculum suum: propter quam causam lamentabatur Ieremias: (Tren.1.a) Facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locupletati sunt. Fiunt hostes in capite, cum diabolus pugnat contra Prælatos Ecclesiæ. Ducit autem in captiuitatem paruulos, cum per peccatum in seruitutem redegit simplices laicos, & subditos. Locupletati sunt, cum principes in Ecclesia, scilicet Clerici, & Religiosi capiuntur per peccatum. Quicumque igitur senserit se diabolica tentatione impugnari, & sua infirmitate superari; confugiat ad domum orationis orans deuote. (Psal.12.a) Illumina oculos meos, &c. Et iuxta verbum Salomonis: (2. Paralip. 6. d) Si deprecatus fuerit in domo orationis, exaudietur in cælo.

(3.Reg. 8. d) Tertiam causam exprimit Salomon: Si clausum fuerit cælũ, & non pluerit, & orauerint in loco isto, & a peccatis suis conuersi fuerint; propter afflictionem suam, tu exaudies, & dabis pluuiam super terram. Hoc intelligitur spiritualiter, & ad litteram. Ad litteram sic: Propter peccata inducitur sterilitas terræ, & pluuia fœcundans terram subtrahitur; sicut legitur quòd ad verba Heliæ non plueret annis tribus, & mensibus sex. (3.Reg.17.a) Et in maledictionibus: (Deut. 28. b. & c) Si non audieris vocem Domini tui, maledictus eris: sit cælum, quod supra te est, æneum: & terra, quam calcas, ferrea: det tibi Dominus imbrem terræ puluerem. Econtra, vbi dicitur: (Leuit.26.a) Si in præceptis meis ambulaueritis, dabo vobis pluuias, & terra dabit fructum suum. Si ergo elongatur terræ sterilitas ex defectu pluuiarum; confugiant fideles ad domũ orationis. (Iac. 5. d) Helias erat homo similis nobis, passibilis, & oratione orauit, vt non plueret super terrã annos tres, & menses sex: & rursum orauit, & cælum dedit pluuiam. Spiritualiter sic: Sterilitas terræ significat indeuotionem animæ, quæ sic sicca est, vt in ea non est humor contritionis, nec compassionis, quæ potest dicere illud: (Psal.142.b) Anima mea sicut terra sine aqua tibi: pluuia vero est compunctionis, & compassionis gratia. (Iob 38. c) Quis est pluuiæ pater, vel quis genuit stillas roris? Si ergo anima propter peccata sua intantum arefacta sit, vt non possit sua, nec aliena peccata lugere, & clausum sit ei cælum, idest subtractum internæ gratiæ beneficium; confugiat ad domum orationis, dicens illud: (Ioel 1. d) Anima mea quasi area sitiens imbrem, suspexit ad te: quoniam exsiccati sunt fontes aquarum. Et dicitur in eodem: (Ioel 2. e. f) Descendere faciet Dominus ad vos imbrem serotinum, & matutinum.

Quartam causam exprimit Salomon, quòd in domo orationis exauditur orans salubritatem dicens: (3.Reg.8.f) Fames si orta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aër, aut locusta, aut rubigo, & afflixerint populum tuum, & inimicus eius obsederit portas repente, & orauerit in loco isto; tu exaudies. Ad litteram, propter peccata hæc aliquando proueniunt, fames ex defectu terræ nascentium: pestilentia ex inæqualitate corporum, siue exteriori corruptione humorum: si ergo hoc viderimus accidere; fugiamus ad domum orationis, dicentes illud, sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum venit super nos, & non rogauimus faciem tuam: (Dan. 9. c) Peccauimus, iniuste egimus, iniquitatẽ fecimus: Domine in omnem iustitiã tuam auertatur ira tua, obsecro. Et iuxta orationem Salomonis Dominus exaudiet in cælo, & salubritatem dabit. Spiritualiter possunt intelligi hæc verba septem, pro septem capitalium vitiorum corruptionibus: fames pertinet ad gulam; pestilentia, eo quòd inficit per contagium, ad luxuriam: corruptus aër, ad inuidiam, cuius proprium est, corrupta verba de eo, cui inuidet, semper proferre: & sic corrumpit aërem per detractionem: erugo, quæ non solum terræ nascentia vitiat, sed etiam metalla, pertinet ad auaritiam. (Iac. 5. a) Agite nunc diuites, &c. Locusta pertinet ad superbiam, & vanam gloriam: superbus enim, in modum locustæ, non vult proficisci per conuictum societatis, sed salit superius per eleuationem superbiæ. (Apoc.9.a) Exierunt locustæ de puteo abyssi. Rubigo, eo quòd vitiat spicas, assimilatur iræ. In hoc potest sensu accipi illud: (Ioel 1. a) Residuum erucæ comedit locusta: & residuum locustæ comedit bruchus: & residuum bruchi comedit rubigo. Obsessio inimicorum iuxta portas, acidiam signat, per quam dæmones ita animam possident; vt non possit progredi ad operationem humanam. Quamcumque ergo animam hæc mala obsident, vadat ad domum orationis, & cetera.

Quintam causam exprimit Salomon, scilicet quòd in domo orationis exauditur orans iocunditatem, dicens: (3.Reg. 8. d) Si quis cognouerit plagam cordis sui, & expanderit manus suas in domo hac, tu exaudies in cælo, & propitiaberis. Cordis plaga dicitur tristitia. (Eccli.25.c) Omnis plaga, tristitia cordis est. Propter quod dicitur: (2.Cor.7. e) Tristitia sæculi mortẽ operatur. Siqua anima sentiat se tristitia cordis oppressam, confugiat ad domum orationis petens a Saluatore consolationem, & iocunditatem. Vnde: (Psal.85.a) Miserere mei Deus, quoniam ad te clamaui, & cetera.

Sextam causam designat Salomon, scilicet quòd in domo orationis exauditur alienigena, orans prosperitatẽ, dicens: (3.Reg. 8. e) Qui non est de populo tuo Israel, cum venerit, & orauerit in loco isto; tu exaudies. Populus Israel, populus iustorum. Iuxta illud: (Ioan. 1. b) Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate, & cetera. Alienigenæ sunt populus peccatorum. (Isa. 1. b) Dereliquerunt Dominum, & blasphemauerũt sanctum Israel: alienati sunt retrorsum. Mira ergo exprimitur clementia animæ peccatricis, cum virtute sanctificationis, & dedicationis Ecclesiæ exaudiatur in ea. Oratio alienigenæ, idest peccatoris, a cælesti Patre, qui (Matt. 5. g) Solem suum facit oriri super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos: quia quamuis indigni sint peccatores; tamen frequenter orationes Ecclesiæ exaudiuntur ad temporalem felicitatem, iuxta orationem Salomonis.

(3.Reg.8.e) Septimam causam exprimit Salomon ibidem de impugnatione, orans victoriam, conuersus ad domum orationis dicens: Si egressus fuerit populus tuus per viam ad bellũ, quocumque miseris eos, &c. & contra domũ orabunt, quam ædificaui nomini tuo, & exaudies in cælo orationes eorum. In quo mirabilis ostenditur dispensatio diuinæ pietatis ex gratia Ecclesiasticæ dedicationis: quia non solum pœnitentium in domo orationis exauditur oratio, sed etiam absentium, dummodo cor suum referant per considerationem, & deuotionem ad orationes, quæ in Ecclesia fiunt. Cum fueritis in itinere, vel in labore, siue in iusta negociatione, si ad domum orationis interesse non potestis, quasi egressi ad pugnam, dirigite orationem mentis vestræ ad domum

mum orationis, & sic orantes exaudis: iuxta verbum Salomonis.

Octauam causam expressit Salomon, scilicet quòd oppressus, & captiuatus exaudiatur, si conuersus orauerit ad domum orationis, dicens: Si peccauit tibi populus, & iratus tradideris eos inimicis, & captiui ducti fuerint, & deprecati in captiuitate fuerint, dicentes; Peccauimus, inique egimus; & orauerint te contra viam templi, quòd ædificaui nomini tuo, tu exaudies. Traditur quis propter peccata tribulationibus, afflictionibus, ægritudinibus, tenetur in captiuitate languoris, ita quòd non potest ascendere ad domum orationis; in illa tamen remanet ei excusatio: sed compunctus corde dicat: Peccaui in meipso, inique egi in proximum, impie gessi in Deum, & conuertat intentionem cordis ad domum orationis; exaudietur, &c.

3. Reg. 8.

FINIS

Sermonum S. Bonauenturæ, de Sanctis in Communi, de Beata Maria semper Virgine, necnon de Angelis, ac de Ecclesiæ Dedicatione.

INDEX SERMONVM S. BONAVENTVRAE S. R. E. CARDINALIS EP. ALBANENSIS.

THEMATA SERMONVM DE TEMPORE.

Dominica prima Aduentus Domini.

HIS autem fieri incip. Ser. 1. pag. 1
Veniet desideratus. ser. 2. 3
Emitte manum tuam. ser. 3. 4
Quis poterit cogitare diem adu. ser. 4. 5
Hora est iam nos de somno surgere. ser. 5. 6
Ecce Rex tuus venit. ser. 6. 6
Benedictus qui venit. ser. 7. 7

Dominica secunda Aduentus.

Deus autem patientiæ. ser. 1. 8
Cum audisset Ioannes. ser. alius de Euangelio. 8
Excita potentiam tuam, & veni. ser. 2. 10
Quæcumque scripta sunt. ser. 3. 11
Tunc videbunt Filium hominis. ser. 4. 11
Scitote quia prope est regnum Dei. ser. 5. 12

Dominica tertia Aduentus.

Medius autem vestrum stetit. ser. 1. 12
Deus ab Austro veniet. ser. 2. 14
Ioannes cum audisset in vinculis. ser. 3. 14
Tu es, qui venturus es, &c. ser. 4. 15

Dominica quarta Aduentus.

Parate viam Domini. ser. 1. 16
Veniens veniet, &c. ser. 2. 17
Ipse est, qui post me venturus est. ser. 3. 18
Dirigite viam Domini. ser. 4. 18

In Vigilia Natiuit. Domini.

Vade ad populum. ser. 1. 19
Cras egrediemini. ser. 2. 19
Cras erit vobis salus. ser. 3. 20
Cras egrediemini. ser. 4. 21

In Natiuitate Domini.

A summo cælo egressio eius. ser. 1. 21
Abscissus est lapis de monte. ser. 2. 22
A summo cælo egressio eius. ser. 3. 22
Euangelizo vobis gaudium magnum. ser. 4. 23
Ecce euangelizo vobis, &c. ser. 5. 24
Inuenietis infantem. ser. 6. 24
Inuenietis infantem. ser. 7. 25
Verbum caro factum est. ser. 8. 26
Verbum caro factum est. ser. 8. 26

Dominica infra Oct. Nat. Dom.

Positus est hic in ruinam, &c. ser. 1. 27
Ecce positus est hic in ruinam, &c. ser. 2. 29
Tuam ipsius animam pertransibit gladius. ser. 3. 30
Puer autem crescebat, &c. ser. 4. pag. 30

In Circumcisione Domini.

Apparuit gratia Dei, &c. ser. 1. 31
Postquam consummati sunt dies octo. ser. 2. 32
Postquam consummati sunt dies octo. ser. 3. 32
Vocatum est nomen eius, IESVS. ser. 4. 33

In Epiphania Domini.

Cum natus esset IESVS. ser. 1. 34
Vbi est qui natus est Rex Iudæorum. ser. 2. 34
Apertis thesauris suis, &c. ser. 3. 35
Apertis thesauris suis, &c. ser. 4. 36

Dominica infra Oct. Epiphaniæ.

Fili, quid fecisti nobis sic? ser. 1. 37
Post triduum inuenerunt eum. ser. 2. 38
Post triduum, &c. ser. 3. 39
Post triduum, &c. ser. 4. 39
Pater tuus, & ego dolentes, &c. ser. 5. 40
Pater tuus, & ego dolentes, &c. ser. 6. 40

Dominica prima post Oct. Epiph.

Nuptiæ factæ sunt, &c. ser. 1. 41
Deficiente vino, &c. ser. 2. 42
Vt autem gustauit, &c. ser. 3. 43

Dominica secunda post Epiphaniam.

Hoc fecit initium signorum. ser. 1. 43
Domine, si vis, potes me mundare. ser. 2. 45
Tantum dic verbo, &c. ser. 3. 45
Filij autem regni eijcientur, &c. ser. 4. 46

Dominica tertia post Epiphaniam.

Ecce leprosus veniens adorabat, &c. ser. 1. 47
Ascendente Iesu in nauiculam. ser. 2. 48
Ecce motus factus est. ser. 3. 49
Ecce motus, &c. ser. 4. 49

Dominica quarta post Epiphaniam.

Domine, salua nos, perimus. ser. 1. 50
Simile factum est Regnum cælorum. ser. 2. 51
Triticum autem congregate, &c. ser. 3. 52
Domine, nonne bonum semen, &c. ser. 4. 53

Dominica quinta post Epiphaniam.

Simile est Regnum cælorum. ser. 1. 53

Dominica in Septuagesima.

Voca operarios, &c. ser. 1. 54
Ite & vos in vineam, &c. ser. 2. 57
Voca operarios, &c. ser. 3. 57
Sic erunt nouissimi primi. ser. 4. 58

INDEX.

Dominica in Sexagesima.

Quod autem in terram bonam. ser. 1. 58
Exiit qui seminat seminare. ser. 2. 60
Exiit qui seminat. ser. 3. 61
Aliud cecidit in terram bonam. ser. 4. 62

Dominica in Quinquagesima.

Tradetur enim Gentibus. ser. 1. 62
Tradetur Gentibus, &c. ser. 2. 64
Cæcus quidam sedebat. ser. 3. 65
Confestim vidit, &c. ser. 4. ibid.

In die Cinerum.

Ago pœnitentiam in fauilla. ser. 1. 66
Conspergere cinere. ser. 2. 67
Conuertimini ad me. ser. 3. ibid.
Conuertimini ad me. ser. 4. 68
Conuertimini, &c. ser. 5. ibid.
Cum ieiunatis, &c. ser. 6. 69

Dominica prima in Quadragesima.

Ecce nunc tempus acceptabile. ser. 1. 70
Ductus est Iesus in desertum. ser. 2. ibid.
Ductus est Iesus, &c. ser. 3. 72
Cum ieiunasset quadraginta diebus. ser. 4. 73
Tunc assumpsit eum Diabolus. ser. 5. ibid.

Dominica secunda in Quadragesima.

Hæc est voluntas Dei, &c. ser. 1. 74
Dimitte eam, quia clamat, &c. ser. 2. ibid.
Dimitte eam, &c. ser. 3. 75
Assumpsit Iesus Petrum, &c. ser. 4. 76
Catelli edunt de micis. ser. 5. 78

Dominica tertia in Quadragesima.

Erat Iesus eyciens dæmonia. ser. 1. 78
Porrò si in digito Dei, &c. ser. 2. 79
Tunc vadit, & assumit, &c. ser. 3. 80
Beatus venter qui te portauit. ser. 4. 81

Dominica quarta in Quadragesima.

Sequebatur eum multitudo. ser. 1. 81
Est puer vnus hic, &c. ser. 2. 83
Est puer vnus hic. ser. 3. 84
Hic est vere Propheta. ser. 4. ibid.

Dominica in Passione.

Si sanguis hircorum, & taurorum, &c. ser. 1. 85
Si veritatem dico vobis, &c. ser. 2. 86
Si quis sermonem meum seruauerit. ser. 3. ibid.
Tulerunt lapides Iudæi. ser. 4. 88

Dominica in ramis Palmarum.

Egredimini, & videte. ser. 1. 89
Cum appropinquasset Dominus, &c. ser. 2. 91
Ecce Rex tuus venit. ser. 3. ibid.
Turba multa quæ conu. &c. ser. 4. 92

In Cœna Domini.

Cum dilexisset suos, &c. ser. 1. 92
Si non lauero te, &c. ser. 2. 93
Qui lotus est, &c. ser. 3. 94
Hoc facite in meam commem. ser. 4. ibid.
Paratum panem de cælo præstitisti. ser. 5. 95
Paratum panem, &c. ser. 6. 95

In Parasceue.

Vere languores nostros ipse tulit. ser. 1. 96
Vere languores, &c. ser. 2. 97
Cum videris nudum, &c. ser. 3. ibid.
Spiritus oris mei, Christus. ser. 4. 98
Colligite quæ superauerunt fragm. ser. 5. 99
Colligite, &c. ser. 6. ibid.

In Sabbato sancto.

Requieuit Deus die septimo. ser. 1. 100
Septimus dies erit vobis sanctus. ser. 2. ibid.

In Resurrectione Domini.

Exurge, Domine, saluum me fac. ser. 1. 101
Exurge gloria mea. ser. 2. 103
Fac mecum signum in bonum. ser. 3. 104
Fac mecum signum, &c. ser. 4. ibid.
Iesum quæritis Nazarenum. ser. 5. 105
Ego sum resurrectio. ser. 6. ibid.

Feria secunda post Pascha.

Mane nobiscum Domine. ser. 1. 106
Nonne cor nostrum ardens erat? 107
Surrexit Dominus vere. ser. 3. 107

Feria tertia post Pascha.

Stetit Iesus in medio, &c. ser. 1. 108
Pax vobis. ser. 2. 109
Pax vobis. ser. 3. ibid.

Feria quarta post Pascha.

Erant simul Simon Petrus, & Thomas. ser. 1. 110
Erant simul, &c. ser. 2. ibid.

Dominica in octaua Paschæ.

Pax vobis. ser. 1. 111
Gauisi sunt Discipuli. ser. 2. ibid.
Accipite Spiritum sanctum. ser. 3. 113
Affer manum tuam. ser. 4. 114

Dominica prima post oct. Paschæ.

Ego sum pastor bonus. ser. 1. 114
Ego sum pastor bonus. ser. 2. 116
Animam meam pono pro ouibus. ser. 3. 117
Alias oues habeo. ser. 4. ibid.

Dominica secunda post oct. Paschæ.

Iterum modicum, & videbitis me. ser. 1. 118
Iterum videbitis me, &c. ser. 2. 119
Mundus autem gaudebit. ser. 3. ibid.
Tristitia vestra conuertetur in gaud. ser. 4. 121

Dominica tertia post oct. Paschæ.

Cum autem venerit ille, &c. ser. 1. 121
Princeps mundi huius iam iudicatus est. ser. 2. 122
Cum venerit ille Spiritus. ser. 3. 123
Spiritus veritatis docebit vos. ser. 4. 124

Dominica quarta post oct. Paschæ.

Petite, & accipietis, &c. ser. 1. 125
Petite, & accipietis, &c. ser. 2. 126
Ipse enim Pater amat vos, &c. ser. 3. 127
Nunc scimus, quia scis omnia. ser. 4. ibid.

In

INDEX.

In diebus Rogationum.

Esther Regina confugit ad Dominum. ser.1. 128
Confitemini alterutrum peccata vestra. ser.2. 129
Petite, & dabitur vobis. ser.3. 130
Petite, & dabitur vobis. ser.4. ibid.
Confitemini alterutrum peccata vestra. ser.5. 131
Quærite & inuenietis. ser.6. 132
Quærite & inuenietis. ser.7. ibid.
Confitemini alterutrum peccata vestra. ser.8. 133
Pulsate, & aperietur vobis. ser.9. ibid.
Pulsate, & aperietur vobis. ser.10. 134

In Ascensione Domini.

Numquid ad præceptum tuum, &c. ser.1. 134
Hic Iesus, qui assumptus est a vobis in cælum. ser.2. 135
Homo quidam nobilis abijt. ser.3. 136
Ascendit Deus in iubilatione. ser.4. 137

Dom. infra oct. Ascensionis.

Vos testimonium perhibebitis. ser.1. 137
Vos testimonium, &c. ser.2. 138
Ab initio mecum estis. ser.3. ibid.

In die sancto Pentecostes.

Nolite contristare Spiritum sanctum. ser.1. 139
Nolite contristare, &c. ser.2. 140
Nolite contristare, &c. ser.3. ibid.
Ascendit ignis de petra. ser.4. 141
Factus est repente de cælo sonus. ser.5. ibid.
Factus est repente, &c. ser.6. 142
Paraclitus autem Spiritus sanctus. ser.7. 143
Paraclitus autem Spiritus sanctus, &c. ser.8. ibid.
Spiritus Domini ornauit cælos. ser.9. 144
O quàm bonus, & suauis est, &c. ser.10. 145
O quàm bonus est, &c. ser.11. 146
O quàm bonus est, &c. ser.12. ibid.

Feria secunda Pentecostes.

Sic Deus dilexit mundum. ser.1. 147
Sic Deus dilexit mundum. ser.2. 148
Repleti sunt omnes Spiritu sancto. ser.3. ibid.

Feria tertia Pentecostes.

Oues illum sequuntur. ser.1. 149
Fur non venit, nisi vt furetur. ser.2. 150
Repleti sunt omnes Spiritu sancto. ser.3. ibid.

Feria quarta Pentecostes.

Nemo potest venire ad me, &c. ser.1. 151
Nemo potest venire ad me, &c. ser.2. ibid.

Dom. in oct. Pentec. de sanctiss. Trinit.

Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c. ser.1. 152
Quis appendit tribus digitis, &c. ser.2. 153
Tres sunt, qui testimonium dant, &c. ser.3. ibid.
Benedicat nos Deus, &c. ser.4. 154

Dominica prima post Pentec.

Estote misericordes, &c. ser.1. 155
Estote misericordes, &c. ser.2. 156
Eadem mensura, qua mensi fueritis. ser.3. 157

Dominica secunda post Pentec.

Homo quidam fecit cœnam magnam. ser.1. 158
Homo quidam fecit cœnam, &c. ser.2. 159
Iam parata sunt omnia. ser.3. 160
Compelle intrare, &c. ser.4. 161

Dominica tertia post Pentec.

Inueni ouem, quam perdideram. ser.1. 161
Inueni drachmam, quam perdideram. ser.2. 162
Gaudium est Angelis Dei, &c. ser.3. ibid.
Gaudium est Angelis Dei, &c. ser.4. 163

Dominica quarta post Pentec.

Ascendens autem in vnam nauim. ser.1. 165
Concluserunt multitudinem piscium. ser.2. 166
Ex hoc iam eris homines capiens. ser.3. ibid.
Relictis omnibus, secuti sunt eum. ser.4. 167

Dominica quinta post Pentec.

Omnis, qui irascitur fratri suo, &c. ser.1. 168
Si ergo offers munus tuum, &c. ser.2. 170
Si offers munus tuum, &c. ser.3. 171
Vade prius reconciliari fratri tuo. ser.4. ibid.

Dominica sexta post Pentec.

Cum turba multa esset cum Iesu. ser.1. 172
Vnde illos poterit quis saturare? ser.2. 173
Misereor super turbam. ser.3. 174
Manducauerunt, & saturati sunt. ser.4. 175

Dominica septima post Pentec.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. ser.1. 175
Omnis arbor, quæ non facit fructum, &c. ser.2. 177
Omnis arbor bona bonos fructus facit. ser.3. ibid.

Dominica octaua post Pentec.

Vocauit illum, & ait illi, &c. Redde rationem, &c. ser.1. 178
Redde rationem villicationis tuæ. ser.2. 179
Qui facit voluntatem Patris mei, &c. ser.3. 180
Facite vobis amicos, &c. ser.4. ibid.
Facite vobis amicos, &c. ser.5. 181

Dominica nona post Pentec.

Cum appropinquaret, &c. Fleuit, &c. ser.1. 182
Si cognouisses & tu, &c. ser.2. ibid.
Circumdabunt te, & coangustabunt, &c. ser.3. 183
Domus mea, domus orationis. ser.4. ibid.

Dominica decima post Pentec.

Publicanus a longe stans, &c. ser.1. 185
Deus propitius esto mihi peccatori. ser.2. 186
Descendit hic iustificatus, &c. ser.3. ibid.
Qui se exaltat humiliabitur. ser.4. 187

Dominica vndecima post Pentec.

Statim apertæ sunt aures. ser.1. 188
Solutum est vinculum linguæ. ser.2. 189
Solutum est vinculum linguæ. ser.3. 190
Bene omnia fecit. ser.4. 191

Dominica duodecima post Pentec.

Beati oculi, qui vident, &c. ser.1. 192
Diliges Dominum Deum tuum. ser.2. ibid.
Appropians alligauit vulnera. ser.3. 193
Homo quidam descendebat ab Hier. ser.4. ibid.

INDEX.

Dominica decimatertia post Pentec.

Cum ingrederetur, & c. de decem leprosis. ser.1. 195
Leuauerunt vocem dicentes : Iesu præceptor miserere nostri. ser.2. 196
Nonne decem mundati sunt? ser.3. 197
Steterunt a longe, & c. ser.4. ibid.

Dominica decimaquarta post Pentec.

Nemo potest duobus dominis seruire. ser.1. 199
Scit enim Pater vester, & c. ser.2. 200
Quærite primum regnum Dei. ser.3. ibid.
Primum quærite regnum Dei. ser.4. 201

Dominica decimaquinta post Pentec.

Ecce defunctus efferebatur. ser.1. 203
Resedit qui erat mortuus. ser.2. ibid.
Resedit qui erat mortuus. ser.3. 204
Resedit qui erat mortuus. ser.4. ibid.

Dominica decimasexta post Pentec.

Cum intrasset in domum cuiusdam Principis, & cet. ser.1. 206
Amice, ascende superius. ser.2. 207
Qui se humiliat exaltabitur. ser.3. ibid.
Ipse vero apprehensum sanauit eum. ser.4. 208

Dominica decimaseptima post Pentec.

Diliges Dominum Deum tuum. ser.1. 210
Diliges Dominum Deum tuum. ser.2. ibid.
Diliges Dominum Deum tuum. ser.3. 211
Diliges Dominum Deum tuum. ser.4. ibid.

Dominica decimaoctaua post Pentec.

Ecce offerebant ei paralyticum. ser.1. 213
Vt autem sciatis, quia filius hominis, & c. ser.2. ibid.
Tolle lectum tuum. ser.3. 214
Surge, tolle lectum tuum. ser.4. 215

Dominica decimanona post Pentec.

Simile factum est regnum cælorum, & c. ser.1. 216
Rex autem, & c. perdidit homicidas. ser.2. 217
Amice, quomodo huc intrasti, & c. ser.3. 218
Multi sunt vocati, & c. ser.4. 219

Dominica vigesima post Pentec.

Erat quidam Regulus, & c. ser.1. 219
Domine descende priusquàm moriatur filius meus. ser.2. 220
Hora septima reliquit eum febris. ser.3. 221

Dominica vigesimaprima post Pentec.

Serue nequam, omne debitum, & c. ser.1. 222
Serue nequam, & c. ser.2. 223
Omne debitum dimisi tibi. ser.3. ibid.
Serue nequam, & c. ser.4. 224

Dominica vigesimasecunda post Pentec.

Magister, scimus, quia verax es, & c. ser.1. 225
Ostende mihi numisma census. ser.2. 227
Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & c. ser.3. ibid.
Cuius est imago, & superscriptio? ser.4. 228

Dominica vigesimatertia post Pentec.

Domine, Filia mea defuncta est. ser.1. 229
Cum eiecta esset turba, & c. dicit: Puella surge. ser.2. ibidem.
Confide filia, Fides tua, & c. ser.3. 230

Dominica vigesimaquarta post Pentec.

Cum videritis abominationem, & c. ser.1. 231
Væ autem prægnantibus, & c. ser.2. 234
Vbi fuerit corpus, ibi congreg. & c. ser.3. ibid.
Tunc apparebit signum filij hominis. ser.4. 235

FINIS SERM. S. BONAVENTVRÆ De Tempore.

THE-

THEMATA SERMONVM DE PROPRIO SANCTORVM.

De S. Andrea Apostolo.

MIHI absit gloriari. ser. 1, pag. 237
Christo affixus sum Cruci. ser. 2. 238
Proposito sibi gaudio, sustinuit Crucem. ser. 3. 240

De S. Nicolao Episcopo.

Præcedat Dominus meus, &c. ser. 1. 241
Seruus meus es tu Israel. ser. 2. 243

De S. Ambrosio Episcopo.

Dedi te in lucem Gentium. ser. 1. 244
In medio Ecclesiæ aperuit os eius. ser. 2. 245

De S. Lucia Virg. & Mart.

Certamen forte dedit illi, &c. ser. 1. 246
Certamen forte dedit illi, &c. ser. 2. 247

De S. Thoma Apostolo.

Quia vidisti me Thoma, credidisti. ser. 1. 248
Noli esse incredulus, sed fidelis. ser. 2. 250

De S. Agnete Virg. & Mart.

Gloriosa dicta sunt de te. ser. 1. 251
Venerunt nuptiæ Agni. ser. 2. 253

In Conuersione S. Pauli Apostoli.

Surrexit Saulus de Terra. ser. 1. 254
Vas electionis mihi est iste. ser. 2. 256

De S. Agatha Virg. & Mart.

Fortitudo mea, & laus mea Dominus. ser. 1. 258

In Cathedra S. Petri Apostoli.

Beatus es Simon Bar Iona. ser. 1. 259
Ecce constitui te super vniuersam terram. ser. 2. 261

De S. Matthia Apostolo.

Dilectus meus candidus, &c. ser. 1. 262
Beatus, quem elegisti, ser. 2. 264

De B. Gregorio Papa.

Audi Fili mi, & esto sapiens. ser. 1. 265
Os iusti meditabitur sapientiam. ser. 2. 267

De S. Marco Euangelista.

Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia. ser. 1. 268
Opus fac Euangelistæ. ser. 2. 269

De SS. Philippo & Iacobo Apost.

Nimis honorati sunt amici tui Deus. ser. 1. 271
Venite Filij audite me. ser. 2. 272

De Inuentione S. Crucis.

Lignum vitæ est his, &c. ser. 1. 274
Omnis, qui quærit, inuenit. ser. 2. 276

De S. Antonio Paduano.

Iste est frater vester paruulus. ser. 1. 277
Innocaui, & venit in me. ser. 2. 279

De S. Ioanne Baptista.

Dedi te in lucem Gentium. ser. 1. 281
Ioannes est nomen eius. ser. 2. pag. 283

De SS. Petro & Paulo.

Vos, qui secuti estis me. ser. 1. 284

De S. Maria Magdalena.

Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum. &c. ser. 1. 285
Remittuntur ei peccata multa. ser. 2. 286

De S. Iacobo.

Dilectus Deo, & hominibus. ser. 1. 287
Erit sepulchrum eius gloriosum. ser. 2. 289

De S. Petro ad vincula.

Surge velociter. ser. 1. 290

De S. Laurentio.

Probauit me quasi aurum. ser. 1. 292
Igne me examinasti. ser. 2. 294

De S. Bartholomæo Apostolo.

Amice, ascende superius. ser. 1. 295
Posuisti Domine super caput eius coronam. ser. 2. 297

De Exaltatione S. Crucis.

Ad populos exaltabo signum meum. ser. 1. 299

De S. Matthæo Apost. & Euang.

Conuersus sum, vt viderem vocem. ser. 1. 301
Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam. ser. 2. 303

De S. Michaele.

Angelis suis Deus mandauit de te. ser. 1. 303

De Angelis.

Et omnes Angeli stabant, &c. ser. 1. 305

De S. Luca Euangelista.

In lege Domini fuit voluntas eius. ser. 1. 307

De SS. Simone & Iuda.

Qui sunt isti, qui, vt nubes, volant? ser. 1. 309

De Festo omnium Sanctorum.

Beati qui habitant in domo tua. ser. 1. 310
Beati qui habitant, &c. ser. 2. 312

De Animabus.

Mementote vinctorũ, tamquã & ipsi vincti. ser. 1. 314

De S. Martino.

In bonitate & alacritate, &c. ser. 1. 216

De S. Elisabeth.

Hæc erat in omnibus famosissima. ser. 1. 318

De S. Cæcilia.

Præstitisti decori meo virtutem. ser. 1. 319

De S. Katharina Virg. & Mart.

Penna columbæ deargentata. ser. 1. 320

De Dedicatione.

Elegi locum istum mihi in domum sacrificij. ser. 1. 321

FINIS SERM. S. BONAVENT. De proprio Sanctorum.

THEMATA SERMONVM DE COMMVNI SANCTORVM.

De Apostolis.

SPES cæli, gloria stellarum. serm. 1. pagina 323
Stellæ manentes in ordine suo. ser. 2. 324
Stellæ autem dederunt lumen in custodijs suis. ser. 3. 326
Vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. ser. 4. 328
Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. ser. 5. 329
Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. ser. 6. 331
Beati mundo corde, quoniam Deum videbunt. ser. 7. 333
Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. ser. 8. 335
Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. ser. 9. 337
Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. ser. 10. 339

De Euangelistis.

Audiā quid in me loquatur Dominus Deus. ser. 11. 341
Dominus dabit verbum euangelizantibus. ser. 12. 343

De vno Martyre.

Magna est gloria eius in salutari tuo. ser. 13. 344
Gloria & honore coronasti eum Domine. ser. 14. 346
Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. ser. 15. 347
Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini. ser. 16. 348
Fortitudo & decor indumentum eius. ser. 17. 350

De pluribus Martyribus.

Sancti per fidem vicerunt regna. ser. 18. 351
Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. ser. 19. 353
Sicut abundant passiones Christi in nobis. ser. 20. 354
Non sunt condignæ passiones huius temporis. ser. 21. 355
Iusti autem in perpetuum viuent. ser. 22. 357

De Confessoribus.

Beatus vir, qui suffert tentationem. ser. 23. 359
Qui se humiliat exaltabitur. ser. 24. 361
Quanto maior es, humilia te. ser. 25. 363
Deposuit potentes de sede, &c. ser. 26. 365
Orate pro inuicem vt saluemini. ser. 27. 367
In omnibus diuites facti estis. ser. 28. 369
Charitas Dei benigna est. ser. 29. 370

De Doctore.

Refulsit sol in clypeos aureos. ser. 30. 372
Discite a me, quia mitis sum, & humilis. ser. 31. 374

De Virginibus.

Veni de Libano, veni, coronaberis. ser. 32. 377
In perpetuum coronata triumphat. ser. 33. 379
Gaudeamus & exultemus, & c. ser. 34. 381
Audi filia & vide, & inclina, & c. ser. 35. 382
Diffusa est gratia in labijs tuis. ser. 36. 383

De beata Virgine ser. 1. in ordine vero 37.

Suspice cælum, & numera stellas, si potes. ser. 37. 387
Aue gratia plena, & c. ser. 38. 389
Aue gratia plena. ser. 39. 391

De Angelis ser. 1. & in ordine 40.

Misit Dominus Angelum suum. ser. 40. 392
Angeli eorum semper vident faciem Patris. ser. 41. 394
Qui facit Angelos suos spiritus. ser. 42. 395
Angelis suis Deus mandauit de te. ser. 43. 396

De Dedicatione ser. 1. in ordine vero 44.

Sanctificaui domum, quam ædificasti, &c. ser. 44. 398
Vidi ciuitatem nouam sanctam. ser. 45. 401
Sanctificauit tabernaculum suum. ser. 46. 402
Domus mea, domus orationis voc. & c. ser. 47. 404

FINIS SERM. S. BONAVENTVRÆ
De communi Sanctorum.

INDEX

INDEX
RERVM, ET VERBORVM INSIGNIORVM
IN
SERMONES S. BONAVENTVRAE
S. R. E. CARD. EPISCOPI ALBANENSIS.
Tomo Tertio
COMPREHENSOS.

Prior numerus paginam indicat, alter columnam; littera vero columnæ partem.

A

AARON virga in flore & fructu, quid significet. 29. 2. b
Abel sanguis mortem fratricidæ petijt: sanguis Domini vitã persecutoribus impetrauit. 86. 1. a
Abnegare quod habet homo, nõ est magnum: sed abnegare quod ipse est. 269. 2. a
Abstinentiæ exemplum. 280. 2. d
Abstinentiæ exemplum de Fabricio. 282. 1. c. d
Abstinentia a cibis non debet esse sine abstinentia a vitijs. 69. 1. f
Accipitris persequentis columbas triplex genus. 320. 2. c
Actio omnis est a forma. 294. 1. a
Actio omnis est a contrario. 326. 2. d
Actio omnis Christi est nostra instructio. 32. 1. a
Actio non est vbi non est passio. 326. 2. d
Adam dormit, vt fiat Eua: moritur Christus, vt, Christo dormiente in cruce, fiat Ecclesia. 114. 2. a
Adam num fuerit in gratia statim creatus. 194. 2. a. b
Adæ peccatum surditati comparatur. 9. 2. d
Comparatur etiam lepræ. c. d
Adamas non calescit igne, nec rumpitur. 354. 1. b
Adamas sanguine solum hircino rumpitur. 380. 1. d
Adamantis natura. 273. 2. c
Aduentus Domini cur fulguri comparetur. 6. 1. a
Aduentus Christi ad hominem quadruplex. 15. 1. f. & sequ.
Aduentus primi signa multiplicia. 1. 1. d
Aduentus secundi signa triplicia. 1. 2. b
Aduentus secundi præsagia. 1. 1. a. b. & sequ.
Aduentus Christi cum potentia, sapientia, misericordia, & iustitia. 10. 1. f
Aduentus Filij Dei in mundum triplex. 9. 1. c. d. e
Aduentus Christi quadruplex geminatur. 17. 1. f
Aduentus Filij Dei in carnem triplici modo. 3. 2. a
Adulterium abominabile probatur per ciconiæ exemplum. 329. 1. e
Affectiones inordinatæ quattuor. 28. 2. e
Aglaus pauperrimus felicior Gyge rege. 261. 2. a
Altare crucem significat. 113. 2. f
Agni & lupi exemplum ad quendam fluuium occurrentiũ, ibiq. bibentium. 332. 2. d
Agnus cum circa renes impinguatur, cito infirmatur, & moritur. 291. 2. d
Agri significatio. 54. 1. f
Ager plenus floribus virtutum Christus. 54. 2. f
Agricolæ exemplum. 337. 1. d
Albedo omnium colorum est principium. 253. 2. b. *Nec congrue potest color aliquis pingi, nisi ei fuerit albedo substrata.* 253. 2. b. c
Alectoriæ gemmæ natura, & vis. 352. 2. b. *In ventriculo gallinaceorum nascitur.* ibid.
Alexander vir simplicissimus, Episcopus Constantinopol. & sanctus, philosophum obmutescere fecit. 265. 1. d. e
Alexander magnus vitijs deditus. 249. 2. f
Alexander magnus omnes reges in tribus excessit. 243. 2. d
Alexander Episcopus Constantinop. ne Arrium in Ecclesiã reciperet, quid fecerit. 246. 1. b
Alexander magnus fuit audaciæ singularis. 266. 2. e. f
Alexander vitijs assuetus, ea numquam dimisit. 334. 2. b
Alexandri magni cohortãtis milites ad præliandum, exemplum. 246. 2. d
Alexandri magni liberalitas. 244. 1. b
Alexandri magni mors ex veneno. 243. 2. a
Alexandri magni liberalitas, & in carnem & voluptatem propensio. 247. 1. f
Alexandro magno immolante, patientia pueri nobilis celebratur. 241. 1. f
Altaris consecratio, & consecrationis mysteria. 403. 1. a
Amans aliquid cum Deo, minus eum amat. 287. 1. e
Amans non dormit. 286. 1. a
Amanda sunt quattuor ex charitate. 337. 1. c
Amare se non posse nemo veraciter dicere potest. 341. 2. c. d
Amanti vrsus ad palum ligatus comparatur. 288. 1. e. f
Amanti nihil difficile. 341. 2. b
Amantis signa quænam sint. 288. 1. a
Ambrosio Roma ex Mediolano proficiscenti mirabile quoddam accidit. 334. 1. c
Amicitia vera est cõmunis contemptus vitiorum. 296. 1. d. e
Amicitia bona nil dulcius vel fructuosius: mala vero nil peius. 339. 1. c
Amicitia est diuinarum, humanarumq. cum beneuolentia & charitate consensio. 296. 1. e
Amicitia vera quænam sit. 272. 1. b. c
Amicitia inter bona honesta, non inter bona fortunæ est cõputanda. 339. 1. c. d

Amicitia

INDEX.

Amicitia propinquitati aut parentelæ præfertur. 295.2.e
Amicitia vera per quattuor explicatur. 296.et 297.per tot.
Amicitia, virtus est, non quæstus. 296.1.a
Amicitiæ vinculum maius est, quàm parentelæ. 295.2.e
Amicitiæ exemplum insigne. 251.1.c
Amicitiæ malæ exempla. 339.2.b.c
Amicitia in malis nulla est. 296.1.e.339.1.c
Amicorum duo corpora, anima vero vna: talem amicum se habuisse dicit Augustinus. 296.2.f
Amicorum est idem velle, & idem nolle. 296.2.e
Amicorum, qui inter se de morte contendebant, vnusquisque pro alio mori volebat. 297.2.b
Amicus hominis quadruplex. 180.2.d
Amicus fidelis medicamentum vitæ. 180.2.f
Amicus vtilitatis causa sumptus, tamdiu placet, quamdiu vtilis est. 288.2.f
Amicum, quem fecit felicitas, infortunium facit inimicum. 296.1.a
Amicum se verum ostendit, qui in aduersis amicum non deserit. 295.2.f
Amicum Socrates quærebat, cui seruiret, pro quo mori posset, a quo munera nulla reciperet. 295.2.f
Amor Dei nūquā est otiosus. 388.1.c. 288.1.e. & 393.2.d
Amor Dei non est otiosus. 295.1.e
Amor cordis Christi patet per vulnera corporis. 300.2.c
Amor verus est conformitas voluntatum; vt sit idem velle, & idem nolle. 288.2.b
Amor est bonum inappretiabile. 288.1.a.b
Amore quod possidetur magno, non sine magno dolore amittitur. 37.1.c
Amor comparatur igni. 286.2.a.b
Amore omnia iunguntur. 337.2.c
Amoris probatio est exhibitio operis. ibid.f
Amoris probatio est exhibitio operis. 288.1.f
Amoris fallacia. 259.2.c
Amygdalus quomodo sterilescat. 291.1.b. Quomodo vertatur in fructum. ibid.
Anaxagoræ exemplum de contemptu diuitiarum. 273.2.f
Annales Hebraici quid contineant de iudicio vniuersali. 235.1.d
Angeli perducunt & introducunt electos ad præmia æterna. 305.2.b
Angeli multiplicia nobis beneficia impendunt. 303.2.c.d.e.f. & sequ.
Angeli in Christi resurrectione cur vestem fulgenti apparuerint. 105.2.f
Angeli nihil est quod non videant, videntes videntem omnia. 305.1.b
Angeli. Tot homines ad Angelorum ordines assumentur, quot Angeli corruerunt. 22.1.b
Angeli quadrupliciter resurrectionem Christi denunciarunt. 105.2.f
Angeli cur gaudeant de salute peccatoris. 165.1.a
Angelus bonus bona allegat pro hominibus sibi commissis: malus vero accusat. 305.2.b
Angelus est nomen officij, non naturæ. 303.2.a.b
Angelorum est illuminare, purgare, & perficere. 394.1.d
Anguilla mundo comparatur. 276.2.b
Anima peccatoris coruo nigrior. 95.2.b
Anima vt Dei dulcedinem degustet, quid requirat. 4.2.a
Anima tripliciter cadit, ac tripliciter resurgit. 215.1.f. & sequ.
Anima credentis est bonum Christi templum. 124.2.c
Anima quando prostituatur. 140.2.d
Anima in filiam Dei adoptatur propter tria. 230.1.d
Anima hominis in sanguine est. 291.2.c
Anima omnium natura constantium terminus est. 389.1.e
Animæ dos triplex. 145.2.b
Animæ perfectorum statim euolant ad cælum. 314.2.c
Animabus purgandis prosunt suffragia. ibid.d
Animalia amant suos benefactores: & de hac re exempla. 360.1.b
Animalia parui cordis sunt animi fortioris. 326.1.a
Animalia omnia coram leone stant dimisso capite. 330.2.e
Animalium omnium inter se adiuuantium exemplum, hominibus exceptis. 338.1.a
Animalium volatilium munditia. 390.1.d
Animam tria perturbant. 169.1.a
Animarum dignitas magna. 394.1.c
Animarum dignitas cur magna. 307.1.f
Animarum infirmitates septem, per septem vitia capitalia repræsentatæ. 219.2.e
Anima & scientia & virtutibus perficitur. 292.2.a
Antichristi signa quomodo veracia, & quomodo mendacia: & quomodo non vera miracula. 1.2.c.d
Antichristi signa. 231.d.e. & sequ.
Antonij de Padua miraculum de corde cuiusdam mortui inuento in marsupio. 279.1.e
Apparitio Christi quadruplex. 31.1.f
Apes fatigatæ in volando, viso rege, confortantur valde. 349.2.b. 383.1.e. delectantur sono. ibid.f
Apostoli numero pauci, potentia infirmi, omni scientia destituti, & pauperrimi omnem potentiā deuicerunt. 265.1.f
Apostoli triplici ornamento ornati. 145.1.d
Apum exemplum de duce obseruando. 241.2.b
Apum natura circa domunculas. 390.1.c
Apum natura circa regem suum. 324.2.c
Aqua in vinum versa vltra historiam quid mystice significet. 43.1.d
Aqua superfusa calce, statim inardescit, & ignem feruere facit. 355.1.f
Aqua calida cur in loco frigido fusa citius coaguletur, quàm frigida. 355.1.f
Aqua in vinum conuersa super facultatem naturæ, nulla dispositione præcedente. 43.2.c
Aquila quomodo sit liberalis. 135.1.a
Aquila Christum significat. 134.2.f
Aquila timet hirundinem. 264.2.f
Aquilæ alæ considerantur. 234.2.d
Aquilæ exemplum de suis pullis. 278.2.c
Aquilæ renouatio quid. 234.2.e
Ara Dei quid sit. 67.1.e
Araneæ studium, aut ars. 245.2.b
Arbor mala. 177.1.c
Arbor bona. 177.2.d
Arca significat Christum. 114.1.e
Arca corpus Christi, Manna diuinitatem, Vrna aurea in Arca, Christi animam repræsentant. 14.2.c
Archimedis studium, & mors. 256.2.f
Arguitur peccatum tribus modis. 121.2.f
Argumentum est ratio rei dubiæ fidem faciens. 352.1.b
Aristippus aurum in mare proiecit. 267.2.b.c
Arsenij vita. 367.2.c
Artis caput est docere, quæ facis. 266.2.e
Ascendere debet homo ad quinque. 207.1.a
Ascensio Christi qualis. 135.2.a. & 136.1.a. & 137.1.a
Ascensiones in corde disponentes quænam sint. 207.1.e
Asina Balaam quomodo locuta fuerit. 304.1.a
Assuerus quomodo Christum significet. 161.1.c
Assumptio humanæ naturæ Christi quadruplex. 73.2.d
Assumptio trium testium a Christo facta consideratur. 76.1.a.b. & sequ.

Assyrio-

Assyriorum regis exemplum de blasphemia. 332.1.a
Auarus dicitur quòd sit auri auidus. 49.1.e
Augustini mensa. 78.1.e
Auium munditia. 390.1.d
Aurea mensa in piscatione. 252.1.d
Auri aliquot considerationes. 292.1.a
Aurum sophisticum igni appositum, apparet nullum. 293.1.c
Aurum quid. 297.2.f

B

BABYLON confusio interpretatur. 8.2.f
Balsami lignum gladio tactum, statim perit. 293.1.a
Baptismus est prima tabula post naufragium. 303.1.c
Baptismus per mare vitreum significatur. 143.2.b
Beatitudo in qua re sita sit iuxta varias hominum opiniones. 348.1.f. & sequ.
Beatitudo triplex. 333.2.b. & sequ.
Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus. 333.2.c
Beatitudo animæ est in visione Dei. 329.2.b.c. sed Beatitudo corporalis substantiæ est in visione corporis Christi. ibid.
Beatitudo quid. 394.1.e
Beatitudo duplex. 259.2.c
Beatitudo est Deo adhærere. 313.2.a
Bernardini beati castitas. 244.2.c.d
Bestialius homine nihil est rationem non vtente. 164.1.b
Bibulus iniuriarum condonator. 252.2.e
Blasphemiæ exemplum in rege Assyriorum. 332.1.a
Bonum ab omnibus desideratur. 333.1.e
Bonum bono additum fit magis bonum. 339.2.f
Bonus non est qui malos sustinere non potest. 340.2.c
Bos est rex iumentorum. 402.1.c
Boues facilius iugum ferunt, dum bubulcos cantare audiunt. 383.1.d
Bruti vxoris amor admirandus in virum suum. 242.2.e

C

CADENTIS exemplum. 332.1.e
Cadit nullus nisi in alto consistens. ibid.2.a
Caleph filia, animam significat. 342.1.b
Campsor quisnam sit. 356.2.a
Candelæ exemplum. 392.1.a
Canibus quomodo homines sint similes. 338.1.a
Cantabit vacuus coram latrone viator. 333.2.e
Caput artis est docere, quæ facis. 266.2.e
Caput mortuum a Machario inuentum loquitur. 260.1.f
Caput mortui Macario loquitur. 346.2.b
Cardiaca passio est innati roboris labefactatio. 292.1.e
Carith, diuisio interpretatur. 27.1.b
Carnes putridæ cauterio & ferro curantur. 358.1.d
Carnis mollities boni ingenij signum. 266.1.e
Caro Christi quattuor modis consideratur. 26.1.b
Caro nostra lutum: Patris sapientia sputum. 66.1.c
Castellum est mundus. 195.2.e
Castitatis prælia cur duriora sint inter omnia Christianorum certamina. 317.1.d
Castitas vera quænam sit. 244.2.c
Castitas in delicijs periclitatur. 398.2.f
Castitas magna non est sine bono opere: nec bonum opus sine castitate. 360.2.f
Castitatis amator elephas. 329.1.e
Castitas, res angelica est. 46.2.e
Castitas beati Bernardini. 244.2.c.d
Carthagine destructa, Romani ad bella ciuilia conuersi fuerunt. 253.1.c
Carthaginem non delendam, cur nonnulli noluerint Romanorum. 253.1.b
Carthaginis destructio fuit occasio Romanæ destructionis. 253.1.c
Catelli quinam sint. 78.1.d
Cathena, quæ nos omnes alligatos tenet, est amor vitæ. 315.2.a
Catuli lactantes, sunt quinque sensus. 124.2.f
Causa causæ est causa causati. 351.1.e
Causa primaria magis influit, quàm secunda. ibid.d
Cæci cur sint mirabilis intellectus. 254.2.d
Cæcitas culpæ in anima quattuor ex causis. 65.1.b.c. & seq.
Cæcitas animæ quattuor rebus aufertur. 65.2.c.d
Cælorum numerus varius. 387.1.d.e
Cæna duplex. 159.2.e.f. Ad cænam vocati quinam fuerint. 161.1.d
Cænæ affluentia consideratur. 158. per tot.
Cellaria duo sunt. 149.1.c
Cerua docet filios suos saltare. 343.1.f
Chamelæon ad omnes colores, quos videt, variatur. 327.1.f
Charitas inter opprobria, secura est: inter odia, benefica: inter rixas, placida: inter insidias, innocens: iniquitatem gemens, in veritate respirans. 30.1.a
Charitas quomodo sit similis virtuti conuersiuæ. 371.2.a
Cherubin interpretatur plenitudo scientiæ. 306.1.d. Et ceteris Angelis est lumine sapientiæ clarior. 306.1.d
Christi natiuitas pulcherrime figuratur. 22.1.d
Christi quadruplex apparitio. 31.1.f
Christi caput Diuinitas est. 86.1.b
Christus granum est. 86.2.c
Christi natiuitas magnum gaudium. 35.1.f
Christi signorum initium, per aquam in vinum conuersam, dictum non quantum ad existentiam, sed quantum ad apparentiam. 43.2.e
Christus triplex signum fecit in eadẽ die, qua celebratur Epiphania, sed diuersis temporibus. 43.2.e.f. Hoc triplex signum tria in Christo manifestauit. 44.1.e.f
Christi humilitatis signa. 29.2.e
Christi humanæ naturæ assumptio quadruplex. 73.2.d
Christi aduentus cum potentia, sapientia, misericordia, & iustitia. 10.1.f
Christi venientis humilitas. 18.1.a. Eiusdem dignitas. ibid.
Christi passionis circũstantiæ aggrauantes duodecim. 99.1.a
Christi erga suos dilectio. 92.2.e.f
Christi actio qualibet, nostra instructio est. 47.1.a
Christi corpus per panem repræsentatur. 48.2.f
Christi ascensio qualis. 135.2.a. & 136.1.a
Christi actio omnis est nostra instructio. 32.1.a
Christi aduentus quadruplex geminatur. 17.1.f
Christi corpore tria consequimur. 25.2.d
Christi caro quattuor modis consideratur. 26.1.b
Christi sanguinis septem effusiones. 85.2.c
Christi operatio quattuor in nobis facit. 229.1.b
Christi in cruce pendentis signa. 299.2.f
Christi aduentus ad hominem quadruplex. 15.1.f. & sequ.
Christi triplex proprietas. 16.1.d
Christiani mali in inferno sunt inferiores Paganis, & Iudæis: Iudæi vero Paganis. 260.1.f
Christianorum damnatorum, Iudæorum, & Paganorum in inferno gradus. 346.2.b
Christus quomodo flos campi. 104.1.e
Christus in cruce tamquam botrus in torculari. 28.1.b
Christus tripliciter signum. 28.2.c. Quadrupliciter signum. 29.2.a

Christus

Christus vitis. 43.1.f
Christus quattuor modis inuenitur. 24.2.c
Christus quadrupliciter inuolutus. 25.2.a
Christus gerit typum cuiuslibet fidelis. 72.2.c
Christus tentatus fuit. ibid.
Christus quomodo sit pauper, & diues diabolus. 84.1.a
Christus super tria animalia mystica libenter sedet. 91.2.c. & sequ.
Christus moritur, vt, Christo moriente, fiat Ecclesia: dormit Adam, vt fiat Eua. 114.2.a
Christus eques quomodo. 143.1.f
Christus quomodo per corpus, & iusti per aquilas significentur. 234.2.b.c
Christus nisi in vultu & oculis aliquod diuinum demonstrasset, numquam statim Discipulos, sequentes se, habuisset. 221.2.b
Christus est origo cuiuslibet scientiæ humanæ. 226.1.b
Christus quomodo via, veritas, & vita. 226.2.d.e
Christus princeps pacificus. 122.2.f
Christus neminem curauit corporaliter, quem primo spiritualiter non curarit. 82.2.a
Christus gloria Patris in resurrectione. 103.2.c
Christus per puerum quomodo significetur. 83.2.c
Christus cur circumcisionem susceperit. 32.2.c
Christus cur ter illusus. 64.2.d
Christus quattuor nobis proposuit accipienda. 113.2.b
Christus fuit ager plenus floribus virtutum. 54.2.f
Christus vbi natus, vbi passus, vbi resurgens, vbi ascendens consideratur. 35.1.b
Christus quomodo esuriens, egenus, vagus, & nudus. 46.1.a
Christus. Tria in Christo, quæ ad ipsius amorem alliciunt. 37.1.e
Christus quando, vnde, quò, & cur venerit. 14.1.c
Christus quomodo quotidie pungatur. 11.2.f
Christus an nocte ad iudicium sit venturus. ibid.c
Christus tribus modis fuit inter homines. 13.1.f
Christus significatur per arcam. 114.1.e
Christus est medium congruum tribus modis. 13.1. per totam columnam.
Christus per aquilam significatur. 134.2.f
Christus granum quomodo dicatur. 21.1.c.d
Christus puer, quàm bene dicatur. 30.2.d
Christus Pelicano assimilatur. 135.1.a
Christus ouis dicitur. 64.1.a
Christus est panis. 41.1.e
Christus quomodo quærēdus. 40.2.a. Propter quattuor quærendus. 41.c. & sequ.
Christus quomodo dici queat abscissus. 22.1.f
Christus est nobiscum tripliciter. 21.1.b
Christus per turrim significatur. 163.1.b
Chrysolithi natura, & vis. 352.2.d
Ciconia cognoscit, quando vxor sua sit adulterata. 291.1.e
Ciconia vermibus & serpentibus infesta. 392.2.e
Ciconiæ exemplum de adulterio. 329.1.e
Cigni per pennas albas, & carnem nigram, hypocritis comparantur. 268.2.f
Cimbr. & Celtib. fortitudo. 244.2.f
Cinerem vel puluerem se esse numquam Abraam confessus est, nisi cum Domini colloquium habere meruit. 67.1.f
Cinis materialis quot efficiat: itemq. spiritualis. 67.1.b. & sequ.
Cinis memoriam mortis Christi significat. 67.2.b
Circumcisio spiritualis consideratur quattuor modis. 32.1.a
Circumcisionem cur Christus susceperit. 32.2.c
Circumstantiæ peccatorum in confessione recitandæ numerantur. 133.1.f
Ciuitas duplex. 401.1.e
Ciuitates quattuor, quid. 22.2.f
Ciuitatis perfectioni quattuor conueniunt. 251.2.f
Clamoris humani causæ sunt quattuor. 74.2.f
Columbæ securitas solum in foramine petræ. 376.1.b
Columbæ natura. 320.1.d.e.f. & sequ.
Concordia paruæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur. 35.1.e
Concordiam habere non potest cum Christo, qui discors vult esse Christiano. 34.1.f
Confessio quot præstet bona. 133.1.e
Confessio qualis esse debeat. 129.2.b
Confessio qualis esse debeat. 39.1.b.c
Confessionis tria bona. ibid.c.d
Confessionis conditiones duobus versibus cōprehensæ. 133.b.c
Confessionis vtilitas. 131.1.e
Confiteri quis debet circumstantias peccatorum. 133.1.f. Circumstantiæ ibid. numerantur.
Congregatio quadruplex. 52.2.a
Consecratio Ecclesiarum, & Altaris. 403.1.a. & ibid. f. & 2.f
Consolatio diuina est delicata, quæ non datur admittenti alienam. 342.1.f
Consolatio diuina est delicata. 399.2.e
Consolatio triplex. 2.2.d
Contemplationis partes. 40.1.c
Continentia triplex. 39.2.b
Continentiæ exempla inter mulieres. 281.2.a
Contritionis tria bona. 39.1.a
Contritio valet contra omnia vitia. 81.1.d
Contrarium omne ad præsentiam sui contrarij concitatur, & fortius operatur. 355.1.e. Idq. probatur per exempla naturalia. ibid.
Contumelia illata probat, qualis quisque apud se lateat. 327.1.a
Conuersio in toto corde quid sit. 210.2.d
Conuersio. Quattuor sunt, quæ nos ad conuersionem mouere debent. 301.2.d
Conuersionis peccatoris quattuor impedimenta. 67.2.c
Conuersiones quattuor mirabiles. 43.1.a
Cor amantis, caminus est Dei inflammantis. 107.1.e
Cor omnium membrorum primum, & fontale totius vitæ. 253.2.b
Cor est speculum Dei, Arca Dei, Ager Dei, & Caminus Dei. ibidem.
Cor cuiusdam mortui in marsupio inuentum. 279.1.e
Cor primum viuens secundum philosophos. 361.2.d. Vide marginem.
Cor humanum, vasi comparatur. 264.2.a
Cor est omnium membrorum primum. 294.2.a
Corniculæ exemplum pennis aliarum auium indutæ, deq. ijs se gloriantis. 269.1.c
Corona triplex. 297.2.f
Corona sine certamine non datur. 246.2.b. De hoc duo versus. ibid.
Corporis dos quadruplex. 145.2.b
Corpus sphæricum si moueatur super planum, non tangit planum nisi in puncto. 394.1.a
Corpus Christi quot modis, & quoties suscipiendū. 321.2.b
Corpus Christi mysticum est Ecclesia. ibid.c
Corpus omne quanto est solidius, minus est porosum. 379.2.f. & magis ponderosum. 380.1.a
Corpus, quod abstinentia frangit, tentatio non exurit. 73.1.b
Correctio Dei est pœnitentia. 68.2.c
Coruinam tolle vocem, & habe gemitū columbinū. 320.2.a
Coruus vulpi amicus. 339.2.e

Cras

INDEX.

Cras, cras, vox corui est. 68.2.f
Crates philosophus diuitias contempsit. 255.2.c
Crates aurum proiecit. 267.2.c
Credendum est Deo multis rationibus. 86.1.c.& sequ.
Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. 369.1.f
Crocodilus diabolum significat. 355.1.c
Crucem inuenire quid sit. 277.1.c
Crucis signaculum a Iudæo præstitum, dæmones effugauit. 301.1.b
Crucis encomia & miracula. 275.2.c.d.e.f.
Crucis signum a Iudæo factum dæmones fugauit. 399.1.c
Crucis brachia. 348.2.b
Crucis virtutes brachijs respondentes. ibid.e
Crucis in ligno quattuor consideranda. 238.2.f
Crudelitas est contra humanam naturam. 349.2.c
Crux humilium inuicta tuitio, superborum abiectio, victoria Christi, perditio diaboli. 10.2.b
Crux Dominica ex tactu Dominicæ carnis fuit sanctificata. 299.1.e. *Et in multis extitit exaltata.* ibid.
Crux Christi multipliciter est signum. 299.2.c.d.e.f.
Crux duplex. 240.1.e
Crux spiritualis quattuor habet. 238.2.f
Crux significatur per altare. 113.2.f
Culpa quid. 301.2.e
Cyrus a regina Massagetarum interfectus. 365.1.e
Cygnorum natura circa cantum hominis. 325.2.e
Cygnus alba in pennis, sed nigra carne, cuinam assimiletur. 328.2.e

D

DATA quinque a Deo ipsi homini. 131.1.b
Dæmones quænam facere queant, quæ videntur miraculo, sed non sunt. 1.2.d
Dæmonum infestatio. 231.1.b
Debitum duplex. 223.2.b
Dedicatio Ecclesiæ. 398.per tot.
Defectus hominis triplex. 194.2.f
Defuncti cur intra septa Ecclesia sepeliantur. 322.1.f
Defunctorum animæ releuari possunt pietate suorum viuentium. 316.1.c
Dei ira propter tria. 217.2.f
Dei dilectio qualis. 147.1.f.& sequ. *quomodo ostendatur.* 148.2.b
Dei remedia ad sanandum multa. 46.1.e
Dei dilectio erga nos quibus comprobetur signis. 210.1.b. & 111.1.c.d.
Delicata est diuina consolatio, quæ non datur admittenti alienam. 342.1.f
Delicata est diuina consolatio. 399.2.c
Delectatio quid sit. 159.1.a
Democritus diuitias contempsit, vt philosophiæ operam daret. 255.2.c
Dentes draconum quid. 5.2.d.e
Deo actionibus approximare possumus. 363.2.f
Detractores. Augustini versus contra detractores in Mensa. 78.1.e
Descensus quadruplex. 186.2.d
Desiderabile aliquid tribus dicitur de causis. 4.1.c
Desertum, est mundus. 73.2.f
Deum nemo clare videre potest in propria conscientia nisi primo sit eleuatus in Deum per mentalem deuotionem. 78.1.b
Deum quærendi status diuersi. 38.2.e.f
Deus patientiæ cur dicatur. 8.1.b.c
Deus videt omnes simplici notitia generali: bonos in gratia spirituali: malos in ira iudiciali: beatos in gloria æternali. 119.1.d. *Videt omnes bonos communiter: bonos amicabiliter, malos terribiliter, beatos ineffabiliter.* ibid.
Deus est homo nascendo; leo, resurgendo; est vitulus, patiendo; est auis, alta petendo. 105.2.d
Deus amissus, mors animæ: anima amissa, mors corporis. 203.1.c
Deus quot modis hominem vocet. 159.2.per tot.
Deus quomodo a nobis fugiat, & ad nos veniat. 209.1.b.c
Deus altus fugit se exaltantem, & se humiliantem sequitur, & ad eum venit. 209.1.b
Deus se occultat, vt ardentius quæratur. 210.1.c. *Quæsitus, cum gaudio inuenitur: inuentus cum sollicitudine tenetur: tentus, non dimittitur, donec in amoris cubiculum mansurus introducatur.* ibid.
Deus quomodo trahat hominem. 151.2.d
Deus quomodo sit oculus, manus, & pes. 11.2.d
Deus animam hominis in filiam sibi adoptat propter tria. 230.1.d
Deus videri non potest, nisi procul a visu sit mundus. 254.2.e
Deus de homine scit quinque. 127.2.c. *Ac totidem homo de Deo.* ibid.
Deus odio habet sex. 148.1.b
Deus quattuor modis videndus est. 327.2.d.e
Deus nihil iubet, quod sibi prosit, sed ei, cui iubet. 341.2.d
Deus est vnus natura: sed participatione possunt esse plurimi. 338.2.b
Deus est causa omnium naturarum, vt ait Plato. 341.1.b
Deus sanat hominem multis modis. 46.1.d
Diaboli os quid. 152.1.a
Diaboli eiectio quadruplex. 78.2.e. *Eiusdem eiectio.* 79.1.& 2.per tot.
Diabolus per Pilatum significatur. 163.1.b
Diabolus quomodo sit diues, & pauper Christus. 84.1.a
Diabolus tenet peccatorem clausum. 134.2.a
Diabolus quomodo tradat hominem, illudat, flagellet, & conspuat. 64.2.a.& seq.
Diabolus quomodo trahat. 152.1.a
Dianæ templum cur a quodam homine fuerit combustum. 266.2.c
Dies triplex, idest, gratiæ, iræ, & gloriæ. 6.1.e
Dies tres, triplex bonum significant. 19.1.d
Digiti tres quomodo diuinam Trinitatē repræsentēt. 153.1.c
Digitorum manus numerus, eorumq. nomina considerantur. 60.1.a
Digitus Dei, Spiritus sanctus dicitur. 86.1.f
Dilectio Dei in nos quibus comprobetur signis. 210.1.b.& 111.1.c.d
Dilectio fraterna est infernalis supplicij declinatiua. 338.2.d
Dilectio Dei qualis. 147.1.f.& sequ. *quomodo ostendatur.* 148.2.b
Dilectionis probatio, est exhibitio operis. 211.1.c
Dilectionis probatio, est exhibitio operis. 288.1.f
Dilectionis probatio, est exhibitio operis. 337.2.f
Dilectionis præceptum maximum. 212.1.a. *De dilectione per totam pag.*
Diogenes dolium pro domo habuit. 239.1.f
Diogenis mores admirandi. 267.2.b
Dionysii tyranni exemplum. 279.2.f
Discendi ardor in Hieron. Platone, & Pythagora. 376.2.a
Diuina bonitas ostenditur per tria signa. 83.1.a.& seq.
Diuitem esse in mundo, & in cælo, impossibile est. 350.2.a
Diuiti nulla pax est: pauper vero nullam timet calumniam. 374.2.c.d
Diuitiæ possessionibus suis sæpe nocuerunt. 369.2.f

Diui-

Diuitias non contemnens, Deo dignus non est. 370.2.b
Diuinitas a malis non videbitur sub illa forma, qua Deus est. 11.2.e
Diuitiarum contemptus exemplum. 273.2.f
Diuitiarum tria genera. 369.1.a
Diuitum metamorphosis post hanc vitam quanta sit. 289.1.e.f
Doctrina Spiritus sancti. 124.2.b. & sequ.
Dolor vel timor ex sola prosperitate. 359.1.e
Domicelli sublimati, quinam sint. 347.1.d
Domus orationis dicitur Ecclesia octo de causis. 404.2.c. & sequ.
Domus triplex. 398.1.a. per tot. & sequ.
Domus super saxum est collocanda. 358.1.a
Dona magna absque labore non dantur. 268.1.b
Dona cum augentur, rationes etiam crescunt donorum. 180.1.b
Dos animæ triplex. 145.2.b
Dos corporis quadruplex. ibid.
Drachmæ nouem quid significent. 161.1.f
Draconum dentes quid. 5.2.d.e
Ductus est Iesus in desertum a Spiritu sancto. 71.1.b
Dysenteria quid sit. 369.1.e. ad marg.

E

Ecclesia sancta per cælum repræsentatur triplici ratione. 323.1.a
Ecclesia per nauiculam intellecta. 48.2.b. & 49.1.c
Ecclesia octo de causis dicitur domus orationis. 404.2.c. & sequ.
Ecclesiæ. In Ecclesia septem status. 108.2.b
Ecclesiæ dedicatio. 398. per tot.
Ecclesiarum consecratio, eiusq. mysteria. 403.1.f
Echinus piscis quid, eiusq. natura. 379.1.e. & 385.2.f
Eclipsis quid, & quomodo fiat. 327.2.a
Aegyptus tenebra interpretatur. 218.1.f
Electio duplex. 256.1.a
Electio duplex. 264.1.d
Electio quadruplex. 219.1.d. & sequ.
Electio diuina septem excludit. 262.2.a
Elementa sunt sphæricæ figuræ. 391.2.a
Elephas amator castitatis. 329.1.e
Elephas docet filios suos in noua luna ad fluuium ire. 343.1.f
Elephas timet murem. 264.2.f
Elephantem cadentem omnes elephantes adiuuant ad resurgendum. 337.2.f
Eliguntur homines ad plura. 262.2.e.f
Ementis & vendentis consortium sine peccato esse difficile est. 46.2.b
Enoch, & Helias quomodo in vita seruentur. 275.1.d
Epilepticus quinam sit. 273.1.f
Epiphaniæ die quomodo triplex signum a Christo fuerit factum. 43.2.e.f. *Hoc triplex signum tria in Christo manifestauit.* 44.1.e.f
Eques significat Christum, cuius equus est caro. 107.2.f
Eques Christus, cuius equus Ecclesia. 143.1.f
Erectio diaboli quadruplex. 78.2.e. *Eiusdem erectio.* 79.1. & 2. per tot.
Error paruus in principio, fit magnus in fine. 339.2.e
Eucharistiæ sacramenti tres partes, quid significent. 84.1.a.b
Eucharistiæ sacramenti mysteria in cœna a Christo instituta. 94.2.c
Eucharistiæ communio quotidie num sit accipienda. 96.1.f
Exaltatio duplex. 188.1.c
Excommunicati e sepulchris Ecclesiæ exeuntes ad iussum Diaconi. 289.2.a
Ezechias interpretatur auxilium Domini. 25.2.a

F

Fabiani maximi Romani exemplum in honore respuendo. 242.1.c
Fabius Maximus honores recusauit. 255.2.f
Fabricij exemplum de abstinentia. 282.1.c.d
Fabri prunæ exemplum. 363.1.a
Falco, auis regia, pullum aquilæ proiectum in suum nidum reponit, & tamquam proprium nutrit. 361.1.e
Falco videns aquilam, mirum in modum timet. 359.2.e
Farina. In farina sacramentum significatur. 21.1.c
Febris quid significet. 221.2.d.e
Ferrum est minus ponderosum, quàm plumbum, quamuis minus porosum. 380.1.a
Ficus siluestris iuxta domesticam plantata, domestica eam facit fructificare. 340.2.c
Fides qualis esse debeat. 231.1.d
Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. 249.1.c
Fides virtutum omnium, & donorum fundamentum, sicut substantia accidentium. 352.2.b
Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. 352.1.a
Fides gemmæ alectoriæ assimilatur. ibid. Assimilatur chrysolitho. ibid. d
Fides est animæ illuminatiua. 351.2.b
Filius Dei caro factus propter quattuor. 26.d
Filius Dei quomodo exinaniuit semetipsum formam serui accipiens. 7.2.b
Filius Dei venit in carnem propter quattuor. 6.2.d.e. & 7.1.e
Filium Dei venire in mundum peccatores coegerunt. 10.2.d
Filius Dei venit in carnem tribus modis. 3.2.a
Finis semper id, quod est ad finem, præcedit, non re, sed intentione. 253.1.f
Finis imponit necessitatem his, quæ sunt ad finem. 247.2.c
Finiti ad infinitum nulla est proportio. 369.2.a
Fletus. Quadruplex cognitio debet hominem prouocare ad fletum. 182.2.c.d
Flumina quattuor quid. 23.1.b
Fluuij comparatio. 291.2.a
Foramina quinque in carne Christi quid. 5.1.e
Formicæ prudentia. 375.2.c
Fortis non est qui mala sustinet, sed qui sustinet, & gaudet. 381.2.e
Fortitudo Pompeij, & fides in patriam. 247.1.d
Fortuna prospera est magis timenda, quàm aduersa. 370.1.b
Franciscus sanctus humillimus, eiusq. exemplum de humilitate. 366.2.d
Frater noster quadruplex. 171.2.b. & sequ.
Freneticus febrem durissimam non sentit. 273.1.f
Fructus boni conditiones. 176.1.f

G

Galli sapientia, & intelligentia. 280.1.e
Gallorum exemplũ de animæ immortalitate. 249.2.a
Gallus Petrum ad lacrymas excitauit. 6.1.d
Gaudium quadruplex. 24.1.a.b
Generatio vnius est corruptio alterius. 301.1.f
Gladius pertransiens animam quadruplex. 30.1.c. & sequ.
Gloria est frequens fama cum laude. 237.1.a

Gloria humana est penitus vana. ibid. b
Gloria triplex. 344. 1. d. & sequ.
Gloria humana quattuor de causis fugienda. 237. 1. d. & seq.
Gloria humana putrido ligno simillima. 237. 2. b
Gloriæ cupido in antiquis Romanis quanta fuerit. 237. 1. a
Glorificationis nostræ exemplum. 76. 1. a. & sequ.
Graccus morti damnatus, duos amicos veros expertus est. 251. 1. c
Gradus summus, & animus infimus; monstruosa res est. 77. 1. a
Granum quomodo Christus dicatur. 21. 1. c. d
Gratia diuina præsto semper est, & numquam deficit nisi prius expulsa.
Gratia in quibus consistat. 2. 2. e
Gratiæ diuinæ trahentis exemplum perpulchrum. 151. 2. b. c
Gratiæ inuentio triplex. 131. 2. b. c
Gratitudo leonis. 336. 2. e
Gruum vigilantia. 397. 1. b
Gruum exemplum de duce obseruando. 241. 2. b
Gustus est quidam tactus. 286. 1. c
Gygis exemplum de felicitate. 261. 1. f

H

HAMO diaboli captus est homo; hamo Dei captus est diabolus. 23. 2. b. c
Helias, & Enoch quomodo in vita seruentur. 275. 1. d
Hermonis exemplum. 257. 2. d
Herodis, & Herodiadis mors. 282. 2. f
Hierarchia cælestis triplex. 306. 1. b
Hierarchia triplex in Angelis. 372. 2. c
Hierarchia triplex Eccl. ibid. d
Hierusalem quid. 293. 2. e
Hierusalem situs. 275. 2. b
Hilarionis exemplum. 340. 1. f
Hippocratis consilium. 339. 2. a
Hirundinis, & mustelæ prudentia circa filios cæcos. 393. 1. c
Hirundo si cæcos inueniat filios, per herbam ad lucem reuocat. 343. 1. f
Holocaustum quid sit. 321. 2. e
Homine non vtente rationem nihil est bestialius. 164. 1. b
Hominis natiuitas cur lugenda. 283. 2. a. *Et hac in re mos vetus.* ibid.
Hominis ortus abominabilis, ducit ipsum in contemptum sui: transiens miserabilis in contemptum mundi: obitus horribilis in contemptum peccati. 315. 1. a
Hominis nouissima sunt, mors, iudicium, gehenna. ibid. f
Hominis triplex defectus. 194. 2. f
Homines ad plura eliguntur. 262. 2. e. f
Hominum multitudo quadruplex. 166. 1. b
Homo quomodo trahat. 152. 1. c
Homo in sensibus superatur ab animalibus. 394. 2. c
Homo cur flendo nascatur. 182. 2. a
Homo fit prudens quiescendo. 351. 2. c
Homo constat ex duabus substantijs. 329. 2. b
Homo si non peccasset, numquam infirmus fuisset, nec vmquam senior defecisset. 275. 1. b
Homo quomodo debeat esse ordinatus. 270. 1. a
Homo ad quinque ascendere debet. 207. 1. a
Homo de Deo scit quinque. 127. 2. c. *Ac totidem Deus de homine.* ibid.
Hora sexta, & septima quid significent. 222. 1. d
Hypocritæ cur cygnis comparentur ob pennas albas, & carnem nigram. 268. 2. f
Humiditas radicalis quid. 274. 2. f
Humilitas nutrimentalis quid. ibid.
Humiliationis causa, modus, & fructus. 207. 2. e
Humilior qui est, inter sapientes est sapientior. 362. 1. e
Humilitas aperuit lumen intelligentiæ: superbia vero abscondit. 58. 2. e
Humilitas hominem Deo perfecte subijcit. 350. 2. d
Humilitas est sui possessoris consolatiua. 363. 1. c
Humilitas bonus fundus. 362. 1. e. *Vbi humilitas, ibi sapientia.* ibid.
Humilitas. Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi puluerem in ventum portat. 362. 2. e
Humilitas exaltat & magnificat. 313. 1. e
Humilitatis exemplum insigne. 2. d. & sequ.

I

IACOBVS sanctus ex vtero matris. 271. 1. f
Ieiunij continuatio. 69. 2. c. d
Ieiunium efficax remedium contra tentationes. 73. 2. a
Ieiunium vt sit gratum, quid fieri debeat. 73. 1. c
Ieiunio sanantur pestes carnis: & oratione pestes mentis. 80. 1. b
Iesus ductus est in desertum a Spiritu sancto. 71. 1. b
Iesus tentatus fuit a diabolo de auaritia, de vanagloria, & de gula. 72. 1. a. & 72. 2. c
Iesus quid aliud, quàm Saluator? 33. 1. f
Iesus mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. 81. 2. b
Ignatij martyris exemplum. 357. 1. b
Igni Pater in diuinis, splendori Filius, calori Spiritus sanctus comparantur.
Ignis aqua aspersus cur validior fiat. 355. 1. f
Ignis purgatorij bonum. 293. 1. f
Ignis è sole captus in vitro lucido aqua impleto. 143. 2. b
Ignis purgatorius grauior est, quàm quidquid homo in hac vita pati possit. 316. 1. d
Ignis purgatorij qualis. 293. 1. c. & f
Ignis septuplex in Scriptura sacra. 292. 2. a
Ignis est fortissimæ actionis. 294. 1. a
Ignis quando de petra ascendat. 141. 1. e
Ignis cinere coopertus vt conseruetur, consideratur. 295. 1. f
Ignis duplex. 294. 1. d
Ignis tres sunt species. ibid. c
Imago Dei triplex. 228. 1. f
Impetrare. Tria ad impetrandum aliquid a Deo requiruntur. 128. 2. a
Incontinentia maior in hominibus, quàm in brutis. 323. 2. c
Incredulitatis Thomæ vtilitas. 112. 2. f
Indorum quilibet plures vxores habebat. 258. 2. a
Indorum consuetudo admirabilis. ibid.
Infernalis locus. In inferno mali Christiani sunt inferiores Paganis, & Iudæis: & Iudæi inferiores Paganis. 260. 1. f
Inferni mansio qualis. 293. 2. b
Inferni pœnæ septem. 60. 2. f
Infernus. In inferno est vita semper moriens: & mors semper viuens. 293. 2. a
Infirmitates animarum septem per septem vitia capitalia repræsentatæ. 219. 2. e
Inimicitiæ hominis tres per peccatum. 109. 1. a
Inimico familiari nulla peior pestis. 350. 2. f
Initium signorum Christi quomodo intelligatur. 43. 2. e
Iniuria quomodo vincatur. 164. 1. a
Iniuriarum condonatio in M. Bibulo mira. 252. 2. e
Inuentiones variæ, vanæ scilicet, malæ, & bonæ. 276. 2. a
Inuidia omni malitia cumulatur, cuius ignis inextinguibilis est. 46. 2. a
Ioannes Baptista non dubitauit, sed discipulos mittit ad

Christum, vt ex Christi responsione certiores de veritate redderentur. 9.1.c.d.e. De quonam aduentu certus non esse potuit. ibid.e
Ioannes interpretatur, in quo est gratia: & significat quemlibet iustum. 14.2.d.e
Ioannes quid. 283.1.e
Ira Dei propter tria. 217.2.f
Ira, quæ est ex causa, quomodo non sit illicita commotio. 169.2.a
Ira animum impedit ne possit cernere verum. ibid.1.c
Iræ peccatum describitur, tribus modis consideratum. 168.2.f.& 169.per tot.
Iracundia quomodo sit ianua omnium vitiorum. 169.1.d.& 176.2.c
Irascitur aliquis fratri suo tribus modis. 169.1.e
Isaac interpretatur risus vel gaudium. 46.2.b
Iuda, confessio interpretatur. 44.1.a
Iudæ malignitas. 63.1.a
Iudæorum consuetudo in itinere ascendentium ad templum. 38.1.e
Iudæus se signo crucis signans, dæmones fugauit. 399.1.c
Iudæus crucis signaculo se muniēs dæmones expulit. 301.1.b
Iudicij vniuersalis futuri signa triplicia. 1.2.b
Iudicij die Christus cum bonis in aere super vallem Iosaphat, sed mali in terra erunt. 12.1.a
Iudicium. An Christus ad iudicium sit nocte venturus. 11.2.c
Iudith, Deum glorificans interpretatur. 40.1.a
Iulia Cæsaris filia, & Pompeij vxor, mariti veste cruentata visa, obijt. 260.2.e
Iulianus apostatauit, vt dæmones sibi obedientes redderet. 392.2.a. Eius morientis dictum in Christum Saluatorem. ibid.c
Iulianus Imperator, & magus, se Cruce signans, dæmones expulit. 275.2.f
Iuramentum Dei. 66.1.c.d
Iustitiæ status duplex. 320.1.a
Iustitiæ amore patres interfecerunt filios. 263.1.d

L

LABOR gratus vtilitate plenus. 347.1.b
Labor vtilitate plenus est gratior. 268.1.b
Lac est carnalis delectatio. 124.2.f
Lagenæ exemplum ex Horatio. 334.2.a
Lamia est sensualitas. 124.2.f
Languores humani generis septem. 96.2.b
Languores humani generis quattuor a Christo desumpti. 97.1.b.& sequ.
Lapides in Christum iacere quid significent. 88.2.d
Lapis quid significet. 298.1.a
Latrones quomodo peccata repræsentent. 49.2.f
Latus dextrum & sinistrum quid. 14.2.e
Lauat nos Dominus quadrupliciter. 93.1.f
Lætitia stultorum. 30.1.b
Leænæ ferocitas consideratur. 235.1.a
Lectus quadruplex. 214.2.b
Leo, canis comesta eijciunt, deinde resumunt. 374.1.f
Leo dextrum pedem, primùm mouet in ambulando. 352.2.a
Leo timet gallum album. 265.1.a
Leoni omnia animalia subiecta sunt: & coram eo stant capite dimisso. 330.2.c
Leoni animalia omnia reuerentiam exhibent. 385.1.b
Leonis exemplum de gratitudine. 336.2.e
Leonis famescentis ars. 245.2.c
Leonis fabula de animalibus ad consilium vocatis. 270.2.d
Leonis industria in fugiendo. 263.1.e
Leopardi natura. 358.1.e
Lepra quattuor modis mundata. 45.2.a.b
Lepræ comparatio cum peccato. 47.1.d
Lepræ peccatum Adæ comparatur. 9.2.c
Leprosi quid significent. 197.1.b
Libanus quid. 345.1.f
Liber conscientiæ non solum legem naturalem, sed quidquid contra hanc legē homo fecerit, scriptū cōprehendit. 11.1.c
Lingua est malum inquietū, plena mortifero veneno. 140.1.a
Lingua & calamus quid significent. 11.1.f
Loquendi vsus bruto, mortuo, cornu, & tonitruo datus in Scriptura sacra. 204.1.c.& sequ.
Loth quid significet. 6.1.e
Lucernæ exemplum. 275.1.a
Lucis præstantia, natura, & effectus. 282.1.e
Lumbi luxuriam significant. 209.1.d
Lana vario hominum statui comparatur. 277.2.c.d.
Luna cum circa terram est plena, circa cælum est vacua; & e conuerso. 250.1.f. & quanto magis Soli appropinquat, tanto magis circa terram se euacuat, & circa cælum fortitudinem suam augmentat. ibid.
Lunæ frigiditas quanta sit. 349.1.a
Lunatici sunt iracundi. 213.2.a
Lupi astutia ad caulam inuadendam. 358.1.b
Lupi & agni ad fluuium quendam occurrentium, ibiq. bibentium. 332.2.d
Lupus, animal gulosum: & si nimium esurit, terram manducat. 360.2.e
Lupus timet lapidem. 265.1.a
Lux varia in planetis & stellis. 281.2.c.d

M

MACARII exemplum, de capite mortuo inuento in deserto. 260.1.f
Macario caput mortui loquitur. 346.2.b
Mala tria in peccato. 39.1.a
Malignitas quot modis confutanda. 208.1.d
Malorum odium melius est quàm consortium. 49.2.b
Malos cur Deus toleret in mundo. 51.2.f
Malum nemo respiciens, illud agit. 333.1.e
Mandragoræ natura, & vis. 371.2.f. & ad marg.
Manna diuinitatem, Arca corpus Christi, Vrna aurea in Arca, Christi animam repræsentant. 14.2.c
Manna mirabilem naturam, ac triplicem habuit. 96.1.c
Manus vacua numquam a munere coram Deo, si arca cordis repleta est bona voluntate. 149.1.a
Manus digiti, eorumq. nomina considerantur. 60.1.a
Manus triplex, qua non abscinditur Christus. 22.2.b
Marcelli pietas in Syracusanæ ciuitatis casum. 242.2.a
Mare vitreum significat baptismum. 143.2.b
Mare mundum repræsentat. 48.2.c
Mare baptismum significat. 214.1.b
Maria semper virgo in omnibus sēper est inuocanda. 389.1.b
Maria in peccato originali non fuit concepta. 389.2.f. ibiq. vide Schol.
Maria semper virgo in passione Domini sola in fide permansit. 388.1.f
Maria semper virgo inuocata quid faciat. 390.2.f
Maria ante sancta, quàm nata. 390.1.a
Maria semper virgo ab omni peccato fuit immunis. ibid.b
Mariæ virginis gratiæ plenitudo. 389.per tot.
Martyrem non pœna, sed causa facit. 238.2.d
Martyri iniuriam facit qui orat pro martyre. 263.2.b
Martyrium sine ferro, & flammis potest esse. 241.1.d
Martyrum opus quale sit. 263.2.a

Medici

Medici sanguis fusus est, & phrenetici medicamentum factus est. 7.2.d
Medicina est magis proficua amara, quàm dulcis. 254.1.c
Medicina Dei est Verbum. 46.1.c
Medicina Dei amplior est, quàm languores hominum, quamuis magni. 46.1.e
Medicus. Quantum in medico est, sanare venit ægrotum: sed ipse se perimit, qui præcepta medici seruare nō vult. 7.1.b
Medium vitiorum virtus tenet. 33.1.a
Medium congruum tribus modis dicitur Christus. 13.1. per totam columnam.
Medium silentium quid. 14.1.d
Melius est meliori similius. 338.2.b
Mens subtracta a visibilibus, visibilia perfecte contemnit. 31.2.b
Mensa Augustini. 78.1.e
Mensa quadruplex. ibid.d
Mensuræ genera sex considerantur. 157.2.a
Merces operarijs reddita est visio diuina. 55.2.a. & 56.2.a
Merces tota est visio. 118.2.f
Mercurius planeta beneuolus, fit maleuolus maleuolo planetæ coniunctus. 340.2.e
Metellus vxorem interfecit ob vinum, quod ipsa semel bibit. 271.2.a
Millenarius numerus quid. 227.2.f
Minus est abnegare quod homo habet: sed valde multum est abnegare seipsum. 324.2.b
Miracula vera quænam sint. 1.2.d
Miseria humanæ infirmitatis. 163.2.d
Misericordia quadruplex. 174.2.e
Misericordia quot bona afferat. 156.2.f
Misericordiæ triplex vtilitas. ibid.1.d
Misericordiæ opera corporalia & spiritualia versibus comprehensa. 157.1.c
Molimina tarda nescit Spiritus sancti gratia. 46.1.a
Mollities carnis boni ingenij signum. 266.1.e
Momentaneum est quod delectat. 130.2.f
Monastica vita per templum repræsentatur. 73.2.f
Mons altitudinem dignitatis repræsentat. ibid.
Mons triplex. 22.1.f
Monstruosa res est gradus summus, & animus infimus. 77.1.a
Montes, Angelorum ordines. 6.2.e
Mors quadruplex. 203.2.b.c
Mors corporis necessaria: mors animæ voluntaria. 203.1.c
Morte nil certius, nil hora mortis incertius. 17.2.d
Mortis prolixitas est quotidianus defectus. 205.1.b
Mortui spiritualiter in animabus debent incipere loqui confitendo, & laudando. 204.1.c
Mortui tres resuscitati. 203.2.e
Mortuorum trium suscitatorum exemplum. 205.2.c
Mulieres nimis pingues concipere non possunt, nisi macrescant. 291.2.e
Mulieres continentes apud antiquos. 281.2.a
Multitudo hominum quadruplex. 166.1.b
Multitudo triplex. 50.1.b
Mundatio quadruplex. 45.1.c.d. & sequ.
Mundi mutatio. 42.1.a
Mundi gaudium quale sit. 119.2.e. & sequ.
Munditia est fundamentum omnium bonorum. 253.2.b
Munditia triplex est. 328.1.e. & sequ.
Mundus quasi fœtidus vitandus, quasi iniquus cauendus, & nocius relinquendus. 14.2.a
Mundus est quædam ciuitas. 143.1.e
Mundus per mare repræsentatur. 48.2.c
Mundus per Castellum repræsentatus. 195.2.e
Mundus per desertum repræsentatus. 73.2.f
Mustela filios excæcatos, vel mortuos inueniens, quærit herbam quandam ad eos viuos restituendos. 339.1.a
Mustelæ & hirundinis prudentia circa filios cæcos. 393.1.c
Mygale quid sit. 340.1.c
Mysterium de tribus suscitatis. 205.2.c

N

NAAS interpretatur serpens. 20.2.a
Natiuitas Christi pulcherrime figuratur. 22.1.d
Natiuitas Christi magnum gaudium. 35.1.f
Natura hominis triplex. 251.2.c
Natura est vnus Deus: sed participatione possunt esse plurimi. 338.2.b
Naturæ tres a Deo creatæ. 244.1.d
Naturale est summum bonum appetere. 250.1.f
Naturaliter omnes homines scire desiderant. 359.1.a
Naturaliter omnes scire desiderant. 382.1.a
Naufragium pro nauigandi periculo. 353.1.e
Nauicula Ecclesiam repræsentans. 48.2.b. & 49.1.c
Nauis duplex. 166.1.e.f
Nauis quadruplex. 165.2.a
Necessitas triplex. 130.1.c
Nemo respiciens ad malum, illud agit. 333.1.e
Nequitia serui triplex reprehenditur in Euangelio. 222.1.f. & 223.1. per tot.
Neronis pœna apud inferos. 263.2.f
Neronis pœna in inferno. 285.2.c
Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia. 46.1.a
Nobilitas humana est hominum fama. 344.2.e
Noctua cur magis tenebras, quàm lucem diligat. 328.1.d
Nouit Dominus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum. 353.2.e
Nox est tempus culpæ. 6.1.e
Nucis arbor quanto fortius pertica verberatur, tanto plures fructus sequenti anno adducit. 349.1.e
Nudi quidam sunt, & discalceati: quidam neque nudi, neque discalceati: quidā nudi, & non discalceati. 140.1.c
Nummus animam significat. 227.1.e. & sequ.
Nuptiæ quadruplices. 41.2.d
Nuptiæ a quo, vbi, & quando institutæ. ibid.e.f. & sequ.
Nuptiæ quomodo commendabiles. 216.2.d.e

O

OBEDIENTIA non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est: non timore pœnæ, sed amore iustitiæ. 36.1.d
Obedientiæ conditiones. 39.2.d
Obediens verus quisnam sit. ibid.f
Oblatio. Conditiones in oblatione requisitæ. 170.1.e.f. Quattuor item in eadem consideranda. 171.1.a
Oculi diaboli quinam sint. 143.1.d
Oculi. Exempla eorum, qui sibi oculos eruerunt vt melius philosophari possent. 294.2.d
Oculis ægris odiosa est lux: & palato non sano pœna est panis. 65.2.e
Oculum cordis claudit præsumptio arrogantiæ. 38.2.a
Oculus impudicus impudici cordis est nuncius. 325.2.d
Oculus, manus, & pes, quomodo sit Deus. 191.2.d
Odio habet Deus sex. 148.1.b
Oleæ assimilantur quidam homines. 380.1.e
Oleum est gratia Spiritus sancti. 114.1.b
Oliuæ arbor non vult verberari, sicut nux. 349.1.e
Olympus mons, eiusq. qualitas, & altitudo. 387.1.f
Orandum est plus corde & opere, quàm ore. 368.1.f
Orare non desinit qui bene facere non desinit. ibid.
Orare quare nesciant homines. 130.1.c

Oratio Dominum linit; lacryma cogit: hac pungit, illa vngit. 106.2.e
Oratio Deum lenit, sed lacryma perungit. 247.2.f
Oratio quòd debeat esse attenta, exemplum. 248.1.c
Oratione sanantur pestes mentis, & ieiunio sanantur pestes carnis. 80.1.b
Orationis modus & effectus. 80.1.c
Ordo diuinæ iustitiæ exigit, vt peccatum morte stipendietur. 204.2.f.
Os hominis cur paruum. 314.1.f
Os diaboli quid. 152.1.a
Otiosus non est qui verbo Dei studet. 56.1.f. & 71.2.e
Oues Christi sunt fideles. 149.1.f
Ouis proprietas. 116.1.e

P

PACIS princeps Christus. 122.2.f
Pax commendabilis & seruanda. 111.1.e
Pax bonorum quadrupliciter. 109.2.b
Paganorum, Iudæorum, & Christianorum damnatorum in inferno gradus. 346.2.b
Palato non sano pœna est panis: & oculis ægris odiosa est lux. 65.2.e
Palma quid significet. 92.1.d
Panes quinque hordeacei quid significent. 84.1.f. & 2.a.b
Panes tres quid significent. 154.1.c
Panis est Christus. 41.1.e
Panis corporis Christi mirabilis potentia. 95.2.e
Panis. Octo mirabilia circa panem exhibita. 95.2.d
Panum quinque hordeaceorum significatio. ibid. a
Panis sub cinere coctus, est Christus sub sacramento in memoriam passionis oblatus. 67.2.b
Panis est corpus Christi de longe veniens. 48.2.f
Panis quinque modis sumi potest. 83.2.c. & sequ.
Panthera crudelitas, & gratitudo. 386.1.f
Pantheræ pulchritudo attrahit animalia ad se. 394.2.d. & 395.2.f
Paralytici sunt acidiosi. 213.2.a
Paralysis quid efficiat. 96.2.d
Passer si capiatur, alter ei succurrit. 338.1.a
Passio Domini si ad memoriam reuocetur, nihil tam durum, quod non æquo animo toleretur. 300.1.d
Passio omnis ab actione est. 326.2.d
Passiones vel pœnæ huius temporis cur non sint condignæ. 356.1.d
Passionis Christi memoria ad omnia diabolica tentamenta superanda valet. 198.1.b.c
Passionis Christi circumstantiæ aggrauantes duodecim. 99.1.a
Pastor peruersus est diabolus. 150.1.a
Pastoris bonitas. 116.2.c
Pater noster quot modis sit Deus. 200.1.c
Patientia pueri nobilis, Alexandro Magno immolante. 241.1.f
Patientia sola est omnium virtutum probatiua. 327.1.a
Patientiæ triplex genus est. 326.2.f
Patientiæ exempla. 281.1.a.b
Patientis requisita. 353.2.d
Paulus vas electionis quattuor modis. 256.per tot. & seq.
Paulus & Saulus quid. 255.2.e
Pauonis natura. 366.1.f
Pauperes de Lugduno quinam sint. 375.1.f
Paupertas est nobilis margarita. 261.1.f
Paupertas viri Religiosi. 39.1.f
Paupertatis perfectio triplex. 140.1.e. & sequ.
Peccata puerilia ante septimum annum parentibus imputantur. 232.2.e
Peccati formale est auersio ab incommutabili bono; materiale, est conuersio ad commutabile. 301.1.f
Peccati tria mala. 39.1.a
Peccatores a quibus perdantur. 150.1.a
Peccatores coegerunt Filium Dei venire in mundum. 10.2.d
Peccatorum circumstantiæ in confessione recitandæ numerantur. 133.1.f
Peccatum quadrupliciter consideratum describitur. 175.2.c. & 176. per tot.
Peccatum triplici pœna punitum. 205.1.a. & sequ.
Peccatum arguitur tribus modis. 121.2.f.
Peccatum non remittitur nisi restituatur ablatum. 17.2.c
Peccatum quid sit. 301.1.e.f
Pecunia crescente, crescit amor pecuniæ. 369.1.f.
Pecunias Aristippus, & Crates proiecerunt. 267.2.b.c
Pedes quid significent: & quando lauentur. 94.1.a
Pedes animæ affectus. 140.1.d
Pelicanus Christum significat. 135.1.a
Perditio hominis quadruplex. 162.1.f. & sequ.
Perfectio pœnitentiæ. 37.1.a
Perfecto fieri additio non potest. 389.1.c
Perfectus homo tripliciter. 35.2.f. & sequ.
Peripsema quid sit. 325.1.d.
Peripsema quid sit. 339.1.f
Petitio quomodo sit facienda apud Deum. 125.1.e
Petitiones nostrarum orationum considerantur. 130.1.c
Petra quot emiserit. 141.1.e
Petri lacrymæ quantæ fuerint. 261.2.d
Petri ad prædicationem vnam, tria millia virorum ad fidem se conuerterunt. 267.1.b.
Petrum ad lacrymas Gallus excitauit. 6.1.d
Pharan ferus interpretatur. 31.2.d
Philosophia summa est assidua mortis meditatio. 315.1.f
Philosophus ad fidem conuersus a Spyridione. 352.1.b
Pictores pro fundamento calce, vel albedine vtuntur inter pingendum. 253.2.c
Pietas Vpupæ auis in parentes suos. 240.2.f
Pietas Romanorum laudanda. 242.2.a
Pilatus diabolum significat. 163.1.b
Pinguedo est sanguis coagulatus. 291.2.c
Piscatio ditissima. 252.1.d
Pisces duo quid significent. 84.1.c.d
Pisces quidam, belluæ scilicet marinæ, catulos suos intra sua viscera recipiunt, vt eos defendant ab insidijs: & hi Christo assimilantur. 116.1.a
Pisces continentiam coniugalem seruant. 323.2.d
Piscium multitudo quid significet. 166.1.b
Piscina est pœnitentia: & quid sit piscina superior, & inferior. 166.1.c
Piscinæ origo. 275.2.b
Plato. In Platone Augustinus totum Ioannis euangelium se legisse ait. 265.1.c
Platonis sapientia, eloquentia, & scientiarum auiditas. 266.1.d
Platonis & Socratis ætas. 359.1.b
Platonici cuiusdam dictum de Ioannis Euangelio. 265.1.c
Plautius se interfecit, audita vxoris suæ morte. 260.2.d
Plenitudo quadruplex. 126.2.b
Pœnæ gehennæ septem. 60.2.f
Pœnæ, vel passiones huius temporis, cur non sint condignæ. 356.1.d
Pœnitens verus triplici exaltatione sublimatur. 188.1.b
Pœnitentia quot bona afferat. 45.1.e
Pœnitentia quid sit. 66.1.f. de hac per tot. ser. & in sequ.

Quot

Quot efficiat. 68.2.f
Pœnitentia quid sit. 163.1.c
Pœnitentia est secunda tabula post naufragium. 166.1.f
Pœnitentia ob quid appetenda. 162.2.f
Pœnitentia serotina multos decipere solet. 6.2.a
Pœnitentiam quis digne agat. 39.1.a
Pœnitentiæ conditiones. 164.1.f
Pœnitentiæ perfectio. 37.1.a
Pœnitentiæ partes. 84.2.a. Significantur per quinque panes hordeaceos. 85.1.c
Podagricus cur hominem inuidum significet. 82.2.e
Polemonis incontinentia, & continentia. 267.1.c
Polycarpus Ioannis discipulus in ignem proiectus, illæsus mansit. 263.2.c
Pompeij Rom. tolerantia, & fides in patriam. 247.1.d
Pontifex summus cur vnus tantum. 370.1.f
Pontius filiam interfecit ob stuprum. 255.1.f
Portanda sunt a nobis quattuor. 81.1.e
Portiæ Catonis filiæ amor in suum virum. 242.2.e
Porticus quinque sunt quinque sensus. 166.1.d
Potentiæ distinguuntur per actus. 215.1.c
Potestas in mundo duplex. 261.1.e
Præcepta quomodo multa sint, & vnum. 212.1.b
Prædicatio veritatis frustra fit, si intus gratia Saluatoris non adsit. 343.1.a
Prædicatio eius contemnitur, cuius vita despicitur. 60.2.d
Præmiorum magnitudo si delectat, non deterreat certamen laborum. 354.2.a
Præsumptio arrogantiæ oculum cordis claudit. 38.2.a
Preces valentiores faciũt magis desideria, quàm verba apud Deum. 196.2.e
Princeps quadruplici genere. 206.1.f. & sequ.
Princeps qualis esse debeat. 122.2.b
Princeps pacis Christus. ibid. f
Propitiationem Dei meretur homo per quattuor. 186.1.b
Prudentiæ exempla varia. 248.1.d.e.f
Ptisana quid. 370.1.a. & ad marg.
Puer Christum quomodo significet. 83.2.c
Pueri assimilantur cuidam herbæ. 278.1.b
Puerilia peccata ante septimum annum parentibus imputantur. 232.2.e
Puerorum proprietates. 277.2.f
Pulsatio triplex. 133.2.c.d
Purgatorij ignis qualis. 293.1.c. & f
Pyrri Regis prudentia in bellando. 247.1.a
Pythagoras Aegyptum adijt, & in Persidem iuit, & in Cretam, vt scientias disceret. 265.2.b
Pythagoræ dictum. ibid. c

Q

QVADRAGESIMA sancta est. 73.1.d
Quadragenarius numerus conuenit pœnitentibus. 73.1.d.e
Quadraginta dies quid significent. 85.1.d
Qualis vnusquisque apud se lateat, illata contumelia probat. 327.1.a
Quærendi Deum status diuersi. 38.2.e.f
Quærendus quomodo sit Christus. 40.2.a. Propter quattuor quærendus. 41.1.c. & sequ.
Quinque verbis tota Scriptura sacra comprehenditur. 84.1.f
Quirici prudentia. 248.1.d

R

REGNVM Dei quot modis ad nos peruenerit. 80.1.e
Religiosi viri paupertas. 39.1.f
Relinquere seipsum magis laboriosum est, quàm quod habet homo. 324.2.b
Remedia Dei ad sanandum multa. 46.1.e
Repletio Spiritus sancti quadruplex. 150.2.b
Requies quadruplex. 100.1.d
Requies Dei triplex. 101.1.c
Resurrectio Christi bonum signum. 104.1.d. Eiusdem resurrectionis consideratio. ibid. 2.d
Reuiuiscunt quæ a viuis facta fuerunt. 106.1.d
Rex cuiusdam ciuitatis singulo quoque anno ad insulã transportabatur. 249.2.e
Romanarum mulierum temperantia. 241.1.b
Romanorum pietas laudanda. 242.2.a
Ros gratiam significat. 22.2.a
Rubeta quidnam sit. 282.2.c
Rubus ardens quid. 31.2.a
Rutilius honores recusauit. 255.2.f

S

SACRAMENTA de latere Christi dormientis fluxerunt. 13.1.f
Sacramentum secundum triplicem substantiam in Christo triplicem spiritualem saporem habet. 96.1.d.e
Sagittæ quid significent. 88.1.e.f
Sagittæ exemplum. 257.2.a
Salamandra in igne viuit. 355.2.d
Salamandræ natura. 273.2.c
Salamandræ ligamina, idest corigiæ ex corio Salamandræ ab igne non consumuntur. 355.2.d
Saluator noster diuersis describitur modis. 34.1.a
Salus. Quattuor sunt ad salutem necessaria. 199.2.a
Saluti necessaria quattuor. 229.2.b
Sanatur quis a Deo multis modis. 46.1.d
Sanguis Christi pretiosus commendatur. 85.2.b. & sequ.
Sanguinis Christi septem effusiones. 85.2.c
Sapiens. Perturbatio non cadit in sapientẽ virum. 388.2.a
Sapientia quattuor requirit. 265.2.c
Sapientia Dei per sputum quomodo significetur. 188.2.b
Sapientiæ nullus finis. 265.2.c
Satia te sanguine, quem sitisti. 365.1.e
Saturitas quadruplex. 175.1.a
Saturnus est planeta maleuolus. 340.2.a. Ioui approximatus, mutatur. ibid.
Saulus, & Paulus quid. 255.2.e
Scientia quomodo addat dolorem. 346.2.b
Scipionis fidelitas. 251.2.a
Scire Dei de homine: & hominis de Deo. 127.2.c
Scriptura sacra quinque verbis comprehenditur. 84.1.f
Scriptura sacra quadruplex. 11.1.a
Segor quid significet. 6.1.e
Seir interpretatur pilosus. 20.1.d
Semen bonum, homines bonos repræsentat. 53.1.b. Ager, mundum: zizania, filios nequam: &c. ibid. De hoc semine, &c. 53.2.d. & sequ.
Semen quadruplex. 61.2.a
Seminat doctor verba Dei: iustus vero bona opera. 60.2.f
Seminis firma susceptio. 58.2.f
Seneca tragœdus. 344.2.d
Sensus cur a nobis amentur. 382.1.b. Cur magis sensus visus. ibid. c
Sensus nostri significantur per ostia. 114.1.c
Sententiam nouit mutare Dominus, si tu noueris emendare delictum. 353.2.e
Septem spiritus nequiores, sunt septem vitia capitalia. 80.2.d
Septem diebus omne tempus voluitur. ibid. e

Septem

INDEX.

Septem dies significant omne tempus. 83.2.f
Septem vitia capitalia repræsentant septem infirmitates animarum. 219.2.e
Septies quid. 45.2.d
Sepulchrum triplex. 289.1.c
Sepultura Ecclesiastica impio non valet, nisi ad pœnam. ibid. 2.b
Seraphin interpretatur ardens. 306.1.d
Sermo Dei quot efficiat. 86.2.d.e.f
Serpens quomodo senectutem exuat. 379.2.c
Serpens quomodo Adæ fuerit locutus. 304.1.a
Serpens quomodo exuat senectutem. 271.2.b
Serpentis natura, & prudentia. 375.2.a
Serui nequitia triplex in Euangelio reprehenditur. 222.1.f. & 223.1. per tot.
Seruientes varij. 243.1.d. & sequ.
Serunlus in audienda cælesti melodia, animam cælo reddidit. 286.1.a
Sibyllæ donum prophetiæ propter virginalem munditiam acceperunt. 253.2.d
Signa exteriorum membrorum dispositiones animorum indicant. 266.1.e.f
Signa aduentus primi & secundi. 1.1.& 2.
Signa quadruplicia de iudicio vniuersali. 235.1.b
Signorum Christi initium per aquam in vinum mutatam dictum est non quantum ad existentiam, sed quantum ad apparentiam. 43.2.e
Signum triplex a Christo factum in die, qua Epiphania celebratur, tria in Christo manifestauit. 44.1.e.f
Silentium medium quid. 14.1.d
Simeon auditio, & obediens item interpretatur. 14.1.a
Sion quid. 293.2.e
Sirupus sirupo simplici compositus est virtuosior. 339.2.f
Situla quid. 289.2.e. ad marg.
Socrates ad mortem damnatus a studijs litterarum non cessabat. 268.1.d
Socratis & Platonis ætas. 359.1.b
Socratis fortitudo, & pulchrum dictum. 259.1.c
Sol tripliciter montes exurit. 20.2.f
Sol cur magis in mari, quàm in terra emittat calorem. 355.1.f
Sole ablato a nobis, omnia sunt tenebra. 373.2.b
Solitudo quadruplex. 173.2.d
Somnus mortem significat. 221.2.e
Speculum Dei, & hominum homo sanctus. 58.1.d
Sphæra nullo termino est finita. 348.1.d
Spinarum exemplum. 340.2.c
Spiritus sancti repletio quadruplex. 150.2.b
Spiritus sancti bonitas. 145.2.d. & 146.1.e. & 2.f
Spiritus sancti gratia nescit tarda molimina. 46.1.a
Spiritus sancti tres proprietates. 144.1.d
Spiritus sancti doctrina. 124.2.b. & sequ.
Spiritus sanctus est vnus in substantia; sed multiplex in effectu. 70.2.d
Spiritus septem nequiores, sunt septem vitia capitalia. 80.2.d
Sputum quomodo sapientiam Dei significet. 288.2.b
Spyridionis exemplum, de philosopho ad fidem conuerso. 352.1.b
Stella terram in quantitate valde excedit. 325.1.b
Stella quid sit. 324.1.b
Stella quid. 297.2.f
Stellarum lumen varium, cur sit. 425.2.f
Stellæ mouentur motu sui orbis. 373.2.f
Stultorum lætitia. 30.1.b
Substantia omnis viuens, melior est omni substantia non viuente. 357.1.d
Suffragia prosunt animabus purgandis. 314.2.d
Sulpicius vxorem dimisit cum eam capite nudo foris vidisset. 266.1.f
Summersio miserabilis. 151.2.a
Surditati peccatum Adæ comparatur. 9.2.d
Surgendum est a quattuor vitiorum generibus. 290.1.f
Suscitatorum trium mysterium. 205.2.c

T

TARDA molimina nescit Spiritus sancti gratia. 46.1.a
Taxus, & eius natura. 339.2.e
Temperantia vxorum Romanarum. 241.1.b
Templum Christi bonum, est anima credentis. 124.2.c
Templum Dei est corpus mundum. 47.2.f
Templum monasticam vitam significat. 73.2.f
Tempora quattuor sunt in memoria habenda. 70.1.a
Terra & cinis quid superbis? cuius conceptio, culpa: nasci, miseria: vita, pœna: mori, angustia. 315.1.a
Terra quadruplex. 261.1.d
Terra bona quadruplex. 62.1.c
Terræ bonitas quid repræsentet. 59.1.a
Terra materialis, terræ spirituali comparatur. ibid.
Terrena dum seruantur, amittuntur: & dum donantur, seruantur. 209.2.b
Testa noua quod capit, inueterata sapit. 402.1.c
Testæ exemplum ex Horatio. 334.2.a
Testimonium perhibet homo de Christo, de seipso, & de proximo. 137.2.b. & 138.1.d
Theman ficus interpretatur. 13.2.f
Theriaca venenum expellit. 370.1.a. Ex quibus constet. ibid. ad marg.
Theriaca ex quibus componatur. 339.2.f
Thesaurus triplex. 36.2.a
Thomas hominem vidit, sed Deum credidit. 249.1.b
Thomæ incredulitatis vtilitas. 112.2.f
Thomæ infidelitatis vtilitas. 249.1.a
Thomyris reginæ dictum in Cyrum regem ab ipsa interfectum. 365.1.e
Timor ex sola prosperitate. 359.1.e
Tolerantia est virtus nobilissima. 349.1.d
Torquatus filium suum amatissimum interfecit ad campum sponte non iussu profectum. 272.1.a
Trahat Deus quomodo. 151.2.d
Trahat quomodo diabolus. 152.1.a
Trahat quomodo homo. ibid. c
Trahentis gratiæ diuinæ exemplum perpulchrum. 151.2.b.c
Transfigurationis sermo. 76. & 77. per tot.
Transfiguratus cur fuerit Christus coram tribus testibus. 77.2.b. & sequ.
Tribulationum exempla. 327.1.b
Triduum consideratur. 39.1.f. & 2.f
Trinitas per Scripturam tam veteris, quàm noui Testamenti ostenditur. 153.2.d
Trinitas diuina. Pater igni, Filius splendori, Spiritus sanctus calori comparantur. 21.2.c.d
Triticum & zizania quid. 70.1.f
Turris Christum significat. 163.1.b

V

VAE, væ, vas vacuum & signatum. 399.1.c
Vacuum per ventosas quomodo fiat. 268.2.a
Vacuum non patitur natura. 369.2.a

Vas

Vas vacuum non sustinet ignem. 292.2.f
Vas vacuum, sed signatum quid. 301.1.b
Vas vacuum, & signatum. 399.1.c
Vas verso ore in aqua si ad inferius deprimatur, cur sursum repellatur. 268.1.f
Vas electionis Paulus quattuor modis. 256. per tot. & sequ.
Vasi cor humanum comparatur. 264.2.a
Vbi quattuor de Christo considerantur. 35.1.b
Velle nostrum est. 342.2.a
Vendentis & ementis consortium sine peccato esse, difficile est. 46.2.b
Ventosarum exemplum. 168.2.a
Verbum diuinum frequentius prædicatum, est valde virtuosum. 343.1.a
Verbum Dei est animæ medicina. 46.1.c
Versio quadruplex. 121.1.e
Vestimenta prosternere, quid sit. 91.1.c
Vestis in Euangelio nominata, bona vita necessaria est propter quattuor. 218.2.c
Via Domini quadruplex. 18.2.b. & sequ.
Videnda sunt quattuor. 249.1.c
Videns videntem omnia quid non videt? 334.2.f
Videntes eum, qui omnia videt, quid est quod non videant? 305.1.b
Videre Dei. Vide dictionem, Deus videt.
Vigiliæ quid significent. 161.2.f. & 162.1.a
Vigiliæ tres quid sint. 5.2.f
Villicus Domini est omnis homo. 179.2.c
Vincere seipsum maximum est. 347.2.f
Vinculum, quo diabolus animã ligat, est peccatum. 190.2.d
Vinculum linguæ quid. 189.1. & 2. per tot.
Vinea quadruplex. 57.1.a. & sequ.
Vinea plantata a Deo est mundus. 55.1.a
Vini immoderatus vsus duplicem cæcitatem affert. 42.2.b
Vinum quadruplex iuxta quadruplices nuptias. 42.1.f
Vinum charitatem significat. 43.1.b
Vir a virtute dicitur. 359.2.c
Virginius ob stuprum filiam interfecit. 255.1.f
Virtus tenet medium vitiorum. 33.1.a
Virtus omnis quanto magis vnita, tanto potentior. 326.1.a
Virtus est bona qualitas mentis. 316.2.a
Virtus nobilissima est tolerantia. 349.1.d
Visio diuina delicata. 394.2.b
Visio est tota merces. 118.2.f
Visioni quot necessaria. 331.2.a
Visionis diuinæ quattuor consideranda. 327.2.c
Visio diuina quadruplex. ibid.
Visus cur magis a nobis ametur. 382.1.c
Vita alicuius si despiciatur, restat vt eius prædicatio contemnatur. 60.2.d
Vita semper moriens, & mors semper viuens in inferno. 293.2.a
Vita humana in humido radicali maxime consistit. 274.2.e
Vita duplex iuxta duplicem hominis naturam. 251.2.d
Vita temporalis æternæ comparata mors est. 221.1.d
Vita beata, est præmium. 312.2.d
Vitæ duæ considerantur. 243.1.c
Vitis Christus. 43.1.f
Viuens substantia omnis est nobilior omni substantia non viuente. 357.1.d
Viuere viuentis est esse. 274.1.f
Vnguis quid. 335.2.f
Vocat nos Deus tripliciter. 178.1.f
Vocatio diuina. 55.1. & 2. per tot. & sequ.
Vocatio Dei quotuplex. 159.2. per tot.
Voces sunt earum, quæ sunt in animâ passionũ, notæ. 328.2.f
Volucres cæli, & vulpes quid. 18.1.c
Voluntas Dei. 74.1.f. & sequ.
Voluntatem Patris facientes quot bona acquirant. 180.1.d
Vpupæ auis pietas in parentes suos. 240.2.f
Vrna aurea in Arca, Christi animam; Arca, corpus Christi, & Manna diuinitatem repræsentant. 14.2.c
Vrsus ad palum ligatus, amanti comparatur. 288.1.e.f
Vtilitas triplex ex misericordia. 156.1.d
Vulpes & volucres cæli quid. 18.1.c
Vulpes significant fraudulentos. 52.1.c
Vulpi coruus amicus. 339.2.c
Vulpis & corui fabula. 340.1.c.d

X

XENOCRATES *maior Platonis discipulus.* 257.1.e
Xenocratis continentia mira. 257.1.e

Z

ZENITH *quid sit.* 283.1.a.b
Zizania & triticum quid. 70.1.f

FINIS.

Emendanda.

Primus numerus paginam indicat: secundus columnam.

Error.	Emendatio.
debitur.	describitur. 34. 1. a. ad marg.
aer.	ager. 53. 1. d
Vehemoth.	Behemoth. 54. 2. a
superbiam.	superbia. 58. 2. e
sex, fortasse, septem, ni potus & cibus pro vno opere misericordiæ sumãtur. 59.2.f	
charitas.	caritas. 62. 2. a
sensi.	sensi, &. 63. 2. e
longuor.	languor. 69. 1. a
ad.	at. 71. 1. b
quando.	quanto. 82. 2. e
oculi.	ouili. 117. 2. e
dicicitur.	dicitur. 118. 1. f
opert.	opere. 122. 1. e
Tituli emendentur sic: In diebus Rogationum. 128.	
pupulus.	populus. 154. 2. a
rius, deleatur. 158. 2. f	
relinqui.	reliqui. 217. 2. c
a campum.	ad campum. 272. 1. a
nonies.	nouies. 320. 2. b
sella.	stella. in marg. 325.1.b
Moral. lib. 1. c. 1. & lib. 8. c. 5. apponatur in marg. ad auct. Philosophi. 333. 1. e	
maliuola, forsan legi debet, magniloqua. 343. 1. a	
apes sagittatæ.	apes fatigatæ. 349. 1. b

REGISTRVM.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn.

Omnes ſunt Terniones, præter Nn, duernionem.

ROMAE,

Ex Typographia *A*POSTOLICA *Vaticana*.

M. D. XCV.